MEDICI ANTIQVI Græci, Latini, atque Arabes.

QVI DE FEBRIBVS SCRIPSERVNT.

SVMMO STVDIO, ATQVE LABORE Ab Excellentissimo D. IOANNE FERNELIO, Ambiano, Medico, ac Philosopho olim in vnum collecti, nunc verò omni diligentia in hac Impressione, in lucem editi.

OPVS PRAECLARVM, ET TAM MEDICIS, quàm rem Medicam profitentibus, ad cognoscendas qualitates, differentias Febrium, remediaq; & curationes earum perutile, ac necessarium.

Nomina Auctorum, versa pagina indicabit.

Cum Indice, tum capitum, tum Rerum locupletissimo.

CVM PRIVILEGIIS.

Venetijs, Apud Robertum Meiettum. 1594.

ELENCHVS AVCTORVM.

GRAECI.

Hippocrates,
Galenus,
Paulus Aegineta,
Alexander Tralianus,
Aetius,
Oribasius,
Nonius Medicus,

ARABES.

Auicenna,
Rasis,
Abimeron Auenzoar,
Auerrois,
Isaac,
Serapion,
Haly abatis,
Actuarius,

LATINI.

Cornelius Celsus,
Q. Serenus,
Plinius Secundus,
Gariopontus,
Costantinus Aphricanus,
Bernardinus Gordonius,
Petrus de Abano,
Arnaldus de Villanoua,
Philonius,
Nicolaus Nicolus.

CLARISSIMIS ATQVE PRAESTANTISSIMIS MEDICIS VENETIS

Gaspar Bindonus.

NVLLA est ęgritudo, quę nostra magis affligat corpora, quàm febris, ac pręterea quæ Medicorũ animos maiori sollicitudine exerceat, & quæ præ manibus eorum frequentius habeatur: quod cum viderim; Medicorum tum Græca volumina, tum Arabica, tum Latina vetustiora, illustrioraque, quę de febribus agant in vnum imprimenda curaui. In hoc profecto comperietis, Clarissimi Doctores Medici, quidquid de Febribus scriptum est ab antiquioribus, & artis medicæ peritis viris Græcis: quidquid à celeberrima Arabum familia: & quæcunque ad priscis Latinis tradita sunt ad febres attinentia, intelligetis: nam ij quid sit nominis febris, quid rei, in his declarant libris: quę causæ, quæ notæ, quæ curationes expositæ sunt, ac tandem si quid inter se conueniant, dissentiantque, ab ipsis patefit. Hanc igitur, quæ de febribus tractat, materiam, quemadmodum peropportunam esse sentio; sic vestris Excellentijs dono do libentissimè: & si quid excudendum post hac mihi delatum fuerit, quod commodum fore esse videar; hilari animo, libenter quàm dicabo.

INDEX CAPITVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A

NHELITVS constrictionis cura, ex Auic. 80
Animi defectio ex Alex. 49. ex copia humorum animi defectio Alex. 49. ex vtero Alexan. 49. ex imbecillitate stomachi ex Alex. 49. ex pituita, ex frigiditate, vel caliditate, vel ignea inflammatione ex Alex. 49. ex sectione abscessus ex Alex. 50. ex gaudio, vel mœrore ex Alex. 50. ex virium imbecillitate ex Alex. 50.
Aluus in febribus adstricta. 44

B

De Bilis vomitu ex Pau. Egin. 43

C

Capitis dolor in feb. ex Nou. pa. 14. ex Pau. 42. ex Auic. 79. ex Gariop. 196. 197.
Cardiaca pulsio ex Gariop. 191. cura ibidem.
Causi differentię, causę, signa, & curatio ex Hip. pag. 45. signa & cura ex Alex. 47. causę signa, & cura ex Auic. 82. signa, & cura ex Ras. 103. cura ex Auer. 114. causi signa, & cura ex Isa. 124. cognitio, & cura ex Gario. 190. signa, & cura ex Const. 202. cura ex Const. 205. causa signa, & cura ex Gord. 209 causa, signa, & cura ex Arnal. 244. 245. quid sit, causæ, iudicia, an cura ex Arnal. 267. causa, & signa, cura ex Nico. 304
Cibi fastidium in febribus 43. cibi febricitãtium in generali ex Auic. 76. cura ex Gariop. 198
Colliquatio in febribus ex Orib. pag. 12
Corpora ad febrem parata ex Nicol. 285

D

Deglutiendi difficultas in feb. ex Auic. 80
Diariarum febrium curatio ex Aet. 59. notæ et curatio ex Alex. 45. ex obstructione ex Alex. 46. quomodo diaria ab hectica discerni queat ex Ale. 50. diaria febris ex Aet. 57. ex lassitudine Aet. 58. diæta ex Aet. 58. ex cruditate obortæ ex Aet. 58. lege Ephemera.
Disenteriæ curatio. 33
Diurnæ febris medela ex Haly. 165. ex cibis, & potibus ibidem. ex labore, ex ira, ex tristitia, ex vigilijs, ex apostemate curat. ex Haly. 165. 166.

E

Ephemeræ species ex Auic. 69. ex angustia facta signis, & cura 69. ex cogitatione, & ex ira 69. ex vigilijs ex Aui. 70. ex somno & quiete signa, & cura ex Auic. 70. ex gaudio, ex timore, ex Auicen. 70. ex labore signa, & cura ex Auic. 70. ex euacuatione causæ, & cura ex Auic. 70. ex dolore signa, & cura ex Auic. 70. ex syncopi signa, & cura ex Auic. 70. ex fame, & siti, & ex opilatione ex Auic. 70 71. ex nauseatiua satietate causæ, & cura ex Auic. 71. ex apostemate, siccitate, calore ex Auic. 72. ex soliditate, & condensatione cutis signa, & cura ex Auic. 72. ex vino cura ex Auic. 73. ex sole cura ex Auic. 73. causa, signa & curationes ex Rasi. 99 100 quid sit, & causæ, & signa ex Auenz. 105. 106. signa ex Auer. 108. cura ex Auer. 110. in speciali 110. cura cum fluxu ventris ex Auer. 110. causæ, & signific. ex Isa. 118 cura ex Isa. 121 propter aeris frigiditatem cura ex Isa. 121. propter balneum cura, propter ieiunum, propter laborem, propter bubones, & vigilias, irã & angustiam curationes ex Isa. 121. 122. causæ, signa ex Isa. 133 propter calorem solis cura ex Isa. 134. causa frigid. cu. ex Isa. 134. propter balnea ex Isa. 134. propter cibos, & potus calidos 135. propter labores, ieiunum, bubones in inguine, vigilias, iram, angustiam, tristitiam curationes ex Isa. 135 136. causæ ex Ser. 153. propter solis calorem, frigus, balneum, cibum calidum, ex labore corpo. ex ira & cogitatione, vigilijs, dolore inguinum curationes ex Isa. 153. 154 causæ, signa, & cura ex Constan. 201. causę signa, & cura ex Gor. 207. 208. causæ, signa, et cura ex Arna. 240 241. causę signa, cura ex Phi. 255. cura ephemeræ in speciali ex Phi. 255 species vt ex tristitia, somno, &c. & eorũ curationes ex Phil. 256. propter dispositionem corporis vt est labor, causæ, & curationes ex Phil. 256. 257. causæ signa & cura ex Nic. 206. ab ira à sole, opilatione pororum, à balneo, à vigilijs, à somno, à quiete, nimio motu, calore solis, fame siti, cibis calidis signa, & cura ex Nico. 286 287.
Ephemera à dolore, catarrho, inflammatione, opilatione, materia in stomacho contenta, à phle. fluxu ventris, sudore, coitu, & medicina solutiua signa, & cura ex Nicol. 288. 289.
Epialæ signa, & causæ ex Gal. 14. cura ex Aetio. 63. ex Auic. 84. ex Isa. 128. & 149. & 150.
Erysipelacea inflãmatio 47. signa ex Alex. 47. erysipelaceus affectus viscerum ex Aet. 57.

Extre-

Extremitatum frigus ex Auic. 80

F

Fames ingens ex Orib.pag.12. ex Paul. 43. ex Auic. 80
Febris quid nominis ex Hip. pag.1
Febris quid sit ex Alex.45.ex Auic.67.ex Isa. 171.ex Actua.176.ex Gariopon. 187. quid sit ex Gordo. 207. ex Petro de Abb. 217. 218.ex Arnal.de vil.no.240.ex Phil.254. ex Nicol. 285
Febrium differentiæ ex Hip. pag.1
Febrium differentiæ ex Nonio 13. ex Gal. pag. 7.differentiæ,& indicationes ex Gal.pa.20. & differentiæ ex Nicol. 286
Febrium natura ex Gariop. 186
Febris quibus de causis fiat ex Hip.p.1. ex Gal. pag.8.quibus de causis ex Isaac. 117.causæ quot sint ex Nicol. 285
Febres quamobrem interdum repetant per circuitionem,interdũ continuę sunt ex Gal.p.19
Febrium accessiones quam ob causam desinãt ad integritatem ex Gal. 19
Febrium species ex Gariop. 188
Febrium diuersitas ex Gariop. 185
Febris quam corporis partem primum corripiat ex Hip. pag.1
Febrilis calor quomodo consideratur. 285
Febris quomodo fiat ex Hip. pag.1.
Febrium implexus ex Gal. 14
Febres quæ in calidis, & siccis temperaturis fiunt ex Aet. 64
Febrium signa,prognostica, & iudicantia, quædam in genere ex Hip. 2
Febrium signa quę ab vrina sumuntur ex Orib. pag. 8
Febrium significationes ex Aue. Isaac.117.signa generalia ex Nicol. 286.
Febris ardentis differentię,causæ,signa,& curatio ex Hip.pag.5.ardentium agnitio & curatio ex Pau.Aegin.40.cura ex Aet. 61
Febris cholericę causę.signa & cura ex Nico. 302.
Febris cholerica ex Auic.80.causę,& signa ex Auer. 109
Febris continentis,& continuę species,causę,signa,& curatio ex Non.p.13.signa ex Aet. 59.diæta,ex Aet.60.signa ex Auic.74.continuæ febris putridę causa. 243
Febris ex cruditate ex Alex. 45.46
Febris apostematum ex Auic. 96. signis,& earum iudicijs ex Auic.96.cura ibidem.signa, & cura ex Ras. 104
Febris à bile,& signa,& curatio ex Hip.pag.4. accenditur ex sang.putref. à Gal. 16
Febris ex obstructione pag.8.ex Gal.20.species, & curatio 20. curatio ex Gal. 21
Febris ex cutis densitate ex Aet. 58
Febris ex ing.inflammatione ex Aet. 58
Febris ex fame ex Aet. 58
Febris ex grauedine,& destillatione ex Aet.58
Febris ex frigore ex Aet. 58
Febrium omnium in genere curatio ex Hip. pa.3
Febris diuturnæ,siue longæ ex Hip. pag.6
Febris ex cholera vitellina.
Febris hiberna ex Hip. pag.6
Febres ephemeræ causæ, signa & curatio ex Non.pag.13.causæ,signa ex Gal. 7. ex bubone à Gal.pag.9.signa pag.9. & 10. quomodo inter se discrepent ex Gal.12.victus ratio ex Gal.20.ex cruditate, & ventriculi dolentis curatio ex Gal.21.accessio transit in putridã & hecticã ex Gal.22.quando fiant diuturniores,& effectus harum multiplex,atque differentia,curatio ex Gal.34.causæ, & signã,ex Aui.68.permutatio, & signa permutationis ex Aui.69. curatio. ibi.
febrium hora ex Aui.67.horarum vniuersaliũ cognitio ex Auic. 68
febris erraticæ causa & cura ex Arnal. 251
febris erronea ex Hip. pag.6
febrium compositarum dispositio ex Auic.96.cura ex Ras.103.signa,& cura ex Ras.105.cõpositio ex Auer.109.causæ,& signa ex Isa. 120.de compositione feb.ex Isa.152.medela ex Haly.172.cõpositæ febres ex Gor.214.species,causæ,signa,iudicia,& cura ex Phi.278 279.
febrium intermittentium tres differentię ex Gal. p.13.signa ex Gal.35.dispositio.ex Isa. 128.
febris inflatiuę cura ex Isa. 125
febris periodica ex Gariop. 175
febris lipiria ex Hip.pag.6.ex Aui.85. ex Isa. 128.150.ex Ser.163.ex Haly.132.ex Arnal. 283
febris lenis ex Hip.pag.cura.ex Corn. 182
febris melancholicę causa signa ex Nico. 310
febris nocturna ex Hip. pag.6
febris nocturnę,et diurnæ signa ex Aui.85.regimen ex Auic. 87
febris nonana,septimana &c.ex Hip.pag.6.causę,& cura ex Aui.90.medela ex Haly.173. causa,signa,& cura ex Nicol. 313
febris pestilens ex Hip.pag.6.causæ.signa, & curatio ex Non.14.causæ ex Gal.pag. 8.causę signa ex Auic.93.curatio ex Aui.93.signa, & curatio ex.Ras.104. cã ex Isa.142.cura ex Corn.181.causę,& signa,& cura ex Gor. 215.causa,signa,et cura ex Arnal. 252.253
febris phlegmaticę causæ,signa period.ex Auic. 84.signa phleg. inseparab. ex Auic.84.cura phleg. period. ex Auic. 86. cura continuæ ex Auic.87.causę & signa ex Auer. 109. cura ex Auer.114.causę, signa, et cura ex Serap. 160. medela ex Haly.171. causa, signa, & cura ex Gordo.213. species, causa, signa, & cura ex Arnald.248. notæ causa, signa, &

cura

cura, ex Arnal. 249. ex phleg. acetoso. 249. ex phleg. vitreo 249. causa, signa ex Nic. 306

febris putridæ signa ex Ori. p. 9. ex Gal. pa. 8. signa ex Gal. p. 10. differentiæ ex humorum putredine ex Gal. 13. differentiæ ex Gal. 28. causa ex Alex. 46. signa ex Alex. 47. causa signa.

febrium putridarum curatio ex Ori. pag 9. quando & quomodo mittendus est sanguis ex Gal. 30

febris putrida 35. putridarum febrium agnitio ex Paul. Aegi. 38. curatio 38. causæ ex. 60. diæta ex Ale. 60. causæ ex Aui. 73. signa ex Aui. 74 curatio ex Auic. 75. causæ, & signa ex Auer. 108. cura in generali ex Auer. 112. causæ, ex Isa. 118. signa ex Aue. 119. cura ex Isa. 126. causa ex Isa. 144. cura ex Haly. 166. curatio ex Nic. 295. cã, et signa ex Nic. 291. 292. etc.

febris semitertiana ex Hip. pag. 6. signa, & curatio ex Nonio pa. 14. consideratio ex Gal. 15. differentia ex Gal. 15. quid sit ex Gal. 16. semitertianæ quomodo fiat ex Pau. Aegi. 40. curatio ex Cornel. 181.

febris syncopalis humorosæ causę & signa ex Aui. 85 syncopalis minutę ex Auic. 85. cura ex Aui. 87. cura minutę ex Auic. 87. signa, & cura syncopalis malitia humorum, & eorum acuitate ex Ras. 104. signa, & cura ex cruditate hum. ex Ras. 104

febris vertiginosa ex Hip. pag. 6

febris vehemens ex Hip. pag. 6

frigus ex quo non calefit patiens ex Ar. Ras. 103 cura ex Cornel. 182

H

Hecticæ notæ in Marasmonem transeuntis Alex. 50. cura. Ale. 50. causæ ex cura ex Aet. 65. causæ, signa ex Auic. 90. signa marasmi ex Aui. 91. cura hecticæ ex Aui. 91. causæ hec. senectutis ex Auic. 92. signa, & cura ex Auic. 93. signa, & cura ex Ras. 101. 103. signa, & cura ex Auenz. 107. signa ex Auer. 110. cura ex Auer. 115. febris ex ardore ex Aet. 58

Hecticæ signa, & curationes ex Isa. 120. causæ, et cura ex Isa. 122. hecticæ diuisio ex Is. 122. hecticæ simplic. cura ex Isa. 122. cura ex Isa. 136 137. hecticæ compositæ cura cum febre putrida ex Isa. 138. causa, & signa ex Ser. 154. cura, 155. medela ex Haly. 174. cura ex Actu. 178 cura ex Const. 207. quid sit, causæ, signa, et cura ex Gord. 214. 215. causę, species, signa, & cura ex Arnal. 242. 243. quid sit causę, signa iudicia, & curatio ex Phil. 280. 281. quid sit causa, signa, & cura ex Nicol. 288. 289. hecticę senectutis causa, signa, & cura ex Nicol. 290

Hecticę febris differentię, et curatio ex Non. p. 14 signa ex Gal. p. 11. 12. 13. quando sit expectanda, ac victus ratio ex Gale. 26. victus ratio ex Gal. 27. hect. cognitio, & curatio ex Pau. Aegin. 40. signa ex Alex. 50. quomodo hectica à putridis discernat ex Ale. 50. notę hec. Ale. 50

Hemitritei causæ, signa, & cura ex Auic. 98. 99.

Hemitritei cura ex Isa. 127. causa, & cura ex Is. 147. causæ & signa ex Sera. 163. cura ibid. cura 183. & ex Plinio. 184. cura ex Haly. 163. causæ, & cura ex Const. 206. signa, causa, & cura ex Arnal. 245. 246

Horror quid sit 25. cura ex Cornel. 182

I

Ignis sacri affectio ex Aet. 63

L

Linguæ asperæ in febribus curatio ex Ori. pag. 12. cura ex Auic. 79. cura ex Gariop. 197. 198

Linguæ scabrities 43. cura ex Cornel. 182

M

Marasmon quid sit, causa, signa, iudicia, & cura ex Phil. 282

Morbilli causa, ex Auic. 94. signa & cura ex Auic. 94. signa, & cura ex Ras. 105. causæ, signa, & cura ex Gord. 216. 217

N

Nausea in febribus ex Ori. pa. 12. nausea ex Pau. Aegin. 43

O

Obstructio non est aperienda nisi euacuata plenitudine. obstruc. notæ ex Alex. 50

P

Parotidarum signa, & cura ex Gario. 197

Pestilentia ex commentarijs Ruffi Pau. Aegi. 41. signa ex Auic, 93. præseruatio ex Auic. 94

Phtisis cura sine febre ex Isa. 123

Phtisis calidæ cura. 123

Pulmonis vlcus cura ex Isaac. 123

Putredini quæ requirantur. 22

Putredo quid sit, & quo modo sananda 29. quo modo vacuanda. 29. causa ex Isa. 141

Q

Quartanæ signa ex Auenz. 107. signa ex Auerro. 109. cura ex Auer. 115. cura ex Isa. 127. cura ex Isaac 129. duplicis quartanæ ibid. cura ex Isa. 148. causa, & signa ex Sera. 161. cura ibi. medela ex Haly. 170. cura ex Corn. 182

Quartanæ febris ex Plin. 186. veræ quartanę signa, & cura ex Gario. 195. causę, signa & cura ex Cõst. 204. causa, & cura ex Cõst. 206. causę signa, & cura ex Gord. 212. veræ quar. causa signa, & cura 250. non verę causę signa, & cura ex Arnal. 251. causa signa, & cura ex Arnal. 251. 252. quid sit causę, signa iudicia, et cura ex Phil. 275. 276. notę signa ex Nic. 311. purę curatio ex Nic. 311. notæ curatio ex Ni. 313. quartanæ cõtinuę, signa, et cura ex N. 313

Quotidianę, signa ex Gal. 35. cura ex Gal. 36. agnitio, & curatio ex Pau. Aegi. 39. dinotio & curatio ex Aet. 63. cura ex Isa. 127. cura ex Isa. 129. cura ex Actu. 178. curatio ex Corn. 182 cura ex Corn. 183. ad tipum quotidianę 183. cura ex Plin. 186. causa signa, & cura ex Gario. 192. signa & cura ex Gario. 194. causę, signa, &

& cura ex Consi. 204
Quotidianæ febris signa ex Ori. pag. 9. causæ, signa, & curatio ex Nonio. pag. 14. signa, & cura ex Alex. 53. signa, & cura ex Ras. 104. causæ, signa, & cura ex Auenz. 106. continuæ causa, signa & cura ex Arnal. 251. quid sit causæ signa iudicia, & cura 273. 274. quotid. Period. cura. ex Nicol. 307
Quotidianæ causa, & cura ex Consi. 205

R

Rigor quomodo fiat ex Gal. 13. sine febre efficitur ex Gal. 14. de immodico rigore in febribus Pau. Aegin. 42
Rigor quid sit. 25
Rigoris regimen ex Auic. 78

S

Sanguinis è naribus profluuium ex Pau. Aegi. 44
Sanguinis destillationis curatio in febribus ex Orib. pag. 13
Sanguinis narium fluxus regimen ex Auic. 79
Singultus in febribus ex Orib. pag. 12. ex Pau. 44. & Gariop. 148
Sinochæ inflatiuæ causa, signa & cura ex Ar. 244
Sinochę putridæ causa, signa & cura ex Arn. 244 quid sit, causa, signa, iudicia ex Phil. 270. sinochus quid sit causæ signa, & cura ex Philon. 271. 272
Sitis ingens ex Orib. 12. ex Paul. 43. ex Auic. 79. ex Haly. 173
Sopor grauis in febribus ex Orib. pag. 12. ex Non. 14. curatio ex Pau. Aegin. 42
Sternutatio in febribus. 43. cura sternutationis frequentius ex Auic. 79. medela ex Haly. 173
Stomachi quomodo curam habere conueniat ex Paul. Aegin. 42
Sudorem in feb. mouentia ex Non. 14. ex Pau. 42. sudor superfluus ex Aui. 79. ex Haly. 174. ex Gari. 198. iudiciũ 199. cura ex Phi. 283. 284
Sudores sistentia ex Non. 14. ex Gor. 216
Syncopis ex inanitione in febribus, vel plenitudine ex Orib. pag. 13. quale vinum exhibendum ex Gal. 32
Syncopis quomodo cognoscatur 32. quibus succedere causis soleat. 33
Syncopis in febribus accedens ex Alex. 48. notę ex copia humorum crudorum ex Al. 48. notæ ex bilioso 48. curatio syncopis ex Ale. Tra. 48
Syncopis accidens marasmo Alex. 51. causa, & cura ex Auic. 80. signa ex Auer. 109. cura ex Auer. 116. ex causa stomachi cura ex Auer. 116. causa doloris ex Auer. 116. ex superflua euacuatione ex Auer. 117. ex superflua fluxu sang. cura ex Auer. 117
Syncopis ex Serap. 164
Synochæ febres quæ vocantur, & quid sit harum genus ex Gal. 22. 31. tres differentiæ, & in quibus corporibus non possint gigni ex Gal. 22. præsidium maximum est sang. missio ex Galen. 23. quando oriantur ex Gal. 23
Synochis febris quæ dicatur, & eius curatio ex Gal. 28. nutrimenti quantitas 28. signa, & cura ex Ras. 104. cura ex Isa. 126. causa, & signa ex Isa. 141. cura ex Isa. 143. causę, & signa ex Sera. 156. cura ibid. causa, signa, & cura ex Const. 203. causæ, signa, & cura ex Cõst. 205. causę, signa, & cura ex Gord. 211. causa ex Petro. 222

T

Tertianæ cura ex Plin. 186. cognitio, & cura veræ tert. ex Gario. 192. non veræ cognitio. 192.
Tertianæ simplicis curatio ex Gor. 194
Tertianæ non veræ signa ex Gariop. 194. verę signa, & cura ex Gariop. 194. causa signa, & cura ex Const. 202. 203
tertianæ cura ex Const. 205. causa, signa, & cura ex Gordo. 210. species, causa, signa & cura ex Arnal. 246. 247. notæ, causa, signa, & cura ex Arnal. 247
tertianæ continuę causa, & cura ex Arnal. 248. causę signa, iudicia, & cura ex Phi. 264. 265. nothę causa, signa, iudicia ex Philo. 266. cura ex Nicol. 302
tremor in acutis febribus ex Gariop. 199
tussis in febribus 42. cura ex Auic. 80
typica febris ex Gariop. 186

V

Varioli causę & signa ex Auic. 94. signa, & cura ex Ras. 105. causa, & signa ex Isa. 143. cura ex Serap. 157
Ventriculi os offensus in febre quomodo sit curandus. 32
Ventris fluxus in febribus ex Auic. 79
Vigilię in febribus ex Orib. pag. 17. ex Non. p. 14
Vigilię ex Pau. Aegin. 42. cura ex Auic. 79. medela ex Haly. 174. signa, & cura ex Gari. 199
Visceribus quę imponi solent in feb. ex Non. p. 14
Vomitus regimen ex Auic. 9

FINIS.

HIPPOCRATIS COI DE FEBRIBVS liber

Ex commentarijs Ioan. Marinelli in Lib. Hip.

De febris nominibus.

FEBRIS sæpe ab Hippo. appellatur calor, & ignis, qui calor nõ est naturalis, nec inter res non naturales commemoratur, sed præternaturalis, hoc est, cõtrarius naturæ, quemadmodũ sunt morbi omnes ac eorũ causę, & symptomata: quę tria sunt omnino naturæ humanæ contrarijssima. & propterea multoties reperies in lib. de mor. pop. calorem, ardorem, & ignem pro febre scriptos quin & aliquando, cum dicit febrem, significat calorem febrilem, quemadmodum in libr. 5. de morb. pop. nu. 8. vbi inquit. vigesima tumor cœpit circa aurem, & febris, & rigor. & nu. 10. eiusdem lib. cum rigor subrepens dimisisset, febris venit. at verò, vt diximus, appellat quandoq; febrem, calorem, vt in li. 7. de mor. pop. nu. 28. cum ait. ad noctem calores. & n. 27. ex fomentis, vt videtur, calores nullo tempore relinquebant, magis tum ad vesperam augescebant, sudores fiebant per totũ corpus.

Febris quam corporis partem primum corripiat, eamque morbum vniuersalem minime semper esse asserit.

VErùm quam partẽ primũ corripiat febris nostri corporis, videamus. proditũ est in lib. 6. de mor. pop. sect. 5. par. 31. rigor à superiori ventre, ignis verò magis ab inferiori. Et Gal. in com. ait. ex partibus ventris superior. rigorem magis, inferior verò febrem facit, aut sentit, aut inchoat. Et morbum vniuersalem nõ esse affirmat, in lib. de Natu. mul. pag. 94. n. 13. si vteri præter naturam hient, febris, rigor, & dolor imum ventrem, & lumbos corripit. Et in lib. de loc. in hom. pag. 32. nu. 39. hunc medicamẽtum potare oportet, quod educat, qua parte magis hæret, siue superne, siue inferne. & in lib. 7. de mor. pop. nu. 1. febris adeo lenis facta est, vt obscura consisteret, præterquam in temporibus.

Febris quomodo fiat, & quibus de causis.

CÆterum transeamus ad illam partem, quæ nobis declarat, quonam modo fiat febris, & quibus de causis. scriptum est in lib. 4. de mor. pag. 76. nu. 17. si cibi maneant in ventriculo ampliore tempore, quàm opportunum est, & alij ad ipsos incidant, corpus vtique repleatur, & dum premũntur à plenitudine venæ, calor, ac dolor corpori accedent, venis scilicet calescentibus, ac stantibus, æstate quidem citius, hyeme verò posterius: æstate enim calidus est aer ambiens, & calidiorem corpus in seipsum trahit. & si calido adhuc existente ventriculo calidior, quàm opportunus est, spiritus homini accedat, nihil miri est hominem ex tali febrire. hyeme verò, cum frigidum spiritum trahat in se ipsum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modicè ventrem exonerante. Et in libr. 1. de loc. in homi. nume. 38. febres propterea fiunt, cum corpore superinflamato carnes intumuerint, & pituita, ac bilis conclusa quieuerint, & neque refrigeretur quicquam, neque exeat,

neque moueatur, neque aliud quid subeat. hęc duo loca Hip. non solum modum exponunt, quo fiat febris, sed causas materiales, quæ sunt cibi multi, vel pituita, ac bilis, deinde obstructio, quę est causa secundaria à primis producta. Et in dicto lib. 4. de mor. nu. 25. cum homines laborarint, quibus sanè maxime sanguinis afflictio contigerit; illic firmatur, ac calescit, & ex hoc dolor oboritur. Si autem aluus, ac vesica non breui copiam expulerint, febris ex hoc irruit. & siquidem prior humor ęqualis fuerit, nequaquam, si verò in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille, at nu. 23. ait febris hoc modo oboriens non periculosa, neque fortis est. Et subdit. at si calescēte sanguine exhalat maxime per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus, remanet pinguis, ac leuis, quia est biliosus, & febris maxime nutrimentum, & attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit, quæ verba nobis indicant non solum humoris quantitatem producere febrem, sed etiam qualitatem. Et propterea in lib. de vet. Medi. pag. 5. nume. 30. ego hoc maximum signum esse puto, ꝙ non propter calidum simpliciter homines febricitent, neque hoc sit simpliciter afflictionis causa, sed est amarum, ac calidum idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia infinita: & rursus frigidum cum alijs facultatibus coniunctum, propterea ꝙ qui ardēti febre febricitant, & alijs fortibus morbis, non cito ex calore liberantur, neque adest sic frigidum aduersus calidum. hæc itaque sunt, quæ lædunt: simul adest autem & calidum robore participans, nimirum ducens, & exacerbans, & augens simul cum illis, verum nullam potentiam maiorem, quàm conuenit, habens, vidimus igitur, quomodo fiat febris, & causas febrium primarias esse multitudinem, siue repletionem ciborum, secundariam vero pituitam, & bilem vtranque, tertiam has consequentē obstructiones. has porrò causas iuuāt, vt plurimū locus, tempus, & res non naturales, quæ à medicis sex numerantur, & hæ ex se ipsis febres efficere posſūt, sed simplicissimas: illas verò minime. Concausę porrò sunt ætas, sexus, cognatio, temperatura, atque habitudo corporis totius, vel partis, consuetudo in rebus, pauca, vel multa, studia, negocia, fortunę, modus viuendi, & huiusmodi. & causæ hę omnes appellantur primariæ, siue externę à Ga. & ab alijs, qui eū secuti sunt: sed humor, & obstructio, internę. Ab his igitur causis febres fiunt.

De febrium differentijs.

HAs porrò plures suscipiūt diuisiones, quas nonnulli species nominant, siquidem alię diuiduntur secundum substantiam, alię secundū accidens, quę substantiales appellantur, alię tales sunt à forma, alię à materia, alię ab vtrisque. Febres autem, quę à forma dicuntur, diuisionem habent, prout magna fuerit, vel parua formę vis, propterea ꝙ alia febris dicitur vehemens, vt apparet in lib. 7. de morb. pop. n. 15. & in cō. 4. de vict. ratio. in mor. acut. par. 46. & com. 3. prog. par. 13. & in lib. 4. aph. 33. alię tenues, vt cō. 2. prog. par. 60. alię simplicissimę, vt com. 3. prog. par. 2. alię mediocres, vt in l. 2. prog. par. 49. Quę verò febres denominationem accipiunt à materia, alię dicuntur siccę, vt legitur in lib. 4. de mor. pop. n. 12. alię salsuginosę, vt in lib. 6. sec. 1. alię acutę, vt lib. 1. aph. 14. & lib. 3. aph. 7. atque alijs plurimis in locis, alię ardentes, vt 7. de morb. pop. nu. 54. & 55. & lib. 4. aph. 54. & 58. & alibi, alię statim ambulantes ad manum. vt lib. 6. de mor. popu. sect. 7. & alię acutę ad manum submordentes, vt eodem lib. 6. sect. 6. Quę vero denominātur à materia, ac forma simul, alię dicuntur implacidę, vt scriptum est in 4. de vict. ratione. par. 46. alię pessimę, vt com. 2. prog. par. 2. aliæ horridæ, vt in lib. 1. de mor. pop. sec. 1. & lib. 2. sec. 3. aliæ malignæ, vt in lib. 7. nume. 40. & in lib. 2. prog. par. 41. & hæc est diuisio febrium secundum substantiam.

Diuiduntur pręterea per accidens, quoniā alię denominantur à quantitate, aliæ à qualitate, aliæ a tempore, alię à loco. A quantitate verò alię dicuntur continuę, vt in com. 3. prog. par. 13. & in lib. 1. de mor. pop. sect. 1. alię non continuę, & hæ dicuntur intermittentes, quarum aliæ appellantur ephemerę, siue diarię, vt in lib. 4. aph. 55. alię quotidianę, vt in lib. 1. de mor. pop. sec. 2. alię tertianę, vt in eadem sect. alię quartanę, vt ibidem. alię quintanę, septimanę, nouanę, vt in eodem lib. sec. 3. alię longę, vt in lib. 4. aph. 44. & 45. alię magnę, vt in lib. 2. de morb. mul. Quę diuiduntur à qualitate, denominantur ab actionibus, vel a passionibus, que originem ducunt à qualitatibus. Et propterea alię dicuntur laboriosę, quia laborē ac dolorē inferunt, vt in lib. 4. aph. 74. alię sudorosę, siue sudorificę, vt in lib. 7. de mor. pop. n. 1. alię inflatæ, & liuidæ, vt in lib. 6. sec. 1. aliæ anxiosæ, horridæ, vt in lib. 2. sect. 3. alię tremulę, singultuosę, mentē cōtingentes, vt in lib. de Fract. n. 12. & 38. aliæ lethales maxime vt nu. 44. eiusdē lib. Quę autem diuiduntur secundū locum alię vrunt intra, & frigefaciunt extra, vel contra, vt febris Epialos, & febris lipiria, de quibus legitur in lib. de superfœ. n. 24. & in lib. 2. de mor. n. 16. & 149. & lib. de affec. n. 14. alię dicuntur à splene ortę, vt in lib. 4. de mor. pop. nu. 20. aliæ a capite, alię ab alia corporis parte, veluti ab vtero, vt in lib. de mor. mul.

Quę

Quę autem diuiduntur secūdum tempus aliæ sunt diurnæ, vt in lib. 1. de morb. popul. sect. 3. aliæ nocturnæ, ut ibidem, aliæ erroneę, vt in eodem lib. sect. 2. Et in com. 2. prog. par. 60. aliæ diuturnæ, vt in lib. de inter. affec. n. 35. Et tales sunt diuisiones febrium, quæ reperiuntur in lib. Hip. quæ omnes cū principium habeāt, & finem quoque habent, igitur & medium. quod vigor, & status appellatur. inter principium, & statum est augmentum febris. inter statum, & finem est declinatio. quapropter quatuor, vel quinque describuntur singulorum febrium partes, quæ à medicis tempora febrium nuncupantur.

Nunc tempus est, vt aliam aggrediamur diuisionem. legitur in l. de Flat. nu. 7. sunt febriū genera duo, quorum alterum propter malam diętam priuatim his contingit, qui ea vtuntur. communis febris propterea omnibus accidit, quòd eundem spiritum omnes attrahunt, sitque, vt simili corpori, similes spiritus, similiter permixti similes gignant febres. Et nu. 10. propter malam diętam fit febris, cum corpus cibis expletum est, ac spiritus quoque multitudo vehemēter excellit, dum cibi, & ventri diu immorantur, & inferior venter sit obturatus, per vniuersum corpus permeant flatus, sanguineque plenas corporis partes maxime petentes eas frigefaciunt. frigefactis his locis, vnde fontes, & radices sanguinis prodeunt, per vniuersum corpus horror consequitur, & tremor & hiatus, de quibus lege n. 11, & 12. & de sudore n. 13. harum igitur febrium alię sunt simplicissimæ, aliæ acutæ, & alię longæ. Simplicissimæ febres, vt legitur in comm. 3. prog. part. 2. ac signis firmatæ securissimis, quarto die, aut citius desinunt, deterrimæ verò, ac signis affligentes difficillimis, quarto die, aut citius interimunt. acutæ verò febres sic appellantur, vel quia sunt breues, & deterrimæ, vel quia fiunt à causis acutis, veluti à bile meraca, vt legitur in l. de Fract. nu. 44. in constipatione sicca, vt in libr. 3. apho. 7. vel quia habent grauia symptomata, vt legitur in l. 7. de mor. pop. nu. 38. & omnis febris aut est continua, vt intermittens, nam & acuta ratione symptomatum est intermittens, & ratione febris est continua, vt eodem nume. 38. videre possumus. præterea inter continuas est febris ardens, at primum de cōtinua in genere, deinde de acutis, tertiò de ardentibus agemus. sed primum varia febrium in vniuersum signa tum prognostica, tum indicantia sunt recitanda, postea ad particulares febrium species veniemus.

Febrium signa, & prognostica, & indicantia quædam in genere.

AIt Hip. in l. de Coac. præno. pag. 175. col. 2. rigores, veluti in febre tertiana si in media inordinati febre exacerbantur, valde maligni sunt si vero contrario conuellentibus modo exacerbentur cum rigore, & febre perniciosum est. Et febres ex præcordiorum dolore malignæ sunt, sopor in his pessimus est. Et, in febre vocis interceptiones malignæ sunt. Et, qui insuper exudant in febre, malignè habent. Et in febribus inflata aluo flatus non erumpere malū. Et subdit. in febre tractus velut à vomitu, in screatione desinens malum. Et in febribus mētis emotiones taciturnę, in eo, qui voce priuatus non est, perniciosæ sunt. Et, in febre liuores fientes breui morte affore significant. Et, quibus in febre dolore lateris fiēte, aluus multa aquosa, ac biliosa egerit, hi alleuantur. Et, febrienti si atra bilis in principio sursum, aut deorsum prodierit lethale. Et, qui cum perfrigerationibus, non sine febre superne exudant, moleste ferentes, & phrenitici in acuto morbo perniciose habent. Et subdit. pag. 176. in febribus inguinis dolor, morbum diuturnum significat. Et, in febribus iudicationes impeditę, ac sublatę temporis quidem diuturnitatem inducunt, non autem perniciosæ sunt. Et, febres ex doloribus vehementibus diuturnæ. Et quibus desinunt febres, non in diebus iudicatorijs, his recidiuæ fiunt. Et febres vertiginosæ cum volulis, vel sine volulis, perniciosæ. &, quibus in febre dolores circa lumbos, & infernas partes fientes, septum transuersum contingunt, infernas partes relinquentes, perniciosę sunt, tum alias, tū si aliquod quoddam signū prauum accedat, si verò alia signa non fuerint praua, suppuratum forte timor est. &, quibus febris aliquando intermittit periculo vacat. & in febribus longis aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt. & si facti fuerint, non sunt inutiles. & in febribus secundum venam, quæ in collo, pulsus, ac dolor in dysenteriam desinit. Et, quibus in febribus venæ in temporibus pulsant, & facies sana est, & pręcordium non molle, diuturnum morbum significat, & non desinentem circa multi sanguinis ex naribus fluxum, aut singultum, aut conuulsionem, aut coxendicum dolorem. Et quibuscunque in febribus tremores circa iudicationem cessant, his temporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in in articulos fit, & vesica dolorosa. Et, febrientibus, quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulsus, his sanguinis fluxio plerunque contingit. Et, quæcunque signa febri se opponunt, & non abscessus

significationem habent maligna sunt. Et, febres quæ neque in diebus indicatorijs, neq; post solutorium signum decesserunt, recidiuant. Et, quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione fiente destillat, & vrina subsidentiam albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat. Et septima die, aut nona, aut decimaquarta fluxiones sanguinis à naribus fientes, plerunque febres soluunt, similiter, & alui fluxio biliosa, & qualis in dysenteria fieri solet, & genuum, ac coxendicum dolor, & vrina concocta ad iudicationem in muliere verò etiam menstruæ purgationis fluxus. Et, qui in febribus exudāt, caput dolentes aluo suppressa, conuulsi sunt. Et, conuulsio in febre fiens in eadem die desinens bona est. Et cōuulsio in febre fiens sedat febrem eadem die, aut postera, aut tertia, si verò tempus in quo incepit, trāsgrediatur, & nō desinat, malum est. Et, febres intermittentes, verum inæqualiter calescentes aluo inflata, pauca egerente, in his post iudicationem lumborum dolore consequuto, alui erumpunt. at amburentes ad manum torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa grauati exoluuntur. quandoq; vero, & rubicundæ in pedibus ambustiones, eadem significant. Et subdit. capitis dolor moderatus cum siti cibum capiente, aut cū sudore non soluente febrem, abscessus in gingiuis, aut circa aurem significat aluo nō exturbata. Et pa. 176. in febribus surditas aluum sistit. Et, rubores in febribus fientes circa aurem ex pregresso dolore signum quidem sunt erysipelatis in facie futuri, sed & conuulsiones ex talibus fiunt cum vocis interceptione, ac exolutione. Et, ex febribus surditatem, sanguinis è naribus fluxio soluit, item alui turbatio. Et, subdit. oculorū rubor in febre fiēs alui diuturnam affectionem significat. Et, in oculorum distortione febrienti lassato, rigor perniciosus, & soporosi in his male habēt. Et, viro lippienti febre superueniente solutio. sin minus, periculum est, ne cecus fiat, aut pereat, aut vtrunque. Et qui febres ad tactum non adurētes habēt, phrenitici fiunt, & magis si sanguis fluxerit. Et linguā circa bifidā sui partē, velut saliua alba obduci, febris remissionis signum est. cętera verò ibi lege. Et ex dentis corruptione vehemens febris superaccedens, & delyriū lethale est. si verò seruentur, vlcera supurrabunt, & ossa discedunt. Et, sputi excreationes in febre liuidæ, nigræ, biliosæ si quidem supprimantur malæ sunt, secedentes vero pro ratione vtiles. Et, quibus vox cum febre deficit, & cum iudicatione intercepta, tremuli moriūtur. Et, vocis interceptiones in febre conuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cū silentio deueniunt, perniciosum. Et, lethalis est spiritus febriculosus, & fuliginosis. Et subdit. colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his, quibus timor est, vt etiā insaniant. Et in pectoris dolore febriculoso, aluus turbata, torpida nigratum egestionum signa sunt. Et, fauces exulceratæ in febre cum alio signo ex his, quæ difficilia sunt, periculosæ sunt. Et, in febribus de repente suffocari, & deglutire non posse, citra tumorem malum est. Et, oris ventriculi dolor, & pulsus præcordiorum, & febre perfrigerata malum, tum alias, tum si insuper exudarint. Et subdit, quibus de repente dum sine febre sunt præcordij, & oris ventriculi dolor, & circa crura, & infernas partes, & aluus in tumorem eleuata est, soluit venæ sectio. & alui fluxio his febrire nociuum est, longe enim & vehementes salubres fiunt, & tusses, & singultus, & spiritus fiunt. Et, dolores ad præcordia in febre, voce intercepta sine sudore soluti malum est, his ad coxendices dolores fiunt. Et, iuxta uentrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducūt. Et dolores in febre ad præcordia exilientes, sine sudore soluti maligni sunt. Et duricies circa vētrē cū dolore in febriētibus cū horrore, cibū auersantibus, si aluo insuper parū humectata purgationem non faciunt, ad suppurationem peruenient. Et subdit. dolor in pectus firmatus corpore, malus in febre est. hi repente pereunt. ex lumborum dolore recursiones ad os ventriculi febriculosæ horrorem inducentes. alia verò ibi lege. Et in 1.4. aph. 27. quibus in febribus sanguinis multitudo alicunde eruperit, his dum reficiuntur, alui humectantur. Et apho. 29. quibus in febribus sextum diem agentibus rigores fiunt, difficilis sunt iudicij. Et apho. 30. quibus febris accessiones fiunt quacunque hora eas febris dimiserit, postero die eadem hora si inuaserit difficilis sunt iudicij. Et apho. 34. si febricitanti tumore non existente in faucibus, strangulatio statim superuenerit lethale. Et aph. 35. si febricitanti collum repente peruertitur, & vix deglutire possit, tumore in collo non apparente, lethale est. Et a. 36. sudores febricitantibus si inceperint boni tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & quartodecimo, & decimoseptimo, & vigesimo primo, & vigesimo septimo, & trigesimo primo, & trigesimo quarto. hi enim sudores morbum iudicant, qui autem nō sic eueniunt, laborē significant, & longitudinē morbi, & recidiuam. & aph. 46. si rigor incidit febre non desinente ægro iam imbecillo, lethale. & aph. 51. in febribus abscessus si nō soluuntur in primis iudicationibus longitudinē morbi significant. & aph. 52. qui in febribus, aut alijs morbis ex voluntate lacrymant, nihil absurdum est, qui uerò non ex voluntate,

ab-

absurdius. Et aph. 67. ei qui conuulsione, aut distentione vexatus, si febris successerit, soluit morbum. Et aph. 61. febricitatem nisi imparibus diebus febris dimiserit, ea redire solet. Et apho. 62. quibus in febribus morbus regius ante septimum diem succedit, malum. Et aph. 63. Quibus in febribus quotidie rigores eueniunt, ijs quotidie febres soluuntur. Et aph 64 quibus in febribus septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo morbus regius successerit, bonum est, nisi dextrum hypocundriũ durum fuerit, si verò non malum est, non bonum. Et aph. 65. in febribus circa ventriculum æstus vehemens, & cordis morsus, malum. Et aph. 67. in febribus ex somnis pauores, aut cõuulsiones, malum. Et apho. 68. in febribus spiratio offendens, malum: cõuulsionem. n. significat. Et aph. 69. Quibus sunt vrinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febre existentibus, si multitudo ex eis aduenerit tenuis, iuuat, præcipue autem tales ab initio exeunt, aut breui sedimẽ obtinent. Et aph. 70. quibus in febribus vrinæ perturbatæ sunt, veluti iumenti alicuius, ijs capitis dolores, vel adsunt, vel aderũt. Et aph. 71. quibus in febribus die septimo iudiciũ fit, ijs nubeculam obtinet vrina quarto die rubram, & alia, secundum rationem. Et aph. 72. quibus in febribus vrinæ perspicuæ, & albæ, malæ, precipue autem si in phreniticis appareant. Et aph. 73, quibus hypocundria eleuata a lumbo cum dolore succedente, alui ijs humectant, nisi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo exeat, in febribus autem hæc accidunt. Et in l. 6. aph. 40. Quibus circa hypocundria dolor fit sine inflammatione, ijs febris succedens dolorem soluit. & aph. 44. eiusdem lib. Quibus post strãguriam ileos succedit, in septem diebus moriuntur, nisi febre subsecuta, satis urina fluxerit. & aph. 50. Quibuscunque cerebrum discissum fuerit, ijs necesse est febrem, & bilis vomitum succedere. & aph. 51. quibus sanis dolores fiunt repente in capite, & statim obmutescunt, & stertunt, moriũtur in septem diebus, nisi eos febris aprehenderit. & aph. 54. in acutis morbis qui cum febre existunt, luctuosæ respirationes, malũ. & in lib. 7. aph. 31. Quibuscunque febricitantibus in vrinis veluti farinę crassæ, subsidentiæ fiunt longam ęgritudinem fore significant, & aph. 37. eiusdem lib. quicunque sanguinem vomunt, si sine febre salubre est, si verò cum febre malum. & aph. 52. Quibus hepar vehementer dolet, ijs si febris superuenerit, soluit dolorem. Et in l. 1. de mor. n. 6. Febrienti, ac bilioso in tempore foras bilis bonum, diffusa verò, ac dispersa, & ad vnam aliquam corporis partem allapsa malum. Et in l. prog. com. 3. par. 22. quibus febres cessant, neque signis solutorijs apparentibus, neque in diebus iudicatorijs, his reuersuras esse expectandum. quæcunque febris longiorem morã traxerit, homine alioqui ad salutem disposito, ita vt, neq; dolor teneat ob inflammationem, aut ob aliquã aliam manifestam causam, huic abscessum expectare oportet cum tumore, ac dolore ad aliquam articulum, vel maxime infernum. Et, in l. 4. aph. 53. quibus in febribus circa dentes viscosa adhærent, his fortiores febres fiunt. & in l. 2. prædict. n. 23. in febrium principijs siue delyrium accesserit, siue alicuius membri syderatio periturum hominẽ sciẽdum est, si non omnino, aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis vires adsint. & in l. de Coac. præn. n. 4. cum febre, & sine febre egestio alui nigra velut sanguis, mala est. malæ item omnes variæ, abunde ex bile coloratæ, & in l. prog. com. 3. quicunque in febre non læthali splendores ob oculos versari, cum præcordiorum in dextra, aut sinistra parte tensione sanguinis de naribus fluxionem significat, & in l. de Coa. præ. n. 4 in febre tenuis, ac mollis egestio mala est, mala quoque sicca friabilis decolor, tum aliàs, tum si aluum humectet. nigris verò antea egressis occidit. Et ibidem febris his exacerbatur, quibus ardor fit, & ad egressas egestiões alui insuper exudãt. Et in l. 2. de mor. pop. sec. 5. si febre tenente partes circa faciem graciles fuerint in die impari, sequenti die soluetur. sed ad curationẽ transeundũ est.

Febrium omnium curatio in genere.

CVratio vero omnium febrium fit coctione humoris, vt percipitur in l. de Vet. med. n. 32. & 33. concoctio autem fit, vt ibidem scriptũ est, ex permixtione, temperaturaque mutua, & quasi coctura. Et in l. de lo. in ho. n. 36. Cum lassitudo occuparit, & febris, ac repletio, lauare multa aqua oportet, & oleo illinere, & maxime calfacere, vt caliditas, aperto corpore, præ sudore egrediatur. consequẽter autem hęc facienda sunt per tres, aut quatuor dies: & si non sedetur, ac cesset, pharmacum in potu exhibendum est, quod bilem educat, & febris perfrigeranda est præter quàm quartana, medicamentum tamen, donec corpus floridum est, ne propinato: non enim vacuantur nisi parum, vtpote corpore turgente. cum autem gracile fuerit, ac macilentum, tunc bibendum exhibe, & euacuabitur. Et sic patefit in morbi principio lotiones faciendas esse, & medicamentum purgans minime exhibendum, & in eodem l. nu. 30. In pleuritide autem febris sedanda nõ est per septem dies. septima lauãdus est æger, si febris dimittere non velit, quò præ balneo sudor contingat. si verò neque septima dimiserit, nona cessat, si non aliud quod peri-

tulosum accedat. si dimiserit, triticeis sorbitionibus vtaris. In l. autem de Vict. ra. comm. 4. par. 36. si febris hominem corripiat, vetere excremento descēdente, vel nuper cibatum, siue cum lateris dolore, siue nō, is quieti tantisper permittendus, donec cibus ad ventrem imum descenderit, & par. 39. obserua febrium accessiones, vt nunquam cum adsunt, neq; cum futuræ sunt, sorbitiones exhibeas, sed vel cum cessant, vel quieuerunt, & maxime à principio recesserunt. frigentibus ergo pedibus neq; potum, neque sorbitionem, neque aliud quippiam huiusmodi dabis, donec valde incaluerint, deinde id, quod confert, exhibe. causam horum ibi lege. sic in li. 1. aph. 12. in accessionibus abstinere oportet, nam cibum dare nocuum est, & quibus per circuitum fiunt accessiones, & aph. 19. His qui per circuitum accessionem habent, nihil dare oportet, neque cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationes. & aph. 4. victus tenuis, & exquisitus in morbis quidem longis semper, in acutis verò, in quibus non cōuenit, periculosus. & aph. 7. vbi morbus est peracutus, extreme tenuissimo victu vtendum est, vbi nōn, sed pleniorem victum contingit adhibere, tantum cibi indulgendum est, quanto morbus extremis est mollior. & aph. 8. cum morbus in suo vigore constiterit, victu tenuissimo utendum est. & aph. 9. coniectare oportet, an æger cum victu sufficiat perdurare, donec morbus consistat &c. & aph. 17. & quibus semel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora particulatim oportet offerre, considerandum est, & aph. 10. In ipso consistendi tempore, & parū ante illud cibus subtrahendus, prius verò vberius alendum, vt æger possit perdurare. Et sic habemus quo morbi tempore sit cibandus æger. at illud aduertendū est, quod legitur in lib. 7. aph. 63. si quis, ait, cibum febricitanti dederit, vt sano robur, sic laborāti morbus. & in l. de lo. in hom. n. 39. Febrienti cibum ne offeras, neque sorbitionibus subtus aluum ducas. in potu dabis aquam calidam, & aquam mulsam, & acetum cum aqua, hæc autem quamplurima bibat, si enim non frigidus ingressus fuerit potus calidus existens, ac manens, ex corpore ægroto detrahet, & vel per vrinam deijciet, vel exudabit. vndiquaque autem apertum, & respirans, & motum corpus, id, quod conducibile est, faciet. Hinc fortasse ille apho. qui scriptus est in l. 1. aph. 16. Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè verò pueris, & alijs, qui tali victu uti consueuerunt. sed & id notandū est, lac date his, quos caput dolet malum, item febricitantibus, vt legitur in li. 5. aph. 63. præterea inquit in com. 4. de Vict. rat. par. 44. corpus quieti, permittere, vngere, & æqualiter cōtegere oportet, mulsamque aquosam bibendam, & ptisanæ cremorem vesperi sorbēdum dabis, ventrem ab initio clystere duces, sed medicamenta purgantia non admouebis, nempe si ventrem moueris, vrina non maturabitur, febrisque citra tum sudorem, tum iudicationē in longum protrahetur tempus. & par. 43. quibus principio vrinæ, & nebulosæ, & crassæ existunt, hos annuentibus cæteris purgare cōuenit, q si vrinæ inter initia tenues fuerint, tales autem ita curare confert. & in li. 7. aph. 42. si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affusa, febris solutio fit, sed in 1. de mor. mul. nu. 58. cum mulieri partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut vterus durus fuerit, si sine febre fuerit, balneis curato. ex talibus autem febres fiunt acutæ. Et in l. de Coa. præn. n. 1. febrem sedat conuulsio in ipsa fiens eadem die, aut postera, aut tertia.

De febre continua.

Legitur in l. 1. de morb. popu. sect. 3. febres quædam continuę sunt, quędam interdiu tenent, noctu intermittunt, vel contra sunt autem acutissimi, & maximi, ac grauissimi morbi, ac maxime lethales in continua febre.

Prognostica sunt hęc. legitur in li. de Coac. prę pag. 176. col. 2. in febre continua quicunque voce destituti iacentes, oculis conniuētes nictāt, hi si postquam sanguis ipsis ex naribus fluxit, & vbi vomuerunt, loquantur, & ad se ipsos redeant, seruātur. &, quibus in febribus continuis, pustulę per totum corpus erūpunt, lethale, si non purulentus abscessus fiat, maxime autem circa aurem his fieri solet. &, febres continuę per tertiam diem augescentes periculosę, & subdit, qui diutius secure ex febre cōtinua laborant circa dolorem, aut inflammationem, aut aliam causam, his abscessus expectandus est cum dolore, & tumore, & magis infernis partibus. expectare autem oportet abscessus, his magis qui vigesimum annum ęgressi sunt, & tunc expectare abscessus oportet, vbi viginti dies febris transmiserit, senioribus autem minus fiunt & vbi multo tempore febres durant. & n. 3. cum febre continua vesicæ durę, & dolentes, pessimę sunt. Et in l. 3. aph. 21. ęstate febres continuę, & ardentes, & tertianę plurimę, & quartanę, & in l. 1. de morb. pop. sect. 2. in febre continua acutissimi, & maximi ac grauissimi morbi maximè lethales, & in l. de iudicatio. pag. 160. n. 9. in febre continua si quis quarta die, & septima affligatur, & vndecima non iudicatus fuerit, plerunque perit. & in lib. 4. aph. 46. si rigor incidat febre non deficiente, ęgro iam debili, lethale est, & aph. 47.

Ex-

Excretiones in febribus non intermittẽtibus liuidę, cruentæ, fetidę, & biliosæ omnes malæ, & si bene exeunt, sine peralui excretionem, si ne per vrinas bonæ, si verò non aliquid eorũ, quæ iuuant, per hæc loca excernitur, malum, & aph. 48. in febribus non intermittentibus, si partes exteriores frigidæ, interiores urantur, & sitim habeat, lethale est. & aph. 49 in febre non intermittente, si labrum, vel oculus, vel nasus, vel supercilium peruertatur, vel nõ videat, vel non audiat, iã debili existente corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima est. & apho. 50. vbi in febre non intermittente difficultas spirandi, & delyrium acciderit, lethale.

At uerò de continua febre curãda hæc pauca scribuntur in l. 2. de mor. pag. 67. n. 36. si febris neq; noctu, neque interdiu remittat, & ad contactum supernas partes habeat calidas, uenter autem, & pedes frigidi sint, & lingua aspera, huic medicamentum ne dederis, sed molli infuso per clysterem soluito, & ptisanæ succum bis in die frigidum sorbendum dato, & uinum aquosum insuper bibẽdum. reliquo uerò tempore aquam frigidissimam bibat. & hic si quidem septima die exudarit, & febris ipsum dimiserit, bene est; sin minus, decima quarta die plerunque moritur. sic ait. & propterea quòd supra dixit, si bile infestatur homo; hæc febris scilicet continua fit à bile.

De febre acuta.

FEbris porrò acuta, ut diximus, & sic appellatur, propterea quòd sit continuo calida, uel causa eius sit acuta, ut bilis, uel qa symptomata sint sæua. quapropter mirum non est, cum tot modis dicatur acuta; si quãdoque ex causa extrinseca fiat; nã legitur in l. 2. de morb. popul. sect. 2. Zoilo iuxta murum ex tussi matura febris acuta. & in l. 3. de mor. pop. sect. 3. Aegro 3. ex laboribus, & lassitudinibus, & neglecta uictus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripit, siticulosus, biliosus non dormiuit. reliqua ibi l. Et Aegro. 1. eiusdem lib. febris corripuit acuta, ab initio cõtinua, ardens siticulosa, & c. sed in l. 1. eiusdem lib. sect. 3. Aegro. 12. calefactus cęnauit, & bibit amplius; vomuit omnia noctu, febris acuta. & in l. 1. sec. 3. Aegro. 9. Pedis dolor fortis à magno digito cępit, & subdit. secunda die pustulæ nigrę febris acuta, insanit. Et Aegro. 10. Febris vehemens corripuit, dolebat caput, collum, lumbos ab initio, subditque. Febris acuta inuasit, præcordium eleuabatur cum tumore, distentio non valde, lingua sicca. Et Aegro. 11. Vxorem, quę filiam peperat, secunda die rigor corripuit. febris acuta, ac sympto. lege, & l. 7. n. 57. Cœpit febris acuta, robur faciei ex nulla causa manifesta. paulò post in die rigorẽ habuit. & c. Hos recitauimus acute febrientes; ut causæ, & sympotomata innotescerẽt, quæ ibi lege, & in pluribus locis in l. de mor. pop. nã & in l. 1. se. 3. Aegro 1. febre acuta primo die correptus est, & Aegro. 2. secundo die febris acuta. Et Aegro. 3. febris acuta. & Aegro. 4. octaua superuenit, febris acuta. & Aegro. 5. postridie à partu febris acuta, cordis dolor, & muliebriũ partum ubi uerò glandem subdidisset; hęc quidẽ leuiora facta sunt, & subdit, decimaquarta superriguit. febris acuta.

Quibus vero fiant acutę febres, & quo anni tempore, scribit Hip. in l. 1 aph. 14. febres senibus non similiter acutę fiunt, sicut scilicet crescentibus, frigidum enim eorum corpus. & in l. 3. aph. 29. iuuenibus sanguinis sputiones, tabes, febres acutæ. & aph. 11. si hyems sicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluuiosum, & australe, necesse est ęstate febres acutas fieri, & aph. 14. si autumnus aquilonius fuerit, & siccus, his qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conferet, reliquis autem erunt lippitudines siccę, & febres acutę, & apho. 71. in siccitatibus febres acutę fiunt. & in lib. de ae. aq. & loc. n. 25 lege quando hominibus, & qua de causa febres acutissimę, maximè pituitosis accidant.

Prognostica verò sint hęc. si febris fuerit, & venter non egesserit, conuulsiones pueris fiũt, vt legitur in com. 3. prog. & febris acuta superueniens conuulsionem soluit, ut legitur in l. de Coac. pręn. n. 3. sed n. 2. febris acuta, & biliosis spiritus magnus post pręcordiorum tumorem, abscessus circa aurem attollit. & in l. de Denti. nu. 2. febris acuta pueris in dentitione accedens conuulsionem quandam inducit, & in l. de Iudica. nu. 8. cum febre acuta sudores frigidi lethales, cum mitiore verò morbi longitudinem, & in l. de pręs. n. 2. cum febre acuta conuulsiones perniciosę, & in l. 1. pręd. in morbis acutis biliosis valde albę spumosę circumbiliosę egestiones malę. malę itẽ & vrinę eiusmodi. num his hepar dolorosum est? Et subdit. sitis pręter rationem soluta in acutis morbis mala est, sudor multus cum febribus acutis oboriens malus est, & vrinę dolorosę malę sunt. & in l. prog. com. 1. Qui febre acuta manus subinde ob os fert aut frustra venatur muscas, aut colligit festucas, aut de veste euellit pilos, aut de pariete stipulas capit, lethale est, & in l. de Coa. pręno. pag. 177. col. 2. cum febre acuta auris dolor pertinax, & alio quodam signo aliquantulum maligno, iuuenes quidem septima die occidit, & cętera ibi lege. Et in febre acuta aures obsurdescere furiosum, & cum febre acuta tumores circa au-

fem ex plurimis graueolentibus, & cum præcordio intero tardius excitati occidunt. & in febre acuta uocis interceptiones cum exolutione sine sudore sunt quidem lethales, minus uerò quàm cum sudore, uerum diuturnitatem temporis significat: fortassis autem, & qui ex recidiua tale quid patiuntur, tutissimi sunt, perniciosissimæ autem ex talibus habent quibus sanguis ex naribus fluit, & quibus alui humectantur. Et bona autem spiratio in omnibus morbis, qui cum febre acuta sunt, & in quadraginta diebus iudicantur, magnum momentum ad salutem habet. & pag. 179. anhelosis febris postea acuta. Et ibidem pueris febris acuta & aluus suppressa cum uigilijs, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere conuulsorium est. & pag. 176. capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio signo maligno lethale.

Febrium quidē acutarum curationē si desideras, lege in l. de Affect. pag. 80. n. 12. & 13. & 14. sed hæc pauca nos addemus. scriptū est in lib. de Coacis preno. nume. 4. febrem acutam cū sudore soluit alui egestio pura superueniēs. Et, ibidem n. 3. febres acutas turbulento, non bilioso insaniæ os uentriculi dolenti soluunt. & in l. 4. de mor. popu. n. 30. curatus hemorrhoidibus insanuit, febre acuta succedente cessauit in febribus acutis siticulosi, à medicis potu interdicto, aut etiam à seipsis abstinentes, multum sibi bibere posse uidentur: his aqua frigida data, ut reuomant, prodest: biliosa enim aderunt.

Febris à bile.

SCribitur in l. 2. de morbis pag. 67. si à bile infestatur homo, febris ipsum corripit quotidie ac dimittit. & in l. de Natu. hom. pag. 11. n. 27. Febres plurimæ à bile fiunt. species ipsarum quatuor sunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generantur. nomina ipsarum sunt, continens, quotidiana, tertiana, quartana. Continens a plurima, ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàm breuissimo tēpore facit. corpus enim tēpore perfrigeratū cito colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. de Quotidiana, Tertiana, & Quartana suis dicemus locis. sed in lib. 2. de morbo. citato loco subdit. detinet autem febris à bile maxime in meridie, & os amarum est: & cum sine cibo manet, offendit ipsum. ubi uerò ederit; strangulatur, & a modicis quibusquam cibis impletur, & abominatus, & uomitiones ipsorum inuadunt, & ad lumbos, ac crura grauitas incumbit, & multum dormit. hic si post febrem exudarit frigidum, ac multum sudorē, & febre non liberetur, morbum diuturnum sentiet. si uerò non sudarit, citius iudicatur, cum sic habuerit, & ad nonum diem deuenerit, pharmacum dato, nam si statim a febris initio dederit, postquam purgatus est, febris repetit, & rursus medicamento opus habet. at si os non afficiatur, uerum ad imum uentrem tormen irruat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & postea lac asininum, aut serum, aut aliquem succum. si uerò debilis fuerit, per clysterem eluito. ante medicamenti uerò potionem si quis febriat, danda est ipsi aqua mulsa aquosa, altera autem die, qua febris detinet, aquam frigidam, quantum bibere volet dabis. vbi vero remiserit febris, prisanę succū, aut milium tenue sorbeat, & vinum album, odoratum, aquosum bibat. si vero febris neque noctu, neque interdiu remittat, quid faciendum sit, L. supra de Febre continua. cæterū illud non est omittendum, quod legitur in l. 4. de mor. pag. 77. n. 25. & id est. si in homine fuerit aliquid morbosi, & ea quæ ex cælo obueniunt, incōmoda fuerint, & calescat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens; hoc autem violentia facit, & si purgetur homo, humore illo turbato, secernitur quantum eius plusquam commodum est, redundarit; & quemadmodum lac concussum, ac turbatum spumescit, ac secernitur, & butyrum in superficie consistit, cum leue sit, graue verò, & crassum deorsum. serum lactis medium locum tenet, sic in homine dum turbatur humor, id quod leuissimum est in superficie consistit, & est bilis, secundo loco sanguis, tertio pituita, grauissima autem horum humorum est aqua. his verò ita se habentibus, quisquis plurimus fuerit, in principio contingente turbatione, deuenit ad locum, vbi plurimus esse possit. in turbatione verò, spaciosa capacitate euadente, secretus distrahitur, & calefacit corpus aut aliqua corporis parte firmatus, unà cum alio humore cum quo est in alio loco, dolorem, ac calorem exhibet. ille verò, qui calefactus est locus, reliquum quidem corpus calefacit, & ex hoc febris oboritur. & oboritur magis à bile, & pituita & sanguine, calidissimi enim hi humores existunt. ab aqua verò non ualde febris oboritur, neque diuturna, nam igni non bonum alimentum aqua prębet. sic scriptum est de bile, & sanguine, sed potissimum de bile, vt pote quæ sit febrium causa materialis potissima.

Causus.

CAusus est febris ardens, & est duplex alter exquisitus, alter nothus. fit, vt scribit Hip. in li. de uict. ratione comm. 4. par. 1. cum venulæ tempore æstiuo exsiccatę acres, & biliosos, quę

tenues sint trahunt ad se humiditates, quas ichoras uocant. sic in lib. 1. de mor. scribit. n. 27. cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit, ut uenæ, & sanguis attrahant bilē, eamque plurimam ex carnibus ac uentriculo ad eum, quę prius inest, utpote cum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat. cum itaque percaluerit ex carnibus, & uentriculo supra eum, quia in est adhuc magis à bile percalfacit etiam reliquum corpus. & quædā sanè partes præ multa humiditate penitus resiccari nō possunt. si uerò resiccatæ fuerint; homo moritur. extremæ uerò corporis partes utpote natura siccæ, resiccantur. & plurima humiditas ex ipsis oritur: & si ipsas cōtingere uelis, frigidas comperies, ac siccas. quapropter hi, qui à febre ardente corripiūtur, internis quidem partibus à febri exuruntur, externis autem frigidi sunt. & lingua, & fauces ab interno spiritu ac caliditate exasperantur, & arescunt. quantum autem in uentriculo, & in uesica inest bilis, quod quidem in uentriculo est, aliquando deorsum exturbatur, plerunque uero in primis diebus uomitur, aut in quatuor, aut quinque. uomitur autem hac de causa: cum supernus uentriculus supercalefactus fuerit, attrahit in se ipsum, & fit uomitus. & ob hoc etiam ex febre ardente, & ex pleuritide, ad peripneumoniam maximè morbi trāsmutantur: ubi enim supernus uentriculus supercalefactus fuerit, trahit in se ipsum, & suscipit pulmo, & fit peripneumonia, & plerunque pereunt, nimirum debiles iam existētes, morbo alio nouo insuper generato, dies transigere nequeuntes, donec sputum in pulmone concoquatur. uerùm ut plurimum pereunt præ debilitate. aliqui tamen euadunt. at quibus in uesicā confluit quid bilis, his crassa urina mingitur, crassa autem à pituita. biliosa uerò alui egestio prodit; eo quòd combusta sint ea, quæ sint in uentre.

Causam autē recenset Hip. in loco dicto de morbis acutis par. 3. & īquit. fit ex magna parte ob longam sitim. & in lib. de aere. &c. nu. 12. senioribus fiunt febres ardentes ob uentris duritiem. humor autem, ut dictum est, bilis, & pituita. nam scribit Hipp. in libro 1. de mor. nu. 27. febris ardens corripit item pituitosos.

Signa porrò demōstrantia febrem acutam exquisitam explicat Hip. in li. de Vict. ratione dicto, part. 4. commen. 4. his uerbis. fit & lingua aspera, sicca, & ualdè nigra, utrisque morsus dolet, deiectionesque liquidæ & pallidæ fiunt, urgetque sitis uehemens, & uigiliç, atque interdum mentis alienatio. & par. 2. febris uehemens habet: hoc est, quæ multam, & acerrimam habet qualitatem propter natūram tenuium humiditatum; corpusque uelut ab ossearia lassitudine habitum laborat, dolesque propter tenuium acrimoniam, ut ibi ait Gal. & propterea exquisita febris ardens fieri uidetur à bile, notha uero à bile, & pituita; quoniam accidentia sunt remissiora; nam in prędicto com. 14. par. 13. inquit Hipp. causi genus aliud, hoc est nothum aluus soluta; sitis magna, aspera, sicca, salsa; urinæ defectus, uigiliç, & refrigerata extrema.

Signa prognostica habētur in libro 4. aph. 58. cuius uerba sunt. à febre ardente habito rigore superueniente solutio. & in lib. 1. prorr. par. 18. si in ardente febre aurium sonitus cū caligine fuerit proueneritque in naribus grauitas mēte ex melancholia aberrant. & in lib. 2. par. 5. dolor pectoris firmatus, & ægre auferibilis cum torpore malus, super febrientes hi si acute ardent moriuntur. & par. 48. in ardentibus febribus cū aliquātula perfrictione & deiectionibus aquosę bilis multisq; , oculorū peruersio, signum malum tum aliàs, tum si catochi fiant. & lib. 1. par. 7. qui in hypocondrio refrigerata febre ardores reliquūtur tum aliàs, tum in sudoribus mali sunt. & in lib. de Coacis præno. nu. 2. in febre ardente si aluus eruperit mortale. ex alui dolore laboriose febris ardens perniciosa. tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio soluit. in febre ardente fluxio sanguinis ex naribus quartà die mala est, si non aliud quid boni coinciderit. uerùm quinta minus periculosa. qui ex febribus ardentibus aliquantulum perfrigerantibus cum egestionibus alui aquosis, ac biliosis laborant oculis malum est, tum aliàs, tum si stupidi fiant. febris ardens rigore super accedente soluitur. febres ardentes recidiuare solent, & ubi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant, sin minus septima die. febres ardentes quatuordecim dies diiudicant, aut alleuantes, aut perimentes, ex febre ardente abscessu purulento circa aurem non fiente, non valde seruantur; & postea inquit, soporosi ab initio exudantes urinis concoctis ardentes. uerum citra iudicationem per perfrigescentes, & breui rursus ardentes torpidi soporosi, conuulsi perniciose habent. & in lib. 4. aphor. 54. quibus plurimū siccæ tusses leuiter irritantes in febribus ardētibus fiunt, non multum siti infestantur. causam uerò cur si moriantur qui febre ardenti laborant, moriantur, narrat Hippocrat. in libr. 1. de mor. nume. 30. & inquit. quicunque ex febre ardente moriuntur, oēs præ siccitate moriuntur, & resiccantur primum quidem extremæ ipsorum partes, manus, ac pedes deinde partes sicciores. ubi autem humiditas ex corpore penitus exusta, & resiccata fuerit, san-

sanguis quidem congelatur penitus, ac perstringatur: reliquum uerò corpus exsiccatur, ac sic homo moritur. Quo autem tempore anni magis febres ardentes fiant, declarat Hip. in lib. 2. de mor. popu. sect. 1 his uerbis: febres ardentes in æstiuis magis fiunt, & in aliis temporibus: sed resiccantur magis æstate.

Sed curam agrediamur: febrem ardentem exquisitã hoc pacto curat Hip. in lib. de Vict. ratione in mor. acu. com. 4. par. 5. huic aquæ, mulsæque coctæ, & aquosæ quantum uoluerit bibendum dabis: quod si os amarum fuerit; uomere confert, & uentrem subluere. uerùm si ad hæc non aperiatur, lacte asinę cocto purgabis. salsum autem nihil, neque acre exhibendum, non enim descendet. sorbitionem uerò nisi dies iudicatorij transierint non dabis. & si è naribus fluxerit sanguis, soluitur ægritudo, atque si sudores superuenerint iudicatorii legitimi cum urinis albis crassisque, & leuibus subsidentiis, & si abscessus aliquis factus fuerit: uerùm si absque his soluatur reuertetur ægritudo, uel coxa, uel crus dolebit, expuetque crassa, si sanus est futurus. febrem uerò ardentem non exquisitam, sed notham sic curat par. 17. causus hic, nisi sanguis è naribus fluxerit, uel circa collum abscessus fiat, uel crus doluerit, & æger sputa crassa excreauerit, hæc autem adstricta aluo fiunt, uel coxę dolor, uel pudendi liuor superuenerit non indicatur. testus quoque intensus indicatorius existit. sorbitiones dato attractorias. hoc tandem curetur febris ardens hisdem instrumentis cum quibus curantur morbi acuti; propterea quòd & ipsa est morbus acutus.

Febris ardens.

DE Febre ardenti, quàmuis antea scriptum sit in cap. de Causo, tamen illi parti hæc pauca addemus, quæ ex libro. 2. de morb. pag. 70. n. 1. traduximus. uerba autẽ hæc sunt. febris tenet, & sitis uehemens, & lingua aspera, & nigra, & cum uirore pallida, & sicca uehementer rubicunda, & oculi cum uirore pallidi sunt. & excrementum egerit rubicundum, & cum uirore pallidum: talem quoque urinã mingit, & multum spuit: sępe transmutatur ueluti ad peripneumoniam, & delyrat. ex quare cognoueris, quod peripneumonia fit. hic si quidem peripneumonicus fiat, & quatuordecim dies trangrediatur, sanus fit. si uerò in decem, & octo diebus peripneumonicus fiat, quomodo sit curandus ibi L. Et in l. de Affect. pag. 80. nu. 11. febris ardens, siue causos cum habuerit; febris detinet, & sitis fortis, & lingua aspera, ac nigra fit à spiritus caliditate: & color subbiliosus fit, & sputa biliosa, æger extrinsecus frigidus fit. intrinsecus uerò ualde calidus.

Prognostica autẽ sunt hæc. leguntur in l. de Coac. preno. pag. 157. col. 2. quibus cum febre ardente tumores somnolenti torpidi fiũt, his dolor in latus superueniens leuis syderationis, & resolutionis modo occidit. & pag. 170. in febre ardente si aluus eruperit, mortale est. Et, febris ardens ex alui dolore laborioso perniciosa. Et, in febribus ardẽtibus si aurium sonitus accedant cũ uisus hebetudine, & grauitate secundum nares melancholico modo ab atra bile mente mouentur sanguine ipsis non erumpente. Et tremores in febribus ardentibus mentis perculsio soluit. Et in febribus ardentibus fluxio sanguinis ex naribus quarta die malum: mala est si non aliud quid boni coinciderit: uerum quinta minus periculosa. &, qui ex febribus ardentibus alui aquosis, ac biliosis laborant, oculis malum est, tũ aliàs, tum si stupidi fiant. &, febris ardens rigore superaccedente soluitur. & ibidem, febres ardentes recidiuare solent. & ubi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant: sin minus septima die. & subdit. febres ardentes quatuordecim dies diiudicant aut alienantes, aut perimentes. &, ex febre ardente abscessu purulento cica aurem non fiente non ualde seruantur. pag. 177. abscessus iuxta aurem ex acutis morbis maxime in febribus ardentibus fiunt, & si non iudicationem fecerint, & mutescant, aut sanguis ex naribus fluxerit, aut urinæ subsidentia crassam habuerint, ægri pereunt. alia uerò ibi leg. Huic conducit frigefatientia adhibere, & ad aluum, & forinsecus ad corpus cauendo ne inhorrescat: potiones quoque ac sorbitiones dandæ sunt frequentes, & paulatim, quàm frigidissimę, uenter autem curetur. & si quidem non subeat quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur, aut quotidie, aut alternis diebus hic autem morbus fit à bile commota si intra corpus firmata fuerit. solet etiam in peripneumoniam transire. iudicatur autem breuissimus quidem nona, aut decima die. longissimus autem decimaquarta. & si quidem transierit in peripneumoniam; pauci effugiunt, atque hi morbi acuti uocantur.

Et oportet hoc sic curare. in libr. de loc. homi. pag. 39. cum uerò gracilem existẽtem febris urat; manifestum est, quòd non propter corporis tumorem febris occupat, & si non cesset; nutrire oportet, ac tumidum facere. & si neque sic conducat; palam est quòd non oportuerit febrem inducere. hũc itaque medicamẽtum potare oportet, quod educat, qua febris parte magis hæret, siue superne siue inferne. & si quidem superne hęreat; superne

sin inferne, inferne. nihil autem minus oportet etiam debiles fortia medicamenta potare, sed similiter, aut solum sic, vt fortibus quidē forte, debilibus verò debile exhibeas. ardores verò potionibus, & sorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento, exoluere oportet, camaro, s. aut alio quopiā huiuscemodi, & si nauseam contrahat à frigefactorio, calfactorijs utere consequenter. ubi uerò non cesset, frigefactorijs rursum utere. at uerò quæ frigefactoriȩ potiones in febre ardēti conueniant, describuntur in lib. 3. de morb. pag. 74. nu. 29. atque ibi plures conficiendi eas leguntur modi. de febre ardēti cum uariis symptomatibus, si cupis, lege in lib. 7. de mor. po. n. 9. febris ardens acuta post capitis dolorē legitur in lib. 3 Aegro. 9. & ibi quoque Aegro. 5. legitur alia febris acuta ardens. & Aegro. 7. alia. & Aegro. 12. alia cum plurimis symptomatibus, atque aliis in locis, quos diligenter lege: nam sparsim & causas, & signa, & symptomata reperies. sed l. Causus.

Febris erronea.

FEbris corripuit erroneo modo, & quo modo, lege in lib. 1. de morb. popu. sect. 3. Aegro. 6. uerum in lib. de Coac. præno. nu. 4. In febribus erroneis nigrȩ in urina nubeculæ quartanam indicant. & nume. 1. eiusdem lib. Febres intermittentes, & erroneo modo inuadentes autumno maxime in quartanam leuiter transeunt: & hoc magis his, qui triginta annos excesserint.

Febris lenis.

FEbris lenis epialos Græcis dicta legitur in lib. de superfœ. nu. 24.

Febris lypirica.

FEbris lypirica huius est naturæ. proditum est in lib. 2. de morb. pag. 67. foris ad contactū febris debilis est, intrinsecus autem ardet, & lingua ipsius aspera est, & per nares, & per os spirat calidum. quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, calor qualis in morbo regio apparet, & crassam ac biliosam urinam eijcit. hunc si septima die rigor, & febris uehemens apprehenderit, & exudarit, bene est. sin minus, moritur septima, aut nona. corripit maxime hic morbus, & si non annus squallidus fuerit. cū sic habuerit, quotidie calida lauato, & aquam mulsam aquosam multam bibendam dato, & prisanæ succum frigidum bis in die sorbendum. à sorbitione uerò uinum bibat aquosum, album modicum. Si uerò aluus non egerat, clysterem adhibeto, aut glandulā subdito. cibum autem ne exhibeas, donec febris remittat. ubi uerò sedata fuerit, pharmacum deorsum purgans bibat: reuertitur enim quandoque morbus, si impurgatus permanserit, & amplius morbus hic rursus corripit, si sanguis nimium biliosus factus fuerit. at uerò in lib. de Coac. præno. nume. 1 febres lypiricæ bilis sursum ac deorsum effusione non accedente non soluuntur. Fit morbus in capite quidam, ut legitur in lib. 2. de morb. nume. 16. cum quis liberatus fuerit à febre lypiria. Et nume. 49. eiusdem lib. in tabe dorsali tēporis progressu, ut febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lypiriæ. & in lib. de affect. pag. 80. nume. 14. si externæ partes non ualde feruidȩ fuerint, uerū internæ, & lingua aspera ac nigra sit, huic pharmacum ne dederis. curato autem frigefacientia adhibendo, & ad aluum & ad reliqua corpus. uocatur autem hæc febris æstuosa. indicatur maxime undecima die, & decimaquarta.

Febris nonana, septimana &c.

FEbris nonana septimana, adhuc longior est & non lethalis, ut legitur in lib. 1. de morb. popu. sect. 3. harum curationes in l. Hip. nondū legimus.

Febris nocturna.

FEbris nocturna non admodum lethalis est, uerum longa, ut legitur in eodem lib. sed febris diurna, nocturna longior: quibusdam aūt & ad tabem uergit, sicut est in lib. 1. de mor. popu. sect. 3.

Febris semitertiana.

FEbri semitertianæ cōtigit, & acutos morbos fieri, & est hȩc prȩ cȩteris maxime lethalis. sed & tabidi, & quicunque ex aliis longis morbis ægrotant ex hac maxime ægrotant. sic obseruatum est in lib. 1. d mor. popu. sect. 3 at uerò in semitertiana anxietas, & uomitus, & simul horror, febre incipiente, ut legimus in lib. 7. de morb. popu. nu. 47.

Febris singultientis.

FEbris singultientis signa, & curationem lege in lib. 2. de morb. num. 62. Et in lib. de Vict. ratio. in morb. acu. com. 4. & recitat medicamentum: postea subdit. Talis effugere non potest si non sudores iudicatorij, & somni æquales accesserint: & urinæ crassæ, & acres, aut ad abscessum morbus decubuerit.

Febris pestilens.

FEbres pestilentes, ut placet Gale: uocantur ab Hip. pemphingodes, aspectu terribiles: ma nui mordaces, ut in lib. 6. mor. pop. sec. 1. hanc dat Hip. febriũ diuisionẽ. febres alię mordaces sunt manui, aliæ mites, aliæ nõ mordaces, sed post insurgentes, aliæ uerò acutæ, sed quæ à manu uincuntur, aliæ statim perurentes, aliæ in totum debiles, aridæ, aliæ salsuginosę, aliæ pemphingodes, aspectu terribiles, aliæ tactui humectæ, aliæ ualde rubrę, aliæ ualde pallidę aliæ ualde liuidæ, & id genus aliæ.

Febres diuturnæ siue longæ.

FEbres diuturnę pueris, senioribus, & ad pu bertatem accedentibus fiunt, ut scribitur in li. aph. sect. 3. par. 27. Et in lib. de Iudica. n. 8. febris diuturnę signa sunt in manibus palpitationes, aut breues iudicationes in deterius. & in lib. de Coac. pręno. nume. 4. febrem diutur nam urina cruenta in principio micta significat turbata, cum sudore recidiuam. & nume. 1. Eiusdem lib. in febribus iudicationes impeditę, ac sublatæ temporis quidem diuturnitatem inducunt, non autem perniciosę sunt. & in libr. aphoris. sect. 3. part. 16. febres longæ in pluuiarum multitudine plerunque fiunt. & in libr. præ. nume. 24. quęcunque febris longiorem morã traxerit, homine alioquin ad salutem disposito, ita ut neque dolor ob inflammationem aut ob aliquam aliam ma nifestam causam; huic abscessum expectare oportet cum tumore, ac dolore ad aliquem articulum, uel maxime infernum. & in lib. de Victus ratio. in morb. acu. solent autem longæ hæc fieri febres, & impetuosos humorum de loco, ad locum illapsus habere, si quidem infernæ partes frigidæ fuerint circa aures, & col lum. cætera uerò ibi lege. & in lib. de Coac. prę no. nume. 4. in febribus longis tenuibus erroneis, urinam tenuium mictiones splenicę fiũt. Et in lib. aphor. sect. 4. par. 44. quibus febres lõ gæ his tubercula ad articulos, aut dolores fiũt. Et in eodem lib. sec. 7. par. 63. etiam patet illud. & in lib. de Coa. præn. n. 1 in febribus lõgis, aut tubercula, aut dolores in articulis fiunt. & si facti fuerint, non sunt inutiles. & in lib. aph. sect. 5. par. 64. lac in febribus longis conuenit.

Febris uehemens.

LEgitur in lib. 7. de morb. popu. nu. 15. Theo dori uxori in febre uehementi sanguinis eruptio facta est hyeme. reliqua ibi lege. & in 3. sect. 1. Aegro. 2. Hemocratem, qui ad Nouum murum decumbeat febris uehemens corripuit. cœpit autem dolere caput, & lumbos. & in 1. sectio. 3. Aegro. 7. Metonem febris uehemens corripuit, lumborum grauitas dolorosa alia uerò ibi lege. & in lib. de Coac. præno. num. 2. febris uehemens, & delyrium ex dentis corruptione lethale est. Scribitur in lib. aphor. sect. 4. par. 54. febres fortiores fiunt, quibus circa dentes in febribus uiscosa adhęrent. Et in lib. de Medi. purg. pa. 41. nume. 4. in febribus fortioribus bile à medicamento cõmota, æger neque bibens, neque sorbens plerunque perit. & ibidem febre correptus, si prima die qua medicamentum sumpsit superstes ma neat, & unà cum purgatione remittat febris sanus fit. & ibidem nume. 5. à febri forti correptus, si detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur, à meridie uerò nimium purgatur, & perit. Et in lib. 2. de morb. nume. 37. foris ad contactum febris debilis est, intrinsecè autem ardet, & lingua ipsius aspera fit, & per os, & per nares calida spirat. reliqua ibi lege. Et lib. de Afectio. nu. 13. in febre forti, bilis per superiora, aut inferiora purgatio. & in li. de Medi. purg. pag. 41. nume. 4. febribus fortibus correptis medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris: carnes enim ipsorum & uentres cum sint calidi, medicamentum adsumunt, & nihil depurgantur.

Febris Hyberna.

FEbres ex hyeme austrina, uere, & æstate siccis lege in lib. 2. de morb. pop. sect 3. & in lib. 7. de morb. popu. nume. 10. Hermoptolomi uxori hyemis tempore febris, & capitis dolo res. alia ibi leg. & in lib. de Victus ratione in morb. acut. nume. 48. si in febre hyberna lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali re missio febris contingere solet. & in lib. de Affect. nu. 11. febrium hyemalium in acutas trãsitus fit, cum duo humores, bilis uidelicet, & pituita commoti ac inter se coacti parti alicui ubicunque tamen contigerit allabuntur. Et ibidem. febrium hymalium siue ex uino, siue ex lassitudine, siue ex aliqua fiant causa obseruatio, & tutela quam ibi lege.

Febris uertiginosa.

FEbres uertiginosæ cum uolulis, & sine uol uulis perniciosę, ut patet in lib. de Coacis præ no num. 3. & in lib. de Victus ratione in mor. acutis, nume. 44. quibus in febribus vertigines ab initio, & capitis pulsus fiunt, & urinæ tenues, in his expectare oportet, ut ad iudicationes

tiones febris febris exacerbetur, nec verò admirarer, si delyrarent.

Tertiana febris.

SCriptum est in lib. de Affect. pag. 81. n. 17. & 18. morbi, qui in ęstate fiunt, sic fieri solent. cum corpus à sole fuerit calefactum; humectatur. humectatum autem ęgrotat, aut totũ, aut ea parte, in quam pituita, & bilis incumbuerunt. si quidem igitur quis ipsos incipientes, curet; neque longi fiunt, neque periculosi. si verò non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & sępe quoque occidunt. sed & tertianæ, & quartanę febres ex talibus fieri solẽt. hæc morborum constitutio maximè quidem æstate fit, aliquibus verò etiam hyeme. tertiana febris cum apprehenderit, si quidem videbitur tibi non purgatus esse; quarta die pharmacum dato. si verò pharmacum non videbitur opus habere; medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. exhibeto autem velut scriptum est in medicamentis. & in apprehẽsione quidẽ sorbitione, & potu nutrito; interposito verò tẽpore, cibis per aluum secedentibus. apprehẽdit autem plerunque non ita sæpe. si verò nõ curetur; in quartanam transire solet, & diuturnã fieri. at verò tertiana exquisita cito iudicatur, & non est lethalis, vt scribit Hip. in l. 1. de mor. po. sec. 3. Et in l. 4. aph. 59. tertiana exquisita in septem circuitibus, quod tẽpus lõgissimũ est, iudicatur. Et in l. de Coac. pręn. n. 2. tertiana exquisita in quinque, aut septem circuitibus, aut ad summum in nouem iudicatur. Et in li. 6. de mor. po. sect. 2. quęcunque tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem: quæ verò sequitur, tolerabilior plerunque est. Et in lib. de Coac. pręn. n. 3. si tertia die cohibiti in febre, quarta exacerbentur, malũ est, nũ tales exacerbationes phreniticæ sunt? Et in lib. 4. aph. 43. febresq; non intermittunt si tertia die fortiores fiant, magisq; periculosæ. quocunque autem modo intermiserint, periculum abesse significatur.

Quartana febris.

QVartanę febres tertianis diuturniores sũt, quãto panciore bilis parte participant, vnde caliditas augetur: & propterea ꝙ corpus in ipsis plus perfrigescit id quod ab atra bile ipsis contingit superflua adeo vt ægre frigus depelli possit: atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima, & sedes diuturnissimas facit. ꝙ autem quartanæ febres atræ bilis participes sint, vel hinc condiscere licet: autumno enim maxime homines a quartanis corripiuntur, & in ætate a quinque, & viginti annis vsque ad quadragesimum quintum. hæc. n. ętas præ omnibus alijs maxime a bile atra infestatur, & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptissimum est. quicunque autem extra hoc tempus, & ætatem a quartana corripiuntur, pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnam nisi quid aliud grauioris mali homineni infestauerit. hæc Hip. in lib. de natura hom. pag. 11. nu. 28. & 29. in quibus probat febrium quartanarũ esse atrã bilem materiã. in li. aũt prog. ait. Quartanę magis fiũt his, qui triginta sunt annorum, & senioribus. signum autẽ quartanarũ habetur in l. de Coa. pręn. 4. hoc est in febrib. nigrę in vrina nubeculę quartanã indicãt.

Quid verò pręsagiendum sit de quartanis; scriptum est in lib. 2. de mor. po. sec. 3. his verbis. quartana securissima omnium, & facillima, ac longissima est: non enim solum ipsa a se ipsa talis est, sed etiam ab alijs magnis morbis liberat. unde in lib. 6. de mor. pop. sect. 6. quartana correpti a magno morbo non corripiuntur: si verò corripiãtur prius, & accedat quartana; liberantur. & propterea in li. 5. aph. 70. a quartanis capti non admodum a conuulsionibus capiuntur. si verò prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur. Sed in li. 7. aph. 25. quartanę ęstiuę plerunq; sunt breues, autũnales verò longę, & maxime quę ad hyemẽ pertingunt. Et in li. de Coa. pręn. n. 1. quartanæ hybernę leniter in acutos morbos transeunt. Et in lib. 6. de mor. pop. sec. 2. quartanę sanguinis è naribus eruptiones ęgrè iudicant. Et in lib. de Coa. pręn. n. 4. in quartanis malę sunt egestiones valde rubrę, ęruginosę. & tales sanguinis fluxiones soporosę sunt: ex his conuulsione moriuntur, nigris antea egressis.

Curatio verò legitur in lib. 2. de mor. pag. 67. n. 39. & est hęc. cum febris quartana ex alio morbo non purgatũ apprehenderit; pharmacum deorsum purgans bibendum dato. deinde caput purgato. postea rursus infra purgato. si verò his factis nõ cesset interpositis duabus inuasionibus post purgationem infernã; multa calida ipsum lauato, & seminis hyoscyami milij magnitudinẽ, & mãdragorę tantundẽ, & succi silphij triũ fabarũ magnitudinẽ & trifolij tantundem in vino meraco bibat. at, si firmum & sanum se esse putans ex lassitudine, aut profectione febre correptus ad quartanam deueniat, fomentis ipsi adhibitis alliũ dato, in melle tinctũ. deinde lẽticulę decoctũ bibat, melle, & aceto mixtis. postquã autem repletus fuerit; vomat. postea calida lotus vbi frigidus factus fuerit, cyceonẽ ex aqua bibat. vesperi cibis mollibus, & nõ multis vtatur. altera verò exacerbatiõe, vbi multa calida

laueris,& ſtragula ipſi integeris, donec exudet,ſtatim veratri albi radices trium digitorum,longitudine,& trifolij drachmam, & ſucci ſilphij duarum fabarum magnitudinem in vino meraco bibat.& ſi vomitiones ipſum vrſerint; vomat: ſin minus; ſimiliter poſt caput purgatum.cibis autem vtatur quàm mollisſimis, & acerrimis. cum verò exacerbatio ipſum inuaſerit; ieiunus medicamentum ne bibat.Et in lib. de affect.n. 19. ſi verò quartana apprehenderit,ſi quidem impurgatus fuerit; primum caput purgato:& interpoſitis tribus, vel quatuor diebus pharmacum ſurſum verſus purgans dato in ipſa apprehenſione.ſi vero ex his non ſedetur: rurſus interpoſitis diebus,multa calida lauato,& pharmaca,quę ſcripta ſunt dato.potibus autem,& ſorbitionibus, & reliqua diæta vtendum eſt velut in tertiana.apprehendit autem hæc febris plurimos multo tempore, alios verò pauco. & ſit tum tertiana, tum quartana a bile, & pituita. Cur autē tertiana,& quartana alibi à me ſcriptum eſt. vim porrò habēt medicamēta in his febribus,vt potis his corpus in loco ſit;in conſueta caliditate,& frigiditate: & neque præter naturam caleſiat, neque frigeſiat.danda ſunt aūt velut ſcriptum eſt in medicamentario libro. Sed in lib.de loc.in ho. pag.32.nu. 38.Febris perfrigeranda eſt, præter quàm ſi quartana exiſtat. In l.autem 7.de mor.po.pa. 149.nume.24. Oneſianacti circa autumnum lippitudo: poſtea verò febris quartana. Incipiente quartana cibos valde aūerſabatur: in progreſſu verò libenter accipiebat. Et in libr.6.de morb.popul.ſect.6. poſt pilorum defluuium quartana febris non vltra annum.& in li.4.pag.137.n 5.poſt pleiadum occaſum ſeruus Attici à quartana correptus ſtupidus ſedatus eſt. Et in lib.3.ſec.3.pag.134.autumno,& ſub pleiada rurſus multi moriebantur quartanarij,at verò in lib. prog. comm.3. par. 7. quartanæ conditio ex eodem ordine eſt ſcilicet tertianarum: nam vt exponit Gal. in com.quartanæ febris indicationes ex numero circuitionum accidunt,& non dierum, quemadmodum tertianæ.

De febribus, quas varia comitantur ſymptomata.

FEbris,quæ poſt capitis affectum fiat, vel antecedat,vel comitetur,mentio fit his in locis. ſcribitur in lib.1.de mor.pop.ſect.3.ægro.10. Febris vehemens corripuit.dolebat autem caput,collum,lumbos ab initio. & in lib.de iudica.nume.2.Quibus in febre capitis dolor, & alia ſigna circunſtant,in his bilis dominatur.Et in lib.1.de morb.pop.ſect.3.Aegro.14. Melidiæ,quæ decumbebat iuxta Iunonis templum,capitis,& colli,& pectoris dolor fortis cœpit,ſtatim autem febris acuta corripuit. Et in lib.3.eiuſdem lib.ſect.1.Aegro.2. Hermocratem qui ad Nouum murum decumbebat febris vehemens corripuit,cœpit autem dolere caput,& lumbos.Et in lib.ſect.7.par.51. quibuſcunque ſanis derepentè dolores fiunt in capite,& ſtatim voce intercepta iacent, ac ſtertunt,& in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris apprehendat.Et ibidem par.50.quibus cerebrum diſſectum fuerit his neceſſe eſt febrem,& bilis vomitum accedere. Et in lib.2. prædic.nu.23.febrem in capitis vulnere intercipere quarta die,aut ſeptima,aut vndecima lethale eſt.alia verò ibi lege.Et lib. de cap. vulner.nu.28.febre inuadente ex capitis vlcere,quid faciendum ibi lege.& in lib.de loc.in hom.nu.44.febricitanti caput ne purgato; vt ne furioſus fiat.reliqua ibi lege.

Febris cum affectibus aurium.ait Hipp. in lib.7.de mor.pop.nu.5.Cydij filio circa ſolſtitium hybernum rigor,& febris,& auris dextræ dolor,& capitis dolor.reliqua ibi lege.Et in lib.de Iudi.nu.11.Quibus in febribus aures obſurduerunt,his non ſoluta febre inſanire neceſſe eſt. ſoluit autem ſanguis è naribus erumpens,aut aluus bilioſa egerens, aut dyſenteria accedens,aut coxarum, aut genuum dolor.Et in lib.aphor.ſect.4.part.60. quibus in febribus aures obſurduerunt, his ſanguis è naribus effuſus, aut aluus exturbata morbum ſoluit.

Febris in affectionibus colli.ſcribitur in li. de Coac.præno. nu.2. in omni febre malum eſt colli dolor,peſſimum autem in his, quibus timor eſt, vt etiam inſaniant.Et in libr.aphor.ſect.4.par.35.ſi à febre occupato collo repente obuerſum fuerit,& vix deglutire poterit, tumorem non exiſtente,lethale eſt.Et in lib.1.prędic.nu.9.colli dolor malum quidem in omni febre,peſſimum autem his, quibus timor eſt, ut inſaniant.

Febris cum affectibus præcordiorum,Scribitur in li.de Coac.præn.nu. 1. febris ex præcordiorum dolore malignæ ſunt, ſopor in his peſſimus.Et in eodem lib. 4. febris dolores circa præcordia abſque inflammatione ſoluit.Et nu.3.in febre malus eſt dolor in pectus firmatus torpore.& nu.2. in febre dolores ad præcordia exilientes, ſine ſudore ſoluti maligni.his ad coxendices dolores fiunt. & ipſis vna cum febre ardente aluus deorſum erumpens pernicioſum eſt. Et ibidem. in febre ad præcordia dolores voce intercepta,ſine ſudore ſoluti, malum eſt; quibus derepente dum ſine febre ſunt, præcordij,& oris ventriculi dolor,& circa crura, ac infer-

nas

nas partes, & aluus in tumorem eleuata est. longę enim & vehementes febres fiunt, & tusses, & spiritus, & singultus fiunt &c. Et in lib. prædic. nu. 7. febres ex præcordiorum dolore malignę sunt. Et in libr. de Victus ratione in morb. acut. nu. 45. Quibuscunque febres anxiosæ sunt, & quæ pręcordia intendunt, & decumbentes in eodem loco decubitum non sustinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi plurima omnino diligentia, & custodia opus habent.

Febris cum affectibus vocis. Inquit Hip. in lib. 1. prædict. nu. 12. quibus voces cum febribus deficientes post iudicationem, hi trementes, ac soporosi moriuntur. Et lib. de Vict. ratione in mor. acut. nu. 50. cum febricitanti decimaquarta die vocis interceptio accesserit, non cita solutio contingere solet, neque liberatio à morbo fieri, sed temporis diuturnitatem tali significat. Et in lib. de Coa. pręno. nu. 2. in febre vocis interceptiones conuulsorio modo fientes ad mentis emotionem cum silentio deueniunt. Et ibidem. cum febre vox deficiens, & cum iudicatione intercepta, hi tremuli moriuntur.

Febris cum aluo affecta scribitur in lib. de Coac. prænotio. nu. 1. in febribus inflata aluo flatus non erumpere malum. Et in libr. 1. de morb. nu. 6. febrienti aut vulnerato aluus resiccata malum. Et in lib. de Coac. pręno. nu. 4. vna cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos non valde comitatur. Et in eodem lib. nu. 1. febres amburentes ad manum torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa grauati exoluuntur.

Febris cum affectionibus lateris, legitur in lib. de Coac. pręn. nu. 3. cum febre diuturna lateris dolor, puris eductionem fore significat. Et in lib. 7. de mor. pop. nu. 47. Metoni circa pleiadum occasum febris, lateris sinistri dolor vsque ad clauiculam. cætera ibi lege. Et in lib. de Coac. præno. nu. 3. in febribus iuxta latus dolores consistentes citra notas, venę sectio læserit, siue cibum auersetur ęger siue pręcordium sublime habuerit, &c.

Febres cum affectibus glandularum coniunctę. febres omnes ex glandularum tumoribus malę sunt. & febris ex glandularum copiosa fluxione legitur in lib. de Glan. num. 2.

Febris cum icteritia. quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem malũ, vt patet in lib. 4. aph. 62. at verò aph. 64. quibus in febribus septimo, vel nono, uel vndecimo, vel quartodecimo morbus regius succedit, bonum, nisi dextrum hypocundrium durum fuerit: si verò non, malum, i. non bonum. Et in lib. de Iudi. n. 3. desinente febre ardente si accedat morbus regius, non solet amplius exudare, neque vsquam alibi abscessum facere, sed sanus fit.

Febris in affectibus crurium scribitur in li. de Vict. ratione in mor. acu. nu. 49. quibus in febribus crura fiunt tuberculosa, & hęc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perseuerantibus, &c. talibus sanguis è naribus fluere solet. si quidem multus fluxerit, solutionem morbi significat: sin minus, morbum longum.

FINIS.

ORIBASII SYNOPSEOS AD EVSTACHIVM FILIVM,

De Febribus Liber.

De ſignis, quæ ab vrina ſumuntur. Cap. Primum.

EBRIVM diariarum proprium, & inſeparabile ſignũ eſt vrinarum in primo die concoctio, & caloris ſuauitas: poſt primam vero febris ſolutionem, certiorem earum cognitionem habebis: in hac enim motus arteriarum ei motui, qui fuit in ſecunda valetudine, eſt omnino ſimilis: cum nulla ex alijs febribus ad naturalem ſtatum reuertatur: maximum quoque inditium eſt, cum æger facile fert. His febribus opportuni ſunt, in quorum corpore quod tranſpirat, non halituoſum, ſed acre, ac veluti fumoſum eſt: huiuſmodi ſunt, quorum calida eſt natura, atque ſicca, & ad ſummam, bilioſi. Qui igitur ex laſſitudine in febrem inciderunt, pinguiter, & molliter ſunt perfricandi, & ad balneum ducendi. Qui ex ſiccitate, minus fricandi ſunt illi quidem, ſed lauandi ſunt liberalius. Qui ex curis, mœroribus, vigiliis, atque ira febricitant, non ſæpe lauandi, ſed multo oleo tepido, cui minime adſtringens uis inſit, fricandi paululum, & ex conſuetudine lauandi. Qui vero exuſtione febricitant, protinus ab initio refrigerantibus curandi ſunt, & crebrius lauandi, minime tamen eis largo oleo, & frictione eſt opus; ſint autem refrigerantia roſaceum, & omphacinum ſalis expers: eadem vero refrigerantia ſincipiti vehementer oportet infundere, & cum febris inclinauerit, lauare: ſiquis vero ex frigore febrim contraxerit, is etiam in declinatione lauandus erit. ſi vero febri, & deſtillatione, grauedineque vexetur, prius quàm hæc concocta ſint, lauandus non eſt: at qui propter vſtionem febricitant, ij vel cum hæc adſint, lauari debebunt. A balneo vero amborum capita ijſdem madefacienda ſunt; atque eorum quidem quibus vſtio febrim attulit, refrigerantibus, ijs vero, quibus frigus, calefacientibus, quæ ſint mediocria, quale eſt irinum, & nardinum unguentum. Quibus uero meatuum conſtipatio febrem excitauit, ijs balnea dulcium aquarum, temperatarum conueniunt; tum frictio rarefaciens, & exercitationes, & uictus ſuccis dulcibus procreandis idoneus. Qui uero ob inediam febri correpti ſunt, eos ubi prima acceſſio remiſerit, in balneum perduces, & plurimo oleo repente perfundes, tum mitiſſime fricabis, & diutiſſime in calida ſolij aqua detinebis: ſimulatque exierint, ſeque recollegerint, in balneum introducendi ſunt deinde aqua calida potui danda; mox priſſanę cremor offerendus, quandoque etiam lactuca, & piſces, qui molli carne ſunt, ex albo iure. omnium autem communis victus ſpecies eſto, quæ boni ſucci ſit, & quæ facile concoquatur, & quę nuſquam meatibus inhęreat. Vinum dandum quod

rum.

tum aspectu, tum viribus sit aquosum. In primo autem accessionis insultu nonnulla horum quandoque mutanda sunt in ijs, in quibus corporis intemperies ad calidum, siccumque conuersa febres gignit. Qui vero ex bubonibus febricitant, ij ne medicum quidem interrogant, quid facto opus sit, sed vlceri, à quo excitatus est bubo, prospicientes, vbi accessio declinauerit, lauantur; ijs vinum circuncidendum est, donec bubo fuerit solutus: suntque tenuiore victu nutriendi.

Ex Galeno de putridarum febrium notis. *Cap. II.*

PVtridarum febrium notę sunt hæ: vt nulla causa euidens præcesserit, vt neque à rigore febris inceperit, neque ab æstu, neque frigore vehementi præcedenti, id quod non secus est putridarum febrium proprium quam etiam pulsuum depressio: sic enim nominant, cum incipiente accessione pulsus admodum exigui, & inæquales sunt: quod quidem est, huiusmodi febrium proprium vel maxime: porro caloris qualitas maxima est putridarum febrium nota: ita enim fuliginosa est, vt vel tactum erodet: maxime vero proprium harum febrium est vrinę cruditas, & oscura concoctio: magnum vero, & notabile concoctionis inditium in vrinis nũquam in hisce febribus apparet.

Curatio febrium putridarum. *Cap. III.*

ERgo si vires eius, qui ex putredine febricitat, valentes sint, mittendus statim sanguis est; si cruditas ventris non sit: sin vires sint infirmę, ętasvè prohibeat, non erit incidẽda vena: corpore euacuato putrida per vrinas, aluum, & sudores expurganda sunt: sin autem sponte sua nonnunquam ad ventriculum impetu ferantur, etiam per vomitum: alioqui non sunt pręter naturam iritanda. Materię autem deligi debent huiusmodi, quę non valde calefaciendo, & siccando prędictas euacuationes perficiant: cuiusmodi sunt prissanę cremor, aqua mulsa, oxymel, apomel, & apij radix: si aluus non deijcit, clystere ex aqua mulsa cum oleo ciebitur. Totum verò corpus, prius quàm vacuatum sit, rarefacere non oportet: vbi fuerit euacuatum, licebit rarefacere medicamento, quod tepidum calorem habeat, quale est, quod ex chamęmelo conficitur. Hoc etiam tempore vinum aquosum potui datum omnes excretiones mouet: itemque balneum aquę dulcis temperatum. Verum cum febris magnitudo obstet, tum neque vino, neque lauacro, neque vnctione rarefaciente vtendum erit; sed aqua frigida in his febribus potui data est accommodatissima, nisi etiam aliquid huius vsum impediat: ergo si omnes vires robustæ sint, febrisque ardentissima, & euidentia signa concoctionis appareant, frigidam cum fiducia dabis: adhuc vero si bonę habitudinis homo sit, calidaque, & sicca sit constitutio, etiam si in frigidam natationem hunc dimiseris, nihil lędes: sin autem mediocris sit febris, viresque inualidæ, vnà cum signis concoctionis, & balneum, & vini potio, & omnes vnctiones rarefacientes ijs prosunt.

Signa tertianæ. *Cap. IIII.*

TErtiana febris cum ex motu flauæ bilis exoritur, statim ab initio rigorem non paruum infert: differt autem à rigore quartanę, quod pungere, & conuulnerare cutim videatur: in quartanis autem accessionis ingressio uehementiorem perfrictionem habet: quotidianas verò non rigor pręcedit, sed corpus modo perfrigeratur. In tertiana autem est etiam exquisitus ordo pulsuum: eaque in statu sitim vehementem affert, atque hominem exurit, & paulo post consistit, calorque per omnes parteis ęquabiliter diffunditur. si manum inijcias, primo contactu calor copiosus, & acer, ac veluti cum vapore quodam elatus, occurrit: sed paulo post à manu vincitur. Cum vero ęger biberit, statim copia vaporis calidi ex cute prodit, quæ sudores futuros nunciat, vomitus flauę bilis apparet, aluus soluitur, biliosa per vrinam excernuntur: pręterea ad integritatem febris peruenit, vbi tempus accessionis non plurium, quàm duodecim horarum compleuerit: ergo quæ duodecim horis terminatur, exquisitam tertianam nominamus; quæ uero diuturniorem accessionem habet, eam simplici uocabulo tertianam appellamus; atque accessionem habet longissime productam, & exiguum interuallum intercedit; ea tertiana extensa nuncupatur.

Tertianæ curatio. Cap. V.

TErtiana febris exquisita, vtpote quæ à flaua bili procreetur, humectanda, & refrigeranda est. quodque in ventrem influit, vomitibus; quod ad inferiora vergit, alui excretionibus euacuandum: & item per vrinas, atque sudorem educendum. aluus igitur mollibus clysteribus cienda est, vrina vero potionibus, in quibus apium, & anethum maduerint prouocanda. Siqꝫ signa concoctionis appareant, cõfidenter absinthium dabis. Balnea prosunt ex aqua calida potabili, in quibus neque nitrum, neque sal, neque sinapi, sint inspersa, sed oleo maxime calido infuso æger est in balneum ducendus. Qui balneis valde oblectantur, eos etiam si bis laueris, non errabis. Si vero signa concoctionis morbi se se ostendant, etiam si sæpius laueris, nihil delinques. A vino autem, prius quam morbus concoquatur, omnino abstinendum. vbi vero concoqui cœperit, tenue, dilutum, & modicum ab initio dandum. cibi, quicunque humectant, & refrigerant, accommodati sunt. porro à melle, sinapi, salsamentis atque acribus omnibus, & à vinis natura calidis abstineri ægrum oportet.

Tertianæ nothæ curatio.
Cap. VI.

IN nothis hisce febribus in initio lauare non expedit: sed cum iam coctionis signa se nobis offerant; neque cibus est quotidie dandus, sed alternis diebus satis est. Quies & fotus præcordiorum, & sorbitiones concoctu faciles, & clysteres non admodum molles iuuant. Si vero sanguinis missione opus sit, ne hæc quidem erit omittenda. Sit autem tota victus ratio, non quæ refrigeret, humectetque, sed etiam modus aliquis qui magis calefaciat, atque incidat, adhibeatur. maxime vero conueniet ptisanæ cremor iniecto pipere, vel hyssopum, vel origanum, vel spicam nardi mulsa aqua infundens, & decoquens potui dabis: itemque alia omnia, quibus vrina cieri potest, præter ea quę vehementer calefaciunt, & exsiccant. Maxime vero post septimum diem absinthij coma danda est. iam oxymel quoque epotum multos iuuit; & nonnulla etiam ex ijs, quæ aluum leniter subducunt. Vomitus autem à cibo iis, in quibus hæc febris inueterarit, vtilissimus est.

Quartanæ cognitio. Cap. VII.

QVartana febris cum magna refrigeratione inuadit, vt quæ ex frigido humore atræ bilis originem ducat. Calorem vero, atque feruorem, sicut tertiana, non habet: immo vero neque bilis vomitus eam comitatur. Si præterea vrinæ albæ tenuesque sint, quartana febris erit. eximium uero quartanæ inditium fuerit pulsus tardus, atque rarus.

Quartanæ curatio. Cap. VIII.

QVi febrem quartanam habent, leuiter tractandi sunt, eisque neque medicamentum vllum vehemens dandum, neque tentanda vacuatio, si non vtique sanguis redundare videatur: quo casu secanda vena est. Victus optimus, & minime inflans instituendus. & venter emolliri consuetis rebus debet. si nihil hæc proficiant, mollibus clysteribus in principio, deinde vero acrioribus agetur. Suilla caro ipsi est circuncidenda, itemque omnes cibi glutinosi, quique tarde permeant: & denique omnes, quicunque refrigerant, atque humectant. Vinum conuenit, quod tenue, albumque, & modice calidum est. Salsis & sinapi vti expedit: tum aliquot diebus interpositis medicamentum ex tribus piperibus, aut quod diospoliticum dicitur, sumere. piper quoque solum ex aqua quotidie recte capitur. Si æger in morbi principio sit, tenuiore victu alendus est: statim vero etiam diuturna quies imperanda: uisceribusque prospiciendum est per ea, quę molliunt, atque relaxant. post vero vtendum erit medicamentis, quæ vrinam cient: sique signa coctionis appareant, tum melancholici humores purgandi sunt: ijque non semel tantum, sed etiam persæpe. post validam vero purgationem, medicamentum quod ex viperis constat, dandum erit. & item alia, quæcunque ad huiusmodi febres commendantur; inter quæ est etiam nobis familiare, quod ex cyneraico succo conficitur.

Quotidianæ febris signa.
Cap. IX.

QVotidiana vero febris non statim primo die cum rigore inuadit: sed temporis progressu perfrigeratio potius, quam rigor exoritur. ægre vero inualescit; & incrementum diuturnum habet

ægrotantes tamen non exurit, neque multum, & crebro trahere spiritum, neque ex ore exsufflare, neque frigidam bibere compellit. Pituitosi vomitus fiunt: quæ uero aluo excernuntur, frigidiora, crudiora, & dilutiora in hisce febribus inuenies. sudores primis diebus non emittuntur, neque ad integritatem veniunt. Calor est ex pallido, & albo mistus: vrinæ tenues, & albæ: vel crassæ, & turbulentæ, & rubræ sunt.

Quotidianæ curatio. Cap. X.

QVotidianam curantes oximelite primis diebus vtimur: itemque iis, quæ mouere ualenter vrinam possunt. tota vero ratio victus ad incidendum dirigatur, circa statum est habenda ventriculi, & præsertim oris ipsius ratio. deinde ægris iubendum, vt radicula, & cibis assumptis vomant. & ijs, quæ vacuant pituitam, vtantur.

Febrium continuarum inditia. Cap. XI.

COntinuæ febres singulis intermittentibus finitimæ dicuntur: ac tertianæ quidem exquisitæ ea quæ exquisita ardens est: quotidianæ ea, quæ singulis diebus habet accessiones, neque ad integritatem redit: sic etiam quartanæ ea, quæ quarto accedit die. Exquisita enim ardens cum alia omnia exquisitæ tertianæ febris inditia seruet, in hoc solum ab illa differt, quod neque cum rigore inuadit, neque ad integritatem redit. Ea quoque quæ singulis diebus accenditur, omnia signa quotidianarum habet, nisi quod ad integritatem non peruenit: qua in re ab ipsa quotidiana, q̃ specie consimilis est, discrepat. Præterea quæ quarto quoque die accedit, neque ad integritatem cessat, eiusdem generis est cum quartana. Est ergo febris continua, quæ non prius ad integritatem finitur, quam omnino fuerit soluta. Cum autem nulla inclinatio appareat, hæc quoque ex ardentium est genere: sed ex eo quod illa acuta est differt.

Continuarum febrium curatio. Cap. XII.

COntinuarum febrium curatio est missio sanguinis usque ad animi defectionem. qui si non fuerit missus, qui eam febrem habent, ad extremum periculum deducuntur. Si quid autem euacuare per venæ sectionem prohibuerit, alijs vtendum est remedijs, quæ aperiant, materiæ copiam vacuent, & febrium feruorem leniant. Cum vero signa coctionis humorum perspicias, neque in principe particula inflammatio aliqua, aut tumor œdematis, aut scirrhi speciem pręse ferens fuerit, neque particula aliqua adeo frigida, vt noxam ipsa contrahat, audacter aquam frigidam bibendam propinabis, præsertim vero si ęger eius assuetus potioni sit.

Ardentium febrium cognitio. Cap. XIII.

ARdentes febres hęc comitantur, lingua arida, scissa, & nigra, ventriculi morsus, deiectiones pallidę, sitis vehemens, vigilię, & nõ nunquam delirium.

Ardentium curatio. Cap. XIIII.

IN febribus ardentibus, si perfecte morbus solui debet, horum alterutrum faciendum est, aut biliosos humores excerni, aut extingui: excernuntur autem aut sudoribus, aut vomitibus, aut per aluum: extinguuntur vero frigidę potione, qua nos febres ardentes ex toto curauimus. Victus autem ardenti laborantibus conuenit non ex aqua sola, neque ex sola mulsa, sed ex diluta mulsa cocta: nam qui hoc morbo conflictantur, sola potione sunt alendi. Balneum vero ardentem febrem habentibus solum conuenit ijs, qui tumorem inflammationis, aut erysipelatis speciem referentem nullum habent, ac tum maxime conueniet, si coctionis signa appareant: ijs vero qui propter salsum succum ardente febre sunt correpti, minime accommodatum est. Sed eos cremore etiam ptisanę nutrire conueniet.

Febrium, quæ ex affectione erysipelas referente originem trahunt, curatio. Cap. XV.

IN febribus, quę ex affectione, quæ erysipelas refert, exoriuntur, à balneo est omnino abstinendum: aqua frigida per morbi statum vehementi, hoc est frigidissima vtendum est, in principio non item. Sed refrigerantia foris imponuntur, sique nihil hæc iuuerint, etiam intra corpus sumere cogentur. eis autem humidę lactucę pręcipue conueniunt: extrinsecus vero ipse lactucæ succus est accommodatus, itemque semperuiuum, & reliqua refrigerantia.

tia. hoc autem vt præstantissimo vtimur, vel maxime, humorem alicuius refrigerantis expressum in pilam cum portulaca inijcimus, deinde his contusis exprimimus, vasque in aqua gelida statuentes cum vsus exigit, parum polentæ tenuis admiscemus: tum linteũ conduplicatum hoc medicamẽto intinctum extrinsecus præcordijs admouemus. idque diu adhærere nõ sinimus, sed aliud frigidum subinde adhibemus. cęterum huic medicamẽto quandoque omphacium, aut rosaceum oleum admiscemus.

Hecticarum febrium cognitio.
Cap. XVI.

HEctica febris non solum in humoribus, spirituque, sed etiam in solidis partibus consistit. hęc dolore vacat: quique ea detinentur, se omnino non febricitare existimant. calorem enim non sentiunt, cum particulæ omnes corporis sint in eis æqualiter calefactæ. Hecticarum sunt duo genera: quorum alterum ardentibus febribus magna ex parte superuenit. quod vsque adeo protrahitur, vt tractu temporis madorem corporis cordis, etiam si copiosus adhuc sit, consumat. alterum genus est, quod manente adhuc humore cordis corpus occupans inde accenditur. hæcque est vna febrium hecticarum origo nobis exposita. reliqua est, cum ab initio protinus inuadit, primam originem diarijs similem sortita ex mœrore, ira, & lassitudine nimia vnà cum exustione contracta. Atque has febres haud difficiliter curabimus. Quæ verò ex ipsis ad marcorem peruenerunt, sanescere nullo pacto possunt. facillime autem cognoscuntur, nam eorum oculos cauos præter modum videbis, crassiorem pituitam siccam ipsis inhęrentem: squalidam affectionem quandam: vitalis flos coloris euanuit. frons sicca est, atque intenta. conniuentque plerunque vt dormiturientes. verum affectio non somnus est, sed quia vigilare non possunt. præterea collapsa sunt tempora. nam quid porro aliud pręter ossa, cutemque solam habent? hos si nudaueris, & partes ventris inspexeris, profecto in eis neque intestinum, neque viscera vlla tibi superesse videbuntur. præcordia verò sursum vehementer conuelluntur. cutisque ipsa est ad summum resiccata. pulsus gracilis, durus, & crebor, calor vero primo contactu, languidus, paulo post acer, & erodens ostenditur. Ita fit, vt vsquedum aliquid humiditatis superest, hectica sola febris sit, cum vero periclitatur, ne quid pręterea huiusce humiditatis reliquum sit, tum exquisitus marcor iam effectus est.

Hecticarum febrium curatio.
Cap. XVII.

QVi febrem hecticam habent, statim ab initio nutriri propter humores erodentes desiderant, maximum vero remedium est victus humidus. oportet igitur cremore ptissanę, & alicę sorbitione ęgrum nutrire, & panis aliquid adde, eumque potione, non vehementer, sed moderate frigidę, curare; cum neque inflammmatio aliqua, neque humorum subest putrefactio. Si vero magnam fore noxam coniectura consequeris, à frigidę potione abstinendum est, vtendumque ijs remedijs, extrinsecus imposita refrigerandi vim habent. Balnea vero huiusmodi ęgrotis in quocunque tempore conueniunt.

De semitertianis, quæ hemitritæi dicuntur.
Cap. XVIII.

CVm tertiana cum rigore, quotidiana vero citra rigorem inuadat, quę ex his vtrisque constat, horrorem affert, qui rigore quidem est minor, & perfrictione certè maior: quę res coniunctis inter se extremis efficitur, ex quo fit, vt non immerito huic febri semitertianę nomen sit impositum. Duplici autem modo gignitur, vel enim duę accessiones in idem tempus concurrunt, vel statim ab initio ambę inter se commiscentur. Cum igitur tertiana superat, plus horroris accidit, eidemque in accessione nonnihil rigoris adiungitur: protinus vero hæc calidior est, atque ardentior: & aliquem bilis vomitũ, vel excretionem, vel madorem inducit cum vero altera pituitosa superior est, tunc frigus partes extremas exercet, exiguique horrores sunt, quin ne siticulosi quidem sunt, neque æstu conflictantur. at cum pares sunt tertiana intermittens, & quotidiana continua; tum accessionis ingressus cum horrore accidit. cumque febris orta ex pituita excellit, contractiones pulsuum, horroresque fiunt; cũ vero calidior præstat, subito incalescunt. atque ea quidem ex exquisita semitertiana, quæ ex pari mistione duarum febrium, tertianæ intermittentis, & quotidianæ continuæ exoritur. non exquisita uero maiorem biliosi, aut pituitosi humoris habet copiam.

De morbis publicis. Cap. XIX.

MOrbos publicos, communesque nominãt, qui multis simul accidunt: quorum ut origo, ita etiam est causa communis. Cibi igitur cõmunes praui, cõmunes morbos pariunt: potio item aquæ uitiatæ, nimiæ ærumnæ, consueti labores omissi, inedia, repletio dum fames uagatur, aut cum summa est annonæ uilitas: regionum quoque naturæ communes morbos inferunt, quę interdum palustres sunt, nonnunquam barathrum uicinum habent, quod exitiosum, prauumque uaporem exhalat, atque hæc quidem accidere continenter consueuerunt. Aer uero nos circunstans, qui tum calidior, quàm par est, tum siccior, tum frigidior, tum humidior effectus naturas nostras continuo mutat: in alias namque causas neque omnes simul incidimus, neque in eis totos dies versamur: at aer nos ambiens, & omnibus est foris circunfusus, & per inspirationem attrahitur: ergo necesse est corpora animantium pro aeris temperaturæ commutationibus affici. Hæc qui norit, non solum qui morbi in quaque cõstitutione futuri sint, præsagiet: sed etiam contrarium immoderati circunflui aeris temperaturis uictum instituens, ne fiant prohibebit. Corpora autem quæ morbo alicui ex propria intemperie uicina sunt, ea à simili circundantis nos aeris temperatura deprehenduntur: quę uero temperaturam cœlo contrariam sortita sunt, ea præter quàm quod ab aere non afficiuntur, fiunt meliora, cum tẽperatura cõtraria immoderationem corrigat: quod qui cognoscit, secundum ualetudinem tuebitur, contraria corporibus inducens, partim refrigerantibus; aquę perfusionibus refrigerans, itemque ocio, & alimentorum penuria, & potione largiore: calefaciens autem operimento, laboribus, cibo liberaliore, & quandoque parciore. Iam uero si quis pyram incendat; is non mediocriter aerẽ prius humidum, ad calidum, siccumq; permutauerit: quemadmodum aiunt Acronem Agrigentinum fecisse.

De pestilentia ex Ruffo. Cap. XX.

IN pestilentia terribilissima sunt omnia, neque quicquam, ut in singulis morbis, occultatur: nam & deliria, & bilis uomitiones fiunt, & multi sudores erumpunt, & extrema algent, alui profluuia biliosa, tenuia, flatus plena urgent, urinę excernuntur aquosæ, tenues, biliosæ, nigræ, quæ mala habent subsidentia, quæque in eis innatant, pessima; sanguinis è naribus destillationes fiunt, pectus ęstuat, lingua torrida, siticulosaque, tristitia obotitur, itemque uigiliæ, conuulsionesque uiolentæ, & alia permulta praua, & exulcerantia: atque in pestilentia quidem aliquid quod terribile non sit, terribile, contraque quod alioqui terribile est, non terribile fiet. Si quis uero futuram pestem prospiciat, animum attendens ad anni tempora, quæ mala sunt, ad uitæ studia bonæ ualetudini minus conferentia, & ad cęterorum animalium interitum, cùm hęc diligenter animo uoluerit, illud etiam debebit perpendere, qualis sit præsens temporis constitutio, qualis denique totus sit annus, quibus ex rebus uictus rationem optime sciet instituere: ueluti cum tempus siccum esse deberet, siquidem recte processisset, nunc humidum factũ sit, uictus ratione exsiccare necesse est, vt superuacaneus humor absumatur. Ventris quoque cura habenda est: quibus autem superior uenter pituitam continet, eos uomitibus euacuare: quibus sanguis redundat, uenam secare oportet: itemque purgatio per uiam, & cęterę omnes ex toto corpore factę utiles sunt: si uero ægrotus ardore æstuet, flammaque ad pectus usque pertineat non ab re fuerit super pectus imponere refrigerantia, & frigidam offerre potionem, eamque non paulatim, siquidem magis incenderet, sed affatim, ut flammam restinguat: si uero ardor interiora occupat, extremaque algent, & summa cutis est frigida, præcordia tẽduntur, uẽter colliquationes partim sursum, partim deorsum mittit, uigiliæ urgent, deliria fiunt, lingua est aspera, iis calefacientibus opus est, ut calor per totum corpus diffundatur: & ut ab interioribus partibus ad exteriores trahatur, quacunque fieri ratione poterit enitendum.

De ijs, qui ob crudorum humorum copiam in syncopen cadunt. Cap. XXI.

FEbricitare quidam incipiunt, cum magnã crudorum humorum copiam ore uentriculi simul offenso congesserunt. His præcordia intumescunt, & os uentriculi in maiorem molem, quam secundum naturam sit, attollitur, colorque adalbidius, aquosiusque mutatur. quibusdam etiam nigrior efficitur. Nemini ex ijs sanguis mitti sine magna noxa solet. atqui uacuatione indiget. sed neque uenę sectionem, neque purgationem ferunt ut pote qui etiam sine his in syncopen derepente cadant: ergo frictione sunt curandi: per initia uero morbi incipiendum est, ac primum quidem à cruribus superne deorsum linteis modice asperioribus: deinde uero tota brachia superne deorsum fricare conuenit: ubi autem ar-

tus satis calidi uidentur, & metus est, ne lassitudinis sensus aliquis inuehatur, tum oleo relaxante utendum est, ab adstringentibus uerò abstinendum; si hyems sit, etiam digerentibus, quale est sicyonium, & chamæmelinum utemur: cum uero artus diu, multumque fricuerimus, oleum erit deinde abstergendum, tum ad totam spinam accedendum, eaque simili modo perfricanda: deinde rursus ad crura redeundum, ab iis accedendum iterum ad brachia, tum ad spinam, ita ut per totum diem ad hunc modum æger tractetur. Commodissima est his aqua mulsa, in qua coctum hyssopum sit: uerũ neque cibus, neque sorbitio, neque aqua eis dãda est, neque permittendum, ut large bibant, sed contenti sint mulsa tribus primis diebus, ita deinceps fricando. Quod si robur mediocre sit, neque recte sit affecta aluus, audacter clystere vtitor: si uero impetus excrementorum maior, quàm oporteat, ad aluum feratur, principio mulsa magis coquenda est, quoniã ita minus subducit; sin autem sit citatior, ne tum quidẽ sistatur, sed aquæ mulsæ loco, ptissanæ cremor detur: si uero fluere pergat, sorbitione ex alica nutries: si uero propter imbecillitatem uires collapsas esse ex pulsu cognouerimus, par erit panem ex uino diluto dare: si neque uentriculus, neque iecur inflammatione teneatur. quæ quidem si inflammatione urgeantur, cum plenum crudorum humorũ corpus sit, desperatus ægrotus est: si uero crassos esse humores uideas, pro mulsa perpetuo oxymel dabis, sique æstas sit, ægrotusque frigidæ potioni sit assuetus, oxymel frigidum dabis, hyeme uero calidum. Balneum est his aduersissimum: si uero quis te uocet ad eos, qui in syncopam iam inciderunt, cũ partes, de quibus mentionem modo feci, nõ sint inflammatæ, panem exhibere modicum ex uino poteris, statimque ad frictionem erit ueniendum, eaque, ut dictum est, vtendum. At quibus propter flauam bilem os uentriculi lędentem syncope accidit, eis potio frigida offerri debet; hæcque vinum tenue, antiquum, atque fuluum esto.

De ijs, qui ob humores tenues syncopa tentantur. Cap. XXII.

QVi ob tenues humores in syncopen cadũt cõtra atque ii, de quibus supra diximus, curandi sunt: hos paulatim continuo nutrimus, sique iecur, aut ventriculus inflammatione vexetur, viribus iam languentibus, hi nulla curatione possunt releuari. In hisce affectionibus cadaueris facies statim apparet: eos igitur nutrire necesse est, eorumque cutẽ densare non secus, quàm in superioribus erat rarefacienda: frigidus aer est iis comparandus; vnguentis adstringentibus vngendi; alimenta danda, quæ non admodum facile deffluant: ergo panis, & sorbitiones ex alica conueniẽt, itemque fugaces fructus austeri, & qui difficiliter corrumpuntur: hique & per se, & vero etiam cum pane; danda etiam sunt oua, & præsertim eorum vitelli, & cerebrum porcellorum; vinum autem dilutum statim sub initio post cibum sumptum est eis necessarium.

De alijs causis, ex quibus syncopæ oriuntur. Cap. XXIII.

ALiæ porro causæ quatuor sunt, ex quibus syncopæ fiunt, dolor vehemens, uigiliæ, immodica euacuatio, & interdum morio deltrantiũ, si vis tu quintam adde, principiorum intemperiem, ac celerrima quidem pernicies subsequitur affecto corde, deinde cerebro, tũ breui, iecore.

De dolore. Cap. XXIIII.

DOlor igitur, qui stuporẽ affert, ex affectione frigida oritur, pulsans vero dolor magnæ inflammationis est proprius: si vero tanquam ab aculeo infixo, aut tanquam à terebro perforari putes, doloris species est crassi intestini: pungens dolor in membranis versatur, pertũdens vero vehemẽtissimis non heterocraniis solum, sed etiam cephalæis accidit. Est hic dolor, cum à parte quæ primo loco affecta est, ceu à radice, statim in uicinas partes perfertur. Distendentes ex utraque parte neruorũ dolores sunt, quia ad vtraque extrema nerui tenduntur; carent autem nerui doloribus in latum tendentibus; at membrana sub cute ex porrecta tendẽtes, stupefaciẽtesque dolores inducit, quæ vero inter carnẽ inhærescũt earũ dolores veluti dilaniãtes sunt; multę.n. sunt, & inæqualiter insertæ, quæ carnem amplectũtur; at earum quę ossibus adiacent, profundi sunt dolores, & ipsorum ossium dolentium imaginem referunt. Cum igitur nulla doloris causa extrinsecus orta videatur, antecedens victus ratio perpendenda est: utrum in maiore ocio quis uixerit, quàm consueset, an plus cibi ingesserit, idque ex ualenti materia, an uero excretio aliqua consueta retineatur, si quid horum, aut hæc omnia subesse uideãtur, doloris in causa est repletio. quo casu hominem quam celerrime euacuabis. hac enim ratione tibi licebit, cum summa tutela remediis, in particulis dolore affectis uti, quæ fluxionẽ repellũt. Ergo si copia sãguinis sit, q̃ distẽdat, protinus incidẽda est magna uena, quę parti

parti affectæ propinqua sit. Si uitiosi humores solum uexent, est adhibenda purgatio: si vtrunque adsit, vtroque vacuationis genere vtendum ita, vt primum vena secetur. His peractis, si dolor perseueret, planum est id quod dolorem inuehit in affecta particula impactũ esse: constatque curationem ipsam in digerẽtibus medicamẽtis esse positam. Dolores quoque quos spiritus flatuosus excitauit, curabimus: sed in ijs magis extenuantibus cibis, potionibusque vtemur, & per sedem iniectionibus, & irrorionibus, atque fomẽtis ipsum corpus ambiens rarefaciemus. Si vero tumor aliquis aut grauatus, aut contundens dolorem, creet, tumor ipse curandus est. Sin humor erodens affligat, aduersissima ei sunt extenuantia, & calefacientia. anethum uero oleo incoctũm dolorem lenit, somnumque conciliat, id quod viride potius, quam succum facit.

De colliquatione. Cap. XXV.

CVm excernitur aliquid per ventrem, quod non ab esculentis, & poculentis, sed ex corpore procedit, humore in aluum confluente, qui similis est ei flauæ bili, quæ continuo euomitur, & per secessum deiicitur, ab eaque differt tum fęditate odoris, tum quod deiectum excrementum magis rufum est, & habet crassitudinem strigmenti, & quandoque etiam olei; tunc caro pinguis, & recens compacta ab ardenti febre resoluitur, & colliquatur. Si malum inueterarit, etiam aliquid ex solidis partibus liquescit. In hac perniciosissima febri vtilis est potio frigidæ, quæ à fonte frigidissimo hauriatur. Eiusmodi quoque esse debent cataplasmata, & epithemata refrigerantia quæ super thoracem, & præcordia imponantur. cibi etiam refrigerantes dandi sunt.

De vigilijs in febribus, ex Galeno. Cap. XXVI.

CVm nimiis vigiliis ęgri torquentur, iis crura & brachia vinciri quo tempore somno se tradere consueuerunt, & item excitari iubemus. eosque palpebras aperire & conniuere cogimus, donec abunde fatigati sint. tum derepente vincula soluimus, lucernam auferimus, multamque quietem imperamus.

De ijsdem ex Herodoto. Cap. XXVII.

SI vero vehementius vigiliæ vrgeant, in accessionis remissione abluenda facies est nigrorum papauerum decocto. naribus autem admoueatur papaueris albi cortex tostus & tritus, & mandragore radicis tantundem læuigabis, & cum vino ac rosaceo malagma conficies. Frontique imponendum est serpillum cum meliloto in passo decoctum: hoc in accessionibus etiam vtendum est: Vel trita papauera pane cum rosaceo, vel cerato excipimus, & adhibemus. Victus esto quodammodo plenior. Sorbitionibus autem imponatur seminis papauerum alborum quantum tria impleat cochlearia. oleribus vero admisceatur papaueris nigri, si folia sint, quantum tribus digitis possis comprehendere, si ea non adsint, tria, quatuorve papauera sicca simul in coquãtur. Si ne ita quidem somno corripiantur, liquore papaueris, aut succo mandragorę illinantur.

De graui sopore qui catapbora dicitur ex Herodoto. Cap. XXVIII.

FAcies posca, in qua lactis parum sit adiectum, abstergenda est, extremaque sunt ualidis excipienda ligamentis: naribus quæ vim incidendi habeant, admoueantur: in remissionibus quæ sternutamenta excitant, adhibeatur: ciborum vero materia sit, quę incidendi, diuidendique uim habeat.

De canina appetentia. Cap. XXIX.

QVi appetitu, qui caninus appellatur, laborant, iis pro summo remedio uinũ dandum est ex eorum numero, quæ abunde calefaciunt: eiusmodi sunt quæ colore fulua, rubraque sunt, & minime adstringentia: ijs porro cum ad prandium accedunt, primum pinguia, mox alia omnia ex veteri oleo præparata, in quo nihil austeri vel adstringentis ex se insit, offerenda sunt. post hæc vinum, quod dixi, licet illi non sitiant, dari iubeo, cũ enim id diutius fecerint, ipse morbus ita sedabitur

De cibi fastidio. Cap. XXX.

SI vitiosi humores cibi fastidiũ induxerint, iis cibos & potiones dare conuenit, qui ad eiusmodi succos vel per vomitum, vel per alnum excernendos, vel ad reddendos sint accommodati. In quibus vero virium imbecillitas cibi fastidium peperit, in iis quoniã omnes vires ex particulari intemperie sunt infirmæ, species intemperiei ipsius est curanda contrariis.

De fame ingenti, quam bulimon nominant. Cap. XXXI.

QVi in itineribus aut aliàs, magna fame corripiuntur, reficiendi sunt tum iis quæ naribus

natibus admouentur, tum etiam carnibus su illis assatis, atque hœdinis: & ad summam, omnibus, quę nidorosum odorem referũt. Extremæ eorum partes deligandæ sunt, ipsique erigendi, maxillæ item pungendæ, & capilli, aut aures uellicandæ. Cum refecti fuerint, panem ex diluta uini potione, aut aliquid aliud, quod facile distribuatur, eis dabimus.

De siti immodica. Cap. XXXII.

SItim admodum longam ex siccitate, aut caliditate particularum, per quas humor ex ore in ventriculum importatur, oriri existimãdum est. Siccitatis autem remedium est somnus, vigiliæ vero caliditatis. Nonnulli vero ex vini potione sitibundi fiunt, & ex caliditate esculentorum. his remedio est frigida potio, sed qui siti quæ extingui non potest, enecti sunt, quemadmodum cibos vitiosos expetunt pro portione humoris vitiosi qui exuperat, ita etiam prauas potiones desiderant, ex quibus etiam mortui sunt. noui ego, qui viperas dipsadas comedissent, itemque alios, qui vino veteri se inebriassent, & item nauigantes quicunque ob aquæ potabilis inopiã, marinam bibere ausi essent, omnes interiisse.

De siti, Pilumen. Cap. XXXIIII.

SItim, quæ in febribus oritur, lenire cõsueuit capitis irrigatio ex oleo frigidissimo, aut rosaceo desuper irrorato. Optime vero ad sitim facit nigræ lactucæ semen commanducatum, & radix quæ dulcis appellatur, & cucumeris semen etiam commanducatum, & in ore retentum.

Dioscoride catapotium adipson ad sitim leniendam. Cap. XXXIIII.

HAbet hoc catapotium, séminis cucumeris satiui drachmas octo. tragacãthæ drach. quatuor. tragacantha dissoluitur albó ouorũ crudorum recentium. cum dissoluta fuerit, contritam cęteris adiunge. cumque emollieris catapotia conficito, atque in vmbra exsiccato, ex ijs vnum sub lingua tenendum prębetur, vt dissolutus humor deglutiatur. Iam vero dilutum malorum cydoniorum, aut pirorũ, aut mespilorum, aut pãpinorũ vitis, aut mali granati liquorem, aut omphacii succum sorbeát.

De nausea. Cap. XXXV.

CV m ęger absque cibi sumptione nausea tentatur, possumus, arbitror, ratione facile cõprehendere, ventriculum prauis humoribus vexari. nonnulli quidem vellicantur, sed cum humor in tunicis impactus sit, nihil vomũt. ergo pituitosi humores concoquendi sunt, seruando ægrum in quiete, inedia, & somno. tenniores vero humores reiicit vomitus, qui nõnunquam ex ptissanę cremore, nõnunquã vero ex aqua mulsa sit excitus. Quicunque autem glutinosi & crassi sunt, attenuantia desiderant.

Ex Philumeno, quæ sit vomitioni bilis adhibenda curatio. Cap. XXXVI.

BIlem vomentibus applicandum est cataplasma ex palmulis, aut malicorio, aut galla vino incoctis, vel posca, pane simul dissoluto Acacia itidem, hypocystis, balaustiũ, & rhus cataplasmati adiungantur. Cucurbitula quoque cum largiore flamma affixa, magnopere adiuuat. Cibum sepe & paulatim dabimus. iis vero, qui atram bilem vomunt, & stomachus flatu est plenus, spongias, accerrimo madefactas aceto imponito. vel hederę folia in vino cocta adhibeto.

De singultu ex Galeno. Cap. XXXVI.

SIngultus oritur ex repletione, aut inanitione, aut acribus humoribus stomachum erodẽtibus. quibus vomitu reiectis singultus sedatur. Plerique autem sumpto medicamento, quod ex tribus piperis generibus cõstat, si statim vinum superbiberint, singultiunt. nonnulli vero cibo intus corrupto à singultu corripiuntur. Compertum ergo est, vomitum satis esse ad curandum eum singultum, quem repletio, aut morsus excitauit: cum vero, qui à frigore ortum ducat, calore finiri. Cum autẽ ex humorum repletione singultus oritur, violenta euacuatione indiget, quę sternutamento pręstatur, at singultus ab inanitione obortos sternutamentum non sanat. singultientibus autem ruta cum vino, vel calamintha, vel nardum celticam datur.

Quæ curatio sit linguę asperę adhibenda. Cap. XXXVIII.

LInguę asperitas humectanda est decocto seminis lini in os laborantis dato. melius autę facit si mixa cum lini semine coquamus, ac digito in hunc succum intincto linguam confricatam, aqua pura abluamus. vel spongia abstergamus, deinde rosaceo illinamus. Atque etiam ipsum rosaceum melli admistum in id vehementer efficax est. itemque portulacę succus in ore retentus, & rhu obsoniorum mulsę commistum. Egregie qooque faciunt dama

sce-

scenorum, & mixtarum ossa in ore detenta: necnon & lactucę cauliculus.

Curatio exulcerationis, quæ circa os sacrum exoritur. Cap. XXXIX.

CVm locus incipit rubescere, circulum iustæ magnitudinis ex lana eidem subiiciemus: deinde rosaceum, aut myrtinum ceratū conficiemus, quod argenti spumam, aut cerussam habeat, & imponemus. Exorta vero inflammatione cataplasma ex pane cum solano, aut herba sanguinali, aut plantagine, aut tenera brassica admouetur: si vlceratio pascēdo serpat, lenticula cum malicorio illinenda erit.

De animę defectione ex inanitionibus. Cap. XL.

CVm propter euacuationes anima deficit, iis, aqua aspergenda est, nares apprehendendę, os ventriculi confricandum, vomitus imperandus, quin etiam brachia, & crura ligan da sunt: ligamentaque plura, & uehementiora esse debent: atque à superioribus partibus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores pertinere. Dissolutiones porro ex subitis euacuationibus ortas vinum frigida temperatum curat, si nihil, ipsum dari, vetet. Balnea ad defluxiones in ventriculum sunt accō modata vel maxime: sed sanguinis profluuia vehementer proritant: iis preterea qui propter nimiam sudoris copiam resoluuntur, in sensissima sunt: quandoquidem eorum cutis non laxanda, sed refrigeranda, atque adstrin da est: iisque precipue frigidum vinum dare conuenit.

Si anima deficiat ob plenitudinem. Cap. XLI.

QVi ob plenitudinem animo destituuntur, iis confricandi sunt artus, calefaciendique, ac vinciendi a vino ciboque abstinendi; itemq; à balneo, si febrem habeant. iis satis est potio mulsę, in qua uel thymum, vel origanum: eisdem quoque oxymel est idoneum.

Curatio ad sanguinis destillationem. Cap. XLII.

QVia destillatio, quę ex contusione, vel dēsitate euenit, totius corporis, aut capitis redundantiam indicat, largior autem excretiō potest redundantiam minuere, atque laxare, con sentaneum est, ipsam inde moliri, vnde natura initium mouendi sumpserit: accommodatius enim inde, quàm aliunde ducitur. Cum hęc mecum ipse reputarem, non veritus sum in quartanarum destillationibus scalpello, vt est in more positum, vasa quæ in naribus sunt uulnerare: quā quidem in re non exiguo sanguinis fluore contentum esse, sed detrahere pro viribus oportet.

NONII

De febribus liber.

De febrium differentia. *Cap. I.*

QVOD igitur febris permutatio quædā caloris natiui in corde sit, omnibus incōfesso est, ob hoc itaque illius affectibus quoque annumerari debet. Sed dicamus prius, quid sit febris. Febris est calor prçter naturam, quæ à corde ad singulas corporis partes fertur. Eius autem differentiæ sunt multæ.

De febribus diariis & multorum dierum. *Cap. II.*

DIaria febris facile soluitur. Diem enim tantū durat, fit ex ira, mœstitia, lassitudine, curis, solis æstu, & id genus aliis. Vnde & vrinæ illorum secundum naturam habent. Curantur cum à tertio die in balneum ducuntur, & oleo inunguntur, & à lotione cibum capiunt, & ad operationes consuetas ablegantur. Fit interdum, vt non vnum tantū diē, sed ad tertium & quartum duret, & tum dicitur multorum dierum febris. Causam vero & curandi rationem eandem habet.

De febre continenti & continua. *Cap. II.*

FEbris continēs est, quę nullū hēt caloris interuallū, sed remissionē tantū & inclinationē in vigore accessionū. Continua vero quę nullam prorsus habet quietem. Huius tres sunt species. Alias.n. calor par, suiq; similis toto febris decursu manet, & synochus agmastica dicitur, vel calor continuo incremento inualescit, & epagmastica, id est, increscēs vocatur vel statim à summo vigore incipit, & sensim minuitur, dum finem integrum habet, & fit synochus paragmastica. In vniuersum vero & continuæ & continentes febres fiunt, cum materia intra vasa vel putrescit, vel efferuescit, & in singulis ferè. maximè vero continuis sanguinem mittere oportet, & cibis frigidis & humidis nutrire, vt lactuca, itybo, & similibus, & frigidam offerre, nisi præcordia malè fuerint affecta. Extrinsecus vero inungere aliquo ex medicamentis, quæ febrem cessare faciunt, vt Amaranthi succo, vel solani, vel cucurbitæ syluestris, & similibus. Præcordiis vero cataplasmata adhibere, ex semine lini, psylio, althea, chamæmelo, senecione, portulaca & solano, aut lenticula aquæ cum ouo, & quæcunque his sunt similia.

De febre tertiana. *Cap. IIII.*

TErtiana febris est intermittens, quæ altero die accedit. Fit ex flaua bile, extra vasa putrescente, & cū rigore inuadit, terminatur uero sudore. Hanc quoque subsequuntur bilis vomitio, deiectiones ventris cum impetu biliosæ & vrinæ acres: spacium vero maximum accessionis duodecim horarum est, & tum desinit. His victus humidus & frigidus salubris est, & aquæ potio, & quod in ventriculum cōfluit biliosum, id uomitionibus, vel infra clysteriis mollibus euocari dēt. Vrina verò potionibus, in quibus apium, & anethū maduerunt, exhibitis, & absynthio etiam, sunt etiā in balneum aquarum potabilium ducēdi. Et si qui balneis admodum gaudent, eos etiam si bis die laueris, haud peccabis.

De tertiana spuria. *Cap. V.*

IN febre porrò tertiana spuria non interinitia, sed cum signa coctionis apparuerint, lauari debent, & si sanguinis mittēdi necessitas inciderit, neq; illud prætermitti. Victu vero vti oportet non refrigerante, tantum, vt in tertiana exquisita dictum fuit, sed qui magis incidat, quemadmodum cremore ptisanæ pipere iniecto, vel hyssopo, vel origano, vel spica nardi. Dare item quæ vrinas mouent, vt decoctum apii vel fœniculi, vel capilli veneris, & post septimum acetum mulsum etiam, & absynthium. Moram vero trahentibus conducit à cibo vomitus & per aluum purgatio.

De quartana. *Cap. VI.*

QVartana febris intermittens est, & singulo quoque biduo inuadit. Fit ex humore melancholico, extra vasa putrescente. Accessio rigorem obtinet, pulsus rari sunt, vrinæ tenues, & albæ vel nigræ, subsidētia crassa, prçterea lien quoque in his malè habet, & inter initia nec medicamentum trahens exhibendum,

dũ, nec euacuatio tẽtanda est. Quod si sanguis exuperat, tum venam incidere, & optimũ cibum offerre oportet, & aluum emollire Epithymi & pulegii decocto, & triduo integro medicamentum, quod ex triplici pipere constat, & quod Diospolites appellatur, vel piper solum ex aqua tepida sumere, ante accessionẽ Vti pręterea medicamentis quę vrinam mouẽt, quale est apium, asarum, capillus veneris. Visceri vero prospiciendum malagmate, quale est copton, & quod aureũ dicitur, & polyarchiõ. Vbi vero coctionis notę epparuerint. eam quę ex sulphure constat, & musę antidotum, prius tamen per sedẽ atra bile euacuata, & theriacam nouissimè, & medicamẽtum ex liquore cyrenaico, exhibere, & salsamentis ac sinapi in cibo vti oportet. Est enim hic morbus longus quidem, sed neminem iugulat.

De febre quotidiana. Cap. VII.

QVotidiana febris & ipsa intermittens est, quę quotidie inuadit, sed accessio ultra horarum octodecim spacium non extẽditur. Fit ex pituita putrescente extra vasa, sed maximè cum ventriculus non ritè suo munere fungitur. In accessione porrò extrema frigus occupat, sine horrore tamen, cum pituitę vomitu, vrinis tenuibus, albis crassis & turbidis pueris & mulieribus, ut plurimum accidere solet. His inter initia acetum mulsum dandũ, & medicamentis quę vrinam eliciunt, quale est apium, asarum, capillus veneris, vtendum erit. Acetum mulsum deinde cum radicula in cibo offerendum, & vomitus imperandus erit. Denique purgatio molienda per colocynthidem & agaricum, seu ea quę pituitã è corpore educunt. Victus ratio ex extenuantibus quale est cyminum, piper, & id genus alia constet. ventriculi quoque orificii curã habere oportet, & cataplasmatis & emplastris, & reliquis ducentibus.

De semitertiana. Cap. VIII.

SEmitertiana febris cõposita est tertiana intermittente & quotidiana cõtinua, putrescẽtibus & bile & pituita. Itaq; curãdi rõnẽ quoque compositam esse oportet. Si.n.pituita sit superior, præsidiis maximè vtemur, quæ in quotidiana exposuimus, sin autem flaua bilis, iis quæ in tertiana compræhensa sunt, in totum ei quod vrget incumbentes.

De peste seu pestilente febre. Cap. IX.

HVius febris origo ex prauis, & uitiosi succi alimentis est, vel aquis eiusmodi, quandoque etiam ex euaporatione pestifera, ut è locis paludosis, & quę barathrum vicinũ hẽnt, nonnunquam ex aere, vt cum intemperiẽ prę ter naturam acquirit, vel frigidiorem, vel sicciorẽ, vel calidiorem, vel humidiorẽ, & in spiratu ad cor defertur, & ita pestẽ excitat, in his ventris per clysteres habẽda rõ est. si superior ventriculus pituitam continet, vomitu euacuare, sin vero sanguis exuperat, venã incidere oportet. Quæ per vrinam quoque fit purgatio, salubris est. In perurentibus aũt febribus, frigidam quoque offerre, non per interualla, sed confertim & copiosè, vt feruor extinguatur oportet. Mulsam denique in potu dare, vel ptisanæ cremorem cum cnici semine, vel bolum armenam, uel laxuli lapidem.

De febribus becticis. Cap. X.

TRes harum sunt differentiæ, vna, n. à marcore marasmos græcis appellatur, altera in totum consumpta & torrefacta dicitur. Hoc ãt proprium hẽnt hæ febres, vt à cibo caloris incrementum habeant, perinde ac in calce videre est, iniecta.n.in eã aqua, calor in ea reconditus, seu delitescens ebullit, seu efferuescit. Hos itaque lauare, & in frigida immergere, & hanc ipsam quandoque in potu dare oportet, cum uidelicet nulla pars, imbecilla est, uel corpus admodum extenuatum. Lac præterea muliebre, vel asininũ sumere, corpus vero inũgere & rosaceo, & id genus alis.

De uigilijs in febribus. Cap. XI.

AT vero eorũ, qui immodicis torquẽtur uigiliis, crura & manus deligare oportet, eo potissimũ tẽpore, cũ ad somnũ conuerti solent, & pedes fricare, ĩcipiẽdo sursum ab humeris, & descendẽdo deorsum. Inde subitò vincula soluimus, lucernamq; tollimus, & silẽtiũ summum imperamus. Perseuerantibus uero uigiliis & modum ferè excedentibus faciẽ decocto papaueris calicum irrigamus, uel aqua & pedes & manus & faciẽ perfundimus. Vel mãdragorę succo faciem illinimus, uel opio, uel pastillo panchresto, uel qui ex seminibus constat. Huc facit & papaueris semen & ocymi, uel caput oleo quod ex mandragora, constat, inungimus, vel oxyrhodino. Aquam præterea sorbendam damus, & quod ex papaueris calicibus cõstat, decoctum. Aliud, quod somnum prouocat unguentum. Ladani, opii, singulorum pares portiones, tritæ & fronti inductæ. Aliud. Apii semen, opium, mandragorę succum terito, & cum eo inungito.

De graui sopore, qui cataphora Græcis dicitur. Cap. XII.

EOrum vero qui in grauẽ somnum sunt delapsi, faciem posca tepida cum spongia fouere, & summas corporis partes validè ligare, & pulegium cum aceto, vel hyssopum vel origanum odorari oportet. Cucurbitulas deni que pręcordiis & spinę admouere, & in accessionum remissione, ea quę sternutamenta mouent, & cibũ incidẽdi facultate p̃ditũ offerre.

Curatio doloris capitis in febribus. Cap. 13.

SI capitis dolor in febribus affligit, post conuenientem febrium uacuationem, in accessionum declinationibus, caput inungi debet oleo acerbo, uel rosa. cum aceto, ęstate quidem & cum febris ardens est, frigidis, hyeme uero calidis. incoquatur etiam oleo serpyllum, uel papaueris capita, uel peucedanum. Aestate ẽt in oleum iniiciatur sanguinalis herbæ, quam polygonon Græci uocant, succus, uel cucurbitæ syluestris. Fronti uero conueniunt cataplasmata ex pane, polygono, ocymo, scorpioides, papaueris capitibus, rosis, farina hordeacea, cum psylio uel liquore cyrenaico.

De bis quæ visceribus imponi solent. Cap. XIIII.

QVod si itaque stomachus imbecillis fuerit, iis, quæ robur ipsi addere possunt, oblinetur, è quorum numero sunt, palmulæ, rosæ, crocus, œnanthe, absynthium, melilotũ, mastice, aloe, cyperus, uinum & polenta. Irrigabitur autem & inungetur oleis ex absynthio, melino, masticino. Quod si ardorem quoq; patiantur uiscera, aliquod ex refrigerantibus miscere oportet, cucurbitæ nimirum succum uel lactucæ, uel portulacæ, uel solani, uel cichorii. Si uero inflãmationi aliquid uel scyrrho simile apparuerit, aspersionibus oleũ chamæmelinum, cyprinum, anethynum, gallinæ item seu anseris adipes, adiungendi sunt. Cataplasmatis autem, lini semen, fœnugræci, altheæ, chamęmelorum flos, melilotũ, psylliũ, palmulæ, rosæ, absynthium.

Quæ sudorem mouent. Cap. XV.

NItrum cum oleo chamæmelino illitum, uel pastillus Heliacus eodem modo adhibitus

Ad intempestiuos sudores coercendos. Cap. XVI.

AEr frigidior & euẽtilatio Totum uero corpus myrtheo oleo perũgitur, uel acerbo, vel lentiscino. Inspergatur præterea myrrhus in pollynem redacta, uel galla, uel piceæ cortex, cortex, uel posca frigida per spongiam adhibeatur.

FINIS

CL. GALENI PERGAMENI
DE DIFFERENTIIS FEBRIVM
LIBER PRIMVS,
INTERPRETE LAVRENTIO LAVRENTIANO FLORENTINO.

Quænam sint febrium differentiæ principales, & quòd essentia febrium sit in genere caloris præter naturam. Cap. I.

IFFERENTIAE febriũ, maximè quidem propriæ, ac principales, secundũ earum substantiã sunt: aliæ verò secundum aliquod accidens. Quoniam verò & ipsorum accidentium non una est natura, sed alia quidem propinquiora, magisq; propria diuidendæ substantiæ sunt: alia verò remotiora, ac magis aliena; idcirco & earum, quæ hinc sumuntur differentiarum minimè vnum genus est. Itaque maximè quidem peccant, quicunque differentias proprias, ac maximè principales omittunt. Deinde verò, quicunque mentione harum facta permiscent cum eis differentias accidentales æqualiter omnes, minimè discernẽtes vtiles ab inutilibus. Non solùm autem peccarunt plærique medicorum in ipsis differentiarum generibus, aut plures quàm oporteret tradendo, vt inutilium quoque meminerint: aut pauciores, vt nonnullas etiam vtiles omiserint: sed etiam diuidendo genera ipsa in proprias differentias, similiter errarunt. Ne longius abeas, cũ primùm, ac maximè proprium differentiarum genus, ab ipsa diuidendæ rei substantia sumatur; videas tamen nonnullos medicos prætermisisse vniuersum hoc genus, alios verò diuidendo plura, quàm opus esset statuisse, aut in primis substitisse: tametsi Hippocrates optimè faceret diuisionem libro sexto Epidemion. Dictio autem habet in hunc modum: Febres, hæ quidem manu sunt mordaces, illæ verò mites: quædam autem non mordaces, sed increscentes: nonnullæ acutæ, sed ab ipsa manu deuictæ: quædam statim ardentes: quædam verò semper debiles, siccæ: aliæ salsæ, aliæ inflatæ, aspectu graues, aliæ ad manum humidæ, aliæ rubicundæ valde, aliæ liuidæ, aliæ præpallidæ, & aliæ istiusmodi. Apertissimè etiam hoc loco ab ipsa rei substantia, simulque ab ipsa dignotione in proprias differentias fecit diuisionem: nam essentia quidem febrium est in genere caloris præter naturam. Differentiæ uerò caloris, & ex eo quòd maioris minorisque rationem admittat, sumuntur, & ab ipsa materia, in qua calor ille præter naturam existit, & ab ipso mouendi modo: quas omnes complicans, cum dignoscendarum earum ratione scripsit, quemadmodum procedente sermone docebimus. Porrò autem quæ à maioris, minorisque ratione ducuntur, sunt manifestæ: & in hoc genere differentiæ medicis mos est magnam, ac paruam febrem nominare: verùm impropriè quidem de rei qualitate quantitatis vocabulum enunciant: sed ita facere consueuerunt, non in febre solùm, sed in alijs sexcentis, quæ in qualitate quidem ipsa essentiam habent, cæterum magna, paruaq; nominantur. Quę uerò differentiæ à materia sumuntur, in qua calor ille præter naturam consistit, maximè propriæ caloris præter naturam differentiæ sunt: siue corpus ipsum cordis præhenderit, siue humores conditos in ipsius ventriculis. Reliqua autem ac tertia differentia est, ubi aerea substantia sola admodùm incaluit, humida verò ac solida corpora adhuc quidem incalescunt, sed nondum incaluerunt. Non enim parùm differt, incalescere aliquid dicas, an incaluisse. Sed discas euidentissimè, id quod dicitur, ex his exemplis. Finge aquam calidam inditam lebeti frigido, deinde ab ea ipsa aqua calefieri contactu ipsius lebetis corpus, nondum autem totum exquisitè incaluisse. & rursus finge in calidum atque ignitum lebetem frigidam aquam inditam, deinde calefieri quidem adhuc, nondum aũt incaluisse. Ex his exemplis, cum secũdo quidẽ prima febrium differentia similitudinem habet, quas corpus ipsum cordis præhendisse docuimus: cum primo autem, secunda, quas conditos in ventriculis hu-

mores occupasse diximus. Reliqua autem ac tertia differentia exemplum omnino simile nõ habet: sed claritatis causa, finge fabrilem follem trahere ad se aerem admodum calidum: deinde calefieri adhuc ab eo, nondum autem incaluisse. Sed exemplum magis indicabit rei declarandæ naturam, si finxeris, in folle contineri humorem: atq; adhuc magis, si foramina follis per quæ trahit atq; emittit aerem, ita angusta effeceris, ut humori quidem inuia, aeri uerò peruia sint. Qua sanè in re potissimum dissident naturæ opera ab his quæ homines ipsi efficiunt. Etenim substantia aerea permixta cum sanguine est in omnibus arterijs, per multa foramina pariter spirantibus: ac nihilominus in ipso corde, vt quæ per eas omnes confluat.

Calorem accendi interdum in spiritibus, interdum in humoribus, interdum in partibus animalis solidis, qui Hippocrates continentia nominauit.
Cap. II.

HIc ergo calor præter naturam, quem appellamus febrem: aliàs ex alio de prædictis incipit. Occupat autem ac simul afficit cum eo quod affectum est, reliqua duo genera. Facillimè ergo calor ex humoribus ad spiritum transmeat: humores autem tardiùs ignem concipiunt à succenso spiritu: atque etiam solidum corpus promptius tribuit calorem humoribus aeriæque substantiæ, quàm ipsum ab illis accipiat: omnis enim substantia tenuis faciliùs quàm crassa alteratur. Tenuissimus autem aer, crassissima autem corpora solida sunt: humores medio genere ambigunt. Nec quicquàm refert presenti loco, spiritum vel aerem appellare: nam de his alibi fusiùs diffinitum iam est. Nunc verò sufficiet illud tantũmodo scire, quod (puto) Hippocrates indicans dixit, Continentia, ac contenta, & impetum facientia. Continentia quidem appellās, ipsas corporis partes solidas: cõtenta autem, humores: impetum verò facientia, spiritus. Febrilis. n. dispositio aliàs ex alio de prædictis incipit: uerùm in eo genere quod primum affectum est minimè permanet, sed occupat reliqua duo: ac nisi priùs soluatur, processu temporis illa similiter afficit, atq; hęc summa sermonis est. Sed oportet ea quæ dicta sunt, demonstrare, notasque vniuscuiusq; generis febriũ percurrere. Statim itaq; de generatione earum dicere aliquid opus est.

Quonam modo febris ephemera, id est, diaria ex causis primitiuis atque euidentibus præbendat, qualis empiricorum qualis rationalium via sit ad inuentionem, quæ quoniam partim experientia partim ratione perficiatur, sine methodis logicis esse non potest. Ex suppositione paulatim ad genus febrium descendit, & hoc ex materia diuidit.
Cap. III.

EX lassitudine ergo, ira, mœrore, ustione, frigore, insomnio, cruditate, temulentia, ac satietate, quosdam febricitare cunctis hominibus perspicuum est, ab ipsa rei euidentia edoctis. Quinetiam pestilentem aeris conditionem afferre febrem, minimè ignorant, quicũq; intellectu participant: quemadmodùm & uersari cum his qui peste laborant, periculosum esse. Affici enim periculum est, quasi à scabie quadam aut ophthalmia. Periculosum pretereà est, consuescere his qui tabe tenentur, atq; in totum cum omnibus qui putridum adeò expirant, ut domicilia in quibus decumbunt, grauiter oleant. Constat prætereà ex longo rerum vsu, ut qui consuetudinem exercitationis omiserint, ut alijs multis morbis, ita nihilominùs febrilibus corripiantur. Et item, ut quæ uocatur plethora generet febres, atque etiam praui cibi, ac medicamenta, & æstus circa Canis syderis ortum: & alia huiusmodi cunctis hominibus (ut ita dixerim) perspicuum est. Quę uerò ab ipsis in corporibus nostris fiat affectio ex qua febricitamus, minimè sciunt, neque pleriq; hominum, neque quidem medicorum. Duplex autem genus ignorantium talia est: alterũ quidem, quòd ipsâ experientia tantummodò nititur, tanquàm nulla rei cuiusquàm natura, ratione possit inuestigari. Alterum autem genus est eorum qui sapientes quidem uidentur, sed cùm ignorent æquè quàm priores, scientiæ tamen habent existimationem. Ignorare autem eo contingit, quia nullam habent in methodis logicis exercitationem, ex quibus cognoscuntur ac discernuntur à demonstratiuis sumptionibus uerisimilia quidem, sed quę nihil veri aut inuenire aut demonstrare possunt. Huic autem inscitiæ insolentia accessit, ob quam nõnulli ex eis in tantam audaciam atque amentiam deuenerunt, ut nec ea quæ omnes homines cognoscunt, experientiâ ipsa edocti, febrium causas esse concedant. De quibus cũ libro de causis procatarcticis abundè docuerim, nihil opus est hoc loco mentionem facere temerariæ loquacitatis eorum. Neque enim contradicere, neque soluere sophismata hoc libro institui: sed instituere ac docere, subijciendo ea quæ alibi à nobis sunt demonstrata, ac docendo differentias febrium. Subijciunt ergo, caliditatem, frigiditatem, siccitatem, atq; humiditatem esse elementa corporum, ac fieri primas ægritudines ex intemperie horum, è quibus vna febris existit, quoties calor quidã præter naturã in corde extiterit. Differentiæ aũt secundum genus caloris, de quibus præsens sermo tractat, ab ipsa materierum genere triplicium differentia ducuntur, suscipientium igneã caliditatẽ. Aut. n. in ipso corpore cordis, aut

aut in humoribus prima ipsa accenditur, ut dicebamus, aut in spiritu. Præueniunt autem omniũ febrium constitutionem nonnullæ causæ omnibus manifestæ, de quibus paulò antè docuimus, ex quarum obseruatione empiricus quidẽ medicus ad curationem nonnihil iuuatur. Rationalis verò ad ipsam rei naturam accedens, per indicationes ab illa in futurorum præsensionem atque inuentionem curationis, iuuatur: utens omnibus quidem experientiâ ipsa inuentis, adijciens autem ipsis multa ex docendi via rationali. Quæ ergo sint per utraq; partem inuenta (experimentum intelligo ac rationem) alio loco docuimus. Quę uerò dispositio ab vnaquaq; causa procatarctica in corpore consistat accendens febrem, nunc docere instituimus.

Multas esse causas caloris præter naturam, ex quibus gignitur febris; quoties suscipientia corpora promptè se habeant ad continendam diutius caliditatem. Cap. IIII.

CVm ergo videamus non unum modum, neque generationis, neque auctionis caliditatis (quando ne ipsius quidem ignis modus unus est) sed gignitur aut propter motum, aut propter putrefactionem, aut quia alteri caliditati consuescit, aut propter suppressionem calidi effluuij, aut propter permixtionem calidæ substantiæ, tanquàm de fonte quodam ebullientis, aut genitæ, scilicet ad nostrum sensum, aut augentis caliditatem: necesse est omnes febrium causas in prædictos modos reuocari: qualis si lubet æstus est, siue ex ipso sole actio talem habeat appellationem, siue affectio quæ in corpore efficitur, siue ea quæ iam effecta est. Nam & ea ipsa calor est præter naturã: nondum tamen febris, nisi cor ipsum concalefecerit. Sanè totum hoc genus causæ ex consuetudine efficitur rei calefacientis, siue sol, siue ignis, siue medicamentum fuerit id quod calefacit, extrinsecus quum aut attingit, aut propiùs accedit aut consuescit, uel quouis alio modo libeat appellare. At uero ita quasi ebullitio quædam ac motus vehemens est irascibilis facultatis quæ in ipso corpore cordis sedẽ habet. Concalescit autem interdum cum ea spiritus, atque interdum sanguis. & si promptè se habeant suscipientia corpora ad continendum diutiùs caliditatem: quamuis ipsius cordis motus destiterit, hæc permanent calida præter naturam, tuncq; febricitare hominem necesse est. Hæc ergo febris principium habet, motum atque ebullitionem natiuæ caliditatis. Febris autem quæ ex mœrore consistit, non etiam ebullitionem, sed motum tantummodò principium habet. Si autem ex lassitudine efficiatur, principium quidem habet motum ampliorẽ masculorum, ac neruorum, & ligamentorum, & articulorum, quæ quidem prima calefiunt: calor autem continenter cordi distribuitur, ac tunc febricitant. Vbi verò febris propter densitatem cutis accenditur, qualis maximè astrictis refrigeratisque fieri solet: collecto in corpore mordaci effluuio consistit. Difflantur enim semper animaliũ corpora duobus modis, emissis foras quotidie vaporosis, fumosisque excrementis: attracta autem intrò aerea substantia refrigerante, atque ventilante naturalem caliditatem. Vbi igitur fortis causa condensando cutem prædictos meatus astringat, sæpe plethoram inducit, quoties uaporosa ac benigna materia affluit: interdũ febrem committit, quoties acris ac mordax fuerit. Idque maximè quum ex eo augetur calor, quia refrigerans aer intra corpus non trahitur. Excernitur autem excrementum acre ac mordax aut ijs qui sunt naturâ malis humoribus pleni, aut ijs qui malos cibos ingesserũt, aut sæpe non bene cõcoxerunt, præsertimq; ijs qui præterquam ꝙ cibis dictis vescuntur, etiam limosam, aut lutosam, aut cęnosam, aut palustrẽ, aut stagnantem, aut alio quouis modo corruptam & putrefactam aquam bibunt. Eodẽ modo euenit, ubi immoderatè laborent, aut uigilent, aut angore afficiantur, aut acria medicamenta frequenter ingesserint. Cibos autem malos intelligo, & qui ex natura tales sunt, ut allia, cępe, nasturtium, porrum, brassica, ocymum, urtica: & alij quicunque nominantur agrestes, ut lapsanæ apud nos: atq; etiam qui boni sunt ex natura; sed ob putredinem quandam prędictis æquale, aut maius sæpenumerò vitium acceperunt, ut ordeũ ac triticum, & alię oẽs fruges: partim ob temporis longitudinem ad putridam dispositionẽ deductæ: partim situ quodam replætæ, quia prauè repositę sunt: partim ex prima generatione ab ipsa rubigine vitiatæ. Tales igitur cibos etiam nunc pleriq; comedere coacti præ fame, uel febribus putridis ac pestilẽtibus moti sunt, uel pustulis scabiosis aut leprosis correpti. Vbi igitur corpus fuerit plenũ talibus humoribus, nulla autem obstructio in visceribus fuerit, atque animal in cute tota liberè diffletur ac refrigeretur, sanum quidem existit: sed breuem, lubricamque obtinet sanitatem. Vbi verò exterior terminus aut astringatur, aut in profundo meatus obstruatur: si adstringatur, nunc dictum febrium genus, si oppiletur, id quod paulò pòst dicendum est, consistit. Nihil igitur mirum videri debet, si ex cruditate, hi quidẽ febricitent: illi nihil eiusmodi patiantur. Etenim ijs qui malis iã humoribus pleni sunt, ac male difflantur, aut intępestiuè laborant, aut lauãtur temerè, promptũ est febricitare. Ijs aũt qui bonis sunt pleni humoribus, ac probè difflãtur, & quiescunt, ac fouent ad iecur & uẽtriculũ attinentes

partes, impossibile est febricitare (in iecore.n. ac ventre manet quicquid corruptum est, ac téporis spacio paulatim cōcoquitur atq; efficitur benignum.) Quemadmodum & ijs qui motus fortiores sustinuerint, aut in sole æstiuo steterint, aut in balneum calidum dulcium aquarum descenderint, cibi corrupti in vniuersum corporis habitū transsumuntur: sic eos quibus corrupta cibaria deorsum deferuntur, febris minimè sequitur nisi propter aliquam aliā causam: ut si sæpenumero surgēdo in lassitudinē inciderint, aut ventrem ipsum inflammatio tentauerit.

Ex putredine accendi febrem, cuius causa est obstructio: ac potissimum putrescere, quæcunque calida atque humida sunt. *Cap. V.*

CAETERVM si meatus obstruantur atque humores stipentur (nam de ea re docere distuli) animalia putridis febribus tentantur. Promptissimè enim putrescunt, quæcunque calida & humida, & multa sunt in locis calidis, nisi difflentur ac refrigerentur. Ergo neq; mirum uideri debet, quamobrem febres sequantur plethoram: quoniam per eiusmodi dispositiones multæ obstructiones efficiuntur, ac totū corpus difficulter difflatur. Igitur ex plenitudine quæ est ad ipsas vires, humore ipsi citò corrūpuntur, neq; euicti, nec concocti, probe: quippe q vires cōficientes eos, debiliores existant. Quocirca quæcunq; cibaria glutinosa crassaq; sunt, morbos committere magis possunt. obstruere enim atq; stipare humorem ex illis facilius est. Sed nonne contrarias. f. extenuantia & acria, morbos committere possunt? Videntur. n. qui alterutro victus genere frequentiùs vtuntur, febre similiter præhendi: quia hæc omnia (ut antè diximus) malos humores gignere assolent. Hæc ergo, ratione ea quòd malos humores gignūt, febrium causa sunt: alia verò ratione putredinis, quæcunque glutinosa, crassaq; existūt. Nec secus partes inflammatione affectæ ratione putredinis accendunt febrem. Impactus. n. in eas q influxit humor, vbi fuerit naturā calidus, quia nō benè difflatur, putrescit. Vbi igitur decurrens humor fuerit planè biliosus, caliditas saerò igni subsimilis occupat partem. vbi sanguineus inflammationi subsimilis, ex ambobus uerò mistus, uel erysipelas fit phlegmonodes, vel phlegmone erysipelatodes: nomen quidem sumens ab humore dominante, denominationem uerò accipiens ab altero. At uerò ex his omnibus accēditur febris, ratione societatis. Semper enim simul cum eo quod incaluit, pars cōtinua calefit, quousque affectio ad cor ipsum peruenerit. Nam & continuè carbunculis partes cum eis simul calefiunt, genitis ex sanguine perquàm calido, sed magis melancholico propter adustionem.

Pestilentis febris causam esse inspirationem, potissimum quoties corpus in eam dispositionē sit præparatum, quoniam maxima pars generationis morborum est corporis præparatio. *Cap. VI.*

CALIDIORES prætereà ambientis nos aeris conditiones (quales sunt circa Canis syderis ortum) potissimùm per inspirationem perspicuè cor ipsum calefaciunt: extrinsecus verò circunfusæ corpori, totum ipsum calidum reddunt, maximeq; arterias: vt quæ nonnihil substantiæ ipsius ambientis aeris attrahant ex quibus omnibus simul afficiatur cor necesse est, atque ipsum in primis immodicè calefiat, maximeque febrili dispositione tentetur, atque toti subindè corpori immittat oportet. Vbi uerò pestilentes subeant conditiones, inspiratio potissimùm causa est. Interdum enim efficitur febris propter humores in corpore aptos in putredinem, quoties animal breuem quandam occasionem ab aere circunfluente susceperit: sed magna ex parte incipit ex aeris circunfluentis respiratione, quem putrida exhalatio infecit. Principium autem putredinis, aut multitudo mortuorum est minimè crematorum, quemadmodum in bello fieri solet: aut exhalatio paludis cuiusdam, aut stagni tempore æstiuo atque interdum immoderatus calor circunfluentis aeris est principium, quemadmodum in pestilentia quæ Athenienses inuasit (ut Thucydides ait) viuentes homines in suffocatis nec ita perflatis tugurijs æstate corruptio afficiebat. Est autem initium pestilētis febris, eò quòd humores corporis ex prauo victu sint in putrefactionem parati. Forsitan autem accidit id propter continuitatem, quòd ex Aethiopia fluxerunt quædam mala inquinamenta: quæ ijs qui habebant corpora læsioni parata, causæ febris extiterunt. Huius enim semper meminisse oportet toto hoc sermone, ut nulla causa sine corporis aptitudine efficere posit: alioquin omnes qui in sole diuersantur æstiuo, in febrem inciderent, & qui plus æquo mouentur, aut bibunt, aut irascuntur, aut merent. Nec secus omnes ægrotarent circa Canis syderis ortum, atq; in pestilentia perirent. Sed (ut est dictum) maxima pars generationis morborum est, afficiendi corporis præparatio. Subijcitur ergo pro exemplo in ipso aere inuehi quædam pestilentiæ semina: atque eorum corporum quæ uersantur in eo, hæc esse uariorum excremētorum plena, paratorum quidem ex seipsis putrefieri, illa sine excrementis ac pura. atq; addatur prioribus inesse obstructionem meatuum undique, ac plethoram appellatam, ac vitam otiosam in multis epulis & ebrietatibus & Veneris usu immodico & cruditatibus, quę omnia prędicta necessariò consequuntur. Alijs autem omnibus corpo-

corporibus puris ac sine excrementis insit ultra ea quæ diximus commoda, quod omnibus spiraculis corporis neque obstructis neque pressis angustiâ bene trāspirat: exercitatio uerò prudenter instituta, ac victus ratio moderata. deinde his ita subiectis, cogitabis num sit uerisimile utraque corpora conspiratione putridi aeris affici. Nonne consonum est hæc statim à primá inspiratione initium putredinis accipere, unde in maiorem noxam prolabatur, quæcunque uerò uacua excrementis & pura sunt, ea uel nullo modo uel exigua labe infici, ut facilè ad habitū naturæ recurrant? Itidem quoties aeris temperamētum ab ipso naturæ habitu immoderatè recessit ad humiditatem & caliditatem, pestilentes fore morbos necesse est: affici autem his maximè eos, qui iam prius pleni fuerint humiditate excrementosa: quemadmodū qui laboribus moderatis ac victus ratione tēperata vsi sunt, penitus impatibiles permanent per omnes eiusmodi affectiones. Hic sermo super uno exemplo dictus est, sed in omni genere causæ uerus est. Ac cui libeat integrè in eo exerceri, legat librum de causis procatarcticis, id est, externis. Ego uerò præsenti libro parcens longitudini uno capite omnem eum comprehendens, finem faciam. Oportet enim in unoquoque causarum genere scutantem qua potissimū facultate morbos committere soleat, deinde considerare congruentes & repugnantes ei dispositiones corporum: scientem ut congruentibus quidem prompta lęsio est, aduersus autem ac repugnantibus, quantam uim habeat & magnitudinem contrarietas, tantùm inuicti permanebunt. Ipse nanq; uidi nonnunquàm eueniente tali cōditione qualem Hippocrates in oppido Cranone fieri dixit, carbunculos grassa non paucos, quorum generatio & alia omnia eo quo ille scripsit modò, planè fuerunt. Quinetiam quæcunque tertio libro Epidemion pestilenti scripsit conditione, ea etiam omnia per aliam similem illi conditionem extiterunt. Summa eorum (ut ipse Hippocrates dixit) putredo fuit, atque id ipsi cognoscentes, statim incipiente conditione quæcunq; corpora uidimus humida, statim quouis modo exiccare tentauimus: quæcunque uerò (sicciora, pristinam naturam in his custodiuimus: quæcunque uerò excrementis plena, purgationibus sanauimus: quascunq; uerò obstructiones meatuum, soluimus atque aperuimus. Sed hæc quidem iam quodam modo ad medendi methodum pertinent, & scilicet in eo opere fusissime dicentur. Nunc autem eorum mentionem feci, sequutus sermonem docentem quonam modo ab una causa exuperante quidam præhenduntur febre, alij impatibiles permanēt. Dispositiones enim corporum dissimiles, multiformesq; sunt: & idcirco quidam facilè uincuntur, ac promptissime patiuntur à causa agente: alij inuicti penitus & impatibiles sunt, aut difficulter patiuntur. Ad eius rei demonstrationem coacti sumus mentionem fecisse etiam curationis, perinde ut Hippocrates facientes, qui alicubi eodem quodam modo celebre illud uerbum adscripsit. Id autem sanatio ipsa indicat.

De præcautione, & quonam modo diaria febris ex bubone consistat. Cap. VII.

PRæcautio igitur secundum talem quendam modum sanatio est. Quando & ipsa nomina sæpenumerò confunduntur apud medicos. Vt enim alio libro diximus, omnis medici operatio corporis ipsius uitia corrigit. Sed nihil ad proposita, huiusmodi nominum subtilitate egemus. Siue enim seces in duo nomina totum id, sanationem ac præcautionem, siue in unum ambo colligas, sanationem appellans: non paruo argumento est, non omnes ab eiusmodi causa similiter affici, dispositio corporum quæ prohibita sunt corripi epidemijs ac pestilētibus morbis. Vnum enim primumq; consiliū in omnibus commune est, ut corpus maximè uacet excrementis & ad trāspiratum habile sit, secundum uerò post hoc, ut exuperāti causæ repugnes, quoad fieri potest. Quibus uerò contraria horum insunt, ocyssime patiuntur, maximeq; ęgrotant. Sed quoniam febrium pestilentium mentionem feci, ex putredine omnium ortum habentium, par est incumbentem animo ad hunc sermonem explicandum hoc loco scrutari de antiqua opinione, omnem febrem consistere ex humorum putredine dicente. Videntur enim ita sentire ij, qui ab Athenæo fluxerunt non obscuri quidem uiri in hac arte, præsertim in ea quæ est de febribus scientia: in quibus ego plurimùm cum illis sentio, ueruntamen unum excipio diarias nominatas febres. Non enim mihi uidentur hæ subsequi putredinem humorum: sed qui ob æstum febricitat, ab ipso efficientis causæ calore alterari solet. Ob iram uerò febricitanti, & ei quidem ebullitionem quandam fieri sanguinis in corde necesse est, non tamen putredinem. Necnon per exercitationem, caliditatem ampliorem præter naturam sine humorum putredine accendi. & quisquis cutem habuerit adstrictam, per quam acria excremēta euacuabantur, illis collectis febricitauit sine putredine humorum. Quinetiam febris ex bubone omnis, mala est, excepta ephemera, ut Hippocrates dixit: licet etiam bubo ipse inflammationum genere contineatur. Atque assentio in hoc sermoni putredinis, nam ob eam rem ex inflammatione febricitant, non quemadmodum Erasistratus existimauit. Attamen nonnullæ sunt ex bubone febres in ge-

nere diariarum, quemadmodum aliæ quædam nunciant non faciles curatu morbos, ex inflammatione, aut vlcere, aut abscessu, aut altero quopiam tali in viscere affectu ortum habentes. Cæterùm dissident febres ex bubone ab ijs quæ ex putredine humorum consistunt, quæ fit aut in aliquo viscere, aut in cauis ac maximis uasis: quoniam ubi febris ex bubone consistit, pars continua semper calefit, ac calor quidem vsque ad ipsum cor distribuitur: cęterùm putrida fuligo vsque ad ipsum minimè peruenit, sed ibi manet circumscripta in bubonis loco, per alterationem solam continuarum partium ad cor perueniente calore. Quo potissimum modo, etiam per æstum ac per exercitationem ex partibus primò calefactis, distributio ad ipsũ principium vitale fit. Vbi autem putredo fuerit in visceribus atque in magnis vasis, veluti fumus, ex putrescētibus humoribus ad ipsos cordis sinus peruenit. Accidit igitur ut humores in bubone quidē oēs cunctim putrescant, siue vno die, siue duobus continenter: utpote semper inuicē cōuersantes & inclusi vno loco: in visceribus autem conditi, & in magnis vasis, vtpotè transfluentes semper, ac simul putrefaciētes quos attigerint, tempore ampliori putridum accendunt calorē. Sed ut uno uerbo dicatur, quēadmodum in exteris omnibus, quæcunque calefiunt præter naturam à quauis causa, si nequeat putrescere id quod calefit, uelut lapis, aut lignũ, aut aliquod aliud tale, eò vsque perseuerat calidum quoad refrixerit paulatim. Id autem quod putrescere potest, depascentem semper secundum continuitatem habet calorem. Quemadmodùm interdum vidi in agro stercus pecudum simul & columborum ex parte quapiam ab ipso sole calefactum ita uehemēter, ut multa exurgeret exhalatio, instar fumi ascendens, uehemēter mordens atque afficiens, & si quis propinquasset, oculos & nares lædens. Porrò stercus tangentibus erat ita calidum, ut deureret diutiùs impositas ipsi manus, aut pedes. Non tamen semper id symptoma durabat: sed sequenti die refrigerabatur quidem quantùm stercoris ad summum feruorem pridie peruenerat: quod autem continuum ipsi erat, tunc succendebatur, quādo primum stercus in summo feruoris uigore erat: illudq; ipsum (dum hoc inclinabat) rursus incalebat atque efferuescebat, ac paulò pòst summũ feruorem obtinebat, primo refrigerato: atque illud rursus inclinabat, dum id quod continuum erat, calorem concipiebat: & paulò pòst accendebatur quidē hoc & ad summum feruoris perueniebat, priùs autem refrigerabatur. Erat autē hæc circuitio ferè tempus diei ac noctis: ita ut exemplum sit maximè conueniens febri quotidianæ. Si verò duobus diebus ac noctibus dicta circuitio fuisset, exemplum foret ita febris tertianæ: & si tribus, quartanæ: & si quatuor, quintanę, si modò febris vlla quintana est, ipse enim nondum perspicuè vidi, neq; eam circuitionem, neq; aliquam aliam ultra quartanam. Sed de febribus repetentibus per circuitionem, pòst dicetur. Putredo autem humorum quæ fit in vasis, similis putredini quæ in inflāmationibus fit, & abscessibus, & alijs phymatis, duplex quidem genere est: ex permixtione autem duorum generum, alia tertia uaria specie existit. Siquidem & mixtionis modi, cùm alterum genus maioris minorisq; ratione superet & superetur, facilè numerari non possunt. sed ex duobus generibus alterum quidem fit superante natura, alterum uerò euictâ. Superante quidem, ut per inflammationes & phymatosos tumores omnes, pus: in humoribus autem venarum & arteriarum, id quod subsidet in vrina proportione puri respondens. Atque hæc putredo non simpliciter putredo censetur, sed etiam habet aliquid concoctionis. manente enim adhuc cōcoquendi facultate vasorum, putrescēs tunc humor ad talem alterationem deducitur. Porrò alia est putredo concoquendi facultate adeò debili, ut nulla mutatio ad benignum putrescentis excrementi efficiatur. Quod fit interdum illa extremè debili: quamuis putrescens humor sit modicè prauus: interdum autem facultas ad extremam debilitatem minimè deducitur: sed humor extremè prauus existit. Huiusmodi excrementi putredo, neque consistentiam, neque colorem, neque odorem habet vnum: sed putrescens humor semper secundum substantiā permutatur ac uariatur. Altera verò putredo quā & concoctionem esse diximus, in unam speciem puris semper mutatur, & colorem, & consistentiam, & odorem.

Quòd pus optimum sit candidum & crassum & minimè fœtidum, & quòd optima vrina habeat sedimentũ candidũ, æquale ac minimè fœtidũ, & quibus indicijs febris diaria cognoscatur. Cap. VIII.

VBI igitur natura ipsa omnino superet pus optimum gignitur, visu candidum ac crassum, & sibi simile vndique: læue autem tangenti, ac minimè fœtidum. Quòd si velut semiputridum fuerit, tertium genus in tali mutatione (quod paulò suprà diximus) consistit. Porrò diximus tale genus maximè multiplex esse. Nam quòd magis ac minùs recipiat concoctionem, innumerabilis differentia est. Sæpè enim candidum effectum, aut fętidum est, aut tenue consistentia: quandoque verò non candidum, sed liuidum apparet, atque in omnibus his magis & minùs est infinitũ. Cęterũ quot in abscessibus putredinis differentiæ sunt, tot in febribus ex putredine accensis vrinarum for-

mæ existunt. Optima enim quę putrido humore ea virtute q continẽtibus vasis insita est, candidum, læue, æquale, ac minimè fœtidum sedimentum habet. Pessima verò, maximè contraria huic est. Ea verò quæ media est, quò magis alteri earum propinquet, tantò melior aut deterior est. Sed de vrinarum differentia libro de iudicationibus docuimus. Febres autem accensas ex putredine humorum, alias à diarijs esse existimare oportet. Atque harum agnitio nequaquàm difficilis est: quamuis impossibilis quibusdam esse videatur, idq; re ipsa millies indicauimus, prima accessione sedata, lotum ac modicè cibatum ad solitas operationes redire pręcipientes: ceu posteà non febricitaturum, & ita accidit. Vnum igitur ac primum indicium febris diariæ, est ab aliqua causa prægressa incepisse recenti atque euidenti: quam consueuerunt omnes medici iuniores appellare causam procatarcticam, idest, pręgressam. Sed id quamuis inseparabile sit ab huiusmodi febribus, earum proprium minimè est: quoniã & alię nonnullæ incipiunt causa quadam euidenti prægressa. Inseparabile verò & proprium est, vrinę concoctio statim primo die: & ad hęc, pulsus in magnitudinem ac celeritatem insignem auctio, ita vt frequentia per exteriorem quietem minimè seruet proportionẽ. Magis prætereà proprium, atque inseparabile earum indicium est, quòd contractio minimè crescat in celeritatem: vel si crescat interdum id minimum est, ac cognitu difficile, & paulùm à pulsu naturali recedens. Quinetiam caloris suauitas proprium atq; inseparabile est talium febrium. Inseparabile verò & æqualitas & ascensus liber tùm in caliditate, tum in pulsibus, non tamen proprium est. Etenim quibusdam alijs inest: quemadmodum & status clemẽtia, neque enim id proprium est, quamuis his potissimum insit. Ac meliùs quidem fuerit hæc quæ communia sunt, quòd per incrementum ac vigorem diarijs præcipuè insint, inter propria reponere. Sit enim ita, quamuis non rei species, tamen optimum certissimumque talium febrium proprium simul atq; inseparabile indicium: quemadmodum inclinatio quæ cum sudore aut madore, aut penitus vapore quodam suaui est, quam integritas perfecta excipiat. Atque his indicijs febres diariæ, promiscuè cognoscuntur. Sed de singulis seorsum secundum speciem agetur.

Quibus indicijs cognosci conueniat febrem putridã, ac de duritie pulsus nonnulla contra Archigenem. Cap. IX.

ALIVD autem genus febrium, quòd ex aduersum diarijs diductũ est, nullum nomen commune omnium habet. Differentiæ autem primæ duæ existunt, non obscuris speciebus definitæ: quædam enim ex eis putredine humorum accenduntur, aliæ verò partes ipsas animalis solidas occuparunt: atque appellant eas hecticas febres, vel quia stabiles sunt ac solutu difficiles, quemadmodũ habitus, vel quia ipsum corporis habitum occuparunt. Ita namq; solent nominare solidas partes ex aduersum diductas humoribus. Febres igitur humoribus accensæ cognoscuntur ad hunc modum. Primum igitur indicium, proprium quidem, sed minimè inseparabile est, quòd nulla prægressa causa tales præcessit febres; neutri enim aliorum generum hoc inest: eo quòd omnis diaria ex causa prægressa consistat. Hectica autem quoties sine ea existat, nunquàm ab initio præhendit. quocirca quoties sine prægressa causa quis febricitare cœperit, causam huius esse in humoribus, sciendum est. Sed interdum causa quæpiam euidens prægressa, diariam febrem, quantum est in seipsa, committens, febrem ex humorum putredine excitauit, quoties effectum corpus ita se habet, id est, quoties impurum, excrementosumque est. Vbi enim excrementa per diariam febrem plus æquo calefacta fuerint, deinde initium putredinis inde susceperint, alterum febrium genus accendunt, priore sedato. Sed internoscitur successio talis febris indicio proprio simul atque inseparabili: quòd febris diaria nequaquàm desinat ad exquisitam integritatem. Accidit enim interdum, ut per consistendi vigorem diaria transeat in putridam: ac multò magis per inclinationem, quoties (ut paulò ante diximus) maxima tranquilitas febris abest, quæ adesse deberet. Hæc sunt transitus indicia. At verò febrem ex rigore incepisse, nequaquàm prægresso æstu vel frigore forti (quale maximè patiuntur, qui per niuem faciunt iter, vel alio modo in vehemẽti frigore diuersantur diutiùs) proprium est & hoc febrium putridarum, sed haudquaquàm inseparabile. Neque enim omnibus ipsis, quemadmodum nec horror, inest: is enim non solum non inseparabilis est ab huiusmodi febribus, sed nec vllo pacto proprius est. Cęterùm pulsum atque etiam calorem inæqualem esse, siue per initia accessionum, siue per incrementa, talium generi febrium proprium est, sed haudquaquàm inseparabile (multæ enim etiam sine inæqualitate sensibili incipiunt, atq; ad statum perueniunt.) Iam verò multò minus illud inseparabile est, quòd accessio multas habeat inuasiones: quod repetere accessionem appellamus. Quemadmodùm quod pulsus arctior fit (ita verò dicunt, vbi incipiente accessione paruus admodùm & inæqualis existat) neque id talium febrium inseparabile est: non tamen commune est alteri vlli generi febrium, sed harum proprium, quemadmodum ipsa inæqualitas, vbi alicuius symptomatis ratione non accidit.

dit. Sæpe enim in ipso ore ventriculi collecto quodam prauo humore, ac mordaci vel frigido, paruus simul inæqualisque existit. Sed vbi frigidus humor sit, paruitas: vbi mordax, inæqualitas ipsa exuperat. Sed vomentibus, hæc ambo statim desistunt. Vbi verò ventriculus nihil eiusmodi patitur, prædictarum generis febrium talis pulsus existit. At verò maximum indicium febrium putridarum, est caloris qualitas. Nihil enim suaue, neque moderatum, neque diarijs simile habet. Sed quemadmodum optimi ante nos medici dixerunt, mordax potius quodammodo est, ut offendat, mordeatq; tactum, veluti fumus oculos, ac nares. Verùm inter initia accessionum (dum adhuc suffocatur calor, ac succenduntur intus excrementa) non statim immittentibus manum dignoscitur: sed diutiùs immorantibus prædictum caloris genus de profundo emergit. Ac (ut mihi videtur) quùm tale aliquid vidisset Themison proprium atque inseparabile esse omnibus febribus existimauit. Sed de his suo loco rursus agetur. Prædictum autem genus caloris perpungens (ut ita dixerim) aut erodens (veluti medicamentum aliquod acre) impositam manum, putredinis humorum soboles est, perspicuè per incrementa accessionum, atque vigores febrium apparens: non tamen statim per initia accessionum perspicuè existit. Proprium prætereà inseparabile est generi febrium ex humorum putredine infestantium, velocitas contractionis pulsus, euidentior quidem per incrementa, sed minimè obscura per ipsos vigores, atque initia accessionum. Comitatur autem has per initia, paruus simul ac velox pulsus: per vigorem autem, magnus simul ac velox. Nec secus frequentia ipsa per exteriorem quietem perspicua est in eiusmodi febribus, neque diarijs, neque hecticis similis. Maximè proprium prætereà est talium febrium, vrinæ cruditas, atque obscura concoctio, proprium indicium est febrium ex humoribus consistentium. Neque enim cruda, neque obscurè concocta in febribus diarijs existit. Atque alterutra quidem earum seorsum dicta proprium est febrium putridarum indicium: sed ambo simul dicta per ipsam enunciationis disiunctionem, penitus inseparabilia sunt. Quoniam primæ vrinæ in tali febrium genere, uel penitus crudæ, vel obscurè concoctæ existunt. Magnum verò atque insigne indiciũ concoctionis in primis vrinis nunquàm existit per huiusmodi febres, nisi à diarijs in has transeatur: id quod paulò ante docuimus. Cæterùm ab his quæ diximus indicijs propositarum febrium, id quoque existit, si per ipsum accessionis vigorem symptoma quoddam ardentis febris extiterit: quemadmodũ si quod epialæ, ac lipyriæ, uel semitertianæ, uel typhodis, uel alterius talis febris symptoma fuerit: quæ propria quidem sunt generis febrium ex putredine humorum consistentium, non tamen inseparabilia, & ob eam rem, si quidem hæc minimè adfuerint, ex alijs indicium quærendum: si uerò adfuerint, non solùm genus talium febrium, sed & species vna aliqua ex ipsis significatur. Quòd si inclinatio minimè desinit ad integritatem, siue per sudorem, siue etiam aliter fiat, alterum è duobus erit, aut indicium quòd transeat in alienam febrem, si superiora omnia diariæ fuerint indicia: sin nullum ex his fuerit, febrem quandam ex humoribus consistentem statim ab initio prænendisse ostenditur. Vbi uerò pulsus prima die durus existat, considerandum num concretio quædam ex frigore, an siccitas, an tensio conuulsifica in corpore laborantis, an inflammatio quædam, an scirrhus sit: scientes quòd ex his tantummodò pulsus durus efficiatur. Nam Archigenis errores circa notionem, cognitionemque duri pulsus, in opere de pulsibus abundè docuimus, in quo versatus sit oportet, qui ad hæc legenda accedet: ac potissimùm in ea parte quæ de pulsuum dignotione agit. Etenim pulsuum ipsorum nomina ac significata ab eis omnia, omnemque numerum vno uolumine indicauimus: quod quidem inscripsimus de differentia pulsuum. Sed quonam modo vnumquenque conueniat dignoscere, alio uolumine diximus in quatuor libros distincto, quod inscripsimus De dignotione pulsuum. Quemadmodùm alios deinceps quatuor libros de causis pulsuum effecimus: & item quatuor ab ijs dictis de prænotione ex pulsibus: non solùm uerbis, sed etiam re ipsa indicantes huius scientiæ vtilitatem. Et si quis nobiscum unà accessit ad ægros horum librorum speculationem re ipsa ostendentibus, cùm cætera ei persuasa sunt, tùm uerò etiam illud, non esse videlicet durum pulsum aut proprium talium febrium aut inseparabilem. Sed de hoc nunc non est dicendi locus: nam prædictis libris diximus, & alijs octo libris quibus expendimus librum de pulsibus Archigenis, abundè huiusmodi symptomata docuimus: hoc loco quod sit necessarium tantummodò indicabitur. Pulsus durus, neq; proprius est, neq; inseparabilis cuipiam generi febrium, neque diariæ, neque putridæ, neque hecticæ. Sed hecticæ inest magna ex parte, atque interdum in alijs duobus generibus ob symptoma quoddam existit in diaria quidem, quoties febris affligat ob refrigerationem fortem, uel tensio quædam neruosa insit: atq; interdum efficitur ob æstum fortem, uel lassitudinem simul, uel inopiam alimenti, uel uigilias immodicas, uel euacuationem: quoties ob alimenti defectum hæc quoque constiterint. Per febres autem putridas pulsus quoq; durus habetur, quoties in viscere inflammatio fatiget, uel scirrhus: & ob symptoma

ma aliquod coniunctum, nempe aut neruosam aliquam tensionem, aut siccitatem, durus quoque sic pulsus euadit, velut & ijs qui intempestiuè frigidam biberunt, aut eadem lauerunt: vel fructus quosdam largiter comederunt. Sed pulsus purus nunquàm efficitur per ipsam febrem, quà febris est: neque per ipsam diariam, neque per ipsam putridam, neque enim quoties ex inflammatione febris affligat, eodem modo febris ac pulsus durities comitatur: sed febris quidem sequitur putredinem humorum: durities autem tensionem ex repletione vasorum. Nam (ut semel dicatur) durities tunicis arteriarum accedit, vel propter concretionem, uel tensionem, vel siccitatem. Concretionem igitur refrigeratio vehemens committit: tensionem verò inflammatio ac scirrhus, atque etiam neruorum proportionalis inflammationibus dispositio: siccitatem verò euacuationes diutinæ, uel ob alui fluorem, vel læuitatem intestinorum, uel difficultatem intestinorum, uel uomitum longum, uel aliud istiusmodi, & fames diutina, atque ardentes febres diutinæ, & (ut in totum dicatur) quæcunque vehementer exiccant ipsius animalis partes solidas, uelut & hecticæ: de quibus nunc dicere fuerit tempestiuum, ab eorum generatione exorsis.

Quibus indicijs febris hectica cognoscatur, & quonam modo consumpto admodùm humore cordis dispositio efficiatur, quam Philippus nominat ex morbo senectam. Cap. X.

Febris igitur hectica nomine efficitur duobus modis, magna ex parte ob febres ardentes, quæ prorogantur adeò, ut consumant spatio temporis humorem corporis cordis, vel etiam si adhuc multus permaneat. Illa igitur non solum hectica, sed etiam marasmodes iam existit. Hæc uerò quæ manente adhuc humore fit, corpus ipsum cordis præhendens, inde maximè accenditur: quemadmodùm lucernarum flamma ex ellychnio. Atque vna quidem eius generatio est prodita. Reliqua autem est, quoties statim ab initio præhendat, primam generationem similem habens diariæ ob mœrorem, iram, lassitudinem magnam cùm vstione contractam. Hanc igitur febrem sanare nequaquàm difficile est: quæ verò ex eis deuenerit in marasmum propter inscitiam eorum qui adhibiti sunt medicorum, eam sanare non solùm non facile, sed etiam imposibile est, quoties planè iam confirmata fuerit, nec prætereà incipiat. Natura enim eius calida ac sicca existit, ac cor similiter afficitur, ut ellychnium in lucerna, quoties plurimum crematum fuerit. Etenim ita exustum friabile fit, atque dissoluitur, perditurque continuitas præ ariditate: ut neque si affundas abundè oleum, queas rursus accendere flammam copiosam. Parua enim atque infirma flammula in ipso concutitur, ac semper minor efficitur, vsquequo extinguatur. Atque exactè quidem marasmodes febris huiusmodi existit, nec eadem est cum affectu marcore. Hic enim in ijs efficitur qui consenuerunt sine febre, extincto in illis natiuo calore (quæ potissimùm mœrore vacua mors est, ac secundum naturam ex siccitate consistens) velut & in ijs qui emarcent præter naturam, genus illud efficitur, quod Philippus nominat ex morbo senectam. In quam multos nouimus non senes solum, sed etiam pueros incidisse. Febris autem marasmodes nō solùm sicca, sed & calida affectio est. Extinguitur autem per eam multò celeriùs calor in animali, atque tabescit totum corpus instar arboris in plenum arefactæ, uel ob temporis longitudinem, vel flammæ vicinitatem, uel fortem atque immoderatum squalorem. Sed de tota marcoris affectione, seorsum diximus. Hecticæ autem febris, cùm duplex eius genus sit, ut antè diximus, indicia deinceps explicabimus.

De febre hectica, & quòd diaria sæpenumerò transmeet in hecticam: cuius rei indicia multa existunt. Cap. XI.

Febris igitur hectica cum marcore coincidens, promptissimè ac facillimè cognosci potest. Priùs enim quàm tangas pulsum atque calorem, oculos supra modū cauos videbis, quasi in fouea quadam conditos, ob totius humidę eorum substantię consumptionem: ita, ut ossa quibus palpebrę annexæ sunt, promineant. Quinetiam lippitudines in eis visuntur aridæ, ac quædam squalida dispositio, qualis maximè inest eis, qui per puluerem multum tota die in sole calido fecerunt iter. Flos ipse prætereà viuidus coloris perijt, atque id toti faciei accidit, & immoderatus squalor habetur totius cutis circa faciem, maximeque circa frontem: ita, ut propter siccitatem, sicca atque intenta sit, nō tamen queunt palpebras ipsas multùm attollere, perinde affecti semper ut qui dormit vriunt. Quinetiam conniuent magna ex parte, quemadmodum qui dormitant. Est autem talis affectio nequaquam somnus, sed impotentia vigilandi. Carnes prætereà consumptè sunt circa tempora, ita ut ea loca collapsa, cauaque appareant. Nec quicquam aliud omninò quàm ossa, ac cutis sunt: ita, ut si eos nudos perspicias, in ventre nullum superesse intestinum, nec ulla uiscera, atque hypochondria ipsa retracta esse ad thoracem admodùm videantur. Quòd si libeat illos tangere, cutis quidem perquàm sicca existit: & ubi attollas apprehendens digitis, quasi corium quoddam stat. Pulsus autem gracilis,

durus, debilis, ac frequens habetur. Calor autem in primo quidem occursu debilis, sed paulopòst acer, atque erodens apparet: maximeque ubi tangendo diutius immoreris. Sed minimè conuenit reliqua indicia commemorare in re tam perspicua. Itaque satius est, ut ad ipsum marcorem adhuc incipientem ueniamus. Marcor ergo incipit, quoties humor insitus in vnoquoque corpore dispersus per loca media partium similarium, ex quo membra primùm aluntur, ferè in ipso corpore cordis nullus amplius inest. Quousque enim aliquid ipsius seruatur, hectica febris tantummodò est, nondum tamen marasmodes. Vbi verò ferè nihil insuper huius humoris existit, exquisitus iam marcor consistit. Difficilis ergo cuiuslibet hecticæ febris dispositio est, quoties ipsius principij tempus præterierit. Definio autem principium, non dierum uel horarum numero: quemadmodùm neque in cæteris morbis, sed ipsa qualitate dispositionis, etenim dum corpus ipsum cordis discedit ab ipsa temperie naturali, non statim insitus humor perit, neque facultas debilitatur: sed in primis velut ebullitio quædam efficitur ipsius humoris quo tempore talis febris facillimè curatur: quippe quòd facultas nihil dum perpessa est. Deinceps autem consumptio quædam fit ob ebullitionē, eaque ipsa amplius iam procedente, ipsa etiam corpora similaria, quæ velut elementa cordis existunt, ficciora euadunt, minusque alimenti sentiunt: ac facultas debilis redditur tantùm, quantùm siccitas ac caliditas in eo exuperat. E quibus alterum sufficiens erat, ut exuperans infirmam redderet facultatem. Talis febris iam quodammodo medio genere ambigit, ac media est insanabilis penitus illius marasmodis, eiusque quam paulò ante diximus, adhuc incipientem facillimè posse curari. Atque in ea perquàm multa latitudo existit, quoniam non parua affectionis ipsius permutatio maioris minorisque ratione est. Itaque quoties ab utraque febre discedit æqualiter, ab exquisita scilicet marasmode; eaque quæ nondum quippiam eiusmodi habet, media quodammodo est, & ad curationem ambiguum habens utroq; uersus momentum. Quæ autem marasmodi propior est, iā periculo propinquat: quemadmodùm priori alteri propinquior, spem obtinet non paruam sanitatis. Sed tempus est ut ad earum indicia transeamus: & primùm quidem illius quam posse facilè curari docuimus, nisi in vulgarem quempiam medicum incidat. Est autem, ubi sola consistit, nequaquàm difficilis cognitu: implexa autem cuipiam putridæ, deprehensu difficilis iam existit ob permixtionem. Sed primam subijciamus ipsam solam ex quadam causa predicta consistere, atque appareant in ea prima die cuncta indicia febris diariæ. Simul igitur cum eis apparebit statim causæ prægressæ genus, atque id indicabitur procedente oratione. Sed interrogando ægrotum ipsum licebit discas, si alijs in rebus non malè affectus, ex ira forti tantummodò, uel mœrore, febric itare incepit. Quòd si videantur hæc ita se habere, febrisque extendatur vsq; in secundum diem, nequaquàm desinens ad integritatem: sed neque vehementior euadens, si squalidior quidem appareat, suspicari hecticam fore talem debes. Quòd si tertio die sine cibo transmittere uoluerit suspectas horas accessionis, quæ tertio quoque die præhendere solet, ac neque additio ulla facta sit, neque minutio insignis: sed primæ febris paruæ reliquiæ extendantur, permaneantque cum squalido corpore & calore, mitti quidem in primo occursu manus apparente: moranti autem diutiùs acri, mordaci & squalido occurrente, talem febrem hecticam esse existimare debes. At verò maximum tibi atque certissimum indicium erit naturæ eius nutrito homine quando certissimè uidetur transiuisse omnes horas suspectas. Statim enim à cibo post vnam horam vel alteram, omnibus tangentibus ęgrum, alterum incrementum febris ipsa habuisse videbitur. Nec deerit qui increpet tanquàm intempestiuè dantes cibum, & ipso potissimum tempore accessionis, & dicat diutiùs fuisse expectandum, & tardasse accessionem. Sed res non ita se habet. Cuilibet hecticæ febri proprium inseparabile, id est, ut ingesto cibo calor accendatur, pulsusque in magnitudinem ac uelocitatem increscat: ita ut æqualis esse accessio uideatur. Aequalem autem accessionem uoco, in qua nec horror existit, nec frigus extremorum, neque somnus, neque pigritia insignis, uel inæqualitas quædam penitus, uel in calore, uel in pulsu, imò nec etiam paruitas, neque debilitas, neque aliud huiusmodi quicquam, sed tanquam alij cuipiam nutrito pulsu maior statim ac uelocior redditur. Accidit autem interdum & in aliis quibusdam febribus incrementum æquale: &, quod quidem ex ipso est, uidebitur minimè esse hecticæ febris symptoma proprium inseparabile. Sed non parùm differt, si ad vniuersam dictorum indiciorum collectionem respexeris. In omnibus enim alijs febribus tales accessiones æquales existunt, etiam citra alimentum ingestum. In hectica autem penitus contrarium euenit, nullo enim tempore accessio præhendit, sed una continua febris est, uelut ea quæ synochos, idest continua propriè nominatur. Sed hæc quidem quasi flammam quandam permultam occurrentem habet imponentibus manum: præterea pulsus quoque velocissimus, frequentissimus, maximusque ei existit. In febre autem hectica, neque caloris multitudo occurrit, ac pulsus tantò minor, rarior, tardiorque

diorque est quàm in synocho, idest, continua, quantò calor ipse minor habetur.

De indicijs communibus cuique hecticæ febri, & quàm ob causam post ingestum cibum calorem ipsum augeri contingat. Cap. XII.

COMMVNE igitur cuiusuis hecticæ febris est, ut exigua sit atque æqualis semper, à primo initio vsque ad ultimum finem. Proprium autem eius quæ tabi affinis existit, siccitas est: quoniam hectica febris sæpe numerò sine siccitate cõsistit, nequaquàm transiens in marcorem, qualis etiam nunc multis in magna penuria contigit, febris igitur hectica dissidet à synocho, idest, continua: quemadmodum dictum iam est. Ab alijs autem habentibus accessiones æquales, eo ipso maximè dissidet, quòd inæqualitatem quandam illæ omninò habeant post alimentũ sub ipsam accessionis præhensionem: hecticæ autem post alimentum uelut accessio quædam æqualis contingat: quæ ut paulò ante docui, minimè accessio habetur, sed imperitos circa talia decipit ob caloris tùm multitudinem, tùm magnitudinẽ velocitatemque pulsus. Talis autem febris sequenti die planius cognoscetur, si diligentiùs obseruaris, quãdiu permaneat post cibum ipsa pulsus calorisque alteratio. Inuenies enim tamdiu permanere omnium quæ manifestè apparent alterationem, donec distributio alimenti atque adiectio, squalorem cordis humefacit: deinde rursus ad pristinum redire statum, qui erat antequàm sumeret alimentum. Si igitur alio tempore nutrias ipsum sequenti die, rursusque alio tempore sequenti die, inuenies ita fieri, ut dixi, augeri quidem calorem post cibum, pulsumq; ipsum, ut dictum est, alterari. Constat enim illis id accidere, quod calci ac lapidi calefacto. Si enim eis affundas frigidissimam aquam, multò calidiores sentiuntur, tanquàm calor squalidus in eis ab humida substantia nutriatur. Quæ autem causa sit ob quam ita eueniat, quæstio naturalis existit: sed quòd ita efficiatur, cuius tentare volenti discere licet. Vbi enim manibus sumas glebulam calcis, contemnes eius caliditatem, ac minimè senties. Vbi uerò deponens ipsam humi, affundas illi aquam, perspicies statim admodum calefieri, atque adeò feruere ut lebetes, quoties in multa flamma versentur. Videbis præterea vaporem ab ea haud exiguum efferri: quòd si audeas tangere, facilè deureris. Ad hunc igitur modum ad ipsum sensum, humidus calor non paulò habet uim euidentiorem quàm siccus. Cæterùm quòd calor siccus existat per hecticam febrem cui succedit marcor, hinc discas licebit. Nemo statim ab initio præhensus est tali febre: qui corporis habitum habuerit humidum: sed qui siccior naturâ existit, maximeque ubi calidus quoque naturâ sit, & qui vitam delegit in labore, uigilijs, cura, ac victu tenui, is assolet statim ab initio præhendi hectica febre ex ira, ac mœrore: ac multò magis, quoties æstas, & constitutio calida ac sicca, locusq; eiusmodi fuerit. Principium autem eius terminatur, quoties eo tempore quo diaria per inclinationem mitiorem deducitur ad integritatem, adeò nihil huiusmodi ipsi accidit, ut siccitas perspicuè intendatur: tunc enim primum succedens diariæ, hectica iam efficitur. Definitur præterea aliter eius incrementum atque perfecta generatio per accessionem tertiæ diei. Si enim (ut paulò antè diximus) eo die alia accessio minimè præhendat, neque æger sine febre existat, sed siccitas ipsi constanter intendatur, talis febris haud dubiè iam hectica est, ac processu temporis marasmodes sine mora euadet, nisi rectè curetur. Definitur autem abitio eius in tabem, cùm primum pulsus debilis simul ac durus est, continuoque paruus ac frequens is necessariò est, non tamen propterea marasmodes existit, sed propter debilitatem ac duritiem. At uerò debilitas accidit ob fortem cordis intemperiẽ: durities autem, ob siccitatem: quòd si tales affectus præhendant cor ipsum, marasmode febre detineri animal tunc necesse est. In eandem præterea febrem incidunt ex acuta atque ardenti plerique eorum qui malè curantur: maximeque quicunque ubi frigidam aquam bibere postularent, adeò nihil eiusmodi biberunt, ut nec ullum aliud infrigidans remedium thoraci atque hypochondrijs adhibuerint. Quòd si adeò nihil eiusmodi adhibuerunt, ut insuper cataplasmatis ex melle plurimùm usi sint, quæ nunc frequenti in usu sunt amplius in marcorem incurrere his promptus est, siue solùm febricitent, siue ex iecoris aut uentris inflammatione. Maximè enim his inflammationibus haud rectè curatis succedit marcor: ita, ut quidam existimarint non aliter posse fieri huiusmodi affectionem, nequaquàm scientes, quòd neutrum horum, nec aliud quodquàm viscus, aut membrum neque marcorem, neque penitus hecticã ullam febrem committat, priusquàm (ut diximus) cor ipsum afficiatur. Talis igitur affectio eo incipit, interdum ex seipso, ut ex ira ac mœrore forti & longo: interdum ex febre ardenti: quandoque verò ex affectibus pulmonis ac thoracis, maximeque purulentis ac tabidis. Vt autem ex his, ita accidit ex uentre ac iecore: & ut summatim dicatur, quauis diutina inflammatione in parte principe simul cum siccitate totius animalis, maximeque cordis. Ego nanque uidi inflammationi laxioris intestini diutinæ succedere marcorem, ac stomachi, ac vesicæ, ac renum. fuerunt autem nonnulli qui affecti erant diffi-

cultate intestinorum tali febre correpti, cùm scilicet laborassent inflammatione intestinorum. Atque etiam leuitates intestinorum, & fluores intestinorum diutinos, quoties statim ab initio, aut tẽpore procedẽte febris exigua incidit, marcor ipse subsequitur, & ut in summa dicatur, quoties præexiccatum cordis ipsius corpus, febrilem calorem susceperit solutu difficilem.

Maximum indiciũ esse febris hecticæ, quoties arteriæ ipsæ sint quã corpora quæ circiter sunt, calidiores & quòd non oporteat solũ circuitionem, sed ipsum febrium genus considerare. Cap. XIII.

MAXIMVM itaque signum febris hecticę est, quoties arterię ipsę sentiuntur calidiores quàm corpora quæ circiter sunt: quod per alias febres illis minimè accidit. Fit autem symptoma adhuc euidentiùs ubi laueris, aut alio quouis modo rarefeceris, ita ut humor quidam profluat, atq; calor ipse perspiret. Calor enim moderatus in alijs partibus omnibus post talem perspirationem apparet: in ipsis autem arterijs nequaquàm minor est priore. Is uerò quàm maximè exquisitè sentitur per pulsuũ diastolas, qui minimè mutatur post dictam expirationem: sed similis penitus permanet. Sola ergo consistens hectica febris perspicua est, siue absoluto sermone hectica, siue etiã marasmodes sit. Vbi verò cùm alia quapiã fuerit, difficiliùs iam cognoscitur: quemadmodum quæ nuper mulieri cuipiam accidit, cui non solùm die, sed etiã nocte non obscurè fiebat accessio. Latuit enim marasmodes febris omnes qui eam visitabant, Medicos, existimantes oportere, neque principium præhensionis sensibile esse hecticæ febri, neque incrementum, neque uigorem, tanquàm minimè contingat hecticam febrem putridæ alicui posse implicari: sed nobis statim primis diebus in hac muliere cognita est. Vtraq; enim accessio quæ die ac nocte fiebat, breues efficiebat partes accessionis, ac sæpe cum madore quodã, aut perspiratione vaporosa soluebatur tam perspicuè, ut corpus ipsum bene temperatum tangentibus sentiretur. Indicia aũt in arterijs paulò antè dicta semper exstiterunt, nequaquam refrigeratis ipsis similiter alijs partibus, neq; velocitatem aut frequẽtiam motus amittentibus. Quę ergo alio loco sępenumerò docuimus, etiã nunc dicimus: non oportere solùm circuitiones, atq; proportiones accessionum cõsiderare, sed multò priùs ipsam speciem febris: ex eaq; cognoscere ipsam febrem, quemadmodùm ipsum hominem ex propria forma. Sic ipsi sæpe primâ die ad hunc modum speciẽ febris cognouimus, minimè expectãtes tertianam, aut quartanam, aut quotidianam circuitionem. Sed de his secundo libro de iudicijs latiùs docuimus, atque eo ipso libro nihilominus diximus quomodo oporteat diariæ febris cognoscere differentias. Promiseram autem (scio) me dicturum hoc loco de illis. Sed cum recordare pauca in eo libro desiderari, quo in plenum de omnibus præceptũ esset, alia quidem huc transcribere superuacuũ dixi, adijciam verò eo tantummodò quæ intra modum sunt in eo prodita.

Quibus indicijs febres diariæ à se inuicem discrepẽt: quoniam interdum propter æstum, quandoque ex frigore ipso febris diaria consistit. Cap. XIIII.

FEBRICITANTIBVS igitur propter ęstum, cutis magis ad habitum calidiorem & squalidiorem, quã pulsus ad febrilem dispositionem mutatur: quocirca sitis minùs hos infestat q̃ ubi ęqualem habẽt caliditatem. Ac primo occursu maior calor in ipsis vigere uidetur, contrà quàm in ægrotantibus propter adstrictionẽ, in his enim increscit. Caput pręterea peruri maximè uidetur ijs, qui propter æstum febricitant. Gaudentq; magis & iuuantur frigidis fomentis atq; ipsorum oculi calidiores & rubicundiores, uidentur, cum siccitate, antequàm sine grauedine & defluxione febricitant. Quibusdam enim propter ęstum talia accidunt, caputque ipsis redditur non solùm calidum, sed etiã plenum sanguine: ita ut omnes uenæ admodũ contendantur, quæ circa oculos & tempora & frontem & faciem totam habẽtur. Quòd autem pleni sunt non minimum indicium est, vnde discernantur ab ijs qui ex humorum refrigerio febricitant. Hi enim ubi caput malè afficitur, promptè pręhenduntur grauedine & defluxione, & febris ipsa interdum symptoma est solius in capite dispositionis. Sed magna ex parte tunc magis febricitant, cùm corpus totum refrigeratũ est, uel exustũ. At uerò cutis minus calida refrigeratis, atq; in tumore maiori corpus existit, nec quisquam squalor circa faciẽ, qualis propter æstũ febricitantibus euenit sine capitis repletione. Sed magna ex parte caput solet talibus repleri ab æstu, nisi quis fuerit admodũ purus, ac sine excrementis: ijs enim tantummodò contingit calescens caput sine repletione permanere. Verumtñ interdũ sine repletione multus calor p̃hendit ipsũ totũ exustũ. Hæc igitur affectio perspicuè desidet ab ea quã frigus excitauit. At quę cum repletione est, difficilè distinguit: utpotè defluxionẽ inferens ac grauedinẽ, quæ ẽt refrigeratis accidunt: sed (ut diximus) squalor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulò antè dixi, propria vstorũ existunt: de quibus in plenũ libro de curandi uia & ratione dicetur, cum alijs omnibus diariæ febris differentijs: quarum dignotiones quia secũdo libro de iudicijs perstrinximus, nõ ẽt hoc loco dicẽdæ sunt: sed hunc quidẽ librum hic finiemus, deinceps uerò febrium ex humoribus accensarũ omnes differentias indicabimus.

PRIMI LIBRI FINIS.

CL. GAL. PERGAMENI DE DIFFERENTIIS FEBRIVM LIBER SECVNDVS,

LAVRENTIO LAVRENTIANO FLORENTINO INTERPRETE.

De differentijs febrium ex humorum putredine infestantium: vbi refellit opinionem ponentium omnem febrem putridam fieri ex abundantia bilis. Cap. I.

SEQVITVR vt de differentia febrium ex humorũ putredine infestantium disseramus: id priùs de eis admonentes, minimè sufficere (ut quidam uoluerunt) ad generationẽ febrium augeri atque exuperare humorem biliosum, quem alij pallidam, nonnulli flauam nominant bilem. Omnes enim arquati maxima sic afficerentur febre, quibus copia talis bilis in toto corpore continetur: sed haudquaquàm febricitant priùs, q̃ alia quædã causa concurrat, de qua paulò pòst agetur. At verò absurdum est in quartana & quotidiana febre exquisita colligi amaram bilem existimare, quẽadmodum in tertiana atq; causo. Etenim contra q̃ in illis in quotidiana, & quartana febre, neque vomitus biliosus neque sudor, neq; urina, neque deiectiones uidentur biliosæ: præterea nec quicquàm aliud quod præcesisit, aut simul adest eis, subscribit. Febris enim tertiana parte plurima cõsistit in corpore naturaislioso, & in ætate vigoris, quæ est omnium ætatum maximè biliosa, & æstiuo tempore maximè quo talis humor exuperat. Itidem in regione calida & sicca tẽperamento & conditione ambientis aeris tali, & uita non ociosa ac desidi plurimum, sed in labore, cura, uigilijs, æstu, & uictu parco, atque calido & sicco. Quin & immoderatus vsus medicamentorum calefacientium & exiccantium committit febrem tertianam. Quotidiana verò econtrario penitus efficitur in natura pituitosiore, ac tempore hyberno, & cõditione frigida & humida, senibus & pueris potius, in regione frigida & humida, & uita ociosa simul cum repletione, maximeq; quoties post cibum lauantur: ac multò magis, ubi ipse cibus pituitosior natura existit. Sed neque nomine tales biliosum humorem, neque deijciunt, neque sudant, quemadmodum in tertiana febre. Hæc enim ex flaua bile putrescente fieri solet: quotidiana verò pituitosum humorem subsequitur, quomodo quartana melancholicum. Sic nanque natura corporis magis melancholica, & ætas inclinans, & autumni tempus, necnon omnia his proportionalia in cibo potuque, & toto uictu, frigida & sicca temperamento, febrem gignũt quartanam. Et ob eam rem præcedens eas rigor nequaquàm similis est: sed in tertiana quasi pungẽs ac vulnerans sensum, efficientem causam indicat: in quartana autem quasi refrigerans. Sed de forma rigoris libro de causis symptomatum diffinitum abundè iam est, ubi etiam de eiusdem generis febrium differentia est proditum: nempe ex eis intermittentes (ita appello eas, quæ ad integritatem sensibilem desinunt) ex humore moto ac in omnem corporis partem delato efficiente febrem, consistere: synochos verò ex condito & contento in venis, de quarum cognitione secundo libro de iudicijs docuimus.

Febrium intermittentium tres haberi differentias: quotidianam, tertianam, & quartanam, atque esse synochon, id est, continuam, quam flaua bilis committat. Cap. II.

FEBRIVM igitur intermittentium omnes differentiæ tres existunt: quotidiana, tertiana, & quartana. ex pituita putri, quotidiana: ex vtraque bile, flaua quidem, tertiana: atra autem, quartana efficitur. Continuarum verò quæ ex flaua bile cõsistunt duplex genus est: vnum quidem earum quæ synochi, id est, continentes appellantur, quarum omne tempus vna accessio est ab initio usque ad finem. Alterum, earum quæ communi, sed ambiguo genere continuæ dicuntur, & multis particularibus circuitionibus continentur. Cæterùm synochon differentiæ omninò tres existunt. Quædam enim earum ab initio usque ad finem æqualis persistit, quædam paulatim crescit, quædam paulatim decrescit. Ac nonnulli primam nominant homotonum, & acmasticam, id est, æqualiter affligentem ac vigentem: alteram anabaticam & epacmasticam, id est, ascendentem atque increscentem: tertiam uerò paracmasticam, id est, inclinantem appellant. Synechon porrò duæ differentiæ primæ existunt. Nam aliæ tertio quoque die tantummodò habẽt accesionem, aliæ die intermedio alteram inferunt accesionem. Atque hæ nullum nomen peculiare obtinent. Febrem autem tertio quoque die accedentem, ego quidem nomino tertianæ finitimam: non tamen prohibeo, si libeat, aliter appellare, modò serues in rebus ipsis differentiam. Alia enim est natura, quoties desinunt ad integritatem, alia quoties ad inclinationem febrilem finiuntur, febres continuæ alternis diebus accesionem habentes. Et ad hæc ubi in medio altera fuerit accesio, natura quædam diuersa est: sed nullam ex his semitertianam appello, non tamen prohibeo ita nominare volentes, si id vnum mihi caueatur ab eis, ut nullũ febris genus omittatur, sed vnũquodq; deinceps dicatur quẽadmodùm ego nunc in hoc libro facere institui. Ex continuis.n. quę in die medio accedunt, quędã in for-

in forma quotidianæ procedit, duas accessiones simillimas inuicem efficiens: quædam verò dissimiles habens duas accessiones, primæ quidem tertiam simillimam obtinet, secundæ verò quartam, in forma duarum tertianarum procedés: sed hæc ex bile potiùs: illa singulis diebus similiter accedens, ex pituitoso humore consistit. Porrò tertium aliud genus est febrium continuarum rarò eueniens, quoties accessio in forma quartanæ circuitionis procedit, nequaquàm desinês ad integritatem. Accidit autem, queadmodum febris tertio quoque die accedens, interdum duplex ac triplex: ita etiam hæc non solum duplex, sed etiá triplex. Sed hi febrium implexus libro de typis commodius indicantur. Febrium autem simplicium ex humoribus infestantium simplices differétiæ tot numero sunt, quot proximè docuimus. Ex earum autem permixtione aliæ quædam efficiuntur, de quibus deinceps dicam, si prius de simplicibus quod deest, adiecero: ut quæcunq; fuerit omnino simplex febris, vnam speciem quasi regulam quandam obtineat earum, quas proximè indicabimus. Quæcunque verò degenerat aliquatenus, eatenus ab ipsis febribus simplicibus abscedit.

Quonam modo ex flaua bile delata in vniuersum corpus rigor existat: & vt ipsius tertianæ accessio, quod longißimum sit, horas duodecim occupet. Cap. III.

FEBRIS igitur excitata ex flaua bile delata per corpora sentientia, præhendit cum rigore, atque causodes est; & vomitu bilis, vel deiectione, uel sudore, uel quibusdá horum, uel omnibus simul soluitur. Huius febris longitudo accessionis quæ maxima sit, horarum est æquinoctialium duodecim: atque appellamus eá exquisitam tertianam, ex temperamento ægri biliosa, ac tempore, & regione, & conditione, & uictu calido & sicco effectam. Sed omnia alia paulò antè docuimus, quæcunq; conducunt ad eius generationem. Atque accessio breuior est magna ex parte, quàm quæ anteà dicta est longitudo, perquàm multam maioris ac minoris obtinês differentiam: uel propter quantitatem & qualitatem ipsius bilis, uel propter ęgri vires, uel propter præsentem tunc in ægro corpore dispositionem. Bilis enim copiosior, longiorem quàm paucior efficit accessionem: tenuis, breuiorem quàm crassa. Sic uerò & uires ualidiores, breuiorem: imbecilliores, longiorem. Et corporis dispositio rara quidem, breuiorem: désa verò longiorem. At uerò tempus intermissionis in tali febre, ex pulsu indicium putredinis humoris penitus obscurum habet, sequenti die ac nocte post accessioné. Leuiter autem succensa ęgrè cognosci potest primis partibus posterioris diei: sed adhuc clarius circa fines eiusdem diei aut noctis: atque adhuc clarius proxima die uel nocte, quæ præcedit scilicet diem aut noctem accessionis. Sanè in ea ipsa perspicuum iam est indicium: multoque magis, quoties accessio præhendat: ac multò magis, vbi ascendat ad ipsum consistendi vigorem. In eo verò minus quàm per incrementum, rursusq; multò minus per inclinationem. Hanc febrem si libeat nominare exquisitam tertianá, nomine uteris antiquo: sin minus, at certè nobis dabis ita nominare gratia perspicuitatis doctrinæ.

Pituitam refrigerare partes extremas per initia accessionum, difficulterq; accendi calorem minimè purum, sed similem fumo quasi viridioribus accensis lignis. Cap. IIII.

ALIA porrò est simplex ac exquisita febris ex pituita putri, quæ per membra sentientia pellitur ab ipsa natura, consistens. Ea incipit ex frigore partium extremarum, atq; horrore potius, quàm rigore: difficulter accenditur, longumq; obtinet incrementum ad ipsum consistendi uigorem: quoniá humor ipse ex quo consistit, frigidus atque humidus est temperamento, ac glutinosus consistentia. Itaq; difficulter accenditur, ac tardè mouetur sępe in ipsis meatibus hęrens. Ac premit quidem interdum, grauatq; uires. Inęqualem autem ac magis debilé efficit parnumque pulsum in principio ac primo incremento. Per febrem verò biliosam existit inter initia accessionú unaquæq; affectio ex dictis circa pulsum: sed ab illa quidé citò abeunt, tùm alia, tùm etiam inæqualitas, quæ magna ex parte nec cum talibus febribus accedit, nec tales febres comitatur. Calor autem ipse, non multò postquàm destitit rigor, accenditur luculentus, quemadmodum ignis quidam planè purus, in quo nulla fumosa caligo inuehitur. Calorem uerò pituitosi humoris assimilabis ignis fumoso lignorum uiridium accensorum. Euacuationes igitur in eo paucæ existunt, ac longitudo accessionis diuturnior: & tempus intermissionis non æquè ac primum purum est, sed semper seruans in calore & pulsu, putredinis humoris indicium. At uerò & in hac febre circa principia, atq; incrementa accessionum indicium putredinis est manifestissimum. Attamen & hæc vbi exquisita fuerit, uidetur multis habere puram intermissionem: & nos ipsi ita etiam non rarò dicimus, quoties importuna sermonis curiositas uidetur. Accidit autem naturæ corporis, tempori, regioni, tempestati, studio, victui, & alijs omnibus pituitosis. Accedit verò singulis diebus, quáuis minus calida sit quàm biliosa, quæ tertio quoq; die fatigat. Sed constat hanc quidem (quoniá & humorem habet accensu facilem, & proptè semper ob tenuitaté quicquid eius feruefactum est per accessioné, expurgatur)

ad

ad integritatem quãdam magis puram desinere, & exiguum post accessionem vestigiũ putridi caloris relinquere: eam verò quæ ex pituita consistit, nec integrè purgari per inclinationes accessionum, nec exiguum, quod velut succendatur, relinquere. Inde ergo efficitur & intermissio multò deterior, & secundæ accessionis maturius principium.

De quartana quæ ex atra bile consistit, & quonam modo fieri posßit, ut rigor sine febre efficiatur. Cap. V.

AT verò tertium genus intermittẽtium febrium, quartana scilicet exquisita, quoties ex humore melãcholico solo efficitur frigido siccoq; temperie, paulatim quidem succenditur: queadmodum lapis quidam, uel testa, uel os, vel aliud quodpiam sic frigidum & siccũ corpus. Vbi verò flamma quædam ex eo accensa est, nihil relinquit fumosum, neque semiustum post accessionem: & ob eam rem euacuationes plures ex tali humore quàm pituitoso; & intermissio planè pura esse uidetur, eo quòd hîc omne id humoris melancholici quod est accensum euacuatur atque discutitur. Et ob eam rem accidit illis rigor, qualis potissimùm in forti frigore refrigeratis: non qualis interdum existit per æstum uel lassitudinem, uel medicamentum calidum, ac mordax vlceri adhibitum. Cæterùm necesse est hanc febrem antecessisse quicquid colligit atram bilem, ex vitæ genere, victu, cœli statu, tempore, regione, natura & ætate ægri melancholica. Accessio præterea huius febris longitudine temporis, tertianæ similis est: atque interdum accidit, ut sit longior, quamuis exquisita sit, quoniã ex humore frigidiore consistit. Causa autem similis est in his febribus & alijs omnibus quæ differentiam longitudinis efficit accessionum, quẽadmodùm paulò antè diximus in exquisita tertiana: in multitudine & qualitate humoris, & robore & infirmitate virium, & ad hæc ipsa ægri dispositione differentiam habente. Nam & alia omnia proportione respondent ijs quæ ex humore bilioso consistunt. Quocirca si humor melancholicus neque putrescat, neque uehementer feratur per corpora sententia, nequaquàm efficit melancholicam circuitionẽ exquisitam. Sanè arquatis affectibus proportione respondent ex liene morbi diutini melancholici, corporisque totius colores fœdi. Et erysipelatibus ac herpetibus qui ex flaua bile consistunt, cancri & phagedenæ proportione respondent. Sed neque ex his neque ex melancholicis affectibus necessariò febricitant, nisi priùs humor melancholicus & biliosus putrescant. Natura enim semper nititur, suis uiribus utens, assimilare partibus nutriendis quicquid fieri utile potest: excernere autem id quod minimè istiusmodi est. Quòd si interdum præ crassitie, uel copia, uel lentore excrementi, vel stipatione quadam meatuum, uel sua ipsius debilitate nequaquàm possit excernere humorem vniuersum prauum, immorantem diutiùs in ipso corpore animalis putrescere necesse est. Nullus enim alius humor permanere qualis extitit ab initio, potest, nedùm qui adeò uitiosus est ut ab ipsa natura cultum ampliùs suscipere non possit: sed aut concoctus apponitur atque assimilatur solidis animalis partibus, aut corrumpitur atque putrescit. Ad hunc modum arquatis ac melancholicis affectibus, quoties humor biliosus exuperans in corpore diutiùs immoratur, febris superuenit. Sæpe etiam dispositio in iecore & in splene attulit febrem, quoties aut inflãmmatio aliqua, aut obstructio committit prædictos affectus. Pari ratione nec ubi pituitosus humor exuperat, febris sequitur, nisi putrescat priùs. Atque ob hunc quidem, quód ab antiquis existimatum est esse impossibile, sæpenumerò visum est: id autem est sine febre rigor, qui nonnullis quidem semel accidit, nonnullis autẽ etiam per circuitum pluribus diebus, uel continuus ab initio vsq; ad finem, uel omninò ita mediocris, vt nequaq̃ esse videatur, quoties quieuerint, sed ubi moueantur tãtummodò efficiat sensum: vel etiã maior, vt etiam sine motu infestet. Sed quoties talis humor spacio temporis putrescat, non rigent solùm: sed etiam febricitant. Et diuturna admodùm & solutu difficilis febris in quotidianæ forma tales affectus sequitur.

De febre epiala qua simul febricitant ac rigent, ac de humore quem Praxagoras vitreum appellauit, & quotnam pituitæ genera sint. Cap. VI.

HOc genere continetur febris epiala propriè nominata, quoties simul febricitant ac rigent: & utrunque sentiunt, eodẽ tempore in quauis corporis parte. Sanè Archigenes existimat de nulla altera nomen epialon dici, q̃ de vna hac febri. Sed constat Atticos quosdam viros rigorem ante febrem ita appellare. Enimuerò Praxagoras uidetur mihi appellare uitreum, humorem talem. Recentiores autem, è quibus Philippus est, crudum simpliciter, nullum adijcientes uocabulum ad exquisitam definitionem. Is profectò ex specie pituitosi humoris est: ut qui admodùm frigidus atque humidus sit. Quisquis enim humor frigidus simul & humidus fuerit, sub ipsam phlegmatis, id est, pituitæ cadit appellationem, si quis Hippocraticè & ex omnium consuetudine non solùm ueterum, sed etiam aliorum scriptorum nominare voluerit. Prodicus enim libro de natura hominis prauè nominat, errans circa tale vocabulum ipsa demiranda etymologia adductus. Sed non est præsentis temporis ad talia deflectere orationẽ, cum

aliam dicarimus illis disputationē. Ergo rursus ad institutum veniamus. Quisquis in corpore humor fuerit frigidus & humidus, ipsi hunc nominamus pituitā: tu si libet appellabis scindapsum. Adeò sanè nulla mihi vocabulorum est cura. At uerò scias huius humoris plures esse differentias. Nam vna quidem species eius est admodum frigida; ita ut maximos dolores adferat, cum in locum calidum impacta est. Et sæpenumerò multos dolores eorū qui colici dicuntur, ex acri clysmate tali humore euacuato, statim sedatos intueri licet. Hic autem humor videtur similis aspectu vitro fuso. Altera verò species pituitæ est, quam excreantes sæpe expuunt quidam sensibilem obtinens dulcedinem. Constatq; eam nequaquàm posse esse omninò frigidam, si recordamur eorum quæ libro de simplicium medicamentorū viribus docuimus. Tertia præterea species alia pituitæ est, quæ ipsis expuentibus acida sentitur, ac minus quàm vitrea, magis quàm dulcis frigida est. quemadmodum altera salsa habetur, aut ob putrefactionem, aut ob permixtionē salsæ serosæ humiditatis: ex qua febricitantes minimè rigent, sed horrent tantummodò, præhendente accessione. Acida aūt ac vitrea si moueatur, per corpora sentientia permeans, infert rigorem sine febre. Quòd si qua putredo moderata illis adfuerit, epialam committit febrem. Sin magis putrescat, rigor pueniet & febris ipsa subsequitur, deuicto frigore ab ipsa multitudine caliditatis, ita vt nullo modo existat per incrementa & vigores accessionum. At verò vitrea pituita forsitan acidæ qualitatis particeps est: ita ut omnes eius differentiæ tres existant: acida, dulcis, salsa. atque ex pituita dulci putrescente, rigor minimè antecedit febrem. forsitan uerò neque simpliciter, neque à simplici causa quis existimarit tales fieri febres. Siquidem quicquid pituitæ putrescit, accendit febrem: reliquum nondum putrescens, ex quo rigent, non eiusdem est qualitatis, cum ea quæ putrescit. Si igitur ab hac quidem rigor, à putrefacta verò febris efficitur, duplex semper causa erit. Licet verò hîc dicere febrem ab altero quidem fieri causæ genere, rigorem autem ab alio: ut qui non sit, quod febris. Per febrem tamen tertianam flaua bilis & rigorem efficit, & febrem. Sed hęc logicæ magis sunt cōsiderationis: nos ad institutum nostrum redeamus. Permixta pituita putrescente, ex qua fieri quotidianam docuimus, cum bilioso humore efficiente tertianā, composita duplexq; causa & dispositio fuerit. Alter.n. humor vnoquoq; die, alter tertio quoque die committit accessionem: ita ut unus dies duas habeat accessiones; alter uerò unam, cùm tēpora accessionis in easdem horas minimè incidunt. Vbi enim incidant, una erit confusa, neq; tertianæ, neque quotidianæ exactam speciem seruans. Et quoniam vtraque febris duplex est, implexus quatuor erunt. Vnus, in quo tertiana permiscetur quotidianæ: secundus, in quo tertiana permiscetur continuę quotidianę: tertius, in quo permiscetur quotidiana tertianæ continuæ: quartus autem, in quo permiscetur quotidiana continua tertianæ continuæ.

Quot modis fieri cōueniat implexus febrium, ex quibus æger minimè deducitur ad integritatem.
Cap. VII.

CAETERVM vniuiusque dictorum implexuum differentia duplex est. Interdum enim omnes accessiones eodem tempore simul inuadunt, quandoque diuersis temporibus accessiones præhendunt. Sed hi cognosci facilè possunt, præterquàm quòd sæpe intermittens minimè cognoscitur à parùm exercitatis; quoniam ægri nunquàm deducuntur ad integritatem, sed oportet speciem considerare accessionis, quemadmodum secundo libro de iudicio satis dictum iam est; & inde cognoscere, non ex ipsa circuituū proportione. Subiiciatur enim uenisse cuipiam circa horam primam, accessionem simul cum rigore, qui uideatur uulnerare carnem laborantis, deinde omnia alia tertianæ febris indicia usq; ad uigorem processisse; cum uomitu bilis simul cū sudore benigno inclinare, atq; esse iam diei horā nonam. Porrò coniectare nos ex toto accessionis motu, circa vndecimam horam sine febre fore ægrotum, ea scilicet integritate quam in circuitibus nominare solemus. Ita uerò sperantibus statim subsistere sudorem, aut desata solùm, aut etiam inhorrescente cute. Deinde initium, atque incrementum, & ad hæc uigorem in genere continuæ febris pituitosę sequi, duplicem profectò ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium, mixta intermittente cum cōtinua, quamuis nulla inueniatur intermissio. Ac sequenti quidem die speramus prehensuram accessionem hora nona. & si vt expectabamus res ipsa eueniat, penitus tertio die similiter sperabimus adhuc febricitante ægroto, iterum præhensuram eum tertianæ febris accessionem hora prima. Quòd si præueniat, aut cunctetur accessio, quam secunda die sperabamus fore hora nona, atque ea quam tertio die credebamus futuram prima hora: non etiam posthac sequentibus diebus, neq; nonam horam, neque primam expectabimus, sed tantò priùs aut posteriùs, quantò proportio primæ circuitionis accessionem præuenisse ab hora qua initio cepit, aut tardasse, indicauit. Vtra uerò earum desitura sit priùs, tùm ex febris specie coniectandum est, tùm ex ipsa accessionis longitudine, & magnitudine, & more, & motu, & item circuituum repetitione, & anticipatione & tardatione, & adhæc indicijs quæ posteà apparent cruditatis & concoctionis totius morbi, quorum

quorum in vrina maxima cẽsentur. Ac de his omnibus libro de iudicijs satis dictum est. Quòd si pituitosa continua nequaquàm ad nonam horã, sed quintam aut sextam excipiat intermittentem biliosam, quæ prima hora incepit, adhuc difficilior cognitu est vulgo isti medicorum, quibus talis consideratio minimè curæ est, an scilicet sit vnũ febriũ genus quod infestat, an duo, & quodnam vtrunq; sit. Cæterùm tanquàm nihil horum cognoscentes, non solùm nesciunt quonam modo oporteat curare eas quæ nequaquàm cognoscuntur qualesnam sint, sed neque utrum secunda die suspectas habere conueniat vtrasq; horas, quæ prima die accessiones attulerunt. Ego nanq; (scio) visus sum eis sæpenumerò vaticinando potius quàm præsentiendo, ut medici solent coniecisse initium accessionis.

Permisceri inuicem febres, scilicet tertianam exquisitam & quotidianam: & quonam modo Agathinus errauerit circa semitertianam. Cap. VIII.

PER hanc igitur mixtionem (de qua nunc agimus) tertianæ cum ea quæ quotidie accedit, vidi interdũ circa primam horã præhendere accessionem exquisitæ tertianæ, circa sextã autem existere accessionem eius, quam recentiores medici propriè nominãt χαθημερινον, id est, quotidianam. Solent enim ita nominare febrem, quę singulis diebus accedit, nequaquàm desinens ad integritatem. Ipse verò solitus sum talem nominare ἀμφημερινὸν συνεχῆ, id est quotidianam continuam. nomen enim χαθημερινον, nequaquã licet inuenire apud quenquam Græcorũ scriptum, sed ἀμφημερινὸν appellant rem oẽm quæ singulis diebus similiter fit, sed vt Plato dixit, contemnere oportet nomina eos quibus tantarum ac talium rerum proposita est consideratio. Appelletur igitur, gratia caloris doctrinæ, ea quę singulis diebus accedens desinit ad integritatem, quotidiana simpliciter, nihil insuper addendo ei per orationẽ: ea uero quæ minimè desinit, quotidiana continua: ac liceat tibi, si libeat, alteri adijcere, intermittens. Pari ratione dicendum, & de ea quæ tertio quoque die accedit. Altera enim differentia tertiana simpliciter, uel etiam intermittens tertiana habetur. altera tertiana cõtinua est. Licet uerò & continuam tertianam nominare tertianam simpliciter, sine adiectione ulla: quemadmodum nonnulli appellant. Sed enim non opus est fusius disputare de nominibus: sed redire ad institutum. Nam adolescens in quo dixi implexum extitisse tertianæ cum quotidiana continua, prima quidem die mane incepit cum rigore tertianæ proprio febri, alia omnia seruans exquisitæ tertianæ indicia vsque ad sextam horam, subitumque vomitum biliosum, ac paruum sudorem, à quo statim contractus est atque inhorruit homo: deinde rursus præhendente accessione, pulsus erat paruus & inæqualis: pòst vsque ad horam undecimam, succensa adhuc paulatim, pleraque ipsius accessionis habebat propria: pauca uerò quæpiam ipsis quoq; incrementi: deinde vsque ad noctis horam quartam incrementum diligens erat, post in eadem magnitudine permanebat ad ipsum quidem sensum, usque ad horam noctis sextam. Vnde iam perspicuè uidebatur inclinare usque ad quartam horã in secundo die. In ea enim contrahebatur, atque ipsius accessionis indicia ostendebantur, partibus quidẽ ipsius extremis frigidioribus euadentibus, pulsu autem paruo: atque increscebat usque ad uesperam paulatim, neque horrorem quempiam, nec inæqualitatem aliam efficiens: deinde rursus uigebat circa horam quartam noctis, ac sensibiliter inclinare incipiebat circa sextam. Ac quòd quidem tertia die hora circiter secunda oportebat eius expectare accessionem fore quotidianam, perspicuum erat: non tamen tertiana, an seruatura esset eandem horam, an non, perspicuum erat. Accessio igitur horrifica incepit hora secunda, quæ citiùs quàm pro accessione, in prima ac secunda die continuæ quotidianę increscens usque ad quintam horam, initium rursus alterum fecit post quintam horam, atque ei erant omnia symptomata similia ijs quæ secunda die extiterant. Deinde rursus increscẽs promptius vsque ad octauam horam, rursus horruit in illa hora, ac paulò pòst accessio prõptè ascendebat increscens: ita ut circa horam noctis quartam ad consistendi vigorẽ deduceretur. Ecquidnam aliud quàm exquisitæ semitertianæ hæc accessio extitit? Cùm duę febres eadem hora inciperent, eo quòd quæ singulis diebus repetebat, duabus horis præuenisset: tertiana uerò duabus horis tardasset. Quocirca nitenti dignoscere speciem febris perspicuè uideri potuissent temperata ac permixta tertianæ, ac continuæ quotidianæ symptomata. Cùm enim tertiana cum rigore incipiat, quotidiana uerò sine rigore, permixta ex utrisque horrorem statim inferebat, rem quidem minorem rigore, maiorem uerò frigore: ac tantò maiorem frigore, quantò minor rigore est. Quapropter æqualiter distans ab extremis utrisque horror in medio amborum collocatur, rigoris scilicet atque frigoris: id quod temperatus inuicem extremis potissimum fieri solet. Ergo non ab re nomen tali febri semitertianam indiderunt. Temperata enim ex quotidiana continua ac tertiana intermittente, totius suæ naturæ partem dimidiam utranque prædictarum febriũ habet. Vt igitur hemionus, id est, mulus est ac semideus dictus: eodem modo semitertiana. Mulus enim medietatem quidem equi conducentis ei ad generationem, medietatẽ uerò asini habens, ab altero eorum tãtummodò dictus est.

& semideus, indicatur quidē participare Dei medietatem: quòd autem homo sit altera ex parte, omittitur. Itidem semitertiana, medietatem alterã habet tertianam, medietatem alteram quotidianam continuam. Sed duplex modus generationis eius est, aut enim in vnum tempus duæ accessiones concurrunt, ut paulò antè dixi, quia altera præuenit, altera cunctatur: aut ambæ statim ab initio inuicem temperantur. Ac quæ quidem ambabus in unum tempus coeuntibus fit, vnam solam habet accessionem naturæ ipsius semitertianæ: altera uerò, omnes ab initio morbi vsque in finem, quæ maximè propriè semitertiana ab omnibus nominatur. Sed de hoc paulò pòst agetur, potissimùm propter Agathinum & Archigenem. Adolescenti igitur quem nostra narratio supposuit, tertio die tali veniēte accessione, propterea quòd in unum tempus ambarum febrium accessiones incidissent, præueniente duabus horis quotidianæ ipsius accessione semper, tertiana autem cunctante semper duabus, accessio quarta die incepit, oriente sole speciem seruans exactam febris pituitosæ. Futurum autē ex proportione erat, ut quinta ab ea accessio inciperet circa decimam horam noctis quoniam semper præueniebat horis duabus ab initio: tertia autem accessio febris biliosæ habitura principiũ erat quinta die, hora quarta, ita vt medium interstitium initij duarum accessionum foret sex horarum. quod & factum est, circa decimam horam quartæ noctis incipiente accessione secundum speciē pituitosæ febris: atque ita procedente vsq; ad horam quartam diei, coeunte uerò cum biliosa simul modico rigore, deinde rursus permixtã speciem habente accessione secundum biliosę simul ac pituitosæ speciem. At uerò subsequenti nocte circa octauam horam pituitosa febris incipiens exquisita ac sola, totam obtinuit sequentem diē, quæ sexta fuit: tùm autem vsque ad mediam noctem inclinãs, inde rursus incepit eodem modo. Posteà reliquam noctis medietatē, & tempus vsque ad meridiē septimæ diei obtinens, iam quodãmodo inclinauit. Sed tertiana ei successit cum rigore incipiens, quemadmodum solet incipere exquisita tertiana: atque alia omnia eodem modo exquisita afferens indicia, bilis vomitum effecit, & deiectionem biliosam, & urinam bonam, & quendam madorem crepusculo vespertino, indicans perspicuè ijs qui didicerunt cognoscere genera febrium, ꝙ remitteretur, atque inclinaret, & soluēda esset post vnam, vel (cùm tardissimè) alteram circuitionem. Etenim inclinatio facilitatem habuit mirabilem quandam, & qualē nulla ex prioribus, vsque ad horam noctis quartam. In illa enim febris pituitosa singulis diebus accedens, horis autem duabus preueniens, incepit, atque occupans totam noctem, & totum sequētem diem, rursus incepit octaua nocte, secunda hora: quam quidem noctem totam occupans inclinauit sequenti die nono. Accessio autem tertianæ erat futura in illa die circa octauam horam: quoniam duabus horis cunctabatur. Sed tunc circa horam nonam incepit, indicans adhuc eo suã inclinationem. Sole autem occidente coiuit cum ea accessio pituitosa, anticipando inuadens, quē admodum solita erat: & noctem occupãs illam, & sequentem diem, rursus incepit decimo die, hora decima. Dein rursus vndecima die hora octaua exactè permanens pituitosa: deinde circa horã noctis primã, initium horrificum tertianæ febris quatuor horis tardantis extitit; tùm aũt sexta hora noctis venter deiecit biliosa, & quidam in toto corpore sudor extitit: & post hęc tota inclinatio prope integritatem deuenit, atq; erat iam perspicuum tertianam destitisse integrè, pituitosam autem esse relictam solam iam & inclinantem. Has igitur ob res circa duodecimam diem, nec insuper accessio præuenit horis duabus, quemadmodum antea solita erat; sed septima hora incepit, deinde circa decimãtertiam haudquaꝗ sexta: sed tardauit, ac septima hora incepit, ostendens insignem facilitatem atq; inclinationem. Quartodecimo autem die inclinatio multò melior extitit, atque accessio incepit hora nona, & in urina insigne concoctionis indicium apparuit, prenũciãs fore solutionem futuro decretorio, sed de hoc nunc non est sermo, nisi obiter. Quod autem sæpenumerò permisceantur diuersi generis febres medicorum vulgus latentes biliosæ scilicet pituitosis, itemq; continuæ intermittentibus, præscriptus ægrotus abundè indicauit.

De differentia semitertianæ. *Cap. IX.*

Sed cùm de his satis dixerimus, ad id quod paulò antè promisimus, rursus veniamus. Composita enim ex tertiana & quotidiana continua (quam vocamus semitertianam) uel habet flauam bilem exuperantem, proindeque flauę bilis symptomata vehementia: uel hanc pauciorem, pituitam verò copiosiorem, proindeq; quotidianæ continuæ pathemata certiora: uel neutrum altero humore exuperantiorem, sed ambos æquales, quæ sanè exquisita semitertiana est, talis specie qualem Hippocrates indicauit, scribēs libro primo Epidemion ad hunc modum. Pleriq; in hunc modum afficiebantur. Febris horrifica, continua, acuta, in totum minimè intermittens. Modus autem semitertianæ erat, diem quidem vnum habens leuiorem, altero autem grauius affligens, atque ad acutiorem dispositionem increscens. Horrificam autem dixit, non simpliciter febrem incipientem cum horrore (nã innumeris febribus id accidit, de quibus deinceps docebo) sed in qua bonã partem accessionis horror occupat altera dũtaxat die, in qua simul inuadunt tertiana

tiana ac quotidiana continua; Sequens enim dies quotidianam tantummodò habet. Quocirca prima dies magna ex parte permixtam ex utrisq; febrem committit: secunda autem continuam quotidianam. Interdum enim prima die incipere pituitosam, secunda autem vtranq; contingit. Accessio igitur communis ex vtrisque quoties æquales fuerint humores, talis est, qualem paulò antè descripsimus semitertianam. Vbi uerò tertiana exuperat, febris magis horrifica est, & aliquid uigoris in accessione assumit. Statim itaque calidior talis est atque ardentior, ac celeriùs peruenit ad consistendi vigorem: & item quendam bilis vomitum, vel deiectionem, uel madorem infert. Vbi uerò humor pituitosus exuperet frigus extremarum partium exuperat, & horror paruus est, & pulsus contractio fortior ac diuturnior est, ac lentè accessio increscit, & multo post tempore viget: non tamen sitim efficit, neque ardorem, neque uomitus, neq; deiectio biliosa, uel mador per eam existit. Atque huius mixtionis duarum febrium etiam Archigenes ipse in notitiam quandam deuenit, sed confusè & incertè, quemadmodum indicauimus septimo libro, quem contra ipsius commentarios de pulsibus effecimus. Existimat enim in semitertiana quandoque exuperare tertianam febrem, quandoque quotidianam: non tamen mixtionem æqualem earum quæ sola semitertianam exquisitam committit, aut cognouit, aut indicauit, sed penitus omisit. Cùm enim ęquales magnitudine sunt intermittẽs tertiana & quotidiana continua, initium accessionis cum horrore existit, id enim medium rigoris, perfrictionisque existit, è quibus alterum tertianæ, alterum quotidianæ continuæ inest. Incrementum uerò post initium propter tertianam facilè suscipit caliditatem, atque ad consistendi vigorem festinat: propter pituitosam autem tardum, quantùm in ea est efficientem incrementum, inhibetur atque interrumpitur. Atque est ueluti quędam pugna symptomatum, interdum incalescente ægro, quoties tertianæ calor vehementius agens ad cutem humores effert, detinente autem interdum ac retrahente intrò huius motum pituita, quæ ociosa ac frigida est ex natura, ac difficilè mouetur, & tardè transmeat. At uerò in tali pugna, exuperante frigido humore, contractio efficitur, & horror ac frigus partium extremarum & cutis: ita ut altera accessio rursum incipere videatur. Quòd si calidior exuperet, uniuersim calefiunt, & propè ad vigorem perueniße videntur. Dein paulò pòst exuperante pituitoso, ægri rursus contrahuntur, refrigerantur & horrent. Idque minimè desinit vsque ad cõsistendi vigorem, qui maturiùs quàm pro pituitoso humore, tardiùs quàm pro bilioso existit: quoniam pituitosus detinet biliosi celeritatem, biliosus tamen tarditatem ac segnitiem pituitosi accelerat. Atque huiusmodi quidem exquisita semitertiana est, ex æquali temperamento duarum febrium & duorum humorum effecta. Ea uerò quæ minimè exquisita est, uel humorem biliosum, uel pituitosum obtinet ampliorem.

Semitertianam esse febrem continuam, nec vnquam deduci ad integritatem: sed erraße Agathinum, vocantem semitertianam omnem febrem diuturniorem, Cap. X.

At verò secunda implexio ac mixtio est duarum febrium tertianæ & quotidianæ, subsimilem efficiens accessionem prædictæ, sed differentem eo: quòd hæc deducatur ad integritatem, & quòd secunda die, uel cum horrore uel rigore quotidiana sola effecta, incipiat. Quocirca talis febris non insuper semitertiana erit: siquidem semitertiana continua censetur. Si verò in altero genere febrium eam annumeremus, non solum talis, sed etiam aliæ quædam febres nominabuntur semitertianæ. Ob eam rem mihi videtur Agathinus omnes productas tertianas, appellare semitertianas. Sed enim cum de nominibus potiùs quàm de rebus tales quæstiones sint, immorandum in eis minimè censeo. Nam alio libro seorsum de vocabulis medicinalibus dictum iam est: in quo id ostenditur ac definitur in plenum, quænam sint de rebus, & quænam de nominibus controuersiæ. Quocirca rursus ad res ipsas redeamus, semitertianam ab Hippocrate nominatam horrificam & continuam, quam tertiana quotidianæ continuæ permixta committit: intermittenti autem, minimè efficit: propterea quòd febris ex utraque composita, necessariò & ipsa intermittens existit. Neque uerò ex duabus continuis, biliosa scilicet ac pituitosa, fieri potest semitertiana, neque enim mixtio horrificam faciet febrem, neque multas ingeminationes habentem. Cùm enim omnis continua febris suâpte ratione, cùm exquisita est, neque habeat horrorem, neque rigorem; neque etiam febris ex eis composita, horrifica erit. Oportet ergo si eadem futura sit horrifica simul ac continua, generationem habere eam ex duabus febribus: altera quidem intermittente, altera autem continua. Et ob eam rem tertiana permixta quotidianæ continuæ, committit semitertianam: neque ambæ intermittentes, neque ambæ continuę possunt committere talem febrem. Restat igitur una mixtio quæ ex quotidiana intermittente, ac biliosa continua constans, potest continuam simul atque horrificam committere febrem. Sed hæc contrà quàm prima, habebit continuitatem quidem ex biliosa, horrorem autem ex pituitosa, atque ingeminationes ex pugna mutua, maximeque quoties humores ipsi fuerint æquales. Vincentis verò eorum alterutrius ex symptomatis agnitio

agnitio in prima mistione declarata est. Hæc omnia de quatuor mistionibus biliosæ febris ac pituitosæ, magis propria sunt libro qui est de typis: sed hic necessariò dicta sunt propter semitertianam: cuius generationem Archigenes ad tertianam quotidianamque retulit: nequaquàm videns se intermittentem efficere febrem. Agathinus verò perspicuè confessus est eiusdem generis esse cum tertiana semitertianam, dissidentē tantummodò magnitudine accessionis. Si igitur omnes febrium differentias accuratè persequuti, lapsi nominibus essent, fuisset id ferendum. Sed cum neque simplicium, neque compositarum omnes scripserint differentias, & ad hæc quasdam alias superuacuas adiecerint, nihil neque in præsensionem, neque in curationem iuuantes, nos conati sumus pro viribus diligenter excolere omnem typum, longo tempore, ex usu simul ac ratione, utiles in eo differentias peruestigantes. Simplices ergo ad præsentem attinent librum: implexæ autem ex his, attinent ad librum de typis, cuius penitus ignarus non eris, vbi hunc diligenter euolueris. Ex ijs enim quæ diximus de febre pituitosa ac biliosa inuicem permixtis, licebit hæc ad atram bilem transferentes, de implexu cum utraque earum ac temperamēto conijcere: implexum nominantes, ubi diuersis horis incipiant: temperamentum, ubi initium eodem tempore sit. Nec secus tres febres implicare ac temperare quis per se ipse poterit sumpta ratione de prædictis. Horum enim omnium initium, fons & elementum est, diligenter internoscere cuiusque simplicium febrium speciem. Neque enim magnus numerus earum est: sed omnes tres existunt, biliosa, melancholica, ac pituitosa, quarum cuiusque duplex differentia est, intermittens & continua, ita ut omnes simplices differentiæ febrium ex humoribus putridis consistentium sex numero sint. Quòd si qua alia illis accesserit, in his particulatim differentia ex copia humoris, quantitate & qualitate putredinis, necnon modo motus, & parte in qua putrescit, generationem habebit.

Quo pacto erret Agathinus, appellans febrem omnem semitertianam, cuius accessio plurimum producatur. *Cap. XI.*

QVALE hoc sit quod iam proponatur ex ijs febribus intermittentibus quæ tertio quoque die infestant, cui quidem & accessionis tempus breue est, & initium cum rigore, & solutio cum sudore ac uomitu bilis, uel etiā inferna aluo deijciente biliosa: huic nomen inditum est exquisita tertiana: cui verò aliquid horum deest, non am plus exquisita, sed simpliciter tertiana vocatur. Quòd si & intermissionem minorem habuerit, producta scilicet accessione, tertianam hanc nominant productam: tametsi hæc maioris minorisque ratione differentiam magnam obtineat. Ac licet hanc quidem absoluto sermone appellare productam, quę cùm quatuor & viginti horas accessionis occupauerit, reliquas sine febre obtinet: hanc verò admodùm productam, cùm circiter triginta horas febris producitur: & hanc prætereà magis productam, cùm ad sex & triginta procedit: & hanc aliam plurimum cùm ad quadraginta & eo ampliùs producitur. Sed hæc omnia definire certis terminis non licet ob acerualem dubitationem. Neque verò necesse est talem nominum subtilitatem quærere, cùm liceat nobis etiam sine ea indicare ijs qui adsunt diligenter de vnoquoque ægro, & rectè curare, ac euentum morbi præsentire. Subijciamus enim quempiam quindecim horis febricitare, esse autem sine febre tribus & triginta, atq; id deinceps ei accidere ex proportione. Sanè cibandi tempus certa scientia sumere licebit tum ex accessionis, tum intermissionis tempore, & quicquid ex eo sumi vtile potest ad præsensionem & curationē, id quoque abundè suppetet, etiam si non quæratur tertianamne absoluto sermone oporteat nominare talem febrem, an cum quadam alia adiectione definiente ipsam differentiam. Quin & volens indicare alia ratione febrem ęgri quęnam sit, diligentiùs indicabit, accessionis & intermissionis dicens longitudinem, quàm quærens nomen quod perspicuè, ac definitè indicare idem queat. Hæc igitur optima enarratio, atque doctrina est. Secunda autem est quam paulò antè dixi, exquisitam quandam tertianam nominans, aliam verò simpliciter tertianam, mox aliam paulum productam, deinde aliam admodum, aliam autem magis, postremò plurimum aliam. Sed ex omnibus obscurissima ac pessima est, quæ prima est prodita: ob quam recentiores medici quotidiè inter se certant atque contendunt, ne id quidem cognoscentes se de nomine cōtendere. Sed de alijs quis fortasse minùs mirabitur: de Agathino verò magis mirandum, siquidem productam quandam nominans quotidianam & quartanam, in tertiana minimè seruauit proportionem: sed cuius ampliùs producta fuerit accessio hanc nominat semitertianam. Sed de nominum ratione hactenus, nam & ipse plus quàm par est temporis in ipsis contero, proinde tempus est, ut ad considerationem aliarum rerum redeamus.

Quonam modo ex sanguine putrefacto febris accendatur biliosa: & quod sanguinis pars tenuior vertatur in flauam bilem, crassior in atram. *Cap. XII.*

SEQVENS est ut agitetur consideratio nihilò minor, utrùm quemadmodum ob utranq; bilem ac pituitam fiunt genera quædam febrium, ita & ob sanguinem putrescētem eueniat.

Febris

Febris enim diaria, eo tantummodò calefacto (ut diximus) haudquaquàm putrefacto consistit. Per ipsam verò putrefactionem (necesse est enim interdum sanguinem putrefieri) quærendum febrium ipsarum genus. Id autem inuentum iri par est, si priùs inuenerimus quonam modo sanguis putrescit. Constat enim Aristotelem rectè dixisse, fieri putrefactionem ab aliena caliditate, intelligit autem alienam, externam, non natiuam, nec vnicuique rei propriam. Hæc enim concoquere: aliena verò corrumpere solet, quod est putrefacere. Extrinsecus autem caliditas superuenit sanguini per æstum, ac pestilentem constitutionem, & ut summatim dicam, per omnes febres ex quacunque causa in generationem deducantur. Quinetiam vbi in quapiam animalis parte sanguis copiosior collectus, supra uires eius fuerit, corrumpitur: maximeque quoties infarctus est ob crassitiem in paruis vasis, aut impactus ob copiam. Quemadmodum accidit in bubone & phymatis, & ut in summa dicam, in omni inflammatione. Nam in tali dispositione sanguis duplici ex causa corrumpitur: tùm quia minimè difflatur, tùm quia à natura minimè vincitur. Quòd autem quæ minimè difflantur, putrescere soleant, in cunctis exteris corporibus intueri licet, fructibus, seminibus, atque etiam vestibus: atque persuadere id quod dicimus, maximè potest pleuritis. Expuunt enim per eam alij spumosam, alij pallidam, alij rubram saniem, quæ nihil aliud est quàm humoris in inflammatione vincentis pars quæ non continetur, sed præ tenuitate foras resudat. Interdum etiam talis sanies nigra apparet, ac neque statim ab initio, sed processu temporis, præcedente magna ex parte pallido sputo, quod erat indiciũ flauæ bilis exuperantis: quemadmodùm spumosum pituitæ, rubrum sanguinis. Quocirca ratione non caret interdum putrescere sanguinem ipsum in locis inflãmatione affectis, febremque ex eo simpliciorem esse quàm ex alijs humoribus. Proportionem autem accessionum tertianæ circuitionis potissimum sumit (ita enim fieri cernitur & in pleuriticis quoties rubrum expuunt) ubi uerò supra modum assatur, mutatur penitus. Pars enim tenuissima simul ac pinguis in pallidam bilem: crassior autem in atram uertitur, quemadmodùm accidit in carbunculis. Etenim in his sanguis vehementer feruefactus mutatur in humorem melãcholicum. Ad hunc uerò modum inaudire oportet humorem melancholicum, tanquàm nondum effectus sit atra bilis: sed in confinio quodam collocatus. Febres igitur consistent pro specie humoris, in quem sanguis mutatur, tantummodò disidentes malignitate & clementia. Simpliciores enim sunt ex mutatione sanguinis: tùm cætera; tùm caloris lenitate. Etsi enim quam maximè multus manus occursu depræhendatur, prorsus tamen mitis est: quemadmodùm is qui post balnea accidit. Copia enim caloris febrilis in ipsa effluuij copia semper posita est: molestia verò, si admoneas extrinsecùs manum, in ipsa caliditatis acrimonia, idque erit tibi indicium maximum humoris committentis febrem: intelligo autem ipsius caloris qualitatem. Qui enim vaporosior est atque minùs molestus, sanguis est: qui molestus, erodensque & mordax, ex bile consistit. Vbi verò in primo occursu vaporosus potiùs quàm mordax sentitur, diutiùs autem immorantibus paulatim ei acrimonia accedit, eaque maximè inæqualis, ita ut per colum quoddam vel cribrum transmitti videatur talem febrem ex pituita putrescente consistere sciendum est.

Multa morborum genera repetere per circuitionem, ut ophthalmiam, capitis dolorem, podagram, dolorem articularem. *Cap. XIII.*

CAETERVM consideranti mihi quærentiq; causam ob quam febres ex alijs humoribus calorem habent æquabiliter occurrentem: quæ uerò ex pituita consistunt, dictam obtinent inæqualitatem: apparuit mihi potissimum causa esse lentor crassitiesque humoris, & dissolutionis difficultas. Huius enim, ut aliorum omnium, quicquid semper extenuatum est, per halitum digeritur: vix autem extenuatur, quicquid crassissimum: ac multò minus, si frigidum natura sit. Quocirca neque totum nec æqualiter, sed quicquid putredo occupauerit, id solùm in flatus vertitur, ac extenuatum foras fertur, ac perinde euenit ut in glutinosis crassisque humoribus externis dum elixantur. Existunt enim ex eis bullæ, quibus ruptis spiritus vniuersè educitur, simul secum abducens humorem attenuatum. Vbi verò tenuis humor elixatur, neque bullæ efficiuntur, & qui ab eo attollitur uapor omnino similis ac continuus sibijpsi est, sed cùm de his satis dictum sit, sequens est ut agamus de causa febrium synochorum. Mirum enim mihi esse videtur sæpe vsque ad quartum uel quintum, & interdum vsque ad septimum diem, unam fieri accessionem in eis ab initio vsque ad finem. Quanquàm si quis consideret diligenter, magis mirum est quasdam febres repetere per circuitionem. Exemplum enim supradictum à nobis de stercore particulatim putrescente, non perinde potest accidere, cũ in corpore animalis putrescentes humores cum his qui putredine uacant, facilè misceri possint, utpotè cùm ex omnibus confluxus, conspiratioq; in omnia existat. Quocirca minimè fieri potest ut putredo in una aliqua parte, aliàs alia fiat, nisi inflammatio colligatum detineat incipientem putrescere humorem. Cùm igitur ratio in contrarium cedat, difficiliusque sit inuenire causam febrium circuitione repetentium quàm synochorum,

rum, de utrisque nitemur disserere, neq; hic producentes sermonem, neque contradicentes erratis aliorum, sed (ut in omnibus antè fecimus) veritatem ipsam tantummodò persequentes, qua nixus possis depræhendere errata aliorum. Incipiendum igitur ab ijs quæ manifestissimè apparent, cuiusmodi sunt ophthalmiæ quædam, quarum hæ quidem singulis diebus, hæ autem tertio quoque die infestare cernuntur. Nec secus aurium dolor & capitis, uel totius, uel dimidij, quem nominant hemicraniam. Nonnullis verò etiam podagra ac dolor articularis repetit per circuitionem. Vt igitur in his omnibus videre licet uenas ipsas in partibus quæ infestantur in tumorem attolli, & phlegmonem augescere, & dolores intendi, & fluxionem insignem foras procumbere: ita existimandum est in partibus internis, quę minimè apparent seruari eandem proportionem. Verbi gratia per inflammationem pleuritides, ac peripneumoniæ intumescere quidem inter initia accessionum, discuti uerò ac subsidere per inclinationem. Sed quonam modo id fiat fortasse inueniemus, si ea quæ de inflammationis generatione & rheumaticis affectionibus uocatis alibi demonstrata sunt, ad memoriam reuocauerimus. Si enim simul cum illis adiecero quæcunque propria huic sermoni sunt, præsentibus quæstionibus sufficient.

Quam ob causam fluxiones certis temporibus decumbant, et quòd partes debiliores promptius suscipiant excrementa. Cap. XIIII.

Flvxionem igitur decumbentem in oculos, omnes quidem concedunt ab ipso capite defluere, sed quænam causa sit ob quam præfinita circuitione sæpenumerò defluat, dicere minimè possunt: ut qui nequaquàm commentati sint in facultatibus naturalibus, de quibus ipsi tribus libris perscripsimus, indicãtes omnes quatuor esse, à quibus plantæ & animalia gubernantur. Vna ergo est quæ attrahit proprium alimentum, altera idipsum detinet: tertia autem ab his alterat: quarta ab his aliena expellit. Alienum autem in omnibus rebus duplex est: alterum qualitate, alterum quantitate. Id uerò propter sitarum in ipsis partibus facultatum fortitudinem atque imbecillitatem colligitur. Nam si quidem paribus sint viribus, & meatus deferentes excrementa se habuerint secundum naturam, partes ipsæ sanæ sunt: si uerò plus quàm alterari queat assumptum sit, excrementum omne excerni à facultate expultrice pulsum necesse est. Quòd si hæc imbecillis sit, eodem in loco manere necesse est. Atque si multùm sit, grauat eum ipsum, atque distendit, si acre sit erodit & mordet, quemadmodùm si calidum sit, calefacit: si frigidum, frigefacit, atque hæc perspicua sunt in ijs quæ in ventre habentur. Quidam nanque ingerentes plus alimenti, interdum vomere coguntur nauseabundi: interdum alui fluore corripiuntur. Quod igitur hic per maxima spacia excernitur eructantia foras excrementum, id in alijs partibus animalis per tenues meatus non foras, sed ex alijs in alias trãsfluit partes: expellentibus quidem fortioribus, suscipientibus verò debilioribus. Porrò rursus expellitur ex his in alias, atque ex illis in alias defluit, quousque in debilissimas omnium decumbat. Id autem rursus recurrere inde in alias fortiores nequaquàm possibile est. Atque ob eam rem per phlethoram ac uitium humorum partes omnium debilissimæ aliàs inflammatione, aliàs erysipelate, uel herpetibus, uel alia quapiam affectione præhenduntur, aut habent affectionem quam rheumaticam nominant, de qua seorsum scripsimus. Quocirca minimè mirum uideri debet, cerebrum uel etiam totum interdum caput ubi collegit aliquod excrementum, in aliquam partem debiliorem expellere, aut in aures, aut oculos, aut tempora, aut labrum, aut dentes, aut genas, aut palatum, aut gingiuas, & gurgulionem, & tonsillas, & adenas ibi contentos: atque ubi nullum ex his fuerit imbecille, in thoracem, pulmonem, fauces, gulam, uentriculum, fluxionem transmittit. Quemadmodùm ergo caput sæpenumerò prædictorum cuique causa morbi est: ita inflammationis in iecore & liene, proximarum aliqua partium, aut etiam mehercle, una longiùs positarum, uel plures quæ excrementa gignunt, augent, transmittunt, & circuitione affligunt. Ac nihil mihi est his accidere affectum similem excretioni excrementorum uentriculi: Quemadmodùm igitur si quis uideret quidem quãtum quotidie excernitur, ignoraret autẽ causam excretionis, miraretur ordinem: ita qui nescit neque generationis in capite excrementorũ, neq; excretionis causam, ignorat autẽ & quamobrem hæc foras decumbant, illa in aliquam aliã partem transfluant: hæret atq; miratur influxus proportionem. Pari autem modo, & qui ignorat quæ partes excrementum iocinori transmittunt, miratur proportionem excitatarum ex iecore febrium. At qui nouit decumbentem in uiscus fluxionem & primum phlegmones initium dedisse, & sequentis accessionis ipsam partẽ affectam authorem esse, mirari desinit.

Quonam modo ex calore attrahantur excrementa: & quòd dolor omnis irritet fluxiones. Cap. XV.

Caetervm duplex causa est huiusmodi influxus humorum, una quam proximè indicaui, quoties ex alijs partibus in alias debiliores excrementa transmittuntur: altera uerò, quoties attrahuntur, de qua hoc loco agendum, initio sermonis petito ab ijs quæ omnibus prospi-

cua confessaque sunt. Si enim tapsiam illinas cuipiam, videbis paruo tempore partem huic esse calidiorem, atque in tumorem non paruum attolli. Nec secus si foueas partẽ quampiam iuxta ignẽ, aut fortiter frices, aut vngas resina, aut pice modicè calida, deinde paulò pòst euellas vniuersim, aut si etiam vngas partem quopiam medicamento calido, videbis enim ex his omnibus ipsam attolli in molem: quia calor ipse, uel ad se trahere, uel suscipere soleat fluxionem. Verùm necesse non est in præsens talia definire, id quod vtile est instituto iam habẽtes, etiam sine huiusmodi contemplatione. Semper enim in partes vehementiùs calescentes decumbere fluxio videtur: ubi corpora plena sunt, atque abundant excremẽtis, admodum larga: vbi uacant excrementis, pauca. Decumbit præterea maximè & in dolentes. Sic nanque sæpe cui summus digitus manus minima acu punctus est, statim dolet, & paulò pòst partes quæ circiter sunt inflammatione laborant, atque in molem maximam tolluntur. Quibusdam verò etiam bubones sub ipsis alis erumpunt, vbi acceperint aliquid fluxionis rara & spongiosa quæ ibi habentur corpora, quos Græci nominant adenas. Quibusdam autem accidet id in medio brachio ubi insignis adenea parte extiterit. Perspicuè id quod dicimus uidere licet, quoties ulcus aliquod exiguum sine inflãmatione ac dolore prope vnguem fuerit. Si enim hoc contemnatur, neque coeat, & ad cicatricem deducatur, innata ipsi caro ab ungue pressa primùm quidem dolet, deinde totus digitus, aliquando verò & eorum corpus, & interdum manus uel pes in maximam deducitur inflammationem. Ita igitur dolor attrahit in dolore affectas partes fluxionem, non tamen causam huius hic dicere oportet. Alibi enim commodiùs est dicta, nec illius in præsens indigemus. Videntur ergo iam causæ fluxionum ex ipsis partibus laborantibus fluxione ortæ esse duplices. Vna ex calore qui in eis accenditur: altera ex dolore qui superuenit. Causa autem cur aut plus, aut minus, aut benignius, aut deterius influat, est non in ipsis solum partibus laborantibus fluxione: sed cur benignius deteriusúe influat, in ipsis partibus mittentibus causa est: cur autem plus minusúe, in utrisque. Calor enim fortis ac dolor, plus debilior, minus attrahit. Itidem corpora excremẽtis uacua exiguum quiddam trahentibus mittunt: excremẽtosa autem ac plethorica tantò plus mittunt, quantò ab ipso naturæ habitu longiùs recesserint. Atque hę quidem fluxionum differentiæ sine debilitate partium fluxione laborantium existunt. Aliæ uerò & ob harum debilitatem, ac fortitudinem mittentium excrementa, efficiuntur. Omnis enim inflammatio sine vulnere ac collisione præhendens partem, excrementis quibusdam decumbentibus ex fortioribus in debiliora existit. Talis autem inflammatio statim accendit febrem, quoties ob magnitudinem, aut uicinitatem calor ex ea ád cor peruenerit. Decumbentia igitur excrementa in omni inflammatione putrescnnt propter causas prius dictas. Nec similiter omnia putrescunt, eo quòd quædam sunt pituitosa, alia melancholica, nonnulla biliosa. Ipsis autem putrescentibus accenditur calor præter naturam in parte inflammatione affecta: simul quidem calefaciens quæcunque primæ tangunt inflammatione obsessas partes, deinde illis continuas, ex quibus rursus aliæ ratione vicinitatis calefactæ, rursusque aliæ ab illis vsque ad ipsum cor deferunt interdum caliditatem. Sed quænam sit dispositio in parte inflammatione affecta, diximus in libro de intemperie inæquali: & item in libro de tumoribus prę ter naturam. Quòd autem necesse sit contentum in ea sanguinem putrefieri sæpenumero, simul cũ materia quæ influxit, in hoc dicetur.

Colligi excrementa diuersis temporibus, quæ sæpenumero ordinem minimè seruent, atque esse quandoque breuem, quandoque longam accessionem. ***Cap. XVI.***

EXCREMENTVM igitur quod decubuit ex vna parte in aliam, interdum adeò multum prauumque est, ut partis laborantis fluxione lædat vires: interdum adeò mite ac exiguum, ut suscipiens corpus minimè offendat. Si igitur adeò debilitet vires ut exoluantur, nec præterea euincant ea quæ priùs uincebãt, tunc sanguinem putrefieri necesse est duplici ratione: & quia humor minimè euictus à calore proprio reliquam habet in putredinem mutationem: & quia simul cum excrementis putrescentibus putrescit. Sin non tantùm lædat vires ut exolutæ penitus quiescant, semipraüus & tanquam semiputris, in tali constitutione sanguis efficitur: uicinitate quidem putrescentium excrementorum simul putrescens, persistens tamen in sua ipsius natura quantum est in ratione facultatis ipsum conficientis. Vtcunque autem se res habeat, accẽsus calor per primam putredinẽ penitus acrior ac mordacior est quàm foret dum per naturam haberet, atque tantum crescit, quantùm natura ipsa excrementorum sufficiat. Hæc enim talem habent proportionem ad calorem ex eis accensum, qualem ligna ad ignem obtinent. Hæc tamen minimè in infinitum tempus sufficiunt ad alterationem: sed terminus alterationis ipsis est, humoris innati cõsumptio: nam eousque cremari queunt, dum innatum habuerint humorem: atque eo consumpto cremari desinunt, ac reliquiæ eorum nominantur cinis. Quinetiam putrescentium humorum similiter calor permanet dum prorsus sint assati, par est autem reliquias humorum terrestres exiguas esse nequaquàm multas, quemadmodũ

lignorum:

lignorum: propterea quòd in substantia eorum elementum humidum exuperat, non siccum. Simili modo si libeat coquere humorum externorum quempiam, ut oleum aut uinum, terrestre quidem eius qui minimū relinquetur, reliquum autem totum extenuatum, in uaporem atque aerem discedet. Itaque tota substantia feruefactorum humorum ex putredine extenuatorum ab ipso calore in ambientem dispergitur per uigorem, inclinationemque febrium. Remanet autem iam excrementum omnino exiguum, uel nullum: in humoribus quidem crassioribus exiguum, in serosioribus autem nullum. Quòd si nulla debilitas extiterit uirium partis inflammatione laborantis, nec rursus mittantur excrementa: & morbus solutus est, & posthac haud iterum febricitauerit homo, neque sequenti die, neque tertio quoque die, neque quarto quoque. Quòd si ob eandem causam mittantur excrementa ob quam ab initio parti mittebantur, aut si hæc quidem non amplius mittantur, sed permaneat uirium debilitas: denuò febricitare hominem necesse est. Subijciatur enim primùm, facultas partis robusta, tempore uerò interueniente eisdem in partibus quæ priùs transmiserant, collecta esse excrementa paria quantitate & qualitate his quæ initio transmiserant. Hoc uerò accidit his in quibus dispositio mittentium, & attracti ad ipsas alimenti, quantitas & qualitas eadem permanet. Necesse enim est, æquale ac simile quod ab eadem alteratur facultate, æqualia ac similia facere excrementa. Quinetiam tempus collectionis eorum necessariò æquale erit. Partes enim quæ aluntur quoad similem habuerint constitutionem ab eodem nutrita alimento, æqualia quantitate & similia qualitate, atq; eodem temporis tractu colligent excrementa. Quinetiam eadem circuitione incitantur ad expellenda ea atque mittēda debilioribus. Siquidem tunc primùm expellendi facultas excitatur ad operationem suam, ubi grauatur multitudine excrementorum, aut qualitate molestatur. Sed de his omnibus in commentarijs de uiribus naturalibus definitum iam est: in quibus exercitatum esse conuenit eum, qui quæ nunc dicuntur, sit cum demonstratione intellecturus; magno quidem præmio ipsi proposito ex tali contemplatione ad curādi uiam & rationem: Nam ut alia omnia omittam quę sum dicturus in eo libro unius tantummodo faciam mentionem; quod maximè quidem in promptu est, quodque ipsi sæpenumero fecimus, ophthalmiæ scilicet per circuitionem repetentis. Spero enim id non paruum incitamentum fore lectoribus ad eam quam hoc loco tradimus condiscendam doctrinam. Contrà enim quàm ij qui se nominant ab oculorum curatione ophthalmicos, curauimus semper huiusmodi ophthalmiam. Nam cum illi semper oculis negotium facesserēt, nos interdum purgatione, interdum balneo, interdum meri potione (ut Hippocrates dicit) interdum sanguinis missione, interdum utrisq;, uel clystere cum sanguinis missione usi sumus: atque interdum statim his adhibitis desiuit, quandoque etiam ubi capiti fuisset prospectum. Omnes enim qui ita curati sunt, aut omninò accessionem non habuerunt, aut semel solùm: sed multò leuiorē quàm priùs. Sed de curatorijs discretionibus ac de indicijs, nequaquàm est hoc loco agendum. Cęterùm quòd accidat interdum totum caput aut minimè affectum, sed sanguine prauo atque excrementoso nutritum, colligere excrementa plura ac uitiosiora quàm antè, ita ut nequaquàm is sufficiant naturales effluxus ac perspiratus, sed cogatur natura expellere excrementū ad aliquam partem debiliorem, aut si humores secundum naturam se habeant, ipsum autem affectum sit, aut etiam ambo concurrant, colligi excrementa, atque decumbere in aliquam partem, præsens sermo demonstrare studet. Etenim quoad decumbens humor similis fuerit, & capitis dispositio eadem, eousque excrementa æquali colligentur tempore similia & æqualia, & accessiones oculorum similes erūt. Simili modo & si nō totius capitis, at certè unius alicuius in eo partis, aut meningum, aut cerebri ipsius fuerit aliqua dispositio, ita ut ex tali nutrimento colligat tantum taleque excrementum tanto tempore: deinde expellat excremētum id tunc primùm cùm ab eo insigniter molestatur: accidit & tunc per circuitionem infestari uel oculos, uel aures, uel aliquid aliud tale, in quod debilius expulsum fuerit excrementum. Vt igitur in oculis, uel auribus, ac pedibus, & alijs multis partibus talibus perspicuè uidetur fieri accessio per circuitionem, quemadmodum ostensum est: quid mirum in pleuritide, & peripneumonia, & phrenitide, & alijs omnibus quorum non licet intueri inflammationes, similiter fluere excrementum? aut in alio ipsa parte inflammatione obsessa affectu laborante peculiari ac proprio ad dictorum generationem, quàm quòd mittentibus excrementa eo tempore imbecillior est. Neque etiam illud mirum uideri debet, quod non eodem tempore colligantur omnia excrementa. Quòd enim neque qui defertur ratione alimenti sanguis semper similis est, neque dispositio partium quę aluntur eadem, idcirco aliud alij tempus satis est ad tanti excrementi collectionem. A quo primùm natura partis molestatur, cogiturque ueluti alienum à se id quod molestat, expellere. Neque porrò mirandum est, ipsarum accessionum longitudinem inæqualem esse. Cum enim neque genus, neque multitudo excrementorum una sit, neque similiter accendi in omnibus, neque discuti conuenit. Nam plura quidem & frigidiora, & glutinosa, & crassa, longiores committunt accessiones: pauciora autem & calidiora & tenuiora breuiores:

mores: conducente ad id non parum totius corporis constitutione eo tempore & virium robore. Corpus enim rarius breuiores, quantum in se est, efficit accessiones: densius autem longiores. Et robur quidem virium, breuiores: debilitas autẽ, multò longiores. Facultas enim valida promptius à se expellit id quod est alienum: corporis autem raritas, minime detinet id quod effertur. Quocirca ita affectis cito euacuari excrementum necesse est: si etiam alia similia existant. Pari ratione quibus econtrario corpus afficitur, ijs necesse est esse longiorem excretionem excremẽtorum, debiliter expellente excrementa facultate: detinẽte autem ea quæ efferuntur, angustia meatuum. Omnibus autem simul cõcurrentibus, aut breuissima aut longissima accessio fit. Longissima quidem, ob crassitiem, & multitudinem excrementi, ac virium imbecilitatem, meatuumque angustiam: breuissima autem, ob tenuitatem, & paucitatem excrementi, & robur viriũ, ac uiarum amplitudinem.

Quam ob causam accessiones desinant ad integritatem. Cap. XVII.

SImili modo nec quã ob causam accessiones quædam desinant ad integritatem, quædam verò nõ, difficile est inuenire. Quoties enim prioris accessionis tempus adeo breue fuerit, vt priusquàm secunda incipiat, iam prima desierit: medium principij secundæ, priorisque finis interuallum totum sine febre existit. Sed vbi secunda priùs incipiat, quàm prior omnino soluatur, nihil harum medium relinquitur. Hoc igitur (vt diximus) fit, quum facultas partis excrementa recipientis sui similis esse pergit, hoc est, adhuc, vt antea, sanguinem qui in ipsa habetur, vincit. Quòd si quando debilis efficiatur, idque ei causa sit cur non excrementa solum, sed ipse etiam sanguis corrumpatur ac putrefiat, & febris accendatur: alterum inde quoque initium orietur circuitu repetentium accessionum. At si quidem prædictus adhuc seruetur calor, duplex erit genus febrium inter se implexarum. Si verò ille quidem desinat, dispositio verò suscipientis fluxionem permaneat, quæ demittente sunt dicta prius, de hac intelliges. Hæc enim pars efficiet in se quædam excrementa duplici ratione, quemadmodùm & illa, tum quia prauus est sanguis contentus in ea, tum quia facultas debilis est. Nec secus si ex quauis causa reddita sit interdum debilis partis dispositio; adeò vt onus ipsi potius quàm alimentum sit sanguis adiectus. Corrũpetur enim: & si calidus fuerit, facilè putrescet. Si verò subfrigidus ac pituitosus, non statim quidem: sed processu temporis is quoque eandem suscipiet dispositionem. Quinetiam vbi nequeat cõcoquere quælibet pars genita in se excrementa, aut expellere ad aliam, tale sibijpsi initium febricitandi, quale ea quæ transmittit alteri, adfert. Cur autem nequeat alteri mittere excrementa, prima quidem causa est in viribus mittentis suscipientisque: altera autem in uiarum obstructione, quæ à glutinosis, crassis, & multis fieri solet humoribus. Nihil igitur miri est, si etiã absque eo quòd altera mittat alteri excrementum (quemadmodùm caput oculis mittebat) ex excrementis in ipsa adhuc manentibus in eandem suscipienti aliena dispositionem deuenerit. Quæ enim obstruxerunt naturales effluxus, processu temporis ea quoque putrescant necesse est: & causa sint oportet ob quam multitudo excrementorum in parte minimè vacuetur, & vt solita erat difflietur: putrescunt igitur vt illa ea quoque quę postea colliguntur, & omnia simul accendunt statim in parte caliditatẽ febrilem. Suprà autem indicauimus vbi accenditur quædam uel etiam augetur caliditas, in eam partem ab alijs sanguinem defluere. Itaque necesse est, ut tempore quo defluit, partes illæ refrigerentur sanguine destitutæ: pars autem affecta grauetur atque distendatur: & qui defluxit, sanguis alteretur, propter duas causas, & quia putrescentibus iam excrementis permiscetur, & quia impactus minimè diffla tur. Quocirca succẽditur instar lignorum humidiorum confertim in exiguam flammam coniectorum, atque id tempus omne initium accessionis appellatur. Vbi uerò calor superat materiam, appellatur incrementum & ascensus, tale tempus. Atque eo tempore augetur calor tam multus, ut non solùm deurat locum ipsum qui ueluti causa quædam putredinis est, sed iam per continuitatem depascatur uniuersum corpus: & ubi ad summum peruenerunt feruorem qui accenduntur humores: appellatur uigor talis pars accessionis. Vniuersum uerò ignitum esse uidetur tunc ægroti corpus, calore in uniuerso animali æqualiter intenso: deinde si quidem humores tenues sint, ac facultas ualida, & corpus rarum, pars plurima feruefactorum humorum fusa in sudorẽ uacuatur. Quod si crassi fuerint, ac expultrix facultas debilis, & uiæ angustæ, nihil quidem sensibile effluit: sed solum id quod ita extenuatum est ut in habitus tenius trãsierit naturam. appellatur autem id tempus inclinatio, quæ perspiratio quædam est humorum feruefactorum. Sed ubi in parte dispositio permaneat necesse est alterum in ea gigni excrementum: cum quod rursus in eam attrahitur alimentum, non plane totum uincatur. Quod rursus (ut ante docuimus) & ab excrementis putridis in parte ipsa relictis, & ab ipsa propria prauitate, initium putredinis suscipit: & ubi admodum incaluerit, rursus decumbit in ipsam, vt priùs dictus ex alijs animalis partibus sanguis, rursusque eodem modo, initium, incrementum, vigor

& inclinatio accessionis fit. Atque hoc certo ambitu tantisper fit, dum affectus in parte primum gignente excrementa seruatur.

Quamobrem febres interdum repetant per circuitionem, interdum continuæ sint. Cap. XVIII.

AT uerò dispositio talis duplex est: altera quidem partis debilitas, per quam gignũtur excrementa: altera verò ex ipsis quotidie genitis collecta. Caue enim putes in vasis externis in quibus elixa cibaria nidorulenta euaserunt, dispositionem quandam relinqui: in partibus autem in quibus humores putrescunt, nullam permanere. Quum sanè hæc affectio ægre soluatur, quoties vniuersum corpus malis humoribus abundet, ac plethoricum sit, multoque ægriùs, quoties in his fuerit angustia omnium meatuum partis excrementa educentium. quemadmodũ & sanatio subsequetur, si & meatus expurgentur, vt partis meatus fluxiles sint, & vires roborentur, & dispositio corrigatur: & vniuersum corpus neque malis humoribus scateat, neque plethoricũ sit. Quamdiu autem hæc permanent, circuitionem accessionum permanere necesse est: Similiter accidit in mulieribus. In eis enim quoad similis causa & æqualis permaneat menstruorum, eadem eorum circuitio retinetur. Sed de his omnibus in libro de rheumaticis dispositionibus latiùs docuimus: & nunc immorati diutiùs in cõfirmandis ijs quæ ante demonstrata sunt, minimè conuenit: neque præterire capita rerum in præsens vtilium. Maximè autem vtile est cognoscere, quod aliquæ partes alijs transmittunt fluxiones, quemadmodùm caput oculis: quædam verò ab excrementis in se genitis initium febricitandi suscipiunt: & quòd his omnibus commune excrementorum putredo est. Proprium verò singulis, huic quidem infarctio ac stipatio vasorum, aut ex humore glutinoso, vel crasso, uel multo: alteri verò angustia meatuum vel sensibilium, vel minimè sensibilium: alij autem quòd omnia spacia vacua in toto ipsius corpore sunt oppleta, & ab his plenitudo ad vires: quemadmodum in libro de plenitudine docuimus. Febrium igitur circuitione repetentium haud scio an vlla generationis causa omissa sit. Earum autẽ quæ ordine carent, nonnullæ ob humoris mutationem, nonnullæ ob rationis victus errorem, ad eiusmodi constitutionem deueniunt. Sanguis igitur putrescens maximè mutatur, quoniam (ut ante diximus) partim flaua bilis, partim atra efficitur. Quantùm igitur humores in corpore ægro mutantur, tantùm & circuitiones accessionum. Quocirca minimè mirum videri debet, per tales mutationes ordinem quoque mutari. Mutantur uerò maximè, ubi qui incepit putrefieri, in aliqua parte alius existit, alius autem ex alijs defluit, qui aut in illis solis talis habebatur, aut in toto animalis corpore exuperabat. Nec secus quæcunque ægri in uictus ratione delinquunt, hæc quoque nihilò minùs corrumpunt circuitionis ordinem. Vt enim in sanis prauus victus morborum causa est: eodem modo vel magis etiam in ægris, ex ijs quæ deliquerint, accessiones inordinatæ existunt. Nec solum adhuc ægrotantes, sed etiam quo tempore à morbis se recolligunt, promptè ex quouis delicto læduntur. Quocirca per omnem insignem læsionẽ uel præuenire multum circuitiones cogunt, aut diuersi generis à prioribus quasdam gignunt, à quibus accessionum ordo corrumpitur. Sæpe uerò ob implexionem circuitionum incognitam medicis, ægri visi sunt pati inordinatas accessiones. Sed tales ordinum permutationes reuera non sunt: sed tantumodo uidentur. Quæcunque autem reuera sunt, aut ob permutationem humorum committẽtium febres, aut ob errorem in uictus ratione efficiuntur. Reliquum porrò synochorum genus (quorum totum tempus una accessio est, aut semper ęqualis, aut decrescens, aut increscens usque ad iudicium) ex tali causa fieri solet, qualem omnium febrium Praxagoras statuit, humorũ in caua uena putredinem esse existimans: sed absolutior sermo ac uerior hoc modo euadet. Quicunque circuitionibus quibusdam repetunt morbi, partium superueniunt dispositionibus, uel mittentium, uel suscipientium, uel gignentium, uel trahentium excrementa, eo quo paulo suprà diximus modo. Qui uerò sine circuitione fatigant, in his nullus locus peculiaris affectus est: sed humores in uenis & arterijs omnibus, maximèque qui in maximis & calidissimis sunt, aut ob aliquam aliam causam, vt in diarijs, aut etiam ob putredinem feruefacti, accendunt febrem unam continuam, ab initio usque ad finẽ minimè intermittentem, eatenus durantem, ac deurentem hominem, quoad gignentes eam humores sint consumpti, aut concocti, aut vtrunque passi.

SECVNDI ET VLTIMI LIBRI GALENI DE DIFFERENTIJS FEBRIUM FINIS.

CL. GALENI PERGAMENI

DE FEBRIBVS CVRANDIS LIBRI QVINQVE, QVI IN HIS, QVI DE METHODO MEDENDI inscribuntur, sunt VIII. IX. X. XI. & XII.

THOMA LINACRO INTERPRETE

De Febribus curandis Lib. I.

Febris quando gignuntur, eiusque primæ differentiæ, & indicationes.

Cap. I.

QVÒD igitur ex calido, frigido, humido, & sicco, similarium particularum natura constet: quodque ipsæ simplices atque primæ particulæ secundum tales temperaturas inter se dissideant, alibi à nobis est traditum: quemadmodum etiam duo esse morborũ genera quæ simplicibus ipsis particulis accidunt: alterum, quod compositis est etiam commune, & dicitur vnitatis solutio: alterum peculiare ipsarũ, quod in calidi, frigidi, humidi, & sicci intemperie consistit. Quarum sanè intemperantiarum, quatuor diximus esse simplices: quatuor verò compositas. Simplices quidem, quæ secundum vnam qualitatem à naturæ ordine aberrant: compositas verò, in quibus secundum oppositionem vtranque ipsa natura variatur. Febris autem, unus morborum est, quos intemperies gignit: vtique quum adeò immodicè est auctus calor, vt & offendat hominem, & eius functiones lædat. Porrò primarum differentiarum febrium, vna illa est, in quã causa adhuc adest febrim creans: aut febri excitata, iam desijt. Altera uerò, qua egrè solubiles, à solutu facilibus febribus distinguũtur: illas hecticas, has Græci scheticas uocant. At verò prima indicatio omnis febris, ueluti à morbo est, ablationem eius præscribens. Secunda autem, ueluti à tali est morbo, quæ certam quandam sublationem indicat: nempe intemperiem febrilem, quũ sit caloris excessus, per occursum refrigerantium tollendam esse. Omnis quippe excessus per contrarium excessum sanatur. Ergo si febris ipsa sit genita, causa autem, quæ eam excitauit, iam desiit, huc tantum sanandæ eius dirigetur consiliũ, ut refrigeretur. Si uerò in generatione adhuc febris est, causa quæ accendit illam, est submouenda. Sin pars eius iam genita est, pars etiamnum gignitur, consulendum utrique fuerit: primùm quidem submouendo, quę eam accendit, causam: deinde extinguendo, quæ ab hac accẽsa est, febrẽ.

Febris à constipatione meatuum productæ curatio.

Cap. II.

EXcitare autem uel maximè febrem solet constipatio meatuum, in ijs corporibus, quibus quod transpirat, halituosum nõ est, sed mordax, acre, & fuligini simile. His igit̃ corporibus saluberrima est ex aqua dulci tẽperataq; lauatio: tũ frictio quę rarefaciat: & exercitationes mediocres, & uictus qui dulces efficiat succos. Aduersissima uerò sunt lauatio frigida, & aluminosa, & lauationis abstinentia, & exercitatio acuta, & frictio, uel planè nulla, uel dura, & uictus mali succi, & uigiliæ, & ira, & tristitia, & cura, vstioque in sole, & fatigatio. Grauissimè autem peccare mihi uidentur, à carnificibusque nihil differre, qui medici hominibus natura biliosis, tenuissimam per morbos rationem uictus iniungunt: eosque tridui inedia conficiunt. Quum nimirum tales naturæ, ex longiori abstinentia cibi, accerrimis acutissimisque febribus corripiantur: à quibus promptus est in hectica transitus: atque ab his rursus in marasmum torridum: aut si os uentriculi est iniurijs obnoxium, in eum qui syncopen infert. Etenim in quorum temperie siccum præualet humido, & calidum frigido: his corporis habitus gracilis, hirsutus, & nigrior est: ac reliquis tribus intemperantijs, quæ hac minus calidæ sunt, tactu calidior aduertitur. Plurima quoque his flaua est bilis, vrinæque ac deiectio biliosa, & pulsus magni, & somni leues & pauci, & animi impetus vehemens. Quare his tum refrigerationem, tum aquæ potionem, atque adeò requiem & cibum largiorem congruere profitetur Hippocrates. Quum autem refrigeratio ipsa concilietur corporibus tum ex alijs quibusdam, tum non minimè ex ciborum exhibitione: conueniet vtiq;, ubi corpus calidius sicciusq; solito est redditũ, frigidum humidumq; nutrimentum ei exhibere: sed quod nec medicamentosam ullã sensu perceptibilẽ facultatem obtineat: nec ipsum, quod nutrit, plurimum: quemadmodum neq; minus q̃ sit ex usu. Cõmodissimus itaq; tali corpori

est ptisanæ cremor ad unguem coctus, in quo nullum sit condimentum superfluum: utpote qui & refrigerare, & humectare, ac sine siti seruare hominem potest, cum eo quòd nec halituosum, nec humidum, nec siccum detinet excrementum: quũ nec astringendi, nec obstruendi, aliquam vim sortiatur. Ac quod non astringat quidem, vel gustus ipse docet: cuius vnius id iudicare est proprium. Quòd verò nec obstruat meatus, hinc licet etiam conijcere, quòd non secus quàm aphronitrum, sordes cutis extergeat: vomituque à ventriculo mediocrem pituitam eliciat, nihilo infœlicius quàm mulsa: quæ sanè nec sitim restinguit, vt ptisana: & in naturis biliosis bilescit facilè. At verò si multa & vehementer glutinosa, & crassa pituita ventriculo adhæreat, hanc radicula ex oxymelite, non mulsa, aut ptisana detergere est habilis. Optimum itaque biliosis temperamentis nutrimentum est ptisana. Proximum huic, alica, cui paululum aceti ad faciliorem distributionem adiectum fuerit. Tertium, quæ sine aceto liquida existit. Iniecisse verò huic, dum coquitur, aliquid porri, satius est. Nam quod tum anethi, tum salis aliquid necessariò habebit, neminem latet. Quin etiam panis in furno coctus, est vtilis cibus: sicuti etiam omnes pisces saxatiles: nec ipsis minus aselli. Proximè asellos sunt solea, torpedo, lupus, mulusque: post, mugil è pelago. Omnis autem piscis deterior est, qui propè lacum qui mari iungitur, aut magni fluminis ostium, pascit. Ex volatilibus optimi sunt perdices, ac montanæ omnes auiculę. Ab his, galinacei, & phasiani, & columbæ iuuenes. Sed nec hæ tamẽ intus claudendæ: cũ excrementosa sint omnia, quæ exercitatione carent. Excrementosa verò non minus sunt, tũ lacustria, tum palustria omnia. Quo fit, vt ex ipsis etiam suillis carnibus, optima sit montana. Ab his deinceps sunt hœdi. In omnibus autem fugiẽda tum vetula, tum recens ædita sunt. Illa nanque duriora, concoctuque difficiliora sunt: hæc immodicè humida, & excrementosa.

Febris à constipatione ortæ species, atque curatio: deinde diariarum febrium in bilioso temperamento, tum communis omnium, tum cuiusque propria victus ratio. Cap. III.

IGitur quibus acre aliquid quotidie transpirat (reuertamur enim rursus ad institutum) ij, si cutis eis constipetur, facilè corripiuntur febri. Stipant verò ipsam, tum quæ astringunt omnia: tum quæ lentitia, crassitudineue sua, in exiguis hærent meatibus. Aliquando etiam ipsius cutis immoderatior siccitas, exiguos meatus densat. Qui ergo ex stipata cute febri laborant, ij, inclinante prima accessione, ducendi omnes ad balneum sunt: tum pinguiter, molliterque fricandi: si quidem ex aliquo, quod astrinxit cutim, laborent. Nã si ex siccitate, fricandi quidem & ipsi, sed parcius: lauandi autem vberius. Respiciendum verò ad virtutis modum semper est, in huiuscemodi auxilijs. Atque iræ quidem, tristitiæ, vigiliæ & curæ, nec frictione, nec lauatione multa indigent. Sed omnibus qui ex eiusmodi occasione febricitarint, oleum infundendum est tepidum largeque cui minimè astringens vis insit: tum paululum fricandi, ex consuetudineque lauandi. Vstio verò, protinus ab initio, refrigerationem desyderat: tum crebriorem lauationem: minimè tamen aut oleum largum, aut frictionem crebram. Sint autem quæ refrigerent, & rosaceum, & omphacinum, salis omnino expertia. Efficies hæc magis frigida, si ita vas, in quo continentur, in puteo suspendas, vt aquam tangat. Præterea, si defluxus frigidæ aquæ vasi se illidat, magis humorem refrigerat: magisque adhuc, nix circumposita. Infundere autem oleum ipsum syncipiti, sublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vsque ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si verò qui memorato est temperamento, ex frigore febriat, etiam ducendus ad balneum in remissione is est. Si autem cum grauedine & destillatione febricitet, prius quã hæc sint concocta, lauandus non est. At qui ex vstione febricitant, ij, vel quum hæc adsint, lauari debebunt. Post lauacrum verò, ijsdem quibus ante madefacienda amborum capita sunt: eorum quidẽ qui ex vstione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfacientibus. Cuiusmodi sunt irinũ & nardinum vnguentum. Porrò qui ex vstione febricitant, ijs intendenda quæ ex refrigerantibus constat curatio est: ijs verò qui ex frigore, quæ consistit in calfacientibus remittenda fuerit. Omnium autem conditionum conprehensarum in proposito temperamento, vbi febri diaria laborat, victus communis est ijs, qui & sit boni succi, & concoctu facilis, & qui nusquàm exiguis cutis meatibus hæreat. Sed ijs qui exusti sunt, cum eo quod refrigeret, & humectet. Pari modo ijs, quos ira male habuit. Iis verò qui refrigerati fuerunt, cum eo quòd calfaciat modicè. Iis qui per uigilio, & tristitia, & nimia cura confecti sunt, victus esse debet humectans, atque somnum conciliens. At eundem modũ ijs qui defatigati sunt, magis nutriens: minus autem, ijs qui refrigerati. Reliquis, qui medius sit amborum. Vinum verò ipse, his omnibus exhibere soleo, sed quod tum aspectu, tum viribus sit aquosum. Id enim ad omnia utilius quàm aqua est: utpote quod & concoctionem iuuet, & urinas ac sudores prouocet. Etenim constat Hippocratem, non in diarijs modò febribus, uerùm etiam in acutis, uinum porrigere. Cæterùm naturæ calidæ, magnopere frigida potione iuuantur: neque in diaria febri, ijs quibus in usu fuit, ipse eam circuncido. Si quis verò non assueuit, huic per febrim

brim dare non inceperim: nisi pristina sanitate prius reddita.

Febris ab obstructione multi succi, crassi, & glutinosi facta curatio. Cap. IIII.

PORRÒ si propter obstructionē morata sit trāspiratio, si parua quidem ea sit, qui rectè decernit, secundam fore accessionem vetabit: sin momentanea, nō possis ita promittere. Quòd si & multi, & crassi, & glutinosi impacti sint succi quæ hos excipit febris, fieri non potest, vt intra fines diariarum consistat: quando ex necessitate, huic in mali succi naturis ea quæ ex putredine humorum accenditur, succedet. Nam in alijs saltem temperamentis, quæ in sequentibus exponā, excitari ex tali causa potest, citra humorum putredinem, aliqua continentis febris species. Itaque nisi vitiosus succus transpiret penitus, necesse est vt putrescat: vt transpiret autem, valido auxilio est opus. Ac si quidem vel puer, vel senex sit, sanguinem detrahere non licet. Inter has ætates, vbi robur ægro non deest, secanda vena est, uel si plenitudinis signa non adsint. Præstat enim uitiosi succi maiore parte emissa, ad detergendas obstructiones accedere: quum alioqui uerendum sit, ne si obstructionibus liberandis, prius quàm uacuaueris, studeas, ipsas multo magis impingas. at soluunt quidem obstructiones, quæ detersoriam obtinēt facultatem, seu foris admota cuti, seu intrò in corpus accepta. Periculum uerò etiam est, ne quæ foras trahunt, unà cū ijs quæ obstruunt, etiā aliud quippiam attrahant: & quæ ab interno sursum feruntur, aliquid secum ex ijs quæ in uasis cōtinentur, rapiant. Quod ipsum si tenax & crassum sit, obstructionem planè, geminabit: sin aliter, multitudine certè sua, non parum omnino nocebit. Ne igitur hæc contingant, utilissimum est inanisse corpus. Discernetur autem magnitudo obstructionis ex ipsa magnitudine febris: ut quæ ex maiore obstructione, maior: ex minori minor inciderit: Vbi uerò modicè iam uacuaueris, haud multo post, aut nutrimentum aliquod, aut pharmacum ex ijs quæ detergeat, exhibebis. Atque in alimētorum quidem ratione sunt prisana & mulsa: in pharmacorum, oxymeli & quæcunque incoquere in mulsa licet, ceu calaminth†am, hyssopum, origanum, serpillum, irim, & apium. Verùm hæc omnia iusto sunt calidiora, ideoque febres accendunt, æquè ut uinum. Oxymeli uerò solum, nec febres accendit, & strenuè deterget, sicut ea quæ glutinosa crassaque sunt, dissoluat, & meatus obstructos liberet. Inter mulsam & oxymeli mediū locum habet quod apomeli dicitur. Nec immeritò arbitror & saccharum inter hæc numerandū. Ex hoc uictu obseruabis quantum de febrili calore minuitur. Etenim si tertio die mane uideris minimum esse quod de febri relinquitur, ac nec putredinis humorum in pulsu nota subsit, neque in urina cruditatis, suspecta verò hora, qua primo die febris occupauit, extra meridiē sit, audacter hominem quàm ocyssimè lauabis, longè ante sextam horam. Abundè tamen sit, si intra tertiam horam lauationem compleueris. Ad eundem modum & si decimam horam suspectam habueris, usq; ad septimam laues licet: quum tres æquinoctiales horas quatuorue inter balneum accessionisque tempus interponi abundè sit satis. Debet autem in balneo corpus prius unctum ac moderatissimè frictum, mox detergeri extrinsecus abluique. Moderatissimè detergent tum erui, tum hordei, tum fabarum farina. Præterea mulsa quæ sit aquosa. Magis verò quàm hæc, iris, & panacis radix, & aristolochia, & mulsa quæ mediocri est mistura: ueluti etiam hac magis, quæ meracissima est. Possunt autem vel hac magis detergere, tum spuma nitri, tum nitrum ipsum, tum aphronitrum. Sapo etiam ex ijs est, quæ maximè detergere valent. Egressis balneum, præter aquā quæ parum apij incoctum in se habuerit, nihil est offerendum.

Febris diariæ ex cruditate ortæ, ex desurgendi frequentia, & à diarrhœa curatio, ventriculique dolentis medicatio. Cap. V. VI.

IAm verò diariæ febres (de quibus tantùm in præsenti commentario agere est animus) in propositis corporum temperamentis, sæpenumero etiam cruditatibus solent superuenire. Est autem pessima in eiusmodi temperamentis cruditas illa, citissimeque febrem accendit, in qua cibus in nidorulentam & fumosam qualitatem corrumpitur. Quando ea quæ in acidam uertit ut raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Nidorosa tamen cruditas, si aluus lubrica sit, minus est noxia. Sin astringitur, grauis existit. Febricitant etiam nonnulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate malè habet. Quibus vtique non minimè proritatur febris ex desurgendi frequentia. Est autem eorum quibus clausa aluus est, & quibus fluens, non eadem sanatio. Si igitur ea tantùm quæ corrupta fuere, per diarrhœam uacuata esse videantur, tum lauandum, tum nutriendum in remissione febris est: sed ijs quæ circa ventriculum sunt, prius consulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta sit, aut nunc etiam in homine duret, vt virtus iam sit defessa, satius est omissa lauatione cibare, sed consulto prius ijs quæ circa ventrem sunt. Consuletur ita laborantibus, si modò uacuatio amplius nō perseueret, fomento ex oleo & absynthio. Quòd si quis morsus, aut doloris sensus in uentriculo adhuc supersit, amiciri peniculo post fomentum debet, qui uel calidus sit, & siccus: uel ex oleo in quo absynthium incoctum fuit, uel ex vnguento nardino madens:

ac plurimum expressus. Iam multo etiam satius sit, si purpura marina is fuerit: atque etiam longè optimum, si optima sit Tyria. Quòd si os ventriculi imbecillius sit, tanta portione Chiæ mastiches in nardino tunsa, vnde sordium crassitudo existat, madefactã ex eo purpuram imponemus. Esto autem abundè calens taliũ quodque quum primum admouetur. Nam quæ tepida sunt, dissoluunt ventriculi firmitudinem. Vnguenta autẽ ipsa calfacere in duplici vase soleo: quandoquidem aliter calfacti s, vitiatur eorum facultas. Cæterum fluente adhuc aluo, vtilius est, optimo recenteque melino, simili modo quo nardino, vti. Vtile autem ad omnia talia est, & mastichinum: nec in postremis conferunt spicata & foliata vnguenta, quæ Romanorum luxus inuenit. Mirè etiam ventriculum roborat, hoc cæratum quod subdam. Ceræ Tyrrhenicæ, Vnguenti nardini, singulorum, vnciam. j. Aloes, Mastiches, singulorũ drachmas. ij. Fiat ceratum. Si verò intus vratur ventriculus ita vt affectus quidam phlegmonæ similis consistere in ipso videatur, vtilius est ceratum quod ex melino conficitur. Porrò cibandi sunt, fluente quidem etiamnum aluo, polenta & pane, qui pauxillum aceti receperit. Quòd si plus æquo aluus excernat, inspergere oportet polentam succo cotoneorum malorum, vel (si ægro magis arrideat) pirorum, aut malorum, aut myrtorum decocto. Sin venter nõ amplius excernit, suffecerit tum alica, similiter ptisanæ præparata: hoc est aceti habẽs pauxillum: tum ex ea sine aceto sorbitio: tum gallinaceorum testiculi: & saxatiles ex albo iure pisces: præterea fructuum aliquis ex ijs qui astringant, vel solius, vel cum pane. Quòd si appetentia deiecta sit, ex medicamento, quod ex succo, vel ex carne cotoneorum conficitur, vnum aut duo cochlearia exhibebis. Atq; ita sanè in prima remissione ijs qui ex cruditate febricitant, ventre excernente, mederi conuenit. At si omnino venter astringitur, si quidem in superioribus intestinis, vel etiam in ipso ventriculo cibus crudus consistat, aliquid diatrion pepereon propina, eius videlicet, quod in opere de utenda sanitate laudauimus, ceu & simplicissimum, & aptissimum, ijs qui cruditate laborant. Post deinde præcordia, omnemque ventrẽ perfundens. Hoc verò, etiam si inferius descenderint quæ vitiosa sunt, facies, pluris minorisque ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfusionis exigunt ad præparationem eorum quæ deinceps sunt agenda, quibus in superioribus uentris corruptum nutrimentum adhuc manet. Sin motum id notabiliter ad inferiora sit, adiuuandum aut glande subdita, aut leui per inferna infusione est. Vtique si morsus simul adsit, hunc mitigantibus nobis. Sin flatus, hunc comprimentibus. Sin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei ipsum clysmum facientibus. Vbi uerò morsus uehementior urget, sabinum oleum, in quo aliquid seui anserini, uel gallinacei, uel caprilli liquatum sit, est utilius. Quorum copia si desit, inijciendum oleo parum ceræ est elotæ. Flatus verò sanandi sunt oleo in quo ruta, & semina quæ flatus discutiunt, incocta fuere: cuiusmodi sunt apij, cumini marathri, sinonis, aliaque id genus. Vacuata aluo, nutriendum protinus in ceteris quidem ijs, quos memorauimus similiter est: astringẽtibus tamen amotis. His igitur prima & secunda die obitis, si secunda die febris desijt, hominem lauari permittes. Ac ubi sequenti nocte citra offensam dormierit, sanum iam hominem prorsus existimabis. Si uerò qui cruditati successit dies cum sequente nocte febrim attulerit, ueluti in secundo die, ita tunc & accurandus, & nutriendus homo est. Quòd si nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne sic quidem est formidandum, sed hos quoque postridie lauabis, nutriesque, ac reliqua omnia in illis, ut ante definitum est, ad portionem exequeris. Acida autem cruditas non contingit in biliosis temperamentis, nisi admodum rarò, idque ex cibis qui promptè acescunt: nec accendere febrem diariam solet, æquè vt nec concoctionis tarditas: quandoquidem sicubi ob talem cruditatem febricitant, quibus amara bilis abundat in temperamento, obstructionis & humorum putredinis est suspitio. Adhæc, fumidus uapor ex tarditate concoctionis, aut cruditate, in qua ructus sentiuntur acidi, nunquam excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus succis ascendunt, hique omnino paucissimi: minimè autem uapores multi, humidique, ac fuliginosi: cum neq; in ijs quæ sunt extra, aliter aut fumum edi, aut fuliginem uideas, quàm fumum ex materijs semiustis: fuliginem ex immodicè assis, ustisque. Est nanque fuligo uapor terrestis. Fumus mistio quædam ex terrestri, aqueaque substantia.

Intemperies calida atque humida est maximè obnoxia morbis putredinis. ideo morbis facilè corripitur. Cap. VII.

Absoluta iam in ijs naturis, quibus amara bilis redundat, diariarum febrium disputatione, ad aliud corporum temperamentũ transeamus, in quo ut calidum frigido, sic sicco humidũ præualet. Est enim hæc intemperies omnium maximè obnoxia putredinis morbis, propterea quòd per ipsam sanitatem ad putredinem proximè accedit: id quod tum ex sudoribus conijcere est, qui grauiter his olent: tum uerò ex urinis deiectione, atque adeò ipsa etiam expiratione. Etenim qualis est hircorum, talis est harum naturarum temperies. Ideoque prompta est ex qualibet occasione tum alijs morbis, tum uerò febribus corripi. Siquidem quum eorum cutis est stipata, effugere febrem nõ possunt. Sed nec cùm

ualentem cruditatem contraxerunt, aut perusti fuerunt, aut tale quippiam aliud perpessi. Iam uerò à cruditatibus nidorosis obstructionibusque, naturæ calidæ & humidæ, quàm siccæ, propius lædentur. Itaque omnes diariæ febres accenduntur promptissimè in istiusmodi temperamentis, id que ex qualibet earum causarum, quas in biliosis naturis retuli: curationemque persimilem illis habent, ac in paucis omnino dissidentem. Nam quũ hæ naturæ humidiores sint, magis quàm illæ famem & sitim perferunt. Est igitur illis ex usu balneum, quod cutim laxet, non autem quòd corpus humectet. Quæcunque uerò de eiusmodi natura sunt dicta, eadem & de acquisito habitu dicta esse censendum.

Intemperantiarum omnium quænã sint magis obnoxiæ febribus. Cap. VIII.

QVum autem octo intemperies existant in uniuersum, opportunissima ad febres est calida & sicca: ac nisi quis illam (ut dictum est) cibet, ocyssimè in ea diaria febris in acutam mutatur. Propinqua huic est, quatenus ad febrem spectat, quis sit ad alia deterior, intẽperies calida & humida. Tertia ab his intemperies est, ea simplex intemperantia, in qua tantùm exuperat calidum. Huic proxima est simplex altera, in qua siccum humido prævalet. Ab hac deinceps media omnium est, scilicet quæ mediocritatem in utraque oppositione tuetur. Quatuor quæ reliquæ sunt intemperies, neque facilè febribus, occasione iam dictarum causarum, patent: neque diaria tentatæ, si inediam tolerent, in plurium dierum febres transeunt: immo aliquæ saltem earum, vbi citra corruptelam contraxerunt redundantiam humorum, vtilitatẽ ex inedia sentiunt, ac potissimum quę frigida est, & humida. Ab hac quæ humida est: Tertio loco quæ frigida: Quarto quæ simul frigida & sicca.

In febre ex intemperie orta quæ uictus ratio exigatur. Cap. IX.

IN eiusmodi ergo omnibus temperaturis, temperamenti quidem ratione, victus ratio varianda est. Nam ex eo quòd eadem febri febricitant, non diuersam, sed omnino eandem sortientur indicationem. Siquidem quod secundum naturam est, semper similia postulat. Quod autem præter naturam, contraria. Quum nimirum quod se naturaliter habet, custodire: quod præter naturam est, tollere expediat. Porrò febris omnis præter naturam est: ideoque victus rationem frigidã & humidam exigit. Temperamenta verò ipsa, aliàs similia, aliàs contraria postulant. Quæ enim vitio carent, similia perpetuò: quippe quæ seruare expedit. Quæ vitium habent, aliàs similia, aliàs contraria. Similia quidem, tũ in alijs de quibus mox dicemus: tum in vlceribus omnibus. Cõtraria autem in eo victu qui per sanitatem adhibetur, dum corrigere eorũ intemperantiam est animus: necnõ vbi eiusmodi vitiosæ naturæ à longo tempore, cõtraria victus rationi assueuerunt: gaudent enim naturæ consuetis semper. Duplex itaque nobis in ijs qui sani sunt finis proponitur. Nẽpe vel corpus sanum in pristina eius temperie tueri: vel hanc meliorem efficere. In ea tamen natura quæ haud dubiè in medio temperamento cõsistit, ab ipsa febri contrariorum indicatione accepta, catenus humidum frigidumque adhibebimus victum, quatenus siccius calidiusque quàm antea iam redditum corpus apparet: Humidus igitur uictus (ut testatur etiam Hippocrates) febrientibus omnibus conuenit: maximè uerò pueris, & alijs qui sic cibari assueuerunt. Etenim febrientibus, quatenus febriunt, ex ipsa contrariorum indicatione humidus uictus conducit: pueris ex similiũ. Nã quũ ętas ex ijs sit quę natura nobis insunt, similẽ sibi uictũ postulat. Quæ uerò à consuetudine indicatio sumitur, sic sũpta est, sicuti & quæ ab ætate. Quippe seruare quoque hanc iubet Hippocrates, perinde ac proprium ætatis temperamentum. Sed à regione etiam & anni tempore interdum indicationes sumuntur. Cæterum à consuetudine quidem, semper est indicatio similium quoad scilicet ægrotant homines. At ab ætate, natura, regione, anni tempore, & statu cœli, ubi temperata hæc sunt, similium semper præsidiorum est indicatio: siue ualeant homines, siue etiam ægrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, statu cœli, & regione, cõtrariorum est indicatio. Verùm ab ætate & natura, non absolutè, sed cum consuetudine. Porrò nihil in contrarijs indicationibus tam conuenit expendi, quàm magnitudinem eorum quæ ad indicationem conferunt: quæ quidem duplex existit: altera, quæ ex eorum dignitatibus spectatur: altera, quæ ex ipsorum proprijs substantijs. Quas sanè ex collatione cum mediocri, & quod secundum naturam est, esse accipiendas liquet. Omnibus igitur conspirantibus in unum indicationibus, unam prorsus uictus rationem constituemus. Dissidentibus uerò inter se, quæ ualentiores & plures fuerint, eas præferemus, ita ut uictus species, quam hæ præscribent, anteponamus: minimè tamen negligamus contrariam. Porrò quæ à febri sumitur indicatio, ea reliquis, quando omnes contrarium esse faciendum dictant, numero quidem inferior est: magnitudine tamen quæ ex dignitate spectatur, utique superior existit: potissimum si longè à natura recessit. Quippe duplex tũc ei magnitudo accedit: & quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus est communis: & quæ propria, suaque ipsius existit. Sin uerò parua sit febris, fas est reliquas omnes coniunctas indicationes vnà cum ipsa conferri.

ferri. Ac si quidē pares videant, media victus rō eligenda est. Sin altera indicatio exuperet, tantū recessisse à temperato & medio victu par est, quātum ea quæ pollent, sua cōtraria superant. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his capiuntur generibus, raroque à laborantis virium modo. At febriū, quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum virium respectum necessariò adhibent: tum causarum quæ ipsas excitant: exceptis tamen hecticis, utpote quas nulla accedit causa: quemadmodum neque corpus id, quod iā habitu calorem ignis in se recepit: siue, id lapis sit, siue lignum. Illud namque commune cum diarijs habent, quòd uidelicet non amplius fiant: differunt autem in eo, quòd diariæ in leui affectu calorē habēt: hecticæ in habitu qui ægrè soluatur.

GALENI PERGAMENI DE FEBRIBVS CVRANDIS Liber Secundus.

Diariarum accessio est unica, transeunt hæ in putridas hecticasque, quæ sit diaria, quæ putrida, quæ hectica. Cap. I.

Iariarvm igitur curationē præcedenti libro exposuimus. Quarum sanè febrium unica accessio est, unico plurimum die, ex ipsarum saltem natura, circūscripta. Cæterum nisi quis eas commodè tractet in reliqua duo genera febrium, nempe in putridas & hecticas, transeunt. putridas enim appello, quæ ex humorum putredine: hecticas uerò, ex immodica solidarum partiū nascuntur calfactione. At uerò in illo transitu à diarijs in reliqua illa duo febrium genera, alterum quoddam febrium genus mediū licet imaginari, quod neutri extremitatum sit idem. Cæterùm medium id, quum inciderit, nec nosse ij possunt, nec reprimere, qui extremitatum, quarum existit medium, speciem ignorāt. Ergo ex adustione, cruditate, lassitudine, uigilia, perturbatione animi, uel bubone, ab euidenti causa aliqua oborto, nunquàm ad tertium usq; diem progredietur febris accessio, nisi quid delictum circa laborantem fuerit. At quibus stipatio febris occasio est, ijs etiam ultra hos porrigi accessio potest. Etenim stipatio fit, uel obstructis exilibus meatibus propter glutinosos, uel crassos, uel copiosos succos: aut conniuentibus, ob ea quæ corpus siccarunt, uel denique improbè condensatis, ob occursum causarum refrigerantium. Quas igitur febres uel conniuentia meatuum, uel recens corporum densatio excitat, hæ & post primam accessionem desistunt, si quis rectè ipsas tractet: & uerè diariæ tū sunt, tum dicuntur. At quæ ex obstructione creantur, si hæc quidem pusilla sit, solui quoque ipsæ similiter ut aliæ diariæ possunt: si quis eas legitimè sanet. Sin autem adeò uehementer sint humores impacti, ut ualentius aliquid quod eos eximat, postulent, id genus febres corrigi ultra unū diem necesse est; ac proinde diariarum genus uideri egressas. Verùm si neque humor putrescens subsit, neque ipsum corpus febrilem calorem susceperit tanquā habitum, utique genus id febris, ab alijs duobus diuersum erit. Quare huiuscemodi febri natura quidē eadē est cum diarijs: nomen uerò non idē.

Synochæ febres quæ vocantur, ac quid sit harum genus. Cap. II.

SI quidem quæ febris ab initio ad finem usque unicā accessionem sortiuntur, in multos dies porrectam, eæ synochi, hoc est continentes uocantur. Quarum natura est duplex. Quædā namque earum manifestam habent putredinis notam. Quædam prorsus non habent: quas nimirum ex diariarū esse genere constat. Quum enim accessionis remissio ex feruentiū humorum transpiratu cōtingere soleat: non trāspirent autē prorsus in stipatione uehementi: necesse haud dubiè est, multorum dierum fieri accessionem. Igitur ubi in tali febri nulla subest occasio, quæ alterius accessionis principium excitet non modò multorum dierum euadit febris, sed absque inuasione ullius accessionis, ab initio ad finem una febris persistit, nec quotidianā, nec tertianam, nec quartanam referens.

Synocharum febrium tres differentiæ: putredini quæ requirantur: continens febris in quibus non possit gigni corporibus. Cap. III.

QVoniam igitur, ex duobus his foueri febris potest: & quòd totus uapor non transpiret: & quòd idem uapor ea quæ contingit excalfaciat: necessum est tres esse synochorum differentias in uniuersum: nempe uel pari permanente magnitudine ea, quam in primæ accessionis uigore habuit: uel adijciēte semper exiguū aliquid, minuenteùe: atque hæc uel æqualiter faciente, uel inæqualiter. Ac si quidem quod accenditur, ei quod transpirat par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur. Verùm si eorū alterum uicerit, utique si quod uacuatur, necessariū est febrim minui: sin quod adijcitur, omnino increscere. Hæc itaq; est continentiū febriū species una, quæ eandem naturam cum diarijs sortita, absque humorum putredine in plureis dies extenditur. Altera uerò cōtingit, ubi in omnibus uasis, ac potissimum maximis, æquabiliter succi putrescunt. Quarum sanè febrium in gracili & frigido corpore neutra solet consistere: sed plurimum in ijs qui sanguine abundant, & corpulentis: quādo nec obstructio citra putredinem excitare febrim

brim ualet, nisi id quod transpirat, & copiosum, & calidū sit: nec humorū putredo in omneis, quæ inter inguina & alas intersunt uenas, æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu potest. Debent enim quæ putrescunt, tum calida & humida esse, tum difficilem habere transpirationem. Eoque fit ut neque in frigida ætate, neque in frigido corporis temperamento, continens excitetur febris: quemadmodum neque in gracilibus, uel qui raro sint corporis habitu, sed prorsus in tēperamentis, corporibus, atque naturis contrarijs. Proinde fit, ut qui ita febricitant, ijs & pulsus maximus sit, & æqualis, & uehemens: arteriæque consistentia inter molle & durum mediocris. At celeritas atque frequentia pulsus, pro ipsius magnitudine febris. Hæc itaque sunt ambarum febrium communia. Alteri tamen priuatim insunt notæ putredinis: non modò in lotio, sed in pulsu etiam, calorisque qualitate iniucunda.

Febrium continentium præsidium maximum est sanguinis mißio Cap. IIII.

QVarum sanè febrium dignotionem & curationem ipsi tum ratione, tum experientia didicimus, qui statim ab adolescentia Philosophię studio capti, primum nos ad eam cōtulimus: mox patris euidenti insomnio moniti, ad medicinæ studium excolendum accessimus. Est porrò continentium febrium pręsidium maximum, si modò uires ualentes sint, sanguinis diminutio, uel usque ad deliquium animi. Primum namque in contrarium statum agitur corpus, celerrimè ex animi defectu refrigeratum. Hoc uerò nihil inueniri possit neque ipsis ægris, nec naturæ quæ animātes gubernat, iucundius, utiliusue. Postmodum in corporibus ipsis necessariò superuenit alui deiectio: nonnunquam & uomitus bilis. Quas res statim à toto corpore madores sudoresue excipiunt. Etenim uel sola sanguinis detractione sic obita restitui olim ipse quendam adolescentem ardentissima loborantem synocho. Cui sanè post duas à sanguinis missione horas paulum nutrimenti exhibui, permisique ut quiesceret. Iam uerò eorum qui ex sola obstructione febricitantes mihi uidere contigit, nemo in putredinis febrem incidit, qui sanguinē prius detraxisset. Quem quidem ubi ualida uirtus subest, & ætas permittit, usque ad animi defectum (ut diximus) mittere expedit. Vbi horum alterum haud satis respondet, tutius est, quantum satis uisum fuerit, tantum principio detrahere quod defuit, iteratione supplere. Quo quidem pręsidio omisso, in summum ægri discrimen ueniunt: nisi eos uel uirium robur, uel largum profluuium sanguinis, uel sudor copiosus, ex manifesta pernicie eripiat.

Synochi quando oriantur. quæ sit plenitudo secundum vires, quæ secundum uasa. Cap. V.

AGimus itaque in præsentiarum de ijs febribus, quæ ex stipatis per obstructionem meatibus oriuntur. Quas, si sine putredine quidem consistant ex diariarū esse genere dixi. Sin ijs putredo aliqua superueniat, ubi ī omnibus venis ac pręcipuè magnis, ea constitit, synochas, siue continentes excitari febres: ubi in vnica animalis parte, exacerbationes quæ certo ambitu repetant. Quibus igitur corpus ex succorum abundantia inhabile ad transpirationem iam reditum, tantum caloris congessit, vt inde iam febriat, ijs tantum sanguinis detrahendum est, quantum vires tolerant. Alioqui certè verendum est, ne aut suffocentur, aut corripiantur syncope, nisi eos vel virium robur, vel plurimus sudor, vel largum sanguinis profluuium à morte liberet. Nec verò existimes de plenitudine illa, quæ comparatur ad vires, hunc à nobis sermonē fieri (quippe quę nec sic obstruit venarum ora, vt refrigerationem prohibeat, nec tunicas earum distendit, nec ruborem, nec tumorem inuehit) verum de ea quæ contineri à vasis vltra non valet: quæque ob id ipsum solet prædicta symptomata inducere. Siquidem copia hæc, dum bonitatem suam seruat, vt pariter augeri cum virium robore est nata, ita si quando has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatem naturæ amittet: quare tunc fieri nequit vt non putrescat. Ergo festinare ad sanguinem detrahendum oportet: quo vasorum natura, ex transpirando, ventilandoque, naturalem temperiem seruans, humoribus, eo quo inter initia modo, dominetur: quando si ad intemperiem versa laborabit, metuendum est ne hi putrescant. Excitatur autem intemperies in ea, ex febris calore. Optimum itaque est in huiuscemodi febribus statim non numero dierum, sed vni virium robori attentum esse. Quocirca non solum sexto septimoue, sed etiam sequentibus diebus sanguis mittendus est. Quòd si aut alij medici, aut æger, aut propinqui ipsius, non permittant vt secesvenam, ad frigidam exhibendam accedes, sed diligenter ante discernens, quantum nocumentum ex ea contingere posit. Quippe intempestiuè immodiceq; exhibita, lentos & crassos humores attenuari, digeriq; prohibet. Imbecillas particulas corporis concutit. Nonnullis illicò spirandi difficultatem, cōuulsionem, atq; tremorem conciliat. Tum verò, quibuscunque in particula principe tumor aliquis è phlegmones, œdematos, aut scirrhi genere constitit, ijs frigidam offerre non licet. Sed neque ijs quibus obstructio, putridusue humor non concoctus incommodat. At si per continentes febres concoctionis humorum notas videris, absque impedimentis expositis, audacter ægris frigidam quantum appetant, dabis: præcipuè

que si tali potioni assueuerint. Porrò erysipelas verum consistens in aliquo viscere, non aliter, quàm frigidæ potu, sanabis. Sin verò mistum cũ phlegmone sit, in hoc concoctionis expectandę sunt notæ. Cęterum minus tuta ijs qui pauxillum sanguinis, carnisque obtinent, frigidæ potio est. Celeriter namque ad solidas animalis peruenit partes, nulli quod eius vim frangat, occurrens. Qua ratione etiam hecticæ febres nec prorsus frigidam, nec multam aquam desyderant. At continentium febriũ maxima remedia hæc duo sunt, detractio sanguinis, & potio frigida. Verùm illa nullo non tempore: modò vires sustineant: hæc, quum & in pulsu & urinis, concoctionis euidentes cernuntur notæ: febris autem est maxima. Est etiam habenda ratio in missione sanguinis, tam eorum quæ præcesserunt, quàm quæ consequentur ipsam. Nam si præcedat ciborum cruditas, tanto tempore differre uenæ sectionem iubebis, quantum satisfacere tum ad eorum concoctionem, tum ut excrementa descendant, uidebitur. Sin sequetur necessariò uacuatio quæpiam (ut exempli gratia, muliebre profluuium) tantum illi relinquendum est, ex eo quod superfluum existit, quantum est per eam uacuandum. Sed nec negligenda interim natura eius qui uenit uacuandus: sicuti neque ætas, nec cœli status, sub quo & regio, & anni tempus comprehenditur. Sunt enim nõnulli ad extrahendos digerendosq; succos, natura propensi: nẽpe qui humidi & calidi existunt: quiq; raro sunt corporis textu. Adhæc, quibus os uentris aut amara bile redundat, aut imbecillum est, aut supra modum sensile. Pueri certè propter ætatem perpetuò. Cœli uerò status ubi calidus nimium & siccus est, corpus in ambientem resoluit. Atq; hi quidem scopi sunt, qui à sanguinis detractione dehortantur. Eam autem postulant, unà cum affectu, cuius causa primùm requirebatur, habitus durus, densusque, quique digeritur ægrè: tum ambiens humidus, frigidusque.

Methodus consistit in uniuersalibus, exercitatio in particularibus. Cap. VI.

Qvum autẽ in uniuersalibus methodus, in particularibus exercitatio consistat, fieri non potest, ut sine multiplici in ægris singulatim exercitatione, quod ex usu sit facias: nec sine uniuersalium cognitione, probè exercitatio procedat. Non licet siquidem ullius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris per uniuersalia theoremata: & in particularibus te exemplis exerceas.

Methodum habere oportet in uniuersalibus, & exercitatio in particularibus. Cap. VII. VIII. VIIII.

Vt igitur reuertar ad methodum, equidem uirtutis considerationem ad curationem morborum sæpe maximè necessariã arbitror: sic, ut quæ circa ægrum administrantur, omnia fermè eius unius causa fiant: aliquando mediocriter necessariũ: sic ut aliquid ex hac quoq;, ad ea quæ facienda sunt, consilij petatur: nõ tamẽ præcipua faciendorum ratio huc omnis dirigatur. Possum rursus ostendere, uirtutẽ adeò exiguum ad inueniẽda remedia cõferre, ut propter exilitatẽ & lateat: aliàs uerò prętermitti, ac silentio præteriri: quasi prorsus ex utiliter cõsiderãdis nõ sit: ut in diarijs febribus, in quibus uires nullã prouidentiã requirunt: utpote ualidæ. Verùm quod in uirtute accidit, id in reliquis omnibus quæ aliquid faciendum indicant, usu uenit.

Horum autem omnium aditum Hippocrates nobis ostendit, incultum tamen: quem methodo postea nos explanauimus: perinde, ut Traianus fecit, qui omnes Italiæ uias asperitate difficiles, refecit, instaurauitque.

Animæ naturalis sedes est hepar, irascibilis cor, rationalis cerebrum. vacuantia remedia virtutem exoluunt. Cap. X.

Vt uerò accuratius de ipsis uiribus disserã, operęprętiũ est scire, tribus diuersi generis facultatibus siue animis uniuersum animal gubernari. Quarum sanè prima quæ stirpibus est communis, quamque uocant naturalem, atque etiam appetitricem, iecur pro fonte habet: per uenasque illinc sparsas in uniuersum corpus, id alit. Secunda autem est, quæ non modò ut stirpibus, aut uita præditis, sed etiam ut animalibus anima, est insita. Hæc in corde, fonte caloris insiti, residens, ab ipso per arterias ab eodem ortas, in totum corpus disseminatur: diciturque tum uitalis facultas, tum irascibilis anima. Tertia denique est anima rationatrix, quæ in cerebro domicilium habens, uoluntarijs actionibus præsidet: per neruosque, ceu per canales, toti corpori sensum & motum largitur. Has igitur facultates seruare, nihil planè est aliud, quàm uitam seruare. Siquidem qualibet earum amissa, necessum est, reliquas simul perire. Ac proinde in opere de sanitate tuenda huc omne consilium direximus: in hoc uerò, primum propositum est, morbi sublatio. Nam cuiusmodi in illo est sanitatis tuitio, eiusmodi in hoc est morbi sublatio. Quorum utrique communis est ipsa uitæ custodia. Hoc tamen interest, quòd quæ secundæ ualetudinis tuendæ gratia geruntur, eadem statim uitam tuentur: quæ uerò affectiones præter naturam in morbis discutiunt, ea non omnino uitã custodiant. Quippe aliqua eiusmodi prædita sunt facultate, ut si immoderatè aut intempestiuè utare, uitam adimant: quod solent uacuationes immodicæ. Ergo quum uirtus tantopere necessaria sit, eam autem lædant

lædant omnia vacuantia remedia, si quis ipsis parum moderatè vtatur: vtiq; aduersæ inter se faciendorum indicationes in talibus corporibus sunt, in quibus affectus, quo expugnetur, notabilem vacuationem desyderat: virtus autem hanc ferre non valet. Cæterùm quemadmodum nihil quod sanitatem tuetur in valentibus vires corrumpit: sic in ægrotis aliquando virtus succedit ijs, quæ veluti in perniciem eius administrantur: vt si euacuemus in plenitudine quæ est supra vires: aliquando ab ipsis dissoluitur. Etenim in synochis febribus ex meatuum stipatione ortis, quoniam valida plerunq; virtus est, citra periculum vacuatio adhibetur. In alijs verò quæ ex corruptela humorum gignuntur, existit maximè periculosa. Siquidem quod corruptum est, alienum à natura quum sit, id se auferendum dictat, vel vena incisa, vel purgatione. Horum autem præsidiorum neutrum feret imbecilla facultas, si quando cũ corruptela coiuerit. Oportet igitur, vbi indicationes ita sibi aduersantur, paulatim quod vitiosum est, vacuare: paulatimq;, quod salubre est, in eius locum reponere: quam curationem vitiosi succi Medici epicrasin nominant.

Sanguis dupliciter inutilis redditur, & quando utilis sit sanguinis missio. Cap. XI.

QVum igitur sectio venæ, sanguinis sit vacuatio: sanguis autem ipse utilis possessio naturæ existat: sic vtiq; oportet venæ sectionem fieri, vt quod inutile ex sanguine ipsi naturæ est, emittatur. Fit porrò sanguis bifariam naturæ inutilis: uel quum propriam qualitatem ad unguem non seruat: nec amplius nutrire, sicut prius, potest: uel dum ita multitudine creuit, ut premat uires, aut distendat uasa, uel rumpat ea, uel obstruat. Atq; in his quidem missio sanguinis utilis est, ceu uacuantium præsidiorum unum: in alijs autem, ceu quod humorum uehementiorem impetum ad partem diuersam reuocet, uel ad latera deriuet. Postulat autem semper ualentes uires, quæ modo uacuationis eius respondeant. Quoties igitur uirtuti notabilis ex uacuantibus auxilijs noxa incidet, toties ipsa utile aliquid indicabit: æquè utiq;, ut quum manifestè iuuabitur. Vbi uerò ex ijs quæ affectum submouent, nec commodum illi accedit ullum, neq; incommodum, ibi ueluti inutilis prætermittitur.

Virtus quot modis sit seruanda. Cap. XII. XIII.

POrrò quicquid aliquam præstat indicationem, si natura id simplex sit, etiam quod indicatur, utiq; simplex erit. At si illud compositum sit, & hoc erit quoq; cõpositum. At sanè quædam custodiam sui: quędam amotionem indicant. Virtus itaq; semper unam rem indicabit: utiq; sui custodiam. Custodietur autem, primò quidem, si quod ex substantia ipsius uel inanitum uel alteratum est, correxerimus. Secundò uerò, si quæ ipsius substantiã uacuare, alterareq; possunt prohibuerimus. Aestimari autẽ debebit interim, quod magnitudine, dignitateúe antecellit. Maxima igitur dignitas, uirium ipsarum est: quando uiuere ipsum nobis ex harum custodia constat: utpote quum uitam, aut ipsas esse uires, aut earum actiones, necesse sit. Virtus ergo omnium prima custodienda hominibus est. A uiriũ indicatione proxima existit, quæ ab affectibus, quos curare conamur, subministratur: postea deinceps reliquæ. Quicquid igitur indicationi, quam uires præbent, aduersatur, id secundi est loci. Quę uerò cum ijs quæ cõducunt uiribus, in idem competunt, hæc utrunq; calculum referunt: & eorum quæ primæ sunt notæ, & eorum quæ secundæ. Quare citra controuersiam facienda. Quæ uerò aduersantur, aliquando administranda prorsus non sunt: aliquando paulatim. Prima igitur indicatio omnium est, quæ à uirtute sumitur: non tamen sic prima, ut curationem nos doceat: quũ ex numero curatricium indicationum non sit, sed uitalium. Nam neq; ut ualeamus, neq; ut à morbis liberemur ab ea quicquàm primum desumimus, sed ut uiuamus: quàmuis ex accidenti interdum uirtutis roboratio ad affectus curationem conducat.

Indicationes medicatrices vnde sumantur. morbi differentiæ. febri quæ conueniant. Cap. XIIII.

AT uerò medicatrices indicationes à morbo ipso sumuntur, & à temperie corporis, & ab ambiente nos aere: qui causæ sine qua non, rationem obtinet: quum sine ipso nec tolli morbus, nec teneri sanitas possit. In omni itaq; curatione agendorum indicationes in his tribus ad summum consistunt. Reliquæ autem omnes ab his in partes diductis, oriuntur. Cæterùm effectus ipse haudquaquàm in causas diduci est aptus, quemadmodum temperies atq; ambiẽs aer: sed tantummodo in differentias. Nam aut in similaribus consistit partibus: aut in instrumentarijs. Ac in similaribus quidem, uel simplex est intemperies, uel composita. In instrumentarijs, circa simplicium partium uel posituram, uel formã, uel numerum, uel magnitudinem, tum quæ horum sigillatim traditæ sunt differentiæ, consistit. Porrò affectuum qui simplices partes occupant, unus est intemperies calida. Quæ si in totum corpus diffusa sit, appellatur febris. Ideoq; omnis febris, qua febris est, humectatio refrigeratioq; remedia sunt. Ac si sola quidem sit febris, ad refrigerandum humectandumq;, ueluti ad finem, dirigetur omne medentis consilium. Quare, materia inuenta, opportunum tempus ex quatuor febris

febris temporibus sumes: quantitatem verò, ex conferendo cum naturali habitu morbum. Quippe, quantum is recessit à naturali habitu, tantum opus est ægrum refrigeres & humectes. Ambiens autem aer (cuius fugere commercium non licet) si contrariam morbo temperiem habeat, è præsidiorum numero est unum: sin similem, vna est morbificarum causarum. Iccirco tunc inhibenda eius noxa est, scilicet reliquorum auxiliorum humiditate ac frigore intensis, adauctisq;. Ipse autem arte reddendus est talis, qualis ad profligandam febrim, aut aliam quampiam dispositionē, desyderatur. Si igitur morbus siccus & calidus sit, humidiores frigidioresq; domos & eligemus, & pręparabimus. Sicuti è diuerso, si frigidus, humidusq;, eas quæ calfaciant & siccent. Sunt itaq; deligendæ quæ ex seipsis eiusmodi sint. Alioqui industria nostra pręparabimus ipsas, per æstatem quidem eas subterraneas molientes, & ad Septentrionem cōuersas: ac pauimenta ipsarum assiduè humore aspergentes: tum vt ex euripo aliquo aura expiret, machinantes: flores præterea & germina, quæ frigidæ humidæq; sint facultatis, per aream disseminantes: per hyemem verò, contraria horum facientes: præsertim vbi morbus suadet: ubi non suadet: excessus tantùm utriusq; temporis remittentes.

Indicatio curationis generalißima est contrarietas. *Cap. XV.*

POterunt rursus tres illæ indicationes prædictæ ad duas tantùm reduci: nempe ad morbum & sanitatem. Neq; enim aliud ipsa sanatio est, quàm morbi in sanitatem translatio. Qui affectus contrarij quum sint, necesse est per contraria fiat eorum alterius in alterum transmutatio. Atq; ita rursus una erit sola curationum indicatio generalissima, uidelicet contrarietas. Cæterùm ad accuratam contrariorum administationem, necessum est curandorum corporum prius & naturas & temperamenta cognoscere: quæ quidem tum ex ijs quæ in libris temperamentorum tradita sunt, noscuntur: tum ex ætate, & tota anteacta uita, quæ nimirum in uictus & exercitij ratione consistit, præterea, in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc cœli statu, conuersatione.

Consuetudo ad inuentionem remediorum, & ad sanitatem tuendam plurimum potest. *Cap. XVI.*

EX ipso autem temperamento inuento, administrandorum indicatio suppeditabitur. Sed neq; paruum quid, negligendumúe, ad remediorum inuentionem consuetudo adfert: ueluti nec ad sanitatem tuendam: quum singulorum corporum etiam naturam ostendat. Nos siquidem uia rationeq; ab ea procedentes, inuenimus ipsarum partium affectum: dein ex illo rursus peruenimus ad faciendorum indicationem. Consuetudo itaq; curationis rationem indicat, per corporis naturam intercedentem, quemadmodum ætas: quæ & ipsa temperamenti interuentu, præstat indicationem.

Corpora dißipatu facilia, & difficilia sanguinis detractionem prohibentia. *Cap. XVII.*

ADuertere autem oportet, corpora frigida & sicca, quæq; ex terrestri natura constant (cuiusmodi sunt mineralia) quàm ægerrimè solui. At quæ calida & humida sunt, eorum substātiam celerrimè dissipari in ambientē. quæ uerò in medio horum, ex diametro pugnantium, consistunt, ea corpora quo magis ad hæc, uel ad illa accesserint, eo uel aptiora ut dissipentur erunt, uel contumacia magis. In summa, citra calorem nō potest in halitum digeri corpus ullum, quandiu substantia eius coacta densataq; manserit. Puerorum autem substantia, facillimè omnium digeritur, dissipaturque, propterea quòd est ut humidissima omnium, sic nulla frigidior. Quo minus uacuantis præsidij eget: quum ex se ipsa naturaliter abundè uacuetur. Fit autem profectò & propter calidam siccamque regionem, & tempus æstiuum, & statum cœli impensè siccum & calidum, notabilis per cutim uacuatio. Itaq; hac de causa, qui sanguinis detractionem desyderant, ijs aut prorsus non secabimus uenam, aut parum detrahemus. Eruntque in hac detractione quoq; spectanda, natura ab initio, consuetudo, ætas, locus habitationis, anni tempus, cœli status, necnon is, quem curamus, affectus: aliaq; ratione, ante hunc, laborantis facultas. Quum uerò affectus sint numerosi, cuiq; ipsorum sua est curationis per contraria indicatio. Quo circa, octo intemperamenta quum sint, octo erunt etiam morborum, quibus simplicia corpora sunt obnoxia, particulares indicationes. Vltraq; has, una eius affectus, qui instrumentalium communis est, diciturq; continui diuortium: cuius sanè est indicatio curationis, unitio. Est igitur unum morbi genus, quod similares & simplices animalis uexat particulas: quam intemperiem uocant. Huius aliquæ differentiæ oriuntur ubi corpora, nudis qualitatibus alterantur: aliæ ubi accedente etiam humorum affluxu. Qua sanè dispositione utraq;, uel afficitur una pars corporis, uel plureis, uel uniuersum corpus.

FINIS.

GALENI

GALENI PERGAMENI
DE FEBRIBVS CVRANDIS
Liber III.

Indicatio ipsa à febre, à febrili causa, & à facultate oritur. Cap. I.

ERGO in diarijs febribus simplex quidam est in corpore præter naturã affectus: utpote causis quæ primum eas excitarunt, iam adẽptis. In quibus verò causa quæ eas accendit adhuc manet, in ijs neq; affectus simplex, neq; sanatio est. Siquidem quod febris iam receptũ in corpore est, id ex propria ipsius curãdi indicatione discutere oportet: quòd adhuc est futurum, id propulsare, ac ne fiat, vitare. Vetabitur autem, si quæ id excitat causa prorsus summota sit. Itaq; in diarijs faciendorũ indicationem maximè ex ipsa febre capiemus. In reliquis verò, quæ accensionis suæ causam intus habent, prima indicatio ab ipsa sumetur causa. Quare si febrium quę multos dies continuant, rectè ostendimus putredinẽ esse causam: hæc nimirum sananda est prima. Sed nec interim extinguẽdæ febris, quæ per eam iam accensa est, ratio non habenda. Ac si quidem in idem consentiant, & quæ febrem extinguunt, & quæ oppugnant causam, in quod vtraq; conspirant, quum vnum sit, sine cunctatione est agendum. Sin febris, quæ iã accensa sit, sanatio, causam quę hanc excitauit, est auctura: aut quæ causam submouent, febrem exasperabunt, diligens habenda consyderatio est de remediorũ specie. Etenim si intolerabilis ægro sit magnitudo febris, committendũ nõ est, ut per ea quibus causam adimimus, febrem augeamus. Sin ita mediocris sit febris, vt quo tempore cõtra causam tantum pugnas, obruendæ interim vires ęgrotantis non sit, vtiq; contemnendus is curationis modus non est. Non contemnendus autem nec ille est, qui contra id, cuius maius momentum est, instare iubet: nec tamen alterius omnino negligentem esse. Quum autem in examinandis ijs, ad hominis salutem non parum momenti facultas habere videatur, tria nimirum erunt, quæ in propositis iam ob putredinem febribus, agẽdorum indicatione nobis prima largiantur. Febris videlicet. Eius effectrix causa. Præterea naturalis facultas. Cæterùm priora duo sobmouenda sunt: tertium est custodiendum. Erit itaq; rursus & hic necesse, ut tum febrem, tum eius causam, cum facultate ipsa conferas. Mox si eadem ambo remedia requirant, ea propterè exequaris. Sin indicationes pugnabunt, vnam præferas, uel quæ à uiribus sumitur, uel quæ à causa, uel quæ à febre: sic ut quæ cęteris sit ualentior, hanc magis sequaris: nec tamen cæteras negligas.

Diariæ quando fiant diuturniores: affectus harum multiplex, ac differentia multiplex. Cap. II.

NVnc verò ad particularium præsidiorum differentias nos conuertamus: repetita tamen mentione diariarum: quum & ipsæ, inscitia medicorum, in plurium dierum febres aliquando degenerent: idq; vel earum effectrice causa abeunte: uel etiamnum persistente. Porrò abijt effectrix causa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æstiuo sole, fatigatione, & bubone qui iam desiuit, citra stipationem febris est excitata. Manet, quoties vel ab externa causa, uel ab ipsa febre, stipatio aliqua est orta. Nam & frigiditas, & astringentium usus, per mediam stipationem, semper febrem excitant. Vstio præterea nonnunquàm constipat corporis habitum. Iam ipsum febris principium, ubi cum horrore inuasit, stipationem subindè fecit. Quinetiã glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi succi, ubi mediocriter obstruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt. Dicuntur autem id genus febres omnes diariæ, quia soli vno die sunt aptæ: computata cum hoc unà & nocte. Cæterùm non est idem diariarum omniũ affectus. Sed ab aliquibus ĩseparabilis stipatio est: ab aliquibus minimè inseparabilis: sed uel ut plerunq; simul adest: uel ambigua sorte: vel rarò. Inseparabilis stipatio est ijs, qui ex aluminosa aqua, vel calcãthode, vel tali quapiã alia, aut ex frigore, aut leui obstructiõe febricitarũt. Plurimũ verò ijs adest, qui ex vstione febricitãt. Ambigua sorte, ijs, qui ex fatigatione. Quicunq; verò, ex ira vel tristitia, uel vigilijs, vel pertinaci studio, vel cruditate, vel bubone febricitant, ijs rarò adiuncta stipatio est. Atq; harũ omniũ febriũ nulla (quod vtiq; ex ipsa sit) ad secundã vsq; accessionẽ perdurat, sed intra quatuor & viginti horas omnino desinit: idq; cũ sudore, uel madore, uel transpiratu quodã halituoso. Aut si quando earum aliquæ (quod tamen rarius contingit) longius trahunt, duæ ijs accedunt causæ, quæ ipsas solui uetant. Earum una frigus est, quod uel ex ambiẽte aere, vel ex vnctione quapiã extrinsecus admota proueniat. Altera egregia illa diatritos est, si qui uidelicet hanc transire, medicorum inscitia coguntur. Multæ igitur apparent diariarum esse febrium differentiæ particulares. Vna, quando iam prorsus recessit ipsarum effectrix causa: ueluti ustio. Altera, quando hæc etiam adest: sicuti stipatio. Cuius duę sunt differentiæ: nempe exiguorum meatuum & dẽsitas, & obstructio. Sanè dẽsitudo ipsa, aliàs ex siccitate prouenit: aliàs ex frigore, eoque uel simplici, uel cum astrictoria ui. Iam uerò obstructionum ipsarum, alia est, quæ ex abundantia: alia quæ ex qualitate succorum, scilicet qui aut lenti, aut crassi sint, incidit. Præferetur autem inter remedia, in eã quam copia facit, sanguinis missio: in ea, quæ ex humorum qualitate cõsistit, attenuantiũ vsus.

Consilium verò sumptum à uiribus, ut in diarijs sanè est exiguum, ita in ijs qui pluribus diebus urgent, satis magni est momenti, eoq; maioris, quo liæ sunt longiores. Enim uerò, ubi naturaliter vires se habent, ne minimum quidem in diuturnis febribus uacuationum vsum morantur: vbi autem sunt infirmiores, pro magnitudine imbecillitatis, impedit vsus auxiliorũ vacuantiũ. Rarius autẽ accidit, ut protinus in primo, secũdoue die, vires imbecillę cernãtur: id quod tamẽ interdũ accidit, vel propter ægrotantis malum corporis habitum, uel propter senium. Nonnullis etiam fatigatio, vbi tristitia, vigiliæq; præcesserunt, & inedia per totum secuta est diem, dein febris prius quàm homo cibaretur, circa vesperam occupauit & nox insomnis est acta, uires impensè resoluit.

De nutricatione febricitantium. Cap. III.

Porrò quibus temperies corporis ad siccum calidumq; conuersa, febrem accendit, ij interdum vel in prima inuasione accessionis, nutriendi sunt: ne dum ante illam. Eis autem soleo ipse sorbitionem ex alica exhibere, iniectis in eam mali punici granis: qui cibus bilioso stomacho est optimus. Nam & roborat hunc, malum punicum: & alica, cum diutissimè in eo citra corruptionem maneat, sensim concoquitur, idque nec acescens, nec etiam innatans.

De horrore, ac de rigore tractatur. Cap. IIII.

Igitur mordens halitus, succusq;, ubi per sensibilia corpora fertur, horrores & inæquales totius corporis concussiones facit, in ijs, quibus cute stipata, quæ prius transpirabat, iam sunt detenta. Quæ quidem, si fuliginosa sint, febres accẽdunt. Eiusmodi autẽ halitus, succosq; tũ multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor, & cura, augent: tum proximè ab istis, unum illud per se interdum augere eos sufficit, vtiq; si cibum quis non sumpserit. Efficitur nanq; corporis halitus in ijs naturis, quæ facilè amaram bilem gignunt, ex longa inedia biliosus. Concussio itaq; siue rigor succedet, propter eorum quæ feruntur excrementorum, tum multitudinem, tũ acrimoniam, tum impetus celeritatẽ, tum laborantis virĩu imbecillitatẽ. Horror verò fiet, vbi & qualitas corũ, & impetus velocitas est remissa: tũ copia minor: ac potissimum cum vires tristanti obsistant. Quod si largius remittantur iam dicta, ne horror quidem continget: sed uel quidam ceu ulcerosus sensus: uel tantùm inæqualitas. Porrò quibuscunque uirtute existente imbecilla, squalidoq; ipsius corporis habitu, incipientis adhuc accessionis uidi adesse symptomata, ijs omnibus panẽ ex uino diluto, & calente, maturè, exhibens, horrorem statim inhibui. Quãto uerò hos citius cibaueris, tanto scilicet magis febrem prohibueris. Sin duæ horę ab initio inæqualitatis interpositæ sint, nutries, tunc quoq;, modò adhuc duret horror: prædicẽs tamẽ, quòd hi febricitabũt, cæterũm innoxia febre, & cui cutis mador succedet: quo facto, tũ lauare, tũ nutrire debebis. Quòd si horror præterierit, ac iam planè febricitent, id tẽporis nõ sunt cibandi: sed decrescẽte iã accessione atq; interdũ in summo uigore, nutriẽdi sunt solutionis integritate nõ expectata. In nullo nãq; squallido affectu cõmodè finitur accessio, prius q̃ illi uel ex lauacro, uel humido uictu, humectatio accesserit.

Inedia nocet calidis, qui à principio corripiuntur hectica, quando vero sint nutriendi Cap. V.

Calidis itaq; & siccis naturis, siue à primo ortu sint tales, siue sint etiam acquisititiæ, maximè inedia aduersatur, febriũ paratissima causa. Inter alia autem, calidus in summo, siccusq; cœli status, iã dictã temperaturam efficit. Hic autem status alio anni tẽpore, q̃ æstate, planè incidere nequit: sicuti nec humidissimus pariter frigidissimusq;, in alio q̃ hyeme. Corpora igitur calida & sicca, ex inedia facilè in febres ardẽtes incidunt: à quibus, nisi prius mors occupet, in hecticas transeunt: atq; ab his, in marasmũ: uel protinus ab initio, ardentibus præteritis abeũt in hecticas. Maximè autem siccas, calidasq; dispositiones corporum, à principio febris hectica corripit: id quod olim cuidam iuueni contigit, qui ex ira febricitauit. Cui quidẽ, quoties nutritus est, fontanæ planè gelidæ dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam simul multã sibi dari, qui ita sunt affecti, citra noxam non ferunt. Quo circa utilissimum fuerit, ubi febris ideam perspexeris, in prima statim occasione, minori cũ periculo, copiosiori frigida uti: corporibus ad ualidam siccitatem nondum perductis. Iã uerò quemadmodum in quibus febris accenditur propter mordentem acrimoniam excalfacti, attenuatiq; à Sole, inedia, & laboribus, succi, maximum eius remedium est humidum nutrimentũ: sic è diuerso, ubi ob copiam, uel obstructionẽ, uel phlegmonem, uel humoris alicuius putredinem, febris est orta, maximo malo est cibus. Quare hos quidẽ, nec in febris inclinatione, citra noxã nutrias, nedũ ipsa accessione inuadente: illos uerò, omni certè tempore, sed potissimum per inclinationẽ. In summa uerò, illa duo à primo statim die, sunt tibi in omni ægro spectanda, morbi summus uigor, & ægrotantis uires: à quibus cibãdi consilia petas. Postea si trãsiri summũ incremẽtũ sine omni cibo potest, in cibi abstinẽtia hominem ipsum seruabis. Sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit sola mulsa. Quòd si maius desyderat, quàm sit ex mulsa, ptisanæ cremor satis erit. At si fas non est summum morbi incrementum aut tenui uictu, aut inedia transmitti

ri, id agendum, vt homo statim in prima accessionis inclinatione nutriatur. Aliquos verò ipsorum, & quum inrasura adhuc est, & quum incipit, cibabis. Sint porrò hi sicco temperamento & calido, oportet: tũ viribus necessariò imbecillis: quũ fieri nequeat, vt abundè siccum, calidumq; corpus, si febricitet, viribus sit valentibus. Si autem cũ eiusmodi febri & corpore, momentanei membri phlegmone sit coniuncta, omnino æger morietur: magisq; id certum est, si vel peripneumonia, vel pleuritis vel angina, vel ventriculi, vel iecinoris phlegmone infestet: In quibus sanè affectibus vna salus est, virium robur. Nam quod ad phlegmonem quæ in ijs est partibus attinet, minimè planè est cibandum. Quod ad virium infirmitatem, vtiq; sæpe. Ac proinde necessum est, aut resoluantur vires, aut phlegmone augeatur.

Hectica febris quando sit expectanda, ac victus ratio quæ sit febricitantibus. Cap. VI.

QVoties igitur vel ex lassitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel uigilijs, vel tristitia, vel longa inedia, vel uniuersis unà coeũtibus, siccatum corpus est, ac febris inuasit, quæ & aridam reddit cutem, & igneum calorem refert, utique hunc talem timor est hectica febri correptum iri, potissimum in æstate, ac cęli statu sicco, calidoq;. Oportet autem, quamprimum ptisanę cremore, & sorbitione ex alica nutritum, paneq; post oblato, aquæ frigidę potione hominẽ cures. Quippe protinus extinguitur, ac cessat omnino febris: modò nec phlegmone aliqua ei sit adiuncta, nec putridus humor. Quanquàm ego etiam uel si hæc aderant, ægrotorum non paucis aquam frigidam dedi, tutius esse ratus, phlegmonas in præsens augere, quàm sinere hominem in hecticam febrem prolabi. Cæterùm si magnum fore incommodum, uel humori putri, uel phlegmonæ sit suspitio, à frigida quidem danda abstinebis: refrigerantibus autem remedijs, quæ foris applicantur, uteris: modo ea super os ventriculi, aut tota præcordia: modo super pectus imponens: ubi scilicet plurimum subesse caloris, maximè iudicabis. Balnea etiam, ijs qui siccato plurimũ corpore sunt, & citra humorũ putredinem febriunt, non incommoda existunt. At phlegmonas subsequũtur febres, propter putredinem humorũ, qui in ipsis impacti habentur. Possunt tamẽ, uel citra phlegmonem, in ipsis uasis aliqui humores putrescere: idq; aut in una animalis particula, ĩ finibus ipsorum impacti: aut etiam in totis eorum capacitatibus, quæ inter bubones & alas sunt, comprehensi. Vbi igitur citra putredinem squallenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis, in ijs remedijs quæ refrigerent, humectentq;, statuere oportet.

Remediorum refrigerantium, ac humectantium materia duplex & refrigeratio in febre est periculosa. Cap. VII.

POrrò duplex genere est harum rerum prima materia. Vna, eorum quæ foris incidunt: altera, quæ intus in corpus sumuntur. Extrinsecus corpori incidunt, tum aer ipse qui nos ambit, tũ pharmaca, quæcunq; humectandi refrigerandique uim obtinent: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneum. Intrò in corpus sumuntur, quæ eduntur, ac bibuntur, & inspiratus aer. Ab his generibus tentandum est propositis hoc loco febribus tum humiditatem, tum refrigerationem comparare. Verùm refrigeratio, quoniam per efficacissimam qualitatem inducitur, & parui tẽporis est, & periculosa. Contra siccitatis, per ea quæ humectent, curatio, ut longi temporis est opus, ita minus est, quàm refrigeratio, periculo exposita.

Febriẽtibus quales ædes cõueniãt, quis aer. Cap. VIII.

SI igitur temperatus sit aer, qualem se exhibet, tali eo est vtendum, nihil amplius de eo nobis solicitis. Sin uerò admodum calidus, uel sit admodum frigidus, pro calido inducendus arte contrarius est, subterraneis inuentis domibus, quæ & frigidissimæ sint, maximeq; per æstatẽ, & ad septentriona conuersæ: tum auris quibusdam suauibus opera nostra paratis: aliàs ex euripis, in quos multi se aquarum fontes pręcipitent: aliàs aqua frigida ex uasis in uasa transfusa: id quod etiam conciliat somnum: prætereà domo assiduè aqua, quæ prorsus frigida sit, aspersa: ac rosis plurimis humi fusis, aut uitium capreolis, aut ruborum clauiculis, aut lẽtisci ramis, aut deniq; reliquarum, quæ refrigerent, stirpium aliquibus, turba quoque hominum ingredi prohibita: vt quæ domum similiter calfaciat. Ac sic quidem calidissimum aerem, qui scilicet in æstate calida & sicca accidit, refrigerare est tentandum. Qui sanè si modicè frigidus sit, hoc esse contentos oportet, nihil de eius tempene alterantes. Qui verò frigidissimus est, utique quatenus respirando attrahitur, admittẽdus est, ut qui admodum calorem cordis refrigeret, non tamen quatenus extrinsecus ægrum contingit. Quippe densat, cogitque cutim, putrilaginosorumque humorum effluxum, atque transpirationem cohibet. Siquidem per pulmonem, quod rarum est viscus, difficile non est, ut tum qualitas ipsius, tum etiam substantia, facilè ad cor perueniat: per cutim verò, utpote densatam, fieri id nõ potest. Cæterùm ex frigida inspiratione maius sequitur cõmodum, quàm incommodũ ex cute densanda: præsertim cum operimentis hanc nobis calfacere liceat. Porrò utendum maximè eiusmodi aere est in ijs hecticis, in qbus primũ ꝙ afficitur, ipsum est cor: æquè vt si ventriculus primum affligere-

tur, ipsi per comesta & bibita succurrendum esset. At iecinori ex inspirato aere nulla certè accedit utilitas: à comestis uerò & bibitis, minor planè quàm uetriculo: aliqua tamē haud obscure aduenit. Communis autem omnium sanatio est, per ea quę extrinsecus applicata refrigerant, & humectant. Atq; ob hæc quidem viscera, magna ex parte hecticas, marasmodesq; febres accidere conteplati sumus. Superueniunt tamen aliquando & pulmonum intemperantiæ calidæ & siccæ. Incidunt præterea & pectori, & mesenterio, & ieiuno, & colo: interim verò, & vtero, & renibus. In septo autem transuerso marasmum non vidi: febrem hecticam vidi. Eiusmodi autem affectum & spirandi difficultas, & delirium excipere solet. Ex quibus magna ex parte prius moriūtur, quàm hectica sit prorsus perfecta. Est autem eorum agnitio facillima, tum ex pulsus duritia, tum ex eo quòd præcordia plurimū trahuntur sursum, tum ex difficultate respirationis, quæ illis est inæqualis, & varia: interdum admodum rara, magnaque: utiq; quum delirij malum præcipuè dominatur. Frigidus itaq; aer tunc vel maximè confert, quum quod primum afficitur, ipsum est cor: quis confert & in reliquis febribus non parum: quandoquidem in his quoq; necesse est cor similem intemperiem recipiat.

Refrigerantia extrinsecus in febribus qualia esse debeant. Cap. VIIII.

PVlmones etiam ubi ij sunt qui primùm patiuntur, plus cæteris omnibus aerem refrigerantem postulant. Porrò ex medicamentis, quæ admota extrinsecus in eiusmodi affectibus, refrigerandi humectandiq; uim possident, deligenda ea sunt, quæ non modò citra astrictionem refrigerent, sed etiam corporis substantia sint tenui. Ac quæ quidem absolutissimè tenuium partium sit, substantiam exactè frigidam inuenisse, fortasse nō est. Dixi exactè, propter acetū. Quod quum omnium (quæ nouimus) potestate refrigerantium, planè tenuissimarum sit partium, admistam sibi aliquam habet caliditatē. Preterea corpora quę contingit, siccat: quàmuis ad imaginationem sit humidum. Quo fit ut ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, solo eo nō utamur, sed tanto aquæ frigidæ admisto, ut possit bibi. Hoc autem medicamen quòd subdā, humectantium & refrigerantium omnium simplicissimum est, optimumq; ad erysipelata, & pudēdorum phlegmonas inter initia, prius quàm depascens aliqua subindicetur putredo. Olei rosacei ex omphacino oleo citra salē cōfecti. Vncias 3. uel. 4. Ceræ albæ, & elotæ, unciam unam. Liquentur simul in uase duplici, ac fiat ceratum humidum, cui abundo refrigerato, misceatur paulatim in mortario tantum frigidissimæ aquæ, quātum in se, dum cum ea mollitur, accipere possit. Quòd si aceti quoque admodum tenuis & clari paululum adijcere uelis, utiq; magis adhuc tum refrigerans, tū humectans medicamentū efficies. Non debebit autem medicamentum hoc eo vsq; super ægrum corpus manere, dum manifestè incaleat: sed assiduè subinde mutari. Aliud. Oxalidos, aut oxylapathi succus, cum exigua polenta mistus, excipiatur duplicato & detrito peniculo, aut linteo: affatimq; frigidum totum id admoueatur. Quin etiam portulacæ, & semperuiui, & vuæ immaturæ succus, similiter polentæ miscentur. Ad hæc, lens palustris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi succus, aliaq; refrigerantia, cum tenui polenta miscentur. Licet etiam absque polenta, uti integris herbis tunsis. Iam uerò quod epithema ex pinguibus conficitur palmulis salutare medicamentum est. Porrò coquere oportet harum carnem, omni membranoso exempto, aliàs ex solo claro aceto: aliàs aqua ipsi permista: atque hac, vbi tenera satis reddita est, tunsa uti. Est verò salutare medicamen ad talia, etiā succus rosarum frigidus, vnà cum polenta. Salutares similiter sunt & ipsæ rosæ contusæ. Præterea stirpium, quæ moderatè astringunt, germina trita. Ad quem modum vti aliquando licet herbis mediocriter astringentibus, ut solano. Huiusmodi tamen refrigerantia omnia, illi tantùm admouenda sunt parti, quæ primariò est affecta: non alijs quæ refrigerari non postulant. Ego nanq; hominem scio, qui imposito præcordijs refrigerante medicamento, laborarit statim dypsnœa: sicuti alterum, qui tussierit protinus.

Refrigerantium remediorum nonnulla per se refrigerant, vt potio frigida: alia per accidens, vt balneū, de quo agitur. Cap. X.

VErùm ex remedijs ipsis, nonnulla quidem per se, neque intercedente alio, refrigerare sunt nata: ut gratia exempli, frigidæ potio, necnon succus uuæ immaturæ. Alia autem ex accidenti: ut sanguinis missio: quæ calida aliquando intemperiem sanat. Ad eundem modum & clystere, & purgatio & fomentum, & cataplasma: quę uidelicet digerant, concoquantúe. Vtranque uerò facultatem in se comprehensam habet dulcis aquæ balneū temperatum: utpote ex partibus uaria facultate præditis constans. Siquidem quū primùm in id ægri ingrediuntur, in aere versantur calido: postea in calidam aquam descendunt. Mox ab hac egressi, in frigidam. Postremò sudorem detergent. Potest autē prima eius pars materias per totū corpus, tū calfacere, tum liquare: præterea, quæ inæqualia sunt, æquare: & cutim laxare: & multa, quæ sub hac ante detinebātur, uacuare. Secūda eius pars, ubi quis in sicco corporis affectu ea vtitur, pōt madorū vtilē solidis partibus

bus immittere. Tertia balnei pars potest, ubi quis frigida vtitur, & totum corpus refrigerare, & cutim densare, & vires firmare. Quarta verò, corpus per sudores, citra refrigerationis noxam, vacuare. At vbi quis intempestiue lauatur, in horrores, cutisq; densitudinem incidit. Est autem continens ipsius horroris causa, mordentium excrementorum, aut etiam crudorum humorum, confertim actorum, citatior motus. Proinde, quibus horum est abundantia, caro verò ac cutis densæ, siue balneum sint ingressi, siue steterint in sole, siue quoquomodo uel gestati, vel perfricti, uel exercitati, uehementius dimoti fuerint, utiq; ijs horror incidit. Contra, quibus hæc pauca sunt, & corporis habitus, ut remittatur, laxeturq; à balnei calore, promptus, ij non modò non horrent, sed etiam meliores redduntur, utpote excrementis per id uacuatis. Quo rationabilius, neq; in primo inuasionis initio, nec in incremento quisquã ægrotantem lauit. Quippe densata est, hoc tempore, coarctataq; & cutis ipsa, & quæ sub hac habetur carnea substantia. At in febris inclinatione uel incipiente, uel procedente, uel amplius progressa, sæpenumero nos ægrotos lauantes, non parum eis contulimus. Si quis igitur balneũ ingressus, minimè inhorruit, sed laxata illi, necnon rarefacta est cutis, huic succedent planè excrementorum uacuatio, ęqualis per uniuersum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, tensorum laxatio, densatorum fusio. Ac uacuatio quidem excrementorum, omni febri est utilissima. Pari modo & rarefactio, & relaxatio. Fusio tamen, & calor, non item: sed calor omni febri inimicus est. At fundi æqualiter, id solidis quidem animalis partibus non est alienum. Succis certè non perpetuò est utile. Sed quoties in animali uel phlegmone, uel affectus phlegmone similis constitit, uel vtrauis plenitudo, omnium inimicissimum. Nam phlegmone quidem, quum calfacti & liquati succi ad ipsas confluunt, augentur. Tunicæ uerò uasorum, impares plenitudini, quæ iam ex liquatione est repleta spiritu, distenduntur, ac uires hoc nomine malè habent. Ergo calidis illis, siccisq; affectibus, effusio mordentium est salubris: liquatioq; eorum contingit citra periculum. Calfactio tamen noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte optimè administrata sumuntur. In secunda autem (quæ lauacrum erat) ut febrilia corpora ex humectatione iuuantur, sic ex calore nihil illis commodè accedit. At in tertia, refrigerantur innoxiè, quæ fuerant excalfacta, & uires firmantur. Si qua uerò & laxata, & iusto plus sunt remissa, ea in naturalem redeunt mediocritatem, id quod quarta balnei pars, quæ detersio est, indicat. Quippe quibus rite sunt omnia adhibita, ij post frigidæ usum adhuc sudant, & omnia ipsis excrementa uacuantur. A balneis igitur (ut unam omniũ ueluti summam colligam) uacuatur quicquid in corpore uel fumidum, uel fuliginosum præfuit. Reducuntur ad naturalem symmetriam, tum caro ipsa, tum cutis: corrigitur solidarum partiũ ariditas: & calor non modò is qui ex lauacro accessit, sed qui etiam præfuit, ex frigidæ usu extinguitur. Maximo huius rei documento est, præsidiũ quod sentiunt homines, ex huiuscemodi balneo, ubi à feruenti sole exiccati, lauantur. Quippe quum accedant ad id, ritu stipulæ aridi, egressi è frigida, illico in naturalem habitum redeunt. Si itaq; certã febricitantium naturæ haberemus notitiam, non dubitaremus eorum aliquos assiduè in aquis frigidis citra balneum lauare. Quia uerò exacta nobis dispositionum non est notitia, ac maxima ex errore impendet noxa, utiq; eiusmodi recusamus præsidia, potissimum in febribus hecticis: quando per has & pauci sanguinis, & nudum carne, & expers adipis corpus est redditum. Etenim iuuenis corpulentus, æstatis tempore, ac in febris summo uigore modò nulla uiscerum phlegmone subsit, sudabit, si in frigidã se coniecerit. Quòd si sit frigidæ lauationi assuetus, securè remedio utetur. Qui autem ex calida & sicca intemperie febricitant hectica: ac potissimum qui iam marasmodes fiunt: ijs ubi tale prę̃sidium petunt, tutum non est in totam conijci: æquè ut nec gracilibus & imbecillis, qui æstate calida & sicca, longa uia peracta, refrigeratione indigẽt. Nam neq; his tutus est frigidi solij usus, nisi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Siquidem simile quiddam nobis uidetur accidere, quum in frigidũ solium post balneum ingredimur, ei quod ferro accidit, quum tingitur. Etenim tum refrigeramur, tum roboramur: quemadmodum & illud, ubi cãdens iam redditũ frigidæ mergitur. Atq; huius rei causa ad imbecilla corpora inuentæ sunt balneæ, quæ ea præcalfaciant, atq; ad frigidum soliũ præparent. Non dissimile quiddam faciunt, & qui sine balneo frigida utuntur, cùm scilicet se ab exercitatione in eam saltu demittunt. Siquidem quod nobis balneum, id præstat illis exercitatio: ut quę non calfaciat tantùm, sed etiam insiti caloris motũ à profundo corpore extrorsum conciteẗ, sic, ut & frigidę impetui occurrat, & quo minus uiscerũ aliquod feriat, aduersetur, atq; prohibeat. Neq; enim ipsam frigidæ substantiam, neq; eius qualitatem omnino integram, usque ad uiscera pertingere est salubre. Immo satius & tutius fuerit, solam qualitatem, eamq; retusam calidorum occursu, descendere. Iam uerò qui hectica febricitãtes ad balneum accedunt, nisi in frigidam sint dimissi, nihil iuuantur, contra q̃ alijs correpti febribus. Nam quũ ijs solidarum partiũ affectus candenti ferro sit similis, calfecisse duntaxat eos, humectasseq; haudquaq̃ uidetur satis (sic. n. alimentum, incremẽtumq; præbuerimus febri) sed opus est, ut mersis in frigidam, extinguamus calorem.

Quòd si ex violento ipso, subitoq; frigidæ usu, malè fuerint affecti, utpote in contrariam qualitatem mutati, hos licet in toto quod sequitur tempore, calfaciendo sanare: quum neq; par periculum sit in frigido affectu: nec in remedijs quæ illi adhibentur. Quum autem insanabilis solidarum partium summa siccitas sit, ad quam per hecticas febres via expeditissima patet, melius est, hominem in frigidam intemperiem transferre, ac cui curationem adhibeamus habere, quàm tendentem rectà ad interitum sinere, desperatamque illi salutem facere. Ergo eos qui hectica febriunt, illicò omni ratione refrigeremus, antequàm progressi, in marasmum perueniant. Nam quem iam occuparit marasmus, hunc neutiquàm sanare tentaueris. Ipsum tamen in alterum transferre marasmum, quem appellant ex morbo senium licebit: ac sic superstitem, non tantùm plures dies, sed etiam menses, seruare. In cæteris autem febribus, quas vel phlegmone, vel putrescentes succi accenderunt, nihil offendes, etiam si in frigidam ægrum ipsum non merseris. At in hecticis, id quod remedium affert, calidæ solium non est, sed frigidæ. Quicunq; igitur hectica febre laborant, atq; ex ijs præcipuè, qui iam marasmode tenentur, modò his nulla alia febris, vel ex solo putrescente humore, vel cũ phlegmone, sit adiuncta, eos omnes audacter lauabis: sed prorsus citra omnem laborem: ne resoluantur vires. Sint ergo tres domus balnei: in quarum primam, quæ satis esse calida debet, in lectulo cubans ducatur: inibique nudetur. Illinc autem valida sindone in secũdam portari debet: quæ non tantùm situ sit media, sed etiam temperie: tanto scilicet prima calidior, quanto est tertia frigidior. In ea itaq; oleo tepido super sindone perfundatur. Hoc facto, ad tertiam ducatur domum: ubi nimirũ est solium, in cuius quidem moretur aqua mediocriter: idque sustentus sindone: nullaq; infusione aquæ, cuiusmodi in alijs vti solemus, adhibita: immo nec capiti eius quicquàm infundi velim: quum sit satis id quoq; bis, terue vnà cum toto corpore, in aqua mergi: demissa mediocriter deorsum sindone: ac rursum per quatuor iuuenes, qui eum portant, leuata. Mox hinc eductus, in frigidam semel totus tingatur: ne vel breuissimo quidem spatio illic moratus. Protinus verò alter paratã habens calentem sindonem, ipsi injiciat. Dein æger suo in lectulo collocatus, primùm spongijs detergeatur: dein mollibus linteis, quoad fieri potest, blandissimè. Postea verò vnctus, amictusque vestibus, rursus super lectulo reducatur in aliquam aliam domũ uicinam, ubi cibari cõsueuit: inibique nutriatur.

Hecticorum uictus ratio. *Cap. XI.*

Porrò humidum esse, ac frigidum, quod hecticis febribus sit conducturum, nemo nescit. Eiusmodi verò sunt tum cremor ptisanæ, quum frigidus sumitur: tum alica, similiter ptisanæ cremori condita: id uero est ex aqua, & exiguo porri, & anetho; tum sale, oleo, & aceto. Commodus prætereà ijs qui sic laborant, est & exiguus in aqua frigida panis. Cæterùm nullius horum, pura frigiditas esse debebit, sicuti potionis. Quippe hæc maturè tum incalescit, tum per corpus digeritur. Illa, quum plusculum temporis in ventriculo morentur, ipsum fortassis refrigerant, si fuerint immodicè frigida. Vbi autem febris iam traxerit, dandum quoq; asininum lac est, sed diligẽter obseruato, ne in ventre concrescat. Cauebitur autem id, si mel illi admisceas: aut salis, quo uescimur, exiguum. Abstinendum tamen in hecticis, quoad fieri poterit, à melle est: atq; iccirco etiam à mulsa. Quippe protinus in bilem conuertitur, & sicciores, acriorisq; caloris febres reddit. Dandus itaq; principio asinini lactis est non plus cyathus: sed inducta in ipsum cubiculum asina; quo nullum tempus interponatur: æger autem id protinus bibat. At uerò si corruptũ in uentre lac fuerit, pulsus paruos atq; inęquales inuenies, quales accidunt in compressione ventriculi. Sin autem non sit corruptum, & maiores & ualentiores eos quàm pro cõsuetudine inuenies. Qua ratione obseruata, licebit tum lactis, tum aliorum ciborum omnium modum sensim augere. Qui igitur iam marasmo uexantur, eos, sicuti dictum est, lauabis. Quos uerò hectica premit, nondum tamen marasmo tentantur, eos licet etiam laues, sine subiecta sindone: utpote uiribus adhuc ualẽtes. At qui ex his minus sunt ualentes, eos non tutum est permittere in frigidam natationem descendere, sed foris ipsos potius perfundere: primum tepida: secundo frigida: qualis fontana est. Ac si quidem omnia curiosè administrentur, utique sanandi iã eius quem marasmus cõsumit, spes est. Sin error uel in uno committatur, is, reliqua subuertit omnia. Quippe quum exitialis horum effectus sit, ne leuissimum quidem errorem tolerat. Ac si quis talium est seruatus, huic carnosam tantum portionem marasmus iam occupauerat. Ipsis verò solidis resiccatis, fieri nequit, ut homo prorsus sanetur. Etenim primum eiusmodi febris propriã partium humiditatem, ex qua nutriuntur, depascit. Hinc transit ad genus carnosum. Deinde solidas populatur particulas. Vocatur autem caro tantum ea quæ in musculo est. Nam quæ in uisceribus conspiciuntur, non carnes, sed parẽchymata nominantur. Porrò singularum particularum substantiæ moles, ex tali maximè completa est natura, quæ & perire, & regigni possit. At uerò nec fibrosa, nec neruosa, membranosave natura, eandem generationem habere cernitur: nec fas est eiusmodi singularum partium fibras, à febribus malignis liquari, perinde vt carnes: quando animal

animal ipsum, prius quàm hæ prorsus sint exiccatę, interemerint. Sanè sunt & quas marasmodes febres vocant, vniuersæ ex earum genere quæ colliquant: sed in eo differunt, quòd in his, quæ portio carnis colliquatur, ea semper vaporis vice digeritur: in illis defluit in ventrem. Nam quemadmodum quo magis animal vel adipe, vel carne abundat, eo, quod ab ipsius carnibus, dum in craticulis torentur, defluit, copiosius cernitur: ad eundem modum in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles, cũ adipis copia fuerint, ea sensus liquari deprehẽdas. Sin absq; adipe & siccæ sint, insensibiliter absumũtur, & in febres marasmodes transeunt. Hæc præmonitus, colliquantium febrium iisdem methodis curam ages: tùm ad frigidam exhibendam, quàmprimum properans: tũ iis quæ refrigerẽt & humectent, nutriens. Mulsam verò inimicissimam illis esse censebis.

GALENI PERGAMENI De Febribus curandis. Liber IIII.

Curationis scopi sunt duo: affectus, & ægri temperies. Cap. I.

MODUM igitur curandarum ephemerarum, in octauo huius operis commentario: continentium, in nono: hecticarum deniq; in decimo, satis accuratè exposuimus. Nunc verò, quemadmodum quæ ex putrescentibus humoribus excitantur, methodo sint sanandæ, aggredi est animus. Duo autem sunt scopi curationis in uniuersum: affectus nempe ipse: atq; ęgrotantis temperies. Affectus quippe, ex iis quæ sibi contraria sint, adhibenda esse remedia indicat. Laborantis uerò temperies, simul cum ipso morbo, mensuram contrarietatis definit. Potest etiã ambiens nos aer (qui ex cœli statu, anni tempore, ac regionis natura suas mutationes sortitur) unam efficere indicationem: ac uel ægritudinis causis, uel sanitatis, annumerari. Porrò auxilium, quo ad morbos tollendos utimur, prima & ultima dicitur sanitatis causa: diuersis tamen rationibus. Dicitur quippe ultima tempore: quando quidem & natura, & ars, & fortuna, priores, secundum tempus, eo sanitatis existunt causæ. Prima uerò est, quatenus id primò laborantis corpus tangit, alteratq; eius affectum. Ars siquidem artifexq; & fortuna, non per se primùm, sed per auxilia morbos profligant: materię que interuentu operantur: quemadmodum per seipsam natura. Quæ nimirum tum ex spiritus, tum solidarum particularum (quæ ex semine genitali oriuntur) tum carnosarum substantia, constat. Quarum trium substantiarum singulę propriam pro natura sua tum qualitatem, tùm quantitatem habent. Ac qualitas quidem earum, ex congrua temperie humidi, sicci, calidi, & frigidi efficitur. Quantitas uerò solidarum partium, par semper manet: sed iis qui adhuc inaugentur, numero duntaxat: qui uerò absoluti iam sunt, etiam magnitudine. Carnosæ uerò substantiæ magnitudo uariatur, etiam si iam non augeatur animans. Pari modo & substantia spiritus propemodum quolibet momento tum maior, tum minor conspicitur. Ergo ad duos illos scopos prius traditos, etiam unica uirtus addetur, iuxta earum trium substãtiarum enumerationem: aut tempe ries per se distinguetur: quæ & ipsa rursus bifariam scinditur: nempe & in originalem naturam, & in acquisititiam dispositionem: sic nimirum ut ex istis, & aliis quæ prius dicta sunt, propria quædam cuiusq; remediorum sit indicatio. Ex ætate etiam, uitæ studiis, consuetudineq;, remediorum indicationes sumuntur.

Intemperies contraria per contrariam est curanda; & custodia per similia. Cap. II. III.

PRoponatur igitur nobis intemperies quædam curanda. Ea utiq; per contrarium in temperiem sanabitur. At quoniam uniuersi febrium generis intemperies, est calor: utiq; per frigiditatem curabitur. Quemadmodum autem ab affectu ad materias præsidiorum peruenimus, eodem etiam modo à singulis reliquorum generum primorum, ad eas est descendendum: ueluti à uirtute, quæ morbo, ceu aduersatrix opponitur, & cui omni ratione opitulari & subuenire est cõsilium. Quare uirtus quidem ipsa erit unus ac primus scopus: alter autem, atq; secundus, quod ab ea significatur: nempe custodia ipsius. Pari etiam ratione, morbus quidem dicitur esse primus scopus: secundus autem, sublatio ipsius. At uerò custodia, similium indicabit exhibitionem: sublatio, contrariorum. Quoniam uerò uirium substantia tum ex spiritu, tùm ex carnosa specie, tum solidis ipsis completur: ex iis quę similia sunt, moliri cuiq; suam custodiam oportet. Spiritui, ex respiratione, transpiratione, & uapore qui ex sanguine attollitur. Solidorum uerò generi, ex solido nutrimento. Carnoso generi, per eam naturam, quæ in medio humidorum ac solidorum corporum est. Porrò cuiusque horum modum ex conseruandæ substantiæ modo inuenies: qualitatem uerò, ex ipsius temperie. Quum autem horum cuiusq; temperies, uel optima sit, uel aliquatenus uitiosa: quæ quidem optima est, semper seruari debebit. Quæ uerò omnino uitio non caret, hæc in sanis quidem, uel seruanda est, uel alteranda: in ægris uerò seruanda. Quum autem diuersitas non parua sit, in partium animalis temperamento, propriam cuiq; mensuram, eorum quæ ipsi similia sint, oportet accommodare. Nempe ei quæ terrea est magis, eorum quæ magis

gis sint terrea: & ei quæ humidior est, eorum quæ sint humidiora: ac sic de cæteris constitutionibus. Hinc verò iam materiæ particulares omnes in cibis, potione, aere, & omnibus peragi solitis, inueniendæ sunt. Quòd si mutuo inter se pugnent aliquæ indicationes, perpendenda indicantium coporum tum magnitudo, tum dignitas est, efficiendumq; id, quòd tum maiores, tum digniores scopi admonent. Quorum dignitas quidem iudicanda est, uel vitæ uel sanitatis respectu. Magnitudo autem est duplex: vel propriæ substantiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu.

Synochos febris quæ dicatur, & synochorum curatio. Cap. IIII.

HIs igitur præmissis methodis, iam in febrium genere exercitemur, quòd ex putredine nascitur. Ac primum ab illa febri exordiamur, quę ex putredine humorum in maximis vasis, vel in omnibus simul, computrescentium, oritur: quamq; necessum est synochon, hoc est continentē, existere. Fieri aūt nequit, vt talis febris sanetur, nisi inhibita prius ipsa putredo sit: quæ sanè inhiberi, causa manente, non potest. Quare submouenda ipsius causa est, si modo putredo ipsa prior: mox post ipsam, febris sanari debeat. Ostensum autem est, illa tantum putrescere corpora, quæ quum calida humidaq; natura sint, neq; perflata, neq; uentilata, in calido humidoq; loco includuntur. Quòd si in motu sint, ventilenturque ac perflentur, posse ea non putria, integraq; seruari: potissimum quæcunque corpora sua ipsorum natura reguntur: vt animalium, stirpiumq;. Ea namq; ab initio congenitos secum motus habent, quibus superflua excernāt. Nec minus etiam est demonstratum, quanta sit tum respirationis, tum pulsuum vtilitas, ad perflatum, ventilationemq; corporis, atq; eius natiuum calorem tuendum. Itaq; si quid in eo manifestè putrescere debeat, dictas transpirationes esse impeditas oportet. Fieri autem non potest, vt illę per totum sistantur animal, nisi vel finibus vasorum stipatis, vel tota cute. Porrò accidere in finibus vasorum stipatio potest, vel ex vehementi extrinsecus refrigeratione: vel ex succorū, qui extrorsum in ipsos confertim ruerint, crassitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex ijs exercitationibus, quæ in palestra, vel aliàs obeuntur, & itinere laborioso: vel ambientis statu, quum ex rigore in æstum mutatus est subitò. Nonnullis verò feruentes ex ira succi, ac foras simul impetu ruentes, effecerunt dictas stipationes. Quisquis igitur propositam sanaturus est febrem, hic simul causam eius oportet adimat: simul calorem qui in animali excitatus ab ea est, refrigeret. Ac quemadmodum quidem ille refrigerandus sit, prius est dictum. Causam verò adimi oportebit, propria cuiusq; naturæ inuenta contrarietate. Vtiq; si ex frigida causa stipatum, densumq; redditum corpus est, relaxato eo, omniq; ratione rarefacto. Sin ex obstructione ita est affectum, hac reclusa. Quod verò recludet, hic quoque ad contrarietatis indicationem attentus inuenies. Vbi nanq; abundantia humorum est, hos vacuabis. Vbi crassi, glutinosiq; sunt, eos tenues & fluxiles reddes.

Nutrimenti quantitas quomodo sit expendenda. Cap. V.

SI plures causæ aliquando coibunt, omnibus per contraria occurres. In eiusmodi autem dictarum causarum complexu, cœpisse à sanguinis missione conueniet: ac abundantia vacuatā, tum ad extenuandos humores venire. Ab hoc ad remittenda quæ sunt constricta, & rarefacienda quæ sunt densata. Atq; hæc quidem à morbi affectu indicatiuè sumenda sunt. Quùm autem ciborum atq; potionum, necnon spirituum decens quantitas, qualitasq; virtutem ipsam custodiant: ac modus quidem quantitatis ipsorum, à uirtutis substantia inueniatur: qualitatis verò, à tempe rie: nimirum æstimari debebit, quemadmodum uires quæ corpus regunt, se habeant. Quæ quidē si sint ualentes, audacter uacuantibus præsidijs uteris. Sin infirmiores sint redditæ, uacuantia remedia cautius administrabis. Sed & nutrimenti modus hinc tibi desumendus est. Quippe quum uires legitimū robur suum habent, & morbi summus uigor breui expectatur futurus, tenuissimo cibo uti licet. Vbi uerò infirmiores fuerint, non licet sine graui noxa. Sed adijcere ad nutrimenta tantum oportet, quantum est de robore uirium detractum. At nutrimenti qualitas, ex morbi affectu, unà cum solidorum corporum temperamento præsenti, sumenda est. Tempus autem nutriendi, quod quidem ad reliquas febres pertinet, quę ex putredine oriuntur, in progressu sermonis dicetur. Quę uerò unicam tantùm à principio ad finem usque accessionem habent, synochiq; dicuntur (de quibus impræsentiarum est sermo) in ijs tunc offerendus est cibus, dum ægri melius se habent: eoq; potissimum dici tempore, quo in sanitate prius cibari erant sueti. Est autem frigida quoque ijs propinanda, quum succi & iam concoquuntur, & crassitudo eorum est extenuata.

Febrium putridarum differentiæ. Cap. VI. VII.

CAEterùm iam operæpretium est explicare, quot sint febrium, quas putredo accendit, in uniuersum differentiæ. Dein, quænam sit ipsius generis earum cōmunis utilium auxiliorum indicatio. Mox, quæ sit singulatim cuiusq; propria. Quod igitur ad differentias pertinet,

net, prima sanè ex eo est quòd causæ ipsius putredinis vel adsunt, uel non adsunt, Secunda ex eo quòd per totum animal, aut eius partem aliquã diffusa putredo sit. Tertia, quatenus cum phlegmone, aut citra hanc.

Putredo quid sit, & quomodo sit sananda. Cap. VIII.

ERgo ordiamur ab humorum putredine, quę primum indicans in diuisione fuit. Cuius quidem natura, ad curationem erit inuentionis principiũ. Porrò natura putredinis est mutatio totius putrescẽtis corporis ad corruptelã, à calido externo. Non.n. profectò à proprio calore corrũpitur quicquam: immo prorsus contra, quicquid in rebus subsistit, id augetur, roboratur, sanum est, ac uiuit, dum proprio calore regitur, ueluti nimirum ipsa animalium corpora, quandiu seruatur proprius eorum calor: in cordis quidem corpore, per respirationem: in reliquis omnibus partibus, tum per communitatem quam habent cum corde, tum per aliam quandam respirationis speciem, quę per totam agitur cutem, & transpiratio, perspiratioue dicitur. His uerò læsis, unà etiam calor natiuus læditur. Alter uerò quidam alienus, ac prę̨ter naturam in corporibus excitatus, primùm quidem ipsos succos propter humiditatem putrefacit, corrumpitq;. Spatio uerò, tum adipem inuadit, tum etiam carnem. Putredinem in corporibus ortã sanabimus, id quod iam corruptũ est, omni ratione uacuantes: quod reliquum est moderatis motibus, & refrigerante perspiratu ad exactam symmetriam reducentes.

Putris humor quomodo sit uacuandus, & quæ medicamenta uacuantia in febribus conueniant. Cap. VIIII.

AC uacuationem quidem illius per urinam dieiectiones, sudores, uomitumq; moliemur, si putridus humor, ad os uentriculi aliquando sua sponte impetum faciat. Post hanc, dimotiones mediocres, unà cum ambientis bona tẽperie adhibebimus. Causam uerò putredinis, si adhuc perseueret in corpore, per contraria tollemus. Itaq; quoniam transpirationis prohibitio fuit occasio putredinis, hanc submouere oportet. Quia uerò ea (quemadmodũ exposuimus) à uarijs causis est orta, ipsarum singulis contraria medendi ratione occurremus. Sciendum tamen est, non easdem omnes partes uacuationes, medicamentaue requirere: quum & temperamẽtis, & posituris, & forma, & omni deniq; constitutione, naturaq;, inter se dissideant. Quum autem maior pars medicamentorũ uacuantium, febrem ipsam adaugeant, utpote facultate calida & sicca: deligenda medico sunt, quæ citra calfactionem, siccationemq; ualentem, ipsas uacuationes moliantur. Cuiusmodi sunt cremor ptisanæ, aqua mulsa, oxymeli, apomeli, & apij radix, in aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc autem ipsa uentri sunt quoq; idonea. Qui si nihil reddat, iniicienda per clysterem mulsa cum oleo est. Sanè totũm corpus, prius quàm id uacuaris, rarefaciendum non est. Vbi uacuatum sit, utiq; licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus insit, rarefacias: cuiusmodi est quod ex chamæmelo conficitur. Hoc tẽpore si uinum quoq; aquosum bibatur, id omnes uacuationes promouerit. Idem faciat & temperatum dulcis aquæ lauacrum. Cæterùm, ubi magnitudo febris obstat, sicuti in continentibus, nec uino est utendum, nec lauacro, nec ijs quæ habitum rarefaciant, unctionibus. Iam uerò id genus ardentissimis febribus, potus frigidę confert: nisi subsint putrescentes humores, par aluum, urinas, uel sudores uacuandi. In uniuersum autem, dum plura simul coeunt symptomata, id quod maximum omnium est, aggredi oportet: atq; ei uel soli, uel magis quàm cæteris, subuenire. Porrò ad corrigendos putrescentes humores, non tantum requirimus uires ipsius pulsus firmas: sicuti nec eius facultatis quæ uoluntariũ motum largitur: sed multo magis ipsius concoctricis. Ergo si & uires cunctæ ualentes sint, & ardentissima febris, & concoctionis notæ planè euidentes, frigidam intrepidè propinabis. Quòd si etiam æger bona corporis habitudine sit, tum status cœli calidus, ac siccus, etiam si in frigidam natationem hũc dimittas, haudquaquã læditur. At si mediocris est febris, & uires non ualidæ, sed cum notis concoctionis, ijs qui ita se habent, balneum prodest, & uini potio: tum uerò ex unctionibus eæ quæ rarefaciunt: idq; multo magis, quum ambiens est frigidus. Neq; enim aut frigidam in balneo lotionem, aut frigidam potionem in eiusmodi cœli statu ferè expetunt, utpote inspirationibus assiduè refrigerati: quum si quando in frigido ambiente uehementer uri ægrotũ contingat, exigua salutis eius habenda spes est. Si uerò nec coctionis habeat signa, nec uires ualidas, seruari is planè non potest. Quo minus aut idem lauandus in balneo est, aut medicamentis ijs quæ rarefaciant, ungendus, aut uinum illi dandum, frigdaue offerenda. In quo enim desperata omnino est salus, imprudentis consilij fuerit apud uulgum infamare prę̨sidia, quę multis fuere saluti. Febris igitur, prout febris est, aqua frigida est perpetuò remedium. Quòd uerò ad alia pertinet, non perpetuò. Veluti quum ex obstructione glutinosi & crassi humoris putredo nascitur. Ponatur autem cum hoc, & redundantiam in toto esse corpore: tum uirtutem non imbecillam. In eiusmodi etenim complexionibus, quum multa præter naturam in corpore sint, quædam eorum præcedentes causæ erunt: ueluti redundantia cũ glutinosis, & crassis humoribus. Horum naq; uitio obstructio est orta:

orta: quæ morbus instrumentalis est, eorum quæ obstructa sunt corporum. Hanc symptoma sequutum est, ipsa transpirationis cohibitio: quam rursus putredo humorũ excepit, antecedens quædam ipsius febris causa.

Obstructiones sunt aperiendæ, sed non prius quàm plenitudo vacuetur. Cap. X.

ERgo qui febrem curare vult, necesse est inhibeat putredinem. Ac sic duæ indicationes se exhibent: altera à febri: altera à putredine. Atq; à febri rursus duæ: scilicet ut portio febris, quæ iam accensa est, percuretur: quæ verò etiamnum gignitur, inhibeatur. Aliæ autem duæ rursus à putredine erunt indicationes: vt & quod putredinis iam factum est, sanes: & quòd in generatione adhuc est, sistas. Porrò quod in generatione est, id perspiratio impedita facit. Ita ab hac rursus aliæ duæ indicationes nascentur: tum ut quod retentum est, vacuetur: tum quod retinendum est, prohibeatur. Prohibebitur sanè, si obstructioni medeamur. Cuius quoq; ipsius, quod iam occupauit, sanandum est: per ea quæ obstructa liberant, quod futurum est, propulsandum: per ea nimirum, quæ affluxum obstruentium succorum compescunt. Ergo quod vltimũ in ipsa methodo resolutiua est inuentũ, id primum omniũ in curatione tibi est peragendum. Etenim si ijs auxilijs, quæ obstructiones eximant, uti, non uacuata prius abundantia, uelimus, non modò nihil proficiemus, sed maiorem etiam reddemus affectum. At si vacuata prius multitudine ad curandam obstructionem accedamus, medicamentis ijs vtemur, quæ citra calorem obstructiones expedire sint apta. Vbi autem quæ obstruunt detersa, dissectaq; sunt, per aluum, vrinas, atque sudorem, ea vacuare tentandum, idq; medicamẽtis quoad licet, minimè calfacientibus. Hoc verò tempore, etiam vires roborare, quo & putredinem superent, & succos concoquant, studebimus. Quod autem febris ipsius iam accensum est, refrigerabimus. Itaq; in auxiliorum inueniẽdorum ordine, vltima est quæ ab hac sumitur indicatio, quàmuis alia ratione sit prima: quum à febre uidelicet cœperit inueniendorum præsidiorum methodus.

Febris quando celerrime finiatur, & facultas mulsæ. Cap. XI.

AC si nullum quidem interim vehemens symptoma incidat, prohibeatque quominus auxilia ab initio morbi ad finem ita procedant, celerrimè febris finietur. Sin tale quippiam inciderit, quod totam ad se curationem reuocet, producetur & curationis finis. Expendere autem oportet medicamentorũ tum usum, tum noxam. Quippe aqua mulsa, quatenus crassos succos extenuat, glutinosos deterget, atq; excretionem promouet, optimum in ijs synochis medicamen fuerit, quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt. Quatenus verò calorem febris adauget, est noxia. Quare si hic immodicus sit, parcendum mulsæ est, utendumq; cremore ptisanę. Quòd si difficiles & contumaces iudicaueris esse obstructiones, etiam oxymelite. At hoc ipsum rursus, immodicè utare, & intestina radit, & tussim excitat, & neruosa lædit.

Contrariorũ contraria esse remedia, contraria quæ dicantur & quæ non. Cap. XII.

PErpetuò autem dogma illud existit verum, contrariorum contraria esse remedia. Quandoquidem fieri non potest, ut eorum quæ præter naturam sint, quicquàm per aliam ullam remediorum speciem curetur. Non tamen ex usu est semper omnibus quæ preter naturã sint, mederi: sed quum sola per se subsistunt. Nam si cum alijs unà incidant, alijs sæpe est ante illa medendum: sicuti in cauis ulceribus, ubi ea simul cum phlegmone sunt coniuncta. Siquidem uerum in his quoq; manet, quòd per ea quæ carne implent, curantur. Cæterùm his uti non licet prius quàm curaueris phlegmonem. Quæ itaq; præter naturam sunt, omnia ab ijs quæ ipsis sunt contraria, curantur. Quum autem eorum quæ præter naturam sunt duplex prima sit differentia, alijs per se subsistentibus: utputa affectibus: alijs in generatione suam essentiam habentibus, ac umbræ ritu affectus concomitantibus: nempe symptomatis; utiq; sanatio quidem, affectuũ sublatio est. Hanc uerò symptomatum amotio sequitur. Quare affectuum ipsorum, qui uerè & primariò curantur, potissimum dicuntur esse contraria remedia: symptomatum autem, ex accidenti. At uerò contraria dicuntur, quæ sub uno eodemq; genere, plurimum inter se dissident. Si autem in illo genere quòd mediocre est, hoc est mediũ inter duo extrema, intellexeris, infinitam quandam contrariarum rerum multitudinem, quæ maioris minorisq; ratione, inter se dissideant, ex eo inuenies. Non enim in corporum modò qualitate, uerum etiam in quantitate, eiusmodi contrarietatem inuenias. Quam utiq; Aristoteles non contrarietatem, sed oppositionem nominat. Verùm Hipocrati, omnia id genus contrariorum habent appellationem: sicuti etiam Platoni, qui ex contrarijs esse dicit generationes. Contemnere tamen nomina oportet: minimè autem scientiam rerũ. Cuius non ignarus Hippocrates ait, Medicina appositio est, & detractio: deficientium quidem appositio: redundãtium autem detractio. Porrò deficiunt, redundantq; nonnulla quidem in quãtitate: quædam autem in qualitate. In quantitate,

tè, quum sanguis immodicè est auctus: aut rursus minor redditus. In qualitate, quū vel calidus vel frigidus, vel crassus, vel tenuis, plus iusto, minusúe, est effectus.

Causarum genera præter naturam. Cap. XIII.

VErùm ad medendi indicationes propositi nobis febriū generis reuertamur. Genera causarum quæ in nobis præter naturam oriuntur, sunt multitudo, crassitudo, & lentor humoris. Causa simul atq; symptoma est trāspirabilis excrementi retētio. Simili modo causa pariter & affectus est ipsa putredo. Morbus verò tum obstructio, tū febris ipsa. Symptoma est, transpirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit præcedentium causarum quælibet propriū aliquid, poscens nimirum ablationem sui per opposita. Nempe multitudo ipsa, quæ ex eorum est numero, quæ sunt ad aliquid, in prædicamento quātitatis, uacuationem. Lentitia verò & crassitudo, quæ sunt in qualitatis affectu, incisionem & abstersionem. Obstructio autem, qui morbus instrumentalis est, reclusionem. At transpirabiliū retentio, excretionem eorundem. Sicuti & humorum putredo, excretionem, refrigerationem, uentilationem, & concoctionem semiputridorum: quæ omnia illi ex aduerso respondent. Ipsius verò febris refrigeratio oppositio est. Singulæ itaque res semper unam indicationem exhibent. Ac si præter naturam ipsum indicans sit, semper indicabit contrarium: sicuti non contrarium, sed simile, si secundum naturam se habeat.

In febribus putridis quando, & quomodo mittendus est sanguis. Cap. XIIII.

IGitur si uires eius qui ex putredine humorum febricitat, valentes sint, mittēdus statim morbo incipiente est sanguis: si cruditas ventris non adsit. Sin vires infirmæ sint, aut ætas dehortetur, incidenda vena non est. Eiusmodi tamen febris in virtutem imbecillam non incidit. Quippe synochos bene habiti corporis, & calentis ætatis est propria. At si in puerum incidat, qui quartum decimum annum hactenus non attigerit, mitti illi sanguis non debet: propterea quòd tā illis, quum præsertim calidi & humidi sint plurimum corporis substantiæ quotidie defluat, ac digeratur. Ita quòd ex incidenda vena moliendum nobis fuerat, id ultro nobis excurandi corporis natura præstatur. Quòd si corpus quartumdecimum excesserit annum, æstimandum est qualis eius natura sit: num gracilis, & spissa, & dura, & copiosi sanguinis, an contra. Atque ita in priori missionem sanguinis adhibebis: in secunda, nequaquàm. Quin etiam modus uacuandi sanguinis ex ijsdem sumetur indicationibus. Si enim cui sanguis mittitur, triginta annos sit natus: sed laxus, & mollis, & pinguis, & albus, & gracilibus uenis: huic aut planè sanguinem non mittes: aut parum detrahes. Et omnino quidem non mittes æstiuo tempore, regione æstuosa, & cœli statu calido & sicco. Parum detrahes in reliquis tum anni temporibus, tum regione, tum cœli statu. Iam uerò, si neq; obstructio, nec putredo subesset, sed sola redundantia succorum, protinus à missione sanguinis, pro naturæ suę ratione homo se haberet. Verùm quoniam nec obstructio, nec putredo per solam curari missionē sanguinis potest, reponi sanguinis aliquid ad spatium curationis debebit: quo minus intempestiuè nutrire necessitate ulla cogamur. Quantum nanq; ad huiusmodi pertinet febrem, prorsus nutriendum non est. Siquidem ostensum prius est, solum uirtutis respectum esse, qui nutrimento præbeat indicationem. At uero euacuationis ratione, nutrire oportet. Ita necessum est duorū alterum: aut febrem, si nutris, augere: aut uires, si non nutris, deijcere. Satius itaq; fuerit, aliquid sanguinis, quod propriū partibus animalis nutrimentum sit, relinquas: ac ipse paucissimas sorbitiones, potionesq; exhibere contentus sis: quibus utiq; ceu medicamentis, potius quàm nutrimentis egemus.

Victum instituens pars artis ex quibus constet. Cap. XV.

POrrò quum ars ipsa tota sit magna, non leuissima eius pars, est scientia ordinandi uictus. Quæ utiq; ex his maximè remedijs constituitur, cibo, potione, perfusione, cataplasmatis, & clysteribus. Cæterùm calfacere præcordia cataplasmatis aut perfusionibus, non est perpetuò tutum: sed in ijs tantùm ægris, quibus in toto corpore nullum erat superfluum. Cæteris omnibus extrema est pernicies. Nam siue redundantia utrauis sit, uel ad uasa, uel iuxta uires: siue etiam in una parte pluribusúe uitiosa excremēta habeantur: omnia ad partem excalfactam trahuntur: inibiq; sæpe phlegmonas excitant. Quare in eiusmodi morbis diuites potius quàm pauperes perperam solent curari. Nempe, & quòd raro illis mittatur sanguis, uel si maximè tali egeant auxilio: & quòd medici, ut agere aliquid semper uideantur, de pręfundendis præcordijs maximè sint soliciti, itaq; accidit, ut illo ipso tēpore phlegmonæ incipiant diuitibus, quo iam pauperibus, morbus propemodum productus ad finem est. Saluberrimum igitur est in febribus uená incidere, non synochis modò, uerùm etiam alijs omnibus, quas putrescens humor concitat: ubi præsertim neq; ætas, nec uires prohibent. Leuata enimque corpus nostrum regit natura, exonerataq; eo quo ueluti sarcina premitur, haud ægrè quod reliquum,

liquum est vincet: concoquens quod concoqui est habile: & excernens quod potest excerni. Porrò vbi humor ad locum affectum confluit, remittere repellereq; hunc expedit: non ad ipsum trahere. At repellentia remedia, quæ certè astringendi vim obtinent, in principijs idonea sunt duplici ratione. Et quòd robur affectis particulis inserant (unde minus promptè affluxum excrementorum in se recipiunt) & quòd eorum quæ in ijs iam recepta sunt, tenuissimum extrorsum exprimant. Quòd si tum fluxio humorum per ea remedia compescitur: tum densitas quæ in affecta particula relicta est, crassiora detinet: iam tempestiua relaxatio est, quo ea quæ retenta sunt, vacues. Præcipuè autem astringentibus est vtendum, vbi in iecur aut uentriculum, superuacuum aliquid profluit, quando & è primoribus admodum hæ partes sunt: & ut munus suum obeant, vel in ipsis morbis, est necessarium: quum alimentum corpori uniuerso conficiant. Quare ciborum concoctio, siue ea in iecinore, siue in uentriculo sit improspera, febres intendit: ac succi uitio exacerbat. Quo magis in omnia febri, ciborum concoctionis prospicere magnopere oportet. Atque eius rei gratia, roboris quoque instrumentorum quibus perficitur, non leuis habenda est cura.

Concoctionis instrumenta considerãda sunt. Cap. XVI. XVII. XVIII.

SI ergo vel minima sit suspitio iecur aut ventriculum laborare, absynthiũ protinus oleo incoquemus, ac eas particulas perfundemus. Quum autem duplex in omni absynthio facultas sit, vtiq; in pontico astringendi facultas non parua est. In reliquis omnibus amara quidem qualitas est vehementissima: astrictio verò, aut planè obscura, aut prorsus nulla sentitur. Proinde ponticum ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi præstat. Est autem id tum folio, tum flore longè quàm cætera absynthia minore. Odor quoque huic non modo non insuauis, uerum etiam quid aromaticũ referens. Reliquis omnibus planè est fędus. Quare hæc fugere oportet: uti autem semper pontico. Etiam reliquorum medicamentorum, in quibus mista cum amaritudine astringendi uis est, aliquid in oleum conijcere, atque ad eundem modum uti, licet. Amara siquidem qualitas præit, uiamq; astringenti facit. Ac si quidem intendere astrictionem studes, oleum ipsum etiã astringẽdi uim habeat: cuiusmodi est, quod Hispanum uocant, & quęcunq; cum oleæ frondibus præparantur. Sin leuiore uti astrictione placet, aliud olei genus præparabis, præcipuè quòd tenuium sit partium: quod genus Sabinum est. Optimum tamen ubi astringere uehementius expedit, est istricum oleum. In penuria uerò absynthij inter initia uel melinum, uel mastichinum, uel lentiscinum satisfecerit. Quòd si exigua febris sit, etiam unguentum nardinum: quod utique ualentius ijs omnibus calfacit. Quare si aliorum copia non est, inualescente febre, rosaceum illi admiscebis. Sanè myrtini astrictio idonea non est: quum crassiorum sit partium, quàm ut altè descendere possit. Ad eundem uerò modum & cataplasma compositam vim obtineat, ex ea quæ tenuium sit partium, ac relaxet: tum etiam, ex amara, astringenteq;. Superet autem in ijs, ubi scilicet tum reprimere, tum robur addere, studemus, quod astringat. Vbi tenuare ac digerere, amarum: ubi euocare, quæ ex relaxantibus tenuium maximè sint partium. Siquidẽ quæ crassæ substantiæ sunt, ea pus mouentibus sunt accommoda. Cataplasmate autem quod sequitur fuimus nos fœliciter usi, contra iecinoris phlegmonem. Recip. Olei in quo absynthium decoctum fuerit, & cydoniorum decocti, sing. vnc. 2 myrobalanorum & rad. ireos, sing. drach. 2. Ceræ quod sit satis. Fiat emplastrum puluerizatorum, iuxta artis præcepta. Coquitur & in uino austero cydonium: ex ipsiusq; carne aliquid eiusmodi cataplasmatis inditur: ubi uidelicet & quod confluit copiosum est, & particula ipsa infirmior. Tunc siquidem astringẽtem vim inaugemus. At uerò nec colo laborante, nec reliquorum intestinorum quouis, nec musculis qui in præcordijs habentur, aut ipso peritoneo, miscenda astringentia sunt. Sed nec quum uesica malè habet, uterusue: modò nihili ultra ad locum fluat, nec sanguinis redundantia, nec excrementorum copia, in toto sit corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorum conditione consistunt: quantum scilicet à uentriculi iecinorisq; solicitudine absunt, tantũ reliquis antecellentia. Siquidem in ventriculo iecinoreq; resolui robur perniciosissimum est: minimè in illis periculosum. In his uerò est quidem periculosum, non tamen perinde ac in illis: nisi pus educere ex pectore, aut pulmone, aliquando sit opus. At in liene curando, si uel æger ex ijs sit, qui atræ bilis excrementum naturaliter congerant: uel etiam eo tempore succus is in eo redundet, necesse est reliquis astringentia permisceas: quo visceris robur custodias. Ita enim & excrementa ad se trahet: & quum corpus expurgarit, ipse rursus per uentriculum excernet. Sin atræ bilis sit omnino excrementum nullum, aut prorsus astringendum nõ est, aut parcissimè. Ad hæc, si in quauis phlegmone obsessa particula, calor tumorem superet, agendum, ut sensim per ea quæ tepentẽ calorem obtinent, digeratur: quod genus est tũ lini semen: tum chamemælum. Quibus adijci vel hordei uel fabarum farina debet: quippe quorum neutrum excalfacit. Sæpe uerò & artomelite ad eiusmodi phlegmonas utimur: cui aquæ aliquid admiscemus. Ad lienem uerò etiam aceti aliquando aliquid. Si uerò laborantis phlegmone partis calor non multum à natura recesserit:

recesserit: tumor autē ipse fuerit notabilis, digerere haud timidè sine aqua debebis: etiam fœnigræci aliquid supradictis immiscens. Si ueluti scirrhosa duritie phlegmone sit, propter humoris quē continet uel crassitudinem, uel lentorē, tum aceti aliquid, tū amara medicamenta, simul immiscenda curabis: potissimum in liene. Etenim viscus hoc, propterea quod ab iecinore crassum humorem trahit, eiusmodi humoris occasione plerumq; laborat. Quo magis cataplasmata quæ ex oxymelite, & absinthio, & cappari fiunt, illi sunt idonea. Cæterū nec eorū qui ex putrescente humore febricitant, quenq̄ ipse lauabo; nec relaxantibus cataplasmatis, prius q̄ superuacua purgarim, utar. His uacuatis, nō solùm audacter lauē, sed etiā cataplasmatis utar in alijs quidē mēbris, ijs quę relaxent: in iecinore uerò ac uentriculo, additis etiam quæ astringant mediocriter.

Parcius autē ad pectus, q̄ ad ea, utendū astringentibus est. Quādo talia humores qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunq̄ cōprimunt. Ac cibis potius horum firmitudini est consulendum. Neq; enim sicuti in iecinore & uentriculo phlegmone laborantibus, ita hic tenuissimo uictu est utendum. Ac longè quidē magis in pulmonis phlegmone abstinendum ab astringentibus est. Quandó in eo ipsis quoq; relaxantibus admiscēdum aliquid acriū quodāmodo, & euidēter calfacientiū est. Quippe foras trahere, potius q̄ reprimere, in eo debemus. Itaq; etiā cucurbitula, in ijs qui sic laborant, si prius sint uacuati, applicabitur. Si uerò abūdātia succorū adsit, nō magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi trāsferet, quàm ex toto corpore attrahet in utrunq;.

Eadem ratione, neq; in cerebri & eius mēbranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio utemur: uerum ubi nec influit adhuc quicq̄, & totū corpus prius est uacuatum. At reprimentibus in his quoq; inter initia utendū. Sed quū per cranij ossa mediā occupātia regionē, in altum descēdere reprimentiū uim cupimus, eorū quę pręire, ac deducere ea possunt, aliquid reprimētibus admiscebimus. Ea sunt, quorū substantia ex tenuibus partibus cōstat. Sanè acetū nō modo tenuiū partiū est, sed etiā non mediocrē reprimēdi uim obtinet. Quo profectò rationabilius in principijs affectuum ipso utimur, rosaceo admiscentes. Procedente uerò tempore, etiam spondylij & serpilli, aliquid miscent: quo scilicet tempore transire ad ea quæ concoquāt, ac digerant, conuenit. Sanè ad eum modum & castoreo vtimur: quum tamen ipso in alijs phlegmonis minimè utamur, quāuis etiam in summa inclinatione consistant. Est nanque calidius id, quàm ut phlegmonis sit idoneū.

Fluxiles reddantur meatus, qui ad emißionem excrementorum sunt destinati. Cap. XIX. & XX.

Soleo autem ipse singularum particularum meatus, qui ijs ad excrementorum emissionem sunt destinati, fluxiles reddere. Intestino, uentriculo, mesenterio, & iecinoris concauis, intestinum rectum. Renibus, uesicæ, iecinoris gibbis, uenæ cauæ, arteriæ magnæ, & omnibus, quæ in lumbis habentur, eum qui uesicæ inseruit. Pulmonibus & pectori, arteriam asperam, atque fauces. Cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatum & nares descendit. Paratur fluxibilitas ijs quidem quæ per sedem excerni debent, mulsa, & cibis ijs qui uentrē liquant, & pharmacis, quæ modicè proritare possunt. Ad uentriculum uerò, iecur, & lienē, si quando phlegmone sint uexata, nec mulsa ipsa est vtilis, quoniā illico in bilem transit, ac uiscerum phlegmonas auget. Excrementa autem, ut cum urina excernantur, diureticis promouebis: quemadmodum quæ in pectore, & pulmone hærent, ijs quæ tussim excitant, euacuabis.

Porrò balneum in remissione febris administratum, corpore iam mediocriter transpirante, non exiguum commodum affert, omnia ex eo tum fuliginosa excrementa, tūm humida educens. Curandum tamen est primò, ut citra horrorem administretur. Secundò, ut nullum primę notæ uiscus sit imbecillum. Tertiò deniq;, ne multitudo crudi humoris in primis uenis contineatur. Horror siquidem & auget, & gignit febrem. Partes uerò imbecillæ, per balneum liquatos humores multo facilius alliciunt: & quòd succi liquati sint, & quòd uiæ dilatatæ. At crudorum humorum copia in totum corpus digeritur. Horum si nihil obstet, ex balneis duo hæc ægro compendia accedent: & quòd redundantiæ humorum uacuabitur aliquid, & quòd multum transpirabit caloris febrilis. At uerò quum particula, quam obstructio, aut putredo, aut phlegmone obsedit, febris ipsius ueluti focus sit, si ei propter calorem sua sponte trahenti, alia quæpiam occasio extrinsecus, ex ijs quæ potestate excalfaciant, accesserit, necesse est affectum intendi. Si quis autem prius toto uacuato corpore, relaxantibus curet, ubi scilicet maxima febris non adest, utique prodesse aliquando potest. Quo tempore etiam lauare citra noxam licet. Cauendum tamē à frigido solio ijs est, quando & crudi & putrescentes succi, minus apti sic ad exhalandum redduntur. Itaq; in progressu morbi, ubi & absumpta iam superuacua sunt, & tum cruda, tum putrescentia concocta, & cataplasmatis relaxantibus, & balneis sine periculo utare. Porrò aptissimū in febribus quæ intermittunt & repetunt, tempus est quum exhalare febrilis calor iam cœperit. Statim siquidem corpus ad nutrimentum præparant: huius quoq; opportuno tempore ex duplici coniectato respectu: nēpe summo præcedentis accessionis uigore, & futuræ principio. Ad hæc nāq; spectantes, operam dabimus, ut quàm lon-

gissimè ab utroq; nutriamus. Verum si febris ipsa sit cōtinens, cōstat eam breui finiendā. Si igitur ultra septimū neutiquā progressura videtur, prorsus continendus à cibo æger est, si uirtutem non defuturam conijcimus. Sin ad nonum, aut undecimum, aut quartumdecimum, usq; progressura uideatur, aut etiam finiēda septimo, cæterùm æger uires infirmiores habere, quàm ut in tantum tempus sufficiat, necessum erit nutrire, ac deligere id, quod minus sit noxium. Etenim ubi uel iecur, uel uentriculum phlegmone prehendit, perniciosissimum est ante accessionē cibare. Vbi hæc abest, quibus infirma est uirtus, utilissimum. Porrò summum uigorem febrilis accessionis expendes, an circa magnitudinē febrilis caloris sit siccus, squallensq; : an citra siccitatem urens. Priorem nanq; humectāte uictu quàmprimum madefacere oportet. In secundo, dum plurimum sese calor remittat, manere. In principij uerò accessionis more æstimabis, an corporis extrema refrigeret, & magnam sanguinis reuocationem ad interna corporis faciat: an omnino corpus nō premat. Quippe secundum hoc, ceu facile mansuetum, contemnes. In priore distinguas oportet. Nam si absq; uisceris phlegmone, aut succorum redundantia motus ad interiora in accessionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans. Sin uel phlegmone, uel redundantia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maximè noxia.

GALENI PERGAMENI DE FEBR. CVRAND. Liber V.

Symptomatū febribus incidētiū drīæ, et curatio, C. I. II

VAE cum symptomatis consistunt febres, non sunt ad febriū genus ullum, aut species aut differentia distincta. Porrò grauiorum symptomatū, & quæ rarenter febrientibus incidunt, primæ differentiæ sunt tres. Aut. n. in lęsione actionū cōsistunt: aut in retentorū uacuatorumúe īmodico excessu: aut in corporū ipsorū affectu. Ex quibus duæ quidē differentię priores, si cōtristent, ad se totam curationem cōuertunt, affectumq; deserere cogunt. Tertia uerò, alterius quidē, quem curare oportet, affectus, est signum; nullam tamē seorsum curationem exigit: utpote cum affectu, unde nascitur, unà cessans. Nullum autē symptoma qua symptoma est, nec curationis rationem indicat, nec primū immutat: licet ex accidenti interdum id faciat: ubi scilicet causæ locum sortitur. Porrò eorū omnium, ubi ueluti causæ curationem immutāt, unū caput est, ipsa læsio, siue uirtutis sit, siue dispositionis. Lędunt aūt uires uigiliæ, dolor, atq; uacuatio immodica. Affectui uerò eadem, non utiq; semper, cæterum magna ex parte, nocent; ac potissimū quum fuerint immodica. Qua de causa, quandoq; cogimur prius submouere symptoma, q̄ morbū, mutato uidelicet instituto. Ergo si labāt uires, non tn̄ uehementer sint resolutę, sed adhuc resistūt, ad symptoma sumus attenti, atq; id quāprimum tollere maturamus. Sin iā resolutę uehementer sint uires, non modo symptoma sedare, sed illas ēt firmare contendimus. Vbi uerò uirium roboris fiducia est, adeò nunquam contra symptoma pugnamus, ut (quod prorsus contrariū est) per ea nōnunquam presidia, quę dolorē afferunt, morbos ipsos curemus; ueluti profectò dysenteriæ ipsi mordētibus maximè medicamentis, tum potissimū medemur quum utiq; est grauissima. Est aūt duplex medicis contra dolorē instandi ratio. Altera, qua delitijs cubantium subscribunt: altera, ex artis ratione. Quippe si licet ægrū doloribus obnitentē ualentibus remedijs uno die persanari, qui tota curatione neglecta dolori tm̄ intentus est, non ex artis ratione, sed in gratiā ęgrotantis id facit. At si ex dolore uires soluuntur, atq; ex eo impēdet periculū, mitigari dolor, & roborari uires debebūt: quo & morbo resistere, & curationis spatio sufficere ualeant. Esto igiť, terminus in ęgrotantibus, quē non transibit is, qui ex arte generose contra morbū pugnat, ut tutò medicetur. Et uerò qui dolorē mitigat, ut uires custodiat. Porrò dolorē mitigant, quę ex papaueris succo, uel alteri semine, uel radice mandragorę, uel deniq; styrace cōstāt. Cæterū si fas sit, ijs remedijs quæ morbū sanent, utendo, qđ optamus efficere cauendum ab id genus soporiferis medicamentis est. Sin uerò ex uigilijs & viribus resoluendis, ęger ad mortis discrimen tendat, tū profectò ipsis tēpestiuè utare: nō ignarus .s. corporis habitū nonnihil ex eis lædendū: eligendā tn̄ potius lęsionē ipsam, q̄ mortem. Hac nimirū persuasione ipse quoq;, tametsi omniū maximè ab usu grauiter sopientiū abhorrens (ꝙ rebellē ualentemq; in corpore frigiditatē relinquant) aliqn̄ tn̄ ea & colicis exhibeo, & ijs qui uel oculorū, uel auriū, uel aliarū partiū uehementissimo dolore cruciātur. Interim uerò, & quum ęger ex tenui destillatione, uigilijs, & uehementi tussi urgetur, pauxillum eiusmodi medicamēti offero: facilè noxā eius, si quis semel sit usus, spatio emendatū iri ratus. Oīa tn̄ id genus magis salubria sunt, si post annū à compositione sumantur: ueluti quod ad Philonē refert: Quod ad dolores stupefaciendo sedādos, nullo minus est celebre. Id uerò ēt si duorum, triumúe, aut quatuor annorū sit, multo sanè fuerit pręstantius: sed ne q; inutile tn̄ sequētibus annis, ad decimū usq;. Ergo sicuti cauēdus est, quoad fieri pōt, eiusmodi medicamētorū usus: ita si necessitas urgeat, nec admodū recētia sunt offerenda, ꝙ frigida q̄ in his sunt, pualentes uires adhuc habeāt, nec ita antiqua, ut spē nostrā frustētur: sed tandiu dimittenda sunt, quoad uiolentia refrigerantiū, ab eorū quę calfaciunt

ciunt ui mitigetur. Et talium quidem medicamentorum vsus, eorum qui aduersus symptoma pugnant, est proprius: potissimum ubi ex frigida causa dolor est excitatus. Obsunt .n. talia plurimũ toti affectui, curatiõi q; cõtumacẽ eũ reddũt.

At sanguinis missio, quæ scilicet vires nõ deijcit, symptoma spectantis medici opus non est, sed eius qui totum affectum adimere studet. Ad eundem modũ & balneum, & purgatio, & fomẽta calida, & vini potio. Quæ omnia, dum affectus sanant, vnà cum ipsis, etiam dolores sedant. Eodem modo & nutrimentũ exhibitum, vbi sicco & squallente morbo os ventriculi afficitur, dum affectum ipsum sanat, hominem prehendi syncope prohibet.

Ventriculi os offensus in febri quõ sit curandus. Cap. III

Porrò qui ex copia crudorum humorum, vnà cum oris ventriculi offensione, febricitant, ij neque missionem sanguinis, neque purgationem tolerant: quum tamen uacuationem desiderent. Quare eis uacuatio per frictionem solam administratur. Ergo linteis mediocriter asperis statim in ipsis auspicijs morbi fricandi sunt, à cruribus supernè deorsum. Debet enim radi ab his cutis, quum simul & calfieri per eam, & digeri corpus postulet. Dein tota brachia, simili modo ab humeris supernè deorsum. Vbi verò artus omnes abundè calere iam videbuntur, & metus fuerit ne quis ex multitudine frictionis, contusa iam carne, superueniat lassitudinis sensus, oleo relaxante uteris: quod genus est Sabinum. Ab astringente uerò abstinebis, cuiusmodi Hispanũ existit. Hyems uerò si fuerit, nihilo deterius sit, si ad digerentium aliquod transieris, quale sicyonium est, aut etiam chamæmelinum. Vbi igitur oleo membra ipsa abundè fricueris, oleum est detergendum, atq; ad spinam dorsi transeundum: quam totam pariter fricare, primum quidem sicca frictione: post oleo, expedit. Ab hac rursus ad crura te conferes: & ab his ad brachia: denuoque dein ad spinam: sic totum diem agens, in domo lucida, & temperata. Sanè mulsa, in qua coctum hyssopum fuerit, his est aptissima. Qua sola primis tribus diebus vtentur. Ipse verò eo tãtum tẽpore dictam intermittes frictionem, quo somnus hominem occupauerit. Ad quem etiam aliciendum, & frictio vberior facit. Cæterum somnus vberior his minimè est salutaris: quum nec crudos succos digeri sinat: & uiscera reddat grauiora. Sed si quis alius affectus est, qui somnum & vigilias modicas postulet, hic profectò in his est. Quippe somnus concoquit. Vigiliæ digerũt. Quorum utroq; est opus ijs qui ex multitudine crudorũ succorum ęgrotant. Ac si pulsus his paruus admodũ, infirmusq; sit, aut etiam supra hæc uehementer inæqualis, extremum periculum indicat: nec quicquam, præter iam dicta, moliendum est. Sin uerò mediocriter sit robustus, nihilque intercisus uideatur, si sua quidẽ sponte aluus cõmodè non deijciat, soluenda est, mulsa iniecta. Quòd si maior iusto superfluorũ impetus ad aluũ citetur, principio quidem percoquere mulsam amplius oportet. Ea namq; sicut minus aluũ subducit, ita magis nutrit. Post hæc, si superuacua largius descendant, ne sic quidem sistenda: sed exhibendus pro aqua mulsa ptisanæ cremor est. Si uerò fluere pergat, alicæ sorbitione ægrum nutries. Si pulsus interim ad imbecillitatem, uel inæqualitatem, uel paruitatem mutentur, panem imbutũ diluto uino porrigere conuenit: utiq; si nec uẽtriculus, nec iecur laboret phlegmone. Quãdo si hac infestentur, corpore crudis succis referto, salus deplorata est, pulsibus sic immutatis. Minimè autem utendum cataplasmatis aut perfusionibus est, prius q̃ superuacua magna ex parte partim uacuata sint, partim cõcocta. Interimq; sola mulsa, in qua coctum hyssopũ sit, usq; ad septimum diem utantur. Siquidem longissimam sic affecti cibi abstinentiam ferunt: corpore scilicet ex crudis ipsis, quos cõtinet, succis concoquendis alto. Verùm si aluus impensè fluat, uel ęger mulsam fastidiat, ad ptisanæ cremorem est transeundum. Sin hunc quoq; auersetur, alica ad eundem quo ptisana modum ei præparabitur. Neq; enim eis qui sic sint affecti acetum incõmodum est. Immo sicubi crudos affatim succos esse animaduerteris, oxymeli assiduè pro mulsa dabis: siquidem æstas sit, & æger frigidę assuetus, frigidum: sin hyems autem, omnibus calidum. Maximè uerò pulsus paruus, tardus, & rarus, frigidos subesse succos ostendit. Sanè propositis aduersissima sunt tum balneum, tum aer ambiens: quoties uel nimiũ calidus est, uel frigidus. Itaq; ut lauandi hi nõ sunt, sic & reclinandi in domo sunt: æstate quidem, quæ frigeat: hyeme, quæ caleat. Læduntur nanq; non parum ab vtroq; excessu. Atq; hæc quidem agenda sunt tibi, vbi à primo die curationem susceperis. Si autẽ ad eos quos iam præmit syncope accitus fueris, si ea quæ retuli loca phlegmone uacent, panẽ exhibebis nõ multũ, eumq; ex vino aliquo, quod celerẽ in corpus digestionẽ adiuuet: statimq; ad frictiones uenies, quas ut diximus administrabis. Ac si quidẽ cęli status sit uehemẽter calidus, cũ frigida uinũ dabis: cũ calida aũt mediocriter, si tẽperatus. Quæ tñ secundò & tertiò dabitur potio, omnino calidã exhibendã curabis: ut quæ succorum crudorũ concoctionẽ adiuuet. At quibus ex flaua bili, quę os ventriculi infestet, syncope incidit, ijs frigida exhibenda potio est.

Syncope laborantibus quale vinum sit exhibendum, ac vinorum genera quæ sint. Cap. IIII.

Vinum tñ quod & calidũ natura sit, & deductionẽ in corpus promoueat, oĩbus quos syncope male habet, offerre cõuenit. Con

stat autem ex vinis ea deligenda esse, quæ & flauo colore sint, & substantia tenui, & ætate vetera, Talia nimirum & boni odoris continuò fuerint, Quinetiam si paululũ ubi mista sunt, gustes, senties calorem per totum corpus transmitti: Cæterum amara præ uetustate vina ne sunto, præsertim quæ ijs exhibebis, qbus stomachus flaua bile urgetur. Commodissima igitur his uina sunt, quę quum naturaliter sint austera, sensilẽ iam astringendi vim, propter uetustatẽ nõ amplius exhibẽt: calorẽ tñ admodũ euidentẽ habent. Huius igitur generis vinorũ optima sunt, Surẽtinũ, Signinum, Sabinũ, Tiburtinũ, & Marsum: oĩa quidẽ Italica, astringẽtiaq;. Quibus tamẽ ex crudis humoribus syncopes periculum imminet, sanè Falernũ tãto iam memoratis præstat, quanto tum melioris est succi, tũ etiã calidius: vtpote quod & uelocius illis digeretur per corpus: & crudis succis cõcoquẽdis auxilio erit. In summa uerò, quibus ex abundantia crudorũ humorũ syncope incidit, ijs crassa uina, ceu noxia: aquosa, ceu parũ efficacia, fugiẽda sunt. Deligenda autẽ eorũ sunt media, queq; flaua existant, & calida. Neq; enim inuenias ex albo vinorum genere calidum ullum: quando etiã austera, & mediocriter alba, quum inueterauerint, quodãmodo fuluiora redduntur. Quotquot aũt in ipsis calidissima sunt, omnia profectò sunt flaua. Reliquorũ uini generũ, austera quę mediocriter alba, crassaq; sunt, certè nullũ ad digestionem in corpus est idoneum. Si tamen abundè inueterarint, nec aliorum copia sit, uti illis licebit: quòd stomachum roborent. Cæterùm uina quæ calfaciunt immodicè, ijs offerenda non sunt, quibus caput est imbecillum, facileq; ab id genus uinis repletur. Porrò uina quæ odora, fuluaq; sunt, quantum ex ipsorum est natura, omnia caput grauant. Eoq; tum Falernum, tum Tmolites, tũ Lesbiũ, infirmo capiti noxia sunt. At uina austera uentriculum roborant, caputque inter omnia uina minimè tentant: digestionem tamen in corpus nõ promouent: quo magis fugiẽda tibi in syncope præhensis sunt, non secus quàm aqua. In penuria uerò uini quod cõmodum utriq; syncope sit, ei inquam quæ ex multitudine crudi succi oritur, & ei quæ ex bile incidit, coactus uti uino, uteris aquosis, magisq; si antiqua fuerint. Talia namque, tametsi non ualenter excalfaciant, facilè tamen deducuntur in corpus. Quo nomine urinas præter cætera omnia promouent. A quibus secundum locum obtinent, quæcunque fuluorũ maximè sunt tenuia: quæ etiam ad syncopas præcipuè sunt deligenda.

Syncopis & uirium lapsus quomodo cognoscatur & curetur. Cap. V.

Est autem syncope præceps uirium lapsus. Quum autem essentia uirium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorũ corporum temperamento consistat, hæc nobis, & ubi integra sunt, seruari: & ubi corrupta sunt, ad integrũ reuocari omnino debent. At uerò substantia spiritus, ipsaq; solida corpora, sic nobis sunt custodienda in morbis, ut tum qualitate, tũ quantitate, quoad fieri licet, se naturaliter habeant. Curandũ itaq; est, ut quæ substantiæ portio ab eis defluit, hanc per appositionem sarciamus: quod in ipsis uerò alterascit, in debitã temperiem per contrariam alterationẽ restituamus. Si igitur tum uacuatio, tũ alteratio sensim, paulatimq; fiant, etiam correctio utriusq; sensim administrabitur: quod munus ad artem sanitatis tuẽdæ pertinet. Sin confertim & semel, ac magna aliquando uacuatio, uel etiam adiectio incidat, sic sanè & efficietur morbus, & medendi methodum ad eorum sanationem desyderabimus. Porrò animalis spiritus, à cerebro, ueluti à fonte, nascitur. Qui partim ex inspirãdo, partim ex eo quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur, aliturq;. At uitalis spiritus continetur in corde, & arterijs: nutriturq; tum ex aere inspirato, tũ ex sanguine halituoso. Quòd si naturalis quoq; aliquis spiritus sit, utiq; continebitur is in iecinore & uenis. Virium igitur lapsus, qui quidem solidorum corporum substantiæ resolutæ succedit, in longissimis morbis subinde incidit: animante ex frequenti atrophia extenuato: pręterea in colliquantibus febribus. Qui uerò ex substantiæ temperie mutata prouenit, is, uel ubi immodicè ipsæ fuerint calfacta, frigefacta, madefacta, uel exiccata, uel horum aliquibus copulatis affecta, prouenit. At alteratio spiritus, tum ex uitiosis oritur succis, tum ex ambientis aeris malitia: præterea uenenatis facultatibus, aut animalium quæ uirus eiectãt, ut uenenis. Ipsius uerò essentiæ spiritus corruptio (quæ tũ ob animi affectus, cuiusmodi sunt timor subitus, uehemensq;, nec non mœror, ira, curæ, atq; summa uoluptas, tum ob ingentem dolorem: præterea ob plures motiones, uigiliasq;, obq; immodicam ipsius tenuitatem, & continentium eum uasorum raritudinem, atq; adeò ante hęc omnia, ob respiratũ prohibitum, & nutrimenti defectum incidit) diligentius corrigi postulat. Sciendum autẽ est, in omnibus perturbationibus, ipsam per se ipsam moueri animam: quæ nimirum in alijs actiuis functionibus mouet etiam & ipsa corpus. Ob idq; resoluitur eius robur, utroq; motuum suorum generum, si modum excedant. Ergo nec rarefaciendum immodicè ægrotantis est corpus, si spiritum retineri in ipso studes: sed nec quæ in eo sunt, per comesta & bibita ualenter extenuanda. Est etiam ad uirium robur tuendum, ciborum atq; potionum habenda ratio, ut sint tum quantitate modici, tum qualitate exquisiti. Aer præterea quem inspiramus, debet esse ut optimè temperatus, sic ab omni corruptela & inquinamento alienissimus.

Curandum similiter est, ut ipsa corpora solida, in quibus uel maximè consistere uirium substantia uidetur, sint sano temporamento. Quippe ad conseruandum virtutis robur, & syncopalem accessionem prohibenda, singulare præsidium est temperamenti custodia: ante omnia quidem, trium principiorum: mox verò reliquarum partium, quæcunq; in consortium affectus, principia secum ex facili trahunt. Cuiusmodi est os uentriculi, quod propter exquisitum sensum, accersit syncopas. At verò si humores crudi uires sua copia premant, ac propter multitudinem simul & crassitudinem exiguos animalis meatus obstruant, is affectus multis nominibus exitialis est, ac syncope opportunos reddit. Quippe succi crudi nutrire priusq̃ sint, cõcocti, nequeũt. Quòd si nec obstruant, nec onerent, syncopem ij certè nõ inferunt, sed deliquia animi. Siquidem resoluuntur ægrotantes huiusmodi, nisi frequẽtius nutriãtur. Sunt autem nutriendi hi extenuantibus, calfacientibusq;, idq; nõ copiose, nec semel. Medicamenta similiter sint extenuantia, calfacientiaq;, sed moderatè. His & aquosum vinum idoneũ ab initio est, nisi tamen vehementer febricitent. Et enim qui laborant ex huiuscemodi succis, hos quotidie accessiones exercent, pręcipueq; ad uesperam, noctuq;.

Virium lapsus ex tenuissimis succis curatio. Cap. VI.

QVi verò extenuissimis succis vrgẽtur syncope, diuersa à iam dictis ratione curandi sunt. Illos nanq; paulatim & assiduè uacuamus. At qui sic se habent, hos paulatim & assiduè nutriemus. Quòd si uiribus imbecillis, aliquod his uiscus phlegmone obsessum sit, eorũ salus est deplorata. Quando nec ipsos licet assiduè nutrire, sed tãtum in remissionibus: & seruari nõ possunt, si non nutriantur. Non solùm autem ex tenuatis ad eum modum spiritu & sanguine solet sæpe uiris resolui, sed etiam facultate expultrice per uniuersam corporis mole immoderatius concitata: id quod accidere maximè solet, ob retentricis imbecillitatẽ. Ergo nutrire, quicquid horũ inciderit, est necesse, sicuti etiã corporis summa densare: non secus q̃ priorum rarefacere. Frigidũm itaq; ijs aerẽ astringẽtemq; comparabimus. Vngendi præterea sunt astrictorijs vnguẽtis. Tũ cibi ijs dandi, qui non admodũ promptè diffluãt. Cuiusmodi sunt panis, sorbitio ex alica, fructus austeri, & qui non facilè corrumpantur, ouorum uitelli (quandoquidem albũ ægrè concoquitur) gallinaceorũ, qui lacte alti sint, testiculi, ac denique suillum cerebrum, diligenter assum, uel in albo iure legitimè elixũ, porro & anetho iniectis. In summa, omni ratione agendum, ut & succorũ materiam crassiorem reddas, & cutim denses, & exhalationem inhibeas. Vinum uerò ipsis aquosum; necessarium inter initia est, sumptum post cibos. Quòd si ex sententia nobis omnia responderint, etiã carnei ijs aliquid nutrimenti post alia dabimus: potissimum post quartum diem: succis qui febrem excitauerunt, iam ad concoctionem uenientibus. In omnibus autem eiusmodi curationibus, si iam adsit syncope, omnis solicitudo medẽtis ad simptoma uertetur. Sin expectetur, utriusque curã habebit, & ut symptoma nõ incidat, & vt paulatim discutiatur morbus: quẽ celerius discuteremus, si nullus symptomatis subesset metus. Quippe qui multitudine crudi succi grauatur, hunc si modò iustam semel uacuationẽ ferre posset, nec metus aliquis syncopes impẽderet, semel, arbitror, uacuatum explicaremus à morbo. Eũ uerò, cuius spiritus & succi facilè exhalant, si ante accessionem cibare non cogeremur, longiorem illi morbum certè non redderemus.

Syncope quibus succedere causis, & doloribus causæ quæ sint. Cap. VII.

SVnt & aliæ quinq; occasiones quibus succedunt syncopæ: nempe dolor uehemens, uigiliæ: immodica uentris inanitio, motus in delirantibus: ac deniq; principiorum intemperantia, uel nuda, uel cum humorũ affluxu. Si igitur caussam ipsam unde excitatur dolor, adimere possis, ita utiq; contra symptoma non pugnaueris, sed curaueris ægritudinem. At si qua occasione prohibitus, affectui submouendo intentum esse non licet uehementiã mitigabis doloris. Dolent porrò tantùm particulæ sensibiles, idq; uel ob continuitatis diuortium, uel ob aliquam alterationem, non sensim, sed confertim & uiolenter factam. Quippe uidentur corpora, non solùm quũ in non naturalem habitum confertim aguntur, tristem mutationem sentire, sed etiam in ipso ad naturalem statum suum reditu, nisi is sensim fiat, torqueri. ac ex alterantibus quidem dolore afficiunt, omnia uehementer calfacientia, atque refrigerantia. Ipsam autem solutionem continui, necesse est, uel ruptionem, uel contusionem, uel erosionem existere. At ruptio ex distentione quadam contusio ex grauante aliquo, erosio ex mordente prouenit qualitate. Ergo quum nihil extrinsecus sit, quod uel distendat, uel grauet, vel erodat, sed ex seipso horum aliquod corpus sentiat, neminem latere potest, distentionem ab aliqua intrinsecus substantia, quæ multitudine sua corpus se continens distendat, aut immodica siccitate, prouenire: contusionem, ex eo quòd aliquod corpus occursarit extrinsecus, quod uel durum, uel magnũ, uel graue, uel simul ambo extitit: erosionem uerò, ex succo aliquo, cui mordens natura insit. Qui quidem si sit in tunicis intestinorum imbibitus, cõmodissimè hiera picra expurgatur. Quòd si aliquam exulcerationem

tionem pepererit, nutriendus certè æger est calente alica, sed iniectis mali punici granis. Potus autem illi offerendus est mali punici cremor.

Dysenteriæ curatio. Cap. VIII.

PORrò si sanguinis abundantia sit quod distẽdit, protinus sanguis mittendus est modò vires ægri non sint infirmæ. Sed si is vel sanguinis missionem timeat, uel viribus sit imbecillis, tum reuellendus in diuersum est sanguis: tum per propinqua deriuandus. Quòd si his peractis dolor etiam perstat, patet profectò in ægrotante particula impactum esse quod contristat. Patet verò non minus, & quòd curatio ipsa per digerentia medicamenta molienda sit. Similiter etiã curantur dolores à flatulento spiritu orti: magis tamen ij extenuantia remedia desiderant. Si moles aliqua grauando, contundendoúe dolorem excitet, moli ipsi est medendum. Sin mordens humor, aduersissima huic sunt, quæ extenuant, & calfaciunt. Postulat nanq; huius generis affectus vt ea quæ contristant vacuentur, aut alterentur, aut medicamentis torporem inferentibus retundantur. Ea quippe minus hos affectus lædunt, quàm alios, qui à crassis glutinosisq; humoribus proficiscuntur. Huiusmodi tamen succos, dolor vehemens non comitatur, nisi aliquis eis halituosus spiritus copuletur: qui ex ijs corporibus qui bus continetur, erumpere prorsus non possit. Nã sic, grauissimi solent excitari dolores. Etenim quum tunicæ intestinorum sint duplices, si in medio ipsarum spatio frigidus ac viscidus humor collectus sit, à calore liquatus, in flatulentum mutatur spiritum: qui crassus frigidusq; quũ sit, acerbissimos dolores inducit. Ac ad tempus quidem, post bibitum medicamẽ stupefaciens, prorsus indolentes redduntur ægri: cæterùm affectus ijs uarijs modis fit maior. Nam & intestinorum tunicæ medicamentorum frigiditate densiores, minusq; flatui transmittendo habiles, redduntur: & humor ipse tum crassior, tum ad motum ineptior euadit. Quare id genus dolores omnes, per ea quæ incidant, & concoquant: præterea flatus discutiant, desiccentq; citra ualentem calfactionem, curandi sunt. A nullo autem in eiusmodi succis tam est metuendum, quàm à calore qui & eos liquet, & in flatum vertat, sed non ualeat discutere. porrò agrestis quidam, allio comesto, uinoque ad uesperam meraciori bibito, à dolore colico fuit liberatus: neq; id iniuria. Allium siquidem flatum discutit, ac minimè sitim infert. Quam ob rem ipse allium theriacem agrestium appello: estq; commodissimum ijs omnibus, qui regionem frigidam incolunt. Quos igitur ex supradicta causa uehemens intestinorum dolor citra febrem exercet, ijs & alliũ esse licet, & theriacem bibere. At si cum febri unà talis dolor aliquã do incidat, principio quidem, si id ferunt, fomentum siccum ex milio adhibendum est. Si ab hoc non quiescant, semen aliquod, quod flatum dissipet, in oleo quod tenuium sit partium, coquere, mox per linteum, quo purum sit, oleum colare, dein anseris, aut gallinaceum seuum, nec salsum, nec admodum uetus, in ipso oleo liquare, & per sedẽ infundere, oportet. At si neq; ex hoc remittãtur dolores, secundò rursus inijciendũ est idẽ, adiecta etiãnũ castorei & papaueris succi, utriusque fabæ non amplius magnitudine. Olei uerò hemina modus esto. Excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid: quæ appensa forti filo, quampenitissimè in rectum intestinum inseri debet: quo utiq; & quum libet, id facilè recipiatur, & euidentem utilitatem cõferat. Similiter & oculorum, & aurium dolores, qui ab ijsdem causis in febri excitantur, sedare conueniet fomento ex milio. Sed infundimus etiam auribus medicamẽtũ id quod ex castoreo & papaueris succo cõficitur, sapa liquatum. Quod sanè auri instillatum, oculorum etiam, ac dentium dolores lenit. Iam uerò, si cataplasma imponi aliquando res ipsa suadeat, papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœnigreci, uel hordei, uel lini seminis farina aquæ immissa, cataplasma conficies. Porrò collyria ex opio confecta, uehementissimos oculorum dolores laxant: utendumq; his est, quum maxima necessitas urget. Nã tametsi imbecilliores ex frigiditate in reliquã uitam ipsas reddant particulas, occurrunt tamen præsenti discrimini: ac postea frigiditatem ab opio relictam, licet nobis corrigere, tum oleis calidis, tum etiam collyrijs. Nempe auribus oleum id quod solum castoreum recipit, instillamus: oculis uerò, ex cinnamomo collyrium. Qui à solo spiritu flatuoso cruciantur, illico cucurbitula admota, tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur: in quacunq; corporis parte dolor sit excitatus. Quibus uerò non spiritus modò flatuosus, sed etiam humor quispiam, unde is oritur, uentris dolorem excitat, ijs illico ad tps dolor sedatur: reddit tñ uel in sequenti nocte, vel postridie, uel ẽt tertio die similis dolor. Quare in his primùm doloris accessio est curanda: admota scilicet cucurbitula. Postea uacuandus humor, infuso per sedem aliquo medicamento calfaciente simul & attenuante. Ego uerò oleo quopiam tenuis substantiæ uti assueui, rutam in eo præcoquens. Quo iniecto, nonnulli ægri paulo post excernunt humorem uitreum: atq; ex hoc protinus simul & à dolore, & ab affectu liberantur. Si dolor ex tenui acriq; excitetꝰ humore, qui conuulsiones uehementes etiam inducere solet, si quidem in uentriculo talis humor consistat, uomitu expellendus est, aqua tepida propinata: sin autem in intestinis, inijcere per sedem oportet aliquod medicamen, quod blandè eluere, detergereq; eiusmodi humorem possit. Commodissimus

simus itaq; ad id fuerit cremor ptisanæ. Cibi verò exhibendi his sunt, qui & boni sint succi, nec facilè corrumpantur. Qui ob siccitatem vehementem distenduntur, & discruciantur, si curari ij debeant, humectationẽ desiderant. Ceterùm si affectus is, sit febris occasione contractus, percuratu est difficilis, vel potius curationem non recipit. Quippe conuulsiones quæ ex plenitudine neruosarum partiũ, vel ex humore mordente, vel denique ex ingenti frigore oriuntur, curari possunt. Quæ verò ex neruosarum particularũ ariditate proueniunt, nullus certè ijs ad sanitatẽ est locus.

FINIS.

GALENI PERGAMENI DE FEBRIBVS CVRANDIS LIBER, qui primus est in his, qui de arte curatiua ad Glauconẽ inscribuntur. Cap. I.

NON communem tantũ omnium hominum naturam medicum cognoscere oportet, sed etiã vniuscuiusque propriam. Non tamen propriam singulorum naturam, æquè atq; communem, possibile est scribere. Quum igitur ad rectè medendum plurimum conferre temporis occasio, & quantitas auxiliorum, uideatur, hæc autem propria in vnoquoq; ægro se contemplanda obijciant, nec quicquàm propriũ posit sermone explicari: ob id nimirum quod cõmune est, scribere cogimur, quàmuis id sit usu secundum. Etenim quantum quisq; à naturali recessit habitu, ad tantam morbus magnitudinem peruenit. Distantiam verò recessus, facilè deprehẽdet is, qui naturalẽ vniuscuiusq; ægri statũ exquisitè cognouerit. Quod quidem quum nobis non liceat, confugimus ad cões notiones: in quibus artifex plus aliquid, quàm inertes, assequitur. Porrò qui omnia quæ secundum naturam & præter naturam sunt, diuisione artificiosa cõplexus fuerit, atq; ab ijs omnibus, quæ sufficienter diuisa erunt, indicationes sumpserit, solus is, quantum humanis permittitur uiribus, minimè errabit medendo. Atq; illos quidem quorum habebit notitiam, melius curabit, quàm cæteros. Ignotos verò, proximè illis, quoad fieri poterit ad sanitatem perducet. Si quis enim primum distinxerit differentiam ætatum: postea eã quæ sc͂d͂m temperaturas, potentias, colores, calores, habitudines, pulsuũ motus, assuetudines, industrias, animiq; mores habetur: atque his quoq; adiunxerit maris fœminæq; discrimen, expenderitq; regionum, temporum, atq; adeò ambientis aeris temperies, hic ad propriam laborantis naturam agnoscendam proximè accedet. Nunc verò de his solùm ægrotis dicere proposuimus, quorum natura, ante quàm morbum contraherent, nobis erat exquisitè perspecta. Cum quibus tamen & reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti.

De febribus ephemeris. Cap. II.

PRimò igitur de ephemeris febribus, utpote simplicissimis disseramus: quæ nimirum ob lassitudinem, ebrietatem, iram, excandescentiam, mœrorem, atq; alias vehementes animi solicitudines excitantur. Ex quarum genere sunt, quæ ab inguinum inflammationibus trahunt ortum, præter quàm si absq; ulcere fiant manifesto. Tunc siquidem & suspectæ sunt, minimeq; mites apparent. Vigiliæ plerunq; induxerunt simplicẽ febrem: sicuti frigefactio, & exustio quandoq;. Atque hæ omnes febres soluuntur facillimè, in hunc modum. Oportet enim ipsos confestim ducere ad balnea: deinq; ad consuetam victus rationem. Nam qui triduanum terminum absq; cibo expectant, sæpius acriores febres efficiunt. Quũ igitur ad ægrum accedes, primùm à maximis quę circa ipsum sunt, est consideratio inchoanda; deinde & ab alijs: adeò ut nec minimũ quicquàm omittas. Nam ut magis aut minus ei quæ fit ex maximis indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febriẽtibus signa in pulsibus, atque vrinis consistunt. His verò addere oportet, quæcunq; alia circa faciem scribit Hippocrates: accubitum quoq; & respirationem: Item ea quæ ab ore excernuntur, atque alui sedimina: & si quid aliud accidere circa aliquam corporis partem, aut operationem uideris. Quæ omnia cõia sunt omnibus febribus. Postquàm itaq; ex pulsibus atq; vrinis febris naturam perceperis, quum pulsus nullum inflãmationis signũ habuerit, neq; omnino inæqualitas in aliqua arteriæ compulsione se ostenderit, aut si hoc adfuerit, omnino sit imbecille: vrinæ autem, aut prorsus similes ijs quæ secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserint: tũc sanè & ad omnia illa, quæ nuper à nobis exposita sunt, accedere oportet: & quum ueluti chorus quidam omnia concinnè loquuntur, tunc certè fidere oportet, ac, si libeat, interrogare, nunquid aliqua manifesta antecesserit causa. Siquid enim huiusmodi æger fateatur, expectata prima febris solutione, statim oportet lauare: quum tunc certior fit tibi facta cognitio, ex ipso solutionis modo. Nam arteriarum motus in hoc in totũ assimilatur ei, qui in sanis deprehẽditur: quum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur. Iam verò plurimis ephemerarum humidi quidam vapores, & quibusdam etiã sudores utiles cõspiciuntur, accessione cessante. Quo tempore etiã vrinæ multo meliores, quàm circa febris initia, videbuntur: & si capitis aut alterius dolor, simul inuaserit, neq; hic amplius persistet.

persistet. Aegrotantis quoq; , in tolerando facilitas, magnũ & ipsa signum, febris suauitatem tibi indicabit. Et si dum lauantur, nec horror aliquis insolitus molestauerit, nec alia tristitia adfuerit, post balneumq; & deinceps benè se habere perseueret, tunc ne uerearis offerre cibum, & vinum: adhibito tamen pro tempore modo. Communiter autē omnibus detentis ephemera, urinæ ruffę excernuntur. Adiungitur verò his qui propter tristitiam febricitant, acritudo potius quàm abũdantia caloris: quemadmodum è diuerso ijs, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in ijs quos tristitia aut cura vexarunt, conspectior existit: oculorum præterea cauitas, & quædam inconsueta decoloratio. Hæc quidem sunt & ijs qui quouis modo aliter cogitarunt, communia. Maximè itaq; ex oculis distinguere oportet. Nã ex his etiam in sanis animæ mores conijcere possumus. At eos qui diu vigilarunt, arguit quædam palloris forma, faciesq; subtumens, necnon ipse oculorũ motus, quo vix palpebras, humore quodam imbutas, attollere possunt. At qui tristantur, aut cogitationibus detinentur, ijs exiccantur palpebræ. Cauitas est commune accidens omnibus, mœrori, vigilijs, cogitationibus, non tamen furori. In hoc enim, nec oculorum cauitas, nec manifestus pallor: & plus caloris atq; celerius ex imo prorumpit: nec pulsuum magnitudo destruitur, quemadmodum in vigilijs, tristitia, & cogitationibus. Eorum etiam qui ex lassitudine in febrem inciderunt, cutis est siccior, quàm in aliqua alia ephemera. Quæ autem ex densata cute accidunt febres (densatur enim aut ex frigore, aut ex aliqua qualitate astringente) hæ quidem solæ inter omnes febres, passio astricta existunt: ac uel solo tactu noscuntur: tum ob densitatem cutis, tum ob differentiam caloris, qui mitis quidem in primo tactu sentitur, acris autem, si plusculum tardemus. Non tamen & his vrinæ sunt ruffæ: neq; moles corporis concidit: neq; oculi redduntur aut caui, aut aridi: sicuti nec pulsus minores, quemadmodum in mœroribus, curis, vigilijs, aut exercitijs immoderatis.

De febribus ex inflammationibus inguinum. Cap. III.

FEbres quæ ex inguinum inflammatione fiũt, pulsus habent maximos, ueloces, atq; frequentes: plurimusq; illis calor inest: ac postquàm febris constiterit, statim ex profundo quædam emergit humiditas, calida quidē, sed mitis. Atq; in totum facies rubicunda illis, & magis tumens, vrinæq; subalbidæ. Communis autem omnibus huiusmodi febribus est pulsus æqualitas. Curare igitur omnes quidem oportet balneis. Cæterùm qui ex cutis densitate, aut inguinis inflammatione febricitãt, si in aere balnei immorari iusseris, haudquaquam nocebis. Reliquos omnes quàm citissimè oportet ab aere semouere. Si uerò diutius in aqua immorari voluerint, permittere. Oleo autem multo, & tepido, & manibus mollibus perfricare quamplurimùm, sed eos præsertim, qui ex labore febricitant. Secundo autem loco, qui meatus habent astrictos: at tertiò, qui inguinum patiuntur inflãmationem: quos nimirum sæpius lauare expedit. Cibum autem concoctu facilem assumere qui ex labore febricitant, possunt multoties: non æquè tamen, qui ex densitate cutis, aut inguinis inflammatione laborant: quorum etiam utrisq; tenuis uictus est utilis. Sed & uinum potare quantum possunt conuincere, sunt permittendi, quibus labor febris occasio extitit. Mensuræ autem ratio, ex uiribus & ætate sumitur ægrotantis: nec non ex naturali temperie, cōsuetudine, anni tempore, & regione, alijsque id genus. Qui verò ex inguinũ inflammatione febricitant, arcendi sunt a vini potu, donec inflammationes soluantur. At, qui cutis foramina habent astricta, aut refrigerati sunt, si quidem nõ multùm hoc affectu laborent, nec plenum corpus habeant, non sunt à vini potu prohibendi. Qui autē supra modũ refrigerati sunt, aut pleniore corpore, prohibere vtile est. Rursus, qui ex uigilijs, aut aliquo animi affectu febriunt, postquam balneaueris, cibo humido ac boni succi reficere oportet: vinum verò omnibus ijs qui vigiliam passi sint, intrepidè offerre, nisi capitis dolore premantur, aut pulsum venarum in temporibus sentiant. Sed & ijs qui ex ira aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitant, vinũ est exhibendum: sicuti & illis, qui furore perciti fuerunt, quando omnino perturbatio fuerit refrigerata: nam prius sanè vsus vini erit periculosus. Tentare autem oportet semper adferre contrarium ei quod infestat: labori quidem, quietem: vigilijs somnũ: iræ, furori, & tristitiæ, sermonibus, actionibus, spectaculis, enarrationibus, animi iucunditatem. Sic qui ex cogitatione laborat, omnino ratiocinationes omittat. Et qui ex inguinum inflãmatione febricitat, eius curationi intendat: ac multo prius vlceris, unde originem habuit. Atq; hactenus de ephemerarum indicijs, remedijsq;. Reliquę uerò febres, nonnullæ ex inflamationibus: nonnullæ ex humoribus accenduntur. Et quæ ex inflammationibus fiunt, sunt veluti symptomata quædam partium inflammatarũ.

De febribus putridis. Cap. IIII.

AT quæ ex humorum putredine accenduntur febres, eæ & dicuntur putridæ, & sunt non morborũ symptomata, sed ipsæ, morbi. Et his uerò nonnullæ quidem absq; accidentibus accidunt, & mitissimæ sunt: nonnullæ item, cum accidentibus urgent. Earum igitur, quæ accidentibus carent, paucæ quidem ad exactam sui cogni-

cognitionem, diem quartum desiderant.

De signis febrium intermittentium. Cap. V.

QVæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum esse numero iudicabis, quæ per circuitus infestant. Tertianæ enim atque quartanæ, in totum cum rigore accessiones faciunt. Sed tertianæ quidem in primo insultu cũ nimio sæpe rigore incipiunt: quartanam autem nõ vidimus cum vehementi rigore incipientem, sed procedente tempore magnitudo ei superuenit, præter id, quòd nec statim ab initio hæc febris vt plurimum solet inuadere, sed alijs quæ antecesserint, subsequi. Quartana itaq; solet errabundis febribus superuenire. Quotidiana verò, rarò accidit absq; læsione oris ventriculi. Rursus quartana ex male affecto splene gignitur: vt tertiana ex affectu iecinoris. Quæ verò cum valido rigore incipit, magis febris tertiana, quàm aliquã aliarum febrium fore speratur. Quòd si reliqua etiam signa attestentur, hanc dubio procul in prima statim die tertianam esse cognosces. Etenim calor multus & acris adesse debet: pulsus autem magni, calidi, vehementes, veloces, atq; frequentes, omnisq; inæqualitatis, præter quàm febrilis, expertes. Rigor porrò, veluti si à re aliqua acuta, plus quàm frigida, corpus perpungeretur: quum ij qui quartanam aut quotidianam intermittentem patiuntur, potius frigidum rigorem percipiant. Tempus autem anni æstiuum: sicuti & locus, & præsens status calidus. Sit autem & ægrotantis natura calidior, & biliosior, & ætas adolescentis: & exercitationes potius quàm ociositas antecesserint: magisq; deustio, quàm frigefactio, & parcitas cibi, potius quàm crapulæ. Vigiliæ quoq;, mœrores, atq; labores, & intensæ cogitationes, ad eundem affectum perducunt. Quòd si multos alios eodem tempore laborantes cõtigerit tertianis corripi febribus, hoc quoq; maximũ aliquid, præter ea quæ nuper diximus, signum erit. Si igitur hæc omnia adfuerint indicia, aut saltem quæ maxima sunt, & sitis quoq; vehemẽs adiungatur, uomitusq; bilis, aut sudor, uel utraque superuenerint, tunc nulla dubitatio relinquitur. Quòd si inter hæc à febri quieuerit homo, hac inquàm quæ ex suo motu est omnibus nota, propria uerò febrium inæqualitas, in arteriarum motu relinquatur, tunc firmiter poteris esse tertianam febrem ostendere, ac si tertio iam die accessionem fecisse vidisses.

De signis quartanæ. Cap. VI.

DVm rigent qui quartana tenentur, pulsus habent satis tardos & raros. Quum autem consistit febris, atq; etiam augetur, necesse quidem est, ut ueloces fiant, atq; frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipsius tarditas, raritasq;, si additam uelocitatem atq; frequentiã in accessionibus mediteris. Iam quę omnibus cõmunis est febribus, in uno pulsu inæqualitatem, in hac manifestissimè licet cõprehendere. Multo nanq; uelocius principium, finemq; motus inuenies, quàm medium. Præterea ęstum, & deustionem, & quendam ueluti feruorem, qualis in tertianis uidetur in quartanis haudquaquam inuenies. Sed & ęgrotantis natura inspicienda est, an atra in ea bilis abundet: & tempus quoq; anni, an sit autumnus: & pſens status, an inęqualis. Sic uerò & loci natura, & morborum peruagantium vulgariter, & an liẽ intumuerit, febrisq; atecesserit inordinata, & ætas senior quàm cõsistentium: & an cum sudore febres desinant. In his uerò bilis flauæ uomitus minimè expectandus est: quemadmodum nec in quotidianis intermittẽtibus. Hoc etenim tertianarũ est proprium signum. At quũ febris cessauerit, si adhuc uestigium febris remanserit, pulsusq; ijs, qui secundum naturam, rariores atq; tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiuscemodi febris.

De signis quotidianæ intermittentis. Cap. VII.

QVotidianæ intermittentis calorem humidiorem cũ quadam acrimonia esse oportet: non quum primum manus admouetur, occurrẽtem, sed per moram. Nam quædam fumosa caliditas cum multo uapore commista perspirare uidebitur. Sed & his longè minores sunt pulsus pulsibus quartanarum, quàm istarum pulsus pulsibus tertianarum. Rursus verò tanto rariores sunt in quotidianis intermittentibus pulsus, his qui in tertianis, quanto illis pulsus quartanarum. At tarditas in utrisq; eodem modo se habet. Minus verò siticulosa hæc febris est: tantumq; eam quartana excedit, quantum istam tertiana. Humidissimum etiam totum corpus in his febribus est, & uomitus pituitosi. Quæcunq; autem excernuntur per uentrem, frigidiora, humidiora, crudiora, & pituitosiora existunt. Et quidem ætatibus, naturis, anniq; statibus & temperaturis humidioribus hæ febres accidunt. Nã adolescentem biliosa & sicca temperatura, nunquam vidi quotidiana corripi febre. Pueri autem, præsertim minores natu, & ex adultis pituitosi, & habitudinis crassæ, atq; ocio plurimo dediti, necnon crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibum præsertim, utentes, facilè à quotidianis capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni temporibus hybernum, ex statibusq; humidiores, hac præcipuè conciliant febrẽ. Quòd si populariter etiam grassetur, hoc quoq; non parum ad eam dignoscendam conducet. Non tamen harum febriũ declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, sudoribus terminantur. Quare neque

que ad integram quietem, exceptis paucis, perueniunt. Quotidianarum vrinæ sunt albæ, & tenues, vel crassæ & turbulentæ, vel rubicundæ. Tertianarum rufæ, vel subrufæ. Quartanarum variæ quidem, sed crudæ omnes.

De signis febrium continuarum. Cap. VIII.

Febres autẽ continuas hinc cognosces, quòd nullum eis adest signum ex ijs quæ adesse intermittentibus diximus: & quòd intra quatuor & viginti horas non cessent. Si verò inæquale incrementum habuerint, hoc quidem, præter alia signa, longius etiam tempus ostendit: necnon si proprium febrium signum in pulsibus manifestum adsit. Quòd si inordinatio etiam ac inęqualitas ipsis vel inconcinnitas insit, & hoc etiam indicium simul magnitudinis atq; continuitatis. Si verò in hoc statu permanentes, tertio die maiorem accessionem ostenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, non possunt huiuscemodi febres ante septimũ diem terminari. Ad hæc si quarta dies tertiæ diei similis fuerit, & febris veluti deurens, nec facies, aut reliquum corpus collabitur quicquàm, huiuscemodi febris ad longius extendi tempus consueuit. Ac tales quidem sunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent. Curatio autem cuiusq; earum deinceps scribetur: primùm tamen intermittentium: dein continuarum. Ex intermittentibus igitur breuissima mitissimaq; est tertiana. Longissima autem, &, quantum in ipsa est, haudquaquàm periculosa, quartana. Quotidiana verò, & longa, & non sine periculo. Porrò vbi morbi existunt acuti, celeriterq; ad statum perueniunt, & si ualde tenuem victum exhibeas, non multum lædes. Vbi verò sunt diuturniores, nisi ab initio cibo vberiore reficias, hominem simul cum morbo perimes: aut intempestiuè victus modum cõmutabis. Neq; enim oportet statu accedente offerre largiorem cibum quàm prius: sed contrà, potius tenuissimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, in statum reseruare. Distinguendum autem est, num exquisita, an minimè exquisita sit febris. Etenim exquisita tertiana, ad maximũ, septem circuitibus iudicatur: estq; minimè periculosa. Alteram uerò non exquisitam, quandoq; vidi, quum in autumno incepisset, in uere desisse. Quantum autem hę natura inter se differunt, tãtum rationabile est & rationem victus mutare. Ergo si quæ in principio sermonis tertianarũ febriũ indicia scripsimus, oĩa adfuerint, exquisitã reddunt tertianam. Cuius accessionis tẽpus breue, quatuor, aut quinq;, aut sex: at longissimum, undecim aut duodecim horas complectitur. Atque huiusmodi febrium urinæ, tertio die, aut ad summum quarto, coctionis signum ostendunt. Quibus sanè indicijs exquisitam, à non exquisita tertiana distingues. Eadem quoq; ratione exquisitam quartanam & quotidianam. Cui enim omnia insunt indicia, quæ in quartanis febribus antea descripsimus, hæc uera & exquisita est quartana. Cui uerò minimè, spuria & non exquisita existit. Quotidiana etiã cui omnia quæ diximus insunt, exquisita est: quæ autem eam naturam nõ habet, spuria. Non igitur queadmodum exquisitæ quotidianæ & quartanæ, sic etiã nõ exquisitę sunt longæ. Nam quemadmodum exquisita tertiana est breuis, sic & quotidiana & quartana diuturnæ. Cæterùm non licet nobis bene prænoscere, nisi quantitatem morbi atq; uirium accuratè expendamus. Etenim si uires adeò ualidæ fuerint, ut morbum uincere possint, necesse est ægrotum euadere. Sin verò contrà, omnino morietur.

De cura exquisitæ tertianæ. Cap. IX.

Exquisitam ergo tertianam, ut quæ ex flaua bile cõmota inualescat, quammaximè fieri potest, refrigerare, atq; humectare oportet. Nam contrariorum contraria remedia sunt: quæ quidem quod superfluum est, reprimant: quod uerò deficit, suppleant. At flauæ bilis humor, omnium qui in corpore sunt, aridissimus, calidissimusq; existit. Hunc igitur, quum ad uentriculum repit, per uomitum educere oportet. Quum uerò uergit ad inferiora, eodẽ modo per aluũ: id quod fieri solet sponte, in exquisitis tertianis. Per urinam quoq; & sudores oportet ipsum uacuare. Ac uenter quidẽ, mollibus clysteribus inaniendus est: urina uerò, potionibus, in quibus apium, aut anethum maduerit, prouocanda. Quòd si tibi coctionis signa monstrentur, iam cum fiducia aliquid absynthij exhibebis: quod alioqui summum est remedium, ubi infestauerit bilis, si præsertim ex ipsius coma, quantum sit satis, accipiens, melicrato intinxeris. Balnea uerò calida, ex aqua potabili prosunt: tum quia aliquid bilis educunt, tum quia sua qualitate & humectant, & potentia refrigerant. At marinæ aquæ salsæ, nitrosæ, & sulphureæ, plus quidem bilis educunt, sed magis sua qualitate nocent, quàm euacuationibus iuuent. Semper autem oportet contrarias qualitates, illis quæ inualuerint præter naturam, opponere: quum hoc multo plus iuuet, quàm quomodolibet euacuare. Hic itaq; in balneis scopus sit, ut corpus madeat, utq; humectetur. Vbi igitur plurimum olei calidi infuderis, ad aquam perducere, ac madefacere oportet. Quòd si in ea natare uoluerint, quantum id facere possunt, permittendum. At qui balneis admodum delectantur, si etiam bis in die lauari permiseris, non aberrabis. Sed illud semper habeto in memoria, ut tempestiue id faciant. Si uerò etiam coctionis signa ostendantur, si sæpius laueris, nihil deliqueris. A uino autem, ante quàm morbus coquatur, prorsus

sus est abstinendum. Verum ubi concoqui is cœperit, dandum est ab initio tenue, aquaticum, atque paucum. Vbi verò iam prope est, ut morbus soluatur, amplius est offerendum. Cibi autem quicunq; humectant, atq; refrigerant, omnes utiles sunt exquisitis tertianis. Cæterùm quãtitas in ipsis sit tanta, vt bene concoqui possint. Ex oleribus quidem, atriplex, blitum, lappathum, malua, lactuca, & cucurbita. Ex alijs verò, ptisanæ succus, sorbitio ex alica, ex piscibusq; saxatiles. Ex uolatilibus deniq; ea, quæ mollibus cõstant carnibus. Quæ autem talia non sunt, eorum alæ; testiculi quoq; gallorum, & suum pedes, & cerebra. Paruo rum uerò si etiam dederis carnes assas, nihil nocebis. Sed & oua ad sorbendum sunt offerenda: & præsertim vitelli eorum: nam hi facilius quàm pars alba coquuntur. Ex fructibus autem illos tãtum degustet, qui nõ sunt omnino difficiles coctu. Oportet abstinere à melle, sinapi, salitis & acribus omnibus: sicuti & à vinis satis uetustis & calidis.

De cura tertianæ nothæ. Cap. X.

IN ijs verò quæ non adeò exquisitæ sunt, prouidendũ est, ne morbus augeatur: neúe ægrotantis vires corruant, quæ laborare longiori tempore debẽt. Quare operæpretium est scire, ad quantum magnitudinem morbus ipse sit peruenturus: & quantæ sint ipsius ægri uires: ut ad ea inspiciens quæ maius auxilium postulant, inedia quidem, in ualentioribus utaris uiribus, & morbo concoctu difficili: largiori autem cibo, ubi uires sunt infirmiores, nec morbus admodum ad concoctionem contumax. Iam uerò in tertianis non exquisitis, nec statim circa initia balneare expedit: sed quum primum coctionis signa apparuerint. Nec cibum quotidie offerre expedit, sed alternis diebus. Quies uerò, & calfactio circa præcordia iuuant, & sorbitiones quæ concoquuntur facilè; & clysteria non admodum mollia. Quòd si sanguinem mittere oporteat, neq; hoc quoq; omittendum est. Sed ab initio statim, tantum sanguinis detrahendum est, quantum præsens status exigit. Sit autem totius victus ratio, non quæ humectet, atq; refrigeret uniuersum corpus: sed quæ aliquem modum etiam assumat, ad calfaciẽdum, incidendumq;. Plurimum igitur eos iuuat ptisanæ succus pipere adiecto. Adhæc hyssopum, uel origanum, uel spicam nardi mulsa infundes, & decoquens, ad bibendum propina, & quæcunque alia prouocantia urinam, exceptis illis, quæ prꝺter modum calfaciunt, exiccantq;. Maximè uerò post diem septimam danda eis iugiter est absynthij coma. Et quidem oxymel potione plurimos iuuat: & aliquid ex ijs quæ molliter ventrẽ subducunt. Vomitus etiam post cibum, adeò his quibus hæc febris perdurauerit, utilis est, ut multos sciam solis uomitibus statim fuisse curatos.

De cura quartanarum. Cap. XI.

QVartanas ab initio mediocriter, ac leniter tractare oportet, nullum forte medicamen, aut euacuationem exhibentes: nisi fortè sanguis vehemẽter superabundãs appareat. Cæterùm si vena incisa, is qui fluit, niger & crassus uideatur (qualis in ijs præcipuè visitur, qui liene laborãt) audacius mittẽdus est. At si flauus, aut tenuis cernatur, subitò supprimendus. Venã verò secare oportet, uel interiorem, uel mediam, quæ est in sinistro cubito. Victũ deinceps institue re sine flatibus, ac optimum: uentremq; emollire, ijs quæ usitata sunt, expedit. Quod si hæc nihil proficiant clysteribus utendum est, à principio quidem mollibus: postmodum uerò acrioribus. Arcendi sunt autem à suilis carnibus, ab omnibusq; edulijs, quæ tenacia sunt, & tardum habẽt exitum, quæq; tum refrigerant, tum siccant corpus. Vino uerò utendum est albo, tenui, & mediocriter calido, & uolatilibus quæ boni sunt succi, nec in paludibus degunt. Pisces sunt adhibendi, qui facilè cõcoquantur, ac molles carnibus, nihilque tenax habentes. Vtendum est autem salsamentis, & sinapi: ac certis diebus medicamen diatrion pepereon, uel diospoliticũ est assumẽdum. Quòd si quotidie piper tantùm cum aqua biberent, rectè etiam facerent. A frictionibus autem, ambulationibus, atq; balneis, non sunt penitus prohibendi. Quanquam si omnino possent à balneo abstinere, solis contenti frictionibus, inde plurimum iuuarentur. Iam si quartana ipsa sit breuis, nec admodum uiolenta, nihil nocuerit, si diebus interiectis ad consueta exercitia se transferant. Hæc igitur ab initio, & usq; ad statũ sunt peragenda. In statu autem subtilior uictus ratio adhibenda est, quàm ante, uel post. Statim uerò æger continendus in quiete est: ac uisceribus prouidendum ungentis & cataplasmatis, quæ mollire & laxare possint. Deinde medicamentis utẽdum, quæ ciendi urinam uim habeant. Vbi uerò coctionis signa apparuerint, tunc sanè purgare oportet ijs quæ humores atros inaniant, non semel tantùm, sed sæpius, si uideatur necesse. Vtendum autem & uomitibus statim à cibo: & si nihil prohibuerit, elleborum album est exhibendũ: primò quidem, permistum radiculis: quòd si nihil profecerit, ipsum per se. Cæterùm qui nequeunt euomere, ij uehemẽtius per inferiora purgentur: ac postmodum offeratur eis in potu, medicamen confectum ex uiperis: necnon quod succum cyrenaicum recipit. Quicunq; verò ab initio aliquid ex hisce medicamẽtis exhibuerunt, aut omnino ante statum, quartanam quæ erat simplex, duplicem reddiderunt, aut omnino maiorem, atq; difficiliorem: ex duplici autem triplicem, aut

omnino ambas difficiliores.

De cura quotidiana. *Cap. XII.*

QVotidianam autem quum volueris curare, oxymelite vtitor post primos dies: & illis quæ probè possunt vrinam ciere: vniuersumq; totius uictus caput sit ad incidendum efficacius. Circa statum verò, de ventriculo est habenda solicitudo, ac de ipsius ore præsertim. Deinceps iubendum est, ut post radiculas & cibos assumptos vomant. His etiam quæ pituitam subducunt, utendum.

De cura febrium continuarum, quæ carent accidentibus. *Cap. XIII.*

IN continuis autem febribus, quibus non vltra septimum futurus status est, si vires validæ sint, & ætas consentiat, admodum exquisitus & tenuis victus est instituendus. In quibus verò uel status totius morbi longius abest à septimo, vel vires robustæ non fuerint, uberiori cibo ægri sunt reficiendi; quemadmodum prope statum tenuiori. Quum autem iam adest status, tenuissimum victũ seruare oportet: deinde rursus semper uberiorem. Sanguinem verò mittere oportet, & ob morbi magnitudinem. Quibus autem rubor multo intensior, quàm pro naturæ ordine, & maior, quàm pro consuetudine, totius corporis moles, venæque eminentes, extensæque fuerint, ijs etiam est auferendus, nisi uires, aut ætas, aut aliquid commemoratorum, prohibuerit. Quod uerò humidus uictus in febribus acutis omnibus iuuat, rectè iam dictum est. Cremorem igitur ptisanæ, ijs quibus non acescit, exhibere oportet: & mellicratum quibus non bilescit: & sorbitiones ex alica: & panem ex aqua. Porrò in febribus præter modum calidis, vrentibusq; quum primũ coctionis signa apparuerint, tũc audacter aquam frigidã propinabis. Modus uerò in quantitate seruetur, queadmodũ tempus anni, regio, ætas, natura, consuetudoq; exigunt.

De curatione febrium cum accidentibus. *Cap. XIIII.*

QVæ febres cum accidentibus vrgent, non æquè simplicem exigũt curationem. Sed pro uiribus metiendũ est, quanta sit ipsa febris, quantumq; ex accidentibus immineat periculum: atq; ad id quod uehementius fuerit, & difficilius, intendendum: non posthabita omnino etiam alterius cura. Etenim ubi simul cũ ipsa febre sentitur circa os uentriculi anxietas, morsus, & imbecillitas, prius sanè uacuandi humores non sunt, quàm os ipsum uentris corroboretur: etiam si cruditate aut cacochymia æger ipse laboret. Sed nec si fuerit febris cum uentris profluuio, alia est opus euacuatione. Verùm hæc sola sufficit, quanuis non sit pro ratione ipsius plenitudinis. Iam uerò si quis simul & distentione neruorum laborauerit, & sanguinis eguerit missione, neq; huic tantum semel mittere oportet, quantum exigit morbus, sed aliquid etiam accidenti est linquendũ, cuius causa sæpe sudores eueniũt, & uigiliæ molestant, & uires ægroti debilitantur. Ita etiam si uehementes uigiliæ, aut dolor intensus ægrotum cruciant, cauendæ sunt subitæ euacuationes, ac multæ. Ipsa præterea ambientis aeris temperies, loco accidentis cuiusdam habenda est, dum exquisitè calida & sicca fuerit, qualis est tempore medio inter canis & arcturi ortum. Si etiam ualde frigida fuerit, tunc quoq; sanguinẽ mittere formidãdum. Ob hæc etiam neque in locis admodum calidis, aut frigidis, sanguinẽ mittere audemus. Quòd si regioni tẽporis status cõsentiat, etiã omnino abstinemus: si uerò non consentiat, euacuamus quidem, sed multo minus, q̃ si neutrum prohiberet. Tolerantia etiã ægri, ceu quoddam accidens, expendenda uenit: nec secus ipsa temperatura. Nam quicunq; calidi & sicci natura sunt, hi omnes facilè ab integris euacuationibus offenduntur. Consuetudo quoque non parui momẽti est, quum ad omnia alia, tum præcipuè ad euacuationis indicationem. Quidam enim nunquàm prius fuere uacuati, & multis cibis sunt usi. Nonnulli contra, nec multis cibis sunt vsi, & euacuationibus assueuerunt. Hos igitur intrepidè euacuare oportet, si reliqua etiam consentiant: alios uerò, ne si reliqua omnia id suaserint. Eodem pariter modo & corporis habitus considerandus. Nam qui densa & solida carne constant, non offenduntur facilè. Quare non oportet uereri ipsos uacuare ex toto, si quidem & alia id iubent. At qui mollem, & tenellã, & diffluentem carnem sortiuntur, ij mirum in modum sunt ad patiendum habiles. Quare uel si reliqua omnia sanguinem esse mittendum suadeant, non tamen id facere audendum est, sed vtendum alijs euacuationibus moderatè. Eodem modo & in ijs qui supra modum crassi aut macilenti sunt, ab incidenda uena supersedendum, cæterasq; integras euacuationes uereri oportet. His etiam & ætas annumeranda est, ueluti quoddam symptoma, quod prohibendi integram uacuationem uim habet. Neq; enim pueri, neq; seniores hanc sine noxa tolerant. Hosce igitur omnes, si dispositiones hortentur, non semel nec ex toto, sed paulatim oportet uacuare, inedijs moderatis, frictionibus, clysteribus mollibus, perfusionibus, atq; balneis. Quòd si duo contraria symptomata, aut morbi, coeãt, aduersus id quod magis urgeat instandum: nec interim alterum negligendum. Eas uerò quæ habentur ex accidentibus & morbis indicationes, non simpliciter, sed secundũ causam à qua singula fiunt, considerare oportet.

quæ duo nomina de unica re dicuntur, cuius plures existunt causæ. Siquidem non solùm per uarios affectus corporis, sed etiam in vehementissimis perturbationibus animi, nonnulli exoluti fuerunt: præcipueq; senes, & natura imbecilli. Et enim plures eorũ tristati, aut lætati, aut irati animo defecerunt. Qui autẽ magis robusto sunt corpore, ex immodicis euacuationibus idem patiuntur. Iam verò si abscessus quispiam rumpatur, vires uehementer lædit, ac tum præcipuè, quum materia simul tota ad uentriculum, uel ipsius os, aut thoracem defluxerit. Quòd si quando etiam nos abscessus secãtes, totũ simul emittere pus uoluerimus, animi defectũ subsequi est necessariũ. Nec uerò laborantibus aqua inter cutẽ, tota simul humiditas (quæ scilicet præter naturam sit) potest sine noxa uacuari: sed tunc quoq; necessum est, hominem deficere animo. Ex dolorum etiam uehementia, similiter dissolutiones accidũt. Quinetiã neruus percussus, & musculi caput, & maligna in articulis ulcera, & immoderata quædã frigiditas, aut caliditas, uitalisq; roboris exolutio, pręterea insignis cruditas, obstructioq;, aut inflammatio alicuius præcipuæ partis, aut os uẽtriculi malè affectũ, aut improbæ euacuationes, aut deniq; alia multa, de quibus postea dicemus, inferre possunt defectum animi. Quarum sanè causarũ singulæ propriã curationem desiderãt. Porrò eos qui ex choleris, & alui profluuio, & alijs tũ largè, tũ vno impetu factis euacuationibus dissoluuntur, frigida spargere oportet, & nares comprehendere, & os uentriculi perfricare, iubereq; ut uomant, stomachũ irritando digito uel pennę immissione, ac deniq; alligare pedes & manus. Oportet autẽ nexus fieri, plures quidẽ, ac fortiores, circa manus, quãdo per inferiorẽ partem fiunt euacuationes. Nã si uacuatio per superiora fiat plures ac uehementiores ligaturæ cruribus admoliẽdæ sunt. Situ quoq; aliquẽ parti fluxionẽ patienti expedit inuenire, in aduersum tendentẽ, sed moderatè. Nã si nimium tendatur, atq; ex hoc fatigetur, nihilominus irritatur, quàm si inclinaret ad eũdẽ. In uniuersum aũt, aut ad cõia mẽbris patiẽtibus in aduersum trahere oportet: aut ad ea in quibus est fluxionis origo. Atq; ideo uehementes euacuationes quę ex matricibus fiunt, cucurbitulæ iuxta mammas appositæ, statim sedant. Quæ uerò ex naribus, hepati, ac spleni secũdũ narẽ patientẽ. Quod si ex ambabus naribus simul plurimus sanguis effluat, utriq; uisceri applicãdæ sunt. Vinum etiam aqua frigida temperatũ, curat eas, quæ ex magnis fiunt euacuationibus, dissolutiones: ac tunc præsertim, quũ humores fluũt ad uentriculum. Cæterũ si aliquod uiscus sit inflãmatũ, aut caput doleat uehemẽtius, aut aliqua alienatio animi affuerit, aut febris ardens in morbo crudo: magna & penè insanabilia ex potu uini, huiuscemodi affectibus nocumenta proueniunt. Iã uerò, qui frigidũ potare nõ sunt assueti, aut manifestè ex ipso lædũtur, qui que natura sunt frigidiores, & qui ĩ extrema sunt senectute, & loco degunt natura frigidiori, & tpe hyberno, cauere à potione frigida debent. At qui contrario modo se habent, ijs intrepidè illã offerre licet. Sit aũt uinũ, in fluxionibus quę ad uentriculũ fiunt, calidum simul & tenue, quale Lesbiũ. in sanguinis uerò fluxibus, crassũ, & nigrũ, & acerbum. Ipsis aũt locis imponere oportet, ueluti uentriculo, matrici, stomacho, & thoraci, quæ corroborandi uim habent: capiti aũt & fronti, prætet hæc illa ẽt quæ refrigerent. Et quibus uel in superficie, uel in naribus, uena aliqua disrupta est, medicamen aliquod, ex ijs sanguinem supprimere possunt, est imponendum. Porrò balneæ in fluxionibus ad uentriculum quidem aptissimæ sunt: at sanguinis fluxum acriter irritant. Et quicunq; ob sudoris copiam animi defectũ patiuntur, his etiã plurimũ nocent: ut quas potius astringere oporteat, atq; refrigerare. His etiam uinum frigidum exhibẽdum est: ac nihil omnino calidum. Sed nec etiam artus ipsorum ligare oportet, neq; cogere ad uomitum, neq; ullo modo mouere. At uentis refrigerantibus aditũ pręparare: aerẽm quoq; domus alterare frigida & acida qualitate, myrtorũ frondibus, & uitium capreolis, ac rosis pauimentum consternentes. Nihil uerò horũ confert, ubi fluxiones ad uentriculum fiunt. At qui exoluuntur ob plenitudinem, eorum artus quàm plurimũ perfricare oportet, calfacere, ac deligare. A uino uerò & cibis sunt abstinendi, & à balneis, si febriant. Sufficit autem, si eis dederimus mellicrati potũ, in quo ebullierit thymus, uel origanum, uel pulegium, uel hyssopus. Cõuenit quoq; oxymel. Quæ ex matrice laborant, atq; exoluuntur, non aliter sunt curandæ, excepto oxymelite. Fricare autem ac deligare magis earum crura oportet, quàm manus. At quibus uterus aut sursum, aut ad latus reuellitur, inguinibus & coxis cucurbitulas applicamus: & naribus quidem, ea quæ fœtidissimum habent odorem: matricibus autem odorata, & ea quæ laxare, calfacereq; pñt, medicamenta offeremus. Si uerò ob imbecillitatem uentriculi, animi sequatur deliquiũ, ea quæ roborandi uim habent oportet emplastra adhibere, quale est quod fit ex palmulis, uino, farina hordei, croco, aloe, & mastiche. Madefacere aũt ijs quæ constant ex absinthio, oleo melino, & mastichino: necnon nardo, uino, & œnanthe. Quòd si exurantur, miscere ex refrigerantibus aliquid conuenit, ueluti cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani, intybi, atque uuæ acerbæ succum. Aqua etiam frigida plerunq; iuuat malè affectos stomacho, si tempestiuè, hoc est in declinatione, exhibeatur. Alioqui plurimum obest. Atq; his qui os uentriculi imbecillum habent, uinum calidum exhibere oportet, si nihil prohibeat. Plurimum uerò iuuat eos qui sic laborant, ẽt frictio extremorũ. Quod

si ex ijs remedijs nihil melius se habuerint, eos quidem qui adusti sunt, quamprimū ad balnea ducere oportet. Qui verò aliquid frigoris sentiunt, medicamen diatrion pepercon, ipsumq; piper solum, atq; etiam absynthium bibant. At qui exitiosis humoribus os ventriculi mordicantibus exoluuntur, hos post aquæ calidæ, aut hydrolei potum, fac vomere. Vacuatis humoribus, partem læsam oportet modis omnibus roborare: partim ijs quę admouētur extrinsecus: partim absynthij potione. Cæterùm si humores adhuc in uentre consistant, minimè sanè astringere, sed tantùm concalfacere oportet. Vbi uerò multa pituita in ore uentriculi aceruata fuerit, fouere quidem plurimum oleo, in quo ebullierit absynthium; postea mellicratum exhibere, in quo hyssopum, uel quid simile infusum fuerit: item oxymeli, & piper, & diatrion pepercon, & diospoliticon medicamen. Victus ratio in summa, incidendi vim habeat. Quæ uerò ex nimia frigiditate eueniunt exolutiones, eodem modo curandæ sunt, quo bulimi, omnimodo calefacientibus. Vinum igitur eis exhibere oportet, calida temperatum: ac cibos qui calfaciendi naturam habent: fricareq; & calfacere ad ignem simul. Quæ ex calore nimio accidunt deliquia animi, ijs quæ refrigerandi & roborandi uim habent, curantur. Statim igitur ipsos corroborabis, si aqua frigida sparseris, & flabellaueris, & os uentriculi perfricaueris, & agitaueris, uinoq; & cibo refeceris. At qui ob inflammationis magnitudinē, aut uehemētis febris malignitatem, animi defectū patiūtur, & in principijs accessionum refrigerantur, ijs artus fricare fortiter, & calfacere, cruraq; ac manus alligare, & uigilias, cibiq; & potus omnimodam abstinentiam præcipere oportet. Optimum uerò in his quid futurum sit, præcognoscere. Eos etiam qui ex siccitate in principijs accessionum, defectum animi sunt incursuri, optimum est præuidere. Nam si duabus aut tribus horis ante accessionē exhibito cibo, concoctu facili, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Quòd si magnum imminere periculū suspicatus fueris, uinū in alicam elixam infusum, dare anticipabis: aut panem quoq; ex alica. At si medioeris expectatur defectus animi, parcendum est uino: sed sufficit tunc mala punica, aut pira, cibis ipsis miscere. Ijs qui præter expectationem in periculum inciderunt, uinum calidum, & panis est exhibendus: parumq; aliquid cum eo alicæ calidæ. Qui ob pręcipui membri obstructionem linquuntur animo, ijs oxymel dare oportet, atq; ex hyssopo, origano, pulegio, & melle potum: cibosq; incidendi naturam habentes. Sed nec deterius fuerit artus perfricare, deligareq;. Prodest etiam hisce potibus uti, qui urinam ciendi uim habent: ueluti qui anethum, fœniculum, apium, petroselinum, ammi, daucum, & spicam nardi recipiunt. Quæ ubi manifestè iuuerint, iam uino albo, & tenui, nec admodum antiquo, est utendum. Fiunt uerò & in huiuscemodi dispositionibus, quum uehementes fuerint, pulsus inæquales, intercidentesque. Qui ex abscessus disruptione, aut sectione exoluuntur, aut ex superflua aquæ inter cutim inanitione, ij quidem confestim optimis odoribus sunt fouendi. Paulo autem post, sorbitionibus concoctu facilibus, sunt reficiendi. Si uerò ob tristitiam, aut gaudium, aut timorem, aut irā, aut terrorem exolui uideantur, odoribus, & narium apprehensionibus reuocandi sunt, cogendique ad uomitum. Eodem pariter modo, qui ex uulneribus, aut purgationibus, aut doloribus qui in articulis, neruis, & musculorum chordis eueniunt, exoluuntur, reuocandi statim ab eo affectu sunt: postmodū uerò, conueniens passioni cura afferēda. Defectus animi qui ex intestini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus cruciatibus fiunt, ex patientiū locorum calefactione, frictioneque extremorum curantur. At, quæ ex propria imbecillitate uirium, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intemperie uidelicet ortæ, partium à quibus uires proficiscunrur, contrarijs intemperaturis curandæ sunt. Virtus ergo uitalis, quæ ex corde nascitur, ex pulsuū imbecillitate cognoscitur. At quæ ex hepate oritur, & naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus, ab initio aquosis atq; tenuibus: postmodum uerò crassis, ad modum fæcis. Quæ ex cerebro originem ducit, quam animalem appellant, ex motuum uoluntariorum imbecillitate deprehenditur.

De cura capitis à uarijs occasionibus læsi. Cap. XV.

IGitur symptomatum causæ, congruam curationem ostendunt. Veluti si quis doleat caput, simulq; fastidiat cibos, ex fameq; sentiat mordicationem, iubendus est, ut euomat: nā vel bilem uomet, uel pituitam, uel utrunq;. Porrò qui cum grauitate dolores capitis fiunt, multitudinem indicant. Qui autem cum mordicatione, uaporis humorisue acritudinem. Cum pulsu uerò, inflammationem. At cum tensione, si quidem sine grauitate ac pulsu, spiritus flatulenti & crudi multitudinem. Si uero cum pulsu, inflammationē corporis membranosi. At si adsit grauitas, multitudo intra membranas contenta significatur. Quū igitur omnia distinxeris, causam ex qua horum singula fiunt, considerare oportebit. Veluti si multitudo uaporis atque humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem febrium humores diffusi, ac ueluti efferuescentes, ad caput ascenderint: aut propter eius partis imbecillitatē: aut ob totius corporis plenitudinē. Hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curabis. Eam uerò quæ ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium trahendo per totum corpus: partim

partim ipsi capiti remedia adhibendo. Atq; in cõtrarium quidem trahes, clysteribus acribus, nexibus, frictionibus plurimis infernarum partium, & si expediat, sanguinis aliquantula detractione. Partem autẽ sanabis eo tempore quo ad uniuersum corpus retrahis, ijs vtens asperginibus, quæ a capite uim repellendi habent: ac dein euacuantibus: postremò deniq; corroborantibus. Repellit autem oleum quod immaturum dicitur, ac tum oxyrhodinum, tum rosaceum, & quæcunq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuæ germinibus, & hederæ corymbis, menthaq; uiridi, & sisymbrio fiunt. Vtendum verò ipsis, in multitudine crudiori & frigidiori, tepidis: in calidiori autem & biliosiori, frigidis. Euacuat etiam, dissoluitq; oleum calidum, ipsum per sese: & magis si antiquum fuerit, & sycionium, aut anethum feruefactum in ipso fuerit. Quòd si spondylion, vel serpillum, uel pulegij comam, vel calaminthæ, vel menthæ, vel sisymbrij, intus decoxeris, ita etiam crassiores succos uacuaueris. Hæc uerò ipsa, uirium etiam aliquid membro imbecillo adijciunt. Quòd si etiam ex vsu videatur, per nares atque palatum expurgatio molienda est, sternutamentumq; excitandum. Si ad balnea hominem duxeris, siccis sindonibus caput est perfricandum, salq;, & nitrum, & synapi, sine oleo imponendum. Hæ itaq; sunt ex particulæ imbecillitate, doloris capitis medicinæ. At quando ex magnitudine febris accidit, & medicamenta adhibere conuenit, frigidæ qualitates ac vires, & quæ ex hydrelęo & oxyrhodino, & papaueris capitulis perfusiones constant, expediunt. In dolore autem capitis, qui sanguinis fluxum, aut vomitum decretorium significat, remedia inuestiganda nõ sunt: quum non accidens, sed talis dolor bonum existat signum. Siquidem vbi natura excretionem aliquam, ac præcipuè vomitum, aut sanguinis per nares fluxum molitur, horum inseparabile indicium est capitis dolor. Considerandæ igitur ad cognoscendam crisim, primùm quidem sunt febrium species, an calidæ sint, atq; vrentes: nam hæ per excretiones iudicari consueuerunt: queadmodum quę moliores sunt, ac veluti fumigantes, diu durant, & sæpius in abscessus contendunt. Secundo loco, an morbus sit salutaris. Nam quis obsecro bonam crisim in morbo pernicioso expectauerit? Tertiò ad hæc totius morbi tempus considerandũ. Nam si principij vel augmenti adsit signum, minimè autem status, nec concoctionis signa in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis cernantur, non est quòd bonam speres crisim. Porrò difficilis tolerantia antecedere omnem crisim solet. Quæ quidem si in die accidat, crisis sequetur noctu. Si autẽ noctu, in die. Si igitur tale aliquid uideas cõsiderandum est, quotus sit ægritudinis dies. Etenim septimus dies, etiam ex paruo naturæ apparatu, ad crisim per excretionem mouetur. Sextus uerò, magno apparatu indiget: & sæpe neq; ulla in eo fit crisis, nec sine periculo, nec fideliter accidit. Ergo si dolor capitis statim ab initio non inuasit, sicuti quoddam ipsius morbi symptoma, sed in ipsa ante crisim perturbatione: dein si collum etiam aliquid condolescat, & præcordia retracta sint, aut repente superuenerit difficilis respiratio, pulsusq; in tumorem subitò elati, non reciderint in paruitatẽ, neq; debiles fuerint, statim crisis per sanguinis fluxum è naribus, expectanda est. Si uerò non modò non deciderint, sed etiam in altum attollantur, & uehementiam assumpserint, faciem iã ægrotantis inspicere oportet. Nam si quod in ea membrum palpitet, aut uenæ quæ sunt in temporibus pulsent, aut malum, uel nasus, uel oculus rubidior sit factus, magis etiam talis crisis est expectanda. Quòd si etiam inuiti illachryment, uel imaginentur se splendores cernere, ac nares ipsas scalpant, tunc non iam fluxurum, sed iam fluẽtem conspicies sanguinem. Nec uerò ex his perterrearis, si hominem desipientem, aut resilientem uideris. Nam & hæc humorum repentium ad partes supernas indicia sunt. Præterea si ægrotus sit adolescens, aut alioqui natura calidus, aut multo sanguine abundans, magis adhuc de hoc sperandum erit. Quòd si sæpius etiam antea illi sanguis è naribus fluere est uisus, hoc uel solum sufficit fluxus sanguinis spem confirmare. Si uerò & tempus anni æstas sit, uel calidus cœli status, & si plures eo tempore crisim ex sanguinis fluxu habuerint, ægriq; corpus plenum extiterit, & consuetæ excretiones retentæ, hæc inquam omnia spem uehementius augebunt. Has itaq; & alias excretiones omnes prænoscere licet, si hæc duo tantùm explorauerimus, & unde naturæ motus agatur, & in quam partem. Siquidem quæ deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderatè feruntur, coercebimus, si ista nouerimus. Veluti confestim sanguinis fluxus ex splene magnæ cucurbitæ sinistris præcordijs superpositæ, facilè retrahunt. At qui ab hepate proficiscitur, dextris. Qui ab alijs membris, eadem ratione.

G 2 PAVLI

PAVLI AEGINETAE

DE FEBRIBVS LIBER

Interprete Ioanne Guinterio.

De Febribus diarijs dignoscendis curandisq́;. Cap. I.

DIARIAS febres, urinarũ in primo die concoctio calorisq́; suauitas ceu propriæ ipsarum & inseparabiles notę testantur. Verum à prima febrium solutione, certiorem habiturus es earũ cognitionem. Quippe arteriarum in hac motus ei qui in secunda ualetudine fuit, ex toto respondet, cum nulla ex alijs febribus in naturalem statum reuertatur. iam vero ꝙ facile morbum fert æger, maximum & id indiciũ est. Opportuni sunt, id genus febribus, in quorum corpore quod transpirat, halituosum non est, sed mordax & acre fumo fuliginiúe non absimile. Hi autem sunt calidi & sicci temperamento breuiter biliosi, quos πικρόχολους Greci uocãt, qui igitur ob lassitudinem febricitarunt, pinguiter simul ac molliter fricandi sunt, in balneumq́; ducendi. Quibus siccitas febrem intulit, fricandi hi quidem minus, sed lauandi sunt liberalius. Quos curæ, mœrores, vigiliæ, & ira exercuerunt: lauare quidem non subinde oportet, uerum oleo copiosiore tepido, cui minima astringens uis insit, tum paululum fricare, tum ex consuetudine lauare cõuenit. Ab insolatu usti, protinus ab initio refrigerationem desiderant, tum crebriorẽ lauationem: minime uero aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sint autem quæ refrigerẽt & rosaceum & omphacinum, quod nihil in se salis habeat: ea dẽ uero sincipiti uehementer superfundere oportet: & ubi febris inclinauerit, in balneum æger ducendus est. Siquis ex frigoris iniuria febrẽ concipit, etiam is in remissione lauandus est. At si cũ grauedine & destillatione febriat, priusquam hæc concoquantur, lauationi non committetur. Porrò qui æstus iniurijs patuerũt, ij, vel cum hæc adsunt, commode lauantur. Post lauacrum uero caput perfundendum est: eorum quidẽ qui ex ustione febricitarunt, refrigerantibus: qui autem ex frigore, calefacientibus mediocriter, cuiusmodi irinum est, & nardinum unguẽtum. Verum in quibus meatuum constipatio febrem excitat, his conuenit ex aqua dulci, & temperata lauatio, tum frictio, quæ rarefaciat, & exercitationes modicæ, uictusq́; dulcibus procreãdis succis idoneus. At cui propter inediam febris cõtracta fuerit, ei opus est statim, vbi prima accessio remiserit, in balneum perduci, & tepente oleo largissime perfundi, tum molli manu perfricari, lente in calidi solij aqua immorari. Simul atq; exierit, ac sese recollegerit, denuò balneum ingredi, postea aquam calidam potare, mox ptisanæ cremorem, deinde lactucam assumere, & aliquid piscium eorum qui molli sunt carne, ex albo iure. Omnium uero communis esto uictus species, quæ, & boni sit succi, & concoctu facilis, & quæ nusquam exiguis cutis meatibus inhæreat. Vinum propinetur & aspectu, & uiribus aquosum. Oportet autem in primo febrium insultu nonnunquam primæ accessionis horum aliqua mutare, in quibus corporis intemperies ad calidius, sicciusque transiens, febres accendit. Qui ex inguinum inflammatione febrim conceperunt, ne medicum quidem interrogant quid sit faciundum, sed ulceri, quod in inguinibus, excitatum est, prospicientes, lauant, ubi accessio declinauerit. Cæterum à uino ipsi sunt arcendi, priusquam inflãmationes inguinũ fuerint solutæ, & tenuiore uictu enutriendi.

De putridarum febrium agnitione. Cap. II.

PVtridæ febres dignoscuntur his notis: nulla ipsas exterior causa præcedit: neq; à rigore incipiunt, neq; æstu, neq; frigore uehemẽti: quod & ipsum est peculiare febrium putridarum indicium, sicut & pulsuum depressio. Nominãt sic, cum incipiente accessione perexiguos quidẽ ipsos & inæquales obtinent: qui singulariter illiusmodi febribus sint peculiares. iam & caloris qualitas maxima putridarũ febrium nota est, qui fuliginosus adeo existit, ut manum erodat. Similiter ad ipsas proprie spectat etiam urinarum cruditas, & obscura concoctio. Magnum uero & notabile concoctionis indicium, in primis urinis nunquam eiusmodi febres repræsentant.

Curatio febrium putridarum. Cap. III.

SI uires sint ualidæ ei qui ex putredine febricitat, sanguinẽ dimittes protinus, modo cruditas uentriculum non infestat. At si uires imbecillæ, aut ætas prohibeat, sanguinem non detrahes, à cuius uacuatione putrida per urinas aluum & sudores expurgare conuenit. Sin autem spõte sua nonnunquã impetum ad os uentriculi capessant, etiam per uomitum: alioqui non oportet

tet ea præter naturam irritare: verũ deligi materiæ debent, quæ sine calefaciendo siccandoq; ualenter, prædictas uacuationes moliri possunt, ueluti ptisanæ cremor, aqua mulsa, oxymeli, & apomeli, apijq; radix in aqua potabili incocta. Cum aluus nihil deijcit, ex aqua mulsa cum oleo clystere ducenda est. uerum totum corpus rarefacere prius non expedit, q̃ uacuatum fuerit: ubi uacuaueris, rarefacias utique licet, oleo tepide calido, quale est, quod ex chamæmelo conficitur. in hoc tempore uinum aquosum potui datum, uniuersas promouet uacuationes: eiusdem facultatis est temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd si uero febris magnitudo obstiterit, neque uino utendum, neque lauacro, neque unctionibus rare faciendi uirtute præditis, sed aqua frigida his in febribus commode bibitur, nisi quid & hanc prohibeat. Ergo si quidem & uires robustæ omnes fuerint, & febris ardentissima, & concoctionis signa plane euidentia, frigidam cum fiducia exhibebis. Præterea si bona corporis habitudine sit æger, tum status cœli calidus ac siccus, etiam si in frigidam natationem hunc dimittas, haudquaquam lędetur: sin autem mediocris existat febris, & uires inualidæ, sed cum notis concoctionis, ijs qui ita se habent balneum prodest, & uini potio. Tũ vero ex unctionibus eæ quæ rarefaciũt.

De tertianarum agnitione. *Cap. IIII.*

TErtiana febris cum sit flauæ bilis commotæ soboles, protinus ab initio rigorẽ, hoc est totius corporis concussionem haud exiguam infert. hoc discrimine à quartanæ rigore uariat, quòd pungere uideatur & cutem conuulnerare. In quartanis autem, accessionis insultus uehementem perfrictionem habet. Quotidianas nequaquam rigor pręcedit: sed membra solum perfrigescunt. Cęterum tertiana etiam exactum pulsuũ ordinem obtinet. siti uero uehementi in statu affligit, & hominem perurit, ac paulopost consistit, calorq; æquabiliter per omnes corporis partes diffunditur, nihiloq; magis pectus quàm extrema calent. Et si manum inijcis, primo quidem cõtactu, calor copiosus & acris occurrit, ueluti cũ uapore quodam erumpens, sed paulo post à manu remanente uincitur. Vbi potione æger fuerit recreatus, statim copia uaporis calidi per cutem emergit, sudorem nuntia. Bilis uomitio superuenit, aut aluus soluitur, perque urinã biliosa reddũtur. præterea ad integritatem tertiana desinit, ubi accessionis tempus, horarum non plurium duodecim expedierit. Febrẽ igitur quæ intra duodecim horas terminatur, exactam tertianam nominamus: quæ uero diuturniorem accessionem habuerit, illam simplici uocabulo tertianam nuncupamus. quæcunque aũt longissime productam accessionem seruauerit, exiguum uero interuallum, hanc rursus extensam tertianam dicimus.

Curatio tertianæ. *Cap. V.*

EXquisitam tertianam, ut quam flaua bilis procreet, humectare oportet ac refrigerare. & sane quod in uẽtriculũ confluit, uomitionibus, quod ad inferiora uergit, alui dejectionibus, elicere. Item per urinas & sudores uacuare id ipsum conuenit. Aluus itaque mollibus clysterijs euocatur: urina potionibus, in quibus apiũ & anethum maduerunt. simulatq; coctionis signa deprehenderis, magna iam confidentia etiam absinthium dederis. Balnea uero ex aqua calida potulenta conueniunt: quibus neq; nitrum, neque sal, neque sinapi adijci, sed oleo quãmaxime calido infuso ægrum oportet in aquam descendere: At qui balneis admodũ gaudent, eos etiam si bis die laueris, haud peccabis. Vbi uero cõcoctionis notas perceperis, tunc, uel si sæpius laueris, nihil offendes. Porrò uinum priusquã morbus concoquatur, ex toto circuncidendum est. simulatq; cõcoqui inceperit, tenue, aquosum modicũ, primo die exhibendum. Cibi humectantes, refrigerãtesque utiliter assumuntur. A melle abstinendũ, sinapi, salsis & acribus omnibus. uinis autem admodum uetustis, & natura calidis. Cæterũ nihil miri est, si in hominibus primum exercitis, inediamq; expertis, tunc autem ordine cõuerso otiosis cibo que usis pleniore, bilis maxima ex parte mixta pituitæ reperiatur. Cuius rei gratia complures tertianæ, aut citra totius corporis concussionem fiunt: aut perexigua ipsis oboritur, unde etiã animaduersionem propriam desiderant. Neq; enim balneum, neque cibus aliquis liberalior tertianis spurijs ante concoctionem conuenit: quoniam ne panis quidem micæ, oua, & consimilia.

Curatio tertianæ nothæ *Cap. VI.*

LAuare in tertianis spurijs per initia salubre non est, sed quãdo iam concoctionis notæ apparent: neque cibum quotidie exhibere, sed alternis diebus abunde est. Quies autẽ, & præcordiorum fotus ipsis conducit, tum sorbitiones concoctu faciles, & clysteres aluo inditi non admodũ molles. Atq; si sanguinem detrahere opus est, neque hoc omittere oportet. Tota uero uictus ratio erit, nõ quæ refrigeret uniuersum corpus, humectetq;, uerum etiam modus aliquis qui magis incidat, ac calefaciat, adhibeatur. Maxime uero conduxerit ipsis ptisanæ cremor pipere iniecto, uel hyssopum quoque nonnunquam, uel origanum, uel spica nardi, aquæ mulsæ admista, incoctaq; potui exhibetur, & alia, quæ urinæ cientæ sunt, præterquam ea, quæ uehementer calefaciunt, exiccantq;. Maxime uero absinthij coma

post septimum diem continue porrigitur. Iam & oxymel epotum, multis fuit auxilio. ad hæc nonnulla ex his quæ molliter uentrẽ subducunt. Porrò uomitus secundum cibum, ijs quibus hæc febris in uetustatem incidit utilissimus est.

Quartanarum cognitio. **Cap. VII.**

Quartana inuadit multa cũ perfrictione, ut quæ ex frigido humore, atra bile originem trahat. Calorem uero feruoremq; febrilem tertianæ modo non obtinet, imo nec bilis uomitus eam comitatur. Adhæc si urinæ tenues, albæ, & dilutæ fuerint, quartana erit febris. Eximia uero ipsius nota est, pulsus exiguus, & rarus. Cæterum in autumno potissimum incipit erraticis superueniens febribus, ac nonnunquam in forma eius potissimũ subsistit quæ quarto die reuertitur: aliquando etiam plurium dierum interuallo, iuxta quosdã circuitus accessionẽ habet.

Curatio quartanarum **Cap. VIII.**

Quartana laborantes leniter tractãdi sunt, neq; medicamento ullo forti solicitandi, neq; uacuatione, nisi forte sanguis uehementer exuperare uideatur, cum uenam dissecare conuenit. Victus eis offeretur optimus, qui nõ inflet, & uenter his quibus uti consueuit, emolliri debet. Quòd si hæc nihil proficiant, clysteribus per initia mollibus, deinde acribus utendum est. A suilla carne prohibeantur ægri, atq; ab omnibus cibis qui glutinosi, ad exitum tardi sunt, tum qui refrigerant corpus humectantq;. Vinum utile est tenue, album & modice calidum. Item salsa & sinapi ex usu sunt, tum triduo assumptum medicamentum diatrion pipereon, id est, quod triplici constat pipere, uel quod diospoliticon appellant. Iam & piper solum recte ex aqua quotidie sumitur. In morbi statu uictus egro tenuissimus præcipietur, statim uero etiam ut diu conquiescat, inungendum est, tum uisceribus prospiciendum per ea quæ emolliunt, relaxantq;. Insecutis diebus medicamenta conferunt, quæ urinam cient. atq; si cõcoctionis notæ apparuerint, cum fiducia tunc quoque ijs uti expedit, quæ atros humores uacuant, idq; non semel duntaxat, uerumetiam sæpius. Porrò secundum ualidam purgationem, & medicamentum quòd uiperis constat, exhibetur, & alia quæ ad eiusmodi febres commendantur, inter quæ est & nobis familiare, omnium probatissimum, quod succum cyrenaicum recipit.

Quotidianæ agnitio. **Cap. IX.**

Quotidiana nudquaquam cum rigore primo statim die inuadit, sed temporis spatio perfrictio magis quam rigor oritur: Aegre uero incalescit, & diuturnum habet incrementum, non tamen adurit ægros, neq; multum, & crebro spirare compellit, ac ueluti flammam ex ore elidere, uel frigidam bibere. pituitosi autem uomitus hic accidunt, & quæ aluum uacuantur, frigidiora, crudiora, dilutiora, & pituitosiora cernũtur: totũ corpus crudis humoribus redundat: sudores minime primis diebus erumpunt, neque ad integritatem uenitur, cutis ægrotantibus albicat, urinæ uel tenues sunt & exalbidæ, vel crassæ, turbidæ & rubræ.

Curatio quotidianæ. **Cap. X.**

Quotidianam curantes, oxymelite primis diebus utimur, tum ijs quæ urinam probe eliciunt, ac vniuersa victus species incisoria esto, circa statum uero uentris habenda est ratio, præsertim ipsius orificij, deinde ægris iubendum est, ut à radicula, & cibis assumptis uomant. Itidem utantur ijs quæ pituitam subducunt, idque tam diu, quam febris cessauerit.

De hepialo febri et rigore, quæ nullo calore possunt euinci. **Cap. XI.**

Si uitrea pituita, quæ omnium aliarum frigidissima est, nondum putrefacta toto in corpore exundauerit inexpugnabiles, & qui nullo euinci calore possunt, rigores sine febri excitat. In febribus enim quæ humoris uitio accenduntur putrefactio maxime febrilem calorem suscitat. At si toto hæc pituita putruerit, quod tamen raro fit ob immensam putrefactionem quotidianæ febris causa redditur. Quando uerò non tota æqualiter, sed ex dimidio ipsius putrida fuerit, aut aliquæ ipsius partes, nonnullæ uero non putruerint. Hepialum febrem hanc facit: in qua simul & rigor & febris caliditas est. Particulæ quidem humoris eius necdum putredinem expertæ, omnibus venis, vel etiam reliquo corpori cõmunicatæ & sparsæ rigorẽ creant: putrefactæ uero febrem accendunt. Dicta est autem Hepialos per translationem à sale: dico autem mari, quod à principio tranquillum apparet, cum turbatur difficillimum euadit. Vel ab Hepios, quop est molliter & aleænin, quod signat calefacere, quasi drcas. quoniam blande & leniter calefacit. Atq; hæc febris cum ex quotidianarum genere existat, utpote ex pituita nascens. illarũ curationi subijcitur speciali, nisi quòd tanto commemorata quotidiana calidioribus magisq; incidentibus præsidijs indiget, quanto etiam pituita frigidior illa existat. Hepiali uero rigor multo magis calefacientia requirit, Itaque medicamentũ ex triplici confectum pipere: ex calaminthe, præterea & quod liquore cyrenaico constat, his sunt accommoda

moda. Item ex castoreo, similibusq; preparata remedia conueniunt. Latius autem diffusiusq; explicatam curationem horum reperies in capite 45. de perfrictione. Insuper Lypyriç & Tiphodes quæq; præter commemoratas febres dicuntur, cum sint ex relatarum numero, etiam curationes, tum in illis expositas, tum exponendas postulāt.

De febribus continentibus. Cap. XII.

CONtinentes finitimæ sunt, singulis intermittentibus: tertianæ quidem exactæ ardēs, quę causos dicitur: quotidianæ, ea quæ singulis diebus accessionem habet, non autem ad integritatem desinit. Sic etiam quartanæ ea quæ quarto die accedit. Exactus namq; causos, cum omnes alias exquisitæ tertianæ notas seruet, hoc solo discrimine uariat, quòd non cum totius corporis cōcussione, *ῥῖγος* apellatur, inuadat, neq; ad integritatem ueniat. Qui singulis diebus accessionem obtinet causos, omnes similiter exactis quotidianis notas præ se fert, quod autem ad integritatem non peruenit, hac re à quotidiana specie consimili differt: ea ratione & quæ quarto quoq; die accessionem habet, uerum ad integritatem non cessat, finitima est quartanæ. Continens itaq; febris est, quæ non ante ad integritatem terminatur, quàm ex toto fuerit soluta, etsi inclinatio aliqua sensibilis appareat. Quū autem nulla accidit, quæ sensibus queat percipi, hęc quoque ex ardentium genere habetur, sed acrimonia ab ipsis uariat.

Agnitio febrium continentium, & curatio. Cap. XIII.

COntinentium febrium origo ex sanguine est, qui nunc efferuescens, tantum nunc putrefactus obstruitur. Quapropter accessio ipsis ad usq; finem una est. Indicia uero sunt, pulsus maximi, uehementes, citati crebri, æquabiles, non mordaces. Vrinæ non multum adeo à sanis recedunt. Curatio est, sanguinis quousq; deficiat anima, dimissio. Qui si non fuerit detractus, febricitantes in summum ueniunt discrimē. At si quid per uenę sectionem uacuare prohibuerit, alijs uti remedijs oportet, quæ meatus recludunt, copiam materiæ uacuant, & febrium feruorem leniunt. Cum autem euidentes humorum concoctionis notas in ipsis uideris, neq; in principe particula inflammatio quædam, aut tumor œdematis speciē repræsentās, aut schirrus fuerit, neq; particula aliqua tēperamēto adeo frigido, ut in hanc noxa procūbat, cū fiducia frigidā propinato: maxime si æger eius potioni assueuerit.

Ardentium agnitio. Cap. XIIII.

ARdentibus hæc superueniunt, arida lingua, crassa & nigra, uentriculi rosio, deiectiones pallidæ, sitis uehemens, uigiliæ, nonnunquam etiam delirium.

Ardentium curatio. Cap. XV.

HOrum alterutrum fieri necessarium est, si perfecte morbus solui debet: aut biliosos excerni humores, aut eosdem extingui. Excernuntur itaq; per sudores, uomitiones, & imū uentrem. Extinguuntur autem frigidæ potu: quo nos ardentissimas febres, causos appellant, ex toto curauimus. Sustinere eos qui his cruciantur, nō aqua sola conuenit; neq; mulsa duntaxat, uerum diluta mulsa exhibita. Nam qui huiusmodi morbis conflictantur, sola potione sustentandi sunt. Porrò balneum illis solū usui est, qui citra tumorem inflammationi, aut erysipelati consimilem, ardenti febre laborant. Quod si uero concoctionis notæ percipiantur, multo magis ipsis conducet. Qui ex salso humore febrim ardentem conceperunt, his est inutile. Verum ijsdem ptisanæ etiam cremorem cibi loco offerre conuenit.

Febrium quibus ex affectu erysipelas reuerente origo est curatio & agnitio. Cap. XVI.

FEbres quæ ex affectu uiscerum erysipelas referente procreantur, his notis agnosces: interna feruent immodice, dolor urget uehemens, præterea sitis excruciat, & æstus immoderatus. Summatim ex indicijs acerrimæ bilis cum pauco sanguine putrescentis deprehendes. Hunc in modum curabitur: A balneo in totum abstinere decet. Aqua frigida per morbi statum uehemēti, hoc est frigidissima utendum est: per initia nō item. Extrinsecus vero refrigerantia imponuntur. Et si nihil hæc promouerint, etiam intro sumere cogentur. Maxime ipsis conueniunt lactucæ, & quæ parem his facultatem obtinent. à foris & ipse lactucæ succus idoneus est, adeoq; intybi & semperuiui, & reliqua refrigerandi uirtute prędita. sed præstantissimo partex plurima utimur. Nam humorem refrigerantis alicuius expressum pilæ cum portulaca inijcimus, deinde contusum exprimimus. cum usus exigit, modico polentæ mixto & in aqua frigida merso, partem refrigeramus. Linteum uero duplicatum in ea intinctū extrinsecus, aut ubi calor sentitur, præcordijs obtendimus, nō diu adhærere sinentes, uerum aliud frigidū eius loco applicantes. Iam uero & oleum omphacinū medicamini nonnunquā miscemus.

Hecticarum febrium agnitio. Cap. XVII.

HEctica febris non in humoribus, & spiritu solum, sed iam partibus etiam solidis consistit. Hæc dolorem nescit, & qui ea detinentur, ne-

nequaquam febricitare se existimant: neque enim calorem percipiunt, cum uniuersæ ipsis particulæ æqualiter sint excalfactæ. Duplex hecticarum febrium species est, prima ardentibus magna ex parte superuenit, quæ prorogantur adeo ut tempore corporis ipsius cordis madorem absumat, uel etiam si copiosus adhuc subsistat: alia manente etiamnum humiditate cordis corpus occupans, inde potissimum accenditur. Vnam sane ipsius generationem prodidimus, reliqua est, cũ statim ab initio inuadit, primam originẽ diarijs similem, ex mœrore, ira, lassitudine maiore, una cum exustione sortita. Hęc igitur non difficulter cedit remedijs. Quæ vero ex ipsis in marcorem qui Græcis dicitur μαρασμὸς deuenit, omnem respuit curationem. Atque hæc sanè cognitu est facillima: oculi siquidem præter modum concaui testantur, & lemæ ipsis inhærescentes aridæ, tum dispositio quædam squalida, uiuidi ipsorum coloris flos emarcuit, frons sicca est & intẽta. Quin etiam conniuent plurimum, hac occupati, quemadmodum dormiturientes, uerum affectio, somnus non est, sed uigilandi impotentia: tempora collapsa sunt. & quid enim aliud pręter ossa & cutem solam habent? Nam si denudatum uentrem inspexeris, neq; intestinum, neq; uiscus ullum superesse tibi uidebitur: præcordia sursum conuelluntur, & cutis ipsis extrema resiccata est, pulsus gracilis, creber & durus. Caliditas autẽ primo occursu languida, paulo post acris & rodens erumpit, quousq; igitur humiditatis aliquid reliquum est, hectica solum febris dicitur. Cum uero periclitatur, ne nihil amplius humoris supersit, absolutus iam marcor constituitur.

Hecticarum febrium curatio Cap. XVIII.

HEctica febre laborantes, statim ab initio nutriri desiderant, humorum rodentium gratia. Maximum uero remedium huius est, uictus humectans. Conuenit igitur quam maxime ptisanæ cremoris halicæq; sorbitionibus, & pane præterea adiecto ægrum nutritum, moderato frigidæ potu curare, si neque inflammatio quædam, neq; humorum putrefactio subest. at si magnam inde offensam fore coniectaueris, frigida abstinere oportet, extrinsecus autẽ impositis, quæ refrigerant auxilijs, uti. Balnea uero hoc morbo obnoxijs, quolibet tempore sunt idonea.

De semitertianis. Cap. XIX.

QVandoquidem tertiana cum rigore, quotidiana uero citra illum inuadit: quæ ambarum mistura constat, horrorem inducit, qui minor quidem res est rigore, maior autẽ perfrictione. Quapropter cum horror æquali ab utrisq; extremis interuallo, medium amborum rigoris nimirum & frigoris occupet, quod contẽperatis inuicem extremis accidit, non abs re nomen huiusmodi febri semitertianæ indiderunt. Porrò duplici modo generatur: vel enim duæ accessiones in idem tempus concurrunt, uel statim ab initio ambæ inuicem iunguntur. Quando igitur tertiana præpollet, magis horrifica febris efficitur, & rigoris etiam nonnihil per accessionem assumit. Protinus autem talis calidior est & ardẽtior, tum uomitionem quandam bilis, aut deiectionem, aut madorem adfert. Quando altera pituitosa superat, perfrictiones quidem summa exercent, pauci uero horrores: neque tamen sitis, neq; ardor in his affligit. Cum pares magnitudine sunt tertiana intermittens, & quotidiana cõtinua, insultus quidem accessionis cum horrore accidit. At cum ex pituita proueniens febris præcelluerit, submissiones pulsuũ fiunt, & horrores. Si uero calidior præualeat subito incalescunt. Talis sane est exacta semitertiana, ex æquiualente duarum febrium, puta tertianæ intermittentis & quotidianæ continuæ temperatura proficiscẽs. Non exquisita uero uel bilem largiorem, uel pituitã causatur, quę iam magis etiã curationi renititur, cum paucus humor à copiosioris excellẽtia artisq; auxilio expedit uinci possit. Si autem pituita sit superior, præsidijs maxime utemur, quæ in quotidiana exposuimus. Sin autem flaua bilis, ijs quæ in tertiana comprehensa sunt, in totum ei quod urget incumbentes, sed ita, ne alterum prorsus negligamus.

De Morbis publice grassantibus. Cap. XX.

PVblice grassantes communesq; morbos nominant, qui multis simul obueniunt, quorũ ut generatio, sic etiam causa communis est. Cibi igitur communes praui, illiusmodi morbos pariunt. Item communis aquæ uitiatæ potio, nimis laboriosa uitæ ratio, labores quibus quisque assueuerat omissi, inedia, repletio, idq; dum fames grassatur, aut fœcundus annonæ prouentus est. Item regionum naturæ, communes subinde morbos intulerunt, quæ nonnunquam palustres aliquando barathrum uicinum habentes uaporẽ exiciosum prauumq; exhalant. Hæc igitur continue accidere consueuerunt. Aer uero nos ambiens, temperamenta corporum commutat, uel calidior impendio, uel frigidior, uel humidior euadens: siquidem in alias causas neque omnes simul incidimus, neque eis toto die immoramur. At quoniam aer qui omnibus circunfusus est, & per inspiratum attrahitur, ut animalium corpora pro temperamenti ipsius immutationibus afficiantur, necesse est. Qui igitur hæc intelligit, non solum morbos ex unoquoq; aeris statu futuros prę sagiet, sed etiam ne fiant prohibebit, contrarium immoderatis circunflui aeris temperaturis uictũ indicens.

Itaq; corpora morbo alicui ex propria intemperie uicina, hæc à simili circundantis nos aeris tem peramento deprehenduntur. Quæ contrariam cœlo temperiem obtinent, præter quod nullam offensam experiuntur, etiam meliora fiunt, dum repugnans aeris immoderatio temperamenti im moderationem punit. ac qui hoc nouit, secundā ualetudinem tuebitur, contraria corporibus indu cens, nunc refrigerantia scilicet, nūc calida: aquā quidem super infusa refrigerans, itidem otio, ciborum inedia, & potu largiore: calefaciens autē, operimento, laboribus, cibo liberaliore, & inter dum parciore. Præterea pyræ incendio haud me diocriter aerem ad calidum & siccum mutaueris, si tunc humidus fuerit, quo modo Acronem agragantinum factitasse ferunt.

De pestilentia ex commentarijs Rufi. *Cap. XXI.*

PEstilentiæ grauissima quæq; superueniunt: nihilq; ī hac sicut in alijs morbis singulis de finitum. Etenim delirium accidit, & bilis uomitio, præcordia intenduntur, labores afficiunt, sudores largi erumpunt, extrema algent, alui pro fluuia urgent biliosa, tenuia & flatulenta, urinæ cernuntur dilutæ, tenues, biliosæ, nigræ, mala habent subsidentia, quæ superinnatant, pessima, nares sanguinem destillant, pectus ardet, lingua torrida est, siticulosa tristitia oboritur, torquent uigiliæ, cōuulsiones uiolentæ, aliaq; multa praua. At si quis pestē uenturam prænoscet ex malignorum anni temporum, & uitæ studiorum ad sanitatem haud conducentium animaduersione, aliorumq; animalium præcedente interitu; his apud se consideratis, & illud præterea perpendito cuiusmodi sit præsens anni tempus, qualisq; uniuer sus annus. Inde siquidem qualis uictus ratio esse debeat, optime deprehendes: utpote cum anni tē pus, si quidem rite ortum est, ex sicco humidum nūc euaserit, necessum est uictus ratione desiccare, ut humor superfluus absumatur. Cæterum uē tris habenda est ratio. Quibus superior uentriculus pituitam continet, uomitionibus solicitare, quibus sanguis inundauerit, secare uenam oportet. Item per urinas, & ex toto corpore facta purgatio, aliæq; hoc in casu sunt utiles. Quod si etiā æger ardore æstuet, & flammam usque ad pectus pertineat, haud abs re fuerit refrigeria pectori applicare, & potionem frigidam offerre, idq; nō paulatim, nam magis hoc pacto incendit, uerum uniuersim ut flammam extinguat. In quibus autem ardor interiora occupat, summa uero inalgescunt, cutis in superficie frigida percipitur, præcordia contenduntur, uenter syntexim patitur, aut uomitu, aut infra reiectiones fiunt, uigiliæ urgent, mens desipit, lingua est aspera, hi calefacientia requirūt remedia, ut calor per totum corpus distrahatur, ac si alio quopiam modo ab internis foras poterit elici. Iam uero & hæc potio utiliter præsumitur: Aloes partes duæ, guttæ ammoniaci partes duæ, myrrhæ pars una. Hæc in uino odorato contrita, instar dimidiæ cyathi exhibentur, nimirum quotidie. Haud noui, inquit Rufus, qui post hunc potum pestem non superauerit. Hæc quidem Rufus memoriæ prodidit. Galenus autem tradit ad pestilentiales putredines, bolum armeniacum salubriter potari. Simili felicitate etiā Theriacen ex uiperis magnam prodesse. Etenim in pestilentia quæ Romam internecino morbi genere depopulata est, omnes quos nullum ex his medicamentis adiuuit, interijsse scriptum reliquit.

De ijs qui ex redundantia crudorum humorum syncope periclitantur. *Cap. XXII.*

NOnnulli febricitare incipiunt, ubi magnā crudorum humorum copiā ore uentriculi simul offenso, uel ex cruditatibus, uel alia quapiam occasione congesserunt. His & præcordia inflātur, & os uentriculi uastiore mole, quàm pro naturæ modo cernitur: ad hæc color ipsis ad albidius, aquosiusq; quā naturaliter esse debet, & eorum speciem quos aqua inter cutem male habet, magis est mutatus. quibusdam ad nigrius liuidiusq;, nulli talium sanguis mitti sine maximo dispendio solet, etsi uacuationem desiderent. Verum nec sanguinis dimissionem, nec purgationem sustinent, utpote quos etiam sine his syncope subito adoriatur. Ratio igitur medendi talibus est quàm frictione molimur. Incipere vero per initia statim morbi oportet, ac primum à superiore crurum parte deorsum, idq; linteis non admodum mollibus, sed modice asperis. Deinde tota brachia ab humeris usq;, & superiore parte deorsum simili modo sunt fricanda. Vbi vero artus omnes abunde calidi uidentur, & metus est, ne quis ex ampla frictione lassitudinis sensus superueniat, oleo relaxante uteris, quale est Sabinum: ab astringente uero abstinebis, cuiusmodi Hispanum est, Histricumq;. et quod unà cum germinibus uel ex oliua adhuc immatura conficitur. per hyemē uero digerentium usus erit, quod genus est Sicyonum & chamæmelinū. Cum iam artus plurimum perfricueris, postea oleum detergetur, inde ad spinam dorsi transitus est: hæcque tota perfricabitur similiter, ab hac rursus ad crura te conferes. & hinc ad brachia. exinde rursus ad spinam: ita toto die facies. Porrò mulsa, in qua coctum hyssopum fuit, his est aptissima. cauendumq; ne vel cibum, vel sorbitionem, uel aquam exhibeas, vel omnino liberaliter bibere sinas, nisi mulsam tribus primis diebus dūtaxat, tuis ipse manibus, quas dixi partes ordine perfricans. Sin pulsus robore mediocri sit, ac magnitudine, considera quæ ad aluum spectant, ac si sua sponte

ſponte commode non deijciat, cum fiducia aliquid in aluũ ab inferioribus partibus infundes. Quod ſi maior iuſto recrementorum impetus ad aluũ citetur, principio quidem percoquere mulſam amplius oportebit: minus enim ea ſubducit, magis nutrit: cruda uero minus nutrit, magis ſubducit. At ſi plenius ſuperuacua deſcendant, ne ſic quidem ſiſtenda aluus, ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſanæ cremor eſt. Si uero fluere pergant, chondri ſorbitione nutries. Si ex pulſus imbecillitate uires quoq; collapſas didicerimus, panem ex uino diluto exhibere conueniet. utiq; ſi nec uenter, nec iecur inflammatione laboret: quãdo ſi hac infeſtentur iam corpore crudis ſuccis refer to, nulla plane medicina periculo ſubtrahit. Atqui ſi quãdoque craſſi abunde humores deprehédantur; oxymeli pro mulſa continue exhibebitur. Ergo ſi æſtas ſit, & ęger frigidæ potioni aſſuetus, frigidum huic oxymeli dabis: ſin hyems ſit, calidum omnibus. Sane balneũ his eſt aduerſiſſimum, tum aer ambiens vel nimium calidus vel frigidus. Porro ijs quos ſyncope iam premit, ſi partes modo commemoratæ inflammatione uacent, panis exhibebitur modicus, isq; ex uino quod celerem in corpus digeſtionem adiuuet, ſtatimq; ad frictionem ueniundum eſt, quæ pro tradito quoque iam modo adminiſtrabitur: uerum quibus ex flaua bili, quæ os uentriculi infeſtet, ſyncope imedit ijs frigida offerenda potio eſt, uinum tamen tenue, rubens & uetus.

De his qui ob prætenues humores ſyncope opprimuntur. Cap. XXIII.

QVi tenuium humorum uitio ſyncope premuntur, diuerſam à ſupradictis curandi rationem deſiderant, ut quos dignoſcendi notæ illis contrariæ teſtentur. Nutrire hos oportet paulatim & continue. porrò ad exitium ſpectare exiſtimandi ſunt, ſi uel iecur ipſorum, uel uentriculum inflammatio obſedit, uiribus iã languentibus. In eiuſmodi affectibus emortua illa ſpecies in facie celeriter apparet. Sane nutrire quicquid horum inciderit, eſt neceſſe: ſicut etiam corporis ſumma denſare, non ſecus quàm priorum rarefacere, & frigidum ipſis aerem accerſire. Vngendi ſunt præterea aſtrictorijs unguentis. tum cibi ijs dandi, qui non admodum prompte diſfluant, non aqua mulſa, nõ ptiſanæ cremor, ſed panis & ſorbitio ex chondro, & fugaces fructus auſteri, qui non facile corrumpantur, tum ipſi per ſe, tum uero & cum pane. Vinũ ijs aquoſum neceſſariũ inter initia eſt, ſumptũ poſt cibũ.

De reliquis occaſionibus quibus ſyncopæ ſuccedunt. Cap. XXIIII.

REliquæ occaſſiones, quæ ſyncopas concitãt, quatuor ſunt numero: dolor uehemens, uigiliæ, immodica uentris inanitio, ac in ijs qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & quintã, ſi placet, addas, nempe principiorũ intemperiem. Celerrime igitur cor affectum in perniciem præcipitatur, mox cerebrum, deinde breui iecur.

De dolore. Cap. XXV.

ITaque dolor, qui ſtuporem inducit ex frigida oritur diſpoſitione. Pulſatilis labor magnæ inflammationis comes eſt. Sin autem tanquam ab aculeo impacto, aut ueluti à terebro forari putes, craſſi inteſtini ſpecies doloris eſt. pulſatilis, circa membranas conſtituitur: pertundens uehementiſſimis nõ heterocrannijs ſolum, ſed cephalęis quoque accidit. Interim hic à parte primario affecta, ceu à radice ſubito in uicinas perfertur. Porrò diſtendentes utrinque neruorum dolores ſunt, cum & laborant, & ad utraque extrema tenduntur: minime uero in latitudinẽ porrecti nec ui dolores percipiunt, membrana uero ſub cute porrecte tenſiuos, ſtupefacientesque dolores inducit, quæ inter carnem hæreſcit, tanquam dilaniantem cruciatum excitat: multæ ſiquidem & inæqualiter inhæreſcunt, & ipſam carnem amplectuntur. Quæ uero membranæ oſſibus circũdantur, profundæ ſunt, ipſorumque oſſium tanquam dolentium imaginem repræſentant. Quando igitur nulla extrinſecus doloris occaſio fieri apparet, præcedens uictus ratio uenit inſpicienda, fuerit ne præter conſuetudinem otioſa, aut cibis homo uſus ſit largioribus, ijsque ex ualenti materia uel ſolita excretio ſit retenta. Nam ſi ex his aliquod, uel omnia quoque appareant, doloris cauſa eſt repletio: ac quamcitiſſime homo uacuari debet. Sic enim licebit tibi maxima cum ſecuritate ijs uti remedijs, quæ fluxiones dolentibus particulis incumbentes repellant. Si igitur ſanguinis ſit copia, quod diſtendit, ueluti in inflammatione oriri ſolet, protinus ſi uires patiuntur, ſanguis dimittendus eſt. Sed ſi æger ſanguinis miſſionem timeat, uel imbecillis ſit uiribus, tum auertendus in diuerſum ſanguis eſt, tum per magnam uenam patienti particulæ propinquã deriuandus. Vbi uero uitioſus humor duntaxat affligit, purgãdus eſt. Si utraque coeant, ambabus utere uacuationibus, ſanguine prius emiſſo. Quod ſi his peractis dolor etiam remanet, conſtat profectò in ægrotante particula impactum eſſe quod afficit. Patet uero non minus & curationem ipſam per digerentia medicamenta eſſe moliendam. Pari ratione & qui ex flatuoſo ſpiritu dolores contrahuntur, curabimus: ſed ſimul in his potius tum extenuantibus cibis tum potione, tum per ſedẽ iniectionibus, tum cataplaſmatis auxiliantes, tũ irrorationibus atque fomentis ambiens ipſum corpus rarefacientes. Sin moles aliqua grauando, contundendoue dolorem excitet, moli eidem

dem est medendum. Sin rodens humor est qui affligit, aduersissima huic sunt quæ extenuant & calefaciunt. Anethum oleo incoctum, dolorem lenit, & somniferum est: & uiride sicco magis.

Si corpus tabe consumatur. *Cap. XXVI.*

QVum per uentrem aliquid non ex esculentis poculentisq;, uerum ex ipsius corporis substantia excernitur humore in aluũ ipsam confluente qui quidem flauæ bili continue peruomitum, & infra erumpenti consimilis est, odoris autem fœditate, tum quòd deiectus flauior & crassitie glutinosus; interim oleosus appareat, ab ipsa differt, tunc nimirum caro pinguis & recens coacta ab ardenti febre resoluitur, & eliquescit. Malo inueterante, nonnihil etiam ex ipsis solidis partibus absumitur. In hac perniciosissima febri frigidæ potio utilis est, quæ ex terra frigidissima petitur. Huiusmodi quoque esse conuenit cataplasmata, & epithemata, quæ refrigerent, thoraci & præcordijs imposita. Item cibi refrigerantes recte offeruntur.

De uigilijs in febribus. *Cap. XXVII.*

AT uero eorum, qui immodicis torquentur uigilijs, crura & manus uincire, quo tempore somnum captare solet, iubemus & excitari. nonnunquam palpebras aperire, uel conniuere compelimus, donec abunde fatigentur. Inde subito uincula soluimus lucernamq; tollimus, & altam esse quietem iniũgimus. si nihilo minus uigiliæ pertinaciter urgent, ubi accessio remiserit, frons nigri papaueris capitum decocto, illuitur, naribusq; offertur papaueris albi cortex torrefactus detritusq;, & mandragoræ radicis læuigatæ tantundem cum uino. Item rosacei malagmate facies illinitur, serpilloq; cũ meliloto in passo decocto. Hoc etiam inaccessionibus est utendum. uel trita papaueris capita excipientes pane cum rosaceo uel eiusmodi cerato illinimus. Cibus quodammodo sit plenior, exquisitiorq;. Adijciatur autem sorbitionibus capitum papaueris albi seminis cochleariũ trium instar. oleribus cõmisceatur papaueris nigri, si quidẽ folia fuerint uiridia, quantum tribus digitis potest comprehendi: sin minus, tria quatuorúe papaueris capita sicca, simul incocta deligantur. Si ne sic quidem somnus accesserit, papaueris lachryma, aut succo mãdragoræ circumlinentur. Iam eclegma ex papaueris capitibus compositum, & præsertim ex decocto, mensura cochlearij, uel unius, uel dimidij potum, somnum frequenter accersiuit. In quibus autem caput non est repletum, & uigiliæ infestant vtere in declinationibus etiam tali suffitu. folij amomi, costi, arnabo, singulorum uncia. carpobalsami libra, styracis, amomi, ammoniaci, bdellij scythici, mandragoræ radicis, lachrymæ papaueris, singulorum drachmis quatuor. Ex lignis cupressi accensis suffito.

Curatio soporis noxij, qui cataphora Grecis dicitur. Cap. XXVIII.

FRons posca, cui lactis aliquid sit adiectum, abstergitur, & summa ualide ligamentis excipiuntur. naribus admouentur quæ incisoriam facultatem obtinent. In remissionibus etiã cucurbitulæ ualenter dorso, & spinæ defiguntur. Si morbus his non cedit remedijs, etiam quæ sternutamenta excitant, obijciuntur. Ciborum materia sit quæ incidat diuidatq;, ueluti in præceptis de sanitate tuenda est comprehensum.

Curatio doloris capitis in febribus. *Cap. XXIX.*

SI capitis dolor in febribus affligit, post conuenientem febriũ uacuationem in accessionum declinationibus, caput inũgi debet, primum communi oleo crudo, uel rosaceo, cui etiã aceti pauxillum sit admixtum: si æstas sit, & febris ardens, frigido: sin hyems neque febris ardens, calido, aut tepido. Incoquatur nõnunquam oleo & serpilli polygonijq; succus. per æstatem etiam papaueris capita, uel ipsum papauer: quemadmodum hyeme peucedani momentum. Quòd si uero dolor in fronte perseueret, sinciputq; pilis careat, hoc quoq; oblinendum est ueteri polenta & polygonio: uel pane similiter & rosis, uel modica myrto, uel serpillo. Quosdam & pulegium applicatum magis leuauit. Nonnullis etiam cum ignis sensus inest, psyllium polenta temperatum profuit, uel ipsum per se in uiscum coctione redactum, & continue mutatum. Item coriandrum similiter cum polenta, & aloe cum aceto illinitur myrrhaq;, & ammoniacum pari modo, necnon crocomagma. Pulsatiles dolores ruta, menthaq; cum pane difflat, rosaceo quoque superaddito. Atqui si dolor commemoratis auxilijs non elidi tur, primum caput ad cutem adtondere oportet. deinde pinguioribus asperginibus totum ipsum foueri mox cucurbitulæ occipitio aglutinari, & summæ partes deligari debent, permulceriq;. Iam uero irudines recte affiguntur: Cæterum si defluxio quædam à capite, uel grauedo oborta capitis dolorem suscitauerit, ijs utendum est auxilijs, quæ aduersus hæc suo loco perscribentur. Sin autem à stomachi regionibus uapores sursum tendentes caput offenderint, etiam horum ratio habenda est, ueluti præceptum à nobis est.

Quomodo stomachi curã habere conueniat. Cap. XXX.

SI stomachus imbecillis fuerit, corroborantibus oblinetur, quod genus palmulæ sunt, uinum, farinæ, crocus, mastiche, & aloe. aspergique

que debet medicamentis ex absinthio, melino, mastichino, nardo, & uino confectis. At si ardorem experiatur, miscendum aliquod ex refrigerātibus, puta cucurbitæ succus, lactucæ, portulacæ, solani, sereos, & vuæ immaturæ. Sin autem inflāmatio quædam in uisceribus appareat, etiam relaxantia quædam adiungenda sunt: aspersionibus, oleum chamæmelinum, cyprinum, adipes gallinæ, aut anseris, bdellium, uel ammoniacum, & similia: cataplasmatis autem apij semen, fœnugræcum, althææ, chamæmelorum flos & ut uno uerbo expediam, compositam habeant facultatem, tum relaxantem subtilium partium amaramque, tum astringentem.

De immodico frigore in febribus & rigore. Cap. XXXI.

RIgori, qui crisis ratione obuenit, remedijs occurrere non oportet: nec uehementiam eius dissoluere. Quod ex sudore frigus prouenit, prompte remittitur, ac nihil adfert molestiæ. In solo autem rigore, aut algore, ex frigidissima copiosaq; potissimum pituita nato, primū quidē artus plurimis in locis constringendi sunt, mox oleo delinendi chamæmelino aut cyprino, aut irino. Sin autem maiore auxilio tibi opus sit, etiam piper oleo admiscebis, uel cachry, uel adarcen, uel castoreum molliterque totum corpus infricabis. Porrò ne facile oleosum istud præsidiū defluat, haud fuerit absurdum & ceræ momentum colliquefacere. At si per hæc rigor non possit excalfieri, ualentioribus quoque ex his factis acopis necnon dropacibus & sinapismis uti consilium est, aliaque fomenta rite admoliri. Item acriora ex ijs quæ admouentur naribus, commode faciunt, calaminthe, pulegium & hyssopum. Potui dabitur ante accessionem mulsa, in qua piper, & ruta sit incocta. ad hæc liquoris cyrenaici cocto melleformati instar mihi duabus horis ante accessionem præstabimus. Similiter & liquoris sylphij. Ad hæc quod in quartanis ex liquore cyrenaico componitur, multis fuit auxilio. Iam uero in oleum largius, quod incaluerit nonnulli descendentes, rigores pertinacissimos absterserunt, ut Archigenes memoriæ prodidit. Galenus autem ante accessionem, cutem abrotano infricādum præcipit, uel calamintha arida, vel cunilę tū folijs tum floribus, uel costo, uel pyrethro, utroque horum cum oleo, unde fiet, ut uel nequaquā, uel certe minus rigeant.

De sudoribus. Cap. XXXII.

SVdores, quibus morbus soluitur, excipere oportet, quandiu fatis uacuatum fuerit, adiutareq; fotu mediocri, & quiete. quamobrē non abstergendus est: nam alius quoque alium elicit, & calido clystere in aluum dato, & sorbitione, & somno. At sudores in remissionibus morborum erumpentes, simile ijs qui morbum finiunt, κριτικὰς appellant, ad ministerium capient. Itaque præsidia quibus sudores euocantur, libro superiore capite quadragesimo octauo abunde sunt comprehensa. Cum enim sudores largius eruperint, abstergendo, leuandoq; operimenta refrigerare cōuenit. Etenim lassant supra modum excidentes, ut in syncopen frequenter ægros perduxerint. Leui ueste madidaq. debent esse cōtecti, fenestris patentibus, ut perflatus aeris frigidior accedat. his somnus adiungatur, & euentilatio. Insuper myrtus nigra in pollinem coacta, corpori inspergatur. Similiter galla, picea cortex, electrum & polenta cum uino astringēte, particulis sudores recipientibus imponantur, faciesq; posca per spongiam aspergatur. Archigenes etiam calcem non restinctam, & floces uini combustas, tum in his, tum in rigore, quem nullus euincit calor, assumit. Ambo siquidē, inquit, per fotus calidos siccescūt. Media uero corporis loca delinēda succo arnoglosse, uel coriani, uel portulacę, uel brasicę pręcipit, ut cōstricta, sudores reprimant. Idem pręstat reprimendo creta cimolia aqua dissoluta, dorso per somnum, & thoraci subiecta. Totum uero corpus rosoraceo perungitur, uel melino, uel myrteo, uel lentiscino, uel ceratis quæ ex his confiunt. Nam magis sunt his idoneæ reunctiones, quæ latentes meatus obstruendo, humoris exitum prohibeant. Patet autem omnibus quòd cibus quoque siccior his conuenit, & uina mediocriter astringentia. Cæterum largiore potu, & præsertim humidiore, tum crebris iniectionibus abstineant. Si autem fieri potest, gestatione corpus agitandum, in frigidiore ædificio, ut summæ his partes quàm maxime refrigescant. Qui porrò per elisum sudores fiunt, (hi autem uel ob dolores excitantur, uel conuulsiones) & retentione, fotuq; extremorum, & refrigerio per panniculos laneos accersito, leuiter curantur.

De tussi in febribus. Cap. XXXIII.

TVssi in febribus, præsertim cum rigore obuenientibus ocurrere conuenit. Nam tussis intentione, febris quæ inclinabat erigitur recolligiturq;. Aduersus hanc formulæ medicamenti ex melle cocto coactoq;, hypoglottia uocant, offerruntur. Linguæ autem supposita, unde nomen habent, eliquescunt: & quod spirandi impedit facillitatem, discutiunt: tempus ipsarum est in accessionum statu, & spatio quod paulum accessionem præcedit. datur etiam hydromeli discoctum. Quibus autem de neruoso genere metus non est, temporis processu exhibebis cum fidutia & oxymeli. sin minus, hyssopi decoctum, quod etiam rigentibus auxiliatur. Item castoreū

cum febris ardens non est, neruoso quoq; generi commiscetur. Adhæc eclegma ex piceæ fructu, nucleis pineis, iride, semine lini, amygdalis amaris, & urticæ semine plurima uero ex parte cibis quoq; hæc simul adiungentur. Ac resina quoque & terebinthina in ouo exhibetur. Extrinsecus autem thoraci, & locis arteriæ uicinis, lana sulfure infecta imponatur, ac pingue, oleumúe rutaceũ esto, uel irinum, uel anethinum. Præterea deligatura ualida in lõgum exacte porrecta, tussim cohibet: dico autem per medias partes extremasq́ue. Non ratione caret, & apophlegmatismis tussis gratia uti, utroque herbæ pituitariæ genere, & syluestri, & satiuo cõmanducato: uel cum mastiche summa debent infricari, contrectari, & ligaturis intercipi. deinde rursus soluenda est retractio. At si propter febris acrimoniam tussis concitatur, utendum est gargarizationibus ex aqua tepida, necnon frigida subinde profuit, & ex posca, & palmularum decocto, uel rosarum, uel dulcis radiculæ. Visceribus autem, uel etiam cordi ipsi iniijciuntur quæ modice refrigerant.

De sternutamento. Cap. XXXIIII.

STernutamenta dum febribus incidunt, subinde molestant. Etenim caput replent, & uirtutem arguunt. Nonnullis sanguinem quoque eliciunt, & alia huiusmodi inferunt incommoda. Quare aduersus ipso remedijs pugnandum est. Cohibet itaq; sternutamentum inuadens, nasi perfricatio, frontis & oculorum apertio, studiosa palati frictio, ructus, illum intentio, capitis in altum eleuatio, inclinatioq; ad latus, summorum musculorum contrectatio, maxillæ musculorum perunctio, calentis olei in aures infusio, ligamentum calidum mento impositum. Caueri debet repentina ex somno excitatio, fumus, puluis, acrior odoratus piperis, castorei, sinapis, mentę, suauitas malorum, & farinæ odor. obtundunt enim sternutamenti elisum, & spongiæ ex mari inanes. Vbi uero cupiditas sternutandi oborta fuerit: non autem sternutamentum erumpat, labij quies idonea est. tum acriorum odorum experientia, & animi remissio.

De cibi fastidio. Cap. XXXV.

QVibus uitiosi humores fastidium procrearint, ij cibis & poculentis solicitandi sunt, qui huiusmodi succos uel per uomitiones, uel per aluum excernere soleant, uel contemperat, meliores reddant, quorum materiam libro superiore, qui totius operis primus est, cõprehendimus. At si ob uirtutis imbecillitatem, cibũ respuant, quoniam omnis facultas ex particularum intemperie infirmatur: conuenit intemperamenti speciem, contrarijs medicari. Plura de fastidio, in stomachi uitijs, libro tertio pertractabimus. In febricitantibus autem, statim per initia cibi cupiditas, ijs quæ odorem mouent, recuperanda est. Potissimum uero polenta in aquam mersa, uel poscam, uel dilutam uini potionem, uel cuiusdam odorati, & fructuum fugatium, qui astringant decoctum, item perunctione blãda, & moderata totius corporis frictione, eliditur cibi fastidium, ac contrectatione tum frontis collutione, aquæ sorbitione modicæ. Cæterum stomachus digito immisso turbatus, ad cibum assumendum quodammodo solicitatur, idq; potissimum bilioso quodam humore, aut acido sursum educto. Secundum primos dies, cataplasmatis quoque à foris stomachus ad cibum cõuertitur, ex palmulis, malis, œnanthe, absinthio, & aloe confectis. Cibi autem præparentur plures simplicesq; & frumentacei. Insuper alterius generis uarietatem quandam sortiti, qui tamen non ab ijs abhorrent, qui in febribus dantur, in quibus & fructus fugaces conueniunt, qui non ex facili acescunt, neque nimium dulces sunt, sed maturi, neque ad facietatem exhibẽdi, uerum quantum ad aliorum ciborum cupiditatem excitandam sufficit. Præsto autem sint reficiendis familiarissimi, qui tũ corripere ægros, tum adhortari queant. Porrò, febribus solutis, si in uirium recreatione perduret fastidium, etiã fisarum cum oxymelite coctum, lactuca, oliuæ halmades, capparis, salsamentum, bulbi & quicquid ad bonitatem stomachi facit, accommodetur. Nec non & illud ipsum in memoriam reducatur, quibus cibis per sanitatem maxime usi sint. item ambulationes, gestationes, clamores, dropacismi, frictiones & exercitia adhibeantur. Præterea absinthij succi potio, uel aloes, acetique scillitis instar mistri absorptum, in id uehementer efficax est.

De grandi fame, quæ Græcis bulimos dicitur. Cap. XXXVI.

SI uero in grandem famem, quam bulimon appellant Græci (dico autem cum minus quàm par est, cibos corpora sentiunt) fastidium inclinauerit, hisce reficiemus, tum alijs, quę naribus admouentur, suillisq; carnibus assis, & hœdinis. In summa omnibus, quæ nidorosum odorem repræsentant. Acrimonia sanè febrium lenita, & extremæ partes deligari ipsiq; excitari debent, maxillas pungendo & crines, uel auriculas uellicãdo. refectis, panis ex diluta uini potione, uel aliud quippiam distribui facile exhibetur.

De canino appetitu. Cap. XXXVII.

ETsi hoc symptoma febribus non adeo superueniat, sed nonnunquam secundum ipsas,

præsertim gratia cognationis, quam cum fastidio contraxit, nil tamen fuerit mali, etiam de immodico appetitu, quõ ambo naturæ modum excedant, sermonem instituere. Quoniam igitur à pituita potissimũ acida constituitur affectus, iis utendum est, quæ hanc incidant repurgentq;. Talia autem sunt maxime, dulcia, salsa, & alioquin abstergentia calida. Vinum igitur ipsis recte datur copiosum, ex eorum numero quæ impense calefaciunt, cuiusmodi habentur colore uermicula, aut rubra, astrictionis expertia. Verum dulciora potius propinantur, uel non sitientibus. At cum optime habuerint, primum ipsis pinguia, mox alia omnia ex oleo largiore præparata, quibus nihil austerum, aut astringens sit adiectum, offerentur. Hæc etenim, licet aduersus ipsam causam manifeste non pugnent, attamen impotentẽ ad cibos animi impetum dissoluunt. Horum autem penuria consistentiam pituitæ stomacho inhærentis absumit, minuitq;. Iam salsamenta ipsis commode exhibentur, ab his vina commemorata liberaliter assumpta prosunt, quod ubi longiori tẽpore fecerint, caninus appetitus finitur.

De siti. Cap. XXXVIII.

Sitim admodum longam fieri existimabis ex siccitate, aut caliditate, particularum per quas humor ex ore in uentriculum defertur. & siccitatis quidem remedium est somnus, caliditatis autem uigiliæ. Nonnulli uero sitibundi ex uino ciborumq; caliditate fiunt, quibus medetur frigida potio. Prauas autem qualitates desiderant, quemadmodum & cibos, prępollenti humorum uitio respondentes. Cęterum siti pressos inextinguibili, unde etiam mortem oppetierunt, noui qui uiperas dipsadas aliquando uorassent. item qui vino veteri sese inebriassent, item nauigantes, qui ob aquæ potabilis defectum, marinam bibere ausi, interierunt. Verum sitim in febribus placare solet, fotus capitis ex oleo frigidissimo, uel rosaceo, uniuersim superaccommodatus. Optime facit ad sitim nigræ lactucæ semen commanducatum. item glycyriza appellata. adhæc cucumeris semen in ore retentum. Datur etiam ad sitim hoc catapotium. cucumeris domestici drachmæ octo, tragacanthi drachmæ quatuor: tragacanthum soluitur ouorum crudorum recentium albumine. & cum fuerit dissolutum cõtritumq;, cucumeris semini prius leuigato adiungitur. Postq̃ emolieris, pilulæ formantur, in umbraq; siccantur, ex his una sub lingua tenenda exhibetur: humor paulatim saliua solutus deglutitur. Iam dilutum malorum cydoniorum, uel pirorum, uel mespilorum, uel pampinorum uitis, uel mali granati succus sorbitioni datur.

De linguæ scabritie. Cap. XXXIX.

Humectanda est linguæ scabrities, lini seminis decocto ægris in os dato. melius autem facit myxa cum lini semine incocta, ac digito in hunc succum demerso lingua infricata, aqua puriore abluitur. uel spongia abstergitur. deinde rosaceo illinitur, iam ipsum rosaceo melle contemperatum, in id ualde efficax est, & portulacæ succus in ore retentus. item rhu obsoniorum mulsæ admistum bene facit. insuper Damascena, & mysclion (hoc autem est myxa) ore retenta & linguæ circundata. His adde etiam lactucæ cauliculum. Archigenes autem tradit etiã salem indicum, colore quidem & substantia communi similem, gustu autem mellitum, lenticulæ instar, vel plurimum ad fabæ magnitudinem deuoratum, uehementer posse humectare. Cæterum in latus decumbere prodest, nam supinus cubitus exiccat: item os conniuere. hiatus enim madorem absumit. Sternutamenta porrò accersita, linguas quouis alio plenius humectant.

De nausea. Cap. XL.

Cum sine cibo assumpto nauseabundus æger efficitur, cuius licet, arbitror ratiocinari prauos humores uentriculum obsidere. Nõnulli uero turbantur, sed nihil euomũt, humore ipsis tunicis imbutis. Pituitosos itaque succos concoquere oportet, seruando ægrum in quiete, inedia, & somno. tenuiores uomitus eijcit, qui nonnunquam ex ptisanæ cremore, uel mulsa excitatur. glutinosi humores & crassi, attenuantia desiderant: quod genus est oxymel, & similia. Humiditate autem praua tunicis impacta, picra ex aloe utilis est. verum quæ astringunt, haud mediocrem noxam conciliant, quemadmodum rursus, cum humiditas multa citra malitiam inest, astringentia quidem q̃ utilissima sunt: medicamẽtum uero ex aloe in marcorem perducit. Cum uero frigiditas humori adest, astringentibus misceri etiam debent calefacientia. Nota est frigida affectus, quòd neque sitim, neque ardorem eo detenti experiantur.

De bilis uomitione. Cap. XLI.

Bilem uomentibus cataplasma applicandũ est ex palmulis, malicorio, galla uino incoctis, uel posca, pane simul contrito: Item acacia, hypocystis, balaustium, & rhu cataplasmati adiungantur. Præter hæc cucurbitula admota magnifice auxiliatur, cum largiore flamma. cibum uero frequenter paulatim dabimus. In his autem qui atram bilem uomunt, & inflationes stomachi experiuntur, spongias aceto quàm acerrimo

rimo calente madidas imponito, vel hederæ folia uino incocta illinito.

De singultibus. Cap. XLII.

Singultus oritur uel ex repletione, uel inanitione, uel succis acrioribus stomachum erodentibus, quibus per uomitionẽ redditis, cessat. Pleriq; uero medicamentum diatrion pepereon assumentes, si statim uinũ superbiberint, singultiunt. q aũt nonnulli ẽt cibo intus corrupto singultu infestentur, cuilibet notũ est. iã non pauci rigore correpti singultiunt. Vomitum itaq; ijs qui ex repletione, aut rosione stomachi singultu cruciantur, mederi abunde comperimus: calida uero, ijs qui ob perfrictionem. At quum ab humorum repletione, singultus originem habuerit, violẽta indiget euacuatione, quã sternutamentũ præstat, ob inanitionẽ creati singultus, sternutamento nõ finiuntur; datur aũt singultiẽtibus ruta cum uino, uel nitrum in mulsa, uel seseli, uel daucũ, uel cyminũ, uel gingiber, uel calamintha, vel nardus gallica. Hæc sanè singultus ex ciborũ corruptione, aut frigore, aut repletione contracti, auxilia sunt. qui autem ex frigidorum uiscosorumq; humorum copia singultũ experiuntur, castoreum tribus obolis potui sument ex posca, idẽ cuti impositum unà cũ oleo ueteri sicyonio adiuuat. Insuper acetum scillites, uel oxymeli potum conuenit. denique spiritus retentio, presens est remedium.

De aluo in febribus astricta, & cita. Cap. XLIII.

Quæ arescentem aluum proritant, libro priore quantum res exegerit comprehendimus, quoniam uero eadem quoque liquida febribus incidit, in præsentiarum mentionem ipsius facere oportet. Multi enim non febris ratione, sed ob hoc solum accidens in perniciem præcipitati sunt. Principio igitur excipiemus quę egeruntur, nullo remedio occurrentes à corruptione & cruditate emanantibus. Sin autem uacuatio modum excedat, cohibenda aluus est, & si quidem acriora efferuntur boni succi esse, & alioquin crassioris conuenit, quæ assumuntur. huiusmodi existunt ex chondro, & ptisana sorbitiones. balnea his postq̃ morbus ematuruerit sunt idonea. Cum uero pituitosiora & fluida erũpunt, cõtra scciores calidioresq; cibi erunt, quatenus febres permittant. Huius generis habentur, quæ ex panificijs calefacientibus confiunt. Balneis hi prohibendi si nihil aliud compulerit. Porrò ubi concoctrix facultas infirmatur, astringentibus tum cibis, tum remedijs utendum est. cibis sanè, in quibus maxime malum granatum, aut poma, aut pira, aut mespila sint iniecta. uel etiam hisipsis, & uino tenui odorato astringente: remedijs autem, cataplasmatis, nimirum ex polenta, palmulis, absinthio, rosis, myrtis, & consimili materia. Cæterum considerandum uenit, quibus potissimum particulis cataplasmata debeant imponi. dico autem stomacho, aut imo uentri: nonnunquam & circa lumbos applicamus. Cruentas autem excretiones reprimunt ex thure confecta, desiccantq;, uel pollem polentæ, uel farinæ, uel thus, uel manna uino macerata, uel posca. Porrò acriorem humiditatem etiam iniectione per aluum, edulcare competit, nunc ipsa aqua, nunc ptisanæ cremore, uel chondri, uel oryzæ, uel tragi, idq; non semel, uerum sæpius. Postea uero adiungentur etiam rosæ siccæ, uel myrti, nonnunquam & gallæ, & ouum simul cum rosaceo uino que tenui astringenti, uel rosarum decocto inditum; uel sedi quoque appositum excernendi cupiditates retundit. Cum frequens desidendi est appetitus, agatium sedi accommodatum ex calidis spissamentis immittatur.

De sanguinis distillatione, & eiusdem ex naribus profluuio. Cap. XLIIII.

Quoniam distillatio totius corporis, aut capitis redundantiam innui, per extusionem, uel densitatem eueniens: largior autem excretio habilis est laxare & minuere copiam. ratioq; est inde ipsam moliri, unde natura proclinauerit. his ego consideratis ausus sum in quartanarum distillationibus scalpello, ut mos est, narium uasa conuulnerare, oportet autem non exiguo fluore contentum esse, sed pro uiribus detrahere. Spontanea in febribus per nares sanguinis profluuia, si in crisi fiant, excipere conuenit. sin autem sanguis immodice erumpat, sistere conandum est. Primum itaq; extremæ partes ualide deligabuntur, æger sublimi capite figurabitur. Videtur etiam præputij deligatura sanguinis peculiariter ex naribus profluuia cohibere. æger non expurget narium foramina, neq; irritet, uerum sanguinem concrescere sinat. nasus spongia, quæ in posca maduerit refrigescat, ac obturamen ex linimento naribus profluentibus demittatur, medicamento quodam ex eis quæ sanguinem comprimunt, inuncto: horum materiam, & reliquam locorum affectorum curationem libro subsequenti uerbosius persequemur.

Si anima deficiat. Cap. XLV.

Qui ex cholera, alui profluuio, alijsq; multis, & uniuersim factis uacuationibus, resoluuntur, ijs aqua frigida aspergitur, & nares comprehenduntur, os uentriculi infricatur, uomitus præcipitur, stomachus turbatur, uel digitis immissis, uel pinnis. præterea pluribus uinculis ualide deligari debet. Cum per imas particulas

ticulas uacuationes fiunt, manus: cum per superiores crura. Cæterum sanguinē fundētibus prospicienda est figura sine dolore sublimis, & cucurbitula defigetur, quæ particulas retrahat contrario uacuationem experientibus modo. Curat etiam uinum aqua temperatum resolutiones ex subitis uacuationibus ortas nisi uiscerum inflammatio, aut uehemens capitis dolor, aut attonitus aliquis affectus, aut febris ardens, in crudo morbo prohibeat: in his siquidem magna uinum adfert incommoda. Et si æstas fuerit, calidiq; temperamenti æger, ac frigidæ assueuerit, frigida exhibebitur. sin contraria euenerint, calida. At si ex sudoris copia animæ deficiunt, cutis dēsanda est, quemadmodū à nobis prius est dictum. Tū ut frigidus aliquis perflatus accedat, prospiciendū est. Porrò in uentriculum defluxionibus nihil horū cōuenit, præterquā ipsi uentriculo stomachoq; corroborantia admouere, & affectos in balneum ducere. Hoc siquidem illiusmodi fluoribus est accommodatissimum, uerum sanguinis profluuia, & sudores uehementer proritat. Qui ob plenitudinem animo destituuntur, uino ciboq; abstinebunt. item balneis, si febricitent. Potio autē mulsæ datur, in qua uel thymus, uel origanū, uel pulegiū, uel hyssopum sit incoctum. Propitiū uero ijs est & oxymeli. At si propter humores uitiosos in stomacho cōtentos anima defecerit, iubēdi sunt uomere ab hydrelæo, digitis, aut pinnis in os demissis. Sin autem uomere nequeant, oleum q̄ laudatissimum ipsis propinabitur, hoc enim & aluo ex inferioribus partibus īfusum, subinde uacuat. Iam uero absinthiū ipsis auxiliatur. Porrò si propter stomachi imbecillitatem dissoluātur, ijs uti expedit quæ firmando ipsi sunt: ueluti ante in capite de eodem comprehensum est, summaq; perfricare oportet. Exusti in sole ad balneū ducūtur. qui perfrixerunt, medicamen diatrion pipereon, ipsumq; piper assumāt. Qui uero ob caliditatem largiorem, æstumúe, aut lentā in balneo moram, animo deficiunt, curantur frigida aspersa, aëris perspiratu, stomachi frictione, uini cibiq; usu. Sin autem propter inflammationis magnitudinem, aut febris malignitatem in accessionibus animus deliquerit, perfrigescantq; artus, fricare ualenter iubeto, fouere & deligare. Ad hæc uigilias inediāque præcipito. Ea uerò & ante accessione faciunda sunt. Quibus ob siccitatem anima deficit, duabus tribusue horis ante accessionem, cibus offeretur, uel chondri cremor, uel panis ex aqua simul cum mali granati nucleis, aut pomis, aut piris. Si autem magni periculi metus sit, etiam uinum dabitur. item ijs qui subito animam perdunt, his remedijs succurrendum est. ac vbiq; causam considerare conuenit, propter quam animæ defectus accidat, atq; contra hanc pugnandum est. Nō nunquam uero & symptomatis maior habenda est solicitudo, nempe cum periculum, uel etiam mortem minatur.

Quomodo ulcus circa os sacrum proueniens curetur. Cap. XLVI.

ET hic affectus, febribus potissimum lentis, ex diuturno decubitu superuenit. Cum itaque sacri ossis regio incipit rubescere, circulum ex lana iustæ magnitudinis, parti subijcemus, postea rosaceum, uel myrteum ceratum, quod argenti spumam, aut cerusam habeat, superaccommodabimus. Inflammatione autē oborta, cataplasma ex pane cum solano, uel polygonio, uel arnoglosso, uel tenera brassica applicatur. Si ulcus serpat, lēticula cū malicorio illinitur.

FINIS.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER DE FEBRIBVS.

IO. GVINTERIO ANDERNACO Interprete.

De Febribus Cap. I.

CVM postulaueris à me charissime Cosma, ut curationes, quas in diuersis morbis frequenter sum expertus tibi exponerem, non grauate obtēperaui, ut qui fatear in re me gratiam utrisque, & tibi, & patri tuo pro beniuolentia, quam subinde mihi benigne præstitistis, debere. Hic enim protinus ab initio non in artis modo operibus, sed etiam in uniuersis uitæ negotijs commodus mihi fuit administer: tu uero cum apud Barbaros, neutiquam me propter casus euentusq; rerum quæ nos urserunt negligendum censuisti. Quare etiā senex in posterū uobis morē gero, & cum nō amplius

plius laborē ferre possim, librū hūc cōscribendū. & experimenta, quæ longo vsu, atq; exercitatione in hominum morbis à me sunt comperta, in cōmentarium redigenda putaui. Oblectabit autem non paucissimos, qui hæc citra inuidiam inspicere voluerint, accurata ista docendi ratio, breuitasq; simul & perspicuitas dictionis. Studui enim quantū licuit, uerbis uti communibus, magisque perspicuis, vt etiā vulgaribus liber esset dictione ipsa facilis & explicatus. Exordium itaque à Diarijs febribus sumemus, diuinissimi Galeni doctrinam pro uiribus hic quoque imitantes.

Quòd sane Febris essentia, substantiaq;, & natura nihil aliud sit, q̄ tum cordis tum arteriarū calor naturali contrarius, à præstantissimis medicorum, Galeno potissimum, & Hippocrati est demonstratum. Quare huc Erasistrati opinionē adducere, Asclepiadisque, & aliorum medicorum chorum, superuacaneū existimaui. Quod autem rationi consentit, febrim à corde potius quam ab alia corporis nostri particula proficisci, multis licet argumētis colligere. Si quidē febris natiui caloris est mutatio, natiuus autē calor in corde existit, cōstat etiam febrim in corde sedē habere. At quoniā febris est nō solus absolute calor naturali contrarius, sed in materia quadā subsistit, materia vero triplex genere in nobis habetur, manifestū est, q̄ febris quoque in tribus cōsistere materijs cognoscetur, in spiritibus nempe, humoribus & solidis particulis. Si igitur spiritus immutatus fuerit, febrim parit ex illo prouenientē, quā Græci Ephemeron, nos Diariā appellamus: sin autem humores, eā quæ putredini fertur accepta: si uero particulæ solidæ, Hecticam efficiunt. Dicamus itaque de vnaquaq; quid sit, & quomodo species eius dignosci optimeque possit curari. Exponemus autem primum Diariam, utpote omnium simplicissimam, quæq; simul uniuersis magna ex parte hominibus superuenire consueuerit.

Diariarum notæ.

Febres Diariæ cum ex spiritibus habeant originem, nihil stabile, neque firmum continent, sed uti celeriter generantur, ita etiam soluuntur. unde & Diariæ uocatæ sunt, ad unum usq; diem, aut paulo diutius interdum durantes. Notari uero ipsæ hoc pacto debent, ex tactu, urinis, & præterea etiam pulsibus. Ex tactu enim caloris copia nobis innotescit, cum is sola quantitate increuerit, ut spectare licet etiam calorem, qui in balneo excitatur. Ex urinis autem quoniā hīs per initia morbi manifestas concoctionis notas repræsentant, quod in nulla aliarum febriū inesse solet. Ac pulsus harum celerem arteriæ & eleuatam diastolē tardiorem uero systolen obtinent. Nam refrigerium magis quam recrementorum expurgationem requirunt. Iam eiusmodi febres statum quoque habent æquabiliorem, & declinationem, quæ in purum interuallum, perfectamque integritatem desinat. Habentur autem aliæ quoque notæ febrium, quæ ob spiritus constituuntur, uerum hæc quoq; abunde speciem febris declarare uobis, & alijs à febribus possunt secernere.

Diariæ curatio.

Diariæ febres cum communem habeant generationem quantum ad ipsas attinet, communem quoque curationem recipiunt. At quoniam non una earum causa, sed plures, & uariæ esse solent, de his dicendum arbitror. Etenim lassitudo, frigus, repletio, inedia, uigiliæ, ciborum in uentre corruptio, ulcera & omnes (ut ita dicam) antecedentes causæ, has eo febres producunt. Quandoquidem igitur non una febris Diariæ efficiens causa existit, sed plures, conuenit etiam, ut nos non paucas quasdam curationes, sed cum plures unicuique speciei conuenientes exponamus.

De his qui ex lassitudine febricitant.

Qui ob lassitudinem febricitarunt plerunque medicos non expectant, sed statim ubi febrim declinasse senserint, ad balneum proficiscuntur, tanquam à natura quadam edocti optimum præcipuumq; remedium esse defatigatis lauacrū. Hoc aūt plæriq; etiam medicorum inconsiderate faciunt: & nulla ratione habita ad lauacra transmittunt, unde interim non paucos insigniter offendunt. Si namque corpus recrementis uacuum, neque plethoricum, aut uitiosis obnoxium succis inuentum fuerit, maxime iuuantur, nec alterius indigent curationis. Quibus autem corpus omnibus ex æquo succis scatet, plethoricum appellāt, & uitiosis infestatur, quod cacochymum dicitur, putredinique est opportunum, ut hinc non modo spiritus, sed humores quoque antea incaluerint, uice uersa plurimum offenduntur, & in febres putridas prompte incidunt, præsertim si uictu usi sunt minus curioso. Ne igitur idem nobis quod illis accidat, primum notas earum persequi oportet. Nōnullæ igitur earū sunt exquisitæ, nonnullæ uero nō exquisitæ, cū sint, in putridas prolabuntur. Ita nanque & lauare, & nutrire probe & non lauare rarius bona ratione poterimus.

Curatio eorum qui ex lassitudine febicitant.

Quoniam ex lassitudine febricitantes diligenter plane humectādi sunt, & refrigerādi, fiet id cōmode balneis tēperatis, uictu, & unctionibus, quæ nullam discutiendi uim obtinent. Nam in his omnia facere oportet, quæ humiditatē potius augere, quā ex corpore auferre posśūt. Quare neq; corpus multū perfricare, neq; tepida ex solo oleo unctione, sed ex hydreleo magis vti oportet. Quippe id liberalius, quā ipsum oleū p̄ se humectat, & pe

nitius in corpus ab aqua transmittitur refrigerat que articulos excalfactos & feruidos ex nimio labore affectos. Quo circa neq; vngere in aere calido neque perfricare conuenit, sudoribus enim manantibus ne humectare quidem prorsus unctio poterit, ut quæ cum eis à corpore decidat. Præstat autem meo iudicio multa tepida sudorẽ eluere & ægrotantẽ in exteriorem domum egressum strigilli abstergere atque ita hydrelæo perungere, deinde exiguo spacio interposito intrare ipsum, & in calentis aquæ solium descendere ita vt neque integram omnino horam in aere perseueret, sed tantum transire uideatur. Sic enim humectabitur, & metuẽdũ non erit, ne perustus incensusque ab aere, aliã rursus febrim acquirat. Hęc sane medendi ratio omnibus ex lassitudine febricitantibus conducit, præsertim ijs qui calidiore sunt temperamento. Ignoro igitur, cur Diuinissimus Galenus oleo quidẽ tepido duntaxat vsus fuerit, aquam vero ei miscere uitarit: licet enim & frigidam ei aquam, præterea etiam tepidam admiscere. In summa, ut cuiusq; temperamentũ est, calorisque & siccitatis ex lassitudine ortæ excessus, ita quoque unctione utendum erit. Quod si uero iterum rursus lauare ægros uolueris, eodemque modo perungere, & in calidæ solium demittere, & in eo, aliquandiu immorari ualde quidem ipsos hac ratione iuuabis, ut reuersi à balneo lassitudinis omnisq; intemperiei prorsus obliuiscantur. Atque hac ratione etiam in ijs utendum erit, qui ex uigilijs febricitarunt, item qui ex mœrore: & in illis qui ex morbo se recolligunt. Restat nunc, ut de his sermonẽ instituamus, quibus cruditas superueniens febrim Diariam excitauit.

De his qui ex cruditate febricitant.

Cruditas ex caliditate, magis autem ex frigida intemperie generatur. Notatur facile ex ructu, nidoroso quidem in his, quibus caliditas cruditatem induxit, acido uero, quibus frigiditas illam peperit. At non solum ructus, sed etiam aliæ omnes notæ attendendæ sunt ætas inquam, temperamentum, studia uitæ, & reliqua totius uictus ratio. Neq; enim si ructus est nidorosus, calidam iam quoque cruditatem esse prorsus suspicabimur. Interdum enim ex ingestorum etiam qualitate fuit excitata, uel cum ægri ipsi nidorosum, aut melleũ quid in cibo antea assumpserit. Quin nec acidus ructus omnino suspicionẽ nobis præbet, ut frigidam intemperiem dicamus, quippe etiam acidus cibus, & acerbus frequenter effecit, ut ructus acidus appareret, interim uero caliditas quoque, nam acidus ructus nõ solum ex frigiditate, sed calida etiam intemperie generatur, fierique non potest, ut eiusmodi cesset ructus, nisi quis refrigerãte & humectante uictu usus fuerit. Conuenit igitur cruditates ex omnibus iam commemoratis internoscere, atq; ubi sic discretæ fuerint, firmam earum curationem aggredi.

De ciborum corruptione ex caliditate, & nidoroso ructu proueniente.

Qui sane ex caliditate ciborum corruptionẽ nidorosamque cruditatem sustinuerunt, eaq; de causa in febrim Diariam inciderunt, ijs non calefacientes cibi, aut potus adhiberi debent. Et si enim exiguo tempore mitigari, leniriq; uidebuntur, flatibus qui infestabant, dissipatis, postea tamen occasionem præbent, ut febris Diaria magis incendatur, interim uero, ut etiam febris, quę ex humorum putredine oriri solet, rursus subsequatur. Ne igitur hæc ueniant, congrua uictus ratio præscribi, & curatio quæ è contrario repugnet, adhibenda est. Quippe fieri nequit, ut affectus qui infestat, ex toto conquiescat, & ueluti radicitus excindatur, ubi causa quæ ipsum efficiebat, prius non fuerit sublata. Quare si tibi cibus, qui ad nidorosam cruditatem inclinauerit, suspendere adhuc in uentriculo uideatur, tũc potioni aqua calida potissimum est sumenda. Hęc namque partem humorum eluere, abstergere, & ad inferiorem uentrem propellere, partem uero ut in corpus etiam distribuatur, præparare, & præterea spiritum iam siccum, incensumq; temperare, & lenire, meatusque laxiores efficere potest. Haud noui, an quis hoc præstantius remedium ijs qui ex calida intemperie cruditate laborarunt, coq; in Diariam febrim inciderunt, excogitare possit. Quod si uero cibi corrupti non in uentriculo hærere tibi uideantur, sed per aluum egeri, rursus hic non solum non impediri, sed etiam adiuuari debet, quo ea quæ corrupta sunt, per uentrem potius queant excerni, sin autem immoderatius per aluum ferantur, rodantq; intestinum, etiam hic ad balneum ægros ducere conuenit, & uentris iecorisque regionem potissimum uino melino perungere, & pane ex aqua calida nutrire. Porro inijciatur in eam & apij & coriandri radix, uerum apium nõ multum in ea efferuescat, sed protinus, antequã in calida ualde maceretur, auferatur. Si uero caliditas, aut inflammatio quæpiam uentriculum obsederit, neq; radix apij, sed coriandri tantũ immitti debet: uel offa panis calidæ iterum, aut tertio intincta esui per se exibeatur. At si uenter copiosius profluxerit, ut deinceps uires debilitentur, etiam omphacomeli, aut hydromelum, aut hydrorosatum dabitur. Sin autem nulla inflammatio uentriculi os obsidere uideatur, uini Cnidij, aut Sabini quod exiguam habeat astrictionem, momentum propinari ipsis debet. Sin uires nullam noxam expertæ fuerint, caue ne uinum permittas, præcipue calidiore temperamento præditis. Si nanq; nidorosa cruditas ex calore acciderit, constat magis eam in calidioribus au-

ctum

ctum iri, si uino uti uoluerimus. Ac mirari mihi subit, quomodo diuinissimus Galenus in opere de medendis morbis calefacientibus remedijs usus appareat. Nam antidotum quod à triplici pipere Græci diatrion pepereon appellant, & illud quod ex malis cotoneis paratur, exhiberi ipsis permittit, extrinsecus autem rursus uentriculo purpuram nardino, absinthio, & mastiche imbutam, applicare. Atque hæc calida imponere iubet, ne uentriculi robur dissoluatur. Ego uero ea neutiquam calidiore affectu pressis cōuenire arbritror. Atque hæc nequaquam dico contradicendi studio, sed quòd ita mihi ueritas habere uideatur, quam semper cuiuis præponendam censeo. Si enim nidorosus ructus, & cruditas à caliditate prouenerit, conueniebat, vti arbitror, contrarijs hanc remedijs moderate utentes, ita medicari. Sin autem à calidioribus pinguibusq; cibis orta fuerit, etiam sic uictus cōtrarius, qui modice refrigerare possit, iniungi debebat. In summa didicimus, omnia quæ naturam excesserunt, contrarijs curari oportere, & rutaceum oleum, & si quæ alia est calida iniectio, adhibere dissuadeo: atq; hoc cauendum est, in quibus corruptio & febris ex calida intemperie sunt subsecutæ.

De his qui ex cruditate febricitant humore magis acido proueniente.

Hactenus de his, qui ob nidorosum ructum febricitarunt egimus. nunc autem dicamus etiam de illis, qui ex frigida intemperie in cruditatem inciderunt. Acida cruditas non adeo celeriter febrim solet accendere. si uero etiam febrim excitare contigerit, perpende, & disquire, num quandoque etiam calida intemperies acidum ructū procrearit, fit enim interdum, ut is non solū ex frigore, sed etiam ex caliditate frequenter oboriatur. Idem siquidem in externis quoq; uidemus. Accidit enim in calidis pariter, & frigidis admodū domicilijs, ut uinū nonnunq̄ in acidum cōuertatur. Similiter aūt in fermento quoq; idē spectare licet; hoc etenim in calidioribus retentum domicilijs, in acorem mutatur: idem uero experitur, ubi à gelido aere fuerit refrigeratum. Quare unum idemq; accidens à contrarijs causis generatur. Attendere igitur oportet signa, tum præsentia, tum quæ præcesserunt, ut ex omnibus possis cognoscere, quæ tandem sit causa, calida ne, an frigida, atq; ita ad curationem uenire. Quare si acidus ructus ex caliditate prouenerit, refrigerātibus, & potu, & cibo uti conuenit, præcipue his, qui resistere possunt, & non facile corrūpi. Quapropter neq; cremor ptisanæ, neq; halicæ ipsis est exhibendus, facile enim corrumpuntur, & in stomacho supernatant, suspenduntur q; unde etiam accidit, ut ipsis magis accescāt. Itaq; pisces, qui dura carne sunt præditi, his expediunt, & galinæ ex decocto, aut simplici iure paratæ, adhæc Isicia similiter dura, cuiusmodi sunt, quæ ex bucino, & glauco, orphoq; pisce potissimum conficiuntur. Nec mireris quod hæc dicam, qui nanque ex calida intemperie acores experiuntur, eos etiam si pedem bubulum exhibeas, nō offendes, immo adiuuabis quoque. Ego sane noui quendā cum longo tempore acorem experiretur, his me cibis persanasse. præterea etiam ostrea non cocta, & duracina exhibui, omniq; alimento quod refrigeraret, ægre corrumperetur mutareturq;, sum usus.

De acido ructu, qui ex frigida intemperie nascitur.

Quòd si acidus ructus nō à calidiore, sed frigidiore intemperie originem traxerit, tunc potius uictus calefaciens, & antidota conueniunt, cuius modi sunt tum quod ex malis cotoneis cōficitur, tum quod à triplici pipere Diatrion pepereon nominatur, adhæc fomentum ex nardino. Quæ igitur diuinissimus Galenus in nidoroso ructu fieri præcepit, ea ego omnia ijs potius, qui ex frigida intemperie cruditatem sunt experti, conuenire, & non aliter habere posse arbitror.

De febribus diarijs, quæ ex obstructione generantur.

Febris Diaria ex uiscosis etiam crassisq; humoribus nascitur, dum nimirum excrementa propter meatus occlusos nō perspirāt, fiuntq; acriora. Aduertere igitur animum hic, & internoscere oportet, sola ne copia, an crassicies sola, & humorum lentor obstructionem effecerit. Si enim copia pepererit, ante omnia sane per sanguinis missionem vacuatio tentanda est, deinde sic particularibus vtendum præsidijs, quæ laxare, discutere, vel extenuare possunt. Nam si vacuatione omissa laxantibus quispiam, aut discutientibus uti voluerit, malorum magnorum autor erit, quippe obstructionem multo adhuc maiorem reddet, discutientibus ante concoctionem, aut euacuationem vsus remedijs. Quod si non copia, sed uiscosi crassiq; humores obstructionē procrearint, sanguis mittendus non est, sed decoctis potius quibusdam vtendum, quæ extenuare possunt, ita vt non calefaciāt, nec inspergere oportet, quæ uulgares medici temere audent, vt serpillum, aut calaminthem, aut hyssopum, aut origanum, aut rutam his adhibere, ignari quod multo magis offendant, quā iuuent ægros. Et si enim materiā attenuare nonnihil uideantur, alia tamen ratione offendunt, dum febres reddunt acriores. Quare illa potius quærere conabimur, quæ abstergere & attenuare citra caliditatem nouimus. Hoc autem in numero habetur oxymeli, quod & generose abstergit, & febres non exacuit. At qui nec hoc in omnibus uerum existit. In quibus enim occasio-

nem morbi crassa recrementa præbent, quæ & obstructionem excitarint, & febrim accenderint Diariam, à calore, aut siccitate crasitiem & lętorem consecuta, quemadmodum id in rebus plus æquo coctis, aut assatis nimium fieri cernimus, in his oxymeli exhibendum quoq; non est, neq; uero in quibus siccius est temperamentum, aut mœrores quidam, aut lasitudines, aut ira, aut solicitudo, aut uigiliæ præcesserunt. Etsi enim talia non admodum calefaciant, tamen siccando materiam adhuc magis crassam faciunt, quam, ut arbitrantur, attenuent. Quæ enim à siccitate coacta fuerint, & crasiora quàm prius euaserint, nunquam eiusmodi siccans aliquod medicamentum attenuare potest. Ego siquidem in huiusmodi tẽperamentis subinde spectaui, quòd oxymeli cuipiam propinatum, pro eo quòd urinas prouocare debet, retentionem potius, & obstructionem materiæ pepererit, ut hinc etiam febres magis fuerint auctæ. Verum cum uulgare, isti causam ignorent, ad alia eam referunt. Quapropter illis tantum exhiberi debet oxymeli, in quibus cruda crassaq; & frigida recrementa hærent, ad hæc qui pituitoso & frigido sunt temperamẽto, in quibus etiam cruditates, repletiones, & ociosa potius uita præcesserit. In his nanq; ipsis idoneum existit, & si quid uiscosum inhæret, & crassum, à frigidis cibis, aut potionibus collectum. Ex omnibus autẽ alijs quę medici ipsis in balneo, ad extergendam cutem, ut saponem, mel, & aphonitrũ præcipiũt, hæc magis attenuare, & meatus obstructos liberare possunt. Veruntamen in calidioribus temperamentis non solum ab oxymelite, sed alijs quoq; decoctis, quæ siccare, aut calefacere possunt, abstinendum censeo. Victu autem utendum humido magis, & tẽperato qui nihil siccum, & acre in se habeat. Quare ptisana, & foris & intus est eis aptisima, ut quæ præterquam quod humectet, etiam abstersorium non nihil, & attenuatorium obtineat. Admisceatur autem ei apomelitis paululum, nam id quoque abstersorium quippiam citra ullum calorem possidet. Iam pisces hisce cõueniunt, quippe alimẽtum inde prouenieus, & probe concoquitur, & nequaquam meatibus inhærescit, adhæc gallinarum cohortalium alæ, & lactucarum caules, intybi, & troxyma. Hac igitur uictus ratione illi sustẽtandi sunt, in quibus recrementa terrestria magis, & crasiora quàm fuerint, à calore facta censueris. Sin autem nihil tale fuerit, pituitosiora uero ea tibi appareant, quæ obstructionem excitarint, tũc confidenti animo etiam decoctum apij, anisi, adianthi, & oxymeli non modo simplicius, sed etiam compositum propinato. Nã in frigidioribus tẽperamentis, & in quibus materia pituitosior est, & humidior, in his id quod à diuinisimo Galeno dicitur, uerissimum existit, nempe quod oxymeli tum abstergit generose, tum febres non exacuit, in naturis autem biliosioribus, & magis melãcholicis rarisime exhibẽdum. Porro quod in uiribus iam magis debilitatis nullus eo uti debeat, id quoq; ijs constare arbitror, qui Hippocratis scripta didicerunt, & experientia quoq; perceperunt, quod uim etiam radendi intestina obtineat. Multas siquidem noxas, & incommoditates continet. Ac diligenter is, qui uelit aut oxymeli, aut herbarum decoctum, aut aliud quoddam incisorium curationis gratia exhibere, tum facultatem eius quod propinatur, tũ quantitatem, tum qualitatem, tum ordinem, tum ne temere, & indistincte in omnibus utatur remedijs, diligenter cognoscere debet. Hoc enim ad præstãtisimum quemq; medicum pertinet, ut omnia perquirat, curioseq; examinet, & pręsidia considerare distincteq; admoueat.

De febribus ex putredine creatis. Cap. II.

QVòd omnes febres continentes ex materia quæ eas incendit, intra uasa subsistente, & putrescente generantur, omnibus in confesso est. Atq; idcirco etiam continuationem habent, neq; rigorem mouent, qui in externam cutem feratur, sensibilesq; particulas rodat, ut in his quæ intermittunt, fieri solet, unde in continentibus, si inquit, rigor superueniat, bonum est indiciũ. Atq; hoc in ardentibus, quas Causos græci appellant, etiam uidere licet. Docuit autẽ nos id quoq; Diuinisimus Hippocrates, ubi ait, si ei qui ardente febri laborat, rigor superueniat, morbi solutio expectanda est. Porro sunt nonnulli, qui etiã febres intermittentes intra uasa consistere, queadmodum & cõtinentes arbitrentur, ac nihil prorsus loci, sed quantitatis & qualitatis ratione differre. Etenim in cõtinuis, & multam, & crassam esse materiam existimare cõuenit, atq; ideo neq; extra uasa emitti posse, intermittẽtium uero tenuiorem, & ut in extimam cutem efferatur, magis idoneam. Porro huiusmodi etiam intermittẽtibus accidit, & materia extra uasa putrescit, urinæ quoq; testantur. Quippe materiam ipsam, quæ iam dudum computruerit, repræsentant. Atque hinc sane integra morbi tempora coniectura deprehendimus, quando scilicet concoctionis initium morbus habet, quando incrementum, & statum. Alij uero non de loco solum in quo constituuntur & generatione quam febres habent, dissentiunt, sed etiam de materia ipsa, unde procreatur. Nonnulli etenim in uniuersum febres ex bile incendi dixerunt, cum febris res quæpiam calida sit, & sicca, talis autẽ bilis quoq; existat ad generandos huiusmodi affectus accommodata. Alij uero ipsorum nõ bilem, sed pituitam causantur, eo quòd hæc rursus ad putrescendum obtinendumq; non parum est idonea, cum humida sit & crassa. Iam hoc quoq; nobis indicat ipsum pitui

tæ vocabulum, quod Phlegma Græce dicitur, à verbo Phlegin, quod est inflammare. Nam Phlegma eo quod inflammet ipsum & calefaciat dictū est, atq; hoc sane palam est absurdum. Cæterum de humore melancholico nonnulli opinati sunt, nunquam ipsum febrim posse incēdere, eo quod frigidus ipse sit natura, & siccus, nihilq; habeat humidi, aut calidi, unde putredines generentur. Nihil itaq; mirum est, quosdam putarē melancholicum humorem neutiquam plane putredinē recipere. Non desunt, qui in uniuersum febrim nunquam à putredine fieri pronunciarint. Nam humores in uenis exardescere, non putrefieri dictitant. Si nanq; hoc esset, inquiunt, cur tandem non etiam lumbrici, aut aliæ quædam bestiæ in uasis, si putrefactio est, gigni cernuntur, quemadmodum in uentre & alijs particulis? Quinetiā in externis omnibus hoc spectare licet, quòd quæ putrescunt, uariarum rerum species generare solent, quarum nulla unquam per urinas excerni uisa est. Dicendum igitur est putrescere, & incendi, ut uidere id licet in pice & bitumine, aut arundinibus, aut chartis alijsq; multis fieri, quæ promptè ab igni afficiuntur, incenduntur q; Sic igitur nonnulla etiam scintillam modicam nacta, magnam & immensam flammam excitarunt, ut nō solum uicina, sed etiam omnia longius sita combusserint. Tale quid etiam in nobis, inquiunt, accidit. Incipit enim spiritus inflammari, atque exardescere, non enim iam computrescere, ipsum quoq; dicendum est, quia nisi spiritus humectantia & refrigerantia, quæ ipsum contemperare & mitigare possint consequatur, etiam uicina depascitur. Atq; ex his ipsis ille nimirum primus est, qui ad hoc magis idoneus inueniri poterit. Non solum autem de putrescenda in uasis materia, ut opinor, dissentiunt, sed etiam de putrefactionis modo. Alij siquidem ipsam ex calido & humido, nimirum humiditate fieri dixerunt, ad uetera, & putrefacta ligna respicientes. Sic enim res habere uidetur, ac puto utrosque uera dicere, fieriq; nōnunquam etiam putredinem ex siccitate, magis autem adustione. Nonnulli uero medicorum nullam prorsus in uenis putredinem fieri, sed magis in uentre existimarunt. Eius autem rei fidem faciunt tum ex uermibus, quæ in eo generantur, tum ex recrementis subductis, quæ & malum odorem, & ad putredinem nihilominus inclinationem repræsentent. indicant hoc quoq; uomitus, inquiunt, qui crebro tam perfecte febres exciderunt, ut æger non amplius malam accessionem sit expertus. Iam alios rursus à febri liberatos ex una & sola sorbitione, uel iniectione conspexisse, uerum nō ex his modo, sed alijs quoque multis accurate uidere licet, quod uēter etiā febrium ex putredine ortarum causa existat, forsan autem aliarum quoq; fons, & origo ipse proprie existit.

Notæ febris ex putredine.

In primis sane scire conuenit, febres, quę ex putredinē oriuntur, non solū à præcedēte causa, sed etiam ex Diariarum febrium degeneratione originē habere. Cognosces autem febrium degenerationē ex tribus hisce notis potissimum, prima sane est quòd febris Diarię quę præcessit, non in purum desinat interuallum; secundaq; status nō fiat ad tolerandum facilis; tertia quod status non desinat madore, aut subdore. Hæc sunt indicia manifestissima, quod febris Diaria in putridam transierit. At in qualem febris speciem degeneratura sit, hac ratione, & coniectura colligere, & internoscere oportet. Si nanq; pallidus ęger fuerit uigilijs torqueatur, curis afficiatur, & ætate floreat, scito bilem totam Tertianam excitasse febrim. sin autem albus, & uita ociosus existat Quotidianam esse putato, quemadmodum etiā si plumbei coloris, quartanam. Atq; hæ sane notæ sunt febrium Diariarum, quæ in putridas degenerarunt. Cæterum uero etiam generatim comitatur eas id, quod nulli aliarum febrium adest, ut rigor, aut horror, aut frigus superueniat, præcipue intermittentibus. Nam in continentibus nihil horum euenit, uerum etiam si contingat, aut horror, aut rigor, in Semitertianis tale incidit. Adhæc inæqualis pulsuum motus, & caliditas has potissimum sequitur, & quòd multas reduplicationes, quas Græci Anadiploses uocant, præcipue efficiat, imiteturq; columbarum stercus, quod secundum putredinis successionem, ignem accendit, ac rursus conquiescit. Iam rodēs qualitas & ipsa maximum febrium ex putredine ortarum indicium existit. Apparet etenim in Hecticis quoq;, sed in alto magis delitescit, ex putredine uero ortis febribus rodens qualitas per extimas partes maxime percipitur, insuper maxima & certissima nota est, etiam pulsuum systole citatior, & urinarum cruditas, nā in Diarijs semper concoctæ apparent. Tantum etiam de febribus ex putredine internoscendis dictum sit.

De curatione febrium continentium.

Continentes febres solerti diligentia curari debent, subitoq; id faciendum, quo internotio dictauerit, siue sanguinis missionem, siue purgationem requirat. Maximum enim incommodū est, cum in omnibus morbis, tū uero incōtinentibus dilatio. Nam febres uehementiores reddunt ur, dum putredo augescit, & uires imbecilliores fiunt, ut quæ febrium magnitudinē non amplius ferre possint, neq; preterea magnorum præsidiorum aliquod ad curationem admittere queant.

Internotio.

Qui igitur sanguinis missione indigent, eos hoc

hoc pacto internoscere tibi licet, urinas habent rubras, turbatas, & putridas, multumq; acres, oculos biliosos, & rubros, totum corpus graue, uenas latiores, & earum torulos quam antea, tumidiores. Cæterum etiam causæ quæ præcesserunt, humorem redundantem tibi indicabunt, præcipue uictus ratio. Nã ægri calidioribus magna parte cibis, potibus, uino liberaliore & magis uetusto, carnibus pinguibus usi depræhendũtur. Multi uero ex inedia, aut ira in continentes febres, quæ ob putredinem nascuntur, inciderũt, alij ob sanguinis uenarum in ano extantium, hæmorroidas Græci appellant, retentionem, alij uero ob sanguinis copiam potius hæc habent indicia, nonnulli ex bile superflua pallidi sunt magis, & nigriores. Quando autem humores etiam plus æquo adusti fuerint, tunc ipsis urina adhuc magis pallida, & subinde nigrior apparet, & deiectiones similiter acres, & biliosæ. Hoc igitur modo humores qui redundant qualesq; sunt, cognoscere oportet.

Curatio.

Itaq; febres ex putredine, & sanguinis abũdantia ortæ, uenæ sectione curari debent, non tamen minus etiam his, quia bile infestentur, sanguinem detrahes, siquidem turgens, ad purgationem idoneus, crassior, & copia tibi peccare uideatur. Nam perspiratu discutere materiam intus latitantem, & putrescentem conducit, quippe minor efficitur, nec permittendum ut ea propter copiam, & crassitiẽ meatibus infarciatur, & putrescat. Quod si uenæ sectionem non possis ob uires ægri imbecilliores, aut quòd is sanguinem dimittere metuerit, adhibere, tunc magis ad uictus rationem, quæ refrigerare possit, & humectare, nec non attenuare, & diffundere adeo citra calorem queat, respicito. Postquam uero hoc feceris, & materia multo minor, & concoctionis notas habere uideatur, tunc audacter aquam frigidam exhibeto.

De frigidæ potu.

Atq; id facies potissimum, si æger aquam bibere consueuerit, adhæc si nec inflammatio, aut scirrosus tumor, aut laxus, quod œdema dicitur, particulam quandam possideat. Si enim ex his aliquod apparuerit, aquæ potio uitanda est.

De inflammatione Erysipelacea.

Quòd si inflammatio feruens, & Erysipelacea fuerit tunc frigidæ potum exhibere, ne tentaueris. Prædicito autem id quod futurum sit, nẽpe quòd feruor febris extinguetur quidem necessario, ipsa uero tota non prorsus discutietur, sed tempore aliquo procedente febris reliquiæ adhuc superstites, tuto & particulatim dissoluentur. Ego sane noui aquam me frigidam alicui dedisse, qui Erysipelate infestaretur, ardentique, & continua febri laboraret, ac uehementiam febris ex ea restinxi, eripuiq; periculis, dum fere ex intempestiuis cataplasmatis, & inunctionibus interijsse, ut medici semper in omnibus solent adhibere.

Notæ inflammationis Erysipelaceæ.

Sciendum est eos, qui ardenti febri laborant ob Erysipelaceam inflammationem magis quam alios sitire, uestimenta à corpore proijcere. Euidentius autem hoc est indicium, quòd etiam tertio quoq; die accessionem ualidiorem experiuntur, & recrementa per aluũ biliosa, & saniei similia excernant. At qui in pulmone inflammationem Erysipelaceam sentiunt, non adeo uehementer sitiunt, sed frequentem magnamq; respirationem ædunt, genas habent rubentes, linguam scabram & delirant: frigidumq; aerem magis appetunt, magisq; ab eo quam frigidæ potu iuuantur, quam ijs potius, qui in alia parte inflammationẽ habent Erysipelaceam, offerre conuenit, illis autem, quorum pulmonem hæc exercet, frigidum aerem, ut à quo etiam iuuentur, ad spirandum magis procurato.

De causo, hoc est, ardente febri, falsa. Cap. IIII.

Scire hoc quoq; oportet, duas esse Causi species, unam sane ueram, & exquisitam, quæ omnia commemorata habeat, sitim uehementem, deiectiones biliosas, linguam scabram, & nigricantem: falsa autem, & ipsa quoq; sitim affert, sed non adeo vehementem, & intensam, neque linguæ nigrorem, neq; excrementum per aluum excernitur biliosum, sed magis corrupta, neq; amaritudo in gustu ex pituitoso humore salsoq; potius superante percipitur, unde etiam periculosa magis est, quam febris germana. Quapropter causis veris exquisitisq;, cum à flaua excitentur bile, aquæ frigidæ potio magis conuenit, aliaque omnia, quæ refrigerare etiam extrinsecus facultate, & actu possunt. Quibus autem ex pituita origo est, his frigida potio exhiberi non debet, ac nulla quę actu refrigerant, uerum illa potius, quæ mitem calorẽ, tepidumq; fortita sunt, cuiusmodi existunt superfusiones etiam solæ, quæ ex lini semine parantur, subinde uero etiam quæ ex ordeacea farina aquæ incocta, cui chamęmelũ, & melilotum adiecta fuerint, conficiuntur. Nam lintei lanei iuri herbarum, quas diximus decoctarum, intincti magis conueniunt. At clarum est, quod etiam oleum quoddam, cuiusmodi est chamæmelinum, rosaceum, & omphacinum, decocto recte accommodatur. Intelligendum autem est huiusmodi fomenta non solũ falsis, sed etiam germanis

germanis causis cōducere, falsis tamen amplius. Quæ enim & facultate, & actu refrigerant, ea germanis potius competere, cuiusmodi sunt etiā Lexipyreta, quæ ex rosaceo parantur, quibus adiectus quoq; sit succus herbarum refrigerantium, cotyledonis, oxalidis, lactucæ, atriplicis, portulacę, plātaginis, & aliarū cōplurium. Cum igitur differentias ipsarum notaueris, & materiem, unde accenduntur, ita etiam intelligito, quatenus refrigerare, & quomodo id quod corrumpitur, expurgare debeas.

Ad stomachum ardore æstuantem.

Quibus stomachus ardore æstuat, probe facit aqua frigida cum rosaceo subacta, & extrinsecus imposita, aut sesamum aqua maceratum, deinde cum rosaceo diligenter læuigatum. Item ceratū rosaceum bene facit, cui admixtus sit portulacæ, & uuæ acerbæ succus pari portione. Sin autem totum quoque corpus cerato inducto humectaueris, ualde commodabis.

Quomodo febres ex sanguineo humore prouenientes notari debeant.

Febres, quæ ex sanguinei humoris putredine accenduntur, inde cognosces, quod mitis statim calor ad primum manus tactum percipitur, qui nihil abeat rodens, & acre, quale in febribus, quæ ex flaua bile plus satis adusta excitantur, deprehēditur. Apparet etenim in febribus etiam ex pituita putrescente creatis statim per initia calor tum mitis, tum vaporosus. sin autem quis manū diutius admoueat, paulo post rodens caliditas tactui occurrit, veluti per colum quoddam, aut cribrum sursum emergens. Vbi igitur febres ex sanguine oriuntes internoueris, statim per initia, vt dictum est, uenam secato, eos autem qui ex bile febricitant purgato potius, si materia tibi ad excretionem procliuis videatur, & febris quæ inuadit, vehemens non fuerit. Noui autem me etiam acuta laborantem febri purgasse, verum huiusmodi multā diligentemq; notationē, & animaduersionem requirunt, & medicum, qui animo fuerit confidenti. Abunde vero est, etiam sanguinē duntaxat mittere, eo quod tutius efficaciusq; sit remedium, & refrigerante ac humectante uictu, atq; huiusmodi unctionibus in posterum uti.

De uictus ratione.

In omnibus sane ptisanæ cremor idoneus existit; sed in germanis quidem, & peruretibus Causis, quæ siti uehementi cruciant, etiam refrigeratum cremorem concedere oportet, accerata similiter parare ex aqua frigida, rosaceo, & refrigerātibus, in falsis autem, nequaquam, uerum sufficiunt omnia tepida, & temperata, & nullum ex ijs quę uehementer refrigerare possunt, habentia, porro lactucæ caules refrigeratas, oua, similiter que intybum agrestem, & domesticum, & cucurbitas ijs qui perardenti febri laborant, omnia exhibere conducit. oxymeli uero his dari prorsus non debet, nec multiplicia ac varij generis omnino decocta, vt quæ grauiter febricitantibus omnia sint inimica. Porro si multis ægrum uigilijs conflictari acciderit, tunc ei antidotum, quod à papaueris capitibus Diacodyon Gręcis appellantur, offerendum est. Quippe ubi deuoratum fuerit, somnum inducit, & febrium uehementiam ardoremque obtundit. Quod si vero etiam falsis Causis ob vigilias, aut mentis alienationē ægro molestam, dare ipsum cogaris, cum momēto apomelitis ei admixto, exhibeto. Sic nanq; metuendum non est, ne medicamentum frigiditate materiam reddat crassiorē. Ac rhodomeli & hydrorosatum aquę mixtum, ac rosatum ipsum per se refrigeratum, ijs potissimum qui iecoris ardorem sentiebant, me exibuisse noui.

De balneo.

Lauandi sunt, qui feruida & perardenti febri laborant, in domo potissimum, ubi solium habeatur tepente aqua plenum, vt totum ægri corpus vndequaq; ab aqua operiatur. Non autem adiunges ei aliā præterea: neque omnino ipsam commouebis, vt quæ uires digerat, & conuellat. Quare neq; imbecillis admodum uiribus præditos in solio lauare conuenit, quod apud Romanos in solium demittere, dicitur, illi uero in id descendent, quorum uires dissolutioni & degestioni, quę ex tepida prouenit, obsistere ac tolerare possunt. Tantum de causis, & continentibus febribus dictum sit, putoque hæc abunde sufficere. Si enim ex particularibus quippiam prætermissum fuerit, ex his quæ generatim membratimque dicta sunt, reliquum ipse tibi inuenire poteris.

De Syncope quæ in febribus accidit.

Virium ruinę quas Gręci syncopas appellant, subito in ægris oriuntur, aut ex crudorum humorum præsertim os uentriculi grauantium copia, aut ex biliosis nimiumq; tenuibus, & qui facile dissipantur, humoribus, interdum uero etiam, dum ad os uentriculi confluunt, ut hac quoque de causa vires conuelli prosternarique cōtingat. Quoniam igitur uirium ruinæ non una ex causa, sed tum ex crudis, tum ex tenuibus biliosisque humoribus oboriuntur, uidendum est quomodo horum differentiæ discerni, notarique debeant. Nisi enim discrimina internoueris, fieri non potest, ut remedia ad unamquamque causam recte accommodes.

Notæ febrium in quibus humorum crudorum copia syncopen inducit.

Qui sane ob crudorum humorum copiam in syncopen incidunt, primum sane faciem habent tumidiorem, pallidioremq́;, os uentriculi totum que uentrem flatibus distentũ, adhæc pulsus exiguos, raros, & tardos, insuper ructus sustinent acidos, habitumq́; pituitosiorem repræsentant. Iam ea quæ præcesserunt clarius tibi humorem superantem indicabunt. Nam cruditates tunc cõtinuæ plurimum præcedunt, ocia, intempestiua balnea, leguminum fructuumq́; fugacium, & carnium repletio, uinique crassioris sinister usus hoc igitur modo, qui ex crudorum humorũ abundantia syncopen experiuntur, internosci debent.

Notæ eorum, qui ob biliosos tenuesque humores Syncope conflictantur.

Qui ob biliosos tenuesque humores Syncope laborant, hac ratione internosci possunt. Primũ sane facies ipsorum squalida est, & sicca, pulsus exigui, inæquales, & inordinati apparebunt, deiectio autem biliosa est, uigiliæ magis quã in alijs vrgent, sitisque affligit. Iam ex alijs quoque multis notis discerni possunt, præsertim vero ijs quę precesserunt. Solicitudines enim, & tristitia, cibusque modicus ijs qui ex uitiosis, & acribus assumptis, hos præcedere magna parte consueuit. Sic igitur ipsi internosci debent.

Curatio eorum, qui Syncope periclitantur.

Curandi sunt, qui ex crudorum humorum copia in Syncopem incidunt, tenui uictu, atque omnibus quæ extenuare possunt. Salubre igitur est, quantum ad copiam attinet, uacuationem per sectam uenã moliri, eamque rursus iterare, immo non permitte, ut humores crudi rursus in corpore redundent. Metus enim est, ne uires prostratæ humorem crudum nequeant concoquere, & distribuere. Satius igitur arbitror, ut uacuationẽ potius uitemus. Sin aũt humor usq́; adeo superauerit, ut periculũ sit ne uires suffocentur, non absurdum est tunc ex copia modicum subtrahere, & grauatas ipsas leuare. Videmus enim plerunque id etiam in igne euenire. Quippe cum is propemodum à uiridibus lignis extingueretur, subinde paucis ademptis rursus illuxit, & ijs quæ ipsum suffocabant, superior euasit. Quapropter si vires robustæ, & copia quæ offendit, admodum ampla fuerit, in eum modum est agẽdum. Sin autem imbecillæ fuerint, & cruditas multa subsit, frictionibus incumbendum, atq́; ijs quæ sensim extenuare, ac discutere, crudosque humores, & incoctos possunt concoquere. Tale vero est chamemelum, vt quod rarefaciat, dissipet, & causas morbi concoquat. At frictionem incipere conuenit à cruribus deorsum deinde ad totam spinã, & brachia transeundum est: postea rursus à brachijs ad inferiores partes & pedes, idq́; frequentius faciundum est, ita vt virium ratio habeatur. Cum enim nonnulli sæpe immoderatam magis frictionem adhibuissent, vires subito digestæ, dissolutæq́; fuerunt. Ego ita quendam ex inscitia fricantium in syncopen prolapsum conspexi. iusserat enim ille continue integrum diem & noctem ipsum perfricari, & à cibo omni ad quintum vsq; diem abstinere, deinde cum impie hoc ipse faceret, æger qui non potuit utrunq;, tum defatigationem, tum inediam in alios quinq; dies tolerare, Syncope interijt. Conueniebat enim meo iudicio, eum qui tam immoderata frictione, & acribus oleis in usum adhibitis tantam cruditatem discutiendam putabat, non prorsus à cibo ægrum continere adeo, neq; rursus nimium eo grauare, sed ab immoderata frictione desinere. Nam vbi fames, laborandum non est, sicut inter omnia hoc quoque prudens ille senex pronuntiauit. Haud noui, quid etiam Diuinissimo Galeno in mentem venerit, quòd ita faciundum esse præcipiat. frictionibus autem immoderatis utendum, oleumq́; sicyonium inducendum, ac inediã imperet. Nam hyssopum ipsis una cũ modico melle bibere præcipit, nihilq́; aliud ad septimum usq; diem assumere. Qui ô Dij immortales uires adeo ualidas esse cogitare poterit, quis simul omnia, & inediam, & frictionem pariter ferre queat. Mihi sane melius videtur, & moderatius perfricare, & rursus nutrire ad vires respiciẽdo, cremore ptisanæ, aut halicæ cum oxymelite, & pane in uinum tincto, ubi uires admodum imbecillæ appareant. Nam utrunque faciendo, ut interim sane ex copia humorum nonnihil per frictionem dissipemus, deinde rursus commodum alimentum, quod cõcoqui facile, & in partes corporis distribui possit, substituamus, tum uires conseruari, tum crudi humores probe concoqui poterunt.

De uino.

Vinum dare febris quidem causa nõ oportet, verum ob crudiorem materiam superantem, eorum quę sensim extenuare, & calefacere possunt, vsus existit. Nihil itaque absurdi est tenue, quodque in corpus facile distribuitur, & nullam manifestam astrictionem, aut dulcedinem obtinet, exhibere, ætate uero non nimium recens, neq; uetus esto, neque colore nigrum, sed potius subrubens, & album, & substantia tenue. Cupimus enim, vt quam primum in uenas, totamq́; corpus distribuatur, præsertim tum uires & collapsas, & in periculo interitus constitutas recreare festinamus.

De Balneo.

Qui ex humorum cruditate syncope laborant, non sunt, opinor, ad balneum cito ducendi. Nam materia cum crassior sit, & copiosa, nondumque extenuata, eoq; discuti nequeat, inde magis meatibus infarcietur, & febres augebit. Vbi igitur humores extenuati fuerint, & concoctio iam appareat, ita tandem lauare ægros, & cibo leuiter calefaciente nutrire oportet, utpote porro probe cocto cum apomelite, & piscibus si fieri potest, saxatilibus, sin minus fluuialibus, quos Græci Anadromus appellant, ex oxymelite, & gallinarum cohortalium alis. Postquam uires ex his auctæ fuerint, citra noxã deinceps cibi offerri possunt, quæ ualentioribus sint ad nutriendum materiæ.

Curatio eorum, qui ob tenuium humorum putredinem Syncope conflictantur.

Qui ex subtiliorum humorum putredine in Syncopen incidunt, eos constet contrario modo curandos esse uictu; qui humores crassos reddat, & ægre in partes digeratur. Cremor igitur halicę istis conuenit, & panis hydrorosato, aut omphacomeliti intinctus, itẽ gallorum testiculi, citrum, intybus lactuca, astaci, pectinas, buccina, erinaceus, amphratum, mala, malum punicum, pira. Atque hæc non una uice, sed particulatim, & ex interuallis offerre conuenit, ut etiam id quod ratione alimenti datur, nõ grauet in Syncope uires, sed potius auget.

De Vino.

Vinum his aquosum dari debet, quale est Cnidium, aut Sareptinum, aut generosum Sabinum: non si ætate nimis uetustum, sed aquosum adeo, neque merum bibatur. Quin & unctio adhibeatur, quæ nullam habeat uim cutis laxandæ, aut rarefaciendæ efficacem, sed è contrario densandæ, & corroborandæ: cuiusmodi est etiam oleum melinum. Puluerum uero eiusmodi usus esto, qualis rosarum flos ipsęque rosę, si inspergantur, existit, præcipue quando etiam sudores copiosius erumpunt, & æger in Syncopen incidit, ad summam imbecillitatem perueniunt.

De animi defectione.

Quoniam uero animi quoque defectiones Syncopas inducentes ægris contingunt, uiresq; repente deijciunt, consentaneum est ut de his quoque generalius disceptemus, deinde ita, quæ etiam nobis tempus intelligenda obtulit, apponemus ijs quæ Diuisimo Galeno sunt prodita. Ipsa igitur defectionis animi res una est, causæ uero ipsius multæ, & unaquæque ipsius species propriam obtinet. At de omnibus nunc scribere non licet, affectus autem qui simul comitantur, seorsum curari non possunt. Tantum igitur in præsenti libro de eis dicemus, quomodo quis accessionibus subito incidentibus queat resistere.

De his qui ob subitas uacuationes animo deficiunt.

Qui igitur ob Choleram, intestinorum læuitatem, & alias subitas uacuationes animo deficiunt, ijs aquam frigidam aspergere oportet, nares cõprehendere, os uentriculi perfricare, stomachum ad uomitionem turbare, aut digitis, aut pennis inditis, imo & manus & crura ligare conuenit, ac deligaturæ plures uehementioresq; esse debent, in superioribus quidem partibus, si deorsum uergat euacuatio: in imis autem, si sursum erumpat. Cæterum uinum aqua frigida dilutum Syncopis medetur, quæ ob uacuationes uno impetu factas & uirium dissolutiones eueniunt, maxime cum defluxiones in uentriculum decubuerint: sed inspiciendum est, numquid uinum prohibeat. Balneæ fluxionibus quidem in uentriculum idoneæ sunt, uerum sanguinis fluorem uehementer irritant: adhæc eis qui ob copiam sudorum animo deficiunt, atq; hi ratione maxime contraria curabuntur. Cutis horum refrigeranda, astringenda, non laxanda est, ac uinũ his potissimum frigidũ exhiberi, nihilq; prorsus calidum offerri debet, imo neq; ligare imos artus, neq; uomitũ cogere oportet, sed uetorum ingressus ad eos potius moliri conuenit, ac domus aerem ad refrigerantem & astringentem qualitatem conuertere, myrtiq; & uitium capreolis, & rosis pauimentum insternere. Horum nullo uteris, ubi fluxiones in uentrem tendunt, nam fluxio augescit quantum cutis densata fuerit. Qui igitur ob uacuationes dissoluuntur, ijs hoc pacto statim succurrendum est.

De his qui ex copia humorum animo deficiunt.

Quibus ex copia animus deficit, non similiter tractari debent, uerum artus in illis quamplurimum perfricare, calefacere, deligare conuenit, uino autẽ, ciboque, & balneis, si febricitent, abstinere. Satis est eis etiã mulsam potui dare in qua thymum, aut origanum, aut pulegium, aut hyssopum decoctum sit: cõducit etiam oxymeli.

De his, quæ ex utero animi defectionem experiuntur.

Et quæ utero dissoluuntur pari modo præterquam oxymelite curandæ sunt. Ac crura potius quam brachia earum deligare, ac fricare oportet. Quemadmodum enim quibus sanguis ex utero immoderate profluit, earum mamillis cucurbitulas defigere solemus, ita quibus uterus sursum, & ad latus attractus est, inguinibus fœminibusque admouebimus, naribus, ea quæ fœtidissimum odorem mouent. Vteris autem odoratis, & quæ laxare possunt, ac calefacere.

De ijs, qui ob imbecillem stomachum animi defectionem experiuntur.

Quod si stomachus imbecillis fuerit, atq; ideo animus deficiat, obduci quidem debet ijs, quæ roborandi uim habent, cuiusmodi parantur ex palmulis, uino, farinis, croco, aloe, ac mastiche: foueri autem oleo absinthite, melino, mastichino, & nardino.

Si ardor stomachum infestet.

Si ardor stomachum exercet, refrigerantium aliquod miscerit, debet ut succus cucurbitę, lactuçę, portulacæ, solani, cichorij, & uuæ acerbę. is quidem nō astringit solum, sed etiam confirmat. Iā aqua frigida tempestiue ijs data, quibus stomachus ardore ęstuat, frequenter profuit. Sin autem intempestiue exhibeatur, ualde nocet: atque idcirco potius quando dari debeat, accurate internoscendum est. Vinum autem calidum imbecilli stomacho si nihil aliud obstabit, recte exhibetur. Iam extremorum frictio tales quoque insigniter adiuuat, quod si ex his melius habuerint, si ardorem quidem in stomacho sentiunt, ad balneum celerrime ducēdi: qui vero frigiditatem aliquam percipiūt, his medicamentum diatrion pepereon, ipsumque piper solum, & absinthium propinari debet: qui ex vitiosis humoribus, ventriculi os rodentibus animi defectionem sustinent, his aqua calente, & hydrelæo dato vomitus pręcipitur. Sin autem æger difficulter vomat, ipsas stomachi regiones, pedes, & manus prius oportet fomentis calefacere. Sin vomere nequeat, digiti, aut pennis in os inditis ad id prouocandi sunt. Sine sic quidem potuerint, rursus eis oleum calidum quam copiosissimum exhibere conuenit. Solet autem frequenter hydrelæum non ad vomitum incitare, sed uentrem emollire, id quæ non exiguum præsentibus ægris præsidium affert. Quare si æger non sua sponte ad uomitum proclius est, arte is sollecitari debet: maximè autem rebus quoq; appositis id præstare conandum est. At si uacatio ex his prouenerit, absinthij turionibus decoctis mulsa potirique dari, in sequenti tempore uinum quoq; debet, & particulę uarijs modis tum externis Epithematis, tum absinthij potione roborari, non tamē id per initia facere pręcipio, sed postea cum uenter fuerit purgatus. Vbi uero humores in eo continentur, neutiquam eum astringere, sed fomentis tantum calefacere, ut antea compræhensum est, oportet.

Si ob pituitam animus deficiat.

Vbi pituita frigida, copiosaque in stomacho collecta fuerit, is oleo, in quo absinthij turiones decocti sint, liberaliter fouendus est: deinde uero mel, piper, & antidotum, quòd Diospolites, ac uniuersa uictus ratio incisoria adhibeatur.

Si ob frigiditatem animi defectio eueniat.

Qui ob ualidas perfrictiones animo deficiunt eos similiter, ac grandi famè infestatos curabis, nempe ut omni modo eos calefacias, tum uino calida diluto, tum cibis calori excitando efficacibus exhibitis. Adhæc perfricare eos, & ad ignem calefacere expedit.

Si ob caliditatem animus deficiat.

Defectiones animi ob caliditatem ampliorē prouenientes, refrigerantibus, & ijs quæ roborare possunt, curare oportet. Incidunt autem hæ ijs potissimum, qui in aere suffocato, & balneis diutius sunt immorati. Roborabis igitur ipsos si quā primum aquam frigidam potioni exhibeas, refrigeria uentilando excites, & in aerem ducas: os uentriculi perfrices, uomitumque prorites: deinde uero & uinum, & cibos offeras.

Si ob igneas inflammationes animus deficit.

Qui ob inflammationis magnitudinem, & febrium malitiam animo deficiunt, cum in accessionibus perfrigescunt eorum artus ualenter perfricare, & calefacere, crura & brachia deligare oportet: uigiliæ indici ægris, omnisque cibus & potio circumcidi debet. Optimum autem in his est prę noscere, quando futura sit accesio, ut hoc ipsum, antequam illa inuadat, efficere posis. At qui ex siccitate, & inedia in Syncopen per accessionem initia concidunt, optimū est ijs antea prospicere. Si enim horis duabus, aut tribus ante accessionē cibo dato pedes & manus contineri iusseris, non interibunt. oportet autem cibos esse, qui facile & concoqui, & in corpus distribui possint. Si uero etiam uehemens aliquod periculum subesse consideraueris, uinum mox exhibebis, maxime quod chondro incocto superfuderis: si panem quoque in chondri uicem offeras, idem ualet. Quod si mediocris Syncope expectetur, neq; uinum dari debet, uerum abunde, tunc est malum punicum, aut pirum, aut malum, aut aliud quoddam pomū astringens cibo miscere. Et si ob hæc accessionē moderate ferant, cum rursus cibum offers, non necesse est pomis uti. Hæc quidem agenda sunt, si id quod futurum est, prænoueris. Illis autem qui repente in periculum incidunt, uinum exhibebis, panemque calidum & cum eo chondri ualde exiguum. Si enim copiosius cibos etiam concoctu difficiliores ita affectis dare uelis, non modo in Syncopen incident, sed etiam suffocabuntur.

Si ob nobilis paticulæ obstructionem animus deficit.

Quibus ex insignis particulæ obstructione animos deficit, oxymeli propinatur, & qui ex hyssopo, origano, pulegio, & melle tum potus, tum cibi conficiuntur, exhiberi debent: imo etiam artus & fricare & deligare uincit. Iam prodest quoque cientibus urinam uti, cuiusmodi sunt ea quæ ex anetho, fœniculo, apio, spica nardi, dauco, & ami parantur. Ex quibus cum manifestum iam commodum apparuerit, uino etiam utendum albo, tenui, & non ualde uetusto.

Obstructionis notæ.

Deprehendes huiusmodi obstructiones cum ex alijs pulsuum inęqualitatibus, tum uero ex ijs maxime, quæ ex magnitudine, paruitate, uehemētia, & obstructione cernuntur, depræhenduntur que, concursu, ut uocant plethorico, non præsente. Sunt autem pulsus in ea, qui etiam ob magnas huiusmodi affectiones intermittētes redduntur.

Cum

Cum animus ob sectionem abscessus, aut rupturam deficit.

Quibus propter rupturam abscessus, aut sectionem uacuationemq; uno impetu factã animi defectio orta fuerit, hos quamprimum odoratis recreare oportet: paulo autem post sorbitionibus concoctu facilibus alere.

Si ob gaudium aut mærorem & similia: item si ob dolorem animus deficiat.

Qui uero ex tristitia, aut gaudio, aut metu, aut attoniti in animi defectionẽ inciderint, eos postquã odoratis admotis, naribusq; comprehensos restituerimus, ad uomitũ cogemus. Pari modo, qui ex uulneribus, ac doloribus articulorum, neruorum, & musculorum tendinum deficiunt, quam primum recreare oportet: postea affectus quoque curationem aggredi.

Si ob Ilion, aut Colum animus deficit.

In Colicis affectibus, aut Ileosis, aut aliquo eorum, qui adeo magnos cruciatus inducunt, comitantes animi defectiones, si affectæ particulæ foueantur, conquiescunt.

Si ob uirium imbecillitatem animus deficiat.

Sin autem ex propria facultatis quę corpus regit, imbecillitate animæ defectio contingat, quæ intemperiẽ illarũ partium comitatur, vnde uires ducunt originem, contrarijs curabitur, calefaciẽdo quidem frigidas, refrigerando autẽ calidas: atque in alijs simili ratione. Facultas igitur quæ uitalis dicitur, ex corde proficiscitur, quã ex obscuris pulsibus cognosci demonstratũ est: quę autẽ ex iecore prouenit, cruentis deiectionibus, quæ per initia quidem aquosæ & tenues, postea uero amurcæ instar crassæ fiunt. At quæ ex cerebro trahit originem, quam nonnulli singulari uocabulo animalem nuncupant, ex uoluntarij motus imbecillitate cognoscitur.

De febre Hectica.   *Cap. IIII.*

CVm immodicus feruor humiditati substãtiali, quæ solidis particulis inest, superuenerit, non tamen hæc dissipata fuerit, uerũ salua adhuc in eis perseueret, semperq; ferueat, & nullam declinationem habeat, tunc huius febris speciem Hecticam nominant.

De Marasmode ex Hectica.

Quod si humiditas substantialis in nobis consumatur, huiusmodi febris à marcore Græcis absolute Marasmodes appellatur. Sin autẽ in totum consumpta fuerit, aut torrefacta, tũc Marasmus constituitur: unde Hectica quidẽ non adeo difficilem curationẽ recipit, torrida autẽ ac marcida nullam. Ne igitur difficilibus curatu tanquã facilibus per ignoratiam manum admoueamus, & sperato successu frustremur, neque rursus curatu facilia, ceu deplorata uitemus, una quæque ipsarum species ab altera diligenter nobis est discernẽda, ut hæ singulę etiã optime internosci queãt.

Quomodo Diaria ab Hectica discerni queat, & notari.

Hecticæ febres quemadmodũ Diarię frequenter etiam ipsæ præcedente causa nascuntur, & nõ semper à febrium ob putredinem ortarum transitu. Ad scire licet caloris qualitatẽ in Hecticis quidem acrem, & siccam esse, in Diarijs autem mitissimã, atque celeriter tactui occurrit, & quodãmodo imprimitur. Iam ex urinis quoque has licet facile discernere: nã si perfecta concoctio per initia tibi appareat, tunc Diariã febrim esse putato: cum autem cibus quidẽ sumitur, nulla autem concoctio appareat, Hecticam suspicari oportet, quæ etiam ex pulsibus notatur. Nã in Diarijs magni sunt, & celeres, in Hecticis autem exigui, & obscuri, cum sint uirium imbecillitatem portendunt. Iam numeris horarum inuicem discernuntur: nam horis decem præteritis si febris non cõquieuerit, Hecticam fore potius existimandũ est.

Quomodo Hectica à putridis discerni debeat.

Quod si febris interuallum prorsus nullũ habeat adhęc neque obscurior, aut uehementior fiat, neque adeo ualida, Hecticam esse hanc putato. Nam in putridis & incrementum, & imminutio accidit, augmentum quidem in statu, immunutio autem in declinationibus.

Quomodo continens ab Hecticis discernatur.

Etsi uero Continentes hac ratione similes Hecticis uideantur, quod & ipsæ nec augumentum, nec imminutionẽ recipiunt, attamẽ caloris qualitate, & pulsibus ab ilis discernuntur, siquidem Continentium calor non est siccus, & acris quẽadmodum in Hecticis, sed etiam in summa cute magis apparet. Ac in Continentibus pulsus sane magni, & celeres existũt, in Hecticis autem & exigui, & obscuri. Hoc sane modo Hecticas ab omnibus ex putredine ortis discernere poteris.

Nota Hecticarum maxima.

Maxima uero nota est Hecticarum, quod à cibo caloris incrementum fieri uideatur: non est autem incrementum, sed caliditatis in alto cælatæ occultæq; argumentum. Quippe in his tale fieri contingit, quale in calce. Etenim ut ignis in hæc cælatus ab iniecta aqua depræhenditur, sic etiam in Hecticis cibus, assumptus calorem in alto delitescentem foras euocat.

Nota Hectica in Marasmoden febrim transeuntis.

Marasmodes febris ab Hectica profectæ signa etiã ex ipsa sola ægri facile omnibus manifestissima existunt. Primum.n. color uiuus ac sanguineus, quẽ Græci chœas, anthos hoc est florẽ coloris appellant, non amplius in eis seruatur, sed nigrior quodammodo, exaridus, & ab immodica febriũ caliditate squalidus apparet. cutis uero frõtis ualide distenditur, & palpebræ grauantur, ceu in ijs qui dormituriunt, non autẽ est somnus, sed potius imbecillitas musculorum, qui palpebras sursum attrahere solent, unde etiã pituitas crassas, quas lemas uocant græci, aridas ob naturaliũ facultatẽ impotentiã in oculis habẽt: præcordia intenta sunt, non autẽ quod ipsa uere sint intẽta, sed quia membranæ, & nerui tẽsionẽ quãdam ob siccitatem sustinuerint. Nã tali de causa imaginatio quædam nobis oritur, ut præcordia & inflammari, & distenta esse putemus. Ac pulsus in eiusmodi duri sunt, & exigui simili ex causa, & frequẽtes propter usus necessitatẽ, obscuri ob imbecillitatem: graciles, quia in latum extendi nequeunt. At quid opus est talia signa commemorare, cum hæc adeo euidẽter Marasmodẽ febrim repræsentare nobis possint. Cum igitur moderatiores sint per initia, ualentiores autẽ ubi radices iã egerint, etiam id quod nondum est per id quod iam est, Marasmum fieri significat. Postquam omnium iam Hecticarum notas exposuerimus, ad curationem modo digrediemur.

Curatio febris Hecticæ.

Hecticam si probe curare cogites, uictu utero qui humectet, & refrigeret, eo quod etiam non aliunde occasionem accepit, quã ex humiditatis, quæ solidas ipsas partes imprimis nutrire potest, indigentia. Verũ quia refrigerantia diuersam sortiuntur facultatem, etenim alia plus, alia minus sunt efficacia, sciendũ est, quibus nã aqua, & aliud quoddam refrigerans, & quibus quidem magis, quibus aũt minus dari debeat, item quibus nullo modo offerre oporteat, ad hoc tempus, quo exhiberi conueniat: item quos sane tum intus, tum foris refrigerare, quos uero solũmodo extrinsecus oporteat. Cum.n. ita nos omnia distinxerimus, ẽt curatio Hecticarũ quamuis sit operosa, tũ facilis, tum prompta ad sanationem efficitur.

Quibus frigida dari debeat.

Siquidem igitur æger primario in Hecticam febrim inciderit, atq; non ex acutorum morborũ transitu originem traxerit, cum fiducia cremorẽ ptisanæ potioni offerto, & panem in aquam tinctum, lactucasq;, ac omni cibo utitor. Post cibũ aquam frigidam, quantum uelit, potui dato: cauere enim hic febris insultus & metuere nõ oportet. Neque enim remissionem, aut accessiones, quemadmodum in febribus ex putredine ortis inuenire licet. Ita sane agendũ est si quando ipsa febris Hectica per se ac primario, fuerit, ægriq; uires imbecillæ, & non alia febris ex putredine creata, ei sit admixta.

Quibus frigidam dare non oporteat.

Prępende rursus, num quandoque febris Hectica inflammatione magna præcordia infestante, aut putredine quadam in uenis apparente, aut crudioribus humoribus excitata fuerit. Fieri nãque potest, ut Hectica sit febris, & ut quædã ex putredine prouenientiũ ipsam adulterauerit. Si igitur tale quid fuerit aqua dari nõ debet, & præsertim, si nulla concoctio in urinis appareat, neque inflammatio feruens, & magnitudine insignis: præterea si uires ægri sint imbecillæ.

Quando frigida exhibeatur, etiam inflammatione infestante.

Sin autem inflammatio feruens admodũ fuerit biliosa, Erysipelacea, frigida recte exhibetur. Ego sane noui me cuidam tali affectu laboranti, æstuantiq; ardore frigida exhibita plurimũ profuisse, ita tamen ut prædixerim ægrum paulo diutius morbo conflictatum, quod etiam accidit. tardius enim uires recolligebat. euaserat autem ut non cum febris esset aucta, Hectica in Marasmodem inciderit. Hac autem ratione, etiam si quæ, ex putredine ortarum admixta fuerit & pręcipue ex ardentium genere, frigida potui exhiberi debet: neq; uero simpliciter in his dabitur, sed cum bonæ concoctionis notæ in urinis iam apparuerint, tunc offerre conducit.

De Hecticis febribus, quæ ex alijs in eas transeuntibus mutatisque generantur.

Quod si Hectica ex acutis morbis in eam cõmutatis oboriatur, magna.n. ex parte Marasmodes Hecticæ succedunt, ubi ardentes febres non recte curantur frigidæ potu interdicetur, præsertim immoderato. Nã corpore iã antea extenuato, imbecillique simul, & excarni reddito, tum propter tẽpus, quo illa excepta est, tum propter ardentium febrium intemperiem, necesse est duplicẽ comitari noxam, aut ualidam uirium deiectionem interitumq;, aut refrigerato corde, caloreq; natiuo protinus abolito Marasmũ senio per similem, quem merito ex morbo senium uocabant, subsequi. Hoc enim & frigidum & siccum existit quod nequaquam febrim inducit. Quare neque refrigerantia hic Marasmus, sed potius humectantia simul & calefacientia requirit.

Quomodo ex extremis remedijs succurrendũ ijs sit quibus frigidam dare non possumus.

Cataplasmatis igitur, fomẽtis, ceratisq; refrigerantibus

rantibus in oĩbus quidẽ febribus recte utimur, in quibus aquę potio dari nequit, aut ob uiriũ imbecillitatẽ, aut ob corpus plus ęquo extenuatum carnibusq; destitutũ. Inspicito autem, num etiã Hectica marasmodes iam excitata ex affecta particula primario duxerit originem. Etenim ex inflãmatione iecoris, uentris, mesaræi, renũ, & coli, adhęc ob diuturnas uteri, pectoris, pulmonis, septi transuersi, & aliarum partium inflãmationes prouenire solet. Quare inspiciendũ est, animaduertendumq;, qua in particula febrim Marasmodẽ subsequi cõtigerit, eiq; potius remedia ad refrigerandũ humectandumq; efficacia adhibebimus, ut ipsum ueluti ignis fomitẽ extinguas. Multa igitur sunt in id efficacia, sed nullum ita ut ceratum rosaceum. Quippe solidas partes refrigerare, & humectare potest, ac tueri ne humiditas quę modica in eis adhuc superest, prorsus intereat, in hunc autem modum conficitur. Cerę quadrans, rosacei sextans. Cera semel, aut bis lauatur deinde ubi in aqua frigida soluta fuerit, rosaceo sic adijcito, sed ex hoc seruato instar unciæ paulo plus aut minus. Et cũ ceratũ lento igne probe solutum fuerit, finito ipsum refrigerare, deinde ex cerato portionem acceptã in pila subigito, interim relicti rosacei, interim aquę frigidę momentũ in pilã conijciẽs, donec totum rosaceũ insumptum fuerit, ac cerato probe mixtũ esse cõspexeris. Quod si etiam ouorum albumina adijcere uolueris, præstantius adhuc erit remediũ. Pari modo si cremorẽ ptisanæ adiunxeris, melius adhuc efficies. Oportet autem linimenta crebrius mutare, nec permittere, ut medicamentũ diutius corpori adhærescat, neque multum incalescat, quippe mora imbecillius redditur. Ceratũ hoc ad multa est utilissimũ, nec eo temere uti oportet. Ego sane hoc frequenter usus incipientes Hecticas cito discussi, ne adauctæ Marasmoden febrim inferre potuerint. Oportet autẽ in his quoque usui istius insistere, & non eum detrectare, sed etiam crebrius adhibere, alias ut ceratũ inducẽtes, alias liquidius reddentes, hydrorosato copiose diluẽdo. Ita namq; hoc præsidio instar unctionis uti licebit, cum omni in corpore, tum præcipue in consumptis, & extenuatis. ac nõ modo semel in die, sed etiam bis ita præsertim in uisceribus uti conuenit. Quoniam autem iterum illinemus, ratio est, ut etiam secunda uice unctum abstergamus.

De fomento.

Fomentis utendum ex succo lactucæ, uuæ immaturę, portulacę, solani, & umbilici ueneris. Pręstat autẽ succos etiam refrigeratos, & præsertim niue superaccommodare. Quod si nobilis quædam particula inflãmatione tentetur, succos non per se ac separatim, uerum oleo omphacino admisto, aut chamęmelino, aut etiam rosaceo, aut simul omnibus inducere conabimur. At pectori remedia nõ nimis refrigerantia admoueri debẽt nisi multus feruor, aut inflãmatio in eo spectata fuerit. Verum ne sic quidem linimenta diutius inhærere sinemus, eo quod plærosq; ab immodica ipsorum refrigeratione haud mediocrem non solum respirationis, sed etiam uocis noxam expertos nouimus.

De domo in qua æger decumbet.

Non solum autem refrigerijs, quæ extrinsecus admouentur, sed etiã aeris mutandi ad frigidius artificio auxiliari tentabimus. Si igitur æstas fuerit, in subterranea domo æger decumbet, & pauimentum aqua frigida copiose conspergetur, ut aer hinc frigidior euadat iã aqua ex alijs uasis in alia decidat: nã mediocris huius strepitus ẽt somnum prouocat: præstat adhuc, si aerem ita immutes, ut non modo refrigerare corpus, sed etiã corroborare posit. id quod fiet, si pauimẽto inijcias refrigerantium aliquod, aut rosam, aut semperuiuum, aut rubum, aut lentisci turiones, aut uitis capreolos, aut simile quoddam, tum ad refrigerãdum tum ad robur inducendum efficax. Huiusmodi sane aer omnibus quidem Hecticis conducit, maxime uero, quibus pulmo & cor igneum ardorem primario senserit. Etenim à cibo & potu refrigerante, non tantũ iuuantur, quantum à frigidi aeris inspiratu: cõtra maius à cibo sentiũt commodum, quam ab aere, si iecur, & uẽter, aut alia quæpiã particula fuerit affecta. Ita sane ubi æstas fuerit, aerem ad frigidum mutari oportet: ubi hyems calidior parandus non est: quocunq; .n. frigidus fuerit, nihil ipsos offendit. Reliquũ uero corpus solo modo moderate cooperiri oportet, pluribus tugumentis incalescat, & æger ideo uirium defectionem aliquam sustineat.

De Balneo.

Et balneum ijs conducit, qui Hectica febri laborant, quæ per se fuerit, & non cũ aliqua ex humorum putredine prouenientium coniuncta inueniatur. Tunc.n. offenduntur, & nequaq̃ iuuantur, præsertim si crudis adhuc humoribus lauare quis ipsos uoluerit: neq; minus læduntur, si inflãmatione nobiles particulas obsidente, ẽt modice id facere tentaueris. Sciendum aũt, nõ modo Hectica febri laborantibus, sed ẽt frigidis siccisq; intemperiebus & senio ex morbo balneum conferre. Habẽt enim balnea hoc quoq; admiratione dignum, ꝙ & calidas & frigidas intemperies iuuare possunt. In summa, si quis diuersos illos lauandi modos nouerit, is meo iudicio etiam omnem intemperiem mutare in contrariũ poterit. Esto igitur temperatus aer, unctio, & soliũ, eluere autem oleũ conuenit, ac statim cum æger in exteriorem domus partem ingressus fuerit corpus perungi, uerum diutius in aere morari non debet, oleum autem uisceribus potius superfundi. Egressus æger in frigidæ solium, quod non aquã frigidam, sed lactis more tepentem habeat,

perungatur, circundatus autem operimentis, nõ admodũ diu in eis immoretur cũ ueste iam induet, rursus totũ corpus ungatur. Valde. n. hoc iuuare ipsos potest, quoniam humiditatem quæ à balneo accedit, diu retinere oportet, & non sinere, ut prompte ex corpore defluat. Egressus æger ex balneo, aut cremorem ptisanæ, aut halicę, aut lac assumat: sin autem sitis vrgeat, etiam cum adhuc operimentis inuolutus est, non recuses, aut lac, aut aliud quoddam alimentum exhibere. Etenim tunc potius in uniuersum corpus distribuitur, cum attrahitur.

De lacte.

Lac igitur omnibus Hecticis, præsertim in Marasmum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Quapropter etiam ijs ualde conueniens est, qui vires habent imbecilles, neque alimentum possunt attrahere: & hoc solum in corpus distribui, trahique nõ parum accommodate potest. Itaque lac muliebre primum locum obtinet, secundum uero asininum. Verum quoniam æger nonnulli hoc assumunt, caprillum ipsis dandum est, quod medium fere existit, & magis potest nutrire. Constat autem etiam curã animalis habendam esse, ut nutriatur domi ordeo, myrti, lentisci, & quercus folijs. ita enim lac non amplius corrumpitur. Nam huius sollicitudo habenda est, ut ne Hecticorum aluus subducatur præcipue eorum, qui ex frequenti Syncope, & diuturna vacuatione alui in Marasmodem febrim inciderunt. Quamobrem quibus uenter imbecillis, & facile subducitur, in his etiam lac bis coquere, uel etiam fluuiales lapillos in id conijcere oportet. Redduntur autem igne candentes, ut serosum à lacte per ipsos dissoluatur. Atqui lac solum nolint assumere etiam cum ptisana, aut halica, aut chidrio ipsum decoctum exhibeto: adhæc cũ itrio, hoc est libo suminali, & similagine similiter bis coctum offerto: præterea magis adhuc illis lac exhiberi debet, quibus etiam uenter copiosiora, & biliosiora deijcere uidetur. Procedente autem tempore, ubi febres mitigatæ fuerint, & uires aliquomodo instauratæ, mollissimum, & recentem caseum ex eo coagulatum dare ipsis non alienum est. Quatenus enim uires augeri cernimus, eatenus nos quoque cibis adijciemus.

De uino.

Vinum ijs qui frigidam siccamque intemperiem in solidis particulis habent, & Marasmo ex morbo, ut uocant, detinẽtur, exhibere necesse est, ut quos calefacere simul, & humectare oporteat, quę omnia uinum moderatum pręstare ipsis potest. Qui uero cum febri marcescunt, præsertim qui macie torrentur, ijs uinum dare cautio est: ut quod eis, si quid aliud maxime aduersetur.

Si ex syncope marasmus obtigerit. Cap. V.

Qui ex Syncope Marasmo contabescunt, ijs quantum sanę ad uires collapsas, & per frictionem frequenter comitantem attinet, uinum offerri debet. Quoniam uero etiam caliditas naturæ contraria, febrisq; præterea eis adest, & perfrictio quidem interdũ conquiescit, rursus autem febris superuenit, ac summatim cũ periculum sit, ne alias aliter æger intereat, nunc à perfrictione, nũc à febri, necesse est tum demum ad urgentem causam respicere, ac nonnunquam uinum tempestiue præcipere, nonnunquam uero rursus id dissuadere.

De testiculis gallorum.

Testiculos gallorum, quos Græci Orchis & Parastatas appellant, dare his oportet. Perpetuo enim omnibus Hectica laborantibus commodi existunt, cum abunde nutrire, & uires augere possint, ubi probe concocti fuerint. Quapropter id alimentum semper exhibẽdum est, ubi vires nondum ad extremum collapsæ fuerint. Quod enim præsidium deinceps esse potest, si vires alimentum non coquant, superentque? Quippe nequaquam cibus uires augebit, sed natura, quæ omne alimentum & concoquere, & mutare, & corpori apponere consueuit.

De fructibus pomaceis.

Fructus pomaceus, qui Opora græcis dicitur, quia sane humectat, ideo Hecticis cibus est accommodatus. Quoniam uero omnes propemodum non solum humectare, sed etiam refrigerare solent, idcirco rursus dicendum non est, uniuersim omni Hectico conuenire. Illis enim qui calida & sicca intemperie laborant, & omnibus qui Marasmo contabescunt, & torrentur, cõgrue frigida & humida victus ratio adhibetur, maxime peponum medulla, & cucumerum: item mala, duracina, & cerasa his sunt idonea. Qui autẽ frigida intemperie detinentur, & in senium ex morbo inciderunt, ijs inutilia. Reliqui uero pomacei fructus, qui non adeo refrigerant, sed potius calefaciunt, & humectant modice, exhibere non est absurdum: nempe vuam maturam, valde dulcem, præsertim quæ passa est, ac malum valde dulce, & ficum admodum maturum. Nam hæc probe concocta propemodum nihil nocet. Si igitur uenter nihil nos impediat, plus iusto excernes cum fiducia cibos commemoratos exhibeto. Si nanq; tale quippiam fuerit, & aluus magis quam conuenit profluere uideatur, his quidem abstinẽdum in præsentia, dandum aũt punicum modice astringẽs aut pirũ, aut malum eiusdẽ qualitatis, præsertim ante alium cibum, nam si à cibo sumatur, aluum subducunt. Ac cibi qui stomacho potius, & cordi corroborando sunt utiles, Marasmo

ex Syncope consabescentibus, & omnibus Hecti cis dari debent. Si hi quoq; siti, & uehementi febri laborare uideantur, etiam ipsis fructus pomacei refrigerantes opportune offeruntur. Breuiter omnia ad id quod magis urget, accomodari debent. Hanc enim rationem animaduersionémque obseruans, nunquam aliquem offendas neq; si pomaceum fructum, aut alium quempiam cibum exhibeas. Nam omnia quantitate, qualitate, tempore, ordine, & utendi modo, aut bene, aut male administrantur.

De tabe quæ Marasmus græce dicitur.

Si tabes quam græci uocant Marasmum reuera humiditatis quæ in solidis partibus subsistit, absolutus existit interitus, nullā medicinam recipit. Propter hoc igitur nonnulli medicorum merito decepti in discernendo, putarunt se uerum Marasmum curasse. Etenim fieri potest, ut tenuitas carnium maciesq;, & ueluti colliquatio earum resarciatur, primariam uero humiditatem, & quæ solida ipsa nutrire potest, prorsus absumptā perditamque non licet restituere. Sic enim senium quoq; sanari nequit, ut quod naturalis sit tabes. Quemadmodum igitur senium nulla medicina tolli potest, sic neq; ea quæ reuera tabes. Attamē propter humanum benignumq; artis auxiliū contendere cum morbis oportet, & non cen deploratos omnino relinquere. Interdum n. ubi quis naturam dextram nactus fuerit, & tabes incipiat, nondumq; solidas partes torruerit, speratum successum consequi poterit. Sin autem minus, quanto magis æger affectus est, tāto minus agendum. Nam desperatis maloq; uictis manus admoueri non debet.

De tertiana. Cap. VI.

Tertiana quidem facilis curatu est: cum autem à medicis illis, qui nulla ratione, & via utuntur, male tractatur, non difficilis modo curatu, sed etiam insanabilis interdum redditur. Constat igitur cibum humectantē refrigerātemq; in omnibus esse præscribendum, cum Tertiana mixtione pura, & germana existit, & à solo bile excitatur. Itaq; ptisanæ cremor super omnia utilis ipsis censetur: atq; hoc usi nonnulli usq; ad Crisim, hoc est morbi solutionem, optime superstites uitæ manserunt. Sin autem minus oblectentur ptisana, etiam auenę cremor ipsis dabitur: ac lactucæ, aut intybi caulibus vtendum. Quod si febris non fuerit uehemens, et quędam notę concoctioni appareāt, etiam gallinarum alę, & pisciculus moli carne præditus concedi potest. Vrinæ in his prouocari debent, maxime apij radicis, & adianthi diluto. Nam anethi decoctum & si urinas mouere prope posit, uitare tamen ipsum magis oportet in germanis Tertianis, & in quibus callidius sicciusq; tēperamentum habetur, prætęrea si ęgri solicitudine, & uigilijs cruciantur. Nā in his omnibus offensa maior, quam utilitas prouenire solet. Absinthij etiam decoctum maxime uitandum est, quando calidum, & siccum ægri temperamentum habent. Noui autem ego nonnullos etiam paticularum colliquationem expertos, quod immoderatius illud assumpsisset, & nō vitassent. Contigit enim quorundam sane partes solidas sicciores deprænendi, quorundam uero bilem, & feruescentem, non quantitate, sed qualitate potius offendere: alium autem igneam intemperiem, aut inflammationem in ore uentriculi sentire. In his itaq; omnibus talia uitanda sunt & tepida liberaliori magis ante cibum utendum. Nihil autem minus etiam in alio tempore potio exhibenda, quippe hæc humectat, feruorem refrigerat, meatusq; laxat. Quare ex his omnibus accidit, hanc quidem partem bilis per uentrem excerni, aliam uero per urinas, quæ antea detinebatur, & propter caliditatis feruorem, & propter nimiam decoctorum adustionem non potuit expurgari. Miror autem quomodo Galenus qui artem legitime, si quis etiam aliorū medicorum exercuit, adeo indistincte scripserit, ut dicat exquisita Tertiana correptis absinthij dilutum à septimo die propinandum esse. Ego uero falsis Tertianis potius dedi, mixto ei oxymelitis momento. Sic enim pituitæ miscellani, & citra noxam magis extenuat, & leuiter purgat, ut non usus ueniat origani, aut hyssopi, aut calaminthæ, aut pulegij. Quæ omnia acriora sunt & cum periculo, crebroq; febrim iam magis accendunt. Hęc igitur uniuersa uitare magis oportet, & tunc audacter offerre, quando pituita bilem longe superauerit, & temperamentum ægri frigidius fuerit, uitaq; ociosa præcesserit, & alia omnia, quæ humorem frigidiorem superantem efficiunt. Sin autem humor, qui abundat, contrarius horum fuerit, tum his abstinendum est, utendum uero illis potius quæ extenuant, & accessiones uehementiores fieri non cogunt.

De pomaceis fructibus.

Pomaceos fructus, quos oporan Gręcis appellari diximus, exquisitis Tertianis parcissime exhiberi conuenit, nempe uuam dulcem, persica cocta, & non cocta, peponumq; medullam: præsertim autem si etiā ægri siti uexentur. Ego sane noui, me frequenter ægros, ne amplius accessione febris infestarentur, impediuisse, cum peponas probe refrigeratos hora ante incursum morbi assumere iussissem, & rursus aquam tēperatam copiosam, & quantam potuerint, peponi superbibere pręcepissem. Secutus itaque est non multo post aquam epotam aliquibus sane sudor, alijs copiosa bilis per aluum. Offendi autem ego ples-

rosqu-

rosque Romæ medicos, qui ne nomen quidem peponum tanquam bilem procreantium proferre audebant. Quum itaq; ego cuidam aliquando, & sitienti uehementer, & æstu flagranti, defatigatoque iniunxissem, ut peponem assumeret, quidam præsens medicus exclamauit, homo cur ægrum magis uis occidere? an nō didicisti, quod pepon bilem producat, lege Galenum de alimentis, ubi dicat manifesto, peponem comestū Cholericos efficere. Laboraui igitur ego non parum, ut ijs persuaderē, qui intellectu assequi poterant, Galenum non dicere hic ipsos pepones bilē creare, sed Choleram efficere. Choleram autem uocabant stomachi subuersionem cum uomitu, & perturbatione uentris: ac Cholericos, quibus hęc accidunt. Nam pepon reuera habet aliud stomacho contrarium, quare etiam copiosior comestus uomitum, uentris perturbationem, & præterea perfrictionem, ac totius corporis conuulsiones excitat. Ac melopepon nihil horum facere censetur: non enim habet adeo, quod stomacho aduersetur: imo neque pepon modice comestus: Proinde Tertiana febri detentis cum fiducia dari debet: nec non his qui Causo & calida intēperie laborant, siue in renibus, siue in iecore, uel in stomacho, uel capite. Nihil enim eiusmodi intemperiebus aduersari potest, debellare, & euincere, ut pepon, aut qui dicitur melopepon. Quomodo enim ea quæ refrigerant, & humectant bilem parere possint, non uideo: ubi autem peponum facultas tibi deest, etiam cauliculi lactucarum refrigerati, & cucurbitæ, item cucumerum medulla, persica coctionem non experta, sed in uaporem suspensa, & ab eo solo cocta, uelutiq; condita substitui possunt, eisq; & similibus semper uti licet. Iam in oleribus, & pomaceis fructibus etiam omnibus deligere oportet, quæ refrigerare queant, & humectare, cōuenienter ea pro uniuscuiusque temperamento, & morbi magnitudine accommodantes.

De balneo.

Balneum, ut maximum præsidium, ipsis præbendum, maxime calido & sicco temperamento præditis, & qui crebris uti lauacris consueuerunt: nec concoctione omnino expectanda est, sed ubi siccitas urget, etiam ante concoctionem lauare conuenit. Modus autem lauandi talis esto. Postquam æger in temperatum aerem ingressus fuerit, modice sudarit, & tepidas aquas acceperit, ita oleo non simplici perungatur. Quid enim corpus bile exardescens, humectare, aut refrigerare probe præterquam aqua potest? præstat igitur aquam tepidam admiscere, sic .n. refrigerare, & humectare magis, & in altum corporis penetrare percipitur. Vnctio autem adhibeatur non in domo, quę calidum aerem habet, sed in exteriorem eius partem reuerso, quam etiam à molliendo malacticē appellant: deinde post illitionem hydrelæi, aut hydrochamæmeli. Nam si bilis multa & præcipue crassior sit, non alienum est in uicē olei communis etiam chamæmelino uti, quod uim discutiendi multo habet ampliorem, sed nō diu æger in aere immorabitur, uerum celerrimo transitu tantum usus in tepidum calentis aquæ solium descēdet, in eoq; diutius subsistet. Egressus autem ex domo calida, monendus, ut in aqua frigida immoretur: & si bene habuerit, etiam ieiuniū indices, indumentis uero iam sumptis, ut aquæ tepidæ quantum uelit, paruo spacio interposito, bibere hortandus est. Nam à potione sudores copiosos effundi uidebis: interim uero etiam bilem per uomitum reijci, ut æger quam primum ex ijs quæ superueniebant, morbo fuerit liberatus. Reuersus autem in domum, si pepo non adfuerit, aut alimentum quod diximus sumat, aut lactucarum cauliculos, aut cucurbitas, aut cucumeres, aut ptisanam. Cæterum aquam tepidam non modo semel, sed etiam bis & frequēter dare expedit, & nihil metuere. In hoc nanq; morbo aqua tepida maximum est præsidium. Tētabimus autē in declinatione potius exhibere, & ante accessionem: interim uero etiam in accessione. Noui siquidem accessionibus subtrahi debere, ut Diuinissimus Hippocrates inquit, ac uerum est, quantum ad hoc attinet, etiam cum nihil urget. Frequenter enim cogimur propter causam urgentem, non tepidam modo aquam, sed etiam cibum in ipsa accessione offerre. In illis autem hoc agendum est, qui immoderatum stomachi habitum, & uirium imbecillitatem habent, ut insultus magnitudinem ferre nequeat, sed Syncopem minetur. Noui igitur ego in his qui immoderate rodūtur, tepidam me aquam propinasse, deinde uomitu oborto, & bile copiosissima excreta, istorum beneficio accessionem conquieuisse. Vt autem illa aucta fuerant, ita etiam alia decrescebāt, & aqua temperata, & bile euacuata.

Quomodo tertiana discernatur, germana ac uera ne sit, an falsa.

Tertianas illas germanas esse censendum est, quibus omnia quæ cognata dicuntur, consenserint, ætas dico, regio, consuetudo, temperamentum, studia, & uictus ratio. Potest autem senex quoq; Tertiana infestari, quæ omnem Tertianę germanæ speciem, omnemq; modum conseruet. Ego sane meis oculis hæc in sene quodam conspexi, qui flauam bilē uomeret, similiterque per aluum excerneret, uehementer febricitaret: atque idcirco accessio cum ualido rigore eum inuadebat, ac declinatio multis sudoribus accidebat, detinebatur autem accessione horis fere decem, aut duodecim. Huius alij sane familiares, eo quod senex esset, decoctum exhibere præcipiebāt, ac omnia illa facere quæ falsis Tertianis

ut aiunt, idonea existunt: fereq; interijsset æger decoctis ex hyssopo, origano, & pulegio assumptis, nisi quis subito ex periculo ipsum subtraxisset, iubens eum etiam pepones assumere, & lactucas, & ptisanam, quæ nihil curiosum habent, operosum que, ac omnem alium uictum, qui humectaret, ac refrigeraret, ut in Tertiana exquisita, non deceptus ætate, quod senex esset, sed potius toto temperamēto. Habuerat enim iam inde ab initio igneam intemperiem, quam alij propemodum omnes postea, ad amussim consequabunt. Quare naturam ægri, & causas præcedentes maxime attendere oportet: nihil autem minus, imo etiam omnium maxime febris speciem. Ego autem neq; Tertianarum falsarum victus rationem in omnibus ut ueram, & utilem commendo, quā Galenus in libris ad Glauconem philosophum præcipere uidetur, inijciens omnino ptisanæ piper, aut origanum, aut hyssopum. Etenim huiusmodi plærūq; periculosa sunt, & febres uehemētiores accendunt, idq; magis adhuc, si temperamentum corporis calidius inueniatur, & pituita mitior quam bilis, & quæ non adeo calefacientia requirat. Quippe satis erat, in his uti, & non multis valde refrigerātibus, & his quę sensim extenuare citra calorem possunt, qualis est radix apij expurgata, ut non particeps sit radicularum: item ptisana similiter, interim adiunctum habēs apium, aut anisum, aut comam porri, aut mellis, & aceti momentum. Quod si non admodum in sincera, ac falsa Tertiana fuerit, nullus horum usus est, uerum abunde est sola ptisana per se uti, & id quod biliosum est, contemperare: quod pituitosum, dissoluere, non autem siccantibus cō pingere, ac cogere: quemadmodū ij qui piper, & hyssopum præcipiunt, factitant, eo quod illa uideantur extenuare. Oportet autem diligenter animum aduertere eum qui humectante uictu usus sit, ut cum humores ab illos dissolutos uiderit, statim euacuandis eis extrahendisq; incūbat, medicamento exhibito, quod non magnam calefaciendi uim obtineat. Eius autem generis multa sunt, & quę ex oxymelite simplicius parantur, & quæ ex succo rosarum modico, agarico, & scāmoniæ lachrima. Quando igitur humores cōpendiose subducendi sunt? Nimirum cum diffundi iam eos, & turgere tandē conspexeris, ut Diuinissimus Hippocrates scriptum reliquit.

Quomodo humores diffundi, dißolui q; , & iam ad excretionem incitari cognoscatur.

Materiam subiectam temperato, aut humectante uictu dissolui inde cognosces, quod cum per initia esset immobilis, nunc aliquo modo agitari incipiat, atq; alias in alium locum descendere: interim ad os uentriculi, & intestina: interim etiam ad articulos, aut cutem. Peritum igitur animaduertere hunc humorum motum, & obseruare diligēter oportet, & dare aliquid, quod eos subducat, antequam oberrantes noxam intulerint, in partem aliquam nobiliorem decumbentes. Verum vulgares medici nihil horum norunt, ut qui motiones humorum discernere non laborent, unde fit, ut contraria faciant. Postquam igitur hæc uiderint statim ad ea prorūpunt quæ siccare humores, & crassos facere possunt, atq; huiusmodi quidem astrictoria medicamenta, similemq; uictum præcipiunt, unde accidit, ut humores inde crassiores redditi neq; purgantibus facile cedant medicamentis, neque obediant. Conuenit igitur, ut qui humores dissolutos nouerit, non modo semel exhibeat, quæ per aluum subducere possint, sed etiam rursus humectante uictu vsi, & dissoluentes, si quæ siccę & crassæ reliquiæ subsint, iterum leuiter expurgēt. Ita enim humoribus modice subtractis, etiam solus uictus morbum in totum euincere, mutare, & ad bonum statum deducere poterit, ut nulla alia medicina indigeat. Quod si opus erit, licebit etiam epithematis simplicioribus uti, & superfusionibus, & cum concoctio apparere incipit, & longe antequam accessio expectetur. Ita nanq; erunt tum efficaciora, tum magna ex parte accessiones expectatas discutiunt. Quoniam autem purgantibus utēdum est, ut ea prompte, & compendiose inuenias, bonum esse duxi, etiam cōpositionem ipsorum hic apponere: in hunc modum habet.

Rhodomeli purgans.

Rosarum succi sextarij duo: mellis sextarius: scammoniæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquūtur. Summus medicamēti modus est cochlearia quatuor: medius tria: minor duo. Hoc nō solum Tertianarijs propinari debet, sed ijs etiā, qui lippitudine, & alio quodam modo ex bile, & calida intemperie ægrotant.

Aliud Rhodomeli purgans.

Rosarum succi sextarius: scammoniæ unc. agarici drach. piperis drach. duæ: mellis unc. sex. Ad ignem lentum coquantur, & ubi in crassitiē coierint, adijcito scammoniam, agaricum, & piper: ac utitor. Datur instar cochlearium quinq;, aut sex. Hoc solis cōuenit qui falsa Tertiana detinentur. Habet enim nonnihil, quod etiam pituitā subducat, cum agaricum, & piper receperit. Noui autem purgasse me etiam medicamento, quod corticem mali citrij reciperet, & eo quod ex malis coroneis paratur, & horū penuria sola usum scammonia. Quod enim ipsa non modo bilem, sed etiam pituitam potius euacuat, manifestum est, si quis temperato, & humectante uictu vsus, pituitam diffundat, uacuabit hanc quoq; scammonia: nec indigebit ijs, quæ agaricum, aut cucurbitam syluestrem recipiunt. Quare etiam si quis recto uictu usus falsam Tertianam scammonia purgare

gare uelit, non delinquet. Hæc quoque hactenus de Tertiana breuiter à nobis dicta sunto. Non enim sumus ignari, ueteres quoq; de his scripsisse, & nemo ea de causa culpandus erit. Quę enim nobis quoq; tempus, & longa experientia noscẽda obtulit, hæc æquum censui amicis, & medicis ea nos postulantibus exponere, quę quidem paucula existunt, sed magnam uim continent. Nam methodi prædictæ non in Tertianis tantum, sed in alijs quoque multis morbis accommodari possunt.

De quotidiana. Cap. VII.

Quod quotidiana febris ex pituita trahit originem, omnibus inconfesso est: quippe neque acuta febris esse his apparet, neque siris ualida urget, neque perurens quid, & sic cum habere sub primo statim contactu percipitur, sed magis ubi manus diutius immoratur, caliditas fuliginosa ex alto emergere depræhẽditur: ac pulsus bona ex parte exigui, & rari existunt, incrementum non uelox, sed longiore tempore detinet: sudores qui ipsis oboriuntur, nunquam purum ostendunt interuallum, quale in Tertiana, aut Quartana frequenter apparere uidemus. Iam manifestius adhuc febris speciem etiam ex præcedentibus causis cognosces, si nõ obiter, sed multa cum diligentia inquirere, & examinare omnia coneris. Etenim cruditates plurimũ, crapulæ, & balnei immoderati usus, interdum iecoris quoq;, & stomachi perfrictio præcedit. Hæc igitur eum attendere, & diligenter considerare oportet, qui febris speciem uelit cognoscere. Nã interdum indicia omnia simul adsunt: interdum non, quippe in germanis; exquisitisque febribus vniuersa prope inueniuntur: in falsis autem non omnia, sed quædam ipsorum adsunt, quædam nõ semper, propter varias ipsarum causas. Ac maxima quædam in eis tum curandis, tum internoscẽdis differentia depræhenditur. In hunc itaque modum internosci debent. Quin & Diuinissimus Galenus, Ruphus, & plerique alij veteres de hac re copiosius tradiderũt, nos autem deinceps etiã de curatione agamus. Nam curandi ratio ab illis prodita in quæstionem aliquam vocatur, num videlicet vera in omnibus existat.

De curatione.

Quod febris Quotidiana, vt quæ ex pituita nascatur, ex tenuantiũ incidentiumque usu requirat, verum existit, si enim crassa est, & viscosa, extenuantibus indigebit. Duplex autem harum differentia esse cernitur, quædam enim incisoriam uim obtinent, ita vt simul egregie calefacere possint, quædam autem incidendi quidem, nõ autẽ valde calefaciẽdi potestatem habent, quædam in totum non calefaciũt. Quibus igitur in hoc morbo vti oportet? ijs ne quæ calefacere possunt, an illis quæ citra calorem extenuant? videtur enim Diuinissimus Galenus in distinctione Glauconi Philosopho præcipere, vt extenuantibus vtatur. Conueniebat aũt meo iudicio, cum maxima sit differẽtia, dimissione ac distinctione vti, quibus, ĩ quo vtẽdũ sit. Neq;.n. pituita huius, vnde febris accenditur, vnam habet speciem: alia.n. est salsa: alia acida: alia vitrea: vtraq; vero frigida, & crassa: ac ideo quod particulis sit impacta, febrim excitauit. Merito igitur etiã extenuantia ad curationẽ desiderat: salsa vero nõ similiter: siquidẽ & caliditas, & siccitas hoc ei præstat. Calidam aũt ipsam quoq; esse cõstat inde, quod intestinũ rodat radatq;, & grauissima tormẽta, quas Dysenterias Græci vocant, nihil minus etiam quam bilem, cũ huius quoq; qualitatem receperit, suscitet. Nam humores non secundum materiam ipsorum, sed etiam secũdum qualitates eis subiectas operant. Hæ siquidem aduersus ipsas pugnant, & operantur. Ac pituita salsa, etiam si videatur, tamen cõstat facultate siccam esse, quemadmodum etiam aquam marinam. Iam alia multa imaginatione quidem sunt humida, facultate autem sicca. At quod pituita salsa nequit per ea, quæ inflammant ipsam, siccantq;, extenuari quandoq;, & diffundi, sed potius adhuc etiam crassior effici, manifesto hoc testantur nitrũ, sal, & iura salsa. Quippe hæc calescentia, crassiora reddũtur. Nam id ab Aristotele, ipsaq; experientia probatũ est, ea quæ à calore coacta fuerint, nõ a calore, sed a cõtrario dissolui posse. Hæc igitur etiam in corporis humoribus considerari debent, & si quidem salsi sunt, nõ calefacientia, aut quæ admodũ siccant, aut extenuare possunt, adhibere oportet, quæ vulgares in eis faciunt; raphani radicula ipsis exhibentes, piper, salsamentũ, capparim, & decocta, quæ vehemẽter extenuãt, & antidota, quæ aduersus eiusmodi offerũtur. Hæc sane oportebat ijs potius quotidianis, quæ a frigido atque acido humore prouenerũt, sperare: quippe ab eiusmodi adiuuantur. Ego sane noui crebro me oĩa hæc in quotidianã, quę à frigida humidaq;, & acida pituita incẽsa fuit, obtulisse. In quibus aũt salsum, aut biliosum quid admixtũ fuerit, in his magna ex parte extenuans quidam exhibuisse, præsertim si etiam ægri temperamentũ calidius erat. Minime vero eiusmodi medicamenta per initia morbi ægrotãti exhibere cõuenit, cũ salsus adhuc humor superat, præpolletq; & ægri corpus fuerit ĩtemperatũ. Sin aũt etiam huiusmodi aliquo vti oportebit, eo quod æger appetat, aut vt appetentia restituatur, temperato prius victu vtendũ erit: ac vbi concoquere æger inceperit, tunc ei permittendũ, vt assumat tũ cibos, tũ potus, qui leuiter extenuent, & calefaciant, vt pote apij turiones, porriq;, & piperis exiguũ, vini momentũ, eiusq; albi, idque non

frequenter

frequenter, nam vsus eorũ liberalior noxius est. Verum laborandũ est, vt humores ad cõcoctionem perueniant, neq; in vetustatẽ venire sinendi, sed purgandi. Cum enim in corpore diutius insidẽt, magis adhuc ab omnibus præsidijs quæ calefaciũt videturq; extenuare, crassi sunt, vt nõ amplius ne medicamẽtis quidem ad purgandũ efficacibus prompte cedãt, cũ difficiles ipsi ad motũ & terrestres magis ab ipsis euaserint. Noueris ãt hãc ad purgationẽ esse opportunitatẽ temporis, & cõmoditatem. Frequenter.n. vrinarum notæ à præsumpto victu, & tẽperata potione mutantur, atque tunc huiusmodi vrinas incoctas esse, ab ijs qui id non nouerũt, censeri uidemus. At quia frequẽter accidit materiam in totũ corpus diffundi, & alias aliter, aut per sudores, aut uomitũ, aut uẽtrem dissipari: ideo urinæ etiã sedimenti expertes uulgo apparent. Satius igitur est cõsiderare, & discernere, quãdo potius materia extenuari, diffundi, ad excretionem incitari, & ex loco in locũ trãsire incipit, atq; ita demũ purgare oportebit, nõ solis urinis animũ adhibentes. Nõ aũt conuenit vniuersam curationem moliri, sed per uices, & interualla. Ita nanq; accõmodari debet morbis, qui ex crassioribus humoribus generantur ac sensim extenuare, & læuiter purgare materiæ copiam oportet, donec satis habere uibebitur. Nam si æger assumat medicamentũ, quod copiosius purget, magnã corpori intemperiem conciliat, & potius nocet, quam iuuat, magisq; in ijs adhuc, qui calidiore temperamẽto, & biliosiore prediti sunt.

Quando salsis vtendum in quotidianis febribus.

Qui iecur, aut os uentriculi habent refrigeratum, & acidam pituitam uomunt, tenenturque quotidiana, his etiam calidioribus cibis, si uoles, uti nõ alienum est. Humidus enim & frigidus stomachus uniuersa extenuantia citra noxam tolerat. Ausus igitur ego quandoq; sum in quodã, qui quotidie febris accessionem experiretur, & pituitam uomeret, salsis uti, & cibo, qui Græcis Encathera dicitur: item hydrogaro, porri decocti iure, & nõ aquoso, ac mirifice conualuit, ita tamẽ, ut & ori uentriculi, unguentis epithematisq; ei extrinsecus applicatis, & totius corporis tẽperaturæ prospexerim. non alienum est hec quoque in Quotidianis tentare, ac pituitæ qualitatẽ, & quantitatem obseruare, atq; ita conuenientem unicuique uictum prescribere. Quemadmodum enim nõ una pituitæ est species, ita neq; unã uictus rationem esse oportet, sed unicuiq; speciei idoneã. Ac in omni medicina idem præstandum est, & id quod unicuique salubre est quærendum. ut autẽ is qui medicamenta quærit, prompte ea possit inuenire, & non aliunde cum Antidota, tum purgationes colligere cogatur, exposui hic discrimina, adiuncta etiã distinctione, qualia in quibus usurpare potius oporteat.

De fomentis & cataplasmatis.

Fomentis autem, & cataplasmatis per initia statim uti festinandum non est, neq; cum copia humorum in toto corpore superat. Metus.n. est ne dum uiscera nimium incalescunt, laxanturq;, cõfluxus quidam ad partes affectas decumbat, & adaucta illuc inflammatione, præterquam quod nihil proficimus, magis etiã offendamus. Quod ij quoque faciunt, qui priusquam totum corpus recrementis fuerit liberatum, cataplasmatis, & superfusionibus uti non uerentur. Ego itaq; noui etiam inflammationes, quæ non erant, ob præcipitem ipsorũ usum superuenire. Ne igitur officiamus, laborandũ est copia iam imminuta, & cum iam concoctio quædam in urinis apparere incipit, calefacientia, aut laxantia si usus requirat, uisceribus inducere. Fugito autem fomenta, aut cataplasmata, quæ laxare tamen, & quæ repellere possunt, mixtam uero confectionem ipsorum parato. Et si quidem uiscera infirmiora, & defluxionibus opportuna uideantur, ægerq; fastidiat, astringentium, & roborantium uires intendere oportet, sin autem inflammatione, aut dolore uexentur, laxantia potius. Summatim utriusque, medicamenti tum laxantis tum repellentis, uires pro causa urgente, & intendere, & remittere conuenit.

De stomachi imbecillis, & mediocriter inflammatione laborantis fomento.

Ad quinas uini partes misceto omphacij quaternas, chamæmeli binas, & mastiches momentũ. Quod si inflammatio feruens appareat, etiam si gleucinum, aut nardinum adieceris, nihil nocebis, sed plurimum quoque iuuabis. Sin autem os uentriculi non infirmum æger habere, aut cibum nõ fastidire uideatur, loco uini decoctum fomento admisceas, glandemque unguentariam, & fœnugræcum prius in illo decoquendum curato. Hanc quoq; animaduersionem in cataplasmatis seruare ratio est, ut mixta in ipsis fiat curatio, & utrobiq; sane anethinum, aut cyprinum, aut nardinum cataplasmati semper adijciatur. At si acoris, aut frigiditatis in stomacho sensus est, etiam in decocto in quo illa parantur, nardum Gallicã, absinthium & anethum adiungere eis oportet. Cum salsum humorem uomunt ægri temperamento calidi, solum quoque chamæmelinum oleum adijcere semper, & mastichæ momentum inspergere conduci. At tempus cataplasmatum esto hora, ante accessionem, absq; plurimo potu, & imposita non diu inhærescant. Quippe omnia, siue fomentum, siue cataplasmata fuerint, etiam si maxime ea quis ex medicamẽtis omnibus, quæ robur adferre possunt, apparare potuerit tamen si diutius corpori incumbant, uirium resolutionem, & imbecillitatem efficiunt. Tantum de fomentis, & cataplasmatis dictum sit. Si enim particularium quoque nonnihil prætermissum sit, id

ratione

ratione quis adinuenire poterit, si omnia consideret, & animum ad id quod conducit intendat.

De purgatione.

Materia iam attenuata diffusaq; oxymelite, & alijs quæ in cibis extenuare solent, & decoctis, & cataplasmatis adhibitis, tunc demum ad purgandum eam venito, valde enim à vacuationibus adiuuantur. Non oportet autem vniuersè ipsos purgare, sed per vices, & simplicioribus: hinc demum aliquanto valentioribus. Cum enim materia sit crassa, haud facile ijs cedit, quę vniuersam celeremq; vacuationem præstant. Agarici igitur scrupulos tres aut quatuor ex melle exhibeto: interim etiam plus, aut minus pro ægrotantis viriũ ratione, & humoris qui superat, quantitate. Quippe pituitam educit, nec morbum inueterari sinit. Aliud: Et granum Cnidium, si post concoctionẽ datur, diuturnis Quotidianis medetur. Adhęc catapotia quibus ego semper, & in Quartanis & alijs affectibus vti soleo, benefaciũt in vesperam data. Habes ipsorum descriptionem alibi quoq; proditam: hæc autem recipit. Aloes vnciam, cucurbitæ syluestris vncias duas, scammoniæ vnciã: euphorbij semunciam: veratri nigri corticis vnciam: bdellij vnciam: gummi vnciam: nitri Alexãdrini semunciam: in alio exemplari habetur sescunciam. Succo brassicæ excipito, datoq; ex eis scrupulos quatuor, aut quinq;: nihil metuens, aut rosionem, aut nimiam purgationem: vacuãt sine omni molestia non modo pituitam, sed etiam humorem melancholicum, eoque circuitus quartanos finiunt. Dato hæc catapotia, granorum instar figurata, in quibus multa cruditas, crapula, & vita ociosa præcessit, temperamentumque est pituitosius, & quod nihil siccum, aut acre obtinet. Nam in eiusmodi tuto dantur, & qui hæc assumunt, valde adiuuantur.

Aliud quod citra molestiam sumitur, à sale dictum Græcis Halatium, admodum efficax.

Gingiberis, petroselini Macedonici, epithymi, laseris, cumini, apij seminis, ligustici, singulorum vnciæ quatuor: scammoniæ vnciæ tres, & semissis: salis communis, & torrefacti vnciæ quatuor.

Aliud vt scriptura Halatiorum habet præstantius.

Gingiberis semuncia: petrosellini Macedonici, epithymi, laseris, apij seminis, ameos, cumini, ligustici, piperis, singulorum drachmæ duæ: salis torrefacti vnciæ duæ, semis: scammoniæ sescũcia, scropuli sex. Dato vesperi in febrium interuallis, quandocunq; velint. At si aluũ emoliri velis dato cochleare vnum: sin autem plus purgare cogites, duo: ac in robustioribus viris scrupulos septem exhibeto: in pueris & mulieribus grauidis, & in summa in imbecillioribus tribus, vel quatuor scrupulis vacuationem moliaris. Ita sine omni molestia, & periculo offerentur. Licet etiam cum pane dare, & ex posca, & oleribus. Attamen præstat in morbis, qui per circuitus reuertuntur, cum ptisanæ cremore ipsum prębere. Tantum etiam de purgationibus dictum sit.

De antidotis ad Quotidianas.

Styracis calamitis, iridis Illyricæ, myrrhæ, singulorum drachmæ quatuor: opoponacis, piperis, galbani, opij singulæ drachmæ. Hæc trita omnia in unitatem cogito admiscens eis mellis quod sufficit, ac dato fabæ ægyptiæ instar ante accessionem in lecto decumbenti peruncto que ex oleo, & pipere granis decem: iuxta uero apposita sint prunæ. Hoc somnum, & sudores excitat, leuatq; pręcipue, eos qui multa cruditate scatent.

Aliud.

Agarici, gentianæ, singulæ drachmæ dantur cum mulsa ante accessionem. Hoc mediocriter extenuat, meatus infractos aperit, & materiam per aluum, & vrinas moderate ducit.

Aliud.

Decoctum chamedryos ijs quos Quotidiana febris circuitu suo affligit, potioni dato. Vrinas multas ducit, & leuat. aptum ergo illis, qui non valde febricitant, neque temperamento calido sunt, & sicco.

Antidotum ad quotidianas, facit etiam ad quartanas.

Opij, oppoponacis, castorei, seminis dauci singulorum drach. quatuor: læuigatis paulum mellis adijcito, viris obulos tres, pueris duos exhibeto. Vtitor autem hoc tanquam admirabili ex mulso hora ante accessionem, & præsertim quos non falsa pituita vrget, nec bene calidum siccumque temperamentum inest.

De vnctione.

Vnctione vtemur ita, ut ad horroris febrisque magnitudinem, & ægri uires respiciamus. Si namque multa perfrictione, & horrore infestante, febris non adeo tibi uehementis appareat, neque uires imbecillæ, sed robustæ, magis utitor ualidis unctionibus, quæ externam cutem calefacere, ad ruborem perducere, & extenuare possunt. Si contra, neque uires ualidæ, neque frigus multum, ac febres uehementes fieri uidentur, tunc ijs utendum erit, quę cutem modice extenuant, & rarefaciunt. Dicamus igitur de unctionum differentijs, hoc ipsum præterea distinguentes, quæ nam ualentiora, quæ uero imbecilliora existant.

Vnctio valida.

Pyrethro, pipere, & nitro pari portione cum pulegij momento, in unitatem coctis, & ex oleo contritis, summas corporis partes, & spinam perungito. Sin autem frigus etiam in ea percipitur, mirifica est unctio, & ualde proficit, uehementem perfrictionẽ, morbique uetustatem expertis.

Alia mediocris.

Piperis grana tria, & micam thuris in læuorem trita ex oleo illinito.

Alia.

Alia.

Nitro ex oleo trito summas ægri partes, spinamq́; tum in balneo, tum extra illud perfricari iubeto. mouet enim sudores, & iuuat.

Alia valde bona, & multis experimentis comprobata.

Arthemisię Crocodiliadis, adipis Crocodili fluuiatilis, singulorũ vnciæ sex: olei sextarius. Coctis ex oleo ęgrũ & presertim eius spinã ante accessionẽ vngito, ac miraberis efficaciã. Nõ abs re est ẽt odoratũ quid admiscere, eo quod unctio ingrati sit odoris, & cõtraria quadã ratione operetur.

Alia in quibus febres vehementes vrgent, & frigus moderatum, apparet efficax.

Spumę lebetũ in balneis efferuescẽtiũ oleũ admisceto, dũ visci crassitudo fiat, vngitoq́; corpus, antequã febris inuadat. Idem naturaliter prestat.

Naturalia, quæ corpori alligari solent.

Lapis Actites cum ad alia plurima, tum ad rigores, qui per circuitus reuertantur, & præsertim ad quotidianas facit, sic corpori alligetur.

Aliud quod appendi solet, multis experimentis à me probatum.

In folium oleæ ex communi attramento inscribito, Ca, Roi, A. Capito autem folium oleæ ante solis exortum, & collo suspendito.

Aliud naturale ad Quotidianas.

Animalculum quod desidet, & texit, ut muscas uenetur, bene facit, si linteolo illigatur, & sinistro brachio appendatur.

De Quartana. Cap. VIII.

Quartanæ febris non una est species, sed multiplices, & diuersæ existunt. Etenim alia ex flaua bile nimium adusta, alia ex feculento sanguine nascitur, non solum autem materia, sed etiam loco in quo constituuntur, inuicem differunt: hæc enim in uasis, illa in liene potius subsistit. Quoniã igitur diuersę sunt species, curationis quoq; modos diuersos, & non unum, sicut uulgares arbitrantur, esse oportet. Nanq; ab humore melancholico creatur, merito calefacientibus humectantibusq; iuuatur. Quæ uero ex nimia bilis adustione prouenit, humectãtibus, & refrigerantibus, ut peponibus, uua, ostreis, pisciculis, aqua, & breuiter temperata, & refrigerante uictus ratione, ac balneis tepidis tractari debet. Mihi itaq; frequenter subit mirari, quomodo Diuinissimus Galenus in omnibus nõ alium quendam uictum, quam qui calefacere ipsos & siccare possit, pręcipere uideatur. Prębet enim ipsis antidotum Diatrion pepereon, & quod Diospolites dicitur: item liquorem Cyrenaicũ, & Theriacam: & in cibo, salsamentum & piper. hoc autem potissimum quotidie bibere iussit. In uniuersum præcipit abstinere ijs, quæ refrigerant & humectant, eo quod humor, inquit, morbum efficiẽs frigidus existat. Verum etsi humor melancholicus calefacientia desideret non tamen necessario etiam siccantibus indiget. si quidem frigidus est & siccus, calefacientibus, & humectantibus opus habebit. At non uidetur etiam humectantiũ aliquot prorsus uelle præscribere, sed è contrario omnia quæ siccant assantq; nimium, & humorem crassiorem potius reddunt. Nam quæ uidentur magis extenuare, cum sint etiam paulo calidiora, quam ut mediocriter extenuẽt, postea terrestres magis, & multo quam prius crassiores efficiunt, dum humiditatem quæ in eis subsistit, exuguunt, insumuntq; ut natura ideo recrementa lentius excoquat. Didicimus enim concoctiones omnemq́ue uitæ originẽ calido fieri, & humido, id quod etiã in externis uidere licet. Nam fructus & singulæ stirpes à pluuijs, & solis calore producuntur, & pręterea omnia quę præter naturam existunt, cõtraria ad curationem requiritur: quæ secundum naturam, sunt similia potius. Quare hoc est præstantissimi medici officium, ut calidum quidem refrigeret, siccum autem humectet, frigidum calefaciat, & humidum siccet. In summa, ut ea quæ sunt uitia ac affectus, contrariorũ usu euincat, ac omnia quæ res postulat curiose persequatur, omniq; arte & ratione, tanquam in bello decertans, ægrum conseruet. Si quando igitur accidat ægrum & sicciore quoq; uti uictu, uel quod appetat, uel etiam quod ita laborans siccantia medicamenta aut cibos requirat, nempe hydrogarum, uel conditum, uel eiusmodi aliquod præsidium, consulo & tunc, ubi semel, aut bis eo fuerit usus, ac corpus modice incalescat, rursus statim ad uictum per initia institutum, qui leniter humectare, & calefacere possit, reuerti. Ita enim neque ea quæ calefaciunt, assumpta multum adeo nocere poterunt: & præterea humor qui natura admouendum difficilis, & siccior erat facilius solui poterit, ut ipse remissus post dissolutionem, & quodammodo excerni incitatus à medicamentis, quę benigne euacuãt, citra noxam paulatim subtrahi queat. Etenim sic agendum est in crassioribus siccioribusque humoribus, ac humectare ipsos, & dissoluere cõuenit: nec diutius dissolutio eorum expectãda est, sed protinus ad purgationẽ ipsorũ properandũ: & si adhuc res postulat, rursus humectando, tũ balneis, tũ uictu ita subducere expedit.

Quartana, quæ ex nimia flauæ bilis adustiõe excitatur.

Quod si quartana nõ tibi à sicco, frgidoq; humore, sed potius bilioso, & plus satis adusto excitari uideat, tũc potius refrigerare potentibus uti oportet: si quidẽ ęger ẽt natura calidus simul & siccus, ętate uigẽs, & frigidę potionis assuetus appareat, adhuc si anni tps sit ęstiuũ: interim uero si ẽt curę, uigilię, tristitia, ira, & acriũ medicamentorũ usus pręcesserit. hęc. n. oĩa biliosã, & ex adustione nimia quartanã generare, possũt. In his igit̃ nõ peccaueris, si potionibus, et cibis frigidis utaris, ut peponibus, si tps dederit, duracinis, intybis & lactuca, breuiter nõ offẽdes, si oĩa agas q̃ in germana tertiana tẽtaueris. Nulla. n. alia rõe humor q̃ à

caliditate, & siccitate inspissatus fuerit, euinci potest, nisi quędam refrigerantia humectantiaq; assumpseris, quemadmodum etiam quæ à frigiditate inspissata sunt, à calefacientibus. Hęc igitur, vti diximus, vniuersa calefacientia, etsi extenuare videantur, tamen inspissant præterea. Quare in his offerenda non sunt vt quæ eiusmodi humorem crassum reddant magis quam extenuent, presertim quę vehemētius calefacere, & inspissare predicantur. Quare neq; in quartana cataplasmatis, aut superfusionibus, fomentisq; vti studebimus. Quippe vnctio sola quæ ex copiosiore hydrelæo paratur, frequentius à balneo, & cibis temperatis adhibita calorem abunde contemperare, ac lenire potest, & si quæ in iecore durities est, hanc quoque laxare. Sin autem res postulauerit, ipso quoq; solo potius vti oportet, vel etiam chamæmeli decocto in quo absinthij thuriones, palmulæ pingues, & melilotū deferbuerint. Noui me in quartana etiam frequenter epithematis vsum, tempore quidē opportuno, vt in tertiana ante accessionem, ex farina ordei, lini semine, & decocto chamæmeli, ac multū profecisse, vt ęger nō amplius accessione expertus fuerit: præsertim autem in quartana, quæ ex nimia bilis adustione concitata erat, ac in pueris temperamento calidioribus, in quibus inflammatio quæpiam præcordia exercet, talia probari videntur. At si quis etiam in frigida quartana, (sic enim appellanda est, quæ ex frigido, & sicco humore melācholico excitatur,) superfusione item calidiore ante accessionē vtatur, hic item maximum adiumentum sentiet, vt etiam subito febris conquiescat, quamuis molestam accessionem ægrum experiri contigerit. Satius autem est, si quis etiam toto antea vacuato corpore superfusionibus, omniq; alio particulari præsidio vtatur. Qui enim toto corpore adhuc sordido, ac impuro, vel cataplasmata inducere, vel perfundere aggrediuntur, hi insignium malorum authores fiūt. Cæterum quartanas ex adusta bile consistentes purgare decet, corpus prius humectando pleniore cibo, & quiete: quæ vero ob humorem melancholicum procreātur, humectare quidem eas oportet, (siccus enim humor ille existit,) ob terrestrem vero eius partem, & frigidam, tum calefacere, tum extenuare conuenit. Purgationem autē non per febris initia, sed cum concoctio iam apparet, moliri debemus. Ita porro etiam si ęgrum sanguinis vacuationem requirere censes, vt ex quo humor melancholicus procreetur, in statu, cum humor quoq; à natura cōcoqui solet, tentare eam cōuenit. Tunc enim leuata natura reliquias materiæ euincit, id quod tibi cōcoctio in vrinis apparens indicat, ad medicamentum purgās, nempe, quod ex Rhodomelite conficitur, bilem, & humores nimium adustos sine molestia purgans hoc præstare debet: habet autem in hunc modum.

Purgatio ex Rhodomelite.

Succi rosarū sextarij duo mellis, sextarius: scāmonię torrefactę vncia. Omnia simul coquūtur, danturq; ad summum chochlearia duo, vel minus. At si humor biliosus nō admodum calidus, & siccus, sed crassior, ac pituitoso humore adulteratus esse videatur, paulū agarici prędicto Rhodomeliti adijciendū erit: atq; in eū modum hic quoq; leniter purgari debet. Vt aūt prompte cōponas medicamentū, paresq;, subscribam eius quoq; mixturā, quę ita habet. Rosarū succi libra: scammoniæ vncia: agarici vncię quatuor, piperis scrupuli duo mellis vncię sex. Ad ignē lentum hęc coquito, ac vbi in crassitiem coierint, adijcito scāmoniam & piper, atq; vtitor. Nam sine omni adeo molestia vacuat, præterquam quod non multū calefaciat.

Purgatio quæ ex malis cotoneis paratur.

Mala cotonea octo impleto scammonia, cuius modus sit vncia, & extrinsecus ea fermēto oblinito atq; sic assanda dato: vbi assata probe fuerint, adijcito mel probe læuigatū ac vtitor pro virium ratione, in febribus quæ à bile excitātur & in ijs, qui generosam purgationē ferre nequeūt: atq; in pueris magis, & mulieribus, nā citra omnē prorsus molestiā purgat, sin ipsum efficacius reddere voles, in istum modū parato. Scammonię vnciā: petroselini Macedonici vnciā, piperis albi vnciā: agarici semunciam, succi cotoneorū vncias sex, succi citrinorū vncias tres, mellis libram. Dato instar vnciæ. Succū melle coquito, atq; ita pulueres lęuigatos inspergito, ac in pixide recondito cū fiducia. Est enim præsidiū in multos vsus accōmodatum, vt quod non solū bilem, sed etiam pituitā & humorem melancholicū repurgare probe possit. Atq; idcirco quartanis quoq; falsis exhibere licet, in illis aūt magis, quorū stomachus affectus neq; concoquere bene, neq; appetere cibū potest nec nō ijs qui quotidianis infestantur. Hac de causa varijs in mixturis ad omnia preparare cōducit.

De vomitu.

Vomitus omnibus vtilissimus est, pręsertim ijs qui humores crassos in ore vētriculi continent. Nā crassitiē extenuat, & vt cōcoquatur, celeriusq; discutiatur, efficit. Optimū aūt tempus ad vomitum est accessione incipiente: quoniā etiam tunc humores, cum materię mouentur, & illi in stomachum confluūt, illumq; rodunt, nauseam excitāt. Dato eis mulsam non nimis aquosam: ita nanq; procliuius ad excretionem prorūpent, qui autem valde lenti sunt, & difficulter auelli possunt, egrius excernētur, ac pennis pręcipue anserinis vtendū est, vt maiori irritatu vomitus omnino proueniat. Si. n. ex lētis humoribus aliquid sursum eductum fuerit, statim etiam accessio minuetur, tum spacio temporis, tum simul more ac cōsuetudine. Ego enim noui me hoc modo inueteratas quartanas discussisse, vt nonnullę ipsarum superata iam deteriore parte conquieuerint.

De salsamentis.

Salsamentis autẽ in illis nimirum, qui ab humore melancholico excitantur, & in quibus stomachus vitiosis humoribus scatet, aut multa lienem vrget obstructio, vtendum est. Maxime hic commendatur etiam Encathera dicta, & quæ Alexandrinorum Buridia sunt, Menomenia, & Membridia. Oportet autem eum, qui horum aliquod assumit, aliquandiu sitim tolerare, & nullã potionem ingerere, vt efficere quid possint, & vim suam corpori imprimere: deinde vbi ita viribus destituitur æger, vt sitim ferre nequeat, tunc vinum Ascalonites, aut Gazites dilutum quantumlibet, propinare licet. Ego itaque noui quendam ex his qui Quartana ex terrestri & frigido humore laboraret, ita huius victus rationis vsu liberatum, vt etiam per aluum humorem superãtem excreuerit. Erat autem id quod excreuerat adeo valde nigrum, ut nonnullis medicorum metũ incuteret, non modo ob colorem, sed etiam propter copiam euacuatã. Verũ quod ęger paulo post morbum facilius ferre inceperit, & quod lien, qui antea maximus erat, paruus euaserit, effecit, vt omnes bene sperarent, & nihil amplius metuerent. Sciendum vero est, quod cibi enumerati, & quicquid abstergere, & extenuare mediocriter potest etiam cum concoctio incipit apparere, humidioribus tẽperamẽto, frigidioribus, & bene habitis dari debẽt. Etenim humores tũc magis & repurgãtibus, & extenuantibus prõpter obediunt. Qui enim per initia, cũm materia planè esset incocta, extenuantibus vel purgantibus vsi sunt, hi præterquam quod nihil eorum quæ superabant, in corpore vacuare potuerint, etiam sicciores crassioresq; humores effecerũt. Si itaq; talis sit Quartana, quæ à frigido, & terrestri humore concitetur, ita agere oportet. Sin autem à bilioso humore, exusto, & in cinerem redacto prouenerit, omnia contraria, quæ humectare, aut refrigerare possunt, tentare conuenit: balneum dulcis aquæ adhibere, & cibos tẽperatos. In summa quemadmodum diuersas habent species, ita quoque differentem ipsarum victum præscribere oportet.

De antidotis.

Nonnulli veteres Quartanarijs, etiam antidota dederunt ac multas variasq; descriptiones ab ipsis proditas inuenire licet. Quin & Diuinissimus Galenus ea memoriæ prodidit, sed nulla videtur vsus distinctione: unde pleriq; cum eis quæ titulo ipsa promittebant persuasi, deinde non exquisita discretione exhibuissent, maximæ offensionis & periculorum authores extiterũt. Miror sanè, cur antidotum ex liquore Cyrenaico paratum omnibus conuenire dixerit, iubeatq; frequẽter eo uti, atqui nõ uidetur res sic se habere. Neq; enim citra offensionem quis ipsum hominibus calido, sicco, & bilioso temperamento preditis, & in Quartanã ex nimia adustione prolapsi, bibendum dederit. Attamen nec ea quæ ex sulphure uiuo, & pipere confecta sunt neq; Theriace antidotum dari debet. Hęc.n. uniuersa istis aduersantur. Quare præstat eis, si fieri potest, nullum antidotum exhibere, uerum sufficit, uictu potius refrigerante, & contẽperante, nec nonijs quę superflua repurgant frequentius uti. Sin autem antidoto interim uti cogaris, illa potius in Quartanis ex adustione nimia ortis propinanda putes, quæ constant ex opio, cicuta, & alterco, item quę urinam prouocare possunt, ita ut non ualde calefaciant, idq; in eis præcipue, quos uigilia, & sitis comitatur. Nam somnus ante accessionem obueniens frequenter impediuit, ne accessio in totum oborire tur, aut effecit, ut moderatior ea fieret. Porro ut antidota à me dicta facile inueniantur, necessariũ duxi compositiones exponere maxime illorum, quorum etiam antea in Quartanis, quæ ab humore Melancholico excitantur, multam habui experientiam.

Antidotum ad quartanas, quæ ex humore melancholico constituuntur.

Castorei, papaueris, mirrhę, piperis albi, liquoris Cyrenaici, singulorum drachmæ quatuor. Liquorem læuigatum & aqua maceratum reliquis adijcito, fingitoq; catapotia, & dato ante accessionẽ ieiuno, aut cęnato ex aqua. Præstat si ęgrũ ipsum etiam perungas, nempe oleo calido, quod nitrum admixtum habeat.

Aliud etiam ad quotidianas efficax.

Opoponacis, opij, castorei, alterci seminis, singulorum drachmæ quatuor. Læuigatis paulum mellis admisceto, datoq; adultis quidẽ dimidiæ drachmæ instar, pueris aut hora antequam inuadat accessio obulos duos.

Aliud ad Quartanam.

Liquoris Cyrenaici, piperis, mirrhę, rutę folia, singulorum drachmæ quatuor. Detritis, probeq; mixtis ante accessionem ex oxymelite utitor.

Antidotum Acariston.

Facit ad multos interiores affectus, præcipue uero ad Quartanas. Croci uncia, opij uncię septem, galbani unciæ septem, casiæ unciæ tres: styracis unciæ septem, myrrhæ unciæ quatuor, castorei unciæ septem, costi unciæ tres, piperis uncię quatuor, spicę nardi uncię septẽ, mellis despumati, quod sufficit. Datur fabæ ægyptię instar ex mulsa ante accessionem.

Antidotum quod & ipsum mirifice ad Quartanas ualet.

Styracis exquisiti drachmæ quatuor, myrrhæ drachmę duę, opoponacis drachmæ quatuor, iridis sesquidrachma, piperis drachmæ sex, galbani drachma, lachrymæ papaueris drachma. Datur fabę ægyptiæ instar melle exceptum hora antequam accessio inuadat.

Pastillus insignis admodum ad Quartanas.

Opij veteris, rutę foliorũ, singulorum drachmę duę: croci drachma, alterci foliorũ drachmę duę. Contusa increta, læuigataq; in pastillos redigito, qui singuli scrupulos duos pẽdeant. Ac dato horis duabus ante accessionem ex posca, pro ægri virium ratione.

Pastillus alius benefaciens admodum Quartanis.

Piperis albi, seminis dauci Cretici pares portiones. Contusas incretasque ante accessionem ex multa aqua calida cochlearij mensura dato. Hoc plerosq;, cũ simplicius sit, adiuuit quartanarios.

Pastillus alius præstantißimus, ut nullus alius, succurrens curãsq; cellerrime: elicit enim sudores, atque ita morbo diuturno ægrum liberat.

Opij drachma, piperis longi, castorei, singulæ Mulso conformantur. Dato singulis obolum ex oxymelite lotis, & in lecto repositis. Hoc multos sudores euocat, & magna ex parte bis, aut ter potum liberat. Hæ omnes validæ sunt antidotorum vires, ad calefaciendum, & attenuãdum efficaces. Quare etiam Quartanis potius, vt diximus, conueniunt, quæ à melancholico, & terrestri humore excitantur adulteranturque à pituita, non autem continue, sed per longa interualla exhiberi debẽt, Nam liberalior eorũ vsus humores multo adhuc sicciores, crassioresq; efficit. Tutius autem dantur, cum concoctio iam apparuerit, & vires sint robustæ, ac ægri multum ad hoc inclinationem habent, qui & à nobis medicamenta sumere consueuerunt, & nos phatmaca sibi offerre compellunt. Sunt enim nonnulli non modo barbari, sed etiam alij pleriq; opinione ac ratione aliena prędíti, vt etiam secari vtiq; præ omni medicina malint, ac eos qui hęc faciunt, scire aliquid arbitrantur, inuitantq; studiose in edes suas, & præstantiores hosce medicos censent, quam qui uictum præscribunt. Si igitur nostrum aliquis dare quid eis cogatur, qui calido siccoq; tẽperamẽto sũt, & ex nimia flauę bilis adustione Quartanã experiuntur, illa offeret antidota, quæ uim non adeo acrem, & calidam possident, sed quantum licet, ac uacant, & si fieri poterit, refrigerãtia potius, & ad somnum inducendum, sensimq; extenuãdum efficacia obtinet, qualis est etiam Xenocratis pastillus, cum ad alia pleraque utilis, tum uero eximie, & ad Quartanas, & ad Tertianas. descriptio ipsius in hunc modum habet.

Pastillus ad Quartanarios ex nimia flauæ bilis adustione.

Seminis papaueris hortensis, lachrymæ papaueris, singulorum scrupuli duo: alterci albi, succi dulcis radiculæ singulorum scrupuli sex: styracis, anisi, singulorum scrupuli quatuor: croci, castorei corticis mandragorę, singulorum scrupuli tres. Arida contusa, incretaque, succo, sapa uel passo Cretico ueteri excipito, ac utitor cum fiducia in his præcipue, quos uigilia comitatur, aluus profluit, os uentriculi fluxione laborat, & dolor Colum exercet.

Aliud simplicius.

Decoctum scopiuri herbę mirifice prope omnibus auxiliatur, si ante accessionẽ bibatur. Iuuat enim non modo ratione naturali, sed etiam quia materiam per aluum & uomitus educit.

De lapide armeniaco.

Lapis qui Armeniacus dic itur, siue lotus, siue illotus offeratur, quatuor siliquarum pondere mirabiliter ad omnẽ Quartanæ speciem ualet. Nam humorem melancholicum ut nullum aliud præsidium euacuat: sed lotus quidem aqua per inferiora magis purgat: illotus autem per uomitiones citra calorem, non quemadmodum alia. Si uero nonnulli lapidis potionem odio habuerint in catapotia redigito, his medicamentis ei adiectis. Aloes scrupuli quatuor: epythimi scrupuli tres: agarici scrupulus: lapidis Armeniaci scrupulus: gariophyli grana quinq;: scammoniæ scrupuli quinq;. Excipito succo Citrij, aut Crocomelo, aut Rhodomelo, aut Rhodomelite. Dantur scrupuli duo. Proficiunt etiam catapotia ex epithymo absque scammonia, habent autem in hunc modũ. Absinthij succi drachmę quatuor: medullę cucurbitę syluestris drachma: aloes drachmæ duæ, mastiches drachmæ tres: epithymi drachmæ duæ. Datur noctu catapotia. Benefaciunt etiam ad mendaces Quartanas, quę paulum quoque pituitæ habent admixtum.

Aliud antidotum mirificum ad multa efficax maxime vero Quartanis.

Vetustum capitis dolorẽ finit, uertiginosũq; affectum, comitiales accessiones, & uigilias sopit: insaniam quæ Mania dicitur, sedat: magnos oculorũ dolores lenit: fluxionẽ doloreq; dentium discutit: spirãdi difficultatem, omnemq; asthmatis causam abigit, tussi uetustæ, peripneumoniæ, & pleuritidi medetur, cum siccę, tum humidę: omne à pulmone humiditatis uitium dissipat, sputa tenuia mitigat, & eductioni parationem ex hydromelite potum efficit. Sin autem quis sanguinem spuerit, ex oxymelite, aut posca, aut polygonij succo, aut plantaginis drachmarum duarum instar dato, pro ægri uiribus ponderi paulum quiddam adijciens, aut detrahens. Cæterum hoc antidotum stomachi est præsidium, Nam ex humiditate flacidum, imbecillemque astringit, & firmat, cibosque ob uomitiones non

non continentem roborat,& omnes uētriculi inflationes per ructus discutit, punctorios iecoris dolores mitigat, & Arquatis morbis auxiliatur. Nam unamquamq; partem ad priorem naturam reuocat,& atræ bilis morbum, quæ Melancholia dicitur,diuturnum,& turbulentum, uigiliasq; leuat:lienis grauitatem subtrahit,& faciei colorem restituit, pituitam bilem per intestina detrahit, caliditatem intestinis partitam suggerit,distributionis meatus aperit,urinas segregat,& ueluti renes inuadit, atque ita ex eis tum arenas tum sanguinis grumos ad uesicam propellit, tenibus ac uesicæ medetur,urinæ difficultatem reprimit. Omnibus porrò prædictis affectibus potu assumptum opitulatur. In ileosis autem morbis, & Cœliacis hęc potio ueluti uiam pręparat,inueteratum stercus subducit,uetustamq; inflammationem resoluit,tormina lenit,distentionem uasorum remmittit, & quietem inducit,non ueterni modo,sed somno concilians.Qui igitur per os id assumere nequeũt, his inijcito per aluum cum fœnugræci succo, & dolore liberat. Iam plurimũ auxiliari potest uteri, ut aiunt, calamitatibus. Quippe dolores quoque ex partu solatur, & uigilias molestissimas imminuit, elationem distensionemque uteri molit, morbosam purgationem reficit, recreatque, & angustos uasorum meatus dilatat, sanguinis in uterum profluuium acutius, magisq; subitum non modo potu restringit, sed etiam uino calente in ipsam infusum sistit, item uocis abscisionem,& neruorum contorsiones potu mitigat.Vtimur eo in Articularijs,& Podagricis, ac plurimum id opitulari ægris compertum est. Maxime uero inuenias medicamentum uim istam in uirulentis,non modo si per os exibeatur seruare,sed etiam si locis oblæsis illinatur, proficere, ac in uehementibus periculis utroq; modo antidoto utendum est. Itaq; non solum in continuis febribus,ardẽtibusq;, & colliquantibus,quæ syntecticæ græcis dicuntur ex aqua,uel mulsa sumitur, ac maxima titulus eius promittit. Datur ægris drachma instar hora una, aut duabus ante accessionem.in Quartanis autẽ copiosiore utor medicamento, eo quod diuturnius malum inhæreat,& ægre refici possit. Qui medicamẽtum hoc donauit, incomparabile ipsum esse asseuerabat. Hæc est ipsius cõpositio. Myrrhæ scrupuli septẽ, spicænardi scrupuli tredicim,croci scrupuli quindecim, castorei scrupuli quatuor, opij scrupuli octodecim,amomi scrupuli quatuor, anisi, scrupuli decẽ,petroselini Macedonici scrupuli quindecim, apij seminis scrupuli duodecim,iunci quadrati floris scrupuli nouem, casiæ Aegiptiæ scrupuli quatuor, piperis albi scrupuli quatuor,piperis nigri scrupuli quindecim, sysonis Syriaci scrupuli duodecim, styracis scrupuli sex, seselios scrupuli quatuor, Hedichroi fecis, quod magna dicitur, scrupuli quinque, mellis despumati quod satis est. Styracem dilatatum melle soluito, arida super inspergẽs. Opiũ uero ex sapa macerato, donec mellis fiat spissitudo, atq; sic reliquis adijcito

De balneis.

Sciendum est, balneis quoq; sic utendum esse, ad unamquanq; speciẽ respiciendo, calidioribus quidem in ijs, quę ex humore melancholico excitantur, temperatis autem potius in illis, quæ ob nimiam humoris biliosi adustionem proueniunt, adhæc exercitijs similiter, & frictione, sed minus in calidioribus.

De vnctione.

Præterea unctio interdum quidem adhibenda est ex oleo cyprino, aut gleucino in frigidioribus, Chamæmelino autem, uel oleo dulci, aut hydrelæo in calidioribus. In summa pro uaria huius specie, diuersa quoq; curatio adhibeatur. Frictionẽ tã, ut maximũ præsidiũ, si quid aliud adhibere conuenit, nũc copiosiorẽ, nunc pauciorem. Satis igitur sunt, & dicta iam remedia, & uniuersa uictus ratio, si quis oĩno perseuerãter uti uelit diuturnę Quartanę medebitur. Quoniam uero nonnulli negligentes metuunt, ne morbus diutius moretur, & multis corripiantur accessionibus, omnibus desiderant uti, & naturalibus simul, & his quæ alligantur, necessariũ duxi propter huiusmodi hęc quoq; exponere, si quid à nobis ex longo tẽporis usu, & experientia cognosci potuerit.

Medicamentum.

Medicamentum, quod appendi solet ad quartanas, sæpe à nobis multis experimentis comprobatum. Scarabæus Quartanarios curat, oportet autem ipsum uiuum extrinsecus fuluo linteolo firmiter alligatũ, collo suspendere. dicunt autem hoc ipsũ pręstare, si ita appẽdatur. Est hoc quoq; uerum, usu multo compertũ. Lacertam uiridem appendito, item ex unguibus ægri tum manuum, tum pedum exiguũ præcisum, sicut facere solent, quibus ungues præcidũtur, rufo panniculo inijcere, & in eo firmiter illigatũ ita appendito, ac rursus appensam ipsam resoluere unde etiam capta fuerit. Referunt quoq;, si quis ex gena hirci pilos acceptos ægro adalliget, mirabiliter Quartanæ posse mederi. Omnium uero naturalium medicorum testimonijs confirmatum est sanguinem qui primus à uirgine fuerit excretus, naturaliter Quartanæ aduersari, similiter etiam corruptæ sãguinem efficere, si quis ipsum ęgro ad brachiale dextræ manus, aut ad eiusdem brachium alliget. Noui ego quendam, qui hac ratione utens Quartanam curauerit: dabat mulieri parienti pallium ægrotantis ferendum quod ille interius ferebat, illotũ, & iam perspirabile: postea à partu pallium recipiens, ægro ferendum rursus præbebat. Ac Quartana non amplius in posterum affligere, mirabiliter contrarietate quadam, & ratione arcana depræhendebatur.

Ex libris Aetij de Erysipelaceis viscerum affectibus.

Erysiplaceus affectus nonnunquam viscerum alicui oboritur, qui febrim ardentē, & Hæcticam inferat. & siquidem Erysipelas ventriculum obsideat, hinc febris incenditur, quam Lepyrian Græci nominant, sin autem iecur infestet, Typhode, si pulmonē exerceat, Grynodē. Huiusmodi vero febris primum refrigerantibus, & humectātibus, tum cibis, tum potibus, & ijs quæ exterius imponuntur indiget. Quoniam igitur Hæctica febris alteri morbo non est cōmixta, balneum requirit, quemadmodū etiam alij omnes calores, & siccitates. Quod si Erysipelaceus affectus viscera vrgeat, abstinendum quidem balneo in totum, frigida autem in morbi vigore strenue vtēdum est. Ita nominare consueuimus, cum vna vice & frigidissimam, & multam dederimus, verum ante statum frigida non vtemur, nisi ab ægro, qui & frigidæ potioni assueuerit, et sitim ferre nequeat, coacti fuerimus. Extrinsecus igitur imponi debent, quæ refrigerant, & si nihil proficiunt, tunc etiam frigidam potionem dare, aut potius cibos refrigerantes oportet. Maxime omnium conueniunt teneræ, & dulces lactucæ. eluantur autem liberaliore aqua frigida, optime quidem ita sumptæ proficiunt. Quoniam vero iniucunditatem ipsarum, si ita sumantur, gratiorē nonnunquam reddere coacti sumus, aceto copiosiori aquæ frigidæ mixto, intingere illas permittemus. Acetū autē sit tale, quod ab omni vitiosa qualitate prorsus recesserit. Extrinsecus etiam ipsæ lactucę succus accommodari potest: imo & semperuiui, & seris, similiterq; refrigerantiū. Præstantissimum quoque est, quo nos vtimur, ex oliuis acerbis, & rhoe. Humorem enim ipsorū expressum in pilam cum portulaca viridi coniicimus: deinde contusum exprimimus: & coniecto in vas liquore, & orificio exacte obturato, vas in aquam frigidam mittimus: præstaret autem si vas etiam niue obduceretur. In vsu miscemus farinæ ordei tenuissimæ: deinde maceratum, vt liquidius sit, linteo duplici illinimus, imponimusq; pręcordijs, ita vt nō diu sinamus inhærere, sed postquam tepidum euaserit, hoc quidem tollentes, alterum imponamus, idq; perpetuo consequēter facientes, donec æger altas corporis partes quodammodo refrigerari senserit, & siti minus crucietur. Miscemus autem nōnunquam etiam oleū omphacinum, & rosaceum, vbi Erysipelas inflammatorium præcordia torserit. Atque hæc sanè de febrium curatione abunde dicta esse arbitramur.

DE FEBRIBVS

AETII LIBER.

Febrium diuisio, & de diarijs febribus. Cap. I.

EX morbis ob intemperie orietibus unus est & febris ipsa, calore pręternaturali ad tantam immodestiam euecta, vt angat hominem, & actionem lædat. Differentiæ huius caloris maioris ac minoris ratione distinguūtur, & iuxta subiectum siue materiam: aut ipsum cordis corpus calore occupante, aut humores, aut aeream essentiam. Incipit igitur hæc pręternaturalis caliditas, aliàs ex alio de pręd ictis, & nisi soluta fuerit, progressu temporis similiter reliqua duo genera afficit. Et si quidem in spiritibus permanserit hic calor, diariā febrem efficit. Si vero humores occuparit, febrem putridam incēdit. Si uero ipsum cordis corpus iniuriè affecerit, hæcticam ac habitualem febrem facit. Nam aliqui febricitātes facile solubilem affectionem habent, uelut calefactū sole lignum. Aliqui uero ægre solubilem, velut accensum ab igne lignūm vt etiam fumum edat. Quidam uero planè exuruntur, velut lignum ad carbonis naturā adactum. Tria igitur sunt genera, diariæ, putridæ & hęcticæ. Primum itaque de diarijs tractabimus. Fiunt hæ febres, uelut dictum est, citra humorum putrefactionem, solo spiritu feruefacto, & propterea diarię appellantur. Nam ubi loti sunt egri in prima huius febris declinatione, & cibum boni succi ac humectum acceperint, non amplius secundario febricitant. Propriū autem & inseparabile signum diariarū febrium est vrinarum concoctio in prima die & caloris iucunditas. Verum post exacerbationem sedatam, certiorem habebis cognitionem. Nam arteriarum motus, per omnia assimilatur motui sanorū quod nulli alij febri adest. Et ipsa bona ægri tolerantia maximum liberationis signum est. Et urinæ multo meliores post exacerbationem quam in febris principio tibi apparebunt. Et si ipsis dum lauantur, neque horror aliquis in fuetus acciderit, neq; alia aliqua iniucunditas, & post balneum consequenter

quenter bona tolerantia manserit, confidenter nutrire potes ipsum, & vinum exhibere intrepide bibendum, quantum in præsens moderatum est. Facile vero à talibus febribus capiũtur hi in quibus defluxiones corporis non uaporosum, sed acre quid ac fumosum habent. Quare si quando suppressus fuerit coaceruatus in ipsis calor, febrilis efficitur. Auspicãtes uero ac externæ lacessentes harum febrium causæ sunt, lassitudines, frigiditates, uigiliæ, curæ, tristitiæ, iracundiæ, rigor, ardor ac exustio cutis vt difficulter transpirationem admittat.

De diarijs ex laßitudine febribus.
Cap. II.

QVi ex lassitudine febricitant, cutem sicciorem quàm qui ex alia quadam diaria febre laborant, habent. Et hoc maxime contingit his, qui simul frigefacti sunt ex multa lassitudine, ut etiam post febris uigorem permaneat ipsis siccitas. Et pulsus his parui fiunt. Qui uero non nimium fatigati sunt, his humiditates quædam, aut uapor calidus eà profundo effertur. Magni autem sunt & his pulsus. Oportet autem ipsos statim post exacerbationis declinationem, in balneum ducere. Et accurate simul ac molliter modico oleo dulci tepido perfrictos, aquarum dulcium lauacris lauare. Sed neque si in aere balnei ipsos morari iusseris, quicquam læseris, propter frigiditatem. Postea quietis studiũ prodest.

De febriẽtibus ex vigilijs, & cura & tristitia, aut ira.
Cap. III.

EOs qui ex uigilijs febricitant, distinguit etiam coloris species. Est enim subtumida. Sed & oculorũ motus manifesti sunt: uix enim attollunt supercilia. Et caui fiunt ipsis oculi, immo etiam sicci. Pulsus autem densiores sũt omnibus ob uigilias, curam, ac tristitiam febrientibus. Qui uero ex ira febriunt, his neque cauitas oculorum adest, neq; color ille. Et calor his est amplior, & uelut ex profundo emergens. Et magni sũt his pulsus. Omnes igitur relati, neq; frictionibus neq; balneis multis opus habent. Sed multi olei perfusione omnino nõ adstringentes. Atq; ubi parum defricti sunt, pro more lauentur.

De febrientibus ex ardore. Cap. IIII.

FEbrientes ex ardore statim ab initio perfrigerãtibus, sanare oportet, & balneis pluribus dulcissimarum ac temperatissimarum aquarum. Oleum autem modicum adhibendũ est, & omnino non affricandum. Sint autem quæ adhibentur capiti frigefacientia, omphacinum & rosaceum ex ipso præparatum sine sale. Facere autem hæc possumus frigida, uas in quo continentur suspendentes in puteum ut aquam contingat. Sed adhuc magis saliens aquæ frigidæ, oleum rigefacit, & magis adhuc nix forinsecus uasi circumposita. Perfundendum est autem sinciput ex oleo sic frigefacto, lana moderate excepto, ita ut manum in sublime leuemus, & hoc indesinenter faciamus, usq; ad febris declinationem: atq; ita in balneum dulcium ac temperatarum aquarum ducamus, accessu solo aeris balnei per transitum concesso.

De febrientibus ex frigore. Cap. V.

SI quis frigefactus febricitauit, suppressis uidelicet fumosis transpirationibus, quæ per cutem fiunt, & hic in balneum ducendus est in febris delinatione. Caput autem calefaciendũ est & ante balneum, & post balneum, in declinatione, ex unguento amaricino aut nardino.

De febrientibus ex grauedine ac destillatione.
Cap. VI.

QVi ob grauedinem febriunt lauare non oportet priusquam ea concoquatur, si ex frigiditate aut cruditate destillatio facta est. Caput autem humectandum est irino unguento aut amaricino aut nardino. Si uero ex ardore facta est destillatio capite calefacto, & instar cucurbitæ attrahẽte materiam ex locis subiectis: hunc statim in balneum dulcium ac temperatarum aquarum ducere oportet, & in frigidam immergere, & sub salientem locare: In balneis autem frigefacientibus caput humectare. Sunt autem ea moderata, propter balneum.

De febribus ex cutis densitate. Cap. VII.

DEnsatur cutis aut ex frigore, aut acerba qualitate ipsi præter adsuetudinem allapsa. Quale quid accidit etiam his qui in aluminosa aqua lauantur. Arctissima est his cutis, ut etiam tactu cognoscatur. Immo & caloris motus, læuis quidem iuxta primam manus admotionem apparens, acris efficitur, si diutius tactus perseueret. Vrinæ autem nõ uelut alijs fuluæ sunt. Quare non accusamus in his quod alimentum non sentiant, unde corporis moles cõtrahitur. Neque uero oculi caui ac sicci fiunt. Verum sunt quibus humidiores & prominentiores esse uidentur naturalibus, eo quod non contigit trãspiratio in ipsis, sed materiæ magis intus concluduntur. Vnde neq; pulsus parui sunt uelut in tristitia, aut cura, aut vigilijs, & ualde immoderatis exercitijs. Curare porrò eos oportet aquarũ dulcissimarũ ac tẽperatissimarũ balneis, post exacerbationis declinationẽ, & præcipere ipsis ut aliquã diu in balnei aere morentur, affundẽdũq; est ipsis

oleum

oleum dulce tepidũ, & fricatio mollis ac moderata adhibenda. Tenuis autem victus præscribendus est, & vinum dandum tenue & album.

De febribus ex fame. *Cap. VIII.*

SI ob famẽ fiat febris, exacerbatione declinante in balneũ ducantur, & plurimo oleo tepido dulcissimo perfusi læuissime fricẽtur, & plurimo tempore in calido solio morẽtur. Egressi deinde ac viribus refecti rursus in balneum ducantur, & in calidum solium locentur. Postea egressis post balnei turbationem sedatam, danda est aqua calida potanda, deinde ptisanę succus, aliquando etiam pisces petrosi in iure albo parati.

Diæta communis omnium diariarum febrium. *Cap. VIIII.*

DIæta in febribus diarijs omnibus cõmunẽ scopũ habet, ut sit ex edulijs boni succi & quę oĩno concoquuntur, & nusquam circa meatus detinentur, his quidem qui ex ardore aut ira febriũt, quæ simul frigefaciunt ac humectant: frigefactis uero, minus alentia & moderate calefacientia. His autem qui vigilarunt, aut tristes fuerunt, aut curis vexati, humidus & somnificus cibus congruus est. Fatigatis autem plurimus & maxime nutriens. At in quibus intẽperatura corporis calidior ac siccior facta est, eos oportet aliquando circa primum exacerbationis impetum nutrire. Vinum autem dandum est omnibus qui ex diaria febre laborant, aquosum, tenue ac albũ, quod & concoctionem adiuuat, & vrinas ac sudores propellit. His uero qui uigilarunt, aut tristes fuerunt aut curis uexati, magis intrepide uinum datur. Sed & fatigatis nimium, dandum est quantum superare possunt. Iratis autem priusquam ab affectu omnino liberati fuerint, minime tutum est uinum dare.

De febrientibus ex inguinum inflammatione. *Cap. X.*

SIquidem citra lacessentẽ externã causam inguinis glandularũ inflammatio fiat, multitudinem sanguinis plerunque in uniuerso corpore indicat. Nam & calor in his amplior est quam in prædictis, & facies rubicunda ac tumida apparet. Oportet igitur celerrime uenam secare priusquã materia in inflammato putrescat, ac febrem putridam accendat, post uenæ sectionem utendum est tenui diæta, usq; ad perfectam liberationem. At inflammato inguini, ante uenę sectionem adstringentia ac repellentia imponenda sunt post uenam sectam, laxantia ac moderate discutiẽtia. Cæterum quibus propter offensionem digitorũ pedis, aut alíud quid tale, inguinis inflammatio facta est, & ea de causa febris diaria consequuta, tales ne interrogãt quidem Medicum quid facere oporteat: sed ulceri ex quo inguinis inflãmatio facta est prospicientes, lauãtur circa exacerbationis declinationem. Prohibendũ autem est uinum omnibus ex inguinis inflãmatiõne febrientibus, donec inflammatio fuerit soluta. Et uictus ratio tenuior ipsis constituenda est.

De diarijs febribus ex cruditate obortis. *Cap. XI.*

IN corporibus ex malis humoribus uitiatis cruditates oriẽtes citissime febrem accẽdunt. Minus autem fit malum, si ob cruditatem aluus infra erumpat. Non paruum autem malum est, si fuerit suppressa. Febriunt autem aliqui etiam in quibus profluuium uentris ob cruditatem fit. Si quidem igitur sola corrupta euacuata esse appąruerint: lauandi sunt ac nutriendi in febris declinatione. Si uero plus iusto euacuatio fiat, melius est nutrire citra balneũ prospiciendo uentri ipsi. Cura uero uentris dupliciter fiat. Si enim non amplius feratur ipsa aluus, absinthium modicum aqua macerans coquito cum oleo in duplici uasculo, & ex hoc loco circa uentrem humectato. Deinde lapsum lanę purpureę oleo imbutũ uentri imponito. Si uero debilius est os uentris, mastichen cum unguẽto nardino ad strigmentitiam crassitudinem redige, & purpurã ex eo imbutam impone. Sint autem ea quę imponuntur ad tactũ calida: tepida enim robur uentris exoluunt. At si adhuc feratur aluus, melius est optimo melino uti pro nardino, cum modico uino. Commodum est ad hæc & mastichinum. Si uero etiam uenter exuratur post euacuationẽ, melino similiter utaris, aut cerato ex ipso parato. Nutriendi porrò sunt adhuc fluente aluo, ex polenta & panibus paucissimum acetum habẽtibus, quos hinc oxylipes Græci uocant. Inspergenda est autem polenta succo malorum punicorum aut pirorum, aut malorum, pręsertim cotoneorum. Vel in ipso eorum decoctum, aut myrtorũ. Si uero fluxus cessarit, alica detur, & gallorũ testes, & pisces petrosi in iure albo parati, & fructus adstringentes. Si uero inappetẽtes fuerint, ut auersentur cibos, ex concoctorio medicamẽto ex malorum cotoneorum succo ac melle cõposito, cochlearium unũ, aut duo danda sunt. Si autem nõ affuerit id quod ex succo compositum est, detur id quod ex carnibus cotoneorum paratur, cui nihil omnino piperis additum est, aut ualde exiguum quiddam. Si uero supprimatur aluus in his qui ob cruditatem ex diaria febri febricitant, siquidem cibi adhuc in uentre continentur, plurima tepida pota, digitis aut pennis immissis, per uomitum iubebimus id quod molestum est reijcere: deinde præcordia fouere, & quietem agere. Si uero cibi iam descen

ad intestina, reclinatis ipsis ita ut partes circa caput & stomachum sursum uergentes habeant, foueatur uenter, & somnus concilietur. Post somnū autem glandula subdetur, ad superfluitates quæ descenderunt educēdas, aut per mitiorem clysterem, qualc est furfurū decoctum, euacuatio fiat. Diæta sit tenuissima, quæ plurimam extersoriam uim in se habet. Quod si inflatio accesserit, incoquere oportet in oleo cuminū, aut rutā, & infundere per sedem. Euacuata uero aluo, statim nutriantur. Si uero etiam citra molestiam dormierint, postridie lauentur, adhibētes uentri unguentum nardinū cum modico uino. Et post balneum similiter tenui uictu utantur. Si uero etiam tertia dies febrem aliquam induxerit, neque sic timendum est, sed similiter lauandum, ac moderate nutriendū. Dare autem oportet talibus ante cibum aliquod concoctorium, oxyporium à cita penetratione appellatum medicamentū, & præsertim quod ex cotoneis malis fit cochlearij mensura.

Curatio diariarum febrium multarum dierum, quarum aliquæ ex mutatione diariarum generantur, ob cutis obturationem.

Cap. XII.

QVædam febres propter obturationē uasorū circa cutem fiunt, ex diariarum mutatione, quum non probe curatæ fuerint statim ab initio. Contingit hoc maxime in corporibus uitiosis humoribus præditis quū multum fuerint uoraces. Nam in talibus circa primam ac secundam diem aliquantisper, non est in pulsū putredinis signum, sicut neq; in urinis, cruditatis: dum enim prolongatur quidem declinatio, & non amplius iuxta proportionem remittit, suspecta est affectio: si enim non transpirauerint perfecte, necesse est putrefactos esse uitiosos humores. Siquidem igitur puer aut senex fuerit ægrotus, uenam secare non expedit. In medijs autem ætatibus, robore præsente, egroto uena secetur, si sanè etiam plenitudinis signa affuerint in corpore. Detrahendum est autem pro uiribus, & obturationis magnitudine: maior n. febris ob uehementiores obturationes incidit. Minor autem ob minores. Euacuata uero multitudine, & rarefactis meatibus, fumosæ ac fuliginosæ superfluitates transpirantes pauciores fieri poterunt. Periculosum enim est aperire potentibus obstructiones uti ante euacuationem. Quæ enim uim extersoriam habent, exhibita dum exhalant simul attrahunt quid ex crassis ac uiscosis humoribus in uasis, & duplicāt in angustis meatibus obturationes. Si uero etiam extrinsecus cuti admoueantur extersoria, periculum est ne attrahant etiam aliud quid ad meatus obstructos. Quo igitur secure & intrinsecis exhalatio, & extrinsecis attractio cōtingat, utilissimū est euacuare pro uiribus corpus: post euacuationem uero non longa facta dilatione, aliqua extersoria edulia aut pharmaca dare. Eduliorum quidem loco prisanam & aquam mulsam, pro pharmacis autem, acetum mulsum ex solo aceto ac melle paratum. Quæ enim in aceto mulso coquuntur alias, uelut calamintha, & similia calida, febres accendunt, velut etiam uinum. At post tertiam diem, neq; putredinis humorum signo in pulsibus præsente, neq; in urinis cruditate, & ubi hora suspecta in qua febris accessit in prima die transijt, confidenter iam hominem lauare oportet. Si uero etiam circa decimam horam suspectus tibi fuerit paroxysmus siue exacerbatio, lauare oportet ante horam sextam. In balneo uero corpore præcalefacto illinire oportet oleō dulci tepido, & moderatius confricare, postea depurgare & abluere forinsecus corpus. Eligēda adhoc quædam moderate extergētia, qualis est hordeacea farina & fabacea. Deinde immittere in soliū calidæ temperate, deinde etiam in frigidam. Si uero circa decimā horam, ut ita demus, turbatio quædam suspecta sit, nihil exhibendum est preter aquam cui incocta est hyssopus & parum apij. Deinde si nihil mali intulerit hora, nutriantur. Si uero etiam quid attulerit, oīo moderatū apparebit. Quare & lauare poteris postridie ac nutrire. At ubi magna facta est obturatio, necessario putrefactio contingit. Vnde curatio in putredinosa febre referenda, etiam his congrua est.

De febribus continentibus siue synochis.

Cap. XIII.

COntinens febris nominatur, cuius ab initio usque ad finem una est exacerbatio, nullam alterius exacerbationis principij significationem faciens. Corporibus bono habitu præditis, & multo sanguine refertis, & ætate calida peculiaris est continens febris. Conflatur enim ob calidi sanguinis copiam nondum putrefacti, & eo quod non trāspirat, feruore solum caliditatem excitantis: quemadmodum nouum uinum solet in dolijs: tempus autem talium febrium maxime uernum est. Sunt autem differentiæ febris continentis tres, nam aut æqualis permanet magnitudo ab initio usq; ad solutionem, aut additamentum facit, aut detractionem: hoc autem cōtingit prout maiores, aut minores fiunt transpirationes, ex eo quod densior aut rarior est habitus corporis affecti. Est autem multa copia quæ in talibus affligit, & feruorem sanguinis ebullientem consequēter febris accendit, aliquādo uero etiam crassitudo. Scopus igitur curationis in ipsis est euacuare copiam, & extinguere calorem preternaturalem, & crassitudinem secare, siquidem affuerit. Deinde ueterem bonam temperaturam debilitatis partibus reparare.

De vena

De vena sectione. Cap. XIII.

SI ualidæ sunt uires, & ætas permittit, & nihil aliud fortiter resistit, sanguinis tantũ auferre oportet, quantum uires tolerant. Præstat autem si uires adsunt, usque ad animi deliquium ducere. Quibus uero non sic uena secta est, hi ad extremum periculum deueniunt, ut aut suffocentur, aut animo linquantur, nisi uirium robur, aut larga sanguinis eruptio, aut multus sudor, ex manifesta pernicie ipsos eripiat. Nam multitudo in his non amplius à uenis contineri potens, obturat ac distendit corporis molem, & propterea ipsum aliquando dirumpit, & uasa maxime in naribus aperit. Ea gratia festinare oportet ad sanguinis detractionem, quantum uires ferunt: quo uasorum natura ex transpiratione ac uentilatione, naturale temperamentum cõseruans, iuxta morem ab initio humoribus dominetur. Verum animaduertẽdum est & ad ipsius uenæ sectionis scopos. Præcedente enim ciborum cruditate, eousq; uenæ sectionem differre conuenit donec tibi satis esse uidebitur concoctio ipsorum in uentre peracta, itemq;, secessus superfluitatem in intestinis. Si uero suspectam habes post uenæ sectionem, aliam fore sanguinis euacuationem, uelut muliebrem purgationem, aut hemorrhoidum in sede fluxum, relinquere oportet in uenę sectione tantum sanguinis quantum per alios locos, euacuandum putas. Quare siue menses fuerint moti, siue hemorrhois aperta, totum negotium naturę permittito. Si uero non tantum quantum oportebat euacuatũ fuerit, tunc uenam secato, quo ex utrisque compositis perficiatur quod cõuenit. Aptus est ad uenæ sectionem habitus corporis durus, multi sanguinis, densus, & ægre transpirans. Status aeris humidior. Resistit uenę sectioni puerilis ac senilis ætas, temperamentum calidum, ac siccum ualde, & tempus ac regio consimilis, & qui natura humidiore sunt, & præsertim cum caliditate, & qui raro habitu præditi sunt, insuper quibus os uentris aut amara bili ualde uexatur, aut de bile est, aut ultra iustũ subtili sensu præditum: hi enim omne facile transpirant, & in uenæ sectione animi deliquijs corripiuntur, ex quibus ægre reuocari possunt. Similiter autem etiam si triginta annorum fuerit is cui uena secanda est uerum humidus & mollis, & pinguis ac albus corpore, & paruas uenas habuerit: huic aut omnino nõ uenam secabis, aut parum detrahes: omnino quidẽ non æstatis tempore & in reliquis eiusdem ordinis: parum uero, alijs temporibus ac reliquis constitutionibus. Proinde aliqui in animi deliquium collapsi in ipsis medicorum manibus, non sunt reuocati, quare si quis euacuasset citra virium dissolutionem, nõ perijssent. Aliqui vero per omnem deinceps uitam, totum corporis temperamẽtum frigidius habuerunt, propter immodicam euacuationem, ut quidam in malo corpore ac habitu uitã degerint: quidam vero ex hoc ipso perniciosis morbis correpti sunt, ab aqua inter cutẽ, & erectæ ceruicis spiratione, hepatisq; ac ventris debilitate, & semisyderatione, optimũ igitur est quemadmodum nos semper facere uidisti non dierũ numero animum aduertere, neq; soli multitudini, sed uirium robori, in omnibus quidem, uerũ maxime in continentibus febribus, si enim uires conseruentur, non solum sextã ac septima, sed etiã sequẽtibus diebus uenam secabis.

De frigidæ aquæ exhibitione. Cap. XIIII.

SI aliquando coactus fueris curare ęgrotum, qui nõ solum antea uenę secandæ auxilium omisit, sed etiam nunc aut propter timiditatem ęgroti, aut cognatorum, sanguinem detrahere prohibearis: ad frigidæ exhibitionẽ deueniendum est exacta præscriptione facta, quantum ex ipsa fieri possit detrimẽtum. Nam si hoc paruum vel omnino nullum futurum est danda est in potu frigida sincera quantum æger eius uoluerit. Tunc autem danda est frigida, quum in vrinis videris concoctionis signa. Neque autem in principio, neq; in augmento danda est frigida: sed in ipso vigore totius morbi, ac particularis exacerbationis. Opportuno enim tẽpore data frigida, corroborat solidarum partium naturam. Corroborata vero natura præattenuatos humores aggreditur, vt bonos quidem detineat, inutiles vero eijciat, aut per ventrem, aut per vomitus, aut sudores. Si vero frigidæ potor fuerit æger tempore sanitatis, valde confidenter frigidam dato ipsa experientia doctus, omnia uiscera frigidę familiaritatẽ sustinere. Si enim omnino aliqua pars adeo frigida esset, vt ab ipsa lęderetur, sanitatis itaque tempore euidens detrimentũ ostendisset. Quum autem nulla pars in sanitate læsa sit, ne in febre quidem lædi poterit, quum maximum propugnaculum habeat in profundo ardentis caloris multitudinem. Quapropter his qui modicum sanguinem, & minimum carnis habent frigidæ potus periculosior est. Cito.n. ad solidas animalis partes penetrat carnibus nudatas. Quapropter etiam habituales febres, neq; sincera, neq; multa frigida opus habent. Tenuia enim sunt in ipsis ac modici sanguinis corpora. Vnde quum magni detrimẽti timor immineat in ineptis, à frigidæ exhibitione abstinere, & vti alijs auxilijs, quæ obturationes reserant, & multitudinem euacuant, & feruorem febris mitigant. At uero detrimenta ex intempestiuo frigidæ potu orientia hæc sunt: Viscosos ac crassos humores attenuari ac transpirare frigida impedit. Quare siue inflammatio fuerit in aliquo viscere, siue ignis sacer, siue indurata, siue mollis ac laxa affectio, frigidæ potus ad huius sanationẽ nihil cõfert: sed e uestigio quidem non modicam

affert lenitatem, eo quod febrem iam factam extinguit. Manente autem intus causa, quum ex frigida densatum fuerit corpus, aliam febrem accẽdit priore grauiorem. Atq; hæc quidẽ detrimenti species contemni poterat. Verum pleriq; debilia habentes uiscera, citius ac facilius à frigidæ exhibitione læduntur. Quibusdam enim stomachus siue gula adeo fortiter affectus est, ut perdiderit actionẽ & uix potuerit deglutire: Alijs uenter læsus est, ut uix concoquere potuerit: Alijs hepar, ut ex hoc in aquam inter cutem inciderint. Alijs colum, aut pulmo, aut rhenes & uesica, aut aliud quid à frigida læsum, debile ad propriam actionem factum est. Quidam ipsorũ statim erectæ ceruicis spiratione, aut alto sopore, aut lethargo, aut aurium abscessu, aut conuulsionibus, aut tremoribus, aut siderationibus corripiuntur. Et ut in summa dicam: Omne neruorum genus & caput ipsis affligitur. Noui quod formidinẽ tibi induxerim per ea quæ retuli, ad frigidæ exhibitionem. Verũ uidisti me sæpe ipsa opportune usum esse, & in quibus dare oportet. Et semper utilitatem assequutum esse, citra ægri læsionem.

Diæta in febribus continentibus. Cap. XV.

QVibus uena secta est, his ego post duas uenæ sectæ horas, semper do modicum ptisanæ succum, & iubeo quiescere. Et postquam ex somnis surrexerint, rursus similiter ptisanæ succum exhibeo, & in hoc perseuero usq; ad tertiam diem. Quarta ferè semper in balneum duco. Tales enim opportune uena secta uiribus robustis, & ad animi deliquium euacuati, necessario sequitur non longe postea uentris secessus, at tenuatis uidelicet humoribus, & leuatis ac corroboratis uiribus. Aliquando uero etiam bilis uomitus. Ad quæ statim et humiditates per totũ corpus aut sudores succedunt. Quare confidẽter hos hos lauato quarta die. At uero tempus exhibendi cibi in febribus continentibus, tum his quę iã relatę sunt, tum his quę postea referentur, quæ sanè unam solum ab initio usq; ad finem exacerbationem habent est bona ægri tolerantia & consuetudo. Tunc enim ipsis cibi dandi sunt, quãdo tolerantissimi sibiipsis esse uidentur. Et illo præsertim tempore dici, in quo etiam prius morem accipiendi cibi habuerunt: maxime enim toleranter pertulerint cibos isto tẽpore acceptos. Robustis igitur uiribus, & dum uigor morbi breui expectatur, tenuissimo uictu uti licet. Vbi uero uires egrę sunt, non licet tenui uictu uti, citra magnum detrimentum. Quare alimentis tãtum apponendũ est, quantum roboris uiribus detractum est.

Vniuersalis doctrina de febribus putredinosis. Cap. XVI.

TRanspirationis angustia ac impedimentum meatuum obscurorum totius corporis obturationem facit, per quos fumosæ & fuliginosę superfluitates quotidie transpirant. At obturationis affectio quum parua fuerit, & probe tractata, diariam febrem efficit. Quum autem siue propter magnitudinem, siue imperitiam Medicorum consuetum diariarum tempus excesserit, aut continentem, aut aliam quandam ob humorum putrefactionem accendit febrem. At uero transpiratio multiformiter impeditur, & dum densantur meatus propter siccitatem, aut adstrictionem cutis, & dum obturantur propter multitudinem & crassitudinem ac uiscositatem humorum. Dum itaq; quotidie fumosarum ac fuliginosarum superfluitatum transpiratio impeditur, naturalis in nobis calor affligitur. Alius uero præter naturam corporibus accedens, primum humores propter humiditatem putrefacit ac corrumpit. Progressu uero temporis etiam pinguedinem ac carnem, & ipsa solida corpora inuadit. Est autem putrefactio essentię putrescẽtis corporis ad corruptionẽ trãsmutatio, à calore præter naturam fiens. Putrescentes igitur humores, aut intra uasa arctati, continuas, & nunquam intermittentes usq; ad perfectam morbi solutionem febres efficiunt: aut per totum corpus delati, & extra uasa elapsi, quandam febrem per circuitum accedentem, & interualla habentem accendunt, uelut tertianã, quartanã, quotidianam, aut aliam consimilem. Causa vero cur non excidant extra uasa humores in febribus continuis, est aut multitudo, aut crasitudo, aut uiscositas ipsorum. Quemadmodum igitur dum inanimata corpora putrescunt, primum abijcimus ex ipsis quæ iam putruerunt, deinde reliquum in aere frigido suspendimus, & presspirationes perfrigerantes molimur. Eodem modo sanabimus in humanis corporibus putrefactionem, quod quidem iam corruptũ est omni modo euacuantes. Reliquum uero gestationibus moderatis & transpirationibus perfrigerantibus, ad exactam ac naturalem proportionem reducentes. Proinde ubi prius de non intermittẽtibus febribus tractauerimus, mentionem faciemus deinceps & reliquarum.

De febribus putridis. Cap. XVII.

QVum in omnibus uasis, & præsertim maximis, circa alas ac inguina, ac consimilibus, sanguis calidior æqualiter redundãs putruerit, febrem putridam continentem efficit. Plerunq; uero in corporibus multi sanguinis ac carnosis, & denso habitu præditis, & superfluitatibus calidis refertis hæc generatur. Proinde his iam febrientibus pulsus maximus & æqualis ac uehemens est, & qui compagem arteriæ neq; duriorem, neq; molliorem habet. Ad tantam uero uelocitatem ac densitatem uenit, ad quantam magnitudinem ipsa febris uenit. Atq; hæc quidẽ

ambabus communia sunt, huic uidelicet, & prædictæ continenti citra putrefactionem febri. Verum huic præcipua putrefactionis signa in urinis, & pulsibus, & caloris specie adsunt. Curatio uero harum febrium, in utroq; genere cõmunicat, tum in eo quod cum putrefactione, tum eo quod sine hac est. At essentia quidem & uniuersa ipsarum natura, ex genere putridarum est. Verũ quatenus una est tota ipsarum exacerbatio, ab initio usq; ad totius morbi solutionem, eatenus cõmunicat cum cõtinenti absque putrefactione. Oportet itaq; etiam curationem ipsis in hoc solũ cum illis continentibus communem esse. Per alia uero omnia bifariam secari, ita ut quosdam medendi scopos ex genere putridarũ accipiamus, quosdam uero ex propria ipsarum essentia. Sanguis enim est qui in hac febre putrefactionem suscepit. Sic uero etiam alias differentias putrefactorum humorum sanare conuenit, indicationem partim, à putrefactione sumendo, partim à propria uniuscuiusque differentia, uelut pituita, aut utraq; bile. Quandoquidem igitur putridarum febrium septem subiecta sunt præter naturam, à quibus indicationes sumuntur, nempe copia humorum, & crassitudo, & uiscositas, & obturatio, & transpiratium suppressio, & putrefactio, & febris non habens interuallum, unamquanq; sanè ex relatis affectionem sanare oportet per contraria. Copiam per euacuationem. Crassitudinem per secantia. Viscositatem per extergentia. Obturationem, aperientibus. Transpirantium suppressionem, siquidem propter constrictionem cutis facta est, per diffundẽtia. Si uero propter densitatem, per rarefacientia. Deinde putrefactionem, extergentibus & alterantibus, ac trãsmutantibus. Febrem autem, per frigefacientia. Quum igitur uires fuerint fortes, uena & his secanda est, nisi cruditas uentris, aut alterius cuiusdã partis prohibeat, uelut antea dictum est. Nam ex his quæ de illis diximus: considerare oportet conuenientia etiam de his, quãdoquidem uero neq; obturatio neq; putrefactio curari potest per solam uenæ sectionem. quum alijs auxilijs opus habeant reseruare aliquid sanguinis oportet ad curationis tempus, ut ne necessitas aliqua ingruat, ob inopiam, intempestiue nutriendi. Quantum enim ad talem febrẽ attinet omnino non nutrire oportet. Quantum uero ad sanguinis euacuationẽ, nutrire opus erit. Quare ex duobus alterum necessarium erit, ut aut nutrientes febrem augeamus: aut non nutrientes: uires dissoluamus. Melius igitur uelut dictum est, relinquere sanguinis proprium alimẽtum animalis partibus. Et ipsum contentum esse modicis sorbitionum exhibitionibus, uelut sunt ptisana & aqua mulsa, quibus, ut medicamentis magis q̃ alimentis opus habemus. Si uero ob aliquam causam relictum fuerit uenę sectionis auxilium: homini per tenuem uictum connutrito, quũ iam concocti fuerint humores, crassitudo ipsarum fuerit præattenuata, febre in uigore existente, dabimus frigidam aquam, uelut in superioribus continentibus febribus, nisi quid ex illic relatis prohibeat exhibitionem. Quod si uero etiam frigidæ potionis auxilium fuerit relictum, alijs auxilijs utendum est, quæ obturationes aperiunt, & multitudinem euacuant, & feruorem mitigãt, uelut antea dictum est, & deinceps consequenter referetur.

Communis diæta omnium febrium putridarum. Cap. XVIII.

IN omnibus putridis febribus in cõmuni putrefactos humores expurgare oportet, per urinã & uentrem ac sudores. Hoc enim commune est omni putredini. Si uero aliquando sua sponte ad os uentris impetum fecerint per uomitus euacuentur. Alioqui non oportet ægre uomẽtes pręternaturã irritare, ut ne uires oris uentris exoluãtur, quibus maxime in morbis opus habemus. Eligẽda uero sunt quæ citra calefactionẽ ac resiccationẽ prædictas euacuationes perficere possunt. Velut est ptisanę succus, & aqua mulsa, acetũ mulsum simplicissimum, & fauorum mellis elotorũ cremor, apomeli Græci uocant, & radicis apij decoctum. Aqua itaq; mulsa ad secandos crassos humores, & detergendos uiscosos, & promouendas excretiones, optima fuerit, in febribus ex coarctatione ac putrefactione obortis, & præsertim cõtinentibus putridis. attamen febrilem calorem auget. Quare si immodica fuerit caliditas ab aqua mulsa abstinendum est, & utendum ptisanæ succo. Si uero obturationes ægre solubiles esse indicauerimus, acetum mulsum dandum est: quanquam & hoc si quis immodice utatur intestina radit, & tussim mouet, & neruosas partes lædit, ut difficile sit reperire tale auxilium, quod nihil lædens multum prosit. atq; hoc contingit propter complexum affectionum præter naturam in corpore. Quapropter his qui facile à quacunq; re exhibita læduntur, melius est ut ptisanæ succo utatur donec ualidius alimentum accipere possint. At si aluus non egerat, aqua mulsa cum solo oleo infusa eluatur, totum uero corpus forinsecus ante euacuationem discussorijs difflare non oportet, post euacuationem uero discussorijs uti licet. Pharmacis autem utendum est tepidam caliditatem habentibus, uelut est oleum chamæmelinum. & in hoc tempore, inter discutiendum inquam, etiam uinum aquosum potum omnes excretiones mouet. Concoctione uero manifesta in urinis apparente, etiam lauare licet, dulcis & potabilis aquæ balneo.

De febribus continuis. Cap. XIX.

FEbres continuæ eiusdem generis sunt cum intermittentibus siue interpolatis. Eiusdem autem generis dico cum tertiana exquisita. febrem

febrem ardentem (causum Græcis) dictam exquisitam, & cum quotidiana, eam quæ quotidie exacerbatur, & tamen non intermittit. Nam & febris ardẽs omnes alias exquisitę tertianæ notas seruat, & in hoc solum ab illa differt, quod cũ rigore non irruit neq; intermittit. Et quæ quotidie exacerbatur, similiter omnes notas habet cum quotidiana. In eo uero quod non intermittit, eiusdem cum illa generis est. Eodẽ modo etiam quæ per quartam exacerbatur, non autem intermittit, eiusdem generis est cũ quartanis. Et manifestum est quod neque rigor exacerbationes præcedit, neque sudor consequitur in hac febre, quemadmodum neque in febre ardente. In febre ardente rigor superueniens soluit ægritudinem. Differt autem febris ardens à cõtinente putrida, eo quod hęc ex sanguine putrefacto conflatur, & à principio usq; in finem unam habet exacerbationem. Febris autem ardens ex flaua bile putrescente incenditur, & alterius diebus exacerbatur, & quãdam habet febris imminutionem ac uelut remissionem. Continens uero putrida similis manet vsque ad solutionem.

Cura febris ardentis. Philumeni. Cap. XX.

Est igitur febris ex flaua bile putrefacta incensa, continua ardentissima, & neq; medicis, neque ægris bona ordinem exhibet, Lingua enim in his arida est & nigra ac aspera. Morsus item uentris, ac sitis intolerabilis, & uigiliæ. Aliquando etiam delyrium. Primum itaq; leniter ac blande hanc febrem aggredi oportet. Vbi uero concoctionis signa apparuerint in urinis & morbus iam uigerit: acrius instare, & ad frigidæ potum accedere. Nisi & hic aliquid prohibeat, & his quę de continentibus febribus relata sunt. Prima uero auxilia in febre ardenti sunt: Decubitus in locis frigidis, qui ad purum aërem patent ac perflantur. Stratum molle & sæpius renouatum, amicula assidue permutata, & satis gracilia & nõ sordida. Lectus sit abunde amplus, quo possint mẽbra calefacta subinde ad alias atque alias eius partes trãsferri. Et per flabellũ aer ignauior concitetur. Epithemata conueniũt pectori ac stomacho imposita, palmulæ cũ uino & rosaceo aut melino tritæ. Sunt & frigefacientia cõmoda, uelut sunt pampini uitis triti, seris, poligonum, plantago, ramẽta cucurbitę, lactuca, rumex acutus. Singulis autem ammisceantur micæ panis præmadefactæ, aut polentę. Oportet tamẽ assiduos horum usus deuitare. At uero paniculi linei complicati moderate graciles aqua & oleo calido imbutę, & pectori ac stomacho impositę, ardentẽ febrem mirifice mitigant. Sed & aqua & oleum calidũ, aut aqua & oleũ rosaceum, ex alto in pectus delata per lanæ manipulũ, vehementiã ardoris facile obtundũt. Oportet aũt abũde calidam esse aquã & oleum, aut aquam & rosaceam. Tepidã enim partium firmitatẽ exoluunt. Si uero parũ nitri his ammixtũ fuerit, sudores excludere poterint. In ardẽtissimis aũt febribus etiam aceti parum ammiscẽdum est, nam & hoc quod debet facit. cibi porrò offerẽdi sũt humidissimi, & nihil acre habentes, uelut sunt lactucæ, caules cũ posca aquosa feruefacti, & cucurbitę similiter cũ posca. Sed & ptisanę succus tenuior dandus est absque sale, aut alio additamento. Et aliquando post cibum aquam frigidam cochlearij unius aut duorum mensura absorbeant. Aut sit potius ipsorum potus in totum lactei teporis. Sed & aqua frigida fracta colluenda ac gargarissanda prębeatur. Et rosarum succi cochlearium absorptum stomachum refrigerat. Quin & alia animi oblectamenta procurentur. Folia uitis uiridia, item myrti ac rosarum per pauimentum spargantur: & aqua frigida frequenter irroretur: Et aquæ salientes in uicinia sonum ædant. Tempus autem frigefacientium epithematũ ac similiũ, est uigor exacerbationis. Nam in principijs ac augmentis exacerbationum, dum adhuc inæqualiter affectũ est, & caliditas circa uiscera residet, si hæc adhibeantur, diffundunt quidem sensum, uerum repellentia caliditatem in profundũ, maius detrimentum inducunt, incluso intus feruido calore, & rursus febrem ardentiorem efficiente. At in uigore exacerbationum, expassa caliditate per totum corpus, facile extingui poterit ea quæ adhuc reliqua est circa uiscera. Nam & melius spirantes, & minus siticulosi fiunt, his in tempore adhibitis. Et ipsorũ roscido uapore excluso, ad somnum conuertuntur. Cæterum instante iam uigore totius morbi, & nullo prohibente ex his quæ in continenti febre relata sunt, tempus iam est frigidæ exhibendæ. In quibus igitur confidimus, nullum ex uisceribus, neque caput, uelut dictum est, læsionem incursurũ, sinceram sanè frigidam exhibemus. In quibus uero metus est, atq; is uel minus impedimento est, pro prima uice fractum exhibebimus potum siue frigidã. Frangitur autem si quis temperatæ aquæ calidæ cyathum unum, ad quinque frigidæ puræ sincere ammiscuerit. Atque talis potio suspectis corporibus exhibetur. Quidam uero olei rosacei cyathum frigidæ exhibendæ affundunt, & sic exhibent. Ipsum enim rosaceum nõ ualde frigefacit, & oleositas eius corporibus intus oblita, non permittit ipsa à frigida aqua lædi. Et simul firmitatem quãdam exhibet uentri rosaceum, & lubricitatem, propter oleositatem. Quidam pro rosaceo, melinum exhibent. Porrò balneum illis solum conuenit in ardenti febri, qui citra tumorem aliquem inflammatum, aut erysipelatum ægrotant, ubi concoctionis signa apparuerint in urinis. Quod si quis iuuenis sit carnosus, tempore æsta-

tis & constitutione calida ac sicca, febre in vigore existente, & concoctione in vrinis apparente, citra visceris alicuius inflamationem, & in lauacrũ frigidę notatorium seipsum iniijciat, atque natet, sudores vtiq; commouerit. Si uero etiam ad frigidæ balneum adsuetus fuerit, valde confidenter hoc auxilio vtatur. Quibusdam enim statim venter biliosa ægesit. At si moderata est febris, & vires robustæ, vnà cum concoctionis signis, prosunt ipsis balnea dulcium ac temperatarum aquarum, & ex vnguẽtis chamęmelinum, præsertim si aer ambiens, frigidus fuerit. Nam si aliquãdo contigerit, vt frigido existente ambiente æger fortiter à febre exuratur, modicam salutis spem de ipso habere oportet. Si uero neque concoctionis signa affuerint, in tali aeris statu, neque vires fortes habere apparuerit, talem seruari impossibile est. Quare neque lauabis ipsum, neque inunges rarefacientibus medicamẽtis, neq; vinũ dabis neque frigidam. In quibus enim desperata est salus, vanum est auxilia multos seruantia imperitorum calumniæ exponere. Proinde ego sanè Medicos quosdã noui methodi ignaros, qui imitati sunt ea quæ à nobis fieri solent, & usi sunt his auxilijs, in his qui penitus mortui fuerunt, & neq; quicquam profecisse, & opportunũ ipsorũ vsum suspectum ac horrendum fecisse. At nos & temporum occasiones, & auxilia describimus, in his qui seruari possunt. Nã qui incurabiles sunt ęgri, his neque occasio, neque auxilia commodant.

Tertianæ exquisitæ dinotio. Cap. XXI.

FEbris tertiana exquisita in corporibus natura biliosioribus omnino consistit, & in ætate uigoris, & maxime tempore ęstiuo, & in locis calidis ac siccis temperamento, & in tali ambiẽtis nos aeris statu. Sed & vitę in laboribus, & curis, ac vigilijs, ardoribusq; & pauco alimẽto, eoq; calido & sicco. Et immodicus calefacientiũ ac siccãtium potionum ac medicamentorũ vsus, apta sunt ad febrem tertianam. Quum igitur gignatur tertiana, ex flaua bile putrefacta, ac mota, & extra uasa lata, statim à principio rigorem insignem inducit, qui à quartanę febris rigore in hoc differt, quod in tertianis pungi ac uulnerari corpus uideatur. Nam in quartanis inuasio uehemẽtem perfrigerationem habet, & magis in profundo. Quotidianam uero neque rigor omnino pręcedit, sed magis circũfrigesiunt. Est etiam in tertianis febribus ordo pulsuum exquisitus & ęqualitas. Excitatur autẽ in progressibus exacerbationum pulsus ipse ad uehementiam ac magnitudinem & densitatem. Sitim etiam inducit tertiana, maxime in uigore, & hominem exurit, vt se denudet & abijciat uestitum, & magnum ac densum spiritum ducat, & uelut flammam quandam efflet, & frigidã bibere expetat. Et paulo post calor æqualiter per totum corpus extenditur. Quod si etiam manũ inieceris corpori, iuxta primũ contractum calor multus & acris occurrit qui uelut cum uapore quodam affertur. Vincitur autem paulo post à manu, & sanè iam etiã bibere tempus est ægro, atq; ubi bibit, statim multitudinem calidi uaporis per cutem remittit, prænuntiam sudoris, & vomitus bilis apparet, & aliquando etiam uẽter ęgerit. Vrinæ uero his sunt biliosæ & subfuluę ac subflauę, & moderate crassę, & paulo post aut nubeculam albam, aut quidam in medio dependens bonum efficiunt. At si fuluiores fuerint urinæ, & neq; quid in medio pendẽs, neque nubecula, in primo circuitu apparuerit, ad septẽ circuitus extendetur morbus. Verum exquisita tertiana quæ in prima die ostendit in urinis subsidentiam albam ac leuem, & ęqualem, tertiũ circuitum non transgredietur. Hæc febris in integrã febris quietem desinit post exacerbationem, uniuersum exacerbationis tempus duodecim horarum ad summum faciens, & non plurium. Atq; hanc exquisitam tertianã nominamus. Quæ vero diuturniorẽ habuerit exacerbationẽ, eam appellamus extentã. Si uero quotidie exacerbauerit, cum rigore irruens uehementi, habuerit autem omnes prædictas notas in pulsibus & urinis, & reliquo corpore, hanc duplam tertianam nominamus. Et hoc contingit propter multitudinem & crassitudinem bilis inæqualitatem.

Tertianæ exquisitæ curatio. Cap. XXII.

TErtianam igitur exquisitam velut à flaua bile commota fientẽ, humectare ac frigefacere quantum eius fieri potest, cõuenit. Et quæ quidem in supernum uentrem confluunt, euacuare per vomitus. Quę uero infernũ subeũt, similiter per infernam excretionem. Sed & urinis ac sudoribus uia aperienda est, & uenter quidem mollibus infusis euacuandus est. Vrinæ autem propellendæ sunt, apio & anetho in potionibus maceratis. Et si concoctionis signa apparuerint, confidenter iam etiam absinthij comã aqua mulsa maceratam ac excolatam dabis. Balnea uero ipsis conueniunt, ex aqua calida potabili temperata, & neque nitrum, neque aliud quiddam tale in balneis adhibere, sed aquam & oleum pręcalefacto corpori circunfundere, & in calidæ solium locare, ac hortari ut in ipso moretur quantum eius fieri potest. Eos uero qui balneum amant etiam si bis laueris, non peccaueris. A uino uero abstinendum est penitus priusquam concoquatur morbus. Vbi uero concoqui incipit, tenue & aquosum ac modicum, primum dandum est, propesolutionem uero, uberius. Cibi qui humectant ac frigefaciunt, omnes commodant tertianis exquisitis. Quantitas uero in ipsis tanta sit, quantum probe concoquere possunt. Et ex oleribus

ribus quidem conueniunt atriplex, blitum, malua, lactuca, & cucurbita. Ex reliquis autem ptisanæ succus, & sorbitiones ex alica, & pisces petrosi, & ex volucribus quæ mollem carnẽ habent. Ex alijs alas, & gallorum testes, & suillos pedes, ac cerebella, & paruorum porcellorum extremas partes dare conuenit. Sorbendi sunt etiam ouorum vitelli, & fructus gustandi non ægre concoctiles. Abstinẽdum uero ab omnibus dulcibus & acribus, & salsis, nidorosisq; ac virosis edulijs ac potibus. Et à veteribus ac natura calidis vinis.

Tertianæ spuriæ curatio. *Cap. XXIII.*

IN non exquisitis tertianis, neque lauare statim ab initio bonum est, sed quando iam apparuerint signa cõcoctionis: neque quotidie nutrire, sed satis est alterius. Quies autem & calefactio præcordiorum ipsis conducit & sorbitiones concoctu faciliores. Infusa item inferni uentris non valde mollia. Et si sanguinis detractione opus habuerint, neq; hæc relinquatur, sed statim ab initio distinctione facta, velut in Sermone de venæ sectione dictum est, moderatus sanguis auferatur, quantum in præsens satis est. Totus uero diætæ status non frigefaciens & humectans sit in totũ, velut in tertianis exquisitis, sed etiam quid de incisorio ac calefactorio modo assumat: nimirum velut crassiore bile subiecta, & non ualde calidiore. Maxime vero contulerit ipsis ptisanæ succus, iniecto pipere & hyssopo aut origano. Sed & nardi spicam cum aqua mulsa, coctam bibendam dato. Et alia quoq; quæ vrinam cient, prẹter quam extreme calefacientia ac siccantia. Maxime quoque absinthij cremor assidue dandus est post septimam diem. Sed & acetum mulsum multis profuit potum. Et aliquod lene purgatorium, bona concoctione in vrinis apparente. At uero uomitus ab accepto cibo, vsq; adeo commodus est his qui in hac febre perseuerant: vt multos nouerim statim perfecte liberatos ex huius usu.

De hemitritao, hoc est, semitertiana.
Cap. XXIIII.

FEbris semitertiana appellata, fit pituita putrefacta ad putrefactum amarẹ bilis humorem ammixta, & est ex duabus febribus composita, quotidiana enim cum circumfrigefactione irruente, tertiana vero cum rigore, febris ex ambabus mixta, horrorem inducit, & de rigore quidem minus, plus autem de frigefactione, id quod extremitatibus permixtis contingit. Itaq; neque absonum nomen huic febri imposuerunt qui hæmitritæum dixerunt. Duplex est autem modus generationis eius. Aut duabus exacerbationis vno tempore coincidentibus: Aut statim ab initio vtrisq; inter se permixtis. Quum igitur tertiana prædominatur horridior febris fit, & iuxta accessionem etiam aliquid rigoris assumit. Statim vero talis etiam calidior est & ẹstuosior, & quendam bilis vomitum, aut egestionem, aut sudorem inducit. Vbi vero altera pituitosior febris præualet, prẹdominatur quidem frigiditas extremitatum, verum modici sunt horrores: & non sunt siticulosi, neque ẹstuosi. At vbi ẹquales magnitudine fuerint, & tertiana interpollata, & quotidiana continua, inuasio quidem exacerbationis cum horrore contingit. Et quum pituitosa febris dominatur, contractiones fiunt ac horrores: Quum autem biliosa febris prẹualuerit, aceruatim incalescunt. Atque hæc quidem est semitertiana exquisita, ex tertiana intermittente & quotidiana continua composita, ambarum febrium temperatura æquali existente. Cæterum semitertiana non exquisita, aut biliosum humorem habet, aut pituitosum. Quũ igitur ex vtrisq; relatis humoribus semitertiana febris conflatur, etiam curationem mixtam esse conuenit. Quare ex his quæ de tertiana relata sunt, & ex his quæ de quotidiana dicentur, curationem componere oportet.

Quartanæ exquisitæ dinotio. *Cap. XXV.*

QVartana exquisita omnem ætatem inuadit, præcipue tamen inclinatam. Hippocrates autem in libro de septenario, vigoris ætatem dixit. Idem asserere videtur, eundem hominem non bis quartanam febrem incidere. Verba eius sunt. Primum quidem quartana febre idem homo bis neq; capitur, neq; unquã captus est, neq; de cætero corripietur, si semel sanus fiat, & hoc propterea: Iuxta propriã vniuscuiusq; hominis naturã, & ẹtatem vigoris contingit. Necesse enim est vigentem hominis naturam in hoc tempore quartana febre corripi. Prẹterito autem vigore exolutam esse à quartana, & ab inuasione. At uero naturæ corporũ magis atrabiliariæ hanc febrem perferũt, & ex temporibus Autumnus, & præsertim vbi ipse seipso fuerit frigidior ac siccior, & inæqualis. Edulia item ac potiones, & totus vitæ victus siccus & frigidus tempore existens, quartanarum febrium signum est: Et lienes aucti. Hæc autem febris non statim à prima die omnino irruit cum rigore. Sed aliquando ex alijs in hanc fit transmutatio, ex his, quæ erroneæ ac inordinatẹ vocatur. Verum in progressu rigor accedit, & cum augescente etiam rigor augetur. Sensus aũt ẹgrotis contingit, non uelut pũgatur & stimuletur cutis, velut in tertianis contingit, sed & perfrigerãtur vehementer, & velut frangũtur vsq; ad ossa. Proinde audire est ẹgros dicẽtes, quod ossiũ lassitudine tenentur, & carnẽ confringi imaginãtur. Pulsus porrò sunt parui, obscuri, ac tardi & rari in principijs accessionũ, velut ĩ nulla alia affe-

ctione. Etenim iuxta inuasiones quartanarum arteria tibi ligata esse videbitur, & introrsum retrahi ac prohiberi à regressu. Quare etiam si iuuenis fuerit æger, tamen senilis extremę ætatis motum arterię imitatur. Si enim ęgrotantis naturalem pulsum noueris, aut in principio exacerbationis alterius morbi affueris, nihil aliud expectaueris quo minus pronuncies, irruentem à principio febrem quartanam esse adeo immensa quædam mutatio pulsus ad raritatem ac tarditatem fit. Vrinæ uero his in principio quidē albæ ac tenues & aquosæ, nimirum propter materiæ crassitudinem percolatæ. Progrediente uero morbo, pro ratione coloratiores fiunt, & subsidentiam habent crassam. Sequitur autem sudorum copia circa exacerbationis declinationem. Ex Rufo. Quartanæ igitur à splene initium sumentes, diuturniores sunt. Fiūt autem manifestæ ex colore, & cruditatibus, & quod uenter non facile ęgerit, & ex splenis tumore, & quod ad sinistram magis se reclinent. Est autem periculum ne progressu temporis etiam in aquam inter cutem incidant. At uero propter hepar inflammatum quartanarij, coloris sunt albicantis, & toto corpore tumidi, & vrinę his sunt ualde rubrę, sandaracham referentes. Et ad contactum tumor dextri præcordij occurrit. Et hi etiam magis difficulter spirant quàm splenici, & subtussiunt, & postremum in hydropem ineuitabilem delabuntur.

Quartanæ curatio. *Cap.* XXVI.

IN principio igitur moderate ac leniter tractandi qui ex quartana febri laborant, ita ut neque medicamentum aliquod forte adhibeamus, neque euacuationem, nisi sanæ sanguis ualde abundare uideatur. Tunc enim moderate sanguinē auferre oportet. Et si diducta uena sanguis fluens niger ac crassus fuerit, confidenter euacua: Talis autem in splenicis maxime reperitur. Vbi uero flauus ac tenuis apparuerit, statim cohibe. Secanda est autem uena, aut interna, aut media, in sinistro cubito, si splenicus fuerit homo: Aut in dextro, si circa hepar fuerit affectio. Diæta uero sit flatus expers, & bona. Venter autē molliatur quantum eius fieri potest, per consuetos cibos. Si uero hi nihil profecerint, infusis per clysterem utendum est, primum quidem mollibus, postea acribus. Prohibendę sunt carnes porcinæ, & omnes uiscosæ ac tardi transitus. Item frigida ac humida edulia omnia. Vino utendum est pauco, albo, & tenui, ac moderate calido, uolucribus autem montanis. Et piscibus mollis carnis, ac facilis concoctionis, & nihil uiscosum habentibus. Vtendum est etiam salsamentis ac sinapi. Et per dies aliquod accipiendum est pharmacum ex tribus piperis generibus, & diospoliticū appellatum. Et si piper solum tritum quotidie acceperint, recte utique fecerint. A frictionibus aūt & deambulationibus & alijs consuetis, nō penitus arceantur. A balneis uero abstineāt frictionibus cōtenti, quæ ualde prosunt. Et si breuis fuerit ac non ualde uiolenta quartana: non malum fuerit in intermedijs diebus consueta exercitia contingere. Atq; hæc quidē in principio ac augmēto faciēda sūt. In uigore uero morbi tenuiore uictu utendum est, & iubendi sunt ęgri diu quiescere, & uisceribus prospiciēdum est, & adhibitis fomētis ac cataplasmatis mollire ac laxare potētibus, & flatus dissoluere. Talia uero sunt, farina ordeacea, & semen liniris, cuminū, chamępitis, & ruta, in aqua mulsa cocta. Oleū quoq; à fomēto cataplasmati miscendum est. Oportet aūt primū olei fotu per paucos dies irrigare, atque ita cataplasmatis uti, in die uidelicet adhibitis, si æger ferat. Epithematis autē utendum est polyarchio, & eo quod ex styrace paratur, & similibus. Consequenter autē etiam urinam cientibus utendū est. Et aqua mulsa in potu exhibenda, in qua cocta est ruta & anethū. Quod si concoctionis morbi signa euidēter apparuerint, cōfidēdum est statim pharmacis humores nigros euacuantibus, & non semel, sed sepius, si opus fuerit. Conuenit autem Epithymum quartanis potum, & Veratrū nigrū maxime prodest, eo quod citra molestiā euacuat ea quę molestant. Et uinum dulce in uacuum colocynthidis calicē infusum. Omnibus tamen miscendum est apium, aut anisum, aut dauci semen, iucunditatis gratia. Assidue et betę ac ostreorum decoctum bibant. Conueniunt his quoq; aloedaria Oribasij quæ sic habebat. Aloes drac. c. spicæ nardi, asari, mastiches, croci, xylobalsami, singulorum drach. vj. cassiæ drach. xij. epithymi drac. xvj. veratri nigri exempta medulla drac. viij. forma pilulas magnitudine erui cū pulegij decocto, & exhibe pro viribus. Possunt & cum melle cocto pilulæ formari. Ego uero etiam ueratrū internū adieci. Vtendum est & vomitibus à cibo, & à raphanis: si nihil impedierit. Pleriq; enim ipsis assidue vsi: partim perfecte à morbo liberati sunt, partim facilē pertulerunt. Nam vna cū hoc quod euacuant ea quæ stomachum infestant, etiam facilius concoquūt tales. vbi uero nihil iam prohibet, etiam albū ueratrum dandū est, primū quidem raphanis infixū velut in Sermone de purgatorijs dictū est, postea vero etiā ipsum per se. Qui vero vomere nō possunt his uehemētius inferne purgatis dandū est medicamentū ex viperis, theriaca appellatū, & reliqua quę ad tales febres laudātur. Inter quę est & familiare illud nobis oīum probatissimū, quod recipit succi cyrenaici, & piperis, & myrrhę troglodyticę, & foliorū rutę viridiū, singulorū ęqual. partes. Singula seorsim leuissime teruntur, & ruta cū melle trita excipiuntur, fiuntque pilulę, de quibus aliquibus obolus unus alijs duo exhibetur. Aliud Asclepiadæ, hoc etiam

somnium

somnium facit, quo etiam ipse utor piperis longi, myrrhæ troglodyticę, succi papaueris, castorij, singulorũ pares portiones efforma & utere, obolum unum aut dimidium exhibens cũ aceto mulso duabus horis ante accessionem. Aliud ad quartanam facit & ad arthriticos: hoc in quartanis dato prælotis duabus horis ante accessionem drachmæ unius pondere cum aceto mulso. Arthriticis uero cum aqua mulsa. Bituminis unciæ una myrrhę troglodyticæ drach. duæ, folijs mēthæ uiridibus leuissime tritis excipe, ac utere uelut prædictum est. Cæterum qui in principijs talium pharmacorum aliquod exhibuerunt, aut omnino ante uigorem, hi sæpe simplicē quartanam duplicem fecerunt, aut omnino maiorem ac difficiliorem effecerunt. Aut duplicem antea triplicem reddiderunt, aut omnino duas difficiliores ac maiores effecerunt. Noui ego quendam medicum qui ausus fuit è tribus quartanis correpto dare theriacā ante morbi uigorē. Deinde auctis omnibus accidentibus quum febris continua successisset hominem peremit. Archigenis. Quartana febre laborantibus, inquit Archigenes, trifolij bitumē olentis seminis drach. una in tribus aquæ mulsæ cyathis, exhibere solet. Mirifice etiam ipsis prodest bitumen ipsum iudaicũ tritum potum cum uino diluto drachmę pondere. Verũ pharmacum minime molestum, & sæpe successum sortitum expertus sum ego hoc, maxime in quibus splenes tument, & hyhrops initium capit. Hederæ corymbiferę folia quinq; cum myrrhę troglodyticę magnitudine fabę trita, in aquę mulsæ dulcioris hæmina exhibētur. Sed & castorium potum rigores mitigat, & morbosam carnem consumit, & concoctionibus in uenis opitulatur, & segniciem admodum eximit. Rufi. Absinthij cremor humores uentrem infestantes dēterget, & concoctioni auxiliatur. Vnde neque salinam colligunt qui absinthium bibũt. Mitigat etiam inflammationes hæpatis ac splenis, & vrinas impellit, & menses muliebres. At si ęger adsuetus fuerit, & habitus uentris euacuatione gaudeat & mordaces humores secedant, lac recens mulctum asininum aut equinum, quibusdā dedi, quos magis purgare uolui. Alij uero caprinũ propter familiaritatem & parabilitatem. Exhibui autem ab initio heminas tres, & progressus sum usq; ad sex. Deinde intermisso uno circuitu, similiter à tribus heminis incepi, & addita quotidie hemina, ad sex progressus sum, & postea detracta quotidie hemina una rursus per duos circuitus quieui. Et simul morbus dissoluebatur, & corpus nutriebatur. Oportet autem animal boni succi esse, cuius lac exhibemus. Si uero alicui non accessit neq; nidorosum sit neque per uentrem erumpit, etiam in suspecta die, sorbitionis loco moderate dandum est, multo tempore ante accessionem, & bucellę panis modicę superingerendæ. At uero morbo in uigore constituto, apparente manifestissima concoctione, nullo uiscere læso, adsuetis tempore sanitatis, etiam aquā frigidam exhibui duarum heminarum mensurā, instante iam prope inuasione, & reuera à multis rigorem prohibui, non parum sæpe etiam febribus exemptis. Melius est autem etiam forinsecus calefacere corpus cyprino aut sicyonio, ante exacerbationes quidem, ut ne rigeant, sedatis autem exacerbationibus, vt ne ab extra allabētibus perfrigerentur. Dioscorides porrò dicit prodesse his qui quartana tenentur febre, hæc in potu accepta etiam ante accessionem. Plantaginis radices quatuor, sicce tritæ in uino bibuntur. Verbenacæ rectę quartus à terra geniculus tritus cum uino potatur. In tertiana uero tertius radicis, item libanotidis drach. j. in uino exhibetur. Quod si oleo illineris totum corpus, extremitates autem ex unguento aliquo ad rigores destinato innuxeris, & ægrum contectum quiescere sineris, non experietur rigorem.

Quotidianæ febris dinotio.
Cap. XXVII.

QVotidiana febris in pituitosioribus naturis consistit, & tempore hyemis, & in humidioribus ac frigidioribus constitutionibus. Et senes quoque magis infestat & pueros, propter edacitatem, & presertim eos qui in humidis ac frigidis regionibus degunt, & uitam ociosam agunt cum repletione, atq; hoc magis ubi post cibos assidue balnêis utantur, & adhuc multo magis ubi ipsi cibi natura sunt pituitosiores, & inordinatus est ipsorum usus. Hęc igitur febris neque cum rigore irruit statim in prima die, sed temporis progressu, non rigor, sed circumfrigefactio ægre concalescens ipsis accedit. In pulsibus autem manifesta ordinis confusio, & inæqualitas adest, tempore irruptionis exacerbationis præsertim, & uelocitas ac uehementia motus ipsis non adest. Non autem exurit febris hæc ægrotos, neque densam respirationem facit, neque crebras efflationes, neque frigidæ expetentiam excitat. Sed hæ febres minime siticulosæ sunt. Vomunt autem pituitosa. Et quæ per uentrem infernæ ipsis euacuantur, frigidiora, pallidiora, crudiora, & aquosiora omnino sunt. Exudant autem nequaquam in primis diebus, neque ad putrefactam febris quietem deueniunt. Albus est ipsorum color. Vrinæ albæ & tenues in primis diebus minguntur: postea uero crassæ ac conturbatæ. Hic humor quotidie exacerbatur, desinit autem in quietem febris non integram, uniuersum tempus faciens horarum plerunque octo & decem. Quapropter etiam amphemerina febris à gręcis uocatur, de ambabus enim participat, die ac nocte.

Quotidianæ febris curatio. Cap. XXVIII.

IN quotidianæ febris curatione aceto mulso utimur in primis diebus, & his quæ urinas probe impellere possunt. Et tota diætæ forma secandi uim habeat. Circa uigorē uero uentri prospicere oportet, & præsertim ori ipsius: Et postea uomere à cibis, & raphanis, & purgatorijs pituitam euacuantibus uti. Reliquam diætam ad communes scopos respectu facto comperies, vt scilicet attenuāte dięta, & pharmacis incisorijs ac attenuantibus utaris.

De Epialis febribus. Cap. XXVIIII.

PRædicti generis, pituitosi inquam, est & febris quæ priuatim à leni afflictione Epiala appellatur, quum simul & febricitant & rigent, & utrunque percipiunt eodem tempore in omni corporis parte. Pituita enim acida, & nitrea appellata, citra febrem quidem, rigorem inducit. Si uero putredo aliqua moderata ipsis accedat, febrem epialā efficit. Si uero amplius putrescat, pręcedit quidem rigor, sequitur autem febris, exuperata frigiditate à multitudine caloris, ut omnino nō appareat iuxta augmēta & uigores exacerbationum. Fortassis aūt & pituita uitrea acidam qualitatem habet. Curatio porrò consimilis est his qui quotidiana febre laborant, incisorio curationis modo amplius aucto.

Communia auxilia febrium per circuitum repetentium Dioscoridis. Cap. XXX.

IN cōi ad omnem circuitum ac rigores vtiliter exhibētur ea quæ sudores mouere pñt, & sunt hęc, Seminis smyrnij drac. i. datur potanda ex uino duabus horis ante accessionem. Item aristolochiæ drac. i. & iridis drach. 2. & calaminthes decoctum cū castorij drac. i. in quartanis & quotidianis. Chamædryos itē decoctū assidue potatū, quartanam, & quotidianam soluere solet. Caroi quoque semen, ferulæ semen, uerbasci radix, aut succus cum uino. Aliud, quod ad omnem circuitum, & maxime ad quartanas datur duabus horis ante accessionem. Facit & ad calculosos, ac dysentericos, & stomachicos. Est etiam anxiosis ac desperatis, & lippientibus commodum. Seminis hyoscyami albi, seminis apij, seminis anisi, styracis, singulorum drach. quatuor, croci drach. decem, opij drach. tres, castorij drach. duas, myrrhæ drach. duas cum aqua ad fabæ ægyptiæ magnitudinem formato, & cū duobus aquæ cyathis exhibeto. Aliud ad omnem circuitum Aphrodæ. Seminis hyoscyami, myrrhæ troglodìticæ, opij, styracis, singulorū drac. una croci, zingiberis, aloes, singulorum drach. decem, & obolos tres, excipe melle, & exhibe nucis ponticæ magnitudine, cum aquæ cyathis tres præillitis extremitatibus ac cruribus, & sine ut dormiat. Ego vero etiam castorij drachm. unā adieci, & mirifice uim suam declarauit. Vtere etiam confidenter antidoto pæonia, & ea quæ ex sulphure constat. Miram enim efficaciam habent aduersus omnem circuitum præsertim quartanas ac quotidianas febres. Cæterum quæ trita cum oleo illinuntur, prosunt omnibus qui per circuitū exacerbantur, cum rigore, fouent enim corpus, & sudores mouent. Sunt autem hęc, Chamęmeli flos tritus, & in pastillos efformatus, ac in umbra siccatus, & usus expetente cum oleo tritus ac illitus. Semen uiticis cū oleo, semen libanotidis, flos salis, nitrum, spuma nitri, baccæ lauri, pyretrum, smyrnij semen, hypericū, calaminthia, canchryon, castoriū, conyza, costus, granum cnidium, cum nitro oleo & aceto, oleum amygdalinum, cyprinum, irinum, gleucinum, chamædrys, staphis agrestis. Asclepiadę unguentum ad accessiones cum rigore. Hoc sæpe tertianas depulit inquit: spumę nitri drach. ij. myrrhę drac. duas, piperis grana viginti, cerę drach. quatuor olei cyprini, aut irini, aut gleucini, aut amygdalini sexuncē, liquefacta aridis ammisceantur. Vsus est hora ante accessionem. Magis autem confricandi sunt pedes, unde horrores initium sumere uidentur. Aliud ad tertianas. Grani cnidij, spumæ nitri, piperis, ęquales portiones excipe irino, & ad strigmentitiam crassitudinē redige, & utere extremitates leniter confricans. Hoc medicamentum sudores ciet, & per duos aut tres circuitus sanitatē reducit. Aliud, ad quartanas, tertianas, ac reliquos circuitus. Myrrhæ drach. octo, casiæ drach. decem piperis drach. duodecim staphidis agrestis drach. tres, nitri drach. iiij. cerę sexuncem. Cyprini aut alterius talis lib. j. Myrrham uino dilue, & staphidem reliqua contunde ac cribra, & cū myrrha tere, ac cerato affuso excipe. Vsus autem tempore pharmacū cum pari cyprini portione illine.

De ignis sacri circa viscera affectionibus. Cap. XXXI.

FIunt aliquando ignis sacri affectiones circa aliqua uiscera, febrē ardentē ac habitualē inducentes. Et si quidem circa uentrem fuerit ignis sacer, erysipelas gręcis appellatus, febrē ex his accensam lypiriam nominant. Si uero circa hepar, urentem siue fumosam. Si circa pulmonem, algidam. Talis aūt febris frigefaciētibus ac humectātibus opus habet edulijs ac potibus, & his quę extrinsecus imponūtur. Quū igitur febris habitualis aliū morbum ammixtū non habet balneo indiget, quemadmodū etiam aliæ oēs caliditates ac siccitates. Si uero affectio fuerit circa uiscera ignis sacri, à balneo quidem abstinere oportet in totū. frigida uero in uigore morbi utendum est contētiosa, sic aūt appellare solemus quū semel frigidissimam

dissimani & multam damus. Ante uigorem autem frigida non est danda; nisi ab ægroto cogamur, cui mos sit frigidam bibere, & qui sitim non ferat. At forinsecus imponenda sunt frigefacientia: & si nihil profecerint, tunc etiam frigidæ potus exhibeatur, aut edulia potius frigefacientia. conueniunt autem maxime lactucæ humidæ ac dulces, pura frigida elotæ. Atq; sic quidem acceptæ optimæ sunt. Si uero opus fuerit aliquãdo ad preces ægrorum, in suauitatem ipsarum mitigare, acetum multæ aquæ frigidæ ammixtum, ad intinctum concedemus. Sit autem acetum, exacte se paratum ab omni uinosa qualitate. Forinsecus autem etiam ipse lactucæ succus aptus est. Immo etiam semperuiui, & intybi, portulacæ, atriplicis, solaniq; ac plantaginis, cum pane sicco trito, & modico bono rosaceo; & his quæ similiter re siccant. Optimum uero est id quo nos utimur, iuxta uuarum acerbarum tempus: expressum enim ipsarum liquorem, in mortarium conijcimus, cum portulacis uiridibus tundimus, & utrunq; liquorem in uas mittimus osculumque eius diligenter obturamus, atque sic uas in aquam immittimus. Melius autem est etiam niue uas obruere. Vsus autem tempore polentam tenuissimam ammisceo, & postea subigo ut liquidius euadat medicamentum, idq; duplici linteolo infarctum præcordijs impono: non immorari sino, sed ubi tepidum factum fuerit tollo, ac alterum impono. Atq; hoc semper consequenter facio, donec ęger sentiat profunditatem quodam modo perfrigeratam, & à siti liberetur. Ammiscemus autem aliquando etiam oleum omphacinũ aut rosaceum, ubi circa præcordia fuerit ignis sacer, inflammationis naturam habens. Vidi mulierem supinam decũbentem in terra & uoce destitutã, habentemque pulsum formicantem, unà cum manuum ac pedum perfrigeratione. Putabam autem calidam esse affectionem. Nam simul cum relatis pessimis signis, densiorem uidebã respirationem factam. Hoc autem signum est magni doloris, ac calidi morbi ĩ pręcordijs ac thoracis partibus existẽtis. Dixit autem quidam ex astantibus se audisse mulierem dicere, quod arderet eius stomachus, & frigidę potionis magnã cupiditatem haberet. Quapropter etiã in pauimẽto iacet, inquit, uenans frigiditatem. Itaq; confisus dedi ipsi per cochleariũ aquã frigidam, iterũ atq; iterũ immittens ipsam ori eius uiolenter. Videbam aũt labia ipsius placide aquã intus attrahere. Et ratiocinatus ipsam expetere frigidæ potum, propter insitam uentri feruidam affectionem, rursus amplius exhibui. Post hoc autem oculis quoque annuere incepit, indicans sic me facere debere. Accepta itaq; confectione ex papaueris capitibus constante, diacodion appellata, parum de ea cum uino cnidio & aqua frigida, per cochlearium ori infudi. Et ex hoc nimirum paulo post sensim loqui cepit. Quare rursus amplius de hac potione dedi, uino emmeleo pro cnidio accepto, cũ modica aqua. Ori item uentris semperuiuum & lactucam, cum pane trito & rosacco imposui. Frigida autem hæc adhibui propter affectionis caliditatem, & tempus æstatis, donec frigiditatem abunde sentiret.

De colliquatione Philagrij. Cap. XXXII.

COlliquatio noĩatur quum excernitur quid per uentrem, non ex comestis aut concoctis, sed ex humoribus ex toto corpore in ipsum confluentibus, quod simile quidem est bili quæ assidue per uomitum reijcitur, ac per uentrẽ secedit. Differt autem ab ipsa fętoris graueolentia, & quod egestio fuluior apparet, & crassitudinem habet strigmẽtitiam, aliquando etiam oleosam, aut adiposam. Colliquatio autem appellatur hic morbus: quoniam recens compacta essentia pinguedinis ac carnis ab ardentissima febre dissoluitur ac colliquescit. Et ubi iam diuturnum est malum, etiam ipsarum solidarum partiũ essentia ex parte eliquatur. Quapropter grauissima omnium est hęc febris. Satis autem clarum est extinctorijs medelis utimur, ita ut ualde frigidã aquam potandam exhibeamus, & cataplasmata & epithemata frigefacientia thoraci ac præcordijs imponamus. Et cibos humectantes ac frigefacientes demus. Dictum est autem de his in tractatione de febribus ardentibus. Dicetur item consequenter in sequenti capite.

De febribus quæ in calidis ac siccis temperaturis fiunt, citra inflammationem ac putrefactionem. Cap. XXXIII.

QVicũq; temperatura biliosi, & habitu graciles & natura aridi, & stomachum subtili sensu præditum habentes, & qui facile in bilem efferuescit: hi ubi famem aut uigilias pertulerunt, aut nimium delassati sunt, & præsertim in profectione ac ęstiuo sole, aut tristitia affecti sunt, aut grauibus curis pressi, prompte ab horroribus ac febribus corripiuntur. Nam habitus in biliosis naturis, ob famem ac omnia relata, facile in bilem efferuescit. Et primum quidem inæqualitatem percipiunt, postea etiam horrorem. Et si quidem in motibus perseuerarint, aut cibum non acceperint, statim febricitant. Mordaces enim humores ac uapores per sensitiua corpora delati, horrores ac rigores generant. Et propterea horrente ac densata cute, uelut quæ ex natura in his aridior est, cohibentur fuliginosæ, ac fumosæ superfluitates, antea trãspirare solitæ, & sic febrem accendunt, nisi talis cibum accipiendo uelut dixi præuerterit. Ostendi autem tibi aliquos qui sic febricitarunt, & maxime qui ex longo morbo se recolligebant. Ex quibus uni in foro obuiam factus horro-

horrore incipiente, introducto ipsi in officinam quandam, panem ex uino diluto exhibui, & e uestigio horrorẽ sedaui, & febrem prohibui. Alios uero in suas domos abire festinantes, in principio horroris, aut paulo post nutriui. Et in summa, quibus adhuc sunt principij exacerbationum accidentia in talibus temperaturis, his omnibus panem ex uino diluto cito exhibui, & horrorem statim sedaui, & febrem prohibui. Quanto enim citius ipsos nutries, tanto magis febrem impedies. Si uero aliquando paulo tardius ipsos nutriui, febris quidem facta non est. Calor autem modicus ipsis accedet, ut si diutius moreris nutrire, tali caliditate excalescet, ambiguum ut sit an febrem appellare ipsam oporteat. Si uero duę horę post horroris initium factæ fuerint, manente adhuc horrore etiam tunc nutrire oportet. Verum prædicere quod febricitabunt hi febre non molesta, ad quam exudationes consequentur. Et hoc facto, & lauare oportet, & rursus nutrire. At postquam sedatus est horror, incepitque febris cum contractione, non amplius nutriendi sunt illo tempore. Declinante uerò exacerbatione statim alantur, & ne expectetur donec febris integre quiescat. Detur etiam potus aqua calida in uigore amplior. In omnibus enim squalentibus affectionibus non cessant exacerbationes, priusquã aut balneis, aut alimentis humectantibus rigentur. Quosdam uero etiam declinatione incipiente: Alios autem uigore exacerbationis instante nutrio. Fames enim in his temperaturis, maxime febrientib. non simpliciter nociua est, sed si quid aliud perniciosa. Aut enim ex fame in ardentes febres incidunt, ex quibus si non morte præuenti fuerint, in habituales delabuntur, & ex his rursus in tabem. Aut statim ab initio habitualis febris ipsis coincidit. Proinde à principio sic nutrire oportet eos qui talem temperaturam habent. Quum uero aut ex lassitudinibus, aut ira, aut curis pluribus, aut uigilia, aut tristitia, aut ex omnibus simul commissis, corpore uehementer resiccato, febris inuaserit, squalidam quidem habens cutem, ardentem autem caliditatem, timor profecto est talem hominem habituali febre corripiendum esse, & præsertim in æstate, & sicca ac calida constitutione. Opus igitur habent tales humectantibus ac frigefacientibus edulijs ac potibus. Qui enim temperatura calidi ac sicci sunt, hi etiam necessario uires debiles habent. Non enim fieri potest, ut corpus calidum ac siccum, ubi febricitet uires ualidas habeat. Cõuenit igitur quàm celerrime per ptisanæ succum, aut sorbitiones ex alica nutrire, & paululum panis insuper exhibere, atq; sic per frigidæ potum ægrum curare. Extinguitur enim statim ac sedatur febris perfecte, si non inflammatio aliqua ipsi adest, neq; humorum putrefactio. Si tamen magnum detrimentum futurum coniectaris, exhibitionem eius inhibe, & per ea quæ extrinsecus corpori adueniunt ac adhibentur, curationẽ molire. Forinsecus autem adueniunt, aer nos ambiens, & quæcunq; humectare ac frigefacere solent medicamenta. Et ad hæc aquarum dulcium balnea. Si itaq; ambiens nos aer temperatus fuerit, utendum est eo uelut habet, nihil amplius moliẽdo. Si uero aut multum calidus est aut frigidus, calido quidem uice uersa excogitãdę sunt subterraneæ domus, frigidæq;, ac quæ uentis perflantur ad septentrionẽ conuersę. Auras quoq; ipsis quasdam proprias excogitabimus. Aliquando ex Euripis in quos plures aquæ salientes se præcipitant. Aliquando aqua frigida ex uasis in uasa transfluẽte. Hæc uero statim etiam somnum conciliant. Respergenda est etiam domus assidue frigida aqua pura. Et rosæ multæ, aut uitium pampini, aut myrtus per terram sternantur: Aut aliæ quædam plantæ frigefacientes. Arcenda est ab ingressu hominum copia. Nam & hoc domum calefacit. Si uero frigidissimus est aer, uelut in hyeme maxime, per tegumenta corpus foueatur. Frigus enim densat ac constringit cutem, & humorum qui intus aduruntur defluxiones transpirare prohibet. Maiorem enim ex frigida inspiratione utilitatem fore noscendum est, quam ea est quæ ex cutis perfrigeratione contingit. Similiter autem & in his quæ forinsecus imponuntur, eligenda sunt frigefacientia citra fortem adstrictionem, densationemq; ipsius cutis. Et non solum quæ frigefaciunt, sed etiam quę compage corporis fuerint partium tenuium, quantum eius reperire est in frigefacientibus aut citra ammixtionem alterius uehementis qualitatis. Est autem simplicissimum medicamentum ex humectantibus ac perfrigerantibus, quo & ad ignem sacrum utor, & ad pudendorũ inflammationes in principio. Ceram albissimã in duplici uase liquato, & in aquã frigidam diffundito, ac manibus emollito diu eam eluens. Deinde similiter ipsam liquatam, in aliam aquam diffundito, & rursus tertio idem facito. Ad hanc autem ceram sic lotam, rosaceum ex optimo oleo omphacino prępáratum adijcito, ut sit quidem ceræ unc. j. rosacei uero triens. Hæc similiter in duplici uase liquato, & ab igne ablata, moueto, donec aliquantulum frigefiant. Postea in mortarium diffunde, & pistillo fortiter tere, aqua potabili ac frigidissima paulatim instillata quantum satis est, & tandem fictili puram aquam habente excipe, & aquam quotidie permuta. Hoc pharmacum tenui linteo inductum impone, non super totum pectus, uelut quidam faciunt, neque super tota pręcordia, sed illo maxime loco in quo multæ caliditatis sensus percipitur. Permutetur autem pharmacum semper priusquam manifeste calefiat. Aliud epithema optimũ. Rumicis acuti succus polẽta tenui ammixta, duplicato linteo detrito excipiatur, & frigidus imponatur. Facit & portulacæ succus, & semper

niui

peruium, cum uuæ acerbæ succo & polenta. Item tribuli uiridis succus, & polygoni, ac seridis, & lactucæ cum polenta. Sed & ipsa horum folia trita imponito. Bonum pharmacum etiam hoc est: Palmularum pinguium carnem exemptis membranis, cum posca moratiore ad flacciditatem usque coctam, & cum tenuissima polenta tritam impone. Si uero aridius hoc uidebitur, ex prædicto cerato parum, aut rosacei optimi minimum quiddam ammisce. Bonum etiam pharmacum est rosarum succus cum tenui polenta. Et ipsæ rosæ tritæ impositæ. Et hæc quidem assumimus multum frigefacere uolentes. Si uero moderate hoc facere uoluerimus, non modica est copia emplastrorum leniter perfrigerare potentium. Ego enim noui, imposito aliquando frigido medicamento præcordijs, hominem euestigio difficulter spirasse: alium autem statim tussiuisse. Et paulo post amborum accidens quieuisse, frigido pharmaco sublato. Balnea porrò dulciũ ac calidarum aquarum, aut potius temperatarum, utilissima sunt omnibus, siccam ac calidam temperaturam habẽtibus. Lauandi autem sunt quemadmodum hectici, in secunda balnei domo, corpore ex aqua & oleo calido perfuso, & ipsis statim in temperatæ aquæ soliũ locatis. Deinde etiam in frigidæ solium. In frigida tamen moram diutius trahere nõ oportet. Si uero inflammatio alicuius uisceris accedat, balneum recusare oportet. Illud tamen nosse expedit, quod si quando inflammatio principalis partis in talibus febribus ac corporibus coinciderit, omnino morientur. Et præsertim si pulmonis, aut membranæ costas succingentis, aut uentris, aut hepatis inflãmatio fuerit. Nam quantum ad inflammationes harum partium attinet, minime nutrire oportet. Quantum uero ad uiriũ debilitatem, sæpe nutrire oportet. Quare necessarium est, ut aut dum non nutrimus, uires exoluamus: aut dum nutrimus, inflammationes augeamus.

De febribus hecticis ac tabidis. Cap. XXXIIII.

Hectica, hoc est, habitualis nominatur febris, quum ad tantam immodestiam uenerit caliditas præter naturam, ut in habitu sit ipsius solidę essentię similaris corporis cordis. Et propterea ægre solubilem habet structuram. Primum igitur calor præternaturalis eliquat, & resiccat, ac consumit essentiam in partibus uelut ex humore concretam, qualis est pinguedo, & caro: Deinde uero propriam humiditatem consumit, ex qua corpora nutriuntur. Quæ sane circunfusa est ac instar roris dispersa, circa omnes animalis partes. Hinc autem transit ad carnosum genus, quod fibris & membranosis partibus solidorum corporum insitum est, quod sane disciden tes coqui tollunt, fibras uero abiciunt. Exactum autem eius complementum in hoc est, si ipsa solida similarium partium essentia siccior facta est, quando & tabida febris uocatur. Duplex est autem genus hecticarum febrium. Quædam enim ex ipsis post febres ardentes plerunq; fiunt, aut absque adeo in longum extentas, ut temporis progressu humorem corporis cordis consumpserint. Aut manente adhuc humiditate fientes, & cordis corpus occupantes, hinc incenduntur: quemadmodum lucernarum flamma ex funiculo, superstite adhuc in lucernis oleo. Et hæc quidem una est ipsarum generatio. Altera uero quum ab initio statim irruerint, primam generationem diarijs similem facientes, ob tristitiam, & iram, & lassitudinem ampliorem simul cum ardore factam. Has igitur non difficile est curare. Eas uero quæ in tabem procedunt, sanare impossibile est. Natura enim ipsarum calida est & sicca, simile quidam patiente corde, quale quid patitur funiculus in lucernis: ubi plurimum fuerit exustus. Qui enim exustus est comminuitur, ut neq; si largum oleum affuderis, luculentam flammam excitare possis. Proinde parua hæc & infirma flamma circumcirca tremit, semper amplius minor euadens, donec fuerit extincta. Facilis autem cognitu est hæc febris. Priusquam enim contigeris pulsus ac caliditatem, oculos immodice cauos uidebis, uelut in foueis quibusdam sitos, & gramas in ipsis reperies siccas, & squallidam quandam affectionem, qualis his fieri solet qui per totũ diem in sole æstiuo multũ puluerem percurrunt. Perijt autem & ipsorum coloris uitalis flos. Et cutis circa frontem sicca est ac circumtensa. Et plerunq; palpebris nictant, uelut somno grauati. Est autẽ hæc affectio non somnus, sed impotentia uigilandi. Et tempora sunt collapsa, ut loci caui appareant. Et quid aliud quàm ossa & cutis sunt in totum? ut etiam si denudatum consideraueris uentrem, neque aliquod intestinum, neque uiscus aliquod saluum esse putes, & præcordia uehementer retracta esse ad thoracem, & cutem totam siccam ac obaridam, & si destenderis digitis appræhensam, uelut corium quoddã producitur. Febris itaq; exacte tabida incurabilis est uelut dixi. Tabescit enim in ipsis totum corpus, instar arboris extreme arefactæ, aut ob flammę uicinam, aut ob uehementem ac immodicam siccitatem. Atq; hęc est quam senectam ex morbo uocant. Tela enim corpus fit in his qui secundum naturam ad extremam senectam perueniunt citra febrem, paulatim extincto in ipsis insito calore. Verum eorum qui secundum naturam consueuerunt, mors sine molestia contingit, ob frigiditatem ac siccitatem imminens. Tabida uero febris non solum sicca, sed calida affectio est. Hæc igitur uelut dixi incurabilis est. Illud porrò omnibus febribus hecticis commune est ut debiles sint & æquales semper, à prima die usque ad extremam respirationẽ.

Maximum autem & minime ambiguum naturæ ipsius signum habebis, si cibum homini præbueris. Alimento enim accepto accenditur calor, & pulsus augetur ad magnitudinem ac uelocitatem. Et quod in ipsis contingit simile est ei quod accidit in calce ac lapidibus calefactis. Si enim frigidissimam aquam ipsis affuderis multo calidiores apparent uapor se in ipsis caliditate, ab humida essentia irrigata. Donec igitur aliquid humidę essentię seruatur, hectica solū febris est. Quum uero in periculum uenerit, ut non amplius supersit aliquid humiditatis, exacta iam tabes, Marasmus græcis dictus, consistit. Nos autem earum solum curationem aggredimur, quæ sanari possunt.

Hecticarum febrium curatio. *Cap. XXXV.*

HEcticas febres omni modo statim refrigeramus, priusquam progressæ in tabem desinant. Caput autem curationis ipsarum in humectantibus, ac frigefacientibus consistit, tum his quæ foris adhibentur, tum quæ intra corpus accipiuntur. In quibus est & aer qui inspiratur. Omnes igitur hecticos, etiam si iam principium tabescendi acceperint, absque hoc ut alia febris ipsis siti implicata, aut propter humorum putrefactionē, aut cum principalis partis inflammatione, confidenter lauato, citra omnem tamen laborem, ut ne uires exoluantur. Deferatur itaq; æger in lecto ad balneum. Præparata autem ipsi sindone calida, in ipsa ad primam balnei domum gestetur. Sint autem quatuor qui sindonem teneāt, in singulis angulis unus: Deinde in prima domo nudatus, ad secundam portetur. In qua toto corpore ex oleo tepido dulcissimo perfusus, ad tertiam domum feratur, & in solium locetur. Sit autem aer balnei temperatus, & humidus præparetur, parietibus aqua calida respersis. In ipsa uero solij aqua temperata abunde quiescat, moderate in sindone uectus, nulla corporis perfusione fiente, neque itē capitis perfusione. Hinc autem extractus à quatuor adolescentibus sindonem gestantibus, in frigidam aquam confertim mergatur, ne minimum quidem moræ in ipsa trahens. Statim autem alius paratam habens sindonem aliam, ipsi inijciat, & alius aliam simili modo: demissus autem in lectum, mollibus linteis lenissime detergatur. Postea uero unctus & uestibus contectus ad domum in lecto referatur. Sit autem & domus balneo uicina. Eos quidem igitur qui iam tabescunt, lauare oportet uelut dictū est. Qui uero in hecticis febribus sunt nondum tabescētes, hi etiam citra sindonem lauari possunt. Deferendi tamen & hi sunt ad domum siue in lecto, siue in uehiculo quopiam, aut lectica, deinde oleum ipsis infundendum, uelut dictum est. Et postea ad calidam aquam ducantur, ut in illa immorentur. Deinde ad frigidam prodeant, ut nullam omnino moram in ipsa trahant. Atq; ita detersi ac inuncti ad domum reducantur. De balneis igitur satis dictum est. Consequens est ut de alimentorum uiribus addamus. Quod quidem igitur frigidos, & humidos conuenit esse cibos hecticis febribus profuturos, omnibus manifestū est. Tales autem sunt, ptisanæ succus frigidus acceptus, & alica uelut ptisana preparata, conuenit etiam panis aqua frigida madefactus. Verum nullius horum frigiditas sincera sit, ueluti potus. Nā quæ bibuntur, & cito calescunt, & meatus penetrant. Quæ uero eduntur aut sorbentur, diutius in uentre perseuerantia, perfrigerant ipsum si immodice fuerint frigida. At ubi iam diuturna est febris lac asininum dādum est, diligenti animaduersione habita, ne in uentre in caseum coaguletur. Hoc uero aliquando etiam ipse ęger nos docebit, ut qui suæ naturæ habet experimentum. Quandoq; autem nos ipsos depręhendere oportebit paulatim ad eius usum progrediendo. Fugiēda est autem quantum eius fieri potest, mellis mixtura in omnibus hecticis febribus. Dandum uero est primum lac asinæ in cubiculum adductæ, quo calidum adhuc lac potetur. Si quidem igitur probe fuerit concoctum, & nō corruptum, copia eius augeri potest, ut in exhibitione cyathus dimidius addatur. Reliqua uero dięta facienda est, uelut in siccis uentris intemperaturis, uelut proprio loco dicetur. Quanto autem hecticarum febrium caliditas maior illis est, tanto frigidioribus auxilijs opus habet, & diligētia ampliore, ut ne dāmnum aliquod consequatur, ex fortiorum auxiliorum usu.

FINIS.

DE FEBRIBVS,

ARABVM MEDICORVM, ET IVDAEORVM,

Tomus Secundus.

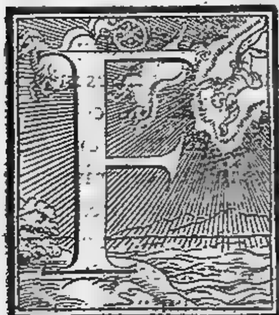
AVICENNAE DE FEBRIBVS

TRACTATVS QVATVOR.

Tractatus Primus de Febre ephimera.

De diffinitione Febris, & generibus febrium. Cap. I.

FEBRIS est calor extraneus accensus in corde, & procedens ab eo mediantibus spiritu & sanguine per arterias & venas in totum corpus: in flammatur in eo inflammatione, quę nocet operationibus naturalibus: non sicut caliditas irę & laboris: cum non ultimatur: nec cum non peruenit ad hoc ut sit accensa, & noceat operationibus. Et sunt quidam hominum qui diuidunt febres in duas diuisiones: primas scilicet in febrem ægritudinem, & in febrem accidens: & ponunt febres apostematum de genere febris accidentis: Et intentio quidem sermonis eorum est hæc, quod febris ægritudinalis est illa inter quam, & causam quæ non est ægritudo non est medium, sicut febris putredinis: putredo enim est causa eius absq; medio: & non est putredo in seipsa ægritudo: immo est causa ægritudinis. Febris uero apostematis est accidens apostemati existens, dum est apostema, sequens ipsum: & apostema est ægritudo in seipso. Et contradicenti quidem inest ut dicat: quoniam si propterea quod febris apostematis sequitur caliditatem eius, & sequitur uel cōcomitatur dolorem ipsius, uidetur ut sit febris accidens; tunc oportet ut sit plurimum febrium ephimeratum accidens: & si ipsa sequitur putredinem, quę est in apostemate, tunc apostema non est causa eius prima, unde est apostema: immo quantum ad putredinem, quæ est in ipso: causa igitur eius quæ est essentialis, est putredo, & apostema non est causa eius nisi per accidens. Et dicimus quod si non significauerint per febrem accidens, hoc: immo non intellexerunt per eam, nisi quod ipsa sequitur apostema inuentum, per inuentionem apostematis: similiter est dispositio febrium putredinis per comparationem ad putredinem. Verum occupatio in huiusmodi contradictionibus est illud, quod non confert in scientia medicinæ aliquid: & facit medicum procedere ex arte sua ad inquisitiones, quæ fortasse impediunt ipsum ab arte sua: procedamus ergo secundum id quod consuetum est. Dicamus ergo propterea quod febres apostematum, & oppilationum sunt febres accidentes, & aliæ febres sunt ægritudines; tunc conueniens est ut dicamus, Quoniam propterea quod omnia quę sunt in corpore hominis sunt tria genera, scilicet membra continentia illud, quod est in eis de humiditatibus, & spiritibus, quorum comparatio est comparatio parietum balnei: Et humiditas contenta, & eius comparatio est comparatio aquæ balnei: Et spiritus animalis, & uitalis, & naturalis, & uapores sparsi, & comparatio eorum est comparatio aeris balnei. Et accensum cum caliditate extranea inflammatione prima est illud quod quādo ipsum extinguitur infrigidatur quod ei uicinatur: & quādo infrigidatur illud quod est uicinum ei, non oportet ut ipsum extinguatur: immo possibile est ut remaneat, & redeat, & calefaciat illud quod ei uicinum est, existens unum istorum trium generum extra, quę non inuenitur in homine genus corporeum. Et si accendatur febris in membris radicalibus accensione prima: sicut accēditur adustio: uerbi gratia: in parietibus balnei, aut in folle ferrarij, aut in olla coci, tunc illud genus febrium nominatur febris hæctica. Et si accenditur febris accensione prima in humoribus: deinde accendatur ex eis in membris sicut accidit: ut effundatur aqua calida in balneo, & igniantur uel calefiant parietes eius, causa ipsius: aut ius cali-

dum in olla & accendatur olla causa eius, tunc illud genus febrium nominatur febris humoris. Et si accendatur febris accensione sua prima in spiritibus, & uaporibus: deinde accendatur ex eis in membris, & humoribus: sicut accidit, ut perueniat ad balneum aer calidus, aut accendatur ignis in eo, quare calefiat aer eius, & perueniat ad aquã, & parietes: tunc genus illud febris nominatur febris ephimera: quoniam est accensa in re subtili, quæ resoluitur cum uelocitate: & raro pertransit diem cum nocte sua: nisi conuertatur ad genus aliud febrium. Hæc ergo diuisio febrium est per modum propinquum diuisioni euenienti per differentias. Et diuiduntur febres alio modo. Dicitur enim quòd de febribus sunt febres acutæ: & de eis sunt non acutæ. Et de eis sunt chronicæ: & de eis sunt non chronicę: Et de eis sunt nocturnę: & de eis sunt diurnæ Et de eis sunt salubres rectæ: & de eis sunt habentes accidentia horribilia. Et de eis sunt dimittentes: & de eis sunt inseparabiles. Et de inseparabilibus sunt quędã, quibus insunt intesiones & remissiones seu tepores. Et de eis sunt similes. Et de eis sunt calidæ. Et de eis sunt frigidæ habẽtes rigorem, aut horripilationẽ. Et de eis sunt simplices. Et de eis sunt compositæ.

De præparatis ad febres. *Cap. II.*

Dixerunt quidam quòd corpora uehementius præparata ad febres sunt corpora calida, & humida: & proprie cum humiditas est fortior caliditate: & isti quidem fœtidi sudoris, & urinæ, & egestionis. Et corpora calida & sicca iterum sunt præparata ad febres acutas, & incipiunt prius ephimeræ, deinde festinant ad putredinem, & adustionem: & quandoque faciunt cadere in hecticam. Et sequuntur ea ambo, quæ æquantur in humiditate & siccitate, & dominatur caliditas: & ista sunt de genere eorum in quibus incipit febris uaporis calidi, deinde permutatur ad febrem humoris. Postea illa in quibus æquantur calor & frigus, & multiplicatur humiditas, & istis quidem febres putredinis accidunt secundum plurimum incipientes. Et corpora frigida & humida, & frigida & sicca, sunt lõginquiora corpora à febribus, & proprie ab ephimera.

De horis febrium. *Cap. III.*

Febrium horę sunt sicut reliquarum ęgritudinum: principium, & augmẽtum, & status apud vltimum, & declinatio. Et sunt quandoq; istę horę vniuersales. Et sunt quandoq; particulares secundum quemlibet paroxysmum, & timor est in principio vsque ad statum: apud declinationem vero nõ moritur æger ex ipsa febre, nisi per id quod dicemus de causa. Et principium quidem est hora, in qua calor naturalis præfocatur à materia submergente ipsum in membro, & est hora, in qua nõ apparet digestionis, aut diuersitatis eius contrarię digestioni vestigiũ. Et principium quidem est inuentum in omni ægritudine. verum quandoq; occultatur, sicut est eius occultatio in synocho, & epilepsia, & apoplexia. Et quando principium est occultum paucorum accidentium, existimatur quod non sit principium in ea. Et similiter quãdoq; in die primo febrium acutarum videtur nubes, & signũ maturitatis, & existimatur quod non sit ei principium: & nõ est ita. Et augmentum quidem est hora in qua commouetur caliditas innata ad resistendum materiei motu manifesto, & apparent signa digestionis: aut signa cõtraria digestioni. Et status est hora in qua vehemens est pugna inter naturam & materiam: & apparet victoria vnius ambarũ earũ super aliam: & est hora pugnæ: & eius spatiũ est in habentibus paroxysmos acutos, paroxysmus vnus, & non cognoscitur nisi per illum qui sequitur ipsum: aut duo paroxysmi, & cognoscitur in tertio eius: & non addit super illos ambos, vt in pluribus, nisi in ægritudinibus macronoxijs: fortasse enim assimilantur paroxysmi plures in omnibus iudicijs suis: & illic apud statum completur vestigium digestionis aut contrarij eius. Et declinatio quidem est hora in qua calor innatus iam dominatur materiei, & vincit eam: & existit in congregationis eius separatione. s. rei post rẽ, & tunc alleuiatur caliditas intrinseca, & expellitur ad extremitates donec resoluitur, & multoties accidit error. Et status quidem diuersificatur in ægritudinibus. Aegritudinum enim valde acutarum longinquior status est vsque ad quatuor dies: & febres ephimerę sunt de hac summa: verũ tamen ipsæ non numerantur acutæ, quoniam nõ sufficit in acuitate ægritudinis, vt sit status eius proximus, immo sit de ægritudinibus habentibus timorem. Et sequuntur eas, febres acutæ absolutæ, & sunt illæ quarum status est vsq; ad septimum diem sicut febris adustiua, seu causon, & tertiana continua. Et ex eis sunt, quæ sunt minus acutę quam illę, & sunt illæ quarũ status peruenit vsq; ad quatuordecim dies, & quæ sunt post illas sunt acutę chronicę vsq; ad. 21. diem, postea sunt chronicæ vsq; ad. 40. & 60. & quod est supra id. Et cognitio quidem ægritudinum acutarum in gradibus suis, & chronicarum, est iuuatiua in regimine cibi ægri secundum quod dicemus in sequentibus. Et plures quidem febrium complent principium, & augmentum, & statum in paroxysmo vno: & faciunt paroxysmum alium declinando. Et febres quidem diuersificantur in his temporibus: de eis enim sunt, quarum augmentum prolongatur: et de eis sunt quarum declinatio prolongatur.

Cognitio horarum uniuersalium ægritudinis, & proprie status. Cap. IIII.

COgnitio horarum ægritudinis uniuersalium quandoq; est ex specie ægritudinis: nam spasmus siccus, & epilepsia, & apoplexia, & squinantia sunt ex acutis ualde. Et tertiana pura, & causon de acutis non ualde. Et quartana, & paralysis de macronoxijs. Et quandoq; ex motu ægritudinis: nam si paroxysmi sunt breues, significant quòd status est propinquus: sicut tertiana pura, tempus enim paroxysmorum eius est ex tribus horis vsq; ad quatuordecim horas: & si sint prolixi, significant ꝙ materia est grossa, & status longinquus: sicut in tertiana non pura. Et si non fuerint illic paroxysmi, immo materia eius fuerit acuta sicut synochi, tũc ægritudo erit acuta: Et si fuerit materia eius grossa frigida, aut decliuis ad grossitudinem, tunc ęgritudo erit nõ acuta. Et quandoq; ex forma seu figura, quoniã si ipsa extenuetur vel tornatilis fiat velociter, & contabescant facies & hypocondria, tunc ægritudo erit acuta, & si remãserint cũ dispositione sua, tunc ægritudo non erit illius acuitatis. Et quandoq; est ex virtute ægri cui velociter aduenit debilitas: quare est ęgritudo acuta: aut non apparet illud, & est ægritudo non acuta. Et quandoq; est ex ætate, & tempore, nam in tempore calido, & ętate calida festinat status ęgritudinum: & in tẽporibus frigidis, & ætatibus frigidis tardatur status ægritudinum: & similiter est dispositio regionum. Et ex pulsu, nam si est velox, frequens magnus, tunc ægritudo est ad acuitatem decliuis: & si non, tunc non est acuta. Et ex rigore, nam si est prolixi spacij, tũc ęgritudo est decliuis ad prolixitatem: & si est breuis spatij, tũc ęgritudo ad acuitatem tendit. Et quãdo nullo modo est rigor, tũc ipsa est ex breuiori genere ipsius. Et cognoscuntur horę ęgritudinis quandoq; ex parte horarum paroxysmorũ, nam si fuerint procedentes secundum antecessionem superfluentem, ad illum qui antecessit superfluitate tendente ad additionem tunc ægritudo erit in augmento: quoniam de ægritudinibus sunt, quæ currunt vsq; ad finem horarum suarum secundũ additionem, & sunt quãdoq; de genere tertianę, & de genere quotidianę & cum iam steterint post antecessionem, & steterint superfluitates, tunc sine dubio erit ægritudo in statu. Et seruans horam vnam est longi spatij: & si postponũtur, tunc ægritudo est in declinatione. Et similiter cognoscitur dispositio horarum ex augmento accidentium febris, & statione eorum, & declinatione ipsorum, & ex additione paroxysmorum eius in longitudine, & breuiatione ipsorum: & fortasse diuersificantur & non assimilantur. Et quandoq; cognoscuntur ex dispositione euacuationum: nam cum accidit in paroxysmo aliquo sudor, aut ventris fluxus, & paroxysmus secundus qui est post ipsum est in similitudinẽ vehementiæ primi, & fortitudinẽ eius, aut supra ipsam, tũc euacuatio eius est propter multitudinem, nõ propter fortitudinem, & ægritudo iudicatur longa. Et quandoq; cognoscuntur ex parte digestionis secundum quod diximus, & contrarij digestionis. Verbigratia quãdo apparet sputum cum digestione aliqua, aut vrina in qua est nubes aliqua, tũc est principium augmenti: deinde quandoq; multiplicatur illud, & apparet, aut contrarium eius, tunc est status: & iterum quando apparet digestio, aut contrarium eius velociter ex sputo, aut nube, tunc scias quod status est propinquus: & si tardatur, tunc scias, quod status est longinquus. Cognitio autẽ horarum particularium sic accipitur: nam hora principij paroxysmi est hora in qua coarctatur pulsus, & tu iam sciuisti intentionem eius: & plũbeus fit color extremitatum, & infrigidantur extrema, & proprie extremitas auris, & nasi, vsq; ad horã in qua sentitur sparsio caliditatis. Et quandoq; associatur principio alteratio coloris, & pigritia, & angustia, & tarditas motuum, & profunditas somni, & mollificatio palpebrarum, & grauitas sermonis, & horripilatio ĩter spatulas, & in dorso, & fortasse accidit in eo rigor fortis, & quãdoq; accidit cursus saliuæ, & saltus temporum, & tinnitus aurium, & sternutatio, & tensio membrorum corporis. Et uehementius quidem debilitatur virtus propter debilitatem quæ est in principio, aut statu. Et horæ augmenti medietas prima est hora, in qua pulsus incipit apparere, & magnificari, & velox fieri, & spargitur calor in toto corpore secundã æqualitatem, & medietas eius altera est hora, in qua non cessat hæc caliditas sparsa cum æqualitate augmentari. Et hora status est hora in qua remanent caliditas sparsa cum æqualitate, & accidentia cum dispositione sua, & pulsus fit maior quam vnquam, & fit vehemẽtius velox, & frequens. Et hora declinationis est hora in qua ĩcipit diminutio, & incipit pulsus tẽperari, & ęquatur. Deinde illa ĩ qua incipit corpus sudare, & perducit ad eradicationẽ. Et multoties quidẽ accidit apud mortẽ dispositio, quę est sicut declinatio, & est quasi ęger euaserit: & non oportet vt tu occuperis in hoc, immo cognoscas dispositionẽ pulsus, & an magnificetur, & fortis fiat. Et si tibi videtur, ponã tibi exemplũ de tertiana. Attende ergo ꝙ in tertiana in pluribus dispositionibus incipit horripilatio: deinde frigus, & rigor, postea sedatur rigor, & minoratur frigus, & incipit calefactio: postea æquatur calefactio, deinde additur: postea stat: deinde incipit minui vsquequo eradicetur. Et scias ꝙ tẽpus ægritudinis prolõgatur, aut ꝓpter multitudinẽ materiei, aut propter grossitiẽ eius, aut ꝓpter frigus eius. Et quandoq; adiuuãt ad illud tempus frigidum, & regio frigida, & ætas frigida, & debilitas caloris innati, & spissitudo seu densitas cutis.

Sermo vniuersalis de febribus ephimeris. Cap. V.

CAusę omnium specierum febris ephimerę sunt causæ primitiuæ calefaciẽtes essentia liter, & calefacientes per accidens de summa occurrentium, & assumptorum.s.in cibo, & in potu & passionum corporearum, & animalium,& ex doloribus,& apostematibus extrinsecis.& quandoque quædam ex eis sunt ex oppilationibus,quarum causa non est primitiua,& non perueniunt causę earum cum vehementia sua ad hoc, vt pertranseat illud quod inflammat spiritum: nam si pertranseat illud, faciunt cadere in hecticam:aut in speciem febrium humorũ quam dicemus. Causæ enim primitiuæ plerunq; mouent antecedentes: quod si mouerint eas ad putredinem,erunt febres putredinis. Et sunt quidã hominum qui existimant, quod febris ephimera non fit nisi ex labore spiritus,& corporis,& illud est error. Et istæ quidem fębres secundum plurimum recedunt in die vno,& raro pertranseunt tertium diem. Nam si pertranseant illam quantitatem,existimatur de esse earũ, quod ipsæ permutatur. Et intentio quidem permutationis est, quod accensio caliditatis pertransit spiritum:aut ad corpus, aut humorẽ. Licet sint de hominibus qui dicant, ꝙ ipsa quandoque remanet sex diebus,& consumitur integra consumptione:cui nõ esset similis, si permutaretur ad genus aliud. Et hæc quidem febris est facilis curationis, & difficilis cognitionis: & similiter principiũ hecticæ. Et homines quidem velocius cadentes in febres ephimeras, & qui vehementius læduntur ab eis, si erretur in eis, sunt illi in quibus calor & siccitas sunt magis vincentes: quoniam perueniunt velociter ad hecticam, & tertianam. Deinde illi in quibus calor & humiditas vincunt, quoniam perueniũt velociter ad febrem putredinis. Deinde illi in quibus calor est plus. Deinde illi in quibus est plus siccitas. Et cum illi, qui habent complexionem siccam & calidam, accidit fames, & associantur ei vigilia, & labor animalis, & labor corporeus, festinat ad ipsum febris ephimera cũ horripilatione quadam. Quod si non succurratur, & cibetur statim, festinabit ad ipsum febris putredinis.

Signa propria febrium ephimerarum, distinguentia eas ab alijs. Cap. VI.

DE proprietatibus earum est, quod ipsæ non fiunt à causis antecedentibus: neq; incipiũt cum coarctatione,& est ꝙ ipsæ nõ incipiũt secundum plurimum cũ rigore, & frigore extremitatum,& profundatione caliditatis, & declinatione ad pigritiam,& somnum, & submersionem pulsus, & diuersitatem eius, & paruitatem ipsius. Immo fortasse accidit in principio earum similitudo frigoris, & horripilationis, & pũctio: cuius causa est vapor chymi mali, & remouetur velociter:& accidit, sed raro rigor propter multitudinem vaporum lædentium lacertos propter punctionem suam plurimam superfluam. Et est eius inflammatio non mordicatiua aspera, immo bona, sicut caliditas corporis laborantis, & ebrij. Et cũ est vrina in primo die digesta,& pulsus bonus, tunc iudica quod est febris ephimera: & illud ideo, quoniam vrina non alteratur in ea in quantum ipsa est ephimera, & est sedimẽ eius digestum, nõ decliue ad colorem humoris, & est quandoque nubes eius pendens, & quandoq; est natans boni coloris, & quandoq; accidit vt non ęquetur color eius, tñ eius substãtia est ęqualis: et nõ alteratur color eius, nisi propter id ꝙ associatur ei de causa alterationis vrinæ: quamuis non sit illis febris ephimera ex eo ꝙ dicemus in ephimera ex labore, & similibus ei. Et pulsus est decliuis ad spissitudinẽ,& fortitudinẽ, & magnitudinẽ nisi in ea quę est à passionibus debilitantibus, & nisi fuerit in stomacho humor mordicatiuus, aut frigidus, aut causa alia de his, quæ purificant pulsũ ꝑter febrẽ. Et raro quidẽ diuersificatur: si vero diuersificetur, erit ei ordo: nam si diuersificetur illud, tunc erit propter causam aliam antecedentem febrem, aut associatam ei, sicut est labor vehemẽs, aut mordicatio vehemens in visceribus, & similia his. Et quandoq; accidit vt induretur pulsus propter frigus vehemens, & inspissans infrigidans, aut propter caliditatẽ solis vehementem exiccantem: aut propter vehemẽtem laborem exiccantem, aut famem, aut angustias, aut vigilias, aut euacuationes: Et quandoq; festinat in eo dilatatio, & tardatur constrictio: & nõ festinat plusquã naturalis nisi raro, & cum velocitate pauca, quoniam necessitas euentationis in eo est vehementior, quã necessitas educendi vaporem corruptũ: vapor nanq; in eo nõ est corruptus cõparatione sui ad ęqualem: immo est calefactus cõparatione sui ad eum. Et cũ ambiguus sit tibi pulsus, & constrictio ipsius, tunc scias ex anhelitu: Et pulsus quidem reddit post eradicationem eius ad consuetudinẽ eius naturalẽ in illo corpore, & hoc est signum bonũ. Et scias penitus, ꝙ quoties vrina & pulsus sunt boni, significant ꝙ febris est ephimera: & quando non sunt boni, non oportet vt nõ sit ephimera, multoties enim est in ea vrina tincta, & pulsus diuersus, & debilis, & paruus. Et de illis, quæ significant ꝙ ipsa est febris ephimera, est vt sit principiũ eius facile, & leue: & sit augmentũ eius nõ addens supra duas horas, & neq; associẽtur statui accidẽtia vehemẽtia. Et in febre putrida est cõtrariũ, & vt nõ accidãt in ea accidentia praua: & nõ sit in ea acuitas caloris vehemens, & minorentur cũ ea dolores: ꝙ sicũ ea dolor fuerit capitis, aut dolor alius nõ sit fixus īseparabilis post eradicationẽ eius: & hoc quidẽ significat ꝙ ipsa est ephimera. Et plurimum

rimum quidem eradicationis eius fit per sudorem, & humorositatem similem sudori naturali, non humoroso: & non sit uehemens superfluitas iterum in quantitate sua: immo appropinquat sudori naturali in quantitate sua sicut est proximus ei in qualitate sua. Si enim uideris sudorem plurimum, tunc febris erit non ephimera. Et de eis de quibus febris ephimera experitur, est ut ingrediatur balneum habens eam: cumq; mora fecerit euenire in eo quasi horripilationem non consuetam, scitur quod febris est febris putredinis: & egrediatur habens eam ex balneo illico: & si nihil alteratur à dispositione sua tunc febris est ephimera.

Permutatio febris ephimeræ. Cap. VII.

CVm expedit ut febrem ephimeram patiens cibetur, & errat medicus super eam, & non cibat ipsum: permutatur febris in corporibus cholericis ad hecticam & incensiuam, & in corporibus carnosis ad synocham, quæ est absq; putredine: & fortasse permutatur ad illam, quæ est cum putredine. Et similiter quando necessariũ est adiutorium in aperiendo poros, & rarificando corpus, & non fit, fit inflammatio in humoribus retentis in corpore inflãmatione qua fit calefactio cum fortitudine, & fit putrefactio.

Signa permutationis febris ephimeræ ad febres alias. Cap. VIII.

SIgnificatio illius est, quòd ipsa declinat absque sudore, aut humorositate: aut cum sudore absq; mundificatione per sudorem: & est declinatio longa difficilis, & absque mundificatione pulsus. Immo remanet in pulsu aliquid, & remanet dolor capitis si fuerit: & hoc totum significat permutationẽ ad febrem putrefactionis humoris aut ad sanguineam & si causæ fuerint vehementes, aut prolongetur mora eius, permutabitur ad hecticam. Quod si ad hecticã permutetur, videbis tactum arteriarum calidum valde: & uidebis febrem similem, uel fixam, & in omnibus membris additur calefactio super repletionem: & in tempore acceptionis cibi: aut videbis pulsum seruare æqualitatem cum duritie, & paruitate. Et videbis signa reliqua, quæ diximus de signis hecticę. Et quando permutatur ad genus febrium sanguinis: quod nominatur synocha absq; putredine: uidebis additionem, & repletionem caliditatis: & inflammationem faciei. Et quandoq; permutatur ad febres putredinis, apparent horripilatio, & diuersitas pulsus, & paruitas, & coarctatio: & est caliditas mordicatiua sicca, & uehementia accidentium. In urina autem fortasse remanet digestio rei præcedentis, & in pluribus nõ apparet in ea digestio.

Curationes febris ephimeræ secundum modum vniuersalem. Cap. IX.

IN omnibus speciebus febris ephimeræ oportet, ut afferantur super corpora patientium eas, ea quæ nutriant eos nutrimento bono cum uelocitate digestionis: quoniam febriens est æger: & æger est læsus, & lęsus non digerit aut tarde digerit. At quibusdam eorum conceditur quiescere seu deliciari in ea: sicut patienti febrem ex labore, & angustia, & fame, & illis in quorum corporibus cholera plurima est. Et qui conqueritur se pati horripilationem in principio, degluttiat cibum infusum in aqua, & uino ut sit magis penetrans: & isti quidem cibantur etiam in principio febris. Et quibusdam prohibetur quiescere seu deliciari in ea, & innuitur eis ut fiat subtiliatio regiminis sicut in patiente febrem ex oppilatione, & soliditate, & ex apostemate. Et melius quidem est ut postponatur cibatio usq; ad declinationem, nisi in illis quos excepimus. Et aqua frigida quidem oportet ut non prohibeatur in principio rei, quoniam virtus est fortis: quare non timetur debilitas eius: & est melior cura in infrigidando spiritus. uerum si fuerit illic debilitas in visceribus, & febris iam extẽditur, seu prolongatur, aut fuerit febris ex oppilatione, tunc melius est vt de ea non multum sumatur. Et conceditur eis balneum cum eorum paroxysmus cõsumitur in febribus ephimeris propter intentiones de quibus est humectatio. & de eis est prouocatio sudoris, & rarificatio pororum, & de eis est infrigidatio in secunda dispositione: & prohibetur ubi timetur casus putredinis. Et nõ oportet ut euitet balneum nisi habens eam ex oppilatione, quandoq; enim balneum generat ægritudinem putridam: & similiter patiẽs eam ex satietate nauseatiua, nisi in fine rei, & cum dilatantur pori, & descendit nauseatiua satietas: illic enim oportet vt balneet. Et habens catarrhũ nõ balneetur, nisi sit adustius. Et omnes habentes febres ephimeras oportet, ut non prolongent moram in aere balnei, immo in aqua eius quantum uolunt, nisi habentes eam ex soliditate, & ex spissitudine: eis enim conuenit, ut prolongent moram in aere balnei donec sudent. Inunctio autem si fuerit effundendo, aut liniendo tantum, oppilat poros. Et in curatione omnis febris ephimeræ, quæ est ab oppilatione extrinseca, aut intrinseca, fricatio aperit poros habentis eam, deinde si obuiat humiditati plurimę, resoluit eam, & si obuiat humiditati paruæ, exiccat corpus. Euacuatione autem non indiget aliquis eorum nisi habens oppilationem repletionalem, & habens nauseatiuam satietatem. & qui habent febrem ephimeram ex soliditate, cuius corpus est repletum.

Species febris ephimeræ. Cap. X.

DE febribus ephimeris sunt, quæ omnino comparantur ad dispositiones animales. Et de eis sunt quę comparātur ad dispositiones corporeas. Et de eis sunt, quæ proportionantur ad res quæ eueniunt deforis. Et de comparatis ad dispositiones animales est illa, quæ fit ex angustia, & illa quæ fit ex tristitia, & illa quæ fit ex existimatione, & cogitatione, & ira, & vigilijs, & somno, & tranquillitate, & timore, & gaudio. Et de proportionatis ad dispositiones corporeas sunt illę quę comparātur ad res, quę sunt actiones & motus: & de eis sunt, quæ comparantur ad non actiones & motus, & ad contraria eorum. Et comparatæ ad res, quæ sunt motus, & contraria eorum est illa, quæ fit ex labore: & illa, quæ ex tranquillitate, & illa, quę fit ex euacuatione: & de eis est febris ephimera ex dolore; & de eis est febris ephimera, quæ est cum syncopi, & de eis est illa, quę fit ex fame, & de eis est illa, quę fit ex siti. Et de comparatis ad ea, quæ non sunt actiones, est illa, quæ fit ex oppilatione: & de eis est illa, quæ fit ex nauseatiua satietate: & de eis est illa, quæ fit ex apostemate: & de eis est illa, quæ fit ex asperitate uel siccitate cutis. Comparatæ autem ad res, quæ accidunt deforis sunt, sicut illa, quæ fit ex adustione solis, & sicut quæ fit ex condensatione cutis facta ex frigore, & facta ex ablutione cum aquis stypticis. dicam itaque unamquamq; earum cum curatione sua.

De febre ephimera ex angustia, & signis eius. Cap. XI.

QVandoq; accidit ex motu spiritus ad inferiora, & conculcatione eius in eis propter superfluitatem angustiæ febris spiritualis. Cuius signa sunt igneitas vrinæ, & acuitas eius: ita ut habens eam sentiat acuitatem ipsius, propter dominium siccitatis in ea: & est motus oculi ad clausionem decliuis: & est oculus submersus propter resolutionem cum quiete teporis, & facies est tendens ad citrinitatem propter profunditatem caliditatis. Et pulsus est ad debilitatem, & paruitatem decliuis: & forte declinat ad duritiem.

De cura. Cap. XII.

OPortet ut habens eam multiplicet introitum tinæ, & ponat plurimum suæ intentionis in balneatione cum aqua balnei absq; aere eius, & multiplicet eam inunctionem cum oleo post illud: oleum enim est magis iuuatiuum ei quam balneum. Et vtatur lætificātibus, & odoriferis frigidis. Et ponat super pectus suū epithemata infrigidantia ex mucilaginibus, & succis, & aquis boni odoris, & sumat in potu vinum plurimæ commistionis: est enim bonum medicamen ei.

De febre ephimera ex heam. Cap. XIII.

QVandoq; accidit ex multitudine tristitię propter rem quæsitam motus laboriosus, spiritum calefaciens, faciens cadere in febrem: cuius signa sunt similia signis eius, quæ est ex angustia: nisi quia motus oculi cum profunditate sua, propter resolutionem est ad partem extrinsecam: & pulsus non est demissus depressus: immo est in eo eleuatio aliqua cum debilitate: si ipsa debilitas fuerit cum eo. Et cura eius est sicut cura eius, quæ est ex angustia.

De febre ephimera ex cogitatione. Cap. XIIII.

QVandoq; accidit ex multitudine cogitationis in rebus, febris similis illi, quæ est ex angustia & tristitia, nisi quia motus oculi est ęqualis, non ad clausionem, neq; ad exitum decliuis, & est decliuis ad profunditatem: & pulsus est diuersus in eleuatione & depressione & plurimum quidem est ęqualis: Et facies est ad citrinitatē decliuis. Et cura eius est cura illius, quæ est ex tristitia.

De febre ephimera ex ira. Cap. XV.

QVandoq; accidit propter superfluitatem motus spiritus ad exteriora in dispositione iræ, calefactio superflua accensa in spiritu. Cuius signa sunt rubedo faciei, nisi permisceatur ei timor, quoniam citrinatur: & inflatio faciei similis ei, quæ inflatur in dormitione: Et sunt oculi rubei tendentes exterius propter vehementiam motus spiritus ad exteriora. Et quādoq; accidit quibusdam eorum tremor, propter motum humoris: aut propter debilitatem naturarum: Et est aqua rubea, acuti tactus propter acuitatem suam. Et quandoq; est cum ea aliquātulum claritatis. Et pulsus est grossus, plenus, eleuatus, frequens.

De cura. Cap. XVI.

FAc eos quiescere, & fac ut occupentur lætificantibus, & narrationibus, & vocibus bonis & ludis mirabilibus: & fac eos ingredi balneum in aqua tepida, non plurimi caloris: & inungantur plurimum cum aliquo oleo plurimo: illud enim est magis conueniens eis, quam aqua calida. Et cibentur eis, quæ infrigidant, & humectant: Et prohibeantur à uino omnino: non enim est eis via ad ipsum.

De febre ephimera ex vigilijs. Cap. XVII.

QVandoq; etiam accidit ex vigilijs febris ephimera: cuius signa sunt, antecessio vigiliarum, & grauitas palpebrarum, & fortasse nō aperit eas, & profundatio oculi propter resolutionem, & inflatio palpebrarum propter corruptionem cibi, & multitudinem vaporis: Et conturbatio vrinæ propter priuationem digestionis. Et debilitas pulsus: Et citrinitas faciei propter malitiā digestionis: Et inflatio eius propter tumefactionem factam ex malitia digestionis, sed non est cum rubedine, sicut in illa quæ est ex ira.

De curatione. Cap. XVIII.

CVratio autem eius est ociari, & quiescere, & dormire, & embrocare caput cum eis, quę infrigidant & humectāt: & balneum humidum, & cibi bonorum chymorum: & inunctiones humectantes. Et vinum est ex rebus magis conferentibus eis: & sumant in potu ipsum sine timore, nisi fuerit dolor capitis.

De febre ephimera ex somno & quiete. Cap. XIX.

A Spiritu quandoque resoluuntur vapores calidi per vigilias, & motus. Cum ergo prolungatur somnus, & tranquillitas, & non resoluuntur: accidit ex eis calefactio spiritus & febris eius. Cuius signa sunt ista, significāt enim eam antecessio somni, & tranquillitas plurima, & proprie, quæ non est in consuetudine, & cadit contrarium consuetudinis, & significat ipsam repletio vaporosa pulsus.

De curatione eius. Cap. XX.

CVratio eius est sudatio in aere balnei, & ablutio æqualis cum aqua calida, & paucitas cibi, & declinatio eius ad id quod infrigidat, & humectat ipsum, & eaercitium temperatum, & non oportet vt bibat vinum.

De febre ephimera ex gaudio. Cap. XXI.

QVandoq; accidit ex gaudio febris, sicut illa quæ fit ex ira. Cuius signa sunt proxima signis eius, quæ est ex ira, nisi quia forma oculi est forma guadentis, non formā irascentis. Et est frequentia in pulsu minor. Et cura eius est proxima curationi eius, quæ est ex ira.

De febre ephimera ex timore. Cap. XXII.

QVandoq; accidit ex timore febris secundū semita, quę accidit ex angustia. Proportio nanq; timoris ad angustiam, est proportio iræ, ad gaudium, ex hoc, quòd motus timoris est ad interiora, & iræ ad exteriora, & fit subito, & aliorum modorum fit gradatim. Cuius signa sunt proxima signis eius, quæ fit ex angustia: nisi quia diuersitas in pulsu est vehementior: & forma oculi eius est forma territi. Curatio eius est proxima curationi eius, quę fit ex angustia: & oportet ut securetur à timore: & ueniatur ad eum cum nuntijs gaudere facientibus: & uinum confert eis.

De febre ephimera ex labore. Cap. XXIII.

LAbor quandoq; peruenit ad summum in calefaciendo spiritum, ita ut fiat febris nocens operationibus, & est plurimi nocumēti, & grauitatis ipsius super vitalem, & animalem. Signa sunt antecessio laboris, & additio calefactionis iuncturarum super alia: & sensatio lassitudinis: & siccitas corporis. Et quandoq; accidit in fine eius humectatio, si fuerit labor temperatus, & non fuerit calor exicans, aut frigus prohibens sudorem. Si autē labor fuerit superfluus, minoratur humectatio, & sudor: & quandoque sequitur ipsum tussis sicca propter communitatem pulmonis: & fit pulsus eius paruus debilis: & quandoq; declinat ad duritiem: & vrina est citrina, acuta propter motum, & subtilis propter resolutionem.

De cura. Cap. XXIIII.

CVratio eorum est trāquillitas, & balneatio in tina: & inunctio cum fricatione leui super iuncturas: & acceptio cibi boni chymi, humectantis, secundum quantitatem qua digeratur, de genere carnium pullorum, & hœdi, & piscium petrososum. Et quoniā virtutes eorum sunt debiles, tunc non oportet vt confidant de se, posse digerere, quod digerebāt in dispositione sanitatis: immo minus illo. Et propter hoc cibentur eis, quorum paucum nutrit plurimum, sicut ea quę diximus: & sicut vitelli ouorum sorbilium, & testiculi gallorum sunt eis boni. Quidam tamen existimauerunt: quod oportet vt patientium lassitudinem regimen plus subtilietur quam aliorum: sed illud non est rectum. Et oportet vt sumant de fructibus humidis. Et sumant in potu vinum plurimæ commistionis, si fuerint assueti: aut iuleb, & aliud, si non fuerint consueti. Et oportet vt eorum inunctio sit plurima, quam inunctio aliorum cum oleo aliquo vt humectentur eorum membra, & iuncturæ exsiccatæ: & iterum vt mollificetur illud quod accidit eis de tensione. Et oleum viol. est de oleis melioribus eis. Et oportet vt communicet inunctio eorum copori: & proprię capiti, & collo, & spondylibus dorsi,

dorsi,& iuncturis omnibus: & proprie post balneationem. Et oportet vt mollificētur strata eorum,& aromatizentur indumēta eorum,& sedilia eorū: & si indigent iteratione balnei propter reliquias, iterentur omnia quæ scripta sunt in capitulo suo.

De febre ephimera ex euacuatione. *Cap. XXV.*

QVandoque accidit ex commotione humorum post ventris solutionem motus spirituum superfluus, & inflammans in ipso febrem propter multitudinem lassitudinis, quæ sequitur ipsam. Et quandoque faciunt eam medicinæ solutiuæ,propterea quod calefaciunt. Et quandoq; sequitur phlebotomiam,propterea quod redire facit humiditatem vaporum:& sanguinitatem earum ad furiositatem cholericam.

Curatio. *Cap. XXVI.*

OPortet vt subtilietur vel ingenietur in retinendo naturam per ea quę sunt ordinata in capitulis suis:& vt cibetur ęger cum eo,quod confortat plus: secundum quantitatem qua digeratur,de eis quę infrigidāt & humectant & sint in eo pontica, styptica:& ponantur super stomachum emplastra,& embrocę confortantia calefacta, non tepefacta. Nam omne tepidum est mollificatiuū, & resoluit virtutem. Et de hac summa est lana infusa in oleo nardino, aut oleo frigidiore eo,aromatizato: & exprimatur adeo, donec separentur ab ea partes olei. Et ponantur super cor,& hepar ea,quæ infrigidant.

De febre ephimera ex dolore. *Cap. XXVII.*

DOlor quandoq; calefacit spiritum adeo, donec inflammetur febris. Signa. Dolor in capite, aut oculo, aut aure, aut dente, aut iuncturis, aut extremitatibus, aut colica, aut hæmorrhoidibus, aut alijs de doloribus furunculorum.

De cura eius quæ fit ex dolore. *Cap. XXVIIII.*

REgatur dolor cum eo quod oportet in capitulo suo, deinde curetur cura eius, quæ fit ex labore. Quod si timeatur ex potu vini motus doloris,non detur in potu.

De febre ephimera ex syncopi. *Cap. XIX.*

QVandoq; accidit ei,cui superuenit syncopis propter agitationem motus spirituum calefactio, quæ conuertitur in febrem:& quandoq; remanent de ea post ablationem timoris in syncopi reliquiæ. Signa. Vicinitas syncopis, & casus virtutis absq; signis febrium aliarum, quæ non sunt ex febribus ephimeris. Et pulsus in ea est diuersarum dispositionum. Quandoq; enim cadit,& destruitur, quando vincit frigus: Et quandoq; fit velox, & apparet,cum dominatur caliditas: & similatur pulsui patientium extenuationem exiccatiuam, in duritie cum dispositione pulsus vermicularis.

Curatio. *Cap. XXX.*

CVra eius est cura syncopis, & dare cibos velocis digestionis, boni chymi, de illis quos sciuisti: & si indigueris vt des in potu vinum, fac: & non cures de febre. Cum ergo liberatur ex syncopi,& remanet febris,similis ei, quę est cū extenuatione, curetur cū eo quod est in canone de infrigidatione, & humectatione.

De febre ephimera ex fame. *Cap. XXXI.*

QVandoq; acuuntur vapores in corpore quando non inueniunt, nutrimentum, & generant febrem: Et eius pulsus est debilis, paruus, & quandoq; declinat ad duritiē. Curatio. Cibatio quidē in febre est sicut ex sorbitionibus factis ex Kist hordei cum oleribus, & post illas cum cibis bonis confortātibus: Et balneetur, & effundatur super caput eius aqua plurima tepida:& sedeat in ea, & humectetur corpus eius cum eis, quæ sunt sicut oleum viol. & rosſ.& cucurbitinum.

De febre ephimera ex siti. *Cap. XXXII.*

HAec proxima est ei quæ est ex fame:& est dignior vt accidat propter defectū aquæ cum qua sedatur caliditas fortis in vaporibus. Curatio. Est dare in potu aquam frigidam & aquas fructuum frigidorum,& proprie granatorum. Et humectare corpus cum rina. & si possibile est ei balneatio cum aqua frigida, faciat.

De febre ephimera ex oppilatione. *Cap. XXXIII.*

OPpilationes fiunt in poris cutis, propter siccitatem eius, & paucitatē ablutionis, & multitudinem pulueris,& propter frigiditatem. Et propter ablutionem cum aquis frigidis stypticis. Et propter adustionem solis. Et quandoque fit in villis venarum, & in ramis earum, & orificijs ipsarum, & cursibus seu vijs earum. Et cum dicitur febris ephimera ex oppilatione, non innuitur nisi ad hanc speciem. Nam accidit vt minoretur resolutio, & multiplicetur reple-

repletio, & coarctatio, & priuetur respiratio, & aggregetur vapor plurimus, calidus, & non resoluatur, & tunc eueniat caliditas superflua, & dum perseuerauerit eius inflammatio in subtiliori ex corporibus, quod est spiritus, erit febris ephimera. Quod si inflammatur in sanguine, est species famosa sinochæ, quam dicemus: & est illa, quę est de summa febrium humorum, & non est propter putredinem, immo est propter inflammationem, & ebullitionem. Quod si perducat illud ad putredinem, quam facit opilatio & priuatio respirationis, permutatur ad febres putredinis. Et huiusmodi quidem oppilatio, aut fit ex multitudine humorum & sanguinis, aut ex grossitudine eorum, aut ex uiscositate eorum: aut propter casum rei de causis oppilationis in instrumẽto, non in meatu sicut frigus constringens, aut apostema coarctans, aut nascentia rei: aut aliud de illis quarum te oportet rememorari. Et hæc quidẽ febris de febribus ephimeris parum permutatur ad hecticam: quoniam corpus in ea est plurimæ materiæ. Et in hac febre iterum est sitis, & inflammatio, & adhærentia caliditatis: & urina media inter igneam, & fuscam. Et hæc febris est difficilis ad cognoscendum, cuius similitudo est proxima similitudini febrium humorum. Et hæc febris quandoq; remanet vsq; ad diem tertium, & in eo quod est post ipsum, si sunt opilationes plurimæ fortes. Et non sint oppilationes cum inspissatione cutis causatæ deforis: & si sunt oppilationes paucæ, festinat eius eradicatio, si non fuerit error. Et hæc febris inter febres ephimeras, quandoq; accidit, & redit propter fixionem oppilationis, quæ est causa quare fiunt ei sicut paroxysmi. Et hæc quidem febris multoties permutatur ad frigus, & horripilationem, & significat quòd ipsa sit putrida. Et cùm illa quæ est ex opilatione facit accidere dolorem in latere sinistro post phlebotomiam lateris dextri non est excusatio iterationis phlebotomiæ: præcipue cum sedatur febris, & perseuerat dolor. Signa. Quando accidit febris ephimera non à causa primitiua, & est longæ declinationis, tunc existima, quòd ipsa est ex opilatione, & proprie quãdo declinat sine euacuatione rorida. Et verificant existimationem suam signa repletionis, in corporibus plurimi sanguinis, & generãtibus eũ: aut grossorum humorum, viscosorum. Et differentia quidem inter ea ambo est, quoniam si oppilationes in eis sunt propter grossitudinem humorum, & viscositatem eorum, significant ea signa nota eis, & non est illic inflatio corporis, & rubedo, & tensio, & ad summum non sunt illic signa multitudinis. Et in illis in quibus causa est repletio, sunt signa repletionis ex rubedine faciei, & exuberatione venarum, & inflatione, & tensione, & alia apparentia. Et si superfluunt oppilationes, pulsus est paruus: & si non superfluunt, non oportet ut minoretur pulsus. Cura. Cum causa est multitudo humorum, & repletio, tunc oportet ut in principio properes ad phlebotomiam, & euacuationem. Et ut phlebotomes eũ cum iam non febrit, tunc est melius. Et quando febrit, si non fuerit necessitas, tunc statio est magis conueniens: phlebotomia enim facit humores currere, & præmiscet inter eos. Si autem non fuerit excusatio, tunc non oportet ut postponatur, & tardetur phlebotomia, & euacuatio. Deinde fiat occupatio in eius quę aperiunt oppilationes, & mundificant meatus. Et non properes ante euacuationem ad mundificandos meatus, & apertionem. Illud enim fortasse sit causa ad attrahendum humores subito ad quosdam meatus, & inuiscandum in eis: & illud est res in qua sunt errores plurimi: & fortasse addit in oppilationibus, si fuerint grossi, & proprie si meatus in creatione sua fuerint stricti. Verum phlebotomia iterum, & euacuatio quandoq; educunt superfluitates fumosas, facientes coarctatione sua hanc febrem, & prohibent, ut permutetur ad putredinem: & proprie cum ad ultimum facis eam peruenire, & facis approximare syncopi. Et si non sentis multitudinem humorum, immo sentis oppilationes, & quòd ipsæ sunt accidentes à grossitudine eorum, & uiscositate ipsorum: tunc fortasse non indiges phlebotomia superflua, & euacuatione superflua: immo indiges apertione. Et apertio quidem est cum abstergentibus ex medicinis, & cibis. Et propterea quòd ęgritudo est febris, non est possibile ut redeas in aperiendo ad abstergentia calida: immo ad illa quę sunt inter syrupum acetosum purum, usq; ad illum qui est cum seminibus, & aqua endiuiæ usq; ad aquam fœniculi. Et cibus sit ille in quo est ablutio: & non in quo est uiscositas, sicut Kist hordei. Et zuccarũ cũ hoc quod ipsum est propinquũ cibo, est in ipso apertio, & abstersio: non est ergo malum si misceatur cũ Kist hordei. Demum oportet ut cõsideres cũ euacuaueris, si necessaria fuerit euacuatio eius, & facta fuerit apertio sicut cum eis quæ diximus, an minuatur febris, & deficiat, & an, si paroxysmos habuerit, frangatur, & debilitetur paroxysmus eius secundus à primo. Et considera urinam: & si inuenis eam non priuatam digestione: & in pulsu, & si inuenis eum non significare putredinem, procedes secundum hoc regimen. Et intromitte ęgrum in die tertio post paroxysmum in balneum, hora mollificationis paroxysmi expectati, si fuerit febris, usque ad quinq; horas. Et inunge eum: & frica ipsum cum rebus in quibus est abstersio æqualis, sicut quod est inter farinam fabarum usque ad farinam orobi, & farinam radicum lilij, & aristolochię emollitæ cum aliquantulo mellis & aquę. Quod si fueris ausus uti fortiori hoc, tunc utere spuma baurac. Et si eaistimas quòd balneum al

terat naturã eius in aliquo, & facit accidere quasi horripilationem, non moretur in eo ictu oculi: oppilationes enim istæ non sunt de genere earum, quas aperit balneum. Cum ergo egreditur de balneo, nõ oportet ut approximet cibo, neq; uino, nisi post securitatem ex paroxysmo. Si autem exigit dispositio ut cibetur aliquantulum, & non tolerat: detur in potu id in quo est apertio, sicut aqua hordei subtilis, plurimę aquę, pauci hordei, plurimæ decoctionis, decocta cum apio. Quod si paroxysmus non iteratur ei, tunc balnea eum secundo, si desiderauerit illud, & ciba ipsum. Et si fuerit paroxysmus diminutus à paroxysmo primo, & vrina fuerit bona, tunc confide in ueritate curationis, & paucitate oppilationis: & cura eum post eradicationem eius, sicut curasti, & ciba ipsum. Et si uenerit paroxysmus sicut fuit, aut fortior illo, & urina non fuerit sicut oportet, tunc ægritudo est tendens ad putredinem: & curatio eius est curatio putredinis.

De febre ephimera ex nauseatiua satietate, & repletione. Cap. XXXIIII.

QVandoq; accidunt ex nauseatiua satietate uapores mali, ex quibus accenditur caliditas, & inflammantur spiritus, quare accidit febris & proprie in corporibus cholericis: & in illis qui non habent amplos poros. Nã plurimum superfluitatum eorum uaporat uaporationes famosas: & minoratur in eis eructuatio acida. Et de illis qui sunt uehementius dispositi ad illam, sunt illi qui incipiunt post nauseatiuam satietatem uti exercitio, & motu, & ire sub sole, & balneatione postquam accidit eis hoc: multiplicantur enim in eis vapores fumosi: & proprie quando habuerint in corporibus suis dolorem & mordicationem, & proprie in uisceribus eorum. De materia uero eructationis acetosæ, & in habentibus eam, raro contingit ut generetur febris. Si autem generetur erit debilis: immo nõ generatur. Et existimamus febrem generatam cum eructuatione acetosa esse propter causam aliam à satietate nauseatiua. Et isti quidem cum eorum soluuntur naturæ, iuuantur ualde, & remouetur febris eorum propter expulsionem superfluitatis superfluæ fumosæ. Et diuersificatur quidem curatio eius, cuius retinetur natura ex illis, & cuius soluitur. Et si natura illius, qui febrit ex nauseatiua satietate, leniatur duabus ascellationibus, aut tribus, deinde phlebotometur, fortis fit super eam fluxus ventris: & fortasse fiet fluxus hepaticus, quem significabunt pulsus cordis, & nigredo linguæ. Et similantur accidentia febris ephimeræ ex repletione accidentibus febris conclusæ: rubent enim oculi, & facies ualde, & fit inflammatio uehemens, & magnificatur pulsus, & fit velox: & rubet urina. Amplius cum plus remanet, non excedit tres dies. Et scias, quòd febris ephimera ex nauseatiua satietate quandoq; uenit cum periodis quatuor, aut septem, & cum hoc est febris ephimera, verum pulsus eius est sanus. Signa eius sunt alteratio eructuationis ad acetositatẽ, aut fumositatem. Cum ergo alteratur eructuatio ad sanitatem, indicat sanitatem. Et urina quidem istorum est priuata digestione aquosa. Et quando causa nauseatiuę satietatis est uigilia, est in facie, & faucibus eorum inflatio: & in palpebris eorum est grauitas.

De cura. Cap. XXXV.

PAtiens hanc nauseatiuam satietatem non euacuatur quin aut sit natura eius non soluta, aut sit soluta. Quod si natura eius fuerit non soluta, tunc conuenientius est ut soluas eam. Et si fuerit aliquid cibi, aut fæcis, aut grauitatis remanens in stomacho, tunc oportebit ut facias uomere ipsum, deinde solue eum. Et considera ubi inuenit grauitatẽ. & considera tũc, an sit rectius euacuare illud cũ clysteribus, & suppositorijs, aut cum aliquo, ꝙ bibitur de super ut soluat, aut deponat, aut digerat. Et significat illud, ꝙ rectius est de hoc dispositio eructuationis: fortasse.n. necessariũ erit, si fuerit cibus stans desuper, & sit difficilis uomitus, vt non aspiciatur ad febrem, sed administretur diapepereon, vt præcipitetur, & descendat cum digestione; aut administretur, quod est debilius eo: & administrentur embrocę, & empiastra digestiua cognita in capitulo digestionis: & solutiua cognita in capitulo solutionis. Cum ergo descenderit, tunc aut egredietur per seipsum, aut iuuabitur cum suppositorio. Et toleretur fames super eum tamdiu, donec non remaneat hæsitatio in destructione satietatis nauseatiuæ: deinde sumat cibũ leuem, uelocis digestionis, boni chymi. & festinatio ad famem, & ad somnum, est ex eis quæ sunt sufficiens curatio uel sufficiens adiutorium in alleuiatione repletionis. Quod si natura fuerit soluta, considera an res, quæ euacuatur, sit illud quod est corruptum. Et si fuerit illud, non retineatur donec totum euacuetur usq; ad postremum eius. Et expecta declinationem paroxysmi, & fac ingredi ipsum tunc balneum, & ciba ipsum, nisi fuerit illic superfluum destruens uirtutem: tunc enim non facias ipsum ingredi balneum, immo ciba ipsum, & conforta stomachũ eius cum rebus, quas scies, & quarum quædam scriptæ sunt in capitulis de solutione ventris: & de illis est lana infusa in oleo, in quo est uirtus absinthij, aut etiam in oleo nardino postquam fuerit expressa, & separata fuerit ab ea maxima pars olei. Et si perseuerat solutio, & inuenis id, quod egreditur, absq; genere eius, quod corru-

ptum est, administra oleũ de cydonijs bonum, recens secundum hunc modum, & oleum de mastice: & non est iterum in oleo nardino contrarietas eis. Et fortasse administrabimus cerataria, & proprie quando non suffert dispositio strictu ram eorum super ventres eorum. Et quandoque indigemus emplastris fortioribus hoc, de emplastris prædictis in cholirica passione. Et da eis in potu aquas fructuum, si desiderat eas: & da ei ad comedendum illud cuius alleuiatur nutrimentum, & facilis fit digestio, sicut testiculi galli & pisces alradradi, & præmitte super illud aliquid de fructibus, & succis, & robub stypticis. Et si abscinditur de appetitu aliquid, admoue ipsum cũ eis, quæ sciuisti, & proprie cum eis, quæ fiunt ex cydonijs. Et cum expeditus fueris: non est malum, ut administres ei electuarium forte de illis, quæ digerunt, & confortant stomachum, & aperiunt oppilationes: & illud post ablationem febris, & accidentium. Et iter quidem ad phlebotomiam est, ut non fiat in ea, donec declinet: tũc enim fiat: & illud quod prius datur in potu, est aqua hordei. Et cibus sit sicut ille, qui fit de agresta cum cucurbita, & amygdalis paucis. Et infrigidetur locus eius, & odoramentum eius, & trochisci de camphora in quibus non ponitur reubarbarum.

De febre ephimera ex apostemate. **Cap. XXXVI.**

FEbres sequentes apostemata interiora sunt putridæ. Et quandoq; associatur eis hectica: & non sunt de numero febrium ephimerarũ. Apostemata uero extrinseca, sicut sunt furunculi, & exituræ, vel bubones, quæ eueniunt in ea, & proprie apostemata magna, quæ fiunt in membris glandulosis, & in carnibus, quæ vocantur molles, sicut illa, quæ fiunt in inguinibus à superfluitatibus hepatis, & in ascellis à superfluitatibus cordis, & sub aure à superfluitatibus cerebri, quandoque sequuntur febres, & non euacuantur quin aut sit illud, quod peruenit ex eis ad cor donec igneat ipsum calefactio sola, aut cum putredine: quod si fuerit calefactio sola: tunc erit de genere febrium ephimerarum. Et si fuerit calefactio cum putredine, tunc erit de genere febrium apostematum intrinsecorum. Et plurimum, quod accidit de istis febribus sequentibus apostemata sequentia causas primitiuas ex vlceribus, & scabie, & doloribus, & percussionibus, & casibus, ad quæ expelluntur materiæ, & retinentur in uijs apud carnes molles, est de genere febris ephimerę. Et plurimum, quod accidit de istis febribus sequentibus apostemata, quorum causæ sunt antecedentes, sicut repletiones & oppilationes præteritæ: sunt putridæ, & secundum plurimum febres sunt radices, & apostemata sunt sequentia, licet quandoq; accidat è contrario. Et Hippo. nominauit has febres, malignas, quę ex eis sunt ephimeræ, & quæ non sunt ephimeræ. Et febres quidem sequentes ea secundum plurimum sunt ephimerę, & si non sunt ephimerę sunt malæ. Et plurimum quidem harum sequũtur apostemata sanguinea: & quandoq; accidunt sequentes erysipilam, & similia ei. Signa earum sunt ea, quæ diximus de antecessione apostematum ante eas. Et facies est inflata & rubea, augmentata in his duobus super dispositionem sanitatis. Et non est caliditas vehementer mordicans, quamuis sit multitudo eius in eis: quoniam huiusmodi apostemata sunt sanguinea, nisi sint febres sequentes erysipilam: & tũc istis febribus succedit humectatio uel roritas resudans à corpore, & est pulsus in eis uelox, magnus, frequens propter repletionẽ & caliditatẽ. Et est urina aquosa alba propter cursum materierum ad apostemata, & ulcera. Cura: Oportet ut antecessio fiat in ea cum phlebotomia, & fluxu uentris. Et curetur apostema cum eo, quod oportet in capitulo suo. Et subtilietur regimen: & non bibat uinum omnino: & non cibetur, nisi post declinationem completam. Et necessaria sunt extinguentia, & infrigidantia humectantia: & emplastra infrigidata cum niue super membrum infirmum apostemosum: ita ut non noceant apostemati, neq; faciant ipsum crudum: immo infrigidetur uia inter ipsum, & cor, infrigidatione penetrante in profundum.

De febre ephimera ex siccitate vel asperitate. **Cap. XXXVII.**

HAec febris iterum sequitur priuationem resolutionis propter oppilationes non profundatas. Et plures quidem hominũ cum dimittũt consuetudines suas balneandi, febriunt. Et plures eorum sunt illi, in quorum corporibus generatur uapor cholericus, propter cõplexionem corporum eorum, & ciborum ipsorum, & aquarum ipsarum, malarum, & propter dispositiones eorum accidentes ex uigilijs & labore. Curatio eius est extinctio, & administratio balnei, & sudare in eo post declinationem. Et fricari cum eis, quæ sunt sicut furfur, & farina fabarum, & amygdalarum amararum, & semen melonis, & aliquid de alasnan, & baurac. Et sit cibus eius extinguens, & humectans: & uinũ eius sit plurimæ commistionis. Et iterum balneũ mustoties.

Febris ephimera ex calore. **Cap. XXXVIII.**

QVandoq; accidit ex calore aëris, & calore balnei, & similium, febris ephimera. Et plurimum illius non accidit nisi ex vehementia caloris Solis. Et est prima suspensio eius

eius cum spiritu animali: cum primum, quod eo læditur, sit caput: calefacit enim aer eius, & peruenit ad cor, & fit febris: deinde spargitur in totum corpus. Et quandoq; fit eius suspensio cum corde propter caliditatem anhelitus: & quando custoditur caput à calore. Sed illa, quæ ex Sole accidit, plurimum imprimit in cerebro & capite: & propter illud, qui non est mundus, impletur caput eius. Et illa, quæ non fit ex Sole, sed fit ex diebus canicularibus, & ex balneatione, & ex alijs, impressionem facit in cor. Signa sunt causa eueniens ex uehementia inflammationis capitis in parte solari cerebri. Et fortasse est cum grauitate, & repletione, si non fuerit corpus mundum. Et magnitudo anhelitus in parte cordiali. Et illud, quod apparet de corpore uehemẽtis calefactionis calidius interiore eius. Et de illis quibus scitur, illud est quod sitis eius est minor siti illius, cuius caliditas, est illa caliditas, & est in hac habitudine contraria uel diuersa ei, quæ est ex densitate. Curatio. Est necessarium ut incipiatur in curatione eius cum eo, quod infrigidat ex embrocis super caput, & pectus: & ex oleis frigidis, & proprie oleo ros. infrigidato super niue, quod fundatur super caput, & pectus ex loco longinquo. Et detur in potu aqua frigida & quę currunt cursu eius: & sine cessatione eius fiat illud usque quo declinet febris. Cumq; aufertur ingrediatur tinam & non curetur de catarrho, si fuerit cum eo, & balnea eum cum aqua tepida: & non permittas aerem eius calefacere ipsum: & non timeas ex effusione aquæ calidæ super caput eius: quoniam ipsa humectat, & resoluit febrem: & necessitas ad balneandũ plus est, quàm necessitas ad fricationem. Cum ergo egreditur: inunge vehementer caput eius cum oleis frigidis, sicut est oleum rosaceum, & de nenufare.

De febre ephimera, quæ accidit ex soliditate uel condensatione cutis causatæ à frigore.

Cap. XXXIX.

QVandoq; accidit ex frigore, & balneatione cum aquis frigidis, ut condensentur pori extrinseci: & coarctentur uapores fumosi, secundum quod dictum est in illa, quæ fit ex siccitate uel asperitate cutis: quare accidit febris, & multoties perducit ad putridam. Et non perducit ad illam febrem, nisi quando vapor præfocatus est acutus, non suauis: suauis enim non generat eam. Signa eius sunt causæ: & corpus in ea in primis cum tangitur, non est uehementis caliditatis. Cumq; figitur manus, sentitur calor eleuari. Et pulsus non est in paruitate, in qua est in illa, quæ fit ex angustia, tristitia, & fame, quoniã nõ est illic resolutio: sed est uelox propter necessitatem s. attrahendi aerẽ: nisi sit frigus uehemẽs & fortasse declinat ad duritiem.

Et oculus non est profundus, immo quandoq; est inflatus propter vaporem coarctatum. Et urina quandoq; est alba, quoniã caliditas est præfocata: & quandoq; est tincta, quoniam caliditas, quæ resoluebatur ex poris expellitur ad uiã urinæ. Curatio. Cooperiantur in febre, donec sudent: cum ergo declinant, ingrediantur balneum, & balneentur cum aqua ad caliditatem decliui, & cum aere calido: & embrocentur super ipsos aquę in quibus decocta sunt, sicut amaracum, & anethum, & sisymbrium. Et fricetur cum eis, quæ diximus, quæ abstergunt poros, & mollificant eos. Et postponatur in eis inunctio vsquequo sudent, & fricentur, & balneentur cũ aqua calida ualde. Et oportet ut antecedat balneatio cum aqua, balneationẽ cũ aere: deinde inungatur cum aliquo ex oleis dilatantibus poros. Et fundatur super capita eorum sicut oleum de anetho, & Keiri, & de chamæmilla. Et cibentur cibis leuibus, & aromatizẽtur. Et sumant in potu uinum album, subtile, cõmistum: & est melius eis, quàm aqua propter id, quod est in eo de sudatione, & prouocatione. Et inunctio cum oleo aliquo patientibus ex labore, est magis iuuatiua, quàm patientibus ex soliditate.

De febre ephimera ex soliditate vel condensatione cutis causata ex aquis stypticis.

Cap. XL.

QVandoq; accidit illis, qui balneantur in aquis stypticitatem facientibus sicut super quam vincit uirtus aluminis, aut draganthi, ut uehemens fiat spissitudo pororum extrinsecorum, quare coarctantur eorum uapores: & accidit eis, quod diximus aliquoties: & multoties quidem perducit ad putredinem.

De signis. **Cap. XLI.**

SIgnificant eam causæ, & quod significatur de asperitate cutis, quasi ipsa exiccata sit præparata præparatione, qua præparantur coria: & sicut si tangatur cutis, infusa in aqua dragãthi: & est dispositio in additione caliditatis post tempus ex tactu manus sicut in alijs de illis, quæ accidunt ex oppilatione pororum. Et pulsus est debilior, & minor, & uehementioris uelocitatis. Et vrina est uehementius alba, & tenuis, sicut urina mulieris: & non est in corporibus eorũ detumitio uel extenuatio, neq; in oculis eorum profundatio. Cura. Oportet, ut curetur cum propinquitate curationis eorum, qui sunt ante eos: ueruntamen eis non datur in potu uinum, nisi post fiduciam uehementiæ amplitudinis pororum, nisi sit cõdensatio parua: fortasse enim tunc aperit eam uinum. Et oportet ut subtiliatio regiminis ipsorum sit maior: & mora

mora eorum in aere balnei, & balneatione eorum cum aqua calida maior. Et oportet ut tardetur inunctio eorum plus.

De febre ephimera ex vino. *Cap.* 42.

QVandoque accidit ex uino febris ephimera, & cura eorum est cura ebrietatis. Et fortasse indigent solutione cum aqua fructuum, & similibus, & phlebotomia, & uomitu, & proprie quādo perseuerat dolor capitis eorum. Et oportet ut ingrediatur balneū post declinationē.

De febre ephimera ex cibis calidis. *Cap.* 43.

CIbi calidi faciunt febrē ephimeram: & sicut illa, quę est ex Sole secundū plurimū, est cerebralis, & in spiritu animali: & illa, quæ fit ex balneo est cordialis, & in spiritu uitali similiter illa, quę fit ex cibo ē hepatica, & in spiritu naturali.

De cura. *Cap.* 44.

EIus curatio est prouocatio cum infrigidantibus notis: & solutio naturæ est melior cū siracost, & tamarindis. Et rectificare hepar cum eis, quæ sunt aqua endiuiæ, & oleum, & syrupus acetosus: & emplastra infrigidantia ex sandalis, & camphora, & aqua ros. & oleo, & succo eius, & ex succis olerum infrigidatis actu. Et extinctio cum cibis frigidis, & humidis.

Principium sermonis de febribus putridis & complementum sermonis est in febribus sanguineis, & cholericis.

TRACTATVS II.

Sermo uniuersalis de febribus putridis. *Cap.* 1.

PVTREDO accidit aut propter cibum malum, cum est præparatus ut putrefiat illud, quod generatur ab eo propter malitiam suæ substantiæ. Aut propterea, quod uelociter recipit corruptionē, quāuis sit bonæ substantiæ, sicut lac. Aut quoniam est aquosus, nutrimenti mali, remouens sanguinem à substantia sua uel grositie sua sicut illud, quod generatur à fructibus humidis ualde. Aut qm̄ est ex illis, quæ non conuertuntur ad sanguinē bonum: imò remanet humor malus frigidus, quē abhorret calor innatus, & putrefacit ipsum extraneus sicut ille, qui gn̄atur à cucumere, & citrulo, & piris, & similib. Aut pp maliciā artificij eius, aut horę ipsius. Aut ordinis eius scd̄m quod scis. Aut pp oppilationē prohibētē respirationē, & euētationē, pp cōplexionē corporis malā cū nō pōt digestionem facere bonā. Et sunt iterum uirtutes de illis, quæ nō faciunt in cibo aut humore aliquid, quare dimittunt eū crudū. Et hmōi quidem complexio aut generat humorem malū, aut corrumpit id quod generat pp abbreuiationem suam in digestione, & quia mouet eum motu pigro. Et istæ causæ sunt iuuantes in gn̄atione oppilationis generantis putredinē. Aut propter dispositiones extrinsecas ex aeribus malis, sicut est aer pestilentiæ, & aer lacunarum, & locorum infusorum in quib. madefiunt res ut linū & aspaltum. Et qn̄q; aggregatur de eis numerus rerū plurimus. Et plurimum causarum putredinis humorum est oppilatio. Et oppilatio quidem aut est propter multitudinem humoris, aut grossitudinem suam, aut uiscositatem sui. Et causę multitudinis humorū, & uiscositatis, & grossitiei humorum sunt notæ. Et generatio oppilationis est nota. Ergo qn̄ fecerint oppilationē, accidit putredo propter euentationis priuationem, & proprie cum fuerint succedentes ei motus in non sua hora super repletionē, & nauseatiuam satietatem. Et balneationes similiter aut statio sub Sole aut sumere calefacientia super repletionem: & dimissio cautelæ obseruatiōis digestionis in stomacho, & hepate, & succurrendi defectui si acciderit cum calefactione ipsorum amborum cum linimentis seu epithematibus, & fomentationibus, & uaporationibus. Et putredo quidem qn̄q; est cōis corpori toti: & qn̄q; est in membro propter debilitatem suam: aut propter uehementiam caliditatis suæ extraneæ, & suæ acuitatis, aut doloris eius. Et humor recipiens putredinem, aut est cholera cuius natura est ut illud quod ab ea uaporat sit uapor fumosus subtilis acutus aut sanguinis cuius natura est ut euaporet ab eo uapor subtilis: Aut phlegma cuius natura est ut illud quod euaporat ab eo, sit uapor spissus. Aut melancholia cuius natura est ut illud quod euaporat ab ea, sit uapor fumosus, spissus, puluerulentus. Et putredo quidem choleræ facit tertianam, & quæ currunt cursu eius. Et putredo sangui. facit cōclusam. Et putredo phlegmatis secundū plurimum, facit quotidianā: & quæ currunt cursu eius. Et putredo melancholiæ facit quartanam: & quæ currunt cursu eius. Et sangui. locus est intra uenas, quare putredo eius est intra uenas. Cholera autem & phlegma, & melācholia qn̄q; putrefiunt intra uenas: & qn̄q; extra uenas: & qn̄ putrefiunt extra uenas, si non est causa alia, neq; est putredo in apostemate intrinseco, quod det cordi putredinem cōtinuam, faciunt periodos quas diximus unicuiq; humori accidere & eradicari quāuis phlegmatica non eradicetur, quin ibi sint reliquiæ occultę. Et qn̄ putrefiunt intra uenas faciunt adhærētiam febris: & non eradicatur neq; est proxima ei, quæ eradicatur: immo est assidua inseparabilis: sed ei est uehementia per quam cognoscitur paroxysmus, qui est ei. Et qn̄ putredo est intrinseca cōis super uenas oēs aut super plurimum earum, quæ uicinantur cordi, tūc non sunt forsitan additiones, & diminutiones apparen-

tes. Cum autē est secundum contrariū eius apparent alterationes manifestę. Et febris putredinis quidē extrinsece non eradicatur, & reddit nisi qn̄ materiei, quæ putrefit superuenit putredo in tpe paroxysmi: & finiuntur eius humiditates ex quib. pendebat caliditas, & resoluuntur & egrediuntur ex corpore: qn̄ non sunt retentæ in uenis, ita ut prohibeat eas illud à cōplemento resolutionis: & remanet cinereitas eius, & ipsius terreitas, quæ nō sunt uehiculum febris, & caliditatis: sicut uidetur de dispositione cumulorum stercorum paulatim paulatim putrescentiū donec fiat cinis totū: deinde non remanet caliditas. Et qn̄ non remanet in humore adusto per putredinem caliditas, destruitur febris, quousq; aggregetur uice alia ad locum putredinis. Et iam remanserunt in ea reliquiæ caliditatis ex putredine prima, quamuis non remaneat materia: aut propter inuentionem causæ primæ putredinis in materia prima, & inflāmatur in materia secūda secundum semitā putrefactionis. Res ergo putredinis periodice procedit secūdum inuētionem caliditatis deficientis, putrefacientis & resoluentis, & facientis cinerem, & peruenientis ad uicinū aliud, donec abscindat terminū, & finiat materiam, & non inueniat uicinum aliud & remaneant reliquię febris expectantes materiam aliam, quæ effundatur ad locum eius. Cum aūt putredo est intra uenas: tunc accidit ut sit resolutio cōpleta difficilis: & ꝙ procedat putredo propter continuitatē cuiusdam rei, quę est in uenis cum quadā alia, & putrefit oīs res, quæ uicina est ei: deinde procedit ad uicinum aliud. Et iterum illud, quod comprehensum est in uenis, est uehementioris peruentionis ad cor. Et istæ quidem febres quibus sunt paroxysmi eradicationis, & teporis, qn̄q; dimittunt ordinē suū propter diuersitatem materierum in multitudine, & paucitate, & grossitudine, & tenuitate: & propter diuersitatem in eis in genere, qn̄ permutantur quędam materiæ, & fiunt de genere materiei alterius, quæ diuersificatur ab eis in specie, non in multitudine & paucitate, & tenuitate, & grossitie tantum. Et qn̄q; fit ex malitia regiminis ęgri: aut propter debilitatem eius: aut propter multitudinē sensus eius. Et paroxysmi quidē qui eradicātur, incipiunt secundum plurimū cum horripilatione, aut frigore, aut rigore, & resoluuntur per sudorem. Et nō incipiunt cum frigore aut horripilatione secundum plurimum, nisi aut propter frigus humoris, aut acuitatem eius: quare humor mordicat lacertos: aut propter profundationem caliditatis ad inferiora euntis uersus materiam: aut propter debilitatem uirtutis: aut propter frigus aeris, sicut contingit tempore hyemis. Et illud quod fit ex mordicatione caliditatis, est dignius ut proportionetur ad horripilationē, quā ad frigus. Et plurimum, quod accidit de eo, est ut sit sicut punctio acuum in omni membro. Verum resolutio materiei cū sudore est, qn̄ caliditas putrefaciens resoluit humiditatem, & remanet cinereitas: cum ergo sit illa humiditas non obsessa in uenis, facilis fit expulsio eius per sudorē in poris. Paroxysmi autē febris inseparabilis, quæ tepescit, & non eradicatur, nōn incipiunt cum frigore, nisi propter debilitatem uirtutis: aut propter profundationē caloris innati, quare infrigidantur extremitates: & illud est signū malum. Et in quibusdā febribus componuntur frigus, & horripilatio, qn̄ materia, quæ putrefit, est composita ex frigido, & mordicatiuo. Et qn̄q; componūtur quædā febres putredinis tali compositione, qua fiant in forma inseparabiles: & illud est uerbi gratia, quādo incipit humor putrefieri in loco, & cū superuenerit ei putredo, incipit humor de genere eius, aut non de genere eius putrefieri: tunc obuiat paroxysmus secundus tpi eradicationis paroxysmi primi, deinde cōtinuatur res ita. Et quādoq; cōponuntur febres putredinis modis alijs compositionis, quos distinguā in capitulis suis. Et paroxysmi quidem febriū prolongātur quandoq;, & quandoq; abbreuiātur: & prolōgatio eorum est aut propter grossitudinē materiæ aut uiscositatē eius, aut multitudinē eius: aut ipsius quietem: aut propter debilitatem uirtutis, aut propter debilitatē sensus: aut propter spissitudinem pororum: quare non resoluitur humor: & eorum abbreuiatio est propter contraria eorū: Et paroxysmi iterum festinant, & tardantur: & tarditas eorum est, aut propterea, quia eorum materia est pauca, aut tardi motus ad mineram putredinis propter grossitiem suam, & hoc quidem est sicut materia quartanæ. Et uelocitas eorū est, qn̄ ipsa est multa, sicut phlegma, nisi sit uitreum, qn̄ paroxysmi eius quandoque tardantur: aut subtilis sicut cholera. Et deteriores quidem febres sunt inseparabiles in quibus putredo est intra uenas. Deinde illæ, quę eradicantur, in quibus est putredo in toto corpore, aut in partibus cordis. Et parum quidem accidit senibus febris ualde accensa propter frigus complexionis eorū, & paucitatem carnis ipsorum. Pulsus uero dispositiones diuersificantur in febribus putredinis, secundum diuersitatem earum in generibus suis, & secundum diuersitatem speciei unius earum in uehementia, & debilitate: & in fortitudine accidentium, & debilitate eorum. Et quandoq; accidit ei durities, aut propter apostema calidum uehementis extensionis: aut propter apostema calidū in mēbro neruoso aut propter apostema durū: aut propter uehemētiā siccitatis: aut cū dominat frigus in principijs. Et qn̄q; fit lenis pp materiam lenem phlegmaticam, & sanguineam, & propterea, ꝙ apostema est in membro leni, sicut illud, ꝙ est in hepate, & peripneumonia, & lethargia: aut propter humorositatē cū expectatur qn̄ vult ut sedet. Et pulsus quidē in principio paroxysmorū fit debilis coarctatus propter aduentū uirtutis super materiā, & occupationem eius in mundando & euentando

Sermo vniuersalis de signis febrium putredinis. Cap. 2.

Significant febres putredinis aduentus causarum antecedentium eas: & proprie quando non est in eis causa primitiua. Et pulsus, & anhelitus constrictio est uelox, quoniã necessitas est ad mundificandũ uehemens ualde. Et est caliditas mordicatiua non suauis, sicut est caliditas ephimeræ febris. Et plurimũ quidem febrium putredinis antecedit almeliletu, & almeliletu quidẽ est dispositio, cui admiscetur caliditas, non perueniens ad hoc ut sit febris: & associatur ei lassitudo, & fractio membrorum, & pigritia, & alices, & saltus, & commotio somni, & uigiliæ, & constrictio anhelitus, & tensio uenarum, & hypochondriorũ, & dolor capitis, & pulsatio capitis. Cum ergo prolongatur facit cadere in febres putredinis: aut facit accidere debilitatem, & citrinitatem coloris. Et quandoque associantur almeliletu antecedenti febres, multitudo superfluitatis, & mucus, & nausea, & urina plurima, & egestio plurima putrida, & grauitas capitis, & tebegi. Et accidit frequentia in pulsu non à causa extrinseca, ex labore, aut ira, aut alijs. Cum ergo acciderit in eo coarctatio, tunc iam uenit paroxysmus, & coarctatio quidem est submersio pulsus, & paruitas diuersa in qua accidunt pulsationes magnæ, fortes, & non est uelocitas eius fortis. Sed diuersitas in principio, & in augmento est ex proprietatibus significantibus febrem putridam: quamuis non appareat in tertiana plurima apparitione propter leuitatem materiei. Et de signis quidem quod febris sit putrida, est euacuatio periodi primi sudoris, & humectationis. Ephimera enim est è contrario illius dum non permutatur ad putredinem, licet sit in principio febris tertianæ propter lenitatẽ eius prædictam, & ꝙ augmentum eius est permistum, non proportionatum, non simile. Et prolixitas augmenti iterum significat, quod ipsa est putrida. Et additio pulsus in magnitudine secundum processionem significat augmentum. Amplius aut est interpollata incipiens cum rigore, aut horripilatione, & dimittens secundum plurimum cum sudore & humorositate & procedens periodice cum paroxysmis suis. Aut est inseparabilis cũ tepore aut sine tepore, non similis ephimeræ, in urina, & pulsu, & complemento mundificationis, & quiete accidentium. Et cũ plurimis quidem putridarum sunt accidentia plurima ex siti, & dolore capitis, & nigredine linguæ, & proprie apud statum: & multiplicatur inquietudo ex angustia, & agitatione uehementi, quam facit pugna materiei & uirtutis: quandoque.n. eleuatur materia, & quãdoque consurgit uirtus. Et pulsus propter illud quãdoq; redit ad magnitudinem, & fortitudinem: & qnq; ad paruitatem, & debilitatem, & coarctationem. Durities aũt fit quãdoque, & non oportet semper ut sit nisi sit cum febre apã durum, in quocunque membro sit: aut apã in membro duro quamuis non sit durum: aut iam acciderit potus aquæ frigidæ: aut aliquid aliud de illis, quæ indurant pulsum de illis, quæ dicuntur in libro pulsuum. Diuersitas autem in principio, & augmento est ex proprietatibus febris putridæ: & est de significationibus eius fortibus, quamuis non appareat in tertiana plurimum, propter leuitatem materiei. Et dum non sit pulsus fortis & non sit uelox uelocitate prædicta, tunc febris adhuc est ephimera: & non permutatur ad putredinem. Et est urina in principio indigesta, aut parum digesta: & fortasse est acuta. Et scias, quod à febribus acutis raro fit euasio nisi cum contractione membri. Et quando remanserit febris post quietem apostematis in pleuresi, & similibus, tunc scias, quod de materia remansit aliquid, & quod materia iam declinauit ad locum ubi apparet dolor.

De signis febris continuæ. Cap. 3.

In continua est diuersitas pulsus, quæ est secundum febrem, apparens ualde: & est in plurimo eius non habens ordinem, neque pondus. Et perseuerat febris, & non separatur post uiginti quatuor horas. Et non associatur ei, quod diximus de dispositionibus interpollatæ scilicet de antecessione rigoris, & alijs. Et de illis, quæ significant eam est eius assiduitas, & uehementia diuersitatis dispositionis eius apud augmentum: minuitur enim quandoque, & augetur uice alia.

De rebus in quibus differunt febres putredinis, & in quibus communicant. Cap. 4.

Febris quæ est propter putredinem choleræ, motus est tertianus, siue sit motus principij paroxysmi, aut principij uehementiæ: nisi species eius, quæ dicitur adusta, cuius motus est occultus ualde: & est sicut inseparabilis conclusa. Et tertiana quidem pura est acuta propter subtilitatem materiei: & eius caliditas est magna, mordicatiua propter fortitudinem choleræ: sed est salutifera: propterea, quod cholera est leuis super naturam, & quoniam ipsa facit quietem. Tertiana uero non pura est longioris spatij, quàm pura. Et pura quidem raro pertransit septem periodos, nisi ab errore. Continua quandoque consumitur in hebdomada. Et illa, quæ est ex putredine sanguinis, est continua, inseparabilis: & eius calor est plurimus, communis, cum lenitate, non cum mordicatione choleræ: & quandoque peruenit ad statum in quatuor diebus. Phlegmatica autem periodicans omni die, est lenis caliditatis per

comparationem ad cholericam: & est longa propter viscositatem materiei, & frigus eius, & multitudinē eius: & est magni timoris, quoniā habet paruum spatiū eradicationis & tēporis, & quoniā ipsa associatur corruptioni & debilitati in ore stomachi à qua non excusatur: & illud est de illis, quæ attrahunt accidentia mala ex syncopi, & pulsu cordis, & casu appetitus. Et quæ de ea est inseparabilis, est res magis similis hecticæ, si non esset lenitas pulsus: quamuis quandoq; fiat durus etiā. Et quantum est minus pura, est minoris, & breuioris paroxysmi nisi declinet cum paruitate suæ puritatis ad melancholiam. Quartana autem est non acuta propter frigus materiei, longa propter illud: & fortasse extēditur, quæ de ea pura est anno uno: & non pura est breuioris spatij: uerum in ea nō est timor, quoniam quietem facit in spatio longo: & quoniam ipsa nō est talis acuitatis, ꝙ ipsam sequātur accidentia vehementia. Et quartana quidem, & tertiana assidua, & interpolata consumūtur per vomitum, & solutionem ventris, aut sudorem, aut prouocationem vrinæ. Adustiua autem consumitur per huiusmodi, & fluxum sanguinis narium. Et scias, quod principium prolongatur in tertiana, & status in conclusā, & declinatio in incensiua, seu adustiua, & status & declinatio in quotidiana; quamuis raro inueniatur quartana continua, & quotidiana integræ eradicationis. Et febres quādo non curantur, secundum ꝙ oportet, & proprie apostemosæ, conuertūntur ad arefactionē: & proprie in febribus acutis, in quibus oportet vt patientes eas, cibentur: & non cibantur propter intentionem ut perueniat natura super materiā: aut oportet vt detur in potu aqua frigida, & nō datur in potu propter intentionem ut non fiat cruda, & non succurritur cum extinctione alia. Quoniam si fuerit intentio quam dicturi sumus in cibatione, & dando in potu aquam frigidam, fortior duarum intentionum prædictarum, præmittatur super eas ambas, & dimittatur obseruatio illarum duarū.

De significationibus accidentium febrium. Cap. 5.

Scias, quòd acceptio significationum febrium est ex regimine antecedente, & quomodo fuit. Et ex dispositionibus & accidentibus præsentibus ex eis, quæ dicemus, & ex regionibus, & temporibus, & ex ætate, & complexione, & ex pulsu, & vrina, & vomitu, & egestione, & fluxu sanguinis narium, & ex dispositione febris in rigore, & sudore, & qualitate caliditatis, & ex paroxysmis, & ex dispositione appetitus, & sitis, & ex dispositione anhelitus, & ex coniunctis sicut dolore capitis, & vigilijs, & alienatione, & inquietudine, & alijs. Febribus enim adsunt accidentia ex quibus significantur dispositiones earum: de quibus sunt accidentia significantia magnitudinem earum, & ipsarum paruitatem; sicut qualitas caliditatis, & quantitas ipsius. Et de ea est, quæ est mordicatiua uehementer a principio quæ incepit, vel inuadit usque ad finem suum. Et de ea est, quæ mordicat in primis, deinde minuitur propter resolutionem materiei, & lenitur. Et de eis sunt, quæ non mordicant. Et de eis sunt quarum caliditas est humida. Et de eis quarum caliditas est sicca. Et sunt accidentia, quæ significant genus earum, sicut accidentia propria cum tertiana, sicut principium paroxysmi cum punctione, & horripilatione, & mordicatione caliditatis in eo. Et accidentia significantia malitiam earum, sicut inquietudo, & alienatio, & vigiliæ. Et accidentia significantia digestionem, & indigestionem sunt sicut illud, quod dicemus de dispositionibus vrinæ. Et accidentia, quæ significant crisim, quæ dicemus. Et accidentia significantia sospitatem aut contrarium eius: & dicemus omnia illa. Et formæ insunt iudicia plurima, sicut ille cuius conuertitur color ad plumbeitatem ex albedine, & uiriditate: & significat frigiditatem humorum, & paucitatem caloris innati: aut conuertitur ad tebegi, & inflationem sicut accidit ei cuius febris causa est satietas nauseatiua: & sicut velocitas detumitionis vel extenuationis faciei, & tornatilitatis eius, & tenuitas nasi, & significant aut uehementiam caliditatis, aut subtilitatem humoris, aut uelocitatem resolutionis eorum propter amplitudinem pororum. Et motus in seipsis, & exitus eorum a consuetudine, aut casus eorum habent significationes & res aliæ de illis quas dicemus. Et accidentium febrium quædam sunt quorum hora est hora status, sicut alienatio, & commistio mentis, propter inflammationem capitis. Et de illis sunt quorum hora est principium, sicut horripilatio, & frigus, & sicut profunditas somni, quæ consequitur plurimum principiorum febrium, propter debilitatem cerebri, & declinationem caliditatis ad interiora ubi est materia: & multitudinem vaporum eleuatorum propter commotionem incipientem in corpore, usquequo resoluat eos inflammatio: & adiuuat illud frigus cerebri in seipso & frigus humoris, qui uult putrefieri, & calefit. Et res ex quibus scitur dispositio febris, & ex qua specie sit, sunt dispositio febris in acuitate sua, & sua lenitate: & dispositio febris in hoc, quòd ipsa accidit à causis primitiuis, aut antecedentibus secundum conditionem prædictam. Et dispositio febris in adhærentia uel continuitate sua: & eradicatione: & tempore suo: & dispositio febris in inceptione sua cum rigore: & frigore, & horripilatione, aut eius contrario, & in quo tempore fuerit illud, quod exeo fuit. Et dispositio febris in dimissione sua cū sudore plurimo, aut pauco. Aut dispositio præterita regiminis, & ætas, & forma, & tempus, & ars, & dispositio pulsus, & vrinæ.

Sermo de rigore, & frigore, & horripilatione, & fractione. Cap. 6.

HOrripilatio est dispositio in qua inuenit corpus diuersitatem in frigore, & punctione in cute, & lacertis: & antecedit eam pigritia, & fractio, & quasi fractio est species eius. Frigus autem est vt sentiunt in membris suis, & dorsis lacertorum suorum frigus purum. Rigor vero est, vt non possit continere membra sua ex cõmotione, & tremore eueniente in eis, & motibus inuoluntarijs: & fortasse est frigus forte, & non fit rigor fortis, sicut in febribus phlegmaticis, & quartana. Et de causis uehementiæ rigoris est uehementia virtutis expulsiuæ in lacertis: & propter illud quanto est causa rigoris mordacior, est rigor vehementior: & sang. submergitur cum rigore ad interiora. Et scias, quòd humor frigidus est quietus, quem iam consueuit membrũ in quo est: & quiescit passio eius ab eo, quare non sentit frigus eius. Cum ergo mouetur, & spargitur sparsione plurima, aut pauca propter aliquam causarum. s. propter caliditatem separantem, aut aliud, patitur ab eo membrum, quod erat non occurrens ei: & sentit frigus eius propter causam complexionis diuersæ: & tu quidem sciuisti hoc in radicibus vniuersalibus scientiæ medicinæ. Et multoties quidem accidit à phlegmate vitreo sparso in corpore rigor, non perducens ad febrem. Et quandoque sunt ei periodi: & non est fortitudo eius fortitudo rigoris perducentis ad febrem. Et materia, quæ facit lassitudinem per paucitatem suam, facit rigorem per suam multitudinem antequam putrefiat: nam si non putrefit, non perducit ad febrem. Et quandoque accidit frigus, & rigor propter submersionem caloris in corpore causa cibi, & quæ sunt ei similia. Et rigor, & frigus antecedunt febres, quoniam humor crudus effunditur ad lacertos in primis, & nocet frigore suo per comparationem ad lacertos: deinde cum incipit putrefieri, incipit calefieri. Et quandoque antecedit rigor febres propter mordicationem humoris, & fortitudinẽ virtutis expulsiuæ, quæ est in lacertis, sicut excutitur homo ex effusione aquæ calidæ ualde super cutem, & proprie cum est salsa. Et fortasse fit nocumentũ eius, quod mordicat causa vt refugiat calor innatus ad interiora, & dominetur frigus: quare fit cum mordicatione caloris frigus, quasi frigus ambiens extrinsece, & mordicatio calidi fit apud panniculos interiores. Et quandoque accidit rigor: propterea, quia refugit calor ad interiora, sicut fit in apostematibus intrinsecis. Et quandoq; significãt rigor, & horripilatio sanitatẽ in febribus inseparabilibus, quoniam significãt quod materia expellitur ex venis, & egreditur. Verũ quando nõ est cũ digestione, & in hora cretica, & nõ sequitur eã leuitas, est significatio, ꝙ expulsio illius quãtitatis nõ est: quoniã virtus est vincens: immo quoniã materia multa expellitur propter multitudinem suã. Et de rigore est, qui significat mortẽ sicut ille, qui sequitur debilitatẽ virtutis & casum caloris innati & siccitatem. Horripilatio uero fit ex causis paucioribus causis rigoris. Et commotio animæ, & periodi indicat periodum. Et senum quidem febres sunt sepultæ. Et quandoque est causa in longitudine febris grossitudo in uisceribus, quare resupinetur febriens, & extendat pedes suos, & tangãtur viscera sua. Et quando denigratur lingua febriẽtis cum alleuiatione febris, tunc febris eius est sepulta. Et quãdoque associatur febri paralysis, ergo curetur febris in primis. Et de eis quæ conueniũt illis, est syrupus acetosus permistus cum geleniabin, & aqua ciceris cum oleo, si tolerat febris. Et rasio capitis ex eis, quæ inspissant cutem eius, quare reuertuntur vapores, & fit fortis febris.

De intentione ad curationes vniuersales febrium putredinis. Cap. 7.

SCias quod intẽtio in medicãdo has febres quãdoq; vertitur ad partẽ febris, quare est necessariũ ut infrigidẽt, & humectent. & quãdoq; ad partẽ materiei, ubi necesse est ut digeratur: aut necesse est ut euacuetur. Et digestio quidẽ in grossa est æquatio eius cũ subtiliatione. In subtili est æquatio eius cũ ingrossatione. Et quãdoq; cõtraria sunt illa, quæ requirit febris de infrigidatione, & illud quod requirit humor de digestione, & euacuatione, & resolutione. Quãdoque. n. est digestiuum, & euacuatiuũ calidũ: immo est secundũ plurimum ita, & tunc oportet ut obseruetur magis timorosa de una duarũ rerũ. Et fortasse contrariũ est illud, quod cõuenit febri de infrigidatione cum eis, quæ sunt sicut batech indi, & reliqua olera, ei quod cõuenit materiei de minoratione, quare prohibet illud dare ea in potu, nisi ubi nõ est materia. Et omnino solicitudo sit ut postponatur aqua alfuache. i. fructuũ recentiũ usq; ad hebdomadã: & sit contẽtus aqua hordei. Et omnes fructus nocẽt febricitãtibus cũ ebullitione sua, & corruptione sua in stomacho. Et multoties quidẽ inuenitur res, quæ digerit, & subtiliat, & infrigidat cum euacuatione sicut syrupus acetosus. Et scias, quod febris quandoque est tãtæ uehemẽtiæ, & acuitatis, quod nõ licet uti regimine causæ, immo indiget infrigidatione ultima: & proprie cũ nõ inuenis virtutẽ fortem, resistentẽ, tolerantẽ. Quod si inuenis eã resistentem, tolerantẽ, abscinde causam, & rege humorẽ, & abscinde cibum: & nõ infrigides infrigidatione, quæ prohibeat resolutionem. Quod si inuenis virtutẽ deficientem, sis occupatus in æquando complexionem contrariam ei, quare infrigida eam, & viuifica uirtutem cum cibo. Cumque uirtus fortificata fuerit per viuificationem suam, & vincit contrarium suum, redi ad causam. Et cum tu infrigidas de istis febribus, tunc non infrigides cum eo in quo sunt stypticitas, & inspissatio sicut sunt trochisci infrigidantes, nisi post digestionẽ, & euacuationem.

tionem. Et scias, quod cura febris putridæ est diuersa à curatione febris hecticæ. Curatio.n.hecticæ est contenta super cõtrarietatem ægritudinis: & curatio febris putridæ non est contenta super contrarietatem ægritudinis tantum, immo super ipsam & super abscisionem causæ eius: quamuis ipsa non sit similis vel conformis ægritudini. Et cibatio quidē est amica virtuti ex parte viuificationis eius, & inimica virtuti ex parte ꝙ ipsa est amica inimico eius, & est materia: quare est adiuuans vtranq; earum, quamobrem indiges in regimine eius canone: & nos singulare capitulum ei, si Deus voluerit, faciemus. Et scias, quod non est tibi possibile curare febrē, nisi cognoueris eam. Quod si ignoraueris, tunc subtilia regimen: & prouide ne occurrat paroxysmo, nisi ventrem habeat vacuū. Et non moueas in die paroxysmi aliquid quantū possibile est tibi, neq; cures febrē. Et oportet ut obserues in omnibus illis dispositionem virtutis. Quod si fuerit fortis, & fuerit illud, quod vincit sanguis, aut cum humore, qui vincit, sangui, tunc phlebotomia est magis conueniens, & proprie cū vrina est rubea, grossa, non citrina ignea, ex qua timeatur apud phlebotomiam victoria choleræ, & acuitas eius. Deinde fac sequi phlebotomiam solutionem vētris subtilem, proprie si fuerit illic siccitas, cum eis quæ sunt sicut aqua hordei, & alsiracost parum, & aqua hordei & syrupus acetosus. Et si natura non fuerit lenis adde in eo, quod est sicut siracost, quod fit sicut syrupus viol. Et sit finis intentus lenificatio, non fluxus ventris, & non solutio laboriosa. Et magis dilectum est apud me administratio clysteriorum secundum quantitatem vel mensuram qua indigetur in virtute. Et de clysteribus communis iuuamenti lenibus est clystere factum ex oleo viol. & succo foliorum siclæ, & vitello oui, & zuccaro ru. & baurac. Cum ergo lenieris hac lenificatione fortasse in statu indigebis eo debiliore quam illud quo indiguisti in principio. Et illud est quando natura est obediēs. Deinde fac ipsum sequi ea, quæ vrinā prouocent: sicut syrupus acetosus decoctus cum radice apij, & similibus. Deinde fac ipsum sudare, & aperi porositates eius cum illis in quibus non sit calor fortis, sicut cum inunctione ex oleo chamæmelino, & fricatione cum vino albo, & cum aqua dulci tepida. Et si febris fuerit acuta valde non conceditur aliquid ex vnctionibus & embrocationibus. Quod si inuenis humorem in primis declinare ad stomachum, fac vomere cum eis in quibus non sit diuersitas consuetudini: immo cum eis, quæ sunt sicut syrupus acetosus cum aqua calida, cum natura mouet humorem ad vomitum: & non diuersifices eam, si fuerit declinatio ad intestina, & senserit infirmus rugitum, & descensum fæcis, tunc adhibe, quod soluat ventrem. Et prohibe eū à somno in principijs febrium: proprie quādo est horripilatio, aut frigus, & rigor, quoniam prolongatur super eū frigus, & rigor: ipse namq; adiuuat materias, si fuerint commotæ ad quædam viscera, & prohibet digestionem humorum: apud declinationem vero est iuuatiuus valde: & fortasse non nocet apud statum. Et non prohibeas ei aquā frigidam, nisi fuerit humor, qui est in eo, crudus, & grossus: tunc.n.prohibet digestionem. Et scias, ꝙ quando phlebotomia iuuat, deinde vteris via mala, vel regimine malo & non est corpus mundificatum, indicat recidiuam. Humoris autē cholerici digestio est, vt cōuersus à sua subtilitate fiat spissus: & aqua quidem frigida facit illud, nisi sit stomachus, aut hepar debile, aut frigidum: aut sit in visceribus apostema: aut sit in neruis eius dolor: aut sit complexio eius pauci sanguinis: aut caliditas eius innata debilis, quare debilitatur post potum aquæ frigidæ. Aut sit non consuetus potare aquam frigidam: sicut illi, qui sunt de regione calida: isti.n. spasmantur velociter, & associatur eis singultus: & extenuatus est de hac summa. Vbi autem materia calida, aut grossa iam digesta est, & corpus est carnosum, & caliditas innata exuberans, & virtus est fortis, & viscera sana, & non frigida eorum complexio radicalis, & non insueta aquæ frigidæ, immo assueta aqua frigida valde, tunc aquā frigida est melior res: multoties.n.adiuuat ad expellēdum materiam cum solutione naturæ, aut per vomitum, aut per vrinam, aut per sudorem, aut per omnia illa: quare fit statim, ut sanetur. Et quādoque dat in potu medicus de aqua frigida infirmo quantitatem plurimam adeo, donec color eius fiat viridis, & tremat, quæ sit saltem perueniens usque ad heminam unam, & dimidiā. Et fortasse conuertitur febris ad phlegmaticam: & fortasse confortatur natura, & expellit materiam cum sudore, & vrina, & fluxu ventris, & est sanitas. Et quandoque iterum sunt quædam prohibentia, deinde timetur malitia caliditatis, & sitis, & existimas, ꝙ peruenitur per eam ad ariditatem, uel extenuationem, non prohibeas aquā frigidam, nā additio apostematis & cruditatis eius fortasse melior est, quàm extenuatio. Et syrupus quidem acetosus quandoque etiam sedat sitim, & incidit, & soluit: & nocumentum ipsius apostemati non est plurimum, sicut nocumentum aquæ: & non est ei vis aggregandi materiam, & inspissandi eam. Et similiter iuleb plurimæ comestionis. Et cum non licet bibere aquam frigidam, & fit audax super eam, timetur ꝙ faciat accidere constrictionem pororum: quare fit causa febris alterius propter aduentum oppilationis alterius: & fortasse erit uehementior prima. Et quando obuiat membro debili, corrumpit operationē eius: & multoties facit deglutionem difficilem, & facit difficultatem anhelitus: & facit accidere tremorem, & spasmum, & debilitatem vesicæ, aut renis, aut colon. Et ille quem plurimum oportet ex eis prohibere à potu aquæ frigidæ, est cui nocet in sanitate

nitate sua: immo cum videris figuram fortem, & musculos grossos & complexionem calidam siccam, & euacuaueris, tunc quandoque concedes infusionem fieri in aqua frigida, & apud declinationem & apparitionem signorum digestionis, & euacuationem humorum, non est malum vt administretur balneum; & potus vini subtilis commisti, & inunctio cum oleis resoluentibus. Et cum administraueris canones prædictos in principio euentus febris, tunc oportet post illud vt tu occuperis in digestione, & euacuatione, quæ non est secundum semitam minorationis & desiccationis, & iam diximus eam: immo secundum semitam abscisionis causæ. Et non euacues materiam indigestam in calido, aut frigido nisi propter necessitatem: fortasse enim multiplicatur euacuatio alterius humoris non præparati cum digestione ut euacuetur. Et fortasse permiscetur cum ea malignum cum bono: propterea, quòd mouetur malignum cum bono absq; digestione sua. Et tu non auscultes virum, qui existimabat, quòd intentio in digerendo est subtiliare, & humor calidus est subtilis, quare non est necesse ut subtilietur. Res enim non est sicut dixit, immo intentio in digerendo est æquare substantiam materiei, ita vt fiat præparata ad expulsionem facilem, & subtile imbibitum, & grossum fixum, & uiscosum adhærens: totum illud non est preparatum ad expulsionem facilem: immo est necessarium ut inspissetur subtile parumper, & subtilietur spissum parũper, & incidatur uiscosum. Et si uir iste non audiuisset in sermone antiquorum de digestione aliquid ex genere eius, quod diximus, & considerasset dispositionem digestionis humorum per sputum expulsorũ, scilicet quia qui de eis subtilis est, indiget ut inspissetur: & qui de eis spissus est, indiget ut subtilietur, necessariũ fuisset ut sciuisset hoc per illud. Et quare est, quòd non considerauit in seipso, & non dixit, quare est, quòd vrinæ in febribus acutis non habent in principijs earum sedimen, deinde fiunt habentes sedimen, & an sedimen laudabile est aliquid aliud ab humore faciente ægritudinem, qui iam digestus est, & quare non expellitur in principijs ęgritudinis, si est subtilitas vltimum, quod intenditur in digestione: & necessarium esset tunc, quòd sit in principio febrium sang. & choleræ sedimen laudabile. Si autem naturæ non est possibile expellere illam superfluitatem, nisi post horam, in qua fit præparatio ad expellendum in vrina, tunc similiter oportet vt sciatur, quod arti euacuare humorem ante illam horam in qua apparet digestio in urina, est prohibitum, difficile, laboriosum. Et fortasse mouet, & nõ operatur vltime: & fortasse miscet malignũ cum bono. Et esset melius homini huic, ut bene opinaretur de illis, qui fuerunt sicut Gal. & Hippo. in eis, quæ scripserunt de hoc, aut considerasset optima consideratione, postea redijsset ad contradictionem; quia contradicens primoribus cum veritate est excusatus. Verum melius esset ei ut bene considerasset prius. Et opinor, quòd huic uiro acciderunt experimenta, quæ profuerunt in hoc capitulo, & acquieuit in eis. Et huiusmodi quidem experimentis, quæ non sunt secundum canones, accidit eis, ut nec unum ualeat, seu iuuet, aut accidit eis ut neq; unum frustretur operatione sua iuuatiua, & hoc est conueniens. Cum autem materia est plurima, mobilis, permutabilis de mẽbro ad membrum, & existimas, quod non est spacium in digestione eius, aut fortasse accidit ex ea apostema firsen, aut aliud ab eo. Et si dimittatur, faciet cadere in timore ante tempus, in quo cadit digestio eius: & illud est longius, quàm tempus in quo cadit, uel expectatur digestio æqualis, proculdubio tunc est necessaria euacuatio eius: timor enim in hoc est minor, quàm timor in illa: & cum hoc natura mouetur ad expellendum eam, propter multitudinem sui nocumenti: cum ergo adiuuatur natura, conuenit ei adiutorium ultimum: quare non est excusatio eius. Et scias, ꝙ phlebotomia quando est intentio sanguinis non est ex genere eius, in quo expectatur digestio, expectatione, quæ est in solutiuis: & non expectatur digestio nisi in humoribus alijs. Et cum postponitur phlebotomia à principio ægritudinis, tunc non phlebotomes in statu eius, cum non sit ei intentio, & fortasse interficit propter aduentum debilitatis uirtutis. Et similiter si times uictoriam humoris, & magis necessaria cautella est euacuatio, & si nõ est digestus non moueas nisi in principio: apud statum vero non moueas aliquid, donec vincat natura, & digerat: & si ipsa non mouet, moue tu motu simili, uel conuenienti motui eius, uel ad partem ad quam ipsa mouet: & si ipsa mouet, aut mouit, tunc dimitte eam & operationem eius. Et hoc est illud, quod nominauit Hippo. furiositatem, ubi dixit: oportet vt administretur medicina solutiua postquàm digeritur ægritudo. In principio autem ęgritudinis non oportet ut administretur illud, nisi ægritudo sit furiosa, & forsitan nõ est secundum plurimum furiosa. Et talis est ista euacuatio necessaria, quæ non est in hora sua, sicut cibatio necessaria, quæ non est in hora sua. Et proportio istius euacuationis ad prohibendam acuitatem materiæ, est sicut proportio illius cibationis ad prohibendum uirtutem à casu suo. Cum ergo exerces euacuationem, tunc considera horam interpolationis, aut horam ipsius teporis, aut frigidiorem horam, quæ est in die: & non euacues per fluxum uentris in die periodi. Neque phlebotomes. Et non agas cum euacuatione artis contra partem euacuationis naturæ. Et nõ moueas humorem cum eo, quod facit statim dispositionem motus periodi. Et omnino caueatur à regimine grosso in hora periodi, ita ut non detur in potu aqua hordei zuccarum, neque iuleb, ut non frangat periodum cum constri-

strictione meatuum: quoniam est timor: immo adiuua nisi superfluat, quoniam medicus adiutor est naturæ, nõ impediens eam. Et oportet vt scias, quod multoties indigetur medicina forti debili, sed eius fortitudo est hoc, ꝙ soluit humorẽ grossum, viscosum: & ipsius quidem debilitas est ex hoc, ꝙ facit ascellare semel aut bis. Et non euacuetur plurimum simul, ita vt non cadat virtus. Et consilium quidem meum in phlebotomia est, vt dimittatur quantum possibile est. Si autem nõ est possibile, tunc multiplicatio numeri est melior multiplicatione quantitatis: oportet enim vt non euacuetur sang. multus subito, quoniam euacuatur multum de eo cuius non est necessaria euacuatio. Et non erit in sanguine uel ex sanguine resistentia seu quod resistit euacuationibus quibus fortasse indigetur: & debilitatur virtus à resistendo in crisibus expectatis. Et scias, ꝙ quando aggregantur dolor capitis, & febris: tunc curatio febris est dignior. Et scias, ꝙ dolor capitis quandoque facit redire febrem declinatam, ad augmentum. quare oportet vt sedetur. Et cum infans lactens febricitat, tunc oportet vt rectificetur lac matris eius. Et quando vrina icterici in febre fuerit cruda, significat apostema: quare est curatio dare in potu aquam hordei, aut syrupum acetosum. Cum ergo quiescit febris, intentio sit ad apostema. Et quando fuerit cum febre colica, dum non aperitur uia, non exhibeatur in potu aqua hordei, immo ius galli, & lenifica cum clysteri, & multiplica unctuositatem eius: deinde detur in potu aqua hordei, si necesse fuerit. De solutiuis uero est potio facta ex tamarindis, & tereniabin, & siracost. Et quandoque ponitur in ea aqua Iubleb, & quandoque ponitur in ea casiafist. Et fortasse proijcitur desuper scammonea. Et fortasse datur in potu scammonea sola in iuleb. Et fortasse est necessarium administrare ea quæ sunt sicut aloe, quando materia est grossa. Et melius quidem est ut abluatur, & nutriatur cum aqua endiuiæ, & aqua solatri deinde fiant ex eo pilulæ. Mirobalanos uero citrinos quidã administrauerũt, & dũ inuenitur ab eis via alia: i. administratio aliarũ medicinarum, fiat: quoniam ipsi cõstringunt poros, post solutionem ventris, & exasperant viscera. quòd si fuerint necessarij, tunc administrentur post digestionem integram. Et aqua duorum granatorum est maximi iuuamenti præcipue expressa cum pulpis amborum in quibusdam horis. Et ex solutiuis est illud, quod fit ex uiolis, & scammonea: ita ut de uiol. sit quantitas aure. i. de scammonea usque ad Kirat idest & quandoque ponitur in eis parum mentæ. Et quandoque fit ex infrigidantibus extinguentibus medicina, in qua ponitur scammonea, sicut pilulæ huiusmodi. Recip. coriandri, spodij, rosarum ana drach. 5. camphoræ tosugi. i. scammoneę duodecima pars drach. j. & usque ad sextam partem eius: & detur in potu eis. Aliud. Recip. siracost. drach. v. tereniabin etiam drach. v. succi pomorum de seni, succi cydoniorum partes æquales, succi coriandri humidi sextam partis vnius, aggrega succos, & submerge in eis siracost, & tereniabin, & inspissetur cum eis, donec existimetur, quòd sint inspissata, deinde sume camphoræ pondus sextæ drach. i. & medietatis sextæ, scammoneæ danich. i. & eleuetur medicina ab igne, & pulueriza desuper camphoram, & scammoneam. E conseruetur ne resoluatur cum vapore, deinde dimittatur donec coaguletur per se cum facilitate: & dosis eius sit à drach. ii. usque ad. ii. &. 5. Et est possibile ut fiat ex tereniabin, & siracost, & zuccaro tabarzet natif. i. formæ, quæ sunt sicut penidiæ, & ponitur in ea scammonea, & camphora secundum quantitatem, quæ cadat in vna potione eius, uidelicet camphoræ usque ad tosugi. i. & scammoneæ usque ad sextam drach. i. quare fit tunc delectabile animæ non horribile. Et febricitans quidem in æstate febre acuta non ingrediatur domum frigidam ventosam proprie quando sudat, vt non conuertatur materia à resolutione sua. Et trochisci quidem non sunt conuenientes principijs harum febrium, nisi post digestionem, & euacuationem. Et trochisci quidem sunt magis conuenientes ei cuius febris est adhærens in suo stomacho, quasi ipsa sit hectica. Et dimissor consuetudinis in regimine suo, sentit quandoque febrẽ: & non est tantum nocumentum, quoniam causa eius est dimissio consuetudinis in regimine.

De cibatione febricitantium in generali. Cap. 8.

SCias quòd conueniẽtiores cibi febricitantibus sunt cibi humidi: & proprie ei cuius complexio est humida ex infantibus, & grassis: uel ociose uiuentibus: conueniunt enim ex hoc, quòd assimilantur complexioni, & ex hoc, quòd sunt contrarij ægritudini. Cumq; accidit febris, & natura est sicca, non cibes penitus dum non egreditur perfecte fæx. Et oportet ut occurrant eis paroxysmi periodici, & paroxysmi exacerbationum ĩ tribus ipsorum uacuis: in quibus non sit cibus omnino: nam si cibati fuerint, in illa hora occupabitur natura in digerendo: & dimittet digerere, & expellere: & confirmabitur ægritudo, & prolongabitur. Et propter illud oportet vt postponant cibationem usque ad declinationem: & in eo quod est post ipsam. Et si accidat forte vt hora declinationis sit hora consuetudinis in cibo, tunc est melius quam esse potest. Et scias, quòd de cibatione & regimine est, quod est subtile ualde, & de grossum ualde, & de eo quod est inter illa: & est pars eius decliuis ad subtile plus: & pars eius declinat ad spissum plus. Et subtile ultimum in subtilitate, est prohibitio cibi. Et grossum ualde, est administratio ciborum sanorum hominum. Et illud quod sequitur latus subtile & est ex eis, quæ

sunt media est, ut sit contentus in cibo succo granatorum, & iuleb subtili valde: & post ipsum aqua hordei subtili: & post ipsam aqua hordei grossa: & oleribus frigidis, & humidis sicut atriplices, & spinachia, & bliti, & similia: & postea Kisch hordei sicut est, & est medium. Et illi, qui sequuntur latus grossi, sunt sicut gallinæ, & extremitates. Et subtiliores eis sunt sicut alchubugi, & pulli, galliculi, & subtiliores eis sunt alæ pullorum & alteiugi, & oua sorbilia pauca subtilia, & pisces parui. Et subtilius eis est. Kisch hordei sicut est. Et subtilius eo est panis similæ solutus in aqua bene frigida solutione bona subtili. Grossi autem est cibus fortior. Et Kisch quidem hordei est bonus cibus: ipsum enim aggregat ad glutinationē, & digestionem suam. & lenitatem, & planitiem, & lubricitatem, & abstersionem, & humectationem, & contrarietatem febris, & sedationem sitis, & uelocitatem penetrationis, & ablutionem: & non est in eo stypticitas: qua propter non residet, neque figitur in poris, & meatibus, quamuis sint constricti, & non est in ea adhærentia cum incedit per meri, & fortasse abstergit illud, quod est sicut phlegma. Et quando bona fit eius decoctio non inflat omnino. Et antiqui quidem vsi sunt ubi necessaria est subtiliatio regiminis subtilioris, quàm regimen cum Kisch hordei & aqua eius, aqua mellis plurimæ aquæ: quoniam nutrimentum eius est paruum: & quod ipsa facit penetrare aquam: & eius humectatio, & abstersio, & eius apertio, & prouocatio eius est multa, & caliditas eius est cō fracta. Et ipsa proculdubio quandoque addit in uirtute additionem quādam, quamuis sit parua. Et sequitur eam syrupus acetosus de melle, sed est grossior, & nutribilior: & fortioris incisionis, & abstersionis: & non est in eo de calefactione, & de nocumento viscerum calidorum, quod est in melle, sed in hoc loco mel cannę, quod est zuccarum & proprie mundificatum, est melius melle apis: licet eius abstersio sit minor abstersione mellis: & similiter syrupus acetosus de zuccaro: sed contentari in syrupo acetoso quandoque faciet incurrere rasuram intestinorum, & hoc quidem timorosum est in ægritudinibus acutis. Et nos ponemus aquæ hordei potationem, & syrupi acetosi, sermonem singularem. Et subtiliationem quidem regiminis ægri significat natura materiei ægritudinis: & applicatio uel permanentia naturæ, in digerendo ipsam, & resoluendo, & euacuando eam. Et dignior horarum ad subtiliationem est status: hic enim est uehementia occupationis naturæ in pugna materiei. Et non oportet ut ab ea recedens occupetur re alia, & proprie apud crisim: ante uero illud, pugna nondum est confirmata. Et de illis, quæ significant, & faciunt pertinere ad subtiliationem, est ut si sit necessitas phlebotomiæ, aut solutionis ventris, aut clysteris, aut sedationis doloris, tunc oportet ut des operam ad expediendam uel complendam illam necessitatem: deinde ciba si necessarius est cibus, nisi sit prohibens aliud: Et ingrossationem quidem regiminis significat uel requirit uirtus. Et dignior horarum ad ingrossandum est hora, in qua uirtus non est ualde occupata in materia: & est principium ægritudinis. Et oportet ut succurratur nocumento illius ingrossationis cum sparsione: quoniam est leuius super uirtutem iterum. Et æstas quidem propter suam resolutionem indiget additione cibationis & separatione eius: nam uirtus non sufficit ad digerendum illud, quod multum est semel. Et quoniam resolutio in ea est per sparsionem: tunc oportet ut cambium sit per sparsionem. Et an hyeme est res è contrario, quoniam propter paruitatem resolutionis eius, non facit indigere cābio multo. Amplius si multum dederit cambium uice una, uirtus erit tolerans ipsum, & fortis in se expediendo ab eo uice una. Et autumnus quidem est tempus malum: & propter hoc oportet & subtilietur in eo inter conseruationem uirtutis, & inter dominium materiæ, & partire paulatim in eo est melius: & prorsus partire cum debilitate uirtutis est melius ægro. Et scias, quòd si non esset illud, quod pertinet uirtuti, esset magis necessariū, ut subtiliaretur cibus vltima subtiliatione, sed uirtus non suffert illud, & deficit: & cum deficit, non ualet curatio. Curans enim sicut sciuisti, est uirtus, non medicus: quoniam medicus est minister faciens peruenire instrumenta ad uirtutem. Et cum intellexeris hoc, tunc oportebit ut consideres, nam si ægritudo fuerit ualde acuta, & illud est ut sit status eius propinquus, & existimaueris quòd uirtus non deficiet in hoc tempore, quod est inter principium eius usque ad statum eius, alleuiabis occupationem super uirtutem, & incitabis eam super materiam: & non facias eam occupari in cibo spisso, immo subtilia regimen etiam cum dimissione cibi omnino, & proprie in die crisis. Et si uideris ægritudinem acutam non ualde, immo acutam absolute, tunc oportebit vt subtilies regimen non in ultimo nisi apud statum, in die crisis proprie: nisi propter causam maximam. Et si uideris ægritudinem chronicam, aut propinquam chronicæ, non subtilies regimen: uirtus enim non saluabitur usque ad statum cum subtiliatione regiminis. Verum est tibi necessarium cum hoc in omnibus speciebus ut sit principiū tui regiminis grossius: & postremum, tui regiminis proueniens ad statum, subtilius: & gradatim procedas in eo, quod est inter illa, ita ut uirtus sit conseruata usque prope statum: tunc enim intende super materiam, & non sis occupatus in alio. Et quando scis, quòd uirtus est fortis, tunc fortasse necessarium facit dispositio ut sis contentus iuleb & similibus: & si non plus, saltem

saltem hebdomada una, & proprie in febribus apostematum. Quod si timueris debilitatem, sis contentus aqua hordei. Et cum ambigua sit tibi dispositio in ęgritudine, & non cognoscis eã, tunc ut declines ad subtiliationem est melius, quàm ut declines ad additionem, te obseruante uirtutem, & tolerantiam. Et illius quidem, qui existimauit, quòd cibatio, & confortatio in febre acuta est melior, quoniam non est intentio in digestione, & in potestate tua est euacuatio cum volueris ut faciat id natura, aut non faciat, errorem iam te scire feci: immo quãdo times casum uirtutis, tunc cibatio est melior. Et de corporibus sunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diuersum ab illo, quod diximus: & proprie quando sunt assueta comestioni plurimæ: ipsi enim cum non cibantur etiam in ipso principio febris, immo in hora, quæ est prauior ea, & est hora status, non uacuæ sunt dispositiones eorum à duabus rebus: quoniam cum ipsi sint debilium uirtutum, superuenit ei syncopis, & moriuntur in proximo: & si sunt fortium uirtutum, cadunt in extenuationem, & apparent super eos signa ariditatis ex subtiliatione nasi, & profundatione oculorum: & quod tempora sunt depressa, & fortasse superuenit eis syncopis ante illud, propter illud, quod effunditur ad stomachos eorum de cholera mordicatiua. Et sunt de hominibus quidam, qui sunt exuberantis carnis, sed cum abscinditur ab eis cibus, debilitantur, & extenuationem incurrunt: quare non tolerant prohibitionem cibi. Et omnis cuius calor innatus fortis est ualde, aut plurimus, aut calor innatus est ualde debilis, paucus nõ potest dimittere cibum. Et de his sunt quibus accidit dolor, & læsio in stomacho, & dolor capitis propter communitatem, & isti sunt de hoc genere. Et istis fortasse sufficit aqua hordei: & fortasse egent ut misceant succum granatorum, & similia illi, ut confortetur os stomachi. Et quandoq; est nobis necessarium, ut faciamus eos vomere cum facilitate, ante cibum. Et in plurimis istorum cum debilitantur, aut fortasse superuenit eis syncopis, causa non est uehementia debilitatis: immo effusio choleræ ad os stomachi: cum ergo sumunt in potu syrupum acetosum permistum cum aqua calida multa, aut uinum permistum cum aqua multa, euomunt in uomitu humores cholericos, & uirtus eorum fit fortis: cumque cibantur aliquo rebub styptico, sedantur. Et senes quidem, & debiles, & infantes sunt de genere eorum, qui non tolerant famem. Primi uero senes sunt uehementis tolerantiæ famis, & sequuntur eos iuuenes: & proprie habentes solida membra, amplas uenas in aere frigido. Et multoties quidem errat medicus in huiusmodi ægrotis secundum alium modum: quoniam ipse prohibet eis cibum in principio rei, & quando appropinquat status & sciuerit, quòd cadit uirtus, cibat in illa hora necessario: iam ergo errauerat duobus modis: & si ipse cibaret eos in principio, esset error ille, & ignorantia infra hunc errorem. Et accidit istis ægris ut accidant eis catarrhi crudi, & cholerici, & uigiliæ & inquietudo propter priuationem digestionis: & inquieti fiunt, & modo quiescunt & modo mouentur & coarctant materiæ uirtutes eorum, & multiplicantur ipsorum vapores, quare audiunt id, quod non est, & tremunt, & citantur uel saliunt, & permutantur in lectis, & imaginantur, quod non est, & iectigant labia eorum inferiora, propter dolorem oris stomachi, & contristantur animæ eorum propter grauitatem materiei.

Canon in dando in potu aquam hordei, & syrupum acetosum. Cap. 9.

Aqua hordei quędam est in qua non est de corpore hordei, nisi quod est sicut uirtus, & forma: & non est ei introitus in curatione, aut fiducia in iuuamento: nisi quando est completæ decoctionis. Et quæ de ea est melior, est ut sit aquæ quantitas sacraiati 20. & hordei sacraiati .i. & sit iam reducta prope uel circa ad duas quintas: & assumatur illud, quod de ea rubeum est, & subtile. Hoc enim est subtile, cuius nutrimentum est minus: & cuius humectatio est maior, & ablutio eius, & extractio superfluitatũ ab ea, & digestio facta ab ipsa est multa, & infrigidatio eius est ęqualis. Et de ea est in qua est aliquid de corpore hordei, & farina eius. Et magis dilectum mihi in huiusmodi est ut non sit plurimum decocta: immo secundum mensuram, quę auferat inflationem, & non perueniat adhoc, ut faciat ipsam viscosam uehementer. Et huiusmodi quidem est pluris nutrimenti, & minoris ablutionis, & digestionis: & accidit ei multoties ut acetet in stomacho frigido in substantia sua: idest in natura sua, & si sit in eo calor extraneus multus ex capitulo malitiæ complexionis. Et aqua quidem hordei quandoque est decocta ex hordeo ipso sicut est: & quandoque est excorticatum. Et melior quidem syrupus acetosus apud me est ille in quo ponitur zuccarum in uase, deinde funditur super ipsum acetum forte, quod sit de uino, tantæ quantitatis ne eleuetur super dorsum zuccari: immo dimittat ipsum discoopertum, deinde ponantur sub uase carbones quieti.i. non multæ caliditatis, aut cinis calidus donec liquefiat zuccarum in aceto sine ebullitione, deinde colligitur spuma, & dimittitur una hora non cum multo calore, donec misceatur zuccarum cum aceto, deinde funditur super ipsum aquæ quantitas duorum digitorum, & bullit usque ad spissitudinem. Et aggregare syrupum acetosum, & aquam hordei simul, est illaudabile: quoniam corrumpit aquam hordei secundum plurimum.

Et non oportet ut detur in potu aqua hordei, cum siccitas naturæ adest: immo ante ipsam fiat clystere. Quod si acetet in stomacho, detur in potu, quod de ea est magis subtile. Quod si acetat, coquatur cum ea radix apij, & eius simile. Si uero acetat iterum: tunc necessarium est ut misceatur aliquid piperis cum ea, proprie quando materia non est uehementis subtilitatis, & caliditatis. Et quando multiplicatur eius inflatio: tunc misceatur cum ea ad calefactos parum aceti uini. Verum cum syrupus acetosus in potu datur in mane incidit humores, & præparat ad expulsionem. Et tu consequenter post duas horas ad aquam alkisch hordei subtilem prædictam, ut abluat, quod incidit, & abstergat id, & extrahat ipsum per sudorem & prouocationem. Et non est nocumentum si detur in potu syrupus acetosus apud cœnam, cum iam separatus est cibus à stomacho. Et quandoque est necessarium ut præmittatur inleb ante aquam hordei, ut addat in humectatione: & illud est, cum vides siccitatem dominantem super corpus, & linguam. Et quandoque est necessarium ut præmittatur ante ipsam ad liniendum naturam aliquid de tamarindis ante illud per duas horas.

De curationibus febrium acutarum. Cap. 10.

Quod dictum est de regimine lenificationis, & prouocationis, & sudationis, & digestionis: deinde euacuationis cum medicina post illud: & quod dictum est de cibatione post ipsum: est illud, quod oportet te rememorare hic. At modi extinctionis uehementiæ caliditatis, sunt cum infrigidatione aeris. Et cum infrigidatione cibi. Et cum epithematibus, & emplastris. Et cum medicinis. Et cum retentione eorum, quæ sunt sicut mucilago psyllij, & mucilago granorum cydonij, & succus portulacæ, & succus liquiritiæ in ore, ut sedetur sitis: nam assiduare gutturi patientis ægritudinem acutam aliquid ut remaneat guttur humidum & non exiccetur, in curis eorum est iuuatiuum ualde. Et quandoque iuuantur per administrationem clysteris facti ex succo melonis indi, & cucumeris, & cucurbitæ, & portulacę cum oleo rosaceo, & cum aliquantulo camphoræ, iuuamento maximo. Et oportet ut sit aer infrigidatus quantum possibile est: & eius infrigidatio est per prohibitionem alzahame. i. multitudinis hominum, & per suspensionem flabellorum multorum: & per positionem niuis plurimę. Et si domus est proximi temporis ex quo linita fuerit luto libero, & proprie illo in quo ponitur loco paleæ, cottum papyri: tunc est melius. Et quandoque præparantur in ea manationes ut fontiũ, & rorationes, & currit in ea aqua dulcis. Aut stratus est super fontem seu lacunam coopertam cum reti facto ex chordis uel cum cannis uel uirgulis præparatis in modum retis. Et sit stratus super quem dormitur ex tabari inflato, & his similibus: & reliquum stratus fit extremitatibus salicũ, & cydoniorum, & myrti aspersi aqua rosacea, & folijs pomorum, & uiolis, & nenufaris, & rosis. Et ponuntur quandoque tabach. i. vasa lata magna, in quibus sunt odorifera ex frustis fructuum boni odoris frigidorum uel ex fructibus boni odoris frigidis, sicut malorum & cydoniorum & speciebus pirorum boni odoris aspersis aqua rosacea, & nenufare & salicibus, super quæ sunt pulverizata sandali, & rosæ, & camphora, & super quę iam distillatum est parum uini odoriferi, tunc est illud, quod est ultimum. Hoc ergo est regimen aeris. Regimen autem cibi iam sciuisti: & si uoluntas ad, est ut cum infrigidatione sit lenificatio, tunc detur aqua cucurbitæ, & aqua melonis indi proprie, & aqua alcheta & alcheted, & lactuca cum aceto, est ultimæ. Et quod conueniens est ad sedandum sitim eorum, est foca factum ex pane similæ cum aqua casei accepta est dog post collationem uehementem. Et si adest uoluntas ut cum infrigidatione sit retentio, tunc detur succus granati muzi, & acetosi, & aqua acrestæ, & aqua mori de semi. & aqua acetositatis limonis non salsi: & aqua acetositatis citri, & quæ sunt his similia: & aqua cerefculi, & est berberis. Epithemata uero, & emplastra sint ex succis notis: & proprie aqua rosacea, aut succo rosarum recentiũ cum sandalis, & camphora, & aqua coriandri, & endiuię, commistis est plurimæ infrigidationis: & mucilago psyllij cum aceto, & aqua rosacea est huius generis. Et embrocare hepar cum infrigidantibus est res maxima, & magis iuuans: nam cum æquatur est in eo maior pars rectificationis, & fortasse rectificat aquam. Et quando illic est catarrhus, & tussis, aut in capite eius est grauitas, aut tẽsio, significat multitudinem uaporum, quare oportet ne fundatur super caput aqua, aut acetum: immo occupetur cum inclinatione capitis super uapores aquæ, secundum quòd dispositio facit illud necessarium. Si uero nõ fuerit catarrhus, neque aliquid eorum, quę diximus, tunc administra de embrocis, & epithematibus, quæ vis. Et nocibilior embroca in huius dispositione repletionis capitis, est mulsio lactis super caput: fortasse enim facit accidere apostema in capite, & perditionem. Et magis salua horarum embrocationis capitis cum repletione eius, est ut sit uapor cholericus, non humidus: immo in huiusmodi hora fortasse non nocet applicatio lactis: immo confert. Et cognoscitur ex dispositione somni, & uigilijs, & humiditate superiorum partium narium, & earum siccitate: cum ergo uideris somnum, aut profunditatem somni, aut humiditatem superiorum partium narium, tunc caue embrocationem, & inunctionem: & stude in attrahendo materiam ad inferiora, & cum uideris rubedinem in naso, & facie uehementem,

tunc

tunc non erit malum ut facias currere sanguinem ex naribus. Et infrigida hepar cum emplastris: & cum infrigidas, caue ne occurras cum infrigidatione uehementi, hora sudoris, & resolutionis: immo oportet ut consideres illud: fortasse enim fit causa in longatione ægritudinis: licet quandoq; sit longitudo ęgritudinis saluior, quàm ipsius acuitas. Et oportet ut caueas in febribus acutis casum rasuræ intestinorum: quoniam addit in debilitate uirtutis, & terretur natura à receptione superfluitatum ad intestina, & ab expulsione earum ab eis nisi cogant & dominentur superfluitates, & quandoque redeunt superfluitates ad superiora, & lædunt hypochondria, & inflant ea, & lædunt caput. Et quandoque est in syrupo de papauere iuuamentum mirabile in inspissando materiam subtilem: propter digestionem eius, & in faciendo somnum.

Rememoratio accidentium, quæ difficilia sunt in febribus acutis. Cap. 11.

LOquamur itaque in primis de accidentibus, quæ uehementia sunt in febribus, & de curatione eorum: & festinemus ad distinguendum febres acutas. Et hęc quidem accidentia sunt sicut rigor, & frigus, & horripilatio: & sicut sudor plurimus: & sicut fluxus sanguinis narium superfluus: & sicut uomitus laboriosus: & fluxus uentris debilitans: & sicut sitis, quæ non toleratur: & sicut profunditas somni plurima: & sicut uigilatio inseparabilis: & sicut asperitas linguæ, & siccitas seu exiccatio oris: & sicut sternutatio continua, seu uehemens & dolor capitis prauus: & tussis frequens: & sicut casus appetitus, & bolismus: & sicut appetitus caninus & frigus uehemens & singultus.

De regimine rigoris, et horripilationis cum superfluunt. Cap. 12.

QVod est de hoc sequens sudorem, rectificatur uelociter, & non indiget regimine. Et cretico non oportet ut cōtrarium fiat per remotionem: & non est de illis, quæ debilitant, & quæ faciunt aliud: & quandoq; sedantur cum ligatione extremitatum, & fricatione facili, & cum calefactione cooperturæ: & cum unctione de oleo de anetho, & de chamæmilla si indigetur eo. In forti autem quando perseuerat, siue sit in febribus, siue sit in alijs, oportet ut ligentur extremitates in locis plurimis, & inunctio fiat cum oleo chamæmilino, & radicis lilij. Et sunt de hominibus, qui confortant illud cum eis, quæ sunt sicut cardamomum, & castoreum, & ruta, & sceha, & calamēthum, & baurach, & piper, & pyrethrum. Et quandoque concedit illud administrationem linimenti ex sinapi, & assa fœtida. Et quandoque decoquuntur medicinæ istæ in aqua, deinde coquitur in ea aliquod oleum. Et aqua erucæ fortis est in hoc capitulo per se sola, aut cū oleo aliquo, quod decoquitur cum ea. Et similiter decoctio ozimi, & aqua eius.

Confectio olei boni.

Sumantur anethum siccum, & myrrha, & ruta, & calamenthum, & piper, & pyrethrum, & coquantur in uino decoctione ultima, deinde decoquatur colatum in tanto quantum est medietas eius de oleo sisamino, usquequo consumatur aqua, & remaneat oleum, & administretur inungendo. Et de oleis fortibus in eis, in tali qualis est rigor quartanæ, est oleum de costo, & oleum de sceha, & oleum de abrotano, & oleum de lilio, & oleum de myrrha: & ponantur in vnc. 1. olei, pondus, drach. 3. piperis, & sexta, drach. 1. pyrethri tritorum. Et administretur absinthium decoctum in oleo aliquo: aut oleum oliuę in quo decoctum est apium. Et introitus in oleo calido est iuuatiuus valde. Et fortasse necessarię sunt potiones. Et multoties sedatur cum potu aquæ calidæ multæ caliditatis, & cum inclinatione super uaporem eius. Et quando non sedatur per id, si materia est grossa, decoquantur in aqua anisum, & calamēthum, & semen apij, & mastix, & eruca, & anethum, & similia. Et euaporetur cū aqua in qua decocta sunt ea, quæ sunt sicut sceha, & abrotanum, & calamenthum, & anethum, & squinanthum, & ruta, & sansucus, & costus, & semina calida. Et omnes medicinæ fortis prouocationis sedant rigorem. Et de medicinis sedantibus rigorem maximum in quartana, & similibus sibi, est ut bibatur de costo aureus. i. cū aqua calida, & de agarico quantum de ipso in aqua calida. Et in agarico est iuuamentum, & quandoque ponitur cum eo parum opij, quoniam facit dormire, & facit sudare, & prohibet uehementiam rigoris, & alia. Et iterum ireos quantitas aur. 1. in aqua calida. Et iterum abel uel iuniperi pondus aure. i. cum aqua calida. Et iterum apium montanum pondus aure. 1. cum aqua calida. Et de cōpositis est theriaca diatessaron, & theriaca hazare & diacyminum, & diacalamenthum, & diapepereon, & syrupus de melle in quo feruent sicut assa, & ruta, & pyrethrum, & piper. Pilulæ expertæ, quę dantur in potu ante rigorem per horam unam, infirmo quiescente super lectum suum, & aere eius calefacto cum igne, aut cooperimento: quoniam temperant ipsum, aut prohibent ipsum: quarum confectio. Recipe storacis, myrrhæ, opij, opopanaci piperis omnium ana partem. 1. conficiantur cum butyro, & sit dosis eius quantitas fabæ. Et iterum sumantur opopanaci, castorei, dauci, assæ, pyrethri, opij ana partes æquales, fiat sicut primo fit. Descriptio bona. Recip. opopanaci, serapini, aniuden, & cymini, carmeni, & seminis apij, & piperis ana aur. 1. 5. seminis hyusquiami albi, croci, aristolochiæ, castorei, euphorbij, myrrhæ, ameos, zinzib.

mezio. omnium ana pondus tertiæ drachmæ. femi-nis baemel, pyrethri omnium ana aute confician tur cum melle: & dosis eius sit auellana cum aqua calida valde. Et fortasse est necessarium in eo, vt detur in potu vinum calefactum, & cibi calefacti. Et solutio ventris cum eis, quæ sunt, sicut hiera, & diacydoniten, & diasinicon: immo quando est ri-gor paruus, & proprie sine febre, dentur in potu pilulæ fœtidæ, quoniam ipsæ sunt sanitas eius.

Regimen sudoris superflui in febribus. Cap. 13.

OPortet ne sudor creticus quãtum possibile est, restringatur. Cum autem euenit neces-sitas, & pertransit terminum, tunc oportet vt euentetur, & infrigidetur locus. Si autem non iuuat, tunc super instrumentum positus, quo pueri vel iuuenes solent in aere concuti, commoueatur in loco frigido. Et non oportet vt occupetur in exiccando illud, quod rorando egreditur faciẽdo exiccationem post exiccationem: nam illud est causa ad illud prouocandũ, & multiplicandum, & fortasse attrahit syncopim. Nã eius abstersio ad-dit in ipsum, & eius dimissio restringit ipsum. Et oportet vt inungat eum cũ oleo ros. forti, & oleo myrtino, aut cum oleo de xalef, & cum oleo de balaustijs: aut fiat oleum cum aquis in quibus de-coquuntur cydonia pontica, & mala pontica, & rosæ & balaustiæ & similia, & colletur & decoqua tur in ea oleum, secundum quod sciuisti, & quãdoque puluerizantur desuper grana myrti contusa, & ba-laustiæ, & karabe contritum, sicut puluis, qui ap-paret in radio solis, & similia, quoniam restringit. Et quandoque restringit acetum mistum aqua, & succus agrestæ, & decoctio balaustiarum, & deco-ctio gallarũ, & decoctio myrti, & succus xalef est mirabilis, & aqua semperuiuæ. Et cũ res fit vehe-mens, liniatur cũ mucilaginibus frigidis, & cũ gũ-mi, & proprie cum ponuntur in huiusmodi sanda li & caphora, & proprie quando fricatur seu asper gitur cum his duobus, & euentatur. Et quando ve hemens fit res, oportet ut ponatur nix super extre ma, & sola sint in ea extrema: aut balneetur cum aqua frigida, si sufferet eam.

Regimen fluxus sanguinis narium superflui. Cap. 14.

OPortet vt non properetur ad prohibẽdum illum, qui creticus est, quantum possibile est. Cum autem est necesse prohibere fluxũ sanguinis narium in febribus acutis, tunc liga ex-trema, & pone ventosas super latus, quod sequitur narem vel vicinatur nari ex qua est fluxus sangui-nis narium. Deinde consequēter adhibe infrigi-dationem illius loci: & si possibile erit tibi vt in-frigides, & restringatur per illud, tunc non ponas ventosas desuper. Et distilla in nasum aliquas di-stillationes prædictas in capitulo fluxus sanguinis narium, & cum non est prohibens aliquod, infri-gida caput cum infrigidantibus prædictis in eo. Et quandoque aduenit patientibus quartanam fluxus sang. narium: quare oportet vt iuues cum facien-tibus fluere sanguinem ex naribus scitis: in ipso. n. est sanatio quartanæ. Si vero superfluitatem ti-muerimus, faciemus sicut illud, quod fecimus.

Regimen vomitus, qui accidit eis. Cap. 15.

CRiticus iterum non abscindatur nisi apud necessitatem: & secundum plurimum ab-scinditur vomitus ipsorum et nausea ipso-rum in eis per vomitum, et per adiutorium eius quo extrahitur humor nociuus sicut est syrupus acetosus simplex et aqua calida. Et quandoq; est necessarium ut fortificetur: quare ponatur loco syrupi acetosi puri syrupus acetosus cũ seminibus. Et si humor est imbibitus, et grossus, tunc oportet vt fiat solutio dando in potu, quod est sicut aloe et hiera. Et quando nõ est imbibitus, fortasse cõ-fert hiera et aloe. Et si est imbibitus, non grossus mundat ipsum syrupus acetosus cum aqua calida: deinde æquat ipsum post illud aqua granatorum, quæ bibatur. Quod si euomerit eam, bibat ipsam uice alia, donec æquetur et quiescat. Et similiter syrupus de menta cum granis granatorum. Et for tasse sedat ipsum infrigidatio stomachi. Et non oportet ut approximet rebus ponticis, et sedan-tibus uomitum cum ponticitate sua, et acetositate sua styptica ille, qui habet humorem imbibitum, quia est malum, et addit imbibitioni: sed non im-bibitum, quandoque facient eũ deijcere dorsum, quamuis sit grossus: et quandoque iuuabunt uir-tutem stomachi ad expellendum eum per superio ra. Et quando assiduauerit uomitus de cholera, et non fuerit de genere imbibiti, tunc utere stypticis et proprie emplastris iuuantibus factis ex corti-cibus granatorum, et gallis, et his similibus cum uino permisto, aut aceto permisto. Et ad uomitũ quidem choleræ nigræ superfluum submergatur spongia in aceto, et ponatur super stomachum. Quod si necessarium fuerit aliquid fortius, admi-nistra medicinas prædictas in capitulo retentionis uomitus.

Regimen fluxus ventris, qui accidit eis. Cap. 16

IAm singulariter in capitulo fluxus uẽtris locu ti sumus in hac intentione: ergo redeamus ad illud. Et de illis, quæ conferunt ex uia ciborum sunt almes torrefacti, et lentes torrefactæ, et co-riandrum, quodcunque horum duorum fuerit, elixetur, et fundatur aqua ab eo, et proprie quãdo fit acetosum cum granis granatorum, quoniam est bonum.

Regimen sitis eorum superflua. Cap. 17

Oportet vt inungatur caput cum oleo frigido valde, quod fundatur super ipsum, & ponatur super caput si non fuerit, quod prohibeat, & cũ aquis infrigidantibus, & retẽtione mucilaginis semi. cydoniorũ permistæ cum oleo ros. vltimo: in bonitate in ore aut infusionis prunorũ, & medullarũ alcheta & alcheted, & cucurbitæ, & seminis lactucæ nigræ, & radicũ liquiritiæ, & pilularum descriptarũ in antidotario ad sitim. Et de illis, quæ masticantur & sugũtur sunt tamarindi. Et sitis quidẽ quandoq; fit ex siccitate & abscindit eã somnus: & quandoq; fit ex calore, & abscindunt eam vigiliæ.

De profunditate somni quæ accidit eis. Cap. 18

Oportet vt remoueãtur à profunditate somni cũ fabulis, & his similibus per voces. Et ligentur membra eorum inferiora ligatione dolorosa, postquã non fuerit, quod prohibeat. Et supponatur collyriũ subtile si natura fuerit restricta, & in hora quietis, aut in hora teporis in assidua, & inseparabili ventosetur, quod est inter ambas spatulas, & spondyles.

De grauitate capitum eorum. Cap. 19

Oportet vt alienetur ab eis emulsio lactis super capita eorum: aut effusio olei super ea aut embroca: aut caput purgiũ: immo sint cõtẽti vaporationibus factis cũ embrocis ex chamemilla, & sint in eis violę, & furfur, & his similia

De vigilia superflua vel non naturali habentium febres, & aliorum. Cap. 20.

Naribus attrahere oleũ de papauere cũ oleo de semine lactucæ, & oleo nenufarino, & oleo de cucurbita, & adhærere aliquid de stupefacientibus famosis super tẽpora, & incuruare caput super vapores humectantes: & odorare nenufar, & poma mãdragoræ, & alsahesefrã asper sum ex longinquo, & embrocæ humectãtes, & res quas scis. Et similiter si nõ fuerit, quod prohibeat, detur in potu syrupus papaueris, & de loch eius. Deinde multiplicẽtur inter manus eius cãdelę: & eleuẽtur voces cum fabulis, & ligentur cũ institis extremitates eius ligatione dolorosa parum, cum nasit.i.cũ ligamentis seu nodis velociter solubilibus. Deinde præcipiatur ei vt dormiat, & claudat oculos: cumq; dormit parũ, extinguantur candelę & cessent voces, & soluãtur nasit.i. ligamẽta velociter solubilia, quoniã dormiet. Et cũ inuenit leuitatẽ, & quietẽ ex paroxysmo, aut vehemẽtia, assiduet ablutionẽ faciei cum aqua in quã decoctũ est papauer nigrum cũ aliquãtulo mandragoræ, & radice eius. Et cũ est illic humor baurachiut, eũ ferat aqua in qua cocta sunt sisymbriũ, & melilotum, & alhacuen, & papauer, abluendo faciem, & incuruando super vaporem eius.

De dolore ventris qui accidit eis. Cap. 21

Fit ex effusione choleræ ad stomachũ: & si accidit in principio periodi eius, detur in potu parum syrupi de malis cum syrupo acetoso.

De asperitate linguæ eorum, & eius viscositate. Capit. 22.

In essentia quidẽ viscositatis fricetur cũ chaiarã aut cũ virgulis salicis cũ oleo amygdalino, & zuccaro tabarzet, donec mundetur, aut cũ spõgia & pauco sale, & ol. ros. In hoc.n. est alleuiatio multa infirmi. Et post illud, cum eius asperitas est nõ propter viscositatẽ, immo à siccitate, oportet vt teneat in ore suo sebesten, aut nucleos prunorũ, aut salem, qui asportatur de India: etiam est in colore salis & dulcedine mellis: & sumat de eo, secundum quod dixit Archigenes quantitatem fabæ vnius. Et grana cydoniorium sunt ex eis, quæ humectant linguam, & prohibent exiccationem eius, & oportet vt non stent ore aperto plurimum neque resupinetur dormiens, nam hæc duo exiccant linguam.

De sternutatione assidua quæ accidit eis Capit. 23.

Quandoq; magnificatur nocumentum sternutationis assiduæ cum eis: lædit nanque eos, & replet capita eorum, & debilitat eorum virtutes: & fortasse facit fluxum sanguinis narium. Quare oportet, vt fricetur eorum frõs, & oculi, & nasus, & aperiantur ora eorum, & fricentur eorum palata cum vehementia, & tendantur capita eorum, & conuertantur, & præmantur vel fricentur eorum extrema: & fundantur in aures eorum oleã tepida ad caliditatem parumper decliuia: & humectentur lacerti eorum, & ipsorum mandibulæ: & ponantur super eorum ceruicibus puluinaria calefacta, & non excitentur à somno eorum subito: & prohibeantur à puluere, & à fumo, & omni in cuius odore est acuitas: & olfaciant sauich, & lutũ alnahagi & spongiam marinã.

De dolore capitis, qui accidit eis. Cap. 24.

Liga extremitates eorum, & proprie coxas, & cum instita liga, & frica pedes eorum: & supponantur eis collyria trahentia materiam ad inferiora: & conforta capita eorum cum infrigidantibus notis. Et si non fuerit, quod prohibeat ex catarrho, aut tussi, embrocẽtur capita ipsorum

cum

cum decoctione rosarum, & violarum, & hordei, aut foliorum salicis, & his similium, & similiter oleo rof. & oleo de falicibus. Et quando non excusat hoc, tunc permisce embrocas infrigidantes cum lenitiuis, sicut chamæmilla, & stupefactiuis, sicut est papauer. Et non mulgeas lac nisi cum remouetur febris. Si autem virtus fuerit fortis, mulgeas lac caprinum: & si fuerit debilis, mulgeas lac muliebre. Et caue lac apud repletionem humidã corporalem facientem subet: & similiter caue oĩa humectantia. Et tu non administres humectantia nisi vbi est vapor fumosus, & caput siccum, & parum somni. Et quando multiplicatur repletio in capite ex vapore humido, trahe eum ad inferiorã cum collyrijs & clysteribus, & stringe membra inferiora, ita quod testiculos.

De tussi eorum. Cap. 25.

TVssis plurimum accidit eis ex calore, aut siccitate: quare oportet vt teneant in oribus suis pilulas bichixias, aut loch de papauere facta cum medullis fructuum frigidis, & amylo, & his similibus. Et vtantur ceratarijs infrigidantibus factis ex oleo rof. & ex mucilagine psyllij, & succo portulacæ, & alijs.

De destructione appetitus eorum. Cap. 26.

QVandoq; est causa eius humor in ore stomachi, quod scitur ex eo, quod dictum est de destructione appetitus, & euacuatur per vomitum, aut solutione vẽtris. Et multoties iuuantur cum intromissione digitorum in gutture, & commotione stomachi: & proprie quãdo vomitus expellit cholericam rem, aut acetosam. Et quandoq; est ex vehementia debilitatis: quare curetur complexio, quæ facit eam cum eo, quod scitur. Et oportet vt approximes eis odores bonos excitantes appetitum, sicut odor sauich infusi cum aqua, aut cum aqua, & aceto. Et detur eis electuarium proportionale febricitantibus, & parum vini, & decoctionem fructuũ ponticorũ, boni odoris: & lambant aliquid de aceto gelatinæ piscium, aut hœdi, & his similium. Et ponantur super stomachum post dies primos emplastra facta ex fructibus. Et sint in eis absinthium & aloe, secundum quod scis: & inunctio eius cum oleis bonis est iuuatiua.

De bolismo eorum. Cap. 27.

OPortet vt curentur cum odoramentis, & luto alnahagi aut luto armeno madefactis cum aceto: & odorent almososat, & panẽ mundum calidum, & carnes assatas, & stringe eorum extremitates. Et extende aures eorum, & eapillos ipsorum. Et conforta eorum cerebra cum embrocis infrigidantibus, & humectantibus: plurimum nanq; bolismi eorum est propter destructionem sensus oris stomachi propter causam communicantem ramis, qui adueniunt ei cum sensu: & est corpus exigens vel requirens cibum, verum sensus non exquirit ipsum.

De nigredine linguæ eorum. Cap. 28.

OPortet vt non dimittatur super linguam nigredo, immo fricetur cum eo, quod scis: & si non, eleuabuntur ad caput vapores maligni, & facient cadere in sirsen.

De appetitu eorum canino. Cap. 29.

CVrantur cum vnctuosis frigidis, & dulcibus.

De syncopi quæ accidit eis. Cap. 30.

QVandoq; accidit eis syncopis in principio febrium propter effusionem choleræ ad os stomachi eorum: quare oportet vt detur eis ante paroxysmum, aut apud paroxysmum frustum panis de simila cũ aqua granati, & aqua acrestæ. Et scias, quod quando aggregantur syncopis, & febris, tunc syncopis est dignior curatione: & si indiget cibo, tũc detur parũ panis permisti vel madefacti cũ drac. 3. vini ãtiqui: & si nõ, syrupi malorũ antiqui, cuius resoluta est superfluitas. Et phlebotomia quidẽ multoties addit in syncopi. Et clystere leue est magis conueniens. Et vomitus est iuuatiuus eis. Et cõstrictio cruriũ, & ponere manus, & pedes in aqua calida. Et cũ euadunt, tũc de solicitudine est vt cibetur sauich hordei infrigidato, in quo sint grana granatorum.

De constrictione anhelitus eorum. Cap. 31.

COnstrictio anhelitus accidit eis, aut propter spasmum & siccitatem, quæ accidit eis in lacertis anhelitus: aut propter materiam præfocatiuam descendentem ad guttur eorum: aut propter debilitatem, quæ dominatur neruis venientibus ad membra anhelitus. Et prima quidem curatur cum vnguentis vel emplastris humectantibus. Et secunda cum eis, quæ prohibent strangulationem. Et tertia cum æquatione complexionis in cerebro, & inunctione colli cum eis, quæ infrigidant & humectant: & super stomachũ iterum, ex eis, quæ sunt sicut rasura cucurbitæ, & portulaca, & sandali cum oleo rof. & similibus ei.

De vehementi cherebuz. i. angustia vel inquietudine eorum. Cap. 32.

QVando multiplicatur chereb. i. angustia vel inquietudo causa oris stomachi, & aduentu humoris mordicatiui in eo, tunc infrigida stomachos eorum cum eis, quæ scis de cibis: & eueteтur seu respirent aerẽ & iaceant, seu & dormiãt in loco proximo motibus aquæ, stra-

to extremitatibus, & ramis frigidis, & odoriferis frigidis, & nenufare, & rosis, & aspersionibus frigidis factis ex fructibus odoriferis, frigidis, & sandalis. Et multoties quidem conferunt in eorum angustia vel inquietudine clysteria frigida, facta ex aqua cucurbitæ, & citruli, & succo portulacæ, & semperuiuæ cum oleo rosato.

Difficultas diglutiendi, quæ accidit eis. Cap. 33.

DIfficultas diglutiendi cum accidit eis, & febris fuerit sanguinea vel cõclusa, tunc phlebotomia fiat & extrahatur sanguis paulatim, & cibetur cum aceto & lactucis, si appetitus in eis fuerit aliqualiter excitatus, & si nõ, contenti sint aqua hordei, & alienent, quæ subito occurrunt. & si fuerit cum eo stypticitas naturæ, tunc suppositoria, & clysteria sunt meliora plurimum quàm solutiuum desuper.

Frigus extremitatum quod accidit eis. Cap. 34.

MVltoties profundatur calor eorum, & infrigidantur eorum extrema, & eua porare facit calor submersus ad caput. Ponantur ergo extremitates in aqua calida, & non bibat aquam frigidam.

Sermo vniuersalis de febre cholerica. Cap. 35.

FEbres cholericæ tres sunt: tertiana cõtinua, & tertiana periodica, & causon. Et tertiana quidẽ periodica aut est pura, & fit à cholera pura: aut nõ pura, & fit cũ putredine choleræ grossæ substantiæ propter cõmistionem choleræ cum phlegmate cõmistione cõplexionali vnita: & per hoc diuersificatur ab hemitritæo, cũ hemitritęum faciant duę materię separatę: & hanc faciat materia vna, quæ in seipsa est permista, cũ cuius calore permiscetur aliquantulum frigoris, quod grauat suã putredinẽ, & suam resolutionem, & suã digestionem: & propter illud quidẽ fiunt in hemitritæo duo paroxysmi: & tertianæ non puræ paroxysmus vnus. Et hęc quidẽ non pura quandoq; prolongatur tẽpore longo & circiter medietatẽ anni. Et quãdoq; perducit ad trehel, i. tumefactionem membrorum similẽ cachexiæ, & magnitudinem splenis. Causon vero seu incensiua est de genere continuæ: nisi quòd ei associantur excrescentiæ & tepores sui non sensati: & accidentia eius sunt vehementia. Et causa est acuitas materiei, & multitudo: cum eius casus fit circa cor, & in venis oris stomachi, aut in partibus hepatis proprie: & ad summum in membris nobilibus vicinis cordi. In tertiana vero cholera est in carne, & ad partes cutis: & in continua est sparsa in venis corporis, quæ elongantur à corde. Et vehementia quidem sitis, & angustia, & inquietudo, & vigilia, & alienatio, & nausea, & amaritudo oris, & bothor labiorum, & scisio eorum, & dolor capitis multiplicantur in febribus cholericis. Et est natura in pluribus earum ad siccitatem decliuis: quoniam materiei motus est ad superiora, aut ad illud quod apparet de corpore & cute.

De tertiana absolute, & nominatur tritæus. Cap. 36.

PAroxysmus tertianæ incipit in primis cum horripilatione, vt punctura acus, deinde infrigidat, & incipit facere rigorem difficilem valde difficiliorem reliquis rigoribus, non frigidum aut cum pauco frigore. Et nõ est frigus eius nisi propter profundationem caloris ad interiora versus materiam eius, & inuenit sicut puncturas acuum. Et hic quidem rigor cum vehementia sua est velocis sedationis, & calefactionis, & tu iam sciuisti causam huius rigoris. Et fit rigor eius in diebus primis fortior, & vehementior: & in quartana econtrario. Et iterum rigor incipit cum fortitudine, deinde linitur paulatim, & minuitur velociter, & in quartana econtrario. Et sudor multiplicatur in tertiana, cum dimittit. Et fit vrina in ea rubea tendens ad igneam, in qua non est multa grossitudo. Aut est non pura, & fit vrina eius cruda aut grossa. Et tertianæ caliditas est saluior caliditate causonidis: & quanto prolixius manus tangit corpus, non additur inflammatio: immo quandoque minuitur inflammatio eius: & in causonide additur inflammatio. Et accidentia, quæ accidunt eis in tertiana sunt vigiliæ sine grauitate in capite, nisi in quibusdam non puris, & sitis, & furor, & ira, & odia locutionis. Et est pulsus eius acutus, velox per comparationem ad reliquas febres: & non est æqualis constrictionis, & dilatationis, quoniã humor debilitat eũ, vel coarctat eum, & additur ei diuersitas apud statum. Et diuersitas in ea est infra illam, quæ est in alijs febribus humoralibus, & minor ea, quæ est in alijs cum duritie eius: & est pulsus fortior in ea: immo non est diuersitas in ea secundum plurimum, nisi diuersitas febri appropriata existens infra alias vel minor alijs. Et in principio quidem est necessarium, vt coarctetur pulsus vsq; ad horam dilatationis febris: postea cõfortatur, & fit velox, & frequens. Et eius diuersitas nõ est cum illa superfluitate. Et quandoque significant ipsam ætas, & consuetudo, & regio, & ars, & forma, & tempus, & multitudo euẽtus tertianę in illa hora. Cũ ergo componuntur duæ tertianæ, sunt paroxysmi euenientes omni die: qui ergo considerat tertianam per paroxysmum, errat in ea, immo oportet ut attendantur significationes aliæ & paroxysmi confirment eas. Et patientibus quidem tertianam accidunt uigiliæ, & amor solitudinis: & multoties sentiunt ebullitionem apud hepar.

Differen-

Differentia inter tertianam puram, & non puram. Cap. 37.

PVra est subtilis, leuis, cuius paroxysmus consumitur à quatuor horis usque ad duodecim horas: & non addit super eas multum. Et si addit additionem multã: tunc est non pura. Et est secundum plurimum perueniens ad septem horas. Et calefit in ea corpus uelociter. Et uides caliditatem procedere ex corpore, & extremitates adhuc sunt frigidę. Et similiter pura non addit cum non accidit error supra 7. periodos. Et quandoque consumitur propter subtilitatem suæ materiæ in paroxysmo uno, in quo accidit uomitus: aut uentris solutio mundificans. Et apparet digestio in urina in primo die: aut in tertio, aut in quarto, aut in septimo. Si autem addit super septem periodos additionem plurimam, tunc est de genere non puræ. Et similiter si prolongatur spatium sui rigoris: & sit additio suorum paroxysmorum. Et antecesio eorum adinuicem secundum ordinem seruantem proportiones similes: & in non pura est illud diuersum non ordinatum. Et similiter quando assimilantur paroxysmi secundum terminum unum: & similiter reliqua signa prolongationis febris etiam sunt de illis quæ scis. Et cum uides principium cum rigore, secundum quod determinauimus, & statum cum sudore exuberante, tunc non dubites, quoniã ipsa sit pura. Et in pura quidem est, cum eam habens bibit aquam, procedit in corpore uapor humidus quasi ipse uelit sudare, & quandoq; sudat. Et cum non pura inuenitur grauitas plurima in capite, & extensio: & prolongatur paroxysmus ita ut perueniat ad uigintiquatuor horas: aut triginta horas usque ad horam suam: & tepescit donec complentur 48. hor. & per quantitatem additionis paroxysmi super 12. horas, est eius elongatio à puritate. Et in tertiana quidẽ non pura tardatur apparitio digestionis: & non apparet in forma offuscatio, neq; extenuatio: & fortasse nõ eradicatur cũ sudore copioso. Et fortasse non incipit cum rigore forti, & non est caliditas cũ illa fortitudine, neq; est augmentum eius æquale: immo est quasi ipsum addatur, deinde procedit, & minuitur: Et accidentia sęua minorantur in ea.

Tertiana continua. Cap. 38.

COgnoscitur per uehemẽtiã paroxysmorum tertianæ: & per uehemẽtiã accidẽtiũ tertianæ. Et apud G. quidem cũ sang. putrefit, fit de hoc genere: & de eo fiet sermo post.

Cura tertianæ puræ. Cap. 39.

OPortet ut rememoreris illud quod dedimus tibi de radicibus in curatione febriũ, de solutione uẽtris, & cibo, & in oĩbus capitulis: & fabrica super illud. Et tu quidẽ non auscultes sermonem eius, qui concedit in principio solutiua fortia: & myrobalanos, & his similia, nisi cum conditione & qualitate quam diximus. Imò oportet ut properes in primis, & lenias lenitate quadã cũ eis, quæ diximus illic: sicut sunt tamarindi quãtitate 40. dra. qui infundãtur in aqua calida in nocte, & colentur, & proijciatur de super siracost, aut tereniabin, aut aqua duorũ granatorum: & sicut decoctio lubleb cum tereniabin & cum cibib enucleatis, aut infusio prunorum cũ tereniabin, aut siracost, aut syrup. viol. & uiolæ conditæ. Et fortasse facit mucilago psyllij cum quibusdam syrupis, sicut est syrup. prunorum, lubricitatem, & lenificationẽ, aut cum decoctione lẽtium cum lubleb. Aut clysteria lenia sicut est clystere cum decoctione althææ, & iuiubæ, & sebesten & radice liquiritię, & oleo uiol. & succo siclæ, & baurac, secundum modũ quem scis. Et illud qñ necessitas tãgit ad ipsã. Rectũ nãq; est ne in potu detur quod est sicut aqua hord. neq; ei simile, neq; cibi, nisi natura iã lenificata. Et si uentris solutio in principio in febre tertiana pura, minoris sit malitiæ, q̃ eius simile in alijs: licet sit eius malitia magna. Et qñ est possibile, ut nõ phlebotomes usq; ad tres piodos, fac. Et similiter qñ times q̃d sit ægritudo furiosa, & facis illud, erit illud q̃d accidit de errore, si accidit, minus q̃ aliud. Et oportet ut nõ moueas in die paroxysmi aliquid, nisi propter necessitatem, & non cibes nisi apud conditiones prædictas: & ut prouoces urinam cum emulsione seminum. Et oportet ut superueniat ei paroxysmus dum est famelicus, & non est in stomacho eius aliquid, immo oportet ut sumat in potu syrupum acetosum omni mane: & post duas horas aquam hordei in die, in qua non est paroxysmus. Et syrupus quidem acetosus post paroxysmum est conueniens, & similiter ponere pedes in aqua tepida ad attrahendum residuum caloris. Et ego magis diligo ut sit in syrupo acetoso; proprie in postremis, emulsio seminum frigidorum diureticorum aut ante paroxysmum per tres horas, aut quatuor: & detur in potu iterum post paroxysmum, aqua hordei. Et quando necessaria est subtiliatio regiminis, detur in potu sicut aqua granatorum, & aqua melonis indi, & his similia. Et gradatim fiat eius regimen secundum modum prædictum. Et quoties appropinquat status, subtilietur. Et in diebus primis cibetur cum kisch hordei, & pane comminuto cum aqua frigida aut pane sicut est aut emulsione panis in ea, & cum eo quod fit exalmes, & lentibus. Et quando cibus acetat in stomacho, non detur in potu aqua hordei, quæ non est ualde subtilis: & si necessarium fuerit dare ipsum in potu, confortetur parum cum decoctione radicis apij. Si autẽ stomachus fuerit frigidior illo, & febris non magna, & non pura, ponatur parũ piperis secundũ consiliũ Hippo. Quod si signa

significauerint quòd crisis est propinqua, tunc sufficiat ei aqua hordei, & aqua granatorum, & syrupus acetosus. Et fructus quidem qui diliguntur eis, sunt granata dulcia & muza, & pruna matura, melon uero indus est res maximi iuuamenti, cum hoc quòd ipse soluit, & prouocat, & frangit uehementiam caloris, & facit sudare, & fortasse non nocent aldestembuiat parui: & ex oleribus cucurbita, & alcheta & alcheted: & lactuca. Et scias quòd intentio in eo quo cibantur patientes tertianam, aut est humectatio sicut datur eis in fine de extremitatibus althaiugi, & de testiculis gallorum: & cerebellis hædorum, quibus non est nausea, & uitellis ouorum. Aut est infrigidatio, & humectatio simul sicut in xisch hordei. Et non ultimes in infrigidatione multa, & proprie in principio, nisi inuenias inflammationem uehemétem, aut timeas conuersionem eius ad causonidem aut ad continuam. Quod si consequatur crisis, & uideris digestionem in urina, & est sedimen laudabile quod cognouisti, tunc si excusat, bene est: & si non, cura tunc cum eo quo iuuatur natura ex prouocatione vrinæ, aut solutione ventris, aut vomitu, aut fluxu sang. narium. Et non agas contra ipsam in hoc. Quod si non inuenis declinationem manifestam, tunc euacua cum solutione uentris. Nam de illo est scammoneæ sexta drach. 1. in iuleb: aut decoctio myrobalanorum cum tamarindis, & tereniabin, & passulis, & radicibus, & casia fistula, secundum quod sciuisti. Et tibi inest ut confortes eas cum fumoterræ, & sene, & scammonea. Et de illis quæ conueniunt eis sunt trochisci de spodio solutiui. Et de illis est medicamen solutiuum istius descriptionis. Recip. myrobalanorum citrinorum enucleatorum pondus drach. 4. zuccari tabarzet pondus, drach. 20. scammoneæ pondus sextæ, drach. 1. bibatur cum aqua frigida: & post illud curentur cum prouocatione. Et si fuerint illic caliditas superflua, & inflammatio maxima, cùm iam euacuaueris eum, non erit ei malum dare in potu aliquid de extinguentibus fortibus, de illis quæ dicta sunt in regimine acutæ: & fortasse conferunt ei emplastra ex eis. Balneo uero oportet ne approximet nisi post digestionem. Post digestionem autem, & apud declinationem est ipsum melior curatio eis, & proprie consuetis: quamuis error in intromittendo eos in balneo ante digestionem saluior sit quàm suum simile cum alijs. Et oportet ut sit balneum eorum temperatum, boni aeris, qui sit humidus, in quo sudent cum facilitate: ita ut non inflammentur eorum corda, & inungantur cum oleo viol. & ros. conquassato cum aqua, & non prolongent in eo moram, immo egrediantur uelociter: nam iteratio est eis conuenientior: quàm stationis prolongatio: & si apud exitum infundantur in aqua tepida, stent in ea secundum quantitatem declinationis. Deinde cum egrediuntur, tunc conuenit eis ut bibant uinum album, subtile multa commistione permistum, & cooperiantur in locis suis: sudabunt enim sudore uehementi: & si quid residuum fuerit digeretur. Et post illud cibentur cibis infrigidantibus, & humectantibus, & oleribus quæ sunt illius modi. Et non timeas post declinationem potare eos uinum plurimum commistum. Vinum enim habens caliditatem confractam per commistionem confert quantitati remanenti ex eo, in resoluẽdo illud cuius necessaria est resolutio: & succurrit aquæ penetranti cum fortitudine sua, & permistione eius quod est in eo de calefactione pauca: quare infrigidat uehementer, & humectat. Et si fuerint illic accidentia sitis, & dolor capitis, & uigiliarum, & aliorum iam tibi præterijt eorum cura. Et quando post crisim remanet aliquid caloris inseparabilis, tũc sibi superest ut administres syrupum acetosum cum succis diureticis: aut in quo decocta sunt semina, & radices diureticæ. Et scias quòd cura tertianæ continuæ, est cura tertianæ interpolatæ: sed est decliuior ad obseruationem dispositionum digestionis, & ad infrigidãdum cum syrupo acetoso facto cũ semine citruli, & semine endiuiæ proprie contusis. Et post ipsum post duas horas, datur in potu aqua hordei: & ad subtiliationem cibi, & ad administranda clysteria lenia in principio, & ad prouocationem: & oportet ut cum facilitate procedant, & non sumant in potu de solutiuis in principio, aut in eo quod ei appropinquat nisi ea, quæ sunt sicut syrupus uiol. & aqua fructuum, & non utantur nisi clysteribus lenibus.

Cura tertianæ non puræ. Cap. 39

Res in quibus diuersificatur cura tertianę nõ puræ, à curatione tertianæ puræ sunt res in quibus communicãt febres frigidæ. s. quòd licentia in balneo, quæ conceditur habentibus tertianam puram absque hoc quòd expectetur digestio, & non expectatur plurimum declinationis si expectetur digestio, est in eis illicita uel prohibita. Quoniam balneum permiscet phlegma indigestum cum eo quod effunditur ad locum putredinis: & permiscet humorem malum cum putrido, & resoluit subtile, & facit remanere spissum. Et quod cibatio omni die iterum, aut prope cibationem, est ex eis quæ illis nocent: immo oportet ut cibentur uno die, & alio die non. Et sit in cibis eorum quod abstergat, & calefaciat parum. Et ut sit cibatio in principijs egritudinis grossior quàm sit in principijs puræ: deinde gradatim perueniat ad subtiliationem supra subtiliationem tertianæ. Et subtiliatio eius in ea in principijs fit cum famæ eius plusquam subtiliatio cum cibo subtili ualde. Et ut sit infrigidatio minor. Et ut clysterizetur in principio clysteribus acutioribus. Et ut expectetur digestio plus in solutione uentris eorum forti-

forti. Et ut sint in aqua hordei eorum uirtutes digestiuæ, & resolutiuæ: sicut est illud quod diximus in eo in cuius stomacho acetat aqua hordei, immo fortiores quàm in illo. Fortasse enim necesse est ut decoquantur in ea hyssopus, & origanum, & calamenthum, & spica secundum complexionem: & blitis iuuatiua est eis. Et permistio aquæ ciceris cum aqua hordei, & in fine eius aqua ciceris est iuuatiua eis. Et oportet ut consideretur propinquitas non puræ ad puram: & elongatio eius ab ea: & secundum illud diuersificetur inter curam eius, & curam puræ, quòd si fuerit ualde propinqua puræ, tunc diuersifica inter eas diuersificatione parua. Et cum uideris urinas eorum grossas, tunc phlebotoma. Et cum phlebotomaueris non indigebis clysteri. Et scias quòd non est res magis iuuans eos, quàm uomitus post cibum. Et de solutiuis in principijs eius, quæ sunt propinquiora æqualitati, est aqua algeleniabin decocti: & syrupus acetosus. Et fortasse ponemus in ea casiam fistulam. Et fortius illo est ut ponas in ea uirtutem turbit. Et clysteria in principio sunt magis dilecta, quàm solutiua alia, & sunt clysteria in quibus est uirtus alhascech, & chamæmillæ, & siclæ, & cartami, & uiolarum, & sebesten; & ficus, & odor turbit. Et in eis sit casiæ fistulæ, & oleum sisaminum, & baurach, & fortasse indigetur acutiore istorum secundum elongationem febris à pura. Adiuuantia autem ad digestionem sunt sicut syrupus acetosus permistus cum aliquanto de algeniabin: aut syrupus acetosus de radicibus. Et post septimum sicut decoctio absinthij: est enim iuuatiua, subtiliatiua materiei, & confortatiua stomachi. Et similiter aqua fœniculi, & aqua apij cum syrupo acetoso. Et si pertransit 14. tunc non est malum dare in potu trochiscos rof. minores. Si autem ægritudo prolongatur, non inuenimus excusationem quin demus ea, quæ sunt sicut trochisci de eupatorio, & decoctio eius. Et calefactio partium hypochondriorum est huius generis. Et emplastratio mirach eorum iterum cum eis, quę digerunt, & maturant, & mollificant tensionem, cum uenerit illic. Cum ergo sciueris quod digestio iam aduenit, tunc eua cua, & prouoca, & non cures. Et de euacuationibus bonis eis est, ut sumatur hieræ picræ, drach. 5. succi absinthij, & eupatorij amborum ana, drac. 3. seminis apij, myrobalanorum, citri kebulorũ ana, drach. 5. turbit. drach. 7. fiant pilulæ ex eis cum aqua apij: & sit dosis eius, drach. 2. Et de illis est decoctio bona inuentione nostra. Recip. eupatorij, absinthij, myrobalanorum, kebulorum ana drach. 5. seminis melonis, seminis cucumeris, & alcheta & sem. apij, suchaha, bedeoard omnium ana drach. 10. turbit. drac. 1. casię fistulæ, drach. 6. passularum enucleatarum, drach. 20. ficuum. 10. numero, sebesten numero 30. geleniabin facti cum rof. persicis pondus, drach. 15. decoquantur omnia secundum quòd decoqui solent huiusmodi decoctiones. Et sumatur de ea cadus magnus, in qua posita sit siliqua .i. scammoneæ. Et fortasse necessaria est medicina fortis uno modo, & debilis alio modo: eius uero fortitudo est secundum hoc, quòd ipsa euacuat humorem uiscosum, sed ipsius debilitas est secundũ hoc, quòd ipsa non euacuat plurimum uice una: immo possibile est ut fiat gradatio in ea, quare euacuet humorem cuius euacuatio est necessaria multis uicibus, ut non destruat uirtutem. Et hæc medicina est illa, quæ possibile est ut partiatur in pluribus uicibus & possibile est ut aggregetur, & parum quidem ex ipsa medicina soluit parum ex humore malo, & plurimum de medicina prædicta soluet plurimum ex malo humore. De decoctionibus uero parum fortasse non facit aliquid. Et huiusmodi quidem medicina est, ut sumatur turbit quantitas drac. 5. & plus, secundum necessitatem, & scammoneæ proprie altusugi. i. aut supra id: & cõficiatur cum geleniabin prædicto, & bibatur. Aut sumatur de agarico, & scammonea secundum hanc compositionem, & conficiatur cum geleniabin prædicto, & bibatur. Aut ponatur in succo rosarum recentium cuius quantitas sit vnc. 1. & bibatur. Aut in syrupo rof. & bibatur.

De febre causon, & est illa, quæ nominatur faricos id est febre ardente. Cap. 40.

Causon est secundum duos modos: aut enim causon est cholerica, & est causa in ea multitudo putredinis: aut intra uenas corporis totius: aut in uenis, quæ sequuntur partes cordis proprie, aut in uenis partium oris stomachi: aut in hepate. Aut phlegmatica, & fit ex phlegmate salso putrefacto in uenis, quæ sequuntur partes cordis, sicut dixit Hipp. in epidimia. Et non fit phlegma salsum, sicut sciuisti, nisi ex aquositate phlegmatis cum cholera acuta. Est ergo cholera, quę putrefit ignea cinerulenta permista aquositati plurimæ. Et quoniam causon uehementiora habet accidentia, quàm tertiana, oportet ut sit breuioris spatij quàm ipsa. Et senibus quidem parum accidunt febres causonides: & cum accidunt eis, pereunt: quoniam non fiunt in eis nisi à causa ualde forti. Amplius eorum uirtutes sunt debiles: In iuuenibus autem, & pueris plurimum accidunt. & est in infantibus leuior propter humiditatem eorum. Et quandoque est in eis cum profundatione somni propter eleuationem uaporum ad caput. Et Hipp. quidem dixit, quòd si alicui accidit in febre causon tremor, tunc permistio mentis resoluit ab eo tremorem. Et uidetur ut sit illud, quoniam cerebrum calefit ualde, & calefiũt nerui: & est uerisimile ut sit causon, & sit permistio mentis, quę resoluitur per tremorem, propter expulsionem materierum ad neruos. Et plurimum

mium quidem consumitur cum uomitu, & solutione uentris, aut sudore, aut fluxu sanguinis narium.

Signa. Cap. 41.

Signa eius sunt inseparabilitas, & occultatio teporis, & uehementia accidentium ex asperitate linguæ, & ex citrinitate eius in primis, & ex nigredine eius secundo. Et ex retentione sudoris nisi apud crisim. Et uehementia sitis, nisi accidat tussis parua, quę sedat illam sitim sicut dixit Hipp. Et uidetur, ut sit uehementia sitis eorum propter causam pulmonis: ergo cum mouetur tussi parua, humectatur per id quod currit ad ipsum ex carne molli. Et caliditas in causone quidem secundum plurimum non est ita fortis in exterioribus, sicut fortitudo eius in interioribus. Et est confractio in ea leuior, quàm in alijs. Et in facta quidem ex cholera, fortia fiunt accidentia mala ex uigilijs, & inquietudine, & adustione, & permistione mentis, & fluxu sang. narium, & dolore capitis, & pulsatione temporum, & profunditate oculorum, & solutione uentris cum cholera pura, & casu appetitus. Et quando accidit infantibus, abhorrent mamillam, & non recipiunt eam, & corrumpitur illud quod sugitur de lacte, & acetat.

Cura causonidis. Cap. 42.

Est cura tertianæ puræ. Et cum indigent euacuatione, sicut cum illis, quæ dicta sunt, tūc festinatio est melior. Complementum uero est apud digestionem. Et non phlebotometur, fortasse enim inflammabit eos: & fortasse iuuabit eos, si fuerit illic turbiditas, aquæ, & rubedo. Verum indigent subtiliatione, & infrigidatione uehementiore, & infrigidatione actuali eius quod ipsi sumunt. Et cum times casum uirtutis, est necessarium cibare eos, quamuis non appetant: & proprie in eo ex quo resoluitur res plurima: multoties enim aduenit eis bolismus propter priuationem sensus. Et indigent lenificatione in principio fortiori, & curationibus febris acutæ prædictis, secundum omnes modos uel uias narratas. Et quandoque conueniens est ut dormiant apud teporem paruum febris super aquam tamarindorum. Et quandoque ponitur in ea parum camphoræ. Et diligitur eis syrupus acetosus, aut emulsio seminis portulacæ, aut emulsio seminis endiuiæ: & batech alzachi est eis bona ualde. Et consideret in potatione aquæ frigidæ secundum quod diximus illud. Quod si non fuerit quod prohibeat detur in potu de ea etiam usque ad infrigidationem uehementem, uel usque ad extinctionem. Et fortasse aduenit eis permistio mentis, & obliuiscuntur petere aquam: quare oportet, ut sorbeant de ea qualibet hora paulatim, paulatim sorbitiones plurimas: & proprie in eo cuius linguam uides siccam. Et cura accidentia eius superflua cum eis, quæ diximus in capitulis suis. Et oportet ut caueatur in eis superfluitas sangui. narium, est enim de eis in quibus magnificatur timor apud eos. Et oportet ut obseruetur anhelitus eorum: & non dimittas partes pectoris spasmari. Et oportet ut obserues capita eorum cum aceto, & oleo rosaceo, & sandalis, & aqua rosacea, & camphora, & his similibus. Et embroces cum decoctionibus in quibus decocta sunt ea, quæ diximus. Et quando fortes sunt in eis uigiliæ, tunc cura eos. Et non est malum, ut in potu des syrupum de papauere etiam, & si sit de nigro, in huiusmodi dispositione. Et in fine eius da in potu trochiscos, qui cōueniunt eis, sicut sunt trochisci de camphora. Et in illa hora conuenit eis syrupus acetosus cum emulsione seminis cucumeris, & seminis endiuiæ, & seminis portulacę, de unoquoque eorum sit pondus, drach. 2. Et syrupi acetosi sit pondus, drach. 25. usque ad 35. secundum quod uidetur. Et si fuerit illic uentris solutio, tunc dentur trochisci de spodio constrictiui. Trochisci boni. Recip. spodij, ros. ana drach. 2. s. croci sextam, drach. 1. seminis portulacę, seminis endiuiæ ana drach. 3. seminis cucurbitæ, seminis cucumeris ana drac. 1. sandalorum, drach. 1. s. succi liquiritię, amyli ana drach. 1. camphoræ sextā, drach. 1. s. & dosis eius sit drach. 1. Et iterum ros. drach. 4. sem. melonis, alchaiar & alcheta, & portulacę omniū ana drach. 2. croci tertiam, drac. 1. camphoræ sextam, drach. 1. gummi, amyli, dragaganthi, succi liquiritiæ ana drac. 1. dosis eius, drach. 2. Et cum declinat ægritudo manifeste, tunc non est malum uti balneo, cuius aqua declinat ad frigus. Et illi in quibus magis diligitur balneum ex eis, sunt quorum febris est ex phlegmate salso.

De febre sanguinis. Cap. 43.

Opinatus est Gal. quod non fit febris sang. à putredine sanguinis. Nam sanguis cum putrefit, fit cholera, & non est sanguis: fit ergo tunc febris cholerica, non sanguinea: & fit causon prædictus aut tertiana: & cura eam cum illa cura. Hic uero sermo eius est contrarius sermoni Hipp. & contrarius ei quod est conueniens: & plurimum quidem erroris eius est in sermone eius: quando putrefit sanguis, fit cholera: iste enim sermo facit opinari duas intentiones, quarum una est: quòd quando putrefit, peruenit ad hoc, ut fiat pòst putredinem cholera: sicut dicitur, lignum quando inflammatur, efficitur cinis, & secunda, quòd quando putrefit, fit in dispositione qua ipse putrefit cholera: sicut dicitur, quòd lignum quando calefit, fit cinis. Consideremus itaque in unaquaque duarum propositionum:

Intel-

Intellectus vero primus est corruptę acceptionis tribus modis, quorum primus est, quòd sanguis quando putrefit conuertitur subtile eius ad choleram malam, & spissum eius ad melancholiam: non ergo cum totalitate sua fit cholera. Et secundus est, quòd illud fit post putredinem: & nostra consideratio est in dispositione putredinis, & tertius est, quoniam post illud fit cholera, & non scimus, an in ea sit putredo, aũ non: nam plurimę res putrefiunt, & separatur ex eis subtile, & spissum: & non est in spisso, neque in subtili putredo: quoniam nõ est necessarium vt sit putridum id, quod generatur à putrido: fit enim ex putredine, quod non est putridum. Et si generatio eius à putredine faceret putredinem eius necessariam, oporteret vt esset spissum cinerulentum iterũ putridum: esset ergo illic febris melancholica iterum: hoc ergo est illud, quod facit esse necessarium expositio eius, quod primo intellectum est. Quod vero intelligitur secundo, est mendacium purũ, quoniã putredo est via corruptionis: & putredo quidem habet tempus. Et conuersio sanguinis in choleram nõ fit in tempore, immo putredo quidem est corruptio accidens sanguini dum est sanguis: sicut accidit phlegmati, dum est phlegma: & non fit cholera, neque melancholia, nisi conuertatur post illud cum complemento putredinis. Verum veritas sana est sermo Hip. quòd ex sanguinis putredine generatur febris. Dicamus ergo nunc ꝙ febris sanguinis est febris putredinis, & febris calefactionis, & ebullitionis, quam nominauit Hippo. synochum cõclusum non alias. Et plurimum ebullitionis eius est ex oppilatione suffocante caliditatem. Et quandoque fit à causis alijs, quæ vehementes fiunt supra vehementiam febris ephimeræ. Et quandoque nominantur inflammatiuæ vel incensiuæ fortes: & est de summa febriũ, quæ sunt inter febres putredinis, & febres ephimeras: quæ differunt à febribus ephimeris, propterea ꝙ calefactum primum in ea est humor: & differt à febribus putredinis, quoniam nõ est ei putredo: & est febris acuta, non febris ephimera, neque febris hectica, neq; febris putredinis. Et multoties quidem permutatur ad febrem putredinis, aut febrem hecticam. Et multoties quidem facit eã currere Gal. cursu febrium diei. Et videtur Gal. ꝙ febris sanguinis non componitur cum reliquis febribus, quoniam putredo in sanguine est communis omni humori: & in hoc est contradictio quibusdam intentionibus suis, in quo non est necesse prolongare sermonem, quoniam non iuuatur cũ eo medicus. Et causa quidem huius febris est repletio, & oppilatio, & plurimum eius est exercitio proprie non consueto: & dimissio euacuationis, deinde vsus exercitij laboriosi. Et quandoque facit putredinem in eo multa aquositas sanguinis ex commestione fructuũ aquosorum, quare conuertitur ad putredinẽ: & multitudo humoris crudi in eo est propinqua, quare præparat ipsum ad putredinem: sicut qui generatur exalcheta, & alkethed, & piris & similibus. Et hæc quidem febris est continua, quæ non tepescit propter continuitatem materiei, & eius adhærentiam vsq; ad crisim, aut mortem: & eius species sunt tres, quarum saluior est paracmasticus incipiens cum difficultate. deinde non cessat diminui, quoniam resolutio in eo est maior quam putrefactio. Deinde est homotenus: & fortasse similatur septẽ diebus. Et nequior eorum est acmasticus, quoniam resolutio in eo est minor quàm putrefactio, & eius crisis est vsque ad septimum secundum plurimum. Et eius consumptio est cum euacuatione, aut sensata, aut insensata. Et quandoq; permutatur ad causonidẽ, & ad sirsen: & quãdoq; permutatur cũ infrigidatione plurima ad lethargiam, & q̃nq; permutat ad variolas, & morbillũ: & quandoque accidit in ea ventositas, & inflatio ventris, ex qua prouenit sicut vox tympani, & non deponit eam ventris solutio cũ inquietudine. Et quando solutio ventris non valet, deinde egreditur asaf viridis lata proprie est de signis mortis.

Signa. *Cap.* 44.

SIgna febris sanguineæ sunt adhærẽtia febris: & rubedo faciei, & oculorum. Et inflatio venarum, & temporum. Et repletio completa absque rigore. Et non est sudor nisi apud crisim. Et multoties associatur ei pruritus in naso, & in loco ventosato, vel vbi iam positæ fuerint ventosæ: & constrictio in anhelitu: & multoties accidit eis profunditas somni, & difficultas sermonis, & est malũ: & similiter apostema gutturis, & duarũ amygdalarum, & vuæ: & cursus lachrymarum. Et caliditas eius est plurima humida vaporosa similis caliditati balnei non sicca, sicut in causonide: & pulsus eius est magnus, lenis, fortis, plenus, velox, frequens valde, diuersus, non plurimæ diuersitatis, & est minoris diuersitatis, & velocitatis quã in causonide & in tertiana. Et non est caliditas eius in termino causonidis, & tertianæ fortis. Et illius quæ ex ea est à putredine, & caliditas, & accidentia sunt vehementiora, & cura eius est difficilior, & magis similis cum causonide. At verò subtilitas sang. & grossitudo cognoscuntur propter illud quod egreditur de eo. Et synocha feruida est res magis similis in principio sui febri ephimeræ: verum caliditas eius est paruæ mordicationis, & læsionis: & inuenit ex ea inflammationem, & dyspnœam, & est plurimũ impressionis eius prope cor. Putrida vero est æqualis, & similis æquali secundum plurimum. Signa autem permutationis eius sunt cuiusque eorum ad quod permutatur & pfocationis, & apostematũ gutturis, & duarum amygdalarum: & tu iam sciuisti ea. Et signa variolarum scies: & signa sirsen, & doloris capitis,

tis, & permistionis mentis, & aliorum iam sciuisti. Signa vero longitudinis eius, sicut iam sciuisti, sunt ex postpositione signorum digestionis, & tornatilitate faciei, & diuersitate dispositionis eius in spatio suo ex additione, & statione, & diminutione, ita vt sit quasi ipsa sit tepida. Illud enim significat, quod sang. est plenus humore crudo. Spatium vero crisis eius significant apparitio signorum digestionis: quæ si tardatur vsque post tertium, & quartum, non fit crisis in septimo. Et multoties quidem fit crisis eius in quarto.

Cura febris sanguinis. Cap. 45.

INtentio in curatione febris sanguinis est euacuatio plurima vsq; ad syncopim. Et ingrossatio substantiæ sanguinis, si fuerit subtilis valde aquosus, aut cholericus. Et infrigidatio eius, & mundificatio, & subtiliatio ipsius si fuerit grossus & iam sumpserit æger prius generatiua sanguinis grosi, & generatiua humoris crudi. Et digestio materiei facientis febrem, & eius resolutio. Euacuatio aũt nõ est aliqua sicut phlebotomia ex manu, in quacunque hora accidat: & non expectatur crisis, neq; digestio, nisi sit repletio nauseatiua: tũc enim caue eã, & remoue ipsam. Quod si febris perseuerauerit, tunc phlebotoma: & non cesses phlebotomare, donec æger appropinquat syncopi, aut cadat in syncopim, si corpus fuerit forte: syncopis nanque infrigidat complexionem fortem. Et scias quod phlebotomia, & sumere in potu aquam frigidam quandoque excusant à regimine alio. Et partitio quidem in ea est melior si non fuerit quod necessariam faciat festinationẽ: nam fortasse erit in ea, quæ est infra appropinquationem syncopis, sufficientia vel vltimatio in curatione. Et fortasse sequetur phlebotomiam vltimam statim fluxus ventris cholericus, & sudor, quẽ oportet omni hora abstergere ita quod abstersio successiue fiat vel abstersio cõtinue succedat sudori, fortasse. n. saluabitur cũ eo. Et succurratur ei, q accidit de debilitate, & syncopi cũ cibo subtili, & quiete. Et oportet vt continuetur lenificatio naturæ cum illis, quæ sciuntur de illis, quæ sunt sicut aqua duorum granatorum. s. dulcis & muzi vsq; ad terminum, & siracost, & tamarindi, & collyria leuia de quibus diximus. Et quandoq; est necessarium apud digestionem euacuare cum eis, quæ sunt sicut myrabol. & fumus terræ, & cassia fistula, & his similia de illis, quæ sciuisti. Quod si dispositio non tolerat phlebotomiam in manu, phlebotometur vena, quæ est inter duo cornua frontis, aut ponantur ventosæ. Si autem non præparatur aliquid eorum, & hoc propter accidens quod prohibet, tunc fac solutionem ventris secundum modum, qui est in causonide. Et infrigidatio fit cum eis, quæ aperiunt, & incidunt, & sedant ebullitionem. Et si acciderit ex phlebotomia syncopis, ciba eum pane, & aqua acresta. Quod si accidat fluxus sang. narium per se, non abscindatur nisi cum appropinquauerit syncopis. Sanguinis vero ingrossatio fiat cum eis, quæ sunt sicut rob iububarũ: & est, vt decoquantur. c. iububæ cum lib. v. aquæ, donec remaneat tertia, & inspissetur cum zuccaro: & quanto plus minoratur zuccarũ, tanto est melius. Et lentes iterum proprie præparatæ cum aceto acetoso forti sunt huius generis. Et caue ne des in potu rob iiiubarum, aut corpus lentium, materia existente grossa. Eius vero infrigidatio fit cum eis, quæ sunt sicut aqua lentium infrigidata: & aqua lactucę infrigidata: & sumentur in potu aquam frigidam, si non fuerit quod prohibeat: & fortasse sumitur in potu donec tremere faciat, & infrigidet vehementer, forsitan enim sanat eum. Et quandoque permutatur febris ad phlegmaticam, & curatur cum trochiscis de rosis, & similibus. Et hæc quidem cura est quorundam antiquorum: & secuti sunt eam quidam modernorum. Dare autem in potu aquam hordei, est curatio conferens ei, sed cum lenitate naturæ. Et melior horarum ad hoc, est hora vehemẽtis ebullitionis, & angustiæ, & inflammationis, & frequentiæ cafachan. Et scias quod esse contentum infrigidatione, & dimittere phlebotomiam, & ventris solutionẽ, addit in oppilatione, & coarctatione: quare additur putredo & caliditas in secunda dispositione. Mundificatio autem fiat secundũ diuersitatem exigẽtis virtutis, & debilitatis, cum digerentibus humorem crudum, quoniã fortasse ipse est causa in putrefactione sanguinis. Et in fine eius da ei in potu, quæ sunt sicut trochisci de camphora, & trochisci de spodio. Et isti etiam trochisci sunt boni. Recip. spodij drach. 3. seminis portulacæ drach. 5. seminis cucumeris drach. 4. seminis cucurbitæ drach. 6. gummi, & dragaganthi, & amyli omnium ana drach. 3. succi liquiritię pondus drach. 7. fiant ex eis trochisci. Descriptio alia, & proprie apud debilitatem hepatis. Recip. rosarum drach. 3. succi berberis drach. 2. seminis cucumeris, & melonis, & alchetha. 1. cucumeris anguinalis, & portulacæ, & spodij omnium ana pondus drach. 1. gummi, & dragaganthi, & amyli omnium ana drach. 5. rauedsceni, & croci, & camphoræ omnium ana pondus quartæ drach. 1. fiant trochisci. Cibi vero sint illi qui fiunt ex iiiubis, & illi qui fiunt ex lẽtibus cum aceto, & granatis, & sumach. Et si sit aliquid eorum constrictio cuius timeatur, frangatur cum siracost, & prunis, & cum cibo qui fit de cucurbita, & cum cibo qui fit ex succo limonum vel ex acetositate citri vel arantiorũ. Et eius fructus sint pira de sceni, & granata, & mala de sceni. Et eius olera sint alcheta, cucumer anguinalis, & cucurbitæ, & alkethed, & endiuia, & portulaca, & herba dicta acetosa, & coriandrum, & quæ sunt eis similia. Et si accidat dolor capitis, aut pulsus cordis, aut vigiliæ, aut pro-

funditas somni, aut fluxus sanguinis narium superfluus, destruens virtutem, & alia de accidentibus difficillibus: cura cum eis, quæ docuimus te in loco suo.

De febre phlegmatica. Cap. 46.

SCiuisti quod febris putredinis phlegmatis quandoq; est paroxysmalis: & quandoq; est inseparabilis & sciuisti causam in hoc. Et sunt ei horæ sicut reliquis febribus, & minor horarum sui principij secundum plurimũ est 18. dierum: & eius eradicatio in pluribus est inter 40. & 60. dies. Et saluior earum est illa, quæ est mundorum tepo rum, & præcipue illa, quæ est multi sudoris: significat enim subtilitatem materiei, & paucitatem eius, & raritatem coporis. Longior ergo partium huius ægritudinis est augmentum: quamuis eius declinatio iterum sit lõgior declinatione tertianę plurimum. Et phlegma quidẽ putridum quandoq; est vitreum: & quandoq; est acetosum: & quãdoq; est dulce: & quandoque est salsum: & tu iam sciuisti quomodo ex salso fit causon. Et plurimum quidem accidit febris phlegmatica humidis: & ociose viuentibus, & senibus, & infantibus, & patientibus nauseatiuam satietatem, & exercitantibus, & balneantibus se super repletionem, & habentibus eructuationem acetosam, & habentibus repletionem, & patientibus, & descensum catharri ad stomachum, qui putrefit in eo. Et parum quidẽ euacuatur à lesione in ore stomachi. Et sciàs quod cum omni febre cum qua est frigus, constringitur pulsus, & minoratur.

Signa phlegmaticæ periodicæ. Cap. 47

IN illa quidem in qua causa est phlegma vitrũ, aut acetosum, frigus multiplicatur valde. Et rigor in vitreo est vehementior. At frigus non incipit in ea subito, immo paulatim in extremitatibus: deinde perueniunt ad hoc vt fiant sicut nix, quæ non calefiunt nisi cum difficultate, neque calefiunt subito, neq; secundum gradationem continuam; immo paulatim cum reditu frigoris, & fortasse commiscetur frigori eius in principio horripilatio. Fit ergo frigus propter illud, quod non putruit: & horripilatio propter illud quod iam putruit: Et maius frigus eius, & ipsius rigor, sunt in periodis status. Et hæc quidem febris non est ex materia, quæ faciat punctionem, ita vt sit causa rigoris secundum viam expulsionis, putredo nãq; eius est putredo rei lenis: Et incipit cum grauitate, & profunditate somni. Et multoties incipit in paroxysmis primis sine frigore, & sine rigore, immo postponitur vsque ad tempus: & fortasse erit frigus, & non erit rigor. Et multoties incipit cum syncopi, & quandoque non fit. Et in hac quidem ægritudine multiplicatur syncopis propter debilitatem oris stomachi, & casum appetitus, & priuationem alistimbre: quæ est præparans materiã nutrimẽti, & virtutis. Illam vero, quę est ex phlegmate salso, antecedit horripilatio, & non fit vehemens frigus eius. Illam autem quæ est ex phlegmate dulci raro antecedit in principio vsque ad plurimos paroxysmos horripilatio, neque frigus, neque rigor. Et plurimæ quidem periodi febris phlegmatis incipiunt cum syncopi: Et iam apparet in ea in principijs calor vehementior: & in postremis minoratur illud. Et videtur vt sit causa in hoc, quoniam putredo antecedit prius ad magis dulce, & magis salsum, & magis subtile, deinde ad grossius & frigidius. Et tactus caliditatis eius in primis est debilis, & vaporosus, deinde cum prolongatur positio manus super membrum, sentit manus acuitatem & mordicationem. Veruntamẽ non est similis, neque æqualis in omnibus super quæ cadit manus: immo est diuersa: quoniam inuenit in loco vno adustionem, & in loco alio lenitatem: & est quasi caliditas coletur post rem cribellatam: quoniam phlegma viscosum est, quarẽ diuersificatur eius passio & eius subtiliatio à caliditate: sicut accidit in reliquis viscosis cum ebulliunt: ipsa enim disrumpuntur seu vesicantur in quibusdam locis, & non disrumpuntur seu & non vesicantur in locis alijs. Et qualiscunque si caliditas eius secundum plurimum minor est, quam vt inflammet, & angustiam faciat, & magnificet desiderium aeris frigidi, & aquæ frigidæ, neque huiusmodi caliditas declinat ad discooperturam & inquietudinem, & magnificationem anhelitus, & exufflationem. Et multoties quidem accidit caliditati eius ut stet ad quantitatem horæ unius aut duarum horarum, qua existimatur quod ipsa iam peruenit ad statum, cum ipsa adhuc sit in augmento. uidebis enim eam iam incipere augmentari: & similiter sunt ei in declinatione stationes. Et febres quidem phlegmatis sunt multæ humorositatis uel roritatis in cute propter multitudinem humiditatis, & uaporis sui, pauci sudoris propter uiscositatẽ humoris. Et cũ sudare facit, est res non exuberans. Et de prioribus significationibus eius, est paucitas sudoris, et priuatio eius. Et sitis quidẽ minoratur in febribus phlegmatis, nisi propter causam salsedinis, aut causam uehementiæ putredinis eius: et cum hoc est minor, quam sitis quæ est in alijs. Et inflatio laterum multiplicatur in eis. Et quandoque accidit cuti lateris, ut subtilietur cum tensione. Color autem patiẽtium phlegmatis febrem, est decliuis ad uiriditatem, et citrinitatem, currentes in albedinem: ita ut sit illud ꝙ aggregatum est, sicut color plumbi ita ut in statu etiam. Et raro quidem rubet color in eo cuius rubedo sit rubedo in statibus reliquarum febriũ. Pulsus uero eius est pulsus paruus, submersus, debilis, rarus in primis, deinde fit frequens in fine. Et freguẽtia quidem eius et eius paruitas, uehementior,

tior est quam frequentia quartanæ, & tertianæ: & eius paruitas, & vehementia frequentiæ eius est; propter vehementiam paruitatis ipsius: verum nō est velocior pulsu quartanæ: & quandoq; est tardior eo: aut similis ei in primis, & est vehementis diuersitatis, cum priuatione ordinis. Et parui, & debiles ex eis, sunt in diuersitate eius plus. Et significationes quidem pulsus super eam sunt de certioribus significationibus. Vrina autem eius in primis quidem est alba, subtilis propter multitudinem oppilationum, & frigoris: deinde fit rubea propter putredinem, & conturbatur propter malitiam digestionis, & quandoque alteratur in ea dispositio hora post horam. Et quando remanet ex materia grossa, & resoluitur putridū, & redierint oppilationes dealbabitur vrina, deinde quando putrefit res plurima post illud & expellitur, & aperiuntur oppilationes; rubet vsquequo redeat ad oppilationes, quod oppilet eas vice alia de illo eodem humore. Eius vero egestio est lenis, subtilis, phlegmatica. Et de eis, quæ significant quod febris est phlegmatica, est vt sit paroxysmus eius 18. horis, & dimissio eius 6. horis: & non est dimissio eius, dimissio munda, quoniam materia cū grossitudine, & viscositate est multa. Et significāt ipsam ætas, & consuetudo, & tempus, & regio, & cibi, & aduentus causarum antecedentium ex satietate nauseatiua: & significant ipsam forma prędicta ex colore faciei, & inflatione eius, & lenitas tactus: & debilitas oris stomachi, & casus appetitus. Et quandoq; magnificatur in ea splen, & antecedit eam eructuatio acetosa in pluribus horis multoties.

Signa phlegmaticæ inseparabilis, & est illa, quæ nominatur latica. *Cap.* 48.

SVnt sicut reliqua signa febris phlegmaticæ, præter eradicationem, & ꝙ similatur eradicationi. Et præter inceptionem cum rigore, & frigore & horripilatione, & est res magis similis hecticæ & est istic tepor in sex horis, & simile ei supra illum qui fit in continua, quoniam periodica etiam non euacuatur à tepore qui tamen est occultus nō apparens. Febres, quæ sunt secūdum plurimum de genere phlegmaticarū, & sunt quādoque ex cholera: & non sunt ex eis, quæ fiunt ex melancholia appropriatæ cum nominibus, & iudicijs. Et sunt febres empialos, & liparia: quæ ambæ sunt de summa febrium in quibus diuersificantur loca caloris & frigoris intus & exterius, propter diuersitatem, loci eius, quod putrefit, & quod non putrefit. Et ipse sunt tres diuisiones & sunt febris appropriata nomine syncopalis humorosa, & febris syncopalis minuta, & febris diuturna, & nocturna.

Febris in qua occultatur frigus, & apparet in ea calor & est empialos .i. epiala. *Cap.* 49.

HAec febris nt ex phlegmate vitreo, comprehenso in occulto, & profundo, quod infrigidat locum vbi est. Verum ipsi accidit iam putredo quare spargitur ex ea vapor eius quod putrefit & dispartitur & inflammat in exterioribus: & illud quod non est putrefactum infrigidat in interioribus. Et eius quidem frigus non fuit apparens in huiusmodi tempore, quoniam fuit quietum consuetum, & patitur ab eo id quod occurrit ei: cum ergo incipit in eo putredo, mouetur, & spargitur sparsione quadam, quamuis nō perueniat ad hoc, vt cōmunicet toti corpori. Signa. Signa eius sunt eadem, quæ prædicta sunt. Et quod eius vrina est frigida, cruda, minoris caliditatis quā vrina aliarum sui generis. Et pulsus eius est rarus, tardus. Et ipsa secundum plurimum additur omni die. Verum propter grossitudinem materiæ suæ conuertitur quandoque in quartanā, & tertianā, quoniam huiusmodi materia in corpore est pauca & paruæ putrefactiōis accidēs raro & paucitas eius est ex causis elongationis periodi, & hoc non extrahit eam ad hoc quin sit phlegmatica, sed ipsa est phlegmatica propterea quod putredo est putredo phlegmatis, non propterea quod paroxysmus redeat omni die. Spatium vero paroxysmi eius est à quatuor horis vsq; ad 24. horas & secundum plurimum consumitur ante illud: quoniam hæc materia non est cum illa multitudine.

Febris in qua occultatur calor, & apparet in ea frigus & est liparia .i. lipyria. *Cap.* 50.

HAec febris secundum plurimum est phlegmatica, & quandoque est cholerica ex cholera grossa valde. Quomodo autem est phlegmatica? est quoniam phlegma intrinsecum quando inflāmatur & putrefit, calefacit illum locum, & quoniā non resoluitur, non calefacit exteriora corporis cūm sparsione uaporis sui calefactione plurima. Et quoniam uirtus effunditur ad locum ubi est læsio, tunc euacuantur exteriora a calore: quare infrigidantur proprie quando in exterioribus sunt phlegmata cruda uitrea frigida. Et iterum quoniā resoluitur multoties ex eo uapor, qui non putrefit, sed ascendit & separatur propter caliditatem, & associatur ei caliditas spatio paruo, deinde separatur ab eo separatione uaporis aquæ calefactæ. Cum ergo separatur ab eo, & fuit in radice ante putredinem uehementis frigiditatis, redit & infrigidat corpus. Modus autem quo fit cholerica est, quoniam cholera, quando est pauca, & intrinseca, & putrefit, & calefacit locum; & non resoluitur ex ea aliquid, accidit quod diximus in sua simili ex phlegmate. Et appropriatur hæc cholerica nomina taburos. Verum liparia est nomen generis, & est longioris spatii quàm hæmitritæus. Et habet aliquis ut dicat, quomodo erit febris & non procedet in ea caliditas ex corde in totum corpus? illud nanque quod narratur, est de genere eius, in quo non procedit caliditas ex corde in

totum corpus. Responsio itaque est, quòd in diffinitionibus harum rerum attenditur una cõditio, ut non sit quod prohibeat, sicut diffinimus aquam frigidam & humidam, quando dimissa fuerit secundum naturam suam, & non fuerit quod prohibeat: & diffinimus graue quod est illud, quod tendit inferius, quando dimissum fuerit cum sua natura: & in istis omnibus caliditas peruenit ad cor, & procedit in arterias, & spargitur. At uero accidit prohibitio illius, in quibusdam locis, sicut accidit si ponatur pruina uel glacies super ipsum. Nocumentum uero eius necessarium est esse actu.

Febris in qua fit vnaquæque duarum rerum, in uno quoque duorum locorum. Cap. 51.

SI hæc febris fuerit, non erit nisi ubi sunt duæ materiæ frigidæ motæ, propter putrefactionem quarum una est in interioribus, & altera in exterioribus, & non est aliqua earum plurimæ sparsionis. Deinde cum incipiunt putrefieri, mandat vnaquæque earum uaporem calidum comprehendentem cum partibus suis, & ubi est frigidum. Et tu quidem iam scivisti causam in infrigidatione humoris frigidi in dispositione motus.

Febris syncopalis humorosa. Cap. 52.

HAec secundũ plurimum est propter phlegma crudũ spissum uel grossum separatum plurimum, quod iam uincit uirtutem. Et secundum plurimum adiuuat malitiam uel nocumentum eius debilitas oris stomachi. Et quando mouetur, & incipit in putrefactione uincit uirtutem plus, & facit eam hæsitantem: quæ si dimissa fuerit cum materia, non sufficiet cõtra materiam. Et quando occupatio fit in euacuatione eius cum facilitate, fit inobediens, aut mouetur motu præfocante uirtutem. Et quando occupatur in euacuatione eius cum solutione uentris, aut phlebotomia cum labore, non tolerat uirtus: Quomodo enim tolerabit, cum sit illic cum sua quiete syncopis? Et cum hoc toto ipsi indigent euacuatione uehementer. Et iterum ipsi indigent cibo uehementer, quoniam in humoribus eorum non est quod nutriat corpus, & uiuificet ipsum: & corpus eius est priuatum nutrimento. Quod si studueris in cibando, additur in materia aggrauante: & si non cibatur, cadit uirtus. Et accidit in inceptione sui, ut effundatur ad cor res frigida faciens accidere syncopim, & minoratur pulsus, & tardatur, & fit rarus. Amplius, natura solicitã est in calefactione materiei, & subtiliatione eius: & putredo, quæ mouetur in quasdam partes eius adiuuat super eam: quare euadit cor à nocumento frigoris eius, & cadit in nocumentum caloris: eius quare fit pulsus uelox, & proprie in constrictione sua, plusquam sit uelocitas aliorum: quamuis illud quod uincit cum hoc, sit paruitas, & tarditas, & raritas. Et periodus eius est periodus phlegmaticæ, & non alteratur ab ea: & est cum eã inflatio faciei, & mollities corporis. Et colores habentium eam non figuntur super dispositionem unam propterea quòd materia earum non figitur super unam dispositionem immò quandoque est cinerea, & plumbea eius materia, & quandoque fit citrina, & quandoque fit nigra: & quandoque fiunt labia eorum sicut labia comedentis mora. Oculi uero eorum sunt fusci, uirides, exeuntes ualde apud cõmotionem ægritudinis, & fit sicut squinantici. Et quod est sub hypocondrijs eorum, est uehementis inflationis, & similiter uiscera eorum. Et quandoque euomunt acetosum. Et quando est eius apostema in quibusdam uisceribus, tunc non speratur omnino. Et quandoque accidit eis in quibusdam horis ex cholera dominãte grossa: & fit cum ea in uisceribus adustio, & euomunt choleram, & sunt ei periodi phlegmaticæ secundum plurimum.

Febris syncopalis minuta subtilis. Cap. 53.

HAec febris est acuta, faciens cadere pulsum & uirtutem in paroxysmo uno aut duobus paroxysmis cum additione dissolutionis accidente in corpore cum uelocitate. Et quandoq; non sufficit cum ea uirtus usq; ad 4. & fit ex chymis subtilibus, quorum plurimi sunt cholerici uehementis subtilitatis, & profundationis, malæ substantiæ uenenosæ, cui iam accidit putrefactio in corporibus calidæ complexionis, sicce ualdæ, & plures paroxysmi huius febris sunt paroxysmi tertianæ.

Febris diurna, & nocturna ex phlegmaticis. Cap. 54.

DIurna est cuius paroxysmus accidit in die, & eius tepor in nocte. Et nocturna est econuerso, & utræque sunt malæ: sed diurna est longior, & deterior: & facit cadere multoties propter longitudinem suam, & suum euentum in calore diei, in hecticam. Et si ipsa non esset sæua, non accideret hora apertionis pororum, & resolutionis uaporis: & non accidit nisi propter multitudinem materiei, & fortitudinem eius. Et est necessarium cum hoc, ut patientes eam cibentur in nocte, & non permittantur dormire super repletionem stomachi: & præcipiantur uigiliæ, & est ex eis, quæ faciunt cadere uirtutem. Et tolerantia febris in calore diei, & uigiliæ in frigore noctis, sunt ex eis magis dignæ quæ faciunt cadere in hæcticam: & ad summum est de genere febrium difficilium.

Cura phlegmatica periodica. *Cap.* 55.

CVra huius ægritudinis diuersificatur secundum horas suas, scilicet principium, & augmentũ, & statũ, & declinationẽ. Et secundũ apparitionem digestionis in ea, & eius occultationem: Et diuersificatur secundum materias suas. s. phlegmaticã acetosã, & flegmaticã uitreã, & phlegmaticam salsam & dulcem. Et omnes eius species communicant in hora principii in tribus rebus: in necessitate lenificationis æqualis, aut vomitus: Et in necessitate administrationis subtiliantium, & incidentium, & diureticorum. Et cum superuenerint febri dies tres, subtiliatur in ea materia propter febrem: & si ante illud mouebis, nocebis, & non facies aliquid. Et in præseruatione ab aliquo nocumento cum subtiliatione regiminis declinante ad æqualitatem. Et fortasse est cõtentus aqua hordei in primis tribus diebus, sperando ꝙ sit status eius propinquior, propter subtiliationem materiei aut paucitatem eius. Quòd si certe sciretur, ꝙ status eius esset tardus, non subtiliaretur regimen quamuis fames, & somnus super famem, & exercitium super famem, si non debilitant, sint vltima in iuuamento huius ægritudinis, immo declinaretur in principio ad ingrossationem vsque ad septimum, deinde gradaretur: uerum cura conueniens eget vt subtilietur regimen in primis. Si autem status apparet longinquus, possibile est ut succurratur illi cum ingrossatione regiminis: deinde gradetur vsque ad horam status, quoniam tempus est sufferens hoc in hac ægritudine, non sufferens in acuta. Cumque pertransierit septimus, non stes tunc super subtiliationem: quoniam illa debilitat, & addit in debilitate oris stomachi. Et quoties senseris longitudinem maiorem, subtilia minus: quãuis subtiliatio eius in ipsa, omnino magis sit necessaria quàm in quartana. Et similiter oportet ne festines cibare ipsum cum eis, quæ sunt sicut pulli, & panis cum mezaurat nisi timeatur debilitas: aut appareat declinatio. Amplius diuersificatur cura eius, cuius causa est phlegma salsum, & dulce: & cuius phlegma est uitreum, & acetosum, & fit ex eis febris quæ dicitur ferumundus. i. alzemherine in qua corpus non calefit, Verumtamen in duabus primis necessaria est lenificatio cum medicina leni, & infrigidatio quædam: Et in duabus secundis cum medicina magis laboriosa: Et in duabus primis indigetur incisione cum subtiliatiuis, in quibus non est calefactio plurima, quàmuis sit exiccatio plurima. Et in duabus secundis necessarium est illud quod subtiliet cum incisione, & calefactione cum acuitate, & proprie quando phlegma est permistum cum melancholia. nam necessaria sunt in huiusmodi ea, quæ sunt sicut diacyminum, & confectio de sulphure, & administratio salsorum. Et conuenientiores medicinæ quę administrantur in principio, sunt geleniabin usque ad diem septimum. Et non est malum vt administretur iterum aqua fœniculi, & aqua endiuiæ, & aqua apij cum geleniabin secũdum necessitatem. Et syrupus acetosus est uehementis iuuamenti iterum. Et aqua mellis cum hyssopo, & est possibile ut consequatur per eam illud, quod quæritur de lenificatione naturæ. Et proprie cum solutiuo facto de zuccaro & rosis rubeis nominatis persicis: quoniam est solutiuum, & lenitiuum. Et quando necessarium est, ut confortetur eius lenificatio, confricetur in aqua iubleb: & permisceatur si uoluerit cum casiafi. & penidiis. Et iterum geleniabin acceptum cum melle tereniabin permistũ cum aqua iubleb. Et non fiat assiduatio super ea cum solutiuis in principio, & post ipsum, & proprie quando cum materia est cholera: illud enim perducit ad corruptionem complexionis. Et multi quidẽ homines dant in potu in principio, sicut est medicina de turbit in omni nocte, & sicut pilulæ de mastice in hebdomada bis, & sicut pilulæ de seminibus diureticis. Descriptio medicinæ de turbit. Recip. zinziberis, & masticis amborum ana drach. 1. turbit, sicut alcohol. drac. 10. zuccari tabarzet quantum omnia: & detur in potu ei omni nocte aure. 1. & illud fiat quando natura est nõ lenis. Si enim obedit omni die bis, non indiget hoc. Ego uero non diligo nisi expectationem digestionis, & lenificationem cum eis, quæ diximus prius: immo oportet ut euacuetur ex ea aliquid, & expectetur in reliqua usquequo digeratur: & fiat illud cum facilitate paulatim, absque superfluitate, deinde perueniat ad diuretica. Et similiter abhorreo quod est simile aquæ prunorum, & tamarindorum, & similium de illis, quæ debilitant stomachum, & soluunt subtile. Et si materia fuerit decliuis ad additionem frigoris, misceatur cum ea medulla cartami. Et si fuerit materia ad choleram decliuis, misceatur cum eo syrupus uiol. aut uiolæ conditæ, & siracost, aut uiolæ siccæ contritæ. Et adiuues cum clysteribus leuibus, factis ex melle, & sale, & aqua siclæ, & oleo sisamino. Et uomitus fiat cum aqua raphani, & raphano infuso in syrupo acetoso cum seminibus, & his similibus. Et si necessarius est uomitus plurimus propter multitudinem eius quod accidit ei de nausea, & alteratione saporis oris, administrentur grana raphani, & bibatur ex eis usque ad aure. 1. cum aqua frigida. Et uomitus quidem cum eo quod est in eo de debilitate stomachi, est uehementis iuuamenti ualde, & est ultimus huic ægritudini. Oportet ergo ut expectetur in eo septimus, ut non accidat ex eo in principio debilitas apostemans corpus stomachi. Et si sit difficilis in eo uomitus, non prouoces ipsum super ipsum cum labore. Et si accidit uomitus, & proprie in principio periodi, nõ retineatur nisi superfluat, & debilitet

ret, tunc enim restringatur sicut cum miua, & syrupo de menta, quæ dicemus post. Et si accidat dolor capitis, administrentur embrocæ ex chamæmilla cum immissione quatuor extremorum in aqua calida, & ligatione crurium cum fortitudine. Et si indigetur aqua hordei, administretur decocta cum radicibus quantitate moderata: aut misceatur cum ea syrupus acetosus de melle, si non acetat in stomacho: aut aqua mellis, si acetat. Et melior hora in qua datur in potu illud, est, si fuerit in aqua eius in principio rei tinctura. tūc enim oportet vt in potu detur in primis de geleniabin, deinde detur in potu post ipsum duabus horis aqua hordei. Et non oportet ut fiat inunctio cum vnguentis resolutiuis: & neque embrocatio fiat cum embrocis subtiliatiuis: cum ægritudo est in principio: & humor est in corpore ambulans: ipsa enim mollificant uiscera sua calefactione humida. Et alienetur aqua frigida. Et quoties uideris vrinam grossiorem, & rubicundiorem, non erit malum si phlebotomaueris. Et necessarium quidem est, vt redeas tunc ad syrupos acetosos. Et scias ꝙ fricatio est de curationibus iuuantibus eos: & quanto fuerit phlegma viscosius, & grossius, tanto erit fricatio magis conferens. Et dicitur ꝙ fricatio cum tela araneæ cum oleo est iuuatiua valde. Et quando incipit ægritudo augmentari, & post illud, tunc sit tibi solicitudo plus de ore stomachi, & quod ipsum confortat. Et sint masticationes factæ ex menta, & mastice, & aniso: Et administretur vomitus cum raphano, secundum quod diximus cum minoratione cibi. Et sit cum geleniabin quod in potu datur in principio. Et post septimum permistum quod confortet os stomachi: Et sit in eo prouocatio plurima, sicut anisum, & mastix. Et sit cum aqua calida, & proprie in principio periodi: nam ipsum resistit rigori & frigori, & extinguit cum hoc sitim, si excitata fuerit. Et multoties quidem conceditur euacuatio phlegmatis, & humoris crudi in hac hora, sed melius est vt expectetur in ea complementum digestionis. Et quando ęgritudo incipit cum calore, & assiduat, iuuatur cum huiusmodi trochiscis. Recip. myrabolanorum citrinorum, aloes, succi eupatorii, succi absinthii, omnium ana drac. 5. croci, & masticis, amborum ana dra. 6. informentur trochisci, & sumatur ex eis omni die pondus dra. 1. & omni nocte pondus drach. 5. Et cum uides quòd digestio apparet, adiuua eam cum eis, quæ sunt sicut folia apij, & fęniculi, & radices squinanti, & capillus ueneris. Si autem scias quòd materia est frigida ualde, non est malum uti pipere pauco, & uti uino, pauco, subtili non plurimo. Et quandoque adiuuant vnguenta resoluentia ad digestionem, & resolutionem cum uirtute forti: & sunt conuenientiora in hac ægritudine, quàm in reliquis febribus. Et oportet ut consideretur in hoc uirtus, & febris, & rigor. Quod si uirtus fuerit fortis, & febris non fuerit sæua ualde, adde in uirtute vnguentorum, & si non, administrentur olea subtilia, quæ ad æqualitatem sunt decliuia. Et quando pertransit. 14. tunc necessarium est administrare, quod subtiliat plus: sicut fœniculum, & apium: & fortasse indigemus semine amborum, & aniso, & eo quod est sicut syrupus acetosus cum seminibus, in quo ponuntur hyssopus, & albasce: & administratione trochiscorum de rosis: & fortasse est necessarium addere in eis propter stomachum, tus, & masticen, & cyperum, & absinthium, & his similia secundum quòd exigit illud quod præsens est. Et uinum subtile confert eis in hac hora cum subtiliatione sua: & quia confortat calorem innatum, & quia prouocat, & sudare facit. Et cum uideris digestionem, & fortitudinem, dabis ei in potu post illud trochiscos de absinthio. Et cum videris frigus in principio paroxysmorum nocere, & ęgritudo non est in principio, da in potu aquā calidam in qua decocta sunt ea, quæ sunt sicut semen apij, & anisum, & ozimum: & administrabis iterum huiusmodi, & fortiora eis embrocando, & vaporando, & huiusmodi. Et quandoque datur in potu ad rigorem uehementem decoctio, secundum hunc modum. Recip. zinziberis, origani, ameos, omnium ana drac. 3. coriandri. drac. 4. rosarum, calamenthi amborum ana drac. 3. passularum drac. 7. decoquantur secundum descriptionem, & sit dosis vnc. 3. Et cum uideris digestionem completam, tunc fiat euacuatio & prouocatio cum eo in quo est fortitudo, & detur in potu sicut de bidcheribita. Et si fuerit materia ex frigidiori phlegmate, dabis in potu theriacam: & dentur iterum in potu trochisci de rosis magni cum aqua fœniculi: & detur ei omni nocte medicina de turbit: & pilulæ de aloe factæ cum speciebus uel aromatibus. Et ad illud est decoctio huiusmodi. Recip. hieræ. drac. 7. turbit. drac. 10. myrobalanorum nigrorum. drac. 5. eupatorii. drac. 5. salis indi. dra. 2. bedeoard, suchaha omnium ana dra. 4. anisi dra. 3. decoquantur cum aqua apij, & sumatur de ea in potu secundum quantitatem necessitatis. Et fortius illo est illud quod Recip. duarum radicum, & radicis liquiritiæ omnium ana drac. 10. hieræ. drac. 8. succi eupatorii. dra. 5. seminis apij, & fœniculi omnium ana drac. 4. spicæ, mentæ amborum ana drach. 7. fiant ex eis trochisci, & administrentur. Decoctio bona. Recip. duarum radicum ambarum ana drac. 10. passularum enucleatarum. drac. 7. anisi, & masticis amborum ana. drach. 3. bedeoard, & suchaha, & eupatorij omnium ana drach. 4. decoquantur in libris tribus aquæ usquequo redeat ad libram unam aquæ, & sumatur in potu aliquot diebus in ieiunio. Trochisci boni apud chronicas febres, & uehementiam rigoris. Recip. hieræ, succi eupatorij, absinthij, suchaha, bedeoard omnium ana. drach. 5. seminis apij, & fœniculi, anisi omnium

ana drac. 3. sal. naptici drach. 4. seminis cuscutæ myrobalanorum. kebulorum omnium ana drac. 10. agarici drac. 15. trochiscorum de rosis drach. 20. turbit drac. 30. fiant ex eis trochisci: & sunt so lutini. Et iterum aloes, myrobalanorum citrinorũ & reubar, masticis, succi eupatorii, absinthii omnium ana partem. 1. croci partis unius medietatem, terantur, & administrentur. Et iterum hieræ, myrobal. kebulorum, salis omnium ana drach. 4. seminis apii, & fœniculi, & anisi, omnium ana drach. 1. 5. absinthii drach. v. trochiscorum de rosis drach. 3. suchaha, bedeoard omnium ana drac. 2. terantur, & informentur pilulæ. Decoctio bona. Recip. eupatorii drach. 5. & radicis lilii, & radicis liquiritiæ, & ameos omnium ana drac. 3. seminis apii, fœniculi ana drac. 4. rosarum drac. 5. decoquantur omnia, & sit dosis eius omni die. drac. 3. Et iterum radicum triũ omnium ana drach. 10. seminis anisi, apii omnium ana drac. 2. suchaha bedeoard, eupatorii, absinthii omnium ana. drac. 5. centaureæ drac. 3. decoquantur, & bibatur unc. 4. Et iterum herbæ eupatorii, fumiterræ, bedeoard, suchaha, absinthii omnium ana drach. v. passularum drac. x. myrobalanorum citrinorum drac. 10. Et hæc quidem cura est salso, & ei in quo uincit cholera magis conueniens. Et agaricum cum de eo sumitur in puluere ex drac. 1. vsque ad drac. 1. & tertiam, diebus continuis prohibet elongari ægritudinem. Sumatur ergo puluis ex eo, & commisceatur cum melle, & bibatur. Et semen vrticæ post digestionem est mirabile ualde, sumptum in modum suffuf, aut cum melle. Verum si uoluerit pilulas solutiuas, oportebit ut addat in eis propter debilitatem hepatis reubarbarum & semen cuscutæ: & propter debilitatem stomachi mastix, & anisum: & propter debilitatem splenis, & grossitudinem eius radix capparis, & scolopendria: nã multoties associatur huic ægritudini splen: & fortasse oportet, ut addantur propter ipsum ciperi, & grana de ben, & fenugræcum: & consideretur cum hoc dispositio vehementiæ febris, vt non accidat uehementia calefactionis. De euacuationibus uero quæ sunt fortiora, & indigetur eis in hac ægritudine apud digestionem, est ut augmentetur dosis de pilulis de turbit: & administretur clysteria fortia. Et de illis sunt pilulę istæ. Recip. masticis sextam drac. 1. succi absinthii quartam drac. 1. pulpæ coloquintidæ sextam drac. 1. hieræ picræ drac. 5. agarici drac. 5. informentur pilulæ cum syrupo acetoso mellino, & sumantur in potu. Et de illis sunt pilulæ de mastice, & de aloe. Quod si materia fuerit ad caliditatem decliuis, sumantur de trochiscis de spodio solutiuis tres trochisci & de turbit aure. 1. scammoneæ aure. 5. succi eupatorii aure. 2. & dentur in potu secundum quantitatem uirtutis. Et iterum eupatorii, absinthii, capilli ueneris, & myrobal. fumiterræ, passularum mundatarum æquales sumantur partes & dentur in potu secundum quantitatem necessitatis. Et si non suffert corpus solutionem ventris, perueniatur ad diuretica, & subtiliatiua, & sudare facientia. Et de summa illorum quibus indigetur tunc est infusio aloes cum melle. Et quando declinat ægritudo, non est tunc introitus balnei ante cibum malus. Cibi autem eorum sint subtiles, sicut acetum & oleum: & quandoque ponitur in eis parum almuri, & proprie in fine eius. Illi autem qui sunt fortiores, sunt altheiugi & pulli & alcubugi, & his similia, et post declinationem. Et oportet ut ponantur in eis, & proprie apud digestionem ea in quibus est incisio, sicut acetum, & sinapis, & almuri. Et si fuerit phlegma acetosum, malum, viscosum, porrum, & aqua ciceris sunt de melioribus cibis eis: cum ponuntur in eis cyminum, & anethum, & oleum. Et iterum buared facta ex sicla, & almuri, & aceto, & oleo abluto, et alchuamach, sicut alchamach de capparibus & chamach de anetho, & origano, & aniuden, & asparagis. Et deuitentur olera in quibus est infrigidatio & humectatio. Et hora cibi est post tẽporem paroxysmi, & eradicationem eius, & ante paroxysmum ad minus quatuor horis. Mensura autem somni eorum est ut sit æqualis uigiliis ut sit digestio materiei ad somnum, & resolutio ad uigilias. Et balneum quidem est uehementis nocumenti nisi post declinationem. Et succurritur uomitui eius quando superfluit. Et oportet ut administretur in illo quod sit sicut mina, & syrupus de granatis cum menta simul cognitus. Et si necessarium est fortius, sumatur de granis granatorum muzorum drac. 10. & turis albi, & masticis amborum ana drac. 5. mentæ, drac. 7. decoquantur in duabus libris aquæ, in qua sint donec ad medietatem perueniat. Et succurratur fluxui uentris eius, cum superfluit, cum retentione eius cum eis, quæ sciuisti de stypticis regiminis cibalis, & medicinalis. Sed eius quidem debilitationi succurritur ut cibetur successione eius pullis assatis, & in patellis coctis: & ut adhibeantur suffumigationes, & odores uiuicantes. Et si acciderit inflatio in facie, & extremitatibus, iuuatur cum administrantur huiusmodi trochisci. Recip. anisi & laccæ ablutæ, amborum ana pondus drac. v. amygdalarum excorticatarum, croci mamacor omnium ana drac. 4. seminis apii, seminis, fœniculi, floris squinanthi uel summitatum squinanti omnium ana drach. 3. succi eupatorii. drac. 3. 5. spicæ. drac. v. hieræ picræ. drac. 7. rosarũ drac. 10. fiant ex eis trochisci, et administrentur. Et fortasse indigebis eis, quæ sunt sicut homorusia, et dialacca, et medicamen de amygdalis amaris. Et ad longitudinem febris cum rigore et frigore, Recip. rosarum pondus drac. 10. masticis, et spicæ, et fœniculi, et seminis apii, et seminis endiuiæ, et succi eupatorii, et succi absinthii omnium ana drac. 3. spodii, drac. v. fiant trochisci:

chisci. & sit dosis ex duabus drac. usque ad. v. cum drach. 10. de geleniabin in decoctionis fœniculi quantitate. drach. 2. Et ameos confectum cũ melle est magni iuuamenti in huiusmodi loco. Et fortasse indiges propter longitudinem frigoris fricatione: & modus in ea est, vt incipiat ab humeris: & inguinibus quando spargitur caliditas in manibus & pedibus, & calefiunt. Si autem senserit similitudinem lasitudinis, fiat permutatio ad fricationem dorsi: Et quando vehemẽs fit calefactio eius, non est malum tunc vt fiat fricatio cum oleo ita vt in membro vltimetur calefactio ei necessaria, & dimittatur ipsa uel permutetur ipsa ad aliud membrum. Et de oleis bonis est oleum dulce, in quo non est stypticitas, & oleum chamæmillinũ, & oleum de anetho decoctum in vase duplici. Cũ ergo compleueris, tũc absterge cum oleo aliquo, vt non angustietur. Et non est malum si fricationem siccam sequatur fricatio cum oleo aliquo. Et de illis, quæ seruant stomachos eorum, ut non debilitentur, sunt vnguenta inuncta capiti stomachi, quæ sunt sicut chamæmillinum, & oleum nardinum, & oleum anethinũ, & fortius illo est oleũ alrazachi. Et de emplastris iuuatiuis est ut decoquatur chamæmilla cum re pauca masticis decoquendo cum vino cum duplo sui de melle. Et si ceciderit appetitus, tunc melius est ut non administretur vinum, immo almibachtegi in quo decocta sint sicut chamæmilla, & sisymbrium, & melilotum, & absinthium.

Cura phlegmaticæ continuæ, quæ nominatur latica. Cap. 56.

EStcura facientis paroxysmum omni die: & differt ab ea quoniam oportet vt in ista sit administratio subtiliantium calidorum vel acutorum cum facilitate. Et ꝙ confertur eis, quæ sunt sicut syrupus acetosus, & geleniabin, & iuleb de melle, & aqua eius, & aqua fœniculi, & apii, & radicum trium sine dubio confert. Et quandoque confert eis chamach de anetho, & chamach de capparibus & proprie cum uestigiis digestionis. Et præparentur cibi eorum in obseruatione temporum, & diuersitatis eius, & fortitudine uirtutis, & debilitatis eius regimine cuius rememoratio præteriit. Et de medicinis bonis ad eos sunt trochisci de decẽ generibus. Et iterũ de medicinis expertis ad eos est illa, quæ Recip. ros. drach. vi. succi liquiritiæ fumiterræ, spicæ omnium ana. drach. 4. masticis. drach. 3. karabe. drach. 3, anisi. drach. 2. præparentur. Et iterum trochisci, eupatorii. drach. 4. rosarũ drach. 1. & tertiam, spodii. drach. 2. & 5. Et iterũ eupatorii. drach. 3. rosarum lib. 5. spodii vnc. 4. spicæ lib. 5. Et iterum troc. absinthii quorum descriptio. Recip. absinthii assari, seminis apii, anisi, amygdalarum amararum, suchacha, bedeoard, succi eupatorii, spicæ, masticis omnium ana drac. 2. contundantur & cribellentur, & malaxentur, et fiant trochisci.

Cura empialos & lyparia. i. epiale, & lypiriæ. Cap. 57.

CVra eorum propinqua est curæ quam diximus, & sunt ambæ associatæ uni uiæ: & oportet ut incipiatur in primis a syrupo acetoso mellino, & zuccarino. Et precipitur in eis ambabus, vt administretur rob acrestæ decoctum cum melle, & syrupo ros. deinde fiat aggrauatio de ius sumendi in potu semina, & aquas eorum ad infusionem aloes, & trochiscos de rosis cum mastice, & pilulas de aloe, & hieram picram, & pilulas de eupatorio. Et oportet ut in eis ambabus simul stomachi solicitudo habeatur, & administretur uomitiuum cum aqua faseolorum & raphani, & aneti, & calamenthi, & diuretica. Et de solutiuis iuuatiuis est illud, quod fit ex myrobalanis nigris, & citrinis, & turbit, & zuccaro. Et de illis quæ conferunt eis iuuamentum magnũ sunt clysteria decliuia ad acuitatem, & in quibus ponũtur medulla cartami, & centaurea minor, & anethum, & chamæmilla, & alhasceh, & melilotum, & almuri, & mel. Et regimen liparię indiget facilitate plusquam regimen alterius.

Cura febris syncopalis humorosæ. Cap. 58.

HAec febris est difficilis curæ. Et modus ĩ curatione eius est euacuatio gradata ex subtili ad fortem: & proprie quando natura nõ respondet ex se: tunc enim cum clysteribus munda quod est in intestinis, & uenis propinquis eis, ex superfluitate: Et administra in residuo subtiliationem cum fricatione. Et Gal. quidem dixit ꝙ deficiunt plurimi eorum ab euacuatione nisi cum fricatione. Et melior modorum in fricatione eorum est, ut incipiat a coxis, & cruribus, descendendo a superiori ad inferius, & administretur illud cum mantili aspero, abradente cutem, deinde permutetur ad manus, descendendo ab humero ad spatulam, ita ut igneatur cutis; deinde ad dorsum & pectus. deinde redeat ad crura: & reuertatur ad ordinem primum. Et ponatur medietas temporis eorum fricationi, & medietas temporis eorum dormitioni, si possibile est. Et ad summum canon curationis eorum est subtiliatio, non calefactio ualde. Et de illis, quæ conferunt eis sunt subtiliantia, sicut aqua mellis cum uirtute hyssopi, & seminis apii in matutinis, & similibus eis. Quod si fuerit illic fluxus uentris superfluus, decoque aquam mellis decoctione uehementiore, & non soluet nisi parum, temperate cum iuuamento. Et syrupus acetosus mellinus iterum confert eis, in æsta-

te quidem & cum consuetudine potus aquæ frigidæ, permistus cum aqua frigida, & in hyeme oportet vt non sumat eam in potu penitus, & sit contentus aqua calida. Et assumere calidum ex potibus ẽ melius eis, nisi apud necessitatẽ ęstus æstatis & vehementiam caloris plurimi. Et conuenientius quo potantur ad sitim est syrupus acetosus mellinus. Et vinum aquosum confert eis in principio, & proprie si fuerint febres eorum fortes & raro fiunt, & proprie in senibus. Et necessarium est eis vinum post cibum. Et tibi quidem necessarium est vt consideres pulsum habentium hanc ægritudinem semper, & cum videris eum incipere debilitari, & cadere, subito ciba eum pane infuso in vino commisto, & si non prohibet apa in uisceribus. Cũ ergo associatur ei huiusmodi ægritudo, non est curationi modus, neque fiduciæ locus, scilicet quando accidit huiusmodi alteratio in pulsu: & hæc quidem cibatio est ex eis, quæ necessaria sunt, quando vehemens fit syncopis, uerũ oportet ut sequatur illam fricatio. Cibus autem super quem fit dormitio est aqua hordei super quam non addatur: nisi cum cadit virtus, & si additur, tunc sit panis infusus in iuleb, aut aqua mellis. Et balneum quidem est de rebus nocibilioribus istis: Et calidum, & frigidum valde ex aere: cum calido enim non fit securitas de cursu humorum ad pulmonem, & ad cor, & ad cerebrum: & frigidum prohibet digestionem eius, & addit in oppilationem eius. Quod si fuerit in ea humor cholericus aliquis, tunc si facilis est uomitus, & lenis est iuuatiuus ualde: & ad vltimum dignus est, vt iuuet in ea.

Cura febris cum syncopi minuta. Cap. 59.

OPortet vt emplastretur pectus eius cum sandalis, & aqua ros. & viuificetur cum cibo paulatim. Et sit cibus eius, sicut panis de simila infusus in aqua granatorũ infrigidata si desiderat ipsum, & similiter in aqua de fructibus. Si autem indigetur ad uirtutem almonsusat factis ex pullis, cum aceto & aqua acrestæ, & oleribus frigidis, & proprie coriandro, erit iuuamentum in hoc si exhibeatur.

Regimen nocturnæ & diurnæ. Cap. 60.

REgimen earum ambarum est regimen phlegmaticarum, neque est diuersitas in eis.

De quartana periodica. Cap. 61.

PLurimum quartana est periodica: & minoratur casus quartanæ inseparabilis. Causę uero quartanæ sunt ea, quæ generant melancholiam, postea quæ putrefaciunt eam: & tu iam sciuisti totum illud. Et sciuisti ꝙ melãcholia alia est, quę est fæx sanguinis, & alia quæ est adustio eius, & cinis humorum. Et sciuisti quòd de illa est sanguinea, & de illa est phlegmatica, & de illa est cholerica, & de illa est adustio ipsius melancholiæ naturalis. Et existimauerunt quidam hominum, ꝙ quartana non generatur ex melancholia naturali, quoniam ipsa non putrefit. Et huius quidem sermo non oportet ut auscultetur: immo de proprietatibus omnis humiditatis est, vt putrefiat quamuis diuersificetur in pręparatione. Et plurimum quidem euenit successione ægritudinum diuersarum, & successione febrium putridarum propter diuersitatem humorum ex quibus generantur, & ex eorum putrefactione. Quando enim incinerati fuerint & non euacuantur, multiplicatur melancholia, deinde cum putrefit, est quartana. Et multoties quidem accidit successione splenis: & cum hoc ipsa secundum plurimum nõ euacuatur ex dolore splenis, aut duritie eius. Et saluior quartana est illa, quæ non accidit ab apate splenis, aut aliis: aut cum qua non est apa splenis. Quartana enim quæ euenit ab apate splenis, aut cum qua est apa splenis, multoties perducit ad hydropisim, & pernitiem. Et quartana quæ salua est, liberat ab ægritudinibus malis melancholicis; sicut melancholia, & epilepsia. Et in ea est securitas a spasmo, quoniam humor est siccus. Et secundum plurimum est ægritudo salua. Et quãdo non accidit in ea error, non addit supra annum & quandoque perdurat. 12. annis: & quod est infra eos. Et quæ ex ea lõga est, perducit ad hydropisim. Et scias ꝙ autumnus est inimicus quartanæ.

Signa. Cap. 62.

SVnt ꝙ quartana incipit in primis cum frigore paruo: deinde incipit frigus eius addi, postea minoratur parum apud statum, sicut in phlegmate. Cumque calefit corpus, non est caliditas uehemens, licet sit maior, & magis apparens quàm illa quæ est in phlegmatica: ipsa enim cum difficultate sua in inflammatione non inflammatur inflammatione de qua curatur, sicut ignis in lignis grossis: Et non comprehenditur super corpus totum: immo est illic caliditas cum horripilatione & grauitate: & causa in hoc est grossitudo humoris. Et est cum frigore aliquid ex dolore quasi frangat ossa: & est illic rigor & concussio uel commotio propter quam strident dentes: uerum non sicut in phlegmatica, & perducit illud ad debilitatem uisus: uerum lenitur apud digestionem, quoniam malitia minoratur, sicut fuit in principio parumper. Et de signis quartanæ, sunt causæ eius antecedentes ex febribus quæ prolongatæ fuerunt: & ex splene, aut dolore. Et de signis quartanæ etiam sunt dispositio cõplexionis, & significationes melancholiæ, & ætas, & tempus, & cibus, & forma, & consuetudo, & quæ sunt his similia. Et periodus eius est. 24. horarum. Et multoties est febris tertiana in

ria in æstate quidem, & fit quartana in hyeme. Et multoties perducunt febres diuersæ ad febres per mistas, in quibus non est ordo propter diuersitatem residui humorum remanentium post febres. Cum ergo cõfirmatur super incinerationem, confirmatur super quartanam. Et illius quidem, quæ est a phlegmate adusto, sunt paroxysmi longiores: Et accidit plurimum illius successione quotidianæ: & est sudor tardior, & vrina grossior, & durities venarum minor: & fit secundum plurimum successione febrium phlegmaticarum. Et illam quæ est a sanguine adusto, antecedunt signa sanguinis, & febris eius, & rubedo vrinæ, & significant ipsam forma, & ætas, & tempus: & fortasse erit post febres sanguineas. Et in illa quæ est a cholera adusta, est pulsus vehementioris velocitatis, & frequentiæ: & incipit cum horripilatione, & frigore in carne, & siti, & sudore. Et quandoq; fit ira, quædam & sitis, & inflammatio, & significant ipsam forma, & tempus, & ætas, & quandoque significant ipsam ꝙ ipsa fit successione febriũ cholericarum. Et pulsus in quartana est decliuis ad duritiem propter siccitatem humoris: Ipse enim trahitur ad interiora, quasi ipse esset pulsus senis: & ad æqualitatem, dum non mouetur: & si moueatur, diuersificatur pulsus valde propter grossitudinẽ superfluitatis: & fit raritas eius apparens apud teporem: & est significatio completa super quartanam. Et multoties accidit in eo diastole inæqualis, & systole vehementis uelocitatis, secundum contrarium eius quod est in tertiana. Et pulsus quidẽ quartanæ melior est pulsu phlegmaticæ in paruitate, & frequentia: sed est similis ei in tarditate: Et apud inceptionem paroxysmi additur tarditas sua, & raritas eius, & diuersitas eius est maior diuersitate reliquarum febriũ, deinde incipit magnificari, & fieri frequens, & velox. Et urina in quartana est similium horarum in priuatione digestionis, propter frigus materiei, & grossitudinem eius, nisi apud statum bonum. Verum dispositiones eius, & colores eius diuersificantur: & illud ideo, quoniam melancholia generatur ex humoribus diuersis. Et de signis digestionis quartanæ est lenitas rigoris. Vrina autem in principio est alba ad uiriditatem decliuis, cruda, cui non est digestio. Et post principium diuersificatur eius dispositio & coloratio, propterea ꝙ melancholiæ generatio est ex humoribus diuersis & fit apud declinationem nigra. Et sudor in quartana est plurimus per comparationem ad phlegmaticam, & non multiplicatur per comparationẽ ad alias: & sitis minoratur in hac febre, nisi fit melancholia cholerica.

Cura. *Cap.* 63.

Consideretur in hac ægritudine an sit melancholia phlegmatica, aut melancholia sanguinea, aut melancholia cholerica, aut melancholia melãcholica. Deinde rege unamquamque earum cum eo quod ei est conueniens, de illis, quæ dicemus. Verum omnibus speciebus suis sunt iudicia in quibus cõmunicant: & illud est ꝙ ipsæ minuuntur in principio. quare necesse est ut attẽdatur an sit sanguis dominans in ea, & proprie quando quartana est a melancholia sanguinea, tunc enim phlebotometur, & extrahatur sanguis secundum quantitatem necessitatis: & fortasse exigit multitudo eius & spissitudo, seu fæcalitas eius ut extrahatur de eo res plurima: Et quãdo non est necessaria phlebotomia, tunc phlebotomia est nociua, inquantum debilitat, & inquantum educit contrarium melancholiæ: & inquantum mouet humores ad exteriora. Et si oportet, euacuetur a principio de humore faciente febrem aliquid, propter alleuiationem non propter mundificationem uel eradicationem. Illud enim apud digestionem fit secundum ꝙ innuam ad ipsum. Et fit post paroxysmum per diem. Et non oportet vt fiat prouocatio in primis cum fortitudine: Et oportet vt administrentur mollificantia. Et si tibi non uidetur bonum uti potionibus, administra loco earum clysteria conuenientia: sed oportet vt sint lenia & nõ conceditur confortatio eorum, nisi quando consequitur ægritudo statum. Et si medicus iam præsumpserit, & solutione eduxerit melãcholiam in principio, aliquoties solutione forti, & prohibuit ægritudinem penitus: sed melioratio est facta ab errore. Et oportet ut prohibeatur in die paroxysmi a comestione: & præcipiatur ieiunium. Et prohibeatur ab aqua frigida illa die, Et est necessariũ in reliquis diebus uti carne teiugi, aut pulli: in primis teiugi vsque ad tres uel quatuor periodos, deinde pulli, tunc enim pullus est melior. Et sit medicina in die alio a die paroxysmi geleniabin commistum cum aqua calida in die bis, aut tres drach. geleniabin cum ℥.x. syrupi acetosi. Et tu quidem scis ꝙ quando melancholia est cholerica, tunc oportet ut administretur in ea, quod soluat eam ex genere myrobalanorũ, & uiolæ. Et si est phlegmatica oportet ut administretur quod soluat eã in primis aliquid in quo sit uirtus turbit. Et si est melancholia, oportet ut administretur in ea aliquid in primis in quo sit uirtus polypodii, & epithymi, & similium. Et scias ꝙ aqua casei est bonũ uehiculum ei, quod administratur de uirtutibus prædictis; & fortasse cõfert administratio eius solius quando est caliditas uiolenta, & geleniabin quidem & aqua eius colata a decoctione sua forti, est loco ipsius: proprie cum est in stomacho debilitas, aut est illud quod uincit humor frigidus. Et uomitus iterum & proprie ante cibum, & post cibum est conuenientior etiam: & proprie in die paroxysmi, & ante paroxysmum; & proprie quãdo melãcholia est phlegmatica est de rebus iuuãtibus in ea, & non in principio tantum, immo & in omni

in omni hora. Oportet ergo vt non laboretur in principio, & in principiis digestionis vsq; ad aduentum complementi digestionis & fiat euacuatio superfluitatum cum eo quod non calefacit cũ fortitudine, neque cum eo quod exiccat cum fortitudine ex medicina, & dimissione ciborum, neque cum eo quod debilitat ex solutione ventris: neque iterum cum eo quod debilitat in principio ex subtiliatione regiminis. Et scias ꝙ quando incipit quartana in æstate, aut hyeme, tunc oportet vt in potu detur in primis de aqua hordei, & secaniabin, vt aperiat vias oppilatas propter prouocationem, & consumatur velociter: & illud est post periodum antecedentẽ tribus horis, aut quatuor. Et cum accidit quartana in hyeme, tunc est curandum cum facilitate & non est modus vt dentur in potu trochisci. Et scias ꝙ res frigidæ, & humidæ facilis digõnis, boni chymi sunt cõuenientes huic ægritudini ex parte febris, & ex parte sunt contrariæ uni duarum qualitatum melancholiæ, quæ est siccitas, quare oportet ut administrentur iterum, ubi non timetur nocumẽtum digõnis: aut sit eius quantitas ex qua non timeatur nocumentum in digõne: aut misceatur cum eis aliquid quod earũ frigiditatem temperet, & non minuat earum humiditatem: & istæ sunt res calidæ cum æqualitate. Et alienetur omne frigidum, & siccum. Et res humidæ, & frigidæ huic ægritudini cõuenientes sunt sicut endiuia, & lactuca, & melon, & persica quandoque. Et non oportet vt deuitentur huiusmodi, nisi aut propter uehementiam frigoris, & est illud inuentum sicut in lactuca, & non est inuẽtum sicut in melone dulci: aut propter vehementiam prouocationis perducentis ad ingrossationem sanguinis, & illud est inuentum in melone dulci: aut propterea quia præparata sunt ei quod permisceat ad putredinem: & est illud inuentum in persicis: & oportet vt obserues huiusmodi. Cibi uero calidi cum æqualitate, cum additione in humiditate, sunt iuuantes ualde: & proprie cum volunt æquationem caliditatis eorum, ubi non diligitur ut per ea fiat iuuamentum ad digestionẽ cum frigidis & humidis, sicut commistio ficuum cum endiuia. Et non est malum in primis sumere ea in quibus est salsedo, & acredo, & incisio, cum non timetur incrementum caliditatis; In fine autem ægritudinis non est excusatio illius. Et trochisci de absinthio iuuatiui sunt usque ad finem ęgritudinis. Et de illis quibus fit iuuamentum est sessio in aqua calida dulci ante cibum omni die: & balneatio, quæ humectat, & non facit sudare, neque excitat caliditatem, & continuatio delitiarum & quietis, & abhorrere exercitium, & motus corporeos, & animales. Et omnes istæ febres indigent humectantibus: & diuersificantur in quantitate infrigidationis, & calefactionis. Et necessitas sua qua indigẽt exiccatiuis, est propter illud quod est in eis de uirtute incisionis, & abstersionis, & solutionis, & non propter exiccationem. Et oportet ut obseruetur stomachus cum emplastris bonis, confortantibus, quæ sunt inter virtutem caliditatis, & subtilitatem eius secũdum quod exigit dispositio: Et obseruentur splen & hepar: & regantur, vt non indurentur & apostementur. Et fortasse est necessarium ad prouocandum vomitum vti aqua raphani cum semine suo, quæ misceatur cum syrupo acetoso. Et fortasse iuuatur cum antecessione commestionis siclæ, & eius ꝙ salitum est de piscibus, & sinapis, & his similium ante ipsum. Et adiuuatur post illud cum potu aquæ mulsæ, deinde fiat successio cum syrupo acetoso, & euomat. Et de illis quæ conferunt ei est ut sumat ipsum in die paroxysmi: deinde euomat super ipsum. Et securitatem facit a nocumento frigoris, & rigoris, & acuitatis febris si sumat allia & mel, & bibat syrupum acetosum mellinum, & impleatur cibo: deinde sumat aquam calidam & euomat. Cum ergo consumitur paroxysmus, cœnet rem paruam, & balneetur in mane. & si sumat ante paroxysmum. v. horis cibum, vt euomat, fortasse iuuabit illud, licet non euomat totum. Et vomitus ante paroxysmum quicunque humor sit, aut alleuiat paroxysmum, aut eradicat ipsum. Et de regimine bono est quod ieiunet in die paroxysmi, si non est quod prohibeat: & non sumat cibũ, donec consumatur paroxysmus. Et ingrediatur balneum die secundo siquidem fuerit digestio secundum discreptionem: & si non fuerit digestio, non fiat in eo nisi effusio aquæ calidæ quantitate qua delectat corpus, & humectat, minus quàm ut perueniat ad hoc, ut moueatur ex ea humor. Et in die tertio administretur vomitus propter illud quod superfluit de cibo, & quod resoluit uel subtiliat balneum: quamuis oporteat vt administretur uomitus in die paroxysmi iterum. Quod si melancholia fuerit sanguinea, iuuabitur cũ phlebotomia ex basilica, deinde per euacuationẽ subtilem cum eo in quo ponuntur de mundificantibus sanguinem, sicut uirtutes suchaha, & bedeoard, & polypodii, & fumiterræ, & myrobalanorum kebulorum: & hoc quidem genus uelociter recipit curationem. Et si fuerit melancholia cholerica, tũc tibi inest ut administres infrigidationem & humectationem ultimas ex medicinis, & cibis. Et administra aquam temperatam sedendo in ea & abluendo: Et fiat lenificatio naturę in principio cum eis, quæ sunt sicut illud quod fit ex viol. & quod fit ex aqua casei cum virtute polypodii: aut syrupus acetosus cum epithymo, & syrupus rosa. & aqua iuleb, & casia fistũ. At vero solutio eius integra speratur post 20. dies, quoniam digestio apparet in eo. s. quando materia est melancholia cholerica: deinde fiat gradatio ad illud, quod subtiliat, & incidit. Et si necessaria est rectificatio stomachi, tunc fiat cum inunctionibus, & oleis, & epithymatibus, quæ nõ pertranseant virtutẽ chamæmillæ

mæmillæ, & absinthii, & meliloti, & similium. Et ieiunium plurimum etiam in die periodi. Quandoque est ex eis, quæ non conueniunt ei. Et si sit ut in die periodi, sufficiat eis de cibo parum modicum. Et de mundificatiuis iuuantibus sunt ea, in quibus est decoctio myrobala. & epithymi, & senę in syrupo acetoso, in quo decoctę sunt violæ. Et fortassæ sumitur in potu assa in ieiunio proprie in die paroxysmi, & euomat ipsam, si nauseat cum ea anima eius. Et si fuerit melancholia phlegmatica properet ad geleniabin mellinum cum aqua apii, & fœniculi, & similium. Et si necessaria fuerit lenificatio, misceatur cum eo in principio virtus solutiua phlegmatis de virtutibus turbit, & polypodij: & fiat gradatio pauca ad uirtutem agarici: Et fiat vt vomat cum syrupo acetoso mellino de seminibus, & his similibus, usquequo incipiat digeri. Et sit vaporatio stomachi, & eius emplastratio cum eo quod est fortius: ita vt cum dactylis, & ficubus, & similibus: Et similiter inunge ipsum cum oleis calidis perueniendo vsque ad oleum de costo. Et fortasse est necessarium in eo prouocare vomitum cum syrupo acetoso, & sit in eo virtus ellebori albi: immo quandoque est necessarium vt in potu detur elleborus albus in raphano, aut virtus ellebori in raphano, aut elleborus cum dispositione sua, cum non timetur dispositio debilitatis virtutis. Et si fuerit melancholia melancholica pura de genere fæcis sanguinis, tunc rectificatur solutio eius in primis cum aqua iubleb, & penidiis: & est conueniens administratio geleniabin mellini, & zuccarini. Et in fine eius euacuetur cũ eis, quæ sunt sicut decoctio myrobalanorum citrinorum, & nigrorum, & fumiterræ, & passularum. Cum ergo ægritudo digesta est, tunc bonum est phlebotomare ex basilica. Et administretur vomitus super cibum cum fortitudine: aut leuiter secũdum horam, & necessitatem. Et oportet ut assiduet ipsum, quoniam est radix. Et euacua cum medicinis & clysteribus fortibus: Et medicinæ quæ administrantur in huiusmodi hora, sunt epithymum, & polypodium, & agaricum, & stichados, & lapis armenus, & lapis lazuli abluti, & non abluti & succus foliorum pentaphyllon cum syrupo mellino. Et fortasse necessarius est elleborus niger, & fortasse sufficit in cholerica senę, & fumusterræ cum epithymo, & in syrupo acetoso. Deinde prouoca tunc apud euacuationem, & da in potu phlegmaticæ & melancholicæ ex ea theriacam, & mytridatum, & medicamen de assa, & sulfur, & piper solum bibatur in aqua. Et de illis est sinapis, quæ administretur nõ assidue, immo in omnibus tribus diebus: & in primis, & ante illud in spatio lõgiore: & similiter diapepereon, & similia illi de electuariis. Et non festines cum aliquo horũ ante digestionem: nam si tu dederis in potu theriacam & similia illi in primis, compones quartanam cũ quartana: & fortasse attrahes ægritudines alias, & proprie in hyeme. Et in fine eius si necessaria fuerit phlebotomia, aude super eam. Inquit Gal. sanaui gentem plurimum a quartana ita: Dedi eis in potu post digestionem solutiuum: deinde dedi eis in potu succum absinthii: deinde dedi eis in potu theriacam. Et dico q̃ assa, & piper singularia sunt iuuatiua ualde, quando apparet digestio, & peruenit status: Et ciba illum sabane, & chamach de capparibus, & sinapi, & almuri, & omnibus in quibus est virtus subtiliatiua cum fortitudine. Et fortasse erit tibi necessariũ ut des ei in potu post xl. dies, omni mane quantum est nabaca una de eis, quæ sunt sicut medicamen de assa, & omni sero similiter, cum febris non fuerit acuta, & materiei radix non fuerit cholera. Et de trochiscis iuuatiuis in hac hora, & apud declinationem, sunt trochisci secundum hunc modum. Recip. succi eupatorii, & croci amborum ana pondus drac. 3. scolopendriæ, & laccæ, & reubarbari, & spodii omnium ana drac. v. & se. acetosæ, & se. portulacæ, & ros. & spicæ, & se. cuscutę, & anisi, & semi. apii, & radicũ capparis, & granorum alben, & semi. fœniculi omnium ana drac. 4. cõficiantur cum aqua apii, & fiant trochisci, & dentur in potu cum aqua fœniculi, & endiuiæ, & cuscutę: & hæc quidem medicina iuuatina est modis pluribus. Et quando materia fuerit digesta, tunc fac istud: Recip. myrrhæ drac. 15. spicæ pyrethri costi sumitatum squinanthi. drac. v. petroselini drac. 15. anisi. drac. 10. conficiantur cum vino antiquo aut melle zinziberis. Et sit dosis eius quantum est nux. Et quandoque dabis in potu in fine, & conualescentibus, & apud paucitatem nocumenti in ea, & multitudinem caliditatis cum subtiliatione materiæ medicinam huiusmodi. Recip. seminis hyusquiami albi, mandragoræ amborum ana siliquam. i. & assæ circiter fabas tres. Et de hoc genere est ut sumantur iterũ calamenthi domestici aure. 4. & seminis urticæ aure. 20. & epithymi aure. i. fiant trochisci parui ualde, & sit dosis drach. 1. Et ex eis quæ bona sunt eis, est ut administretur post apparitionem digestionis usq; ad finẽ eius istud. Sumatur passularũ de semi, & passularum alheruy, & allii syluestris, & myrti recentis omnium ana pars. i. & decoquantur in aqua dulci postquam infusa sunt in ea, deinde bulliant exquisite, & coletur, & detur de ea vnc. 1. Et iterum seminis apii, & anisi, & cordumeni, omnium ana drac. v. origani syluestris, eupatorii omnium ana drach. 7. ameos drach. 4. suchahal drac. 3. passularum drac. 10. decoquatur in tribus libris aquæ usquequo redeat ad lib. 1. Et de illis quæ bona sunt eis est, ut sumantur ameos, spicæ, & calamenti omnium ana drac. 10. & carui & anisi amborum ana drac. 7. & assæ pondus drac. v. & zinziberis pondus drac. 4. & casiæ pondus drac. 3. cõficiantur cum sufficientia mellis. Et sit dosis eius pondus drac. 1. cum aqua apii, & fœniculi, & trochisci huiusmodi. Recipe succi eupatorii drac. 10. scolopendriæ,

scolopendriæ, spodii, fœniculi, spicæ, croci, omniũ ana dra. 5. laccæ, & reubarbari omnium ana drac. 3. seminis cucumeris, & seminis portulacæ omniũ ana drac. 6. fiant trochisci cum aqua apii, & sumatur in potu cum syrupo acetoso. Et iterũ ad phlegmaticam. Myrrhæ drac. 5. & tertiam croci, petroselini amborum ana drac. 5. spicæ drac. 4. s. castorei drac. 3. anisi drac. 3. s. seminis apij, & karui ambõrum ana drac. quatuor, amomi, corticum casiæ, storacis omnium ana drac. 2. & 3. siseleos, adriani cõfectionis omniũ ana dra. 1. & tertias duas. Et quãdo uehemens fit rigor, est uomitus cum aqua tepida, & syrupo acetoso ad illud iuuatiuum. Quod si uirtutes eius non obediunt, tunc fortifica eas cum eis quorum rememoratio præcessit secundum horam. Et fiat uaporatio cum embroca, in qua decocta sunt secha, & chamæmilla, & similia homine cooperto cum pannis laneis aggregantibus calefactionem.

Rememoratio solutiuorum, quibus indigent post digestionem. Cap. 64.

KEbulorum, drac. 6. epithymi, absinthij amborum ana drach. 5. mirobalanorum citrinorũ, succi eupatorij, emblici omnium ana drach. 4. seminis apii, & anisi, seminis fœniculi omnium, ana drac. 2. fiat ex eis decoctio, & soluatur cum eo cum facilitate. Aut sumatur passularum sine arillis drac. 10. myrobalanorum kebulorum, & epithymi omnium ana drac. 8. & fumiterræ pondus drac. 7. & suchaha, & centaureę maioris amborum ana pondus drac. 6. eupatorii, & radicis squinanthi amborum ana pondus drach. 5. decoquantur cum quinque libris aquæ, donec redeat ad lib. 1. Pilulæ leues, quæ quando administrantur in omnibus quinque diebus semel sunt iuuantes in ea, & sunt expertæ. Recip. epithymi, & turbit amborum ana drach. 10. carui, anisi amborum ana drach. 7. ameos 8. seminis apii, & fęniculi amborum ana drac. 3. polypodij, drac. 6. agarici albi quod facile teritur drac. 8. salis indi drach. 5. hieræ picræ drac. 15. fiant pilulæ cum aqua mentæ: & sit dosis drac. 1. s. Et cum materia est phlegmatica, conferunt istæ pilulæ. Recip. epithymi, agarici, ameos omniũ ana drac. 8. seminis apii, anisi, fœniculi omnium ana drac. 3. salis naptici dra. 5. hieræ picræ, turbit amborum ana pondus drac. 10. conficiantur pilulæ, & sit dosis pondus drac. 2. s. Et quando est cũ dolore splenis, iuuatur hoc medicamine, & soluit eum cum facilitate. Recip. scolopendriæ drac. 15 agarici drac. 12. myrobalanorum nigrorum, hierę ana drac. 10. kebulorum, absinthii omnium ana drac. 8. suchaha, bedeoard, chamæpityos, succi eupatorii omnium ana drac. 7. fructus tamarisci, radicum capparorum amborum ana drac. 5. s. seminis apii, anisi, seminis feniculi omnium ana drac. 3. fiat confectio, aut pilulæ.

Cibatio patientium quartana m. Cap. 65.

REctius est ut inclinetur regimen eorum in primis septimanis vsq; ad tres septimanas ad subtiliationem quandam, præter quod destruat uirtutem: & illud est, vt abstineant a carne, & alzumet: hoc enim minorat eorum materias, & est leue super eos: & abbreuiat spatiũ ægritudinis eorum. Et post illud necessarium est virtutem viuificare cum eis, quæ sunt sicut pisces alradradi, & oua sorbilia, & pulli, & altheiugi. Cum ergo peruenit ad tempus in quo prohibetur in ea alzumet, & non minoratur ægritudo, tunc necessarium est custodire virtutem, & cibare cũ eo, quod est fortius ex carnibus gallinarum, & pullorum, & arietum, & hœdorum, & auium mollis carnis, sicut sunt pulli, & alduragi, & pisces boni, qui non sunt magni. Et scias, ꝙ conditio in eo, ex quo cibatur habẽs quartanam, est ꝙ sit aggregans proprietates, quarum vna est, ut non sit crudum, immo resoluens uentositates quam facit accidere melancholia. Et secunda est ut non sit grossum, immo subtilians grossum. Et tertia est, ut non sit constrictiuum, immo soluens uentrem. Et quarta vt sit sanguis ex eo generatus laudabilis. Et plurimum quidem est in ea illud, quod habet caliditatem & humiditatem. Et tũ iam sciuisti quomodo cibetur ante paroxysmum, & per quot horas, & quare sit illud. Et sciuisti iterum, ꝙ quandoque necessarius est cibus in paroxysmo, & in proximo eius propter causam prædictam. Verum rectius est ut eueniat febris ventre uacuo, ut non occupetur natura cum materia alia: nisi cum materia ægritudinis, donec expellat eam. Et vinum clarum subtile album est iuuatiuum.

Cura quartanæ continuæ. Cap. 66.

DIspositio huius febris est, secundum quod enunciauimus ante ipsam. Et canon inea est homogeneus canoni quartanæ interpolatæ: & non diuersificatur ab ea, nisi in rebus paucis. De illis est, quod declinatio in illa ad æqualitatem in calefacientibus, & ad infrigidationem in hac est melior propter adhærentiam febris: quare oportet ut administrent in curatione eius ea, quæ sunt sicut syrupus acetosus & geleniabin & syrupus acetosus cum seminibus, & aqua de radicibus æqualis, & suppositoria cum melle. Et de illis est, ꝙ phlebotomia in hac est magis necessaria, quoniam materia est comprehensa in uenis. Et de istis est, ꝙ licentia in carnibus in hac ægritudine est minor, ideo caue hoc.

De febre sextana, & septena, & similibus illis. Cap. 67.

ET nominatur phitanos: et quidam nominat huiusmodi febres reuolubiles. Istæ generantur ex materia homogenea materiei quartanæ

tanæ, sed est minor, & grossior. Et plurimum quidem fiunt ex melancholia phlegmatica. Sextanam autem & septenam, & quæ sunt post illas. Hipp. dixit: & Gal. dixit. Ego non uidi in uita mea aliquã ex eis, immo neque vidi quintanam apparentem fortiter, & neque est febris, nisi quasi occulta. Inquit, & non est longinquum quin sit causa in septena huiusmodi, & nouena regimen, quod quando administratur, & procedit super ipsum, facit febrem. Et cum reiteratur, facit necessario in huiusmodi hora illã febrem, & si dimitteretur, & rectificaretur, non faceret. Est ergo causa in periodis eius, & in ipsius iterationibus, reiteratio regiminis & periodi eius non sunt periodi materiæ, quæ effundatur, & eius reditiones. Inquit, oportet ergo ut obseruetur in experientia huius ægritudinis hęc intentio, ita ut non accidat error: quamuis Gal. sit quasi negans aduentum harum febrium, & quasi quidem sit necessarium ut non sit huiusmodi febri alia radix. Verum Hip. iam uerificauit sermonẽ in inuentione septenæ, & nouenæ, & non est illud manifestum mirabile, neque manifestæ impossibilitatis, ita ut sit necessarium redire in eo ad manifestandum. Et sermones quidem quos locutus est Hip. in c. harum febrium sunt, quod septena est prolixa, & non est mortifera, & nouena est lõgior, ea, & non est mortifera. Et dixit, quod quintana est deterior febrium, quoniam fit ante phthisim, & post ipsam. Et dixit Gal. in ea sicut scitis. Et ego quidem opinor huic sermoni modum quendam; & est ut per phthisim intelligatur hectica: & sit sermo eius quintana subiectum propositionis indefinitæ non significantis cõmunitatem: ergo est quasi dicat, ꝙ de quintana est una species deterior febrium: quoniam ipsa est ante hecticam, & post eã; & est intẽtio sermonis eius hæc, ꝙ cum febres prolongantur, & læsionem fecerint, & fuerint permistæ, & diuersæ, perueniunt plurimum ad inflammandum membra principalia, & ad hecticam: & de proprietate harum febrium est vt fient in fine suo secundum ordinem vnum. Et plurimum illius super quartanam. Et iam testificati sumus eam quintanam, uerum ipsa perducit ad quartanam quando in humoribus est exuberatio, & in humiditatibus multitudo. Cumque liquefactio iã multiplicatur, & euacuationes sensatæ, & insensatæ frequentes fiunt, non remanet in humoribus cinereitas, nisi illud, quod minus est & grossius, & illud facit esse necessarium vt sit paroxysmus tardior: & fiat illa, quæ fuit quartana, quintana. Et in huiusmodi quidem dispositione rectius est, ꝙ sit corpus præparatum, ut inflammetur, & fiat hæctica. Et iterum hectica quando antecedit, nõ est longinquum quin faciat accidere in humoribus cinereitatem quandam propter paruitatem suam uel paucitatem suam in postremis hecticæ: & accidit illi cinereitati putredo, quare accidit febris: & iam destruxit febris hectica corpus: est ergo mala ex hoc, ꝙ ipsa est signũ adustionis humoris, de quo non remansit nisi parum: & fit adustus parum. & ex hoc, quòd ipsa est causa additionis febris, & duplicationis eius. Et non oportet vt negentur ægritudines quas non contingit uidere in tempore quodam, & quadam regione: nam hoc genus non comprehenditur per multitudinẽ. Neque iterum oportet ut dicatur, ꝙ si est quintana, tunc necesse est ut sit materia quinta: nam melancholia generat quartanam, non propter hoc ipsum, ꝙ ipsa est melancholia, immo propterea ꝙ ipsa est pauca, grossa. Et iam non est longinquũ quin sit in quibusdam corporibus melancholia grossa, pauca, cui accidit putredo. Et non conuenit alicui, ut dicat possibile est in phlegmate, ut fiant ei paroxysmi alii, quando ingrossatur, & minoratur: quoniam concessio est res ampla; & raro fit possibile, ut necessario consequatur eius contradictio. Amplius non est dispositio in concessione eius, quod nunquam uidetur, & non auditur, neque de quo testificatur experimentator, aut sapiẽs sicut cõcessio eius, quod testificatur qualis Hipp. Et iam retulit mihi fidelis quidam se uidisse nouenam. Quintanam uero nos multoties uidimus: & non cogimur propter hoc dicere, quod illic sit humor alius.

Cura specierum huius febris. *Cap.* 68.

APpropinquat huius febris cura curæ quartanæ phlegmaticæ: & indigetur in curatione eius superfluo ieiunio: & subtiliatione cibi, & regiminis, & somno digerente ut resoluatur per illud materia grossa, & digeratur. Et iterũ indiget ingrossatione regiminis, ut non destruatur in eo uirtus: & sunt ista duo sicut duo contraria. Et propterea, ꝙ febres istę non faciunt accidere læsionem virtutis, non curamus si subtiliemus regimen, & faciamus ægrum uti ieiunio uno tempore & succurrimus illi sicut ostendimus, ita ut cibemus cum eo cuius bonum est nutrimentum, & velox fit, & multiplicatur: & in quo non est ingrossatio materiei, neque additio in ea. Et de curationibus magis conferentibus ad illud est uomitus cum elleboro, & semine raphani & raphano, in quo sit uirtus ellebori, & nuce uomica, & euacuatio cum hieris. Et post illud administratio theriacæ, & eis similium. Et confert tunc sudatio cũ medicinis, & cum balneo calido absque administratiõe aquæ, & absq; administratione humectãtiũ.

TRACTATVS III.

De hectica. *Cap.* 1.

IAM sciuisti, ꝙ in membris sunt humiditates diuersarum specierũ, de quibus sunt humiditates præparatæ ad nutriendum, & humectandum iuncturas. De illis ergo est illud, quod est repositum in venis & de

& de illis est illud, quod est sparsum in membris, sicut ros. Et istæ sunt duæ diuisiones, & prima earum est materia febris putredinis, & febris ebullitionis, sicut sciuisti, cum nutrimentum non totum expendatur seu distribuatur in cibum sicut aduenit, immo remanet de eo illud, quod est in semita expendendi, in cibum seu in nutrimentum, & remanet, quod est in semita thesauri vel in semita ut recondatur tanquam thesaurus repositus administrandus tempore necessitatis. Et de illis sunt humiditates proximi temporis coagulationi: & sunt humiditates, quæ fiunt actu nutrimentum, scilicet attractæ ad locum, quæ sunt loco eius, quod est de eo resolutum: & fiunt additio similis illi: veruntamen tempus fluxibilitatis earum propinquum est: quare sunt non coagulatæ. Et de eis sunt humiditates, cum quibus continuantur partes membrorum similium partium à principio creationis: & per ipsarum destructionem perueniunt ad separationem. Et similitudo humiditatum primarum est oleum lucernæ effusum in lucerna. Et similitudo secundarum est oleum imbibitum in corpore lychinij. Et similitudo tertiæ humiditatis est humiditas qua cõtinuantur partes cotti de quo factus est lychinius. Et cum inflammantur membra radicalia, & proprie cor, est illud ipsa ægritudo, quæ est hectica secundum quod sciuisti. Et caliditas quidem hepatis quandoq; perducit ad hecticam: uerum non est ipsa hectica, immo hectica est illa, quæ est causa cordis: & similiter dispositio pulmonis & stomachi. Verum dum ipsa permanet finiendo humiditates diuisionis primæ membrorũ, & proprie cordis, sicut finit candela oleum infusum in lucerna, tunc est gradus primus appropriatus nomine generis, quod est hectica: & græce hecticos, cum non habeat in speciebus suis nomen. Et cum finiuit humiditates, quæ sunt diuisionis primæ, & incipit resoluere humiditates, quę sunt diuisionis secundæ, & finire eas, sicut cum finiuit flamma oleum euacuatum in lucerna, & incipit finire imbibitum in corpus lychinij, erit gradus secundus, & nominatur debul, & marasmus, & habet latitudinem, & principium, & medium, & statum. Amplius non sanatur ille, qui consequitur statum, aldubul, & parum recipit curationem, nisi Deus uelit: & proprie quando peruenit ad hoc ut caro consumatur uel liquefiat. Cum ergo finiuntur istæ, & incipit finire humiditates, quæ sunt diuisionis tertiæ, sicut incipit flamma adurere corpus lychinij, & humiditates eius radicales; est ægritudo gradus tertij, & nominatur almefetet, & ryhas græce. Et hæc quidem ægritudo est ex febribus, quæ non habent paroxysmos, neque horas paroxysmorum. Et quidam dixerunt: febres hecticæ aut pendent cum humiditatibus propinqui temporis cum coagulatione. Aut cum eis, quæ sunt sicut caro. Aut cum membris radicalibus duris, sicut sunt ossa, & nerui. Et si ex sermone isto intelligitur, quòd pendent secundum semitam, quòd finiunt quod in eis est de humiditate continuata cum eis, erit hæc: & intentio prima æqualis seu unum, & idem, & si significat, quòd primum, quod finit hectica est humiditates propinqui temporis cum coagulatione, non erit sermo sanus. Et hectica quidem quandoque accidit post febrem ephimeram. Et quandoque accidit post febres putridas: & apostematum. Et longinquum est ut accidat hectica incipiendo: quare sunt membra radicalia iam inflammata, & nõ inflammatur humor, neque spiritus ante illud: immo oportet ut calefiant illa in primis, deinde secundum processionem dierum calefiant membra radicalia uel principalia nisi accidat causa fortis ualde. Et causa quidem una quandoque est causa febris hecticæ & quandoq; est causa febris ephimere, secundum uehementiam suspensionis uel dependentię ipsius & debilitatem suspensionis uel dependentiæ suæ sicut ignis. nam ipse obuiat lignis secundum duos modos quorum unus est secũdum modum, quod calefacit ea, & facit ex eis euaporationem: & secundus est secundum semitam inflammationis. Et febris quidem putredinis, & apostematis permutatur multoties ad hecticam propter uehementiam febris & uehementiam subtiliationis cibi in ea, & prohibitionem aquæ frigidæ, & paucitatem obseruationis lateris cordis cum unctionibus, & emplastris, & epithematibus, & proprie in ægritudinibus membrorum uicinorum cordi, sicut diaphragmatis. Et multoties facit cadere in eam necessitas medico propter casum uirtutis, & frequẽtiam syncopis ad dandum in potu uinum, & aquam carnis, & medicinam de muscho, & his similia. Et quandoque componitur hectica cum febribus putredinis, & apostematum. Et hectica quidem in principio rei est difficilis cognitionis, & facilis curationis. Et in fine sui est facilis cognitionis, & difficilis curationis. Et finis, aldubul, non recipit curationem penitus.

Signa. *Cap.* 2.

PVlsus quidem est minutus, durus, frequens debilis, fixus secundum dispositionem unam. In tactu uero eorum est illud, quod sentitur de caliditate minus caliditate synochi, & ei similium, inflammatarum in materia: & in principio dum tangitur est magis suauis: & cum remanet si per eum manus hora, una apparet cum fortitudine, & mordicatione, & non cessat augmentari: & est calidius, quod est in eo locus uenarum, & arteriarum. Et est eorum caliditas similis: non enim minuitur, uerum ipsa quando superuenit ei cibus, augmentatur uelociter: & fit fortis pulsus ualde, & incipit magnificari: & propter illud accidit ignorantibus medicorum, quod prohibent eis cibum propter illud, quod accidit eis de eo ex accidentibus,

bus, quare perdunt eos. Sicut augmentatur flamma propter iniectionem olei, & frixio sartaginis cum effunditur aqua super eam. Et istæ quidem significationes eius sunt fortes. Et cibus in reliquis quidem febribus proculdubio non incendit hac incensione, sicut inuenitur huic: quamuis necessario faciat diuersitatem motus naturæ: & hęc inflammatio non est sicut incensio reliquarum febrium post coarctationem, neq; secundum periodos notas, immo cum comedunt, & in quacunq; hora sit. Et est habens ægritudinem non vehemēter discernens illud, quod est in eodem de caliditate: quoniam facta est complexio membro conueniens: & iam sciuisti in libro. 1. qualitatem dispositionum in huiusmodi: verum ipsa apparet apud susceptionem alicuius ciborū propter exacerbationem suam. Et de significationibus permutationis febris ephimeræ ad febrem hecticam est vehementia fortitudinis caliditatis in. iij. valde: nam secundum plurimum incipit febris post. xij. horas declinare. Cum ergo pertransit febris. xij. horas, & non apparent signa declinationis, immo continuatur vsq; ad tertium omni die, & fit fortis: tunc illa est hectica. Et de significationibus compositionis hecticæ cum febribus putredinis est remāsio caliditatis siccæ post finem declinationis, & post sudorem exuberantem: & additio in arefactione, & extenuatione secundū illud, quod facit necessarium illa ægritudo: & vnctuositas in vrina, & egestione. Et si fuerit hectica apparens, & alia occulta tūc significat ipsum coarctatio accidēs in paroxysmis: huiusmodi enim est non inuentum in hectica omnino. Et scias, q quandoq; incipit hectica accensa cum stomacho, quare corrumpit complexionem hepatis per vicinitatem.

Signa aldubul, idest, marasmi. *Cap. 3.*

Signa uero aldubul sunt, q quando febris expellitur vel permutatur ad dubul, uehemens fit durities pulsus, & eius debilitas, & paruitas ipsius, & eius frequentia: & proprie quando causa casus in hecticam est apostema, quod non resoluitur: nam illud scilicet frequētia additur ualde, & similiter uelocitas: & fit pulsus eius de genere eius, qui nominatur cauda muris. Quod si fuerit ex potu calidi uini, erit loco caudæ muris similis acui magnæ, & non erunt accidentia aldebul uehementia ualde: non enim dat ei spatium usq; ad huiusmodi. Et apparent in vrina vnctuositas, & petala, & incipit oculus profundari. Cum ergo aldubul peruenit ad statum, fit fortior profundatio amborum oculorum: & multiplicatur lippitudo sicca, & crescunt extremitates ossium omnis membri: & in facie: & planantur tempora: & tenditur cutis frontis: & destruitur color cutis: & fit quasi sit super eam puluis quidam & adustio solis: & perducit ad grauedinem eleuandi supercilia: & fit oculus somnolentus, & clausus absque somno, & subtiliatur nasus, & elōgantur pili, & apparent pediculi: & videtur uenter iam minorari, & adhærere cum dorso, quasi sit cutis sicca, quę iam attracta est: & attrahitur cum ea cutis pectoris. Cum ergo curuantur vngues, & arcuantur, tunc iam venit ad statum: & incipit almefeter, & cum peruenerit in almefeter liquefiunt cartilagines.

Cura hecticæ. *Cap. 4.*

Intentio in curatione febris hecticæ, est infrigidatio, & humectatio. Et unaquæque earum cōpletur cum approximatione suarum causarum, & expulsione causarum sui contrarij. Et fortasse est causa unius earum, causa contrarij alterius: sicut causa infrigidationis, ipsa enim quandoq; est causa exiccationis, quæ est contraria humectationi: sicut infrigidatio cum trochiscis camphoratis, & illis, quæ sunt ex spodio, & his similibus. Et fortasse humectatio iterū est causa calefactionis, quæ contraria est infrigidationi, sicut vinum: nā ipsum humectat, sed calefacit: quare oportet vt obseruetur illud. Et si necessitas uocat ad fortem infrigidationē, & non fit nisi cum siccis, coniungantur cum eis, aut procedat ad ea, aut succedat res in qua est uirtus humectationis. Et similiter cum vocat necessitas ad fortem humectationē velocem in ea, sicut aqua carnis, & vinū, tunc oportet vt adiungatur ei, aut antecedat eam, aut sequatur eam illud in quo est infrigidatio. Et si fuerit causa hecticæ apostema, aut lęsio in membro, tūc necessarium est curare ipsum in primis. Et qui diligit componere regimen eius ex diuersis modis conuenientibus ei, in quo febris fit vehemens ualde, tunc necessarium est vt incipiat, & det in potu trochiscos camphoratos, & quæ currunt cursu eorum cum syrupo acetoso diluculo, et in ortu Solis aquam hordei cum cancris, si non abhorret eos, aut cum iuleb, aut cum aqua granatorum: & apud somnum mucilaginem psyllij, si non fuerit prohibens aliquid propter stomachū, & alia. Et regimen infrigidans est per illud, quod sciuisti de potibus infrigidantibus, & de oleribus infrigidantibus, & trochiscis, sicut trochisci de camphora, & emplastris, & vnctionibus, & his similibus, & infrigidatione aeris eorum, ita quod in hyeme. Si autem non tolerat, alleuietur super ipsum coopertura: infrigidatio namque aeris eorum est melior res: & sicut uestire eum cum sandalaris, & camphoratis, & facere ipsum odorare illud in quo sunt rosæ, & camphora, & sandali, & fructus frigidi, & alsahesefran aspersū cū aqua rosata: & fit alienatio sudoris & balnei,

balnei. Et oportet vt non prolongetur retentio emplaſtrorum infrigidantium ualde ſuper membra propinqua ualde membris anhelitus: fortaſſe enim infert illud anhelitui, & uoci nocumentum magnum. Et oportet ut declinet ad quietē, & ſomnum, & tranquillitatem, & gaudium. Et cuſtodiatur æger ab eo, quod facit ipſum iraſci, & quod facit ipſum triſtari, & quod facit ipſum anguſtiari, & à fame, & ſiti longa. Emplaſtra infrigidantia quibus oportet eos uti, ſint aromatica, nam ipſa ſunt propinquioris iuuamenti: & proprie ſuper pectus, & quæ ſequuntur ipſum: & ſint infrigidata, & non ſit in eis ſtypticitas. Stypticitas enim cum hoc, quod ipſa facit accidere exiccationem, prohibet uirtutem medicinæ profundari. Et oportet ut aſsiduetur permutatio, ut non remaneat medicamen, quare calefiat & calefaciat cum obſeruatione vehementiæ infrigidationis eius: nam cum ipſum infrigidat vehementer, non elongatur quin debilitet membrum. Et quando eſt prope membra anhelitus, non eſt lōginquum quin impediat diaphragma, & alia ab emiſsione anhelitus cum facilitate. Et de regimine humectante ſunt cibi facti ex lacte & fructus, & tinæ, & vnctiones, & emplaſtra, & odoramenta, & caputpurgia, & quies, & tranquillitas: & ut non inferatur ei uiolentia in fame, aut ſiti.

Rememoratio medicinarum infrigidantium eos. Caput 5.

ILlæ vero quæ de eis ſunt infrigidantes, aut humectantes, omnes ſunt nutritiuæ: aut vincit in eis nutribilitas: ſicut aqua hordei decocta cū cancris ex parte cancri. Et oportet vt euellantur extremitates cancrorū ex corporibus eorū & additamenta eorum, & abluantur cum aqua frigida, & ſale bono, cum cinere vicibus tribus, & ſupra, donec mundificentur, & purgentur à Zheumet ipſorum: deinde decoquantur in aqua hordei; & ſicut aqua lactis uaccini de quo extractum eſt butyrum: & ſicut ſucci olerum notorum prædictorum in capitulis febrium acutarum: Et ſicut mucilago pſyllij. In aceto autem eſt vehemens exiccatio, & virtus reſolutionis: quare oportet vt bibatur cum eo, quod reſiſtit duabus proprietatibus. ſ. per commiſtionem aquæ multæ, aut cum quibuſdam humectantibus & lenificantibus. Et lac aſinæ quidem exiſtimatur, ꝙ ſit cum humectatione ſua infrigidans, ita vt quidam faciant meliorem infrigidationem eius ſuper infrigidationem lactis vaccini, de quo extractum eſt butyrū: verum ipſum conuenit ei, qui non habet niſi febrem hecticam, & ei qui non habet materiā, neq; humorem præparatum ad putredinem. Et oportet vt caueatur caſeatio lactis, & ex eis, quæ prohibent ipſam eſt zuccarum. Et cum times putredinem accidentem ex lacte, tunc ſolue cum facilitate. Et ſi timueris calefactionem, tunc abſtine ab eo aliquot diebus: & cura in ea cum trochiſcis, & aquis fructuum, deinde itera lac. Medicinæ vero infrigidantes, quæ non habent humectationem ſunt, ſicut trochiſci noti narrati, ſcilicet trochiſci camphorati & trochiſci de corallis frigidi, & ſicut trochiſci hmōi. Recip. ſpodij, boli armeni ana. ʒ. iiij. roſarū. ʒ. vi. ſeminis portulacæ, & citruli, cucurbitæ, & Karabe omnium ana. ʒ. iij. fiant ex eis trochiſci, & ſit doſis pondus. ʒ. j. & ſunt boni valde. Et iterū alij proximi eis. Recip. arnogloſſæ, amyli, & gummi dragaganthi omnium ana. ʒ. iij. boli armeni, ſpodij amborū ana ʒ. iiij. papaueris ʒ. v. roſarum, & ſeminis cucurbitæ, & citruli, & portulacæ omnium ana. ʒ. vi. granorum cydoniorum excorticatorum, & ſem. melonis, & cucumeris longi arcuati omniū ana ʒ. vij. ſucci liquiritiæ pondus. ʒ. x. conficiantur cū mucilagine pſyllij. Vnctiones uero, & epithemata, & emplaſtra infrigidātia, & odoramenta, & caputpurgia infrigidantia ſunt illa, quæ tu ſciuiſti. Et meliores vnctiones ſunt cum oleo de cucurbita, & de papauere, & nenufare, & alchal, & violis. Stratus autem infrigidantes, & humectantes ſunt, qui ſunt plani ualde de corijs aſperſis aqua roſ. aut de lino de genere eius, quod fit in braſten, & ſit impletio eius illud, quod non calefacit, immo ſit de genere lini pectinati, & renouetur aſsidue. Aut ſit ſtratus de corijs, quæ iā ſunt impleta aqua poſtquā ſint ſuper ea rectificationes, quæ applanēt aquā bene, & prohibeant eam ſphæricitatē uel rotunditatē, & ſint ſtratus prope aquas, & curſus earum, & ſub eis folia arborū frigidarum, & humidarum, ſcilicet de ſalicibus, & ſemperuiuæ, & olera humida, & odorifera frigida, ſicut roſæ, & folia arborum frigidarū, & præputia uitis, & his ſimilia.

Rememoratio medicinarum humectantium eos. Cap. 6.

ILlarum quidem quæ ſunt cū infrigidatione rememoratio iam præterijt. Et reſtat nunc conſiderare in qualitate dandi in potu genera lactis, & lac de quo extractum eſt butyrum, & in qualitate adminiſtrationis tinæ, & balnei, & adminiſtratione vnguētorum, & oleorum, & epithematum, & reliqui regiminis. Et nos quidem iam diximus modum dandi in potu genera lactis in capitulo phthyſis, & ſiccitatis ſtomachi, quare oportet vt ſit illud canon. Et non eſt lac poſt lac mulieris, ſicut lac aſinæ, poſtea lac caprarum, cuius paſcua oportet eſſe ex herbis, & oleribus frigidis humidis, ſicut ſcis: nam ipſum, & proprie lac aſinæ eradicat hecticam, ſi fuerit ei eradicator: & non eſt electio ſuper ipſum, niſi prohibeat putredo accidens, aut expectatio materiei cōprehenſę. Et

lac

lac quidem iuuatiuum est eis à principio hecticæ usque ad finem eius. Et lac mulieris sugendo sumptum conuenientius est omnibus. Et canon in dando in potu lac de quo extractum est butyrum est proximus illi iterum. Et melius quidem est vt incipias à ʒ. x. usque ad xxx. & quod est supra eas, si fuerit virtus adiuuans. Et tibi inest ut commisceas cum eo aliquid de trochiscis infrigidantibus. Et tibi inest ut addas supra summam prædictam in potione prima, & postrema, si fuerit potens virtus super digestionem. Tina autem illa est melior, quæ est tepida, in qua non est caliditas multa, & est cum hoc cum uirtutibus olerum, & herbarum infrigidantium, & humectantium, & non sit ita vt rorificet, nedum quod sudare faciat, & non licet ut uapor tinæ sit calidus: & si non esset, quod prohiberet administrationem tinæ frigidæ, non eligeretur super eam: uerum quod prohibet ab hoc est debilitas corporum eorum, & eorum extenuatio. In principijs vero rei ipsorum fortasse sanat eos illud, uerum debilitatem corporis sanat quandoque illud cum infrigidatione pauca quam facit in complexione eius, quæ possibile est vt curetur. Quod si fuerit debilius illo, timetur, quòd cadat in hecticam senilem: & illud secundum minus. veruntamen cum illo tardatur magis tempus mortis, & fortasse uiuit cum ea tempore cui est quantitas. Et multoties quidem est rectificatio seu curatio permutatio eius ad illam hecticam. Illud autem in quo sumus de resolutione tinæ, rectius est ut fiat inceptio in ea cum aqua, quæ est calida ad terminum: & fiat gradatio ad frigidam, & ad temperatam frigidam tolerabilem: hæc enim gradatio facit corpus susceptibile aquę frigidę, cum læsio non fiat nisi per aduentum contrarij in complexione subito. Et iterum corpus acquirit ex aqua calida similitudinē teneritatis, & tolerat cum ea frigidam. Et si iteretur tina in die tribus uicibus, erit rectum. Et oportet vt administretur cum facilitate, vt non cadat uirtus. Et si sumpserit aquam hordei ante tinam duabus horis, erit conueniens. Et si præmittat ante emulsionem lactis super corpus eius, secundum ꝙ dicemus, vt dilatet tina meatus cibi, deinde suscipiat aquam hordei, & quæ sunt ei similia, postea expectet, deinde administretur tina ut dilatetur cibus: erit bonum. Et administretur post tinam, & balneum inunctio cum oleis infrigidantibus, & humectantibus, sicut oleo uiol. proprie: quando factum est ex oleo de cucurbita. similiter oleo nenufarino, & oleo de cucurbita. Et si permutentur post tinam ad illud, quod est decliuius ad frigus parum tolerabile, deinde inungatur: erit melius. Et si præmittatur inunctio, & festinet eam, deinde ingrediatur aquam frigidiorem parum erit rectum: & illud secundum tolerantiam: & non est malum gradari in eo. Et melior quidem horarum huius actionis, est post digestionem cibi. Et si possibile est ut submergatur post tinam calidam in aqua frigida subito, absque gradatione, est magis vltimum ex parte curæ: & magis forte ex parte timoris. Et effusio eius cum facilitate est minoris timoris, quam submersio infirmi in ea subito, & minoris iuuamenti. Et sit frigus secundum quantitatem frigoris aquæ æstatis, quæ est inter tepidam, & illam quæ est uehementis frigoris. Et si præmittatur emulsio lactis super membra sua, si nō fuerit debilis, aut eius quod mistum est aqua si fuerit debilis, deinde si administretur tina: erit rectum. Nam emulsio lactis super corpus est uehementis humectationis. Et genera quidem lactis bona ad emulgendum, sunt prædicta. Et oportet ut emulgeantur ex ubere. Et dignius est, ut fiat fixio super inunctionem fricando ex oleis prædictis corpori toti, & iuncturis. Ingressio autem balnei non conceditur ei, nisi fuerit ita, ne sudare faciat, neque igniat, neque alteret anhelitum, & sit calidum aquæ eius minus calido sui aeris: & sit caliditas aquæ eius ita, ut delectet, & non lædat, & non faciat sudare: & quando non est in corpore eius materia præparata putredini, & proprie cum illud est, & non digestus est cibus: immo oportet ut sit illud cum uoluntas est ut expandatur digestum eius in corpore. Et non prolonget moram eius in eo, immo separetur ab eo uelociter. Et quando separatur ab eo, sumat aliquid de humiditatibus, & de sorbitionibus, quę non nocent ei factis ex hordeo, & lacte. Et quando accidit ei in balneo sitis, sedet eam cum aqua hordei, & aqua alraib. Et lac sit lac asinæ. Et oportet ut sit introitus in balneum, deinde exitus eius ab eo secundum modum, ut non sit labor in eo omnino. Et iam enunciauimus illud in locis alijs, & iterabimus de illo conditionem. Oportet ut permutetur ad balneum in lectica portata in qua sit lectus stratus æqualiter planus, donec perueniat cum ea ad primam domum: & tunc permutetur ad stratum lene ex eis, quæ sunt conuenientia balneo. Et exuatur uestimentis suis in ea aut in media domo, si non fuerit calida. Et non moretur in aliqua earum, nisi quantitate permutationis, & anhelitus pauci, & quantitate qua exuatur uestimentis, deinde ingrediatur ad domum tertiam: ueruntamen non sit uehementis caliditatis: & stet in ea quantitate qua tolerat tinam. Hoc est illud, quod dictum est, & quod magis est dilectum mihi est, ut sit tina eius in domo media temperata. Cum ergo separatur à tina frigida, cooperiatur mantili, aut chlamyde habente duas tunicas, & permutetur ad stratum seu lectum suum & lecticam seu sbaram suam, & exiccetur seu fugatur sudor eius cum mantili, & inungatur, & cibetur.

De cibatione habentium hecticam. Cap. 7.

OPortet vt separetur in eis cibus: & non cibentur in saturitate eorum uice una. Amplius melius quo cibantur est aqua hordei, & hordeũ. s. fæx eius, & panis tritici abluti infusus in aqua frigida. Et genera lactis, cum ab eis non prohibet aliquid eorum, quæ diximus: & lac uaccinũ de quo extractum est butyrum, quoniam est plurimi nutrimẽti. Et almes, & cucurbita: & de fructibus melones felestini, & sunt melones alzachi cognominati apud nos indi. Et quando sentit rectificationem, tunc non est malum cibare ipsum caseo humido non salito. Et si virtus debilitatur, non est malum ut cibetur iure isfidabegi cum coriandro humido, decocto cum eis, quę sunt sicut alduragi, & alteiugi. Et fortasse oportet ut detur eis in potu aliquid uini subtilis permisti cũ aqua multa. Et fortasse est necessarium vt cibes cum mosos ex carne alduragi, & alteiugi, & alcubugi, & pullorum & helaman acetoso & alcharis acetosa facta ex carne hœdi, aut carne bouis, quãdo est illic fortitudo digestionis: & acetum almosos, & alcharis est iuuatiuum eis, & confortatiuum in hac dispositione. Et fortasse non est excusatio ab aqua carnis permista cum syrupo de fructibus frigidis, acetosis, aut vitello oui sorbilis. Et quando prolongatur cum ea debilitas ad syncopim, est necesse ut cibentur aqua carnis accepta ex costis hœdi cum sale pauco, quæ coletur, & fundatur super eam quantum totum eius est de aqua malorum, & quantum est decima eius de vino odorifero; & potetur tepida. Aqua uero frigida, quæ non est ualde uehementis frigoris, nõ est malum si in potu detur eis, si non fuerit debilis, aut aliquid prohibens: & illud prohibens, aut erit apostema sub hypochondrijs, aut erunt in corpore toto chymi putridi, & chymi crudi; qui omnes digestione indigent, & non apparet signum digestionis: quòd si appareat, timor erit minor. Et similiter si fuerit hectica permutata ex sirsen aut birsen: nam cũ hac melius est vt interdicatur potus aquæ frigidę, quam cùm alijs. Hectica enim cum superuenit ægritudinibus destruentibus virtutem, mollificantibus eam, arefacientibus ossa, & carnem, superuenit debilitati. Cum ergo coniungitur ei super debilitatem post sumptionem aquæ frigidæ, non moratur quin cadat in genus alterius hecticæ, quæ communicat huic generi in siccitate, & diuersificatur ei in calore, & frigore: & nominatur hectica senectutis, & hectica senij. Et illa quidem est ægritudo sæua, in qua innatus calor iam destructus est. Et similiter aqua ultimi frigoris, & plurimi nocet eis in omni dispositione, & corrumpit innatum calorem membrorum eorum radicalium. Et fortasse festinat mortem eorum, aut permutat eos ad modum alium hecticæ.

De succurrendo dispositionibus sequentibus hecticam. Cap. 8.

DE illis est syncopis: & iam diximus regimẽ in hoc multoties. Et de illis est fluxus uentris. Et oportet ut curetur, & succurratur ei. Nam in hoc est timor magnus. Et de curis eius in primis est, vt sit aqua hordei eorum aqua sauich. Et ponãtur in aqua hordei eorum milium torrefactum, & gummi, aut lentes elixatæ iteratæ, aut lac decoctum cum lapidibus, aut cũ igne solo, donec consumatur eius aquositas: & proprie cum milio: & potent hos trochiscos. Recipe boli armeni ℥.v. castaneæ torrefactæ, ros. omniũ ana ℥.iiij. spodij, karabe, amborum ana ℥.iij. seminis acetosæ excorticati, granorum berberorum oĩum ana ℥.vj. fiant trochisci cũ succo cydoniorũ: & detur in potu cum aqua pirorũ in mane, & apud somnũ. Et detur in potu psyllium torrefactum: & similiter suffuf de spodio in quo est bdelliũ de mecha, est iuuatiuum ualde. Et si peruenit ad excoriatiõnem, curetur excoriatio cum clysteribus, quæ scis: quoniam illud est conueniens.

De hectica senectutis. Cap. 9.

CVrrit consuetudo ut dicant hecticam senectutis post febrem hecticam. & nos etiam incedamus uia consueta. Intentio itaque hecticæ senectutis est dominium siccitatis super complexionem absque febre. Et quandoque fit cum æqualitate in calore & frigore, & illud est secundum minus. Et quandoque fit cum frigore, & nominatur hæc dispositio hectica senectutis, & hectica senij: quoniam corpori accidit in non hora senij illud, quod accidit in illa hora ex debul senare factione & siccitate. Et senes quidem sunt velocioris casus in ea, quam iuuenes. Et iuuenes uelocioris casus in ea, quàm pueri, licet accidat in iuuenibus, & pueris. Et causa faciens cadere in eam, aut est frigus dominans cum debilitate corporis, quare prohibet uirtutem nutritiuam ab operatione sua integra: sicut accidit iterum in fine uitæ. Et de hoc capitulo est potus aquæ frigidæ non in hora sua, aut super debilitatem corporis cum febre, & in dispositione cruditatis aut successione exercitij resoluentis uirtutem, & aperientis poros, & quod uocat ad attrahendum aquam frigidam ad uiscera subito. Aut uapores mali, frigidi, qui eleuantur ad cor, & infrigidant complexionem eius. Aut caliditas, quæ resoluit, & liquefacit humiditates, quare caliditas innata debilitatur, & succedunt frigus, & siccitas. Et quandoque sequitur euacuationes. Et quandoque attrahit hanc ægritudinem superfluitas in infrigidando patientes febres, cum eis, quæ bibuntur, & emplastrantur. Et hæc quidem ægri-

ægritudo quando confirmatur, non curatur: & si esset ei ingenium, esset morti ingenium.

Signa. Cap. 10.

IN istis uidentur signa aldubul, & exiccationis: & non uidetur in eis incensio, & inflammatio, immo fortasse inueniuntur frigidi tactus. Et eorum pulsus non est sicut pulsus habentium febres hecticas, immo est tardus, paruus, & rarus, nisi fortis fiat debilitas: quoniam tunc incipit pulsus fieri frequens, & proprie in illis quibus aduenit hoc ex potu aquæ frigidæ. Et est urina eorum alba, subtilis, aquosa, & sunt in dispositionibus suis sicut senes.

Curatio hecticæ senectutis. Cap. 11.

NOn adhibetur hæc cura nisi cum nondum confirmata est: & speratur, quod non confirmetur: & cum confirmata est, speratur ut postponatur perditio parumper. Et canon quidem in curatione eorum est calefactio, & humectatio. Et ex humectatione sunt balnea secundum quod sciuisti, quæ non administrentur nisi post digestionem: nam si ipsa administrentur successione comestionis, faciunt cadere uirtutem. Et clysteria facta ex capitibus, & pedibus, & cicere & tritico uehementer decocto & ficubus cum hasech & chamæmilla de quo administretur quantitas mediæ lib. cum vnc. 2. olei sisamini, & aliquantulo olei de ben: & administretur fricatio super cibationem. Et lac suctum ab ubere est uehementis iuuamenti eis. Et mel est ultimum in iuuamento eorum, sicut est ultimum in nocumento habentium febrem hecticam. Et omnis cibus humectans, facilis penetrationis, uelocis descensionis in quo non est uiscositas, sicut aqua carnis, & uitelli ouorum sorbilium, & uinum subtile odoriferum, paruæ quantitatis, est uehementer conueniens eis. Et oportet ut obseruetur humectatio prædicta in capitulo hecticæ: & misceatur cũ ea, quod calefaciat ex odoribus, & emplastris, & unctionibus fricando, & cibis & alijs.

TRACTATES IIII.

De febribus pestilentialibus, & quæ sunt eis homogenea, & uariolis, & morbillo.

De febre pestilentiali. Cap. 1.

QVANDOQVE accidit aeri quod docuimus te in libro uniuersalium, sicut accidit aquæ de conuersione in qualitate sua ad calorem, & frigus: & de conuersione in natura sua ad alterationem uel transmutationem & putredinem: sicut alteratur uel transmutatur aqua, & fœtet, & putrefit. Et sicut aqua non putrefit secundum dispositionem suæ simplicitatis, immo propter illud, quod admiscetur ei de corporibus terrenis malis, quæ permiscentur ei, & accidit toti qualitas mala: similiter aer non putrescit secũdum dispositionem suæ simplicitatis, immo propter illud, quod admiscetur ei de uaporibus malis, qui permiscentur ei, & accidit toti qualitas mala. Et quandoque est illud causa uentorum deferentium ad locum bonum fumos malos ex locis longinquis in quibus sunt loca stagnosa uel paludosa alterata ad putredinẽ, aut in quibus sunt corpora cadauerum corrupta in prælio aut corpora mortua ex peste non sepulta aut non combusta. & quandoque est causa propinqua loco in quo currit. Et quandoque accidunt putredines in interioribus terrę propter causas quæ ignorantur cum suis particularibus: quare perueniunt ad aquam & aerem. Et febres quidem accidentes causa aeris sicci minus sunt, quàm huiusmodi accidentes ex aere humido, nisi quòd cholera multiplicatur in aere sicco: quare est ille etiam causa ut eueniant febres cholericæ. Pestilentiales uero fiunt ex aere turbido, & humido. Et febres in aere humido sunt pluris euentus, sed sunt minoris acuitatis, & longioris spatij. In æstate uero sicca, paucæ pluuiæ sunt minoris euentus & maioris acuitatis, & uelocioris separationis. Et meliora tempora sunt, quæ seruant naturam suam. Et principium omnium harum alterationum sunt formæ ex formis cęli facientes esse necessarium illud, cuius aduentus ignoratur: licet sint quidam, qui dixerunt in eo aliquid non proportionatum ad causam eius: immo oportet ut scias, quod causa prima longinqua ad illud sunt figuræ cęlestes, & propinquæ dispositiones terrestres. Et quando faciunt necessario uirtutes agentes cœlestes, & uirtutes patientes terrestres, humectationem uehementem aeri, eleuantur uapores, & fumi ad ipsum, & sparguntur in ipso, & putrefaciunt eum cum caliditate debili, & quando fit aer secundum hunc modum, uenit ad cor, quare corrumpit complexionem spiritus, qui est in ipso, & putrefit quod circundat ipsum de humiditate, & accidit caliditas egressa à natura, & spargitur in corpore causa fluxibilitatis suæ & fit febris pestilentialis. Et communicat multitudini hominum, qui iterum habent in seipsis proprietatem præparationis. Agens enim solum cum peruenit, & patienti non est præparatio, non accidunt actio & passio. Et præparatio corporum ad illud in quo sumus de passione est, ut sint plena humoribus malis: nam munda non forsitan patiuntur ex illo, & corpora debilia iterum patientia sunt ex ea, sicut illa, quæ multiplicant coitum, & corpora dilatatorum pororum humida multæ balneationis.

Signa. *Cap. 2.*

HAec febris est quieta exterius, conturbans interius, secundum plurimum perdens, ex qua percipitur caliditas & inflammatio fortis. Et est cum ea magnitudo anhelitus, & eius exaltatio, & constringitur multoties, & fit fœtidus & frequens, & uehementia sitis, & siccitas linguæ. Et quandoque fit cum nausea, aut casu appetitus: & si non resistitur ei cum comestione uiolenter, interficiet eum. Et dolor oris stomachi. Et magnitudo splenis. Et angustia uehemens: & inquietudo. Et fortasse erit tussis sicca. Et casus uirtutis, & peruenitur in ea ad syncopim: & commistionem rationis. Et tenditur, quod est sub hypocondrijs. Et fiunt cum ea uigiliæ. Et mollificatio corporis, & tepor. Et quandoque accidit cum ea bothor flaua seu subalbida, & rubea: & quandoque est uelocis apparitionis, & uelocis occulationis. Et accidunt cola, & ulcera. Et fit pulsus secundum plurimum frequens, paruus, & fit uehemens secundum plurimum in nocte. Et quandoque accidit eis dispositio sicut hydropisis. Et fluxus uentris choleræ, & aliorum: & est egestio eius lenis, fœda, non naturalis, & quandoque est melancholica: & plurimum eius est spumosum, & fœtidum: & est in illa aliquid de genere eius, quod liquefit. Et est urina eius aquosa, cholerica, melancholica. Et multoties euomunt melancholiam, choleram uero plus illa. Et sudant sudore fœtido. Et hæc quidem febris incipit cum accidentibus prædictis cum fortitudine sua, & uenit res eius ad syncopim, & frigus extremitatum, & lithargiam, & spasmum, & alcuzez. Et quandoque est de his febribus pestilentialibus in qua non percipit æger, nec tangens propinquus multitudinem caloris, & non alteratur pulsus, & aqua magna alteratione, & cum hoc ipsa est interficiens uelociter, & hæsitant medici in esse eius. Et plurimi quorum anhelitus fœtet ex istis, & ex primis, moriuntur: nam putredo est iam confirmata in corde.

Signa pestilentiæ. *Cap. 3.*

DE illis quæ significant pestilentiam, de rebus, quę currunt cursu causarum, est ut multiplicentur alragium, & alseheb. i. apparitiones igneæ sicut sydera cadentia & similia in principijs autumni & in ailul. i. in mense Septembris: nam indicat pestilentiam euenientem indicatione causę. & quãdo multiplicatur auster uentus orientalis in chanun. i. in mense Decembris diebus aliquot. Et quoties uideris turbiditatem aeris & nebulositatem eius, & existimaueris pluuiam, & inueneris eum puluerulentum siccum non cum pluuia: tunc scias, quod complexio hyemis est corrupta. Pestilentiam autem æstiuam malignam, malam significat paucitas pluuiæ in uere cum frigore deinde multiplicatur auster, & conturbatur aer aliquot diebus, deinde clarificatur post hebdomadam unam & quod est supra eam: deinde accidit frigus in nocte, & in die calor est uehemens, & prefocatio, & conturbatio, & caliditas, tunc iam uenit pestilentia, & expectantur febres pestilentiæ, & uariolæ, & his similia. Et similiter quando æstas non est uehementis caloris, & est uehementis conturbationis, habens matutina alterata, puluerulenta: & iam præterierunt in autumno alseheb. i. apparitiones igneæ & ignes & niazech. i. stella comata, est signum pestilentiæ & aliorum. Et similiter quando uideris aerem alterari in die uno multis uicibus, & clarificatur aer die aliquo, & oritur Sol clarus, & conturbatur die alio, & oritur in uelaminibus nebulæ, quæ est ut puluis, tunc iudica, quod pestilentia accidet. Signa autem, quæ sunt secundum semitam societatis causæ sunt, uerbi gratia ut uideas ranas iam multiplicari, & uideas reptilia generata ex putredine iam multiplicari. Et de eis, quæ significant illud est ut uideas mures, & animalia, quæ habitant sub terra fugere ad superficiem terræ, & pati sedar. i. commoueri hincinde, sicut animalia ebria: & uideas animalia sensibilis naturæ, sicut allechalach & eis similia fugere ex nidis suis, & ire ab eis, & fortasse dimittunt oua sua.

Curationes febrium pestilentialium. *Cap. 4.*

SVmma curationis earum est exiccatio: & illud cum phlebotomia, & solutionis uentris: & oportet ut incipiatur in ea ad euacuandum. Si autẽ materia uincens fuerit sanguinea, fiat phlebotomia: & si fuerint humores alij, euacuentur. Et oportet ut infrigides domos eorum, & rectifices aeres ipsarum. Domorum aut infrigidatio fit, ut uallentur fructibus odoriferis, frigidis, & extremitatibus arborum frigidarum, & linimentis, & rorationibus sumptis ex fructibus frigidis, odoriferis, & ex camphora, & aqua rosacea, & sandalis: & roretur domus eorum omni die aliquoties, & proprie cum aqua rosacea, & de Kalef, & de nenufare: & si fuerint in domo manationes, & rorationes aquæ, erit melius. Aeris uero rectificationem dicam. Et administrentur eis trochisci de camphora, & robub frigida, & aqua lactis acetosi, & lac acetosum ablato butyro, & aqua rosacea, in qua dissolutum est serum uel aqua lactis acetosi boni & acetum cum aqua iterum. Et aqua frigida plurima subito est iuuatiua ualde: pauca autem cõsequenter exhibita fortasse excitat caliditatem. Quod si res prolongetur adhoc, ut tendantur hypocondria, & infrigidentur extrema, & prolongentur uigiliæ, & permistio mentis, & uides pectus, & quod est super ipsum eleuari, & descendere, tunc necesse est administrare coopertura trahentem calidi-

caliditatem exterius. Et quando cadit appetitus, cogantur ad comestionem. Nam plurimi eorum, qui uiriliter agunt super illud, & comedunt uiolēter, absoluuntur, & uiuunt, quare necesse est cogere eos ad cibum. Et oportet ut sint cibi eorū ex acetosis, & desiccatiuis: & sint paucæ quantitatis. Cibi nanque eorum sunt iterum mali, quare nocet eorum multitudo, ex parte repletionis, & nocent inquantum sunt mali. Rectificationis autem pestilētiæ pars est secundum sanes, qui sunt in ea, & pars eius est secundum sanos & ægros. In illa uero, quæ est secundum sanos intentio est, ut exiccetur aer, & fiat boni odoris: & prohibeatur eius putredo cum quacunque re sit: & rectificetur cum xyloaloe crudo, & ambra, & thure, & musco, & costo dulci, & storace, & sandaracha, & assa, & gariophyllis, & mastice, & glutine albotin, & laudano, & melle, & croco, & sech.i.galia, & cupresso, & iunipero, & alusne, & lauro, & cyperis, & squinantho, & sauina, & acoro, & alsababech, & amygdalis amaris, & assaro. Et quandoque fiunt ex istis composita. Et aspergatur domus aceto, & assa. Secundum sanos uero, & iterum febricitantes, & ægros est suffumigatio cum sandalis, & camphora, & corticibus granatorum, & myrto, & malis, & cydonijs, & hebeno, & alsagi, & tamarisco, & ribes: & oportet ut multiplicetur suffumigatio.

Præseruatio à pestilentia. Cap. 5.

OPortet ut extrahantur à corpore humiditates superfluæ: & inclinetur regimen eius ad exiccationem ex omni modo, & ex minoratione cibi, nisi exercitio. Oportet enim ut non administretur, neque balneum, neque bibitiones, neque toleretur sitis. Et rectificetur aer cum eis, quæ diximus. Et declinet cibus ad acetosa. Et minoretur ex eo. Et sit caro, quæ administratur decocta in acetosis. Et summatur de alhelam & alcharis, & almosos factis cum aceto, & absq; aceto cum sumach, & aqua acrestæ, & aqua limonis, & aqua granatorum. Et condita in aceto iuuatiua sunt: & proprie capparis aceto condita. Et althit.i.assa ex illis est, quæ conferunt, & prohibent ab eis putredinem. Et de illis quibus ex ea fit euasio, est administratio theriacæ, & mithridati ante eam cum reliquo regimine bono. Et de medicamine facto ex aloe, & croco, & myrrha sumatur omni die circiter drach.i. quoniam est iuuatiuum.

De variolis. Cap. 6.

QVandoque accidit in san. ebullitio secundum semitam putredinis cuiusdam, de genere ebullitionum quæ accidunt succis: & talia quidem accidentia fiunt per eam, ita ut partes eorum ab inuicem discernantur. Et de hoc est cuius causa est res quasi naturalis faciens ebullitionem sang. ut expellatur ab eo illud, quod admiscetur ei de reliquijs nutrimenti sui mēstrualis, quod erat in hora imprægnationis, aut generatur in ea post illud ex cibis fœculentis, & malis, de illis quæ rarificant substantiam eius, & faciunt eam ebullire, donec fiat ei substantia recta fortior prima, & magis apparens: sicut illud, quod natura efficit in succo vuæ, ita quòd rectificat ipsum, faciendo uinum similis substantiæ: & iam expulsa est ab eo spuma aerea & fæx terrena. Et de hoc est, cuius causa est res adueniens extrinsecus, ebullire faciēs, occulta quæ permiscet humores cum sanguine, commistione existente in dispositione ebullitionis, & stationis sub Sole, sicut accidit apud alterationem temporis, & proprie ueris ab eo, quod pertinet ei de qualitatibus & ordine. Et uariolæ quidem, & morbillus sunt de summa ægritudinum contagiosarum. Et multiplicantur in successione austrinorum, quando multiplicatur eorum perflatio. Et corpus quidem variolis præparatum est illud, quod est calidum & humidum, & conturbatę humiditatis, proprie quod parum extrahit de sanguine per phlebotomiam. Et de cibis sunt cibi, qui faciunt cadere in uariolas uelociter, & proprie quādo non sunt consueti, & administrantur super eos medicinæ, & cibi calefacientes, sicut lac, & proprie camelarum & equarum: cum multum repletur ex eis ille, qui non assuetus est eis: deinde bibit uinum plurimum, aut medicinas calidas. Et uariolæ quidem sunt quasi modus quidam crisis. Et plurimum quidem accidūt uariolæ infantibus: deinde iuuenibus: minoratur earum euentus in senibus, nisi propter causas fortes, & in regionibus uehementis caliditatis & humiditatis. Et earum euētus in corporibus humidis est plus, quam sit ipsarum euentus in corporibus siccis: & earum euentus in uere plus est, quàm ipsarum euentus in hyeme. Et post uer in fine autumni: & proprie quando præcedit æstas calida, & sicca, & fuerit ille autumnus calidus & siccus. Et uariolę non accidunt in cute solum, & in eo quod sequitur illud, quod apparet, immo accidunt in omnibus membris similium partium apparentibus, & occultis, ita quòd uelaminibus, & neruis. Et quando apparent uariolę, faciunt incurrere pruritum, deinde apparent res sicut capita acuum similia milio, deinde egrediuntur, & implēntur sanie, deinde ulcerantur, & fiunt crustæ diuersorum colorum, deinde cadunt. Et fortasse permutantur uariolæ ad phlegmonem, & massere, & ad dubellati, quæ aggregat saniem. Et plurimum quidem cum apparent, habent colorem phlegmonis, ueruntamen quandoque egrediuntur secundum colores diuersos cineritię, & uiolaceæ, & nigræ. Variolæ enim sunt species, & colores: nam de eis sunt albæ, & de eis citrinæ, & de eis sunt rubeæ, & de eis sunt uirides, & de eis sunt uiolaceæ, & de eis sunt ad nigredinem

dinem decliues. Et uirides quidem, & uiolaceæ sunt malæ: & quanto plus additur declinatio ad nigredinē, tanto est deterius: & quanto plus sunt decliuiores ad illud, tanto plus sunt decliuiores ad malitiam. Et albæ quidem sunt meliores: & proprie quando sunt pauci numeri, magnę quantitatis, facilis exitus, paucę angustię, debilis febris: & uides febrem minui cum earum apparitione, & ipsarum egressione: & est principium exitus earum in tertio, & quod ei approximat: & post illas sunt albæ, magnæ, pluris numeri propinquæ absq; continuatione. Nam illæ, quæ continuantur ad inuicem, ita ut continuentur in frusto magno carnis habentes costas aut rotundam formam, sunt malæ. Et similiter iterum duplices magnę, in uentre unius quarum est uariola alia. Albæ uero paruæ, duræ, propinquæ, difficilis exitus, licet faciant existimari in principio rei salutem, tamen timetur in eis, quod difficilis fiat earum maturatio, & fiat cum eis mala dispositio ægri: & perueniat per eas ad perditionem, quoniam causa in eis est grossitudo materiei. Et de speciebus malarum timorosarum, quæ plerunque interficiunt, sunt illæ, quarum diuersificatur egressio: nam quandoque apparent, & quandoq; occultantur, & proprie quando apparent uiolaceæ: & similiter tenaces, quarum operatio non cessat à debilitate uirtutis & uiridificatione membri & nigrificatione eius perdunt. Et si uiriditas, & nigredo, quibus post succedit declinatio, non faciunt cadere uirtutem, immo additur cum eis uirtus, non sunt mortiferæ: sed fortasse cadere faciunt in ulcera, & quæ currunt cursu eorum. Et ut sit febris, deinde uariolæ, saluius est quam sint uariolæ præcedentes, deinde consequatur eas, & accidat super eas febris. Et illud quidem, quod plurimū considerare oportet in esse patientis uariolas, est eius anhelitus, & ipsius uox. nam ipsa duo cum remanent bona, est res salua. Et cum uideris anhelitum patientis uariolas consequentem, & similiter patientis morbillum, tunc existima casum uirtutis, aut apostema diaphragmatis: deinde cum uides sitim uehementem fieri, & angustia assiduat, & ea quæ apparent infrigidantur, & uariola & morbillus uirides fiunt, tunc iam percipitur æger mori: & uerificatur illud, si uariolæ fuerint de genere earum, quarum egressio, & apparitio tardantur. Et plurimi eorum, qui moriuntur per uariolas moriuntur præfocati ex synantia. Et quandoque moriuntur per casum uirtutis cum rasuræ intestinorum, & fluxu uentris. Et cum uideris uiolaceas de uariolis & morbillo profundari, tunc scias, quòd superueniet ægro syncopis. Et quando festinat ad mingendum sang. & succedit ei urina nigra, tunc est mortiferum, præcipue quando est illic casus uirtutis. Et fluxus uentris uiridis, sanguineus, aut lotiuus cum casu uirtutis. Et alhamica est aliquid inter uariolas & morbillos, & est saluior ambobus. Et multoties quidem uariolatur homo duabus uicibus, quando aggregatur materia ad expellendum bis. Et almum coloris plumbini sunt uariolæ, quarum bothor in facie, & pectore, & uentre sunt, plusquam in cruribus, & pedibus: & sunt malę, & significant materiam grossam, quæ non expellitur ad extremitates.

Signa apparitionis uariolarum. Cap. 7.

QVandoque antecedunt apparitionem uariolarum dolor dorsi, & pruritus nasi, & timor in somno, & punctio uehemens in membris faciei, & grauitas communis, & rubedo in colore faciei, & oculi, & lachrymæ, & inflammatio, & multitudo alicum & ositationum cum constrictione anhelitus, & raucedo uocis, & grossitudo sputi, & grauitas capitis, & dolor capitis, & exiccatio oris, & angustia, & dolor in gutture, & pectore, & tremor pedis apud resupinationem, & declinationem ad ipsam. Et cum hoc toto febris conclusa.

De morbillo. Cap. 8.

SCias quod morbillus omnis est uariola cholerica: & non est differentia inter ea ambo in plurimo reliquarum dispositionum nisi quia morbillus est cholericus: & quòd ipse est minoris quantitatis, & quasi ipse non pertransit cutem: & non est ei altitudo de qua curetur, proprie in principio sui. Variolæ uero in principio suæ apparitionis est eminentia, & altitudo: & morbillus est minor uariolis, & minus accidit oculo, quā uariolæ. Et signa apparitionis eius proxima sunt signis apparitionis uariolarum, uerum subuersio stomachi in eo est plus, & angustia, & inflammatio uehementior, & dolor dorsi minor: quoniam causa eius in uariolis est repletio sang. extendens uenam positam super dorsum: nam generatio uariolarum est propter multitudinem san. corrupti: & morbilli propter uehementiam malitiæ san. corrupti, pauci. Et morbillus secundū plurimū egreditur subito: & uariolæ aliquid post aliquid.

Signa salutis eius. Cap. 9.

SVnt sicut signa salutis uariolarū: nam illæ, qui est uelocis egressionis, & apparitionis, & maturationis, ē saluus. Et durus, & uiridis, uiolaceus, est malus: & qui est tardæ maturitatis, frequētis syncopis, & angustiæ, est pernitiosus. Et qui occultatur iterū subito, est malus faciens syncopim.

Cura. Cap. 10.

OPortet in uariolis ut incipiatur, & extrahatur sang. sufficienter, cum conditiones fuerint.

Et similiter si morbillus fuerit cũ repletione sang. Et spatium illius est usque ad quartum. Sed quando egrediuntur uariolæ, non oportet tunc vt administretur phlebotomia, nisi inueniatur uehementia repletionis, & dominium materiei: tunc.n. phlebotometur quantitate, quæ alleuiet seu minoret. Et conuenientius quidem, quod in hac administratur ægritudine est phlebotomia. Et si phlebotometur uena nasi, confert iuuamentum fluxus sang. narium, & tuetur partes superiores à malitia uariolarum. Et est magis facilis super infantes. Et quando necessaria est phlebotomia, & non phlebotomatur iterum complete, timetur super ipsum corruptio extremitatis. Et similiter timetur quandoque simile illi super illum cuius assiduatur extinctio. Et oportet ut fiat in eis cibatio in primis cum eis in quibus est confortatio cum repercussione & extinctione absque constrictione naturę, & inspissatione sang. sicut cibus, qui fit de iuiubis cum tamarindis, & cibus factus ex thalha.i.ex floribus dactylorum uel ex dactylis immaturis cum primo exire incipiunt, & ex lentibus præparatis in asfidbegi .i. præparatis istis floribus dactylorum & lentibus in modum ferculi liquidi. Et lenificatio uehemens. Et similiter oportet, ut sint cum istis tamarindi, & ex illis, quæ conueniũt, eis sunt cibus factus ex cucurbita & melon batheca alraki: immo oportet vt sit natura lenis in principio, & melius cum quo fit lenificatio, est tamarindi. Et si non obedit cum eis, additur super eos siracost cum facilitate, & cautela, aut tereniabin, aut infusio prunorum. Et confert quandoque si in potu detur in principio apparitionis uestigiorum variolarum pondus. ʒ. iij. de rob alchedar cũ uno de trochiscis camphoratis, & syrupus de floribus dactylorum seu de dactylis paruis immaturis est uehementis iuuamenti in huiusmodi hora. Cum ergo additur & pertransierit ægritudo diem secundum, & incipiunt uariolæ apparere, tunc fortasse erit infrigidatio causa erroris magni, ex eo quòd retinet superfluitatem interius, & defert eã ad membra principalia, cum eo quod non sit eis possibile exire, & apparere, & accidit inquietudo, & angustia, & fortasse accidit syncopis: immo oportet ut iuuentur superfluitates in huius dispositione cum eis, quæ faciunt ebullire, & aperiunt oppilationes, sicut fœniculum, & apium cum zuccaro, & succus eorum, aut decoctio radicum, & seminum. Et fortasse odoratur aliquid de croco. Et aqua ficuum est bona ualde: ficus enim sunt uehementis expulsionis ad exteriora: & illud est una de causis euasionis à nocumento earum. Et de illis, quæ conferunt ualde in huiusmodi hora, est ut sumatur laccæ ablutæ. ʒ. v. lentium excorticatarũ. ʒ. vij. dragaganthi. ʒ .iij. deinde coquantur cum lib. 5. aquæ usquequo remaneat quarta lib. unius, & detur in potu. Et de illis, quæ sunt uehementis iuuamenti ad faciendum apparere uariolas, est ut sumantur ficuum citrinarum. ʒ. vij. lentium excorticatarum. ʒ. iij. laccæ. ʒ. iij. dragaganthi, seminis fœniculi ana. ʒ. ij. decoquantur cum lib. i. 5. aquæ donec remaneat ex ea fere tertia, & coletur, & detur in potu de ea: expellit enim caliditatem à partibus cordis, & prohibet pulsum cordis. Et oportet ut nõ approximet ei in hac hora oleum aliquid omnino. Et oportet ut cooperiatur, & elongetur ab aere frigido, & proprie in hyeme: & fiat cum illo illud, quod fit cum sudante: frigus enim oppilat poros, & redire facit materias retro. Et multitudo potus aquæ frigidæ cum niue. Et introitus in domo uenti mala sunt ualde. Et fortasse phlebotomia est mala: propterea, quòd repellit, & conuertit illud, quod egreditur, quare caueatur post duos dies, aut tres. Et quando accidit ex coopertura pannorum, & calefactione quasi syncopis, aut existimatur, quòd accidit syncopis, tunc non est excusatio ab infrigidatione aeris, qui attrahitur proprie, & properatione ad odores camphoræ, & sandalorum. Et si non fuerit excusatio quin detegatur corpus domui uenti, aut aeri frigido, paulatim fiat: & similiter quando adiutorium est cum calefactione aut dimissione infrigidationis. Et quando incipiunt exire, & non inuenitur cum exitu earum alleuiatio, immo inuenitur caliditas inflammata, & lingua ad nigredinem decliuis, tunc caue ne calefacias. Et oportet ut tu alienes ab habentibus uariolas, & morbillum, emplastrationem uentris: in hoc enim est timor constrictionis anhelitus subito: & quod accidat fluxus uentris malus, & mictus sanguinis. Et in fine eius oportet ut consumetur natura, & cibetur loco lentium sicut sunt lentibus elixatis duabus elixationibus cum renouatione aquæ: & loco lentium acetosarum cum tamarindis, dentur lentes factæ acetosæ cum aqua granatorum, & sumach, aut acresta, aut similibus. Medicinæ autem ingrossantes sang. & infrigidantes eum, prohibentes eum ab ebullitione, quæ in initio præcipiuntur, sunt sicut rob ribes, & acresta, & aqua fructuũ frigidorum, & syrupus alchedar proprie & syrupus althalha .i. de floribus dactylorum uel de dactylis immaturis & flores dactylorum ipsi seu dactyli ipsi immaturi cum primo exire incipiunt & algiemar. Et syrupus quidem alchedar habet descriptiones plures, quas diximus in antidotario, & dicemus hic descriptionem fortem, mirabilem: & est illa, quæ fit cum aqua lactis acetosi iterati: & uirtus eius est uehemẽs ualde. Descriptio hæc est. Sume rob alchedar partes. ij. si autem non fuerit tibi præsens, accipe alchedar, & fac serrare ipsum, & accipe serraturam eius: aut mole ipsum, & misce molitum eius cum medietate sui de sandalis in aceto distillato, aut in aqua acrestæ puræ diebus aliquot: deinde decoquatur in eo decoctione cũ facilitate, cum longitudine, donec dissoluatur: deinde exprimatur, & sumantur de succo, & quanto acetum,

acetum, aut aqua acrestæ est plus, tāto est melius: deinde sumatur aqua adoq abstracto butyro, mūdificata à sua caseitate adoq, aut cum colatione ultima, quæ fit dimittendo residere, aut cum decoctione, sicut est decoctio aquæ casei, donec separetur aquositas, deinde sumatur farina hordei, & fiat ex ea & aqua lactis acetosi focha, & fiat acetosum illud focha, deinde coletur, postea de nouo fiat focha uel renouetur focha ex eo & farina hordei & fiat acetosum, & quanto plus iteratur, tanto est melius. Sumantur ergo de eo partes.v. & sumatur aqua pirorum de semi. & aqua cydoniorum acetosorum plurimæ aquæ, & aquæ granatorum acetosorum, & aquæ pomorum acetosorum plurimæ aquæ, & aquæ alzarur, & aqua limonis, & aqua prunorum acetosorum, & aquæ dactylorum in primis cum incipiunt apparere expressorum, & aquæ alchondes recētis, & aqua mororum de semi. quæ non maturantur integræ, & aquæ chrysomelorum immaturorum, & acetosorum, & succi agrestæ, & succi ribes, & succi præputiorum uitis, & succi rosæ persicæ, & succi nenufaris, & succi uiol. omnium ana tertiā partis unius, & succi acetositatis citri. & succi acetositatis citranguli ana duas tertias, partis unius, & succi coriandri, & lactucæ, & foliorum papaueris humidi, & endiuiæ, & portulacæ ana quartā partis unius succi foliorum salicum, foliorum malorum, & foliorum pirorum, & foliorum alzarur, & foliorum ros. & foliorum uirgæ pastoris ana quartam partis unius, succi barbæ hircinæ, & ro. siccarum, & nenufaris sicci, & semi. berberis sicci, & seminis endiuiæ, & semi. lactucæ, & balaustiarū, & nenufaris ana medietatē decimæ partis unius, & succi mentæ humidæ sextam partis unius, & succi. berberorum humidorum medietatem partis: aggregentur medicinæ, & succi, & componantur super ignem, & ponantur in eis de lentibus partes quatuor, & de hordeo excorticato partes. ij. & de sumach partes. iij. & de granis granatorum partes. iij. & decoquantur omnia ad ignem; donec remaneat medietas, deinde dimittatur, donec infrigidetur, & confricetur fortiter, & coletur: & sumatur de camphora ad omne pondus. ccc. drach. pondus aurei. i. & teratur camphora: & pulverizetur super fundum uasis dicti cucurbita, aut super fundum ampullæ, & fundatur super ea medicina cum facilitate: deinde ligetur caput eius cum re uehementis fortitudinis, deinde ponatur super prunas donec sciatur, ꝙ forsitan feruet, & concutiatur, & ponatur in uitreata, & stringatur caput eius ut non perdatur camphora, & lutetur: & dosis eius sit usque ad. 3. x. Et de hominibus est, qui ponit in ea spicæ, & zinziberis, & semi. fœniculi, & anisi, & ciperi, & piperis partes æquales secundum quantitatem, quæ ei uidetur. Et quando egrediuntur uariolæ cum complemento, & pertransit septimus, & apparet in eo maturatio, tunc necesse est ut rumpantur cum facilitate cum acubus de auro, & auferatur humiditas cum cotto. Salitio autem necessaria est: & cum uolueris salire, tunc elonga salitionem ab eis quas erupisti de magnis dolorosis ex propinquo: illud enim facit dolorem: immo sali illas, quæ sunt præter eas, & dimitte eas ut non claudatur à sale uia seu orificium ipsarum donec sugant salem suum: & non saliantur ante complementum maturationis: illud enim fortasse faciet accidere dolorem uehementem, & apostema. Et salitio quidem est res, quæ est necessaria, postquam maturantur: & illud quidem fit cum aqua salis, in qua est uirtus croci. Et si aqua illa est aqua ros. tunc est melius. Et aqua in qua decoquuntur tamariscus, & lentes, & rosæ, deinde salitur, est ultima: & proprie si ponūtur iterum in ea camphora, & sandali: hæc enim salitio maturat, & exiccat, & facit cadere cum uelocitate. Et suffumigatio cum tamarisco, est iuuatiua ualde. Et in hyeme oportet ut applicetur æger incensioni ex tamarisco. Et quando uariolæ sunt uehementis humiditatis, tunc necessaria est suffumigatio cum myrto, & folijs eius. Et de regimine bono apud maturitatem uariolarum & magnam uoluntatem exiccationis earum, est ut dormiat patiens uariolas super farina rizi, & milij, & hordei, & fabarum: & magis conueniens est ut ponas ipsam implendo stratum uel culcitram, quæ sit ex tela rara in qua penetret uirtus. Et folia liquiritiæ sunt bona in hoc. Et oleum malum est in hac hora, quoniam prohibet exiccationem. Et quando incipiunt uariolæ exiccari, tunc oportet ut liniatur cum adiuuantibus super ipsam, quæ sunt ex medicinis prædictis cum uirtute croci. Et quando accidunt ex uariolis ulcera, confert unguentum album: & proprie permistum cum aliquantulo camphoræ, & rasura radicum cannæ cum aqua rosa. aut rasura uenarum arboris salicis, aut arboris alzarur. Et quandoque confert superaspergere cerussam & lithargyrium. Et quando sunt in naso crustæ, confert ceratum factum cum oleo rosa. puro, cum uirtute cerussæ, & clymiæ. Et administratio alicuius olei post exiccationem, & apud ulcerationem est bona apud exiccationes quidem cum eo, quod facit cadere cum uelocitate, & apud ulcerationem: propterea, quod ipsum est materia emplastri & unguenti. Et unguentum quidem rubeum bonum est ad ulcera uariolarum.

De obseruatione membrorum, & defensione eorum à nocumento variolarum, & morbilli.

Cap. II.

Membra quæ oportet custodiri à nocumento uariolarum sunt, sicut guttur, & oculus, & partes superiores narium, & pulmo, & intestina: hæc enim membra sunt illa, quæ ulcerantur. Fortasse enim oculus destruitur, & fortasse

fortasse accidit in eo albugo. In gutture uero fortasse accidit præfocatio: & fortasse accidunt ulcera, quæ prohibent deglutionem in meri: & fortasse perueniunt ad hoc, ut sit illic corrosio perniitiosa. In superioribus uero partibus narium fortasse accidunt ulcera, quæ stringunt meatus odoratus. In pulmone autem accidit fortasse ex bothor uariolarum, & morbilli, constrictio anhelitus vehemens: & fortasse faciunt cadere in phthisim, cum ulceratur. In intestinis fortasse accidit excoriatio cui succurrere est difficile. Conseruatio autem oculi melior est ut fiat alcohol oculo cum almuri, & aqua coriandri, & aqua ros. in qua jam posita sunt sumach, & cãphora, & proprie in primo die, & cũ almuri solo. Et similiter fiat alcohol cõ alcohol nutrito ex aqua coriãdri, & aqua sumach posita in ea camphora, & succus pulpæ granatorum est bonus iterum in principio. Cum uero apparent, tũc facere alcohol cum aqua ros. & camphora est magis conueniens. Et dictum est, ꝙ facere alcohol cum napta alba est bonum in hoc. Et oleum de fisticis est de eis quibus utuntur mulieres in regione nostra, post uariolas, & euentum nocumenti in oculo, & eradicat caliginem si fuerit, & rectificat oculum. Et collyrium album est bonum ualde apud apparitionem bothor. Conseruatio autem oris, & gutturis est sicut suctio granatorum, & suctio granorum eius in principio: & suctio mororum de seni, & gargarizatio cum rob eorum: & proprie quando conqueritur de dolore in eis: & tunc oportet ut lambatur de rob eorum aliquid post aliquid. Sed superiores partes narium cũ epithematione ex memithe, & sandalis, & rob acrestæ, & aceto. & naribus attrahere acetum solum est vehementis iuuamenti. In conseruatione uero pulmonis non est, ꝙ sit sicut lohoc ex lentibus lene cum semine papaueris. Intestina autem plurimum quidem oportet ut conseruentur post inceptionem cum stypticis. Et cum incipit solutio uentris in fine ægritudinis, curetur cum trochiscis de spodio in rob ribes & trochiscis de semine acetosæ.

De eradicatione vestigiorum uariolarum. Cap. 12.

IN hoc quidem loquemur uice alia, cum loquemur de decoratione: nunc uero dicemus illud, quod est magis conueniens & magis pertinens. Et de eis, quæ eradicant uestigia uariolarum sunt radices arundinum exiccatarum & farina fabarum & rasura ligni Kalef, & rasura arundinis sarcocollæ, & semen melonis, & cortices eius exiccatæ, & rizi ablutum, & aqua hordei, & albumen oui, & creta rara uel lutum; & lithargyrium: & zuccarum tabarzet, & amylum, & amygdalæ dulces, & amygdalæ amaræ. Et de oleis oleum de lilio, & oleum de fisticis, & adeps asini cum oleo ros. & quæ sunt ei similia: & aqua quæ fit in ungula arietis, quæ assatur est ultima. Et de illis, quæ sunt fortiora, est spuma maris, & lapis piperis, & costus, & amoniacum, & thus, & sapo cum baurach, & ossa uetusta adusta, & semen raphani. farina raphani exiccati, aristolochia, lupini. Et de cibis rectificantibus colorem sunt granata dulcia, & cicer, & uinum bonum, uitelli ouorum sorbilium, ius gallinæ, & alcubugi, & alduragi impinguati. Et oportet ut asiduet habens ea balneationem. Et de compositis est vt sumas ossium adustorum, & stercoris ouini antiqui, & testarum seu uasorum ex terra nouorum, & amyli, & seminis melonis, & rizi abluti, & ciceris omnium ana partes. x. & granorum alben, & lupinorum, & costi, & aristolochiæ longæ omnium ana partes. v. & radicis arundinis siccæ partes. xx. fiat ex eis linimentum cum aqua melonis, aut cum aqua cucumeris syluestris, aut cum aqua hordei, aut cum aqua fabarum, & liniatur cum eo membrum, & abluatur in mane cum decoctione uiol. Aliud testarũ seu vasorum ex terra nouorum, ossium antiquorum, radicis arundinis persicæ, lupinorum amyli, seminis melonis, rizi abluti, granorum alben costi partes æquales. fiat ex eis gamera. Et iterum lupini, & cicer nigrum liniatur cum eis.

De febribus apostematum. Cap. 13.

IAm sciuisti dispositiones febrium, quæ sequuntur apostemata apparentia: & ꝙ sunt secundum plurimum de genere febrium diei, cum apostemata ista secundum plurimũ non perueniant ad cor, nisi cum calefactione sua absque sua putredine: & plurimum quidem horum est à causis primitiuis. Cum autem peruenit putredo eorum ad cor, propter suam magnitudinem, aut propter suam propinquitatem, fit febris fortasse non de genere febris diei. Et plurimũ quidem similium horum non fit nisi à causis antecedentibus corporeis, & repletionalibus. Et quandoq; fiunt ex ulceribus, ad quæ attrahuntur materiæ malignæ: & retinentur in carnibus mollibus. Febres autem, quæ sequuntur intrinseca apostemata non existimantur, ꝙ fiant ex applicatione calefactionis ad cor sine putredine. Et deteriores quidem febres fiunt ab apostematibus intrinsecis quando sunt ex genere erysipilæ in quibusdam uisceribus, & uehemens fit dolor, & sitis, & inflammatio: & significant ea significationes permistionis choleræ plurimæ cum sang. Et hæc apostemata intrinseca sunt sicut apostemata cerebri, & uelaminũ eius; & samachauris, & gutturis quandoq;, & in uelamine, quod sequitur pectus, & hepate, & rene, & uesica, & matrice, & intestinis, & quæ sunt eis similia. Et diuersificantur febres eorum in uehementia & debilitate, secundum propinquitatem cordis, & longitudinem. Et eorũ iterum febres, quę sunt in membris carnosis est febris uehementior.

tior. Et eorum febris, quæ sunt in panniculis, & eorum similibus, est debilior. Et eorum, quæ sunt in uicinitate arteriarum febris est uehementior. Et eorum quæ sunt in uicinitate uenarum solum, febris est debilior. Et non euacuantur istæ febres à periodis secundum materias, quæ effunduntur ad apostemata earum. periodi nanq; earum sunt secundum generationem earum, & secundū motum ipsarum, & secundum attractionem caliditatis, & doloris ad ea: unicuiq; enim humori est periodus, quæ sibi conuenit. Et scias, quòd multoties sanatur apostema in pleuresi, & alijs, & remanet febris: & significat tunc, quòd mundificatio non accidit. Et istę quidem febres quando prolongantur, perducunt ad hecticam: & propriè quando apostemata sunt in hepate. Illę uero, quę sunt in uelaminibus cum confirmantur, non expectant usq; ad hecticam.

De signis earum, & ipsarum indicijs. Cap. 14.

CVm febribus ex apostematibus intrinsecis inueniuntur tres species signorum, & accidentium. s. signa, & accidētia significantia membrum infirmum: & signa, & accidentia significantia materiam: & signa, & accidentia significantia dispositionem infirmi. Prima autem signorum, & species est sicut pulsus serinus, & dolor pungitiuus apostematis in partibus pectoris. Et similiter tussis sicca in primis, & humida secundo, & quæ sunt illis similia ex accidentibus pleuresis significantibus apostema in partibus pectoris. Et ad summum dolor, & grauitas in membro: & est calidius reliquis membris addita calefactione non consueta. Et sicut spasmus, quoniam ipse multoties associatur apostematibus calidis in membris neruosis. Species uero secunda est, sicut significatio uehementiæ febris tertianæ significat, quod materia est cholerica. Accidētia uero infirmi sunt dispositiones, quæ indicant eius salutem, aut indicant ipsius mortem. Et apostemata quidem occulta diuersificantur in faciendo febres, & fortitudine earum, & continuatione earum, & ipsarum teporibus secundum magnitudinem eorum in seipsis, & magnitudinem uenarum eorum, & secundum membra sua. Nam in membris intrinsecis sunt, quæ sunt propinqua cordi, & uehementis communitatis, sicut uelamen, & pulmo: & de eis sunt, quæ sunt longinqua à corde, & debilis communitatis sicut renes: ipsi enim non semper faciunt propter apostemata sua febres fortes, neque continuas, immo multoties quidem sunt interpolatæ, & sunt de genere febriū cōmistarū, & febriū tertianarū, & quartanæ, quintanæ, & sextanæ: & fiunt cum eis rigor, & horripilatio: & & ambiguum fit esse earum: & significat ea grauitas in loco renum, & in partibus alchatin, & dolor, & proprietas caliditatis in membro maioris consueta. Cum autem aggregatur in membro si sit proximum principali, aut fortis communitatis cum eo, aut uehementis sensus, & est neruosum: tunc cum uehementia febrium comitantium apostemata eius accidunt ei inquietudo magna, & spasmus: & fortasse comitantur ipsum accidentia extranea: sicut apostemata matricis: associatur enim ei cum febre soda, & dolor ceruicis: Et caliditas quidem quamuis inflammetur in his apostematibus, tamen non est ualde uehementis acuitatis, sicut est in causonide, nisi sit res magna: & causa in eo est, quoniam putredo non est sparsa, neq; mota ad exteriora. Et pulsus quidem in febribus apostematum intrinsecorum est pulsus febriū putredinis paruus in principio, uelocis constrictionis apud statum, deinde magnificatur, & fit uelox, & spissus secundum membrum, & materiam, & secundum quod sciuisti: deinde erit undosus, & serrinus, secundum membrum in neruositate & carnositate sua. Et urina secūdum plurimum est ad albedinem decliuis, & paucitatem tincturæ, propter declinationem materiei ad apostema secundum quod sciuisti.

Cura earum. Cap. 15.

CVratio harum febrium est curatio febrium acutarum post curationem apostematū. Radix. n. in eis est cura apostematis, cum obseruatione curæ febris de infrigidatione, & humectatione. Et istæ febres diuersificantur in curatione earum à febribus caliditatis puræ, quoniam in his febribus non conceditur potus aquæ frigidæ, neq; introitus balnei. Et si fuerit apostema erisipyla, licet ut fiat positio rerum frigidarum, & infrigidatarum actu de foris super ipsum: sicut succus lactucæ, & semperuiuæ, & portulacæ cum aliquantulo de sauich hordei albi, quæ sine cessatione infrigidentur super niuem, & permutentur: & fortasse permiscetur cum eis oleum omphacinum aut oleum rosaceum. Et si comederit lactucas ablutas infrigidatas, pertransit, & iuuatur cum eis.

De dispositionibus febrium compositarum. Cap. 16.

FEbres quandoque componuntur adinuicem. Fortasse. n. componuntur ex eis species ingredientes in genera elongata, sicut compositio febris hecticæ cum febre putrida. Et quandoq; componuntur species ex eis in genere proximo conuenientes, sicut est compositio specierum febrium putredinis: sicut tertiana cum phlegmatica, ut poté febris nominata hemitrithæus: & sicut compositio febrium apostematum. Et quandoq; cōponūtur de eis species conuenientes in specie, sicut compositio duarum tertianarum, & duarum quartanarum, & trium quartanarum. Quare fiunt duæ tertianæ in apparitione dispositionis secundum

cundum paroxysmos phlegmaticæ: & tres quartanæ in paroxysmis phlegmaticæ. Et quandoque componuntur tres de febribus tertianis. Si igitur fuerint secundum coalternationem, erit paroxysmus in die iij. uehementior: quoniam pertinet ei periodus diei primi, & inceptio diei tertii: & similiter in die quinto. Et similatur hæc hemitritæo, sicut compositio duarum tertianarum, similatur paroxysmis phlegmaticæ. Et propter huiusmodi non oportet, ut tota occupatione occupetur cum paroxysmis, immo oportet ut occupetur cum accidentibus. Et ex eis, quæ accidunt quando fuerint febres istæ tertianæ puræ sunt ut festinent paroxysmi earum ad breuitatem ita ut destruatur uel diminuatur debilior earum prius. Et quandoque significat compositionem reditio horripilationis post quietem. Et turpe quidem est medico sciēti significationes cuiusque febris, & accidentia eius, ut non percipiat compositionem à primo die, aut secundo. Et compositio febris hecticę cum febre putredinis, est ex illis, quę ualde ambigua sunt: quoniam ipsi uident interpolationes, & inceptiones rigoris, & horripilationis, & reditionem sudoris si fuerint, & horas particulares, quare existimant, quòd sint illic febres putredinis tantum inseparabiles, aut compositæ ex continua & interpolata. Et quandoque continuatur cōpositio ita, vt appareat febris una continua similis, quæ similatur synocho: & tunc quidem non est excusatio reditionis ad significationes. Et si fuerint paroxysmi breues, non consequitur eorum continuatio, nisi propter rem magnam de multitudine numeri eorum & proprie in eis in quibus eorum interpolationes sunt longæ. Et quando componuntur febres diuersæ, sicut hemitritæus, eradicatur acutior ex eis, & remanet chronica pura, siue sint duæ interpolatæ, aut duæ continuæ: aut interpolata & continua. Et quandoq; componitur cū hemitritæo alia tertiana, & phlegmatica, & melancholica. Nam si est cum tertiana, eradicatur tertiana, & purus fit hemitritæus: & si est cum phlegmatica, aut melancholica, eradicatur hemitritæus, & deputatur phlegmatica, & similiter melancholica. Et q̄nq; accidit compositio in eis secūdum modū alium: & est, ut componatur interpolata & continua diuersi generis: aut conuenientes ambæ in eo: aut conuenientes in specie, sicut tertiana periodica cum tertiana inseparabili; & sicut componuntur duæ interpolatę, similiter componuntur duę continuæ. Quidam autem existimauerunt, quòd duę continuæ non componuntur, sicūt duæ tertianæ: quoniam quādo materia est intra uenas, non est possibile ut diuersificetur illud in quo accidit putredo: putredo enim est sparsa in toto. Et hęc sententia non est de illis, quæ necessaria sunt procul dubio apud me, quoniam putredo incipit procul dubio ex loco, deinde spargitur, deinde currūt iudicia uehemētiæ, & teporis secundum uiam uel tempus putredinis primæ: & secūdum eam sunt ei motus. & non elongatur quin accidat putredo secūnda, cui sit dominium cum illa, quæ sequitur aliud, immo aggregatur in ea ut incipiat, & ut sequatur simul: quare erit ei gradatio teporis & uehementiæ secundū inceptionē eius. Et species quidem compositionis febrium sunt tres: intrās, & coalternata, & communicans. Et intrans est, ut ingrediatur una earum super alteram. Et coalternata, ut ingrediatur pòst eradicationem eius. Et communicans est, ut incipiat cum ea. Et cum uideris febrem conclusam, & est in ea rigor, & non sudor, & fortasse accidit in rigoribus pluribus sudor unus: tunc testifica compositionem in ea. Et similiter cum uideris in conclusa superfluitatem in frigore extremitatum, & retractione caloris ad intra, sed parum de eis ambobus fortasse accidit in conclusa.

De hemitritæo. Cap. 17.

Hemitritęus est febris composita ex duabus febribus, quarum est una tertiana, & altera est phlegmatica: & fit in die uno paroxysmus tertianæ, & quotidianę simul. Aut secundū semitā communitatis, & inuentionis. Aut secundū semitā coalternationis, & uicinitatis. Aut secundū semitā introitus. Et de diuisionibus difficilior ad cognoscendū est prima, deinde secūda. Et q̄nq; sunt febres duæ continuę, q̄n duę putredines sunt intrinsecæ: & q̄nq; duæ sunt periodicæ, quę eradicātur, q̄n duæ putredines sunt extrinsecæ: & q̄nq; est continua cholerica, q̄a eius putredo est intrinseca: & phlegmatica est è cōtrario: & q̄nq; est è contrario. Et quidā ponunt hemitritæū purū febrem compositā, quę fit ex tertiana extrinseca, & phlegmatica intrinseca: & illā, quæ est præter eam, nominant non purā: & non est illud de illis in quibus superflua occupatio sit habenda. Et fortasse antecedens ad putredinē est cholerica: & fortasse antecedens ad putredinē est phlegmatica: & fortasse ueniunt simul. Et iterū q̄nq; est materia faciens febrē phlegmaticam magis dominans, & q̄nq; est materia faciens febrem cholericā magis dn̄ans: & quomodocūq; sit materia phlegmaticę ponit paroxysmos cholericę longiores, & tardioris ceßationis: & materia cholericæ ponit paroxysmos phlegmaticæ è cōuerso. Et fortasse extenditur hemitritæus longo tempore. s. usq; ad. vij. mēses, & supra. Et q̄nq; fit ex hemitritæo ægritudo acuta. Et quandoq; est hemitritęus de febribus magis interficientibus, quoniam perducit ad hecticam, & ad ægritudines chronicas, & difficiles.

Signa hemitritæi. Cap. 18.

Magis propriū signorum eius, & primum eorum, licet necessaria sint signa alia est ut sit spatium huius febris in uno duorum dierum longius

gius spatio tertianæ, & magis quieta: deinde fit in die alio leuioris paroxysmi, & paucorum accidentium. Et quandoq; iteratur in ea horripilatio secundum plurimum aliquoties: propter illud, quod accidit de pugna duarum materierum, aut introitu unius earum super alterā. Et fortasse accidit hæc iteratio tribus uicibus, aut quatuor: & iam calefiunt membra aliqua, horripilatione fixa adhuc. Et ex hac quidem, quę est hemitritæus, corpus non mundificatur integre. Et qn̄q; fiunt principium eius, & augmentū ipsius uehemētis commotionis: & proprie quando fuerit communicatio: aut fuerit intrans in huius hora, tunc.n. fiunt horripilationi reditus. Et est status longinquus. Et cū existimatur, quod corpus iam calefactum est, & febris habet statū, inuenis horripilationem redeuntē: & ista accidentia sunt propter pugnam humorum. Et status quidem huius ægritudinis in horis particularibus, & uniuersalibus est ante statum phlegmaticæ, & uelocior statu eius, & tardior statu cholericæ, quoniā caliditas non expanditur nisi cum labore, & proprie in primis. Et fit fortis eius acuitas apud statū. Et similiter fit declinatio longa propter illud, quod accidit de stationibus quas efficit reluctatio unius duarum materierum cum alia. Et parū quidem tepescit cum sudore. Et in hac febre dies tertius de diebus eius est similis primo, & quartus secundo. Et qn̄q; cadit significatio super hemitritæum ex modis diuersis: nam quandoq; accidit ex cōsuetudinibus: & quandoq; accidit ex accidētibus. Et casus consuetudinum est, sicut si in corpore hominis multiplicetur cholera, & putredo eius, deinde utatur delicijs, & dimittat exercitia: & utatur cibis de speciebus regiminis generantibus phlegma: Aut multiplicetur in corpore hominis phlegma, & putredo eius, deinde exercitetur plurimū, & utatur eo, quod generat choleram de speciebus regiminis, aut fecerit necessarium ætas illud in eo, ita ut fiat adolescens uel iuuenis post pueritiam, & dominiū humiditatis: aut fiat senex post iuuentutem, & acuitatem complexionis. Ex accidentibus vero sicut est pulsus, & vrina, & egresio eius, quod egreditur ex vomitu, & egestione, & dispositio digestionis: & signa eius, & dispositio sitis, & dispositio tactus, & dispositio horripilationis & rigoris: & dispositiones horarum & paroxysmorum. Pulsus autem fit in ea minoris magnitudinis, & uelocitatis, & frequentiæ, quam ille, qui est in tertiana, & contrariæ earum sunt minores, q̄ illæ, quæ sunt in phlegmatica. Vrina uero est tardæ digestionis. Et uomitus est permistus ex cholera, & phlegmate. Et egestio est permista ex cholera, & phlegmate. De dispositione autem calefactionis, & frigoris, & sitis, & horripilationis, & horarum paroxysmorum iam locuti fuimus, quod oportuit. Et nō expectatur statio super dominantem duorum humorū nisi per uincentem ex significationibus; nam si dominatur phlegma sunt paroxysmi longiores, & horripilatio minor, & coarctatio, & proprie in pulsu fortior, & extremitates sunt uelociores ad suscipiendū frigus in principijs ægritudinis, & tardioris mundificationis à suo frigore, & sitis est minor, & uomitus choleræ minor, & urina uehementioris albedinis & cruditatis, & sudor minor, & ætas pueritia, aut senectus, & complexio corporis significat eam, & similiter consuetudo, & quæ currunt cum ea. Et si dominatur cholera, sunt paroxysmi breuiores, & extremitates uelociores ad calefactionem, & sitis, & uomitus choleræ plus, & sudor magis exuberans, & fortasse declinat ad horripilationē, quæ est sicut rigor, & fit urina uehementius tincta, & ætas est iuuenis, & complexio corporis quandoq; significat eam, & similiter cōsuetudo, & quæ currunt cum ea. Et quando æquantur duo humores æquantur significationes: & est horripilatio pura completa, non diminuta neq; perueniens ad diminutionem. Et quando compositio est inter interpolatam, & continuam, & est illa quam plures hominum appropriant nomine hemitritęi puri, & est continua ipsa phlegmatica, tunc est rigor debilis, quoniam materia extrinseca est cholerica, & non est ei cōtrarietas ex parte phlegmatis extrinseci cum ea, in eo quod necessarium est de rigore, sed est debilior, & fortasse iteratur in ea frigus & horripilatio ita, ut faciat errare in statu, sicut scis. Et multiplicatur in ea caliditas uiscerum, & uentris, cum frigore extremitatum. Et fit pulsus uehementioris paruitatis & raritatis. Si autem continua est ipsa cholerica, non fit rigor, neque magna horripilatio: & fit pulsus maior, & uelocior: & angustia uehementior. Et si componuntur duæ continuæ, non erit rigor omnino. Et accidit tertianæ continuæ ut alleuietur ante alleuiationem phlegmaticę, licet non sit eius reditio ante eius reditionem.

De cura hemitritæi. Cap. 10.

NEcessarium est in hemitritæo, ut uehementem habeas solicitudinē in euacuando materiam secūdū species euacuationis ex solutione uētris, & vomitu, & prouocatiōe, & sudatione, plusq̄ uehementia, quæ est perextinctiua. Et cū solutionis oportet ut cōueniat digestio, nisi sint ex genere, quæ leniunt naturam, & soluunt, & non inquietant. Sicut aqua lulob cum geleniabin, si fuerit illud, quod superat phlegma. Et sicut tereniabin, & siracost, & infusio tamarindi, & syrupus uiol. si dominās fuerit cholera. Et sicut qđ cōponitur ex istis, si fuerint duo humores quasi pares. Et post apparitionē digestionis, si euacuatio fiat humoris cū fortibus, pertransit. Et vomitus oportet ut sit iterū secūdū humorē dominātē, aut ex aqua raphani cū syrupo acetoso calido: aut syrupo acetoso

ſo cũ aqua calida. Et prouocatio oportet ut fiat cum eis in quibus eſt æqualitas. Et cum feſtinatur in potando decoctiones ante digeſtionem, timetur ſirſem. Medicinæ uero iuuatiuæ in uia perueniente ad ſtatum, ad rectificandam materiam, & maturandam ipſam, & ſuccurrendũ nocumentis eius, ex ſingularibus eſt abſinthium: uerũ poſt ſeptimum, & apparitionem digeſtionis, ita ut ſit romanum, quod ex ipſo bonum eſt. Et cum tu feſtinas cum eo, mouet humores, & non euacuat eos: & facit accidere anguſtiam, & triſtitiam, & nauſeam: deinde reuertitur ſuper eos cum ſua amaritudine, & exiccat eos, & ſtypticat eos, quare facit eos pigros. Et Gal. quidem & qui ante eum fuerũt curauit eos cum aqua hordei in qua eſt uirtus piperis. Et dixit quidã primorum medicorum, quod Gal. cecidit in errorẽ maximum, & permanſit, ubi oportet ut miretur de eo: & non ſciuit, quod piper inflammat febrẽ, & aqua hordei pigram efficit materiam. Et iſte quidem contradictor errauit errore, qui non appropriatur in hac intentione, immo canon datus in adiutorio naturę, quando præparatur ad reſiſtendum huiuſmodi materijs, eſt cum medicinis compoſitis ex infrigidantibus, & calefacientibus, vt diſcernat natura inter duas uirtutes, quare occupatur infrigidatiuum cum febre, & partibus cordis: & calefactiuum cum materia. Et quis eſt, qui curet hemitritęum abſq; hoc? Et ſi natura non eſt fortis ad diſcernendum, tunc non prodeſt curatio quocunq; modo fiat. Et errauit in alijs modis, in allatione quorum non eſt neceſſe nos incedere uia prolongantium. Et iſte quidem contradictor dixit, quod oportet ut adminiſtrentur ſubtiliantia in quibus non eſt fortis calefactio, ſicut apium, & anethum, & non ſciuit, quod poſſibile eſt, qui per piper uoluerit cum paucitate eius: ut frangatur eius calefactio, & non abbreuietur eius ſubtiliatio à ſubtiliatione apij plurimi: & ſit aqua hordei adiuuans ipſum in faciendo peruenire uirtutem eius, & deſtruendo ſuperfluitatem eius, & infundendo ſeu lenificando materias ut alleuietur uel facilis fiat penetratio uirtutis eius in eis. Amplius mirabile fuit, quod ipſe poſuit Galenum de illis, qui ignorant, quod piper inflammat febrem, & nominat ipſum de illis, qui obliuiſcuntur ab hoc, ubi iudicat de hoc. Compoſita uero de medicinis quibus oportet vti in hac hora, ſunt ſicut trochiſci de abſinthio, & trochiſci de roſis. Trochiſci leues boni ad hemitritęum. Recip. roſ. radicum liquiritiæ amborum ana, ʒ. iiij terenia-bin. ʒ. iij. ſpicæ, ſucci abſinthij, ſpodij omniũ ana pondus. ʒ. ij. fiant ex eis trochiſci. Trochiſci alij ad inflammationem. Reci. roſ. ʒ. vi. ſeminis acetoſæ, gummi omnium ana. ʒ. iiij. amyli pondus. ʒ. iij. berberis, ſpodij, ſeminis portulacæ omnium ana pondus. ʒ. ij. dragaganthi, croci, ſpicæ, reubarb. omnium ana. ʒ. i. camphoræ pondus tertiæ. ʒ. i. fiant trochiſci. Trochiſci alij boni habentibus hanc febrem, & proprie quando conquerun tur cum hoc de ſolutione uentris, & tuſsi. Recipe ſpicæ aromaticæ, xyloaloes, croci, berberis, & ſucci eius omnium ana. ʒ. iij. reubarbari. ʒ. iiij. ſpodij, roſ. cum capitibus ſuis, laccæ, gummi torrefacti, Karabe omniũ ana. ʒ. v. ſe. acetoſæ torrefacti. ʒ. vi. luti romani. i. terræ ſigillatæ. ʒ. vii. fiant trochiſci. Deſcriptio alia bona. Reci. roſ. rubearum. ʒ. vi. berberis, gummi, ſeminis acetoſæ omnium ana. ʒ. iiij. ſpicæ, eupatorij, ſpodij, amyli, ſeminis portulacæ, granorum cucumeris omnium ana pondus. ʒ. ij. ſeminis endiuiæ, ſeminis cuſcutę omnium ana. ʒ. ß. ſucci liquiritiæ. ʒ. i. laccæ, reubarbari, amborum ana. ʒ. ß. aggregentur illa, & fiant trochiſci. Pilulæ bonæ ad hanc ægritudinem, & omnes chronicas, & febres lædentes uiſcera, & proprie quãdo materia phlegmatica eſt magis uinces. Reci. aloes, maſticis, myrobalanorum citrinorum, reubarbari, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, roſ. rubearum omnium ana partes æquales, croci partem mediam, fiant pilulæ cum aqua endiuiæ: & ſit doſis. ʒ. ij. cum ſyrupo acetoſo. Deſcriptio bona conueniens poſt digeſtionem. Recip. aloes, maſticis, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, roſ. omnium æqualiter, crociq; ʒ. ſ. & formentur pilulæ cum aqua endiuiæ, & ſit doſis. ʒ. ij. cum ſyrupo acetoſo.

De recidiuatione. *Cap. 20.*

RECIDIUATIO eſt deterior radice: & conſilium quidem eſt ut in ea non fiat feſtinatio ad curandum, donec manifeſtus ſit modus ægritudinis: nam ſecundum plurimum eſt ſæua.

DE FEBRIBVS RASIS LIBER.

De prologo tractatus. *Cap. 1.*

Febricitantes & præcipue acute, nõ solũ necesse est, ut medicus sępe uideat: sed etiã vt ei semper assistat. Nos tamẽ ĩ hac parte ponemus summas, & aggregationes vicem pũctorũ, & extremitatũ cõtinẽtes, quæ utiles erũt prudẽti, & vigilãti, licet ĩ hac doctrina nõ studuerit ne sit secũdũ eã operatus. In pluribus enim medicorũ cõsilio nõ indigebit, atque errãtium per eas cognoscet errorẽ, & perfectionẽ, necnon diminuti diminutionẽ: hæc tam paucis comprehẽdemus verbis, & distincte, ac compẽdiose, quẽadmodum in aliis partibus huius libri peregrinus: & dimittemus ualde subtilia, & profunda huius doctrinæ perscrutari: hoc enim indiget, qui multa vult inuestigare. Ad hoc uero perficiendum diuino iuuabimur auxilio.

De febre ephimera. *Cap. 2.*

HAec febris non habet periodos, sed est unius periodus tantum. Cuius propria significatio est, quod neque cum rigore neque horripilatione incipit: & quod antequam accedat præcedat eã causa diuersa ab eo secũdũ quod currit cõsuetudo: sicut superfluus labor, aut ira: aut angustia: aut sollicitudo, aut uini puri, uel multi potatio: aut quia diu stetit ad solẽ aut sub aere frigido aut ĩ aqua frigidissima: aut quia calidũ apostema quod accidit propter casum uel percussionem in corpore præcessit, aut fit propter dolorẽ qui in aliquibus contingit membris, aut propter repletionem ciborum multi nutrimenti, aut grossorum opilantium, aut uehementis caliditatis, aut propter forte fastidium uel propterea frequentem uentris fluxum, & uehemẽtem, aut propter multam moram in balneo, aut quia balneauit se in aqua inconuenienti, ut sunt aquæ naturaliter calidę: aut quia non balneauit se ut consueuerat, aut quia medicinas calidas sumpsit: uel quia multum comedit: aut propter corizam, & rheumatismum: aut quia diu a comestione abstinuit. Vrina quoque in hac ægritudine, neque in colore, neque secundum substantiam, neque secundum odorem multum mutatur ab hoc quod consueuerat. Calor etiam cum corpus ægri tangitur: neq; superfluus, neque mordicatiuus sentitur. Cum autẽ ægritudo minui incipit sudoris prouenit multitudo, aut si non aliud cutis saltem humectatio aut resudatio, deinde sedatur perfecte. In hac præterea febre, neque multus est timor: neq; est mala. Qñq; tñ in alias malas trãsit febres cũ & ipsius regimine, & curatione error contingit. Cum ergo aliquis hanc febrem causa laboris incurrit, oportet vt cũ minui febris eius cœperit ęger balneum ingrediatur, & in domo media sedeat iuxta porta: per quam reditur ad domũ primam quæ ante faciem ipsius aperienda est. Ad ultimum quoq; locus sit talis in quo delectetur, & ne vllo modo sudet si possibile est: neque inflammetur, neq; æstuet, neq; cogatur anhelare uehementer. Sit autem locus talis in quo ipsum diu morari sit possibile, vbi & semicupium tepidam continens aquam in qua delectetur ingrediatur. Corpori uero ipsius aquę tepidę multitudo superfundatur, & prematur molliter: deinde corpus ipsius abstergatur, & ex oleo uiolato tepefacto inungatur, & maxima sollicitudo adhibeatur præcipue circa iuncturas, & colli spondiles, & dorsi. Postquam autem hoc aliquibus horis factum fuerit: iterum in aquã tepidam mittendus est: ex ea super ipsum aliqua hora fundendum: deinde redeũdum est ad inungendum. Lõgitudo quoq; fundẽdi aquã super eũ, & inungẽdi ex oleo, & breuitas sint secundũ laboris uehementiã ac ipsius debilitatẽ. Post hoc uero egrediatur balneũ: & nutriatur ex oleribus, & fructibus recentibus, & carne pullina, & hędina, & piscibus quæ vocantur ezie, & ipsi sunt boslę, & abstineat a cibis calefaciẽtibus. Et si nõ cõsueuit uinũ bibere sumat in potu iulep factũ de zucharo taberzet, & aqua rosata. Si aũt solitus fuerit bibere uinũ: sumat ex eo minus solito, quod tamen plus solito sit mixtum aqua. Lectus quoq; eius mollior sit quã prius, & plus solito dormiat. Et si post aliquid de uestigiis laboris, & lassitudinis suꝑfluerit: ad balneũ, ut diximus, & totũ regimẽ redeũdũ est, donec se habet ut solebatur. Si autẽ hæc febris cã uigiliarũ aut multę solicitudinis cõtingat ęger postquã ipsa minui inceperit balneũ ingrediatur, & sit in loco balnei. s. qualẽ supra diximus, nec cibetur oĩno, sed aqua tepida proprie super dorsum ipsius fundatur, & nutriatur ex cibis similibus his quos prædiximus, ut uinũ si bibere cõsueuit, mensurate sumat, & remoueatur ab hmõi solicitudine interpositione uerborũ, & alicuius iocũditatis, atque alicuius ludicri. Oleum quoque uiolatum olfaciat, & dormiat in locis suauiter redolentibus, & in strato molli. Quod ex multa tristitia: aut ex multa ira fiat hęc febris balneum cum minui ceperit ingrediatur, & in-

& intret semicupium aquam continens calidam in qua delectetur, & aqua etiam super ipsum in domo balnei existētē copiose fundatur. Ipse prætereа ī loco balnei moretur ubi neq; a uēto neq; a frigore tangatur, aut moretur in prima domo balnei in qua tandiu sit, donec cutis mollescat, & rubeat parum: deinde aquam frigidam subito ingrediatur: & ab ea citissime egrediatur. Cumque egressus fuerit: aqua rosata ipsius capiti superfundatur; & pectus ex sandalis & aqua rosata & camphora liniatur: & in potu granati muzi succum sumat & ei similes potus: aut rob quod fit de ribes, & macianorum acetosorum & acetositatis citri: & nutriatur ex oleribus frigidis & aceto: & ex oleo confecto cum zucharo: & ex oleo amygdalino. A uino autem omnino abstineat: nisi maximum inde consequatur nocumentum. Quod si inde consequatur cum succo granati misceatur, & super niuem infrigidetur: & ex aqua frigida multum bibat: & cum biberit vinum: granata acetosa in aqua frigida abluta comedat, deinde aqua rosata super ipsum roretur: & ingenietur qualiter eius ita quantumcunque possibile fuerit sedetur. Cum autem hæc febris ex multi vini potatione superuenerit, aut fortis & puri. Aegro aliquid de potibus quos nominauimus simplices, scilicet absque alterius rei commixtione dandi sunt cum aqua frigidissima mixti ex quibus non impetuose sed paulatim bibat. Cumque febris sedata fuerit balneum ingrediatur, in quo moram faciat in domo temperata stando sicut ostendimus: & multa aqua super ipsius caput fundatur. Et nutriatur ex tapsil adesia citrina infrigidatis, & his similibus ex rebus frigidis mixtis cum succo granatorum, & succo ribes: & vuæ acerbæ & succo & ex piscibus qui uocantur aziæ coctis cum aceto & olfaciat oleum uiolatum: & dormiat diu. Cumque expergefactus fuerit, balneum iterum ingrediatur, & ad prædictum redeat regimen. A vino autem omnino abstineat: & in potu rob de fructibus sumat. Si autem in capite fuerit grauitas, & in oculis rubedo & extensio: sanguis extrahatur cum phlebotomia, & uentosis. Eiusque regimen totum sit vt diximus. Venter quoque ex succo fructuum soluatur. Cum uero aliquis hanc febrem incurrit ex multo motu aut deambulatione nimia sub sole: aquæ rosatæ pars una sumatur: & olei rosei pars media aceti partis unius quarta, & in ampullam uitream mittantur: & conquatiantur donec inspissentur, & ex eis in niue infrigidatis super ipsius sinciput paulatim fundatur. Panis quoque eis infusus in niue infrigidetur & a principio accessionis usque ad quietem capiti superponatur. Post uero quieuerit febris æger balneum ingrediatur: & sit in loco tēperato ut diximus; ubi aqua tepida super totum corpus ipsius, & præcipue super caput fundatur. In potu autem sumat frumentum fractum coctum in aqua: quod tamen prius sit multotiens ablutum cum aqua calida; cui postquam coctum fuerit multa aqua in niue infrigidata admisceatur ex qua æger usq; ad satietatē sumat. Cumque febris cessauerit, ex cibis quos prædiximus nutriatur. Cum autem aliquis hanc patitur febrem eo quòd sub frigido aëre longam fecit moram: totum corpus eius a principio febris vsquequo sedetur sepe fricandus est, non tamen duriter. Cumque febris cessat domum calidam balnei ingrediatur, in qua moram faciat, donec sudor egrediatur. Postquam autem sudor egressus fuerit, corpus ex oleo tepido cum fricatione inungatur: donec sudoris multitudo egrediatur: deinde ex aqua calida locus abstergatur, & indutus egrediatur: & eo usque dormiat donec iterum sudet. Post hæc in comestione cibos sumat subtiles ex quibus, q; leue est. i. parū comedat, & cū mēsura sumat. Vinū uero forte bibat, & si ex febre, & fractione aliquid redierit ad balneū, & ad totū regimē q; prædiximus redeundū est. Si quis vero hunc febrē propter aquas naturaliter calidas patiatur: si fuerit aquę illę tales ex admixtione azegi, aut salis, aut ferri, aut aliarum rerum quę corporis superficiem exasperare, & contrahendo rugare consueuerunt: eodem est regendus regimine quo is qui hanc incurrit ex frigore. Oportet tamen ut locus balnei in quo hic in domo calida moratur sit temperatus ante portam suam: & sit porta secundæ domus corā faciem ipsius aperta: & aqua calida super ipsum fundatur: & in eā ingrediatur & inungatur cum oleo, & iteretur effusio aquæ calidæ & introitus in eam: & fricetur multum uicissim donec pori aperiantur & corpus tumescat & febris sedetur: & corpus rubeum fiat. Quod postquam factum fuerit egrediatur, & indumentis suis indutus dormiat, deinde ex his quæ prædiximus nutriatur. Cum autem aliquis hanc febrem incurrit ex comestione calidorum ciborum: oportet vt postquam febris quieuerit, ex aqua ordei multum bibat. Cuius nutricatio sit post febris sedationē cibus cum aceto conditus, in quo non est caro. Et est ingeniandū qualiter eius uenter solui possit ex prunis & tamarindis, & zucharo tabarzeth syrupum quoq; acetosum simplicem de zucharo bibat: & comedat granata muza & acetosa: & omnia alia poma his similia. Ab omnibus uero cibis, qui corpus calefaciunt abstineat: febris enim hæc propriæ, & illa quæ ex fortis uini potatione accidit vtraq; in putridam cito mutantur febrem. Cum uero aliquis hac febre laborat, eo quòd plus solito comedit, aut cibum multū nutrientem, aut crossioris nutrimenti sumpsit: quia hæc species æphimeræ plerunque adeo per multos dies fit mansiua, vt sinochus esse uideatur: nō est expectandū donec febris a corpore recedat:

immo uenter ægri ilico ex succo fructuum sicut nominauimus est soluendus, & syrupus acetosus est sumendus, & ex ptisana tantummodo nutriendus. Sed postquam febris alleuiari uidetur aliquantulum æger in balneum est mittẽdus: in quo non longam faciat moram: & sit in aqua tepida & ex ea super ipsum fundatur: cuius etiam corpus ex sulphure diu fricari conuenit. deinde ex aqua lotus egrediatur. & sic ad suum redeat regimen, ad uentris scilicet solutionem ex succo fructuum & ad syrupum acetosum in potu sumendum, & ad nutriẽdum ex aqua ordei: cũque febris parum alleuiari cęperit balneum iterum ingrediatur in quo longiorem quàm prius faciat moram: & plus balneetur secundum quòd febris diminui uisa fuerit. In principio tamen huius febris absque magna cautela balneum minime ingredi debet: Obseruandum est enim ne in eo laborem patiatur & ne corpus calefiat. Quod si contingat ipsum in balneo horripilationem pati: ilico est extrahendus: quod etiam in omnibus quibus post febrem ephimeram in balneo huiusmodi accidit horripilatio est obseruandum: hoc namque accidens non eam æphimerã pati: sed putridam portendit. Ex his autem per quæ singulatim & absque ulla ambiguitate febris cognosci potest æphimera cũ alijs significationibus, quas prædiximus, est ut ægro cũ se balneauerit, non superueniat horripilatio. Cũ enim hęc species ęphimere cognita fuerit, & uenter solutus, & urina prouocata, & nutricatio subtiliata fuerit: & ordo intrandi balneum, & balneandi secundum febris diminutiones obseruatus fuerit adeo bene sanabitur: quòd in febre putrefactionis minime transibit. Si autem in regimine error acciderit in febrem mutabitur putridã: quæ erit acuta, & sinocham scilicet conclusam. Si quis vero hãc patitur febrem quia in comestione una aliquid comedit ex quo grauare cęperit: si grauitas in superioribus sentitur uentris, euomat illud, aut supponatur collirium: si in inferioribus sentitur grauamen. Cumque passio minui cęperit, balneetur & somnus augmentetur, & nutricatio subtilietur: & per aliquot dies a labore abstineat, & ex aliquibus cibis qui uentrem parũ soluunt moueatur. De his quos in hoc nominauimus libro, ubi de sanitatis custodia tractauimus. Qui autem hanc incurrit febrem causa apostematis quod in aliquibus fieri contingat membris ex parte cõtraria minuendus est, & apostema illud infrigidandum, quemadmodum in capitulo de calido apostemate ostendimus. Balneum nullo modo ingrediatur: neque bibat vinum, donec apostema illud sedetur, & eius igneitas reprimatur. Venter uero soluatur, & calor extinguatur, sicut docuimus, & cibis infrigidãtibus nutriatur. Cum autem aliquis hac febre laborat causa doloris, qui in quibusdam contingit membris: quæ sit causa doloris considerandum est. Si enim est apostema calidum aut crossa uentositas, aut humor mordicatiuus, aut quia multum comedit: aut siccitas magna quæ loco dominatur, aut complexio mala calida: aut frigida simplex: aut cum materia ad ipsam causam remouendam est omnino intendendum quemadmodum in capitulo de causis dolorum & earum curis docuimus. Febris enim ilico sedabitur cum causa remota fuerit. Cumque febris quieuerit: ęger leuiter balneetur: & ex cibis quorum fecimus mentionem nutriatur. Qui uero hanc incurrit febrem: quia balnei usum ut consueuerat prætermisit: in balneum mittendus est, donec febris reprimatur: ubi multitudo dulcis aquę tepidæ super eum fundenda est. Ipse quoque ex furfure & semine melonum & pauco nitro diu est fricandus: deinde egrediatur: & ex cibis extinguentibus nutriatur: & vinum album & clarum bibat: ualde temperatum. In mane quoque iterum ad balneum eat: deinde ab eo egrediatur, & sic ad cõsueta redeat. Qui autem hac laborat febre: quia multum famem aut sitim passus est: si cum sola dolorositas & lassitudo & fractio cum inuaserit antequã febris in eo sit confirmata inueniatur: triticum fractum multa aqua ablutum & coctum & in niue infrigidatum dãdum est: & zucharum tabarzet. Si autem non inuenitur nisi postquam febris in eo inflammata fuerit: præcipiendum est ei sępe ex aqua frigida paulatim bibere: donec febris reprimatur: deinde per aliquantulum temporis in aquam tepidam est mittendus; & aqua super eum fundenda frigiditate cuius non lædatur; postea ptisanam bibat, & ex cibis humectantibus nutriatur; & a labore abstineat donec sanitati restituatur. Cum uero aliquis hanc patitur febrẽ ex coriza quæ ei accidit phlebotomandus est licet paruum a præcedenti minutione intercesserit spacium: aut etiam phlebotomiam pati non poterit cum uentosis sanguis extrahatur & a carne & à uino abstineat: & aquam hordei bibat: & uenter ex his quæ in capitulo de coriza nominauimus soluatur. Pectus quoque eius mollificetur & tussis sicut ibi docuimus sedetur. Cumque ad salutẽ peruenerit reumatismus digestus fuerit, & tussis sedata, & febris quieuerit, in balneũ est mittendus: & ordinatim ad consueta paulatim reducendus: huius autem febris cura non est negligenda. Ex ea enim plerumque peruenitur ad pleuresim, uel ad peripleumoniam. Sed quis hæc tenetur febre propter fastidium: hæ enim febres cum ructus fuerint fumosi & fetidi inuadere solent: & uix accidunt cum acetosi fuerint. si uenter postea solutus fuerit per se alia non indiget cura: nisi ut parum aquæ calidæ sorbendo traijciat: & balneetur & ex cibis infrigidantibus, qui neque cito corrumpantur, neque conuertantur, nutriatur: sicut sunt ea quæ ex succo uitæ acer-

bæ

bæ & sumach, & granis granati, & his similibus præparantur. Potus quoque bibat quæ his inueniuntur similes. A labore autem, & statione ad solem, & coitu abstineat. Quod si uenter per se non solutus fuerit ex medicinis quas in capitulo de custodia sanitatis nominauimus soluēdus est. Si autem hæc febris superuenerit alicui in cuius stomacho aliquid contineatur, quod euomi possit: ex aqua calida sorbeat, & cum ea ipsum euomat. Et si grauitas in inferioribus uentris partibus sentitur, collirium aliquod supponatur. Cūque uenter prout oportet mundificatus fuerit: & cum hoc neque ructus fumosus neque grauitas neq; mordicatio in uentre sentitur: neq; nausea: balneandus est æger, & nutriendus, & regendus eo regimine, quod prædiximus. Is quoq; cui hæc febris accidit causa frequenter astellandi: ex his, quæ in suo nominauimus capitulo curandus erit. Cumq; ipsius febris repressa fuerit: in balneum mittendus erit. & ex rebus quas in hoc libro nominauimus nutriendus. Sunt præterea ex hominibus quidam qui cum cibos multi nutrimenti frequenter comedunt, ut sunt carnes graues crossæ; & pultes ualde spissæ, & frumentum coctum, & uinum crossum: hanc incurrunt febrem. Quapropter hi a crossorum ciborū assiduatione abstinere debent. & ex carne hædina & pullina nutriendi. & syrupum acetosum bibere debent, & de uino sumere debent: quod iam peruenerit ad subtilitatem, & claritatē, & in profundum penetrare potest. Is quoque qui a prædictis læditur: ante comestionem uti exercitio debet; & uentris solutionem & phlebotomiam assiduare. Si enim nihil negligens affuerit ægritudines incurret acutas, & pessimas. Sunt etiā ex hominibus aliis qui cum laborem aut uigilias patiuntur, aut eorum tardatur comestio, aut ex cibis subtilibus, aut siccis nutriuntur ad febrem deueniunt. Quapropter huiusmodi hominum genus ab his rebus abstinendum est. Cumque febris eos inuaserit succurrendum est cito cum eis quæ corpus humectant. Ex hoc enim si neglectū fuerit, ad hecticam deuenient.

De febre hectica. *Cap.* 3.

CVm febris tribus diebus aut amplius permāserit, neque se mouerit, neque calor eius, neque inflammatio vehemens fuerit neq; accidentia quæ febres acutas comitari cōsueuerunt, cum ea affuerint ut est pulsus magnitudo & caliditatis, & inquietudinis uehementia, & anxietas, & linguæ siccitas, atq; eius nigredo: ipsa tamen sic uno modo perseuerauerit, neq; potest in ea deprehendi dimissio aliqua: neq; paroxismus, præter hæc etiam ipsa inuenitur quieta, & quasi tepida: tunc hectica adesse creditur. Est itaq; ipsius ueritas sic experienda. Aegro ut in diuersis comedat horis, est præcipiendū. Quod si inuentus fuerit semper post comestionem a febre magis infestari hecticam proculdubio esse pronunciandum est. Quod si cum hoc etiam facies eius iam extenuata esse uideatur, & oculi concaui & caro imminuta atque cutis desiccata fuerit hectica iam non est in eo in principio, immo in ipso confirmata est, & operata, & diu est ex quo ipsum inuasit. hæc autem febris in principio sui cum nōdum, scilicet ad ariditatē peruenit, curabilis est. phtisis itaque signa cognoscenda sunt ut dum aliquis de ægri sanitate confidit ad eam curandam properet. Dicemus igitur, quòd cuius quidem hecticam in phtisim transit: tempora uehemēter plana fiunt & oculi concauatur, & nares subtiliantur, & fiūt tornatiles, & aures minorantur, & earum corpus subtiliatur; faciei quoque ac frontis tenditur cutis; ac si esset corium quod super ossa faciei desiccatum foret; & totum corpus similiter a carne nudum existit. Collum præterea tenue fit, & epiglotis foris prominet. Cumque pectoris ossa tactu aut uisu considerata fuerint; unumquodque eorum cum suis extremitatibus notari poterit, & postremo corpus non uidetur nisi corium & ossa. Eiusque uox ex illis auditur, & debilis, & uirtus omnino destructa uidetur, & pulsus subtilis, & debilis, & cum hoc etiam durus. Cordæ quoque manifeste apparent, quia caro dissoluta est, & uenæ similiter. & cū hoc a sanguine uacuæ neque earū concauitas magna rei capax existit. Pulchritudo quoque atque claritas ab ipsius corpore omnino recesserunt; & cutis desiccata est: & cuti existentis in senio similis facta est. Venter etiam eius attenuatur & debilitatur donec uideatur ac si costis adhereat, & quod nihil in se contineat. Mirach præterea uentris in tantum subtiliatur, vt non uideatur esse nisi solummodo corium, & præter hoc spasmatur & desiccatur. Ossa quoque rasschete, & pectinis manuum plerumque apparēt & vngues curuantur. Eum uero capili cadunt alicui, & uenter soluitur, mors ei propinqua est. Cumque corpus ad huuc diminutionis, & debilitatis venerit terminum nunquam sanari poterit, neque meliorari. Sed dum carnis, & sanguinis pulchritudinis ac uirtutis reliquię in eo inueniūtur, & quod ex prædictis significationibus apparuit neque uehemens est, neque confirmatum, sanari potest, & ad suam redire dispositionem si ei, ut oportet, subueniatur. Cum autem non fuerit multa debilitas neque multa macies, neque longum intercesserit spacium ex quo pati cęperit nec etiam ex signis hecticæ aliud apparuit, nisi quia febris lenta adest quæ iam per aliquos perseuerauerit dies, & postea parum siccitas, & maciei inceperit: huiusmodi patiens leuiter, & cito sanitati restituetur, si Deus uoluerit. Hac igitur febre laboranti, in primis aqua hordei dandā est, &

est, & postquam ipsa de stomacho descenderit: ex piscibus qui eziæ uocantur, super prunas assatis, aut in ueru nutriendus est, & ex oleribus frigidis, & humidis, & portulaca, & moluchia, & lactuca, & cucurbita, & cucumeres, & citruli, hic quoque quotidie antequam comedat balneum ingredi debet. vbi in loco moretur, in quo a calore lædi non possit, & in aquam tepidam per aliquod spacium similiter mittendus est, deinde ex oleo uio. inungendus. Domus uero, in qua moratur talis sit. Cuius aer frigidus sit & humidus, ipsiusque pauimentum ex rebus uiridibus quæ frigidæ sint, & humidæ sit stratum. Panni quoque aqua rosata infusi in niue infrigidata, in qua camphora, & sandali dissoluti sunt, pectori superponantur. Quod tamen fieri conuenit cum stomachus alleuiatus fuerit, & cibus ab eo descẽderit, & etiã antequam comedat. Cumque prædicti tepefacti fuerint, pãni mutãdi sunt. Quod tandiu fieri conuenit, donec frigiditatem sentiat æger iam ad multam sui corporis profunditatem peruenisse. Quod si propter huiusmodi curam superueniat ei prius horripilatio, & postea accidat ei caliditas, tepefiant parum, & postea pectori superponantur, neque remoueantur, nisi cum desiccati fuerint aut multum calefacti. Oleum præterea uio. & oleum de seminibus cucurbitarum in potu danda sunt, & lectus solito mollior fiat, & quantum plus poterit, longo tempore dormiat. A vigiliis autem atque cogitatione, & a motu, & coitu, & a statione in locis calidis, & sic. & fame abstineat. Si aũt cum hac febre fuerit nocumentum, & acuitas atque calor: trochisci de camphora quotidie in matutinalibus horis in potu tribuantur. Cum aũt sol ortus fuerit, aquam hordei bibat. Aquæ uero quam in nocte bibiturus est, iulep cum mucillagine psilii admisceatur, neque cessandum est, immo importune instandum in pectoris infrigidatione. Vnde ex frigidis epithimatibus, & ex oleribus instanter epithimandum. Cibaria uero non semel sunt tribuenda, sed ad multas uices partienda, & præcipue si æstas fuerit. Ex quibus æger non tantum semper sumere debet, quantum est ei necessariũ & sibi caueat, ne semel tantum comedat quantũ id est quo æget. Ex aqua quoque frigida paulatim in potu sumat, neque famem aut sitim vllo modo patiatur, & ab omnibus quæ calefaciunt, & desic. omnino separetur. Cum autem hectica iam meliorata fuerit, & obfuscatio ac carnis diminutio manifeste apparuerint, ueruntamen ad terminum, secundum quem ipsam diximus esse insanabilem nondum peruenit, ea laborans eodem indiget regimine, quo & prædictus. Oportet tamen, vt super eum fiat assiduatio, & perseueratio, & frequentatio, & perueniatur cum eo ad vltimum, & mittatur in balneum, & in tinam bis aut ter in die, nisi in tali disponat manere loco, in quo caliditas nullo modo eum lędere possit, neque horripilatio inuadere. Nos enim nequaquam uolumus ipsum intrare balneum, nisi cum semicupium inuenire non possumus, neque aquam super eum fundere ubi horripilatio eum inuadat. Sudare autem, & aerem attrahere calidum omni re ei deterior existit. Hanc itaque patiens febrem in balneum mittatur, & semicupium postquam duarum horarum spacium præterierit, ex quo aquam hordei in potu sumpsit, & cum de semicupio egrediatur ex oleo uiolato inungatur. Cumque uenter ab aqua hordei alleuiatus fuerit, neque in ructu sapor vllus remanserit iterum ad balneum ducatur, ita tamen vt in eundo minime laboret, deinde mittatur in semicupium, & de aqua tepida tamdiu super eum fundatur donec ipsius corpus incrossetur, & parumper rubere incipiat. Postea uero in aquam frigidam semel submergatur. A cuius tamen frigiditate non lędatur, deinde ipsius corpus ex oleo uiolarum, & ei similibus oleis inungatur. Vsus præterea regendi ipsum in balneum, incrementum recipiat. Cumq; ab eo egressus fuerit, ex eis quę diximus & secundum mensuram quã diximus, cibetur, & iaceat in domibus tranquillis humidis bene olentibus, in quibus sit aeris paucitas. Ante ipsum vero panni frigida infusi aqua, & parapsides magnæ ex ea plenæ ponantur, aut lacunæ sint coram eo. Folia quoque vitis & salicis, atque rosarum & violarum, & fusibium & his similium coram eo sternantur. In tempore vero hyemis non sit in eius mansione ignis, neque fumus, sed frigidum attrahat aerẽ: hæc enim maior eius existit cura. Quia propter hoc ita conseruatur, quod non oportet eum emplastra & epithimata frigida, quæ prædiximus exterius ad cordis confortationem apponere. Ex pannis quoque calidis & in pondere leuibus cooperiatur corpus & præcipue caput, ne coriza aut cathareus ei superueniat, & extremitates leuiter comprimantur, patiens quoque oleum de cucurbitis cum oleo nenufarino conditum, olfaciat & dormiat diu. Quod si magnum diei superfuerit spacium, volueritque iterum antequam cęnet tinam ingredi faciat, quia conferret ei. Et si non comedat & ante comestionem non ingrediatur balneum, & dormiat diu. Si autem siccitas & macies iam vehementer eum occupauerunt, lac caprinum super ipsius corpus mulgeatur, ex eo liniatur. Atque aque quæ est in semicupio ex ipso aliquid admisceatur. Cumque de semicupio egressus fuerit, ex oleo violato aut de cucurbita, aut de nenufare inungatur. Si vero neque caliditas, neque acuitas fortiter fuerit vinum album & subtile, quod tam aquæ frigidæ habeat admixtum vt sapor vini abscondatur, bibat. Sed si acuitas fuerit manifeste iulep de zucaro cum aqua frigida in potu ei tribuatur;

tur: & ne venter eius soluatur, summopere est cauendum: ad cuius constrictionem si solui cœperit, est festinandum. Huic præterea plerunq; si calor fuerit fortis, confert lac vaccarum iuuenilis ætatis de quo butyrum vehementer extractum est si fuerit acetosum, & aqua hordei in potu est tribuenda. Et si venter solutus fuerit ipsam cum tortellis sumat. Et est necesse cũ hoc quod diximus, ut ad infrigidationem & caloris extinctionem stupium impendatur. Cum autem huius vrina fuerit oleagina aut in eius superficie petala apparuerint vnctuosa, aut frusta carnis filis similia aut aliquid simile furfuri in vltimo in huius regimine est īsistēdũ. Sed si quis hac laborãs ęgritudine corpus habuerit vehemẽter siccũ, & uehemẽter macrũ: neq; fortis calor in eo fuerit, lac calidũ ita ut ab uberibus extractũ fuerit si in potu sumatur aut cũ eo micas panis comederit: conferret ei. Omni uero lacte ad hoc asininum melius existit. Et post ipsum est caprinum. In lacte uero recente duo sunt obseruanda: ne scilicet in caseitatem transeat, & ne conuertatur. Lac autem quod prædiximus cum in stomacho fuerit, non transit in caseitatem, nisi raro. Quod etiam nũquam in caseitatem mutabitur, si parum zuchari ei misceatur. Cum autem à lactis conuersione quis ægrum custodire uoluerit, eius dispositionem in caliditate quotidie tangendo consideret, & qualiter aerem attrahat, attendat: eiusque pulsum inspiciat, & urinam, atque sitis ipsius quantitatem. Si enim inuenerit hæc omnia maiora quam prius essent antequam lac bibere, & uehementer augmentata fore à lacte prædicto erit abstinendum, & lac acetosum absque butyro: aut aqua hordei in potu erunt tribuẽda: & trocisci de spodio, & his similia. Venter quoque si strictus fuerit cũ apozimate, aqua prunorum, & tereniabin erit soluendus. Quod eo usq; fieri conuenit, donec prædicta remoueantur accidẽtia. Post quorũ remotionẽ: ad lac redire est ei præcipiẽdũ: hæc est eorũ summa quæ hecticã patientibus adhiberi conueniunt. Cum autẽ aliqui hectica laborantes ad hoc deuenerint ut ossa rascetæ, & pectinis manifesta appareant, & pulsus deficiat, & mirach uetris costis abhereat, omniaque eorum ossa manifesta uideantur, & subtilia, non est in eis laborandum ut ad sanitatẽ perueniant: sed ut quoquo modo sustẽtentur. Quod fit ex nutrientibus quæ uelociter penetrant, & ex bonis odoribus. Caro quoque pullina sumenda est, & in parua frusta incidenda, & succus ab ea paucum salem habente extrahẽdus quemadmodum ab alia carne succus extrahi consueuit; aut fiat hoc ex carne rubea quæ ĩ collo hædi reperitur. Deinde huic succo parum de succo pomorum, aut citoniorum, & parum uini admisceantur aut tortella bene trita ei admisceantur, & sic bibatur, aut sorbeatur. Camisias præterea tinctas induant quæ ex sandalis, aut musco, si non capitis dolorem fecerint, sint infectæ. fumigium quoque ante eos fiat ex xiloalor, & nere, & ante eos, & in eorum circuitu ponantur odorifera, & confectiones odoriferę, & aqua rosata super eos roretur, & olfaciant cibos odores habentes desiderabiles: sicut est cibus qui fit de carne hepatis, & pulmonis minutim incisa, & postea ĩ frixorio cum ouis, & croco, & aceto cocta, & intestina ex carne frustatim incisa plena, & cusabegi, pulli quoque assandi sunt, & coram ipsorũ facie scindendi, ex quorum pectore carnem masticando succum solum traiiciant. carnẽ autem proiiciat si multum fuerint debiles. Quod si quis ex his aliquantulum fortior fuerit, pulli cum aqua, & sale coquantur, quorum pectora postea contusa cum iure exprimantur, quorum succus cum coriandro, & pauco cinamomo conditus, & uinum atque tortellas habens admixta in potu tribuatur. Vnus autem ex ueteribus medicis retulit, se uidisse vnum uirum, & multos pueros, qui postquam ad hecticam ad hanc deuenerant dispositionem, sanati fuerant. Ego tamen nunquã hoc uidi, neque credo uerum fore, & præcipue postquam puerilem transierit ętatem. Trocisci de camphora qui cum sint cordis, hepatis ac pectoris infrigidatiui hecticę quæ est cum ardore conferunt. Recipe rosarum rubearum. ʒ. x. spodii albi quod sit magnum frustum, seminis cucumeris, amborum ana. ʒ. v. seminis lactucarum. ʒ. ix. seminis portulacæ. ʒ. vi. seminis endiuiæ. ʒ. ii. seminis dulcis cucurbitæ. ʒ. vi. tereniabin. ʒ. x. camphoræ. ʒ. ß. Ex his omnibus cum mucillagine psilii confectis informentur trocisci: quorum quisque duas ponderet dragmas. Quod si uenter solutus fuerit, ex istis aliis trocíscis de spodio qui sunt constrictiui detur. Recipe pulueris rosarum rubearum, spodii, amborum ana. ʒ. v. boli armeni, gummi arabici. amborũ ana. ʒ. 2. succi berberis, succi sumach, amborum ana. ʒ. 3. balaustiæ. ʒ. 1. & ß. seminis coriãdri in aceto infusi, & postea torrefacti. ʒ. 2. seminis acetosæ excorticati. ʒ. 3. fiant trocisci, quorum quisq; duas ponderet. ʒ. ex quibus unus in mane, & alius post solis occasum cum rob simplici de citoniis, aut de granatis aut de ribes sumatur.

De febre quæ duobus diebus inuadit, et vnum intermittit, & vocatur tertiana. Cap. 4.

HVius febris principium cum forti accidit rigore, & pauco frigore sicut est dispositio pedis cum obstupescit: sed non prolongatur diu sicut frigoris spacium prolongatur: sed corpus cito calefacit adeo uehementer, ut si corpus ægri tãgatur, manus mordicationem sentiat caloris: accidit autem plerunque ut æger in tempore uehementiæ caloris huius febris, & in eius fine: ina

niter loquatur, & præcipue si calidæ fuerit complexionis. Plerumque etiam ex ea accidit nausea, & æstuatio, & uomitus coleræ rubeæ. Venter quoque quandoque soluitur, & egreditur cholera citrina. Pulsus in statu huius febris inuenitur magnus, & uelox, & frequens: sed tamen æqualis. Vrina quoque in colore est ignea: sed secundum substantiam non est spissa, habet tamen fętorem, & odorem malum ex putrefactione. Hæc autem febris sæpius euenit complexionem habentibus calidam, & siccam, & qui multum perpessi fuerunt laborem, & uigilias, & ieiunium, & ex cibis calidis nutrimentum sumpserunt, & uinum forte, & vetus biberunt: in regionibus, & temporibus in caliditate distemperatis. Hæc præterea febris non infestat ægrum vltra horas duodecim: quinimmo sæpe in horis paucioribus istis ipsius remouetur paroxismus vsq; ad octo uidelicet horas. Cumque hora recessionis aduenerit, cum sudore remouetur, & quando separatur a corpore, pulsus ab ea mundificatur. Cum igitur hæc accidentia cum febre inueniuntur, aut ex eis plura sciendum est febrē esse tertianam. Quod si cum prædictis accidentibus aut pluribus ex eis contingat, tertianam in illa hora multis euenire absque omni dubitatione sciendum est ipsam esse tertianam, ac si uidisset eam una diei infestasse, & alia quieuisse. Cum igitur æger taliter dispositus fortis inuenitur, fueritque diu ex quo non fuit solutus de mirabolanis citrinis. ʒ.x. in aqua feruente die, & nocte infundatur, deinde manibus fricatum coletur, cui ʒ.xx. ex tereniabin misceantur, & in mane in potu tribuatur. Scamoneæ quoque recentis anthiochenæ, & bonæ quarta ʒ. unius in tanta quātitate iulep, & aquę quæ semel sorberi possit dissoluatur, & ad bibendum tribuatur, donec uehementer soluatur. Cum enim hoc factum fuerit aut febris nullo modo accedet, aut parumper alleuiabitur: deinde ex toto regimine quod narro regendus est. Si autem æger fuerit deliciosus aut debilis, & tempus fuerit æstas, circa unamquamque noctem pondus. ʒ.x. tamarindorum, & pruna sicca, & crossa uiginti sumantur, & in duabus libris aquę usquequo sint dissoluta coquantur, deinde manibus fricata colentur, & misceantur huic colaturę zuchari tabarzet. ʒ.decem, & in potu antequam dormiat sumatur. Cūque mane factum fuerit, & sol eleuari cęperit ex aqua hordei secundum magnam quantitatem bibat, & in loco bene quieto uel olente moretur, donec cibus digeratur, deinde ex oleribus frigidis, & musaguarat in quibus non est amaritudo, nutriatur. Et a cibis in quibus est caro abstineat, & comedat medullam cucumeris, & citrulli, & de succo cucurbitę in tempore suo bibat, de succo cucumeris saraceni, & sumat in potu aquam cum iulep, & sirupum acetosum ex zucharo aqua bene temperatum. Modus quoque infrigidandi, & extinguendi secundum febris calorem obseruetur. Venter præterea si per se semel aut bis aut ter quotidie soluatur, apozima prunorum non est dandum: sed ex aliis est regēdus. In loco quoque apozimatis prunorum succus granati muzi cum mucillagine psilii est tribuendus. Hepati præterea in nocte in horis scilicet ūi uenter a cibo vacuus est, pānus sandalis, & aqua rosata infusus est superponendus. Sitq; inter comestionem, & inuasionis principium longū tempus, uidelicet nutriatur tribus horis uel duabus antequam febris accedat aut postquam recesserit. Hic autem æger ab omnibus calidis est abstinendus, & in loco frigido sit semper eius mora. Quod si febris cum magno ardore, & calore esse videatur, & succo cucumeris saracenici, aut cucurbitæ, aut citroli, & ex mucillagine psilii cum malis granatis, aut iulep plus erit dandum, & de aqua hordei plus bibēdum. Si uero dies prolixus fuerit, aut eius cibus non cito digeritur, non cōuenit tibi ut ex aqua hordei iterū ei tribuas post solis occasum. Trocisci quoque de camphora quotidie cum sirupo acetoso de zucharo in potu sunt dandi in mane antequam aquam hordei sumat per duas horas, aut ad minus per unam horam. Cumque febris ægrum dimiserit, adhuc eodem regimine quo prius post febrem per tres dies erit regendus. Quibus transactis pullinacaro, aut hędina est danda. Interim tamē a balneo, & sole, & uino est abstinendus: deinde ad consueta reducendus.

De causonide. Cap. 5.

HAec febris de genere est tertianę, ea tamen fortior existit, & maioris caloris. Quæ quidem una die fit ualidior. Alia uero minus calida. A corpore tamen non separatur, neque horripilatio cum ea accidit neque sudor nisi eam recedit. Alia autem tertianę accidentia sunt cum ea, uehementiora tamen, & firmiora. Lingua præterea ac labia citrina fiunt, aut denigrantur, aut absque dubio exasperantur si febris non valde fuerit fortis. In huius uero febris curatione, tali indigemus regimine quale in tertiana prædiximus. Est tamen in ea plus studendum, & diligentior cura est ei adhibenda, secundum quod est fortior illa, & maioris incendii. Aegro igitur in nocte ex apozimate prunorū, & tamarindorum quod prædiximus est tribuēdum, usquequo uenter quotidie bis aut amplius soluatur, trocisci quoque de camphora, aut succus citrolorum, aut cucumeris saracenici, aut ptisana semper in mane dentur. In die uero omni hora assidue, cucurbitæ aut citrolorum succus ei tribuatur, & ex mica panis ablута lacti a quo butyrum sit sublatum cum zucharo admixta regatur.

Quod

Quod si parũ comederit: aqua hordei iterum sumat: sicut ostendimus: aquæ autem quę illi in potu ministratur parũ psilii admisceatur, & ex ipsius mucillagine cũ iulep aut succo granati, in potu sumat. Asperitas uero linguę cum pano lineo fricetur: deinde psilii mucillagine cum zucharo lambendo hauriat. Nucleus quoq; pruni parum adhuc carnositatis retinens in ore retinendus detur: & pãni aqua rosata infusi hepati, & cordi pluribus superponatur horis. Et si eger in interioribus apostema non habuerit: neque stomachus neq; hepar debilia erant dum esset incolumis: ex aqua frigida super niuem infrigidata multum in potu sumat cum calor ualde accensus fuerit: de qua adeo usque bibat, donec facies eius uiridis fiat, & tremat. Calor enim febrilis ex hoc ilico extinguetur, deinde sudabit, & euadet aut fere liberatus erit. Venter autem si uehementer soluatur, hordeum confractum, & ablutum, & aqua costum, cum trociscis constrictiuis de spodio dandum est. Sirupum uero acetosum, & iulep, & zucharum uitet: Rob autem simplex de granatis acetosis, & malis, & citoniis acetosis, dandum est, & ex omnibus quæ in capitulo de uentris constrictione diximus est regendus. Quod si a uigiliis, & capitis dolore sedatur, sicut in earum ægritudinum capitulis continetur, medicandus erit. Nos enim in hoc nostro libro nõ ponimus curas ægritudinum, nisi simplicium. Ideoque cum ægritudines compositę fuerint, ex propriis capitulis sunt earum curationes sumendæ. Sit præterea in hac febrę, & in omnibus cõtinuis febribus nutriendi tempus, tunc cum æger aliquam sentit alleuiationem, aut si alleuiationem non sentit, sit in hora qua solitus erat comedere dum esset sanus, aut in hora qua dies infrigidatur, & temperatur. Interpolatis uero oportet ut sit hora comedendi longe ante earũ accessionem quãto plus possibile fuerit, aut post earum recessionẽ. Nos tamen ostendemus quo modo sue nutricationis regimen obseruari debeat cum de acutis tractabimus ægritudinibus si Deus uoluerit.

De synocho. Cap. 6.

HAec febris cum incipit sine tremore ac horripilatione accidit, immo cum calore incipit; & est cum ea in facie, & in oculis & auribus, & naribus rubedo, & tristitia, & inquietudo, & inflammatio fortis, & inspiratio magna, & frequens. Hanc præterea febrem, antequam accedat, hæc signa præcedunt: Aegro namque adest in corpore grauitas & extensio, & pigritia, & dispositio quæ lassitudini similatur, & in somno superfluitas, & amentia, & in capite grauitas, & præcipue in fronte, & tymporibus. Venarum quoque exuberatio, & guidem uidetur, & pruritus in naribus, & in locis ubi uentosas apponere consueuit sentitur. Hæc quoque febris accidit adolescentibus corpora bonę habitudinis habentibus, & eis qui ex carne, & confectionibus de melle multum comedere, & multum uinum bibere cõsueuerunt, contingit autem sæpius in hyeme, & uere. Cumque corpus hanc ægritudinem patientis tangitur simile corpori de balneo exeuntis sentitur. Aut qui super corpus suum multum ex aqua calida fudit. Pulsus in hac febre magnus sentitur & frequens, & urina rubea, & crossa. Cũ ergo in hac febre signa apparuerint, aut plura ex eis festinandum est ad ægri minutionem faciendam, in qua ex sanguine multum est extrahendum: Ex hoc enim extingetur hæc febris. Si autem nõ prius subueniatur quam lingua nigra fiat: & superuenerit accidẽtia causon, æger ut diximus regatur. In hac tamẽ febre ea quæ sanguinem reprimant magis sunt danda, sicut rob quod fit de succo vuę acerbę, & de acetositate citri, & ribes, & acetum, & malum granatum præterea ad regimen ægri subtiliandum est diuertendum, & ad multum ipsius comestionem minuendam. Si quis etiam ægrũ in sue ægritudinis principio inuenerit, & flebotomari fecerit hęc quæ prædiximus cibis ipsius admisceat. In potu præterea aqua frigida tribuatur, & trocisci de camphora: Et si necesse fuerit venter ex apozimate prunorum, & tamarindorum, & zucharo soluatur, aut ex succo granatorũ acetosorum cũ pulpa sua, & zucharo tritorũ. Post quã uero febris recesserit, à carne confectionibus quæ ex melle fiunt, abstineat, & à uino, donec ipsius sanitas sit confirmata. Hæc quoque febris est continua, & non interpolata, neque uocatur tertiana, neque cum ea est aliquid ex igne, & inflammatione, & acuitate quæ cum causon sentiuntur sæpe nisi in principio extinguatur. Hæc præterea tres habet species: Vna est in qua à sui principio nõ cessat augmentari malitia, usquequo ueniat crisis, aut æger moriatur. Alia uero est quæ semper in una moueatur dispositione. Tertia quoque est quæ quotidie à sui principio minuitur: Illa autem quæ semper augetur plus indiget minutiõe quã aliæ. Post quam ea quæ unius est tenoris, secundum æger licet etiam tertia ea non sit priuanda. Ille tamen duę plus indigent, & præcipuæ ea quæ cũ augmento semper.

De febre quotidiana quæ uocatur phlegmatica. Cap. 7.

HAec febris cum horripilatione, & uero frigore in dorso, & extremitatibus incipit, & tẽpus frigoris in corpore prolixum fit, & uix calefit, neque cito peruenit ad inflammationem, & calorem sicut tertiana: Quinimmo corporis calefactio in hac febre cum prolixitate, & labore accedit,

accedit,& plerunque calefit,& iterum infrigidatur, & post etiam calefit. Quod postquam multotiens factum fuerit manifestatur calor, & erit in toto corpore æqualis post laborem tamen. Cumque calor incipit per totum corpus spargi & æquari non est fortis neq; purus neque in corpore ęgri sentitur incendium neque mordicatio ut in tertiana: & causonide: neque sitis est cum ea neque uehemens inspiratio. Et si cum ea fuerit uomitus,aut uentris solutio, humores albi,& pure phlegmatici egerũtur,aut cum pauca cholera rubea. Facies quoque in hac febre tumere aliquantulum uidetur, & corpus arescit, & uirtus appetitiua deprimitur. Pulsus quoque in hac febre secundum uelocitatem, & spissitudinẽ,multo minor inuenitur quam in tertiana, & præter hæc est diuersus. Accidit autem hæc febris sępius pueris, & mulieribus, & eunuchis, & corpora habẽtibus humida, & eis qui multũ comedũt, & parũ euacuãtur,& parũ exercitãtur, & in tẽporibus,& in regionibus frigidis,& humidis. Vrina uero in hac febre, alba est, & subtilis, aut rubea, & spissa,& turbida. Et secundũ maius in principio est in prima dispositione, sed postea succedente tempore in aliam mutatur dispositionẽ. Eiusque interpolatio in pluribus in recessione diei contingit, & iuxta noctem. Neque cum sudore separatur, & præcipue in primis diebus. Sudor, & si cum ea fuerit, erit paucus, & uiscosus. Venę autem cum recedit febris, non omninò à diuersitate purificantur,neque corpus à neutralitate,immo reliquiæ ex ea remanent quæ in corpore sunt usquequo alia ueniet accessio, hic rursus quotidie inuadit in qua tempus paroxysmi prolixius inuenitur tempore interpolationis, & fit longa, & mansiua. Quæ plerunque multis moratur mensibus: præter hoc quoque est mala & mortis suspectionem secum habens. Cum igitur in febre hæc signa inueniuntur aut plura ex eis sciendum est ipsam esse phlegmaticã. Quod si in tempore huius multi hanc pati febrem inueniãtur,iam certius credendũ est, eã esse phlegmaticam: Festinandum est igitur, & a prima accessione huius febris sirupus acetosus de melle cũ aqua tepida est dandus ad bibendum. Quem si potest hortandus est uomere, non tamen cogendus. Ideoque ex eo multum bibere debet. De uomitu uero,ita fit ut res se habuerit. Aeger autem non est fatigandus, ut hoc modo omnino mundificetur,& ut prorsus inuestigetur. Ex medicamine quod fit ex turbit quaque nocte est ei dandũm, quod. Recipe turbit fricati, & cribel. cum panno sericino qui uocatur orale. ʒ.x. mastic. zinziberis amborum ana ʒ.1. zuchari quantum de omnibus. Ex hoc quaque nocte pondus aurei unius in potu detur, nisi uenter a natura bis aut amplius inter diem & noctem soluatur. Cumque mane factum fuerit, zelengebin, de zucharo ʒ.v. ei dandæ sunt; & ilico post hæc sirupi acetosi de melle collati. vnc. 1. est tribuenda. Hora quoque comestionis ab hora accessionis quãto plus posibile fuerit, est elonganda. Nutriendus uero est æger ex aceto,& oleo abluto,& zucharo,& pauca menta, & ex oleribus huic similibus. Et a cucumeris,& citrolis, est abstinendus. Salsis uero in comestione utatur quę ex aceto, & almuri fiunt, & regatur ex radicibus siclę,& eius extremitatibus, conditis ex aceto, & oleo, & almuri, & sinapi,& aliis his similibus. Regatur quidem ęger sic per hebdomadam vnam. Et si febris longitudo,& ejus accidentia immorari inueniantur, & hora suæ inuasionis retardari comperiatur,ita erit regendus. Si autem inueniatur augeri aut stare, Aeger ex hac confectione soluatur quæ, Recipe turbit sani. ʒ.2. succi absinthii ʒ. unius quartam, colloquintidę ʒ. unius sextam, agarici ʒ.s. hierę pigrę ʒ.1. mastic. ʒ. vnius sextã. Cõficiantur cum sirupo acetoso mellito, & dentur ægro. deinde ad ipsius regimen est redeundum, Quod si ægri uirtus debilitata fuerit, pulli assati, & præparati in patella dẽtur, & separẽtur a iure, & micis. Et si stomacho superuenerint aliqua accidentia, aut fortis nausea ex eis quæ in eorum capitulis nominauimus curetur. Similiter quoque si mala acciderit complexio, vt diximus subueniatur. Si autem febris quartã transierit hebdomadam de trocisci rosarum completis in potu tribuatur. Trocisci autem completi de rosis sunt qui. Recipe pulueris rosarum tu. ʒ.x. succi eupatorii. ʒ.6 succi absinthij ʒ. iij. mastic. ʒ.1.& s. spicæ assari floris squinanti, anisi omnium an. ʒ.1. Informentur trocisci quorum quisque sit. ʒ.iij. ex quibus unus cũ vnc. 1. huius apozimatis detur, quod. Recipe corticum radic. apii, & radic. feniculi, amborum ana ʒ.x. semi pis utrorũque ameos, cuscuthe, anisi, bedeguart, suchaha, omnium ana ʒ.v. Coquantur cum aquę libra.i. donec ad medietatem redeat, & misceatur ex eo cũ vnc. 1. sirupi acetosi, & detur cum prędicto trocisco. Aegro quoque inter omnes duas noctes medicamẽ de turbith semel detur, ut venter moueatur. Si autem febris adhuc fortis fuerit, cum alia confectione soluatur. Carnes quoque caligine & mutagenat dentur, ne uirtus dissoluatur. Amicis uero, & ab unctuosis,& confectionibus quæ ex melle fiunt, custodiatur. Et obseruandum est ne aquã frigidam in niue infrigidatam patiens in hac febre bibat; neque aliquid eorum quæ ei similia sunt ex rebus frigidis. Ex hoc enim si neglexerit febris fiet longissima.

De febre quartana. *Cap. 8.*

HAec febris cum tremore adeo uehemẽti incipit vt dentes constringere faciat, & concutere. Iuncturę quolibet atque ossa dolent ac si aliquid

si aliquid super ea foret appensum quod ea grauaret & percuteretur. Estque dispositio tremoris huius febris sufficiens ad ipsam significandam. Non est enim talis tremor in alijs febribus. Pulsus autem in inceptione huius febris; ex paruitate ac debilitate raritate quoque & tarditate; ad mirabilem peruenit dispositionem. Et si quis recordatus fuerit pulsus infirmi qualis erat dum sanus esset; non indigebit alio signo in cognoscendo quod febris quæ incepit sit quartana; nisi illud quod ex tactu venæ ei manifestabitur; de superfluitate paruitatis & tarditatis; & debilitatis ac minorationis, & quod valde sit contrarium tempori pulsus febris phlegmaticæ. Hæc quoq; cum calesit & accenditur; valde calidior existit quàm phlegmatica. Non tamen ad calorem peruenit tertianæ; neque tanta sitis; neque tanta inflammatio; neque tanta æstuatio: neque tanta inquietudo: neque tantus dolor capitis: neque tantum alienationis inuenitur in hac febre quantum in tertiana. Hæc autem post longas febres quarum circuitus planetę fuerunt sæpius contingere consueuit; & in autumno, & in fine æstatis, & complexiones habentibus siccas. Vrina vero in hac febre alba apparet & subtilis; aut appropinquat rubedini, & plerumque est clara valde, & cruda & crossa, & nigra aut rubea. Præterea si in hoc tempore multæ febres quartanæ multis accidunt: secure credendum est febrem esse quartanam. Cunque vrina in hac febre rubea & spissa visa fuerit, & corpus rubeum & venæ plenæ; æger ex basilica minuatur; deinde totum regimen, quod conuenit ei adhibeatur. Si aũt hoc non fuerit visum aliquæ medicinæ quæ cholerã expellunt nigrã ex his quæ in capitulo de melancholia nominauimus dentur. Medicina quoque mouens in sequenti die post febris laborem; danda est. Cumque accessio inceperit; sirupus acetosus cum multa aqua tepida est tribuendus, & æger ut ipsum euomat; hortandus est. Quod si uomere non poterit sicla, & sinapi, & salsa & eis similia; danda sunt. Quibus sumptis uinum multa aqua mixtum bibat desuper; deinde sirupum acetosum in quo raphanus fuit infusus in potu sumat. In aliis quoque diebus uomat & regimen ei amplificetur & de carnibus pullorum, & hædorum, & agnorum annualium mensurate edat. Ante tamen comedat olera cum almuri, & oleo condita, & aquam calidam super se fundat, & in ea sedeat antequam comedat. In balneum quoque mittendus est. In quo quidem tamen non sudet. Laborem præterea atque uigilias minus solito patiatur. Somni uero & quietis augmento assuescat; uinum subtile & ualde temperatum bibat. Solutio quoque uentris assidue per unum diem antequam accessio ueniat; ei adhibenda est. Sed uomitus in die accessionis: est dandus. Aliis uero diebus qualiter nutriatur & corpus ipsius humectetur; est pensandus. Et est considerandum an febris, & in suis accidentibus, & suæ accessionis longitudine minuatur, & quæ currunt in ea; quia hoc bonum erit. Si autem non multum inueniatur minui æger vehementer est euacuandus. Quod si in ultimo factum fuerit; non permanebit febris. Quod si ultra. xl. dies perlongata fuerit; ægro cum reliquijs istius medicationis quæ diximus ad magnitudinem nucis de diatrion pipereon quottidie in mane est tribuendum; & ex medicamine quod fit ex asa ad auellanæ magnitudinem dandum. quod est. Recipe assę foliorum rutæ siccæ: piperis omnium æqualiter; mellis quod sufficit ad conficiendum. Sumat ex hoc medicamine quantum est auellana in hora dormiendi, & æger post ipsum dormiat. Balneum preterea ingrediatur & sudet in eo; non tamen in die accessionis. Vinum quoque uetus & purum bibat; & si fuerit tempus æstatis & corpus macrum & calidum melius erit ne aliqua ex calidis medicinis detur. Sed serum cum zucharo tabarzet ei sæpe tribuatur. Apozima quoque de epithimo & mirabolanis indis interdum detur; & ex cibis nutriatur humectatiuis. Vomitus etiam in principio accessionis in die qua eum infestat febris; cum sirupo acetoso; & aqua tepida prouocetur.

De Febribus continuis. Cap. IX.

Tertiana, quartana; & quotidiana plerunque fortasse non remouentur; sed permanent semper. In hora accessionis fiunt fortiores; postea reprimuntur; non tamen separantur, ita ut corpus ab eis omnino sit liberum: deinde iterum ut prius in hora accessionis inualescunt. Accidentia vero harum febrium; eadem sunt quæ & prædictarum; excepto quod cum tremore non incipit; neque sudor in toto corpore est cum istis; nisi cum recedunt: materia enim illarum; istarum etiam est materia. Sed est in quantitate maiori; & in qualitate deterior; & plus timorosa. Eadem igitur cura istis subueniendum est & illis medicinis, tamen in harum curatione magis studiosus, & frequentius debet esse sollicitus quàm in prædictis.

De Febribus commixtis quæ accidunt de quinto in quintum diem uel de sexto in sextum uel amplius.
Cap. X.

HIs febribus laborantes; in singulis accessionibus per unam diem ante sunt soluendi. & in die accessionis ut euomant laborandum, & præter ista regimen quod in capitulo de febre phlegmatica nominatū est circa eos obseruandum est; si æger fuerit crossus, & comedendi auidus, & gulosus. Si autem fuerit siccus & macer; ex eis quæ choleram purgant nigram; est soluendus. Et præter hoc regimen; quod in quartana dictum est circa eum obseruandum. Mixtæ uero quæ certos non obseruant paroxismos fiunt aut propter apostemata quod in aliquibus mẽbrorum fit, & præcipue in renibus; aut quia in quartanam transitura est. Differentia tamen inter eas est; quòd cum prima est dolor in aliquo ex membris, aut inferius sub dorso. Aut in suis operationibus est læsio. Cum alio uero nihil horum inuenitur. Primæ quidem curatio est membrum infirmum sanare; quod fiet obseruando ea quæ declarauimus in locis ubi de his tractauimus. Secunda autem curabitur semel euacuando, & alia uice calorem reprimendo. Quod ideo fieri conuenit ne humores omnino integræ adurantur.

De Febribus ex quibus accidit frigus & calor simul. Cap. XI.

SI cum febre causon in lingua fuerit nigredo & inspiratio magna, & sitis multitudo & æstuatio; fueritque corporis superficies frigida erit significatio mala. Similiter quoque si extremitates & corporis superficies fuerint frigidissimæ, & fuerint propter apostema quod est in interioribus. Ego tamen non in hoc sermone de hac tamen specie loqui uolo: immo de omni febre in quocunque corporis superficie, fuerint frigida. Cum qua æger fatigationem, & fractionem & febrem, & alices, & oscitationes sentit. & pulsus est uelox, & inspiratio similiter, & calor continuus sentitur interius, nec interpolatus ex regimine febris phlegmaticæ erit regendus. Quod si in superficie corporis fuerit calor ut calor febrientis; in pulsu tamen non sit uelocitas neque inspiratione sit spissa nec magna; neque æger ex calore febrili aliquid magnum senserit interius: immo totum calorem & incendium, & fractionem in corporis superficie senserit; fueritque hoc cum interpolatione; sirupus acetosus, & geleniabin de zucharo ægro dentur, & ex aceto, & oleo amigdalino nutriatur; balneum quoque quottidie ingrediatur in quo parum sudet et multum ex aqua calida super eum fundatur. Quæ si suffecerint; bene erit. Et si non uenter ex apozimate mirabola. erit soluendus, et ad regimen erit redeundum. Quod si æger horripilationem cum inflammatione mixtam senserit, et inspirat præter hoc inspirationem calidam et passus fuerit alices; et senserit calorem prius, et ilico post frigus; aut prius frigus et post statim calorem, ex apozimate mirabolanorum citrinorum, et indorum, et turbith, et zucharo est soluendus. Trocisci quoque diarodon parui, et trocisci de spodio quottidie pondere duorum aureorum cum sirupo acetoso, de zucharo, et succo granatorum dandi sunt. Descriptio autem trociscorum de rosis qui parui dicuntur ista est. Recipe pulueris rosarum rubearum drag. x. spicę nardi succi liquiritię amborum ana. drag. j. seminis citrolorum: seminis endiuię, amborum ana. drag. ij. Ex his cum iulep confectis informentur trocisci, et sumantur in potu. Descriptio trociscorum de spodio. Recipe spodij. drag. x. rosarum rubearum. drag. iij. seminis citroli; seminis lactucę: seminis cucurbitę omnium ana. drag. v. succi liquiritię tereniabin amborum ana. drag. v. ex mucillagine psilli conspergantur, & fiant ex eis trocisci, & bibantur.

De frigoribus ex quibus non calefit patiens.
Cap. XII.

CVm consuete alicui tremor cum interpolatione superuenerit neque calefit immo corpus ad primam redibit dispositionem post aliquot tempus, ab inchoatione sua ad dispositionem suam præter quod non sequatur ipsum febris, æger & ex eis quæ prædiximus in capitulo de febre phlegmatica est euacuandus, & ipsius regimen subtiliandum, & omnia quæ phlegmatis sunt generatiua sunt prohibenda. Hic præterea æger parum dormiat, & in hora ipsius tremoris deambulatione utatur. Et si ęgritudo diu perseuerauerit ex medicamine de assa ad auellanę magnitudinem ante horam tremoris dandum est, deinde pannis cooperiendus & præcipiendum est ei: ut uehementer moretur coopertus, neque sæpe uoluatur. Quod ideo fieri conuenit ut sudet, & tremor remoueatur. Ex oleo quoque de costo est inungendus, & aqua calida in potu multotiens est ei tribuenda.

tribuenda. Aeger quoque coopertus deorsum & caput ex antiquo crosso panno facie su per aquam calidam ponat, cuius uaporem in facie recipiat: vt sudor prouocetur, & tremor remoueatur. Vinum itidem forte & purum cum pipere in potu tribuatur, & tremor remouebitur.

De Febre syncopali quæ fit ex malitia humorum & eorum acuitate.
Cap. XIII.

QVandoque febris alicui superuenit quæ secundum maiorem partem in die tertia paroxismum facit cum qua facies ægri cito fit tornatilis, & corpus macrescit. Virtus quoque quæ in pulsu attenditur cadit post vnam aut duas accessiones. Quod si accessio amplius aduenerit: perducetur æger ad syncopim post ipsam, & fortasse morietur ex illa syncopi: hæc vero febris in corporibus semper generatur quæ sunt complexionis in vltimo calidę & siccę. Cumque hoc visum fuerit: ægro succurrendum est aquam hordei in potu tribuendo cum qua aliquid granati muzi est miscendum & dandum. Aeger quoque in loco dormiat ventoso & camisiam induat: quæ aqua ros. & sandalis sit infusa. Venter etiam & latera ex sandalis & aqua rosa. liniantur, & assidue paruum sumat nutrimentum ex mica panis simulaginei in succo granati muzi infusa, & fructuum ei similium. Ex pullis quoque cum succo uuæ acerbe conditis, & cucumeribus & citrolis ac cucurbitis & fructibus frigidis in niue infrigidatis nutriatur. aquam etiam frigidam bibat. Ante uero quàm accessionis sit principium: succum granatorum in quo panis de simula sit infusus in potu sumat: aut aquam hordei. Quod si cum circuitus inceperit; antequam aliud detur superuenerit syncopis, os ægri in illa hora erit aperiendum; & elaborandum ut aquam in qua puluis tortellarum sit infusus. Aut ptisanam traijciat. Si autem syncopis fuerit fortissima insistendum est ut parum ex tortellis pulnerizatis cum uino subtili habente aquam frigidam suę quantitatis admixtam traijciat. Custodiendus est præterea ab aere calido, & balneo, & labore, & uigilijs, & ab omnibus quę euacuare possūt. Ex aqua uero frigida est lauandus, & omni tempore nutriendus etiam si accessionis hora affuerit. Si uero febris caliditas cum inceperit; uehementissima fuerit cum siccitate, Lac de quo butyrum sit extractum cum trochiscis de camphora in potu sumat.

De febre syncopali quæ ex multitudine & cruditate humorum fit.
Cap. XIIII.

SAepe febris aliquem inuadit; quę secundum maius paroxismum ut phlegmatica facit. In qua corpus mollificatur, & facies tumere incipit. Et si corpus non fuerit nutritum sed euacuatum; superueniet ægro inde syncopis. Et si nutrimentum adhibeatur mollicies consequetur & febris fiet ualidior, & in longum pro trahetur tempus. Cuius itaque febris curationis principium est; ut crura ægri à genubus usque ad pedes cum pannis qui inter lenitatem & asperitatem sint medij fricentūr, donec rubere uideantur; deinde ad coxas tendendum est in quibus similiter fricatio fieri conuenit incipiendo superius, & descendendo usque ad genua; donec parum rubere incipant, & sit fricatio in uehementia æqualis; post hoc quoque manus eorum ab ascellis usque ad uolam ad prædictorum similitudinem sunt fricandæ; deinde pectus & dorsum. Postquam omnia ad pedum ac aliorum membrorum fricationem sicut prædiximus est redeundum. Cumque huiusmodi patiens sitim passus fuerit; oximel in potu sumere conuenit. Famem quoque cum habuerit, aquam hordei, & panem atque hydromel mixtum cum zucharo sumat. Cauendum quoque est ne aqua frigida detur. Tempus autem inter fricationem & somnum partiendum est: ita ut medium deputetur fricationi, & medium somno & quieti. Huic uero ægro si cum solam ptisanam sumit non debilitatur, Aliud non est dandum nisi ipsa, & panis cum hydromelle. Si autem debilitatus fuerit cum cibis quos in febre prædiximus phlegmatica erit nutriendus, & si uenter constringatur collirium ex succo sicle & nitro supponendum est. Aegro quoque omni mane præter supradicta pondus duorum aureorum seminis apij cum sirupo acetoso est dandum. Quod modo hoc vsquequo sanetur regendus erit.

De Febribus quæ concomitantur apostemata.
Cap. XV.

FEbris quæ sequitur apostema quod accidit ex percussione; aut casu; aut horum similibus; de genere est ephimeræ. Non est enim putrida neque habet in se nocumentum neque malitiam. Quæ uero commitatur apostema quod alicui membrorum incipiendo innascitur; mala est. Timoris enim magnitudo aut paruitas qui post de ea habendus est: existit secundum illud membrum. Febris quoque quæ

ipsum sequitur est secundum apostematis magnitudinem, & ipsius quantitatem. Febris vero quæ concomitatur apostema quod fit in pãniculis cerebri est mala. Ipsa namque est febris frenesis. Cuius significationem & curam iam prædiximus. Illius vero quæ accidit propter apostema quod in gutture & suis partibus oritur, & vocatur sinanchia iam etiam nominauimus. Febrem vero quæ fit in apostemate in instrumentis anhelitus: aut quod fit in carne quæ est inter costas & in panniculis qui ibi sunt, & in diaphragmate, & ex pleuresi, & quod oritur in pãniculo qui pectus in longitudinem diuidit: & ex peripleumonia: iam in prædictis demonstrauimus. Ex eo tamen quod principaliter generatur in pulmone: prouenit anhelitus maior, & spissior, & genarum rubedo. Tussis quoque cum eo accidit: cum qua excreatio sputi spumosi adest: quam etiam iam nominauimus. Cum febre vero quæ fit propter apostema quod generatur in meri: est dolor cum scapularum grauedine qui in hora transglutiendi grauior sentitur. Et febre quoque quæ propter stomachi apostema accidit prouenit dolor & inflammatio in anterioribus partibus ventris & inferioris thoracis. Vbi plerunque dolor & apostema cum est magnum sentiuntur. Sed si non est magnum dolor in loco illo ventris sentitur cum premitur. Adsunt etiam cum hoc apostemate sitis & appetitus casus. Similiter quoque si in aliquo intestinorum fuerit apostema: locus ventris in quo est tactu sentietur calidissimus. Cum quo sæpe uentris constringi contingit. Cum autem contingit apostema in hepate generari sequitur febris fortissima & sensuum turbatio, & vrinæ constrictio. In matrice quoque cum calidũ fit apostema: febris comitatur acutissima scilicet causon & sensuum perturbatio. Omnes autem febres quæ propter apostemata generantur, remouendæ sunt ex curatione apostematis: quod fit aut minutione uel iunctione emplastri superpositione. Et præter hoc ex curatione quam in proprijs scripsimus capitulis. Febris enim sequitur illud apostema dum est calidum & ardens. Remouetur vero febris, aut cum calor ipsius sedatur: aut cum sanies adunatur.

De febribus quæ ex pestilentia accidunt. Cap. XVI.

FEbribus quę ex aeris corruptione generatur: non videtur in principio multa in esse acuitas neque caliditas cum tangitur ęger. Sunt tamen in occultis corporis partibus & in ipsius profundo magni nocumenti: & sunt deceptoriæ, & uehementis operationis, & sunt febres lentę & tepidę, sed conclusæ. Cum quibus anhelitus & quicquid à corpore ęgreditur valde fœtida sentiuntur. His vero febribus laborantes tribulationem magnam & sitim uehementẽ patiuntur: eorumq; anhelitus augmentatur & fit spissus. Et quorum corporibus cum vomitus & ęgestione res fęda egreditur, & insolita: deinde incipit eis superuenire syncopis, & moriuntur. In hac igitur febre directe incedendum est aquam frigidam dando, & rob ex fructibus acetosis & stypticis: vt est rob quod fit ex granatis, & ex succo vuæ acerbę, & ex piris, & macianis & citri acetositate. Quod si nullum istorum habeatur acetum cum aqua ægris dandum est, & lac acetosum cum farina hordei, atque lac valde acetosum ex quo nutriuntur. Hac præterea laborantes passione: aliquid comedere sunt cogendi. Plures enim ex eis nil sumere volunt. Et mitte eos in domos frigidas, & regendi sunt ex omnibus quæ in capitulo de hectica diximus, excepto quod balneum non sunt ingressuri; neque aquam calidam neque lac recens in potu sunt sumpturi. Domus autem in quibus moraturi sunt cum hoc quod frigidæ sunt, sint uentosæ, & ex aqua & aceto rorentur; patientes uero herbas frigidas & bene redolentes olfaciant. Trocisci quoque de camphora cum rob de citris quotidie dentur, & pectoribus eorum emplastrum ex sandalis & cãphora, & aqua rosata superponatur. Sintque eorum mansiones ex folijs salicis, & vitis, & malorum, & omnium aliarum rerum in quibus est frigiditas, & stipticitas plenæ. Et ex sandalis & camphora suffumigentur, & ex aqua rosata multotiens in die rorentur.

De febribus compositis. Cap. XVII.

PLerunque superueniunt ægro duæ aut tres febres quæ quandoq; sunt vnius generis vt tertiana quãdoque diuersorum vt cum ægro superuenit quartana cũ tertiana; aut phlegmatica cũ ethica. Sæpe etiam una ex eis continua, & alia interpolata, & sæpe accessionum principia vicinantur: ut in una sint hora, & sæpe elongantur. Quapropter ordo periodorum ipsarũ corrumpitur: & accidentia commiscentur: ut cognosci nemine queant nisi ab eo qui cognoscendi species simplicium peritiam adeptus est. Ideoque genus febris non solum ex interpolatione sua sciri debet, sed ex accidentibus ipsam comitantibus quæ sunt eis propria. Contingit .n. duas habẽti tertianas: quotidie interpolatiõnẽ pati. Vnde si hæc nõ cognosceretur nisi ex interpolatione iudicabitur esse phlegmatica. Cui si secũdũ hoc regimen adhibitum fuerit æger interficietur. Quapropter species ex accidentibus quæ sunt

sunt ei propria cognoscenda est: & non ex circuitu eius. Sitque cura quæ huiusmodi adhibetur febri secundum accidentium fortitudinem & debilitatem: & eorum simplicitatem: ac permixtionem. Neque attendatur interpolationis ordo: cum accidentium testimonium ab interpolatione diuersum fuerit: licet .n. cum aliquis duabus infestatur tertianis quotidie à febre lędatur: non tamē curatione quotidianæ ei subueniendum est: sed tertianæ. Adhuc etiam præter supradicta omnino nitendum est: & in cura eius studiose elaborandum. Si autem febris una die accidat: & alia non accidentia tamē quæ tertianæ sunt propria non sint fortia, neque pura: imo debilia, & commixta: non est medicanda cum sola tertianæ cura: immo ipsius curatio temperanda & secundum accidentium declinationem. Vniuersaliter autem dicimus febrium compositarum curationem compositam debere esse: ex curis simplicium: & quod duarū curationum commixtio secundum duarum febrium cōmixtionem fieri debet: plerunque tamen oportet nos studere ut ad vnam febrem curandam intendamus: cum ipsa fuerit magis timēda. Cuius exemplum est: quod si aliquis febrem pateretur quartanam & superueniret ei alia febris propter apostemata in hepate: aut stomaco: aut aliquo ex mēbris in instrumentis anhelitus: dico quod in hoc loco cū hoc accideret: studiose esset attēdendum ad febrem curandam quę taliter accederet propter timorem ipsius magnum: licet in medicina aliquid contineretur quod aliam febrē faceret validiorem. Et si contingeret febrem vna die infestare & alia non: sed accidētia huius tertianæ non apparerent pura neque fortia neque tremor eius esset pungitiuus neque calor cito post ipsum accensus foret: neque sitis multa: neque æstuatio: neque calor febris: neque dolor capitis: neque inanis locutio: neque sudor: sed forent omnia hæc debilia cum comparentur eis quę in pura tertiana videri solēt. Et ponamus etiam quòd præter hęc febris ista prolongaretur: donec ad .xiiij. horas pertingeret: diceremus quod hęc febris non esset curanda puræ tertianæ medicatione: sed huius curatio ex phlegmaticæ febris cura cōmiscenda foret: & deberemus dirigere intentionem nostram ad id quod phlegma atque choleram ab ęgro educere posset. Eiusque nutricatio ac totum regimen secundum hoc essent ordinanda. Nos quidem omnes compositas febres nominare non possumus neque cuiuslibet illarum propriam subijcere curam. Oportet autem vt huius disciplinæ inspector, simpliciū febrium formas & earum curas optime cognoscat. & post compositarum cognitionem bene mensurare: & earum curam ex duarum simplicium curis temperare sciat.

De Variolis & Morbillo. Cap. XVIII.

CVm febris acuta & conclusa pueris præcipue: aut iuuenibus euenire cœperit: fueritque cum ea dorsi dolor & narium pruritus & in somno timor ac capitis grauitas: & oculorū rubedo & in corpore sentitur punctio: sciendum est quod ęgro aut variolę: aut morbillus citissime superuenient. Quapropter si antequam apparere incipiant: medicus ęgrum inueniat minuere eum faciat aut cum ventosis sanguis extrahatur. Minuatur equidem sanguinis multitudo. Consequenter vero trocisci de spodio cum succo granati acetosi in potu tribuantur. Aeger quoque non nutrietur nisi ex ptisana: & hoc in mane & prope nocte fiat. Quia si ipse largiorem appetierit nutricationem: fueritque ipsius virtus debilis: alia nō dentur nisi lentes absque corticibus cum pauco aceto conditæ. Aut sorbitiones quę fiunt ex amilo & zucharo & oleo amigdalino & epulum quod ex oleribus frigidis quę haberi possunt præparatur. Rob quoque quod fit ex fructibus acetosis aut stipticis ad bibendū detur. Venter autem si strictus fuerit: infusiones quottidie in potu sumantur. Ex hoc enim aut omnino prohibebitur pustularum egressio aut si quid egressum fuerit: paruum erit. Si vero ęger à medico non prius fuerit inuētus quàm passio egredi incipiat non erit tunc minuendus neque trocisci de spodio erūt dandi: sed corpus ipsius erit bene cooperiendum: vt sudor prouocetur. Ex hoc enim leuis fiat materia ad exeūdū. Si autem videatur passio dura esse ad egrediendum: & æger videatur esse vehementis nauseę: & cum multa ęstuatione: & accidit ei leuitas in aliquibus horis: apozima de ficubus & vuis passis lentibus absq; corticibus & semine fęniculi & fustibus de lacca in potu sumat: quod hoc modo fit. Cuius prędictorum pugillus vnus sumatur: deinde omnia in aqua coquantur: & colentur quorum apozima multotiens in die sumatur. Aqua prętereà ro. in qua sumac infusum fuerit: aut succus qui ex carnositate granati exprimitur: oculus inquinatizetur. Aquæ ēt frigida cum pauco aceto mixta: in potu tribuatur & gargarismus similiter ex ea fiat. Quod ideo fieri conuenit ne in oculis, aut naribus aut gutture ex ea aliquid egrediatur. Antimonium quoque cum succo coriandri fricetur & in oculis multotiens in die mittatur. Cunque tota passio egressa fuerit & matura, ęger super folia salicis ponendus est ad dormiendum: aut lectus eius ex rosis tritis est puluerizandus, Si quid autem ex prędicta ęgritudine non cito siccatur quod sit magnum: & cum multo humore ex aqua salsa cum cotone imbibatur. Et si fuerit hyemis tempus ligna tamarisci ante ęgrū sunt comburenda. Si vero æstatis tempus fuerit: ex sandalis ex folijs rosarum:

& mirti suffumigatio facie̅da est. Hęc quoq; omnia cum aqua coquenda sunt: in qua ęger si siccitas prædictarum tardata fuerit: mittendu̅ est. Cunque illud quod prediximus beneficatus fuerit & remanserit desuper cortex fędus & habens escaras: ex oleo tepido cum coto multotiens in die inungatur. Cunque omnes cortices ceciderint, & æger ex toto sanus fuerit: sed signa quę remanserint remouenda fuerint ex eis quę in capitulo de remotione signoru̅ prediximus liniatur sępe. Balneo quoq; & regimine quod ad huius cura̅ uidelicet, vtatur. Quia si variolę & morbillus egrediantur modo minuto sanguine: succus duoru̅ granatorum cum trociscis de spodio detur & ex omni regimine quod potest infrigidare regatur. Pullos preterea non comedat nisi postquam omnes cortices qui sunt super loca variolarum remoti fuerint, febris à corpore atque omnis calor separatus fuerit. Su̅mopere etia̅ est cauendum: ne aliquid quod ventrem soluat ęgro postquam variolę aut morbillus apparere cępe rit tribuatur. Quod si vẽter multum solutus fuerit ptisana cum spodio & gummi arabico & bolo armeno atque rosis sicut in capitulo de fluxu ventris prediximus in potu tribuatur. Omnibus vero variolis ille quarum colores sunt violaru̅: & quę sunt paruæ & durę: & non maturantur: deteriores existunt. Morbillusque cuius color est, vt violę color similiter est malus. Si aute̅ variola & morbillus duriter egredi & maturari videantur: neque febris neque ęstuatio sedantur: neq; alleuia̅tur & superuenerint pręter hoc syncopis & cordis tremor: ęger proculdubio moriturus est. Quid si variolaru̅ egressio velox fuerit & maturitas velox, febris quoq; atq; calor seda̅tur: no̅ erit ęgro timendu̅: quia nihil mali inde patietur.

ABIMERON AVENZOAR

DE FEBRIBVS

LIBER.

Quod est de Febribus ephimeris. Cap. I.

DICIT seruus Auenzoar quòd consuetudo est medicorum nominare vnumquemque calorem exeunte̅ à corpore præter naturam, febrem: sciendo, quòd ex febribus quædam fiunt in spiritibus: & cum dico spiritus, intelligo substantiam subtilem, quæ est in corde: quæ quidem substantia in intellectu nostro breuis est ad intelligendum. Sed viuimus donec ipsam habemus: & morimur, quando deus ipsam à nobis vult remouere: & quædam febres oriuntur in humoribus: & aliquę generantur in substantialibus membris. Et nunc incipio ab ea, quæ ortum habet à spiritibus. Et dico quòd hæc febris parte generatur a causis extrinsecis sicut à forti ira, & à superfluis vigilijs: aut ab intenso, & forti labore, & exercitio exie̅s à natura vel ex co̅tractione superfluę moræ in sole, aut ab intensa frigiditate, aut ex balneatione in quibusdam aquis stipticis, sicut in aqua uitrioli, vel aluminis, & suis similibus. Ira autem procreat febrem: eo quòd ab ipsa inflammantur spiritus cordis, & totius corporis: & inde sequitur ephimera, quæ cum recedit à corpore non redit amplius. Et hoc intelligendum est, dummodo humores temperati fuerint, & ęquales in corpore, in quantitate. s. & qualitate: interdum durat per tres dies: & hoc est raro. Et hæc febris dicitur ephimera. si uero humores non fuerint in corpore temperati æquales; sed exeunt ab æqualitate & temperie in quantitate, & qualitate vel substantia: tu̅c ad putridam leuiter poterit deriuari: uel ad aliam speciem febrium: de quibus rememoratus ero cum de putridis pertractabo. Cura autem huius ephimerę quę ab ira procedit est infirmum lętificare donec remoueatur ira: & non subtilies eius regimen multum: & da ei bibere syrupum mitigatiuum & refrænatiuum iræ: sicut est syrupus de buglossa: cuius dosis sit vnc. j. cum vnc. v. aquæ rosaceæ & quiescat absq; excitatione aliqua: & uideas urinam eius. Quia si signa laudabilia in ipsa apparuerit attestantia sanitati: scias quòd liberabitur ab ipsa: ita quòd non redibit: & signum certissimum huius est hypostasis alba pineata & lenis, & ęqualis: ita ꝙ in motu uasis cito ascendit sursum: & cito redit inferius ad suam debitam dispositionem: & in isto signo nu̅quam cognoui errorem temporibus uitæ meæ. quare cum vides hoc certissime scias ꝙ non redibit. Et si cum tali hypostasi vrina fuerit in colore & in substantia similis vrinæ sanorum, adhuc certior esse poteris ꝙ non redibit

bit. In illa etiam quæ fit ex cogitationibus & vigilijs seruabis prædictum regimen præter ꝙ in illa quæ fit ex uigilijs debes infirmum sollicitare, vt dormiat diu: & confert odorare flores nenupharis, & ungere nares eius cum oleo seminum cucurbitarum uel cucumeris: & potus eius sit syrupus violaceus, uel de buglossa: quoniam conferunt: & cum videris signa laudabilia cibabis eum pullis vel carne hœdi lactātis. Et hæc cura sufficit in illa quæ fit ex ira & solicitudinibus & cogitationibus & vigilijs. Ephimera autem quæ fit ex fatigatione & labore indiget maiori cura: quoniam oportet ut ponas eum in tina plena dulcis aquæ tepidæ: ita ꝙ balneetur corpus totum præter caput: & fricetur corpus eius totum in exitu cum interioribus melonum, uel pulpis ipsorum quando sūt bene maturi: & si non reperiuntur melones recipiantur semina eorum & pistentur optime: & cum ipsis fricetur corpus perfecte ut exeant uapores fumosi qui resoluūtur uel resoluti sunt à caliditate febrili: & postquam videris signum certissimum quod tibi iā nominaui, habere debes pro constanti ꝙ non redibit febris amplius: & potus istorum sit sicut potus prædictorum. Et ille etiam qui incurrit ephimerā ex contractione moræ in sole balneetur similiter, & regatur regimine dicto: ꝙ si causa solis habuerit dolorem capitis intensum: infunde caput eius oleo rosaceo aromatizato si tempus, & ætas, & regio, & conplexio consenserint: & infunde sic. conquassetur cum isto oleo tantundem aquæ dulcis: & distilla eam ab alto per cannulam, uel cum aliquo uase habente orificiū strictum: faciēdo quod infirmus sit sedens & taliter super caput distilletur ut spergatur per totum: & in camera ipsius sperge: & suspende folia cannarum, seu arūdinum & vitis, & myrtellę: rorādo optime domum cum aqua, & hoc etiam confert prędictis ephimeris: & cōsidera vrinam: ꝙ si videris in ipsa hypostasim residentē in fundo albam & subtilem & regulatam in omnibus sicut dixi: scias pro certo ꝙ non redibit febris. Sed ille qui cā frigoris patitur ephimerā est balneandus in aqua dulci similiter frigādo eū cum semine melonis: & detur ei omni mane de syrupo squinzabin. vnc. j. cum vnc. iiij. aquæ calidæ: & cibetur pullis si videris quòd in vrina sit hypostasis alba residēs in fundo & continua atque lenis & cæteris bonis dispōnibus regulatā. Sed illi, qui patitur eam causa balneationis in aquis stipticis aperiantur pori ipsius: & hoc ponendo in eum balneo dulcis aqnę tepidę frigando eum cum melonibus vel cum seminibus ipsorum. Et si videris signum laudabile prænominatū in vrina: cibabis eum pullis elixis in tasphea cum modico aceti. Si vero cum ista febre non apparuerit in vrina dicta hypostasis laudabilis: sciat procul dubio quòd redibit febris & transibit ista febris ad aliam speciē febris: & hoc secundū est ꝙ corpus fuerit dispositum & preparatum: quod si hypostasis non residet in fundo: sed est pendens & nigra vel tendit ad rubedinem, innue ei diętam subtilem prohibendo pullos omnino: & rege eum cum pultibus farinę ordei: & cum pane abluto quamuis antiqui nō habuerint istam pro subtili diæta: immo secundum ipsos subtilis dięta erit nihil dare. Et temperata apud ipsos erat dare mellicratum tantū: sed pro certo dico quòd omnes prẹter Hippocratem: tunc tēporis erant idiotę & medicinam penitus ignorantes, sed illud non tamen eis inferebat nocumētum causa consuetudinis. Sed ille qui non est assuetus caueat ne faciat istud regimen.

Quod est de febre cholerica, seu tertiana. Cap. II.

ETiā feci scire ꝙ hæc febris leuiter cōuertitur ad putridam: ꝙ si complexio patientis fuerit simpliciter cholerica febris erit de genere choleræ quæ putrescit in uenis vel extra uenas. Si autem fuerit in uenis erit tertiana continua quæ fit absque rigore & typo aliquo. Et si extra uenas extiterit; erit simpliciter tertiana: quæ quamuis magnam habeat alleuiationem: tamen ex toto nō depuratur perfecte: & cū redit paroxismus mouetur cum acuitate maxima & furore ualido, atque forti: & pro maiori parte non accidit hæc febris nisi iuuenibus & habentibus complexionem calidam & sic. & in æstate: & eius paroxismus durat a vj. horis vsq; ad xij. & permanet tandiu dicta febris quousq; materia seu humor à natura digeratur: & postea expellatur ab ipsa: & scias ꝙ in ista ægritudine non erit salus perfecta: nisi prius in die indicatiua signa digestionis apparuerint sicut in vrina apparet hypostasis alba tali modo. videlicet ꝙ in aliqua die laudabili primo appareat hypostasis pendens in medio vasis, tendens ad rubedinem: & in alia die indicatiua sit dealbata, & in fundo, & cum sic fuerit. s. ꝙ primo in aliquo die indicatiuo incipit hypostasis in medio apparere cum aliqua rubedine: cum ante nullatenus uisa fuisset, & postea in sequenti die cretico vel indicatiuo in fundo reperitur esse cum albedine, certum est atque firmum signum liberationis omnino: cognoscēdo ꝙ dicti dies iudicatiui uel cretici non sūt neque fiunt in omnibus diebus æqualiter: sed sunt secundum ordinem atque decursum secundum quem deus sublimis uoluit eos ordinare. & ego de eis rememoratus ero cū adiutorio Dei.

Quod est de febre quotidiana phlegmatica. Cap. III.

ET potest etiam esse ꝙ dicta febris ephimera cōuertatur ad phlegmaticā secundū præparationem

tionem corporis & suæ complexionis & dispositionis, & hęc febris habet paroxismum in oī die. & eius putredo est ex phlegmate quare longior existit ualde quàm tertiana, & eius paroxismi similiter longiores existunt quàm ipsius tertianæ, & propter humiditatem huius phleg. citius, & facilius recipit putredinem. vnde paroxismi fiunt in omni die, & patiens modicam percipit alleuiationem vel requiem inter unum paroxismum & alium. Consulo ergo vt medicus sit studiosus in dirigendo hunc humorē.s.in subtiliando ipsum & incidendo & diuidendo, & hoc cum syrupo squinzabin composito dādo ei omni die de ipso vnc.ij. cum ista decoctione. Rec. radicis lilii, & radicis fœni. ana pondus vnius denarij: semina melonis & folij poliimontani. ana. partes tres denarij vnius; centaureæ minoris quarta pars aure.j. liquiri. mundatæ ad pondus omnium: cōquassentur quæ sunt conquassanda & ponantur ad ignem cum vnc.x. aquæ, & bulliant lento igne vsque ad consumptionem tertiæ partis, & colentur & cum ista decoc. distempera prędictum syrupum, & propina ei omni mane in ieiunio; cum autem syrupus descenderit de stomaco ciba eum pullo decocto cum aceto, & cū pane bene fermentato. & conuenit cuilibet medico vt faciat scire patienti ꝙ hæc febris est longa ita ꝙ durata. xxj. die vsque ad. xl. & potest peruenire vsque ad. lx. & hoc totum prouenit secundum grossitudinē & viscositatem humoris. Et scias, ꝙ hæc febris multotiens perducit ad hydropisim: quare difficilis curationis atq; grauius existit, & infirmus remanet in periculo grauissimo atque forti.

Quod est de sanguinea febre. Cap. IIII.

ET possibile est ꝙ supradicta ephimera couertatur ad febrem sanguineam: cuius tres sunt species; quia aut incipit à principio sui ascendere, & non cessat sic ascendere usque ad finem, seu usque ad creticam sui determinationem, & alia econtrario, quæ incipit à summo & semper procedit descendendo vsq; ad creticam sui determinationem. & tertia est quæ permanet in uno tenore seu statu usque ad finem. & hæc febris continue & semper affligit usquequo infirmus moritur cum ipsa uel liberatur, & pro maiori parte non accidit hæc febris nisi iuuenibus. Cura huius est flebotomia subtrahendo de sanguine usque ad syncopim: cum scieris pro certo ꝙ febris sit ex sanguine: quoniam si sic certissime fuerit liberabis in una die vel in una hora: aut ante ligationem brachij; cum hac conditione ꝙ patiens sit euacuatus à cholera ante phlebotomiam duas uel tres sellas.

Quod est de melancholica febre. Cap. V.

ET potest etiam esse ꝙ ephimera conuertatur ad melācholicam febrem, & efficitur quartana; quæ est grauioris & difficilioris ac tardioris digestionis quàm quotidiana phlegma. sed ista nō est ita deceptibilis & maliciosa sicut quotidiana; quamuis sicut diximus sit longioris & difficilioris digestionis ipsa quotidiana & pro maiori parte non curatur nisi in æstate, & paroxismi ipsius fiunt de quarto in quartum diem, & duobus diebus est inquiete, & paroxismi huius prolongantur diutius quàm paroxismi hplegmaticę, & hæc febris naturaliter multum prolongatur; quoniam pluries uidi eam incipere in æstate, & non dimittere vsque ad aliam ęstatem, & quandoque prolongatur usque ad duos annos, & interdum plus. & hæc pro maiori parte non accidit nisi senibus, & illis qui utuntur carnes grossas ualde & caseum salitum atque vetus, & qui utuntur comedere carnes arietum magnorum, & hircorum & castratorum, & etiam qui assuescunt comedere pisces magnos & ueteres valde, & carnes salitas quoruncunque generum sint, & oliuas, & melongenas. Et in summa dico ꝙ hæc febris accidit illis in quibus melācholia prædominatur, siue à complexione sua radicali, aut à cibis malis generantibus illum humorem, & cum incipit paroxismus huius uidetur infirmo ꝙ grando cadat super dorsum eius, & incipit cum tussi, & cūm recedit paroxismus remanet mundus omnino longe plusquā in quotidiana; quia in quotidiana non deporatur patiens perfecte nisi post uniuersalem liberationem, & hucusque rememoratus sum, & rememoratus ero de istis simplicibus febribus particulariter, ut per simplices intelligas compositas, cognoscendo tum ꝙ pro maiori parte vix reperiuntur febres ex humore uno simplici; ita ꝙ possis dicere ꝙ ex pura cholera fiat febris; cū sit calida & sicca ualde, & subtilis substantiæ, ꝙ si occidit hoc est in minori parte, sed denominatio fit à maiori; ita ꝙ quando cholera dominatur in aliqua febre, dicitur cholerica; quæ cum putrescit intra uenas facit febrem absque rigore; sed cum æstuatione & calore ualido atq; forti, & cum multa siti. Cum autem putrescit extra uenas fit cum rigore forti, & sudat infirmus in declinatione, & remanet quietus, & duæ hæ febres. s. tertiana continua uel interpolata creticant pro maiori parte à. xiiij. die vsque ad xvij. diem, nisi error superuenerit ab infirmo uel ab alijs. Sciendo tamen ꝙ secundum mixtionem choleræ remittuntur accidentia, & prolongatur febris plus uel minus.

Quod est de febre quæ fit ex cholera uitellina prasina aut æruginosa. Cap. VI.

ET potest etiam fieri febris ex cholera quę in ultima caliditate & siccitate existit cum substātia spissa atque grossa; sicut est cholera vitellina & prasina & ęruginosa. Et potest esse quòd hęc cholera sit admixta phleg. sed denominatur cholerica à dominio; & secundum quòd elongātur à simplicitate & puritate cholerę; secundum illud prolongantur paroxismi, & accidētia sunt quietiora, & ista febris tertiana quando fit ex cholera vitellina quæ est mixta phleg. facit paroxismos lōgiores quàm quæ fit ex simplici cholera atque pura.

Quod est de cura febris tertianæ non puræ quæ fit ex cholera mixta phlegmati. Cap. VII.

CVra huius est potare infirmum cum rebus temperate frigidis & abstersiuis, & his quæ habent prouocare vrinam & sudorem; sicut sunt ista. Rec. semina melonis & cucumeris, & florum camomillæ. an. aur. x. seminis, & lini, & fenu greci, & orobi. an. aur. iij. squināti, sparagi, spicę nardi, masticis, & seminis fęniculi. an. aur. x. conquassentur quæ sunt conquassanda & ponantur in duabus lib. aquæ dulcis, & bulliant vsque ad consumptionem medietatis, & colentur in hac colatura ponantur lib. ij. zuccari, & lib. ij. mellis, & lib. j. aceti, & bulliant internum simul vsque ad spissitudinem syrupi, & de isto dentur infirmo omni mane. unc. ij. cum. vj. unc. aquæ, & ciba eum pullis paruis decoctis in agresto vel cū aceto. Sed febris illa quæ fit ex cholera prasina vel ęruginosa est fraudulēta & deceptibilis multum, & eius accidentia sunt difficillima & perniciosiora atque fraudulentiora, valde accidentibus prædictis quæ fiunt in illa quę fit ex cholera vitellina, & pro maiori parte non euadunt infirmi ab ipsis quin moriātur, & qui euadunt liberantur cum difficultate, & post longum tempus. Et cū inuadit paroxismus huius febris angustiatur patiens multum, & habet inquietudinem magnam cum siti valida atque forti, & habet alienationes uarias atque magnas, & iactat se per lectum huc & illuc, cum instantia vigiliarum, & pulsus patiētis in febre est durus paruus atq; diuersus, & pro maiori parte finis huius est malus, & in maiori parte liberantur, & qui euadunt cū difficultate euadunt & post longum tempus. Et accidentia quæ superueniunt in hac febre sunt pessima & fraudulenta, atque deceptoria, quia vrina talium est pertinens ad viriditatem vel nigredinē, & hypostasis etiam eius est talis, & cum pendet hypostasis talis in medio, moritur patiēs in breui, & quando est in fundo adhuc citius. Quod si in die cretica incipiat apparere vrina nigra absque hypostasi, est signum fortitudinis virtutis expulsiuę. quare bonum est, & signū salutis. Sed hypostasis nigra est mala quia significat lassitudinem virtutis in digerendo hunc humorem; eo quòd quando natura est fortis & boni esse, conuertit hypostasim ad albedinem, & cum deficit natura, color hypostasis fit niger & moritur patiens velociter, si fuerit dicta hypostasis in fundo uasis, & si fuerit pendēs in medio tardatur mors. Et est elōgatio mortis secundum elongatiōnem ipsius hypostasis à fundo.

Quod est de febribus compositis. Cap. VIII.

SCias quòd diuersitas febrium compositarum est secūdum diuersitatem humorum qui adinuicem componuntur, & accidentia etiam ipsarum diuersificantur secundum varietatem dictarum commixtionum, & medicus qui perfecte cognoscit simplices, ex ipsis sciet & cognoscet compositas.

Quod est de signis febris tertianæ. Cap. IX.

FEbris aūt tertianæ signa sunt; calor ęstuosus & fortis & sitis intensa cū instantia vigiliarū & uigilationes, quæ cū est intra vasa, est continua & absq; rigore. Sed cum est extra uasa, fit cū forti rigore, & hoc ideo quia cholera spargitur exterius ad membra sensibilia, & mordicat ea, & accidit ei sicut illi cui spargitur subito aqua calida super eam qui contrahitur & patitur rigorem, & sicut accidit vulnerato quando percutitur super idē vulnus, & paroxismi istius sūt breues & inuadunt de tertio in tertium.

Quod est de signis febris sanguineæ. Cap. X.

MOdus uero sanguineæ febris est, quia contīnue affligitur, & patitur sitim & vigilias, & habet perturbationem mentis. Sed vapor qui procedit ab hac febre non est intantum mordax sicut ille qui exit à tertiana.

Quod est de signis febris quotidianæ. Cap. XI.

SIgna autem quotidianæ sunt; quia ē absque rigore, sed habet frigus & specialiter extrema infrigidantur ualde, & habet alices & oscitatiōnes, & lachymantur oculi eorum, & interdum patiuntur syncopim propter reuocationem & constrictionem caloris naturalis ad interiora corporis. Et paroxismi huius sunt longiores prędictis febribus, & corrumpitur seu destruitur appetitus stomachi eorum, & sunt absque forti sitī, & pulsus non est durus neque multum diuersus uel uariabilis, neque tantæ uelocitatis sicut pulsus cholericæ, & urina eorum est spissa, &

non depuratur perfecte inter unum paroxismum & alium.

Quod est de signis febris quartanæ. Cap. XII.

SIgna autem quartanæ sunt hæc scilicet frigus magnum cum oripilatione, & uidetur patiēti quòd grando cadat super eum undique, & paroxismi istius sunt longiores quàm quotidianę; sed depurantur perfecte magis quàm quotidiana, & omnes isti humores diuersificantur & uariantur & secundum diuersitatem suarum specierum; eo quia plures sunt species cholerę, & plures similiter sunt species phlegmatis, & melācholiæ ēt & sanguinis. Et non rememoratus sum hæc nisi signa simplicium febrium in quibus nulla est admixtio alterius humoris; quamquis uix reperiantur omnino simplices atque purę sine aliqua admixtione in rei ueritate, sed intellectu solo apprehenduntur. Cum autem perfecte cognoueris simplies febres & signa earum; ex ipsis habebis notitiam compositarum & suorum accidentium. Etiam superius commemoraui & sufficienter declaraui curam uniuscuiusque humoris. Cum autem uidebis febrem compositam ex duobus humoribus; compone medicinam secundum illam commixtionem: agendo plus contra humorem prædominantem. Et cum sic feceris habebis consuetudinem inde, & erit tibi leue curare has febres & ægritudinem.

Quod est de febre hectica & signis & cura eius. Cap. XIII.

ET est adhuc alia spēs quæ dicitur hęctica, & hęc pro maiori parte nō accidit nisi post alias febres chronicas quę debilitant corpora & exiccant humiditates, & inde corpus acquirit siccitatem & caliditatem, & ista febris proprie fit in radicalibus membris, & pro maiori parte fit post ephimeram, & hoc quādo corpus præparatum est ipsam recipere & maxime cor. Et hæc febris permanet, & generatur in radicalibus membris propter siccitatē eorum; sicut ignis permanet & reseruatur in rebus siccis multum, quoniam uidemus quòd lapis calcis quando tangitur sentitur frigidus, & cum tangitur ab aqua incenditur, & ardescit ardore ualido atque forti: ita quòd manifestissime percipitur & sentitur. Et sic est de illo qui patitur hanc febrem; quia cum tangitur corpus eius sentitur esse calidum non forti calore, & cum cibatur sive illa cibaria sint calida seu frigida; post duas horas uel tres inflāmatur corpus eius totum, & anhelitus eius fit frequens & magnus, & pulsus eorum est durus & tensus: & remanet in hac dispositione usque ad complementum tertiæ digestionis: & postea paulatine diminuitur dicta inflammatio atque calor. Et hæc febris in principio sui leuis est ad curandum. Et cura eius est ponere infirmum in balneo dulcis aquæ tepidæ pluries in die. Et da ei quolibet mane in diluculo de lacte capręrecenter mulcto: & sit capra parua quæ generet multum lac, & moretur capra prope lectum patientis, ita ut incontinenti post mulctionem ipsum recipiat ne corrumpatur ab aere, & mala inde fiat digestio. Et istud fieri debet tam in calido aere quàm in frigido, eo quòd lac uelociter corrumpitur & alteratur, & cum est corruptum non facit laudabile nutrimentum. Et incipiat bibere de isto ab. unc. j. & gradatim ascendat usque ad lib. v. quia, si inciperes dare quantitatem magnam in principio coagularetur in stomaco, & inde mala & corrupta fieret digestio. & quod hoc habet remouere est, ut ponatur aliquid mellis dispumati in fūdo vasis, & super illud mūgatur lac, & misceatur simul & propinetur infirmo secundum mensuram & ordinem supradictum & post potum lactis non comedat aliquid omnino donec digeratur. Facta autem digestione si uis iterum dare sibi de lacte ad comedendum da, & si non est assuetus ciba eum pane frumenti bene fermentati, & carnibus assuetis, tamen omni mane da ei lac secundum ordinem dictum, & carnes eius sint gallinæ elixæ & præparatæ in tasphea. Et omni hora quando stomachus est uacuus à cibis pone eum in tina aquę dulcis tepidæ, & post exitum cibabis eum, & sic remouebitur febris cum adiutorio Dei. Et scias quòd hæctica habet tres gradus: primus est facilis curationis, eo quòd nondum finita est humiditas in radicalibus membris. Gradus autem secundus est quando calor profundatus est in humiditate rorida, quæ imbibita est in radicalibus membris, & hoc etiam bene curatur, si perfecte regitur. Et gradus tertius est, quando calor profundatus est in ipsis radicalibus membris. & hoc postquam humiditas eorum ex toto est consumpta atque finita, & hoc ex toto est impossibile ad curandum. Sciendo similiter ꝙ quilibet ex istis gradibus habet alios gradus ita quòd aliqui sunt qui citissime curantur, & quibusdam eorum prolongatur sanitas plus vel minus, & sic etiam aliqui cito moriuntur, & quibusdam eorum mors dilatatur & prolongatur. Testiculi autem gallorū qui impinguati sunt ex lacte sunt optimi in hac passione, & etiam qui nō sunt impinguati ex ipso sunt satis boni. Potest autem esset quòd hęc febris hęctica coniūgatur alteri febri, cuius cognitio est difficilis ualde nisi illi qui assuetus est ualde & longo tempore experimentatus, quoniam possibile est quod hęctica coniungatur febribus cholericis & phlegmaticis & sāguineis, & etiam melancholicis. Et siquis quęsierit dicēs quomodo hoc esse potest: quod hęctica

cum

cum sit calida & sicca iungatur febribus sanguineis & phlegmaticis quæ sunt humidæ. Respon. quòd ex membris quædam sunt siccæ complexionis, & quædam humidæ, & aliqua frigida & aliqua calida, & etiam in uno singulari membro quamuis sit calidæ & siccæ complexionis est possibile, ꝙ in eodem commoretur humor frigidus & humidus, sicut apparet, & manifeste reperitur in stomaco & in uulua: quia cum sint in aliquibus calidæ & siccæ complexionis coadunatur in ipsis phlegma, quod est frigidum & humidum, & potest similiter esse econtrario .s. ꝙ aliqua mẽbra sint frigidæ & humidę complexionis, & in ipsis reperiatur cholera quę est calidę, & siccæ complexionis. Et ex febribus sicut dixi quædam sunt quæ fiunt in spiritibus quę dicuntur ephimeræ, & quædam putridæ, quarum species sunt quatuor .s. ꝙ aliquæ fiunt ex cholera, & aliquæ ex phlegmatæ, quædam ex sanguine, & aliæ ex melancholia. Et componuntur etiam hæ febres interdum adinuicem diuersis compositionibus. uidelicet. ꝙ cholerica potest componi cum sanguinea & cum melancholica, & aliquando cum phlegmatica. & est possibile ꝙ compositio fiat ex uno eodem humore .s. ꝙ cholera fiat & sit putrefacta intra uenas & extra, & sic erit continua & interpolata ex eodẽ humore. & potest esse ꝙ cholera sit putrefacta ĩtra uenas & phlegma extra uel ecõtrario. & possibile est ꝙ in oĩbus istis cõpõnibus paroxismi iungãtur simul, vel incipiãt simul: quare accidentia sunt confusa & mista adinuicem: unde sunt difficilis cognitionis ualde, & non potest haberi ista cognitio absque studio & labore uehementi cum magna præuisione, quoniam graue est & difficilis res valde cognoscere compositionem interpolatę cum interpolata, & compositionem continuæ cum interpolata, & etiam quando sunt ex diuersis humoribus & componitur interpolata cum interpolata, uel interpolata cum continua, & propter hoc ad cognoscendum ista indigemus studio magno cum præuisione & solicitudine uehementi. & hac de causa non possunt perfecte scribi in libro, & est possibile etiam ut componantur duæ febres ex uno humore, ita ꝙ interpolata erit multę putredinis extra uasa, & continua paucæ putredinis intra uasa, & aliquando reperitur ꝙ ambæ sunt magnæ ualde, uel ecõtrario .s. ꝙ ambæ sunt paruæ multum, & commiscentur paroxismi adinuicem, ita ꝙ unus subintrat alteri, & commiscentur simul accidentia, & erunt hæ febres, aut omnes magnæ uel omnes paruæ, uel aliquæ magnæ & aliæ paruæ. Et cum dico magnam uel paruam, intellige per magnam multã quãtitatem putredinis, & per paruam modicam quantitatem eiusdem. Et est possibile ꝙ cholera quæ est materia febris sit grossæ substantiæ & phlegma, subtilis substantiæ, uel ꝙ melancholia sit subtilis substãtiæ & sanguis grossæ. Ergo cõsiderandi sunt paroxismi & eorum cursus, & considera iterum quomodo componuntur interpolatæ cum continuis unius speciei uel diuersarum specierum, & quomodo cõponuntur magnæ cum paruis, uel econtrario interpolatæ & continuæ, & cogita similiter ꝙ una febris potest componi cum duabus uel cum pluribus. Et est possibile iterum ꝙ aliquis humor putrefit extra uasa, & cum hoc habebit pleuresim ac peripleumoniam, aut apostema in diaphragmate quare paroxismi adinuicem componuntur, & unus alteri subintrat, & propter hoc cognoscere ista difficile est ualde, nisi illis qui multum assueti sunt in his. Sed illi qui non sunt assueti & per longum tempus approbati nunquam ad istam cognitionem poterunt peruenire. Qua de causa medici multum reperiuntur errare in his. Ergo medicus primo studere debet diligenter in cognoscendo febres simplices. Et postea attendere det solicite si una ex cõpositionibus est cum aliqua ipsarũ febriũ uel plures ex cõpõnibus. Quod si sic studiose & attente studuerit leuiter ad cognitionẽ dictarum cõpositionum poterit peruenire, & quanto febris fuerit simplicior tanto dies indicatiua & cretica erit facilioris cognitionis, & quanto fuerit magis mista tanto dies indicatiui & cretici erunt magis confusi & difficilioris notionis. Et ego intendo nunc rememorare de diebus indicatiuis & creticis postquam dixero hunc sermonem super febres. Esto certus quòd multæ febres fiũt propter debilitatem virtutis & stultitiam medici, & hoc quando medici cõsentiunt eis comedere plura cibaria quàm virtus eorum sufficiens sit coquere & digerere, & hac de cã fiunt febres; quare necesse est vt proponantur eis cibaria ad pondus donec febris ex toto remoueatur: nec post recessum febris incontinenti debes addere in cibis: sed expectare debes usquequo transeant .v. dies & tunc addere debes pondus aure. de cibis, & sic gradatim ascendere debes donec fuerit recuperatus, & si sic non feceris recidiuabit ęgritudo. cognoscendo quòd oẽs species carnium febricitantibus citissime cõuertuntur ad putredinem. Et est impossibile ꝙ post crisim aliquid putredinis non remaneat in aliqua parte alicuius membri quæ potest uigorari & augeri ex regimine malo uel inconueniẽti. Et si regitur sicut dẽt ordinate: natura confortabitur & vigorabitur donec ipsam consumet, & perfectissime expellet. Completus est tractatus de febribus cum laude Dei, secundum quòd mihi sufficiens esse videtur.

AVERROIS
DE FEBRIBVS
LIBER.

Quod est de signis Febris ephimeræ. Cap. I.

NCIPIEMVS à mala cōplexione vniuersaliter totum corpus ambiente quæ febris nuncupatur & incipiemus à febre diei. Et dicimus ꝙ ipsam semper præcedit aliqua ex extrinsecis causis efficientibus: excepto ꝙ hæc in ipsa nō est ex signis propriis, quod est, quia cum feb. diei semper hoc inuenitur. Sed non conuertitur, vt semper talibus causis stantibus necessario febris adsit. Et propterea instandū est vt signa propria cognoscamus & etiā communia ad credulitatem fortificandam adducamus, & etiam quia valent ad contrarium remouendum. Et huius febris signa propria sunt duo. Vnum est quod pulsus in hac febre varius non est, quod est quia varietas nō fit in putridis febribus; nisi propter humorum multitudinem aut malitiam. Secundum est quòd vrina suum naturale sedimen non mutat, quia in hac feb. vrina non mutat nisi colorē, & hypostasis non egreditur à solito, nisi propter humorum putredinē. Et ob hoc necesse est vt in hac febre hypostasis à solito non mutetur, & ex significationibus aliquando erit vt in hac febre accidentia fortia nō sint, & est lenis caloris non inflammātis & vt plurimum semel accidit vel forte ter aduenire potest, & dicitur quòd quando patiens intrat balneum & horripilationem non sentit quòd tunc est ephimera. Et hæc sufficiunt significationes in febre diei.

Quod est de febribus putridis & de earum signis. Cap. II.

ET dicamus de putridis: harum febrium vniuersaliter duæ sunt species; vna in omnibus uenis fit, & alia fit in humoribus digestionis mēbrorū. Et differentia, quę est in his duabus speciebus talis existit, quòd est, quia febris quæ fit ex materia existente intra uenas; interpolationem non habet neque typum: quamuis paroxismus aliquādo plus fortificetur alijs diei temporibus: Sed febres quarum materia est extra venas habent interpolationem circuitus & typos. Et causa propter quā habent circuitus est, quia humor qui putrefieri debet non putrefit simul & semel, quod est. quia in eo præparatio putrefactionis non est cōpleta, sed paulatine in putrefactione procedit, & hic sequitur modus ordinationis, quod est. quia hæc operatio secundum aliquem modum est naturalis, quod est, quia natura in hoc regimen habet, eo ꝙ est putrefactio cūm digestione, & propterea uarietas ordinationis in circuitibus signū est malum, & non est hæc operatio attribuenda calori putredinali simpliciter, sed calori naturali, eo quod in materia non naturali operatur sicut in multis uiis naturæ reperitur. Et rationes Galeni quibus conatur attribuere ordinem circuituum substantialiter calori putredinali hic infranguntur, & nostras radices naturales non sequuntur quæ super philosophiam & metaphysicam inscribuntur, & qui illas non intelligit hoc non confitebitur. Et propterea mea sententia penitus est ꝙ natura istos circuitus cum calore intrinseco operatur, quamuis superuenerit huic calori aliquid extra naturam in quantitate aut qualitate, in eo ꝙ est agēs in materia non naturali, uidelicet in humore ægritudinem faciente. Et accidens ꝙ cum humore aduenit est simile in hoc accidenti quod ei aduenit cum cibo, quod est. quia incontinenti sumpto cibo infrigidamur. Et non est inter hæc duo differentia nisi quòd accidens quod aduenit propter cibum est naturale: quia cibus est naturalis: sed quod aduenit cum humore est prę ter naturam: quia calor cūm materię primo obuiat sepelitur, & postmodum assumit victoriam super ipsam, & augmentando ad suum reuertitur esse quando ipsius digestio fuerit perfecta. Et iam bene exposuimus omnia in tractatu quē fecimus super libro de febribus Gal. Et illę ordinationes circuituum diuersificantur secundū naturam humorum, & quantitatis facientis febrem secundum ꝙ infra dicemus. Et causa quare febres quæ sunt intra venas interpolationem non habent: est quia quando in partem humoris putridi calor accenditur non potest ipsum natura dissoluere: donec alia particula accēdatur. & hoc propter solidationem uasorum contingit & propter eādem causam etiam typus non fit:

& etiam quia illud quod ex eo dissoluitur à mẽbris sensibilibus non sentitur. Sed putrefactio quę in humore fit qui extra uenas est: huic contraria existit propter euaporationem quæ per porositatem membrorum fit, & propterea sunt in istis circuitibus typi propter sparsionem humoris pungitiui super membra sensibilia aut humoris uentosi: propterea quia typus magis appropriandus est humori mobili uentoso quàm fixo. Et signa proprialfebrium putridarum sunt duo. unum est ꝙ urina in principio hypostasim non habet: propterea quia calor est impeditus propter humoris digestionẽ, aliud est quia pulsus est uarius & diuersus. Item alia sunt signa istarum febrium à signis significátibus duas species repletionis: hoc est secundum uasa & secundum uirtutem. Ista sunt propria signa uniuersalitatis febrium putridarum.

Quod est de signis febris cholericæ. Cap. III.

SEd signa propria unicuique febr. sunt hæc, Scias ꝙ signa febr. quæ fit ab humore extra uenas, & in febre cholerica sunt typus fortis pungitiuus. Et pulsus in principio istius feb. est par nus rarus, & debilis, & hoc est propter humorem qui calorem obruit naturalem, & propterea refrigeratur corpus in principio paroxismorum: ex eo ꝙ calor naturalis ab humore opprimitur putrido. Et quando calor extraneus generatus in humore putrido calori naturali admiscetur: tūc crescit & per totum corpus augmentatur, & propter hoc pulsus in eodem statu non permanet: sed propter caloris crementum crescit & fortificatur. Et urina in hac fe. pro maiori parte est ignea, & patiẽs penitus affligitur siti, & aliquando his iungitur amaritudo oris. Et dicitur quòd quando hęc feb. dicitur pura ꝙ ipsius paroxismi ad plus usque ad duodecim horas pręlongantur. & circuitus huius febris est tertianus, sed tamen non conuertitur, quia non est necessarium ꝙ omnes febres quę habent circuitum hunc sint de cholera. Sed possibile est ut sint duæ quartanæ aut duę quintanæ, & hoc non accidit nisi in principio ęgritudinum. Ista sunt signa propria huius feb. & aliquando significationes istę rebus communibus fortificantur. hoc est quia complexio, aer, ætas, & aliud regimen huic humori comparantur. Et aer cum hoc humore comparationem habet modis duobus, unum est secundum suum tempus naturale, ut est æstas quæ est calida & sicca, alius est quando egreditur suum cursum naturalem ad caliditatem & siccitatem, quamuis tempus per sui naturam debeat esse frigidum. Sed febres quæ paroxismos non habent istis communicant exceptis circuitibus & typo. Et in hoc genere ingreditur febris quę causon nuncupatur cuius materia intra venas est, & maxime circa os stomachi, & hepar posita est, propterea in hac fe. non est rigor. Et sitis fortis huius febr. proprium signum est. Et peior specierum causonis est illa quæ fit à cholera zinaria aut prasina. Et illius paroxismus longus est propter inobedientiam humoris illius ad digestionem recipiendam.

Quod est de signis febris phlegmaticæ. Cap. IIII.

ACcidentia magis propria huius febris sunt, quia in principio extrema infrigidantur & est tempus frigoris longum, sed paulatim inualescit. Et quando incipit calor apparere redit frigus & fortificatur super eum. Et tempus paroxismi istius febr. xviij. occupat horas, & calor istius febris non est mordicatiuus nec furiosus, & propterea primitus tactui non manifestatur. Et huius febris pulsus rarior & minor est pulsu febris tertianæ in qu olibet. iiij. suorum temporum. Et urina in hac febre est subtilis & alba, aut spissa & obscura, & si calor putredinalis est fortis, & phlegma purū non est, tunc possibile est ut urina sit rubea, & palpebræ patientis tumidæ erunt. Et in pluribus horum patientium os stomachi est frigidum. & si uomitus eueniet phlegmaticum euomẽt. Et aduentus ipsius paroxismi omnī die signum proprium non est, quia duę tertianę hunc eundem faciunt paroxismum. Paroxismus longus est propter ipsius humoris tarditatem, & paroxismi ipsius plus continuantur quàm choleræ paroxismi, quia iste humor putrefactioni magis est appropriatus. Et adhuc propter longitudinem paroxismi aduenit humori non corrupto pręparatio putrefactionis propter longam moram caloris extranei in corpore diu permanentis, & hoc propterea accidit, quia calor febris huius est temperatus & subiectum habet humiditatis. Sed in febri cholerica quia calor extraneus cum ea accensus cito transit non est tempus præparans ad putredinem in parte non putrefacta & uniuersaliter in hac febre calor intrinsecus est ualde sepultus, hæc enim est causa ad plus continuandos in hac febre paroxismos. Et deterior harum febrium est illa quæ ex phlegmate fit uitreo. Et similiter etiam aliquando cognoscitur hæc febris, aere, ętate, & consuetudine & complexione, quia hęc comparationem habent cum humore hanc faciente febrem.

Quod est de signis febris quartanæ.
Cap. V.

HAec incipit cum frigore graui, ita quòd tūc accidit patienti stridor dentium. Et patiens tunc sentit membrorum confractionem, & hoc fit propter frigiditatem ipsius humoris & grauitatem. Et pulsus istius febris est tardus, rarus, & paruus, plusquam fit in phlegmatica, hoc dico in principio paroxismi. & dicitur quòd in augmento maior est quàm in phlegmatica, quia calor in hac febre manifestatur & febris fortis existit. Et colores urinę in hac fe. uariantur, nam aliquando est alba & subtilis ad uiriditatem declinans, & aliquando nigra & grossa ad rubedinem declinans, & ut plurimum hęc febris aliquas sequitur febres. Et tempus huius febris est longum, & tempus reuolutionis ipsius est dimittens duos dies, & inualescit tertium. Et quartanæ circuitus est quasi sicut proprium signum in hac febre, propterea quia non inuenitur talis circuitus in aliqua alia febre simplici uel composita. Et maior pars hanc patientium sunt splenetici. Et fortificatur significatio in hac à rebus communibus secundum quòd in alijs dictum est, ut ab aere & ab ætatibus, & à complexione, & à signis significantibus dominium istorum humorum.

Quod est de signis feb. quæ in arabico nominatur michabecba, & est sanguinea.
Cap. VI.

HAec febris typum non habet, eò quòd sanguis eam faciens est in uenis, excepto si fieret propter apostema nominatum phlegmō, quod in aliquo membrorum principalium esset generatum, sicut in hepate & etiam diaphragmate, quia tunc in hac febre essent paroxismi tertianarij similes choleræ paroxismis, quia sanguis quando supercalescit ad naturam declinat choleræ, & propterea in hac febre non est differentia inter febr. cholericam quę habet materiam intra uenas & istam nisi in magis & minus, quia non potest in corpore fieri febris de cholera pura solum, quia talis febris de cholera de necessitate mortifera esset, quod est, quia cholera non est apta recipere aliquam digestionem, nisi in hoc quòd cum sanguine est admixta, aut cum materia qua nutriuntur membra radicalia, hoc est sanguis dealbatus. Et signa quæ significant hanc febrem sunt signa dominium sanguinis significantia, & iam nos narrauimus ipsa. Et pulsus hanc patiētis est in ultimo magnitudinis & fortitudinis. Vrina est rubea & grossa. & suspiria, & inquietudines sunt propria in hac ægritudine & in cholera. Excepto quòd in ægritudine illa fortiora existunt. Et alienatio mentis propria est in febribus acutis. Et uerba Galeni uaria sunt in hac febre, quia aliquando dicit quòd est cholerica continua, & aliquando dicit quòd est aliud à cholerica, & ꝙ non debet attribui cholericæ, nisi quia non habet putrefactionem perfectam, quia natura istius febris est media inter febrem diei & febrem putridam, & sententiam meam tu iam nouisti. Item febris ista non habet nisi unum periodum, & in illo aut soluitur aut occidit. Et aliquando incipit lenta & semper ad ultimum fortitudinis crescit, & aliquando est contrarium, & aliquando in uno permanet statu, & causa huius paroxismi alias per alios multotiens dicta est. Ista sunt signa cognitionis febriū simplicium, & qui simplices cognouerit, compositas cognoscere poterit. & ista exempla non fuerunt data nisi per modum similitudinis, quia raro inueniuntur. Et adhuc quia maior pars accidentium quæ in his febribus tibi narraui non uerificantur nisi in febribus quę sunt de materia humorum naturalibus propinquorum: uerbi gratia quia paroxismus febris cholericæ maior. 12. occupat horas, quando cholera naturalis est putrefacta. Sed quādo uitellina aut zinaria putrescit, tūc logior erit paroxismus, & accidentia erunt pessima, & pauci euadunt & maxime ex zinaria, eo quod aptitudinem digestionis non habet, quod est, quia quandocunque humor adeo contrarius est ut complexio corporis non possit agere digerendo super eum, tunc febris deteriorem exitum habet, & quandocunque potentiæ propinquior est, tunc febris salubrior est.

Quod est de compositione febrium.
Cap. VII.

ET scias quòd compositio febris est à causa locali, aut à causa materiali. Item causæ materiales tres habent modos. Vnus est quando duo miscentur humores, & tunc materia febris fit inter illos duos humores simplices qui singulas possunt facere febres, & etiam accidentia tunc ex his mixta erunt. Item alius modus est ut una fit putrida, & alia hæctica. Tertius modus est ut unus modus faciens febrem sit cum apostemate & alius sine. Et aliquando componuntur duæ febres & miscentur earum paroxismi absque eo quòd materię misceantur, & hoc propter causas locales accidit, sicut possibile esset ut una esset intra uenas, & alia esset extra, & in hoc genere locatur feb. quæ emitriteus nuncupatur. Et aliquando humores febrem facientes erunt uicini, sed non mixti. Et possibile est etiam ut omnes istæ species adinuicem componantur. Et etiā potest unus modus cōpositionis dici ut secū dū magnitudinē & paruitatē secundū fortitudinem

nem

nem & debilitatem, hoc est ut causarum efficientium una sit fortis, alia debilis.

Quod est de signis febris hacticæ.
Cap. VIII.

HAec febris tres habet secundũ quod ab alijs dicitur, & accidentia in hac secundum plus & minus diuersantur, & accidentia eius occulta sunt in principio, & quandocunque uidebis corpus cum calore continuo lento vltra dies tres: quando non in corpore incipit manifestari: tunc vni lentę continuæ assimilatur. Et si patiens eam quasi non sentit: nec habet putridarum febrium significationem opinandum est ipsam esse hęcticam. Itẽ post horas tres ab assumptione cibi patientis pulsum considerare debes, & caloris quantitatem, & si calorem inueneris augmentatum, & pulsum uelocem: aut in aliqua dimensione magnificatũ: tunc istam febrem hæcticam iudicabis: quod est propterea quia membra malam complexionem acquirunt calidam: de natura nutribilis est sibi nutriens assimilare, necesse est ut cibus corpori adueniens calorem extraneum debeat adipisci: quamuis cibus ille frigidus sit aut non, & propterea tunc febris fortificatur, & accidentia augmentãtur, quod in putridis non conuenit, propterea quia calor extraneus in illis radicaliter non est fixus in membris quæ in cibum agere debent. Et causæ quæ ab alijs medicis dantur accidentales sunt sicut fabulæ cantatorum, quia dicunt quod cibus in talibus patientibus & corporibus est secundum similitudinem aquę super calcem proiectæ: quia imposibile est ut uirtus nutribilis à nutriente tantum sit elongata ut ipsum eidem sit contrarium. Sicut aqua calci. reperitur enim quod vnumquodque istorum alteram corrumpit. Et raro hæc febris accidit nisi post alias febres sicut post ephimeram in corporibus ad hanc paratis aut post aliquando ex febribus putridis. Et quã do fortificatur hæc febris marcescit corpus infirmi & siccatur pellis eius, & deformatur facies & profundantur oculi. Et cum uenerit ad vltimum gradũ hæcticæ uidebis oculos eius quasi aspersos cinere sicut uidetur in oculis corũ qui tangunt puluerem & contrahuntur palpebrę inferius sicut accidit patienti subeth & pellis frontis est tensa & sicca quasi corium præparatum, & tempora habet tensa: auriculę & palpebræ citrini fiunt coloris. Et pellis myrach uentris fit sicca & rugosa, & pulsus eius est tensus sicut chorda, uelox, & debilis, & urina est oleagina. Alia uero signa istius febris manifesta sunt & in libris spicatorum plene enarrata. unde non est necessarium ea reiterare.

Quod est de cura febris ephimeræ in generali.
Cap. IX.

ET dicimus, quod intentio medicationis in illa duę res existunt: una ad remouendum calidã, & sic. malam complexionẽ, quę est in ipsius substantia, & hoc fieri debet infrigidando, & humectando. Et alia, ut causæ extrinsecæ febrem facienti resistatur: ob hoc quia hęc fe. nihil aliud est, nisi mala complexio non materialis, quæ ut plus à causis extrinsecis causatur. Et mensura infrigidationis, & humectationis in hac fe. est secundum mensuram rerum particularium, sicut est complexio, aer, ætas, consuetudo, & regio, & causæ ipsam facientes. Et scias, quod refrigeratio in febribus per se, & per accidens fit. per se sicut per medicinas, & cibos frigidos, per accidens uero, sicut balneari in aqua calida, aut tepida, & maxime in hac feb. fit, eo quod per ipsam in spiritualibus vapores dissoluntur, qui nisi resoluerentur, corpus nimis inflammaretur, & fortasse ad putridam conuerteretur, & propter hoc balneum est omnibus cura vniuersalis. Sed inter aquam existit diuersificatio secundum diuersitatem causarum facientium feb. & hæc fe. secundum plurimum accidit propter cutis densationem, quod pluries accidit propter frigus, aut propter in aquis stipticis balneationem, aut propter necessariam balnei negligentiam, aut propter totius corporis siccitatem, sicut illis accidit qui in aere calidissimo degunt. Et uere plurimum hęc feb. accidit habentibus complexionem calidam, & siccam.

Quod est de cura febris ephimeræ in speciali.
Cap. X.

ET de hac prima loqui uolumus, & postea de complexione ca. & hu. & ultimo de cal. solum. Et dicimus, quòd quando accidit propter cutis inspissationem, aut propter aquarum stipticarum balneationem medicatio per contrarium illis erit balneatio in calida, aut tepida aqua post declinationem paroxismi, & fricatio utilis existit in exitu balnei cum oleo tepido, in quo nulla stipticitas reperiatur, non est necessarium balneum reiterare vltra semel, sicut Galen. faciebat, qui infirmum faciebat intrare bis, & ter, eo quòd hoc regimen non conuenit, nisi hominibus assuetis multum balneari, sed embrocatio post balneum cum aqua frigida, ut mihi uidetur iterata cõclusionẽ faceret pororũ, nisi pori nimium forent aperti, aut corpus esset nimis calefactum. Et melior cibus, qui post balneum est propinandus si erit complexionis calidæ, & siccæ, & tempus fuerit ca. est ptisana hordei, eo quòd infrigidat, & humectat,

& adiuuat ad expellendum superfluitates per omnes suas uias, & post huius digestionem dandi sunt pisces petrosi, carnes perdicum, & similium. Et si alium fecerit paroxismum, balneum, & dietam hanc reiterare debes. Et aliquando propter nimiam tristitiam, & multam iram fit, & propter multam in sole moram. Et quæ propter iram accidit, maiori indiget refrigeratione quàm illa, quæ propter vigilias, aut propter tristitiam prouenit, & nulla istarum indiget fricatione: sed balneo solum. Et quæ propter uigilias, & tristitiã fit, maiori indiget humectatione somno, & gaudio. Et quę propter moram plurimam in sole accidit, indiget refrigeratione, & vt longam in aqua calida contrahat moram, & facta fricatione cum oleis frigidis, & inũgatur cum oleo uiol. & similibus. Et quando propter multam accidit frigiditatem, balneum intret calidum, & balnei calidus aer utilior existit balneo aquæ. Et cibi temperati esse debent aut ad caliditatem declinantes, ut turtures, coturnices, & similes, & aqua mellis ualde utilis est, caput vero talium oleo ro. inungatur, & alijs actu calidis: quem ad modum alijs frigidis in actu inungi debent. Et scias, quod vniuersalis medicina omnibus patientibus ephimeram existit balneum exceptis patientibus reuma propter frigus. Et in ephimera ab apostematibus inguinum, aut subascellarum causata, & si causa reumatis calida fuerit, dicit Galen. ꝙ balneum intrare debet, & hoc nõ dicit, nisi quia sufficiens est in humorum subtilium digestione, sed grossos disperget per totum corpus, nec balneari debet nisi post digestionis complementum. Et vina aquosa alba aromatica omnibus istis vtilia sunt si bibere assueti fuerint, ita ꝙ post digestionem bibantur. nam plura habent iuuamenta, quàm aqua, nã uinum natationem cibi in stomacho vetat, ventositatem resoluit, urinam prouocat, & sudorem, animam lætificat, & adiuuat naturam ad expellendum superfluitates quãdo patientes hanc feb. debilitatem incurrunt digestionis, & maxime habentes ipsam ex vigilia uel tristitia. Sed quæ à fessitudine est, tantum in sua curatione indiget diæta uersus frigiditatem tendente, & ut cibetur quantitate tali, quæ nauseam non inducat. Sed illi, qui hanc febrem patitur ex fame propinanda sunt cibaria, ualde, & cito digestibilia, tendentia ad frigiditatem, & humiditatem, & propter hoc si cibaueris tales in principio paroxismi, nõ febricitabunt. Sed si propter cutis fuerit constrictionem, in primis tribus diebus erit sufficiens fricatio, sicut cum semine melonum, milij, aut hordei farina, aut fabæ uel orobi, & quæ appropriantur, propina sicut squinzibin cum aqua ireos, & capill. uene. & uiol. & si hæc sufficere non uidentur, & feb. tertium transierit diem, aut tu arbitratus fueris à principio, ut tanta fuerit in corpore repletio, ut propter fricationem, & apertionem sine uniuersali euacuatione ægrum lædere posses, ob hoc quia tale medicamen in corporibus plenis plus oppilat, quàm aperiat, tunc medicatio talium media inter ephimeram & putridam esse debet. hoc est in phlebotomia, & corporis mollificatione. & hoc facias secundum excessum à signis consideratum. & secundum ꝙ ab experientia, & bonitate æstimatiuæ poteris perscrutari, quia propter solam doctrinam certificari non posses ꝙ in vnoquoque indiuiduo faciendum sit in quantitate & qualitate in hac arte. & necessaria est in hac arte præter uniuersalium rerum cognitionem experientia, propter quam particularia principia habeantur, in eo quod in unoquoq; indiuiduo fieri debet. Et scias ꝙ ista principia scribi non possunt omnia, quia sunt infinita. & ista pars scientiæ medicinalis nobis vetat perfectionem habere in hac arte, eo ꝙ magis est appropriata experientiæ quàm rationi. & propter hoc dixit Hipp. ars longa & uita breuis. Et egomet non studui in hac scientia ut uideatur mihi ut sim sufficiens: sicut videtur multis medicis nostri temporis, qui multum elongaui sunt ab eorum intẽtione, exceptis filijs Auenzoar & maxime Aboali & filio eius Abenariam, cui deus conseruet vitam: nam isti ueri magistri sunt in scientia medicinali. Reuertamur ad dictum nostrum & dicamus ꝙ maior pars istius fe. à stipticitate prouenit & siccitate, & maxime in complexionibus calidis & complexiones siccas habentibus. Et hæc eis non peruenit: nisi quia cibi permutantur in eorum stomachis ad fumositatem, & quibus superuenit eis fluxus uentris. & pluribus eorũ quibus hoc accidit, accidit propter corruptionem ciborum & ipsorum mordicationem. Et aliquando accidit illis uentris constipatio. quod prauum existit, & constipatio hæc accidit propter caliditatem & siccitatem, & uirtutis expulsiuæ debilitatem. & sic dicendum est de medicatione uniuscuiusque istorum per se.

Quod est de cura febris ephimeræ quando est cum fluxu uentris. Cap. X I.

ET dico quòd illi cui accidit fluxus vẽtris in ipsius curatione cõsideratio est habẽda. Ita quod si humor eductus est & fluxus cessauit: fac ipsum ingredi balneum, & ipsum ciba cum confortantibus stomachum, & ipsum stomachum cum vnguentis confortantibus vnge. Sed cum fluxus est in statu melius est ut in balneum ipsos ire non permittas. hoc G. dicit; sed noui medici medicantur forte fluxũ cũ balneo, quia dicũt ꝙ attractionẽ facit ad oppositam partem. & quamuis ita sit non est propria medicina, sed est per accidens. & ideo quia est per similitudinis uiam. Et tu scis

ꝙ contrarium debet expelli per suum contrarium. vnde hoc quando possumus est dimittendum. Sed patiens est cibandus absque positione ipsius in balneo, immo debes conseruare ut rectifices ipsius stomachum euacuatione cessante cum lana infusa in oleo absinthij & oleo ros. & si masticem contritum acceperis & cum oleo ros. miscueris, & prædictę lanæ infuderis: multo fortius operabitur. Et vniuersaliter scias ꝙ in membris principalibus non est superdonenda medicina actualiter frigida, quamuis potentialiter frigida existat. Et si fuerit multa inflammatio in ore stomachi misceas cum istis oleis succum extremorum uitium & succum cydoniorũ. & aliqui apponunt ceram & faciunt inde cerotum. Et aliqui ex hac medicina mirantur, & dicunt cum æger os stomachi habeat mala cõplexione calida viciatum, cur. G. ponit masticem cum oleo ro. & nos respondemus ꝙ significatio hæc recepta à mala complexione sola est alia à significatione recepta à complexione membri. Ob hoc quia intentio medicationis istius membri est ut fortificetur cum medicinis habentibus aliquid stipticitatis cum amaritudine & aromaticitate. Et propter hoc primi experimentatores non curabant debilitatem stomachi: nisi cũ his supradictis. Et possibile est ut multis hominibus nocebãt: eo ꝙ malam complexionem nõ considerabant, sicut dicit. G. vni accidit qui malam complexionem habebat in stomacho calidam & siccam. Multum ergo considerandũ est si mala complexio est tanta ut ipsam nimiũ timeamus, studebimus solum in horis stomachi confortatione. Et si non admiscebimus cum his frigidas medicinas obseruato ut sint illis similes in stipticitate, & tales medicinæ sunt multæ. Sed si fluxus non cessauerit non desistas ipsum cibare cum rebus stipticitatem habentibus, & secundum quantitatem fluxus ipsum rege. Nam si paucus sit fluxus sufficit panis biscoctus cum zucharo uel succo ro. confectus, aut cydoniorum succo. Et si multus sit fortioribus vtere uel pane biscocto hordei cum succo cydoniorum, & uinũ pomorum granatorum est bonus cibus secundum. G. Sed si cessauerit fluxus mica panis conueniens est. Et si superuenerit casus appetitus sumat electuarium cydoniorum cum aliquantulo mastice cum succo extremorum vitis. Et Gal. utitur hoc electuario cydoniorum quod composuit in fine regiminis sanitatis. Sed medicina in qua intrat piper aut res calidæ tunc est uitanda, & maxime in climate nostro tempore calido & calida complexione. Et quando istis accidit ventris constipatio, tunc considerandum est in quo loco sit cibi retentio. vtrum in stomacho aut ĩ intestinis. si est in stomacho. G. pręcipit dari confectionem trium piperum, sed non de forti in qua intrant medicinæ, sed de debili quam posuit in libro de ingenio sanitatis. Et hæc medicina non est conueniens: nisi illi in quo cibus permutatur in stomacho ad acetositatem: quia stomachis calidis & nauseam ex caliditate habẽtibus hæc non erit vtilis medicina. Et est dictum Gal. quod iam declaratum est in ægritudinum libro ꝙ virtus membrorum æque debilitatur per complexionem calidam malam sicut per frigidam; quia aliquod membrorum non habet sua accidentia nisi per mensuratum calorem. Et si debilitatur per complexionem frigidam est hoc substantiale, eo quod est ei necessarium. Et propter complexionem calidam erit per accidens sicut sol fortis qui extinguit ignem, & calor fortis fornacis extinguit candelam. Similiter potest dici secundum Gal. de debilitate stomachi quæ fit propter causas calidas & nauseas calidas, ergo Gal. non respexit nisi ad frigiditatem quæ stomacho accidit per accidens in hac arte, & hoc curare intendebat. Sed prouidendum est super complexionem malam, & sic medicinę misceri debet. Sed credo ꝙ clima suum ipsum in hoc sustentauit. Et mihi uidetur ꝙ electuarium cydoniorũ mixtum cum ligno aloes, mastice, gar. multum ualet si sit taliter compositum ut frigiditas cydoniorum uincat ipsorum caliditatem. Et non est tradendum obliuioni de modis compositionis harum compositionum; quoniam si uoluerimus frangere uirtutes ipsarũ medicinarũ absq; cydoniis potes hoc facere cum extremitatibus uitium, uel cum aliis rebus frigidis & stipticis, & medicus in hoc prouisor esse debet vt resistat ei quod plus est timendum. Et melius est ꝙ calor qui ex hac prouenit mixtione sit in primo gradu. Et quando fuerit necesse frigiditatem stomachi remouere diminuat res frigidas: sicut nos diminuimus in aliquibus quantitatem calidarum quando non oportet complexionem calidam procurare. Et Galenus præcepit embrocari uentrem istorum cum aqua calida, & intendit per hoc uentrem mollificare, sed quia mollificatio nocet stomacho, oportet ꝙ fiat cũ timore, & quãuis mollificatio sit huic cõgrua ægritudini naturę membri cõtraria existit. Ob hoc est necesse has duas res miscere aut for[illegible] per rem conuenientem ordinare. Sed cum cibus ex stomacho descendit, tunc embrocatio ualde utilis existit, hoc obseruato ne cibus indigestus ad membra trahatur embrocata, & hic clistere melius est omnibus quæ fieri possunt, & si nõ est mordicatio aut uentositas tunc sufficit clistere factum ex melle, oleo, & aliquantulo sale, & si mordicatio fuerit, tunc admisceantur pinguedines anseris & gallinæ. Et si uentositas affuerit necesse est ut in oleo coquatur parũ rutæ, & seminis resoluẽtia uentositatem: sicut semẽ apij & cimini & similiũ. Et ventositas cum nausea in hoc loco significat quod naturalis calor debilis est,

& propter hoc non est calefaciendū nec refrigerandum; sed vtrisque utendum erit, & aliquando hæc febris tribus diebus perdurat: sed non timeas & rege ipso post exitum paroxismi, & post euacuationem uentris ponendo ipsos in balneo, & ciba ipsos cibis conuenientibus. Sed ex nausea acetosa hæc feb. non fit ob hoc: quia ex illis substãtia fumosa non generatur quæ spiritum inflammet. Et scias quòd in complexionibus frigidis & humidis raro hæc febris accidit: similiter neque in frigidis & siccis. Sed calida & sic. omnibus paratior ad hoc existit, & propter hoc illud quod plus nocet corporibus sic dispositis est fames, & exercitium temperamentum excedens & negligentia balnei. Sed qui febricitaut feb. quæ fit propter bubonicum apostema quod fit in subascellis & inguinibus vltimum medicamen illius apostematis est curatio. Et si propter rheuma hoc accidit medicinę purgantes necessarię existunt. Et si fuerit propter sanguinis abundantiam minutione indiget: quia hæc præseruat ne in ulteriores ęgritudines cadat. Et Gal. pręcipit vt has febres patientes ponantur in balneum sed mihi non placet ut fiat nisi in declinatione. Et hoc sufficit in medicatione ephimerarum: cõiuncto tamen hoc causis exterminatis in libro ægritudinum.

Quod est de curatione febrium acutarum arsiuarum. *Cap. XII.*

DEinceps volumus loqui de febribus arsiuis vel acutis quę dicũtur arsiuæ. ideo quia istæ febres sunt medię inter putridas & ephimeras. Et dicimus quòd iam dictum est in libro ægritudinum, quod hæc febris fit ex multo sanguine, & sunt species duæ, una est dum sanguis non est putrefactus, & alia est dum sanguis iam putrefieri incipit. Et vnaqueque istarum trino disponetur modo. Vnus est vt homotenus cõtinue affligatur à principio vsque ad finem æqualiter: & hoc fit propterea quia id quod dissoluitur est æquale ei quod resoluitur. Secundus modus est vt à principio augmentetur vsque ad finem, & hoc accidit propterea quia illud quod dissoluitur est plus eo quod resoluitur. Tertius modus est, ut à principio usque ad finem decrescat, & hoc fit ideo quia illud quod dissoluitur minus est eo quod resoluitur. Et quia hæc febris fit propter oppilationem secundum uasa: medicatio ipsius erit per phlebotomian, & maxime cũ non est sanguis putrefactus. Et Gal. hic dicit quod quando natura fortis est extrahamus vsque ad syncopim, & dicit quod propter hoc corpus refrigerationem habebit, & possibile erit vt cholera abijciatur per partem superiorem aut inferiorem. Et dicit hanc medicationem in hac fe. esse necessariam. Et ego dico quod hęc quantitas euacuationis artificialiter non existit: immo valde est erronea: eo quod hæc ars imitatur naturã, & nunquam fit crisis laudabilis per euacuationē sanguinis vsq; ad syncopim perducētem: immo hęc prouenit à crisibus malis: in quibus virtus expulsiua plus quàm conueniens est, expellit. Adhuc non est intentio euacuationis inquantum est euacuatio, nisi ad remotionem superflui sanguinis peccantis quantitate, & ad conseruationē quantitatis naturalis: ergo quomodo potest sanguis euacuari vsque ad syncopim: nisi cum detrimento sanguinis nominalis, hoc impossibile esse uidetur. Et Gal. non intellexit per hoc nisi subitam corporis refrigerationem: ergo hęc medicina accidentialis est periculosa. unde melius est vt aliquantulum ex calore remaneat extraneo quàm calor naturalis diminuatur. Adhuc non est credendum ut in tali corpore quale est istud non sit putrefactionis alicuius humoris preparatio. ergo si diminuis calorem naturalem corrumpetur humorm & virtus diminuetur, & non erit qui huius erroris faciat correctionem. Signa ergo per quæ cognoscimus febrem esse à putrefactione exemptam, sunt signa commutatiua & non fixa. Cõsidera ergo quot in hoc loco eminent pericula. Et cum in hac febre apparent signa putrefactionis per urinam aut pulsum phlebotomia non fiat usq; ad syncopim perducens: quia impossibile est vt post minutionem non remaneat putrefactio usque ad septimum diem, & propter hoc est necesse vt remaneat virtus sufficiens digestioni. Et dicit G. quod quando medicabis hanc febrem sanguinis cũ putredine: tũc non est expectandum usq; ad digestionem materię. Et ex hoc intelligere debemus quod in principio phlebotomare debemus, & deinde potare aquã frigidã in niue frigidatã tandiu donec corpus ipsius ad frigiditatem deueniat. Et hoc fieri debet consideratis certis considerationibus. Prima est ut ægritudo sit digesta, & ut in visceribus non sit apostema, & ut in ore stomachi non sit debilitas neque frigiditas: nec quando infirmus non est assuetus aquam frigidam bibere, & sic esse debet; quoniã illud quod hic inducit ad malam complexionem contrarium existit eiusdem rei quæ causam habet remouere: quoniam aqua frigida humorem incrudat & impedit digestonem. Et impossibile est hanc febrem integre remouere donec causa ipsam faciens in corpore reperiatur, ęger quomodo potabit aquam frigidam habens stomachum debilem & frigidũ quin ei accidat timor & stupefactio & consimiles ægritudines ex mala complexione frigida. Et iã inuenti sunt homines qui biberunt aquam frigidam semel in quantitate multa, & inde ad constrictionem anhelitus deuenerunt propter frigiditatē musculi uel nerui & diaphragmatis, & taliter ꝙ non potuerunt aliquid deglutire, & qui

ipsam bibunt iam facta digestione, tunc naturã optime adiuuant, eo q tunc ibi iam aliud non remansit, nisi mala complexio calida, & illa tunc remouetur ab aquæ frigidæ bibitione, & sic natura meliorem facit operationem in humore tali .i. perficiendo digestionem & malam materiam expellendo, quoniam ipsa mala complexio hoc facere prohibebat, & hic est tractatus. G. in potatione aquæ frigidæ in hac ægritudine. Et debes scire q hęc febris latitudinem habet magnam in suo calore secundum magis & minus, & propter hoc quę fortioris caloris est dicitur arsiua .i. causon. Et hæc latitudo diuersificatur secundum climata. Et quando omnia particularia concordant cum febre quę est arsiua, & infirmus multum desiderat aquam frigidam: non in hac est digestio expectanda, quia æger ante digestionem cõsumetur, & si feceris ipsum pati usque ad digestionis aperitionem, tunc erit ipsius digestio mala, quemadmodum est nebula nigra, aut hypostasis nigra propter nimietatem combustionis, & tunc aquę frigidæ exhibitio non ualebit. Et propterea melius est in principio sine etiam digestionis signorum apparitione exhibere & non curare, ex dictis aliquorum, quoniam hęc res est ueracissime probata, nam materia quæ talem facit febrem qualis ista est cum sit in ultimo caliditatis nõ est priuata digestione nisi propter malam qualitatem acutam, nõ propter grossitiem, nec propter uiscositatem, & quando hanc infrigidabis, tunc statim erit materia digesta, & melius est vt conuertas talem febrem ad febrem lentam & longam quæ curari potest, quàm ęger subito moriatur. nam error qui fit in alteratione complexionis febrium facilior est quàm mors. Et ego credo q illi quibus digestio debet expectari si detur aqua frigida citius curarẽtur si eius virtus extitit fortis, quamuis ægritudo fuerit longa. Dicit. n. Rasis q duo iuuenes in diebus canicularibus iter agebant, quorum unus erat dominus & alter seruus, & ambo hanc inciderunt febrem, & medicus domino aquam præbuit frigidam & seruo non propinauit, dominus euasit, & seruus mortuus fuit. Et terræ istę nostrę mediæ sunt inter terras Gal. & Rasis in temperamẽto, & egressi sumus ex eo quod nostrę intentionis erat. & propterea quia tractatus curationis istius febris est una partium tractatus feb. putridarũ, & propter hoc bonum fuit narrare medicamentum quod vtrisque commune existat.

Quod est de cura febrium putridarum, & primo de ea in generale. Cap. XIII.

Sed dico quod febrium quæ sunt ex mala complexione materiali, prima illarum intentio duas considerat res: hoc est vt malam remoueat complexionem, & malam euacuet materiã. Et quia materia est cum calore putredinali accidit hic tertia intentio, hoc est ut remoueatur causæ iuuantes ad faciendum putrefactionem, & est superflui diminutio & pororum apertio oppilationis. Et pororum oppilatio accidit propter res stipticas, aut frigidas, aut desiccatiuas; aut propter humorum grossiciem, aut uiscositatem, & aliquando hæc omnia aggregantur. ergo tertia intentio est, ut vnumquodque istorum remoueatur per ipsius contrarium. Ergo ut plurimum accidit ut contrarientur hæc accidentia medicationi, & maxime quando superuenit accidens quod est contrarium significationi medicationis febris. Sed quando fuerit significatio recepta ab essentia febris & causis ipsius, & unum erit contrarium alteri, tunc oportet medicum considerare super accidentia si fortissima sint. Et si non cogatur medicus à feb. vel accidentibus, tunc insitare debet remotioni causę, & per hanc uiam remouebitur febris sicut est in febribus de frigida causa, ut est feb. melancholiæ & phlegmatis. Et si feb. fortior causa fuerit tunc opponat se febri; saluo ut causæ non obliuiscatur, & possibile erit ut cogantur ambo considerare ęqualiter. Et nos uolumus in primis narrare febres quæ non habent accidentia resistentia eorum medicationi, & postea narrabimus illas quæ habent accidentia contraria, eo quòd tractatus resistentiæ accidentium est alius à medicatione ęgritudinumq; & etiam alius à medicatione accidentium. Quod est, quia eorum medicatio est per remotionem causarum sicut in ęgritudinibus. Sed resistere accidentibus fit cum rebus quę cito ea remouent, & subito per contrarium: quamuis ut aliquando augmentant accidentium casus sicut opiũ in summis doloribus. Dicimus quod frigiditas, & humiditas in omnibus febribus ingressum habent per modum medicinę & cibi, & hoc in rebus assumptis in corpus, & hoc fit per primas ipsarum virtutes solum, & aliquando fit vt aerem infrigidemus, & aliquando vt ipsum calefaciamus, & aliquando ægrum remoueamus de uno climate ad aliud, sicut fit in peripleumonia co cui præstamus vt uadat in ęthiopiam uel ad arabiã. Sed euacuationis in febribus per phlebotomiam vel pharmaciam fiũt per uirtutes secundas aut tertias; aut per proprietates, & aliquando fiunt per balnea aut fricationes. Sed euacuationes per exercitium in febribus non fiunt, & est considerandum in quo fit vnumquodque istorum faciendum, aut plus vno, & in quo tempore, eo quod tempus est una ex rebus valde necessarijs in hac arte. & propterea dixit Hipp. quod tempus sit acutum; hoc est quod tempus medicinę latitudinem paucam habet. Et dicimus quod phlebotomia fieri nõ debet, nisi signa multi sanguinis apparebunt: sed melius est vt fiat quando non est malicia nisi quantitatiua sicut superius dictum

dictum est. Et tempus faciendi sequitur fortitudo, quia secundum plurimum fortitudo virtutis plus est in principijs ęgritudinum: propter hoc ordinauerunt quidā fieri phlebotomiam in principijs ęgritudinum, & multi sunt ęgrorum qui phlebotomiā patiuntur usque ad ultra septimum diem. Et ad remouendum illorum errorem dici Gal. quod debilitatem virtutis aut fortitudinem non sequitur numerus dierum. Et quātitas phlebotomationis recipitur à fortitudine ęgritudinis, & à cōplexione & ab ætate, & tēpore anni, consuetudine, dięta & conditionibus alijs. Sed bonitas uirtutis & eius malitia sequitur malitiam complexionis & eius bonitatem, & propter hoc ponitur à medico in uno genere. Sed euacuatio quæ fit aperiendo oppilationes fit incidendo humores, & subtilitando ipsos, & digerēdo ipsos, & rectificando illud quod potest rectificationem accipere, & expellendo illud quod nō potest rectificari, & hoc fit in omnibus febribus & maxime in illis quæ non sunt incensiuę, & etiam in omnibus horis seu temporibus ęgritudinis; eo quod materia putrida non rectificatur; nisi his duabus rebus scilicet expellendo illud quod rectificari non potest, & rectificando quod potest rectificari quemadmodum fit ab hominibus volentibus putrefactioni obuiare. Et necesse est regere naturam continue in prouocando vrinam. Sed quia maior pars harū medicinarum est calidæ & siccæ cōplexionis vt est semen apij & fęniculi & similium, & possibile est ut ex tali operatione febris augmentetur; & propter hoc necesse est ut frangantur earum uirtutes primę cum rebus frigidis ex natura sui adiuuantibus illam operationem, & talia sunt semina melonis, cucumeris, & horum similium; & sunt etiam ex medicinis harum operationum quæ sunt temperatæ uel paucę caliditatis: quas damus febricitantibus, sicut capillus ueneris & endiuia & similia. Et in summa intelligere debemus quòd quando operari uolumus medicinas calidas quòd frangere debemus earum virtutes; & in his prædictis medicinis inueniuntur duæ res .s. incisio & subtiliatio. Et scias q euacuatio per urinā est ex medicinis magis manifestis in febribus. Et hę medicinæ aliquando inducunt angustiam & inquietudinem & corruptionem stomachi & hæpatis, & proprie in fine febrium chronicarum, & propter hoc cōuenit vt eis admisceantur ea quę habent confortare membra principalia sicut bulliēdo in aqua prædictarum aliquid masticis, uel ut bibāt aquā illam cum zucchаro ro. & in his conuenit nobis magna exercere .s. in confortando, subtiliando, & incidendo. Et si materia huius febris fuerit humor frigidus & sic. oportet ut abstineat ab his .s. calidis & sic. eo q ista sicca non debes quartanarijs exhibere. & si uis ei propinare debes hoc facere frangendo siccitatem earum cum radice liquiritiæ & zucharo viol. Sed quia zucharū violā habet uirtutem relaxatiuam prohibere poteris cum passulis, quoniam optime existunt in hoc casu, & sunt necessariæ scilicet passulæ in remouendo siccitatem superfluam squinzibin scilicet syrupi acetosi eo quod habet mordicare membra neruosa scilicet ysophagum seu merij & stomachum & cannam pulmonis, & aqua ciceris confert in maiori parte febrium. Et quamuis aqua hordei sit frigida & humida habet mūdificare uias à superfluitatibus, & abstergit & lauat vias absque inflāmatione, & est ex medicinis laudabilis valde in hoc casu. Et propter hoc squinzibin & aqua hordei laudata sūt in curis febriū. Sed aqua hordei interdū ori stomachi habet inducere nocumentum, & propter hoc indiget rectificatione .s. ponendo in rotulo dimidio aquę hordei characterem unum ex mastice .s. pondus quatuor granorum hordei, & hęc omnia indigent consideratione scilicet opponendo se periculosiori & fortiori secundum plus & minus. Medicinæ enim laudatæ in relaxatione naturæ sunt quę habent has secundas virtutes, s. relaxare & qualitati febrili obuiare, & tales sunt tamarindi & benefeg. i. uiolæ & tereniabin seu manna & medulla bitheæ. Sed oportet ut vitemus dare mycabolanos ante digestionem propter stipticitatem ipsorum: sed alubleb. i. corrigiola optima est in principio febris, quamuis aliquam habeat caliditatem. Ordo autem medicinarum in mollificādo naturam est quam dicturus sum scilicet tereniabin primo: secundo benefegi. viol. tertio tamarindi; postea alubleb: post medulla cucumeris saracenici scilicet anguine; & postea charbasar .s. cassiafistula, deinde mirabo. & conueniens est omnibus febribus uti contrariis à tota specie putredinis febrilis. Sed quia hæ medicinæ pro maiori parte calidę existunt sicut sunt species, ideo in modica quantitate de ipsis ponere debemus, & frangere debemus earum virtutes primas. Sed medicinis quæ hanc exercent operationem absque calefactione uti debemus ut in hoc loco, sicut est uinum pomorū granatorum, & sandali albi & rubei, & tabazir. i. spodium. Sed in sandalis aliqua existit oppilatio, & cum rectificata fuerit medicina materia utilis existit. Sed medicinæ quę habent infrigidare & humectare sunt diuersæ uel uariæ uel multę secundum diuersitatem & multitudinem febriū in quantitate calidarum & paucitate earundem. Et ordo harum medicinarum est talis; quia primo danda est aqua hordei, & postea syrupus iulep, & est syrupus secundum quosdam factus ex aqua rosæ & zucchаro solum, sicut laudauerunt aliqui noui. Sed propter siccitatem aquæ rosatę ponendum est tātundem aquę simplicis, & plus & minus secundum q uidetur conuenire, & qui

magis

magis fortis existit est syrupus factus ex succis frigidis & humidis, sicut est succus cucurbitæ, & cucumeris saracenici, & citrulorum & melonũ, & sunt exterius coloris citrini, & interius sunt cõtinui & albi, sed quod fortius existit est bibere succum prędictorum absque zucharo, & maxime succum anguinę.s.cucumeris saracenici, eo quòd contrariatur cholerae à tota substantia sua. Sed tempus in quo de necessitate debemus purgare materiam peccantem cum medicina attractiua est hora in qua exuberat malicia humoris exeuntis in qualitate. & iam declarauimus superius. & hoc facere debemus forti existente uirtute; & tunc est certum quando signa digestionis apparẽt, quoniam eo tempore collaudatur euacuatio facta à natura, eo ꝙ uirtus expulsiua non mouetur ad expellendum superfluitates per uiã naturalem nisi facta digestione, & in hac arte imitari debemus opera naturæ toto posse. Et scire debes ꝙ facta digestione fit descensio & expulsio absque aliquo impedimento grossitudinis uel uiscositatis uel oppilationis. Sed quando non apparet digestio, tunc dissensio inter medicos reperitur, eo ꝙ Gal. & maior pars medicorum dicunt ꝙ minime purgare debemus nisi materia sit digesta; nisi ægritudo fuerit in ultimo acuitatis. Et hoc intelligere possumus ex dictis Hipp. quoniam quando ægritudo est in ultimo acuitatis, tunc humores sunt in ultima furiositate, & non est securitas, quin descendant ad quædam membra principalia, & lædant ipsa nisi sint euacuati in principio ęgritudinis, eo quia humores qui acutissimi existunt sunt subtiles, & quia ibi non est grossicies nec viscositas quæ prohibeat operationem medicinæ laxatiuę. Et non potest inde prouenire nisi unum solum nocumentum. Quod est, quia medicinæ laxatiuæ suis qualitatibus primis augmentant febrem, & illud potest remoueri miscendo cum eis frigida & humida secundum ꝙ conuenit. Sed quando ægritudo non est peracuta valde, sed est quieta, tunc expectanda est digestio. Et scire debes ꝙ ægritudines quæ acutæ sunt in terris Hipp. in terris nostris peracutæ sunt, & hoc manifestatur, quia Hippocra. non curabat ægritudines acutas nisi cum aqua hordei & melicrate. & postquam ita est, ægritudines acutæ nostrę regionis & aliarum calidarum terrarum mẽdicandæ sunt cum medicinis attractiuis, uel laxatiuis in principio ægritudinis. Et in ægitudinibus peracutis pro maiori parte humores corrumpuntur circa orificium stomachi. & propter hoc quando apparet abundantia sanguinis, licet non sit superflua euacuare debemus, quoniam inde magnum prouenit iuuamentum, & incontinenti quiescit valitudo ægritudinis, nisi sit quod prohibeat ex rebus supradictis. Sed quando ægritudines non sunt acutę, sed sunt ex humoribus mucillaginosis & uiscosis & indigestis ipsas euacuarę & purgare debemus post subtiliationem & incisionẽ, & hæc est digestio eorum, alioquin non oportet cum medicina purgari. Sed ægritudines quæ nõ sunt acutæ & sunt ex humoribus subtilibus, sicut est uera tertiana quę non transit ultra septem periodos. dicit Auicen. ꝙ expectare debemus digestionem, eo ꝙ digestio humoris subtilis est eius ingrossatio, & grossi est eius subtiliatio; & sicut difficile est uirtuti expulsiuæ expellere humores grossos propter sui grossiciem, sic difficile est uirtuti expulsiuæ expellere subtilem, quia disrumpitur & dispergitur propter sui subtilitatem, quare difficile existit naturę expellere humores grossos, eo ꝙ oppilant meatus & transitus, & subtiles, quia disrumpuntur & sparguntur & imbibuntur, tamen medicinæ laxatiuæ citius expellũt & facilius humores subtiles quàm grossos. Et propterea quidam medici dixerunt ꝙ nunquam dederunt aliquam medicinam laxatiuam ad purgandum aliquem humorem quin cholera prius purgaretur propter sui leuitatem & subtilitatem, & adhuc magis ꝙ quando dantur medicinæ laxatiuę quę trahere & purgare debent melancholiam, aut phlegma grossum & uiscosum à proprietate & sui natura prius illæ eædem trahunt choleram & expellunt. Et hoc idẽ manifestat intellectus ꝙ subtiles humores habiliores sunt ad purgandum & expellendum grossis, quamuis hoc non fit ex opere naturæ, quoniã si sic faceret natura, illud quod prius exiret in ægritudinibus acutis esset cholera, eo ꝙ tales ægritudines pro maiori parte fiunt ex humoribus subtilibus, & quanto sunt subtiliores tanto difficilius à natura expelluntur. Et propter hoc dicimus ꝙ minime tradere debemus in peracutis exhibere purgationes, neque expectare ad perfectam digestionem; quia non est tutum quin mala qualitas prædominetur naturæ, & tunc erit mala digestio expectanda cum diffiducia liberationis. Et postquam ita est ꝙ purgare debes nõ facias illud nisi primo frangas suam caliditatem & siccitatem. Sed in febribus phlegmaticis & melancholicis Rasis in principio earum purgabat, & hæc erat eius opinio omnino.s.purgare in principio febris, tamen Gal. dicit contrariũ manifeste .s. ꝙ minime debemus in principio febrium melancholicarum. & illud idem dicit in epistola ad Glanconem. Et illud est quia finis harum ægritudinum est securus, nec expectatur digestio mala, sed phlegmatica est malæ determinationis. & propter hoc necessarium existit ut infirmus euacuetur præter quàm expectetur digestio perfecta, & propter hoc medicus prius incipere debet à medicinis subtiliatiuis & incisiuis per hebdomadam unam, quia non timemus calorem huius febris cum sit debilis ut magnum inferat nocumentum. & cum hoc fecerit tũc medicus

dicus purgare incipere debet. Et demonstratio huius est illud quod uides fieri in apoplexia, & etiam in similibus ęgritudinibus timorosis frigidis: quia incipimus in talibus ab euacuatione ponendo in medicinis laxatiuis incisiua & subtiliatiua. Et mihi uidetur impossibile recipiendo syrupum squinzibin per hebdomadam unam factum ex decoctione radicum lilij celestis, & seminis apij, & liquiritiæ quin præparet humores, & digerat, & leuiorem faciat exitum à corpore, & quamuis totus humor non euacuetur à corpore: tamen natura inde alleuiationem suscipiet omnino. Et inde redire debes ad incidendum & subtiliandum per aliam behdomadam, quemadmodum diximus, & postea purgare, quia taliter operando humores habiles reperiũtur ad expellendum. Et simile hoc est homini ferenti graue pondus: quoniam quãdo ferre non potest ipsũ, & diuidit ipsum in partes facilius tolerat ipsas, & postquam natura fuerit alleuiata: tunc digestio laudabilis apparebit, & rectificabitur domino cõcedente. Et hoc melius existit valde quàm infirmum dimittere ægritudini & naturæ .s. si uidebis naturam ęgritudini preualere: tunc dietã & regimen infirmo iubebis, & hoc in arte minime collaudatur: quoniam nisi naturæ violentiã feceris vel adiuuando ipsam nihil boni ei feceris, nisi quod uerba ei dederis retinendo ipsum. Et istud idem regimen facere poteris in febribus melancholicis, & sic facimus hominibus sanis quando uolumus ipsos purgare .s. quia ipsis digestiuum propinamus primo ad subtiliãdum humores & uias aperiendo: sic & in ægritudinibus oportet facere, tamen in ęgritudinibus maior diligentia est adhibenda, eo ꝙ earum humores difficilius recipiunt digestionem. Et hoc manifestatur in opere Gal. in labore spontaneo febri propinquo, quoniam ipse purgabat omnes humores facientes hunc laborem preter humores viscosos mucillaginosos: eo quòd omnes cõcordare uidentur quod tales non sunt purgãdi. Gal. autem uidetur ꝙ euacuare debemus habentes hanc febrem per fricationem solum. Ego autem affirmo quod climata in hoc multum sunt consideranda: propter hoc non est danda regula generalis, quoniam mihi uidetur ꝙ etiam humores uiscosi & mucillaginosi purgari possunt in his nostris regionibus: facta tamen incisione & subtiliatione per longum tempus, & tunc tẽpus digestionis abbreuiabis, & natura inde alleuiabitur, & ex tunc uidebis digestionem laudabilem. Et te oportet has res multotiens experiri, quia experientia in his rebus non modicã uirtutem habere uidetur. quod scripsimus de hoc in hoc loco sufficiat.

Quod est de cibatione & fricatione & balneatione febricitantium. Cap. XIIII.

Dico ꝙ cibus dari non deberet febricitantibus usque ad statum ęgritudinis. & hoc ut natura tempus habeat digerendi humores facientes ægritudinem & ipsos expellendi, sed quia uirtus non est sufficiens omnibus, te oportet considerare ægritudines, quoniam si fuerit ex ægritudinibus peracutis, cuius status est propinquus & crisis debet esse in septimo, & natura fortis extitit, tunc illud facere debes, & si uirtus debilis fuerit nullatenus facere debes. Sed si uirtus mediocris fuerit, & ætas fuerit iuuentutis cibabis ipsum aqua hordei, & mica panis lota etiam cum aqua calida ad quantitatem vnciij. uel. ij. ponderis. & istud est subtilius regimen in nostro climate secundum consuetudinem nostram. Sed regimen antiquum subtilius erat nihil dare per hebdomadam unam, & quando uolebant ingrossare dabant aquam mellis solum. Sed hoc fere nõ possunt illi qui sunt nostri climatis propter complexionem aeris & consuetudinem. Sed in climate illorum corpora habent minorem resolutionem, & cum hoc bibunt uinũ non in multa quãtitate & comedunt carnes porcinas, quæ duo sũt plurimi nutrimenti. Et generaliter consideranda est consuetudo, quoniam qui consueti sunt cõmedere ter in die non possunt prædicta sustinere, & maxime habentes complexiones calidas & resolubiles. Et si cognoueris statum ægritudinis esse longum, & uirtus infirmi fuerit debilis cibãdus est plus quàm diximus in principio, & cum status appropinquabit minuendus erit, & totum hoc est intelligendum forti existente uirtute, & fortitudo uirtutis existit in complexione forti. Sed qui habent complexiones calidas & siccas pauci ex his famem possunt sustinere, & maxime in ægritudinibus sibi consimilibus & in temporibus calidis: eo ꝙ quando talibus pati famen fecerimus, febres eorum ad incensiuas declinare faciemus: quamuis debiles existãt in radice uel ad hæcticam: quia in complexionibus consimilibus multiplicantur qualitates malę sui natura, & magis quando eis facimus sustinere famem, multiplicantur & aduruntur humores. Et hora cibandi eos est in declinatione paroxismi primi, & ante principium secundi ut natura habeat spacium digerendi humorem in tempore paroxismi, & hoc melius existit .s. confortare uirtutem ne eis accidat accidens periculosum, cui necessarium sit cibum propinare ut in syncopi ex resolutione. Sed si timuerimus aliquod ex his cibabimus eos in principio paroxismorum, quoniam inde eos à syncopi taliter liberabimus quemadmodum recitat Gal. de puero qui præcepto medicorum sustinuerat famem tribus diebus. Et aliquando cõnamur cibare ipsos in medio paroxismorum. In

febribus autem continuis horam cibandi eligere debemus in qua maioris existunt quietis: considerando tamen consuetudinem. Et ex horis diei meliores sunt frigidæ. s. mane & sero. Et scias quòd balneum in declinatione febrium collaudatur, quoniam superfluitates euacuat subtiles. In principijs vero minime, quia rigores habet pronocare, & dissoluit humores & multiplicat oppilationes, & spargit superfluitates per corpus totum, & non est tutū quin inde proueniat apostema in aliquo principali membro, & quamuis humores euacuet, multiplicat tamen caliditatem & siccitatem febrilem, siue fuerit ex aqua calida factum, siue ex aere calido. Et necesse est ut corpora talium non tangantur aqua frigida, quoniā humores efficit crudos, & propter hoc balneum fieri non debet nisi post factam declinationem, & in febribus quæ non sunt acutæ. Vina quoque aromatica & leuia quæ modicā aquā sustinere possunt phegmaticę & melācholicæ exhibere possumus, sed in incensiuis à uino omnino elongare debemus. Gal. quoque curabat febres quæ erant ex humoribus mucilaginosis cū fricatione, & hoc indiget consideratione, quoniam non est tutum quin humores spargantur ex fricatione per totum corpus. Et ipsemet præcipit in libro de conseruatione sanitatis quòd ille qui habet laxitudinē & corpus eius fuerit plectoricum uel plenum humoribus mucillaginosis ut minime moueatur uel exerciteтur, neque balneum intret, neque faciat fricationem & similia, eo quòd fricatio non euacuat ex humoribus nisi qui sunt subcutanei & inter musculos. qui autem sunt in uenis nullatenus euacuari possunt nisi cum medicis laxatiuis. Et etiam uides quòd si sanus faceret fricationem præceptam ab ipso in laxitudine scilicet ita magna, de necessitate cutis apostemaretur, eo q fricatio hæc in ultimo grauitatis existit, & illis maxime qui hanc patiūtur ęgritudinem, cum in laxitudine semper uideantur esse. Iam ergo sufficienter scripsimus sicut nobis uidetur generaliter curas febrium putridarum. nūc autem redibimus ad curam uniuscuiusque particulariter.

Quod est de cura febrium cholericarum, & primo de cura tertianæ. Cap. XV.

HAec febris si fuerit pura tertiana erit secura absque periculo. Et scimus certissime quòd natura habebit dominium super hūc humorem, & propter hoc nō debemus eum mouere cum medicinis attractiuis sicut est scamonea, eo quòd rectificando eam quantum plus possumus semper membris principalibus habet inducere nocumentum, & propter hoc uirtutem debilitat. & auget etiam caliditatem febrilem & siccitatem suam, & si aliud non induceret nocumentum nisi conamen surgendi & decumbendi modicum nō inueniretur, quia complexio inde supercalefit & debilitatur. Sed apparēte signo digestionis non est malum dare aliquam medicinam attractiuam in hunc modum scilicet quia primo dare debes ea quæ primo habent lenire materiam & humectare sicut syrupum uiol. & tamarindi, & ad reprimēdū nocumentum stomachi adde aliquid ex mastice, & reubarbarum in hoc loco optimum existit, quoniam reprimendo nocumentum prædictarum laxat. Et quantitas quam dare debes ex reubarbaro est à duabus drag. usque ad tres miscendo ei syrupum iulep & squinzibin an. unc. j. cum. v. partibus aquæ frigidę, & infra diem potabis cum aqua hordei, & hoc faciendum est omni die nisi natura moueretur bis in die ad assellam, sicut conuenit, & si natura moueretur ex hac medicina ultra quantitatem minue secundū portionem ex ea. Et sumus contenti in hac febre ex infrigidatione & humectatione cū aqua hordei & syrupo iulep. eo quòd hęc febris non existit intensę caliditatis cum sit ex cholera naturali. Et sumus contenti oppilationes ipsius remouere cum aqua ordei & squinzibin solum eum modica in ea reperiatur oppilatio & forsitam nihil. Et facta digestione si sufficit dare myrabolanos citrinos bene quidem, sinautē propina insirmo ex scamoneæ charateres, ij. cum tantundem masticis, & cū. unc. j. syrupi de nenufare, & .un. ʒ syrupi malorum. Syrupus de nenufare, quia frāgit qualitates ipsius scamoneę primas scilicet. eius caliditatem & siccitatem, & cum hoc confortat aromaticitate sua membra principalia. Et syrupus pomorum, eo quia frangit eius siccitatem, & remouet nocumentum principalium membrorum ab ipsa, & mastix quia confortat & remouet nocumentum principalium membrorum. & medici iam ipsis usi fuerunt ad occultandam malitiam scamoneæ. Et si timebis debilitatem infirmi cibabis ipsum mica panis lota, & iā testificauit Hip. quòd nisi fuerit ex errore quodo hęc fe. non transit. 14. diem etiam si fortissima fuerit. Sed si hęc feb. non fuerit ex pura cholera, sed erit ex uitellina, uel prassina, uel æruginosa non euadit hic absque periculo magno, & maxime quando fuerit ex prassina uel æruginosa, & mihi uidetur imposibile quòd aliquis ab ęruginosa euadere posset. Et hę febres longos habent paroxismos & pessima accidentia, & propter hoc indigēt purgatione cum medicina attractiua quam suprascripsimus, prius ablata caliditate, & sicci. ipsius. Et non est malum ut misceas ipsi medicinę aliquid de polypodio quod arabicę dicitur belbeg, eo quòd purgat choleram adustam, et grossam & melancholiā, postquam fregeris siccitatem eius cum oleo amygdalarū dulcium, & aperire oppilationes in hac febre proprium existit nisi fuerit excedentis caliditatis, quod

quod si fuerit, tunc intendere debes solum ad infrigidandum & humectandum.

Quod est de cura causonidis. Cap. XVI.

HAec febris est intensi caloris & prauorum accidentium, & dicitur incensiua, & impossibile est ꝙ hoc ex cholera naturali generetur. Et in ista conueniens existit purgare cum medicina attractiua à principio ipsius, & minuere ex sanguine si signa sanguinis apparebunt dādo ei omni die .x. aureos tamarindorū infusorum in aqua simplici absque syrupo & aliqua alia re dulci, & post dabis ei bibere aquam hordei, & postea per totum diem potabis cum aqua angurię, & hoc regimē proprium existit omnibus febribus quæ sunt in ultima caliditate: & non dimittas aquam anguriæ & aquam super niuem infrigidatā: quoniam si conuerteris hanc febrem in lentam & chronicam melius longe existit quàm ut ęger moriatur. Et hoc etiam dixit Abumeron Auenzoar de quodā puero quem ipse medicauit: cui dabat omni die aquā angurię, & quottidie choleram uomebat, & tamen taliter fuit operatus donec illa febris conuersa fuit ad chronicā, & inde liberatus fuit. Et mihi uidetur ꝙ aqua angurię lōgę melior existit quàm aqua in niue infrigidata in hoc casu: eo ꝙ aqua in niue infrigidata, quamuis sit in ultima frigiditate, uelociter tamē recipit caliditatē & adhuc magis: quia aquā cū sit simplex nihil restaurat neque præstat corpori nisi frigidam qualitatem solum: sed aqua angurię restaurat & addit in sanguinem faciendo frigidam substantiam & qualitatem. Sed quādo febres erunt lentę & longi erunt paroxismi, & certus eris quòd non ex cholera pura erunt: sed erit ex uitellina quæ naturali frigidior existit: tunc studere debes plus in aperiendo oppilationes quàm in infrigidando contrarium eius quod fieri debet illa quę fuerit ex cholera pura: quamuis raro tales inueniantur. Et laudabiles medicinę in hac parte sunt quę habent uirtutem apertiuam absque forti caliditate sicut capillus uenę. & radix apij, & semen fęniculi frangendo siccitatem eorum cum radice liquiricię, & caliditatem cū uiolis, & flore nenufaris, & seminibus cōibus. Et studeas ponere in medicinis res quæ habent membra principalia confortare, sicut est mastix & spica nardi componendo ista, cum syrupo squinzibin. Et esto studiosus ponere in medicinis solutiuis quæ habent cholerā euacuare cū quantitate phlegmatis sicut est semen bruleri. i. semen chartami, frangendo tamen caliditatem & siccitatem eorum. Et hæc est cura omniū febrium cholericarum.

Quod est de cura febris phlegmaticæ. Cap. XVII.

HAec febris cū fuerit ex phlegmate simplici & naturali, & de hoc fueris certus: tūc studiosus esse debes in incidendo humores, & in subtiliando & oppilationes aperiendo plusquam infrigidando & humectando, & sufficit tibi in hac intentione squinzibin cum iure cicerum occultando siccitatem eorum cum radice liquiritiæ. Et adde huic compōni aliquid ex spica & mastice quoniam in hac febre stomachus debilis reperitur, & conuenientior operatio in principio huius febris est lenire naturam cum semine chartami & semine urticarum fracta siccitate eorum prius cum tereniabin. Et seruato hoc regimine per hebdomadam unam propinabis ei medicinam laxatiuam quę habeat illum humorem euacuare. & melior illarum medicinarum est turbith. quia à proprietate habet trahere & expellere humiditatem quæ in hore stomachi est, & agaricus etiam cum eo: quia eradicat humorē grossum & aperit oppilationes, & si addideris aliud ex hierapigra non est malum confidendo magis in agarico & turbith, & aliquando occultando & frangendo siccitatem eorum cum oleo amigdalarū dulcium. Colloquintidam autem in tuis medicinis euitabis ponere quantum plus poteris. Et si apparuerit tibi ꝙ humor sit tantæ duriciei ꝙ non possit euacuari absque ea, adde ex ea aliquid in prædicta compositione occultando malitiam eius cum chachina, & credo ꝙ sit dragantum & cum amigdalis. Et dosis eius est media pars aurei. & tales purgandi sunt bis quoniam in una uice non possunt purgari propter grossiciem humoris, & hoc non facias nisi uirtus fuerit fortis consideratis alijs conditionibus supradictis. medicina uero facta ex turbith in principio huius febris non est mala. Cibus uero in principio huius febris sit pulla parua secure, eo ꝙ status eius non est minor trium septimanarū, & est possibile ut ipsa duret usque ad. xl. dies & ultra. Rasis autem dicit quòd transacta septimana quarta nō est malum infirmo exhibere trociscos de rosis completos cum aqua cicerum, eo ꝙ hanc febrem patientes in fine leniter deueniunt ad debilitatem stomachi & hepatis, & cadūt de facili in hydropisim. Et ego meo tempore uidi quosdam habentes febres chronicas quibus medici nostri propinabant eis syrupum squinzibin solum, & ceciderunt in hydropisim, & mortui sūt. Et quod dico de trociscis de rosis in hoc loco nō dico nisi cā exēpli & similitudinis, tamē tu debes dare ex similibus medicinis secundum plus & minus prout tibi melius uidebitur conuenire, etiam ꝙ simile huic intentioni reperitur est zucharum rosatum. præterquam frigiditatis magis uidetur pertinere quàm trocisci dicti.

Et

Et si uidebitur tibi conueniens miscere cum iure cicerum syrupum squinzibin facit illud, & si inflatio in pedibus aut in palpebris apparebit tibi, caueas à syrupo squinzibin, quoniam habet perducere ad hydropisim quemadmodum diximus. In febribus uero phlegmaticis non recipientibus digestionem, quorum facies & uenter tumescunt, & colores eorum plumbei uidebuntur, Galenus uidetur quòd tales sunt euacuandi per fricationem donec vigilant diuidendo tempus eorum ita quòd dimidium temporis eorum sit fricando, & dimidium sit dormiendo. Et dabimus ei bibere aquam mellis cum hyssopo & liquiritia. Sed Galenus potabat eos aqua hordei: sed eam ego non laudo in hoc casu, eo quia nocet stomacho, & facit horripilationem, nisi cum ea fuerit parum mastichis, & piperis, & radicum fœniculi, & non debemus eos diu dimittere absque cibo: quia inde recipiunt nocumentum, quamuis leuiter pati famem possint: quoniam quando iste humor mucillaginosus multiplicatur in corpore, talis humor cum difficultate maxima potest ad sanguinem conuerti, & propter hoc uirtutes eorum debilitantur donec ad syncopim habent prouenire: & ideo eis dare debemus micam panis lotam cum aqua mellis, uel cum uino aromatico. Et hic est modus fricationis qui pręceptus est à Galeno in hoc casu scilicet quòd habere debes gausapia aliquantulum grossa & uetusta, & in primis incipere debes à superiori crurium descendendo inferius ad pedes, & postea frica genua, & postea superiora coxarum descendendo ad genua. Et postea incipiens fricationem ab humeris uel spatulis descendendo per brachia ad manus, deinde fricabis dorsum incipiendo à summitate eius ueniendo usque ad pedes, & sic fiat per totum diem. Et si infirmus senserit laxitudinem inunge cum oleo non habente stipticitatem. sicut est oleum camomellinum & anhetinum, quoniam est bonum. Et dicit Galenus quòd postea abstergere debes oleum, eo quòd angustiā præstat, & hoc est quod Galenus uidetur dicere de huius ægritudinis regimine. Et quia in hac febre accidens syncopis consueuit peruenire: ideo memoratus ero eius curam ubi tractabo de curis accidentium obmittendo eorum causas.

Quod est de cura Febris quartanæ. Cap. XVIII.

Illud autem quo plus indigemus in hac febre est aperire, incidere, & subtiliare, & modicum in ipsa indigemus fricatione, infrigidatione, & humectatione, quasi nihil; & cura huius febris quasi contraria existit curæ causonidis eo quòd in causonibus attendimus ad febrem solum, & in hac causæ. Et propter hoc eligere debemus medicinas incisiuas, subtiliatiuas. & spleni appropriatas sicut radix capparis, & scolopendria, & tamariscus eo quòd istud membrum potens est ferre medicinas fortes & aperitiuas absque nocumento. Et potes conficere has medicinas cum syrupo squinzibin facto ex vua passa. Et oportet in principio te euacuare materiam cum belbeg, idest polypodio extracta uirtute eius in iure galli veteris, & oleo amygdal. & si uis digestionem expectare in hac febre potes facere propter ipsius modicum periculum quod ferre potest. Et si uis purgare ante perfectam digestionem poteris facere facta incisione cum syrupo prędicto per duas septimanas uel tres. Et medicinæ quę habent trahere hunc humorem, & purgare sunt iam manifestæ & etiam habent gradus, & quæ in primo gradu reperiuntur sunt myrabola. indi & emblici & postea poliypodium, & tales sunt qui dimittunt myrabolanos propter eorum stipticitatem, & post polypodium est epithimum. Et operatio istius fortior est operatione polypodij & maiorem corpori infert angustiam, & hac de causa indiget occultatione illarum duarum rerum scilicet remittendo ipsius qualitates primas, & eius remittendo malitiam, & propter hoc non est malum miscere istæ medicinæ medicinarum quæ faciat ipsam uelociter festinare sicut ponendo cum prædicta medicina Karacta duo scamoneæ uel tria cum tertia parte vnius aurei de maiorana, & hoc non facimus causa expellendi ipsum humorem, sed propter debilitatem & tarditatem ipsarum medicinarum ordinamus dictam additionem vt recipiat inde principium expellendi, post epithimum est lapis lazuli. Sed ab elleboro nigro cauere debes toto posse, completa autem digestione huius febris à Galen. theriaca collaudatur, & ante digestionem recepta posset ipsam ad causonidem conuertere. Sed si tempus fuerit frigidum, & ætas senectutis existeret diatrion pipercon facta digestione mirabiliter confert, & maxime in frigidis regionibus. Et indiges in hac febre circa splenem studere, scilicet emplastrando ipsum cum rebus remouentibus ipsius tumorem & eius duriciem resoluentibus quemadmodum in cholerica solliciti esse debemus circa hępar, & in phlegmaticis in orificio stomachi, quoniam membrum istud in quo maxime talis humor putresit, & ardet sicut ignis in hac febre melancholica est splen, & in cholericis est hæpar, & maxime continuas ex cholera patientes, & in phlegmaticis circa stomachum existit, quare in istis tribus generibus febrium conueniens est dicta membra confortare & humorē digerere & rectifica-

re. Et si cognoueris in prædictis sanguinem exuberare in principio eos minuere debes. In phlegmatica uero mihi uidetur quòd cum timore magno phlobotomia sit facienda. quia in ea multa quantitatis humorum crudorum reperitur. In febre autem acuta quæ dicitur muthabecca, & in latino synocha uocatur, scire debes quòd quando putredo præualuerit, tunc purgatio existit melior phlobotomia, & si quantitas sanguinis plus ipsa putredine reperitur, tunc melius est phlobotomare quàm purgare. Et sic iam finitus est tractatus omnium febrium putridarum generaliter & specialiter. Et postquam curas simplicium cognoueris perfecte ex ipsis scire debes leuiter curas compositarum ue lut hemitriteorum & suarum similium.

Quod est de cura hæctice. Cap. XVIIII.

NVnc autem mihi remanet de hæctica determinare. Hæc febris cum sit mala complexione sine materia calida & sicca, ideo intentio curationis una existit scilicet infrigidare & humectare, & plus indigemus in hac humectatione quàm infrigidatione, quare infrigidare debes & humectare cum omnibus rebus quibus potes. Et hoc dupliciter fieri potest, uno modo cum rebus intrinsecis, & alio cum extrinsecis, sicut cum balneo unctionibus & emplastris. Hęc quidem febris tres gradus habere uidetur qui uariantur secundum plus & minus, quorum quidem primus leuiter curari potest, secundus difficilis existit, tertius uero minime curari potest. Et cura quidem primi gradus & secundi eadem existit, nisi quia diuersificatur secundum plus & minus. Cibus autem qui maxime conuenit in hac ægritudine est lac, & melius ex eo est lac mulieris, & post ipsum est lac asinæ, & post illud est lac capræ, & est necesse ea à quibus recipitur lac nutrire cibis optimis secundum suam naturam & facientibus digestionem laudabilem, & ipsum in ieiunio dare debemus in ea quantitate qua digeri possit. & conuenit tibi studere ut bene digerat, eo quòd lac in stomacho de facili casseari consueuit, quare incipere debes à modico dando ei primo unc. j. & sic addendo donec deuenias ad dimidium rotulum. Aqua quidem hordei eis magnam habent necessitatem, quamuis corpora eorum maiori indigent nutrimento cæteris corporibus, ideo quia uirtus eorum nutritiua debilis existit, conueniens est studium adhibere in præbendo eis cibaria digestibilia & boni chimi. Quare de carnibus laudabiliores quæ eis existunt sunt pullę gallinarum quæ nutritæ sunt ex frumento. Et uitellum oui similiter eis est optimum nutrimẽtum, capones nutriti ex amygdalis & frumento eis collaudantur optime. Et si in corporibus eorum calor fortis reperitur non est malum eis propinare aliquid ex oleribus aliquibus frigidis, & quæ ex eis magis laudabiliores existunt sunt lactucæ, quia somnum prouocant, & ipsi indigent ipso plus cæteris hominibus, & quia uirtutes eorum sunt debiles ideo cibaria eorum debemus diuidere in uicibus pluribus sicut in sequenti dicturi sumus. Sed in balneando eos debemus magnam habere considerationem, eo quòd isti non uidentur habere necessitatem calefaciendi, resoluendi, nec euacuandi, quid enim proficies ex infrigidatione accidentali acquisita ex balneo, cum humores inde euacuentur, & hoc non confert nisi mala complexione materiali. Et postquam ita est mihi uidetur quòd ipsi non indigeant aliquo ex aere balnei, & quamuis aqua calida habeat humectare, cum hæc tamen facit resolutionem. Sed balneum aquę frigidæ mihi uidetur esse melius si possit ipsum conuenienter sustinere. Et scias quòd Galenus manifeste dicit quòd ipsi non indigent balneo nisi causa præparationis suorum corporum ut aquam frigidam ualeant sustinere cum aqua balneari debent infine balnei. Et balneum secundum ipsum taliter debet præparari scilicet quòd infirmum ferre debemus cum lecto suo ibi, & cum fuerit in camera prima ipsius balnei extendere debemus plumarium paruum & eum superponere ibi debemus, & si illa prima camera tepida esse reperitur ibi eum à pannis expoliare debes, & ordinare debes quòd à quatuor hominibus capiendo à quatuor angulis plumarii feratur ad cameram secundam, & ibi ipsum reponant nudum. Sed temperantia camerarum balnei una alteri comparari debet scilicet quòd eadem proportio esse debet secundæ ad tertiam quæ primæ ad secundam, & cum fuerit in camera secũda inungi debet oleo tepido, & postea ponendus est in camera tertia, & ibi ponendus est in balneo uel tina aut pila, quod idem est. Et in unaquaque camerarum tantum morari debet quantum ipse infirmus posset incedere suauiter ab uno capite earum ad aliud. Et ex tunc ipse infirmus debet poni in balneo uel tina seu pila aquę tepidæ plena, & illic morari debet temperate, & postea balneandus est aqua frigida, & istud est regimen quod aperuit Galenus in hoc casu de balneo. Sed Rasis sentire uidetur quòd tales infirmi non indigeant nisi balneatione aquæ tepidæ. Sed quia impossibile est ut tales quando expoliantur ut eis non eueniant horripilationes, & specialiter in exitu ab aqua calida, ideo necesse est ut tina uel balneum eorum sit in camera temperata quæ non excedat in caliditate uel frigiditate, & aqua similiter temperata esse debet, & sic uidetur ei ut inde

aliquod

aliquod iuuamentum recipere debeant. Sed iuuamentū appositionis focis picis est eo quod uirtus istorum attractiua debilis esse reperitur, & propter hoc ponendi sunt primo in aquam calidam, eo quod in illa principium attractionis esse reperitur, & in eadem tantum morari debent quousque membra eorum undique tumescere uideantur. & pori per totum aperiantur, & deinde pix est apponenda. & hęc omnia recitat Galen. vbi loquitur de cura malitię complexionis calidæ & siccæ stomachi. Abumeron Auenzoar autem uelle uidetur quòd nos eos in tina aquæ tepidæ solum ponere debemus absque intratione stuphę, & in exitu tinæ propinandum est eis lac, & cum digestum fuerit iterum ponendi sunt in tina, & postea dabis eis aquam hordei, & facta digestione ipsius dabis eis micam panis lotam cum rebus prędictis. Sed ex rebus quæ exterius fiunt sunt balneum, & balneatio secundum quòd diximus, & etiam aer, quòd si fuerit calidus, debemus eum infrigidare abstergendo domum, & substernendo in ipsa folia frigida, sicut sunt rosæ, & folia salicis, & flores nenufaris, & folia uitis cum suis floribus, studendo uel ingeniando, ut aqua frigida à superioribus ad inferiora descendat. Et ut domus septentrionalis existat. Et quòd illę fenestræ sint apertæ vnde sol minime posit penetrare, & illæ claudantur unde potest intrare. Et quando aer fuerit frigidus non indigebunt prædictis, nisi ut ipsum trahant sicut est, & maxime quando principium malæ complexionis fuerit à stomacho uel à pectore uel ab intestino ieiuno uel à renibus, & ab istis ipsa mala cōplexio deinde deriuatur, & possibile est ēt ꝙ illa mala cōplexio, incipiat à corde, & inde ad prædicta & ad totum corpus deriuetur. Quare studere debes ad sciendum unde habeat prouenire febris ipsa, & cum scieris membrū à quo primo procedit hæc mala qualitas febrilis studeas ipsum infrigidare & humectare absque trahendo ipsum à sua naturali complexione & specialiter si membrum fuerit maximi iuuamenti. Et emplastra conuenientia his membris sunt emplastra facta cum rosis & sandalis & herbis frigidis aromaticis, uel cum cera sicut dicit Galenus. Et cum infrigidare uolueris principalia addas aromatica & stiptica. Et istud est regimen hæcticæ cum fuerit in ultimo, sed quando fuerit in principio cum leuioribus curari poterit.

Quod est de syncopi & suis particulis, & omnibus accidentibus impedientibus curationem febris. Cap. XX.

ET postquam locuti sumus de febribus absque accidentibus prohibentibus curationes earum nunc tractare uolumus de febribus secum habentibus accidentia. Dicamus ergo quòd ista accidentia generaliter proueniunt ex omni re dissoluente uirtutem, & hæc resolutio syncopis nominatur, & prouenit necessario à mala complexione cordis calida uel frigida. Complexio autem mala calida aut prouenit ex rebus extrinsecis, sicut ex aere calido, ut sæpe contingit diu moranti in balneo calido, aut ex rebus intrinsecis sicut ex mala complexione totius calida corporis ut contingit in causone. Frigida uero contingit aut ex rebus extrinsecis, sicut accidit ambulantibus per loca frigidissima, aut ex complexione frigida membrorum intrinseca plurimi iuuamenti, sicut accidit ex ore stomachi, & ex suffocatione matricis. Aut ex mala complexione totius corporis frigida ut contingit in febribus putridis quę fiunt ex humoribus grossis & uiscosis, & mucillaginosis, & hæc complexio frigida quandoque acquiritur ex superflua euacuatione diminuente calorem naturalem: quoniam quando calor naturalis superflue diminuitur, impossibile est ut posit regere corpus, & omnes operationes frigidiores debito existunt, quare prouenit syncopis. Non dico tamen quòd ipsamet diminutio quantitatis inducat syncopim, sed inæqualitas qualitatum, eo quòd cuiuslibet generabilis, & corruptibilis causa est proportio quatuor qualitatum, scilicet caliditatis, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, quemadmodum in libris naturalibus declarauimus. Species autem euacuationum quæ aliquando præabundare consueuerunt sunt sicut superfluus fluxus uentris & uomitus, & superfluus fluxus sanguinis narium, & hæmoroidarum & aliorum membrorum, & in mulieribus superfluus menstruorum, & etiam quando in partu superflue exuberant. Et potest etiam syncopis prouenire ex ruptura seu crepatura, uel ex apertura magni apostematis subito, & uigiliæ similiter hoc facere possunt. Et etiam accidentia animæ sicut excedens gaudium & tristitia, quoniam hæc faciunt spiritus exhalare superflue dilatando, & constringendo, & inde in substantia membrorum anhelitus spiritus malam acquirit complexionem. Et etiam fortis dolor est una ex rebus quæ ducunt ad syncopim, & hoc accidit aut ex mala complexione acquisita ex dolore aut superfluitate motus uirtutis expulsiuæ facientis dolorem, sicut dicit Galenus. Hæc autem quæ dicta sunt, sunt omnia accidentia quæ habent syncopim facere & promouere. Et summarie scire debes quòd quando syncopis fuerit cum febre, studendum est tunc in remouendo & rectificando seu curando syncopim, quamuis contrarium feb. uideatur. Et nos dicturi summa modum eius

cum ipsis curam tractabimus. Et nunc incipere intendimus tractare de syncopi procedente ex causa crudorum humorum. Dicimus itaque quòd curatio huius est regimen prædictum in curatione harum febrium. quare si ex negligentia, uel defectu ipsius in syncopim inciderint, iuuabimus eos in primis propinando cibum, etiam si in medio fuerint paroxismi, quamuis nostræ intentioni contrarium uideatur, cum intendamus quòd natura ægritudini debeat præualere, & in hoc casu nihil uino melius reperitur. quare dico quòd quamuis uinum sarracenis bibere licitum non sit, tamen in hoc loco ita licitum esse uidetur uinum bibere, quemadmodum eis licitum est comedere carnes morticinas. scilicet quæ per se moriuntur uel suffocantur habentibus necessitatem, quare incipere debemus eis dare micam panis infusam uino. Et uinum quod melius reperitur est aromaticum, cuius caliditas penetrare potest per totum corpus, quod sit sine amaritudine & stipticitate, & est illud uinum quod est uinosum pungitiuum in principio, & post delectabile sine aliqua amaritudine & ponticitate. Et mihi non placent uina in nostris partibus assueta sicut sunt uina picis, ideo quia sunt uina medicinalia & non nutribilia & nocent principalibus membris sua siccitate & acuitate. Diamuscum autem in talibus propinatum cum uino non nocet, & in principio syncopis rorare faciem & aspergere cum aqua ros. uel saltem conueniens est cum frigida, & si syncopizans habueria apostema hepatis uel stomachi uel similium membrorum, non speres eum curare cum exhibitione cibi, quia cibus plus multiplicat apostema quàm fortificet uirtutem. & fricare extrema in hora syncopis conueniens existit. Illis uero quibus prouenit syncopis ex caliditate uel acumine renum, quod scire poteris ex signis dictis ab Hippo. quæ sunt nares acutæ, oculi concaui, timpora plana, & similia, cura illorum est contraria supradictæ, quia ad conseruationem illorum non indigemus abstinentia cibi nec respicere diem creticã neque statum ægritudinis aliquo modo. Et ex cibis conuenientioribus omnibus est mica panis, uel kist hordei cum granis granatorũ, quia in granis granatorum proprietas reperitur resistendi putrefactioni, & ut cibus in fumositatibus malis conuerti minime possit. & ex cibis etiam qui ipsos habent confortare sunt uitella ouorum, & testiculi gallorum, & pullæ paruæ. Et si syncopis fuerit ex errore cibi cibandus est ex pane infuso in uino, & sit uinum aquosum lene, odoriferum, album, sicut dicit Hippo. & lymphatum sit cum aqua frigida. quòd si syncopis prouenit ex humoribus uiscosis mucillaginosis, uinum lymphatum esse debet cum aqua calida, quoniam aqua frigida illis magnum infert nocumentum. Et tu scis quòd syrupus pomorum & cydoniorum cum medicinis muscatis conferunt syncopi, sed non iuuamento iii ni, quia natura necessario dominari debet super ipsas ad ipsarum conuersionem. Vinum autẽ digestioni citius præparatur omnibus alijs cibis & medicinis, ita quòd dicitur quòd in stomacho nõ moratur ad digerendum nisi in hepate solum, & in talibus tantum indigemus restauratione & nutritione. quòd si inueniri posset aliquid quod nutrire posset absque digestione illud melius cæteris diceretur, & utilius propter eorum debilitatem, & quia intendimus ipsos citius iuuare quàm esse potest. aer autem in quo infirmus iuuari debet frigidus & stipticus debet esse, & generaliter tibi necessarium existit, ut talibus ordines omnia quæ habent resolutioni obuiare, & emplastrando super uentres eorum & stomachos res stipticas & aromaticas, & si calor in talibus esse fortis reperitur, propinabis eis res stipticas & aromaticas. Et habes syncopim causa apostematis aliquorũ membrorũ principalium nulla, enus de ipsius liberatione confidere debemus.

Quod est de syncopi proueniente causa stomachi.
Cap. XXI.

SYncopis quidẽ ex stomacho procedens si ex cholera quę in ore stomachi abundauerit fuerit in primis uomitum prouocare debemus, ponendo pennam eis in ore, & si cũ hoc eijcere non poterit naturam tunc mollificare debes. Et Gal. uidetur ut talibus in hoc casu oleum tepidum dare debemus, quoniam si uomitum non habuerit ab eo saltem natura molificabitur inde. Sed quia hę medicinę quę habent uomitum prouocare de sui natura est & proprietate stimulare uirtutem, plus eo quod facit humor efficiens syncopim, & addit in eadem ægritudine, & propter hoc dico quòd longe melius est confortare eorum stomachos cum mastice & spica nardi, & succo cydoniorum & foliorum uitis, quia taliter uirtus eorum expulsiua cõfortatur & humorem expellit, & si uomitus à se prouenerit in hoc casu ualde laudabilis existit, in syncopi quidem facta ab humoribus frigidis dabis de electuario diatrion pipereon, studendo extrahere humores quemadmodum dicturus sum in curis cuiusq; membri.

Quod est de syncopi accidente causa doloris.
Cap. XXII.

DIco quòd si potes remouere dolorem remouendo causas ipsius non intendas curare cũ rebus existẽtibus cõtrarijs ægritudini, & hãc curã inuenies ĩ curis malæ cõplexiõis quę accidit in unoquoque

vnoquoque membro, eo quòd dolor aliquando procedit à mala complexione calida vel frigida, materiali vel non materiali, & accidit aliquando à mala cōplexione sicca absq; materia sicut accidit dolor in spasmo sicco. Sed quando dolor in tantum fortificatur quòd non est tempus expectandi, tunc curare debemus etiam cum rebus augmentatibus causam. s. stupefaciendo membrum dolorosum, & hęc cura nō confert nisi per accidens. s. priuando sensum illius mēbri in quo mala complexio reperitur causa humoris ibi existētis, & inde diminuitur motus eius expulsiuus. s. eius uirtus expulsiua, absque tamen resolutione spirituū aliqua. Quando autem sensus superfluus membri esse reperitur, tunc certissimè superfluitas resolutionis spirituum reperitur. Et quando facimus hanc spem curationis in doloribus à causa frigida prouenientibus in fine, tunc sequitur magnum nocumētum. Sed si causa fuerit calida, tunc non tantum sequitur nocumentum, neque operari debes illam curam in causa frigida, nisi cum infirmus in articulo mortis esse reperitur causa doloris. Et ex huiusmodi medicinis quæ in hoc casu magnam habēt proprietatem est philonium, & est rationabile propter opium receptum in ipso. Et hæc cura generaliter in omnibus doloribus acutissimis operatur, & in quibus magis necessaria existit est in doloribus oculorum, auris & dentium & intestinorū. Et Gale. præcipit quòd minime exercere debes hanc curam nisi postquam pronosticatus fueris infirmo ꝙ in fine ex ea læsionem habere debet, tamen conari debes in remittendo nocumentū quòd ex eo cognoueris esse futurum, & in partibus nostris quando uolunt opium operari non faciunt nisi miscendo cum alijs medicinis, sicut est in philonio. Et melius philonium est illud quod non est uetustum superflue, quia in eo uirtus opij est consumpta non recens nimis, quia in eo uirtus opij superflue abundare reperitur. Cura uero cum theriaca in doloribus remouendis est cura causæ remotionis, quemadmodum faciunt illa quæ habent remouere malam complexionem facientem dolorem, & propter hoc in illo casu opus theriacę laudabilius existit opere philonij. Et cum uolueris remouere dolorem remouendo causam ipsius cōsiderare prius debes quis humor est in causa, quoniam si ex humore calido fuerit, sicut dicit Galen. de illo qui patiebatur dolorem uētris, & extimabatur quod causa illius esset ex humoribus frigidis, sicut pro maiori parte accidere consueuit. Et quandocunque dabantur ei calida per os aut clysteria ponebantur, dolor in eo semper augmentabatur, & sic cognitum fuit quòd dolor erat ex humore calido cholerico imbibito in pelliculis intestinorum, & tunc cibatus fuit cibis non facilis conuersionis, & bis eidem propinata fuit medicina facta cum oleo, & sic fuit liberatus ab ipso. Sed si fuerit dolor ex humoribus frigidis, tunc curabis eum euacuando humorem dictum sicut fecit Gal. in seipso cum clysteri, cum extraxit humorem uitreum, & inde liberatus fuit. Et quandoque etiam fit dolor causa uentositatis fumosę quæ resoluitur ex corpore ipsius humoris. & talis dolor non est curandus cum medicinis ultimæ caliditatis, eo quòd quamuis resoluant ipsam, faciunt oriri iterum ex ipso humore aliam fumositatem, quare cura istius doloris esse debet cum medicinis modicæ caliditatis, & quæ cum hoc habeant uirtutem digerendi. & theriaca etiam in hoc casu magni existit iuuamēti. Hucusque iam elongatus sum ab intentione materiæ, eo ꝙ curam remotionis causæ memoratus ero cum tractabo de curis remotionum accidentium, & nunc redire intendo ad illud quod prætermisi de mea præscripta intentione superius. Dico ergo ꝙ in doloribus aliquando fiunt localia remedia, sicut cum pinguedine anseris & gallinæ & anatis, & aliquando fiunt cum embrocatione aquæ calidæ & olei & ponendo eos in balneo & cum his similibus. In doloribus uero factis ex uaporibus calidis solum apponimus uentosas cum igne, & hoc tandiu est faciendum donec medicus tempus uel spatium habeat causam remouendi, eo ꝙ maior pars illorum dolorum qui ex uentosis remouentur redire consueuerunt, nisi medicus temporis spatij fuerit studiosus ad remotionem ipsius causæ, quia uix esse poterit quin error cadat in regimine ipsius infirmi, & inde uidebitur recidiuare, & sic rationabiliter esse debet, quoniam uapores istius humoris semper faciunt paroxismum donec ex toto sit resolutus, uel ex toto euacuatus.

Quod est de syncopi proueniente ex superflua euacuatione. Cap. XXIII.

Scias quòd cura istius syncopis fit pluribus modis. Primus est uel fit trahendo materiam ad partem oppositam. Secundus fit confortando illud membrum unde fluit materia ne ipsam superflue spargere possit. Tertius modus fit stringendo uias unde fluunt humores ad locū. Quartus modus fit impediendo uirtutem expulsiuam quando superflue expellit sicut fit in illa passione quæ cholerica nominatur, & in arabico dicitur almayda in qua uomitus & secessus simul fiunt, quę curatur stringendo & ligando crura & brachia, & ponendo eos in balneo, & cum hoc etiam in eadem necessitatem habemus ponendi stiptica intus & extra. Sed quia balneum superflue habet soluere & euacuare, ideo cum timore magno tales in balneo ponendi sunt, etiam exhibendo eis stiptica, & etiam de istis adhuc locuti

erimus quando tractabimus de cura malę complexionis materialis dum euacuatur de membro ad membrum.

Quod est de syncopi superueniente ex superfluo fluxu sanguinis narium uel aliorum membrorum. Cap. XXIIII.

CVra sanguinis narium si fuerit ex nare dextra ponendę sunt uentosæ hypocundrio dextro super hepar, & si fuerit ex sinistra ponendæ sunt super splenem, & similiter si ex menstruis superflue fluxerit ponimus uentosas super mammillis, & cum hoc propinanda sunt stiptica quæ habent constringere orificia uenarum.

Quod est de syncopi proueniente ex superflua uigilia. Cap. XXV.

VIgilijs subuenimus cum cibis quorum proprietates sunt inducere somnum, & cū unctionibus prouocantibus somnum, sicut est oleum nenufarinum & uiol. & oleum de seminibus cucurbitarum, & cum odoratiuis inducentibus somnū, & etiam debemus dare eis uinum lymphatum si fuerit sine febr. Hæc autem omnia supradicta diximus ad rectificationem seu curationem prauorum & periculosorum accidentium febribus superuenientium. Cura autem remotionis causæ rememoratus ero quando tractabo de curis accidentium & malorum apostematum.

ISAAC ISRAELITAE DE FEBRIBVS LIBER.

De genere feb. & diuersitate & causa & significatione eius. Cap. I.

FEBRIS, est morbus qui de mala & ca. nascitur complexione, & totum corpus circundat, unde taliter diffinitur. Febris est calor innaturalis à corde exiēs & arterijs ad omnia membra corporis eiusque nocens actioni. hæc diffinitio de febris essentia sumitur i. calore cursum naturæ egrediente, non de accidentibus fe. concomitantibus, sicut quibusdam uidetur medicis febres dicentibus ex accidentibus longo post tempore sequentibus, quidam enim dicunt ex rigore, quidam ex fatigatione, alij ex capitis dolore, uel quibusdam alijs accidentibus & longe eas sequentibus non enim eas diffiniunt esse ex essentiali calore cursum naturę superegrediente, sicut inuenitur Hipp. dixisse in epid. Febris inquit est calor exiens cursum naturæ & eius motio de essentiali calore. Dixit quædam sunt feb. pungentes, quædam suauiter tangentes. hę enim differentiæ calori naturali uidentur attinere. Itē dixit sunt quædam non pungentes, sed augmentantes, hę autem differentiæ ex qualitate caloris sunt tractæ. De motione dixit quædam fe. in initio sunt ca. quædam calidissimæ, quædam uero inslatiuæ, hæ differentiæ ex natura caloris sunt sumptæ. Item ex accidentiū diffiniuit uicinitate cum dixit quędam feb. citrinissimæ, quædam rubicundissimæ, aliæ liuiditati & uiriditati contiguæ. hæ differentię ex uicinis sumuntur accidentibus. s. ab humoribus qui causæ sunt febrium nascentibus, non de remotis sicut apostemate, capitis dolore & rigore. Febriū autem sunt tria genera. unum est in spiritu quod ab ipso incipit & ad cor ueniens ipsum calefit, post ad arterias uenit & ab arterijs ad oīa corporis membra. hæc autem feb. uocatur ephimera, cum enim spiritus calefit, & in igneum calorem calor naturalis mutatur, cor inde necesse est calefieri. corde uero calefacto ab ipso ad arterias penetrat calor, & ab arterijs ad alia membra corporis. Secundum genus feb. est in hu. quod ab ipsis incipiens paulatim membra singula uicina calefacit quousque ad cor ueniat, & à corde ad arterias & inde ad omnia corporis membra, & ita totum corpus circundat. hæc uocatur feb. ex putredinibus. Tertium genus in solidis est artubus à quibus ad cor, à corde ad arterias ab arterijs progreditur per membra totius corporis. hoc autem genus hæctica uocatur. Tot esse cōstat febrium genera. Causa quare sunt tria, nulla enim fe. apparet nisi in materia, sunt tres in corpore spiritus, quatuor humores, solida membra, in quodlibet quorum calor inciderit fe. suum genus facit, quas Ga. bonis similitudinibus adaptauit. Ephimera inquit calido uento uidetur esse similis quo uter impletus ex sui calore necesse est calefiat. Idem enim facit spiritus circa cor & totū corpus. Febres ex putredinibus aquæ calidę comparauit

comparauit. G. aqua enim ea. cum frigidum vas impleuerit, ipsam ex calore suo calefacit. similiter circa cor faciunt hu. & alias partes corporis. Hecticam febr. vasis comparauit calidis frigida aqua plenis, aqua enim in his ex calore uasorum calefit.

De ephimera fe. & causa eius & significatione.

Cap. II.

Ephimera feb. in corpore permanet. 24. horis, id est integra die & integra nocte sicque uidetur recedere, aliquando tamen in hoc tempore diutius uidetur immorari, aut 48. aut. 76. horis. huiusmodi ortus fuit causa aliqua primitiua, cuius primitiuæ quatuor sunt genera. Vnum genus est cum extrinsecus corpus patitur & calefit, aut actualiter, sicut calore solis & ignis & aere balnei cum quis immoretur ibi, aut potentialiter, sicut aqua sulphurea lauari & similibus, aut constipatione pororum actuali, sicut ex frigida aqua contingit quę fumum in interiora claudit corporis, aut ex constipatione potestatiua sicut aqua lauari aluminosa. Non autem omne corpus constipatum ephimeras patitur feb. sed tantum illud à quo fumus calidus, aut siccus adunatur, cuius cum pori oppilentur, fumus exire & dissolui prohibetur, & ita calor coadunatur. Si autem materia humorum corporis non preparata sit putredini, ephimeras febr. facit. quòd si præparata sit febr. ex putredine facit secundum qualitates humoris intus inclusi uel oppilati. huiusmodi feb. acuta est & molesta, sicut dicturi sumus. Secundum genus primitiuæ ephimerę est, quæ ab interioribus accedit corporis, sicut de cibis & potionibus calidis. Tertium genus ex nimio est motu, aut in corpore sicut nimia exercitia & laboriosa, aut in anima sicut ira, angustia, tristitia, & uigilia. Quartum est causa quam exteriora patiuntur membra, sicut apostemate calido in inguinibus & pedum uulneribus, cum .n. ab inguinibus calor membratim ascẽdit ad cor, à corde ad cętera corporis membra uenit. Est autem significatio feb. ephimerę cum precesserint causę iam dicendæ. Infirmus nimium non patitur dolorem in initio, pulsus eius ęqualis parũ tamen diuersus & absconsus. Diuersitas cito in æqualitatem redigitur, & in tactu calor est quietus, lenis & non pungitiuus, sed sicut balneati est tactus. Infirmus uero facilis est in patiendo morbo. Vrina autem habet hypostasim in fundo & lenem in morbi tempore toto, neque nimis feretur urina. cum uero fe. discesserit, aut cũ sudore perfecto discendit, aut cum parua quadam infusione, quę cum recesserit nullum signũ sui infirmo relinquit; sicut feb. putredinum facit. quæ & in pulsu, & in urina remanet. Si uero post ephimeram æger balneetur in balneo, neq; sentit rigores neque punctiones, sed in priores reuertitur suas qualitates. hæ sunt significationes feb. ephimeræ. Significatio uero unde fiat est huiusmodi, quæ de solis est incensione, uel de calido aere, oculos in tactu calefacit, caput incendit, cutem & faciem exiccat quibus si manus apponatur, calidæ inueniuntur. pulsus paruus & uelox. ex constipatione nascens pororum, cutem facit coniunctam & solidam. cui si manus apponatur in initio paruus calor sentitur. Sed si moretur calor augmentari sentitur, calor enim non apparet propter poros constipatos, sed cum manus diu inhæreat sui calore poros laxat, & ita calor demum emergit qui se prius occultauerat. oculi eorum & facies parum tument. pulsus non est paruus, quia uirtute custoditur & calore naturali intra corpus, parũ tamen est diuersus & occultus. horum urina aut citrina est, aut al. quia humores aquosi qui de corpore solent dissolui, cum claudantur ex constipatione cutis urinę cõmixti suo colore mutati, rubore quoquo modo sunt cõmutati. hæc tamen fe. aliquando in feb. putridas mutatur, si in corpore sint hu. apparati ad feb. putridas. Oportet ergo discernatur inter ephimeram & apparatam putredini. Si igitur recedit cum sudore laudabili & pulsu ęquali: significat proculdubio ephimeram. si autem moretur in corpore, neque à calore totum corpus mundificauerit, & pulsus fuerit diuersus, & urina non digesta & fętida, mutatio in feb. putridas designatur. Cum uero feb. moratur, neque in prima periodo discesserit, sed quasi cõtinua fit, uel synochus, & pulsus fuerit diuersus, & ex urina nulla putredo significatur, oportet te male suspicari, & hæcticam eam expectare, & ex parte plurima mutabitur in acutissimam. hu. enim putridi, neque sudore, neque dissolutione euanescunt propter conclusionem pororum. vnde festinandum est in medicanda hac feb. medicamine quod dicturi sumus, antequam putrefiant hu. & pessimæ nascantur feb. Febres nascentes à rebus mutantibus corpus, sicut cibus, aut ex eorum fiũt quantitate, sicut fastidio & saturitate, aut ex qualitate utpote ciborum siue potionum calore. Nascẽtium à saturitate significatio est talis. fumosa ructuatio & fętida, sitis nimia, ardor ex cibi corruptione, aliquãdo habẽt solutionẽ vẽtris, aliquãdo constipationem. sed constipatio in his est molestior propter conclusiones malorum chimorum in interioribus corporum. Quæ ex ciborum siue potionum nascuntur calore, huiusmodi notãtur significatione, facies & oculi in tactu sunt calidissimi, & rubicũdissimi, hæpar similiter in tactu calidũ & infirmus in stomacho & hepate quasi sentit incensionem & siccitatem, & in ore amaritudinem & similia. quia calor in hac feb. à spiritu incipit naturali, & cibus calidus in primis stomachum & postea calefacit hepar qui illius

lius sunt fundaméta. Vrina autem in feb. ista rubea est alithina. Febribus autem modo nimio labore uel motu corporis nascentibus, si labor sit fortis dura & sicca redditur cutis, & post recessionem febris permanet pulsus paruus, quia nimius labor dissoluit uirtutem, sed si labor nõ sit multus, cutis duricies remanebit dum febris secesserit. & post de cute fumus exiens humectat cutem, poros aperit, pulsus magnus est, quia uirtus in hac feb. multa est, & calor augmentatur, quia non fuit labor multus. Si enim labor non multus fuerit, augmentatur calor corporis, tactus in laboriosa feb. secundum qualitatem est aeris si labor precesserit. q̃ si aer sit calidus sicut calore solis & similibus: non multum cutis exiccatur, & si aer sit frigidus, tactus cutis erit frigidus, neque sicca multum erit cutis. Si feb. ex motibus animæ nascitur, sicut ex ira & similibus taliter notabuntur, multum exeunt oculi facies rubet & tumet. calor enim in hac feb. expetit exteriora corporis dum uindictam homo sibi quærit, pulsus magnus. urina exiens punctiones facit & ardores propter calorem. Si ex angustia sit & tristitia, oculi sunt concaui, facies sicca & citrina, quia spiritus & calor fungiunt in interiora. pulsus paruus propter caloris diminutionẽ eius demque occultationem. urina rubea ardorem faciens cum exeat. Febris ex uigilijs oculos concauos facit & humidos dormitationi cõtiguos, palpebras graues & dure mouentes, facies & totũ corpus sunt inflata, & citrinitati uicina, quæ omnia contingunt ex debilitate digerendi cibum. digestio. n. cibi molestatur uigiliis. cibus uero indigestus non generat spiritum, uel sanguinẽ animalis, & sanguis si non generetur necesse est color mutetur. Item ex indigestione sequitur albedo urinæ. Si feb. propter apostema in inguinibus uel alijs corporis membris nascatur, taliter significabitur, facies rubet & inflatur propter sanguinem & calorem corporis non pungentem. Cum autem in statu progreditur, ascendit suauiter fumus calidus corpus, magnus fit pulsus & uelox atque spissus, urina albedini pertinet, magnus & uelox atque spissus erit pulsus ex uirtute & multitudine caloris. Infirmus enim duas patitur infirmitates calidas. i. apostemata & feb. ipsas. albedo urinæ: quia chole. vrinam tingentia tendunt ab apostema: omnis enim dolor proprie habet humores sibi trahere. Hæ sunt significationes unde ephimeræ febr. omnes intelliguntur species.

De putredine febrium & causa earum, & causa periodorum earundem. Cap. III.

FEbres putredinum ex putredinibus nascuntur quatuor humorum, quia hu. calefacti calefiunt membrum calefacientes ubi putrescunt, & postea, alia illi membro uicina, sicque membratim ad cor, de corde ad arterias peruenit calor, & de arterijs in omnia membra corporis. Et causa vnde putredo nascitur est quintupla: multitudo quantitatis humorum, grossitudo eorum, cõclusio humorum ab oppilatione nata, humores enim qui dissolui non possunt putrefiunt, sicut humiditatem uidemus putrefieri exteriorem cũ non habeat aeris capacitatem. Species autem febrium ex putredine nascentium multæ sunt, Sunt enim simplices, sunt & cõpositæ. simplices quia palam sunt, sicut & hu. quatuor sunt. unũ quod uocatur synochus qui ex putredine nascitur. hoc autem molestationem facit: quia quiescere infirmum non permittit. Secũdum genus ex cho. nascitur & triteus uocatur: qui una die accipit, & alia die permittit qui est salubris & breuis. Salubris qui corpus una die quiescit. breuis: quia humor unde nascitur subtilis est & uelox & cito digeritur, citoq; dissoluitur. Tertium ex putredine nascitur cho. ni. & vocatur quartana, una die incipiens duabus quiescere permittens: sed salubris est & lõga. salubris, quia corpus duobus diebus quiescit, longa quia materia vnde nascitur dura est ad digerendum & grossa, & ad dissoluendum inobediens. Quartum genus ex putredine phlegmatis nascitur, & amphimerinos dicitur omni die inuadens, est autẽ longa & molesta. longa quia materia est grossa & uiscosa: unde non est digestibilis dissolubilis, molesta, quia oĩ die inuadit nec corpus quiescere permittit. unaqueq; harum multipliciter diuiditur. Febris enim quæ ex putredine sanguinis nascitur in tres partes diuiditur. Est enim quędam ab initio usque in finem æqualis, & uocatur æqualis. hæc autem est cum tantundem finitur sanguinis quantum habet putredinis. Est & altera quæ in initio est debilis, sed postea crescit, cum autem in finem peruenerit, molesta fit. postea minuitur quoad debilitetur, hoc est cum plus sanguinis putrefit quàm finiatur. Est & altera in initio fortis, & postea debilitatur quoad omnino deficiat, hoc est cũ plus finitur sanguinis quàm putrescat. Febris quæ ex putredine nascitur humorum aliorum, vnaquaque in duas diuiditur. vna est continua, altera interpolata, sicut iam diximus. Cum enim hu. qui febrium sunt materiales, intra arterias sunt & uenas, & in ipsis putrescant, feb. continuas necesse est fieri, quòd si extra uenas & arterias sunt & putrescant, interpolatas feb. faciunt, unde feb. ex putredine nascens sanguinis continua fit, quia intra uenas & arterias est sang. & interdum cum putredo sanguinis in parte fit perforat per totum & comburit ipsum, & feb. non dimittit quoad pars finiatur quæ putrefit & digeratur, atque dissoluatur. Febris ex alijs nascens humoribus est continua, quia humores intra uenas & arterias putrescen

tes nō cito possunt dissolui propter constipatio nē, & suam uiscositatem. unde postquā finita sit prima remanet pars sui caloris quoad secunda succedit, & à secunda ad tertiam, & ita fit continua. Si autem hu. extra uenas & arterias putrescant febres interpolatas faciunt, quia quæ putrescit cum in uno loco sit, paulatim ad putredinis locum accedit, cuius collectio in tempore illo est cum interpolatur inter duas accessiones. Aliquando quoque putrescit sanguis intra uenas & arterias, & febr. facit continuas; quia cum in uno membro multa adunetur quātitas, & putridum apostema faciat, & ex constipatione pororum quam facit apostema propter putredinem calefacit membrum, necesse est ubi est apostema, & calor membratim uadit per arterias, & à corde per eas ad omnia membra, & ita febr. non dimittit donec apostema digeritur & mundificatur. hæc est causa cuiusdam feb. continuæ, & cuiusdam interpolatę. Diuersitas periodum febrium ex causis tribus est. Vna est putrescentium humorum uelocitas uel eorum tarditas. Secunda collectionis humorum qui putrefieri debent uelocitas uel tarditas eiusdem. Tertia purgationis eorum velocitas uel tarditas unde amphimerinus omni die accidit propter uelocitatem suæ collectionis quę contingit ex multitudine suæ quātitatis, & facilitate suæ putredinis propter humiditatē & tarditatem suæ purgationis propter uiscositatem. Cholera ni. facit febr. una die accipientes & duobus non, quia tarda est ad collectionem propter suæ quantitatis paruitatem ex duricie putredinis propter frigiditatem & siccitatem, & ex uelocitate purgationis: quia non est materia ipsius melancholiæ multū uiscosa. Cholera rub. febres unius diei, & alterius non, facit, quia est media inter cholera nigra, & phlegma, minoris etiam est quantitatis quàm phlegma, maioris uero quàm cholera nigra, & phlegmate est siccior: cho. uero ni. humidior substantia quoque eius leuior est his duobus. hæc est causa diuersitatis peryodicæ feb. & ex hac causa temporis suę passionis est diuersitas; quia amphimerinus ad multum 18. horis permanet propter grossitudinem & uiscositatem phlegmatis non cito dissolubilis, quartana ad plurimum. 24. est horarū propter materiæ suæ grossitudinem, & uiscositatem, quæ cito non putrescit, & si cito putrefiat, non cito tamen dissoluitur, similis enim est lapidi uel ferro. ignis enim hęc non cito calefacit: quæ etsi calefiant, cito tamen refrigescunt. Vera tertiana ad multum. 13. durat horas, quę ex lenitate fit materiæ, & uiscositatis suæ paruitate. vt cito putrescat & dissolui queat. Aliquando harū feb. tempus in quibusdam est longius, in quibusdam uero breuius, quod ex tribus causis consequitur. Vna est materiæ natura, quæ si grossior & uiscosior & frigidior sit longior erit. Si autem subtilior & calidior & minus viscosa fit breuior. Secunda secundum quantitatem uirtutis infirmi. Si autem est fortis ut materiam eijcere & purgare cum sudore posit breuior fit, quòd si defecta, longior. Tertia est ex figura corporis, quia si corpus est rarum & pori aperti sint leuior est, materia enim cito dissoluitur & exit, si uero corpus est uiscosum & constipatum, & pori non sunt aperti est longior, quādo autem eā sa breuitatis suæ totam se coadunat, fit breuissima, si autem extra fit longissima. Cum autem feb. sit breuis infirmus quiescit post recedente peryodi, donec altera succedat, & corpus à febribus mundificatur, si autem feb. longa sit infirmus non mundificatur à feb. quoad altera subsequitur, neque interpolatur ut quiescat infirmus, & ita se habet feb. ista quasi continua. Oportet autem te intelligere, quia feb. periodis sit semper stabilis inordinatione sui donec putredinis materia in qualitates mutetur alias, neque cum alijs humoribus se misceat ne inordinatione infirmi peccatum fiat. Quando autem ista materia à sua qualitate in species mutetur alias, neque cum alijs humoribus se misceat, ut si quis sanguis mutatus incendatur & putrefiat, subtilis autem pars in choleram mutetur rubeam, grossa uero in nigram, aut si alij hu. putrefiant & febres secundum suam naturam faciant. aut si infirmus fecit pessima, unde generentur hu. febres diuersas secundum sui naturas facientes, unde omnia ordinationem periodi sunt corrumpentia & mutantia ut ante suum tempus festinent aut in alias periodicas feb. quàm prius fuerit se immutet. Est autem multitudo & minoratio in hac causa secundum quantitates humorum se mutantium & actiones eorum. hæ sunt species febrium ex putredinibus simplices, & causæ diuersitatis suarum periodum.

De significatione putredinis febrium. Cap. I I I.

Significatio putredinis febrium aut est secundum genus suum, aut secundum species earum. Genus significatur cum ex putredine febres esse denunciantur, quod ex tempore accessionis earum intelligimus, cum debiliter incipiant, & pōstea augmententur & confortentur, quæ cum recedunt partem caloris in corpore dimittunt neque perfecte recedunt. Item ex caloris substantia, quia calorem oportet esse pungentem & corpus inflamantem, sicut flamma ignis rarificantem. Item ex accidentibus feb. comitantibus, quia hanc rigor & tremor in initio sequuntur, & diuersitas in pulsu, ablatio digestionis in urina ut hypostasis non appareat lenis, quæ omnia cū uideantur feb. ex putredine esse intelligitur.

Significationes

Significationes specierũ singularium, quia feb. periodis tertiana, aut de re naturali, aut non naturali, aut de re cum extra naturam nascitur. De re naturali cum ca. & sicca est natura infirmi, cui cho. dominatur ru. ætas est iuuentus, tempus anni est ęstas, aer calidus, & sic. De re non naturali, cum infirmus antequam feb. inciderit ca. & sic. comederit, & habet angustiam & tristitiam vigilias, laborem nimium longi temporis ieiuniũ ars eius ferraria, aut fornacina, quę omnia corpus calefaciunt, & desicant & cho. ru. generant. De re extra naturam, quia quędam feb. ex calore est forti, & sicut acus cuspis est pungibilis, ꝗ ex cho. ru. ex acumine, calor eius in tactu fortis & acutus atque pungitiuus, pulsus in initio peryodis paruus & defectus atque rarus, & tamen non permanens nisi paruum tempus, & in magnitudine & diuersitate mutatur. Magnitudo eius quia cho. ru. est leuis, neque grauat uirtutẽ, & tunc ex magna necessitate refrigerandi calorẽ. Diuersitas enim fe. est propria maxime eius quæ ex putredine est, sed tamẽ in hac non diuersitas est multa quia eius leuis est materia, neq; virtutem grauat. Vrina huiusmodi fe. est ignei coloris putrida, & cum siti nimia, angustia, abominatione, uomitu cho. ru. nimio sudore propter subtilitatem materiæ, aliquando quoque succedit egestio cho. ru. Cũ has significationes inuenias, aut earum plurimas, iudicandã est esse uera tertiana, maxime si hæc feb. multos fatiget in tempore illo anni. Quartanę autẽ significatio aut de re naturali, aut nõ naturali, aut de re extra naturam. De re naturali ex complexione infirmi frigida & sic. & sibi dominatur cho. ni. ætate senili, tẽpore anni autumno, aere frigido & sicco. De re non naturali, cum infirmus ante cibos acceperit vnde cho. ni. genita sit, sicut lentes, caules, carambiam, carnes caprinas, & bouinas, & similia. De re extra naturam cum aut res antecedat, sicut ante hanc alia feb. sit composita, & duricies splenis, aut cum præsens sit, res apparet quando est accessio. In initio rigorem habet vel nimium tremorem cum grauitate & nimia fatigatione & totius corporis forti frigitudine, pulsu raro & tardo atque multum diuerso, cum autem augmentetur habet calorem non acutum, neque pungitiuum, non ergo sicut calor est tertianæ, pulsus mutatur in uelocitatem & spissitudinem quàm in initio fuerit maiorem, sed tamẽ ad comparationem tertianę tardior & minor, sitis parua. Vrina putrida & indigesta. Feb. declinante sentit infirmus frigitudinem, & cum recedit pulsus est tardus, rarus, diuersus, & urina colore diuersa & non digesta. Cum has significationes inueneris, aut plurimas, quartanam ueram esse iudica, maxime si in illo tempore anni quartanam patiantur plurimi. Significatio quotidianæ febr. aut de re naturali, aut non naturali, aut extra naturam. De re naturali, sicut si complexio infirmi frigida & hu. sit & sibi dominetur phlegma, ætas eius aut pueritię, aut seniũ, pueritia propter gulositatem, senium propter multitudinem phlegmatis in corpore eorum, tẽpore anni hyeme, aere frigido & humido. De re non naturali cum infirmus in sanitate sua gulosus & bibosus sit, multum quiescens, piger sępe balneans post cibum. De re extra naturam cum infirmus sentit dolorem in ore stomachi, & humiditatem in lingua, inflationem in latere muta to colore, siti parua, rigorem & frigus nimium habet in extremitate corporis & diu, cum autẽ tangas corpus in hora accessionis non apparet calor nisi cum moretur manus & calefit & aperiuntur pori, calor habet humiditatem propter phlegma, parum acutus est propter putredinẽ, aliquando sudans parum, aliquando non, durat autem in tempore longo propter putredinem, atque permanet in corpore usque ad secundam accessionem, pulsus minor est pulsu quartanę & spissior. paruitas propter phlegma, quia deficit uirtus ex frigitudine eius & dissoluitur, & angustiatur propter multitudinem quantitatis eius, unde multum est diuersus. Spissitudo eius ex necessitate recipiendi magnitudinem eius. Vrina quodam tempore subtilis & al. & quodam tempore turbida & grossa. subtilis ex constipatione pororum propter grossitudinem & uiscositatem materiæ: albedo ex frigiditate est phlegmatis. grossitudo & turbulentia, quia natura aliquando aperit illam uiscositatẽ & expellit grossam & uiscosam humiditatem quæ fuit causa cõstipationis. Rubor, quia si phlegma mouetur & putrefiat, necesse est calefiat. Quas significationes cum inueneris ex parte plurima certificanda est uera quotidiana, maxime si multi patiantur hanc in illo tempore. Oportet autem te intelligere, quia feb. amphimerinos cum materiam habeat uitreum phlegma in initio habet paruum rigorem. Si autem sit ex salso, in initio est multus rigor. Si ex acido frigescit in initio. Si ex putredine sit dulcis phlegmatis, nihil horum habebit. Ex his ergo significationibus intellige feb. ex putredine peryodicas esse & simplices. Oportet item intelligas, quia rigor in feb. incipit à dorso mulieribus, uiris ab extremitatibus manuum & pedum. Feb. autem continuę significatio uniuersalis est, quia post. 24. horas non recedit, neque rigorem, neque tremorem habet, neque sudorẽ nisi cum tota recesserit, pulsus multum est diuersus, urina indigesta. His significationibus cõtinua intelligitur. Significatio uniuscuiusque speciei est, quia in ea quę fit ex putredine sanguinis inuenitur graue corpus infirmi, & fatigatũ, flatus, pulsus cum angustia & siti, oculi rubei, venę eorum plenæ, & ru. facies & totũ corpus pertinent rubori & quasi inflatũ est, pulsus nimium

diuersus,

diuersus, urina rubea, alithina. Quę ex putredine aliorum hu. est hanc habet significationem quiescit infirmus, sicut in febribus cōtinuis. Quę nascitur ex putredine cho. rub. vocatur causon, ex mollicie & mitigatione doloris intelligitur in die habēs remissionē & fortitudinem & augmentationem in die accessionis, & sequuntur eā nimius calor, atque sitis maxima, & angustia & acumen, propinquitas ad perditionem alienatio mentis, cum molestior sit & acutior, tanto crisis est uelocior. nascitur plurimum his quibus in corporis venis cho. multa adunatur, & maxime in his quæ in concauitate sunt hepatis, & in pulmone & in ore stomachi, unde sitis semper sequitur. Oportet autem hæc omnia refrigerari plusquam alia. Feb. continua nascens ex phlegmate habet remissionem quando dimittit, & cō fortatur cal. quando incendit. Quartana continua nascens ex cho. ni. habet duorum dierum remissionem, & in die accessionis caloris confortationem. cum his significationibus quas diximus certificatur simplices species ex putredinibus.

De febribus compositis & causis earum & significationibus. Cap. V.

Febres compositæ sunt multę & diuersæ, quia aliquando componitur tertiana cum quotidiana, aut tertiana cum quartana, aut tertiana & quotidiana cum quartana aut quotidiana, cū quotidiana, aut quartana cum eadem continua, aut tertiana peryodi cum tertiana continua, aut quotidiana continua cum quotidiana peryodi aut quartana peryodi cum quartana peryodi, aut tertiana peryodi cum tertiana peryodi, & aliquando componuntur sibi inuicem tres ex his febrib. aliquando quatuor, & compositiones alię sunt plurimæ. Hæ compositiones sunt biformes, aut secūdum uicinitatem, aut secundum similitudinem. Si autem ambę materię quæ ambas feb. faciunt commisceantur & complectātur se accessiones & recessiones eiusdem sunt temporis, si secundum uicinitatem, & unaqueque locum habet proprium, accessiones earum in duobus temporibus sunt diuersæ, & similiter recessiones earum. Omnes hu. qui compositi sunt, aut æquales in quantitate sunt, aut quidam plus, quidam minus habent. Et feb. compositæ, quędam habent proprium nomen, quędā uero non, habens proprium nomen est hemitriteus. i. media tertiana. Hęc enim feb. componitur de feb. phlegmatica continua & peryodi tertiana, si sit uera, quando non est uera componitur aut de tertiana continua & phlegmatica cō tinua, aut de tertiana peryodi, & phlegmatica peryodi, & aliquādo ex duabus feb. in uirtute ęqualibus. Hęc etiam feb. componitur aliquando ex duabus quarum una maior est altera. Hæ autem sunt significationes specierum compositarū feb. Significationes unde unaqueque possit intelligi, sunt hæ. compositę secundum uicinitatem faciliores sūt intelligi de tēpore suę perseuerationis. Quod si fe. continuæ cōponātur cū febribus peryodibus: peryodes ītelligūtur de rigore quē habent in actionis tempore, continuę ex sua stabilitate. Si uero compositio sit secundum compositionem, intellectus harum durus & molestus est propter diuersitatem suarum significationum, maxime si complexio sit æqualis durus & molestus est, si autem una ex materiebus in complexione dominetur, sit leuior intellectus, quia significatio dominantis apertior erit. Oportet autem acuas discretionem, tuamque in his subtilem intelligentiam, & non confidas in peryodi compositę feb. neque credas interpolationi suæ significationis, aliquādo enim duæ sūt tertianæ quę accipiunt quotidie, quas multi medici putant esse continuas. Aliquando etiam duę componuntur quartanę accipientes omni tertia die, & putantur esse tertianæ, in quibus non secundum quod oportet solent medicari, unde fe. confortantur & augmentantur, & aliquando perit infirmus, quia medicina necessitati est contraria, & propter hoc oportet te ingeniare ut intelligas fe. de essētia suæ naturæ & de actionibus proprietatis suæ secundum quod meminimus nos dixisse ut certificatis significationibus competat medicina febrientibus neque confidas in duratione feb. Feb. composita ex phlegmate & cho. ru. quæ uocatur hemitriteus si uera sit, significationes habet quatuor, unam qui est continua, aliam quia quotidie interpolatur, & una die leuior accipit & facilior, altera uero durior atque molestior, facilitas eius propter feb. phlegmaticam omni die inuadentem. Rigorem non habet propter materiam in uasis contentā. Molestatio eius & duricies in altera die, quia in die tertianæ cum forti uenit rigore, quia in tertiana solet euenire, & mouetur feb. phlegmatica, quę omni die solet inuadere, unde die illa molesta est & dura. Tertiam quia patitur in tempore accessionis maximum rigorem, aliquando in una die bis uel ter uel quater. Quartam quia suum tenere est ęquale, dum forti assimilatur forte, & debili debile. Hemitriteus non uera est composita cum feb. in uirtute ęquali, quædā cum altera fortiori, sed in cōpositione æqualis si est cum tertiana peryodi, rigorem omni die facit, una tamen die est debilis cum rigore, & habet frigitudinē, in corporis extremitate. Vna die cum forti rigore & tremore, punctione quàm & acumine. Quę autem est composita cum tertiana continua, & quotidiana continua, non habet rigorem neque tremorē, composita cum tertiana continua, & peryodi quotidiana similis est ueraci, sed tamen feb. huius rigor non est fortis, quia est phlegmatica feb. & ideo neque pungit neque acuta est,

quando

quādo hęc febris componitur cum febribus nō ęqualibus significatio dominantis palam plus erit, & debilior occulta. Hæ sunt significationes febrium ex putredine quæ sunt compositę. Aliquando quędam accidentia sunt in febribus cōpositis & simplicibus. Vnde inter se diuersantur ex calore suæ materiæ & diuersitatibus. Itidem unaqueque à simili denominatur, quędam enim commixta nimiæ humiditati uocatur eloidis, quædam cuius calor nimium est incensus & uocatur causon, quàm semper nimia sitis sequitur, & in lingua nigredo, & in stomacho punctio, in qua cum tangatur corpus nimia incensio sentitur, & est feb. in qua infirmus sentit calorem & frigitudinem simul in corporis interioribus & exterioribus. Hoc autem in phlegmatica contingit cum ex putredine nascitur phlegmatis, calor enim in feb. ista propter putrescens est phlegma frigus ex nondum putrescenti, & uocatur yselus & est in qua sentit infirmus nimium calorem in corporis interioribus & tepiditatem in exterioribus, quòd ex grossitate & uiscositate est materiæ, & propter hæc calor non potest exire ab interioribus ad exteriora. Et est in qua sentitur nimia frigiditas in interioribus corporis quæ ex phlegmate frigidissimo cōtingit, & uocatur euiliados. Et est in qua habetur nimius calor in corporis interioribus, & de calore illo ascendit fumus acutissimus in corporis extremitatibus, ꝙ consequitur, quia non est uiscosa materia unde efficitur, & propter hoc cito est dissolubilis & fumus exit, uocatur autem feb. ista tynoros. De sunt omnes species quæ de putredinibus nascuntur humorum.

De febre hæctica & causa & significatione eius. Cap. VI.

FEbris quæ uocatur hęctica, diuiditur in duas species. Vna uocatur senectus in qua naturalis humiditas finitur, & succedit siccitas dominans per omnia corporis membra qua desiccantur, & rugantur, & calor naturalis dissolutus finitur. Senectus ideo uocatur, quia cum senes ætatem decrepitam ingrediantur, calor eorum naturalis est extinctus & siccitas illorum membris dominatur, quia humectatio eorum finitur, unde hoc nomen huic febri datum est à simili. Secunda species phthysis uera est. phthysis uero est collectio caloris extra naturam in solidis membris qua humectatio corporis finitur, & in tria diuiditur. Vnum est quo humectatio desiccatur quę in paruis uenis habetur unicuique membro pertinentibus, unde tenerorum caleat humectatio membrorum, sicut est pinguedo & crassitudo, & hæc uocatur phthysis absoluta. Secundum est quo humectatio finitur quæ in teneris est carnibus, & incipit calor ab humectatione quæ in mēbris est similibus, quę humectatio est sicut ros aut aeris umbra, hæc est quæ uocatur hæctica cōsumptiua. Tertium est in quo hæc humectatio finitur, & illa humectatio incipit calefieri quæ in coniunctionibus est fundamenti cuiuslibet mēbri, quæ uocatur phthysis & consummatio. Phtysis uocatur propter consumptionem humectationis in membrorum fundamentis, & propter siccitatem eorumque mollitiem quæ ex finita sequitur humectatione ea membra solidāte, sicut uidemus in terrænascentibus quæ cum desiccari incipiunt emollescunt & ita consumuntur. Causa unde hæc febris nascitur, aut antecedens, aut primitiua esse comprobatur. Antecedens est sicut si feb. putredinis immorans incensa fuerit, & calor ab humectatione incipiens cordis, membrorum quæ fundamentis eam finierit, quęcunque autem febris est huiusmodi in initio cōsummatiua fit fe. sicut hæctica nascēs ex hemitriteo, & apostema calidum in pectine natum cuius calor propter uicinitatem suam tendit ad cor, & arteriarum humectationem consumens, & mēbrorum humectationem desiccans. Aliquando hęc eadē nascitur ex defectione quàm infirmus ex acueis patitur pas. unde medicus cogitur dare syrupum. In hāc desiccatur cor primum, deinde fundamenta membrorum. Causa primitiua est angustia, ira, tristitia, labor, uigilię, ieiunia maxime si iuuenilæ est ętas, cōplexio ca. tempus æstiuum, & ordinatio infirmi ca. quæ de huiusmodi causa nascitur, phthysis & consumptio uocatur. Significatio vnde intelligitur, quia fe. ab initio molesta & dura non inchoatur, mala enim cōplexio quę est ca. ęqualis est per totū corpus & nō diuersa nec infirmus sentit in corpore suo calorem febrilem, neque dolorem & fatigationem, neque aliquam significationem quæ ad febrium attineat putredinem, sed calor igneus extraneus toti cordi dominatur æqualiter, neque membrum aliquod est sine calore, quod calorem sibi sentiat contrarium esse. Calor enim nondum ad plenum incipit augmentari ut significationes possunt perpendi, vnde hæc dura est sanari, cum non in initio ualeat intelligi qua medicina ualeat subueniri, cum tamen ad consummationem perueniat, aperta sui monstrat indicia, sed tamen impossibile est sanari, quia corpus propinquat perditioni. Eius tamen significatio talis est in initio, si febrem in quam inchoantem tres dies uidemus continuantem, neque calorē habentem fortem, neque aliam etiam significationem caloris febrium ex putredine attinentem utpote rigorem & tremorem, sitim, angustiam, siccitatem, & in lingua nigredinem, fatigationem, capitis dolorem, urinę putredinem, pulsus magnitudinem, & eius diuersitatem, aliaq; signa quæ febrem ex putredinibus sunt comitātia, calorem quoque quietum & mansuetum, & tribus uel amplius diebus continuum, sed tamen

men confortatum cum cibum accipiat, in nocte dormiat. febris hæctica proculdubio est intelligenda, eius talis ab initio debet esse significatio. cum uero augmentatur ab humectatione uenarum inchoatur, unde infirmus consumitur, caro eius minuitur, cutis desiccatur, facies tenuatur, oculi concauantur, imo totũ corpus cõsumitur, calorq; ab alia incipit humectatione. quod intelligitur, quia oculi cõcauãtur, lippiũtur, palpebræ pendent inferius ac si dormiretur. hæc aũt omnia ex uirtute sunt defecta, totũ corpus exiccatur, & rugatur. splendor & flos uitæ auferuntur. cutis faciei siue totius corporis sit thetinosa sicut corium super ossa extensum, tempora planiora, auriculæ contractæ, color citrinus, spatulæ eleuatæ, uenter siccus. quod si tangatur sub diaphragmate, omnia uiscera sicca inueniuntur, & quasi non apparent exterius, uenter thetinosus, & cum dorso iunctus, calor corporis in initio tactus debilis, & cum immoretur manus fit acutus, pulsus durus & extensus quasi chorde debiles & firmatæ. hæ sunt significationes feb. hæcticæ, & eius causæ.

De cura febris ephimeræ quæ fit propter calorem solis. Cap. VII.

FEbris itaq; ephimera quæ fit propter cal. solis differt ab illa quæ fit propter calorem æstiui aëris, quia illa quæ est de calore solis maiorem capitis infert calorem quàm toti corpori. Illa uero quæ fit propter æstiuum calorem aeris plus calefacit corpus quàm caput. unde huius fefebris utilior hæc est cura, ut aerem qui subtilis est, & cibum infrigidemus & humefaciamus & in pauimento domus sternamus flores refrigerantes & frondes calidosque fumos extinguentes sicut uiolã rosam nenufar frondes psilij semperuiuam, salicis frondes, & frondes basilicon, hæc omnia semper sunt cum aqua frigida uel rosata infundenda. Et licet basilicon sit calidum in tertio gradu tamen proprietatem habet inducendi frigiditatem aquæ per nares. Sed oportet nos patientium nares sæpe humectare cum oleo viola. & nenufarino in aceto mixtis & similibus. Vngenda sunt tempora de sandalis camphora & aqua ros. si non habent reuma. Quod si habuerint reuma cauendi sunt ab aceto & camphora. Ad nares eorum apponamus fumum aquæ calidæ ubi cocta sint uiolã & camomilla, caueant ab omnibus olei inunctionibus. Quod si non habuerint capita de humorum fumositate plena, neque reumate bonum est ut capita eorum roremus post declinationem febris aqua in qua decocta sint uiolã & camomilla, quia si capita eorum plenitudinem habuerint abstineant se ab hac aqua & solũmodo fumum eius odorent. Succum vtriusq; generis malorum granatorum accipiant. Comedant melones palestinos, uuas hyemales, medullam tritici & cucumeris omnia cum niue refrigerata si niue fuerint assueti. Vinum bibant mixtum cum sirup. malorum gran. & uiol. Si egestio eorum fuerit sicca humectanda erit cum sirupo uiol. uel de prunis & oxisenicia facto & his similibus. Post febris declinationem bonum est si balneentur in temperato balneo aerem & aquam habente temperata. Manducent in initio prandij medullas citruli & cucumeris cum zuccaro, & micam panis in aqua lotam. Mundificato autem stomacho de humorum copia & febris fumositate expulsa, demus pullos gallinaceos perdices coctas cum iure condito de succo maligra. & aceto uuarum agrestium & cum ramis portulacæ, & similibus.

De cura feb. ephimeræ propter aeris frigiditatem. Cap. VIII.

PAtientes ephimeram propter aeris frigiditatem oportet eos ante omnia cauere à balneis priusquam morbi fiat digestio & uiolentia febris sit declinata. Cumque morbum uideris digestum esse & febrem declinatam, mittẽdi sunt pedes eorum usque ad genua in aquam calidam in qua cocta sunt camomilla, sansucus, ysopum, sisimbrium, abrotanum, & similia. Inclinentur super fumum eius, deinde balneum temperatum ingrediantur & fricentur ibi, ut pori eorum sint aperti, & calor qui ad corporis interiora coadunatus fuerat dispertitus sit & dilatatus, quædam pars etiam eius fit ad exteriora corporis egressa, lauabimus capita eorum cũ aqua calida in qua cocta sunt camomilla, anetum, & misceantur in aqua quędam olea uirtutem dissolutiuam habentia, ut sunt camomileon, yreleon, anetileon, & cauendi sunt ab epithimatibus, nisi cum omnis sudor fuerit egressus, ne causa epithimatum pori claudantur & materia quam necesse est cum sudore exire, non possit exire, sed permanens in interioribus corporis maximum generet nocumentũ, & ducant patientem ad magnam molestiam perditionis. Caueant ne diu in solio morentur quia aqua licet sit humectatiua magis cæteris rebus, eius tamen caliditas perforat corpus usque ad interiora, vnde fumi cum sunt in corpore existentes calefiunt, repugnat eis grossities aquæ, & ideo melius est si in aere morentur quàm in solio, quia solium implent poros & claudit eos cum humiditate aquæ. Aer uero balnei poros aperit & fumositatem corporis dissoluit. Idcirco exercitia sunt istis conuenientia, quia exercitia temperata dissoluunt & rarificant corpus sunt & uia qua fumi eorum transeunt. Oportet illos accipere subtiles cibos & laudabilem chimum generantes, & nullam eis frigidationem

X facientes,

facientes, sicut sunt hedulina caro & annualis agnus & similia. Et quia secundum nostram intentionem oportet eorum corpora non humectari cum artificio conuenienti, & iura sint condita cum albumine oui paucis cœpis & modico cimino carni cinamomo & similibus, abstineát se à grossis cibis & uiscosis, potent uinum cum aqua cali. multum, multis operiantur indumentis, & iuxta eorum latus apponantur carbones ignis ut repugnent aeris frigiditati. Naribus odorifera applicentur, quæ temperatę sint, calefacientia sicut sunt sansucus, yreos, simbrium, & de fructibus sicut sunt citruli & similia. Quicunque eorum reuma habuerint, caueant sibi à balneo nisi morbo cessante.

De cura ephimeræ propter balneum.
Cap. IX.

SI ephimera sit propter balneum aquæ stipticæ, sicut vitreæ sulphureæ aluminosæ, etsi cutem habeant sicciorem & magis oppilatam quàm superiores, tamen eius feb. curatio similis est superiori. Oportet enim sicut diximus ne balneentur nisi febre declinante, sed postquam declinata fuerit deponant pedes eorum vsq; ad genua in aqua quam diximus, deinde in temperato balneo balneentur. Cauendi sunt ab omni olei inunctione, bonum est si aliquantulum exercitiis utantur. Cibos leues accipiant qui sint faciles ad digerendum & bonum generent chimum, & aliquantulum frigiditati pertineant, ut ualeant fumorum ad interiora coadunatorum acumen extinguere. Vinum non bibant nisi corporis plenitudine careant, & cum omnis fumositas à corpore fuerit expulsa.

De cura feb. ephimeræ propter cibos & potus.
Cap. X.

OPortet patientes ephimeram propter cibos & potus calidum hæpar in initio curari cum oxizaccara & succo maligra. cum aqua ros. & camphora & cibos accipiant. s. portulacam atriplicē scariolā pullos gallina. cucurbitam & similia. Cataplasmemus hæpar stomacho tamen cibis inanito, de sandalis, rosis, farina hordei, aqua ro. camphora & similibus. Comedant melones palestinos mala granata, citrini pomi medullam coctam mespila vuas muzas & similia.

De cura ephimeræ propter ieiunium.
Cap. XI.

IN statu ephimeræ quæ fit propter ieiunium nullum cibum oportet dari, sed succum accipiát malorum gr. & uuarum hyemalium succum sorbeant. Quod si hęc eis non sufficiant & fames eos percutiat, dandus erit succus micę panis cū zuccara lotę. Declináte itaq; febre si uiderimus succum esse digestum, dabimus ptisanam calidam & expectabimus quousque sit digesta, deinde mittemus eos in balneum, & cum corpus calefieri incipiet & sudorem emittet omnino ungendus erit oleo uiol. ut claudens poros repugnet humiditati corporis ne extrinsecus exeat, deinde dietentur leuibus cibis & subtilibus & ad digerendum facilibus atq; sanguinem tenuē generantibus.

De cura febris ephimeræ propter laborem.
Cap. XII.

SI ephimera sit propter laborem, sicut æquitare, laborare, ambulare, oportet ingeniari ut requiescant. Deinde oleo uiol. uel nenufarino ungantur. Quod si labor modicus extiterit, fricentur corpora eorum multum, si autem multus fricanda sunt parum, postea in temperato balneo sæpe lauentur, neque ullam moram in eo faciát ne substantialis humiditas eorum consumatur & in hæcticā incidant. In solium descendant ut corpora eorum humefiant: exeuntes autem solium cum oleo uiola. uel nenufarino ungantur ut clausis eorum poris humiditas accidentaliter acquisita intus in corpore eorum permaneat. Caueant coitum ne corpora eorum desiccētur, accipiant starnas, perdices, pullos, gallinas, hedulos annuales, agnos, pisces laudibiles digestioni obedientes. Potent uinum subtile & multū mixtum quod membra eorum humectet. Vinum enim corporis penetratiuum est, quo cum te aqua cum eo dirigitur & membra humefacit. De fructibus comedant malagranata, uuas, pruna, mala, & similia.

De cura febris ephimeræ propter bubones.
Cap. XIII.

EPhimera quę fit propter bubões oportet nos ante omnia studere ad curádas pustulas & apostemata, quę cum bubonibus fuerunt. Deinde balneentur, in aere balnei morentur ut humorum copia paulatim dissoluatur, nec aliquo oleo ungantur, qui uolentes in solium descendere, nec in eo morentur, diętam accipiant subtilem & ad digerendum facilem, & substantiam laudabilem habentem.

De cura febris ephimeræ propter uigilias.
Cap. XIIII.

IN ephimera propter uigilias oportet magnū impendi studiū, ut prouocemus somnū cū suaui fricatione pedū; hoc. n. trahit humores in capite existētes, & repugnat fumo ad caput ascendēti. Cibum

Cibum accipiant modicum qui sit facile ad digerendum quia natura propter defectionẽ non multum suffert cibum, uinum bibant temperatum in quantitate & uirtute, & à coitu omnino sibi caueant quousque ad proprium eorum statum & usum conuersi fuerint.

De cura febris ephimeræ propter iram.
Cap. XV.

QVando ephimera fit propter irã, necesse est vt in eius initio ingeniemus quõ cor eorũ cõfortetur & calor extinguatur, quod fit cum expulsione irę quam ipsi obtinent, deinde in temperatum mittantur balneum.s. prout eorum fuerat consuetudo, & post sudorẽ ungantur oleo viol. & camomil. & postea descendant in solium ibi tamen diu non morentur. Egredientes à balneo comedant frig.& hu. abstineant à uino quousq; calor eorum declinetur, sin autem multum mixtum illud accipiant, Caueant sibi à coitu ne putrefactis eorum humoribus in putridas incidant febres, aut ne humores ab eorum capite descendentes apostemata generent.

De cura febris ephimeræ propter angustiam.
Cap. XVI.

INter angustiam & tristitiam est differentia, quia tristitia ad rationalem pertinet uitutem in cerebro existentem, angustia uero ad spiritualẽ uirtutem i corde existentem, ideo angustia fit magis causa phthysis quàm tristitia. Igitur, quia perfecta medicina est quæ causam ægritudinis tollit, necesse est ab ea incipiamus & ingeniemus quomodo possimus ab eis auferre cogitationem & suspitionem cũ diuersis generibus musicorum, & cum omni causa lætitiam prouocãte ut obliuioni tradant tristitiã, & quiescat anima eorum à labore, quia anima præ cogitationis nimietate debilitatur atque infirmatur. Similiter & corpus infirmatur propter animam, sicut dicit Aristoteles, uitium animæ sequitur complexionem corporis, & corporis complexio animam comitatur. Proinde oportet non negligere corpus, sed adiuuemus illud cum rebus humefacientibus. Caueant sibi ab omnibus cibis desiccatiuis ne causa eorum ueniant ad phthysim, quia hæctica magis pertinet ad istam quàm ad cęteras ephimeras. Siccitas enim istorum corporibus dominatura, & corda eorum sunt calidiora: unde oportet illos humectari, scilicet cum balneo temperato & descendãt in solium, deinde vngantur ex oleo uiol. Diætam accipiãt frigidam & humidam quæ sit facilis ad digerendum sicut ptisana, hæbuli, cucurbita, atriplex, portulaca, blitis. Vinum bibant quod non sit uetus & multum mixtum. De fructibus uero humectantibus concedatur sicut sunt vuæ, melones palestini, & similia.

De phthysi & hæctica & eius cura.
Cap. XXVII.

OStensa uniuersali disputatione de omnibus ephimeris, omnimodo expedit vt de cura phthysis & hæcticę disputemus. Sed quia phthysis alia naturalis & fit in senibus decrepita ætate, alia nõ naturalis quæ duobus modis fit, aut cum febre, aut sine febre. Sine febre aut calida aut frigida. Frigida phthysis consumit corpus, & fit uel propter diuturna apostemata, uel propter alios diuturnos morbos. Hi enim morbi qui sunt diuturni nimium de substantiali corporis humiditate dissoluunt, unde infrigidato corpore uirtus digestiua debilitatur. Ideoq; cibaria cruda & indigesta permanent. Phthysis quæ est calida & sine febre fit propter calidos chimos cordi oppositos, quorum fumus ad cor ascendens mutat eius complexionem eique accidentalem parat calorem, unde sanguis corrumpitur, & membra ab eo non nutrita consumuntur. Oportet ergo ut in frigida phthysi primitus hæpar confortemus ut cibaria digerantur, & hoc cum rebus digestiuam adiuuantibus uirtutem sicut ligno aloes, galanga, & zinzibere, pipere longo, cinamomo, spica, gariofi. & similibus. Diæta similiter uirtutem digestiuam adiuuet sicut caro pullorum, perdicum & huiusmodi. Vinum bibant roseum uel dactylicum uel palmeum uel cum supradictis rebus factum. Balneentur aliquando post cibum quia digestiuę conuenit uirtuti. Nonnunquàm exercitentur ante cibum ut uirtus fortior sit in digerendo.

De signis & causis hæcticæ & phthysis.
Cap. XXVIII.

CVm in theorica de hæctica & phthysi sufficiẽter disputauimus, placet hic de ea parum disserere ut in eius cura non erremus. Phthysis itaque quæ est cum febre duobus modis est, aut ipsa est per se morbus, aut per aliud. Quæ uero per se est morbus fit à rebus calefacientibus, & desiccantibus. Altera uero causa eius est ephimera, maxime si propter animæ accidentia fuerit sicut propter uigilias & cogitationes tristitiã aut angustiam legere & inuestigare. Phthysis uero quę cum febre fit & propter alium morbum quatuor fit modis. Aut de ephimera cum proprium terminum transit, aut propter acutam febrem cum calefacit, & ultra modum exiccat, aut propter putridas febres, aut propter diuturnas ægritudines sicut tussim dolorem pectoris diaphragmatis & his similia, quæ si prolixæ fuerint corpus calefaciunt & desiccant.

De diuisione hæctica. Cap. XVIIII.

HAectica tribus fit modis. Vnus est in uasis sanguineis & in uenis humorum existens, & dicitus rosaceus. Secundus est humiditas in mẽbrorum concauitate in quibus nondum natura perfecit tertiam digestionem & dicitur cambium. Tertius est substantialis humiditas qua reguntur & custodiuntur membra quę in uasis sanguineis existit, & dicitur glutẽ siue humiditas spermatica. Est prima species leuior hæcticę, proinde hęc species est ad curandum facilis si patiens in sapientis manum incidat. Medicus enim si incipiat calorem extinguere uelociter cum frigidis & humidis, sicut cibis, & potibus aere & similibus, citissime sanabit infirmum. Quod si calor humiditatem membrorum deficcet quæ coagulationi est uicina, fit secũda species hæcticę quæ dura est ad sanandum. Quod si calor membrorum iam perfectorum humiditatem exiccet, fit tertia species hæcticæ quæ incurabilis est; quod possumus perpẽdere ex calore solis & ignis qui in longo tempore humiditatẽ lignorum exiccat & separat. Calor.n.ignis humiditatem lãpadis exiccat & in calorẽ conuertit, hæ sunt causæ hæcticæ propter aliũ morbum. Causa hæcticæ quæ non est propter alium morbũ humiditas est in concauitate cordis uenis & arterijs inhabitans; quę si calefiat & in caliditatẽ & siccitatẽ propter aię exercitia mutetur, fiet prima & simplex spẽs hæcticę quæ per se est morbus, hæc itaq; facile curatur. Sed si calor augmẽtetur, vt humiditatẽ cordis arteriarum atq; uenarũ deficcet, fit secunda pars hæcticę quæ nõ cito curatur. Quod si calorem substantialẽ cordis arteriarum & uenarũ humiditatẽ deficcet, fit tertia spẽs hæcticę eritq; incurabilis. Oportet aũt intelligi quia si oĩa mẽbra fuerint deficcata & infrigidata, nullam faciemus eis curam quia molestum est. Sed si hęc fe. cõposita fuerit cum febre de putredine difficilis est & dura sanandum, quia sunt contrariæ & oppositæ, febri.n.putridæ necessaria est res lauatiua & colatiua & desiccatiua ut lauet corpus & deficcet humores qui sunt cã putredinis, & hęcticæ cõuenit res refrigerans & humefaciens ut infrigidet & humectet calorẽ febris & laudabilem corpori præstet humiditatem, unde utraq; cura est inter se opposita. Bonum est ergo ut cura hęcticæ auferatur per contrarium sicut labor cum quiete, uigilia cum somno, tristitia cũ lætitia, ira cum patientia. Danda est sola aqua calida cum accessio putridæ feb. uenerit uidelicet cum rigore incipit. Quod si uomitus sponte veniat bonũ est, sed si nõ cũ leuistico prouocemus. Acumine cessante & angustia infirmi quiescente & appetitu cibi surgenti damus ptisanã & panem bis uel ter lotũ in aqua frigida cũ zucca. Damus ordeũ cum lentibus coctum, sed lentes sint mũdatæ & elixatę & prima decoctionis aqua auferatur, deinde cũ hordeo misceatur. Similiter ramos portulacæ, lactucæ cum modico coriandri recentis aut ueteris cũ aceto & zuc. & modico croco. Si vero sit febr. de putredine phlegmatis ponendũ erit in uice portulacæ & lact. parũ mẽthę & apij & blitis, sũmo mane acipiant rodozacarã & uiolam cũ zuc. mixtã. Sed si ca. s. feb. hæcticæ nõdum uenerit ad humiditatẽ quæ coagulationi est uicina, demus succum scariolę lupuli & apij, sed tamen raro ne assuescant illos sępe maxime succo apij, quia calorẽ hẽt & siccitatẽ. Dandi sunt trocisci de rosis & de berberis, quandoq; mastix & maratrũ cũ rodozaccara raro tamen tribuatur. Oportet ab aqua frigida oĩno caueri. Sed si necesse fuerit coquatur cũ modico masticis, mixta cũ aliquo syrupo detur. Quod si apostemata patiuntur in uisceribus omnino abstineãt ab aqua fri. & prohibeant eã ne ad cor ueniat quoniã si ad cor ueniret cum sua frigidi. extingueret calorẽ naturalem. Oportet iterum ne cibus in accessione putridæ febris tribuatur neq; parum ante, quia angustiã dabit infirmo & fe. augmentabit. Sed si accessio sit mane ca. aquam damus rigore incipiente, & præcipiemus infirmum malumg. sugere in tempore accessionis, accessione uero cessante dabimus ptisanã, digesta ptisana offeremus cibũ. Sed si fe. in medietatẽ diei incipit augmẽtari, mane dando erit ptisana, sed rigore incipiente ca. dabimus aquam ut uomitus prouocetur. Recedente quidem fe. damus ptisanã. cũq; digesta fuerit cibum donamus prout oportet, sed tamen minorem quantitatem cibi quam natura digerere ualeat incipiente quidem rigore, uomitum cum aqua ca. prouocabimus.

De hæctica simplici & eius cura. Cap. XX.

SI hæctica sit simplex bonũ est vt curam illius causæ incipiamus per contrariũ, sicut tristitia cũ lætitia, ira cũ patiẽtia, uigilia cum somno, labor cum quiete, & similia cum suis cõtrarijs. Deinde expellamus materiã putrefieri incipientem cum medicaminibus mundificãtibus absq; caliditate & siccitate sicut est succus lupuli cum rodozaccara vio. zuc. myrobal. mãna, casia fist. & similibus mixtis. Materia vero purgata ordinemus aerem, quia necesse est ut sit fri. & hu. & locus sit septentrionalis. Indumenta sint fri. & hu. sicut linea, & sint lota & aromatizata cum sandal. & aqua. ro. Cibaria sumant infrigidantia, & extraneum calorem extinguentia, & naturalem confortantia, & substantialẽ corporis humiditatem custodientia, sicut sunt ptisana, panis lotus bis aut ter in aqua frigida aut panis albissimus infusus in uino albissimo & bene mixto, & olera sint sicut lactuca, portulaca, cucurbita, bleta, atriplex

plex, omnia condita cum amygdaleō. De fructibus sicut sunt malag. utriusque generis, melones palestini, mala muza, pira, uuæ hyemales & similia. De syrupis, syrupū malorum gra. & iuleplac cipiant, mittamus in aquam quam bibere uolūt spodium, sandalos albos, semen portulacę & similia. De aromatibus sicut sunt frondes & flores confortatiui, refrigeratiui sicut sunt rosæ, salices, myrtæ, uiolæ, nenufar & sandal. Caueant camphoram propter siccitatem quam habet, nisi sint herbæ in suis capitibus substantiam humidam habētibus quę repugnent siccitati camphoræ. Non enim humiditas capitis siccitati ualet repugnarę camphore nisi cum maioris quantitatis fuerit quàm siccitas cāphoræ. Cataplasmata uero quæ hepati sunt apponenda cōcedamus ut habeant camphoram, quia naturalis humiditas hæpatis repugnat siccitati camphoræ & conuertit eam ad temperamentum. Sed de hoc reprehendimur à sophistis, quare inquiunt, humiditas cerebri siccitati camphoræ non repugnat, cū cerebrum naturaliter sit humidius cæteris membri corporis. Quibus ita respondemus. Cerebrū semper moueri propter imaginationes & rationes, quia est fundamentum sensuum & uoluntarij motus, & fumi semper ascendunt ad illud, & calorem etiā aeris plus patitur quàm hæpar, & ideo cerebrum accidentaliter est siccius quàm hæpar, licet cæteris membris sit humidius naturaliter. Quandoque damus trociscos de spodio & bolo cum syrupis quos diximus, damus ptisanum si egestio sit humida. Solutio enim uētris in hac passione pessima est, quia mēbra defecta humores non possunt expellere per poros: qui in interioribus corporis clausi reuoluuntur ad intestina, & in eis duas faciunt actiones ut lubricationem vt egestio nequeat retineri, aut excoriant ea & nascitur disynteria. Si autem tempus fuerit hyemale & frigidissimum pānis cooperiantur, ne frigiditas aeris cutem desiccet & fumos claudat in interiora. Sed si tēpus sit æstiuū domus infirmi sit spaciosa & septentrionalis, & portæ sint septentrionales, & in pauimento domus sternamus rosas uiol. nenufar, salices, basilicū, semperuiuam, ramos uitium, & carui, modicum aquæ super eas roremus. Quod si corpus eorum inducit materiam ad putredinem preparatam, unguamus corpora eorum de succis lactucæ, portulacæ, uuarum solatri. cum oleo rosaco mixtis. Hęc tamen inunctio super eorum pectoribus non diu moretur, quia instrumentorum spiritus est percussiua. Quod si uirtus eorū fuerit defecta & membra dissoluta & ueniæ apparent albæ propter sanguinis inanitionem, ossa quoque brachiorum subtilissima, eorumque cōcatenatio inanita proxima portenditur mors.

De hæctica quæ fit propter alios morbos. Cap. XXI.

SEd si hectica fuerit propter alios morbos sicut frenesis, tussis, acuta febris, & huiusmodi, prohibemus patientes ab aqua & frigidis, & ab inunctione succorum quos superius diximus, nisi cū apostema per quod est febris futura sit calidissimum, quia calidum apostema trahit ad se humiditatem aquæ & prohibet eam ne uadat ad cor & noceat calori naturali. vnde Galen. aqua inquit frigida in hæctica quæ est propter aliū morbum pessima est, præcipue si morbus fuerit diuturnus. Palam est ergo ꝙ non debet dari aqua in hæctica. Debiles caueant aquam, necesse est ergo ut festinemus ad restauranda eorum corpora in uirtute nutrimenti cum cibis & potibus qui sint faciles, & subito & multum nutribiles, sicut est uinum album & grossum, aut rubeum grossum, sicut Hippo. in apho. facilius est repleri potu quàm cibo. sed tamen non dandum est purum in ieiunis, quia membris & maxime stomacho prestaret caliditatem & siccitatem, nec subito & multum dandum, quia sic uelociter mēbra non nutrit, si sit multum & grossum faciendo moram in angustis locis oppilationem generat, unde oportet nos illud negare in ægritudine existentibus uel eam exeuntibus, & maxime hæcticis. Cibum accipiant mediocrem, facile nutricantem & quiddā grossiciei habentem ut permanens in membris nutriat & confortet. Intentio Hip. non fuit de potu absolute, uel humidis cibis absolute, sed de rebus natura corpora facile & leuiter nutricantibus sicut sunt uina quædam grossitatis habentia & in membris permanentia, nutrimentum eis inferentia, inferunt ergo nutrimentum de cibis facile nutrientibus & naturę obedientibus sicut sunt, lac, ptisana, panis lotus, & similia. Sed si coguouerimus corpora eorum nullā habere materiam seu humores qui sint ad putredinem parati, cauendi erunt à lacte, & solummodo ptisanum & panem lotum accipiāt. Vniuersaliter dicimus ꝙ lac & uinum pōticum, perdices & similia non sunt dāda, nisi certissime sciamus febrem ab eis esse ablatam. Hæctica uero extincta damus mane lac caprinum statim emulsum, misceatur tamen cum aqua calida, ad suauem ignem coquatur usque ad aquæ consumptionem, deinde calidum prout ab uberibus emulsum fuerit accipiatur, quo digesto demus starnos, perdices, pullos gallinaceos omnia infcellata, uinū album & pōticum mediocriter mixtum. Sed si non potuerint lac bibere miscendum erit cum hordeo uel simila tritici. Deinde balneemus eos in balneo aquæ lapidæ in temperato aere, & calor aquæ sit quasi calor lactis cum ab uberibus est emulsum. Et quoniam in istis pori sunt clausi & oppilati naturaliter, & nostra intētio est ut aperiantur, & cum nulla res possit in

ueniri quę poros deoppilet & dilatet & cutem mollificet sicut aqua calida, ideo de balnei vtilitate & quo tempore & qualitate ipsius & de solio balnei & quantum morari debeat est differendum.

De balneo aquæ calidæ. Cap. XXII.

OPortet autem diu in solio morari & aqua solij sit temperata & solium sit spaciosū, & ostium balnei uicinum, & aqua non sit multum calida, quia cum suo calore nimio cutem indurat, neq; multum frigida quia in corporibus debilibus calorem extinguit naturalem & cutem oppilabit. Mora balnei, quia si uidemus rubicunda & inflata corpora fieri & incipiant minui eos à balneo extrahemus, quia si dimittamus eos plusquam oportet, consumentur. Ideoque si uolumus carnem in corpore augmentare dimittamus in balneo quousque fiant rubicundi, & inflati. Si vero eam minuere uolumus post inflationem dimittamus eos in balneo donec inflatio transeat, & ipsi ad suam naturam fuerint reuersi. Egredientibus itaque à balneo ungamus eorum corpora cum oleis frigidis & humidis vt custodiatur humiditas quam ab aqua susceperant ne aer illam consumat. Rursus oportet ut in diuersis temporibus balneentur. primum balneū fit mane, priusquam lac aut ptisanum accipiant. Secūdum uespere postquam lac & cibus sunt digesta sed si amplius balneentur optimum est si uirtus eorum sit fortis. Bonum est autem si lac super infirmum fuerit emulsum priusquā in solio descendat, & huiusmodi flores & frondes mittantur ut uiola lactuca & similia. Si autem infirmus est ab humoribus mundificatus ad putredinem se præparantibus, demus eis balneum exeuntibus lac asininum cum ab uberibus fuerit emulsum. Hoc enim lac huic passioni optimum est, quia cæteris est subtilius & tardius ad coagulationē. Asina sit iuuenis & sana, lac sit album mediocre inter liquidum, & spissum. lacte digesto iterum ad balneum mittantur. Quod si in eo delectentur eo ꝙ eis assuetum fuerit, tertio ad balneum dirigantur, sed spacium vnius alio septem sit horis. postea cenent perdices, pullos gallinaceos & alas gal. Sed si uidemus eorum corpora multa refectionis quantitate carere, dabimus lac vaccinum, butyrum tamen ab eo prius sit extractum prima uice duas vnc. & sic ascendendo vsque ad decem. Sed quia lac cęteris cibis facilius omnia corporis mēbra nutrit, erit omnibus laudabilius ad phthysim maxime mulieris puellam lactantis, post hoc asininum, tertio loco caprinum. Capra uero nutriatur cū hordeo, lactuca, endiuia, coriandro frondibus celsi & his similibus. Si solutionem patiantur extinguatur lapis ca. bis uel ter in lacte ut aquositas eius consumatur. Quod si uirtus eorum confortata fuerit demus cancros fluuiales coctos in hordeo uel simila vel tri. Palam est ergo ꝙ si hectica sit simplex & corpus sit absq; ulla putredinis materia damus aquam frigidam & cætera infrigidātia & humectantia maxime si virtus imbecillis nō fuerit. Si hectica sit propter aliquod supradictorū, prohibemus aquam frigidā, & cætera infrigidantia uinum tamen eis concedimus, quia naturalē confortat calorem, sit tamen mixtum & albū & lene. Sed quia phthysis est consumptio totius corporis & maxime pulmonis, oportet vt de cura pulmonis parum disputemus.

De cura pulmonis ulcerati. Cap. XXIII.

PVlmo si vulneretur ex cholera & emittat saniem da farinā hordei conditā cum lacte amygdalę dulcis uel uuis purgatis passis. Aristoteles in libro secretorum aureis literis scripto, dicit quod non solum pulmonis defectionem & siccitatem, uerum, & totius corporis humiditatem possumus restaurare. Hordeū excoriatum ponamus super tegulam siccam, donec rubere incipiat, deinde laua & pugillum plenum cum gallina crassa pone in magna olla & tamdiu bulliat donec caro separetur ab ossibus, & aquam illi da bibere, & fac etiam syrupum de succo cucurbitæ in pasta inuolutæ & coctę cum zuccara.

De phthysi sine febre. Cap. XXIIII.

IN phthysi quę est sine febrę damus syrupū factum de zucca. & iringi radices, pecorinam carnem non multum ueterem, uinum non multum uetus. Sedeant in aqua ubi cocta sint sansucus basilicon yreos frondes citruli, fumigentur de ligno aloes, caueant à coitu, prouocetur eis somnus.

De phthysi calida. Cap. XXV.

IN phthysi calida si habuerint tussim & screant album & uiscosum & grossum phlegma, damus apozima de hysopo, & electuarium, quod. Re. sebesten. l. iuiubas. 30. liquiritiæ vnc. 1. vuarū passarum enuclearū. dr. 25. capil. ve. vn. 1. ficus. 10. omnia in. 10. lib. aquæ coquantur, donec redeat ad duas, deinde da. vn. 4. ad bibendū cū. vn. 1. rodozac. postea comedant ius frumenti & fęnugreci. Accipiant ex hoc elect. Rec. maratri radi. apij radi. an. vnc. 1. seminis maratri anisi ana. dra. 2. malue sem. dr. 3. lini sem. iuiubę an. dr. 20. ficus siccas septē, vuarū passarum enucleatarū. dra. 5. omnia in 6. lib. aquę coquātur, quousq; ad duas redierint, dabis omni die ad bibendum. vnc. 3. cum rodo zaccara viol. zuccara an. vnc. 1. Quod si calorem non habeant tempusq; fuerit hyemale

le cum melle dr.5.accipiant illud. Trocisci qui ualent ad phthysicos hæpaticos cardiacos. Rec. gummi arab.berberis boli ana drag.4. basilicon arnoglossæ ana.drag.2.coriandri sicci.drag.2.& sem. infusi in aceto,& ad solem siccati, dragagã ti amidi seminis citroli cucu.an.drag.2.seminis mirtę dra.4.seminis malorum citoniorum semi nis herbæ acetosæ.ana.drag.2.liqui.dra.3.reub. dra.1.& sem. karabe gemmæ non perforatæ an. drag.2.Omnia trita cum aqua ro. temperentur & trocisci ex eis fiant, dabis ex eis drag. 2. Electuarium conueniens phthysicis tussim habenti bus maxime quibus in pulmone & pectore humores descendunt gross.& uiscosi.Rec.sebesten centum.iuiubas.l.vuarum passarum enucleatarum dra.10.capilli ueneris arnoglossæ an. dr.5. liquir.drag.2.omnia in.7.lib.aquæ coquantur tandiu donec redeant ad duas,deinde.vnc.4.sapæ adde & zuccari.4.& omnia coquãtur ad spissitudinem mel.deinde adde puluerem istarum rerum: Rec.gummi dragaganti seminis citonio rum.vnc.8.sem.cucu.drag.1.amid.dulcis. dr.8. sem.port.drag.6.amidi.drag.7.semi. papaueris al.drag.5.fac puluerem tempera cum aqua ros: [illegible]

De febre qua dicitur causon. *Cap. XXVI.*

DIximus in theorica, quia cho. ru.alia natura lis,alia innaturalis. Cho. rub. habitat in felle & uirtus eius in hæpate. Hæc cum dominatur cor pori generat febrem quæ dicitur causon .i. incẽ diũ,huius enim materia est ignea acutissima in concauitatibus coadunata uidelicet arteriarum uenarum cordi uicinantium, & maxime uenarũ ori stom.& in concauitate hepatis & pulmonis. Sed quia ut dicit hip. in apho. acutorum morborum non omnino certę sunt sanitatis pronunciationes de signis huius febris placet hoc repetere ut in curis non erremus. Rigor in initio morbi guttę sanguinis per nares maxime in secũda die, singultus, dolor in uisceribus, hæc omnia signa timorem in causon nunciãt, quia rigor in secun da die timorem in .6.longinquitatem morbi significant, subita sitis & ablatio, omnia ista signa timorem in causon nunciant. Palam ergo est quòd ubi sanguis per nares exit non est rigor, & ubi rigor non est sanguinis fluxus per nares in acuta febre. Sed quia pulsus in hac febre aliquando est magnus & uelox,significat apostema in cerebro, aut in diaphragmate esse. Differunt inter utraque, quia apostema cerebri sequitur alienatio mentis & rubor oculorum. Apostema diaphragmatis habet angustiam spiritus & pectoris stricturam. Sudor frigid.si in quarta die appareat,aut longitudinem morbi aut mortem in sexta die pronunciabit. Medicus licet sit peritus, tamẽ sit studiosus ad cognoscenda quatuor tempora morbi.s. principium, augmẽtum, statum,& declinationẽ, & uideat quomodo possit diętare & curare morbos secundum quatuor tempora.Si enim uidemus ꝙ crisis in quarta die ueniat, negetur cibus in his quatuor diebus nisi contrarium ei aliquod accidat sicut pueritia ca. complexio infirmi pori rari consuetudo multũ comedendi, in his complexionibus non oportet multos cibos prohibere.unde Hipp.In tenui bus diætis peccant ægrotantes. Si ergo crisis fit in quarta die, damus mellicratum si complexio stomachi patiẽtis sit frigida.Si autem ca. syrupũ rosatum concedamus eis aut viol. succum malorum gra.& his similia.Quæ si eis non suffecerint ad virtutem regendam,dari conuenit ptisanum colatum, sed tamen non multum, quia natura defesta nequit eum degerere, unde dimittit eũ, fitq; causa pereundi infirmum. Nã si infirmus sit rari corporis uel puer, aut sit cõplexio calida, vel sit consuetus multum comedere,accipiat pti sanũ colatum primo & secundo die, in tertio & quarto prohibetur. Quod si crisis sit in septima die,damus ptisanũ colatum à prima die vsq; ad quintã, in sexta & septima negamus & solos syrupos eis tribuimus. Simili modo facimus in oĩ statu acuti morbi, licet sit longus aut breuis. Eodem modo in periodicis faciendum est. nec tribuamus cibũ in die accessionis, neq; cõcedamus cibũ nisi quiescente febre. Sed quia utriq; morbi molesti sunt & suspecti secundũ uerba Hipp.dicentis.Oportet inquit nõ solum seipsum prebere quæ oportet facientem, obliuioni ne tradamus. Medicus ergo si in initio morbi uiderit ꝙ necessaria sit pharmatia uel phlebotomia, festinãter eã agat priusquã morbus confortatus augmentetur,& natura debilitetur.Si uero fuerit necessitas purgandi inferius fiat purgatio cũ oxifenitia prunis iuiub.viol. casiafist. mãna rodozac. & similib. Si materia leuis & natatilis appareat, & dolorem in capite,& imaginationẽ ante oculos habeat, prouocanda erit cum vomitu uidelicet cum succo a.triplicis & oxizaccara, & modico salis & prisana cũ oxizaccara. Quod si febris leuis fuerit & virtus fortis accipiant hoc catarticum quod.Rec.dra.septẽ myr. citrinorum mundatorum,hęc .n. non fiant nisi in morbi initio. Quod si impediant nos aliqua sicut virtutis debilitas, demus diætam ad digerẽdum facilem & laudabilem chimum facientẽ & uirtutẽ infirmi custodientem sicut ptisana, & mica panis lota. hęc tamen facienda sunt in extremitatibus dieĩ & maxime in aurora propter aeris fri. & ca.feb. in illa hora repugnantem. Sed cum hæc febris ab initio vsque ad statum uenerit, fueritq; acuta & dura, necesse est ut in omnibus eius temporibus subtilem demus dietam, sic.n.conuenit fieri in omni morbo qui uelocem habet motionẽ & statum breuem. Grauior autem & tardior si fuerit, ingrossemus diætam in initio ut uin-

tus custodiatur, appropinquante quidem statu subtiliamus eam. Bonum est etiam si ca. extinguamus in illis temporibus uidelicet cum succo maligra. uua hyemali melone palestino & similibus. Quod si stipticę fuerit naturę, humefaciamus eũ ante statum cum mãna uiola, zuccara solutis in aqua ca. aut in succo cucurbitę assatæ. quod si fortius uolumus humectare, damus vnc. ij. casiafist. mundatę. Si autem hæc non sufficiant clystere faciamus humidũ quod Rec. spinæ ęgyptiacæ maluæ hordei mundati an. un. j. furfuris frumenti quantum in utraque manu potest capi, siclæ. i. bletæ frondes duas cucurbitæ agrestis frondes. 10. sebesten. 30. iuiubas. 20. omnia coquantur in. 4. lib. aquæ usque ad. 3. Deinde colatis in. 8. eius uncijs mittantur. vnc. 2. olei violati uel vnc. 1. oxizaccarę obsomogarę vnc. 1. sal. dra. 1. nitri. dra. 1. & fac clystere. Damus et ad refrigerandum stomachi calorem psilium cum succo maligranati, aut cum succo melonis palestinis. Si autem dolorem capitis patiantur humectamus nares cum viol. & nenufarino. Similiter crura & plantę pedum fricentur cũ plantis manuum puellarum unctis de oleo nenufarino & viol. In temporibus ponimus cataplasma quod. Rec. sandali albi ro. farinę hordei assati. omnia puluerizata cum succo semperuiuę temperentur aut cum aqua ros. aut oleo ros. cum modico aceti mixto rorandum est fronti & temporibus. Cataplasma ponimus super hæpar & sto. quod. Rec. sandali albi & ru. ana drag. 2. ro. drag. 2. & sem. corticum cucurbitæ. drag. 4. frondium uiridium uiolarum. dra. 3. campho. dra. 1. tempera cum succo semperuiuæ. Similiter in pauimento frigidę frondes ponantur ut salicis mirtę rosę & similes, & sæpe roremus super eas aquam. Ponimus ante infirmum uasa magna argillosa & clarissima aqua plena, & mittimus aquam unius in aliud. Cauendum est quoque ne ungatur aut cataplasmetur caput de oleo alijs siue cataplasmatibus. Quod si uigilias habuerint iungimus in cataplasmate quod super frontem ponimus & temporibus semen papaueris & lactucæ. Si autem dolor capitis non cessauerit neque infirmus reuma aut tussim habuerit, fomentemus caput cum aqua calida in qua cocta sint uiola, camomilla ro. hordeum mundatum. Quod si adhuc dolor non quieuerit infundimus super caput eorum lac caprinum aut asininum, postea fomentemus illud, cauendum est tamen ne aliqua istarum fomentationum aut aliquam rem quam superius diximus in statu faciamus, neque cum sentimus caput humido fumo plenum. hæc autem si fecerimus augmentatur & generatur dolor in capite. Possumus etiam scire utrum fumus sit humidus aut siccus. Si humidus sentiunt dolorem & grauedinem. Si siccus sentiunt dolorem cum uacuitate capitis & leuitate & inde negamus fomentum lac & unctiones. Hec enim omnia non desinunt in fumos humores dissolui & maxime oleum, quia poros cum sua uiscositate oppilat. Infundimus autem manus & pedes in aqua calida in qua cocta sint viola. camomilla. Fricamus plantas pedum positas in hac aqua cũ oleo viol. fricamus etiam & crura, & ligamus ea à superiori usque inferius, hoc enim sæpe fiat quia deponit materiam & dissoluit. Bonum est etiam si dolor capitis non cessauerit, ut ligemus fundamentum testiculorum. Descendente autem materia & dolore capitis quiescente ponimus caput infirmi super fumum aquæ superius dictæ. Sed si dolor capitis sit cum leuitate & acuitate, scimus illum fumum esse acutum & siccum, unde ponimus in capite oleum ros. & acetum. Acetum. n. attenuat & aperit, oleum aut refrigerat. Quod si dolor non cessauerit, frigidiora in capite apponamus, sicut succum semperuiuæ, & ea quæ superius diximus. Cauenda est tamen camphora in cataplasmationibus frontis & temporum, sed in cataplasmationibus stomachi & hæpatis est ponẽda. Quod si ardorem & calorem nimium senserint in stomacho & primitus pectus habuerint sanum, & tussi careat, damus syrupum malorum gra. aut de oxifenitia aut de prunis. Si pectus habuerit infirmum & tussim damus syrupum uio. cum psilio. Sed si patiantur siccitatem & asperitatem in lingua, lauamus eam cum psilio & succo cucurbitæ assatæ hoc modo, inuoluatur in folijs eiusdem, & sub cinere coquatur calidissimo deinde mundetur à cortice & exprimatur, competit in omnibus acutis febribus. Damus etiam si sitim habent magnam syrupum squilliticum cum succo factum. Damus & electuarium psiliticũ, & huiusmodi. Si autem dietam necesse fuerit ingrossari damus ptisanum non colatum & panem non lotum. Caueant amygdalas, quia ut Ga. dicit, cerebrum petunt, damus quoque pruna mora celsi, omnia tamen sunt concedenda in aurora diei febre mitigante. Quod si patiantur cordis tremorem tribuamus psilium cum succo cumeris & syrupo acetoso pomi citrini & de succo uuarum agrestium. Si tussim habuerint damus eis hoc electuarium. Rec. gummi. dragagãti seminis citoniorum mundati ana. drag. 2. amidi. drag. 1. & sem. seminis cucumeris. drag. 2. & sem. temperetur cum syrupo viol. si constipatus fuerit. Si solubilis est cum rosato. & fac pilulas in modum fabę & unam sub lingua teneat. Vngimus pectus cum hoc unguento. Rec. dragaganti drag. 1. succi maluæ & uiolariæ quantum sufficit, ponantur in mortario & agita quousq; ad mellis spissitudinem redierint, deinde ceræ albę drag. 4. olei viol. vnc. 1. liquefac super cinerem & misce omnia & agita quousque ad modũ unguenti fiant. postquàm uero status transierit & febris declinauerit, damus cucurbitam carnes pullorum

pullorum perdicum & huiusmodi. Si aũt crisis non uenerit ut oportet debet primam retinere diætam qua diætauerat ante statũ donec alia crisis veniat. Oportet autẽ intelligi quia alienatio quæ fit propter apostema diaphragmatis non est continua, sed alienatio quę fit propter apostema cerebri incipit in augmento sui tota modicum continuatim, neque febre cessante & mitigata quiescit ipsa, quia passio est in essentia cerebri. Ideoq; flatus eius insẽsibilis paruissimus, facies & caput eorum nimium patiuntur dolorem & calorem. oculi lachrymantur. nares aquã distillant & os eorum emittit liquorem. Dicunt quidam ꝙ fumus de ebullitione sanguinis qui ascendit ad caput sit calidus & humidus, quod falsum, quia fumus ad caput ascendens si fuerit humidus eliquabitur in pectoris concauitatẽ descendens & de pectore in diaphragma & ibi apostema generabit quod uera pleuresis nuncupatur, pars uero fumi quæ in capite remansit dissoluta per poros cum sudore & fumo egreditur. vnde dicimus ꝙ fumus qui fit ex ebullitione sanguinis est calidissimus & siccissimus de genere cho. ru. vnde non potest eliquari inferius ad diaphragma, sed in cerebri pelliculis inuiscatur & generat ibi apostema quod frenesis dicitur. Aliquando est ex incensione cho. ru. in uentriculis cerebri existentis quod peius est & molestius. Palam itaque est ꝙ causa frenesis est de fumo igneo & sicco. Causa uero pleuresis est ca. fumosus & sanguinolentus, idcirco antiqui febrẽ frenesis appellauerunt causon, & febrem pleuresis acutam. Quandoque fit frenesis propter colligantiam neruorum quam habet cerebrum cum diaphragmate. Aliquando propter passionem matricis. Quandoque fit propter putredinem quæ est de phlegmate. Nonnunquã fit propter adustionem cho. ru. & mutationem eius ad cho. ni. hoc genus frenesis pessimum est & difficile ad curandum. Si autem frenesis sit ex incensione cho. ru. in uentriculis cerebri, sequitur cordis tremor, stupor, defectio, mutatio faciei à naturali ad non naturalem colorem sicut ad citrinitatem. Quod si sit ex ebullitione sanguinis cordis fit naturalis mutatio faciei ad ruborem. Medicus licet sit perfectus, tamen dicta apud se nõ negligat, & maxime in hac ægritudine, siue enim in diaphragmate siue in cerebro ualde sunt timenda. Sed si quæratur quid intersit inter febrem causon & febrem sinocham quę inflatiua dicitur: Respondemus vrina causon est lucentissima & rubicundissima, sed vrina sinochę sine putridine est subtilis althima. hanc febrem igitur curemus, scilicet causon sicut superius diximus, frenesis uero curetur sicut in suo loco dicturi sumus. Sed si ex ignorantia medici & inordinatione dietę siue ex materię malignitate. 14. die uel 21. transierit, & scotomia, aut uertigo, aut lethargia sequitur, medicetur sicut infra dicturi sumus. Si syncopis & ictericia sequatur, ita curentur.

De syncopi & eius cura. *Cap. XXVII.*

SYncopis est cordis defectio & totius uirtutis in se coadunatio & fumosæ emissionis ablatio. Syncopis autem huic febri nõ accidit nisi ex plenitudine, uel inanitione. Si ex plenitudine, aut in stoma. aut in intestinis, aut in toto corpore. Si fuerit in stoma. habet imaginationem ante oculos, dol. in stom. & capite, unde prouocamus uomitum cum oximelle aqua calida & sale & succo crisolocannæ, aut ptisano cum oxizaccara. Si in superioribus intestinis, sentimus dolorem & punctionem & torsionem si cholerica fuerit materia, cum grauitate & inflatione, si fuerit melancholica. s. purgetur cum succo lupuli viol. zaccara casiafist. oxifenitia prunis & similibus. Quod si materia fuerit in inferioribus intestinis clystere faciamus humidum quod. Rec. viol. camomillam ordeum maluam, sebesten, iuiubas, oleũ vio. zucca. nitrum & similia. Si autem syncopis sit propter inanitionẽ necesse est fieri aut ex nimio uomitu, aut nimio sudore, sanguinis fluxu per nares, uel nimia solutione. Si ex vomitu, damus succum malorum gra. aut eorum sapam, sirupum de succo vuarum agrestiũ, & damus summitatem uitium rosam spodium lignũ aloes masticem æquo pondere puluerizata cum syrupis superioribus, cataplasmamus stomachum cum sandal. ru. laudano ligno aloes camphora, omnibus cum aqua ro. uel cum succo mirtę temperatis. Quod si fit propter nimium sudorem ungĩmus corpus cum oleo mirtino salicino ro. & similibus. Si autem sit propter sanguinem de naribus fluentem stringatur sicut in suo loco dicturi sumus, uel pannum infusum in succo myrtę portulacæ vuarum agrestium malorum gra. acetosorum capiti imponimus, manus & pedes à genu usque ad inferius ligamus. Quod si fortis febris non fuerit, accipe gallas non pertusatas missas ad ignem & aceto extinctas, deinde puluerizatas misce ibi modicum camphoræ & licinium lineum in encausto infusum & illi pulueri inuolutum naribus inijce. Si uero sit propter solutionem cho. damus psilium assatum & spodium cum syrupo citoniorum & aqua frigida. Quod si non habuerint uentrem sanum tribuimus syrupum mirtæ, damus & ptisanam cum oleo uel hordeo assato & amygdalas cũ suis corticibus assatis, panem lotum cum amygdalis assatis. Succum accipiant mespilorum pirorum citoniorum. Vtantur hoc electuario quod. Rec. citoniorum purgatorũ interius & exterius li. 2. malorum & pirorum mundatorum an. lib. sem. coquantur cum aqua ro. li. simplici lib. 2. omnia

coquantur

coquantur ad spissitudinem. Deinde adde puluerem berberis. vnc. 2. da drag. 4. cum sirupo uuarum agrestium. Quod si egestio fuerit quasi lotura carnis, significat contentiuam uirtutem in hępate esse defectam. Da hunc puluerem. Rec. berberis spodij ana. drag. 2. coriandri infusi in succo uuarum agrestium, aut malorum gra. assatorum, drag. 4. gummi, boli ana. drag. 2. seminis herbæ acetosæ. drag. 4. se. mirtæ. drag. 2. & sem. omnibus puluerizatis da. drag. 3. cum syrupo citoniorum & aqua frigida. Sed si ad dissinteriam uel lienteriam uel diarriam deuenerint, curentur sicut in suis locis dicturi sumus.

De icteritia & eius cura. Cap. XXVIIII.

NOmen ictericiæ sumptũ est à quadã aue aureum colorem habente in monumentis & locis desertis habitante, & in nullo tempore apparente, nisi in media æstate, quæ tota die dormit & somnum terribilem facit. Omnis ictericia cum febre pessima est nisi cum in die cretica sit. Illa uero quę est propter passionem fellis aut hæpatis pessima est, cui succurrimus cum diæta & medicina cho. ru. mundificante sicut cartatico de prunis oxi fænicia succo malorum gra. oxizaccara, ptisana & similibus. Cunque febris declinauerit purgetur cum succo lupuli cuscutę solatri mãna uiola zuccara. Quod si uomitus ei acciderit damus succum malorum gra. cum spodio & oxi fenicia cum modico lactis & aceto maligranati. sorbeat mespila citonia sorbas & huiusmodi, cataplasmata & dięta sint cõpetentia sicut in septima practicæ particula dicturi sumus.

De febre inflatiua & eius cura & de frenesi. Cap. XXIX.

PEracuta febris de puro calidoq; nascitur sanguine intra uasa. i. intra uenas & arterias absque ulla putrefactione, proinde facies patienti est mollis rubicunda & humida quasi facies balneũ egredientis, proprium huiusmodi febris est semper generare inflationem, ideoque faciunt spiritum angustum anhelitum & orthomiam. Ideoque hãc febrem antiqui vocant inflatiuam, quia causa inflationis spiritus est calor pectoris pulsusq; defectio, huiusmodi febris materia cum ascendit ad caput, & à capite in diaphragma descendit, generat apostema quod dicitur pleuresis, quandoque eadem materia à capite ad pulmonem descendit. quandoq; ad lacertos quibus costæ sunt indutæ quod abusiue dicitur pleuresis. Vera pleuresis. i. diaphragmatis habet duritiẽ febris angustiam spiritus & punctionem dolorem lateris continuum & tussim & orthomiam. plurimum enim apostemata sequuntur frenesis & alienatio propter colligantiam neruorum quam habet diaphragma cum cerebro. Sputũ in initio huius morbi exiens in tertio aut quarto die est laudandum præcipue si fuerit paucum, lene iunctum, album, & facile vt cũ una aut duabus tussibus exeat, quia significat perfectam salutem in die septima esse uenturam. Sed omnibus coloribus laudabilior est rubens, quia materia eius est sanguis. Sputum igitur rubeum cum albedine mixtum melius est quàm citrinum. Si autem citrinum in initio appareat sputum, demonstrat uel crisim esse futuram in. 40. uel 60. diebus. Quod si infirmus nil screauerit & siccitatem oris habuerit duritiam spiritus anhelitum orthomiam febrem incensam inter mortuos cõputatur. Si autem screauerit saniem neq; prout oportet mundificetur ante 40. vel 60. ab illo die quæ apertum fuerat apostema, futura est mors aut periplemonia. Non uera pleuresis habet grauitatem lateris absque tussi & sputo. Quod si apostema sit in hæpate & sit calidum cognoscitur per citrinitatem vultus infirmi & siccę tussis quia est fundamentum sanguinis. Quod si apostema sit in pulmone, labra sunt plumbina, supini iacent, grauiter somno detinentur, os habent apertum, de quorum signis satis in theorica disputauimus. Hęc itaq; febris curatur cum minutione sãguinis de media uena brachij prius quam incensio augmentetur, si sanum pectus habuerit. Si autem infirmus de basilica uena minuatur, ubi passio est. hoc enim facto febris extinguitur, proinde antiqui hanc febrem ephimeram uocauerunt, quia multotiens in uno die dissoluitur. unde Galen. dicit in megategni, se multos homines sanasse cum minutione sanguinis usq; ad defectionem & inuestigata tamen uirtute & ætate & huiusmodi. Virtus enim si in initio imbecillis sit, negetur phlebotomia, minus tamen est mala quàm si in statu sit. ꝙ si in initio fiat perditio infirmi lõga erit in. 7. die uel 14. in statu uero nũciat perditionem in illo die aut in tertio. Quod si ex naribus emanabit sanguis, & si uirtus fuerit bona, quiescit infirmus maxime si fuerit in die cretica. Quod si uirtus sit debilis morbus augmentatur & natura debilitatur, unde periculum ostenditur maxime si nõ fuerit in die cretica. Quod si propter hoc sanguinem minuere non audemus, extinguamus acumen sanguinis cum succo malorum gra. prunis oxifænicia. & bona est aqua frigida si ieiuno dabis, sed tamen non temere nisi cum scimus pectus & uiscera & membra principalia esse sana. Sed si apostemata tanti fuerint caloris ut frigiditati aquæ ualeant repugnare, damus parũ aquę, prius tamen egestionem necesse est fieri liquidã cum rebus acumen sanguinis extinguentibus. Demus psilium cum succo malorum gra. syrupum uio. quę si non profuerint, & sanguis in sua permanserit vstione, demus catarticum de oxi-

fænicia

fenicia & prunis,si tamē pectus habuerit sanum quia acetositas nocet pectori & neruis stomachi. Quod si sanguis non fuerit multum vstus aut calidus, negemus aquam frigidam,& humectemus uentrem cum manna casiafistula.ana. vnc.1.temperatis cum succo cucurbitę assatę. Si sudore capitis patiantur, medicemur cum oleo, & cataplasmatibus in temporibus ponendis in causo dictis,ligemus crura cum fascia. Sed quia in hac febre sæpe euenit tarditas anhelitus capiti nullum cataplasma aut fomentum faciamus. Si patiantur stuporem mētis & grauitatem oculorum,aut os non possint aperire,nec loqui valeant,non est faciendū aliquod cataplasma vel inunctio capiti, neq; naribus aliquod fomētum appropinquatur, sed manus & pedes in aqua mittantur,in qua cocta sint camomilla & uiola: fricentur quoq; manus & crura fortiter & plātę pedum intus in aqua cum oleo & sale fricentur: deinde panem lotum cum succo malorum gra. sumant. Quod si infirmus excitetur à stupore subito & uertat se ad sinistrum uel dextrum, uenter etiam sonet quasi tonitruum,& post uentris solutionem illa inflatio non soluatur, mortem pronūciat. Sed si hæc febris apostema fecerit in diaphragmate, fit spiritus leuior & dolor est fortior. Si in pulmone erit dolor leuior spiritus autem angustior. Quod si materia apostematis fuerit sanguinolenta & dolor ascendit usq; ad furculas, ante omnia cum phlebotomia occurre. deinde cataplasmatibus acumen sanguinis extinguentibus & dissolutiuam uirtutem habentibus, sicut est succus malnauisci. succus uiolarū, hordeum mūdatum omnia cocta & colata. deinde oleum uiol. misce & pannus infusus loco patienti apponatur, si tempus fuerit frigidum, ꝙ si calidum & febris non est fortis, addimus cataplasmati camomillam. Item si uirtus sit fortis ętas,complexio infirmi,regio,consuetudoq; cōueniant,fiat phlebotomia postquam morbus incipiat augmentari. Si uero uirtus sit debilis, molestissimum est, quod si minuatur, caue ne sit de basilica uena de latere infirmo. Sed quia de huiusmodi passionis cura sexta practicæ particula disputaturi sumus, ideo ad aliā transeamus. Est & alia pleuresis quę non est cum febre acuta: est enim de materia phlegmatica uel melancholica, hæc curetur cum cataplasmatibus. Rec. seminis lini. dra.4. fenug. dra.5. radicis maluę. dra.3. hordei mundati. dra.2. Omnia coquantur & colentur. deinde misceantur cum amygdaleon aut ireleon. Spōgia infusa in illo cataplasmate loco patienti superponatur. Quod si.40. dies transierint & apostema non mundificetur, mutatur in peripleumoniā, unde accipiatur hoc apozima mūdificatiuū. Re. cancrorum flumineorū mundatorū vnc.1. sebesten.30. iuiubas.20. liquiritiæ. dra.5. ficus.5. radicis maratri apij graminis ana. vnc. se. seminis maluæ. drag.2. amygdalæ amaræ & dulcis.ana. drag.5. yso pi. drag.2. capill. veneris. drag.5. yreos. drag.4. seminis lini assi. drag.3. folij pinearum ana. drag.2. grana mali granati, medullę seminis bombacis. drag.3.& se. Omnia coque in.6. lib. aquę ad medietatem, quæ colata cum. drag.6. penidiorum potetur. Pilulæ. Rec. succi liquiritię. vnc.1. croci. drag.1. amidi seminis lini assi ana. drag.2. & se. medullæ seminis bombacis. drag.2. tēpera cum lacte asinæ, & fac pilulas in modum ciceris, quarum vnam sub lingua teneāt, donec fuerit eliquata, deinde aliam accipiant. Cataplasma valens contra pleuresim quę est ex febre acuta. Re. maluę polinis hordei ana. drag.5. uiol. sandali al. ana. drag.2. seminis portulacę. drag.10. omnibus pulverizatis accipe cerę albæ. drag.5. olei ro. drag.15. qua liquefacta pulueres misceantur, diæta sit succus orizæ zuccara uel alicæ.

De putridis febribus & earum curis. Cap. XXX.

QVia de curis acutarum febriū ex pura cholera & ex puro sanguine nascentium disputauimus, consequens est ut de curis febrium ex putredine nascentium tractatus habeatur, & prius de causa putredinem generante, ut in curis non erremus. Vnde dicimus ꝙ maior causa putredinem generans est constipatio corporis & oppilatio pororum, & in eis fumorum conclusio. Cōstipationis pororum causa est bifariam. Vnā de exterioribus, sicut balneum stipticę aquæ, ut sulphureæ, nitreæ, aluminosæ. Secunda est de interioribus quorum causa est quinaria. Prima causa eius est coadunatio grossorum humorum & uiscosorum in interioribus corporis ex nimia requie, quia nimia requies corpora refrigerat. Secūda est ablatio exercitij ante cibum. Tertia est exercitium post cibum. Quarta est assiduitas ciborum grossorum & uiscosorum & multæ quātitatis, & non secundum ordinem acceptorum, neq; cum stomachus est inanitus. Quinta est balneum post cibum antequam cibus digeratur, hæc omnia poros claudunt & constipant, vnde sanguis & alij humores in interioribus corporis clausi putrefiunt. De his enim in theorica in tractatu accidentium & causarum sufficienter disputauimus.

De sinocho ex putredine sanguinis, Cap. XXXI.

SAnguis cum putrefit in toto corpore facit febrem sinocham, quam curare debemus cū phlebotomia, & hoc ante statum, nisi aliquid nobis obuiauerit sicut debilitas uirtutis & huiusmodi, quam doctrinam satis apertam ostendimus in tractatu de sinocho sine putredine. Quod si debilitas

bilitas uirtutis nobis obuiauerit, aut aliquid aliud ad minuendum sanguinem, extinguamus acumen sanguinis cum succo mal. gra. oxifenicia & similibus. Demus ptisanum cum amygdaleon & zucca. Quia hæc febris licet sit acuta, putredo tamen sua oppilationem generat, unde nisi attenuatiua dissolutiua & refrigeratiua dederimus, putredo augetur & morbus necessario augmentatur & confortatur. Si autem materia sanguinis fuerit acutissima, demus refrigerantia sicut psilium succus mal. gra. oxifenicia syrupus de prunis & uiol. casiafist. manna & his similia: hæc enim acutum sanguinem extinguunt. dandū est ptisanum colatum & panis lotus. Quod si sanguis fuerit mediocris dandæ sunt iuiubę in uice oxifeniciæ, & patisanum, & panis lotus. Si autem sanguis grossus & phlegmaticus fuerit, demus succum lupuli & succum endiuiæ cum manna casiafist. & similibus. Si dolorem capitis patiantur humectemus nares cum oleo uiola. nenufarino. temporibus imponamus oleum rosar. cum aceto. pedes in aqua calida imponamus, in qua cocta sint camomilla & uiol. Si uigilias patiantur fronti roremus aquā ubi cocta sint cortices papaueris semen lactucę uiol. & similia. Si uero habuerint angustiam spiritus infundendū est caput hac aqua. Quod si senserint in uentre acumen aut punctionem accipiant succum cucumeris & mal. gra. Damus etiam succum melonis palestini eiusq; carnem. Dolore capitis non cessante fundamus in eo lac mulieris cum oleo uiolato mixtum. Pedes eorum & crura mittantur in aquam in qua cocta sint camomilla violæ, ligentur eorum crura, quia trahit materiam à superioribus ad inferiora. Si habuerint stuporem mentis neq; oculos aperire ualuerint, calefiant eorum capita cum aqua in qua cocta sint camomilla centaurea mellilotum uiolæ & similia. Si uirtus fuerit defecta & calor fortis cum uiola & camomilla solummodo fiat calefactio. Fiant iuxta infirmum sonitus delectabiles de musicorum generibus vt anima delectetur & confortetur. Quod si patiens à stupore mentis surgens uertit se ad dextram siue ad sinistram, & hoc cū magna angustia, pessimum est signum & mortis nunciatiuum. Quod si habuerint inflationem quasi tympanum habentem post uentris solutionem inflatio non cessauerit, fit certius & uelocius signum mortis, maxime si in corpore uesicæ uideantur liuidæ aut nigræ & principalibus membris uicinæ. Si istis accidentibus careant & patiantur fluxum sang. de naribus & uirtus fuerit bona febrisq; mitigetur & morbus extiterit in declinatione, cæphalicam uenam incidimus. Quod si sanguinis fluxus fuerit nimius, stringatur sicut in causone diximus. Si autem patiantur cordis tremorem, ponamus super stomachū sandalos & farinam hordei maluam camphorā cinerem fornacis fabrorum omnia tempera cū succo protulacæ semperuiuæ citruli arnoglossę & aceto. In eorū mansione sternantur frondes & flores frigidi, & uasa ponantur aqua plena, sicut in causon diximus. Quod si hæc febris fuerit propter apostemata ut herisipillas, accipiant succū solatri. uel cucumeris coctum & dispumatum cum casiafist. manna uiol. zucca. ponantur super apostemata sandali ro. maluæ memithę solatrū coriandrum. Si calor non fuerit fortis aliquid de croco misceamus. Quod si apostema fuerit de actione naturę secūdum crisim ponimus dissolutiua, sicut memithę maluam camomillam, crocum solatrum & similia. Si autem hæc febris fuerit propter uariolas & desudationes, quod potest cognosci ex signis in theorica dictis, rigētur oculi cum oleo oliuæ aut succo mali grana. acetosi, & mundificetur eorum putredo, deinde lauentur cum aqua ro. & sumac. & caridimo & camphora cum succo coriandri temperata. Adiuuetur etiam natura ad expellandas uariolas in exterioribus cum hoc apozimate. Rec. lacce drag. 3. lentis mundatę. drag. 7. dragan. drag. 4. omnia coque in tribus lib. aquæ usq; ad tertiam, & da potui guttatim. Et quia in hac febre solutio uenit sponte, cauendum est ne artificialiter fiat. Quod si tempus hyemale & frigidum fuerit, facimus focum in hospitio infirmorum de lignis uitium & thamarisci. Quod si uariolæ desiccentur necesse est infirmum balneari, lauetur cū farina hordei rizi milij & similibus.

De tertiana febre & eius cura. Cap. XXXII.

Febris tertiana molestior est cæteris putridis propter acumen materiæ eius, & quia causon est uicina, unde oportet medicum in hac febre sibi cauere ab initio ut non det infirmo rem calefacientem ne materia calefacta cum sui acumine ad caput saliat & frenesim generet. Bonum est etiam si uirtus infirmi sit fortis & materia furiosa ut demus catarticum cho. ru. purgans eiusq; acumen extinguens, sicut est oxifeni. pruna mirob. citrini casiafist. manna & similia. Si autem necesse est egestionem eorum humefieri, aliquātulum diagridij oportet admisceri. Caue tamē in die accessionis ne catarticum detur, sed aut in secunda aut in quarta die. de cibo des, sufficit autem in die accessionis psilium cum succo malorum gra. uel aliquis syrupus conueniens. sed hæc non sunt danda nisi cum calor fuerit nimius & fortis, & sitis nimia, quia psilium aliquando coagulat & indurat materiam unde sufficit solus syrupus. Si autem accessio fuerit post prandium, sufficit syrupum dare in mane. Febre autem trāsacta ptisanum detur, & uespere panis lotus cū zucca. Quod si accessio in medio die inceperit, nihil sumat nisi febris cessauerit, prætereunte

quidem

quidem febre panem cum zuccar. lotum accipiat. Si autem febris in vespere, aut in prima hora noctis inceperit, mane sumat ptisanũ & cũ febris cessauerit panẽ lotũ. Sed cauere oportet ne in hora accessionis aliquid ei tribuatur, neq; tribus horis ante accessionem, quia si tunc aliquid acceperit stomachus euomit illud. Stomachus .n. mouetur in tẽpore accessionis ad expellendã putridam materiam in eo contentam, unde si tunc aliquid datum fuerit, caloris febris augmẽtatiuum erit & materiam ingrossabit. Est enim febris quasi oleum in lampade ardenti. Si autem dolorem capitis patiatur, aut siccitas capiti augmentetur & infirmus alienationem patiatur fac vnctionem & cataplasma in temporibus cum oleo & lacte sicut diximus in alijs acutis. Oportet nos etiam mitigare incensionẽ stomachi cũ syrupo malorum gra. aut succo eorũ & spodio.

De quotidiana febre & eius cura. Ca. XXXIII.

AMphimerina .i. quotidiana, quia nascitur de phlegmatica materia & quia phlegma naturaliter fri. est & hu. necesse est ut hæc febris curetur cum rebus hu. attenuantibus & dissoluentibus. Sed quia phlegma aliud naturale, aliud acetosum, aliud salsum, aliud uitreũ, aliud dulce. Acetosum frigidius cæteris. salsum calidius. Similiter & attenuatiua sunt diuersa, quia quædam cũ nimio calore & incensione sunt attenuatiua sicut radices origani calamenti zinzib. & similia. Sunt & quædam quæ extenuant absq; calore & fri. quemadmodum maratrum apiũ lupulus & similia. Sunt & quędam quę attenuẽt acumen ca. extinguentia sicut ptisanũ oxizac. & his similia. Si igitur hęc febris ex frigiditate & grosso plegmate sit, medicetur cum re attenuatiua calefactiua & dissolutiua. Si phlegma fuerit calidius & lenius, curetur cum re extenuatiua & refrigeratiua. Febre mitigari incipiẽte curetur cum re attenuatiua & non calefactiua, aut aliquantulũ caliditati attineat. Bonũ est ẽt ut medicina sit mediocris .i. attenuans sine calore, & cum modico calore, & hoc fiat ab initio usquequo materia sit digesta. Cumq; signum coctionis in urina aliisue locis apparuerit, festinandum est ad expellendam materiã. Si autem phlegma fuerit salsum, damus catarticũ de mirob. citrinis Kebul. absin. bedegare succaha cucusta eupatorio casiafistu. manna, & cum pill. de hierap. & similibus. Quod si acetosum fuerit phlegma purgamus cum pillulis stomatichis, sed tamen non omnino. sed paulopost purgetur materia. quia si omnino purgetur conuertitur potio ad substantialem corporis humiditatem & natura iterum repugnat ei ex quorum certamine perit infirmus. Eo modo est faciendum in omni passione de graui materia & dura ad dissoluẽdum. Salsa materia cognoscitur ab acetosa his signis, quia si fuerit acetosa parua erit sitis, grauitas in uentre & stomacho, uentrẽ habent cõstipatum. Si fuerit salsa fit sitis nimia, uenter solutus, punctio in stomacho, & dolor habent os siccum & salsum cum nimia siti, frigiditas fit minor, calor fortior & accessio breuior propter leuitatem & acumen materię ecõtraria fiunt signa, si fuerit acetosa. Quod si uirtus infirmi nequeat pharmaciam tolerare oportet ingeniari ut extenuetur materia absq; ullo labore naturæ, ver. gr. Si materia fuerit in hępate donetur medicina hępatis mũdificatiua cũ vrina, sicut trocisci de rosis, berberis & oximelle cũ succo herbarũ, si materia fuerit acetosa, quia si salsa sit donentur trocisci de spodio cum oxizac. Sed si materia fuerit aggrauata erga stomachum mundificetur stomachus cum lupulo melle rosato, si fuerit acetosa, si salsa cum rodozaccara.

De particulari cura febris. Cap. XXXIIII.

DIximus de uniuersali cura, nũc dicendum est de particulari, unde dicimus quòd si materia fuerit salsa ab initio morbi, demus oxizaccaram cũ aqua calida ueniente quidem accessione & frigore incipiente ponantur pedes patiẽtis in aqua ca. in qua cocta sint camomilla uiola anetum, fricentur plantæ pedum cũ oleo uiol. & sale. Quod si uomitus sponte uenerit bonum est signum, si autem non, cogatur in initio morbi, quia magnum infert stomacho nocumentum, proinde non debemus facere curam stomacho læsionem inferentem, sed dare conuenit rodozaccaram cum calida. Aqua enim calida in hac febre est ebullio & putrefactio materiæ, unde cum fuerit extenuata propter aquam calidam sitis extinguitur. Deinde demus ptisanum cum oxizaccara. Si autem febris septimam diem transierint & materia digeri inceperit, demus in initio accessionis oxizaccaram cum apozimate aneti, & prouocabimus uomitum sine angustia. Quod si uenter fuerit cõstipatus clystere facies de uiol. camomilla spinis egyptiacis ana. vnc. 1. seminis croci hortensis. dra. 20. furfuris bletę centaureę maioris sebesten omnia coque in. 4. lib. aquæ donec ad unam redeant. Quibus colatis adde olei uiol. zucc. obsomogari ana. vnc. 1. salis communis uitri ana. drag. 2. Si autem febris. 14. diem transierit & patiens sentit fumum calidũ de corpore exeuntem, aut patitur abominationẽ naturæ aut uentris rugitum, significat quòd materia est commota, & vult exire per sudorem si fumositas sentitur, cũ uomitu si abominationẽ. habẽt cũ egestiõe si rugitũ passus fuerit. Expellatur ergo materia cũ hoc catartico. Rec. myrob. Keb. citrini ana. vn. 1. bedagar. dra. 7. sucaha absinth. eupatorij an. dra. 3. vuarum passarũ enucleatarum, vn. 1. iuiubas. 20. pruna. 20. oĩa in tribus li. aquæ coquãtur ad mediũ, deinde mãne rodozac. ana. vn. 1. adde & colatis oĩbus potui dabis. Quod si

materia fuerit acetosa in initio morbi dabis mel licratum, aut oximel cum calida, multum enim prodest. Caueant aquam fri. quia materiam ingrossat & congelat, accipiant ptisanum coctum cum radice maratri, aneti, calamenti, & modico piperis. Cumq; frigus accesserit ponantur pedes in aqua calida in qua cocta sint camomilla anetum sansucus abrotanum & similia. Quod si frigus sit quasi glacies epithima facinus dorso & uentri cum oleo in quo cocta sint piretrum staphisagria nitrum & calamentum, damus etiam oximel cum calida. Si uomitus non sponte uenerit, prouocemus cum oximelle de radicibus aneto & apozimate faleleorum sale communi, quæ omnia ca. accipiantur. Damus has confectiones. Rec. ciperi, spic. mastic. an. drag. 2. fac puluerem da. drag. 1. Rec. galliæ ligni aloes ani. an. drag. 2. fac puluerem da dra. 1. cum odorifero vino. Si patiantur grauitatem capitis, incline tur caput super fumum aquæ calidæ in qua cocta sint camomilla mellilotum & sansuccus. Caueant ab omni infusione lactis uel aliarum rerũ ut olei in omni parte corporis. Diæta sint iura ciceris blete, parum comedant. Si febrem accipiant ad mediam diem mane accipiant ptisanũ. Incipiente uero frigore oximel cum calida sumant. Si mane febris accesserit nihil accipiant quousque febris cessauerit. Vniuersaliter dicimus ꝙ inter cibum & accessionem. 6. horarum sit spatium. Quod si uirtus patientis defecerit in accipienda pharmacia, da ei rem suauiter extenuatiuam & mundificatiuam, verbi gratia. Si materia fuerit hepati uicina dabis rem hepar mũdificantem. Quod si fuerit in stomacho dabis apozima de absinthio de aloe de hierapi. & similia. quemadmodum uideris materiam esse grossam aut subtilem. Bona autem sunt cataplasmata, aut epithimata calefactiua & dissolutiua in stomacho & hæpate, sed tamen post mundificationem cum certissimè nouerimus materiam esse dissolutiuam & liquefactiuam, apparente signo coctionis in urina dabis inuicem oximel rodozacca. & medicinam cum sirupis miscemus. Et quia huius febris proprietas est dolor stomachi, oportet stomachum confortare cum cataplasmatibus quæ sint facta de mastice spica, absinthio, cinamo. & his similibus. Quod si stomachus defecerit ut careat appetitu, confortabimus eum cum oleo nardino & absinthino. Si duritiam splenis habuerit, curetur cum medicina spleniticorum. Si patiatur in stomacho frigiditatem & acetositatem, mundifica stomachum cum his pilulis eum de corruptis humoribus inanientibus. Rec. Kebul. dr. 3. hierapi. dr. 2. & sem. turbith. drag. 3. agarici. dr. 1. & sem. succi eupatorij succi absinthij ante dra. 2. fac puluerẽ & cũ aqua calida tempera & pilulas, fac. Quod si uis eas fortiores fieri adde modicum scamoneæ. Quod si minus in hac febre rigor fuerit epithima super dorsum. frigore ascendente imponatur cũ oleo vbi cocta sint piretrum staphisagria piper calamentum. illud similiter. Rec. masculi thuris piretri æquale pondus, fac puluerem tempera cũ oleo ex quo ungas dorsum.

De hemitriteo & eius cura. Cap. XXXV.

HEmitriteus quia de materia cho. & phlegmatica est commixta, necesse est ut sit curamentum eius medicinæ inter rem calefactiuam & refrigeratiuam. Et quia omnis commixtio aut est in potẽtia, aut in actu, aut una est fortior altera, oportet utranq; huius hemitritei materiam aut esse æqualem aut inæqualem. Si autem æqualis sit, fit uerus hemitriteus, cuius curatio est cum rebus attenuantibus & dissoluentibus nullam caliditatem aut frigiditatem facientibus, sicut cum succo lupuli maratri apij manna uiol. zucca. rodozaccara ptisana cum oximelle. Quod si cho. fuerit maior, fit facilior & leuior quam curari decet cum rebus mundificantibus & modicum refrigerantibus sicut cum endiuia succo maratri rodozaccara uiolis zucca. manna prunis. Si autem phlegma uideatur dominari fit hemitriteus molestior, qui medicetur cum mundificatiuis & dissolutiuis & aliquantulum ex phlegmate plus calefactiuis quemadmodum mellicrato cum aqua calida syrupo de absinthio ptisano in quo cocta sint radices apij. & maratri, anetum calamentum oximel accipiant & trocicos de rosis de berberis omnia cum succo maratri & oximelle. Sumat mel ro. cũ mastice maratro aniso & aqua ca. Si uideris materiam attenuari & moueri & signum coctionis in urina apparuerit, dabis pharmaciam suauiter solutionem faciẽtem. Etiam bonum est si post cibum uomitus prouocetur & diuretica tribuantur, sicut sunt trocisci de absinthio de lacca cum succo maratri apij & endiuiæ. Pilulę ualentes. Rec. hierapi. calamenti ana. drag. 5. anisi, maratri, apij, succi absinthij succi eupatorij ana. drag. 4. tempera cum succo fumiterræ, & fac pilulas, dabis potui drag. 2. cum aqua calida.

De febre quartana & eius cura. Cap. XXXVI.

QVartana febris quia fit de materia grossa & dura oportet medicum præuidere quattuor res. Prima quarum est quòd in initio non debet dare rem nimium calefactiuam, ne calefacta materia duæ generentur febres, una uidelicet interpolata & diuturna, & alia acuta continua, quibus uirtus patientis deficiat, & infirmus ad periculum deueniat. Natura enim non est tantæ uirtutis ut possit morbi acumen eiusque prolixitatem tolerare; Secunda ne det refrigeratiua

frigeratiua, ne congelet materiam, unde indure tur & moretur ad digerendum & dissoluendum fiatq; causa prolixi morbi & eius pessimitatis. Tertia ne consumat & debilem corpus faciat cũ subtilitate dietę & abstinentia quę causa faciat mutari patientẽ ad hecticam uel phtysim. Quarta ne confundat corpus cum pharmacia maxime in initio morbi priusquam materia morbi eliquatur & sit obediens actioni naturę. Tribuat ergo medicus rem maturantem & digerentem & cito eiicientem, & ingeniet purgare materiam acutam modicum leni uomitu. studeat & in regimine, & in confortatione hepatis & splenis ne deficiant, quia hæpar generat sanguinem, splen mundificat eum. Quod si defecerit eumq; non purgauerit, permanet commixtus cum aliis humoribus putridis unde putrefit ipse & incenditur. Splen vero qui trahit fecẽ sanguinis & turbiditatem si defecerit permanet fex in sanguine & corrumpitur vnde idem sanguis corrumpitur putrefit & incenditur. hac de causa utilissima huius febris est curatio vt donetur oximel cum apozimate radicum & herbarum & syrupus absinthij, trocisci de eupatorio de scolopendria, aut de reubarbaro. Oportet ne huiusmodi trocisci in initio dentur, ne desiccent & indurent materiam ad obediendum naturę, sed conuenit dari postquam materia fuerit matura. Abstineant à pullis gallinis starnis perdicibus per tres hebdomadas in initio febris. Vnctuosum est febris quasi ut oleum in lucerna. Quod si materia non fuerit maturata per illas tres hebdomadas abstineant usque ad 40. dies. si uirtus patientis hæc pati ualeat. Quod si hæc febris fuerit de adustione sanguinis, da in initio rem dissoluentem & attenuantem, tamen non calefacientem sicut ptisana cum oxizaccara, rodozacca. viol. zucca. cum aqua cali. Vomitum prouocabis in initio accessionis cum frigiditas incipit. Infundantur etiã pedes in aqua cali. vbi cocta sint camomilla & viola. Accipiant succum malorum gran. & vuas hyemales. Quod si materia incipit digeri festinanter extrahe sanguinem de basilica vena sinistri brachij aut de mediana, & minue quousque clarum & purum sanguinem egredi uideas uirtute hoc patiente. Prouoca egestionem si necesse est cum hoc catartico. Rec. mirabolanos citrinos Kebulos iniubas pruna vuas passas enucleatas semen fumiterrę casiamfistu. mannam rodozaccaram radices maratri apij & endiuiæ. Quod si febris elongabitur, ut. 20. transeat dies, ieiunet infirmus per oẽm diem accessionis, & in alio die non multum comedat, quia sanguis propter abstinentiam extenuatur. Vtatur diæta subtili quæ facillime digeratur. Quod si quartana de incensione cholerę fuerit, dabis in initio tã refrigerantẽ, quia materia propter calorẽ ingrossata nõ attenuatur nisi cum frigidis, proinde in initio dabis succum malorum gra. cum oxizaccara & ptisano. Quod si constipata fuerit egestio humefiat cũ manna rodozaccara prunis succo endiuiæ casiafist. Quod si nondum per hęc fuerit humefacta, caue ne dones catarticum priusquam materia digeratur, sed fac clystere. Quod si materia incipit digeri & de loco in locum moueri, purgetur cum catartico de mirob. citrinis Kebulis oxifenicia, prunis, eupatorio, uiola, casiafist. mãna, rodozacca. absinthio, cuscute, semine fumiterrę & radicibus endiuiæ. Quod si materia fuerit intra uasa purgabitur bis uel ter cum catartico. Bonum est etiam si phlebotometur de basilica uena sinistri brachij, cauendum tamen est ne fiat ante quàm materia digeri incipiat. In fine autem morbi lauetur in aqua calida in qua cocta sint mellilotum camomilla absinthium. Quod si dolorem capitis patiantur humefiant nares eorum cum oleo uiol. Si uigilias habuerint, lauentur pedes eorum & crura cum aqua in qua cocta sint papauer lactucę viol. & his similia. Quod si incensiua fuerit materia phlegmatica, dabis in initio mel ro. & uiolatum cum calida. apparente coctionis signo de succo maratri & apij cũ semine croci hortensis & succo lupuli. Si egestionem uis humefacere fac clystere de ficubus siccis spinis egyptiacis camomilla semine croci hortensis si famelcon obsomogaro zucca. nitro sale communi coloquintida & his similibus. Nutriantur de iure ciceris & lactucis. Quod si febris. 40. dies transierit accipiat carnem, sed tamen caueant uiscosam carnem & unctuosam ac multum pinguedinis habentem, abstineantque die accessionis à cibo, in die tranquilla consuetum accipiant cibum, sed tamen non multum, caueant igitur a frigidis & humidis. Da etiam gallinam hoc modo præparatam. Rec. foliorum petroselini drag. 7. oui crudi totam substantiam unius excepto cortice, sanguinis porci masculi lib. sem. salis quantum sufficit. Omnia terantur & in corpore gallinæ unum annum non habentis mittantur & sumatur, deinde inuoluatur in pasta & optime sub testa coquantur. Cõpetit enim tertianarijs quotidianarijs & quartanarijs urinam prouocat febrem aufert, uirtutem confortat. Similiter potest fieri de folijs basilici i. ozimi, quia appetitum irritant, cor & stomachũ cõfortant. Caue tamẽ ne totam una uice comedant, sed paulatim & solũ modo plenum & carnem, de pasta minime, expertum est. hæc tamen accipienda sunt in die tranquilla. Potent subtile uinum in calore temperatum. de auibus comedant eas quæ teneras habent carnes & facile digeruntur, uomitus prouocetur, & post cibum sumant diaciminum diatrionpiperon. Statu morbi accedentem & coctionis signo in urina apparente subtiliter dięta, purgetur cum

pharmacia, clysteribus. dabis deinde diuretica, & uomitum omni die accessionis stomacho manito prouocabis, & in die qua non uenerit accessio prouocetur uomitus post quam comederint, abstineant à pullis & omnibus uolatilibus per tres hebdomadas & plus donec materia fuerit digesta. deinde si uirtus permiserit, dabis annualem agnum. Quod si febris non fuerit fortis, neque uirtus defecta da helleborum album cum ptisana, & prouoca uomitum cum succo radicis aneti, & oximelle, assuefaciāt thyriacam magnā, diatrionpipereō, diasulphur & similia. Trocisci ualentes contra dolorem hæpatis & splenis & febrem quartanam. Rec. laccæ reub. maratri anisi ana dra. 4. euparo. absinthij succi amborum spodij. an. dra. 3. cuscutę dr. 6. scolopendriæ. dra. 6. seminis portulacæ spicæ anisi apij seminis an. dra. 3. tempera cum succo maratri. Rec. maratri. drag. 3. croci piperis albi mundi an. dra. 4. se. mali gran. capparis radicum an. drag. 4. tempera cum succo apij. Antidotum contra quartanam quę fit de incensione plegmatis. Rec. myrrhæ. drag. 7. spicæ. drag. 3. amomi. dr. 4. aristolo. rotun. reub. an. dr. 6. opij. dr. 4. anisi apij, sem. petroseli. an. dr. 1. castorei dr. 5. squinanti piperis al. casiæli. an. dr. 4. piperis nigri. dr. 7. ameos dr. 1. storacis. drag. 6. croci. 10. mellilo ti drag. 8. siseleos drag. 4. ydiocri. drag. 5. mellis quod sufficit, dabis. drag. 1. & sem. cum calida. Trocisci ydiocri. Rec. florum herbæ policariæ albę & citrinę mirrhæ an. dr. 2. dauci calami aromatici ciperi xilobal. assari ligni aloes an. dra. 4. rubeæ costi spicæ croci masticis an. drag. 5. tempera cum odorifero uino & fac trociscos. Pilulę vtilissimæ. Rec. hieræpi. epithi. an. drag. 5. agarici dr. 4. turbith. drag. 6. absinthij drag. 3. sulphuris albi ameos an. drag. 4. polipodij. drag. 3. maratri anisi apij an. dr. 1. & sem. tempera cum succo methæ & fac pilulas, quarum duæ donentur in die tranquilla.

De epialos & eius cura. Cap. XXXVII.

EPialos quia de uitreo nascitur phlegmate, necesse est ut curetur sicut amphimerina, sed tamē phlegma quod est in epialos quia est frigidum, oportet medicinam fieri calidiorem secundum ꝙ materia est frigida. Sed decet ab initio incipi à medicinis quæ debiliter sunt calefacientes donec eas assuescat, deinde paulatim ad calidiores ascendi. Plurimum nostra intentio est in hac febre ut mundificetur stomachus cum repugnatiua & colatiua. purgetur etiam materia per uomitum & urinam cum oximelle & aqua calida in qua cocta sint spica anisum & similia. Quod si materia inceperit se mouere, & signum coctionis in urina apparuerit, purgetur materia cum apozimate de aloe, & apozimate de hierapi. & pillulę de stomati. & pillulæ de fętida. Clysterē fiat eis in quo intrabit semen croci hortensis cētaurea anetum abrotanum herba policaria ameos bdellium serapinum coloquintida & his similia. post purgationem materię assuescant antidotum vbi assarum & castoreum ponantur, & pilulę in quibus eupatorium mastix absinthium aristo. ro. & longa spica crocus & similia intrāt. Dięta accipiant quæ sit lauatiua & diuretica sicut est ius ciceris cū obsomogaro cimino amig. blitis radice sparagi porris omnibus conditis. Potent oximel squilliticum cum aqua calida. Accipiant post cibum diaciminum diatrionpipereon diacalamentum & similia.

De lipario & eius cura. Cap XXXVIII.

LIparios autem quia materia eius cholera est cum phlegmatæ mixta, dari oportet minus calida quàm in epialos. sicut mel ros. oxizaccara apozima de aloe de hierapigra oxizaccara cum succo maratri apij masticæ & similibus.

De febre quæ alios morbos sequitur. Cap. XXXIX.

ALiquando est febris propter hæpatis dolorem aut splenis cerebri lateris pulmonis renum aut similium, & cessante morbo qui est causa febris cessat & ipsa, unde huiusmodi febris utilis curatio est ut certissime causam eius curemus. i. sanemus mēbrum cuius occasione est febris generata, sed prius oportet intelligi quia hęc febris quę alios sequitur morbos, aliquando est debilis, aliquando est fortis. Debilis sicut ea quæ fit propter splenem, aut renes, aut propter uesicā. Aut est fortis & molesta sicut ea quę fit propter cerebrum hæpar & latus, & nōnunquam est debilis sicut & aliquādo fortis sicut ea quæ fit propter pulmonem, dolor enim pulmonis si fuerit propter sanguinem aut cho. fit eius febris molesta. Quod si dolor fuerit propter phlegma & cho. nig. febris erit lenis. Molestatio autem febris quæ fit propter hæpar est propter materiā quæ est sanguis, leuitas autem eius quæ fit propter splenem est propter chole. nig. quæ est eius materia. Molestatio autem febris quæ fit causa cerebri est propter neruos & sensuum acumen. Lateris autem molestatio fit propter sanguinē qui est eius materia propter uicinitatem cordis.

De dispositione interpolatarum febrium. Cap. XXXX.

OMnis complexio quæ est extra naturā & tēperamentum est quadruplex. Prima calida & humida. Secunda cal. & sicca. Tertia frig. & humi. Quarta fri. & sic. Quarum nulla putredinem generare

nerare potest, nisi calida & humida. Hic quæritur quomodo cho. ru. & nig. suscipiunt putrefactionem cum eorum natura nō sit parata ad putredinem suscipiendam. Solutio. Siccitas tribus modis fit, aut enim est res sicca in natura & substantia eius liquida sicut mel uinum chole. nigr. aqua salsa & similia. Quædam in natura humida & in substantia sicca, sicut piper longum crocus zinzib. & similia. Sunt & alia in natura & substātia sicca sicut ferrum lapis & similia. Quęcunq; autem in substantia sunt sicca & in natura humida, recipiunt putrefactionem. Quæ autem in natura & substantia sicca sunt, nunquam recipiunt putrefactionem. Palam itaque est ꝙ cholera nigra & rub. non recipiunt putredinem propter earum complexionem & naturā, sed propter substantialem humiditatem illarum atq; liquorē. Sanguis enim quia cum utraq; qualitate conuenit putrefactioni, extraneo obedit calori unde fit febris continua. Cholera rubea quia cum una qualitate conuenit putredini .i. cum caliditate, & cum alia .i. siccitate non obedit extraneo calori, unde habet 12. horas in labore & in requie. 36. Quod si eius accessio 12. horas transierit, & 7. periodos quæ sunt 14. dies, dicitur notha .i. non uera. Febris quartana, quia cum duabus qualitatibus non conuenit putredini, durat 24. horis & quiescit 48. Quotidiana febris quia cū una qualitate .i. humiditate conuenit putredini, habet 18. horas in labore & sex in quiete. Hic quęritur quare terminus sit in quartana 24. horis & non plus aut minus. Respondemus quòd omne quod cōstruitur sub lunari circulo fit propter repugnantiam 4. elementorum adinuicem oppositorū. Destructio enim nihil aliud est nisi conuersio unius rei ad aliam, uerbi gratia. Elementa mutantur in cibum cibus in membra. Corpus cūm destruitur humores ad aquam spiritus ad aerem, ossa ad terram conuertuntur. Hæc .n. actio elementorum adinuicem facta non est nisi propter motum solis & lunæ & omnium stellarum motum habentium, & sol est causa cæterarū & earum dominator, & cursus eius a loco procedens quo oritur & rediens usq; ad eundem, non est nisi 24. horis, proinde fit ultimitas accessionis quartanæ 24. horis. Rursus si fuerimus interrogati quare calor extraneus in quartana 18. horis moretur ad unam qualitatem .i. siccitatem & 24. permaneat. Respondemus siccitas corporis duobus modis fit, aut cum calore, aut cum fri. Calor desiccat corpus, quia illud rarificat & humores desiccat. frigiditas autem non sic. quia materiam coadunat & congelat ad quam extraneo calore accedente materia congelata aperitur & fit perflua & obediens putredini. Siccitas vero quæ fit propter calorem, quia non in ea hum. sunt clausi uel coagulati necessario calor extraneus tardatur in eo quod liquefacit. Interpolatio nil aliud est quàm qualitas materiam impediens cum sua duricia. Quod si prædicti humores intra uasa putrefiant, faciunt febres continuas sine interpolatione, quia sunt cum sanguine in uasa, neque patiuntur rigorem ut in tertiana, neque frigorem ut in quotidiana uel quartana. Rigor enim non est aliud nisi materia membra pungens sensibilia. Rigor differt à frigore, quia in rigore sentit patiens punctionē quasi acus uel spinæ sint in eo fixæ. quia causa ipsius sunt acuti fumi. Frigus sentiunt ęgri quasi niuis congelatio, quia causa eius sunt graues fumi & tardi ad mouendum. Item si dixerit quare chole ru. in lipario calefacit exteriora & interiora minime. In tertiana uero simplici non simili modo agit chole. rub. Respondemus chol. ru. in tertiana est simplex, in liparios est mixta cum phlegmate. Item quæritur quare uitreum phlegma & liparios non generant febrem sicut in epialos. Respondemus quia phlegma non est in toto corpore æquale, sed in epialos est phlegma per totum corpus ęquale. Merito ergo ex præmissis infertur quia qualitates non sunt nisi quattuor .i. calida, frigida, sicca & humida. Humana enim corpora non uidemus mutari nisi ad eas, & non sanantur, neque restaurantur, nisi per eas. Quia medicina nil aliud est nisi repugnatio unius contrarij ad aliud contrarium. Nos quoque non inuenimus nostra corpora mutari ac conuerti, nisi ad calida, frigida, sicca, & humida. neque uidemus ea restaurari nisi cum calida, frigida, humida, & sicca. unde Aristoteles in quarta particula microscomi, per contrarium inquit curamur, per simile augmentamur. Quatuor igitur sunt qualitates, neque plures, neque pauciores, quarum duæ sunt actiuæ calid. & frigi. & duæ passiuæ, scilicet humid. & sicca. Quia calid. semper facit sicc. frigid. uero humiditatem, quam sententiam Iohan. Damascenus nō approbauit, Aristoteles econtra. Palam intelligimus quia caliditas fortior est actiua & sicca, fortior passiua. Hac de causa tertiana febris habet 12. horas in requie, quia siccitas repugnat calori ut non fiat febris continua, & tardat eam usque ad tertiam diem. Et quia in quotidiana est debilior & actiua, idest frigiditas & debilior passiua, idest humiditas est modica interpolatio .i. sex horis. Ac quia cholera nigra debilior est actiua, scilicet frigiditas & fortior est passiua .i. siccitas, necessario induratur unde requies est 48. horis ad minus. Materia enim cholerica quia pauca est in quantitate, & quia fortiorem habet actiuam, idest calorem naturalem uel actiualem facit febrem continuam, idest sinocham. Materia enim cholerica, quia pauca est in quantitate, & quia fortiorem habet actiuam .i. colorē & fortiorē passiuā .i. siccitatem

facit febrem interpolatam. Materia enim phlegmatica quia est multa & grossa & humida, paruam facit interpolationem. Melancholica uero materia, quia est pauca in quantitate & habet unam fortem actiuam .i. frigiditatem, & fortem passiuam .i. siccitatem habet longam interpolationem. Omnis enim calor aut est naturalis aut nonnaturalis uel accidentialis. Calor naturalis cibum digerit, subtiliat, mūdificat feces per propria loca, sed calor febris operatur cum sua natura in materiam quæ est putrefacta per unamquanque exacerbationem ut eius humiditatem per unamquanque accessionem consumat. Ideo que cessante materia transit & febris.

De tertiana interpolata & eius cura. Cap. XLI.

IGitur si tertiana febris non sit continua, cum uomitu facile curatur. Rec. se. atriplicis. vnc. 1. & sem. tritū. vnc. in panno raro missum & in aqua ca. mollificatū fricetur in cipho. Lac uero quod egreditur sumatur cum syrupo acetoso, uel semen infundatur in aqua in qua coctæ sint radices cucumeris agrestis, aut cum oximelle. Rubea ad tertianā probata. Rec. opij. drag. 4. croci anisi cardamomi, storac. rubeæ, iusquiami, baccarum lauri ana. vnc. 1. confice cum melle da duabus uel tribus horis ante accessionem. Si tertiana fuerit continua medicetur sicut acuta febris.

De tertiana notha & eius cura. Cap. LXII.

SI tertiana notha fuerit, cum hoc uomitu medicetur, misce mel & acetum seminis atriplicis, drag. 3. huic misce frica & cola & da patienti. Si tertiana fuerit duplex, dabis hydrocopion panchristum cum balsamo & rubea & musa. Si solutionem patiatur dabis mel citoniatum ita confectum. Rec. succi mali citonij partem unam, mellis unam coque lento igne ad spissitudinem mellis. Si autē tertiana in autumno venerit, curabis eam cum diatessaron distemperato cum uino calido & cum rubea, aut musa. Cibi dandi sunt temperati, ut far granum bene coctū lactuca spinacchia cucurbita assata & similia.

De cura quotidianæ febris. Cap. XLIII.

QVotidiana hæc febris curetur cum uomitu. Rec. tapsiæ lib. 1. elacterii lib. se. cinamomi vn. 3. da cum oximelle dr. 2. uel secundū uirtutē patientis. Si stomachus plenus sit humoribus detur oximel ut uomant. Rec. aceti phialas duas, mellis unam, seminis radic. raphani seminis atriplicis ana. vnc. sem. & coquantur ad medium & bibant ante accessionem & ieiunent una hora postea. Si uero non uomuerint accipiant aquam cal. Si uero quotidiana sit acuta, ferant usque ad septimum diem, diæta sit ptisanum. Si quotidiana admisceatur tertianæ, detur panchristum & rubea tro. & ydropion quasi potione una utantur. Si uero non profuerit detur tyriaca. Si quotidiana in tempore ueris fuerit, euacuabis panchristo rubea & esdra. Cataplasmata uero. Rec. micas panis fel terræ æquo pondere confice cū ouo molli asso cum oleo cypressino aut laurino & pano induto super uiscera pone, probatum est.

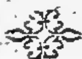
De cura quartanæ febris. Cap. XLIIII.

SI quartanam nullus morbus præcesserit, in principio tribus diebus vinctis dabimus tyriacam magnam in modum auellanæ cum oximelle squillitico, postea dabis laxatiuum sicut pigram, theodoricon, aut hieralogodion, aut uomitiuum superius scriptum. Corpore purgato mittatur in tinam aqua plenam in qua cocta sint nepita, pulegium, laurus, absinthium, ibique bibat tyriacam magnam cum oximelle squillitico, aut diatessaron, aut adrianum, aut diatrionpipereon, aut unum illorum quod in antidotario sumus dicturi. In die accessionis nihil manducet, & in duabus horis ante accessionem intret tinam.

De cura duplicis quartanæ. Cap. XLV.

IN duplici quartana detur panchristū & adrianum temperatum cum succo balsamite. In hyeme curetur cum esdra mixta cum potione sancti Pauli & musa enea. In æstate cum potione mixta rubeæ cum tyriaca mundissima & uino temperata, & fumigium facimus. Rec. gipsi spolij serpentis pellis uituli marini hyeme cum musa adriano & cum trociscis ad quartanam probatis. Oleum petroleum dabis bibere, & vngatur dorsum cum calidis oleis & unguentis.

ISAAC ISRAELITÆ FILII ADOPTIVI SALOMONIS REGIS ARABIAE. DE FEBRIBVS LIBER.

Prologus in eundem Constantini Monachi.

VONIAM te charissime fili Iohannes lachrymas mœsto cordis dolore perpetim effūdere prospexi eo ꝙ exilio nimioq; calamitatis mœrore extenuatū in ultima paupertatis inopia te persistere fatebaris, præsertim cum in litterarum ualitudine imbecillis permanens, quæcunq; medicinæ artis solida longo temporis interuallo penetraueras, ignauiter in breui obliuioni traditurum te manifestabas. Vnde ego Constātinus Cassianensis monachus magno pietatis amore commotus, te paterna charitatis dilectione familiariter suscepi, & quæ medicinę artis vtilia scripta seu in mente imaginata habui, proculdubio tibi anhelanti animo concedere non negaui. Atque quoniam generum & specierum febrium diuersitates tibi super omnia difficiles uidebantur esse, neq; humilibus petitionibus & dulcium uerborum pręcamine indesinenter oraueras, ut in modico uolumine omnium febrium differentias tibi planissimę dictarem, tanti licet operis laborem hęsitās diu facere denegaueram, multo tamen ac supplici præcamine monitus, quia tu nullo modo cessaueras, tuæ flexus petitioni hunc librum transtuli ex Arabica lingua in latinā, cuius uerba quisquis legēdi summa assiduitate perfectè intēderit, causas & accidentia uniuersas febres ostendentia agnoscere poterit. Quibus itaq; cognitis, curas earum leuissime impendere sciet.

De libri diuisione. Cap. I.

LIber istæ in quinq; diuiditur partes. Prima est de essētia febris eiusq; diffinitione, febris naturā & causam uniuersaliter ostendente. Secunda de ephimeris in tribus spiritibus generatis: Quorū primus uitalis spiritus dicitur, cuius fundamentum est cor à quo procedit ad totum corpus omnia eius membra uiuificans: Secundus autem animalis spiritus nuncupatur, cuius fundamentum est cerebrum, & ab eo in totius corporis membra uenit, sensus ei præstans & uoluntarium motum: Tertius spiritus naturalis uocatur fundamentum, cuius est hæpar, & ab illo ad totum corpus tēdit, omnibus membris quatuor uirtutes dans naturales, quæ uidelicet sunt appetitiua, retentiua, digestiua, & expulsiua. Vnicuiq; membro necesse est ꝙ sit uirtus appetitiua, calida, & sicca secundum naturam choleræ rubeæ, ut desiccet humiditatem cibi, & attrahat eam ad se. Necesse est etiam ꝙ vnumquodque membrum uirtutem habeat contentiuam, cuius natura sit secundum choleram nigram, ut contineat cibum quousque digestio sua compleuerit suam actionem in eo. Conuenit iterum in eis uirtutem habere digestiuam secundum sanguinis naturam existētem, quatinus digerat cibum contentum, & in suam mutet essentiam. Virtus autem expulsiua phlegmaticæ naturæ existens, sit necessaria, ut per eam superfluitas & fex cibi expellatur à mēbris. Tertia pars est hæctica, quę nūcupatur phtysis quæ innascitur in solidis mēbris sicut in carne, uenis, lacertis, cartilagine, & his similibus. Quarta de acutis est febribus & accidētibus eas cōcomitātibus, sicut phrenesi pleuresi, uariolis, desudatione, & his similibus. Quinta de putridis febribus quæ sunt ī humoribus, in sanguine uidelicet & phlegmate, & in vtraq; cholera. Omnis enim cibus corpus ingrediens cum non totus sit laudabilis clarum quæ creans sanguinem, necesse est ut à natura digeratur & mūdificetur eiusq; fex cum egestione expellatur. Si de prima digestione fuerit, quæ constat in stomacho, aut per secessum, aut cum urina. Si de secunda fit in hepate existente, aut cū sudore, aut cum sputo alijsue modis per oculos, per nares, & per alia loca egredientibus, eijciatur. Si de tertia digestione in omnibus membris existente, fit humor unicuique parti corporis præparatus. Sunt & alia quæ licet separentur à sanguine, quodam tamen modo regimentum sunt corporis, quamuis non sunt nutrimentum aut cibus sicut utraq; cholera & phlegma. Ideoq; natura quędam

dam eis preparauit loca;fel uidelicet cholerę rubeæ,splenem choleræ nigræ, stomachum pectus & pulmonem phlegmati. Idcirco quodcunq; horum augmentatum fuerit, suęq; qualitatis modum excesserit,egredietur à loco suo, natura.n. illud odio habens deserit nec regit ipsum. Permanens ergo in concauitate membrorum, seq; conculcans calefit & putrescit generatq; febrem putridam secundum naturam putredinis generatam. Nascitur hæc febris cum quilibet humorum quantitate augmentatur, sed non propter detrimentum alterius qui ei oppositus est, non enim ipse à loco suo proprio egreditur, aut putrescit in humore ei contrario diminuto,sed tantum cum uirtus eius corpori dominetur,conuertit illud in suam qualitatem, atq; morbus generatur secundum suam naturam. vnde Gal. phlegma inquit in corpore augmentatum si putrefiat, febrem generat,si autem non putrefit, rigorem sine febre facit aliquantulum.

De quatuor inquirendis. Cap. II.

OPortet eos qui uolunt aliquid inuestigare, primum hæc quatuor ante animum suum ponere,id est an sit, quid sit, quale, & quomodo sit, & quare sit. At quia omnis interrogatio fit quatuor modis,necessario & responsio est quadruplex,uerbi gratia si quęratur utrum medicina sit, decet responderi utique si credatur medicinæ. Econtrario respondendum est si non ei credatur. Quid sit inuestigatur de rerũ essentia,ideoq; non potest responderi nisi data diffinitione suã naturam ostendente, quemadmodum interroganti quid est medicina, dicendum est, medicina est scientia regendi complexionem naturalẽ & conuertendi eam quæ est extra naturam ad naturalem. Qualis & quomodo sit ostendatur ex subsequenti descriptione, sicut si dicatur qualis est medicina, respondendum est rerum naturalium rationabiliter cõprehẽsiua,& cum eis prout necesse est comparatiua. Quare sit medicina si interrogemur necesse est ut respõdeamus propter quatuor hanc fuisse qua dominantur medicinæ,id est materiam formam artificem & perfectionem medicinæ,uidelicet pertinentes. Quęrenti ergo quare sit, dicemus medicinã esse causa necessitatis integritatis corporũ, quæ cũ sint temperata cum nutrimento custoditur, & seruat ea in propria sua sanitate,& reuocat ea ad sanitatem cum à temperamento sunt egressa. In hac ergo responsione sunt illa quatuor quæ medicinæ pertinere diximus, materia enim medicinę sunt humana corpora, ei uidelicet subiecta. Forma medicinæ temperamentum est complexionis corporis suæq; compositionis perfectio. Artifex est cibus & medicina, & medicus cum eis operans. Perfectio regimentum est sanitatem custodiens & infirmitatem ad sanitatem reducens, hęc est intentio & causa quare sit medicina. Palam ergo est quid sit, quare sit qualis sit, & quõo sit medicina. Si quæritur unde sit medicina, necesse est ut inuestigetur rerum essentia in eo ꝗ sunt ex natura. Sed tamen qualis & quomodo sit non est inuestigandum nisi tantum ex sola rerum essentia, proinde sufficit responderi de materia & forma. Quare sit,& si non solum inuestigari conueniat ex rerum essentia,sed etiã perquiri ex sua causa, necesse est responderi de quattuor rebus quas superius diximus. An sit quoniam non interrogatur nisi ad sciẽdum utrũ inuenta necne, sufficit hęc responsio, si illam habuerit naturam,econtrario si caruerit. Quod si reprehenderint nos sophistę dicentes, quare tacuisti qualis sit cum eius inuestigatio non esset nisi ex rerum essentia uidelicet utrum esset necne; quemadmodum dicimus homo est animal rationale mortale an non. Respondendum est eis non sequitur. vestra interrogatio falsa est & corrupta. Vnam enim propositionem & perfectam & necessariam essentialiter inuestigatam quæ nullo modo potest destrui nisi ablatis rebus quibus est inuenta opposuistis alij imperfecte superficiali quę etiam est possibilis poni & non poni cum suis rebus. verbi gratia. ratio est essentialiter in homine, quia impossibile est ab eo rationem separari nisi ablata sit humanitas, propterea nequimus hominem dicere non esse rationalem nisi abusiue. Necesse est igitur respondeamus de quali quomodo & qualiter sunt ex substantia rerum. hæc enim interrogatio nil aliud significat nisi de quali sit abusiua uel absoluta interrogatio ex sequentibus rebus & eius proprietate inuestigata, unde conuenit respondentibus multis modis reuoluere quæstionem donec securi fuerint & firmi de proprietate quę interrogatur, quæ uidelicet interrogatio si uera uideatur esse, affirmetur, si falsa negetur. Vnaquęque enim res multas & diuersas habet proprietates, quia quędam proprietas à substantia est inseparabilis, ut calor ab igne, risus ab homine. Sunt & alię proprietates rerum assequentes queadmodum canicies in homine. Sunt & aliæ proprietates rerum accidentia ostendentes sicut ustio ignem, litteræ & artificia hominem. Quod cum ita sit, necesse est non responderi de qualis sit nisi quęstio prius reuoluatur & inuestigetur ut proprietas de qua fit quæstio pateat. verbi gra. Si fuerimus interrogati qualis sit homo, respondemus homo est compositus ex multis qualitatibus ac diuersis rebus, sicut risu litteris arte canicie, & his similibus. De qua igitur harum qualitatum dixerint uideamus, quam si uiderimus esse ueram, oportet nos eam affirmare & falsam negare. Palam ergo est ꝗ omnis quęstio debet esse respõsioni opposita, & secundum

dum numerū quęstionis dēt esse numerus respōsionis. Interrogatio autem est quatuor modis, & eodem modo necesse est responsio fiat, quod palam ostendit Aristote. cum dicit. Inuestigatio rerum inquit cū æquali sit numero. quod optime dicit, æqualis enim numerus quatuor habet angulos, verbi gratia, quatuor longitudo sunt duo & latitudo duo: quoniam latitudinem si secundum longitudinem multificauerimus fiunt quatuor. Sed reprehendimur à sophistis dicētibus, cur Aristotelicam intentionem non dixisti esse de nouem; inuenimus enim nouem quatuor habere angulos quia eius longitudo sunt tres & latitudo tres, & si multiplicata fuerit longitudo cum latitudine fiunt nouem. Quibus respondendum est corruptam propositionem duobus modis opposuisse. Primum quia si Aristotel. intentio non esset de quatuor oporteret eum mōstrare de quo alio numero quatuor angulos habente sua fuerit intentio sicut sexdecim viginti sex, & iterum trigintasex. hæc omnia quatuor angulos habent. Rursus si eius intentio non fuerit de quatuor oportuerat eum dicere quadrangulo secundo, uel tertio, uel quarto. Alioquin quatuor est prior & dignior omni quadrangulo & per eum totius numeri fit complementū. verbi gratia: incipiamus ab uno qui est elementum & causa numeri, cui si iungimus duo quæ sunt initium numeri fiūt tres, quibus si addimus tres quæ sunt ei uicinantes fiunt sex. Deinde si ponimus quatuor quæ sunt ei naturaliter uicini fiunt decem, fit itaque numerus completus. Palam igitur est ꝙ si Aristotelica intentio de numero nō fuerat nisi de quatuor. Et licet dixerimus omnem quæstionem fieri quatuor modis, dicimus tamen quoniam tunc fit quadruplex cum essentia rerum est sensualiter incomprehensibilis, sed cum sensui patet non est necesse ut prima quæstio dicatur, id est an sit, interrogare enim utrū homo sit necne maxima stulticia est, nam si insipientibus est hoc cognitum, quanto magis & sapientibus. palam enim patet sensui, quod testatur Aristotel. in libro qui dicitur apodexia, omnem inquit scientiam quæ nostro cognita est intellectui accepimus ab alia scientia, sic. n. una ab alia procedens uenit ad eam scientiam quę non habet mediocritatem in se & nostrum intellectum. nulla ergo est quærendi necessitas utrū sit homo an non, quia sensualiter potest hoc inueniri sicut cum dicatur omne duo est par, & omnis numerus aut par aut impar, & omne æquale si minuitur ab ęquali necesse est quod ex eo permanet sit æquale. huius scientiæ nulla est mediocritas inter se & nostrum intellectum, sed conuenit inuestigari quid sit & quomodo sit & qualis sit & quare sit. Igitur si fuerimus interrogati quid sit homo, homo est animal rationale mortale. hæc itaque diffinitio est ei propria, & suam ostendit naturam, atque facit eum differre ab aliis animalibus, quoniam animal est suum genus & elementum, & eius formæ subiectum, ratio autem & mortalitas sunt eius species & forma. de qualis sit sic est respondendum, homo est compositus ex anima immortali & sempiternali & de corpore destructibili & dissolubili. testatur autem sempiternalem esse animam post corporis separationem contrarietas qua ipsa in ęternum non indiget & motio eius quæ fit per se substantialiter & non per aliud, omne inquit quod per se mouetur est indestructibile & infinitum. Sed corpus monstratur esse destructibile & finitum per motum eius qui fit de contrarijs oppositionibus, & de eius operatione unius in alium, & quia semper naturaliter uolunt conuerti ad sua elemēta. Sed potest à quibusdam nobis objici dicentibus, quoniam cōtrarietas est ablata ab anima cum illam sensualiter uideamus contrarium recipere. Videmus eam enim mutari de scientia in stultitiam & econuerso quæ utiq; sunt contraria. Quibus sic fiat responsio, scientia & stultitia non accidunt animę substātialiter sed qualitatiue, quia anima essentialiter est una, id est substantia incorporea corporis completiua, naturalis uidelicet & instrumentalis uitam in potestate habentis, anima ergo essentialiter nullam habet contrarietatem, quare sit homo si fuerit interrogatio, fiat illa responsio. Homo enim cum sit de naturali corpore constitutis, est organum rationalis animæ, ut cum eo rerum ueritatem discernere valeat, & cum eo operetur secundum quod rationi attinet. Sed si dicatur quare sit homo rationalis. Respondēdum erit hoc modo, ut discernat bonum à malo, verū à falso. Ratio enim nil aliud esse conspicitur nisi discretio boni à malo. Igitur quia cōpleuimus de quo sit homo & quo modo & qualis sit & quare sit, subsequens est ut incipiamus de febribus quid sit & qualis sit & quare sit, superuacuum & magna stultitia est interrogare an sit cum ipsa sensui pateat. Est ergo incipiendum de febre quid sit: hac enim inuestigatione essentia rerum ostenditur.

De febris diffinitione. Cap. III.

Febris est calor præter naturam in initio petens cor per mediocritatem, deinde subito se diuidēs cum calore naturali per totum corpus naturali nocet actioni. Extraneo enim calore ad cor accedente naturalis egreditur à temperamento, cumque ipse per totius corporis membra diuiditur ut eis uitam tribuat, quia est egressus à suo temperamento, necesse est ut membra eum recipiant in ea qualitate qua est. vnde calefacit & urit ea, generatq; toti corpori febrem actioni naturali subito nocētē. Palam ergo est ꝙ febris

febris nihil aliud est nisi calor extra naturam prius actioni nocens naturali. Sed cum absolute dicimus calorem, ostenditur calor febrilis & alii calores sicut naturalis corporis regitiuus & alius calor extraneus, sicut solis ignis balneorum & his similium. Cumq; dicimus calorem extra naturam, discerni oportet à naturali calore corporum regitiuo, quia calor naturalis semper est ab animalibus inseparabilis, & calor febris est extraneus & ab eis separabilis, sed cum diuiditur per totum corpus, licet naturali nocet actioni, differt tamen à naturali & ab alijs caloribus sicut à calore solis balnei ignis & his similibus. horum enim calor quamuis sit extra naturam, insimul tamen exteriora & interiora corporis non calefacit, neq; actioni nocet naturali. & postquam ei noceat, tamen læsio non est primitiua, quia primum mutatur ad febrem, deinde febris nocet actioni. Illud ergo nocumentum est propter febrem & non propter solis calorem. Cum naturalem dicimus actionem, intelligenda sunt cibi appetitio, somnus & uigilia sedere ambulare, & alia multa his similia, hæc enim omnia deficiunt & mutantur propter febrem, Ideoq; febris est morbus molestior, eiusq; disputatio dignior, quia omnes morbi præter febrem uni tantum membro eueniunt, & permanentes aliquo temporis interuallo, nec subito actioni naturali nocent sicut podagra hydropisis melancholiæ & his similia, nam unaqueq; ægritudinum harũ uni corporis membro accidit & non omnibus: febris autem econuerso, quoniam per eam corpus intus & extra patitur. Nocet etiam spiritibus & uirtutibus animatis actionibusque naturalibus. Et licet dicamus febrem actioni naturali esse nocitiuam, non tamen eam destruit: Actio enim naturalis nunquam destruitur, nisi cum fit separatio animæ & corporis. Quod si reprehendant nos quidam sophistæ dicentes, quare calor extra naturam prius ad cor per arterias ueniat quàm ad cerebrum per neruos, & ad hepar per uenas? Respondendum est, cor enim scimus naturaliter calidius & siccius cerebro & hepate, quia fundamentum caloris naturalis est, & ab eo ad totius corporis membra procedit. Arteriæ etiam calidiores & sicciores sunt uenis & neruis naturaliter, & sunt uiæ caloris naturalis, præcipue si aliqua harum sanguinem habuerit & spiritum leuissima est, & uelocissimũ habet motum. Cor ergo & arteriæ, quia sunt calidiores & sicciores naturaliter necesse est ut calor extra naturam citius adhæreat eis quàm neruis & uenis propter siccitatem & similitudinem quam habent. uer. grat. ignis citius in siccis lignis quàm in humidis & uiridibus incenditur propter societatem quam utraq; habent cum siccitate. Similiter hac ratione credẽdum est, quia calor præter naturam accidit uelocius cordi & arterijs calorem & siccitatem habentibus naturaliter quàm alijs membris. Sed tamen quandam huius caloris ustionem cor citius & cõtinuo patitur, & quãdam tardius secundum quòd est materia febris: quemadmodum sanguis, & cholera rubea, sanguis enim augmentatus & sua uasa egrediens, & à natura spretus mox putrescit, quia sanguis est calidus & humidus, cholera rubea, licet cum una qualitate putredini repugnet, id est cum siccitate, cum calore tamen illi conuenit. Sunt & aliæ materiæ quæ sunt tardiores, sicut cholera nigra putredini repugnans cum utraq; qualitate, & phlegma cum frigiditate. Sed reprehendimur à sophistis nobis dicentibus, si ueridicus est sermo quem dicitis ut nulla putredo fiat nisi cum materiæ regimentum à natura relinquitur, sanguis enim quomodo à natura dimittitur cum omnibus pateat quòd sanguis sit eius fundamentum & ab eo ad totum corpus procedat, & per eum confortetur, atque ipse sit eius nutrimentum. Quibus respondendum est, sanguis licet sit amicus naturæ, tamen cum fuerit temperamentum egrediens augmentatur, & naturam aggrauans odio tenetur ab ea, qui quoniam ab illa nõ regitur nec custoditur, necesse est ut putrefiat ei, sicut uidemus patrem filium spernere & à se expellere cum ei sit inobediens; & tamen dilectus est. Qui iterum si dixerint quomodo febris possit fieri de phlegmate cum phlegma naturaliter sit oppositum febri. febris enim est calida & sicca, phlegma uero frigidum & humidum. Respondebimus ita, diximus febrem nõ posse creari de phlegmate in sua natura existente, sed cum egreditur à suo naturali loco sua que natura, & ebulliens putrefit. ex ebullitione uero accidentalem sumit calorem, quod plenius sumus scripturi in suo loco cum de putridis febribus disputabimus. Cõpleta uero hac disputatione, oportet nos inuestigare utrum possit esse febris aut aliquis morbus de qualitatibus tribus nec ne. unde dicamus quia impossibile est trium qualitatum febrem fieri coniunctione, quarũ duæ sunt oppositæ. Est ergo impossibile, ut febris de tribus qualitatibus iunctis generetur, quemadmodum de calore & siccitate & frigiditate. Frigiditas autem repugnat calori & destruit eũ. Similiter de humiditate & siccitate & calore fieri morbum impossibile est, quia siccitas humiditati repugnat & destruit eam. Quod si aliqui sophistæ dicant, cur negasti morbum esse ortum de tribus qualitatibus, & dixisti unam esse complexionem de quatuor qualitatibus, cũ quatuor magis sint repugnatiuæ quàm tres: tres enim in uno loco repugnant & quatuor in duobus, quia calor repugnat frigiditati & humiditati & siccitati. Respõdebimus quòd humana corpora sunt composita de quatuor qualitatibus æqualiter adinuicem repugnatibus, & una alteri non dominatur, quæ

cum

cum ægrediuntur à temperamẽto suo ut una su peret aliam, impossibile est ut duæ qualitates duabus alijs dominẽtur ac eas destruantur, quia non est dominatio nisi in una. nam destructa est ea quæ sibi fuerat opposita. Sed febrem dicimus habere tres qualitates. eius enim genus est triplex. Causa est, quia humana corpora tribus modis composita sunt membris uidelicet, solidis humoribus,& spiritibus. cumq; sint ex tribus composita, necesse est ut eius genus febris sit triplex, unum in solidis membris sicut carne, pinguedine neruis, uenis, cartilagine, & similibus. Aliud in humoribus sicut sanguine phlegmate & utraq; cholera. Tertium in spiritibus .i. uitali qui est in corde, quod est fundamentum caloris naturalis,& in spiritu animali qui est fundamentum sensus & uoluntarij motus, & naturali qui est fundamentum quatuor naturalium uirtutũ, appetitiuæ retentiuę digestiuę cibi & expulsiuæ. Vnumquodq; enim membrorum corporis has quatuor habet, sed tamen stomachus & hæpar fortius habent has uirtutes, nam sunt eis familiares plus quàm cæteris membris; quia licet cum eis operentur propter nutrienda semetipsa, illã tamen faciant operationem propter omnia corporis membra. Proinde quidam antiqui naturam stulto & iniusto regi assimilauerunt dicentes, quædam enim membra fecit esse delectantia aliorum membrorum actione, quædam etiã fecit esse laborantia causa iuuandi alia. Ipsi etiã arbitrati sunt stomachum & hæpar duas & diuersas habere actiones, quarum una sit propria ad eius nutrimentum, alia uero sit cõmunis etiam omnibus corporibus membris. Fecerunt argumentum de harum actionum diuersitate, & de remotione earum non in uno tempore uenientium, dicunt enim stomachum in initio uniuersalem facere actionem & cibum mutare in chilum quasi in ptisanum. deinde suam prout oporteat particulariter facere actionem cum proprietate quam habet ad digerendum cibum,& conuertit eum ad nutriendum suam essentiam. Hac de causa æstimant illum duas actiones habere, propriam scilicet & cõmunem. Quorum intentio sic est destruenda, quia argumentum eorum duobus modis est corruptũ. Vno modo si duas uirtutes digestiuas propriam uidelicet & communem prout dixerant stomachus habet, necesse est ut sint remotę ac diuersæ, una scilicet operans in uno tempore, & altera in alio. aut sunt commixtę ut utreq; in una hora faciant actiones. Quod si unius actio ab alterius differat actione,& utraq; in uno fuerit loco atque in uno membro, impossibile est non mutari cibum secũdũ illius mẽbri, naturam, sed conuertitur & assimilatur essentiæ illius membri, quemadmodũ uidemus cibum omnibus membris corporis assimilari. Naturalis enim actio in omnibus membris nihil aliud operari uidetur nisi conuertere ad essentiam eorum illud quod fuerit eis simile. Stomachus igitur quoniam est unum membrũ: vnam uirtutem necesse est habeat digestiuam. Quod si illæ duæ uirtutes, propria uidelicet & communis duo stomachi loca habuerint, necesse est ut illæ stomachi partes cibũ pro toto corpore digerentes permaneant absq; nutrimento, propria enim indigent uirtute qua cibus possit mutari & digeri & ad eorum similitudinem cõuerti, quoniam membra omnia propriam habẽt uirtutem per quam cibus conuertitur ad eorum essentiam. unde reguntur nutriuntur & augmentantur. Rursus si fuerimus interrogati, utrum uirtus digestiua sit unius naturæ, calidæ uidelicet & humidæ, aut diuersę, ut in quibusdã membris sit calidæ & siccę complexionis,& in quibusdam frigidæ & siccæ, in alijs calidę & humidæ, in aliis frigidę & humidæ. Respondebimus uirtus digestiua in omni corporis membro ca. est & hu. naturæ. Sed tamen ab unoquoq; membro quandã sumit proprietatem, per quam cibum mutat ad eorum similitudinem. quia si aliter esset, omnia corporis membra fuissent æqualia in forma & substantia. ossa scilicet caro essent, & caro ossa sic cętera. Item si dixerint, quomodo sensualiter actionem stomachi uidemus esse diuersam, si est una. Nam modo conspicimus cibum in ptisanum mutari, & postea uidemus ipsum conuerti in substantiam stomachi. Responsio fiat huiusmodi, quanquam actio uirtutis digestiuæ in stomacho uideatur esse diuersa, una tamen est & eadem, quoniam digestio cibũ in stomacho mutans in ptisanum, est quædam præparatio cibum conuertens ad stomachi similitudinem, deinde finita digestione, quandam accipit partem stomachus quæ est ei similis & nutritur ex ea, cæterum autem quod ex cibo restat finit abire ꝙ est sibi superfluum. & ideo non dimittit ut alia mẽbra nutriat. sed quoniam stomachum aggrauat neq; ab eo potest retineri. Vnde Gal. causa inquit nutrimenti quinq; modis est. Prima est causa secundæ & secunda tertiæ,& sic aliæ. Prima .n. est inanitio humiditatis membrorum & dissolutio eius quæ fit per corporis poros. Secunda est naturale desiderium omnibus in membris existens, quod cogit membra ut appetant cibum. Tertia conculcatio substantiæ stomachi, aut intestinorum propter meseraicas eum sugentes. Quarta sensualitas stomachi cibi inanitionem sentiens. Quinta est uirtus appetitum faciens, quæ fit propter choleram nigram à splene ad os stomachi ascendentem, qua os stomachi mordente fit appetitus. Quod si quidam sophistę dixerint, cur non dixit quòd causa appetitus sit inanitio. & paupertas cibi in stomacho existens; quemadmodũ dixisti sensum membrorum inanitionem cibi sentiẽtem esse causam euacuandi

uenas,

uenas, & uenarum euacuationem esse causam præmendi stomachum. fames etiam similiter quare stomachum non constringit. Respondendum est si appetitus sit in stomacho propter uenarum & membrorum inanitionem, necesse est ut eius actio non sit naturaliter, sed rationaliter, quia cum eius actio fiat propter aliud, & desiderat aliquod aliud remotum longe ab eo, necesse est fieri cum ratione: quare si possibile est fieri in una qualitate, necesse est ut fiat in omnibus. Oportet ergo ut ignis non ardeat nisi cum uolumus, aliquid urere. Cuius quæstionis falsitas palam patet intellectui. hoc testatur Hipp. cum dicit. Omnis inquit digestionis complementum fit cum attractione rei attrahendæ & immutatione eius & causa attractionis omnis est desideriū omnis etiam desiderij causa est paupertas eius rei quam desiderat indigētia, cuius sermonis intentio talis est. uirtus digestiua non digerit, nisi prius operetur uirtus appetitiua quæ semper est ante digestiuam, similiter appetitiua non operatur nisi prius sit inanitio cibi. Appetitio ergo cibi & inanitio & sensualitas appetitus quę est in stomacho, non est propter aliud, nisi propter se, causa uidelicet se nutriendi.

Propter quid sit febris. Cap. V.

Febris fit propter aliquod accidens humorem & spiritum calefaciens & eos faciens extra temperamentum exire, quod tribus modis fit. Est enim causa febrem generās, & est alia cūstodiēs eam, & est alia qua feb. crescit & augmentatur, sicut uidemus in igne esse tria. Est .n. causa quia ignis generatur, est & alia causa quā custoditur, est & alia per quam augmētatur. Causa quidem ignem generans est putredo aut uehemens motio, quemadmodum aliquid cum putruerit, sicut cum sordities quæ se se conculcat & constringit calefit & putrefit uritur ac ignem generat. Similiter uidemus fortem & uelocem motū loca calefacere eū circundantia, & ignem generare. hoc testatur molendinus qui cum suo motu calefacit aerem sibi uicinātem, quàm si in motu suo multum augmentetur in sua motione feruendo ignem generabit. Causa ignem custodiēs res est eum operiēs ab aeris percussione. Et quoniā aeris ictus dupliciter fieri potest, necesse est duo in igne faciat, quia si aer fuerit mobilis ignē cum suo suscitat motu uel ictu. & eius adeo confortat actionem in corpore quod est ei subiectū donec illud diuidat atque cōsumat, deinde quia caret subiecto extinguit. Si uero aer fuerit quietus & immobilis cum sua naturali humiditate, & accidentali frigiditate, ignis superficiem percutiens extinguit, quæ extincta enecat alteram, sicque pars partem destruit, & sic omnino ignis extinguitur. Sed reprehendimur à quibusdam de uentis dicētibus, quare inquiunt uēti super ignē perflantes eum suscitāt & confortant, cum etiam si cū flabellis mouetur aer ignis ilico excitatur. Quibus sic fiat responsio, perflatio uentorum nō est causa custodiendi ignem, sed consumēdi eum quia uenti super ignem inflantes expellūt ab eo cinerem & terrestrem partem corporis quod est ei subiectum, proinde augmentatur & confortatur. Sed si uenti super ignem plus moti fuerint, omnes partes corporis in quo ignis constat aperiuntur. unde uirtus ignis multo magis augmentata deuorat & cōsumit partes corporis, deinde carens subiecto extinguitur. Venti ergo nō sunt ignis custoditiui. nulla enim causa custodit ignē nisi ea quæ tegit eum ab aere ne extinguatur ab humiditate naturali, & accidentali aeris frigiditate, sicut diximus. Illa tamen res qua tegitur ignis, necesse est ut habeat uacuum inter se & ignem, in quo aer permanens fiat calidus causa caloris ignis, & custodiat ignem cum sua similitudine, propter hoc ignis extinguitur magis in hyeme quàm in æstate, propter frigiditatem aeris hyemalis calori ignis repugnantem. Res uero augmentās est ea quæ nutrit eum sicut oleum cera pix & similia. Simili modo intelligenda est hęc ratio in feb. Tres enim causæ in feb. continētur, una feb. generat, aliam eam custodit, tertia eam augmentat. Causa uero feb. generatiua est nimia corporis & animæ motio & putrefactio atque humorum ebullitio. Causa autem qua fe. custoditur ut non dissoluatur, corporis est oppilatio, & pororum constipatio, per quos clauditur fumus in corporis interioribus. Causa uero eam augmentans calida sunt cibaria & potus & calida medicina. Febris causa generaliter est triplex generatiua scilicet, custoditiua & augmentatiua. Sed generatiua duobus modis est, aut præsens aut præterita. Dominus est sicut est eā corpus extrinsecus percutiens, quæ tripliciter diuiditur, una nimius est feruor solis & ignis, secunda est nimia frigiditas sicut niuis & similium. tertia est putridus horribilis & corruptibilis odor, sicut cadaueris, bestiarū reptilium & similium. Prętereа quemadmodum est ægritudo quæ fit propter angustiam & tristitiam & humorum copiam ad putredinem præparatorum sicut diximus de actione naturæ, quia autem natura cum non est inueniens cibū laudabilem humano corpori similem, illam partem cibi quę est corpori inconuen,ens ac dissimilis separata simili & à congrua & claudit eam in quibusdam corporis locis. Pars uero quę est cōueniens corpori & mōdificata bene nutrit totum corpus. Superfluitate cibi itaq; augmentata ac in loco ubi clausa fuerat multiplicata, egreditur foras implens locum cum sua multitudine, quæ à natura dimittitur & non ab ea regitur, quia cum fuerat in loco in quo natura eū posuerat rexit & custodiuit eam.

Egressa uero inde odio tenetur nec ab ea regitur, sed permanet in membrorum concauitate. Vnde quando aliquod euenit sibi accidens sicut à natura temporis regionis loci aeris & his similibus illa superfluitas mutatur contra naturam & putrefaciens generat morbos. Hac de causa antiqui assimilauerunt naturam temporum anni absolute humanæ complexioni & compositioni, & naturam regionum atque locorum humanæ ętati, & naturam aeris non existentem secundum complexionem temporum anni assimilauerunt humanæ naturæ quæ non est secundum suam complexionem. Oportet autem in corpore sit actio suæ complexionis & compositionis, quę in eo operantur. Reperierunt etiam regionis complexionem. i. aerem qui non est secundum complexionem temporum anni facere in corpore sicut in eo actio complexionis agit temporum anni, quæ non est secundum corporis complexionem uel compositionem, ac ętatem, quoniã si humana corporis complexio est secunda uel prospera ad similitudinem anni regionis augmentatur & regitur. si autẽ fuerit ecõuersõ minuitur & destruitur. Et quia in hoc loco nostrę disputationis est finis & nostram absolutam compleuimus intentionem, dicendo quid feb. sit & qualis sit & quare sit, oportet nos dicere disputationem uniuscuiusque feb. sigillatim. Incipiendum est igitur ab æphimera, quæ fit in spiritu quod propter quatuor res facimus. Vna quia hæc cito ad corpus uel ad cor de parua uenit occasione. Secunda quia eius disputatio & significatio ad aliarum febrium comparationem facillima est & planissima. Tertia quoniam curatio eius leuissima, si secundũ quòd oportet fiat, caret enim materia unde medicus expectet digestionem & solutionem. Quarta quia plurimum hęc fe. est causa aliarum duratum. spiritus enim non habet materiam per quam calor permaneat causa feb. cessante. Sed febris quę est in humoribus & in solidis membris, quia habet materiam, permanet in corpore calore qui est causa febr. prętereunte. Ideoque feb. ephimera causa est duarum aliarum febrium, quæ fit duobus modis quia aliquando humores sicut diximus in corpore augmentati suis exeuntes locis, suntque præparati ad putrefactionem. Vnde cum ephimera feb. accedit ad spiritum, necesse est illam calefaciat materiam, & eam putrefaciat, qua putrefacta feb. necessario ex ea generatur aut quia medicus nonnunquam errat in cura ephimeræ feb. & facit sumere infirmum cibum ante congruum tempus, aut quoniam iubet ei abstinẽtiam habere, quousque status febris transit, deinde cibum donat & balneare eum fecit, priusquam cibus digeratur. vnde calor balnei cibi digestionem, secundum quòd oportet non pręualens perficere & crudus circa corporis exteriora egrediens cutis poros cum sua claudit cruditate atque uiscositate. vnde illic permanet illius cruditas & superfluitas non potens per poros exire. Similiter fit in solidis membris, quia aliquando quandam habent humiditatem non naturalem ad suscipiẽdam calorem præparatam, aut siccitatem. quę si calefiunt per ephimeram & deficiunt non ualentia illum calorem à se expellere, permanens ille calor in eis febrem hęcticam generat.

De ephimera febre. Cap. V.

EPhimera est abusiuum nomen, fuit enim à quadam bestia maris translatum quæ non uiuit nisi per unum diem quæ feb. quia non permanet nisi per vnum diem, hoc nomen est ei à simili impositum. Sed tamen Gal. dixit se eam vidisse vsque ad tertiam diem & quartam procedere, quod raro contingit cum pori corporis sunt clausi, maxime cum fumus qui ab eo dissoluitur fuerit grossus, quia pororum corporis oppilatio naturalis siue accidentalis grossum fumum non sinit resolui. vnde fit causa elongandi febrem, quæ si quartum diem transierit, & sanguinem calefacit & incendit, à sua natura egreditur & mutatur in causón, quæ iterum si multo plus morabitur, ut naturali corporis humiditati coniungatur, in hæcticam febr. mutatur. ideoque diximus quòd ephimera est causa aliarum febrium, & nulla alia est causa ephimerę. Sed reprehendimur à quibus sophistis dicentibus. quare Galen. dixit ephimeram unius diei & postea dixit eam posse uenire usque ad quartum diem? Quibus respondemus Galen. diuisit feb. generaliter in tria .s. in spiritibus humoribus & solidis membris. Quia igitur ephimera in spiritu moratur plurimum non transit nisi unum diem & raro ad quatuor dies ascendit, nequiuit aliud nomen inuenire quod ei imponeret, unde appellauit eam ephimeram, sed tamen non diuisit eam absolute, quia determinauit eã cum dixit sic. si ephimera transierit diem quartum mutabitur in causon. possibile est enim ut causa ephimeræ diu in corpore morantis uratur sanguis & febris nascatur continua. Causa uero ephimeræ generaliter in duo diuiditur, aut enim fit propter alium morbum, aut ipsa est morbus. Illa autem quæ non fit propter alium morbum in duo partitur, aut fit intrinsecus aut extrinsecus. quæ iterum diuiditur in tria. Vnũ est calor solis & æstatis magnum incendium facientis. Aliud est nimietas algoris & congelatio & balneatio in stipticis aquis, sicut est aluminosa nitrosa & sulphurea. Tertium est animæ siue corporis excercitia. Animæ sicut ira tristitia angustia cogitatio. Corporis uero sicut nimius labor ambulantium & equitantium. Aut fit intrinsecus sicut ex cibis & potibus & medicina

cina omnibus calidis. Feb. itaque facta propter aliud quædam est febris apostemata semper sequens in inguine in collo sub ascellis & sub auribus nascentia, his enim præcedentibus febr. est eorũ accidēs, licet morbus sit accidēs corporis, quia accidēs duobus modis est, aut simplex, aut compositum. Simplex sicut febr. non facta causa alterius, sed ipsa fit morbus. Compositum quemadmodum est febr. propter aliud creata. Sed Galen. diuidit accidens duobus modis, unum inquit est uniuersale, & aliud est particulare. Particulare uero est sicut illud quod non est propter aliud, sed propter ipsum est morbus. Vniuersale uero quemadmodum accidens aliquod morbum subsequens, quod est duobus modis, aut est inseparabile sicut dolor capitis sitis, spiritus angustia, quæ semper accidunt febribus neque ab eis separantur, quæ licet sint in quibusdam fortiora in quibusdam debiliora, fe. tamen sine istis nunquam potest esse, sicut corpora nullo modo inueniuntur quæ umbra omnino careant. aut est separabile ut sit aliquando quandoque non, sicut uigilia alienatio stupor in quibusdam accidunt febr. quibusdam non. hæc enim feb. eueniunt pessimis aliquando. Sed potest nobis obijci à quibusdam dicentibus. quare feb. de causa inguinis per apostema factam dixistis esse de ephimeris, cum Hipp. in Apho. dicat ꝙ omnis fe. de inguinis apostemate nata est pessima. Quibus respondendum est, gloriosissimus Hipp. suam intentionem determinate dixit, cum dixit si non est ephimera feb. Apostema enim in inguinibus duobus modis fieri potest. aut cum illud fit per se morbus, aut cũ fit propter aliud. propter aliud cum est palam ostensum sensui, sicut cum fiunt vulnera in talo pede & in simili quæ sunt salubria. & eorum feb. cito dissoluitur proinde etiam eam posuimus in genere ephimeræ feb. Sed si ipsum est per se morbus sine causa sensui comprehensa fit feb. eius molesta & pessima, significat enim aliud apostema esse de humoribus grossis & putridis & in inferioribus corporis existentibus & pestilentialibus morbis creatis. hac de causa determinauit illud Hippo. cum diceret si non est ephimera feb. Rursus si opponant nobis dicentes multos uidemus homines animæ & corporis laboribus utentes, tamen in ephimeram non incidunt. Respondebimus accidentia corporis eueniunt quatuor modis. aut propter eorum complexionem corporis similantem sicut est oleum cera pix adeps quæ sũt igni similia. aut propter corpus ad recipiendum accidentia præparatum sicut calamus pili & similia, quæ sunt præparata ad recipiendum ignē. aut propter eorum accidentium uirtutem corporis dominantium sicut est uirtus opij, quæ dominatur omnibus corporibus multam eius quãtitatem accipientibus. aut propter illorum accidentium ictum continuatum per longum tempus corpora percutientem, sicut sensualiter uidemus aquam guttatim lapidem percutiendo perforare propter continuationem longi temporis. Quod cum ita sit, necesse est ephimera generetur in corpore ad causas febrium generatiuas preparato sicut corpori calido & sicco, quãuis ipsæ causæ sint multum fortes, aut sint multum debiles uel multum continuæ. Quibus ergo tribus causis si corpus careat, impossibile est ut in ephimeram incidat.

De significationibus ephimeræ. Cap. VI.

EPhimera habet significationes quibus differt ab hæctica. habet & alias quibus differt à triteo multas etiam habet alias cum quibus febr. putredinis non conuenit. Differentia uero quam habet cum hæctica, hæc est, quia causa ephimeræ est ex pauco tempore. Causa uero hæcticę ex longo. In hoc ergo differunt, sed & in calore conueniunt. Causa enim ephimeræ febr. est ex duobus uel tribus diebus, causa uero hæcticæ ex duobus uel tribus mensibus uel pluribus est. Sed febr. putredinis nullam concordiam habet cum ephimera. Hæctica quidem est cum ephimera concordans tribus modis. Vno quia causa ephimeræ & hæcticæ est una, sicut angustia tristitia fortis cogitatio & his similia. Secundo quia ephimera & hæctica sunt de simplicibus qualitatibus materia carentibus. Tertio quia calor ephimeræ & hæcticæ non est multum fortis. Sed febres putredinum sunt istis oppositę, quia causa earum est qualitas cum materia, & illæ sunt simplices, istæ uero compositæ. Amplius quia cal. & causa istarum est fortis & pungitiuus propter ebullitionem & incensionem putredinis humorum quæ est earum materia. Distantia uero ephimeræ & tritei hęc est, quia si ephimera fuerit secundum ꝙ oportet, nec infirmi nec medici aliquod acciderit peccatum, determinabitur in primo, tritæus uero non similiter, quoniam ephimera sicut diximus, si nullum habuerit impedimentum, in primo die erit dissoluta quasi à balneo egredientium & nimietate urinæ & sudoris. tritæus uero licet raro habeat sudorem, in primo tamen die non est secundum crisim, sed propter lenitatem materiæ & subtilitatem inter cutem & carnem latitantis. nec tantus calor feb. fuerat ut omnino posset illam desiccare, proinde debiliter eam calefaciens eam exiccat modicum. Quod si reprehensi erimus à quibusdam sophistis dicentibus, si ephimerę feb. est de sola qualitate materiam non habente, quare determinatio eius fit cum sudore, & fumo. Respondebimus recte ephimeræ febr. sudorem & humorem esse negauimus,

mus, quia de tertiæ digestionis superfluitate est hoc quod dissoluitur per corporis poros cum sudore & fumo & urina propter febris calorem & uirtutem actionis naturæ, quemadmodum uidemus homines semper pati propter nimium motum uel propter aeris uel balnei calorem. Inuenimus enim hanc humiditatem sub cute existentem dissoluere nonnunquam & usque ad corporis interiora perforantem, & interiorem humiditatem excoquendo eliquantia cum urina expellere eam, propter hoc sæpe uidemus: quia qui balneum temperatum habent calorem ingrediuntur, si sitim habuerint propter corporis eorum siccitatem curantur à siti, quoniam calor balnei cum sui subtilitate dissoluit humores & sicca humectat membra quæ sunt causa sitis. Febr. iterum ephimera tres habet significationes quibus à febribus putridis differt. Vna quia calor ephimeræ est leuis & suauis, quę cum ad statum uenit nullam facit angustiam & laborem, quia caret materia in qua natura laboret ad digerendum & ad expellendum. Secunda quoniam urina ephimeram habentium est quasi sanorum in colore liquore & hypostasi, quæ licet inter se differant, modica tamen earum erit discordia, uidelicet in colore & rubore. Tertia, quia pulsus ephimeram patientium non distat à sanorum pulsu, nisi in dilationis uelocitate & constrictionis tarditate. Tarditas enim constrinctionum pulsus significat materiam non esse in corpore partem arteriarum constringentem ut illa exterius expellatur, quia uelocitas dilationis pulsus acutam & calidam innuit qualitatem. Vnde necesse est ut natura organorum partem uelociter dilatet, ut multam aeris quantitatem attrahat per quam illius qualitatis acumen refrigeretur. Ephimera igitur febr. quæ fit ex sola qualitate idest calore sine materia non est sibi necessitas ut constringat uelociter partem organorum, quia nõn habet quid expellatur. proinde fit motus pulsus in dilatione ad attrahendum aeris subtilitatem qua calor refrigeratur plus & uelocius quàm cum pulsus constrictione.

De ephimera quæ fit propter calorem solis, & eius cura. Cap. VII.

Ephimera quæ est propter solis feruorem, intelligenda est si capita patientium toto corpore sint calidiora, quia calor solis spiritum calefacit animalem & uitalem fortiter & uelociter sine mediatore. Spiritus animalis calefit causa feruoris solis caput percutientis, & propter solis feruorem cito ad eum per flatum uenientem. Sed tamen illa quæ est de calore solis, maiorem capiti infert calorem quàm toti corpori propter solem capiti repugnantem & ei oppositum, proinde nimium capitis patiuntur dolorem, & in facie feruorem, & uenarum plenitudinem in temporibus existentium. Nonnunquam etiam rheumate exagitatur cum nimio calore & narium incensione. Subtilitas enim caloris tenues calefacit & eliquat capitis humores, & facit eos ad nares descendere. Illa uero quę est propter æstiuum aeris calorem, plus calefacit corpus quàm caput, quia calor aeris per flatum facilius ad cor ascendit quàm ad caput. Cuius significationes hæ sunt. Corpora enim patientium sunt incensa & sicca propter aeris calorem, unde magnam habent sitim & aerem desiderant frigidum. Vtile huius febr. curamentum est ut infrigidemus & humefaciamus aerem, & in pauimento domus sternamus frondes & flores infrigidantes, & calidos fumos extinguentes, sicut uiol. rosas nenufar frondes psilij semperuiuam salicis frondes flores basiliconis & huiusmoddi. & semper sunt cũ aqua frigida uel rosata infundenda. Et licet basilicon sit cal. in primo gra. tamen proprietatem habet ducendi frigiditatẽ aquæ per nares. Sed oportet nos patiẽtium nares sæpe humectare cum oleo uiol. nenufari. & similibus. Vngenda sunt tempora camphora & aqua ro. si nõ habuerint rheũma. & si rheuma habuerint capitis de humorum fumositate, cauẽdi sunt de aceto & camphora. Ad nares eorum apponemus fumum aquę calidæ in qua decocta sint viola & camomilla. Caueant ab omnibus olei unctionibus. Quod si non habuerint capita de humorum fumositate plena, neque rheumate, bonum est ut capita eorum roremus post declinationem febris aqua in qua cocta sint viola & camomilla. Quod si capita eorum plenitudinem habuerint, abstineant ab hac aqua, & solummodo fumum eius odorent. Succum utriusque generis malorum granatorum accipiant. Comedant melones palestinos, vuas hyemales, medullam citruli & cucumeris, omnia cũ niue refrigerata, si niue fuerint assueti. Vinum bibant mixtum cum syrupo granatorum & viol. Egestio eorum sicca si fuerit, humectanda erit cum syrupo viol. facto de prunis oxifenitia & similibus. Post febris declinationem, bonum est si balneentur in temperato balneo aeris & aquæ temperamentum habente. Manducent in initio prandij medullas citruli & cucumeris & micam panis lotam cum zuccaro. Mundificato autem stomacho de humoris copia & febris fumositate expulsa, demus pullos gallinaceos, perdices. coctas cum iure condito de succo malorum grana. & aceto uuarum agrestium cum ramis portulacæ lactucæ, & similium.

De ephimera quæ fit causa frigiditatis & congelationis, & eius cura. Cap. VIII.

PAtiētes ephimeram propter frigiditatem & congelationem, cognoscuntur cum significationibus oppositis ephimerę propter solis & aeris calorem generatę, quia hi qui patiuntur ephimeram de solis & aeris feruore creatam, habent exteriora corporis calefacta, unde cutis rarificatur. Isti uero qui causa frigiditatis ab ephimera molestantur, habent suorum superficiem corporum frigidam & siccam, & poros cutis constipatos & oppilatos, quare calor ad interiora corporis clausus sanguini dominatur, & uenit ad hæpar & naturali uirtuti dominatur priusquam uitali & ainmali, propter hoc color cutis eorum mutatur in plumbeum & obscurum colorem. facies eorum est tumida, & sentiunt nimiam frigiditatem & grauitatem in capite. Nares eorum aut nihil emittunt, aut si aliquid ab eis currit, est frigidissimum & uiscosum. Pulsus eorum est paruus & uelox. Causa paruitatis est oppilatio pororum. Causa uero uelocitatis est conclusio caloris ad corporis interiora. Sed tamen paruitas & uelocitas pulsus minor est istis quàm eis qui in stiptica aqua & nitrosa se balneauerint. Illi enim plus istis oppilatos habent poros, & cutem siccam. Vrina eorum alba est & cruda duobus modis. Vno quia fumus qui solitus erat per poros exire est clausus ad interiora uenarum, qui cum fuerit augmētatus (alias humectatus) sanguinem humefacit, etiam eum adiuuat aer qui per flatum intrat. vnde infrigidato & humectato sanguine calor eius deficit, proinde sanguinis color mutatur in albedinem. Et quia urina est colamentum sanguinis, necesse est ut sit alba & cruda. Alio modo quia humores ad interiora corporis coadunati naturalem impediunt calorem ad digerendum urinam, unde merito urina est alba & cruda.

De cura prædictæ febris. Cap. IX.

OPortet hos ante omnia cauere sibi à balneis priusquam morbi fiat digestio, & uiolentia febris sit declinata. Cum cuius morbum uideris digestum, & febrem declinatam esse, mittendi sūt pedes eorū usq; ad genua in aqua calida in qua cocta sint camomilla sāsucus hysopus sisimbriū abrotanum & similia, & ipsi inclinentur super fumum eius, deinde balneum temperatum ingrediantur, & fricentur ibi, ut pori aperiantur, & cutis eorum humefiat. Igitur cum cognoscimus ꝙ pori eorū sint aperti, & calor qui ad corporis interiora coadunatus fuerat, sit dispersus & dilatatus, & quædam fit par eius ad corporibus exteriora progressa, lauabimus capita eorū cū aqua calida in qua cocta sint camomilla anetum & miscebimus cum aqua quædam olea uirtutem dissolutiuam habentia sicut camomilleon anetileon yreleon nardileon. Et cauendi sunt ab epithematibus nisi cū omnis sudor fuerit egressus, ne causa epithematū pori claudantur, & materia quā necesse est cum sudore exeat exire nō possit, sed permanens ad corporis interiora maximum generet nocumentum, & ducat patientes ad magnam molestiā perditionis. Caueant ne diu in balneo morentur, quia aqua licet corporis sit humectatiua magis cæteris rebus, eius tamen calor perforat corpus usque ad interiora. Vnde cum fumi fuerint intus in corpore existentes calefiunt, repugnat eis grossities aquę. Ideoq; melius est si in aere morentur quàm in solio, quia cum solium implet poros & claudit cum humiditate aquæ, aer uero balnei & poros aperiens est, & fumositatem corporis dissoluens, idcirco exercitia istis sunt conuenientia, & quia exercitia temperata dissoluunt & rarificant corpus & uias per quas fumi eorum transeant, oportet illos cibos accipere subtiles, uidelicet laudabilem chimum generantes & nullam eis frigiditatem ingerentes. sicut hedulina caro annualis agni & similia. quia secūdum nostram intentionem oportet corpora eorum humectari cum artificio quo aptata sunt iure condito, ut uidelicet cum albumine oui & succo paruę cępę & modico cymini carui cinamomi & similibus. Abstineant à uiscosis cibis & grossis. Potent uinum cum aqua calida mixtum, multis operiantur indumentis, & iuxta eorum latus ponendi sunt carbones ignis ut repugnent frigiditati aeris, naribus eorum odorifera applicentur quæ tēperate sunt calefacientia, sicut sansucus yreos & sisimbrium & de fructibus sicut sunt citruli & similia. Quicunque etiam rheuma habuerint caueant sibi à balneo nisi cessante morbo.

De ephimera quæ fit propter balnea aquæ stipticæ. Cap. X.

QVicunque ephimeram patiuntur causa balneorum stipticam aquam habentium & desiccatiuā sicut est nitrosa & aluminosa & sulphurea cutem habet sicciorem & magis oppilatā quam superiores, propterea quia calor clausus est ad interiora corporis eorum, & dominatur sanguini; & ueniens ad hæpar prius actioni nocet naturali quàm uitali & animali, quorum hę sunt significationes. Si tangitur cutis eorum inuenitur extensa & aspera, quemadmodum coria in longo tempore infra gallas & cortices mal. grana. posita. Quod si manus alicui parti corporis imposita diu moretur ut cutis calefiat causa caloris palma manus fumum sentiet qui de illo corporis loco dissoluitur calidum & acutum esse &

& pungitiuum. Pulsus etiam eorum in initio febr. minor est & uelocior pulsibus superiorum, quia cutis eorum est siccior & magis oppilata. vnde cum siccitas contingit usque ad interiora corporis membra, fit pulsus eorum tardus & largus. Causa tarditatis est siccitas organorũ, quoniam frigiditas in interioribus & exterioribus corporis dominatur. Causa largitatis est multitudo & coadunatio eorum fumorum quæ in organis est non dissolutorum. Vrina eorum est multa & turbida & aliquantulum pertinens ad albedinem & canditatem. Multa uero est propter humiditatem ad corporis interiora conclusam, quæ solita fuerat per sudorem exire & fumũ. Cruda est & alba duobus modis. uno quia urina non permanet in loco coctionis ut coquatur & rubei fiat coloris, alio propter nimiam humiditatem sanguini commixtam.

De eius cura. Cap. XI.

Hvius febris curatio similis est superiori. Oportet etiam sicut diximus ut balneentur, sed non nisi declinante feb. & deponantur pedes usque ad genua sua in aqua quam supradiximus. deinde in temperato balneo balneentur. cauendi sunt ab omni unctione, bonum est si aliquantulum exercitijs utantur. cibos leues accipiant, qui sint faciles ad digerendum, & bonum generent chimum, aliquantulum frigiditati pertinẽtes, ut ualeant fumorum ad interiora coadunatorum acumen extinguere. Vinum non bibant nisi corporum careant plenitudinem, & cum omnis fumositas à corpore expulsa fuerit.

De ephimera quæ fit propter cibos potusque calidos & eius cura. Cap. XII.

Ephimera quę fit propter cibos & potus calidos in initio ad spiritum peruenit naturalem. Omnis enim cibus siue potus uenit ad stomachum, & ab eo ad hæpar, qui cum fuerint calidi, necesse est ut calefaciant sanguinem & spiritum naturalem. Deinde uenientes ad cor per totum corpus diuiduntur. Ideoque urina eorum rubicundior est cæteris omnibus ephimeras patientibus, augmentata igitur feb. sentiunt dolorem & calorem in hæpate. vnde oportet studiose hæpar curari cum oxizac. & succo malorum grana. iuleb. & aqua ro. & camphora, cibos accipiant portulacam uidelicet atriplices scariolam pullos gallinaceos cucurb. & similia. Cataplasmemus hępar & stomachum a cibo inanitũ de sandal. rolis farina hordei, aqua ro. camphoras & similibus. Comedant melones palestinos mala granata mala poma pira pomo citrino medullas coctana, mespila uuas mora & similia.

De ephimera quæ fit propter ieiunium, & eius cura. Cap. XIII.

Ephimera quæ est propter ieiunium differt ab omnibus ephimeris, quia facies patientium est macilenta citrina quasi facies ægritudines exeuntium oculos habent concauos pulsusq; debiles & ueloces, urinam acutam & rubicundam. Causa debilis pulsus est defectio uirtutis eorũ. Subtilitas eius est propter inanitionem organorum. Velocitas eius est propter necessitatem aerem attrahendi ad cordis calorem mitigandũ & acutos fumos abintus exterius expellendum. Rubor urinæ fit causa paucitatis naturalis humiditatis & siccitatis corpori dominantis. Vnde oportet in statu feb. nullum dari cibum, sed succum accipiant malorum grana. & potum accipiant aquæ palestinę uuarum hyemalium succũ sorbeant. Quod si hæc eis non sufficiant & fames eos percutiat, dandus erit succus micę panis cum zuccara lotę. declinante itaque feb. si uideatur succus esse digestus damus ptisanam calidam, & expectabimus usquequo digesta erit, deinde mittamus eos in balneum & cum corpus calefieri inceperit, & sudores emittere unguendum erit cum oleo uiol. ut claudens poros repũgnet humiditati corporis ne extrinsecus exeat, deinde dietẽtur cum cibis lenibus & subtilibus, & ad digerendum facilibus atque tenuem sanguinem generantibus.

De ephimera quæ fit propter labores & eius cura. Cap. XIIII.

Ephimera quæ fit causa laborantis corporis sicut propter equitare, ambulare, & cętera subito tribus uirtutibus accidit spiritualibus, sed tamen ad spiritum animalem magis est pertinens, quia in exercitiis membra fricantur & calefiunt, quibus necesse est ut lacerti & nerui sint calefacti, ut calor ad cerebrum priusquam febris accedat. unde febr. ueniente & calore cerebro dominante, necesse est q ictus caloris cerebrum percutiens dupliciter fiat, cuius significationes hæ sunt, corpora eorum sunt debilia & sicca. Quod si labor eorum multus fuerit, & sudor eorum acutissimus, aut nihil sudat, & hoc duobus modis. Vno, quia sudor qui debet exire cum febre est finitus causa laboris. Alio quia spiritus solens per poros emittere sudorem est defectus. Qui etiam si parum laborauerint, sudant tamen paruissime, quia humiditas eorum ex labore dissoluta & quasi finita est. Proinde pulsus eorum paruus subtilis uelox, & duplex in dilatione propter necessitatem attrahendi aerem ad interiora, ut mitigetur acumen caloris corporis eorum. Paruitas & subtilitas pulsus est propter mẽbrorum

defectionem, & paupertatē spiritus uitalis. præ laboris enim nimietate dissolutus est. Ideoque magnum in articulis, & in concatenatione dolorem patiuntur, qui ut curētur oportet aliquid requiei ingeniari, deinde cum oleo ro. uel nenupharino vngantur. Quod si labor modicus extitit, fricentur corpora eorum multum, si autem multus, fricentur parum. Post ea in temperato balneo lauentur sæpe & nullam moram in eo faciant, ne substantialis eorum humiditas consumatur, & in hæcticam incidant. In solium descē dant ut corpora eorum humefiant. exeuntes autem solium cum oleo uiolaceo uel nenupharino ungantur ut clausis eorum poris humiditas accidentaliter intus in corpore acquisita permaneant. Coitum fugiant ne corpora desiccentur. Diætam accipiant starnos perdices pullos gallinaceos, hedulos agnos annuales, pisces laudabiles digestioni obedientes. Potent uinum lene & aqua multum mixta, quę membra eorum humectet. Vinum enim corporis penetratiuum est, coeunte aqua cū uino digeritur & humefacit membra. De fructibus comedant mala granata uuas pura mala & similia.

De ephimera quæ fit propter bubones in inguine, collo, & sub ascellis & eius cura. Cap. XV.

EPhimera ex bubonibus in inguine collo & sub ascellis accidentibus duobus modis est, aut enim causa eius est in propatulo, aut est econtrario. Ea uero cuius causa est non in propatulo, ab Hippoc. in aphorismis testante cognoscitur. In bubonibus inquit feb. omnes malę exceptis ephimeris. Quæ autem est manifesta fit propter pustulas uel apostemata & uulnera in manibus uel pedibus siue capite nascentia. Causa uero horum bubonum hæc est, natura enim nascētibus his pustulis uel apostematibus currit ad regenda & custodienda eorum loca, similiter & sanguis & uitalis spiritus cum ea portantur, sanguis ergo per mollia & lacertosa loca præteriēs replet ea & morans in eis generat apostemata, nomina à locis sumentia, qui diu ibi permanens calefit, cuius calor ad cor perueniens febrem generat. Vnde pulsus eorum est magnus uelox & spissus, vrina cruda & alba, facies eorum rubicunda & turgida, febre quoque cessante quædam in superficie apparet infusio. Causa magni pulsus est multitudo sanguinis & caloris uitalis spiritus nimietas, uelocitas & spissitas fuit ex necessitate naturæ multum aerem ad cor attrahentis, ut refrigeretur & extinguatur caloris acumen. Albedo & cruditas urinæ est propter sanguinem & calorem naturalem à coctionis loco remotū, & ad loca infima exeuntem, rubor faciei propter sanguinem superficiei corporis dominantem, tumor propter sanguinis plenitudinem, sudor declinante feb. euenit, quia natura abundantiam humorum interius coadunatorum excludit uel expellit. Vnde oportet nos ante omnia studere, ad curādas pustulas & apostemata quæ causa bubonis fuerant. Deinde balneentur & in aere balnei morentur, ut humorum copia paulatim dissoluatur, neq; quolibet unguento ungantur, qui uolentes in solio descendere in eo morentur. Diætam accipiant subtilem ad digerendum facilem & substantiā laudabilem habentē.

De ephimera quæ fit propter uigilias & eius cura. Cap. XVI.

EPhimera quæ fit propter uigiliam, in spiritu constat animali, quæ his signis cognoscitur. Patientium facies & totum corpus est citrinū oculi concaui, palpebrę molles & graues ad mouendum tardę. pulsus eorum est paruus, urina subtilis & indigesta, uultus tumidus. Citrinitas propter cholerā est se ad exteriora propter uigilias mouentem, tumor faciei est propter uentositatē & ciborum cruditatem, quia propter uigilias calor naturalis ad exteriora egreditur, unde locus coctionis absque calore permanens crudam & fumosam uentositatem facies, facit cutem tumescere. Concauatio oculorum duobus est modis. Vno quia spiritus uitalis uisibilis solens implere substantiam oculorum defectus est. Alio quia carent nutrimento propter uigilias. Paruitas est pulsus propter uirtutem causa uigiliarum deficientem. Subtilitas urinę est propter solicitudinem quam patitur anima in uigilia. Cruditas eius est propter uigilias naturā in coctione urinę impedientes, & actionem sensuum eam ad exteriora prouocantium. Vnde cum fit huiusmodi feb. uirtus in animali spiritu in cerebro existente, necesse est ut turbetur cerebrum propter nimietatē sui motus, proinde oportet impedi magnum studium, s. ut prouocemus somnum cum fricatione pedum, hoc enim trahit humores in capite existētes & repugnat fumo ad caput ascēdenti. Cibum accipiant modicum qui sit facilis ad digerendum: quia natura propter defectionem non multum suffert cibum. Vinum bibant temperatum in quantitate & uirtute. A coitu omnino caueant quousq; ad priorem usum eorum conuersi fuerint.

De ephimera quæ fit propter iram & eius cura. Cap. XVII.

EPhimera quæ fit propter iram, uirtuti animali & naturali dominatur. Animali propter impetum animæ ad faciendum uindictam se mouentis, naturali uero propter naturæ solicitudinem ad corporis exteriora exeuntis. Proinde oculi eorum sunt rubicundi foras exeūtes, citoq; hunc & illuc

& illuc se mouentes palpebræ eorum sunt siccæ, pulsus magnus & fortis, rubor faciei & oculorũ eminentia, motusque eorum uelocitas propter sanguinis ebullitionem, & propter naturam ad corporis exteriora exeuntem, & propter animæ furorem se uindicare uolentes, sicut Arist. dicit. Ira inquit ebullitio est sanguinis natura ad exteriora tendente propter animam se uindicare uolentem, sed tamen si ira cum timore fuerit mixta, erit color eorum modo rubicundus, modo citrinus, quia cum natura mouetur ad exteriora cum anima causa uindictam faciendi sanguine cum eis egrediente facies fit rubei coloris. Anima uero & natura ad exteriora redeuntibus, ut præ timore cor custodiant, conuertitur cum eis ságuis, quocirca facies citrina fit, siccitas est palpebrarum propter nimium earum motum anima solicitáte illas. vnde desiccatúr eorum humiditas. Magnitudo pulsus duobus modis fit. Vno propter fortitudinem cordis natura illud solicitante. Alio propter uirtutẽ corpus in essẽtia fortitudinis suę permanentis. Non. n. prius aliquem morbum habuit quo uirtus corporis debilitata sit. vnde necessario urina eorum sit digesta nullum habens acumen. digestibilitas eius fit, quia calor naturalis est in loco coctionis. indigentia acuminis est propter extraneum calorem ad nõ interiora intrantem & cito exeuntem. Oportet ut in initio curæ ingeniemus quomodo cor eorum confortetur, & calor extinguatur, quod fit cum expulsione iræ quam ipsi obtinent, deinde in temperatum mittantur balneũ scilicet prout fuerat horum consuetudo, & post sudorem ungãtur cum oleo uiol. cal. Postea descendant in solium, ibi tamen non egrediẽtes à balneo, commedát frigida & humida & abstineát à vino quo usq; calor eorum declinabitur, uinum autẽ mixtum accipiant, caueãt sibi à coitu ne putrefactis eorum humoribus putridas incidant feb. aut quidam ab eorum capite humores descẽdentes apostema generent.

De ephimera quæ fit propter angustiam & tristitiam ac earum differentia.
Cap. XVIII.

Differentia est inter angustiam & tristitiam, quia tristitia ad rationalem pertinet uirtutẽ in cerebro existentem, angustia uero ad spiritualẽ in corde existentem, ideoque angustia plurimũ fit causa phtysis quàm tristitia, sed tamen quia causa utriusque & curatio est una, necessario disputatio earum est una. Dicimus igitur quod ephimera quæ fit propter angustiam & tristitiã habet has significationes. Oculi patientium aliquando foris eminent, & ueloces sunt ad mouẽdum, & aliquando concaui & difficile mobiles, nonunquam enim neque concauantur, neque foris sunt eminentes. Causa diuersitatis est tristitia, aliquando enim est tristitia propter magnam filiorum uel parentum cogitationem, & quandoque propter magnam suspectionem & timorem, & aliquando est neque timorosa, neque suspecta. Igitur cum sit cogitatio de rebus lætificantibus, oculi eorum sunt foris eminentes huc & illuc, nonnunquam mobiles, quia anima desiderat uindicare (alias uidere) quod amat. Vnde natura egrediens ad corporis exteriora exit sanguis cum ea. Ideo facies & color eorum est rubicundus, & urina eorum minus habet acuminis solito, & pulsus eorum magnus est. Quod si tristitia & cogitatio fuerit propter aliquẽ timorem & suspectionem, sunt oculi eorum concaui & quieti, quia natura conuersa est ad interiora ad custodiendum cor. Idcirco splẽdor faciei mutatur, & corpora eorum sunt macilenta, pulsus subtilis & urina acuta. Si uero tristitia fuerit inter rem amabilem & odibilem mediocris, erũt oculi eorum quieti neque concaui, neq; foras exeuntes. Diuiditur tristitia iterum duobus modis. Vno in cogitatione & inuestigatione laudabilium rerum ad rationem pertinentium, sicut est cogitatio diuinę bonitatis seu clementię iustitiæ naturæ rerum & similium, quę naturaliter ad animam pertinent. Alio in cogitatione pessimæ & immundæ rei atque illaudabilis apud animam sicut est amor, qui hereos dicitur, ludus & carnalis lętitia. Quæcunque uero cogitatio sit de laudabilibus erit cogitatio semper laudabilis & acceptabilis apud animam. Cogitatio uero de pessimis & uituperabilius rebus profert uerba corrupta & pessima animæq; inconuenientia. igitur quia perfecta medicina est quæ & causam tollit ęgritudinis, necesse est ut ab ea incipiamus, & ingeniemus quo possimus auferre ab eis cogitationem & suspectionem cum diuersis musicorum generibus, & cum omni causa lætitiam prouocante, ut obliuioni tradant tristitiam, & quiescant animæ eorum à labore, quia anima per cogitationis nimietatem debilitatur atque infirmatur, similiter & corpus debilitatur propter animam. sicut dici Aristot. uitium animę sequitur complexionem corporis, & corporis complexio animam concomitatur. proinde oportet nos non negligere corpus, sed adiuuemus illud cum rebus humefacientibus. Caueant sibi ab omnibus cibis desiccatiuis, ne causa eorum ueniant ad phtysim, quia hæc si ea magis pertinet ad istã quàm ad cęteras ephimeras. Siccitas enim istorum corporibus dominatur, & corpora eorum calida sunt. vnde oportet illos humectari, scilicet cum balneo temperato, & descendant in solium, deinde vngantur cum oleo uiolato, diætam accipiant frigidam & humidam quæ sit facilis ad digerendum sicut ptisana, caro hædulina cucurbita atriplex portu

laca

laca blitus. Vinum bibant quod non sit vetus & multum sit mixtum; de fructibus uidelicet humectantibus comedant, sicut sunt vuæ melones palestini & similia.

De hectica & phtysi. & cura eorum.
Cap. XIX.

PRiusquam de hæctica & phtysi disputemus, necesse est ut eius diffinitionem dicamus. Dicimus ergo phtysim esse corporis humiditatis cõsumptionem. quæ est naturalis uel non naturalis. Naturalis est sicut patiuntur senes uel decrepiti cum naturalis eorum uirtus in digerendis cibis, & in humiditate nutritiua attrahenda deficit, ut restauretur corporis humiditas, quę per fumum & sudorem dissoluta est. Hęc est causa cõsumptionis decrepitorum corporum arborum & terrenascentium. Causa uero consumptionis est tribus modis. Vnus est nimius calor substantialem humiditatem desiccans sicut calor solis facit in æstate. Secundus humorum nutrientiũ ablatio, sicut in hyeme non pluuiosa. Tertius humorum nutritiuorum est corruptio, & eorũ ad malas qualitates permutatio, sicut ad nitrositatem uel sulphurositatem, aluminositatem & similia. Sic & in humanis corporibus contingit, cõsumuntur enim ablatis humoribus ea nutrientibus, & natura prout oportet in digerendo cibos deficiente, neque membra quæ dissoluta sunt restaurare ualente, sicut senibus euenire diximus. Vnde antiqui uocauerunt hanc speciem phtysis decrepitam. Corpus etiam calore extraneo dominante, & substantialem membrorum humiditatem desiccante, consumitur, sicut fit causa acutarum ægritudinum eam pręcedentium, similiter de angustia & diuturna tristitia. Præterea corpus aliter consumitur, cum sanguis corporis nutritiuus à sui dulcedine & saporositate mutatur quemadmodum propter longam ęgritudinem mutatur; quia sanguis in diuturna ęgritudine corrumpitur & proprium perdit saporem. Vnde membrorum natura odio tenetur, nec ex eo nutriuntur, membra igitur nutrimento carentia infrigidantur & desiccantur, & consumũtur. Consumuntur quia non nutriuntur. infrigidantur, quia sanguine qui est calidus & humidus cessante necesse est membra infrigidentur quæ solebant de sanguine calefieri. Quod si reprehẽdant nos sophistæ & dicant, quare antiqui seniores dicũtur sicca habere corpora cum sensus ostendat contrarium, inuenimus enim seniores maioris esse humiditatis quàm iuuenes. Respondebimus in prima huius libri particula diximus ꝙ humiditas decrepitorum fit accidẽtaliter propter defectionem caloris naturalis eorum cibaria prout oportet digerere nequeuntis, & propter debilitatem membrorum tertiæ digestionis superfluitatem expellere non ualentiũ, quod testantur hydropici, corpora enim eorum plena sunt multitudine citrinę aquæ, membra tamen habent macilenta & consumpta. Non naturalis itaque consumptio duobus modis est, aut cum feb. aut sine feb. sine febr. est aut calida aut frigi. fri. uero consumit corpus, uel propter diuturna apostemata, uel propter alios diuturnos morbos, humidi enim morbi quia sunt diuturni nimium de corporis humiditate dissoluunt. Vnde ĩfrigidato corpore uirtus digestiua deficit, ideoque cibaria cruda & indigesta permanent, quæ cum ita sint membra corporis abhorrent ea, neque eis nutriuntur, quam quidem molestiam patientes pulsum habent debilem tardum & strictum, urinã albam & subtilem & crudã. Pulsus est debilis ex dissolutiõe virtutis corporis propter ęgritudinis diuturnitatem, tardus propter caloris naturalis defectionem, suique congelationem. Cruditas urinę propter frigiditatem cõplexionum corporis dominantem, & propter calorem naturalem in loco coctionis deficientem. Subtilitas & claritas sunt propter corporis siccitatem, & nuturalis humiditatis indigentiã urinam ingrossare solẽtis. Consumptio quę est ca. sine feb. fit propter calidos humores cordi appositos, quorum fumus ad cor ascendens eius mutat complexionem eique accidentalem præstat calorem. vnde sanguis corrumpitur, & propria eius saporositas mutatur & membra illum odientia nec ab alio nutrita cõsumuntur. Vnde Gal. uidi inquit hunc chimum sensualiter. uolẽs enim corporis interiora perscrutari sicut stomachum intestina & similia, præcepit in spacioso loco poni simiam simul & sæpe perquiri ut qualiter corpus eius consumeretur, tandem per medium diuidens eam inueni ad cor eius humores corruptos, quorum fumum ad cor ascẽdisse, & suam complexionem corrupisse credidi, quocirca antiqui hanc consumptionem vocauerunt phtysim decrepitam. At quia compleuimus disputationem phtysis naturalis & non naturalis oportet incipiamus de accidentali quæ est cum feb. Phtysis igitur quę cum febri. fit duobus modis est, aut ipsa per se est morbus, aut propter alium. Quæ uero per se est morbus, fit ex rebus calefacientibus & desiccantibus, plurimum tamen causa eius est ephimera, maxime si propter exercitia animæ fuerit, sicut propter uigilias, cogitationem, tristitiam, angustiam, legere & inuestigare. ex omnibus enim istis animalis spiritus fatigatur & spiritualis, & accidentalem accipiut calorem, qui calor cum morabitur substantialem consumet & desiccabit humiditatem, maxime si corpora fuerint ad hoc præparata, sicut sunt calidam & siccam habentes complexionẽ. macilenti stricta habentes pectora, & capita spatularum foras exeuntia sicut alę auium stantes in

in ætate iuuenili, videlicet quę est à 18. annis usque ad 35. præcipue si ęstas fuerit uel calidus aer, aut regio calida. Nonnūquam etiam fit propter corporea exercitia, sicut propter equitare aliosue labores facere, aut propter calida cibaria & potum & medicinam. Phtysis vero quę est cum feb. quæ fit propter alium morbum est quatuor modis, aut est de ephimera quæ moratur, maxime & proprium terminum transit & sanguinem calefacit, aut est propter febrem acutam, cum calefacit & extenuat sanguinem & dominans cōsumit substantialē humiditatem, aut est propter febriles putredines cum cōmiscētur & suas mutant interpolationes, aut est propter diuturnas ęgritudines consumentes membrorū humiditatem, sicut cum uenit ex tussi dolore pectoris pulmonis dyaphragmatis renū & ylij dolore qui est de calore & apostematibus omnibus apparentibus, quæ sunt prolixa corpus calefaciētia & consumentia. Significationes autem phtysis uniuersaliter sunt quatuor modis. Vno quia feb. totum corpus circundat, & omnibus membrorum humoribus & spiritibus æqualiter dominatur, membris tamen solidis multo plus est familiarior, proinde antiqui hanc feb. naturali calore non in temperamento, sed in continuatione assimilauerunt, quia membris est inuiscata, nec ab eis seiungitur, sed miscetur naturali colori & ei assimilatur, quia ipse est a membris inseparabilis sicut calor naturalis, neque enim augmentatur, neque decrescit spiritus ipse, si tamen declinat nonnunquam ut febris putrida intra uasa existens. Differt tamen ab ea, quia febris hæctica sine causa manifesta declinat sicut putrida feb. sed feb. putrida intra uasa permanens, aliquando declinat in initio cum uomitu. Secundo quia calor licet totum corpus circundet, est tamen lenis neq; pungitiuus. vnde infirmi se nullam pati feb. estimant. Tertio quia calor plumbeus est & liuidus, & citrinus, splēdido enim sanguine indiget. Quarto quia tēpora eorum aspera oculi concaui siccam comitantem cachexiam, nutritiua enim humiditas ablata est ab eis, hoc testatur totius corporis siccitas. Hæ sunt significationes uniuersales hæcticæ, particulares uero diuersæ sunt. Hæctica uero quatuor modis est, causa est, quia humores sunt quatuor. Vnus est in uasis sanguineus, s. humor in uenis existens sicut humiditas arborum terrę quæ nascentiū permanens in summitatibus eorum, uelut humiditas in ramis uitis existens. Secundus est humiditas existens in concauitate membrorum, in quibus natura nondum tertiam fecit digestionem, nec eam membris assimilauit, sicut est aquosa humiditas quæ est in arboribus & terrenascentibus, & uelut humiditas quæ est in frumento & vuis nondum maturis. Tertius humiditas est mēbrorum in quam natura incępit operari, sed tamen nō coagulauit neque perfecit eam sicut est caro tenera quæ non est membris assimilata, & sicut humiditas frumenti quæ cępit coagulari & saporifera fieri, & mollis tamen adhuc permanet & humiditas vuę coagulari & dulcis fieri incipiens, sed tamen non est desiccata nec ad duriciem conuersa. Quartus est humiditas membra regens & custodiēs, sicut humiditas in membris coagulata, & ad duriciem cōuersa & cū mēbris unum effecta, sicut humiditas frumento assimilata, illud ne putrefiat custodiens, & sicut humiditas uuarū passarum substantiā earum ne putrefiant obseruās. Igitur quia corporea humiditas quadruplex est, necessario spēs hæcticæ tres sunt. Vna est humiditas in membris permanēs, in qua natura nōdum tertiam digestionem operata est, neque membris eam assimilauit. Secunda membrorum est humiditas qua operari natura iam incepit, sed tamen non coagulauit neque eam perfecit. Tertia est substantialis humiditas qua reguntur & custodiuntur membra. Causa primi hæc est, humiditas enim sanguinis si augmentetur, & naturā superet, odio tenebitur, nec ab ea regetur nec mundificabitur, quia amplius demorans maxime calefit & putrefit ex corporis calore, & feb. putrida secundum suam materiam intra uasa generabitur. Quod si non augmentabitur, neque à natura dimittatur, sed solum modo propter id quod in ephimera feb. diximus calefiat, & calor, usque ad mundificatum sanguinem qui est in arterijs deueniat, coniungetur cum eo & confortabitur, & uenarum & arteriarum substantiam calefaciet, calor etiam usque ad humiditatem quæ est in raritate mēbrorum permanente accedet, & eius unctuositatem desiccabit, qui quia unctuositatem & saporem amittit merito à membris non suscipitur, membra igitur nutrimento carentia consumuntur. Hæc est prima species hęcticæ, proinde hæc species ad curandum facilis, si sapientis manum patiens inciderit. Medicus enim si inceperit uelociter calorem extinguere cum frigidis & humidis sicut cibis potu odore aere & similibus, citissime illum calorem extinguet, & infirmum sanabit. Cui nisi succurratur, & calor in corpore sit permanens & augmentans, & usque ad humiditatem membrorum quę coagulationi uicina est, deueniat, eorumque desiccet unctuositatem & saporositatem membris non assimilatur ipsi eā odientibus vnde consumptio & siccitas eorum augmentata fiet. Et hęc secundum species hæcticę quæ dura est & molesta ad curandum. Quod si calor magis augmentetur & substantiali membrorum humiditati dominetur & eam siccet, & ueniens usque ad humiditatem membrorū quę fuerat cum eis ab initio cōplexionis desiccabit eam, & fit tertia species hæcticę quæ incurabilis est. Calor enim extraneus humiditatem membra

bra custodientem desiccauit operans in ea sicut calor solis in lapide & ligno operatur. Calor enim solis longo tempore lapidum & lignorũ humiditatem desiccat & eorum unctuositatem separat, & quasi cinerem eam facit. Causa est, quia lapis & lignum sunt de quattuor elementis cõposita, proinde calor in eis hæc operatur, quod testatur actio ignis in lapide frigido, desiccat enim & ad calcem illum conuertit. Est ergo possibile ut simili modo operetur calor solis lõgo tẽpore, nulla.n.differentia est inter calorẽ solis & ignis, quia ignis nisi velociter, iste vero tardius operatur. Possimus.n.intelligere ꝙ lapis habeat substantialem humiditatem, cum arbores & herbæ in montibus & lapidibus oriãtur, quòd si humores nõ habeant nutriri & augmentari minime possent. Completa igitur hæcticæ disputatione quæ est propter alium morbum, oportet nos sequi ordinem hæcticę quæ non est propter alium morbum existens.

De hæctica quæ non fit propter alium morbum. Cap. XX.

CAusa hæcticæ quæ non est propter aliũ morbum humiditas est in concauitate cordis & uenis & arterijs inhabitãs, quę si calefit, & à sua natura in calorem & siccitatẽ, propter animę exercitia prout diximus, mutetur sine vlla diminutione sui fiet prima & simplex species hæcticæ quæ per seipsam est morbus. Hęc itaque facile causatur, quia calor extraneus non est nisi in humiditate sanguinis quę in corde est & in suis venis & in arterijs, nihil enim in eo facit nisi solummodo calefactionem & ebullitionẽ. Quod si calor augmentetur & calefaciat substantiam cordis & arteriarum atque uenarum, & siccetur humiditas eius quæ est uicina coagulationi, fit secunda species huius hæcticæ. Quod si plus augmentatus fuerit calor hæcticæ, ut desiccet substãtialem humiditatem cordis & suarum uenarum & arteriarum illum custodire & regere solentẽ, fiet tertia species huius hęcticæ, fiet quoque incurabilis sicut diximus. Et quia cõpleuimus causam hæcticę quæ est propter alium morbum, & causam eius quæ non est propter alium morbũ, sed propter se, necesse est ut dicamus vniuscuiusque speciei significatiões. Dicamus igitur quod hęctica quę propter alium morbum fit sicut propter ephimeram, intelligenda est ita, quoniam cum uidemus aliquem ephimeram habẽtem de angustia, tristitia ira & similibus animæ exercitijs, & feb. permanet usque ad tertium diem consistens in una qualitate: s.ut non augmẽtetur neque minuatur, & apparent in cute infirmi obscuritas liuiditas, duritia & consumptio, & manu super infirmum posita sentitur calor pungens & acutus, & nulla hora augmentatur neque minuitur aut declinatur, est prima species hæcticę feb. Quod si appareat cum his signis augmentũ feb. cum infirmus manducauerit, intelligimus secundam speciem huius feb. esse. Sed tamen subtiliter oportet inuestigari, quòd si damus ei cibum temperatum & laudabilem tribus diebus in diuersis temporibus, in prima uidelicet die mane, in secunda ad sextam in tertia uespere, & in unoquoque horum dierum feb. augmentari uiderimus, & ad corporis exteriora exire, pro certo credendum est hanc esse secundam speciem. Causa est, quia calor infirmorum est intra corpus quietus, ad quem cum cibus & potus uenerit, suscitatur & diuiditur exiens extra corpus, quod testatur de calido lapide vel calce, aqua.n. super eos incidente mox calor in interioribus eorum reconditus extra corpus egreditur. Causa est, quia aqua cum frigiditate & humiditate calori opposita est, eaque calcem percutiens humefacit eam cum sua humiditate. vnde sui aperiuntur pori, & ueniens aqua usque ad calorem, calor suscitatur eique repugnat & fugit ante illam exteriora petens. Eo modo intelligendum est de cibis & potibus his infirmis facere. Quidam uero arbitrati sunt calorem febrilem suscepto cibo augmentari, cibi enim in augmentum feb. accipiuntur. vnde feb. materiam inueniens crescit extra corpus egrediens, & lucernam ad testimonium dederunt, quæ dum habet oleum crescit & augmentatur ignis. Sed postea suam destruxerunt intentionem cum hac probatione. cibo enim in diuersis temporibus oblato febris uidetur augmentari ęqualiter. vnde estimati fuerunt quòd color fe. in cibo augmẽtatur propter cibi humiditatem cui calor repugnat, sicut diximus in calce fieri & calidis lapidibus, hęc est secunda spẽs hæcticæ. Tertia uero plus palã patet sensui, quia facies infirmi est mutata in plũbeũ colorem aut liuidum, quæ significatio ostendit substantialem humiditatem esse desiccatam, & uirtutem naturalem defectam esse, nares subtiles sunt & acutæ, oculi concaui siccam cachexiã habentes, quia nutrimentum ad oculos ueniens non est bonæ qualitatis, quod uirtus digestiuã quæ defecta est minime potest digerere, permanens ergo clausum in oculorum angulis calore aeris & feb. desiccatur, ossium quoque compositio oculos circundantium mutatur, & tempora sunt aspera, motus palpebrarum & superciliorũ fit grauis propter siccitatem eorum, quia iacentes claudunt oculos sine ulla uoluntate, quasi à somno sint grauati propter uirtutis defectioné & dissolutionem, sed & manu super eos imposita frigidi & sicci inueniuntur, & manu ibi morãte donec eorum corpora ex calore manus calefiunt, calor sentitur à corpore eorum paulatim ascendere. Quod si uentrem discooperiant, apparent quasi non habentes uiscera & tactus eorum

rum est quasi tabula, & si cutem eorum cum digitis constringas aliquantulum extendens, extẽsa permanebit minime inferius descendens, caret enim humiditate qua mollis fiat, & ad suum locum conuertatur. Quam feb. speciem si quis inuenerit mortem proculdubio iudicet. Pulsus eorum est debilis paruus durus & spissus, tactus eorum quasi chordę. Causa debilis & parui pulsus est defectio & consumptio uirtutis, spissitas uero est propter multitudinem fumi cogentis exire. Vrina eorum est sicut oleum in liquore habens squamas, quæ si super petram fundatur, sonabit quasi oleum. Causa eius est propter consumptionem substantialis humiditatis in solidis membris existentis, & hæc causa consumptionis & dissolutionis & propter siccam complexionẽ membris dominantem uocatur decrepitę senectutis morbus, neque sanabitur nisi cum natura conuersa fuerit ut ante fuit. Stomachus eorum est quasi stomachus decrepitorum, cui impossibile est ut conuertatur in ipsa qualitate qua fuit s. in iuuentute. vnde stomachus eorum semper est defectus, & parua occasione digestio eorum impeditur. Similiter patientis siccitatem in quibusdam membris solidis, cum substantia cordis aliquantulam patitur siccitatem cito consumitur. Si uero siccitas fuerit multa, mors erit proxima. Post hoc hępar & stomachus si in siccitate mutantur periculum significant, sed tamen non cito mortiferum sicut sunt priora. Oportet etiã intelligi, quia si omnia solida mẽbra fuerint desiccata & multo tempore taliter permaneant, necesse est ut infrigidentur, quia siccitas cum sola uenit, non permanet longo tempore, quoniã membra nutrimentum non inuenientia refrigerantur & desiccantur, nutrimentum enim eorũ calidum & humidum est, i. sanguis. Vnde cum uidebimus membra desiccari & nullam habere humiditatem & frigiditatem humectemus ea, si autem fuerint infrigidata, nullam faciamus ei curam, quia molestum est.

De hæctica composita cum febre putrida. *Cap. XXI.*

GAlienus dixit se hanc febrem uidisse esse cõpositam cum alia febre de putredine, & uidisse eam solam nullius habere commixtionem. Cuius compositę significatio hæc est, interpolatio s. febrium putredinis, & continuatio hæcticæ feb. illa interpolatione prætereunte, & nos nullam de antiquis uidimus, disputationem, de eius cura cum est composita, dificilis enim est & dura, quia sunt contrariæ oppositæ, febri enim putridæ necessaria est res lauatiua & colatiua etiã desiccatiua, ut lauet colet & desiccet humores qui sunt causa putredinis. Et hæcticæ conuenit refrigerans & humectans ut refrigeret & humectet calorem febrilem & laudabilẽ corpori præstet humiditatem. vnde utraque causa est sibi opposita, proinde conuenit medico ut inuestiget & studeat ne aliquam incurrat fallaciam. Vtilior igitur est hæc cura si feb. fuerit commixta, ut custodiatur naturalis humiditas & expellatur putredinis materia, sed prius oportet ut causa hæcticę auferatur per contrarium, sicut labor cum quiete, & uigilia cum somno, tristitia cum lætitia curetur. Similiter necesse est substantialis humiditas corporis membrorum regitiua custodiatur, & calor extinguatur accidentalis & naturalis confortetur, sicut cũ cibis & potibus chimum laudabilem generantibus & irefrigerantibus, & humores extenuantibus, quemadmodum est ptisana & similia, quæ dicturi sumus. Caueãt à medicinis quanto plus possint nisi cum magna fuerit necessitas, deinde eligant medicinam quę est leuis & facilis naturæ, & inuestigẽt uirtutem medicinæ utrum sit attenuatiua absque calefactione & desiccatione. Danda est ergo aqua cal. cum accessio fe. putridæ uenerit. s. cum rigor incipit fieri. Quod si uomitus sponte uenerit bonum est, quo non ueniente si uis eum prouocare, necesse est ut fiat cum leuissimo uomitu. Acumine autem febris cessante & angustia infirmi quiescente & appetitu cibi surgẽte dabimus ptisanum & panem bis uel ter lotum cum aqua frigida & zuccara. Damus hordeum coctum cum lentibus, sed lentes sint mundatę & elixatę & prima decoctionis aqua auferatur, deinde misceantur cum hordeo & ramis portulacæ & lactucæ, cum modico coriandri recentis aut ueteris & cũ aceto & zuccara & modico croco. Si uero febr. putredinis sit de phlegmate sunt ponenda inuicem portulacę lactucæ aliquantulum menthę & apij & blitis. Summo mane accipiant rodozaccaram cum zuccaro mixtam. Quod si cognoscimus pro certo calorem hæcticę non esse membrorum raritate, & nondum uenisse ad humiditatem quę est coagulationi uicina, & necesse erit dare infirmo succos scariolæ lupuli & apij dãdi sunt, sed tamen raro, nec illos sæpe assuefaciãt maxime succum apij, quia calorem habet & siccitatem. Similiter si necesse habent trocisci de rosis accipiendi sunt siue de berberis, aut si sint necessaria mastix & maratrum cum rodozaccara raro tribuantur, & cum necessitas fuerit ægro tantem oportebit omnino ab aqua frigida abstinere. Iterum si fuerit necessitas magna coctam ei dabimus cum modico masticis mixtę cum aliquo utili syrupo. Quod si apostema in uisceribus fuerit omnino abstineant ab aqua frigida nisi cum calidissima fuerint apostemata, quia calida apostemata trahunt ad se frigidam aquam, & prohibent eam ne ad cor ueniat, quoniam si ad cor uenerit cum sua frigiditate naturalem extinguit calorem. Oportet etiam ut caueamus ne cibum

bum in accessione feb. putridæ tribuamus, neq; parum antea, quia angustiam dabit immo & febrem augmentabit, tempus etiam exacerbationis elongabit, quia si uiderimus accessionẽ mane fieri calidam dabimus aquam rigore incipiẽte & impediemus infirmum sugẽtem mala gra. in tempore accessionis, accessione uero cessante dabimus ptisanam, digesta itaque ptisana offerimus cibum secundum quòd natura expetit. Si autem febris in medio diei inceperit augeri, mane danda erit ptisana, rigore uero incipiente calidam dabimus aquam ut uomitus prouocetur. Recedente quidem fe. acumine & infirmo quiescente cibabimus eum secundum ꝙ oportebit. Quod si fe. à vespere incipiet mane dabimus ptisanam. Cunque digesta fuerit, cibum dabimus prout oportebit, sed tamen minorem quantitatem cibi quàm natura digerere ualeat. Incipiente itaque rigore uomitum cum calida prouocabimus. Sufficit quantum disputauimus de hæctica quæ est cum putrida febre commixta. hæc autem est regula per quam medicus potest addere & minuere diętam secundum ꝙ uirtutem patientis & feb. cognoscit.

De diæta simplicis hæcticæ. *Cap. XXII.*

SImplex hæctica duobus modis est. s. aut corpus est mundificatum ab humoribus ad putredinem se præparantibus: vnde oportet nos incipere curam causam hæcticæ expellentem per contrarium sicut diximus sicut tristitiam cum lætitia, iram cum patientia & similia cum suis contrarijs, deinde expellamus materiam putrefieri incipientem cum medicinalibus cibis attenuantibus & mundificantibus absque calore, & siccitate, sicut est succus lupuli, cum rodozaccara & uiolis zuccara myrobal. manna casiafistula & similibus commixtis. Cunque certi sumus ꝙ materia corporis sit purgata, ordinabimus aerem loca & indumenta cibum & potum odores cataplasmata & similia, & mutabimus ea ab inutilitate ad utilitatem, quia necesse est ut sit aer frigidus & humidus, locus septentrionalis, indumenta naturaliter sint frigida & humida sicut linea uetusta & loca aromatica cum sandalis & aqua ro. Cibaria sumant infrigidantia & extinguentia extraneum calorem & naturalem confortantia & substantialem corporis humiditatẽ custodiẽtia sicut sunt ptisana panis lotus bis uel ter in aqua frigida aut panis infusus in uino albissimo leuissimo & bene mixto lactucæ portulacæ cucurbitę blitis atriplices, omnia condita sint cum amygdaleon. De fructibus sicut sunt vtraque malagra. melones palestini, mala, pira, vuę hyemales, & similia. De syrupis sicut malorum gra. & iulep accipiant. Mittamus in aquam quam bibere uolunt, bolum, spodium, sandalos albos, semen portulacę & similia. De aromatibus sicut sunt frondes & flores confortatiui & refrigeratiui, sicut rosa salices mirta uiola nenuphar & sandali. Caueant camphoram propter siccitatem quam habet nisi cum certi fuerimus habere in suis capitibus substantiam humidam, quæ repugnet siccitati camphorę. Sed si humiditas capitis est parua & accidentalis humiditas, cãphoram caueãt quantum plus possint, quia rheuma licet sit calidum, camphora tamen nocet eis licet sit frigida, quod est duobus modis. Vno quia frigiditate sua accidentali humiditati repugnat quæ est in capite & eam ingrossat, unde fit causa agmẽtandi rheuma. Alio quia cum sua siccitate naturalem desiccat capitis humiditatem, nõ enim humiditas capitis siccitati camphorę ualet repugnare, nisi cum fuerit maioris quantitatis quàm siccitas est camphoræ. Catapsalmata uero quę hepati sunt ponenda cõcedimus ut habeant camphoram quia naturalis hæpatis humiditas siccitati camphoræ repugnat & conuertit eam ad temperamentum. Sed reprehendi uidemur à quibusdam sophistis nobis quæstionem opponentibus de cerebri humiditate, quare inquiunt humiditas cerebri siccitati camphorę nõ repugnat cum cerebrũ naturaliter sit humidius cęteris membris corporis. Vnde respondẽdum erit cerebrum semper mouetur propter imaginationem & rationem, quia est fundamentum sensuum & uoluntarij motus, & fumi semper ascendunt ad illud. calorem etiam aeris plus patitur quàm hępar, ideoq; cerebrum accidentaliter est siccius hæpate, licet cęteris membris sit humidius naturaliter. Nonnunquàm dabimus trociscum de spodio & bolo cum syrupo quem dixi mus, & aliquando dabimus psilium si egestio nõ sit humida, solutio enim uentris in hac passione est pessima, quia materia eius acuta est & pungitiua, & humores in hac ægritudine soliti sunt ad intestina descendere, quoniam membra sunt defecta ad dissoluendum & expellendum eos per poros qui ad interiora corporis clausi resoluuntur, descenduntque ad intestina & eis duas faciunt actiones, aut lubricitatem faciunt ut ęgestio nequeat retineri, aut excoriant & nascitur disynteria. De cura igitur quia usque ad hunc locum nostram diximus disputationem, & monstrauimus plane, quia curatio huius febris est cũ ordinamento aeris loci indumentorum cibi & potus aromatum balnei unctionum, necesse est ut plane dicamus quomodo & ubi ordinãda sũt hæc omnia. Incipiendum est ab aere, quia nobis familior est. Igitur si tempus fuerit hyemale non tamen multum sit frigidum non debet illud aliquo ingenio ingeniari bonum est. ꝙ si multum fuerit frigidum necesse est illud ingeniari uidelicet pannis operiantur ne frigida aeris uirtus corporis exterioribus dominetur & cutem desiccet

siccet

siccet atque fumos ad interiora claudat. Si autẽ fuerit ęstiuum, coaptari oportet illud ut infrigidetur & humefiat, scilicet ut mansio infirmi sit spaciosa & septentrionalis & portæ septentrionales. in pauimento sternamus rosas, uiolas, nenufar, basilicum, semperuiuam, ramos uitium, & modicam aquam super ea roremus. Quod si corpora eorum indicant materiam ad putredinem pręparatam, bonum est ut ungamus corpora eorum de succis lactucæ portulacę uuarum amararum solatri cum oleo rosaceo mixtis. hæc tamen inunctio non diu super pectora moretur, quia instrumentorum spiritus est percussiua. Ingeniemus etiam prout possumus melius ne humiditas eorum dissoluatur. ꝙ si uirtus eorũ fuerit defecta, & membra dissoluta, & uenę apparent albæ propter sanguinis inanitionem, ossa quoque brachia subtilissima & eorum concatenatio inanita, proxima portenditur mors.

CVmq; feb. aliquãdo per se est morbus, & aliquãdo per alium sicut frenesis & alij morbi his similes, aut est pp putredinẽ febris in quibusdã membris existentẽ, sicut in diaphragmate pulmone, aut pp diuturnã tussim, propter hæpatis dolorẽ renum ilij, necesse est ut cum eã cognouerimus esse in aliquo istorũ, prohibeamus patientem ab aqua frigida, & ab unctione succorum quos superius diximus, nisi cum apostema per quod febris fuerit sit calidissimum. Deinde ex ea modicum dabimus, quia cali. apostematis trahit ad se humiditatem aquæ, & prohibet eam ne ueniat ad cor & noceat calori naturali. Quod si apostema non fuerit calidissimũ, abstineamus eos ab aqua frigida, & mitigabimus calorem eorum cum aere cibo frigidisq; aromatibus. Vnde Gal. aqua inquit frigida in hæctica quæ est propter alium morbũ pessima est, præcipue si in morbus diuturnus fuerit. Causa quia morbus qui cã est hæcticę necesse est vt sit calidus sicut frenesis & similia, aut diuturnus sicut putrida fe. erratica cõmixta & similia. Si vero morbus fuerit acutus morans paruo tempore percussit substantialem corporis humiditatem & desiccauit eam & dissoluit uirtutem membrorum. vnde calor cordis est defectus & nequit humiditati aquæ repugnare. sic ergo humiditas aquæ causa est calorẽ naturalem extinguẽdi. Si autem morbus fuerit diuturnus, consummauit sanguinem membrorum & emundauit eum à carne. vnde membris infrigidatis calor deficit naturalis, necessario igitur calor cordis fit defectus. proinde frigiditati aquæ calor cordis nequit repugnare aut resistere maxime si fuerit materia in uenis & arterijs ad putredinem præparata, quia humiditas aquæ illã augmentat & materiam indurat ut nequeat digeri, pręcipue si in urina nullum signum decoctionis appareat. Palã ergo intelligimus, ꝙ nullo modo danda est aqua in hęctica nisi cum ipsa morbus per se fuerit, si uirtus eorum custodita sit. ꝙ si uirtus eorum debilis sit caueant aquam. Vnde oportet arbitrari qualiter corpora eorum humefiant & confortemus uirtutem eorum cũ cibis qui sunt faciles ad digerendum & multum nutribiles, quia sanguis corporũ eorum licet sit laudabilis, tamen modicus est. similiter spiritus animalis, & uitalis, & propter sanguinis paruitatẽ membra minuuntur quæ sunt totius corporis fundamenta & pp paruitatẽ aĩalis & uitalis spiritus deficit calor naturalis. vnde necesse est festinemus ad restauranda eorum corpora & in uirtute & nutrimento cum cibis & potibus qui sunt faciles & subito & multũ nutribiles. sicut est vinum album & grossum & rubeũ grossum. Sicut Hipp. in Apho. Facilius est repleri potu q̃ cibo, sed tamen prout oportet dandum est ei & qũo oportet, hoc est non purũ nec ieiunis ut præstet membris maxime stomacho calorẽ & siccitatẽ, sed non debet accipi multum & subito ut intrãs uelociter exeat nec membra nutriat. nec multũ grossum ut morans in angustis locis oppilationem generet, ideoq; oportet nos illud negare & ęgritudinem exeuntibus & maxime hæcticis, cibũ accipiant mediocrẽ, facile nutrientẽ & quiddam grossiciei habentem ut permanens in mẽbris nutriat & confortet ea. Neq; intelligere debemus ut Hipp. intentio esset de potu absoluto uel de humidis cibis absolutis, sed cõuenit nobis noscere, quia eius ĩtẽtio fuerit de rebus nutriẽtibus leuiter & faciliter sicut sunt uina grossitatis aliquid habẽtia & in membris permanẽtia ut nutrimentũ eis inferãt. De cibis similiter facile nutritiuis & naturæ obedientibus sicut sunt lac ptisana panis lotus & similia. Hęctici uero cũ pro certo noscũt febrẽ cessauisse, nec alia re indigẽt nisi augmẽtatione & nutrimẽto corpis, accipiãt mane lac caprinũ in quo statim emulso misceatur in eadẽ quantitate cal. aqua & ad suauẽ ignẽ coquatur quousq; tota aqua cõsumatur. deinde potui detur calidũ prout ab uberibus emulsum fuerit. quo ebibito tempus expectetur quo digestũ fuerit. deinde dabimus starnũ perdices pullos & similia oĩa iuscellata. vinum album & põticũ mediocriter bibant. Quod si non potuerint solum lac bibere miscendum erit cum hordeo & simila tritici & similibus secundũ ꝙ virtus digestiua eorum fortis fuerit. Sed tamen si cognoscimus corpora eorũ nullã habere materiã seu humores qui sint ad putredinẽ pręparati, cauendũ erit ab eis cibis & dabimus solũmodo ptisanam & panem lotum. maxime si in eorum egestione cholera appareat. Vniuersaliter etiam dicimus ꝙ non debemus dare lac perdices & his similia, aut uinum ponticum nisi cum certissime cognoscimus febrem ab eis esse ablatam, quod cum palam nouerimus balneabimus eos in balneo aquę sapidę temperato in aere, & calor aquæ sit

quasi calor lactis cum ab uberibus est emulsum, & ingeniemus ut balneum mansioni eorum sit uicinū. & ducatur in culcitra aut in lecto ne motio eorum pedibus euntium duo nocumenta faciat, aut faciat eos. sicciores, aut calefaciat & debilitet eos ut in balneo stare nequeāt, quia necesse est eis in solio balnei diu morari, quia aqua solij quæ est temperata pręstat corporibus eorum humiditatem augmentum & uirtutem. Oportet uero ut sit solium spaciosum & hostio balnei uicinum, ut nō ambulēt per aerem balnei ne parua eorum humiditas substantialis desiccetur. & oportet ut aqua balnei maxime temperata sit, quia calida si plusquam oportet fuerit, coadunabit cutem plusquam oportet & indurabit eam. Si uero frigida plusquam oportet debilibus corporibus tribuet frigiditatem, & calorem extinguet naturalem, cutem claudet & oppilabit, & secundum nostram intentionem horum pori debent aperiri & cutis mollificari, quia sunt in istis clausi & oppilati naturaliter, quia sine consumptione humiditatis res nulla potest inueniri dilatans & aperiens poros corporis eorum sicut facit aqua quæ est tēperate calida: quia mēbra corporis delectātur in ea, & natura excitatur & per totius corporis membra dilatatur propter aquę delectationem quæ est eis similis. vnde natura se delectante sanguis eam sequitur, & ueniens usq; ad corporis exteriora poros mollificat aperit & dilatat: quia actio naturæ in hoc loco quo delectatur est opposita actioni loci quem odit. quoniā à re nocitiua fugit natura ad interiora corporis. vnde extremitates de sanguine & naturali inaniuntur calore. proinde patiuntur oppilationem & duritiem in cute. Oportet igitur iterū nos inuestigare ut diffiniamus quantū patientes morari in balneo debeāt, quę mora talis sit, quia si uiderimus rubicunda & inflata fieri corpora priusquā cōsumi & minui incipiāt eos à balneo extrahimus, q̄a si dimittimus eos plusquā oportet consumabūtur. Ideoq; cū uolumus carnē in corpore augmentare, dimittemus eos in balneo quousq; fiant rubicūdi & inflati. Si aūt eā minuere uolumus post inflationē dimitimus eos in balneo donec inflatio transeat, & ipsi ad suā naturā fuerint cōuersi, sed cum decet inuestigari illa tēpora, quia sunt multū stricta & acuta præcipue si carnē uolumus augmentare, propterea verus terminus cum à balneo debēt egredi, est rubor corporis ne ipsi ultra permanētes ad deterius ueniāt. Egrediētibus itaq; à balneo ungamus corpora corū cū oleis frigidis & humidis, uel vnguētis ut custodiāt humiditatē quam ab aqua acceperant ne aer illā cōsumat. Rursus oportet ut diuersis temporibus balneentur. Primū balneum sit mane priusquam accipiant lac aut ptisanā ut infrigidet & refrigeret corpora eorum, secūdo die uespere postquam lac & cibus sint digesta.

Quod si uirtutem infirmi fortē prospexeris esse ut posit amplius balneari bonū est. bonū etiam est si lac super infirmum fuerit emulsum priusquā in soliū descendat, & mittātur in balneo frōdes frigidæ & humidæ sicut latucæ nenufar uiola & similia. Si aūt infirmus est ab humoribus mundificatus ad putredinē se præparantibus, damus eis balneum exeuntibus lac asininū cum ab uberibus fuerit mulsum. hoc. n. lac huic passioni est optimū, quia cæteris subtilius & tardius ad coagulationē, sed oportet eligi asinā iuuenē & sanam, & probare eius lac utrum sit albū, neque naturaliter liquidum neq; spissum multū, & nutriamus eā cum lactuca semperuiua coriādro & bono hordeo, & bona aqua. lacte uero digesto iterū ad balneū mittatur. Quod si balneo patientes delectantur eo ꝙ eis assuetū fuerat, tertio ad balneum deducantur. sed spatium sit unius ab alio quinq; horis, postea comedāt perdices pullos gallinaceos & alas gallinarum. caueant ab omni cibo graui, sed oportet cibi quātitatem fieri talem qua stomachus non grauetur. quod cōtēplari possumus hoc modo, quia si uiderimus cibū & patientis stomachus extentionem patiatur & acidum & fumosum ructum faciāt, cognoscimus eos non bene digerere. vnde cibi quantitatem decrescimus adeo donec prospiciamus eā optime esse digestam. Rursus si uiderimus eos multa quātitate refectionis carere, dabimus lac uaccinum, prius tamen butyrum ab eo sit extractum. Deinde prima uice dabimus ei. 2. vn. sicq; ascendamus usq; ad quatuor. Et quoniam lac nominauimus illud determinare uolumus cui horum conueniat & cui non. Vnde dicimus ꝙ cū lac cæteris cibis est facilius & omnia corporis membra nutriat, erit omnibus nutribilius & laudabilius ad pthysim maxime qui alium nequeunt sumere cibum. & laudabilius est lac muliebre, maxime si puellā lactauerit, post hoc est asininum. sed tamen quidā odiunt vtrumq; & quia eis abominabile est, oportet dari caprinū, Est. n. mediocre inter subtile & grossum, sed priusquā demus illud, decet poni caprā in loco puro, & nutriamus eā cum bono hordeo & herbis sicut coriandro lactuca frondibus celsi & his similibus, & caueamus ne infirmi patiantur solutionem. proinde oportet bis uel ter calidum lapidē in lacte extingui ut aquositas eius consumatur. Quod si uirtus eorum fuerit confortata dabimus eis cācros fluuiales coctos cum hordeo uel ptisana & similia. Igitur quia sufficienter de lacte disputauimus, oportet nos quibus conueniat aquæ frigidæ potus monstrare, uel aliæ res frigidæ. Sed priusquā disputationem earum incipiamus, monstrabimus quę sint frigidæ aut calidæ absolute sine alicuius rei comparatione. Physici itaque concordant dicentes nullum corpus esse calidum, frigidum, humidum aut siccum absolute

solute sine alicuius rei cōparatione nisi elemēta solum. Dicūt enim se reperire ignem calidū nō ad alterius rei comparationem, quia si esset calidus ad comparationem alterius, necessario esset frigidus ad alterius comparationem. Nosq; nullam rem inuenimus igne calidiorem. Ergo cum dicimus calidum frigidum humidum aut siccum, non dicimus nisi ad comparationem humanorum corporum quę sunt temperata: quia humana corpora cæteris corporibus sunt temperatiora. propter hoc cū aliquam rem inuenimus nullam passionem nostro sensui inferētem, sed eo delectantem eiq; conuenientem cum quadā similitudine, intelligamus eam esse temperatam quasi humani corporis tēperiem. Rursus si aliā reperimus qua noster patitur sensus, sed tamen sine illius doloris horribilitate, intelligimus eā temperamentum humani corporis trāsgressam esse uno gradu. Iterū si aliqua res maiorem sensui faciat passionē, & tamē eā tolerare ualeat, dicimus eam duobus gradibus ultra tēperamentū esse. Si autem adeo sensui dominetur ut dolorē generet, in tertio gradu cognoscitur esse. Si uero magnum faciat nocumentum ut destruat sensum & seiungat membra sensualia, in quarto uidetur esse. Palam est quia calidum & humidum frigidum & siccum sunt ad comparationem humanorum corporum temperieri exceptis solis elementis. vnde conuertamus stilum ad eos quibus conuenit aqua frigida & alia frigida & quibus non. Cum hæctica si per se morbus simplex & corpora patientiū sunt absq; ulla putredinis materia, optimum est ut demus eis cibaria infrigidantia naturaliter, eaq; artificialiter frigidiora faciamus, sicut sunt ptisana panis lotus lactuca, cucumeres palestini. Et aquam demus frigidam prout oportet maxime si uirtus eorum non sit imbecillis, & si digestio appareat in urinis. Quod si hęctica propter alium morbum fuerit acutum uel diuturnum, prohibeamus aquam frigidam & alia infrigidantia prout melius possumus, maxime si nullum signum digestionis appareat in urina, & corpora non sint pura de materia putredinem generante. Causa huius duobus modis est. Vno quia membra corporū ęgritudinem patientium olim sunt defecta, & calor eorum debilis est & paruus unde aqua & alia frigida sunt membrorum percussiua & naturalem calorem extinguunt. Quod si corpora eorū fuerint immunda propter aliquod apostema uel crudorum humorū reliquias, aqua & cætera frigida indurant & ingrossant eos ut nequeant digeri. Vini uero natura quia calefacit & naturalem confortat calorem, oportet consumpta corpora propter diuturnum morbum habentes accipiant moderate, tamen mixtum sit & album & lene. Consumptio uero corporis quæ est sine feb. & causa eius est substantialis humiditas corporis consumptio, & naturalis calor eorum extinctus est propter sanguinis paruitatem, oportet vt restituantur cum corporis calefactione. Incipiamus à modico calore & cathamodice ad maiorem ascendamus ne subita corporis mutatione infirmus deficiat. Demus itaque syrupum de zinzibere & iringorum radice, pecorinam carnem, uinum non multum uetus, ne dolorem capitis faciat & corpora eorum desiccet. sedeant in aqua in qua cocta sint sāsucus basilicō, yreos, frondes citruli. fumigentur de ligno aloes, caueant omnino à coitu. Quorum uirtus si augmētari incipiat dabimus tyriacam & muscatam. Plus itaq; si sint confortati balneentur & balneū egredientes comedant annualem agnum, viscellatum conditum cum spica & zinziber, & bibant uinum ut prouocet eis somnum. Si aūt aliquam patiantur febrem modicam uidelicet aut tussim etsi screant albū uiscosum & grossum, dabimus eis apozimata de hyssopo, & electuariū quod recipit sebesten. l. iuiubas. 30. liquiritiæ. unc. 1. vuarum passarum enucleatarum. drag. 15. capillorum ueneris. vnc. 1. ficus siccas. 10. omnia in 10. libris aquę coquantur usquequo ad duas redeant. da exinde. vnc. 4. colatas ad bibendū cum vnc. 1. de rodozac. postea comedant ius frumēti & fœnugręci. & accipiant electuarium quod recipe se. lini. vnc. 1. sem. orobi. vnc. 1. medullæ se. bombacis. vnc. 1. succi liquiritiæ. vnc. 2. fac puluerē & cū oleo amigda. frica, deinde adde zucca. quod sufficit. Alias Rec. succi caulium lib. 3. mellis dispumati lib. 1. coquantur usq; ad mellis redierint spissitudinē. postea medullas fistici quātum sufficit tere & cum melle tempera. deinde cum potui dare uolueris da cum lacte caprino aut asinino uel pecorino coctis cū dra. 2. leuistici. Alias Rec. maratri radicis, apij radicis ana. vnc. 2. anisi. drag. 2. maluę seminis. drag. 3. lini seminis. dra. 3. iuiubas. 20. ficus siccas. 5. vuarū passarū enucleatarū. dr. 5. hæc omnia. in. 8. lib. aquæ coquantur vsquequo ad duas redierint: dabis omni die ad bibendum. vnc. 3. cum rodozac. violazac. ana. vnc. 1. Quod si calorem non habeat tēpusq; non fuerit hyemale cum melle. vnc. 5. accipiant illud. Trocisci ualētes ad phtysicos empicos cardiacos qui. Rec. gummi ara. berberis boli. ana. dr. 4. ro. spodij, se. portulacæ ana. drag. 2. & sem. cancrorum fluuialium assatorum. dra. 7. basiliconis arnoglossæ se. boragi. an. dr. 2. coriādri sicci. drag. 2. le. infusi in aceto & ad solē siccati postea assati. dragaganti, amidi, semi. citruli. cucu. ana. dr. 2. se. mirræ. dr. 4. se. malorum citoniorum. se. herbę acetosę ana. dra. 2. liquiritię. drag. 3. reub. dra. 1. se. cacabrę gemmarum non perforatarum ana. drag. 2. omnia trita cum aqua rosacea. temperentur & trocisci ex eis fiant. dabis exinde. dra. 2. Alij ualentes simili modo. Rec. berberis sand. al. spodij. ana. dr. 3. rosarum. dr. 5. se. portulacæ.

lacæ,citru.cucu.cucur.ana.drag.1.sem.dragagā ti gummi ara.amidi ana.dra.3.boli. drag.4.herbæ acetosæ,cacabræ, gemmarum non perforatarum.ana.dra.2.tempera cum succo arnoglossæ. Alij Rec.spodij,bol.ros.ana.drag.4.gummi arabi.draganti se.arnoglossæ ana.dra.3. seminis papaueris drag.5.se.portulacæ.se.atriplicis. an. drag.3.berberis.drag.2.fac puluerem & tēpera cum aqua rosacea. Alij ualentes propter lienteriam frigidam Rec.ro.spodij ana.drag.4.se.mirtæ herbæ acetosæ ana.dr.3. se. portulacę sumac. ana.drag.5.se.maligranati.dr.4.boli.dr.5.gūmi arabi.drag.3.hypoquistidos.drag.3.puluerizentur & cum succo citoniorum temperētur, da potui cum syrupo citoniorum. Alij ualentes.cōtra disynteriam cum tussi quam phtysici patiuntur. Rec.gūmi se.citruli. ana. drag.3.se.basiliconis. dr.2.se.sem.mirthę.dr.3.herbę acetosæ.drag.4. semi.portulacæ.dr. 3. hæc omnia assata in puluerē redigantur.dosis eius.dra.3. cum syrupo mirthæ.Electurarium conueniēs phtysicis tussim habentibus confectum cum syupo uiolaceo, maxime quibus in pulmone & pectore descēdunt humores grossi & uiscosi. Rec.sebestē.c.iuiubas.l. vuarum passarum enucleatarum.dr.20.se. maluę.dr.3.cancrorum lauatorū & assatorū.dr. 20. capill.ue.arnoglossæ ana.dr.5.liquiritiæ. vnc.1. omnia in. 7. libris aquæ coquantur quousq; ad duas redeant. Deinde. vnc.4.sapę adde & zucca. vnc.4. Iterum usq; ad mellis spissitudinem coquantur. Deinde accipe gummi dragaganti.se. citoniorum an.dr.8.se.cucu.vnc. 1. amigdalarū dulcium.vnc.8.se.portulacæ.dr.6.amidi. dra.8. se.papaueris.al.drag.6.fac puluerem, & cum superioribus tēperetur. Pilulæ quæ sub lingua positæ ualent contra tussim. Re. gummi dragaganti.se.portulacæ.se.citoniorum.ana. drag.4. se. cucu.drag.5.amidi.drag.3.amigda.drag.6.fabę mundatę.dr.2.se.maluæ.drag.3.liquiritię.dr.5. omnia in puluerē redacta temperentur cum succo psilij. Cataplasma contra tussim pectora humectans.Rec.maluęuisci,radicum & frondium maluæ.an.dr.4.dragaganti.dr.2. ceræ albæ olei viol.ana.vnc.3.fac cathaplasma.Trocisci ualentes contra sanguinis screatum qui fit phtysicis. Rec.gummi dragaganti se.portulacę.ana. dr.5. succi liquiritiæ.drag.6.boli,chimoleæ,ana.dr.5. succi hypoquistidos.acatię.ana.dr.3.coralli,cacabre,ana.dr.4.spodij.drag.6.rosarum.drag.4. se.mirtæ.drag.4.coriandri infusi & assati dra.7. tempera cum aqua rosacea. Cataplasma contra sanguinis screatum & tussim & febris calorem. Rec.cucurbitæ tritę quasi medullæ.drag.4.camphoræ.drag.1.sandal.al.& rub.dr.2. rosæ siccæ. drag.3.sem.cerę al.vnc.30.olei rosati.dra.1.fiat cataplasma. Syrupus iuuans sanguinem screantes.Rec.succi arnoglossæ,succi cucur.cucu.citruli.aquæ rosaceę.an.lib.2. succi mirtillorū lib.1. succi pomorum citoniorum.li.5.omnia coquātur donec fiant quasi sapa, deinde cum aqua frigida potui detur.Electuarium ualēs contra humores sanguinolētos qui sunt in pectore & pulmone, & calorē extinguit, vulnera pectoris sanat.Rec.amidi.se.citoniorum.an.drag. 5.fabæ. boli.ana.dra.7.se.maluæ.se.melonis.ana.dra.3. gummi.dra.30.dragaganti liquiritię.an. dra.3. omnia puluerizata cum sapa temperētur. Quod si non fuerit febris nec humores grossi & conuenit melius mundificari, iungantur orobi. dra.7. hyssopi.dra.8.maratri se.apij.ana.dra.2.& sem. Si uero humores fuerit grossiores putrefacti se. fenugręci.se.lini,carui,æquali pōdere cum oleo amigdalino & melle temperabimus. Alias Rec. prasij orobi medullæ se.bombacis.ana.drag.4. se.lini.fenugręci.drag.2.omnia in puluerem redacta cum melle temperentur.

De febre accidente propter dolorem hæpatis splenis vel alterius membris. *Cap.* XXIII.

QVia disputauimus de febr.in spiritu nascentibus & ephimeris, & de eis quę fiunt in solidis membris.i.hæcticis & de utrisq; acutis, quarum una nascens est de cholera rubea.s.causon, altera uero cuius est purus sanguis materia dicitur & vocatur inflatiua, oportet nos ordinatim de febribus putridis disputare. vnde primum dicendum est quid sit putredo, & qua causa generatur, & quomodo & quæ complexio putredinem cum suis qualitatibus recipit, & quæ non cum una qualitate, & quæ non recipit eam nisi accidētaliter. Vnde dicamus ꝙ omnis complexio quæ est extra naturam & temperamentū fit quadrupliciter.prima ca.& hu.secunda est ca.& sic.tertia fri.& hu.quarta fri.& sicca quarum nulla putredinem recipit uel generat nisi ca.& hu. putredo.in ea naturaliter est. Causa quia putredo necessario generatur ex humiditate qua liquefit & materia diuiditur dilatās eam ad extremitatem, & faciens eam habere motum facilem currendi. Item necessarium est ex calore calefiat perturbetur & ferueat.vnde nō naturales chimi qui sunt contra cal. naturalē cum ebullierint seseq; perturbauerint, fit eorum ebullitio extra actionem naturę, quæ ebullitio & perturbatio cum fuerit non ex actione naturæ eius, fęx permanet in ea neq; diuiditur, vt mundificetur & expellatur. vnde fit causa materiam conuertēdi ad corruptionem & putrefactionē, quia putredo nō est aliud nisi corruptio humidorum & liquidorum corporum propter ebullitionem & turbationem extranei caloris ueniens. proinde putrefactio non est nisi cum qualitatibus ad exteriora se mouentibus.i.calore & humiditate. quia humiditas cū dilatat & eliquat materiam, & eam diuidit in exterioribus faciens eam currere inuenit locū calor quo possit bullire & turbidam eam facere

quam calor perturbans, & tamē nondum suam complens digestionem neq; partem illaudabilem à laudabili diuidens se miscens utranq; corrumpit eamq; putrefacit. pars enim illaudabilis à laudabili non potens diuidi ac mundificari corrumpit eam cito ac putrefacit. Qualitates autem quarum motus ab extremitatibus ad centrum reuertitur sicut frigiditas. & siccitas non recipiunt putredinem, quia siccitas desiccat coadunat & repugnat dilatationi & diuisioni. sic etiam frigiditas congelat refrigerat & resistit calori & ebullitioni. eodem modo si quædam res fuerit cōposita ex duabus qualitatibus contrarijs cum una mouetur ad interius & cum alia ad exterius sicut calore & siccitate humiditate & frigiditate quæ non recipiunt putredinem, quia calor licet materia ad extremitates suas dilatet, siccitas tamen coadunat & desiccat eam & prohibet eam dilatari & bullire, similiter & humiditas quāuis materiam humefaciat & dilatet & currere faciat ad exteriora, frigiditas tamen congelat & ingrossat eam & prohibet ne actioni humiditatis obediat. Palam ergo est non posse fieri bullitionem & putrefactionem nisi cū humiditate mollificante & dilatante & rem currere faciente ad extrema. Res ergo quarum fęces non diuiduntur cum dilatantur & bulliunt necessario putrefiunt, nam bullitio non est nisi propter calorem & humiditatē. quæ enim in aqua coquuntur dissoluuntur & mollificantur, quæ uero assantur desiccantur & indurantur.

De causa putredinem faciente. Cap. XXIIII.

PRior causa putredinem generans cōstipatio est corporis & pororum oppilatio & conclusio fumorum in eis, poris enim clausis & constipatis necessario fęces tertiæ digestionis in interioribus corporis remanent, quibus nō aliquid euenit propter quod defluant sicut calida cibaria & cōuertibilia, aut corruptus putridusue aer sicut de corporibus mortuis exiēs corrumpit omniū corporum cōplexiones & generat pestilentiam & pessimam in eis mortalitatem. Causa cōstipationis pororum generaliter in duo diuiditur, aut de interioribus aut de exterioribus. De exterioribus sicut de aere frigidissimo balneis stipticis & sulphureis aluminosis uel nitrosis. De interioribus uero sicut grossis humoribus & viscosis in īterioribus corporis coadunatis, propter requiē & delectationem & exercitij ablationem assiduitatem grossorum & uiscorum ciborum & multę quantitatis nō secundū ordinē acceptorū, neq; cū stomachus ē inanitus. qa multitudo requiei & suauitas corpora infrigidat. vnde cibus nō digeritur sed ingrossatur, unde & humidus efficitur, proinde superfluitas tertię digestionis ad poros cutis ueniens grossa & uiscosa & non potēs egredi claudit & oppilat poros cutis, sicut fęcē uidemus uini claudere foramina colamenti & prohibere grossitatem uini ne exeat, eodem modo fit si cibus grossus & uiscosus sit naturaliter. multū ēt comedere uirtutem aggrauat, vnde nequit eum digerere & permanet crudus. Similiter cibus acceptus priore nondum inanito indigestus permanet, quæ oīa fiunt cā grossitatis & uiscositatis humorū. balneo ēt loti cibo nondū digesto calor balnei trahit cibi humiditatē ab interioribus ad exteriora. vnde pro sua cruditate non potens egredi cōstipat poros. Præterea qui comedūt ultra q̄ uirtus tolerare queat, quo incipiente digeri, alius sumitur unde priore egrediente trahitur cum eo qui nōdum erat digestus qui necessario descendens ad poros ueniens cum sua grossicie & uiscositate poros oppilat. hæ sunt causæ putredinum feb. putridas facientiū. Significationes aūt putridarū febriū sunt. 10. Prima est quoddā præteritū & in corpore inueteratū, cuius feb. non nascitur de præsentibus rebus aut exterioribus nisi fiat accidentaliter. ver. gra. ephimera de præsentibus exterioribus causis nascēs est inueniens aliquid in corpore inueteratū calefacit & putrefacit illud. præsens ergo est causa quędā accidentaliter putrefaciens rem antecedētē. sicut uidemus niuē accidētaliter extremitates corporis urere & eius iuncturas separare, quia pp nimietatem suę frigiditatis calor ad interiora coadunatur incidit & urit extremitates. nix ergo est cā incensionis licet nō sit naturaliter. Secūda significatio quia rigor semper antecedit putridā fe. & frigus maxime si materia sit extra vasa & sensibilibus mēbris uicina. sed tamē nō oēs febres rigorē uel frigorē habentes sunt putridę. quia aliquādo rigor accidit ephimerę accidētaliter. Nā ephimera si malos in corpore chimos inuenerit calefacit eos & fumū prouocat quo sēsibilia mēbra pūgēte rigor nascitur, talis. n. rigor nō diu permanet. Rigor aūt differt à frigore, qa in rigore sentit patiens punctionē quasi acus & spinæ sint in eo infixæ. & non permanet diu quia causa huius sunt acuti fumi chimi citum exitum habentes. Frigus sentiūt infirmi quasi niuis cōgelatio sit in eis mixta. quia causa eius sunt chimi graues & tardi ad mouēdum. Tertia quia putrida interpolatur & multis interpolationibus interpolatur nisi paruissima & leuissima materia erit. vnde disputamus de causa suarū interpolationū & diuersitate. Vnde dicimus, quia cā putredinis febris est materia in corpore diu coadunata. quę uel de quatuor humoribus est mixta uel est pura. Si sit cōmixta interpolatur indefinitę. Præterea cā putrefaciens materiā fe. calor nō naturalis est qui si inuenerit materiā putredini obediētē cōuenientē calori obedit, sin autē actioni eius repugnat, proinde sanguis qui cū utraq; qualitate cōuenit putredini cito extra eo obedit

calori: vnde fit feb. continua. Interpolatio enim non est aliud nisi propter materiam extraneum calorem impedientem cum sua duricia quam necesse est ut calor extraneus diuidat deinde calefaciat, & eam feruere faciat. Idcirco cho. ru. quia cum una qualitate putredini conuenit, & cum alia non, fit cum calore conueniens, cum siccitate uero impeditur calor donec illa siccitas suæ actioni obediat. Phlegma quoq; quia cũ una qualitate putredini obedit .i. humiditate, & cum alia non conuenit .i. cum frigiditate necessario calor moratur in frigiditate quousque suæ actioni conueniat. Cholera nigra quia cum vtraque qualitate putredini repugnat, multum impedit calorem naturalem uel extraneum proinde interpolatio eius tardior est cæteris. Quarta significatio est quia calor putridæ feb. est fortissimus & sensuum pungitiuus, nam manus super patientem posita cum febris adem sentit pũctionem caloris magnum perforantem, manu etiam ablata permanet calor. Quinta significatio est quia peryodica feb. maximam generat angustiam propter grossitatem fumi putredinis in stomacho bullientis, sed si materia sit subtilis & uirtus sit fortis fumus eius dissoluitur, & patiẽs quiescit, pulsus temperatur & cõuertitur ad suũ ordinem. Quod si sit grossa & humida tardaque ad mouendum, naturam aggrauat ut præ eius dissolutione deficiat, vnde fumus ingrossatur in corde & angustia augmentatur, pulsusque non conuertitur à sua innaturali qualitate ad naturalem. Sexta significatio est quia in statu peryodicæ feb. significationes ostendunt complementũ putredinis .i. dolor capitis sitis siccitas oris & angustia. Septima significatio est quia corpora in putridis non mundificantur cum feb. in unaquaque quiescant accessione, quia materia putredinis est in interioribus corporis clausa. Octaua significatio quia putrida materia si sit intra uasa fit calor inseparabilis, qui licet aliquando separetur aliquantulum tamen sentitur, ꝙ si sit extra uasa fit cum interpolatione. Nona significatio est, quia urina in initio putridæ cruda est propter cruditatem materiæ. Decima significatio est, quia pulsus putridæ durus est & plenus, quia uasa sunt plena grossis & crudis fumis. nam omnis patiens hanc feb. non sudat in initio. Sed peryodica ad augmentum ueniente fit pulsus in prima accessione paruus & uacuus, cessante autem rigore & calefacta materia fit pulsus plenus se ad exteriora dilatans cuius dilatatio maior est quàm constrictio. Sed quidam medici arbitrati sunt ꝙ paruitas sudoris in principio feb. putridę existens fit propter caloris fortitudinem corporis humiditatem paulatim extenuantem, quod falsum est. quia si paucitas sudoris fuisset causa caloris humiditatem desiccantis pulsus esset inanitus & vacuus. & nos in initio feb. peryodicæ uidemus pulsum esse plenum & durum. Sudoris ergo paruitas ĩ initio peryodicę feb. ē propter grossitiem materiæ & duriciem eius ad dissoluendum inobedientis. Sufficit itaq; quantũ disputauimus de causa putredinem febris faciente. Incipiamus ergo & dicamus de unaquaq; specie prout rõ postulat, & quia in epidimia Hipp. iussit semper medicum sequi debere actionem naturæ, oportet nos suam auctoritatem seruare, ait enim, oportet medicum ministrum esse naturæ. Quocirca incipiamus à synocho quæ fit de putredine sanguinis, quia sanguis est principalior cæteris humoribus, & hoc tribus modis. Vno, quia est temperatior & saporosior cæteris, proinde fecit cum natura esse materiam & nutrimentum totius corporis. Alio cum sit acceptabilior cæteris elementis sensu naturali & animali, fecit eum natura materiam & primum in adolescentia ad sui uidelicet nutrimentum, quia propter debilitatem suorum membrorum adolescentes nequeunt pati nutrimentum alterius materiei quę sit longe à tẽperamẽto. Tertio propter amorem eius quę dignitatem fecit eum maioris quãtitatis quàm cæteros & diuisit eum per totum corpus. Igitur quia uidemus tantam naturæ esse dilectionem in sanguine, ut eum digniorem faceret, oportet ut à principaliori & naturæ familiori incipiamus. Sed si quidam interroget quid differat inter sensum naturalem rationalẽ & animalem. Respondemus sensus tripliciter diuiditur, alius est animalis, alius rationalis, alius naturalis. Naturalis est in omnibus membris animalium, quia sentiunt materiam quæ est eis similis vnde eam per se trahunt, sicut fellicu lus amaritudinem sanguinis sentiens, & eam ad se trahens, & sic unumquodq; corporis membrũ suum simile ad se ducit, quemadmodum ossa quod frigidius & siccius est ad se trahunt, caro & lacerti quod calidius & humidius est, cerebrũ quod frigidum est & humidum. Animalis autem sensus est sicut lingua quę sentit saporem, oculi quoque qui sentiunt colorem formam & figuram. aures autem quæ sentiunt sonitus & similia. Rationalis sensus pertinet rationali animæ ut comprehendat rem certam rerum uirtutem & uerum à falso discernat.

De synocho quæ fit de putredine sanguinis. Cap. XXV.

SAnguis secundum cursum naturæ existens in uenis & arterijs clauditur, quia sunt eius uiæ per quas per totum corpus dispartitur & ipsum nutrit, qui cũ à suo naturali loco disgreditur, non custoditur à natura, sed eius regimen dimittit vnde corrumpitur & in diuersos morbos mutatur, maxime si ultra mensurã naturalẽ egreditur. Quod si in suo permãserit loco & agit quod

proprie facere debet, nutrimentum & regimentum omnibus membris tribuit. Sed si in quantitate augmentatur, mutatur à sua propria qualitate. vnde odit eum natura eiusq; regimẽ deserit vnde permanet crudus & indigestus & corpus nõ nutrit, necessario putrefit & fe. putridã generat, quæ synochus appellatur. Quod si reprehendunt nos quidam dicentes cur accidit sanguini putredo cum sit amicus naturæ & per eum regatur & nutriatur corpus. Respondemus sanguis licet sit amicus naturæ, tamen cum augmentatur aggrauat naturã unde odio tenetur ab ea, sicut pater odit filium cum ei inobediens sit: sanguis eodem modo à suo temperamento egressus à natura reijcitur & per nares eiicitur aut per alias partes egreditur, quem quidem si non poterit expellere dimittit eum vnde putrefactus febr. generat synochum. Diximus quoniam sanguis aut est intra uasa, aut extra corpus, aut solummodo extra uasa. Sanguis autem qui est extra corpus, aut est actione naturæ secundum crisim, sicut uidemus in die cretica sanguinem fluere per nares, per hẹmoroydas per menstrua, aut non secũdum naturã propter aliquod accessionis accidens naturæ eam cogens ut extra eijciat sanguinem. Quod autem fit interius aut exterius: exterius sicut incisione gladii, aut his similibus. Intrinsecus uero cum aliqua pectoris uena rumpitur, aut propter multitudinem sanguinis uel organorum suorum angustiam. Sanguis autem qui solum modo extra uasa est, aut est in toto corpore, aut in uno loco clausus. Si in toto corpore fuerit generat tumorem ruborem calorem in toto corpore. Si fuerit in uno loco & maturatus mutatur in saniem. q si non digeratur generat tumorem ruborem in eodem loco. Sanguis uero qui est intra uasa, aut est in omnibus uasis, aut est in quibusquam. Si fuerit in omnibus synochum generat si in aliquibus facit in illo loco feb. & ab eo nomẽ accipit, quam cognoscimus ex calore & dolore illius loci. Sed disputatio nostra non est de febre quæ fit in parte corporis, sed de illa quæ fit propter sanguinem in omnibus uenis putrefactum. vnde priusquam de ea disputemus oportet nos mõstrare causam illius caloris generatiuam. Quare dicimus, quia causa quã calor generatur, 6. modis est, quinque sunt calorem facientes & unus passiuus, quorum primus est calor solis, ignis, & estus. Secundus calida cibaria & potus ac medicina. Tertius nimius motus & labor incidentes substantiam membrorum, propter membra adinuicem se fricãtia. Quartus est putredo. Quintus est conclusio pororum. Sextus est macilitas corporis & paruitas suẹ naturalis humiditatis, quia corpus si in hac mensura fuerit fit pręparatum ad recipiendum calorem. Et quia hic sex sunt causa caloris & feb. non est nisi calor extra naturãm, necesse est ergo ut his sex ster causa feb. Sed si fuerimus interrogati quę sit differentia inter feb. synochum quæ fit cum putredine sanguinis, & synocham quæ non fit de putredine sanguinis quæ inflatiua vocatur. Respõdemus synochum quæ fit de putredine sanguinis patientes faciunt putridam urinam propter putredinem sanguinis & pulsum habent inordinatum, quia constrictio eius uelocior est quàm dilatatio propter naturam festinantem se ad expellendam sanguinis putrefacti fumositatem. Inflatiua uero sic dinoscitur: quia urina patientis nullam habet putredinem, quia eius materia purus est sanguis non putrefactus. Rursus si dixerint quę sit differentia inter feb. quæ est de putredine sanguinis & febr. continuam quæ fit de putredine cæterorum humorum. Respondebimus, febr. quæ fit de putredine humorum, licet videatur continua esse, bonus tamen medicus, si bene eam inuestigauerit sentit eius interpolationem, quæ fit inter finem unius accessionis, & initium alterius. Sed synocha nullam habet dimissionem nisi aliquid tranqualitatis in extremitatibus diei cum aer fuerit frigidus. quę mitigatio non fit propter feb. sed quia infirmus quiescit & gaudet de aeris frigiditate fe. acumen mitigante. Quę feb. tribus modis fit quia quædam est æqualiter ab initio usque ad finem, aliqua debiliter incipiens & paulatim ascendit usq; ad statum. est & alia fortiter incipiens in initio, deinde cathamodicum descendit vsque ad statum. Causa quia materia quæ putrefit de sanguine, aut est tanta quãta dissoluitur, aut minor quàm dissoluitur, aut plus. Vnde si tanta sit materiei putredo quanta eius dissolutio est nascitur illa species synochę quę dicitur homotenus. quia in unaquaque die dissoluitur idem & putrefit, quæ cum ita sit, significat mediocritatem inter speciẽ salutis & timorem mortis. Sed si quod de materia putrefit minoris sit quantitatis, quàm id quod resoluitur nascitur illa species quæ dicitur epangmasticus quæ salutem significat. Nam si quod de materia dissoluitur maius est eo quod putrefit finitur paulatim materia: vnde necesse est ut ueniente morbo ad statum uel ad crisim, nihil de materia illa, aut pusillũ permanet quod facillime purgabitur, quia uirtus est fortis. Rursus si de materia plus putrefit quàm dissoluitur fit illa species quam dicunt augmasticum, quæ species est pessima & timoris nũciatiua, quia illius materiæ multa quantitate putrefacta, & pauca dissoluta, necesse ut omni die augmentetur feb. angustia & molestatio, unde timoris est dubietas. quia in unoquoque die augmentante materia timemus ne in statu tanta illius materiæ quantitas augmentetur, ut nullo modo eam natura pati ualeat, qua de re natura cedẽte morbus dominetur. Significationes autem synochæ

duobus

duobus modis sunt, aut antecedentes eam sicut fatigatio grauitas & plenitudo membrorum ru-bor & calor in exterioribus corporis, aut eam subsequentes sicut dolor capitis cum incensione & grauitate rubor faciei tumor temporum & extensio uenarum suarum eminentia turbatio & tenebrositas oculorum & figuræ rubeæ ante oculos apparentes pulsus fortitudo & uelocitas & eius magnitudo ac plenitudo, atque mollicies organorum facies patientis quasi balneum egre dientis vrina rubicunda & temperata in liquo-re. Causa fortitudinis pulsus est propter fortitu dinem uirtutis naturalis . eius magnitudo est propter sanguinis plenitudinem . velocitas eius est propter sanguinis calorem. organorum mol lities est propter sanguinis humiditatem. Rubo rē urinæ rubedo & calor sanguinis faciunt. splen dor urinę est propter sanguinis claritatem . Sed cum tamen illa species de cuius materia plus pu trefit quàm dissoluatur augmētatur putredo in corpore, & urina fit turbida atque color eius fit arsenicus. Accidit etiam hanc feb. patientibus in flatio quemadmodum eis qui inflatiua molestā tur, non enim differunt nisi quia est cum putre-dine sanguinis, inflatiua uero minime . Et quia huic feb. hæc fiunt accidentia .i. uariolæ & cetera pestilentiales passiones accidunt, necesse est de eis disputare priusquam curā eius incipiamus.

De causa feb. pestilentialium. Cap. XXVI.

CAusa pestilentialium febriū est pessima mu tatio aeris & corruptio eiusdem in quatuor tē poribus anni, & mutatio aeris fit quatuor mo-dis, aut cum dominatur ei una ex quatuor quali-tatibus, aut propter fumum & puluerem terrę eū perturbantem & obscurantem, aut propter ma gnum fętorem sicut cadaueris corporis anima-lium quod est cęteris peius. proinde plurimi pa tiuntur pessimos morbos de pestilētiali genere & feb. non de genere humorum. quia sicut pessi-mus morbus aut venenosus, similiter & aqua no cet & destruit substantiam eam accipientium non saluantur nisi rarissimi, sicut aer si corrum-pitur & putrefit, quicunque patitur non euadūt nisi paucissimi. Aer etiam nocibilior cibis & po tibus, quia uelociter perforat ad cor & pulmo-nem cum flatu attracto sine vlla corruptione, proinde omnes infirmi & sani plurimi infirman tur ex aeris corruptione. Antiqui concordati sunt maxime Hipp. quia si in quatuor anni tem-poribus aer corrumpitur, generantur in illo an-no pestilentiæ, & mortales passiones. Dixerunt etiam si uenti in tribus mensibus hyemis in De-cembri Ianuario Februario, perflent & puluis in aere augmentatur, & aeris complexio in siccita tem mutatur nullam habens pluuiam & dies in qualitate diuersantur, ut uidelicet una dies sit ca lida & alia frigida fuerit hæc pessima signa hye-me, uere autem accedente pluuiali & turbido eius perturbatio non dissoluta .2.3.4.5. aut .7. die raro fiunt feb. pessimæ non secundum humores, sed plurimę nascuntur uariolæ & pustulę multę etiam tunc plurimę oriuntur mortales pestilen-tię . Dixerunt iterum si uer & hyems taliter fue rint, necesse est fit in æstate aer turbidus & humi dus & non clarus & arboribus & terræ nascenti-bus puluis dominatur, unde fit causa in corpore desudationes generans. corpora etiam non su-dant nec humectantur, sicut solita sunt in æsta-te humectari naturaliter. Rursus inquiūt si ęstas uer & hyeme sint, ut diximus, fit in initio accedē tis autumni mortalitas in animalibus . Cunque æquinoctium uenerit autumnale apparent in ae re. videlicet septentrionali flammę ac lampades multæ ac diuersę. Quod si quidam quærunt hu-ius intentionis rationem, dicemus hęc quę dicta sunt non posse ab eis intelligi nisi præuisa ac in-tellecta motus stellarum scientia & coniunctio ne earum adinuicem quæ fit circulis suis & qua-litatibus cuius stellarum quæ est secundum ea-rum loca, & in circulis & in unoquoque anni tē pore . Rursus si dixerint si hæc quæ dicitis sunt propter actionem motus stellarum, quæ necessi tas fuit hæc in libris scriberentur à medicis cum ea defendere cōtra repugnatores nequeant. Re spondemus corruptio aeris non accidit nisi cor-poribus ad ea præparatis. Vnde cum medicus vi derit significationes aeris in unoquoque tempo re anni venturi, poterit mūdificare materiam de corporibus corruptioni præparatis priusquam corruptio accidat eis, & etiam temperamentum præstare scierit, ut uenturæ corruptioni repugna re ualeat. Nam si præuiderit motū stellarum de-bere facere nimium calorem in aere & nimiam siccitatem & vstionem, festinat ad purgandam choleram eorum quibus inest cholerica com-plexio naturaliter, ne illius calore feruorem fa-cillime propter similitudinē recipiant, dans quo que frigida & humida calori uenturo repugnan tia, quia rationalis anima dignior stellis est, nā actio earum ei minime accidit nisi cum ignorā tia teneatur. dum enim illam scierit eam omni-no caueat. quod testificatur ab eo quod videmus ab optimis mathematicis qui cum certissime no uerint dies periculum mortis inferētes eis qui in mare ingrediuntur satis possunt eos tueri. simili ter & eos qui in bello morituri sunt in quo qui-dem homo differt ab animalibus, nam rationis & intellectus est semper inquirere bona & desi-derare, & mala respuere eisque repugnare, quia non est subditus naturali actioni & pestilentiali desiderio nisi cum ignorantia tentus est, sed cū scit & discernit bonum à malo uerum à falso & iustum ab iniusto, quęrit bonam partem quę est eis similis, unde homo est, & spernit malam quę non est ei similis unde est animal.

De feb. uariolarum quæ fere omnibus accidunt.
Cap. XXVII.

CAusa uariolarum omnibus aut pluribus nascentium materia est in cõpositione fetus in vulua existentis, quam natura in quibusdam locis clausit à principalibus membris remotis cutiq; uicinantibus propter debilitatem membrorum fœtus qualitatem materiæ illius non sustinentium, quæ cum mouentur propter aliquod exteriorum sicut propter pessimos chimos, aut corruptum aerem à suo loco egreditur cum natura repugnans expellit eam ad cutem, quia sibi vicina est. hac de causa fiunt uariolę, nec ullus remanet quin eas habeat, quia earum materia fit in conceptione fętus. & plurimum adolescentulis & pueris fiunt raro iuuenibus & senibus, decrepitis uero nunquam. impossibile est illam materiam in corpore, usq; ad decrepitam manere propter mutationem ętatis temporis exercitiorum & cibariorum & cæterarum diuersitatum, quia natura eam assuefecit. vnde non mouet illam nisi cum ipsa per se mouetur. Ideo adolescentuli & pueri plurimum hoc patiuntur, quia sunt gulosi & cibos inordinate sumunt, neq; caueant aerem aliquem neq; accidentia & istis quibus cal. & humida complexio dominatur, quę est putredini familiaris & conueniens. signa, quarum nõ dum apparentium hæc sunt dolor capitis in initio feb. rubor & tumor faciei turbulentia oculorum & lachrymę capitis grauitas totiusq; corporis, pudor in naribus sternutatio pectoris asperitas uocis raucitas pũctio in corpore quasi ex acubus infixis, quia materia uolens egredi cutem & carnem separat ut facilius exeat. sed plurimum in tertio die egreditur, & aliquando in principio uel secundo festinat propter magnitudinem caloris feb. Sed uariolę quatuor modis sunt, aut de puro sanguine aut phlegmatico aut cholerico, aut melãcholico. Quæ de puro sanguine fiũt sunt rubeę superius acutæ, & inferius latę citoq; maturantur, & in saniem conuertuntur, suntq; salubres, quia materia earum & sanguis est amicus naturæ & digestioni obediens quia ca. & hu. est. Si sint cholericę sunt citrinitati pertinentes paruę rotundę capita eorum acuta & quasi acus pungitiua propter acumen materiæ earũ, proinde signa earum sunt ad timorem & ad salutem dubia, quia si laudabilia signa eas sint concomitantia, sicut coctio digestionis in vrina in die critico apparens & feb. atque sitis mitigentur & uariolę aperientur & ab eis humiditas effluat bonũ nunciant, contrarię si sint contraria signa. Si fuerint phlegmaticæ sunt albæ latæ lenes duræq; ad digerendum uel sunt indigestibiles quarum materia sub cute putrefacta nimius sub cute pudor generatur maxime si phlegmata salsa fuerint, aut prurire cœperint discoriantur & fluit ex eis putredo ęruginosa. quod nunciat mortem maxime si urina cruda sit. Melancholicę autem in initio sunt liuidæ postea uenetæ, deinde nigræ in quibus nõ coadunatur humiditas, sunt enim paruæ duræ quasi duræ verrucæ, unde sunt pessimæ quia nullam habent qualitatem quæ maturari, aut humores recipere ualeant vnde siccantur & finduntur, unde generatur syncopis alienatio & defectio, quibus apparẽtibus nũciãda est mors. Sufficit quantum disputauimus de uariolis incipiamus de cura synochi.

De cura synochorum. *Cap.* XXVIII.

QVia hæc feb. fit de putrido sanguine in uasis decet phlebotomia priusquam non putrefactus sanguis putrefiat, prius tamen considerata uirtute ętate tempore regione & cõsuetudine an sint conuenientia. deinde minuatur sanguis ante statum. quia phlebotomia omnibus curis synochi & synochæ est utilior, synochæ tamen cõuenientior, quia sanguis eius purus est. q. si omnia supradicta sint conuenientia, uirtus quoq; non sit imbecilis his succurrẽdum est. Item omnibus supradictis bonis & uirtute existente debili ne temerarie sanguis minuatur, sicut diximus in cura synochi in quã monstrauimus sanguinem nõ debere minui in statu nec in augmento, quia inde natura impeditur. Nã uirtus licet in his utriusq; feb. sit fortis in augmento tamen & in statu non oportet nos ea credere in initio morbi nisi uirtus obstiterit minuatur. Si autem in initio non audemus extinguamus acumen sanguinis cum succo mala. gran. oxifœnitia & similibus, damus ptisanum cum amigd. & zaccara. Si sint constipati humefiant cum refrigeratiuis attenuatiuis & dissolutiuis, quia licet hæc feb. sit acuta, putredo tamen eius oppilationem generat, vnde nisi refrigeratiua attenuatiua dederimus & dissolutiua, putredo augmentatur, & morbus necessario confortatur. Solis enim datis refrigeratiuis, putredo augmentatur, quia refrigeratiua nõ dissoluunt, demus ergo attenuatiua refrigeratiua dissolutiua putredinem cum urina & egestione & sudore prouocantia, nisi cum materia acutissima est, sanguis enim in hac feb. aut est acutissimus & cholericus, aut grauis & phlegmaticus, aut medius. Si est acutissimus, damus frigida & acumen extinguentia sicut psilium succum granatorum oxifœniciam syrupum prunorum viocasięfist. mannã & similia, ptisanum quoq; colatum & panem lotum. Si autem medius dandæ sunt iuiubę pro oxifœnitia ptisanum panem lotum & similia. Item si sit grossus & phlegmaticus, dabimus succũ lupini uel endiuiæ cum mãna casiafist. & similia. Clysterizentur & pessaria faciamus. Si dolorem capitis patiuntur, nares humefiant cum oleo uiol. & nenufarino tempo-

ribus,

ribus imponatur oleum rosſ.cũ aceto, pedes quoque infundantur in aqua calida, in qua cocta ſint camomill. & uiol. Si habeant uigilias, fronti roremus aquam in qua cocta ſint cortices papaueris ſe. lactucæ lactuca uiola & ſimilia. Cataplaſmetur caput ex ſucco uiol. portulacæ ſemperuiuæ cũ oleo uiol. nenufarino & ſimilibus. Quod ſi ſentiũt in uentre acumen aut puncturam, accipiant ſuccum cucumeris, & mal. grana. damus etiam ſuccum melonis paleſtini eiuſq; carnem. dolore capitis non ceſſante, fundamus in eo lac mulieris cum oleo uiol. pedes & crura in aqua mittantur, in qua cocta ſint camomill. & uiol. crura eorum ligentur, quia trahit materiam à ſuperioribus ad inferiora. Si ſtupor eſt mentis, nec oculos poſſint aperire calefiant capita eorũ cũ aqua in qua cocta ſint camomill. centaurea mel lilotum uiola & ſimilia. Si uirtus ſit defecta & cal. fortis calefiat ſolummodo cum camomilla & uiol. fiãt circa eum ſonitus delectabiles & dulces ad audiendum de genere muſicorum, quia anima delectatur & confortatur & natura ad diſſoluendum materiam excitatur. Sed quidam arbitrantur naturam ex hoc impediri adeo ut materiam nequeat digerere ſicut cibus & medicina, quod falſum eſt. natura enim non impeditur niſi ex digerenda re & mundificanda, ea igitur quibus nõ impeditur cõfortãt eam, ita dico ſi in eis delectet. Quod ſi dixerint de pharmacia cur pharmaciam accipientes prohibeas ne ad aliquid cogitandũ ſe impediant ne ad aliquid cogitandũ mentes inducant, quia dicitis naturã offendi in diuidendam materiã & eam digerendũ propter eorum impedimentum. Reſpondemus inter hęc duo magna eſt differentia. quia anima ſi in cogitatione aut aliqua re fuerit dedita coadunat in ſe uirtutes, unde ad actiones operandas natura impeditur. Sed ſonitus delectabiles ecõtra habentur. nihil enim animę aut naturæ impediunt niſi ſolam delectationem qua confortantur & fortiores fiunt. hoc ſic teſtatur, uidemus enim in adoleſcentulis cum aliquos faciamus eis delectabiles ſonitus ſtatim furor eorum mitigatur & ſomnus eis prouocatur. Quod ſi patientes ſurgentes à ſtupore huc & illuc ſe uertãt modo in uno latere, modo in alio, & cum magna anguſtia, peſſimum denotat ſignum & mortis nunciatiuum. Quod ſi habuerint inflationem & ſonum quaſi tympani & poſt uentris ſolutionem & inflatio non ceſſauerit, ſit certius ſignum ad mortem; quia ſignificat peſtilentialem fumũ ſicut eſt inflatio mortuorum cum naturalis cal. eſt ab eis ablatus. Quod ſi in corpore quædã puſtulæ appareant liuidæ aut nigræ, ſit peſſimum ſignum, maxime ſi principalibus membris ſint uicinæ. Quod ſi his accidentibus careant & patiantur fluxum ſanguinis de naribus & uirtus ſit bona febriſq; mitigata, & morbus ſit in declinatione, cephalica incidatur. quoniã ille morbus ſanguineus eſt & minutionem ſuſtinet, quibus non ſufficientibus curentur ex medicina quam diximus in cura fluxus ſanguinis qui eſt in cauſon. Si patiantur cordis tremorem imponimus ſtomacho ſand. farinam hordei maluam camph. cinerem fornacis fabrorum temperatum cum ſuccis portul. ſemperuiuę citruli arnogloſſa & aceto. In eorum manſione ſternantur frondes uitium mirthę ſalicis baſilicon, & uaſa aqua plena in circuitu manſionis mittantur. Cathaplaſmetur uenter ex oleo ro. cucurb. cucu. & ſimilibus. Clyſterizentur ex ſuccis cucu. cuſcutę vuæ agreſtis ſucco arnogloſſę cũ oleo ro. Quod ſi hæc feſit propter apoſte. aut eriſipilas accipiant ſuccũ ſolatri coctum & diſtemperatum cum caſiafiſt. manna uiol. zaccara. ponantur ſuper apoſtema ſand. roſæ maluæ memitha ſolatrum coriandrũ. Si calor eſt fortis aliquid croci miſceamus. Qđ ſi apoſtema ſit de actione naturæ & ſecundum criſim ponimus diſſolutiua ſicut memithã maluam, camo. crocum ſolatrum & ſimilia. Si autem hæc feb. ſit propter uariolas & deſudationem & poteſt ſciri per ſigna quæ diximus in initio morbi oculi rigentur, lauentur ergo cum iure oliuę & ſucco granatorum acetoſorum. Deinde lauentur aqua roſ. ſumac & antimonio cũ campho. temperatis cum ſucco coriandri ut mũdificetur eorum putredo. Apozima ad expellendas uariolas. Rec. laccæ. drag. 5. lentis mundatę drag. 6. dragraganti drag. 3. coquantur in tribus lib. aquæ ad tertiã & dabis potui guttatim. In fe. non forti iungantur huic apozimati. Rec. ſucci maratri. drag. 2. detur quoq; apozi. mara. apij ciminí rodozaccaræ & croci & gargarizentur. & etiam accipiant ptiſanum criſolocannam cucurbitam portulacam bliter. humefiat uenter ſi ſit neceſſe in prima hebdomada cum manna caſiafiſt. rodozaccara & ſimilibus. Solutio uentris huic paſſioni ſolet euenire ſponte, quia materia cum ſui acumine pungit inteſtina, vnde ſolutio ſit quibus artificiali ſolutione cauendum eſt & ab acutis & ſalſis, accipiant granata uuas pira coctana & ſimilia. Si hyems frigidum ue tempus fuerit habeant focum cum lignis uitium & tamariſcis. uariol. autem deſiccatis ſi neceſſe eſt balneentur cum farina hordei rizi milio & ſimilibus. Si habent ſolutionem uentris accipiant trociſcum ſpodij qui. Rec. gummi boli ana. drag. 3. amidi. drag. 2. & ſem. berbę. ſpodij ro. ana. drag. 3. ſem. herbæ acetoſæ. drag. 4. mirtæ. drag. 2. croci. drag. 1. tempera cum ſucco citoniæ, & da potui mixtos cum ſucco coctanorum. Quod ſi uariolę ſint plumbeæ & ſuperficietenus latæ aut nigræ mortales ſunt. ſi autem in fine ſynochi uis reliquias purgare & extinguere da trociſcos ſynochi reliquias extinguentes. Rec. ſpodij. drag. 3. ſem. portul. cucu. ana. drag. 4. ſe. cucurb. citru-

lſ ana.drag.3.gum.draga.amidi.ana.drag.2.berberis.drag.3.liquiri.drag.5.tempera cum aqua ro.potetur cum ſucco granatorum & ſimilium.

De cauſa putridæ febris. *Cap. XXIX.*

QVia cauſa feb.putridę cal.eſt extra naturam operans in fęce chimorum, quæ fit de tertia digeſtione in omnibus membris corporis exiſtente, quæ fæx ineſt, quia omnia quæ accipimus ſiue ſit potus ſiue cibus non ſunt omnino laudabilia, unde cibi uenientes ad ſtomachum facti quaſi ptiſanum, hæpar trahit colamentum eius ad ſe quod digeſtum eſt, & in ſanguinem conuerſum mandatur membris ut ex eo nutriãtur quod ſuæ complexioni conuenit. fæx autem quia non conuenit per poros cum ſudore & fumo expellitur. Quod ſi membra fuerint defecta ad expellendũ fęcem propter mutationem ſuarum complexionum uel compoſitionum, aut propter oppilationem pororum aut propter grauitatem materię, ſi fuerit in quantitate multa, aut groſſa, aut uiſcoſa, fæx permanet in concauitate membrorum & raritate eorum, ſicut pulmonis & ſplenis, & concauitate ſtomachi uenarum & ſimilium, quę ſi moueantur in quibuſdam temporibus, uel mala cibaria qualitatem eius augmẽtãtia, aut propter aeris mutationem & ſimilium, odio tenetur à natura propter ſuam corruptionem nec regit eam. quę ſine regimento permanens calefit interiori calore & ſua fumoſitate proinde bullit & putrefit, ſicut humores cadauerũ bullientes corrumpuntur & putrefiunt cum naturalem perdiderint calorem & regimentum naturæ, quę putrefacta generat feb. ſecundum uiam conculcationis: vnde nomen accipit à ſuo elemento. Si.n. materia fuerit cholerica tertianam ueram generat duodecim horas tenens. & .36. quieſcens. Si ſit phlegmatica amphimerinam faciat .18. ſe mouens horis, & ſex quieſcens. Quod ſi melancholica quartanam generat quæ .24. horis mouetur. & .48. quieſcit. Cauſa diuerſitatis harum grauitas & leuitas eſt materiæ ad putredinem conuenientis. Nam omnis putredo non fit niſi cum calore & humiditate. quæcunq; ergo materia huius fuerit complexionis, aut ei vicina ſit facilior eſt ad putredinem, contraria uero econtrario. Vnde quartana quia materia frigida eſt & ſicca, & cauſa putredinis eſt ca. & hu. repugnat putredini cum utraq; qualitate ſui. dimiſsio ergo eius eſt .48. horis & motio .24. neceſſe eſt enim ut calor extraneus .24. horas habeat in mutanda alia qualitate. Quod ſi quidam ſophiſtę nos reprehẽdant dicentes, Quare iſte terminus ideo non maior uel minor eſt .24. horis & non plus neq; minus: quia omne quod conſtruitur quod eſt ſub lunari circulo eſt ex .4. elementis adinuicem oppoſitis, deſtruere.n.eſt conuerſio unius in aliud. verbi gratia. elemẽta mutantur in cibum, cibus in humores, humores in membra. Item cum deſtruitur corpus, humores reuertuntur ad aquã, ſpiritus ad aerem, calor ad ignem, oſſa ad terram. Actio quoq; elementorum fit propter motum lunę ſolis omniumq; ſtellarum motum habentium. Sol quoq; eſt cauſa cæterorum & dominator & curſus eius ab ortu ſuo exiens ad eundem rediens nõ manet niſi .24. horis. vnde ſi materia in aliqua parte putredini obediat, fit tempus acceſsionis citius. Ideoq; tertiana, quia calidæ ſiccęq; materiæ eſt, & cũ una qualitate .i. calore conueniit & cum alia non, neceſſario calor extraneus moratur .36. horis in mutanda illius ſiccitate in putredinem. Vnde reprehendimur quare calor extraneus in quartana moretur .24. horis ad unam qualitatem .i. ſiccitatem, & in tertiana ad eandem qualitatem moretur .36. Reſpondemus ſiccitas corporis duobus modis eſt, aut cum calore vel frigiditate. calor autem deſiccat corpus, quia illud rarificat & humores deſiccat. frigiditas uero materiam coadunat & congelat. vnde humor in ea clauditur ad quem calore extraneo accedente conſtipato aperitur materia & humor eius defluit putredini obediens. In ea autem quæ propter calorem eſt deſiccata, quia humores non ſunt in eo clauſi nec coagulati neceſſario calor extraneus in eo tardatur in ea liquefacienda & diuidenda. Similiter ſi oppoſuerint de amphimerino, cur amphimerinus ſit facilior ad putredinem quàm tertiana, cum etiã repugnet putredini cum una qualitate .i. frigiditate. Reſpondemus phlegma eſt ſanguis ſemicoctus & in albedinem & frigiditatem mutatũ. videmus enim naturam mutare materialem ſanguinẽ in lac in mamillis & in teſticulis ſperma. Ideoq; natura mandauit phlegma cum ſanguine per totum corpus, neq; clauſit illud in aliquo membro, nec loco ſicut utranque cho. quia aliquando corpus ex eo nutritur cum paupertatem ſanguinis habuerit. Igitur phlegma eſt continuatim obediens putredini ſicut ſanguis, & nõ differt niſi propter paruitatem ſuæ frigiditatis in qua calor extraneus aliquãto tempore moratur in mutando illius qualitatem in putredinem. Præterea dicimus hanc fe. tertianã de cholerico chimo & putrido naſci propter id qđ diximus: quia cho. ru. cum dominatur corpori, aut putreſit aut non. quæ nõ putreſit, aut eſt in uno mẽbro, aut in toto corpore. ſi ſit ĩ toto corpore, generat ictericiam ſine fe. quæ aũt eſt in quibuſdam mẽbris facit tertianã putrefactam. Aut eſt ĩ toto corpore, aut in uno mẽbro. ſi ſit in uno mẽbro generat apoſtema quod dicitur criſipila. ſi ſit ĩ toto corpore, eſt ut intra uaſa, aut extra. ſi ſit intra uaſa, aut generat tertianam ſine rigore, aut cauſon. Si ſit extra uaſa faciet tertianam interpolatam. ea enim materia quæ eſt intra uaſa non faciet

ciet rigorem eo ꝙ est clausa in uasis, non potés transire per loca sensibilia & pungere ea. Rigor enim non est aliud quàm materia pungens mē bra sensibilia. Sed hæc fe. licet intra uasa fit cum interpolatione, in die tamen remissionis nō quiescit sicut ea quæ fit extra uasa, quia eius materia est mixta cum sanguine & cum eo mouetur. sed tamen in die tranquilla quiescit & mitigatur aliquantulum. vnde à die exacerbationis destruit. Quæ itaq; feb. à causone differt. quia materia tertianę continuę intra uasa existens continua est in omnibus uenis corporis. sed materia causon plurimum consistit in uenis cordi uicinantibus sicut sunt uenę oris stomachi hæpatis & pulmonis, proinde est acutior & molestior. materia autem tertianę feruentior est alijs in locis corporis quàm in illis, sed tamen hæ utręque febres concordant adinuicem, quia materia utriusq; est cho. utraq; etiam est continua, causon tamen aliquando fit de salso phlegmate sicut Hippoc. in epidimia. feb. inquit quędam est amara & quædam salsa. Tertiana uero quæ habet interpolationem intelligitur cum tribus significationibus, quas Gal. ostendit in re naturali non naturali & contra naturam. Naturalis uero ut est ętas complexio. non naturalis quemadmodum tempus aer regio. res extra naturam uelut occasiones quæ creant morbi naturam quę sunt infirmi accidentia & medici significationes sicut rigor frigiditas & tarditas accessionis & alia similia. Per rem naturalem sic cognoscitur, quia plurimum patitur hanc febr. cuius complexio calida est & sicca, ætas iuuentus a 25. annis usq; ad 35. maxime si fuerit macilentus & crispos pilos habuerit corpus rarum. Per non naturalem rem cognoscitur, quia plurimum oritur in æstate cū aer fuerit mutatus in calorem & siccitatem. Similiter & regio exercitium infirmi, & si in sua sanitate fuerat laboriosus & ipse studiosus ac solicitus, quoniam natura temporum anni est quasi natura complexionis infirmi, & si complexio humana aliquid significat, necesse est id natura temporum ostendat. & natura aeris quasi natura patientis. natura regionis est quasi natura ętatis, vnde quodcunq; hoc significant necessario idem illa nunciant. Similiter labor & solicitudo sunt quasi macilentia & extenuatio: macilentia enim calorem & siccitatem significat, & solicitudo atq; labor faciunt calorem. De re extra naturam sic intelligitur, sunt enim quędam in quibusdam quibus hęc feb. cognoscitur, quia hęc feb. de materia cholerica cali. & sic. est & uicina sensualibus membris, necesse est eam pręcedat rigor molestissimus pungitiuus quasi acus aut spinę. Acumen enim choleræ rubeæ transiēs per sensibilia membra quæ non fuerant assueta pungit ea & generat tremorem qui rigor dicitur, hoc testificatur, quia si aqua calida in cholerica corpora inciderit priusquam eis fuerat assueta tremorem patiuntur & repugnant aquæ, sed eam assuefacientia utraque una res efficitur propter societatem quam habent in calore, quia si materia cholerica tanti fuerit acuminis ꝙ mēbra sensibilia per eam superētur, natura fugit ad interiora corporis propter illam rem nociuam, unde exteriora infrigidantur quousq; materia calefiat & ferueat eiusq; calor per totum corpus diuidatur. Cum ita sit necesse est patiantur infirmi incensionem & nimium calorem sitim uigiliam dolorem capitis siue grauitatem & sentiāt punctionē in hæpat & acutie fumi de cute egrediuntur appetitū perdant, & aliquando eorum extremitates refrigerantur propter nimietatem angustiæ & delectantur pānos quibus sunt cooperti expellere aut eis in aqua infusis se induere, maxime si fuerit in quarta accessione; tūc enim est ultimitas & stat morbi. cunq; uenerit in fine quartæ accessionis dissoluitur materia cum sudore si fuerit subtilis & leuis, aut cum egestione si fuerit grossa & grauis. Solet etiam huic febri vomitus euenire cholericus & tincta egestio maxime in tertia aut quarta accessione, proinde cauere oportet ne in his temporibus detur pharmacia, quia natura per se purgat materiā in his temporibus. Quod si hæc feb. sine aliquorum humorum commixtione fuerit, hæc signa apparent pura & simpla. Si autem feb. commixta & eius signa sunt composita secundum commixtionem materiæ, sed si principio dici huius fe. signa apparent perfectam digestionem ostendentia, finitur in tertia accessione, quæ si non fuerint perfecta complentur in quarta. Rursus si digestio fuerit debilis in septima finitur accessione. ꝙ si nullum signum coctionis demostrantium apparuerit fit feb. diuturna & monstratur esse nō ueram, quæ si fuerit uera eius accessio ut multū. 12. horas tenet & dimissio. 36. & finitur in. 7. peryodis qui sunt. 14. dies. ꝙ si acessio. 12. horas tran fierit & 7. peryodos intelligitur non esse ueram. vrina patientium hanc feb. est rubicunda ignea subtilis. causa ruboris calor est choleræ, causæ subtilitatis eius siccitas est choleræ. Pulsus in initio accessionis priusquam calor fuerit per corpus dispertitus paruus & subtilis propter naturam ad corporis interiora se coadunantem, sed calore in toto corpore diuiso & accessione ad ultimitatem appropinquante fit pulsus magnus & uelox, sed tamen uirtus eius fortior est in dilatatione quàm in constrictione propter multitudinem fumi ad interiora corporis accumulatam in qua natura laborat vt extrinsecus eam expellat uelociter. Sufficit quantum diximus de signis tertianæ feb. oportet nos plane dicere qualiter & quomodo chol. ru. recipit putredinem cū eius natura sit calida & sicca. Diximus quia putredo nō est nisi caliditas & humiditas sint coniunctę.

iunctę. Item dicimus q̀ siccitas sit tribus modis, aut .n. sicca est in natura, aut in substãtia aut in vtroq;, quia quędã sũt naturaliter sicca & substãtia eorũ est liquida sicut mel vinũ chol.ru. aqua salsa & similia. Sũt quædam ẽt in natura humida & in substantia sicca & dura sicut piper longum zinziber & similia. Sunt & alia in substantia & natura sicca & dura sicut lapis ferrum & similia. Quod ergo in substantia est siccũ, in natura humidum recipit putredinẽ, quia calor extraneus humiditatem in eo inueniens dilatat eam faciẽs eã fluere. Item diximus q̀ oĩs bullitio & perturbatio quæ sunt extra actionẽ naturę faciunt putredinem. Quod ẽt in natura est siccum & in substantia liquidũ, suscipit putredinẽ quia calor extraneus inueniens liquorẽ in eius substantia, facit eum fluere. Quod aũt in substãtia & naturaliter siccum est nunquam recipit putredinem, nam ex utraq; parte siccum est, proinde calor extraneus in ea nullam recipiens humiditatem fit cã eam sicciorẽ & duriorẽ facere. Palã ergo intelligimus quia quod in suo corpore erit humidum suscipit putredinẽ, licet naturaliter sit siccũ; vnde cholera rubea licet in substantia sit liquida in natura tñ est sicca, recipit ergo putredinẽ, similiter & cholera. Palã igitur est quia chol. rub. & nig. non recipiunt putredinẽ propter earũ cõplexionẽ & naturã, sed propter substantialem humiditatẽ illarũ atq; liquorẽ. Et quia cõpleuimus cãm putredinis cho. ru. absolutè oportet nos diffinire spẽm chole. ru. quæ recipit putredinẽ, & eam quæ nõ. Vnde dicimus chole. rub. modis diuersis esse, aut est naturalis aut nõ naturalis. Naturalis est rufa habitans in fęlle & virtus eius ĩ hæpate. Nõ naturalis in stomacho, est tñ diuersa, quia quędã vitellina est, alia crocea, alia prasina, & alia æruginosa. Vitellina & crocea minoris sunt caloris & siccitatis quàm rufa quæ est natural. prasina & æruginosa maiorẽ habent calorẽ & siccitatẽ quã naturalis. cã quia naturalis chol. ad stomachum ueniens miscetur cum humoribus in stomacho existentibus, qui si fuerint laudabiles & tẽperati sicut humores qui oriuntur de pane bene fermẽtato annuali agno hædulo lac adhuc sugente conuertitur in cholerã croceam naturali vicinantem. Quod si humores quibus cholera est commixta ad frigiditatẽ & humiditatem pertinentes sint sicut eis qui nascuntur de piscibus & fructibus mutatur chol. ĩ uitellinam. Ideoq; uitellina minus est cali. & sicca quã crocea, & crocea minus quã rufa. Quod si inuenerit humores in stomacho calidos & acutos sicut qui generantur de pipere sinapi porris allijs & similibus augmentatur calor chol. sitq; prasij coloris. Si autem illa chol. in suo permanserit acumine & calefaciat eam calor extraneus sicut calor temporis aut aliarũ rerum incẽditur fitq; ęruginosa. Crocea iterum aliquando nascitur in hæpate cum sanguis humidior fit quàm decet, proinde natural. chol. in iuuenibus est rufa senibus aũt & pueris est crocea, senioribus est uitellina. Prassina autem impossibile est in hępate generetur, neq; transit a stomacho neq; generat fe. quia tanto tempore in corpore & permanet ut putrefiat & feb. generet, natura .n. semper se adiuuat ut eã à corpore expellat propter eius malignitatem: Quod si natura defecerit eam expellere nequiens incenditur corpus & homo moritur. Igitur si talia de prassina accidunt tanto maiora & certiora de æruginosa eueniunt, necesse est ergo ut rufa crocea & uitellina recipiãt putredinẽ & fe. generẽt. Sed si materia fe. fuerit uera cho. rufa generatur causon. si fuerit crocea fit tertiana, si est uitellina nascitur hæmitriteus.

De febre tertiana & eius cura. Cap. XXX.

Febris tertiana molestior est ceteris putridis febr. propter acumẽ eius materię, & quia causon uicina quæ cum fuerit uera fit eius crisis in septẽ peryodis sicut Hippo. dixit, si non sit una trãsiet hunc terminum & secundum materiã cum qua miscet fit longitudo suæ determinationis, quæ aliquando incipit in autũno & dimittit in uere. solent etiam patientibus euenire in nocte antequam accessio euenerit angustia & vigilia, veniente autem accessione accidit parua frigitudo sitis & calor. prima quidem accessio. 4. horis permanet aut. 6. aut. 7. deinde dissoluitur cum aliquanto sudoris. Causa sudoris in prima accessione subtilitas est materię. Paruitas eius ẽ duobus modis. Vno quia materia non bene digesta est. alio quia calor fe. desiccat & cõuertit eum in fumum, unde sudor paucus apparet. Secundę autem accessionis accidentia sunt quasi primę sed tñ longiora, quia permanet. 10. horis, ueniente uero tertia exacerbatione molestatur, natura est .n. nunciatiua. Ideoque significationes apparent mõstrantes uia fęces perturbari & bulli incipiunt .i. dolor capitis nimia incensio angustia sitis uomitus cholericus. Veniente quidem quarta accessione induratur & augmentatur fe. quia status morbi est vicinus. Idcirco dolor capitis augmentatur & fiunt sitis uomitus angustia defectio siccitas labiorum rubor oculorum & aliquãdo cutis faciei fit liuida aut nigra, & aliquãdo natura cholericam prouocat egestionem secundum crisim quia dies cretica est & moratur accessio. 12. horis. & aliqñ. 14. si materia fuerit grossa, deinde cum nimietate sudoris dissoluitur maxime si egestio fuerit ex contrario, quia hæc materia solet dissolui in accessione. Quod si materia subtilis fuerit atq; leuis expellit per poros cũ sudore, si est granis cũ egestione, mediocris existens cum uomitu eijcitur, his itaque accidentibus transactis infirmus quiescit & confortatur. Quinta autem accessione accedente patiens est minoris molestationis quàm

fuerit in quarta, licet.n.molestatio tertię accessionis malignitati vicinatur. Sexta autem accessio debilior est & modicum suorum accidentiũ. apparet. Septima autem accessio ut multum.12. horis permanet, deinde ab infirmo cedit oĩs molestatio & angustia & ipse ualde abægritudine egredit̃. Et aliqñ hæc fe. ĩ tertia accessione finit̃, & nõnunq̃ in.4. sed plurimum in.7. quod intelligitur ex significatione in vrina alijsq; locis sicut diximus apparentibus. ꝙ si in prima die apparuerint erit breuis, si aut postea tardabit̃, sed tñ si uera fuerit non transit.7.peryodos sicut Hippo. determinauit. Vnde oportet medicum in hac fe. se cauere ab initio ut nõ det infirmo rem eum calefacientem ne materia calefacta cum suo acumine caput saliat & frenesim generet, fiatque timor & molestatio peiores quàm materia qua generatur. Rubeæ enim choleræ acumen & uelocitas non sustinet medici ignorantiam & infirmi stultitiam. Vtilius autem huius curamentum taliter est ut in primis perquiratur virtus vtrum sit fortis uel non. quæ si fortis fuerit & materia morbi furiosa catarthicum dari conuenit chole. rub. purgans eiusque acumen extinguens sicut de oxifenicia. drag.2. pruna.20. mirabol. citri. vnc.1. casiæfi. drag.5. manna & his similibus. Si autem egestio eorum stiptica fuerit & est necessitas eã liquidam faciendi aliquantulum dyagrid. oportet misceri, sed nõ in dij accessionis catarthicum det̃, sed aut die prima aut tertia aut quarta die. Cauendum etiã est quãtũ plus põt fieri nẽ impediat̃ natura in die accessiõis volens morbo repugnare & materiã eius expellere cũ catarthico aut cibo. Sufficit autem in accessione psilium cum succo mal. grana. aut syrup. aliquis sit ei cõueniens, sed hæc danda sunt cum nimius aut fortis sit calor & sitis. Si autem taliter nõ extiterint sufficit solus syrupus, quia psiliũ aliqñ congelat & ĩdurat materiam. Si autem accessio inceperit post prandium sufficit infirmo solus sirupus ei datus mane, fe. quidem trãsacta ei ptisanum det̃, vespere panis lotus cum zaccara. Qđ si accessio ad medium diem incæperit matutino ptisanum accipiat neq; sumat aliud nisi fe. cessauerit. Prętereunte quidem fe. panem cũ zaccara accipiat. Si autem feb. in vespere aut prima noctis hora inceperit mane sumat ptisanum, & cũ fe. cessauerit panem lotũ. Sed cauere oportet ne in hora accessiõis aliqđ ei tribuat̃ nec tribus horis ante quàm accessio uenerit, quia si aliquid ĩ hora accessionis acceperit stomachus illud euomit, qa tunc tẽporibus stomachus mouet̃ ad expellendũ putredinis materiã q̃ in eo cõtinet̃. Vñ si tempore accessionis uicinante aliquid datum fuerit fit caloris fe. augmentum & materiam ingrossat & põderosam eam facit. est.n. febris quasi oleum ardenti lampadi. Quod si in initio huius fe. non audebis dare catarthicum propter uirtutis defectionẽ aut propter paruitatem ætatis & aerem da ĩ die quietis mannam casiãfi. viol. zucca. oxifęni. pruna rodozacca. in die autẽ accessiõis succum mal. gra. cum psilio. ꝙ si hæc nõ suffecerint suppositoriũ necesse est fiat de licio nitro dyagridio zucca. & his similibus. his uero nõ sufficiẽtibus clystere fiat de hordeo mũdato uiol. malua bleta sebesten furfure obsomog. zucca. ole. uiol. nitro sale cõi dyagridio. Qđ si quinque dies transierit patiens & morbus ad ultimitatẽ uenerit prohibe cibũ & da infirmo solũ ptisanum mane, uespere panem lotum cum zucca. Eodem modo dięta in. 5. 6. die utatur sicut in die accessionis fecerit, ut ueniente.7. corpus sit inanitum & natura libera possit morbo resistere nullum habens impedimentum, & in.6. solum accipiat ptisanum mane si acessio ad 6. est uentura. Quod si aliqua fuerit suspitio ne cibus in stomacho augmentetur propter sui inanitionem extingue cathamodicum cum succo mal. grana. & melonibus palestinis. feb. autem mitigata & angustia & incensione ab infirmo cedentibus si punctionem in ore stomachi sentiat accipiat panem lotum cum aqua aut colatum aut solum aut cum modico zucca. Si gulæ siccitatem aut incensionem habuerit in palato gargarizet succũm cucu. & psiliũ potet & apozima prunorum & oxifęni. si dolorẽ capitis patitur humecta nares cum oleo viol. caput infundatur de muliebri lacte uel asinino uel caprino, emplastrum de psilio suppone capiti, psiliũ lotum & parũ aquæ ro. misce & diu agita donec incipiat inspissari & superpone fronti & temporibus uel sandalos albos, fricentur in testa intincta aquæ ro. & ex eo quod inde elicietur. fiãt trocisci.3. admixto modico camphoræ & siccati cõficiantur cum aquæ ro. & sterne, & cũ fæces successerint aqua supernatante intingatur pannus & superponat̃ temporibus & frõti. & superponatur temporibus oleum ro. aut uiol. cum aceto mixtum infundatur Si aũt siccitas augmentata capiti dominetur, & ĩfirmus alienationẽ patiat̃, sternutationẽ fac cũ oleis & lacte q̃ dicturi sumus, lauet̃ etiã caput ex eis, pedes ẽt & crura mittant̃ in aqua in qua cocta fuerint uiol. papaueris cortex lactuca & aliquantulũ camomillæ, ex hac aqua si fuerit necessitas lauetur caput. Quod si in die septima solutio aut uomitus uenerit sitq; ex actione naturæ nullum artificiale ingeniũ oportet coaptari quousq; solutio permanserit si fuerit unde oportet & secundũ ꝙ oportet, & quantũ natura sustinuerit. oportet nos mitigare incẽsionẽ stomachi cũ syrupo mal. grana. aut uiol. & spodio, sed si augmentet̃ fe. sitis & defectio in ultimitate status & mutetur pulsus in calidũ & ueloce & inordinatũ. urina uero fiat rubicũda & incẽsa & infirmus sit pusillanimus aut timidus quousque uideris cãm uenire quam tũ oportet & secundũ ꝙ opor

tet. Quod si uentris solutio augmentabitur sitq; necessitas vt cōfortet natura cū cibo, dabis ptisanā factū de hordeo assato & panē assatū lotū farinā mal. grana. cū aqua ro. & si post hoc solutio nō cessauerit da trociscū de spodio cum syrupo de succo agrestis vuę aut de aceto pōi citri. Nutriri cōuenit de milio risi cū sumach & amigd. vstis & similibus. Bibat mane ieiunus aquā ro. de pane deciso. Quod si cholera ī egestione fuerit augmētata, & dubium est ne discorient intestina, & patiēs disinteriā patiatur, cōfortētur intestina cū. dr. 2. & se. herbæ acetosę, & cū clysteri de succo arnoglossæ virgæ pastoris ramis portu. oleo ro. terra sigillata testis ouorum assatorū & similibus in causon dictis. accipiāt pul. gummi boli. terræ sigillatę an. dr. 4. amidi spo. an. dr. 3. se. maluæ assati. se. mirtæ an. dr. 3. fac puluerē, & dabis. dr. 4. cum oleo ro. tēperatas, & cū syrupo mirtino & aqua frigi. & cataplasmet stomachus de flore vitium salicis mali coctani pirorum, horū oīm flores an. dr. 4. galli. dr. 2. ro. sand. rub. panis aphricani an. dra. 4. oīa in puluerē redacta cum aqua ro. & succo mirtę distēperent. si calorē nimium habuerit modicum cāphorę admisceatur, mitte in aquā quā potui dabis spodium bolum gum. ar. oīa assata cum sumach zucca. & aqua frigida mixta. sumat citonia zaccarā simplicem & diamilon. Quod si disinteriam patitur, aut sincopiam aut ictericiā cura cum medicina harum passionum quam diximus in causon, ibi enim plane diximus quantum oportuit. vnde non est opus illud repetamus hic.

De amphimerino. Cap. XXXI.

AMphimerinus de phlegmatico chimo nascitur, phlegma. n. si corporis cōplexioni dominatur, aut putrefit, aut minime. non putrefactum, aut in toto est corpore aut in parte. si fuerit in toto corpore generat hyposarcam aut frigid. continuā sine fe. Cā huius diuersitatis est fortitudo, & defectio membrorum. quia mēbra cum fortia sint expellunt paulatim illud phlegma neq; dimittunt illud coadunari ut hyposarca generetur. q si fuerit de frigida coadunat in corpore, vnde hyposarca nascitur. Si āt fuerit in uno loco facit humidum apostema quod zimia nuncupat, si uero fuerit putrefactum, aut est in toto corpore, aut in uno mēbro. Si est in uno membro generat vulnera aut pustulas de qbus humores fluūt saniosi & aquosi. Si fuerit in toto corpore, aut ē intra vasa aut extra. Si est intrinsecus generat cōtinuum amphimerinum sine rigore pp cām quā superius diximus de alijs humoribus cum fuerint intra vasa. Si est extrinsecus facit amphimerinū cū interpolatione quā tribus modis cognoscimus sicut in tertiana diximus. ī naturali nō naturali & extra naturā. Res naturalis est ętas, cōplexio. Nō naturalis est tēpus regio aer & artificiū infirmi. Res extra naturā sunt accidētia q̄ ex hac feb. generantur, quæ sunt infirmi accidentia medici vero significationes. De re naturali quia hæc febris plurimum accidit frigiditas & humidas habentibus naturas ętatem decrepitam aut pueritiam pp phlegma senioribus dominans & defectionem caloris eorum, ut cibaria non digerant secundum q oportet, neq; superfluitas tertiæ digestionis ab eis expellatur. Eodem modo intelligimus de omni corpore cuius complexioni frigiditas & humiditas dominat. pueri vero accidentaliter sunt phlegmatici propter eorum gulositatē, quia accipiunt cibum vltra q̄ possit calor naturalis pati & cum ēt sumunt inordinate, vnde humidi chimi ī eorum corporibus augmētant accidētaliter, quia calor naturalis in pueritia fortior est q̄ in ceteris ętatibus naturaliter & in iuuenibus abundantior est qualitate, sicut Gal. calor inquit naturalis in pueritia plus est in substātiā quā in qualitate, quia in pueris est sicut sanguis tēperatus, in iuuenibus sicut cholera rubea in acumine permanens. Palā ergo est in puęris phlegma dominari propter gulositatē & cibi inordinationē. Sed intelligendū est in oībus gulosis cibum potumq; multum sumentibus inordinate & maxime ebrietatē assuescentibus, & maxime si cibo nōdum digesto hæc fecerint. Palam ergo est quòd hæc febr. naturaliter accidit senioribus & eis qui similes habent cōplexiones sicut glaucis aut rubeis albis crassis humidis nō pilosis, & angustos poros habentibus. Nascitur etiam in pueris & eius qui similes sunt eius id est gulosis multum comedentibus ebriosis sapæ, & multum frigidam aquam bibentibus. De re non naturali ita intelligitur, quia plurimum hæc fe. nascit in hyeme, aut cum aer mutat in frigiditatem & humiditatem. Similiter cū natura regionis fuerit mutata maxime si patiens in sua sanitate fuerat assuetus requie delectatione & neque vlla exercitatione solicitudine, & labore fuerit vsus. Res autem extra naturam sic cognoscitur, quoniam hęc fe. cū sit de putredine phelgmatis necesse est in vnaquaq; accessiōe precedat priusquā materia putrefiat ac calefaciat nimius frigor quasi glacies refrigerans totū corpus vsq; ad extremitates & pmanet quasi una hora. Cunque phlegma fuerit putrefactū & inceperit calefieri transit frigiditas, calorq; leuis est & grauis, sed tamē est diuturnus ac formidolosus. Leuitas & diturnitas fe. quia materia est phlegmatica & phlegma est durum ut digeratur. Tremor eius ē pp naturā laborātē ex cōtinuitate & propinquitate suę interpolationis, quia tēpus suę accessionis ē. 18. horis & requiei. 6. vn priusquā sētiat infirmus vnius dimissionē incipit altera neq; pfecte mūdificat de corpore sicut tertiana, materia cū tertianę pter calorē & suā siccitatē cito cū

extraneo calore īcēdit & cōuertit quasi ī cinerē, vnde patiens quiescit donec altera ueniat accessio, sed quotidiana nō fit similiter quia materia eius propter grossitatē & viscositatē suā tarde dissoluitur & annectitur corpori, eiusque calor seruatur, proinde patiēs non quiescit neq; sentit qn̄ interpolatur. Ideoq; naturam fatigat unde est molesta ac timorosa. Rursus patiēs nō sudat nisi modicū pp grossitatē & frigiditatē materiei. Venięte autē morbo in ultimitate laboris & signis nunciatiuis apparentibus crisiq; appropinquante dissoluitur materia, & nimium sudare incipit infirmus. Habet etiā hæc feb. proprietates quæ sunt ab ea inseparabiles. i. dolorē stomachi, proinde patiētes euomunt phlegma, & splenis, sed tn̄ maior ē in stomacho, quia phlegma sēp ē in ore stomachi, proinde patiētes euomūt phlegma & facies eorum fit tumida & mutatur in liuidū aut plumbeū colorē, os eorū semp est humidum & insipidū neq; vllā patiuntur sitim, & si in statu sitierint fit modica, quæ sitis nō est propter materiā phlegmaticā, sed accidētaliter ꝑpter calorē phlegma calefaciētē & putrefaciētē sicut sitiūt hi qui pisces & melones comedūt, hæc. n. cibaria si calorē in stomacho accumulatū inuenerint cito ī eius naturā cōuertuntur & sitim generāt, quia naturaliter sunt cōuertibiles. Quod si vltimitas caloris in vnaquaq; feb. ueneriт mutat facies eius ī citrinitatē, vrina fit rubea & pulsus fortis, hæc fiunt propter calorē phlegma putrefacientē cessāte quidem calore cōuertitur facies eius in albū & plūbeū colorē & vrina in albedinem & cruditatē, Cū quia materia eius est cruda, pulsus eius fit latus tardus diuersus debilis. Latitudo fit pp humiditatem & abundantiā materię. defectio & paruitas propter paruitatem naturalis caloris, diuersitas eius, quia natura aliqn̄ materiæ dominatur vnde pulsū facit fortem & aliqn̄ materia naturę præualet qua de causa fit pulsus debilis. veniente aūt morbo ad finem & materia digesta fit urina digesta rubea & turbida & nunciat propinquitatem crisis. Quod si quidā sophistę nos reprehenderint & dixerint si natura feb. est calida & sic. & phlegma est frigi. & hu. quomodo feb. ex eo nascitur. Respondemus non dicimus feb. de phlegmate generari secundum suā propriā naturā existente, sed dicimus ꝙ omnis materia phlegmatica siue cholerica aut melancholica cum putrefit bullit & calefit vnde feb. generatur, quę si non putrefit febrem nullo modo faciet licet naturaliter sit calida, hoc testatur per ictericiam quæ nascitur de cho. rub. mixta cum sanguine per totum corpus & tamen patientes nullam febrem patiuntur quia chol. non est putrefacta. Palā ergo intelligimus quia phlegma non generat feb. naturaliter, sed propter sui bullitionem de putredine procedentem. verbi gratia, aqua cal. inceditur nō propter sui naturam, sed propter calorem quem ab igne recipit. Sufficit quantum disputauimus de causa & significationibus. amphimerini incipiamus curam.

De cura amphimerini. Cap. XXXII.

QVia hæc feb. de phlegmatica nascitur materia & phlegma naturaliter est frigi. & hu. necesse est hæc feb. curetur cum rebus grossorum humorum attenuatiuis, sed tamen quia phlegma diuersis modis est, quia quędā species phlegmatis est grossior & frigidior naturali, & quędā calidior, necesse est cum materia est frigidior, dari plus attenuatiua q̄ cum fuerit calidior. Vnde medicum oportet inuestigare vt certissime cognoscat quomodo debeat curare, & fiat hoc secundum qualitatem, res. n. subtiliātes & attenuantes diuerso mō sunt in qualitate. Phlegma iterum similiter est diuersum in qualitate, quia est phlegma frigi. & hu. cuius species est naturalis quę est de colamento sanguinis aquosi, perinde sāguinis nō perfecte digestus est phleg. est & phlegma frigidius, est & aliud calidius & leuius sicut salsum, qđ ostendit calorem aquositati sanguinis esse dominātem. Similiter & attenuatiua diuersa sunt, quia quædā cum nimio calore & incensione sunt attenuatiua sicut radices origani calamenti zizibe. & similia, & quædā q attenuāt absq; multo calore & frigore quemadmodum maratrum lupinum apium et similia. Sūt & alia attenuatiua acumen cal. extinguentia ex interiori sicut ptisanum oxizaccara & his similia. unde quia attenuātia tali mō sunt, utimūr eis tali mō, si phlegma intelligit esse frigidius & grossius medicetur cum re calefactiua & humectatiua. si fuerit calidius & humidius curet. in initio cum refrigeratiuis & attenuatiuis, feb. āt mitigari incipientem curetur patiens cum re extenuatiua & calefactiua aut aliquanti caloris actiua. Qđ si data fuerint refrigeratiua calore fe. decrescente timemus ne materia induretur & ingrossetur, Phlegma. n. licet calefiat accidentaliter, tn̄ naturaliter retinet frigiditatem & humiditatem. Iterum si calidā medicinā assuefacimus augmentamus materiā plusquā prius fuerat. ꝙ si calorem cum fuerit frigidum susceperit magis præparatur ad recipiendum calorem cum accidentaliter fit calidum, propter hoc necesse est fit medicina mediocris. i. attenuās sine calore aut cum modico calore & hoc fiat ab initio usq; dum digesta fuerit materia. cumq; signum coctionis in urina alijsue locis apparuerit festinari oportet ad expellendū materiā extrinsecus. hoc. n. si neglexerimus timēdū est ne materia ingrosset & induret. quia sic eius æst natura. Signum etiā coctionis si nō pateat quēadmodū sic cruda appereat vrina & alia signa mōstrent motā esse materiā ne credatur

datur vrinæ; posſibile enim eſt cruditas vrinæ fiat ex cibi & potus inordinatione. vnde nõ tuã actionẽ dimittas propter vrinam, ſed purga materiã cũ uętris ſolutione ſecundũ ꝙ oportet. ſi. phlegma fuerit catarticũ dabis de mirubol. citri. chebul. abſint. bedegari cuſcute eupatorio caſiã. & manna, & cũ pill. de hierapig. & his ſimilibus. Quod ſi fuerit acetoſum phlegma purgabitur cũ pill. de ſtomaticon, ſed tunc non omnino materia expellatur ſubito, ſed multis uicibus paulisper, quia ſi materia purgetur in vna vice cũ forti potione timendũ eſt ne repugnet materia potioni cũ ſua groſſitie, & cõuertatur potio ad ſubſtantialẽ corporis humiditatẽ, vnde natura iterũ repugnet ei, & fiat hoc certamẽ cã infirmũ moleſtans ac periclitans. Eodẽ modo oportet faciamus in omni paſsione quę fuerit de graui materia & dura ad diſſoluẽdũ. Poteſt itaq; materia cognoſci ſi fuerit ſalſa uel acetoſa his ſignis, quia ſi fuerit acetoſa infirmus paruam habet ſitim & ſentit grauitatem & in uentre & uẽtrem habet conſtipatum. Cauſa quia phlegma cum frigidum fuerit & groſſum adhæret ſeniæ & prohibet eam ne eijciatur, vnde patiens ſentit grauitatem. Quod ſi materia fuerit ſalſa, fit ſitis nimia egeſtio ſolubilis & patiens ſentit in ſtomacho pũctionem & dolorem, & habet os ſiccum & ſalſum cum nimia ſiti, quia phlegma cũ ſua ſalſedine pungit ſtomachum & inteſtina & cogit ea ut expellant à ſe quicquid fęcis habuerint. Sunt & alia ſigna quia ſi materia fuerit ſalſa frigiditas minor & calor fortior & actio fit breuior propter leuitatẽ & acumen materiæ, & ecõtrario sũt ſigna ſi fuerit acetoſa. Quod ſi uirtus infirmi nequeat pharmaciã tolerare, oportet ingeniari vt extenuetur materia abſq; vllo naturæ labore, verbi gratia, ſi materia fuerit in hępate donẽtur cauſa hæpatis mũdificãtia cũ vrina ſicut trociſci de ro. & trociſci de berberis oximel. cum ſucco vel apozimate herbarũ. ſ. radicis apij maratri ſcariolæ ſcolopẽ. ameos. cõfice cũ ſucco maſticis, ſi materia fuerit acetoſa. ꝙ ſi ſalſa dabis trociſcũ de ſpodio cũ oxizaccara. Sed ſi materia fuerit circa ſtomachũ mũdificet ſtomachũ cũ lupinis mel. ro. ſi fuerit acetoſa. ſi ſalſa cũ rodozaccara. Audiuimus quoſdam antiquos referentes ſe vidiſſe aliquos quotidianam habuiſſe de acetoſo phlegmate, deinde cũ oxiremiã inciderint & vomitũ, qui quãdo ſalſa diæta vſi ſunt ſicut blitis elixatis cũ obſomogaro & porris radicibus ſparagis & ſimiliter potauerũt vinũ forte & vetus, & poſuerunt epythima calidũ ſupra ſtomachũ cũ à cibis fuerit inanitus de oleo nardino & ſic euaſi ſunt; quia materia diſſoluta cũ egeſtione egreſſa eſt. Alij autem comederunt piſces cum ſinapi & forte vinum potauerunt & ſani ſunt effecti. Sufficit quãtum diſputauimus de cura amphimerini abſolute & vniuerſaliter, volumus modo dicere particulariter de vnaquaq; ſpecie eius, vnde dicimus quia in initio oportet inueſtigari qualitates materiei vtrũ fuerit ſalſa, & ſic in initio morbi detur oxizaccara cũ aqua calid. veniente autem acceſsione & frigore incipiẽte ponãt pedes patiẽtis in aqua calida in qua cocta fuerint camomill. & viol. anetum, fricentur plantæ pedũ cum oleo viol. & ſale. Quod ſi ſpõte patitur vomitũ fit bonũ ſignum, ſignificat enim leuitatem materię eiuſq; facilitatẽ. Quod ſi vomitũ nõ habuerit ne cogatur vt egrediatur in initio morbi, quia ſignificat groſſitatẽ & duritiã materię. vnde vomere cũ fecerimus magnũ ſtomacho nocumẽtũ tribuimus, & ipſamet feb. proprię ſit ſtomachi nocitiua, proinde nõ debet cauſa fieri ſtomacho læſionẽ inferes, ſed dari cõuenit rodozaccarã cum calida, aqua enim calid. in hac feb. eſt vtiliſsima, materiã. n. attenuat & diſſoluit & ſitim extinguit, quia cauſa ſitis in hac feb. eſt ebullitio & putrefactio materiæ. vnde cũ fuerit extenuata propter aquã calidam ſitis extinguitur, deinde accipiat ptiſanũ cum oxizaccara. Quod ſi egeſtio fuerit ſtiptica dabis mannæ. dra. 30. oxizaccaræ. vnc. 1. aquæ calidę. vnc. 3. Si autẽ feb. primã tranſierit hæbdomadã & ſignũ coctionis apparuerit in vrina & materia moueri & digeri inceperit, tribue in initio acceſsionis oxizaccaræ. drac. 2. cum apozimate aneti & prouocabis vomitum ſine anguſtia. Quod ſi uenter fuerit conſtipatus humefac eũ cum lupino manna rodozaccara & his ſimilibus. Quod ſi nondũ humefactus fuerit clyſtere ei facies de viol. camomilleon ſpinis ægyptiacis malua ana. vnc. 1. ſe. croci hortenſis drag. 20. furfuris bletæ cẽtaureę maioris ſebeſtem, omnia coquãtur in. 4. lib. aquæ donec ad unam redeant, deinde colaturæ adde olei uiolarum zucca. obſomog. ana. vnc. 1. ſalis cõmunis nitri an. drag. 2. Quod ſi fe. elongabitur vt. 14. tranſeat dies & manifeſtabit ſe patiens ſentire fumum cal. de ſuo corpore exire & patiens ſentiet abominationem aut uẽtris rugitũ, cognoſce quia materia eſt perturbata & cõmota & vult exire per ſudorẽ ſi fumoſitas ſentit; aut cũ vomitu ſi abominationẽ: aut egeſtione ſi rugitũ paſſus fuit. Vñ oportet feſtinare ut expellat materia cũ hoc catartico qđ; Rec. mirabo. cit. chebul. ana. vnc. 1. bedegar. drag. 6. rutæ abſinth. ęupatorij an. dr. 3. vuæ paſſæ enucleatæ. vnc. iuiubas. 20. pruna. 20. oĩa in tribus li. aquæ coquãtur ad medietatẽ, deĩde mãnę rodozac. an. vnc. 1. adde colatis oĩbus potui dabis. Pill. ſimili mõ valẽtes. Rec. chebul. dra. 3. turbith. drag. 2. & ſe. hierępi. dra. 2. trociſcũ de roſis debegar an. dra. 2. abſinth. eupatorij cuſcutæ an. drag. 3. maſticis. dra. ſe. tẽpera cum ſucco apij aut lupini & fac pill. ad modũ ciceris dabis. dra. 3. aut. 4. cũ aqua calid. aũt oximel. cũ calid. quia oximel oppilationẽ hæpatis & renũ aperit, vrinã prouocat

stomachũ de frigidis humoribus mundificat, maxime si cum aqua cal. bibatur, quia aqua calida multũ iuuat. Idcirco cauẽda est in hac feb. aqua frigida semper, neq; dari oportet secundum potum aut secundum medicinam, quia materiam ingrossat & congelat, accipiat ptisanũ quod est coctum cum radicibus apij maratri aneti calamenti cum modico piperis, cũque frigus accesserit ponantur in aqua cali. pedes in qua cocta fuerit camomilla anetum sansuccus abrotanum & similia. ꝙ si frigus fuerit forte quasi glacies epithima dorso fœmori & uentri imponatur cum calido oleo in quo cocta sint piretrum staphisagria nitrum piper & calamentum, dabis oximel cum calida in qua coctum fuerit anetum. Quod si non uenerit uomitus sponte prouocet cum oximelle de radicibus aut de aneto & apozimate raseolorum sale communi quę omnia calida accipiãtur. Si egestio fuerit constipata dabis succũ lupini cum carpobalsamo croci hortẽsis dra. 7. zaccarę. vnc. 1. ꝙ si hæc nondum sufficerint clystere facies cum se. croci malua coloquintida cẽtaurea furfure bleta obsomog. sisameleõ nitro sale. Dabis ptisanum cum radicibus maratri apij & oximelle coctum. Si autem ptisanum in acetositatẽ conuersum fuerit negabis illud, & da mellicratum in quo cocta fuerint spica mastix cum cinamomo. Quod si uomitus in initio morbi uenerit spontaneus nõ costringas eum, sed si adeo augmentatus fuerit ut uirtus patientis pati eum nequeat constringe eum cum syrupo de fructibus aut sirupo mal. gra. facto cum menta. Accipiant hanc confectionem quę. Rec. thuris masticis ligni aloes ana. dra. 1. ciperi. dra. 1. & sem. cardamo. drac. 2. sem. mentæ siccæ. dr. 2. sem. mala gra. 8. drac. omnia coquantur in tribus lib. aquæ usq; ad tertiam, & dabis potui paulatim. Alius. Rec. spicę masticis an. dra. 2. gal. ligni aloes anisi ana. drag. 2. fac pulueren & dabis dra. se. cum odorifero uino. Si patiantur grauitatem capitis ponatur facies super fumum aquæ cal. in qua cocta sint camomilla mellilotum & sansucus. caueant ab omni effusione lactis aut aliquarum rerum, nec capiti sunt imponenda olea, etiam nec capiti nec faciei nec toti corpori imponantur: quia materia febris est multa & uiscosa & oleũ constipat poros, vnde nequit materia dissolui. Diætam accipiát hanc iura uidelicet ciceris, bletæ. nõ multum comedat ne stomacho aggrauato cibus non possit digeri neque multum subtili utatur diæta ne præ longitudine morbi patiens deficiat, sed si febris incipiat ad medium diẽ mane accipiat ptisanum, incipiente vero rigore oximel. cum calida sumat, cumq; feb. cessauerit comedat. Rursus si mane febris accesserit nihil accipiat, quousq; cessabit. Vniuersaliter quoq; dicimus ut inter cibum & accesionẽ sex horarum fiat spacium. ꝙ si uirtus patientis defecerit in accipiẽda pharmacia da causam suauiter attenuatiuam & mundificatiuam. verbi gratia. Si materia fuerit hæpati uicina dabis rem hępar mundificãtem. ꝙ si fuerit in stomacho dabis ea quæ stomachi sunt mundificatiua, sicut absinthium apozima de aloe hierapig. & his similia quemadmodum uideris materiam esse grossam aut subtilẽ. bona autem sunt cataplasmata aut epithimata calefactiua & dissolutiua in stomacho & hæpate, sed tamen post mundificationem cum certissime noueris materiam esse dissolutam & liquefactam. Apparẽte signa coctionis in vrina iuuat eũ thyriaca magna post uomitum. Si fuerit materia mixta cum cholera prohibere ea quæ sunt calida, & dabis inuicem oximel & oxizaccaram, & inuicem mel ros. rodozaccara & materiã cum frigidis misceas. & quia huius febris est proprietas dolor stomachi, oportet stomachum confortari cum cataplasmatibus & epythimatibus quę sunt facta de mastice absinth. spica & amomo & his similibus. Quod si stomachus defecerit ut careat appetitu confortamus eum cum oleo nardino & absinth. Si duritiam splenis habuerit curetur cum medicina spleneticorum. Si patitur in stomacho frigiditatem uel acetositatem, mundificamus stomachum cum his pilulis eum decorruptis humoribus inanientibus. Rec. Keb. dr. 2. hierępig. drag. 2. & se. succi. eupatorij succi absinth. ana. drag. 2. fac puluerem & cum aqua calida tempera & pill. fac. ꝙ si uis eas fortiores facere adde modicum scamoneæ & euforbij. Alius. Rec. hierępig. drag. 2. coloquintidæ interioris. drag. 2. euforbij nitri ana. drag. sem. tẽpera cum succo cauliũ siluestrium & adde dyagridij bdellij gummi an. dr. 1. Alius ualens ad mundificandum stomachum de grossis humoribus & uentositate inflatiua. Rec. Keb. salis gemmę ameos apij semi. zinzibe. piretri ana. drag. 2. piperis longi. drac. 3. turbith. dra. 7. dyagridi. scrup. 2. pend. quantum omnes species, mel quod sufficit da. dra. 3. cum calida. Apozima radicis ualens cõtra hanc feb. si sit dura & diuturna. Rec. radices maratri apij radicis an. vnc. 1. ameos, apij eupatorij ana. dra. 3. bedegar. dra. 6. origani absinth. an. drag. 1. spinę ęgyp. cuscutę ana. drag. 4. squinanti aristologiæ rotun. ana. dra. 5. omnia coquantur in tribus lib. aquę donec ad unã redeãt, deinde colentur. Apozima de eupatorio ualens contra hanc febrem cum est diuturna. Rec. eupatorij & succi eius an. dra. 3. asari ameos apij ana. dr. 4. origani. dra. 2. absinth. dra. 3. se. fumiterræ drag. 4. lactis amigdala. amararum ana. drac. 4. omnia coquantur in tribus lib. aquæ donec ad vnam conuertantur, deinde colatum da potui vnc. 2. Aliud. Rec. origani. dra. 3. ameos. dra. 4. zinzib. piretri an. drac. 2. sem. coriandri. drac. 3. ro. drac. 4. calamenti. drag. 6. liquiritiæ bedegar ana. drac. 4. omnia in tribus libris aquę coquantur

tur usq; ad tertiam partem & colatum dabis potui. Trocisci Gal. ualent. cōtra febres diuturnas cum nimia frigiditate. Rec. laccæ. drag. 10. succi eupatorij. drac. 4. spicæ. drac. 7. asari arist. rot. an. dr. 4. longæ dr. 3. amig. amara. maratri apij anisi mentę. an. dr. 4. croci. dr. 2. hieræpig. dr. 6. tempera omnia cum succo lupi. dabis cum mellicrato & succo maratri apij. Alius similiter valens. Rec. anisi, dr. 5. amig. dra. 2. squinanti. dra. 3. hierępi. dr. 9. succi eupatorij. dra. 3. & se. maratri apij an. dr. 3. spicæ rosarum an. dra. 4. tempera cum succo maratri & dabis ad potādum cum apozimate radicum. Alius. Rec. aloes. dr. 3. coriand. dra. 3. calamenri. dra. 5. vuarum passa. enucleata. dr. 7. coquantur in tribus lib. aquæ ad tertiam & colatum dabis potui. Trociscus alius. Recipe spicæ asari ameos folii absinth. laccæ ana. drag. 2. anisi. dr. 6. succi absinth. succi eupatorij an. dr. 3. aloes lotæ. dra. 5. apij. se. drac. 1. & sem. omnia cum succo apij aut maratri tempeerētur trocisci informentur. dabis eos ad potandum cū apozimate superiori. Quod si nimius in hac febre frigor fuerit, epythima supra dorsum frigore accedente imponatur cum oleo ubi cocta fuerint piretrum staphisagria piper calamētum. Alius similiter. Rec. thuris masculi piperis piretri ęquale pondus. fac puluerem & tempera cū oleo ex quo vngas dorsum.

De hæmitriteo & eius materia. Cap. XXXIII.

HAemitriteus nascitur de materia cholerica extra uasa existente, & phlegmatica intra uasa quę utraq; in quantitate est æqualis. vnde Hipp. in primo libro epidimiæ, hemitriteus inquit non dimittit. quod bene dixit, quia una suarum materiarum est intra uasa. materia enim cum fuerit intra uasa non quiescit patiens, quia non habet interpolationem quamuis fuerit interpolās naturaliter, & quia hæc febris de duabus nascitur materijs contrarijs. i. phleg. & chol. fit in die tertianæ accidentium significatio commixta & molestatio fe. valida, quia molestatio est de duabus feb. contrarijs. In die autem amphimerinę signa apparent simplicia & aperta, & molestatio febris est mollior & leuior quia vnius febris est. Quod si quidam sophistæ nos reprehenderint & dicant; si est hemitriteus feb. de duabus febrī. cōposita. i. amphimerina & tertiana, & amphimerinus palam in eo apparet, eiusq; significationes satis patent, quare accipit nomen à tertiana & non ab amphimerino. Respondemus quia amphimerinus aperte patet sensui & non est necesse sibi nomen imponatur, sed tertiana quia est omnino occulta si nomine careret omni modo & ipsa negaretur. Si iterum dixerint quomodo possumus noscere tertianæ materiam utrum sit extra uasa, & amphimerini materiam intra uasa. Dicimus quia si frigitudo quæ solita erat in amphimerino non apparet & rigor tertianæ apparet intelligitur materia amphimerini esse intra uasa. Preterea cum hæc febris quotidie accidit cognoscimus eam phlegmaticam habere materiam & quia frigore caret & rigorem habet, cognoscimus ei cholericā materiam cōmixtā esse.

De cura hæmitritei. Cap. XXXIIII.

HAemitriteus qui de cholerica & phlegmatica materia est, necesse est curamentum eius sit mediocre inter rem calefactiuam & refrigeratiuam, & quia omnis commixtio aut est in potestate & actu ęqualis uel inæqualis, aut una fortior est altera, oportet utraque huius hæmitritei materia aut sit ęqualis aut inæqualis. Si fuerit æqualis fit uera hemitriteus, cuius curatio sit cū rebus attenuantibus & dissoluentibus nullum frigorem aut calorem facientibus, sicut lupino maratri succo manna mel. zaccara rodozaccara prisano cum oximelle. Quod si cholera fuerit maior fit facilior & leuior, quam curari decet cum rebus mundificatiuis & modicum refrigeratiuis sicut endiuia maratro rodozaccara uiol. & zaccara manna prunis ptisano cum oxizaccara & similibus. Si autem phlegma uidetur dominari fit hæmitriteus molestior qui medicetur cū mundificatiuis & dissolutiuis & aliquātulum calefactiuis quemadmodum mellicrate cum aqua calida syrupo absinth. ptisano in quo cocta fuerint apij radix maratri radix anetum calamentū oximel. accipiat & trociscum de berberis omnia cum succo maratri & oximelle. sumat mel. ros. cum mastice aniso maratro & aqua calida. Si uideris materiam attenuari & moueri ut egrediatur & signum coctionis in urina apparuerit, dabis pharmaciā suauiter solutionem facientem. & bonum est si post cibum uomitus prouocet, & diuretica tribuantur sicut trocisci de absin. & de lacca cum succo maratri endiuiæ & apij. Pill. valentes. Rec. hierępig. calamenti ana. dra. 5. maratri anisi apij an. drac. 2. fac puluerem, tempera cum succo apij, dabis. drac. 2. cum tepida. Aliæ pill. similiter ualentes. Rec. hieræpi. calamenti ana. drac. 5. maratri anisi apij an. dr. 2. succi absinth. succi eupatorij ana. drac. 3. tempera cum succo fumiterrę & fac pill. dabis potui dr. 2. cum aqua calida.

De tetrateo. Cap. XXXV.

TEtrateus nascitur de chimo melancholico. cuius materia aut est putrefacta, aut non putrefacta. Non putrefacta aut est in toto corpore, aut in uno membro coarctata. Si fuerit in toto copore nigram generat ictericiā quę fit ex defectione splenis sanguinis fęces ab hæpate trahere deficientis,

deficientis, quæ si fuerit in uno membrum durum generat apostema quod uocatur sclirosis. Si fuerit putrefacta, aut est in uno membro, aut in toto corpore. Si sit in uno membro generatur cancer membra comedens. Si fuerit in toto corpore, aut est intra vasa aut extra. Si est intrinsecus facit quartanam sine rigore neque interpolatur. Si fuerit extrinsecus est cum interpolatiõe quã intelligimus tribus modis. i. re naturali non naturali & re extra naturam. De re naturali sic cognositur, quia plurimum accidit quibus frigi. & sicca dominatur complexio, cuius ætas est senectus a. 35. ad 40. annos maxime si fuerint calidi, & sicci, venę eorum augustę & occultę. & aliquando fit calidas & siccas habentibus complexiones accidentaliter, quia chol. nig. non inuenitur nisi in frigidas & siccas habẽtibus complexiones naturaliter, & eis quorum cõplexiones fuerint calidę & siccæ accidentaliter, quia grossi chimi si fuerint in corpore calido & sicco clausi, & morantur ibi vruntur ex corporis calore eorumq; humiditates desiccãtur & mutantur in choleram nigram. De re non naturali sic cognoscitur, nascitur enim in temporibus frigidis & siccis & in eis qui sunt frigidi & sicci naturaliter, & dięta similiter frigida & sicca. similiter in regione & aere simili modo existentibus. De re extra naturam sic cognosci conuenit, quia hęc feb. cum incipit magnus patienti euenit frigor laboriosus & ossibus fractura, frigiditas & grossities materiei currens ad sensibilia membra aggrauat nimium membra frangens ac disiungens & longo in eis moratur tempore, non enim cito vritur quæ cum incipit vri non nimium facit calorem, sed disturbat corpus propter materiam naturę laborem facientem & aliquando materiæ natura dominatur & quiescit infirmus, & aliquando morbus naturę præstat, vnde patiẽs molestatur. Calore autem febris ad summitatem accendente mutatur color eorum in plũbeum & nigrum colorem, cunq; febris mitigatur color eorum fit plumbeus aut sulphureus & cutis eorũ fit sicca & dura, causa est siccitas chol. nig. Et sicut tertiana proprie facit dolorem capitis & hæpatis, amphimerinus dolorem stomachi, sic & tetrateum dolor & duritia splenis sequuntur proprie. causa est siccitas & grossities materiei. Hæc autem feb. 24. ho. moratur & quiescit. 48. Cum autem feb. cessauerit & durities materiæ patiens quiescit nihil mali sentiens quia materia quasi ad cinerẽ uertitur. vnde nihil suæ humiditatis in corpore permanet qua calor nutriatur, quia humiditas semper est caloris custoditiua in corpore, est enim suum nutrimentum. hoc testificatur, quia extrinsecus ignem uidemus sicca comburere ligna & ea ad cinerem perducere, sed si uiridia incenderit in eis suum calorem optime uidetur seruare. Pulsus in hac feb. in initio est paruus tardus & occultus, in ultimitate autẽ morbi fit magnus & plenus. Causa paruitatis & tarditatis pulsus est in initio frigiditas materiæ grossitudo eius. Causa magnitudinis & plenitudinis in ultimitate est fortitudo motus materiæ motui repugnantis. Vrina in initio febris est alba subtilis aquosa & cruda, sed febre ad finem veniente fit nigra. Causa albedinis est cruditas & grossities materię. Claritas & subtilitas duobus modis fiunt. Vno propter siccitatem materiæ, alio quia propter suam grossitiem uiæ oppilãtur, vnde prohibetur grossitudo liquoris vrinę ne egrediatur, sicut fęces uini prohibent vt a colamento exeat, proinde exit clarum & subtile. Causa nigredinis vrinæ in fine huius febris fit propter naturam digerentem & subtiliantem materiam & expellentem eam cum urina. vnde perfectam significat crisim, sed tamẽ vrina est diuersa in hac febre, quia materia huius febris est diuersa. Est enim quædam quæ fit de incensione sanguinis, est & alia nascẽs de adustione cholerę, est & quędam quæ generatur de incensione phlegmatis. Causa huius diuersitatis est, quia humores cum fuerint incensi & commixti generant febrem erraticam & commixtam, quæ cum sit diuturna desiccatur & in quartanam conuertitur. verbi gratia, si quidam patitur tertianam in ęstate & suum transierit terminum subtile suæ materiæ dissoluitur nunc cum vomitu nunc cum sudore & modo cum egestione & pars permanet grossa, vnde ueniente autumno & natura temporis ad melancholiam mutata, illam materiam ad suam conuertit naturam &, nascitur quartana. Eodẽ modo sanguis si putrefiat & generet febrem atque splẽ deficiat ad attrahendum fęcem sanguinis ab hæpate, permanet cum sanguine mixtus, & totum corpus perambulans generat febrem si putrefit quæ est indefinita cuius tempus non potest determinari, intrante autumno mutatur in quartanam. simili modo intelligitur de phlegmate, phlegma etiam magis omnibus est conueniens ad mutandum se in choleram nigrã quę est in frigiditate & grossitudine. hæc ergo fuit diuersitas vrinæ & pulsus in hac feb. scilicet propter diuersitatem suæ materiæ.

De febre quartana & eius cura. Cap. XXXVI.

QVartana febris quia fit de materia grossa & dura ut perfecte curetur oportet medium inuestigare & considerare curam eius & præuidere quatuor res, quarum una est, in initio non det rem nimium calefactiuam ne calefaciat materiam & inde duæ febres generentur, vna uidelicet interpolata & diuturna, & alia acuta & continua, quibus uirtus patientis deficiat & ipse infirmus subeat periculum. natura enim non tan-

tæ virtutis est ut possit morbi acumen eiusque prolixitatē tolerare. Secūda ne det frigida ne cō gelent & materiam coagulent. vnde induretur & moretur ad digerendum, fiatq; causa prolixi morbi & eius pessimitatis. Tertia ne consumat aut debile faciat corpus cum subtilitate dietę & abstinentia, quæ causa faciat mutare patientem ad hecticam & phtysim. Quarta ne confundat corpus cum pharmacia & maxime in initio mor bi priusquam materia morbi eliquetur, & sit ino bediens actioni naturæ. Sed oportet medicum magnum habere studium in sua actione ut det rem maturantem & digerentem & cito eiicientem, & ingeniet purgare catamodicum materiā cum leui uomitu, studeat etiam in regimine & confortatione splenis & hæpatis, quia hæpar ge nerat sanguinem & mundificat eum. Quod si de fecerit eumq; non purificauerit, permanet com mixtus cum putridis humoribus, vnde ipse putrefit & incenditur. splen autem quia trahit fęcem & turbiditatem sanguinis si defecerit per manens fæx in sanguine corrumpitur, vnde idem sanguis putrefit & incenditur. Hac de cā utilissima huius febris hæc est curatio vt detur oxizaccara cum apozimate radicum & herbarum & syrupo absint. trociscus de eupatorio & scolopen. & de rheubarbaro. Oportet etiam ne trocisci in initio dentur ne desiccent humiditatem materię, & induretur ad obediendum natu ræ, sed conuenit dare postquàm materia fuerit maturata. Abstineant a pullis gallinaceis starnis perdicibus p tres hebdomadas initiatis febribus ne cū vnctuositate carnis calefiat & vrat fe. quia vnctuosū in fe. est quasi oleū in lucerna. Quod si materia nō fuerit maturata p illas tres septimanas abstinentiā habeāt usq; ad. 40. dies, si uirtus patientiū pati ualeat. Et quia hęc fe. de humorū incensione generatur. i. sanguinis. phlegmatis & cholerææ rubeę oportet discerni de horum quo humorum sit generata ut puteatur prout oportet unde inuestigetur utrum ante hanc febrem fuerit sanguinolenta feb. aut sanguinei morbi, aut complexioni infirmi dominetur sanguis & uenę eius sint plenæ pulsus latus spissus urina rubea & spissa & in ore eius dulcis sapor tēpus ver aer calid. & humid. somnus patientis grauis sitis par ua patiens mansuetus & pacificus, intelligimus enim fieri de sanguinis incensione. Quod si hāc feb. tertiana antecesserit aliusve cholericus mor bus & patiens fuerit iuuenis macilentus choleri cus pulsus acutus & uelox urina rufa & ignea sitis nimia & uigilie iracūdus & intolerabilis tem pus ętas & aer & regio calida & sicca, intelligimus eam esse de incensione chole. rub. Quod si amphimerinus præcesserit aut phlegmaticus, morbus, & patiens senior fuerit & pinguis complexio eius frigida & humida pulsus latus & tar dus urina grossa & cruda somnus grauis sitis par ua tempus hyemus aer & regio frigida & humi da & pluuia fuerit multa, cognosce eam de incēsione phlegmatis fuisse natam. his itaque signis quartanę diuersitas sensui facillime patet. Igitur si certissime noueris eam esse de vstione sangui nis da in initio rem attenuatiuam & dissolutiuā & tamen non calefaciētem sicut ptisanum cum oxizaccara rodozaccara viol. zuccara cum aqua calida uomitum prouocabis. in initio accessionis cum frigus inceperit, infundatur pedes eius in aqua calida in qua cocta sint cāomilla & uio la. accipiant succum maligra, & vuas hyemales. Quod si materia incipiat digeri festinanter san guinem detrahi conuenit de basilica uena sinistri brachij aut de media, & minue quousque ui deris clarum sanguinem egredi uirtute hoc patiente, prouoca ergo egestionem si necessaria est hoc catarthico quod Rec. mirabol. citri. che bul. iuiub. pruna vuas passas enucleatas fe. fumiterræ casiæfistul. mannam rodozaccaram radicē apij & endiuiæ. Quod si febris elongabitur ut uicesimum transeat diem ieiunet infirmus per omnem diem accessionis & alio die nō multum comedat, quia sanguis propter abstinentiam attenuatur utatur dieta subtili, quæ facillime egrediatur. Quod si quartana de incensione cholerę rubeæ fuerit, dabis in initio adiutoria refrigeratiua & attenuatiua, quia materia pp calorē ingrossata nō attenuatur nisi cū frigiditate, proinde dabis succū maligra cū oxizaccara & ptisano. Qđ si cōstipata fuerit egestio humefiat cū māna rodozaccara prunis endiuia casiafi. Quod si nōdū per hoc fuerit humefacta caue ne dones catar thicum priusquam materia digeratur sed fac clystere. Quod si materia inceperit digeri & de loco in locum moueri, purgetur cum catarthico de mirab. citri. chebul. oxisenicia prunis eupato rio viol. casiafistula māna rodozaccara absinth. cuscute se. fumi terræ & radicibus endiuię. Quod si materia fuerit intra vasa & purgauisti bis vel ter cum hoc catarthico bonum est si minuatur sanguis de basilica uena sinistri brachij cauendū tamen est ne fiat antequā materia dige ri incipiat. in fine autem morbi lauetur in aqua tepida in qua cocta sint camomilla mellilotum absinth. vngantur cum uino odorifero mixto cum oleo ro. calamo aromatico temperatis om nibus cum succo maratri. comedant malagra. vuas hyemales melones palestinos & similia. Quod si dolorem capitis patiuntur humefiant nares eorum cum oleo uiol. si uigilias habuerint lauentur pedes & crura aqua in qua cocta sint papauer lactucæ viol. & similia. Quia si de incensa fuerit materia phlegmatica dabis in initio mel ro. & viol. cum calid. Apparente autem coctionis signo da succum maratri apij cum se. cro ci hurtensis & succo lupini. Si egestionem vis hu mefacere clystere fac de ficubus siccis spinis

egyptiacis camo.se.croci hortensis sisamelcon obsomoga. zaccara nitro sale communi colo- quintida & his similibus. Epithima facias cum oleis calefactiuis humectatiuis & aperitiuis. nu triantur de iure ciceris & lactu. Quod si feb.40. dies transierit accipiant carnem, sed tamen car- nem caueant viscosam & unctuosam ac multũ pinguedinis habentem abstineant in die acces- sionis a cibo, in die tranquilla accipiant cibum assuetum, & tamen non multum caueant se a fri gidis & humidis, potent subtile uinum in calore temperatum, de auibus comedant eas quæ tene ras habent carnes & facile digeruntur, uomitus prouocetur & post cibum sumat diaciminum diatrionpipereon. statu autem accedente & co- ctionis signo in urina alijsq; apparente subtilie- tur diȩta purgetur cũ pharmacia & clysteribus. dabis etiam diuretica. & uomitum omni die ac- cessionis stomacho inanito prouocabis in die qua non uenerit accessio prouocetur uomitus postquam comederit. abstineat à pullis & om- nibus per tres hebomadas & plus donec dige- sta fuerit materia, deinde si virtus permiserit da bis annualẽ agnũ ei. Quod si febris nõ fuerit fori tis neque uirtus defecta da helleborum albũ, & prouoca uomitum cũ succo aneti radicis & oxi melle, & assuefaciat thyriacam magnam diates seron diasulphur & his similia. Trocisci ualen- tens contra hȩpatis dolorem & splenis & febris quartanæ. Rec. laccȩ reubarbari ana. drag.4. eu patorij absinth. succi amborum pondus ȩquale spodij ana. drag.3. cuscute. dra.6. scolopendriȩ. drag.5. semi. portulacȩ spicȩ anisi apij se. ana. drag.3. maratri. drag.4. croci piperis. ana. drag. 3. ro. se. maligra. capparis radicis ana. drag.3. tẽ perata cum succo apij. Alij simili modo ualen- tes. Rec. succi eupatorij scolopen. ana. drag.10. lacȩ aristol. longȩ. ana. drag.2. spodij. drag.5. se. cucumeris portol. ana. drag.6. maratri. drag.6. croci. drag.4. piperis alb. drag.3. tempera cum succo apij & da potui cum oximelle. Alij con- tra quartanam quæ fit de incensione phlegma- tis. Re. myrrhȩ. drag.7. spicȩ. drag.6. amomi. dr. 4. aristol. ro. rheubar. ana. dra.6. opij. drag.4. ani si apij se. petrosil. ana. vnc.1. castorei. dr.5. squi- nanti piperis alb. casiȩ lig. ana. drag.4. piperis ni gri ame. ana. vnc.1. storacis. drag.6. croci. drag. 10. mellilotí drag.8. siseleos drag.4. ydiocri dr. 5. mell. quod sufficit. dabis dra.1. & se. cum cali- da. ydiocri. Rec. florum herbȩ policariȩ albȩ & ci trinȩ myrrhȩ ana. drag.2. dauci calami aro. cipe ri xilobalsami asari ligni aloes ana. dra.4. rubeæ costi spicȩ croci masticis ana. drag.5. tempera cum uino odorifero & fac trociscum. Alius si- mili modo ualens. Rec. myrrhæ. drag.17. spicȩ. drag.18. croci. drag.6. castorei anisi an. drag.c. amomi. drag.4. apij. drag.12. squinanti. dra.17. gummi mal. gra. drag.5. siseleos. drag.4. ydio- crum. drag.4. mel. quod sufficit. Diacostum ad quartanam & ad supradicta ualens Rec. cina- momi aliptȩ spicȩ casiȩ ligneæ costi an. drag.4. myrrhȩ squinanti succi eupatorij anisi apij asari an. drag.7. reubarba. aristol. ro. croci an. vnc.1. absinthij. drag.5. mel. quod sufficit da. drag.1. cum aqua cali. Alius simili modo valens. Rec. ameos. drag.10. piperis nigri. drag.3. zinzibe. drag.4. asari. drag.5. calamenti. drag.10. casiȩ. drag.8. spicȩ. drag.10. carui. drag.7. anisi. drag. 7. masticis. drag.6. maratri. drag.4. mel. quod sufficit. Pill. utilissimȩ. Rec. hiærapi. epithimi an. drag.5. agari. drag.4. turbith. dra.6. absinth. drag.3. sulphuris albi salis ameos ana. drag.4. polipodij. drag.4. maratri apij anisi an. dra.1.& sem. tempera cum succo mentȩ & fac pill. qua- rum. drag.2. cum calida donentur in die tran- quilla. Trocisci. Rec. croci. dra.2. sulphuris. dra. 3. casiæ lig. se. costi spicȩ an. dra.3. castorei myr rhȩ an. drag.1. & se. rutæ amomi. drag.4. opij. drag.3. se. papaue. drag.6. sigie anisi an. drag.3. succi liquiritiȩ. drag.6. tempera cum succo apij dabis ad potandum cum calida tribus horis an- tẽ accessionem. Apozima ualens contra quarta- nam de phlegmatica materia natam. Rec. squi- nanti ameos an. drag.4. calamenti carui apij se. anisi an. drag.6. succi eupatorij. drag.6. absinthij cuscute an. drag.6. origani. drag.7. vuæ passæ. vnc.2. omnia in tribus lib. aquæ coquantur ad tertiã & colatis ad dimidiũ libram potui dabis.

De epiala. *Cap.* XXXVII.

EPiala est febris qua corporis interiora incen duntur & exteriora infrigidantur, quia eius ma teria est phlegma grossum & vitreum. cuius quȩ dam pars est putrefacta, quædam minime. Pars autem quæ putrefit generat febrem, altera autẽ quæ est imputrefacta facit cõgelationẽ cum sua natura. Causa quare non putrefit eius grossitu- do est & duritia materiæ, quia phlegmata non naturalia sunt quatuor, vnum dulce, secundum salsum, tertium acetosum, quartum uitreũ. Dul- ce vero est uicinum naturali, sed tamen modicum est calidum propter suam dulcedinẽ, non enim est aliud nisi sanguis non perfecte di gestus, proinde natura cum naturali indiget phlegmate habet dulce in vice eius & digerit il- lud cum sanguine & emollit eum eo membrorũ concauitatem & concatenationem, vt facile mo ueantur, illud etiam expulsiuæ virtutis facit esse materiam. Salsum vero & acetosum sunt in sto- macho. Causa enim eorum aut est calor extra- neus stomachi complexioni dominãs, aut nimia frigitudo, quia phlegma naturale ad stomachũ veniens ad mitigãdum & confortãdum expul- siuam virtutem si in stomacho extraneum inue- nerit calorem calefit & in salsum conuertitur, & si ex-

si extraneam reperierit ibi frigiditatem deficit calor naturalis & sua augmentatur frigitudo, vnde in acetositatem mutatur. Causa autē salsu minis duobus modis est, aut est putredo phlegma calefaciens naturale illudq́ue conuertens in aciditatem. vnde fit salsum, aut est nimius calor phlegmatis humiditatem desiccans qua de re suam amittit saporositatem & conuertitur in salsum. Similiter causa acetosi phlegmatis duobus modis est, aut est frigiditas, aut calor, quia frigiditas si aquositati sanguinis dominet͂ prohibet eum ne ad coctionis perfectionem veniat. vnde cum suam actionem complere nequiuerit neq; in sapiditatem uenerit eius aquositas permanet subtilis, proinde cito mutatur in acetositatem sicut uidemus frigidum aerem in musto operari cum paruitatem habet dulcedinis, quia mutat illud in acetositatem. Calor autem si sanguinis aquositatem inuenerit insipidam & inunctuosam, quandam in ea facit ebullitionem & conuertit illud in acetositatem, sicut calor solis & aeris in aqua mellis & musto facit cum dulcedo eorum fuerit parua unde eam enim calefacit & excoquit, quia in eis tanta non inuenitur dulcedo ut custodiat eorum humiditatem, mutatur in acetositatem. Eodem modo uidemus calorem aeris agere in ptisana & lacte, cum non in eis tantam inuenerit dulcedinem ut sua custodiatur humiditas conuertit eam in acetositatem. Phlegma autem uitreum grossissimum est & uiscosum, quia causa eius nimia est frigiditas naturali dominans phlegmati, unde ingrossatur & fundũ eius fit quasi liquidũ uitrũ. Proinde nõ posuit illud natura in regimento corporis, ꝓpter eius duritiem actioni naturæ inobedientem. vñ non naturalis calor cũ ad illud uenerit nequit illud oĩno putrefacere, sed partem eius quæ facilior est putrefacit, aliam putrefacere non ualet. Ideoq; in hac febre interiora corporis calent & exteriora frigent, quia partim phlegmati interius existenti calor extraneus accidit, cui quia ipsa obedierat putrefacit eam. pars autem circa corporis exteriora habitans, quoniam illi non obedit calori non putrefit, sed in sua constat natura, unde naturaliter generat frigiditatem. Amphimerina autem differt ab epiala, quia tota materia amphimerinę putrefit. vnde calor eius totum corpus circundat. Epialos non est huic similis, quia tota non potest putrefieri interiora calefacit & exteriora infrigidat. Hęc etiam fe. aliter ab amphimerina differt, quoniam urina in ea crudissima est & albior quàm urina quæ apparet in amphimerina. pulsus similiter est paruus & debilis plus quã in amphimerina, & aliquãdo cum materia epialos melancholica miscetur materia, vnde sua augmentatur grossitudo & eius confortatur ponderositas, suusq; motus fit tardus, quia aliquando de. 5. in. 5. mouetur, & aliquando per. 7. nonnunquam per. 10.

De liparia. Cap. XXXVIII.

Febris autem liparios causa est de cholerica materia incẽsa mixta cum uitreo phlegmate aut cum melancholica materia. vnde conuertitur & à natura choleræ egreditur, quæ differt ab epialos, quia illa interiora corporis calefacit & exteriora infrigidat vsq; ad corporis extremitatem & oppilans pororum foramina prohibet ne fumus dissoluatur, & accidunt patienti nimia sitis & linguæ asperitas propter calorem in corporis interioribus dominantem, sed in liparios omnia sunt contraria, quia interiora sunt frigida & exteriora sunt calida. Causa quia cum materia eius sit composita de melancholico & phlegmatico humore, chol. rubea uero licet incendatur & ingrossetur, diuiditur tamen extra corpus & calefacit illud exterius, uitreum autem phlegma & melancholicus humor naturaliter sunt ponderosi coadunati & iuncti. vnde in corporis interioribus una sunt accumulati, qui quoniam in interioribus existunt, & tamen non putrefiunt necesse est ut interiora infrigident. Quod si quidam sophistæ nos reprehenderint de hęmitriteo dicentes, quare non interiora calefiunt & exteriora infrigidantur cum materia huius febr. sit cholerica & phlegmatica. Respondemus phlegma in hęmitriteo est leue & mobile, vnde facile obedit extraneo calori & putrefit & calefit, sed in liparios materia phlegmatica est dura, quia phlegma uitreum est putredini inobediens, proinde interiora naturaliter infrigidat. Rursus si dixerint si in liparios cholerica materia cum fuerit incensa calefacit exteriora interiora minimè, quare in tertiana non simili modo agit cholera. Respondemus cholera rubea in tertiana est simplex non ut cum alia materia sit mixta, quæ quia est simplex ęqualiter suam operatur actionem interius & exterius. In liparios vero cho. cum phlegmate est mixta, vnde choleræ prohibetur actio in corporis interioribus, & fit ibi naturaliter frigiditas. Si iterum opposuerint quare uitreum phlegma in liparios non generat fe. sicut facit in epial? Respondemus phlegma quod est in epialos licet sit frigidissimum & durissimum, tamen non in toto est ęquale, proinde cum extraneus calor ad illud uenit partem eius liquidã & putrefactioni conuenientem calefacit & putrefacit. Aliam uero duram & putredini inobedientem putrefacere nequit, in epialos uero phlegma est frigidissimum & durissimum & totum æquale. Idcirco extraneus calor non ualet ad eum accedere, neq; illud conuertere ad putredinem.

De cura epialos. Cap. XXXIX.

EPialos quia de uitreo phlegmate nascitur necesse est ut curetur sicut amphimerina, sed tamen phlegma quod est in epialos quia est frigidus, oportet fieri medicinam eius calidiorem secundum quod materia eius fuerit frigida, sed decet ab initio incipi a medicinis quæ debiliter sunt calefacientes donec eas natura assuefaciat, deinde paulatim ad calidiores ascendi quousq; ad illam caloris quantitatẽ ueniat in qua nostra fuit intentio. Plurima nostra intentio est in hac feb. vt mūdificetur stomachus cū re purgatiua mūdificatiua & colatiua, purgetur materia per uomitum & urinam cum oximelle & aqua calida, in qua cocta sint spica anisum & similia. Quod si materia inceperit se mouere & signum coctionis in vrina apparuerit, purgetur materia cum apozimate de aloe & apozimate de hierapicra, pilul. stomaticis & pilul. de fetida, clystere fiat eis in quo intrauit se. croci hortensis centaurea anetum abrotanum herba policaria ameos bdellium serapinū coloquintida & his similia. Post purgationem materiæ assuefaciant antidotum ubi asa & castoreum ponuntur, & pilul. in quibus eupatorium mastix absinth. aristol. ro. spica crocus & similia intrauerint. Diætam accipiant quæ sit lauatiua & diuretica sicut est ius ciceris cum obsomogaro & cimino & amigdaleon blitis radicibus sparagis porris omnibus coctis & cum obsomogaro cōditis. potent oximel squilliticum cum aqua. accipiant post cibum diaciminum, diatrion pipereon, diacalamentum & his similia.

De cura liparia. Cap. XL.

LIparios autem, quia materia est phlegmatica cum cholera mixta, dari oportet minus calida quam in epialos sicut mel ro. & oxizaccara apozima de aloe hierapigra & oxizaccara cum succo maratri apij anisi masticis & similibus.

De causa diuersitatis febrium adinuicem interpolantium. Cap. XLI.

QVia compleuimus quicquid uoluimus dicere de humorum putredine, oportet nos explanare causam diuersitatis febrium adinuicem interpolantium, & quare quædam non habent trāquillitatem, licet parum quiescant quod non oportet sensui, & quare alia. 18. horas teneat & sex dimittat. Alia etiam. 12. horis moueatur. & 36. quiescat. & alia. 24. habeat commotionem, & 48. requiem. Et quamuis superius in tertiana uidelicet, de hoc disputauimus, placet tamen nobis illud repetere ut firmus sit annexum memoriæ. vnde dicimus causam esse duobus modis. Vnus qualitatum elementorum est diuersitas suarumq; actionum. Alius sunt quantitates & qualitates materierum. Ratio & sensus ex elementorum natura demonstrant qualitates esse quatuor, calorem, frigiditatem, siccitatem, & humiditatem. Humana enim corpora non uidemus mutari neq; conuerti nisi ad eas, & non sanari neq; restaurari nisi per eas. Quod si alia quinta esset in nostris corporibus absq; his quatuor necessario ad eam mutarentur sicut ad istas conuertuntur. Necesse etiam esset exhiberi aliam qualitatem isti quintæ contrariam ut cum ista curarentur & restaurarentur, quia medicina non est aliud nisi repugnatio vnus contrarij ad aliud contrarium, nos enim non inuenimus quod nostra corpora mutantur ac conuertantur nisi ad calidum frigidum humidum & siccum, neq; sanari & ea restaurari nō uidemus nisi cum calido frigido humido & sicco sicut Aristo. dicit in quarta particula megacosmi, per cōtrarium inquit curamus & per similitudinem augmētamus. Quatuor ergo sunt qualitates neque plus neq; minus. Oportet iterum intelligi quia de istis quatuor qualitatibus duę sunt actiuę. i. calor & frigiditas & duę sunt passiuę, id est humiditas & siccitas, quia calor semper facit siccitatem, desiccat enim humiditatem corporis; frigiditas enim facit humiditatem quia claudit & coadunat eam atque prohibet ne dissoluatur. humiditas autem & siccitas nihil faciunt in calore & frigiditate. Calor ergo & frigiditas sunt facientes humiditatem & siccitatem, & humiditas & siccitas sunt illorum passiuę. Vnde miror de Ioanne Damasceno quare negauit calorem non facere siccitatem & arbitratus est ut intentio Arist. de calore siccitatem faciente taliter esset ut siccitas sit instrumentum per quod calor suam operatur actionem. & fecit huic similitudinem sensualiter cum dixerit quod ignis aquæ cal. sit actiuus & aqua sit ei actiua passiua & olla quæ est sicca sit instrumētum & mediatrix aquæ & ignis ut per eam ignis valeat calefacere aquā. Mihi autem uidetur quod non exercitauerit se in sermonibus philosophorum neque inuestigauerit eorum intentionem, non enim similatur sapientię Aristo. qui non intendit actiuam qualitatem facere in passiuam cum instrumēto, quia actiua actiuæ operatur essentialiter & naturaliter in passiuam, & instrumētum est continuum accidens adiutorium actiuæ præstans actioni; olla ergo non est aliud nisi instrumentum aquā ne currat retinens & custodiens ut ignis in eam operari ualeat, quòd si ignis non poterit illud facere sine mediatoribus & instrumento quo incendit oleum & eliquat ceram plumbū & multa alia corpora, nisi quia actio sua est naturaliter non cum mediatore instrumento. Ego autem non paruipendo scientiā & prudentiā Ioan.

Damas.

damasc.& dico suā intētionē nō esse ex ignorantia philosophorū uerborū: sed spero ī hac dictio ne ītēdisse sicut rhetorici dūt ī litigatione dū īgeniāt qualiter possint vīcere aliq̄m, licet nō cū ueritate. Et quia palā intelligimus calorē & frigiditatē qualitates esse actionis: & hūiditatē & siccitatē eē passiuas, debemus iterū ītelligere quia calor fortior actiuus ē & frigiditas debilior: & siccitas ē fortior passiua hūiditas āt debilior ē. Inuenimus ēt calorē citius & fortius facere in nostris corporibus q̄ frigiditatē; q̄a frigiditas nō facit ī nostris corporibus nisi post aliq̄d t̄pis spaciū, p̄inde plus patimur frigiditatem niuis q̄ ignis calorē. Siccitas āt dicit̄ eē fortior passiua q̄a reperimus eā duriorē & magis repugnātē ad recipiedū calorē vel frigiditatē q̄ sit hūiditas, hoc testat̄ ferrū & lapis q̄ sūt duriora & inobediētiora ad recipiēdū calorē uel frigiditatē q̄ aqua: q̄a hūiditas partē rei dilatat & mollificat, vn̄ īuenit caliditas viā ad p̄forandas cæteras corporis partes velociter. Siccitas aūt coadunat partē rei & eā indurat. vnde caliditas in eo uelociter nequit penetrare. Actiones iterum qualitatum in quodam cōcordant & in quodam discrepant, inuenimus enim actiones caloris cū humiditatis actiōe esse cōuenientes ad mouendas partes rei ad exteriora, videmus. n. dilatari & expandi ac ap̄iri corpora cū ipse ad exteriora eā dilatauerit. Actio. n. frigiditatis dicit̄ cū siccitatis actiōe esse conueniens q̄a coadunat res & mouet eas ad centrum, & appropinquant partes eorum adinuicem. Quod si quidam sophistæ nos in humiditate & siccitate reprehendant dicentes, quare siccitatem & humiditatem nō dixistis esse actiuas cum dixeritis q̄ humiditas partem rei dilatat & eam ad exteriora extendat, siccitas & frigiditas coadunat rem & eam facit ad centrum mouere & in superioribus ex dictis Aristo. dixeras actiones ab eis esse ablatas & esse passiuas. Respondemus Aristo. non absolute abstulit eas actiuas esse nisi in calore & frigiditate, sed inter se adinuicem uidemus habere actiones, quia videmus humiditatē rē humectare & dilatare & siccitatem coadunare eandem; ergo Arist. non humiditati & siccitati actionem abstulit nisi ī calore & frigiditate, licet caliditas & frigiditas sint earum actiuæ. Inuenimus enim calorem humiditatem minuere & siccitatem augmentare & frigiditatē decrescere siccitatem & humiditatem esse augmentatiuā: & minuitur frigiditas quia calor humiditatē desiccat. vnde qualitas eius est coadunatiua. vnde crescere facit eā. humiditas aūt & siccitas nihil faciunt in calore & frigiditate. Palā ergo intelligimus quia in elemētis calor est fortior actiua & siccitas fortior passiua: eodem modo intelligimus quia calor & humiditas dilatant & mouent rem ad exteriora: & frigiditas & siccitas coadunant & arcent eam ad interiora ipsius corporis patientis. quod cum ita sit necesse est vt quęcunque materia fuerit cōposita de actiua fortiori & passiua debiliori sicut est sanguis: febris quæ ab ea nascitur cōtinua est: verbi gratia: inuenimus in sanguine fortiorē actiuam. i. calorē & debiliorē passiuā. i. humiditatem, & quia proprietas caloris & humiditatis est dilatare & mouere rē ad exteriora fit motio & dilatatio huius feb. ad exteriora facilis & inuenit locū cal. vt eis actio semper fit: quia ca. sanguinis est febr. adunatiuus humiditas eius defecta est ad repugnandū calori: est ēt dilatationē & ad exteriora motionē adiuuans: proinde febris quæ fit de sanguine est cōtinua. Et quoniā in cholera rub. est fortior actiua. i. calor: & fortior passiua. i. siccitas & proprietas caloris est dilatare & mouere ad exteriora & siccitas coadunat & mouet rē ad interiora huius feb. motio naturaliter īdurat̄ necessario: & dilatatio eius ad exteriora aggrauat̄. vnde calor impeditur ad continuandā actionē suā: proinde āt ipse cū suo calore operatur & eius materia circa suas extremitates egredit̄ per vnum diē repugnat eis siccitas ut nō fiat feb. cōtinuatio & tardat eā vsq; ad tertiā diem, & quia in phlegmate est debilior actiua. i. frigiditas & debilior passiua. i. humiditas & frigiditas est coadunatio humorū & motio chimorū ad exteriora, & humiditas proprie dilatat & cōmouet eos circa extremitates faciliorem necesse est hęc fe. habeat motū & dilatationem & ad extremitates est debilis. & q̄a cho. rub. debiliorem habet actiuā. i. frigiditatem & fortiorem passiuā. i. siccitatem & utraq; cōcordant̄ ad cōstringendū & retinendū materiā intrinsecus hm̄oi fe. materia necesse est indurat̄ & tardat̄ ad dilatādū se circa extremitates, p̄inde eius īterpolatio fit lōgior sua accessione, quia non habet̄ in cholera nigra ullares calorem adiuuās, ut ad exteriora dilatet̄ & q̄uis nō inuenimus ī cholera nigra nisi utraq; qualitatem eā ad interiora cōmouentem ī sui tn̄ grossitudine ac grauitate motus feruens diu moratur nec cito extinguit̄. Ideoq; tempus suæ exacerbationis ad comparationem aliarum putridarum febrium est lōgissimum & ad cōparationem suæ tranquillitatis est breuissimum. hoc testificatur uidemus enim lapides & ferrū licet tarde calorem ignis recipiāt, tamē susceptus difficile extinguitur, igne uero extincto nihil caloris in eis permansisse reperit̄, carent enim humiditate in qua calor adhærere se ualeat. Quod si quidam sophistæ nos reprehēderint dicentes, si utraq; qualitas choleræ nigrę intrinsecus se cōmouet, qūo calor circa corporis exteriora dilatatur? Respōdemus diximus quia febris non nascitur de materia melancholica nisi cum à suā natura egreditur & putrefit, substantia enim eius est liquida licet sicca sit in natura. vnde propter suum liquorem putrefit & febrem generat. Sed tamen febre circa exteriora corporis apparente si natura eius naturali-

er sit calida, fit motus eius uelocior ad exteriora quàm ad interiora. Sed si materia fuerit frigida, fit motus econuerso.

De diuersitate interpolatarum febrium propter qualitatem & quantitatem. Cap. XLII.

Diuersitas interpolatæ febris propter qualitatem & quãtitatem materię multiplex est. Est. n. febris cuius materia multa est in quantitatem & temperata ĩ liquore, & fortiorem habet calorem naturaliter & accidẽtaliter propter sui bullitionẽ ad putrefactionem sicut febris quę nascitur de putredine sanguinis. Est & alia cuius materia subtilem & igneum habens calorem quemadmodũ feb. quæ generatur de sanguine. Est & alia materia cuius est subtilissima & siccissima in natura & calidissima sicut febris quę fit de putredine choleræ rubeæ. Est iterum alia cuius materia est multa & grossa & humida accidentaliter habens calorem propter ebullitionem & putrefactionẽ sicut ea quę fit de putredine phlegmatis. Rursus est altera quę est pauca in quantitate grossa & sicca naturaliter liquida turbida habens accidentaliter calorẽ & propter bullitionẽ & putrefactionẽ nõ tamen eam sui natura quemadmodum febris nascens de putredine cholerę nigræ. Vnde cum feb. de multa oritur materia temperata in liquore & cal. naturaliter sicut synocha feb. adhæret se materiei multitudo in liquoris hũiditatem, quare re accensio eius fit continua nullam faciens remissionẽ ab initio usq; ad materię cõsũptionem, sed tñ huius febris consumptio plurimum breuis est propter suam materiam quæ est facilis & obediens actioni & coctioni unde hæc febris plurime in septem finitur, quę si septem transierit fit propter aliam materiam quæ est sanguini cõmixta cum ingrossans & aggrauans, hac de causa prolongatur usq; ad 11. aut. 14. diem. Causa uelocitatis hanc febrem dissoluens est propter sanguinem qui licet uelociter putrefiat sua tamen essentia temperata est. vnde si accidentaliter est putrefactus naturaliter tamen est temperatus, proinde cito in suam conuertitur naturam. Sed alij humores non sunt huic similes, sumunt enim putredinem & calorem in quantitate & qualitate, sed sanguis nõ est eis similis, non enim putredinem suscipit nisi cũ sola qualitate, qualitas enim eius calida est & humida & calida cõplexio ceteris cõplexionibus est temperatior. Quod si quidam arbitrantur ut augmentatio caloris & humiditatis sanguinis sit causa qualitatem eius corrumpens, peccant, hoc enim nõ est aliud nisi suę quantitatis augmentatio nõ qualitatis corruptio. nã sua qualitas non corrumpitur nisi cum solus cal. augmentatur & egreditur à natura sanguinis fitq; cholericus aũt augmentata eius humiditate fit phlegmaticus. Si calor eiusq; humiditas æqualiter fuerint augmentata fit augmentatio quãtitatis nõ corruptio qualitatis. Quæcunq; ãt feb. de materia subtili fuerit & sicca & igneum habuerit calorem, naturaliter festinat̃ calor in materia & facit quasi cinerem: & mundat̃ corpus à calore quia calor nõ inuenit humiditatem cui adiũgere se ualeat. hoc testat̃ quod uidemus in siccis & uiridibus lignis, sicca. n. cito vrunt̃ & ad cinerẽ cõuertunt̃, sed in viridibus alligatus ignis diu seruat̃. Quod si quidã sophistę nos reprehenderint dicẽtes, qũo cãlorẽ seruat humiditas cum utraq; sint cõtraria: & omne cõtrariũ semper suo repugnat cõtrario. Respondemus hũiditas repugnat calori priusquã calori operet̃ in ea, sed cũ humiditas incipit pati calorẽ custodit ac seruat eum, quia regit materiã in qua calor operat̃ ne cito ꝑ eũ cõsumat̃, proinde quęcũq; materia feb. fuerit sicca & subtilis sicut cholerica incẽdit̃ ac cõsumitur velociter fitq; quasi cinis & cito eius calor extinguit̃ & tardat̃ sua reuersio, quia nihil prioris materiei in corpore ꝑmanet, ut uelociter calorẽ incipere ualeat, sed materia feb. si fuerit humida & grossa sicut phlegma suã tardat vstionem, quã uero cũ pati incipit diu sustinet eã & tarde calor extinguit̃ ꝑꝑ materiã ei repugnãtem, quo tñ extincto oĩno corpus ex calore mũdificat̃, quia hũiditas & grossitia materiæ regũt calorẽ in corpore. vñ cito in secũdã conuertit̃ accessionẽ. Calor n. primę exacerbationis alterũ adiuuat qui est de secũda accessione ut cito frigescere incipiat, ꝑꝑ hoc mora huius fe. triplex q̃ sua dimissio. eius. n. accessio. 18. horis morat̃, sed trãquillitas sex. Materia iterũ si grossa fuerit & sicca sicut melãcholia repugnat calori cũ sua grossitudine, q̃ tñ vrere incipiens materiã cõsumens cõuertit eã quasi ad cinerem & mũdificat̃ corpus ab illa, calor. n. caret hũiditate qua custodiri ualeat ꝑꝑ siccitatẽ naturalem materiei. Idcirco huius feb. reciprocatio tardat̃, quia frigiditas materię suiq; grossitudo non obediunt calori ut cito in ea annecti possint. corpus iterũ de priori accessione est mũdificatũ. vnde nõ permanet aliquid caloris per quod calor secundæ exacerbationis adiuuetur, hac de causa tempus trãquillitatis huius feb. est bis tãtũ quãtum tempus suæ exacerbationis, exacerbatio .n. 14. horis permanet, sed dimissio. 48. Quod si sophistæ nos reprenderint & dicant, quomodo feb. in materiã operatur & consumit eã, & aliqñ cito & aliquãdo tarde finitur ꝑꝑ subtilitatem & grossitiem materiæ, cũ nos uidemus naturalem calorem materiã digerere & eã extrinsecus expellere. Respondemus oĩs cal. natural. uel accidentalis necesse est habeat materiam qua nutriatur, quòd si non habuerit cito extinguitur. vnde nutrimentum caloris naturalis est humiditas sãguinis in arterijs existens suiq; unctuositas & caloris naturalis materia ĩ qua operatur sunt cibaria ea. n. excoquit & digerit & laudabilem diuidit chimum à non laudabili, & laudabilem mandat per totum corpus ut eo nutriatur. Illaudabilem

seuero exterius expellit. Sed calor febris nõ est huic similis.eius enim nutrimentum est unctuo sa materia per quam febris generatur sed subiectum vbi operatur est materia unde febris nasci tur,quia nisi hoc esset naturalē incenderet humi ditatē & eā consumeret,qm̄ ipossibile est īueniri calorē absq; materia ī qua operat̄.Ideoq; materia fe.cessante & ipsa cessat,& materia adhuc permanente & febris permanet.Palam ergo intelligimus quia actio caloris naturalis in humoribus corporis secūdū q̄ oportet & prout necesse ē ad corporis regimē operat̄, queadmodū in alijs locis diximus:inuenimus.n. calorē naturalē cibū subtiliare & digerere atq; mūdificare eiusq; feces expellere p̄ loca quę natura ad hoc præparauit,sed calor febris operatur cū sua natura in materiā quæ ē putrefacta p̄ unāquāq; exacerbationē,vt eius hūiditatē p̄ vnāquāq; exacerbationē, cōsumat.Ideoq; cessāte materia trāsit febris hic testatur quia videmus febrē periodicā quiescere & incipere multis modis exacerbationē & interpolationē,& nulla actio naturę in ea appet neque in urina neq; in alijs supfluitatibus. Rursus si solutio materiei facta p̄ vnāquāq; accessionē esset ex actione naturę,non fieret in prima nec in secūda accessiōe,quia natura prius attenuat diuidit & digerit materiā, deinde eam expellit.Iterū quia natura nō facit accessionem nisi in die nunciatiua aut cretica ergo dissolutio materię āphimerinæ tertianę facta quacūq; actione in prima exacerbatione vel in secūda nō ē ex actiōe sed ex calore feb.nō est nisi secūdū ordinē vt prius attenuet & digerat materiā & etiā diuidat,deinde expellat in die nunciatiua aut cretica. q̄ si festinat̄ ante tēpus aut tardatur nunciat malū eius.n.festinatio innuit acumen materiæ suæq; qualitatis pessimitatem naturam inuadētis ut festinet operari ante suum tēpus. tarditas uero significat materiæ grossitatē & naturę pigritię. Sed differētia actionis horū calorū est hic,quia calor naturalis prius digerit materiam, deinde eā per cōgrua loca expellit aut cū sudore aut cū vomitu aut cū solutione aut cū vrina,sed calor febrilis depascēdo cōsumit materiā cū suo nutrimento neq; eā digerit aut expellit unde materia cū fuerit expleta & finita febris quia caret nutrimēto extiguit donec aliā inuenerit materiā & eā urat, p̄pter hoc in initio morbi interpolatione febris eiusq; dimissione patiēs nullam sentit requiem nisi quiescente febre, quia natura nondum excoxit materiam neq; eam digessit.

De duplicatione & cōpositione febrium. Cap. XLIII.

Febris quę fit de putredine humorum componitur & duplicatur multis modis, aut secundum complexionem aut uicinitatem, aut secundum compositionem, aut secundum persecutionem quia aliquando miscentur duę feb.in una die & in uno tempore uerbi gratia, duplex tertiana incipit in una hora & die & in una dimittit,quemadmodum si in prima hora diei incipiat & in fine diei dimittat.hæc enim feb.ut multum. 12.horis mouetur.Et aliquando cōponūtur duę feb.ex diuersis materijs,vna videlicet cholera,& altera phlegmatica, quæ utraq; incipit in prima hora diei,& dimittit cholerica ī fine diei,& phlegmatica in media nocte.Vnde si hæ fuerint commixtę,& una materia fuerit intra uasa & alia extra, sunt significationes faciles ad cognoscendū quæ utręq; si fuerint intra uasa aut extra, sunt significationes earū durę ad cognoscēdū & obscurę præcipue si vnius fuerint materię,& in uno inceperint tempore. Sed tamen qui intente & assidue in hac arte laborauit & in secretis antiquorū exercitatus est earū significationes eos nō latent,quia si bene inuestiget uniuscuiusq; materię p̄prias significationes, & eas quæ plurimæ & modicæ cōtingūt oīno potest cognoscere.verbi gratia,quis duas patitur febres, vnam cholericā & aliam phlegmaticam, quarum si phlegmatica fuerit maior fit rigor febris frigidior, extremitates corporis manus uidelicet & pedes infrigidātur,& augmentum atq; febris acumen uenire tardantur,neq; patiens habet acumen aut sitim, sed licet propter choleram sitim habeat, parua tamē sitis est, minori etiā molestia febris uexātur, quā si utraq; materia fuerit ęqualis in quātitate. Hęc itaq; species febris cuius materia p̄plegmatica ē maior nō facit vrinā multū tinctā aut multū acutā,nec patiens sudat nisi parū in fine actionis & uomit phlegma. Qđ si cholerica pars fuerit maior,fit rigor fortior & frigiditas leuio sitis & incensio maior, & accessus febris citior sudor multus & urina tincta & acutior,& uomit cholerā. Qđ si utraq; materia fuerit equalis in quātitate,hæ significatōes ęqualiter erūt,queadmodū si rigor & frigiditas fuisset ęqualia.Augmētatio febris inter uelocitatem & tarditatem mediocris & vomitus mixtus de plegmate & cholera. quæ vtraq; materia si fuerit intra uasa caret rigore atque frigiditatē cęteras tamen habet significationes febrisq̄ fit cōtinua cuius significationes ac diuersitates poterit quis discernere sicut diximus. Qđ si vna materia fuerit ītra vasa & altera extra rigor est ablatus ab ea quę constat intrinsecus & permanent illarum significationes prout ostendimus, fitque febris quasi continua, sicut uidemus in hemitriteo qui est de phlegmate intra uasa existente & de cholera quæ est extra cum fuerint ęquales in quantitate & qualitate, proinde est quasi continua sicut hipp.in prima particula epidimię epmitriteus inquit nunquam dimittit.quod gloriosissimus hip.sapiēter & uere dixit, quia materia cū fuerit intra uasa, licet naturaliter sit interpolans, non tn̄ quiescit.

scit. quę fe. quia de phlegmatica & cholerica cōponit materia & secundum phlegma fit cōtinua secundum cholera uero una die dimittit & una minime si fuerint significationes diei ad triteū ꝑtinētes cōposite de tertio in tertiū & amphimerino, fitq; sua molestatio sicut ea quę fit de diuersis materijs In die aūt āphimerini significationes simplices apparēt & fe. leuis. Hoc itaq; mō oportet ītelligi duas fe. de vna materia uidelicet cholericā & phlegmaticā, quia significationes ostendunt eas duplices esse demonsttantes. Eodem quodam modo cognoscimus si quidam habuerit tertianam continuam & quartanam interpolatam, quia necesse est ut à tertiana rigor sit ablatus. Est enim intra uasa cum sanguine mixta, & à sensibilibus membris longinqua & cęteræ significationes permanent commixtę cum quartana, unde de signis tertianæ urinæ apparet vstio sitis cholericus uomitus acutio urinæ pulsus fortitudo & uelocitas & cita febris accensio. De signis autem quartanę ostenduntur tremor nimia frigitudo granitas & fragmentum carnium & ossium, quia grossities & granitas materiæ frangit membra & permanent signa tertianæ, 12. horis. deinde signa quartanæ sola apparent sine illorum commixtione & morantur quousq; eorum tempus finitur quod est, 24. horis. hac itaq; decet mensura inuestigari significationes febris, vt in propatulo eius certitudo appareat, & omnis ab eo dubietas transeat. Complexio autem est coniunctio duarum materiarum diuersarum in una febre, sicut est liparios quę est commixta de cholerica materia cum uiscoso phlegmate, aut cum melancholica. Compositio uero sicut cum duę febres componuntur secundum uicinitatem & persecutionem in duobus temporibus una sequens aliam, horæ tamen earum sunt commixtę .i. cum prima cedit altera incipit, & earum significationes ordinatim apparent, proinde hæc febris non habet obscuram significationem. Aliquando tamen materia utriusq; febris in diuersis locis corporis permanet, sicut cum materia est in splene dicitur quartana, & ea quæ constat in stomacho dicitur amphimerina. Præterea aliquando utraq; materia est in uno membro sicut materia tertianę & quotidianæ in stomacho existens. Nonnunquam duę febres fiunt de una materia, sed tamen propter eius duritiem & grossitiē partim minime. Partis itaq; quæ putrefit eius calor ostenditur, sed ea consumpta secunda incipit putrefieri, & calor eius apparet. quæ utraq; febris ex suorum accidentium facilitate cognosci potest. Sed tamen nonnunquam tres febres coniunguntur sicut diximus, quæ sunt aut secundum commixtionem aut secundum composi tionem. Quatuor autem febres impossibile est cō iungantur, nisi cū duæ unius fuerint materiæ & duæ alterius. verbi gratia, sicut si fuerint duę febres de cholera & duę de phlegmate, tertia de cholera, quarta de melancholia. Sanguinis autē significatio impossibilis est cum aliarum signis appareat, sanguis enim plus ac abundantius in corpore est toto quàm omnes alij humores, qui si putrefit & febrem generat operit omnes febres quæ cum ea sunt commixtę propter multitudinem suæ quantitatis & obscurat earum significationes, quia de omnibus rebus fortis debilē denigrat & multum paucum, quod testatur lumen solis lumen ignis operiens, unde Hippo. in apho. duorum dolorū in uno loco factorū vnus denigrat alterum. intendit Hippo. ut maior obscuret minorem ut sensui non appareat. & dicit unum locū propter uicinitatem locorum utriusque doloris qui sunt quasi unus locus, sicut tempora oculis & caninis dentibus uicinantia. Palā ergo intelligitur, quia sanguis cęteros humores putrefactos si cum eo mixti fuerint obscurat, neque sanguis est causa alterius febris, licet aliqua febris sit causa alterius sanguineę febris, quia aliquando putrefit cum propter alios humores putrefit & calefit, neq; ipse alios calefacit humores, eius enim complexio temperamento uicina est, proinde si putrefit & calefit non multū à temperamento egreditur, sed cęteri humores in naturali eorum cursu existentes sunt ultra temperamentum, quantomagis cum cursum egrediuntur suum.

De febre accidente propter dolorem hæpatis splenis uel alterius membri. Cap. XLIIII.

ALiquando est febris propter hæpatis dolorē aut splenis cerebri lateris pulmonis renum & similiū, & cessante morbo qui est causa febris cessat & ipsa, unde utilis est eius curatio ut certissime causa eius curetur .i. sanetur membrum cuius occasione febris generata est. Sed prius oportet intelligi quia febris quæ alios morbos concomitatur, aliquando est debilis sicut si fuerit propter splenem renes aut uesicam, & aliquādo fortis est & molesta sicut cum fuerit propter hępar cerebrum & latus, & nonnunquam est debilis & aliquando fortis, fortis autem cum sit propter pulmonem. dolor enim pulmonis si fuerit propter sanguinem aut choleram febris erit molesta. Si autem sit propter phlegma aut choleram nigram febris erit lenis, molestatio autē febris quæ fit propter hæpar quia materia eius est sanguis, lenitas autem eius quæ fit propter splenem est propter choleram nigram quæ est eius materia, molestatio febris quæ fit propter cerebrum est propter neruos & sensus acumen, lateris autem molestatio fit propter cholerā quę est eius materia & propter uicinitatem cordis.

SERAPIONIS DE FEBRIBVS LIBER.

De causis febris ephemeræ. Cap. I.

CAVSAE quidem febris ephemeræ sunt quatuor quia quædam ex eis sunt quæ occurrũt exterius, sicut frigus, & calor, quando sunt fortes seu vehementes: aut balneatio cũ aqua aluminis, aut aqua sulfuris. Et quædã ex eis sunt quæ ingrediuntur corpus, sicut cibus, & potus, & medicinæ, & quæ sunt illis similia. Et quædam ex eis sunt quæ inferunt passiones, sicut motus, qui sunt aut corporales, sicut labor cũ ambulatione multa, aut equitatione assidua: aut sunt motus animales, sicut vigilię, & męstitia, & tristitia, & ira. Et quædã ex eis sunt quæ accidunt ab extra, sicut dolor qui accidit in aliquo membro: (vel secundum aliam literam, Et quædam ex eis est dolor accidens in aliquo mẽbrorum, sicut dolor accidens ex apostemate emunctoriorum causato à causa extrinseca.)

De febre ephemera accidente ex calore solis, & ab aere valde æstuoso. Cap. II.

SCias quòd illis quibus accidit febris ephemera ex sole, & ab aere valde æstuoso, igniuntur seu inflammantur capita eorum, & cutes ipsorũ, plus quàm igniãtur seu inflammentur in speciebus alijs febris ephemeræ. Et capita illorum qui ambulant in sole tẽpore lõgo, igniuntur seu inflammantur plus quàm corpora ipsorum. Et accidit soda, & rubedo in oculis, & caliditas, quoniam huiusmodi febris ephemera lædit spiritus animales proprie: (vel secundum aliam literam, Et accidit in capite soda, & pulsatio vehemens, quoniã in huiusmodi febre lædũtur spiritus animales proprie, & oculi eorũ rubescunt & inflammantur.) Quapropter oportet vt effundatur post resolutionẽ febris super capita eorũ continue, aqua tepida dulcis, in qua iam decocta sint camomilla, & viola sicca, & flores nenufaris, & rosæ: & inungatur caput cum oleo violato, aut oleo de nenufare & rosis: & fac eos dormire in domo frigida, in qua strata sint folia alchalef: & ciba eos cum cibarijs & potibus frigidis humidis. Quunq; redierint ad [consuetudinem] post resolutionem febris, oportet vt caueant sibi ab omnibus rebus quæ calefaciunt.

De febre ephemera accidente a frigore. Cap. III.

FEbris ephemera accidens ex frigore, exiccat corpus, & arefacit, & solidum efficit, sicut illud quod fit ex balneatione cum aqua aluminis, & cum aqua sulfuris: (vel secundum aliam literã, & solidum efficit, & similatur febris ista febri ephemeræ quæ fit ex balneatione cum aquis stypticis.) Et patiẽtes hanc febrem ex frigore, sentiunt grauitatem in capitibus suis, & in reliquo corpore eorum. Et sunt vrinæ eorum albæ decliues ad citrinitatem parum, quoniam caliditas quæ est in eis, non compleuit tincturam vrinæ. Et pulsus eorũ sunt parui, veloces, frequentes: parui quidẽ propter frigus, velocitas vero & frequentia ipsorũ pulsuũ est, quoniam caliditas est iam submersa ad interiora. Et propter illud confert eis post resolutionem febris, balneum cum aqua calida, in qua decocta sint chamomilla, & melilotum, & maiorana: postquàm sub infirmo posita fuerit hæc aqua bulliens, ita ut fomententur cum vaporibus eius. Et inungatur patiens cũ oleis resolutiuis & sedatibus, sicut oleum camomellinum, & oleum anethinum, & oleum alcheiri. Et administretur oleum postquàm sudauerit patiens, quia non oportet administrare oleum ante sudorem, vt non oppilentur pori propter uiscositatem olei. Quum autem patientes hanc febrem egrediuntur ex balneo, ciba eos cum cibis calefacientibus parum, sicut sunt assidbegi, idest, ferculum ex carne elixata, (uel secundum aliam literam, sicut brodium carnis elixatæ,) & bibat modicum aquę calidę: (uel secundũ aliam literam, & sorbeat modicum olei cum brodio carnis.) Et ponatur coram manibus eorum prunæ ignis, & ante ipsos accendantur ligna tamarisci sicca. Et confortentur spiritus animales ipsorum cum odoriferis, & cum speciebus aromaticis. & cum odore ligni aloes, & citri, & maio-

ranę,& narcisci,& alcheiri,& sisymbrij, & quæ sunt illis similia.

De febre ephemera accidente ex balneatione cum aquis stypticis. Cap. IIII.

SIgnificatur super febrem ephemeram accidētem ex balneatione cū aquis stypticis, sicut cum aquis aluminis,& cum aquis sulfueris, ex tactu, quoniam cutis est dura, filtrata,solida,extenuata,sicca,arida,plus quàm cutis illorum quos inuasit febris ephemera ex frigore,& similatur, illis qui manus suas submergunt in aqua gallarū, aut corticum granatorum, & quæ sunt illis similia tempore longo. Et quādo ponis manum tuā in quacunque parte corporis, sentitur in primis diminutio caliditatis, & post illud quando expāditur cutis sub manu,& prolongatur tactus eius super ipsam cutem, manifestatur caliditas,& sētitur vehementia eius plus. Et est urina declinās ad albedinem,aut ad citrinitatem, & hoc accidit quoniam superfluitates aquosæ quæ consueuerant euacuari, retinētur propter soliditatem cutis. Et oculi eorum non sunt submersi, & quandoque sunt inflati. Etiam & pulsus arteriarum ipsorum non est paruus,sicut in illis in quibus accidit febris ex cogitatione, & mœstitia, & uigilijs,& labore, quoniam uirtus in hac febre est remanens,& caliditas est profunda,& non resoluitur neq; finitur. Et oportet, ut scias ꝙ non semper accidit febris ephemera in corporibus, quādo inspissatur cutis eorum, sed illis corporibus accidit febris ephemera ex induratione & inspissatione cutis, quando ab eis resoluuntur uapores humidi sanguinei, quia propter prædictam inspissationem retinentur, vnde fit aggregatio ipsorum uaporum. Et inuadit etiam febris ephemera in illis corporibus quorum uapores sunt calidi & sicci, & non est materia quæ in eis putrefiat. Et si est illic materia quæ putrefiat, inuadit eos febris putrida. Et curatio quidem illorum quibus accidit hæc febris ephemera, fit etiā cum rebus eiusdem quibus curatur febris ephemera quæ est ex frigore, uerum isti tardant plus in balneo quàm illi, quoniam indigent resolutione, & non tardant in tina multum. Et oleum quod ipsi administrant, sit parum,& fricatio sit multa, lenis, ita ut leniatur cutis, & resoluantur superfluitates retentę in corpore. Et oportet ut utantur cibis velocis digestionis in quantitate moderata, & ut bibāt parum de uino, si durities seu inspissatio cutis fuerit pauca. Si uero durities seu inspissatio cutis fuerit multa, non utantur uino omnino, quoniam de proprietate uini est, expandat superfluitates & excitet caliditatem.

De febre ephemera accidente ex cibis calidis. Cap. V.

HAec febris plus accidit in spiritu naturali qui est in nobis, quoniam cibi & potus lędūt hepar plus quàm alia mēbra. Et propter hoc sunt urinæ eorum decliues ad caliditatem,& patiens hāc febrem sentit caliditatem in hepate. Et propter hoc oportet ut exhibeantur ea quę conferunt hepati, & prouocant urinam, sicut syrupus acetosus factus cum zuccharo, & aqua granatorum acetosorū & quę sunt illis similia. Et ponatur super hepar exterius epithema factum cum duobus sandalis, & rosis, & camphora, & aqua chalef, & aqua rosata.

De febre ephemera accidente ex labore corporis. Cap. VI.

ILlorum qui laborant in ambulatione aut equitatione aut in pugna, igniuntur seu inflāmantur iuncturę omnes,& similiter spiritus uitales etiā, & proprie spiritus animales, quia ad cor & ad cerebrum ex hoc quòd ipsa sunt superius eleuantur uapores plus. Et secundum communitatem corpora quę laborant, sunt arida, extenuata, sicca. Secundum proprietatem uero si non est labor uehemens in corporibus, tunc siccitas apparet in eis tempore parua tantum, deinde egreditur ex eis humiditas quæ est sicut ros, & uapor calidus quādo resoluitur humiditas humorum, & humectatur siccitas corporis, quod in hora declinationis febris efficitur roridum. Si uero labor sit multus, tunc corpus efficitur siccum in declinatione ęgritudinis etiam,& est pulsus tūc paruus. Et si labor non fuerit multus, tunc pulsus est magnus cōsequutiuus seu frequens, quia febriens indiget attractione aeris, propter caliditatem & siccitatem quæ comitantur ipsum, & vrina est subtilis, acuta, propter laborem & resolutionem. Et eius quidem subtilitas est propter resolutionem multam, eius autem acuitas est propter motum qui igniuit seu inflammauit corpus. Et sentitur aliquid de dolore in iuncturis, propter confricationem earum ad inuicem apud motum. Et oportet ut curentur isti in primis cum quiete & tranquillitate, & post resolutionem febris (uel secundum aliam literam, & post declinationem febris) sedeant in tina aquę tepidæ donec humectentur. Et non oportet ut tardent in balneo isti, neque illi quos inuadit febris propter aerem ualde æstuosum, quia ægritudo amborum simul est siccitas. Et ungantur corpora eorum si tempus est calidum siccum, & complexio infirmi est decliuis ad hæc duo, cum oleo uiolato & nenufarino aggregato cū aqua pauca. Quòd si istæ dispositiones sunt econuerso, ex parte aeris & ætatis & complexionis, inungantur

gantur cum oleo de cheiri & oleo chamæmellino, & fit fricatio lenis ualde temperata in multitudine sua donec humectet eos. Et post oleum etiam facimus eos sedere in tina aquę tepidę, donec humectetur corpus, & acquirat humiditatē loco illius quæ ex eo fuit resoluta. Et post tinā administramus oleum etiam, & conseruetur humiditas quam corpus acquisiuit ex aqua. Et præcipiamus eis ut caueant sibi ab eis quæ exiccant corpus, & proprie coitu, quoniam ipse exiccat corpus & debilitat ipsum. Et nutriamus ipsos cum cibis humidis, paucarum superfluitatum, facilis digestionis, & accipiant eos uicibus multis (uel secundum aliam literam, Et nutriamus eos cum cibis humidis facilis digestionis, & huiusmodi cibi sumantur uicibus pluribus,) non uice una, & bibāt uinum non antiquum, permixtum, ut humectetur corpus.

De febre ephemera ex ira. Cap. VII.

IN illis quibus accidit febris ephemera ex ira, est velox motus oculorum suorum, qui egrediūtur & eminent exterius, quoniam caliditas innata mouetur ad exteriora, propter vindictam faciendam ex nocentibus. Et rubet facies ipsorum propter motum sanguinis ad exteriora corporis. Et videtur corpus ipsorum plenum, pingue, propter ebullitionem sanguinis & ipsius feruorem. Et quandoque fit color citrinus ex timore permixto cum ira. Et vrina est citrina & acuta, (vel secundum aliam literam, Et vrina ipsorum est citrina non acuta.) (Alia litera habet, Et vrina eorum est citrina paucæ acuitatis,) & pulsus eorum est velox, magnus, propter motū, & propter augumentum caliditatis. Et ingenium quidem ad istos febrientes, est in primis sedatio iræ ipsorum, & bonificatio anhelitus ipsorum cum delitijs, & post illud regimen ipsorum fit cum cibis bonis in complexione sua frigidis & humidis. Et non oportet vt exhibeatur eis vinum donec sedetur caliditas, quia de proprietate vini est excitare iram. Et similiter oportet vt prohibeātur etiam a balneo, quoniam balneum adiuuat materias quæ sunt in corporibus eorum ad putredinem, & facit euenire febrem, & facit resudare & expellere illas materias ad quædam membra, vnde facit accidere apostema. Et oportet etiam ut intendatur studium circa cor, quoniā hæc febris nō oritur & non incipit nisi ex corde.

De febre ephemera accidente ex cogitatione & tristitia. Cap. VIII.

IN patientibus quidem febrem ephemerā ex cogitatione & tristitia, motus oculorum suorum & eminentia ipsorum ad exteriora, quandoque augetur, & quandoq; quiescunt oculi, & videntur quasi submersi. In illis autem qui cogitant, quandoq; est eorum cogitatio in eo quod contristatur. Quū ergo solliciti sunt de eo quod ipsi timēt vt eis accidat, submergitur caliditas eorum innata, & sequuntur eam spiritus, & sanguis & membra quorum motus est facilis ad interiora, vnde apud illud profundantur oculi eorum. Et quando cogitatio eorum est de euasione, seu est in spe euasionis à timore & periculo, tunc accidit eis contrarium illius, caliditas enim naturalis tunc egreditur ad exteriora, & sequuntur eam spiritus, & sanguis, & oculi eminent & mouentur motu veloci. Pulsus autem eorum quando caliditas submergitur ad interiora, est paruus: sed quando dilatatur ad exteriora, est pulsus magnus. Et vrina eorū est acuta, ita vt mordicet membrum per quod transit. Et oportet vt curentur isti cum contrario illius quod eis accidit, & ingenietur vt ipsi lætentur & gaudeant & sperent, cum omnibus speciebus ingeniorum diuersorū, quæ solent inducere gaudium & lętitiam & spem eorum quæ desiderantur. Et ingenietur etiam omni ingenio vt remoueatur ab eis multitudo cogitationis, quoniam multitudo cogitationis debilitat seu infestat animam, sicut dixit Plato. Post declinationem vero febris, oportet vt infirmus sedeat in tina aquæ dulcis tepida, donec humectetur corpus parumper, deinde vngatur cum oleo cui est virtus infrigidandi & humectandi, sicut est oleum violatum, & oleū nenufarinum. Et nō sit fricatio continua, ut non exiccetur corpus. Cibatio autem istorum fiat cum cibis humidis laudabilis humoris, sicut caro pullorum, & franculinorum, & caro hœdorum, & pisces petrosi, & brodium leguminum frigidorū, & attriplex, & cucurbita, & his similia: nam passiones animales proprietatem habent exiccandi corpus valde. Et signum huius est, quoniam videmus plures eorum qui non cogitant, & non patiuntur tristitiam neque mœstitiam, digerere totum illud quod comedunt ex cibis. Illi uero qui cogitant & patiuntur mœstitiam aut tristitiam, non digerunt quod comedūt ex cibis, etiam si sint facilis digestionis paucæ quantitatis. Et oportet ut exhibeatur in potu vinum permixtum non antiquum, in quantitate pauca, ita vt non exiccet corpus ex multitudine eius quod de eo administratur. Nam quando uinum exhibetur cum mensura, remouet vigilias, & facit euenire somnum, & propter illud humectat & lętificat tristes, & sedat tædium & tristitiam. Et uniuersaliter dico quod oportet vt sit regimen totum infrigidans & humectans, & sit elongatio à rebus exiccantibus. Ipsæ enim nocent valde, & proprie coitus: vt non permutetur seu perducatur febris ephemera ad febrem hecticam.

De febre ephemera accidente ex vigilijs. Cap. IX.

SCias quòd patientibus febrem ephemeram ex vigilijs, accidunt istæ significationes, scilicet citrinitas coloris propter motum choleræ accidentem ex vigilijs. Et propter paucitatem digestionis accidit corpori thebegi, id est, tumefactio similis cachexiæ & profundantur oculi propter multitudinem motus qui resoluit, & grauantur palpebræ & motus ipsarum. Et pulsus est paruus propter debilitatem virtutis. Et vrina quamuis sit acuta, tamen est indigesta, turbida: (vel secundum aliam literam, Et vrina est paucæ quantitatis, acuta, non digesta, turbida. Oportet autẽ vt isti febrientes curentur cum rebus quæ contrariantur uigilijs, & sit ingeniatio in attrahendo somnum cum embrocis super caput factis cũ aqua, in qua decocta sint camomilla, & rosæ, & uiolæ siccæ, & folia nenufaris, & hordeum excorticatũ, & pauper. [ ] Et fricentur manus & pedes, ita ut attrahatur materia ad inferiora, & descendant uapores retenti in capite. Et cibatio eorũ sit cũ cibis humidis uelocis digestionis. Et exhibeatur eis in potu uinum permixtum non antiquum. Et prohibeant isti ab omnibus rebus quę exiccant corpus, & proprie à coitu. Et regãtur isti cum huiusmodi rebus, donec redeat corpus ad dispositionem primam cum somno nocturno, quoniam somnus nocturnus attrahit trãquillitatem plus propter cõsuetudinem primo, & secundo quia caliditas naturalis propter humiditatem noctis & frigiditatem eius, profundatur ad interiora, unde est causa completę digestionis. Et tertio, quia tenebræ noctis attrahunt sensibus quietem, somnus uero diei propter cõtrarium harum rerum efficit contrarium illius. Et somnus quidem qui est inter mane, seu inter horam matutinam usque ad quatuor horas, est medius inter istos.

De febre ephemera accidente ex dolore inguinum. Cap. X.

DOlor inguinum, est dolor emunctoriorum & lacertorum qui sunt in radicibus coxarũ. Nã quando accidit aliquod ulcus in pedibus, & cruribus, tunc natura properat ad ulcus ut rectificet ipsum, & sequuntur eam spiritus & sanguis. Quumq; huiusmodi in transitu suo perueniunt ad inguina, replent ipsa propter eorum raritatem & spongiositatem, vnde fit in eis apostema. [ ] Quòd si principium huius apostematis fuerit causa primitiua, sicut ulcus in pede, tunc facit accidere febrem ephemeram. Et si apostema fuerit ex causa antecedente, sicut ex repletione, tunc ex eo accidit febris putrida. Et significatur super hanc febrem etiam ex pulsu, quia in febre ephemera est pulsus magnus ualde frequẽs, & ex profundo corporis eleuatur post æbullitionem roritas quædam calida mordicatiua, & rubet facies secundum plurimum, & inflatur, uerũ tamen rubedo eius sequitur colorem sanguinis, & inflatio ipsius plus. Et urina est decliuis ad albedinem. Et oportet ut patientes hanc febrem, curentur incipiendo cum introitu eorum in balneo, & faciẽdo eos tardare in eo. Et administretur eis fricatio cum ęqualitate, & non ungantur oleo aliquo, quoniam oleum humectat corpus, & oppilat poros eius. Deinde cibentur cum cibis subtilibus & prohibeantur à potu uini.

De febre hæctica. Cap. XI.

FEbris hæctica, quæ est febris fixa, stabilita, diuiditur in duas species, quarum una est quæ accidit ex adustione caliditatis, & ad eam sequitur febris dach continua,) vel secundum aliam literam, ex adustione caliditatis, ad quam sequitur febris subtilis continua.) Altera uero species est, quæ accidit in corporibus senum absque febre, quando extinguitur caliditas naturalis quæ est in eis ex multa resolutione, & accidit absque dolore, & hãc nominat Pylagrius medicus, & senectam ex ægritudine. Et iã nos uidimus multos, quos inuasit hæc ægritudo, ex senibus & pueris & adolescentibus, absque quòd finita fuerit caliditas eorum naturalis, & extincta ex multitudine ægritudinum, & assiduatione dolorum. Istæ igitur sunt duę species primę febris hęcticæ. Species autem prima diuiditur in tres species, quia humiditates quæ sunt in nobis, sunt quatuor, scilicet illa quæ est in uasis seu in uenis, & illa, quæ est [in locis uacuis quæ sunt in nobis, & illa quæ est in carne propinqua tempori suæ coagulationis, & illa qua continuantur membra. Quum autem calefit illa humiditas quæ est in uasis, idest, intra uenas & arterias, calefit corpus etiam. Et si calefiat & putrescat illa humiditas, tũc ipsa facit accidere febres, ex putrefactione eius quod est in uenis & arterijs. Et quando calefacta fuerit humiditas quæ est in locis uacuis, tunc accidit prima species febris hæcticæ quæ est facilis curationis. Quãdo uero calefacta fuerit illa humiditas, quę est in carne proxima tempori suæ coagulationis, tunc accidit secunda species febris hæcticæ mediocris, quæ nominatur Marasmus, idest, debul seu extenuatio, quæ est difficilis curationis. Si uero calefiat humiditas qua cõtinuantur membra corporis omnia, tunc accidit ex ea species tertia hæcticæ, & nominatur Chargugas, & eius intentio est extinctio & cõfractio. Harum autem specierum] prima est facilioris curationis & magis sperabilis, secunda uero est difficilior & media in spe, tertia autem species non habet curationem. Si enim resoluta est humiditas

miditas per quam membra continuantur, quomodo est possibile vt permaneat corpus? Hæc igitur est opinio quorundam de febre hectica. Secundum vero sententiam aliorum, diuiduntur istæ tres species sic. Dicunt enim quòd quando cordis complexio naturalis alteratur seu inflammatur & non finitur humiditas quæ est in eo adhuc, sed est in ipso sicut ebullitio, nominatur tunc prima species hecticę. Et quando accidit in ebullitione eius consumptio humiditatis & finis eius, tunc accidit species secunda hecticæ. Et quando læduntur membra similium partium, seu membra radicalia, scilicet, venæ & arteriæ & uelamina, ita vt in eis dominentur caliditas & siccitas, (vel secundum aliam literam, ita ut sint obsessa seu oppressa à caliditate & siccitate,) tunc est species tertia hecticæ. Signa autem quæ significant vnamquamque istarum specierum, sunt ista quæ nunc dicemus & cætera. Alia litera à principio huius capituli vsque ibi. Species autem prima diuiditur in tres species &c. sic iacet.

De hectica seu de aldach. Cap. XI.

INtentio huius nominis hectica, seu huius nominis aldach, apud Arabes est dispositio seu qualitas fixa seu stabilita in corpore: & est genus quod diuiditur in duas species: quarum una est dispositio febrilis fixa, quæ accidit ex adustione caliditatis, seu ex caliditate adurente. Altera vero species est dispositio sicca dominans & fixa, quæ accidit in corporibus senum absque febre: & hanc nominat Phylagrius medicus senectã ex ægritudine. Et iam nos uidimus multos, quos inuasit hæc ægritudo ex senibus & pueris & adolescentibus, absque quòd finita fuerit caliditas eorum naturalis & extincta ex multitudine ægritudinum, & assiduatione dolorum. Istæ igitur sunt duæ primæ species huius nominis generalis, quod dicitur hectica seu aldach. Species autẽ prima diuiditur in tres species &c.

Signa autem quę significant unamquamque istarum specierum, sunt ista quæ nunc dicemus. Si incipit febris ephemera ex ira, aut tristitia, aut mœstitia, aut cogitatione multa, & remanet usque ad diem secundum & non quiescit penitus, & non addit super illud in quo incepit: & apparet in colore & forma nigredo seu obscuritas, & extenuatio, & citrinitas: & tangendo infirmum, & uenas, & arterias ipsius semper sentitur caliditas: tunc scias quòd hæc est prima species febris hecticæ. Si autem augetur caliditas, & uehementior fit cum istis significationibus, quando datur infirmo cibus in quacunque hora fuerit, ita ut existimetur quòd ipsa caliditas iam sit magis addita quàm prius, & habeat periodos, tunc oportet ut scias quòd febris iam peruenit ad secundam speciem hecticæ. Et tunc oportet ut cibetur infirmus, duobus aut tribus diebus cum cibis moderatæ quantitatis laudabilis humoris, & in horis diuersis, ita ꝙ cibes uice una in mane, & uice alia in meridie, & vice alia in uesperis: & si quacunque hora cibetur, semper augetur caliditas, tunc iudica confidenter ꝙ ista est species secũda hecticæ, & nõ febris putrida. [ ]

Significationes autem speciei tertiæ, sunt istæ, quòd oculi sunt submersi quasi positi in profundo, & uidentur spatulæ nudæ a carne, & apparet in oculis lippitudo sicca, & color infirmi est cineritius quasi iam super ipsum sit proiectus puluis, & cutis faciei & frontis est tensa, arida, sicca: & eleuantur superiora superciliorum & palpebrarum cum grauitate. Quum ergo iacent, arescunt, & clauduntur oculi eorum absque ꝙ ipsi sint dormientes, sed clauduntur oculi ex debilitate quæ eis accidit. Et applanantur tempora, & fiunt absque carne, & detumescunt seu extenuantur uentres eorum, ita ut uideantur ac si sint uacui ab intestinis & à uisceribus: & cutis corporum ipsorum est arida sicca. Et quando cum digitis tangitur, seu comprimitur, tunc uidetur quòd sit sicut cutis coriata, uel sicut corium præparatum, siccum. Pulsus autem in eis est paruus, debilis, frequens, durus sicut corda. Paruitas autem eius, & debilitas ipsius, est quia uirtus est iam debilitata. Et durities eius est propter ipsius siccitatem. Frequentia uero ipsius pulsus est propter caliditatem. Et eorum urina est oleagina, in qua apparent quædam similia laminis seu squammis, propter liquefactionem membrorũ radicalium, & resolutionem eorum. Et quando effunditur urina in uase, tunc auditur uox eius sicut uox olei effusi in uase: & causa illius est propter uiscositatem urinæ. In aqua uero effusa in uase, ex quo non uiscosa, non sentitur nisi sonitus fortis. Istæ igitur sunt significationes hecticæ causatæ ex caliditate adurente: & huiusmodi hectica, est hectica febrilis quæ diuiditur in tres species, sicut iam prædiximus. Signa autem speciei hecticæ quæ est ægritudo accidens ex dominio frigiditatis & siccitatis, nominata hectica senectutis, sunt ista. Pulsus enim in huiusmodi ægritudine est paruus, debilis, rarus; & urina est alba, subtilis substantiæ.

Cura febris hecticæ.

Cura autem hecticæ quæ est absque febre alia putrida, & absque materia præparata ad putredinem, est in primis exhibitio lactis asinæ. Et eligatur asina iuuenis, flaui coloris, propinqua tempori

pori partus. Et sit lac eius lene, album, temperatæ substantiæ, ita ut quando distillatur super unguem aut super speculum, non expandatur ad altera. Et oportet ut nutriatur asina cum herbis frigidis humidis, sicut coriandrum humidum, & altil plana, idest, & herba graminis quæ nascitur super flumina, & endiuia, & hordeum album: & detur in potu aqua dulcis, bona, clara: lac enim generatū ex huiusmodi asina sic nutrita, est magni iuuamenti. Et nutriatur infirmus cum mes excorticato, decocto cum attriplice, aut spinachia, aut lactuca, aut cucurbita. Et detur in potu aqua granatorum dulcium, & aqua cucurbitæ: (vel secundum aliam literam, Et detur in potu aqua granatorum muzorū, & aqua cucurbitæ.) Et facimus infirmum sedere in tina aquæ, in qua decocta sunt folia cucurbitæ, & hordeum excorticatum, & nenufar & uiolæ, & quæ sunt his similia. Et post eius egressionem ex tina, inungatur cum oleo nenufarino, & cum oleo seminis cucurbitæ dulcis, aut oleo uiolato permixto cū cera alba dissoluta, uel cum cera abluta: quoniā huiusmodi oleum humectat corpus, & conseruat humiditatem quam acquisiuit ab aqua tinę. Quòd si consentit uirtus, tunc mulge super ipsum lac asinæ, aut lac capræ, aut mulieris, antequam infirmus descendat in tina: quia lac quando mulgetur super corpus, humectat ipsum ualde. Quòd si uirtus est debilis, tunc permisceatur lac cum aqua tinæ, quam diximus, & non sedeat infirmus in tina multum, ut non debilitetur uirtus, neque prosternatur, neque mollificetur. Et non ungatur infirmus ante introitum eius in tinam, ut non oppilētur porositates corporis eius ex uiscositate olei, & ut non prohibeatur humiditas aquæ ingredi ad interiora corporis eius. Et sedeat infirmus in tina uice una post lac in mane, & uice alia post cibum & potum in uesperis, donec caliditas aquæ in tina attrahat humiditatem acquisitam ex cibis & potibus, ab interiori corporis ad exteriora ipsius, (vel secundum aliā literam, donec attrahat caliditas aquæ in tina humiditates acquisitas ex cibis, ab interioribus ad exteriora corporis,) & redire faciat illas humiditates super corpus, & spargi in membra ipsius. Si autem caliditas hecticæ fuerit diminuta, & corpus fuerit mundum à materia præparata ad putredinem, tunc exhibeatur infirmo machid uaccinum mundum à butyro, & ab unctuositate. Et in principio exhibeatur ex eo pondus drachmarum decem: & addatur in eo secūdum gradationem usque ad drac. 30. Et si consentit uirtus & digestio, & addis super hanc quantitatem lactis, non erras. Et exhibeatur lac supra scriptum cum istis trochiscis, quorum descriptio est hæc. Recipe spodij drach. 4. rosarum drach. 6. seminis portulacę, seminis cucurbitæ dulcis omnium ana drach. 3. boli armeni drach. 4. charabæ drach. 3. terantur, & cribellentur, & conficiantur cū aqua plantaginis, & fiant trochisci, & exiccentur: isti enim trochisci prohibent ne fiat febris. Quòd si in infirmo sit febris putrida, aut corpus eius non sit mundum à materia præparata ad putredinē, tunc oportet ut caueat à generibus lactis, & loco ipsius lactis exhibeatur aqua hordei decocta cū cancris fluuialibus, aut aqua cucurbitę. Modus autem pręparandi & rectificandi cancros supradictos est iste. Recipe cancros fluuiales [recentes in vita,] & abscindantur pedes eorum, & dētes ipsorum, & ablue eos cum aqua frigida & cinere & sale commmuni tribus uicibus, donec remoueatur ab eis fœtor seu alia mala qualitas ipsorum: deinde lauentur cum aqua frigida sola, & contundantur, & decoquantur cum aqua hordei excorticati, & detur in potu ex hac aqua lib. sem. postquam exhibitum fuerit infirmo aur. 1. ex istis trochiscis, qui conferunt febri hecticæ, & phtysi, quorum descriptio est hæc. Reci. plantaginis drac. 3. boli armeni drach. 1. papaueris albi drachmas quinq;: spodij drach. 4. rosarum drach. 6. seminis cucurbitæ dulcis excorticati, & seminis portulacæ, & seminis citruli excorticati, omnium ana drach. 6. seminis cytoniorum excorticati drag. 7. succi liquiritiæ drac. 10. gummi dragacanthi, amyli, omnium ana drach. 3. seminis melonis, & cucumeris, omnium ana drach. 7. Summa medicinarum est numero. 10. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum muccillagine psyllij, & fiant trochisci, & exhibeatur ex eis aureum unum: cum aqua granatorum, & aqua cucumeris in ieiunio. Et detur post horam aqua hordei decocta cum cancris secundum q narrauimus. Et cibetur ex cucurbita cum attriplice & portulaca, aut cum mes excorticato in ferculo cum oleo amygdalarum dulcium, permixto cū oleo de semine cucurbitæ dulcis. Et inungatur corpus in uesperis cum oleo nenufarino, & cum oleo seminis cucurbitæ dulcis. Et sedeat infirmus, si est tempus calidum, in domo frigida strata cum folijs chalef, seu salicis & rosis, & myrtho, & nenufare, & saesefran, id est, basilicone. Quòd si accidat eis syncopis, tunc pone super membra eius linimentum factum ex aqua myrthi, & aqua rosata, & sandalis, & camphora, & rosis tritis, & ligno aloes crudo: & roretur semper super faciem eius aqua rosata infrigidata. Et ingenietur omni ingenio, ut non resoluatur ex corpore eius aliquid. Et exhibeatur uitellus oui sorbilis, aut medulla panis cum uino non antiquo plurimum permixto. Et da ei etiam ex hac sorbitione hora post horam, & eius modus est. Sumatur caro rubea ex collo hœdi, & ex costis eius, & incidatur in partes paruas, & decoquatur in olla noua leniter seu suauiter cum modico salis, donec egrediatur aqua eius: deinde coletur illa aqua, & fundatur super ipsam quantum est medietas

dietas eius ex succo pomorum, & quantum est decima pars omnium vini odoriferi, & exhibeatur infirmo ad sorbendum: hoc enim facit aduenire infirmo virtutem multam. Quòd si uides uirtutem iam debilitatam, & membra iam exiccata & resoluta, & videris venas vacuas a sanguine, & costas subtiliatas & expoliatas à carne, & arundines seu focilia manuũ & pedum iã subtiliata, tunc oportet ut caueas à curatione istorum, quoniam tunc est labor vanus. Et ingenia omni ingenio ut non soluatur natura in eo qui patitur hecticam neq; in eo qui patitur phtysim. Quod si natura ipsorum fuerit soluta, tunc loco aquæ hordei exhibeatur sauich hordei, decoctum cum milio excorticato torre facto parumper, & quandoq; puluerizatur super ipsum gummi torrefactum. Et conferunt etiam isti trochisci, quorum descriptio est hæc. Rec. boli armeni drac. 5. castanearum torrefactarum drac. 4. spodij drac. 3. seminis acetosæ excorticati. drac. 1. berberis. drac. 3. rosarũ. drac. 4. charabæ. drac. 3. Summa medicinarum est numero. 7. terantur, & commisceantur cum aqua cytoniorum, & aqua pomorum, & fiãt trochisci, & exhibeantur in mane cum aqua pyrorum, aut aqua cytoniorum. Et in uesperis exibeatur semi. psyllij torrefacti aur. 1. cancrorum adustorum. drac. 1. gummi torrefacti drac. sem. boli armeni aur. sem. permisceantur omia, & exhibeãtur cum aqua pomorum. Et cibetur cum herba acetosa elixata, seu frixa cum amygdalis torrefactis, excorticatis. Et etiam lentes excorticatæ torrefactæ, iam decoctæ duabus uicibus, â quibus effusa fuerit aqua prima, & decoctæ uice secunda cum aqua granatorũ, & aqua sumach, & aqua cytoniorum. Et exibeatur sauich de gobera, aut sauich de nabach, aut sauich granorum granatorum, & sauich pomorum absq; zuccharo. Et si cogeris, da suffuf granorum granatorum cum charad, & tharathit, & granis myrthi, si ĩ infirmo nõ est tussis. Si uero cum eo fuerit tussis, da gummi Arabicum, & bolum armenum, & psyllium, & castaneas, & granamyrthi & syrupum myrthinum purum. Si autem accidit in intestinis excoriatio, tunc curamus cum clystere prædicta in capitulo excoriationis. In cura autem speciei secundæ hecticę, quę nominatur senecta ex ęgritudine, oportet ut ingenietur in primis in calefactione corporis, & incipiamus cum rebus temperatis, deinde cum rebus fortibus in calefactione. Et propter illud oportet ut exhibeatur primo mel citri conditi, & mel zinziberis conditi, & secacul. Et cibetur infirmus ex brodio carnis arietum castratorum, & columbinorum. Et exhibeatur in potu uinum non ualde antiquum, quoniam uinum antiquum proprietatem habet inducere sodam, & exiccare corpus. Et infirmus sedeat in tina, in cuius aqua decocta sit camomilla, & maiorana & quæ sunt illis similia. Et confortetur cum odoratione odorum delectabilium calidorum, sicut narciscus, & citrum, & iasiminum, & maiorana, & lilium, & q̃ sunt illis similia. Et fiat eis suffumigiũ assidue cum lignos aloes. Et si debilitatur corpus parumper, damus ei in potu theriacam, & diamuschum & mithridatum, (vel secundum aliam literã, cum ligno aloe.) Et in fine si corpus fuerit parumper fortificatum, damus in potu theriacã, & diamuschum, & mithridatum. Et oportet ut infirmus caueat à coitu. Quumq; uirtus corporis redierit, & cõfortata fuerit, tunc oportet vt curet eum hoc clystere. Recip. caput arietis cum pedibus suis, & proijciantur in uase mundo, & effundatur super eos libr. 10. aquæ, & de frumento contuso, & ex ciceribus contusis, omnium ana pugillum unum, anethi, camomillæ, & tribulorum, omnium ana vnc. 1. ficuum alborum & nigrorum pinguiuum numero. 10. decoquãtur omnia donec remaneat ex eo tertia pars, & coletur, & sumatur ex eo lib. sem. & misceantur cum eo butyri uaccini vnc. 1 olei sisamini vnc. 2. & olei de ben vn. 1. & misceatur totum, & clysteriza cum eo tribus diebus. Et expectetur quinq; diebus, seu quiescat quinq; diebus, deinde reuertatur etiam ad hanc curam cum hoc eodem clystere, donec humectetur corpus, & impinguetur. Et inungatur corpus in nocte cum oleo de narcisso cum cera alba, & in mane exhibeatur ad sorbendum uitellum oui cum modico uini, deinde ingrediatur balneum & non dimittatur infirmus morari in eo. Et post egressionem â balneo cibetur cum brodio carnis aromatizato cum zinzibere, & spica, & cinnamomo, & galanga, & quę sunt eis similia, deinde dormiat. Et regatur hoc regimine donec redeat corpus eius ad naturam suam.

De febre synocho, quæ est febris sanguinea.
Cap. XII.

FEbris quæ non incipit cum periodo, sed ipsa ab inceptione sua usq; ad eius consumptionem, est sicut periodus unus, generatur ex sanguine, qui quando calefit calefactione tantum absq; putredine, facit accidere febrem ephemeram, (vel secundum aliam literam facit accidere febrem similem ephemerę.) Quando autem sanguis putrefit proprie in uasis, seu in uenis magnis, tunc accidit feb. acutior illa, & nominatur synochus. Et huic eidẽ sunt tres species, seu, & hæc feb. sinochos diuersificatur, quia aut ipsa incipit cũ quiete seu cũ remissiõe, deinde augetur paulatim paulatim, quoniã illud q̃ putrefit de sanguine, est plus quàm illud quod resoluitur. Aut incipit cum fortitudine seu cum intensione, deinde diminuitur paulatim paulatim vsq; ad eius consumptionem & hoc fit quando illud quod resoluitur est plus quàm illud quod putrefit. Aut incipit cum dispositione cum qua remanet à principio usque ad cõsumptio-

sumptionem illius dispositionis, & illud fit quando quod ex sanguine putrefit, est equale ei quod resoluitur. Signa autem huius febris sunt rubedo faciei, & oculorum, & inflatio temporum & repletio totius corporis, & pigritia, & grauitas, & soda cum inflammatione vehementi, & corpora eorum sunt calida & humida, sicut illa quae egrediuntur ex balneo. Et pulsus est magnus, fortis, plenus, lenis. Vrinae uero substantia est subtilis cum colore alargiuani, idest, cum colore purpureo. Et quandoque accidit infirmo asthma ex multitudine sanguinis in membris superioribus, scilicet in hepate & corde, & propter multitudinem vaporum qui ascendunt ad pectus & pulmonem.

De cura febris synochi.

Febris autem quae fit ex calefactione sanguinis tantum, absque eius putredine, curatur curatione simili qua curatur febris ex putredine sanguinis, incipiendo in primis cum phlebotomia uenae: & si consentit virtus, extrahemus de sanguine donec accidat syncopis, quoniam ista euacuatio confert iuuamento magno in huiusmodi febre. Et quandoque sequitur ad illud solutio naturae, & euacuatio cholerae, & roritas totius corporis, & sudor vnde sedatur & quiescit febris. Et non oportet ut aduertatur de numero dierum &c.

Alia litera à principio curationis huius febris, vsq; ad hanc particulam. Et non oportet ut aduertatur de numero dierum &c. sic iacet ut infra.

Febres sanguineae si sunt ex calefactione sanguinis tantum, propter priuationem euentationis, & fuerint paucae oppilationes, oportet ut curentur curatione febrium sanguinis putredinalium. Et si humores fuerint furiosi ualde, tunc necessaria est cura fortior ista, & tunc si non festinetur ad curam, perducitur sanguis ad putredinem, & fit febris ex putredine sanguinis. Et propter hoc oportet ut fiat euacuatio cum apertione uenae, & extrahatur de sanguine donec accidat syncopis, quoniam in huiusmodi curatione est iuuamentum magnum, si cõsentit uirtus, quoniã corpus reuertitur ad temperamentum cum frigiditate accidente ex syncopi. Et quandoque sequitur post illud expulsio naturae cum solutione uentris. Et quandoq; euacuatur cholera cum uomitu. Et quando ad istas euacuationes subsequitur roritas & sudor in toto corpore, & febris extinguitur statim. Quod si non fiat phlebotomia in huiusmodi cura perducitur res ad timorem magnum, nisi uirtus fortificetur & erumpatur sanguis ex aliquo locorum, & currat sudor multus, vnde infirmus liberetur à morte. Et non oportet vt aduertatur seu consideretur de numero dierum à principio aegritudinis, quum virtus est remanens, quia quum ipsa fuerit fortis, tunc non oportet ut sis contentus phlebotomare in sexto & in septimo tantum, immo in reliquis diebus alijs. Si autem cogeris in aliqua hora prohibere extractionem sanguinis, administra regimen iuuatiuum quod aperit oppilationes, & [incidit, & sedat ebullitionem] sanguinis & caliditatis. Et quando apparuerint signa digestionis, & non est in aliquo membrorum principalium apostema, neq; durities neq; macies corporis, neq; uides i aliquo membrorum corporis aliquid, per quod timetur quòd noceat ei potus frigidus tunc conceditur potus aquae frigidae, & proprie si infirmus fuerit consuetus potare illam: quoniã membra radicalia quãdo fuerint fortificata cum temperamento, quod eis aduenit ex hoc potu, attrahunt ad se humores laudabiles conuenientes, ut cum eis nutriantur, deinde expellunt quod nõ conuenit eis per secessum, & per id quod egreditur ex cute. Quod si natura non expellit per se, & oportuerit mundificare illud cum medicina, tũc oportet exhibere in potu decoctionem prunorum, & tamarindorum, & passularum mundatarum ab arillis, cum cassia fistula & tereniabin, post mensurationem quantitatis istorum secundum virtutem & secũdum aetatem. Quod si cum hoc non obedit natura, tunc oportet administrare clysterem lenem factum ex camomilla, & uiolis siccis, & tribulis, & sebesten, & hordeo excorticato, & althea, & zuccharo rubeo, & penidijs cum oleo violato, aut oleo sisamino, & sale communi, & modico baurach. Postquam autem lenita fuerit natura, oportet ut det in potu aqua hordei. Et si natura fuerit declinis ad siccitatem, detur in potu ipsa aqua hordei cũ aqua granatorũ dulciũ, aut cũ iubel aut cũ zuccharo: & si nõ fuerit decliuis ad siccitatẽ, cum aqua granatorum muzorum, aut cum syrupo acetoso zuccharino. Quod si fuerit conueniẽs vt infirmus assumat cibum, tunc oportet cibare ipsum in mane post assumptionẽ aquę hordei in frigore aeris quoniam in hac hora sedatur caliditas parumper cum aspiratiõe aeris frigidi, & fit appetitus cibi. Quando enim aer fuerit calefactus, & patientes fuerint inflammati, & caliditas eorum fuerit uehementior tunc nõ oportet in hac hora exhibere eis aliquid de cibo. Cibus autem eorum sunt lentes excorticatae, & spinachia cum mes excorticato, aut cucurbita cum oleo amygdalarum dulcium, aut cum oleo omphacino abluto, quoniam hoc oleum est frigidum ex hoc, quod est factum ex oliuis crudis. Si autem non potest comedere panem cum oleribus quae diximus, tunc oportet exhibere eis sauich hordei iam infusum in aqua calida hora vna; deinde ablutum cum aqua frigida permixtum cum zuccharo, ut non inflet uentrem & non generet in eis rugitum: (vel secundum aliam literam, sauich hordei iam infusum in aqua calida per

da per horam, ut non generet rugitum & infla tionem, deinde ablutum cum aqua frigida, & permixtum cum modico zucchari.) Et secundum hunc modum exhibetur etiam sauich siliginis, & sauich tritici, quando abluitur cum aqua calida, deinde abluitur cum aqua frigida, & datur cum zuccharo in potu. Et dentur eis ex fructibus pruna recentia, & granata muza, & poma, & medulla citruli, & cucumeris, & giumar palmæ, & uva alba, & quæ sunt illis & similia. Et si natura fuerit decliuis ad siccitatem, sit potus eorum aqua prunorum, seu infusio prunorum, & aqua cucurbitæ cum zuccharo, & iuleb, & aqua granatorum muzorum, & aqua citruli. Si aũt natura fuerit decliuis ad lenitatem, tunc exhibeatur sechaniabin, & rob agrestę purum, & rob de ribes. Quod si natura fuerit uehementer soluta seu lenis, tunc exibeatur aqua sauich hordei cum trochiscis de spodio cõstrictiuis, & elonga ab ipso iuleb & zuccharum, & da in potu rob granatorũ acetosorum, & rob malorum, & cytoniorum purum. Et si accidat febrienti soda, tunc funde super caput oleum rosatum tepidum, (vel secundum aliam literã, tũc uehementer inungatur caput cum oleo rosato tepido, permixto cum modico aceti fortis,) aut cum oleo de chalef cum aqua rosata, quoniam hoc prohibet materiam, & reprimit eam. Si autem uolumus extinctionem tantum absque repercussione, tũc ponemus super caput aquã portulacę, & aquam chalef, & aquã rosatam & oleũ rosatum, & uiolatum, & oleum nenufarinum. Et ex eis quæ conferunt iuuamento magno, est succus uirgę pastoris, & semperuiuæ, quando miscetur cũ oleo rosato, & oleo uiolato & oleo de semine cucurbitæ dulcis, & modico aceti potentis & camphoræ. Quod si necessaria est emplastratio, tunc fiat emplastrum cum extremitatibus chalef recentibus contritis, & portulaca, & rasura cucurbitæ, & musco aquæ, & semper uiua, & farina hordei, quando conficitur cum aqua rosata, & sandalis albis, & aceto pauco, & linitur frons cum linimento facto ex sandalis albis, & camphora cũ aqua cucumeris, & aqua rosata, & modico aceti. Si autem febrienti accidũt uigiliæ, tunc confice hoc linimentũ cũ aqua foliorum papaueris, aut lactucæ humidæ, & emplastretur etiam cum emplastro ex folijs uiolarum humidis, & nenufare humido, si reperitur, & lactuca, & papauere, contritis contritione bona cum modico farinę hordei, & althęæ, & conficiatur cũ aqua cucumeris, & cucurbitæ, & oleo uiolato. Si autem non quiescit soda, & existimatur ꝙ in capite sint retenti uapores acuti, sicci, tunc oportet ut administretur embroca cũ aqua, in qua decocta sint flores camomillæ, & uiolę siccæ, & rosę, & hordeum excorticatum, & flores nenufaris, & quæ sunt illis similia. Si autem fuerint uigiliæ, tunc misce cum istis medicinis papauer cum cortice suo, & semen lactucę. Et si non quiescit soda cum embrocis etiam, & non sit febris in infirmo, aut cum eo fuerit febris lenis quieta, tunc super caput mulgeatur lac mulieris, si fuerit uirtus debilis. Si uero fuerit fortis, mulgeatur lac caprarum. Et post administrationem lactis emplastretur caput cum emplastris, quæ diximus ante, & expectetur hora una donec quiescat infirmus, deinde fiat ei caputpurgium cum oleo uiolato, aut oleo nenufarino, & lacte mulieris lactantis puellam. Quod si non sedatur dolor cum hac curatione etiam, tunc emplastretur caput cum emplastro facto ex camomilla, & uiolis siccis, & farina hordei, & althęa, & oleo uiolato, & aqua frigida. Et si sũt illic uigiliæ, tũc oportet ut addas in emplastri cortices papaueris, & semen lactucæ, & poma mandragorę recentia, si inueniuntur, & conficiatur emplastrũ cũ aqua lactucę loco aquæ. Et non oportet ut cures cum istis curationibus, nisi quando soda est ex uaporibus calidis siccis. Quando autem caput est plenũ uaporibus grossis humidis, oportet ut caueãtur lac & caputpurgia, quia iste modus sodę duplicatur cũ huiusmodi curationibus. Et significatur super hunc modum sodæ, ex grauitate quæ est in capite cum dolore, quoniam si fuerit cum dolore grauitas in capite, significat quod in ipso sunt uapores humidi multi. Quare tunc oportet ut curetur cum uapore aquæ, in qua decocta sit camomilla tantum, donec resoluantur uapores per resolutionem, quam acquirunt pori capitis ex aqua camomillæ. Et si indiget embrocatione, facimus eam ex illa aqua camomillę post uaporationem factam cum eo. Et oportet ut elongetur ab oleo, quando in capite est grauitas aut subeth, quoniam retinet materiam intus & prohibet eam à resolutione. Et effunde super pedes & manus aquam calidam, in qua decocta fuerit camomilla, quoniã hęc attrahit materiam ad inferiora, & facit descendere uapores. Quod si sentit infirmus apud effusionem huius aquæ, materiam & uapores descendere in dorsum & spondiles, tunc soda quiescit. Et si non sentit illud, non quiescit soda, quoniam materia adhuc est sursum retenta, & tunc oportet ut stringantur manus & pedes strictione forti, donec lædãtur & doleant. Et si tibi necesse est stringere testiculos, fac illud. Si aũt accidat ĩfirmo angustia & ĩflãmatio, & syncopis, tũc oportet emplastrare stomachum & uentrem cum emplastro facto ex cinere cannarum, & althæa, (uel secundũ aliã literam, ex cinere foliorum cannarum, & althęa,) & sandalis albis, & camphora, confectis cum aceto. Et confert etiam rasura cucurbitæ, quando teritur & permiscetur cum farina hordei, & althęa, & aqua rosata, & aceto. Et similiter

ter portulaca, quando teritur & miscetur cum rosis tritis, & sandalis albis, & aqua rosata, & folia chalef recentia. Et uirga pastoris cum aqua rosata, & aceto. Et alta haleb, idest, muscus aquæ quando permiscetur cum sandalis albis, & camphora, & aceto. Et iaceat infirmus in domo frigida, quæ sit strata cum folijs chalef, & extremitatibus uitis, & myrtho humida, & sahesefram, idest, basilicone habente folia minuta, & rosis recentibus si inueniuntur, & floribus nenufaris, & cursibus aquarum frigidarum quæ permutantur quotiens calefiunt. Et ponatur super stomachum & uentrem cerotum factum ex oleo rosato, & aqua cucurbitæ, & niue, huiusmodi enim extinguit extinctione ultima. Et iuuantur etiam cum clystere facto ex aqua portulacæ, & aqua foliorum psyllij cum oleo rosato, (vel secundum aliam literam, cum clystere facto ex portulaca, & aqua psyllij, & oleo rosato,) & aqua cucurbitæ decocta, & aqua cucumeris, & oleum uiolatum. Et similiter aqua uirgæ pastoris, & aqua chalef: huiusmodi enim conferunt iuuamento efficaci ad extinguendum inflammationem, & cafacan, & syncopim causatam ab ea. Et si accidit in lingua siccitas vehemens & asperitas, tunc oportet ut extrahatur mucillago seminis cytoniorum, & psyllij & seminis althęæ, & misceatur cum ea oleum seminis cucurbitæ dulcis, & zuccharo: & lambat ex eo infirmus assidue: & fricetur lingua, quando ipsa denigratur & exasperatur, cum istis seminibus pręd ctis ligatis in petia lini, donec rubeat color eius: (uel secũdum aliã literam, & fricetur etiam lingua si fuerit nigra, cum petia lini infusa in istis mucillaginibus, donec rubescat & fiat lenis.) Et accipiat infirmus in ore suo aquam cucumeris assidue, & oleum uiolatum, & aquam granatorum muzorum uehementis saporis, cum oleo seminis cucurbitæ dulcis. Et si accidat infirmo subeth magnum, ita ut non possit aperire oculos suos, neque loqui tunc non ponas super caput eius oleum, neque emplastrum factum ex farina hordei, sed embroca super ipsum oleum rosatum & acetũ: quoniam hoc confortat caput, & remouet subeth. Quod si accidat infirmo inquietudo seu angustia, ita ut ipse permutetur à dextris & sinistris, & proijciat seipsum huc atq; illuc, & inflatur venter eius, & quum manu percutis super ipsum, sentis uocem sicut tympani: tunc si soluitur uenter eius, seu natura ipsius & non remouetur illa inflatio, scias quòd infirmus moritur, præcipue si apparent in eo bothor seu maculæ uiolaceæ: (uel secũdum aliam literã, si apparẽt in eo morbilli uirides, præcipue si sunt amplæ latæ,) & currit ex corpore sudor multus: (uel secundum aliã literam, præcipue si sunt amplæ latæ, existentes in pluribus locis corporis. In huiusmodi ergo dispositione, oportet ut fugias à curatione eius.

Si autem accidit infirmo fluxus sanguinis nariũ secundum semitam crisis, tunc oportet ut gaudeas & lęteris ex hoc, & non abscindas eum. Quod si huiusmodi fluxus fortis fiat adeo ut debilitetur uirtus, tunc oportet ut cures eum curatione descripta in capitulo fluxus sanguinis narium.

De cura febris causatæ ab almessere, seu ab erysipelate.

Si causa huius febris est apostema nominatur erysipelas, quę est almeslere oportet ut curetur primo almessere cum phlebotomia uenæ deinde cum medicina solutiua facta ex speciebus myrobalanorum, & ex prunis, & tamarindis, & fumoterræ. Et si est nobis necesse, damus etiam aquam solatri, & aquam endiuię, & aquam lubleb cum cassiafistula. Et damus post illud aquã hordei cum aqua granatorum muzorum. Et liniatur apostema cum sandalis rubeis, & fausel & sief memithæ, & bolo armeno cum aqua solatri, & aqua coriandri humidi, & camphora.

De cura febris causatæ à variolis, (vel secundum aliam literam, De cura febris causatæ ex planta diei, quæ est uariola.)

Si hæc febris fuerit, propter causam uariolarum, & uirtus & ætas consentit, tũc non aliquid magis iuuatiuũ quàm phlebotomia uenæ. Et si aliquid prohibet phlebotomiam, tunc oportet ut administrentur uentosę. Et custodi oculos ita ut non egrediantur in eis uariolæ, seu ulcera uariolarum, & distila in eis ambobus assidue aqua rosatam, & aquam sumach. Quidam autem exprimunt ex semine & ex pulpa granatorũ, & distillant in oculũ: (uel secundũ aliam literam, Quidã autem liniunt oculos cũ eo quod exprimitur ex semine & ex pulpa granatorum.) Quum ergo apparent ulcera in oculis, oportet distillare in eis cohol, seu antimonium dissolutum in aqua coriandri humidi, aut coriandri sicci infusi in aqua pluuiali colata. Et damus in potu hanc medicinam, ut egrediantur uelociter ulcera seu uariolæ absque constrictione pectoris, & absque angustia, & cafacan, & absque nausea, & descriptio medicinæ est hęc. Recip. laccæ mundatæ drach. 5. lentium non excorticatarum neque ablutarum drachm. 7. (vel secundum aliam literam, lentium excorticatarum ablutarum drach. 7.) dragacanti drach. 3. decoquantur ista cum libra una aquæ donec remaneat tertia, & coletur, & exhibeatur. Deinde detur in potu omni die aqua hordei, postquam decoctę fuerint ex ipsa partes. 2. & pars una lentium: (vel secundum aliam literam. Deinde exhibeatur aqua hor-

hordei omni die, & decoquatur cum duabus partibus hordei pars. 1. lentium:) & comedant mes, & lentes, & attriplices, & olus iamenuni cū oleo abluto. Quod si infirmus indiget lenitione naturę, tunc oportet ut ipsa leniatur cum decoctione iuiubarum, & prunorum, & tamarindorum, & cassia fistula, & tereniabin, usque ad diē septimum: deinde post septimum oportet ut caueatur à medicinis solutiuis, quoniam de consuetudine huius ęgritudinis est, ut accidat ī fine eius solutio uentris, quia materia quando remāsit intus, & non egressa fuerit ad exteriora, expellitur à natura, & facit accidere diarrhæam aut excoriationem propter acuitatem suam. Et propter hoc oportet ut post septem dies, exhibeantur in cibo lentes iam torrefactæ & decoctę cū aqua granatorum muzorum: & loco cucurbitæ ponantur cum eis giumar palmæ. Et ex fructibus exhibeantur vua alba, & granata muza, & poma, & pyra, & cytonia. Et si tempus est hyemis, accendantur coram eis ligna tamarisci, & sarmēta uitis. Quum ergo incipiunt ulcera exiccari, liniatur super ea cum penna linimentum factum ex farina rizi persici, & farina milij cum radicibus cannarum exiccatis, & croco, & amylo permixtis cum aqua rosata. Et quidam alij liniunt corpus infirmi cum sale contrito dissoluto cum oleo sisamino. Quidam alij faciunt sedere infirmum in aqua in qua iam decocta sint ficus, & sal, & [furfur rizi.] Et oportet ut sternatur sub eis stratum impletum milio, & panico aut rizo: quoniam hoc exiccat ulcera uelociter. Et si egreditur in naribus aut in ore aliquid ex ulceribus seu ex uariolis, oportet ut inungātur nares cum oleo uiolato permixto cum cera alba dragacantho. Et extenuatur illud quod ex eis accidit in ore, cum muccillagine seminis cytoniorum, aut muccillagine psyllij. Quod si natura fuerit soluta, tunc exhibeatur in potu suffuf de seminibus, cum trochiscis de spodio factis cum semine acetosæ, quorum descriptio est hæc. Rec. spodij drac. 4. rosarum rubearum drac. 5. seminis acetosæ excorticati drac. 6. gummi parum torrefacti, & balaustiorum, omnium ana drac. 5. boli armeni drac. 3. terræ sigillatæ, berberis, omnium ana drac. 5. granatorum myrthi alborum dra. 4. amyli, & croci, omnium ana drac. 3. castanearū drac. 5. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua cytoniorum, & fiant trochisci, & eixcentur, & dentur ex eis in potu cū aqua pyrorum stypticorum. Et cibetur infirmus cum milio excorticato torrefacto iam decocto cum hordeo torrefacto, aut cibetur cum sauich hordei. Et si indigent clystere, curamus eos cum uno clysterim prædictorū in curatione excoriationis. Et nō comedāt duragi, neq; pullos, donec exiccent ulcera seu uariolæ, & mūdificetur corpus à feb. Quod si patiētes febrē sanguinis, post eradicatione feb. indiget eo quod extinguat illud, quod iam remansit in corpore de acuitate seu de impressione febris, damus in potu istos trochiscos. Rec. spodij drach. 3. seminis portulacæ dra. 5. seminis cucumeris excorticati. drac. 4. seminis cucurbitæ dulcis drac. 6. gummi dragacanti, amyly, omnium ana drac. 3. succi liquiritiæ drac. 7. terantur, & cribellentur, & misceantur cum muccillagine seminis psyllij, & fiant trochisci, & dentur cum aqua granatorum, aut cum aqua citrulli, aut cum aqua endiuiæ, aut cum aqua cuscutę.

De febre tertiana, quæ causatur ex putredine choleræ. Cap. XIII.

SVper hanc febrem tertianam sumuntur quidem significationes ex rebus naturalibus, & ex rebus quæ non sunt naturales, & ex rebus pręter naturam. Et cognoscitur ipsa febris tertiana ex causis præter naturalibus, quoniam ipsa incipit cum rigore difficili, si fuerit materia eius putrescens extra uenas & arterias: & si est intra uenas & arterias, tunc est febris tertiana continua, aut febris adustiua seu causon. Et in nulla istarum duarum febrium est rigor seu tremor, quoniam materia ipsarum est comprehensa in uenis & arterijs. Sed differentia inter febrem tertianam cōtinuam, & inter febrem adustiuam, est &c.

Alia litera habet principium huius capituli vsque ad istam particulam, Sed differentia &c. sicut infra.

Scias quòd quando febris tertianæ materia est extra uenas & arterias, tunc ipsa incipit cum tremore difficili: & si est intra eas, incipit absq; tremore, & accidit febris tertiana assidua. Sed differentia inter tertianam assiduam & comburentem seu adustiuam, est quòd cholera faciens febrem tertianam continuam, est in omnibus uenis corporis æqualiter: sed in adustiua, est inflammatio & ebullitio choleræ, seu putrefactio cholerę proprie in uenis quę sunt in circuitu cordis. Et quandoque est febris adustiua ex putrefactione phlegmatis salsi, sicut dixit Hippocrates in libro epidimiæ. Quod si materia faciens febrē tertianam putrescat extra uenas tunc feb. incipit cum rigore seu tremore, qui est sicut punctura acuum, & sicut horipilatio quæ causatur ex effusione aquæ ebullientis super corpus subito. Et hoc quidem accidit, quoniam cholera citrina habens partes subtiles igneas, mouetur ad superficiem corporis exteriorem, quumque pertransit super membra sensitiua, mordicat ea, & lædit ipsā, unde caliditas naturalis fugiens nocumentū mordicationis, profundatur cum sanguine versus profundum corporis, quia [accidit ex hoc tunc tremor propter frigiditatem membrorum extrinsecorum,] & propter mordicationem & nocumen-

nocumentum accidens in membris sensitiuis. Et quandoque fit tremor etiam propter humorem frigidum effusum super membra sensitiua, sicut tremor qui accidit in febre phlegmatica, & in febre melancholica. Verum ille tremor qui accidit in febre phlegmatica, non fit secundum plurimum in principio febris phlegmaticæ, nisi propter grossitudinem phlegmatis & uiscositatem eius: sed in fine quum subtiliatur humor, augetur tremor paulatim paulatim, ita ut fiat vehemens. In quartana autem seu in febre malancholica, tremor in principio est debilis, quoniam illud quod effunditur super membra ex humore melancholico, est res parua, quia est humor grossus: & in fine fit tremor fortis, quando subtiliatus est humor, & fit currens: & tremor quidem fortis accidens in fine, est significatio bona in hac febre melancholica. Et tremor quidem qui accidit in febre terciana, ex hoc quòd accidit in ea mordicatio sicut punctura acuum, ideo nominatur tremor simplex: (vel secundum aliam literam, nominatur tremor absolute.) Tremor autẽ accidens in febre phlegmatica, est cum frigore sicut nix, & nominatur alcharisie, seu nominatur frigus. Tremor uero qui accidit in febre quartana quia ex eo accidunt dolor membrorum, & grauitas, & dolor in ossibus, nominatur tremor faciens laborare ossa. Et ad febrem quidem tertianam sequuntur uomitus cholerae citrinæ, & solutio uentris cholerica, & paroxismi eius longiores sunt circa duodecim horas, quando febris tertiana fuerit pura, & quies seu interpolatio inter paroxismum & paroxismum sunt. 36. horarum, & periodi eius sunt septem, & terminatur in quatuordecim diebus, sicut dixit Hippocrates. Et in febre quidem tertiana accidunt sitis, & inflammatio, & soda. Et patientes hanc febrem non desiderant ut cum eis aliquis loquatur, aut moueat eos. Et accidunt eis vigiliæ, & non sentiunt grauitatem in capite. Et quandoque infrigidantur manus & pedes ipsorum, aut propter declinationem caliditatis naturalis & sanguinis ad profundum membri, in quo est putredo: (quando sanguis attrahitur uersus illud membrum, propter caliditatem generatam in eo ex putredine) aut quoniam febris est composita ex febre quotidiana, & ex febre interpolata, cuius materia est extra uenas, & effunditur ad membra sensibilia, sicut dictum est. Et in fine paroxismorum febris tertianæ sequitur sudor &c. (Alia litera habet, Et fortasse infrigidantur manus & pedes, & sequitur ad resolutionem periodorum, seu in fine periodorum, sudor: quoniam humor est subtilis faciliter resolubilis, & expellitur ad superficiem corporis, & liberat infirmum à paroxismo particulari: & illud non est in febre phlegmatica, propter grossitiem humoris phlegmatici, & uiscositatẽ eius.)

Et urina est subtilis ignea, propter permixtionẽ choleræ cum aquositate sanguinis & propter multam caliditatem igneam. Et pulsus eorum in principio paroxismi est paruus, quoniam caliditas non expanditur adhuc in corpore toto: & quum status est propinquus, fit pulsus magnus, uelox, frequẽs. Fit ât magnus & uelox, pp necessitatẽ: & fit frequens, propter caliditatem choleræ quæ causat necessitatem. Et non est in pulsu diuersitas, nisi diuersitas quæ appropriatur febri: quoniam non est illic materia quæ debilitet uirtutem. Istæ igitur sunt significationes super hanc febrem tertianam, sumptæ ex rebus præter naturam. Significationes autem sumptę ex rebus naturalibus super hanc febrem, sunt quia ipsa secundum plurimum fit in statu adolescentiæ, & in complexione calida cholerica, & in tempore æstiuo, & in regionibus calidis siccis: & secundum plurimum accidit corporibus extenuatis, & habentibus corpora macra sicca. Et significatur super hanc febrem cholericam ex rebus non naturalibus, quoniam plurimum accidit eis qui utuntur multitudine ciborum calidorum, & potibus calidis, & exercitijs multis laboriosis, & coitu supra mensurã moderatam. Et iã uidimus multas gentes, in quibus uerificatum est eis accidisse hãc febrem tertianam, ex significationibus sumptis à rebus non naturalibus. Et oportet ut scias, quòd hæc febris tertiana est febris acuta, uerũ ipsa est salubris, & eius acuitas est propter subtilitatem humoris facientis ipsam: quoniam huiusmodi humor digeritur & resoluitur cum facilitate. Salubritas ât eius à timore, est pp eius acuitatẽ, idest, propter breuitatem tẽporis eius: quoniam ipsa separatur à natura: (vel secundũ aliã literã, quoniam dimittit naturã, & facit eam quiescere, & nõ debilitat ipsam.) Et si natura laborat in hac feb. die uno, quescit in die secundo qui est post ipsũ, propter leuitatem materiæ seu choleræ: quoniã ipsa nõ est grauis super naturã, uel quoniã ipsa nõ grauat naturã. Et est sciendũ ꝙ ex cholera citrina quædam est quæ generatur in hepate, & sunt quatuor species eius, scilicet pura citrina, & etiã rubea clara, cuius generatio est in hepate, & est tenuior quã pura citrina: quoniã ipsa est ex pmixtione humiditatis aquosæ cũ illa cholera rubea. Et est et alia species quæ dicit uitellina, & est similis uitello oui crudo: & hæc species est grossior quã illa prima, & eius generatio fit ex permixtione humiditatis grossæ phlegmaticæ cũ cholera rubea clara, quæ quidem cholera rubea similatur sanguini subtili: & spissitudo quidem choleræ, aut est ex resolutione aquositatis, aut ex permixtione uirulentiæ sanguineæ. Et ex cholera est quæ generatur in stomacho, & sunt tres species eius, scilicet cholera porrina, quæ similatur porris: & cholera zinaria, quæ similatur uiridi æris: & cholera nil, quæ similatur colori

colori azurro. Et istę tres species generantur in stomacho ex cibis calidis acutis, sicut piper, sinapis, & alleum, & cepe, & mel, & quæ sunt illis similia. Febris aũt tertiana non generatur ex istis tribus speciebus choleræ, maxime ex cholera porrina & zinaria, quoniã natura expellit ipsam uelociter per superius & inferius, & non moratur in corpore donec faciat accidere febrem: immo tertiana fit ex cholera rubea, & cholera citrina, & reliquis speciebus choleræ quæ generãtur in hæpate supradictis. Et oportet etiam ut sciatur quòd febris tertiana, si nõ est tertiana pura, non sunt in ea istę significationes, quas diximus, manifeste, sed sunt diuersæ secũdum mensuram diuersitatis humorum, (vel secundum aliam literam, secundum mensuram diuersitatis permixtionis humorum,) quoniam ipsa febris prolongatur non tantum in quantitate temporis paroxismorum, quæ est circa 12. horas, immo etiam in numero paroxismorum, quoniam fiunt plures paroxismi quàm septem. Et proprietas huius febris tertianę est, ꝙ patientes ipsam sentiunt in hępate suo inflammationem & feruorem uehementem. Restat autem inquirere quomodo sit possibile, ut cholera citrina & cholera nigra putrefcant, quum ambæ duæ sint siccæ. Pro decisione huius dubij, sciendum quòd aliqua sunt sicca in complexione & in substantia sua, sicut lapis, & ferrũ, & quę sunt illis similia: aliqua uero sunt sicca in complexione & in uirtute sua, & sunt humida seu fluida in substantia, sicut acetum, mel, uinum uetus, cholera citrina, & cholera nigra, & quæ sunt istis similia. Huiusmodi enim sunt sicca in uirtute & in complexione, & in substantia sua sunt humida fluida. Et propter hoc istæ duæ cholere, scilicet cholera citrina, & cholera nigra, putrescunt & corrumpuntur propter humiditatem seu fluxibilitatem substantiæ suæ, & propter solubilitatẽ seu fluxibilitatem corporis sui & non propter complexionem & uirtutem ipsarum siccam.

De cura febris tertianæ.

Quia illud ad quod intenditur in hac febre, est duæ res, scilicet mala complexio calida sicca, & materia, ideo oportet contrariare istis duabus rebus simul. Malæ enim complexioni calidæ siccæ contrariandum est cum his quæ infrigidant & humectant, & materiæ contrariandum est cũ his quę ipsam euacuant. Et quoniam mala complexio est magis dominãs in hac febre quam materia, ideo oportet magis declinare ad humectationem & extinctionem quàm ad euacuationẽ. Quare oportet administrare post lenitionem naturæ factam cum aqua prunorum, & tamarindorum, & iuiubarum, & tereniabin, aliquid de aqua hordei, quoniam ipsa est ex eis quæ infrigidant & extinguunt febrem, & humectant & mundificant materiam facientem ipsam, per uirtutem abstersiuam quæ est in ea, & ipsa cum hoc etiam nutrit & conseruat uirtutem. Et oportet ut detur in potu aqua hordei per tres aut quatuor horas ante paroxismum, aut post eradicationem febris, ut stomachus in hora paroxismi sit uacuus. Quod si aliquid prohibet exhibitionem aquæ hordei, detur in potu aqua cucurbitę, & aqua granatorum muzorum, aut secaniabin zuccharinum. Et cibetur infirmus cum cibis infrigidantibus humectantibus, sicut lactuca, & attriplex, & olus iamenum, & malua, & cucurbita, & citrulli, & quæ sunt his similia. Et quando apparet in urina digestio, tunc oportet ut euacuetur materia ex locis ad quæ ipsa declinat. Si enim ipsa plus declinat ad stomachum, seu ad os stomachi, euacuabimus eam per uomitum cũ secaniabin & aqua calida. Et si declinauerit plus ad intestina, tunc euacuabitur per clysterem lenitiuum. Et si est decliuis uersus superficiem corporis tunc euacuabitur per sudorem. Et si est decliuis ad uenas & ad hepar, tunc oportet euacuare ipsam cum his quæ prouocant urinam, sicut est decoctio apij, myrobalanorum, & absynthij, in tertiana pura post digestionem. Absynthium enim est calidum, quare nõ oportet exhibere ipsum ante digestionem, ut non sit causa inflammationis febris: sed ipsum est exhibendum post digestionem, ut si aliquid de materia remãserit, subtiliet & leniat ipsam: quia in absynthio sunt duæ uirtutes, scilicet uirtus styptica, & uirtus solutiua. Quotiens ergo exhibetur absynthium ante digestionem humoris, non securatur quin ingrossetur materia, & ipsa retineatur sua stipticitate, quare necessarium est ut accidat angustia. Et cũ uirtute solutiua quæ est in absynthio, mouetur humor ad euacuationem & cum uirtute styptica ipsius, fit illud quod euacuatur difficilis euacuationis, & propter hoc laborat natura, & læditur à duabus uirtutibus simul. Si uero absynthiũ exhibeatur post digestionem, & post quã materia fuerit iam subtiliata, tunc facilis fit euacuatio eius, quia duæ virtutes quæ sunt in absynthio adiuuant ad illud. Virtus.n. solutiua ipsius iuuatur [cum uirtute eius styptica, quæ aggregat & exprimit ad uirtutem expulsiuam, ita ut expellatur humor, & moueatur etiam ad expulsionem.] Si autem febris tertiana fuerit pura, tunc oportet ut præcipiatur infirmum balneari ante quàm appareant signa digestionis, quoniã illud extinguit per naturam propter aquam, & cum hoc humectat & extinguit etiam per accidens, quoniã balneum euacuat materiam faciẽtem febrẽ. Et administramus quidẽ ipsum balneũ ante digestionem, quoniam qualitas in hac febre ẽ magis dominãs quã materia, & materia ẽt est facilis resolutionis, & non timetur ꝙ ipsa inspisse-

nspissetur & non resoluatur, & faciat accidere oppilationem. Et si infirmus magis diligit ut infundatur seu sedeat in tina, tunc concedatur ei illud, quoniam non est ex eis quæ nocent, immo iuuat, quoniam lenitur & rarificatur corpus cũ huiusmodi tina, & per eam fit resolutio superfluitatum, & acquisitio eius quod acquiritur ex uirtute aquæ. Et si infirmus fuerit consuetus balneo, oportet ut infirmus ingrediatur balneum vicibus duabus in die, & fiat balneum primo propter ægritudinem, & secundo propter consuetudinem. Si uero febris tertiana fuerit non pura, aut fuerit febris quotidiana aut quartana, tunc oportet ut infirmus non balneetur ante digestionem, quoniam materia in istis est dominans difficilis resolutionis: & non oportet ut præcipiatur eis balneum ante digestionem, ut non effundatur seu non moueatur materia, & non faciat accidere oppilationes & apostema, & non corrumpatur ex permixtione materiæ effusæ, illud quod prius nõ erat aptum corrumpi, Quum uero apparuerit digestio, & facta fuerit facilis resolutio, tunc præcipiatur patientibus has febres, ut ingrediamur balneum.

De cura tertianæ non puræ.

In cura tertianæ non puræ sunt duæ res, quarum una cõtrariatur alteri, scilicet uirtus & multitudo materiæ quoniam multitudo materię indiget ieiunio, ut natura euacuet & subtiliet humorem, & facilis sit ei resolutio: uirtus uero indiget cibo, ut non prosternatur & debilitetur. Quare ille qui intendit curationem bonam & perfectam, oportet ut incedat uia media seu mediocri, & exhibeat cibum die uno, ut conseruetur virtus: & dimittat cibum die alio propter materiam, ut non multiplicetur materia, & grauet, & ut non prosternatur uirtus propter ieiunium, quoniam sicut ieiunium cõfert multitudini materiæ, similiter nocet uirtuti: & sicut cibus intenditur uel exigitur à uirtute, similiter cibus non conuenit multitudini materiæ. Quare oportet (sicut diximus in his quæ præcesserunt) ut resistatur illi quod ex eis est magis difficile, & magis proficuum seu necessarium. Si.n. uirtus fuerit p̃manens, præcipiatur infirmo ieiunium. Quod si uirtus non fuerit stabilis, tunc fiat econtrario. Et sit studium nostrum circa uirtutem proprie, non in hac ægritudine tãtum, immo in omnibus ægritudinibus quæ sunt ex repletione. Et oportet ut infirmus assiduet administrationem uomitus, post cibaria subtiliantia quæ abstergũt. Et si natura fuerit sicca, tunc oportet ut administretur clyster acutus, quoniam humor faciens hanc febrem, est grossus, uiscoscus compositus, difficilis euacuationis, propter commixtionem eius cum phlegmate. Quod si prohibeat aliquid à clystere, & uolumus euacuare ipsum per superius, & uirtus fuerit debilis, & caliditas fuerit uehemens, tunc oportet euacuare eum cum syrupo rosarum, aut cum geleniabin aut tereniabin aspersis cum aquis, aut cum aqua lubleb, & cum uiolis siccis. Si vero uirtus fuerit fortis, permanens, & materia fuerit dominans fortis, tunc oportet euacuare infirmum cum pilulis factis ex aloe, & mastice, aut cum pilulis de eupatorio. Illa autem quæ iuuant iuuamento magno, sunt pilulæ istius descriptionis. Rec. hieræ pitræ dra. 5. succi absynthij, & succi eupatorij, omniũ an. dr. 3. seminis apij, myrobalanorum citrinorum, & myrobalanorum nigrorum, omnium ana drac. 4. salis indi drac. 2. trochiscorum de rosis dra. 5. turbith drac. 7. Summa medicinarum est numero. 8. terantur, & cribellẽtur, & misceantur cum aqua apij, & fiant pilulæ, & exhibeantur ex eis. drac. 2. cum aqua tepida in nocte. Quod si natura fuerit lenis, & non indigeat medicina solutiua, tunc damus eis in potu aquam cum syrupo acetoso. Et si indigent aqua hordei, tunc decoquantur radices apij & fęniculi cũ aqua hordei, quoniam ipsa confert istis febribus per illud, q̃d est in ea de abstersione & de frigiditate & dehumectatione, ita ut expellat febrem. Et hæc quidẽ aqua contrariatur complexioni phlegmatis, & qualitas frigida aquæ frangitur permiscendo cũ ea radices apij, & radices fęniculi: Gale. uero p̃miscebat cum ea piper. Et cibentur febrientes si materia fuerit grossa, cum aqua cicerum. Quod si caliditas fuerit magis dominans, tunc cũ sicla, & asparagis: quoniam ista quamuis sint subtilia humida, tamen prouocant urinam. Et post septimũ diem exhibeatur decoctio absynthij, sicut dixit Gale. in lib. ad Glauconẽ, quoniã subtiliat materiam, & confortat stomachum, & post diẽ. 14. &c. (uel secundum aliam literam, Et post septimum diem exhibeatur decoctio absynthij, sicut dixit Gal. in lib. ad Glauconem, quoniam materia est grossa & caliditas pauca: & propter illud exhibetur absynthium, ut subtiliet materiã, absque quòd timeatur ꝙ ipsum moueat materiam sua caliditate, sicut diximus in tertiana pura. Et exhibetur etiam absynthium ut confortet stomachum, qui secundum plurimum debilitatur per hanc febrem, quæ est causa generationis phlegmatis, sicut facit in febre quotidiana. Et post diem quartum decimum) detur in potu aqua fęniculi, & aqua apij cum geleniabin & trochiscis de rosis. Quod si prolongatur hæc febris, detur in potu decoctio eupatorij, & caueatur infirmus cautela vehementi, ut in eo non prolongetur febris, sicut prolũgata est febris quã dixit Gale. in libro ad Glauconem. Incepit enim illa febris in autumno, & non est eradicata usque ad tempus ueris, & paroxismi eius in principio erant. 14. horarum, deinde prolongati sunt, ita ut

ut perdurarent uintiquatuor horis. Et oportet ut caueatur infirmus à balneatione ante digestionem, quoniam si fiat illud, tunc accident tria nocumenta, quorum unum est ꝙ materia faciés hanc febrem, ex hoc ꝙ permixta est cum humore grosso phlegmatico, si fuerit cômota seu effusa, & non fuerit resoluta, generato oppilationem & putredinem. Secundum nocumẽtum est, quia materia putrescens retenta in membro, quando calefit ex balneo, & effunditur permiscetur cum humiditate quæ est in corpore nõ putrefacta. Tertium uero nocumẽtum est, quod quando euacuatur illud quod est subtile de materia, tunc difficilis fit resolutio eius quod remanet de materia propter suam grossitiem.

De febre quotidiana, seu de febre phlegmatica.
Cap. XLIIII.

HAec febris fit ex phlegmate quod putrefit à caliditate preternaturali, quoniam hęc caliditas quum egerit in humiditatem aggregatã in corpore, calefacit eã & putrefacit ipsam aut intra venas & arterias, aut extra ipsas, scilicet in stomacho & locis vacuis qui sunt in nobis extra venas & arterias. Et illa quidem materia phlegmatica quæ putrescit intra uenas & arterias, non facit frigus in membris, ex hoc ꝙ ipsa non effunditur ad ea. Materia autẽ phlegmatica putrescens extra uenas, facit febrem cum periodis, in quorum principio causatur & sentitur frigus in mẽbris, propter causam quam infra dicemus. Et oportet ut scias quod hæc febris cognoscitur, seu discernitur [à reliquis alijs febribus putridis ex causis præter naturam, & ex causis naturalibus, & ex causis quæ non sunt naturales.] Significationes uero super hanc febrem sumptæ ex rebus preternaturalibus, sunt secundum quòd dicemus. Nam patientes hanc febrem, sentiunt in principio eius frigus, propter illam partẽ phlegmatis quæ adhuc non putrefit, & in fine sentiũt horripilationem, propter illud phlegma quod iam putrefit & calefit. Et ascensio quidem caliditatis prolongatur in statu, quoniam phlegma est difficilis digestionis & calefactiõis, propter suam frigiditatem & humiditatem, & propter grossitiem suam. Et caliditas habentium hanc febrem, est calida humida cum acuitate pauca. Humiditas autem eius est propter humiditatem phlegmatis & multitudinem ipsius. Acuitas autẽ eius est ex putredine; quia eleuantur ex hoc hũore putrido fumi sicut eleuãtur ex lignis uiridibus. Et nõ sẽtit illa caliditas quotiẽs ponit manus sup corpus, nisi postquã morauerit tẽpore longo super corpus, quoniam caliditas multiplicatur in profundo corporis, propter grossitiem humoris phlegmatici & uiscositatem eius. Quumq; rarificatum fuerit corpus, & subtiliata fuerit materia, tunc eleuatur caliditas & apparet eius essentia. Pulsus autem patientium hanc febrem, est paruior multum quam pulsus habentium febrem quartanam, quoniam humor phlegmaticus non dissoluit uirtutem sua frigiditate tantum, immo cum sua multitudine, quoniam humor phlegmaticus addit supra humorem melancholicum additione multa, seu quoniam humor phlegmaticus est multo plus quàm humor melancholicus. Et pulsus etiam istorum est spissior, quia diminutio ipsius pulsus à magnitudine cum inflammatione, seu putrefactione humoris phlegmatici multi, attrahit seu causat spissitudinem in pulsu. Et urina istorum febrientiũ in principio est subtilis alba, propter cruditatẽ humoris phlegmatici, in fine vero eius febris, & in hora declinationis, fit rubea grossa, & hoc quãdo recipit humor digestionem & euacuatur. Et quando prolongata fuerit hęc febris, apparet in facie patientis febris trehel, idest, tumefactio similis cachexię, & magnitudo splenis, & illud propter grossitiem materiæ. Et color corporis fit decliuis ad uiriditatem propter frigiditatem phlegmatis. Et paroxismi istius febris secũdum plurimum fiunt in uespere, quoniam ista hora est hora digestionis. Et egestiones istorum sunt humidæ ualde, permixtę cum phlegmate, si non fuerit complexio infirmi calida. Et tempus paroxismorum huius febris est decem & octo horarum, & eorum dimissio est .6. horis. Et nõ eradicantur paroxismi eradicatione completa propter grossitiem materię, quoniam corpus non mundificatur ab his paroxismis, sicut mundificatur in tertiana, quoniam materia eius est subtilis. in hac autem febre phlegmatica caliditas est conculcata in interiori corporis, & propter grossitiem materię corpus non mundificatur ab ea. Et accidit istis febrientibus dolor stomachi, & uomitus multus phlegmatis. Et non est in declinatione febris sudor, immo est eradicatio paroxismi absq; sudore, propter grossitiem humoris & uiscositatem eius, & propter hoc non mũdificatur ab ea corpus, sicut mundificatur in tertiana & in quartana. Et os ipsorum est humidũ plenum saliua, & minoratur sitis eorum. Et si sitiunt non sitiunt propter phlegma immo propter caliditatem & putredinem eius, sicut accidit eis qui comedunt pisces recentes, & ficus, & batecam, & quæ sunt illis similia, quoniam sitis accidit istis non propter naturam comestorum, quę diximus, sed propter caliditatem existentẽ in stomacho. Similiter etiam accidit sitis in istis febrientibus, non propter naturam phlegmatis, sed propter caliditatem & putredinem quę est in eis. Ista igitur cũ quibus cognoscitur hæc feb. sunt ex eis quæ sunt extra naturam. Ex rebus autem naturalibus cognoscitur hæc febris secundum hunc modum, quoniam ipsa secundum plurimum

rimum accidit habētibus complexionem phlegmaticam, in ætate pueritię & senectutis. Et non accidit quidem pueris proprie nisi propter gulositatem eorum, in senibus uero propter multitudinem phlegmatis dominantis in eis, & propter paucitatem caliditatis in ipsis. Et post istos accidit etiam eis qui sunt multum gulosi in regimine suo, & illis qui sunt humidę complexionis. Et plurimum accidit in hyeme, & in regionibus & in partibus frigid. humidis. Et hęc quidē feb. cognoscitur etiam ex rebus nō naturalibus, quoniam ipsa secundum plurimum accidit eis, qui utūtur malo regimine, & ocio multo, & eis qui non digerunt cibum suum frequenter, & eis qui multiplicant balneum proprie post cibum. Et proprietas huius febris est dolor stomachi & vētris, & tumefactio cachectica manuum & pędum & quandoq; faciei etiam, & color habentiū hāc febrem est decliuis ad albedinem. Et oportet ut scias ꝙ hęc febris prolongatur, & non securatur patiens eam à perditione. Prolongatio autem eius est quoniam phlegma quod est causa ipsius, est grossum, frigidum, viscosum, tardæ digestionis, difficilis resolutionis. Et in ea est magnus timor, quoniam natura laborat omni die, & non permittit eam quiescere die vno integro, & quoniam os stomachi secundum plurimum est læsum, ita ut ex lęsione ipsius accidat syncopis, & prohibitio à cibo, & malitia digestionis. Causa autem propter quam huiusmodi febris non faciliter eradicatur, immo prolongatur tēpore, est multitudo phlegmatis, & grossities, & uiscositas, & frigiditas eius.

De cura febris phlegmaticæ.

CVratio quidem huius febris, uniuersaliter in principio suo, post tres aut quatuor dies, est cum rebus quę subtiliant & incidunt, sicut seca niabin & quæ prouocant urinam. Et oportet vt exibeantur in hac febre ea quę leniunt uentrem, & sit studium ad os stomachi. Iam enim diximus ꝙ proprietas huius febris est, ut sit cū dolore stomachi, nam plurimum quod in eo aggregatur est iste humor phlegmaticus. Quare oportet ut sit studium in eo, proprie in hora difficili febris, (uel secundum aliam literam, proprie in hora status,) quoniam in hac hora quando materia est digesta necessaria est euacuatio eius cū uomitu & solutione uentris, & cum emplastris confortantibus. Et hæc omnia quando non administrantur secundum quod oportet, tunc emplastra & alia, lædunt & contrariantur stomacho. Curatio autem bona ad hanc febrem, à principio usq; ad diem septimum, est cum geleniabin cum aqua calida solum. Sed post hūc diem, scilicet in octauo, oportet ut misceatur cum geleniabin aliqua ex medicinis, quæ confortāt stomachum & uentrem, & prouocant urinam prouocatione forti, sicut mastix & anisum. Aut exhibeant istæ medicinæ singulariter, aut decoquantur ipsę, & exhibeatur decoctio ipsa cum geleniabin. Et oportet ut sit quantitas geleniabin & medicinarum secundum ætatem & complexionem. Et est necesse ut ipsi prohibeantur à potu aquæ frigidę, quoniam ipsa ingrossat materiam & auget quantitatem eius, & propter hoc prolongat hanc febrem. Immo loco eius administra aquam calidam, proprie in principio paroxismi, quoniam sedat frigus accidens in hac hora, & subtiliat materiam, & sedat sitim si accidit, quoniam quando resoluitur materia, & deponitur ex stomacho, sedatur sitis si accidit eis, præcipue si accidit sitis ex phlegmate salso. Et si patiētes hanc febrem indigent lenitione naturę, exhibeantur eis geleniabin & tereniabin cum aqua calida, aut cum aqua lubleb non bullita cum penidijs, (vel secūdum aliam literam, aut cū aqua lubleb non calefacta cum penidijs.) Et ex hominibus sunt, qui uolunt ut ponatur cum aqua lubleb medulla carthami, quoniam medulla carthami euacuat humorem phlegmaticū. Et ex hominibus sunt, qui exhibent uiolas siccas & zuccharum. Et melius istis est clyster lenitiuus in principio, & post illud clyster acutus. Et si indigent aqua hordei, tunc decoquatur in ea de corticibus radicum apij, & radicum fœniculi, pondus vnc. I. & exhibeatur cum tantundem secaniabin facto cū melle bono. Quod si aqua hordei acescit in stomacho eorū, tunc oportet ut loco eius exhibeatur aqua mellis decocta, quæ nominatur Melicratum. Et si accidat patienti hanc febrem uomitus, non oportet ut abscindatur proprie in principio paroxismi, quoniā alleuiat materiam, (uel secundum aliam literam, quoniam resoluit hanc febrem, & eradicat eam.) Quod si multiplicatur uomitus ita ut resoluat uirtutem, seu debilitet uirtutem, oportet ut abscindatur dādo in potu miuā cytoniorū & syrupū granatorū factū cū menta. Et ex eis quę conferunt iuuamēto maximo est iste syrupus, cuius descriptio est hæc. Rec. granorum granatorum acetosorū paucæ acetositatis drac. 10. thuris albi, & mastiches, mentę, ana dra. 7. decoquantur cum duabus libris aquæ donec remaneat medietas, & coletur, & detur ex eo in potu parumper parumper, in hora post horam. Aqua autem prunorū, & tamarindorum, & rob agrestæ, & quæ sunt his similia, non oportet vt exhibeatur, propter suam frigiditatē in hac feb. Quod si nō accidat uomitus ab expulsione naturæ, tunc oportet ut prouocetur cum arte, cibando infirmum cum raphano infuso in syrupo acetoso, & post dando ei in potu aquam calidam, in qua decoctum sit anethū, & calamentum, & aliquid de sale permixtū cum syrupo acetoso, in quo iam fuit infusus raphanus.

nus. Quumq; uomuerint, tūc masticent aliquid de mastice, & aniso, aut menta, ut confortetur stomachus eorum. Quod si accidat eis post uomitū soda, tūc oportet ut detur eis in potu post uomitū, calamētum, ut resoluatur materia, (vel secundum aliam literam, tunc oportet ut fomētentur seu embrocentur cū uapore aquæ, in qua decocta sit camomilla, ut resoluatur materia, deinde ponantur manus & pedes ipsorum in illa aqua calida.) Et si oportet, stringantur crura cum strinctione uehementi, ut attrahatur materia ad inferiora. Et non oportet ut administretur oleum nisi cum hac materia permixta fuerit cholera. Nam si non fuerit illud, uel si nō fuerit ita, & administretur oleum & res humectantes, tunc prolongatur febris, & augetur soda, & ingrossatur materia, & prohibetur eius resolutio. Et post hoc oportet considerare qualitatē ægritudinis, & quantitatem uirtutis. Si enim uirtus fuerit fortis, subtiliabimus cibum eorū, proprie si iam appropinquat hora status. Quod si uirtus fuerit debilis, & nō expectat statum ęgritudinis, tunc oportet ut isti cibentur post diem septimum, & ingrossetur regimen, & quum appropinquat hora status tunc ponatur regimen eorum subtile, ut non occupetur natura in digestiōe cibi, & ut ipsa nō impediatur à pugna ęgritudinis, seu à pugna contra ægritudinem. Quod si uirtus fuerit debilis, & status ægritudinis fuerit longinquus, tunc oportet ut administretur cibus mediocris inter subtilem & grossum, & administramus ex eo in principio plus parumper, & in statu aliquid modicum, nisi sit uirtus debilis, & status propinquus, tunc enim oportet ut resistatur ei ad quod magis exigit necessitas, vel ut resistatur ei quod est fortius & difficilius duarum rerum. Et sit studium in conseruando uirtutem. Si enim uirtus est debilis, & status ęgritudinis est longinquus, tunc oportet ut incedatur uia media, ut non prosternatur uirtus, & non ingrossetur materia ex multo cibo. Post statum vero oportet ut augeatūr cibus, secundum quod ex eo est facta minoratio ante statum, & ut fiat permutatio ex pauco cibo ad multum parūper parūper, (uel secūdū aliā literā. Post statū uero oportet ut augeat̄ cibus, secūdum q ex eo facta est minoratio ante statum sicut. n. à principio ægritudinis cibus paulatine paulatine minoratur, procedendo ex multo cibo ad modicum cibum, uersus statum, similiter post statum oportet ut augeatur cibus, paulatim paulatim procedendo ex pauco cibo ad multum cibum. Et oportet quidem ut sit hora cibi ante eradicationem febris, aut ante paroxismum p tres aut quatuor horas, ita ut quando superuenit febris occurat stomacho mundo, (vel secundum aliam literā, ita ut quando superuenit febris, inueniat stomachum vacuum,) quoniam febris quando superuenit, & in stomacho fuerit cibus, tunc ipsa fortificatur & augetur ualde. Virtus enim debilitatur à mala complexione febrili, & non alterat cibum, & quum non alteratur seu non digeritur cibus, tunc ipse efficitur materia febris. Cibus autem patientium hanc febrem sit aqua ciceris, & sicla, & asparagi elixati cum oleo abluto, aut muri. Potus autem eorum, si materia non fuerit multa grossa, sit [secaniabin. Quod si materia fuerit congelata grossa, tunc secaniabin est nociuum malum, quare oportet ut potus] sit aqua mellis, & aqua zucchari. Et si ægritudo prolongata fuerit, & pertransierit dies. 14. tunc detur in potu aqua endiuię, & aqua fęniculi, & aqua apij cum geleniabin, & trochisci de rosis cum aqua endiuiæ, & cum melle colato. Et conferūt eis semper pilulæ de aloe, & mastice, & pilulæ de eupatorio, & pilulę alefangineæ, aut pilulæ huius descriptionis, quę cōferūt febribus phlegmaticis, & mūdificant caput & stomachū. Rec. hierę picræ dra. 7. turbit albi mūdi drac. 10. myrobalanorū nigrorū dra. 5. trochiscorum de rosis dra. 4. salis indi drac. 3. sucaha, bedauard, omnium ana drac. 4. anisi drac. 3. herbæ eupatorij drach. 4. Summa medicinarum est numero. 9. terantur, & cribellentur, & misceantur cū aqua apij bullita, colata, & fiant pilulæ, & dentur vnicuiq; homini secundum quantitatem uirtutis. Quod si eradicatur febris cum hoc, exhibeatur hæc decoctio. Rec. radicis apij, radicis fœniculi, radicis, liquiritiæ rasę, omnium ana drach. 10. radicis [squinanti drach. 7.] anisi drac. 3. mastiscis, rosarum herbæ eupatorij, absynthij, omnium ana drach. 7. bedauard drach. 5. sucaha drach. 4. passularum enucleatarum drach. 20. myrobolanorum citrinorum mundatorum à suis ossibus drach. 10. corticum myrobalanorum mundatorum nigrorum dra. 7. decoquantur cum lib. 4. aquæ donec remaneat lib. 1. coletur, & detur ex ea in potu tertia pars libræ cum vnc. 1. geleniabin aut secaniabin. Decoctio alia ad febrem antiquam. Rec. eupatorij drac. 20. sucaha, & bedauard, absynthij, & granorum seu seminum capparum, coriandrorum siccorum, omnium ana drach. 7. corticum myrobalanorum citrinorum, fumiterræ, omnium ana drach. 10. decoquantur cum lib. 3. aquæ donec remaneat libra, & coletur, & detur in potu tribus diebus. Quod si frigus fuerit uehemens, exhibeatur hęc decoctio, cuius descriptio est. Rec. herbę eupatorij drac. 5. ameos dra. 3. seminis fœniculi, apij omnium ana drach. 4. corticum radicum tribulorum, radicum squillæ, omnium ana drach. 7. cherchean drac. 6. rosarum rubearum. drac. 5. origani drach. 3. decoquantur cum libr. 4. aquę donec remaneat libra, coletur, & detur in potu ex ea tertia pars libræ in ieiunio dum est tepida. Decoctio ad febrem longam cum qua est frigus

gus uehemens. Rec. origani, & ameos, rosarum, omnium ana drach. 3. coriandri sicci drach. 4. calamenti fluuialis drach. 5. passularum enucleatarum drac. 7. zinziberis drach. 3. decoquantur cũ lib. 3. aquæ donec remaneat libra, & coletur, & detur ex ea in potu tertia pars libræ dum est calida. Et ex eis quę sedant frigus uehemens in hac febre, est ut ponatur sub ipsis febrientibus aqua bulliens, in qua decocta sint chamęmilla, & melilotum, & maiorana, & quæ sunt his similia. Et quando inungitur corpus etiam cum oleo de sceha, [ ] & alchaisun, aut oleo de costo & sedatur frigus. Et non oportet ut febrientes cibentur cum pullis, neq; cum franculinis, donec declinet febris, & minoretur, nisi prosternatur & debilitetur uirtus. Quod si accidat in facie & in pedibus tumefactio cachectica, tunc oportet ut dentur in potu ex istis trochiscis. Trochisci qui conferunt tumefactioni cachecticæ, accidenti in facie, ex febre phlegmatica cum frigore. Rec. anisi. drac. 5. amygdalarum excorticatarũ. dra. 4. florũ squinãti. drac. 3. laccę ablutę drac. 5 reubarbari dra. 6. croci drac. 3. hierę picræ drac. 7. succi eupatori drac. 3. se. seminis apij, & fæniculi, omnium ana drac. 3. mentæ siccæ dra. 4. spicæ, rosarum. ana. drac. 6. Summa medicinarum est numero. 13. terantur, & cribellentur, & misceantur cum aqua solatri, & fiant trochisci, & dentur in potu cum aqua calida, aut cum decoctione radicum. Et si exigit necessitas, dentur in potu confectiones quæ sunt sicut diacurcuma, & omorusia, & diacostũ. Et ex eis quæ conferũt iuuamẽtum magnum, sunt trochisci quos scripsit. Gal. in libro decem tractatuum, seu in libro mĩamir. Descriptio trochiscorũ ex decem medicis, qui cõferunt febris phlegmaticę antiquæ, & frigori accidenti, & tumefactioni cachecticæ accidenti in facie & manibus & pedibus. Rec. anisi drac. 4. succi eupatorij, folij indi, assari, spicę, absynthij, amygdalarum excorticatarum, masticis, omnium ana drach. 3. seminis apij drac. 1 aloes drac. 4. terantur & cribellentur, & misceãtur cum aqua apij, & fiant trochisci, & dentur in potu cum aqua tepida, aut cum aqua fœniculi, aut cum syrupo acetoso. Et oportet ut scias, ꝙ si hæc febris fuerit non febris phlegmatis puri, & fuerit ei permixta putredo cholerę citrinę, tunc oportet ut caueas ab omni quod est uehementis caliditatis, seu ab omnibus ualde calefacientibus. Et in summa dico, ꝙ oportet ut intendatur curatio uersus humorem qui dominatur. Si enim fuerit permixta cholera nigra cũ phlegmate, & ingrossauerit ipsum, tunc oportet ut curetur cum his quæ calefaciunt calefactione sufficienti sicut cum trochiscis de absynthio, cum aqua radicum, aut confectione de caulibus, (vel secundum aliam literam, aut confectione cũ sulfure, aut confectione diapipereon, aut theriaca, aut diacymino, & quæ sunt illis similia.

De febre quartana. Cap. XV.

SVper hãc quidem febrem sumitur etiam significatio ex rebus præternaturalibus, nam ad ipsam præcedit aduentum aliarum febrium putridarum secundum plurimum, erraticarum seu permixtarũ. Humor enim faciens accidere hãc febrem quartanam, non fit secundum plurimũ, nisi ex adustione aliorum humorum; scilicet ex adustione sanguinis, aut cholerę aut phlegmatis, aut melancholię naturalis. Vnusquisque istorum humorum dum putrefit in febre putrida, aduritur, & incineratur à calore febrili, vnde ex putredine febrili maxime chronica, alicuius istorum humorum paulatine generatur & congeritur humor melãcholicus, non naturalis, adustus, qui post aliquam istarum febrium multiplicatus mouetur ad putredinem, & causat febrem quartanam. Et si dubitatur, qualiter humor adustus, incineratus, à calore febrili putrido, possit post aliquam febrium prædictarũ de nouo putrefieri, & causare aliam febrem quartanam putridam, quum sit humor siccus, adustus, & incineratus, aptus resistere putredini? Dicendum ꝙ in capitulo de tertiana, declaratum est, ꝙ licet humor cholericus, & humor melancholicus, sint sicci in complexione & in uirtute sua, tamen in substantia sunt corpora fluida apta putrescere. Similiter dicatur ꝙ licet humor faciens febrẽ quartanã, secũdum plurimũ, sit humor, non naturalis, adustus, & incineratus à calore putrido febrili, & habeat cõplexionem & uirtutem siccam, tamen quia substantia huiusmodi humoris incinerati est corpus studium aptũ putrescere, sicut humor cholericus, & humor melãcholicus, naturalis, ut dictum est, ideo uerificatur ꝙ febris quartana succedit secundum plurimum post febrem putridam, sanguineam, aut phlegmaticã, aut melãcholicam naturalem, aut post febrem cholericam. Ex rebus igitur præternaturalibus sumitur significatio super febrem quartanam interpolatam aut continuam, quia huiusmodi febris secundum plurimum fit post alias febres putridas, erraticas seu ꝑmixtas, maxime post febres cholericas, & minus fit post febrem putridam melancholię naturalis. Raro autem accidit quartana non post febres putridas alias, sed incipiendo ex putredine humoris melancholici multiplicati, aut ex ęgritudine & læsione splenis, qui non mundificat humorem melancholicum à sanguine, aut ex multiplicatione comestorum & potuum generantium humorẽ melancholicum, vnde iste humor multiplicatur in uenis supra illud, ꝙ est possibile spleni mundificare. Et in principio quidem periodi quartanę, accidit tremor fatigans corpus, & lædens ipsum

ſum. Et tempus durationis paroxiſmi quartanę ſi eſt pura, eſt. 24. horarum. Et ſicum ea eſt permixta cholera citrina, minoratur tempus periodi eius. Et ſi phlegma fuerit permixtum, augetur tempus periodi & prolongatur. Et oportet ut ſcias ꝙ longitudo periodi non eſt niſi propter groſsitiem materiæ, & multitudinem eius quoniam ipſius reſolutio eſt difficilis, aut quoniam uirtus eſt debilis, & non poteſt eam expellere, aut propter ſpiſsitudinem corporis, ita ut ab eo difficiliter reſoluitur materia. Et quandoq; prolongantur paroxiſmi [etiam propter tempus, ſicut contingit in febre quæ fit in hyeme. Et quandoq; abbreuiantur paroxiſmi propter cauſas q̃ ſunt iſtis contrarię. Et dimiſsio huius febris eſt. 48. horis. Et eſt corpus mundum, quia materia eſt ſicut cinis. Et eſt urina] in inceptione ſua ſubtilis, alba, cruda. Alba quidem propter humorẽ melancholicum qui non eſt digeſtus, ſubtilis uero propter ſiccitatem humoris melãcholici qui non eſt digeſtus. In fine uero, & in hora declinationis, urina patientium quartanam, eſt urina nigra, quoniam ille humor melancholicus iam eſt digeſtus, & euacuatur per urinam. Et in ſumma dico ꝙ vrina iſtorum alteratur in hac febre ad ſpẽs, diuerſas ſecundũ diuerſitatẽ humorũ generantium febrem, ita ut urina in eo in quo generata eſt febris quartana ex aduſtione choleræ citrinæ, diuerſa eſt ab urina eius in quo generata eſt febris quartana ex aduſtione phlegmatis, & ſic de alijs. Nam ſecundum diuerſitatem ſpeciei humoris melancholici, & ſecundum diuerſitatem generationis eius ex alijs humoribus, fit diuerſitas urinę in patiẽtibus ipſam quartanã. Pulſus autem eorum in principio paroxiſmi, eſt paruus, tardus, interſectus ſeu diuerſus, & cauſa in hoc eſt frigiditas materię, & groſsities eius, & hebetudo ipſius. In ſtatu uero pulſus eſt magnus, frequens, & cauſa in hoc eſt uehementia uirtutis motus eius in illa hora. Et non inuenitur in hac febre æqualitas pulſus, niſi quando inuenitur aliqua quies. Diuerſitas autem pulſus reperitur illic propter priuationem ęqualitatis. Quando autem pulſus eſt uelox frequens, ſicut fit in febre tertiana, tunc difficile eſt comprehẽdere modicum ęqualitatis. Et in patientibus quidem hanc febrem, magnificatur ſplen eorũ propter multitudinem humoris melancholici, quoniam ſplen eſt minera eius. Et color eorum declinat ad uiriditatem. Et cutis eorum eſt nigra, ſicca, arida, propter ſiccitatem humoris melanlancholici. Et ſudor in eis etiã minoratur. Hæc igitur ſunt ſigna febris quartanę ſumpta à rebus pręternaturalibus. Signa uero ſumpta ex rebus naturalibus ſunt iſta quæ dicemus, quoniã hæc febris quartana ſecundum plurimum accidit habentibus naturam melancholicam, & ĩ ętate conſiſtentiæ, & in habentibus complexionem frigidam & ſiccam, & etiam in habentibus complexionem calidam ſiccam, quando in eis aduruntur humores. A rebus autem non naturalibus ſumitur ſignificatio ſuper hanc febrem quoniam ipſa ſecundum plurimum accidit in tempore autumni, & in regionibus & partibus frigidis ſiccis & in eis qui utuntur regimine ſicco, & in eis qui aſsiduant cibaria generantia humorẽ melancholicum, ſicut caro bouina, & piſces ſaliti, & caules, & lẽtes, & caſeus antiquus, & quæ ſunt illis ſimilia.

De cura quartanæ.

CVra quidẽ febris quartanæ in principio ſuo ſi ſanguis fuerit dominás, fit cum phlebotomia baſilicę manus ſiniſtræ, aut uenæ nigræ. Et ſi ſanguis fuerit niger, oportet ut euacuetur ſufficienti euacuatione. Si uero fuerit ſanguis rubeus, clarus oportet ut abſcindatur & nõ moueatur, quoniam non ſecuratur ab euacuatione huiuſmodi ſanguinis a caſu uirtutis. Quod ſi ſanguis non fuerit dominans, non oportet in principio euacuare humorem malum, indigeſtum, & inobedientem ad exitũ & ad euacuationem, propter ſui groſsitiem. Si enim fiat illud cum medicina ſolutiua uiolentando humorem prædictum ad exitum, tunc mouebitur humor ille, & agitabitur, & non erit ſecuritas etiam, quin medicina ſolutiua bibita deficiat ab euacuatione humoris melancholici peccantis, & extrahat illud ꝙ non oportet euacuare, vnde lędatur corpus duobus modis, quorum unus eſt ꝙ euacuat illud ꝙ erat conueniens corpori, ſecundus modus eſt quia approximat ei aliqud quod ipſi nocet. Poſt apparitionem autem ſignorũ digeſtionis, oportet tunc exhibere iſtis febrientibus medicinas euacuantes humorem melancholicum ſicut epithymum, & elleborus niger, & polypodium, & mirobalani nigri, & ſtœchas, & agaricus, & lapis armenus, & ſene, & quę ſunt his ſimilia. Et cibentur iſti cum cibis laudabilis humoris, ut ab eis uincatur ille humor malus. Et quoniam humor melãcholicus eſt frigidus ſiccus, oportet ut cibentur cum cibis calidis humidis, ut ſubtilient ſua caliditate, & faciliter faciant currere materias ſua humiditate. Et cum hoc etiam oportet ut ſint ſubtiliatiui, reſolutiui inflationum, lenientes naturam. Subtiliatiui quidem, ut ſubtilient groſsitiem humoris melancholici, reſolutiui uero, inflationum ut reſoluãt inflationes & uentoſitates generatas ab humore melãcholico in ſtomacho & ſplene. Sint autem lenientes naturam, ut prohibeatur aggregatio ſuperfluitatũ in corpore. Si enim nõ leniſ natura cũ cibis ſicut oportet, adminiſtrabimus clyſteres lenes in principio, ad leniendum ſiccitatem humoris, & humectandum, & ad præparandum ipſum ad euacuationem,

tionem, deinde post illud administrentur clisteres fortes, quoniã ad grossitiẽ illius humoris non sufficit operatio leuis seu pauca. Et sit studium in eo quod facit humorem obedientem ad euacuationem, & administretur comestio altharich, & sinapis aliquibus diebus, non secundum uiam cibi, sed secundum uiam medicinę subtiliãtis sua qualitate grossitiem istius humoris melancholici. In substantia autem huiusmodi comestorum nõ est iuuamentũ de quo sit curandum, quoniam humor qui generatur ex pisce salito, qui nominatur altharich, est melancholicus, quoniam piscis prędictus ex natura piscis est frigidus & grossus, & ex natura salis est siccus. Et secundum hanc semitam administrantur quandoq; , sed raro, confectiones calidæ, sicut cyminum, & diapipereon, ut sua caliditate subtiliet humorem melancholicum. Et fiat illud non continue, sed diebus intermediantibus ut nõ resoluatur subtile & remaneat grossum, & etiam ut resoluatur residuũ humoris melancholici, ita ut fiat fluidũ & aptũ effundi & euacuari eũ lenitate seu facilitate. Et oportet ut istis administretur exercitium deambulationis & fricationis temperatum, cũ huiusmodi enim regimine est possibile ut rarificetur cutis, & subtilietur materia, & resoluatur pars eius. Balneum autẽ oportet ut caueatur omnino, aut minoretur ingressio in ipsum, quoniam accidit in balneo ut effundatur materia ad membrum aliquod, & accidet illic grossities & corrumpetur, & etiam illud quod de ea est subtile, resoluetur in balneo, & quod est grossum lapidificabitur, sicut diximus. Et ille humor grossus perueniens ad porositates latas seu rarificatas ex balneo, oppilabit eas. Quando uero appropinquat status oportet ut administretur regimen subtile, & paucitas motus, ut non abscindatur seu impediatur pugna naturæ. Et assiduetur administratio medicinarum quæ euacuant humorem melancholicum, quoniam ipse iam est digestus, & subtiliatus, & præparatus ad euacuationem. Et oportet etiam ut tunc exhibeatur theriaca, quoniam ipsa subtiliat, & si fuerint aliquæ reliquię humoris, resoluit & euacuat eas. Et exhibeantur medicinæ similes istis, sicut medicamen de assa fœtida. Verũ oportet ut scias, q̃ si erimus ausi exhibere has medicinas antequam appareant signa digestionis, & antequam adueniat status ægritudinis, tũc deficiet ab euacuatione humoris, & agitabitur materia solum, & effundetur & curret. Quod si effundetur, permiscebitur cum humoribus bonis, & alterabit eos, & conuertet ipsos ad sui naturam. Et si fiet hoc in mẽbro vno solum, tunc accidet magnum nocumentum, & fiet febris magna, difficilis, malæ speciei. Et si materia ista melancholica putrefiet in duobus membris, tunc ex ea fiet inflammatio duarum quartanarum. Et si putrescet in tribus membris tunc fient tres febres quartanę. Et oportet ut in principio & in fine huius febris, sit sollicitudo proprie cum his quę conueniunt hæpati & spleni. Hæpati quidem, quoniam ipsum est causa inflammationis & adustionis sanguinis, spleni vero, quoniam ipse recipit fęcem illius quod inflammatur & aduritur. Et oportet ut exhibeatur in principio continue secaniabin, quoniam ipse confert istis duobus membris, scilicet hæpati & spleni. Post hoc autem, scilicet in fine quum digesta fuerit materia, exhibeãtur isti trochisci, qui conferunt hępati & spleni, in febre quartana facta ex adustione cholerę citrinæ & sanguinis, [ ] Rec. succi eupatorij drach. 3. scolopendriæ drach. 5. rauedsceni, & laccæ, omnium ana drach. 4. spodij drach. 5. seminis citrulli, seminis portulacæ, omnium ana drac. 4. rosarum, berberis, omnium ana drac. 7. spicæ drach. 4. seminis cuscutæ drac. 6. anisi, & seminis apij, & seminis fœniculi, omnium ana drach. 3. radicis capparum drach. 4. croci drac. 2. granorum alben drac. 4. seminis endiuiæ, seminis cucumeris, omnium ana drac. 2. terantur & cribellentur, & cõmisceantur cum aqua apij, & fiant trochisci, qui exhibeantur cum secaniabin, aut cum aqua fœniculi & endiuiæ & cuscutę. Et quandoque iuuantur isti etiam cum trochiscis absynthij, & cum administratione uomitus. Et pręcipue infirmo ut utatur ieiunio in die paroxismi, & proprie ei cuius febris est ex adustione phlegmatis, & ei etiã cuius febris est ex adustione sanguinis. Quandoq; confert ieiuniũ quoniam sanguis propter suam humiditatem indiget ut subtilietur cum ieiunio, & cum his quæ sunt illis similia. In eo autem cuius quartana est ex adustione cholerae citrinæ, non oportet ut administretur ieiunium nisi prolongetur ualde. Si enim prolõgatur & apparuerint signa humoris frigidi grossi, oportet exhibere in potu istam decoctionem, quæ confert febri quartanæ factæ ex adustione phlegmatis, & datur in potu post digestionem. Rec. seminis apij, anisi, cordumeni, omnium ana drach. 5. ameos dra. 4. origani [syluestris. drag. 7. radicis chercherheam. drac. 3.] passularum enucleatarum drac. 20. eupatorij, drac. 10. calamenti montani dra. 10. (uel scd̃m aliam literam drac. 5. decoquantur cũ 3. libris aquę donec remaneat libra, & detur in potu ex ea tertia pars libræ dum est tepida, non in die paroxismi, immo administretur in die paroxismi uomitus, & ieiuniũ post ipsum. Et quandoque iuuantur etiam iuuamento magno in hac febre quando prolongatur, cum hoc medicamine, cuius descriptio est. Rec. ameos drach. 10. carui drach. 7. piperis drac. 3. assæ fetidę drach. 5. zinziberis drach. 4. calamenti montani drac. 10. cassiæ ligneæ drac. 5. spicæ dra. 10.

terantur

terantur, & cribellentur, & commisceantur cum melle, & exhibeatur ex eo pondus drach. 1. cum aqua apij & fœniculi. Et post hoc etiam exhibeantur istæ pilulæ in qualibet hebdomada quarum assumptio valde confert quartanæ, quando exhibentur post digestionem, quarum descriptio est. Recip. epithymi drach. 10. ameos drach. 8. anisi, seminis apij, seminis fœniculi, omnium ana drach. 3. turbith drac. 10. salis indi dra. 5. polypodij dra. 7. hieræ picræ dra. 10. agarici dra. 8. terantur medicinæ, & misceantur cũ hiera picra, & conficiantur cum aqua mentæ, & fiant pilulæ, & detur in potu ex eis. drac. 1. sem. cum aqua calida, in principio noctis. Et quidam sunt qui administrant piper nigrum solum & quandoque administratur hoc in hora declinationis. In principio autem ægritudinis, oportet cauere ab administratiõe medicinarũ calidarum, vt nõ duplicetur febris, sicut diximus ante.

De febre hemitritæa. Cap. XVI.

HAec quidem febris non nominatur hemitritæa, nisi quoniam eius medietas est febris tertiana, & altera medietas est febris phlegmatica, quare efficitur hæc febris composita ex istis duabus febribus. uerum una ipsarum est exterius, scilicet tertiana, & altera interius, scilicet phlegmatica. Et hæc hemitritæa est vera, pura. Et non nominatur hemitritæa pura, nisi quando una istarum duarum febrium est interius, & altera exterius, quæcunque ambarum fuerit, tertiana aut phlegmatica. Quoniam si omnes simul fuerint exterius aut interius, tunc ista febris quando componitur secundum hunc modum, non nominatur hemitritæa, sicut dixit Hyppocrates in primo libro epidimiæ, quòd hæc febris non tollerat periodos seu dimissionem febris, inquantum ipsa est continua, secundum uero modum alium ipsa tolerat periodicationem seu dimissionem febris: (vel secundum aliam literam, sicut dixit Hyppocrates in primo libro epidimiæ, quòd hemitritæa febris non separatur penitus, id est, quòd ipsa in quibusdam dispositionibus est continua, & in quibusdam alijs dimittit, & non est continua.) Huius autem febris, scilicet hemitriteæ, tres sunt species. Aut enim in ea dominatur cholera citrina: & apparent in ea istæ significationes choleræ, scilicet tremor accidens habenti eam subito, & vomitus choleræ citrinæ, & vrina cholerica, & amaritudo vehemens, (vel secundum aliam literam, & caliditas uehemens.) Aut phlegma dominatur in ea, & apparent signa phlegmatis ita ut manus & pedes infrigidentur, & pulsus est tardus diuersus. Aut duo humores in ea sunt æquales, & apparent signa, quæ ad se inuicem non superantur in significando magis unum duorum humorum quàm alterum. Et hæc est hemitritæa pura. Duæ autem aliæ species, scilicet illa species in qua dominatur cholera citrina, & species altera in qua dominatur phlegma, non sunt ambæ hemitriteæ puræ. Et hæc quidem febris die uno est difficilis uehemẽs, & die altera est quieta. Et causa in hoc est quia in die primo sunt duæ febres, scilicet febris quæ est ex cholera, & febris quæ est ex phlegmate. In die uero secunda est febris una tantum, scilicet phlegmatica, & ex causa huiusmodi febris, phlegmatica est leuior illa quæ fuit in die primo, in quo erant duæ febres. Et si quæratur, quare hæc febris nominatur media tertiana, & non nominatur media phlegmatica. Dicendum quod nomen quando est compositum ex duobus nominibus, scilicet ex eo quod est notum, & ex eo quod non est notum, tunc denominatur ex illo quod est occultum, sicut dicitur de composito ex morbo accidentali & homine, quod ipsum est ægrum secundũ medietatem, & denominatur à nomine morbi occulti, non à nomine hominis noto. Similiter etiam hæc febris non denominatur media phlegmatica, quoniam febris phlegmatica continua est manifeste nota, tertiana vero quia est cũ paroxismis, nõ est ita manifesta. Et propter hãc causam hęc febris nominatur media tertiana, ab illo quod est occultum, non ab illo quod est manifestum.

De cura febris hemitritææ.

OPortet ut curetur hæc febris hemitritæa secundum humorem dominantẽ in ea. Si. n. ista fe. fuerit pura, in qua non dominatur humor cholericus, neque humor phlegmaticus, tunc curabimus eam cum rebus permixtis. Quod si in ea cholera citrina fuerit dominãs, & infirmus indigeat lenitione naturę, tũc oportet lenire naturam cũ aqua prunorum tamarindorum, & tereniabin, & cassia fistula, & dare in potu post lenitionem naturæ, aquam hordei, & syrupum acetosum zuccharinum. Et cibentur patientes cum mes[ ] & cum attriplicibus, & spinachijs. Quod si phlegma fuerit dominans in ea, & necessaria fuerit lenitio naturæ, oportet ut dentur eis in potu aqua lubleb cum geneliabin, & post illud exhibeatur geneliabin cum aqua masticis, & trochisci de rosis etiam cum aqua fœniculi & apij. Quod si duo humores fuerint æquales, tunc oportet ut sit curatio cum curatione media, ut non accidat inflãmatio ex rebus calidis, & non fiat ingrossatio cũ rebus frigidis. Quod si dominatur unus duorum humorum, tunc oportet ut curentur cum his quæ conueniunt illi humori.

De febribus quæ nominantur empialæ & lipariæ. Cap. XVII.

PHlegma quidem uitreum, quod est frigidus

de speciebus phlegmatis, quandoque dominatur in toto corpore, aut in aliquo membro. Et quod ex eo dominatur in toto corpore, aut totum putrefit, aut non putrefit aliquid ex eo, aut putrefit quædam pars eius, & quædam pars eius non putrefit. Quod si totum non est putrefactũ, generat in corpore frigus uehemens & patiens ipsum non calefit absque febre. Quod si totum iam est putrefactum, aut est putrefactũ extra uenas & arterias, & tũc facit febrem phlegmaticam periodicam: aut putrefit intra uenas & arterias, & tunc facit accidere febrem phlegmaticam continuam. Quod si pars eius putrefit & pars eius non putrefit, tunc facit accidere febrẽ quæ nominatur empialos, & patiens hãc febrem sentit in interiori coporis sui frigus, & extra corpus sentit calorem. Et causa in hoc est, quoniã calor qui iam putrefit, facit accidere caliditatẽ & inflammationem, & pars phlegmatis quæ nõ putrefit, facit accidere frigus. Vrina autem habentium hanc febrem, est minoris caliditatis quàm urina habentium febrem quotidianam phlegmaticam, & est urina grossior quàm illa: quoniam materia faciens hanc febrem, est grossior quàm materia faciens febrem quotidianam Et pulsus ipsorum est tardus, diuersus plus quã sit illa febre. Et quandoque paroxismat omni die, & quandoque omni tertia die, & quandoque omni quarto die. Et non significatur super has febres, nisi ex significationibus earum, & nõ ex paroxismis ipsarum. Et similiter etiam dicendum de reliquis febribus, ignorantes enim significant super febres ex paroxismis earum. Et quãdoque est paroxismus huius febris scilicet empiales quatuor horis, & quandoque septem horis, & quandoque. 24. horis, & quandoque pertransit hunc terminum secũdum grossitiem materiæ & multitudinem eius, & spissitudinem corporis illius infirmi, & raritatem eius, & debilitatem uirtutis, & fortitudinem eius, & secundum tẽpus anni est longitudo & breuitas paroxismi. Et hæc quidem febris scilicet liparia, non prolõgatur tempore, quoniam natura secundum plurimum uincit eam, & destruit ipsam. Et quandoque moratur. 20. diebus, aut minus aut plus. Febris autem quæ fit in omnibus quinque diebus, aut in omnibus septem diebus, aut in omnibus decem diebus, fit ex phlegmate grosso, aut ex cholera nigra, & periodi eius præcedunt aut postponuntur secundum grossitiem materiæ facientis ipsam febrẽ, & vrina & pulsus sunt secundum materiam ex qua accidit hæc febris. Feb. aũt quæ dicitur liparia, sicut dicitur à Gal. est febris in qua infrigidantur extremitates membrorum, & quod apparet de corpore, & profundum corporis & uiscera aduruntur cum siti uehementi, & asperitate linguæ. Et pulsus istorum est paruus, debilis, secundum caliditatem quæ iã est in profundo corporis. Et liparia quidem est contraria empialos, quia in empialos frigus est interius, & caliditas exterius: & in liparia est contrarium illius, & aduentus quidem lipariæ quandoque est ex cholera citrina, grossa, non pura.

De cura empialæ & lipariæ.

Oportet ut in hac febre solliciti simus de stomacho cum vomitu, deinde cum potionibus quæ infrigidant & mundificant stomachum, & prouocant vrinam: sicut aqua fœniculi & apij cum geneliabin & secaniabin. Et detur in potu infusio aloes, & hiera picra, & pilulæ de eupatorio, & pilulæ de aloe cum mastice. Et administretur clyster in quo sit quædam acuitas, vt abstergat humorem grossum, sicut clyster factus ex camomilla, & mellilloto, & medulla carthami, & centaurea minore, & furfure, & anetho, & cymino, & almuri, & melle. Et cibentur cum aqua ciceris, & almuri, & cymino, & oleo amigdalarum dulcium, & sicla, & asparago. Et confert in principio lipariæ geneliabin cum secaniabin, & in fine exhibeatur infusio aloes, & hiera picra, & aqua fœniculi endiuiæ & apij, & etiam trochisci de rosis & mastice. Et uniuersaliter oportet ut illud quod administratur in hac febre scilicet liparia, sit minoris caliditatis quam illud quod administratur in febre empiala.

De febre quæ fit cum communitate membri dolentis. Cap. XVIII.

SI accidunt febres ex dolore alicuius membri, sicut hepatis, & splenis, & lateris, & renum, aut cum læsione cerebri, oportet ut conuertatur studium totum ad membrum infirmũ, ita ut mundificetur. Quum enim abscinditur causa faciens ægritudinem, absciditur etiam effectus: Si enim non abscindimus superfluitates seu putredinem earum, nõ destruitur febris, quoniam causa faciens eam est fixa permanens. Et in summa dico quòd oportet ut sit resistentia & intentio nostra, ad causam facientem febrem plusquam ad ipsam febrem.

De syncope. Cap. XIX.

SYncope est res una, & est resolutio spirituum uitaliũ subito. Causę autem eius sunt multæ, & unicuique earum est cura proportionata conueniens, quare nunc intendendum est in hoc secundum quòd potest homo, vt quando accidit hæc syncope subito, sit possibile nobis resistere ei, uel succurrere ei. In illis igitur in quibus accidit syncope propter cholericam passionem, aut solutionẽ uentris, aut propter aliquam euacuationem superfluam, seu egredientem terminum

minimum æqualitatis, oportet rorare seu aspergere super faciem eorum aquam frigidam, & constringere nasum eorum, & fricare os stomachi ipsorum, & mouere eos ad uomitum cum intromissione digitorum aut pennę, & stringere manus & pedes eorum strictura forti. Quod si fuerit euacuatio per inferius, stringantur manus: si uero fuerit euacuatio per superius, stringantur duo crura. Et quandoque iuuantur isti quibus accidit huiusmodi sincope, cum potu uini permixti cum aqua frigida. Balneum autem est conueniens eis quibus accidit sincope ex diarrhœa. Illis uero quibus accidit sincope causa eruptionis sanguinis, aut causa sudoris supra mensuram, balneum est contrarium ualde, quoniam ipsi magis indigent in frigidatione, & stypticatione magis quàm calefactione & mollificatione. Et uinum quidem permixtum confert eis ualde, præcipue quando fuerit permixtum cum aqua frigida. Et isti quidem non indigent ligatura seu strictura membrorum suorum, neque vomitu neque aliqua specie motus, sed oportet vt quiescant omnino. Et administrentur res quæ infrigidant & stypticant, & sedeant uel iaceant in domo in qua flat uentus frigidus. Et alteratur aer domus ad qualitatem frigidam stypticam, sternendo in ea myrthum humidam, & rosas, & extremitates vitis. Illorum uero quibus accidit sincope propter repletionem, oportet fricare manus & pedes fricatione uehementi, & calefacere eos, & stringere ipsos, & prohibere ipsos à cibo & uino & à balneo, & sint isti contenti aqua mellis, in qua iam decocta sint calamentum montanum aut campestre, aut hysopus, aut hasce. Et detur eis in potu etiam syncopus acetosus. Et similiter etiam curentur mulieres quibus accidit sincope propter matricem, uerum non exhibeatur eis syrupus acetosus, immo stringantur pedes earum & fricentur, & applicentur ventosæ super duo crura. Illis vero mulieribus quibus accidit sincope ex euacuatione multa sanguinis à matrice, ponantur uentosæ sub mamillis. Illis uero quibus accidit declinatio matricis ad superius, aut ad vnum duorum laterum, applicentur ventosæ super inguina, & super coxas, & fac eas odorare odores fœtidos, & fac suppositoria odorifera, ut perueniat ad matricem illud, quod cum odore bono est calefactiuum resolutiuum. Quod si accidat sincope ex debilitate stomachi, oportet ut emplastretur membrum cum emplastro confortante ipsum, sicut emplastrum factum ex alcasb, idest, dactylis nõ complete maturis, & uino, & sauich hordei, & croco, & aloe, & mastice, & inunguntur cum oleo absinthij & mastice, & cytonijs, & oleo nardino, permixtis cum cera & uino. Quod si acciderit in stomacho caliditas & inflammatio, tunc permisce cum istis quædam res quæ infrigidant, sicut rasura cucurbitæ, aut succus lactucæ, aut solatri, aut agrestæ. Et quandoque confert eis iuuamento magno fricatio manuum & pedum, quoniam quando curantur hac curatione, bonæ fiunt dispositiones eorum ualde. Quod si accidat eis ex his rebus inflammatio, oportet ut abluãtur cum aqua dulci tepida statim. Illis autem qui sentiũt frigus, oportet vt exhibeatur medicamen factum ex tribus piperibus, & piper de per se, & syrupus de absinthio. Illi uero quibus accidit sincope propter humores malos mordicantes, cogantur uomere cum aqua calida sola, aut cum quibusdam oleis. Quod si uomitus est eis difficilis, tunc calefiant primas partes stomachi & manus & pedes. Quod si vomitus non est eis facilis cum hoc, tunc moueatur uomitus cum intromissione digitorum aut pennæ. Quòd si non potest etiam cum hoc uomere, tunc datur eis in potu oleum calefactum multis vicibus, quoniam hoc quotiens datur in potu, mouet uomitum & lenit naturam, & lenitio naturæ confert istis ualde. Quod si non lenitur natura, oportet ingeniari ad leniendum eam cũ suppositorijs impositis inferius, & quum feceris hoc & iuuantur cum eo, tunc detur in potu aliquid de floribus absinthij decoctis cum aqua mellis, & ingenietur ad confortandum stomachum cum omni re ad hoc præparata, administrando eam interius & exterius. Et non oportet ut administrentur res stypticæ in principio, sed post euacuationem malorum humorum. Quod si causa sincopes fuerit phlegma multum frigidum, aggregatum in stomacho, tunc eius cura est cum embrocatione olei de absinthio, deinde post illud exhibeatur aqua mellis, in qua decocta sint hysopus, & quæ sunt his similia, & detur eis in potu secaniabin & piper. Et oportet vt omnes species curationis sint calefaciẽtes, subtiliantes, & incidentes. Quod si accidat syncope quibusdam hominibus ex frigore uehementi, oportet ut curẽtur cum omni specie eorum quæ calefaciunt, & detur eis in potu uinum permixtum cum aqua calida, & cibentur cum cibis calefacientibus, & fricentur seu inunguntur prope ignem, & curentur cum contrario eius quo curatur sincope accidens a calore vehementi. Et illi quidem cui accidit sincope vehemens ex aere calido, & angustia, propter longam moram in balneo, oportet ut succurratur dando in potu aquam frigidã, & cum [aspiratione aeris frigidi,] & cum extinctione, & ut iaceant in locis in quibus flat uentus frigidus, & fricentur stomachi ipsorum, uel ungantur stomachi ipsorum, deinde post illud exhibeatur cibus & potus. Et si causa sincopes est magnitudo apostematis calidi, aut malitia, seu malignitas febris, & accidentia mala in principio periodi febris, oportet quãdo manus & pedes infrigidantur ut calefiant,

& fricentur fricatione uehementi, & prohibeamus eos à somno & à cibo & potu. In eo autem in quo timetur sincope ex siccitate complexionis suæ, tunc præcedat cibatio ante paroxismũ, cum pane infuso in uino, & sit illud modicum, quia si exhibeatur ex eo multum, aut comedatur aliquid difficilis digestionis, tũc sincope augmẽtatur & fit fortior. Quod si cã sincopes fuerit uehementia læsionis in aliquo membro principali, tunc detur in potu secaniabin, aut aqua mellis decocta cum calamento montano, & cibatio eorum sit cum cibis incisiuis, & fricentur etiam manus istorum & pedes eorum & stringantur, & administrentur etiam ea quæ prouocant vrinam, & quando curantur cum hac cura & iuuantur, tunc detur eis in potu uinum album antiquũ stypticum in parua quantitate. Quod si accidat syncope quia causa temporis euacuationis subitæ, tunc confortetur infirmus cum odoriferis bonis, & cibetur cum sorbitionibus facilis digestionis. Et si accidat sincope ex uehementia tristiæ & timoris aut ex delectatione & gaudio, & similibus animæ passionibus subito aduenientibus, tunc confortetur infirmus cum odoriferis, & cum retentione anhelitus, & coge eos uomere. In illis uero in quibus accidit sincope ex dolore colico forti & difficili, & ex punctione uentris, aut ex dolore membri alterius, tunc sincope sedatur cum emplastrationibus & fomentationibus, & cum fricationibus suauibus.

De illis quorum virtus debilitatur cum sudore. Cap. XX.

OPortet ut prohibeatur sudor illorum, quorum uirtus resoluitur ex multo sudore, cum rebus quæ exiccant & stypticant, sicut lutum samus, & merdasengi, & gallæ, & amylum, (uel secundum aliam literam, & gallæ & alumen,) & folia myrthi, quando teruntur & pulueriżantur super corpus. Aut inunge corpus eorum cum oleo florum uitis, aut oleo rosato, aut oleo de cytonijs, aut oleo arboris masticis. Et iuuantur etiam cum minuto thuris, quando teritur & puluerizatur super corpus.

HALYABATIS DE FEBRIBVS LIBER.

De medela febris quæ fit ex calore solis. Cap. I.

OMNIA quæ oportuit ostendimus & explanauimus de simplicium virtute medicaminum ac vtilitate. singulorum in una quamque infirmitatum quidque in corporibus operentur atque hæc recta qua itur semita à medicaminibus ad ea quæ conferunt in morbis iam nunc hoc in sermone incipiemus uiam qua ad curandos accedimus morbos & passiones eaque quæ prosunt illis medicaminum regimina & ciborum. Disputauimus autem de his secundum dispositionem & ordinem qua eorum signa sensui sunt manifesta & causas retulimus, principio nanque de signis morborum communium, quæ & in manifesto erant corporis & intimo febriũ, scilicet & apostematũ disputauimus incipientesque à febribus, de febre proposuimus diei, deinceps alias quæ sequũtur febres. Dicimus ergo quoniam diuersitatum febrium diei communis medela fit rebus causis aduersantibus à quibus factę sunt. Quod cũ ita sit diei fe. quæ fit ex calore solis & venenis medela est in frigidis sessione locis q̃ cõbusserit aquilo ad odoratũq; sandali aqua rosa. cãphore, nenufaris, rosarũ. Et quoniã maior q̃ hac patientẽ urget febrẽ læsio in capite est aqua ro. per caput eius fundẽdũ est oleũ ro. acetũ quoque cum niue refrigeratum fitque acetum, aquæ ro. quarta pars.

ta. pars: oleum autem tanquam eius medietas, hæc funde super patientis caput pedetentim pluribus & non semel vicibus sitque dum hæc facias manus tua à capite illius sublata: de hinc autem in hac proijcies aqua ro. acetumq; & oleũ sandalum al. infundesque panniculum lineum quem & super caput ipsius extendes frigidum. infundes autem panniculum hunc sæpius & appones nec cessabis donec ab eo febris cessauerit aut inclinetur. Cum autem inclinata fuerit medio illum inducas balnei aquamque super eius caput & omnia membra funde suauiter & temperata infusione interpolata quò corpus eorum humectetur & dissoluatur: at uero si decoxeris in ipsa aqua uiol. siccas ninifar & camomillã perfectius erit & utilius corporis humectationi cum ex solis calore ac venenis siccitatem sit lucratum corpus. ideoque ergo oportet superfundi capiti parum olei viol. aut ninifar. sed & seminis cucurbitarum oleum post balneum quo humectatione corpus humectetur: egressus uero balneo quiescat hora accipiatque refrigeratiua, aquam cum zaccara si quidem habuerit sin mundum infusumque refrigerata cũ niue aqua: panem tritici dabis illi siue infusum lotum aqua calida refrigeratumque niue cum zaccara mundissima, aut acetum cum medulla conditum cucumeris & arsunegi: aut portulaca aut cucurbitarum mezaurum & masti sine omnibus condimentis calidis. Si autem perfecte alicui se fructuum crediderit dabis ante prandium elelegi granata pruna, frigoris niue affecta. Somnum inducas post prandium quietemq;, abibit enim omnino hoc febris regimine.

De medela febris diurnæ quæ fit ex densatione & frigore. *Cap. II.*

At vero quando diurna est ex frigore & niue & densatione feb. patientem in loco oportet esse secreto & parum humenti lenibusque operiri vestibus & amictu fricetur eius corpus fricatione tenui donec inclinetur febris, qua inclinata introduc in balneo moramque in eo faciat, corpus eius temperatius fricetur quo dilatentur pori dissoluaturque qui artatus est in eius corpore, calor à frigore utatur post sudorem cum fricatione cheiri oleo modico aut arieti aut susani aut acuani. Egressus operiatur calefactorijs optimis per horam reficianturque iam tunc subtilibus ut pullis franquillinis similibusque cum espidabago conditis aut zirabago uel etiam coctis aut potellatis odoret marcemusum & nemanium sihum, porrigatur illi rihani parum uini, si quidem parua est densatio ut aperiantur eius calore pori dissoluanturque inclusa. Si autem magna est nullo modo uinum apponendum est, uinum enim ad aperiendum poros fortius densatos non sufficit. liquefacit autem humores & dissolutos ad poros mittit nec potest emittere fitque opilatio. Si ergo patientem hoc regimine rexeris eruntque aliquæ febris reliquie appones solutionem in alias in secundo inducere balneo mane, disponasque omni ordine disposito regimine. At uero si quando fuerit pororum densatio de aluminosis uel alijs arctantibus aquis, hoc eodem regendæ regimine nisi quòd fricatione ampliori oportet uti cum oleo plurimo uiolato aut ninifar oleoque seminum cucurbitæ & cacrelegę in balneo plurimaque aquarum suauium ac superfusione tepidarum. Si autem hæc differatur febris tempore, sitque principium eius tanquam continuæ febris, timeturque ne in putridam conuertatur febrem, huius oportet accelerare medelam ut ait Gal. ostendit enim huius sæpius in continuam fieri mutationem. accelerandum ergo phlebotomum si uirtus ætas, præsensque non prohibuerit tempus, auferatur sanguinis quantum opus est quantitas, & si quidem fortis erit uirtus eo vsque educes donec defectus eius appareat, huius namque dominus febris magis eget phlebotomia quam cęterarum febrium eo quòd conclusæ superfluitates dissolui prohibeantur. hæc vero cum feceris patientem cum aqua reficies hordei in qua fęniculi semen, corticesque eius radices decoctæ sint, tribus autem de hinc aut. 4. horis squingibin porriges aut absinthij sirop. & limie quæcunque hoc præsens tempore sint. hæc etenim ad aperiendam oppilationem incidendosque humores uiscosos utile est regimen qui in corporis inclusi sunt interioribus eosque purgandos. Non oportet autem patienti oppilationem aperientia aut euacuantia dari, non enim securus fieri potes dum pori aperiuntur educunturque meatibus humores educantur quòd quidam humorum qui sunt in uenis infiganturque meatibus & inhęreant aut sua copia aut grossitie aut uiscositate maximeque si per arctos sit transitus meatus: fitq; fortior oppilatio ac difficilior, proculque dubio putredinum patiuntur febris. Agnosces autem oppilationis quantitatem ex febris uirtute & quantitate. Cum ergo patientem vt imperatum est euacuaueris phlebotomo: & quæ dicta sunt porrexeris die primo: secundaque squingibin propina aut limue, uel absinthij sirop. cibabis illum post hæc duabus aut tribus horis hordei aqua cum ipsius farina aut reficias illum cum mezairo cum fæniculo parato siue aqua hordei. delectabitur autem sorbicuncula de maraigne in alias murazè parata. Facto autem tertio die cum intellexeris febrem manifestissime minui nec potest tendẽt

aliqua putredinum signa pulsus: sed nec vrina opilationis geret significationem: priuationisq; maturationis tunc oportet patienti ingressum imperes balnei: fricetque corpus his quæ elimāt purgant & aperiunt vt hordei farina; & fabarum assunanem spahanicæ & neiranicæ. Si autem perpenderis, feb. aliqua augmētari hora uti balneis ante illum impera minusque quod in tererit. 4. sint horæ. Egredienti squingibin propina à balneo aut limue vel absinthij sir. cibabisque his quæ hesterna refeceras die nec aliquid concesseris vini: confortat enim febris. vt dies fiet quarta certumque erit expulsa & vrina quòd aliqua supersint caloris signa his eisdem regas regiminibus. febris enim omnino cadet & deficiet. die vero quinto squingibin porrige & iuleb. pullisque reficias & franquillinis similibusque in consueta reducens illum cibaria pedetentim.

De diurnæ feb medela quæ fit ex cibis potibus vel acutis medicaminibus. *Cap. III.*

SEquitur de diuersitatum diuturnæ febris medela quæ fit ex calore corpori ab interioribus superuenientibus. Diximus autem in octauo primæ partis sermone libri huius nostri cum de causis febrium signisque disputaremus ac ostendimus, quoniam quæ ex huius fuerit febris: aut ex qualitate eorum habent fieri quemadmodum quæ ex ciborum fit & potuum acumine febris; quædam autem ex quantitate sicut quæ ex copia fit prandij quæ scilicet est febris ex ciborum etiā stomacho putredine & diarria. Et febris quidē quæ fit ex ciborum porrectione acutorum medela est patientis accubatione in locis frigidis. Si quidem tempus hæc æstas est quibusque fit aquilonis uētus. fiatque cum flabello ventus lahalum seminis psilij dabis illi & succum quoque seminis portulace cum contritum diligenterq; in aqua fricatum fuerit ac colatum cum iuleb & aqua granatorum ac aqua cum niue refrigerata propina quoque aquam hordei cum zaccara & amigdalis oleo dulcium. cibus sit mezarium cū cucurbitis paratum & spinachia atriplicibusq; cum oleo amigdalis dulcium & oleo sisami recēti & si uolueris hordei aut tritici suicū infusum aqua fri. & zaccara & dimissis nocte in lahabo seminis psilij & granorum granatorum citoniorum & zaccara alba aut iuleb & oleum cucurbitæ seminis aut amigdalarum dulcium. Si autē sit hyems lactucas in aliàs bulbulengeras comedant conditas cum intiba ac hasbera sitque eius cubatio in temperati aëris loco. At vero si æstas portulacas dabis cucumeris citruli medullas: granata sugat arsunega pruna comedat persica matura & lenia epithimet stomachum & hepar cum sandalo & aqua ro. & ceroto refrigeratiuo quod aqua ro. & aqua coriandi fit ac lactucarum & semperuiuæ & aqua portulacæ & uiol. & ros. & alba cera si iuxta quod opus est huius dominus febris non uinum tangat, balneum que non intret. Quando autem hæc febris ex vini potu fortis facta est patienti granatorum aquam propina musorum aut heserem sir. aquam que niuis: extrema ipsius fricentur, quiescat & dormiat. Cum autem inclinata fuerit. f. balneū visitet: super caput eius aqua roretur multa tempore. odoretque & trahat naribus uiol. oleum egressusque balneo temporis quiescat hora. Iam tunc frigidis reficiatur & mezauris, pullis quoque cum heserem aqua & granatorum plurimū que dormiat. Cessabit enim. f. ab eo uelocius. Eius autem quæ fit febris ex ciborum in stomacho putrefactione medelam iam diximus: quoniam quædam est cum emollitione naturæ: aut cum eius incarceratione: quæ & difficilior est & fortior. Et medella quidem eius si cum emollitione est naturæ talis est. Speculare si quod egreditur est id quod est corruptum est in stomacho opus est cum quieuerit febris balneo patientem introducere, post quod reficiatur pauco pane infuso granatorum aqua: aut heserem aut iure pullorum cū his eisdem preparato poma suggat & pruna ante prādium aut hordeum dabis siue cum biscoto aqua infuso granatorum aut pomorum muzorum. quādo autem solutio superabundat in tātum ut accidat defectus, hūc defectum curatione medicari oportet qui fit ex euacuatiōe rorabisq; refrigeratam rosarū aquā super eius faciem, corpus fricabis. aliaq; non pretermittes quæ in subsequentibus dicemus in defectus cura. quòd si & singultat refice illū his quę dicemus, non tamen balneum introduces. Si aūt adhuc perstat solutio dabis illi puluere granorū granatorum, stomachūq; illius iniunge oleo pomorum aut zurigendorum, bulliasq; oleum ro. cum citoniorum, aqua pōticorum aut aquā muzorum pomorū donec deficientibus aquis super sit oleum. emplastrices etiam stomacum emplastris quæ de sandalo & rosa & aqua quia acseceo aut raraeto in alias dragmecho succoque seleteiteis, & aqua mirti & foliorum vitis aqua, ac aqua uirgæ pastoris & similibus. ut autem defecerit solutio stomachum linies absinthij oleo, & si quidem acciderit stomachum infirmitas aut debilitas stomachum cataplasma mantilibus calefactis siccis aut oleo, zezembabaci calefacto humentibus, uel oleo cherelesi in alias helesi aut susani, aut mustefarase alijsque amenis oleis calefactisque. Sedata infirmitate amputata solutione, oportet patientem reficere pullis starnis assatis & frixis cum aqua heserem & granatorum aqua, sed & piscibus lapidosis assatis aut frixis. Si autem defecerit appetitus diacitonitem dabis pomorum electū & muscū cōditū electuarium-

riumque nucum iuxta qđ opus est, facto mane balneo induces oleisque linies amenis, nec vero fit illi in balneo mora. hoc ergo modo huius febris dominus regēdus ē si quidē emollita fuerit natura. Constipata uero natura oportet ea quæ sub hypocundris sunt tractari, intuerique utrum à stomacho nec ne cibus descenderit ad intestina subtilia, & ad intestinum quod colon appellatum est interrogaq; patientem in quo grauitatē aut morsuram sentiat loco uentris, quē etiā eructet saporem, hæc cū feceris & intellexeris ꝙ cibus corruptus in superioribus est intestinorū oportet patiēti merescenū des marchemusum in quo est buraci duplum qđ in libro scriptum est, roraq; super corpus eius aquam ca. interpollate. Si autem corruptus iam descendit ad inferiora intestina, cibus aquā rorari oportet ca. super uentris inferiora. Cum autē mouebitur ad inferiora manifestissime cibus sobimmitti oportet asiasum clisterizariq; cum clisteri mollienti. & si quidē morsuram sentit infirmus oportet clistere fieri de iuiubis & sebesten hordeo tonso & uiol. ac oleo uiolarum & anatis adipe & anseris ac gallinę. Quod si inflationem senserit ac uētositatem, clisterizari expedit illum clisteri quod fit ex eis quę uentositatem extirpant, vt est semē apij aut fęniculis similibusq;. Euacuato cum clistere patienti, mezauro pascas illū ex blita facto cum espidabago, aut spinachijs siquidem morsuram inuenit. Si autem uentositatem ciceris aqua pascatur cum oleo uiol. aut oliuarum, aut cinamo. sequenti introduc infirmum balneo, sedeatque in aquæ concham. Si autem grauitatem in intestinis patiens sentiat rotulam da. cassię fis. & calungebinum fricatum cum aqua calida emollita eius natura iure refice illum pullorum & zirebagico, somnum induces. ut autem dormierit diuitius febrisque & infirmitas sedata fuerit in cibum conuertes pedetentim consuetum.

De medela febris diei quæ fit ex labore. Cap. IIII.

QVi autem febrem ex labore patitur molestam quiete utatur oportet in loco quem temporis dat qualitas aut somno plurimo, donec à defatigatione redierit, ceperitque febris inclinari. hoc vbi fiet balneum ingrediatur. in media domo suaui ster infundatur aqua tepida, & siquidē cōchadeerit cōtinua suꝑfundatur aqua quo humectetur ab ea quæ acciderat ex labore siccitate illius corpus egressusque inungatur corpus oleo viol. & ninifare cum plurima fricatiōe, sed temperata, maximeque concatenationum loca plurimum superfundantur oleo ut emollescant membra, & cedat siccitas quæ acciderat extensionesque ex labore. Quod si manibus corpus frica ueris sępius utilius erit tunc iterum in concham redeat, superfundatur illi aqua tepida, & si quidē labor fuerit plurimus & fortis bis hoc faciat aut ter aut certe quater. Si uero paruus semel sufficiet aut bis, de hinc egressus balneo per horam quiescat plenam carnibusque cibetur pullorum hædorum ue extremis. Sitq; eorum paratio laudabilis lactucas comedat & intiba, & portul. fercula sæpius multiplicet uinum uero bibat quod conuenientes & concurrentes dabunt causæ quæ sunt. s. corporis complexio, ætas, instātia tēporis regio & cōsuetudo. Si ergo erit eius complexio frigida & plura aliorum ac patientes plurimi cōsuetudo uini oportet utatur uino temperata qualitate, sed quantitas quidem maior sit quàm temperata. Si autē hic calida fuerit aut plurima aliorum, nec multum ei in consuetudinem est uinū, aut equidem paucum sit eius potus paucus & uinum album subtile multum temperatum, plurimum dormiat. plurimum quiescat, febris enim facile cessabit. Si autem supersint post hæc aliquę eius reliquiæ, apponatur hoc idem quod dictum est regimen balnei & sessionis in aquę concha & unctione oleorum, aliorumque.

De medela febris quæ fit ex ira. Cap. V.

CVi accidit hæc febris quæ ab ira est, mansuescere oportet & sedare ipsumque quiescere ac seipsum iocundare & mitem facere. Cunque febris declinare ceperit ingrediatur aquæ. plenam suauis ac tepidæ, concham, in qua etiam perseueret temperata mora egrediatur quæ & si quidē æstatis est tempus fundatur super corpus eius aqua fri. māsuescatque seipsum & quiescat, proxima sint illi sandalum aqua ros. camphora. rigeturque corpus eius, bibat de iuleb modicum & aquam granatorum muzorum cum niue. Cibetur frigidis escis & humidis ut acetum oleum oliuę frigidisque paratis cum aqua heserem & granatorum & piscibus lapidosis parum cum sale cōditis. Non autem accipiat uinum, auget enim iracundiā. Iam tunc plurimum utatur somno & requie, hoc etenim hanc omnino anullat febrem & extirpat.

De medela febris quæ fit ex tristitia. Cap. VI.

CVi uero hæc ex tristitia contingit & cura tristitiæ eius mitigationem molliri expediet, eiusque exhilarationem, lætificantesque audiat cantilenarum diuersitates ut cytharæ & lyræ, sed & tonos dulces & imittigantes, corpusque eius tenuiter frica. Ingrediatur balneum, sit in domo, prima. inmergatur conchæ aquæ temperati caloris ut eo educatur calor corporis ad exteriora modo competenti cibis reficiatur tēperatis uti carni

carnibus hędorum agnorum ac gallinarum, pulbirumque piscibus quoque lapidosis & cucurlotis ac citrolis omnibus his ut humectetur corpus. Nec uero semel multam ciborum accipiat copiam, uinum propinetur ei temperatum cum aqua fri. secundum consuetudinem & ętatem, tempus istas anni & si quidē tempus anni æstas est in frigidis sit locis. Si uero hyems locis secretis temperatisque, nec plurimum faciat somnū, hęc diebus continuatis usque dum calor omnis deficiat corporis.

De medela febris quæ fit ex uigiliis. *Cap. VII.*

CVi autem hæc fit febris uigiliarum causa patientium soporatione mollienda est. concipiant ergo anhelitu narium oleū uiol. aut oleū cucurbitæ seminis conditum cum uiol. cataplasmentur eorum capita aqua decoctionis uiol. & ninifar, papaueris corticisque eius tritarum hordei quoque tunsi donec plurimū consumpserit somnum cerebraque eorū humectentur. Cū ergo ab eis cessauerit febris mediam introducatur balnei domum. super eorum capita fundatur aqua tepida suauisq;, & omne corpus cum oleo fricetur diligenter, ingrediatur concham aquæ tepidæ & dulcis fundaturque super eorū corpora interpollate, induātur uestibus & quiescant hora cibo reficiantur laudabili & subtili ut sunt pulli turdi nec plurimum accipiant. Et si quidē est qui consueuerit potum uini, propines illi parū plurimū mixtū ut acceleret eorū ciborum digestio, cum sit uigiliarum extenuare digestionem ut eorum humectentur corpora, uinū & enim plurimum mixtum humectat corpora. sic ergo expedit humectationem molliri corporum. Illis quibus hæc febris ex accidentibus animę contingit prohibeantur à coitu, desiccat enim corpora.

De medela febris quæ fit ex apostemate. *Cap. VIII.*

CVi hæc autē febris diurna acciderit ex apostemate glandoso alijsue apostematibus calidis oportet sanguine minuatur uenas membro cōpetēti in quo est apostema & cataplasmetur epithimate opportuno, vt epithimata simplicia & stringentia sint ac extinguentia quæ & prohibeant & repellant materiarum fluxum bibat extinguentia & refrigerantia, ut prisānam granatorum aquam, iuleb psilij semen & portulacæ, mezauris cibet ex cucurbita masso, spinachijs at triplicibusq; factis cū aqua granatorū & heserē similibusque. Quiete in locis utatur frigidis. donec omnino sedatur dissoluaturque & maturetur euacueturque quod in eo est. Caueatur autem balnei introitus uini potus donec consumetur morbus. hæc ergo sunt quę oportuit diuersitatum diei febrium medela commemorare. Iam nunc autem de medela febrium ex putredine incipiemus pręponemusque eam quæ communis est omnibus putredinibus.

De cōmuni medela febrium & putredine. *Cap. IX.*

DIcimus oportere in medela febrium ex putredine minime communium tribus uti, primū febris caloris extinctio ac aduersari ei. Secundum autem euacuare humorem putridum. Tertium uero regimen ciborum ac potus electio. Et extinctio quidem caloris febris facienda est cum refrigerantibus & humectantibus cibis. s. & medicaminibus. Et quoniā morborum medela communium fit febris ipsi aduersantibus febrisque est complexio calida & sic. medela eius & cura in rebus est refrigerantibus & humectantibus, nisi ꝙ minime utendum est his quæ refrigerant & humectant simpliciter, sed secundum quod morbi expetit cōplexiōis quātitas, & secū dum complexionem corporis naturalem patiētisque ętatem ac anni præsens tempus, sed secū dum complexionem regionis, & secundum quātitatem morbi complexionis, quoniam cum erit fe. calore fortis & acumine, oportet nos multa facere ea quæ refrigerant & extinguant, utarisque refrigerantibus secūdum egressionem corporis à temperantia in calore. hoc autem commune quidem est quod oportet æquilibrari in omni morbo uenienti ex mala complexione. Nec te tamen lateat medici notitia uirissime tractari non posse subito intuitu, sed artificio ex arte. Si & enim posset medicus morbi qualitatem quantitatem diligenter percipere, medicaretur aliquibus quę sufficerēt repugnationi eius fieret que sanitas. Sed cognoscimus ex subitione quia approximando usus longitudinem exercitij in morborum medelis. Oportet quoq; ipsam secundum complexionem corporis naturalem esse medelam. vt si quidem complexio corporis naturalis frigida, egemus in febribus rebus quæ fortiter refrigerant eo quod corpus hoc frigidum à complexione naturali plurimum elongatum est. quod si corporis est ca. complexio, necesse est huiusmodi medicabiminibus uti refrigerantibus minus, non enim corpus à naturali plurimum elongatum est complexione. Sic ergo se res habet in omni morborū medela quę ex diuersitatibus fuerit malæ complexionis, medela namque infirmitatum communis est corporis ęgrotantis in naturalem reductio complexionem. Vtimur & refrigerantibus secundum infirmitatē anni temporis præsentis regionemq; quam inhabitat, quoniam si hæc omnia ca. aut plura, necessum est maiorem esse refrigerationem caloris febris extinctionem. Si uero frigida sunt omnia commodum est minus extinguentibus

bus uti & refrigerantibus. Ad hunc modũ oportet diuersitatum omnium ex mala complexione morborum esse medelam. i. f. & humidorum ac siccorum atque hanc quam proposuimus regulam ministra.

De euacuatione humoris putridi. *Cap. X.*

HVmoris euacuatio putridi his moliẽda est medicaminibus quorum sit illum euacuare humorem qui febrem parit, ut siquidem febris fuerit tertiana fiat euacuatio medicaminibus quorum est cholericum exinanire humorem. Si uero quartana his quę humorẽ atenuãt nigrũ. Qđ si quotidiana phlegma euacuantibus. Si uero sanguinea febris ẽ phlebotomo. At vero si composita est febris utendum est certe medicaminibus laxatiuis quæ dominantem in compositione humorem euacuent quemadmodum explanabimus. Oportet autem de omnibus dari medicaminibus tantum quòd quantitatem ex corpore morbum generantem euacuent. Dictum est autem hoc quidem esse quod medici non posint notitia certissima teneri. Cognoscet hæc autem quantum consideratio monstrat & artificium quantum proprius accipere poterit. hic autem cognoscet qui plurimum in arte exercitatus est medicinæ & expulsione morborum, frequentationeque infirmitatum longo tempore. Nec uero laxatiuum in morbis oportet dari principio cum humor maturus nõ est nisi sit humor quidem excitatus. Si enim medicamine utaris laxatiuo & humor crudus est euacuabis quod in eo subtile est & tenue supereritque grossum eritque simpliciter nihil habens secum quod illum subtiliet ac maturet, vnde & difficilior fit eius maturatio & labor ad excoquẽdum illum natura, fitque morbus prolixior. Cũ autem uideris infirmitatem tumultuantem & de loco ad locũ trãseuntẽ, lęditq; infirmũ & concutit, tunc iam in principio euacuandum tibi humor nec sustinendũ donec maturetur ut quiescat ęgrotans. Et sciendum quoniam non oportet quantitatem eorum intueri quę euacuantur sed maxime necesse est qualitatem speculari & siquidem euacuatur humor morbum generans oportet eius tantam exinanire quantitatẽ quanta opus est siquidem patientis perferat uirtus, quod si id quod euacuatur humori morbum generanti contrarium est amputetur solutio, prohibeaturque euacuari, nisi sic fiat morbus augmentatur, nec ægroti perferret uirtus. Quod enim educetur humor est quo maxime corpus eget, ergo intuearis in eorum quæ euacuanda sunt exinanitione quin & infirmi uirtutem ac ętatem anni tempus quam inhabitet regionem & consuetudinem euacuationis & inclinationẽ humoris, & uirtus equidem ęgroti consideranda est, quoniam si fortis fuerit & sufficiens euacuandum est iuxta quod exigit necessitas semel. At uero si debilis minime euacuetur, sed utẽdum est refrigeratiuis & restringentibus donec uirtus redeat & tunc adhibenda est euacuatio eorũ quæ oportet. Qđ si uirtus debilis ẽ medicina nõ forti sed paulatim quæ oportet euacuabimus pluribusque uicibus ne forte immutata uirtus deficiat. Intuẽda quoq; infirmitas tẽpus pſens ac regio in euacuatiõe. quoniã, si ętas iuuenis est & tẽpus ãni uer, aut autumnus & aer tẽperatus & regio similiter, semel euacuari purganda oportet. Si autem ętas sit pueritia uel senectus & tẽpus quidem est aut ęstas aut hyems torpor, aer calidus graui calore aut frigidus regioque frigida ut septentrionis, aut calida ut est australis nõ euacuetur infirmus, ꝙ si urget necessitas exinaniatur parum pluribus uicibus, hęc quoque in loco oportet intueri tẽpus quo euacuare necesse est. Et si quidem ęstas est superius uomitu ægrotum euacuet. Si autem hyems laxatiuo medicamine sicque cũ propinas medicamẽ in æstate dũ aer est frigidus tẽpore quo naturalis calor per omne dispersus est corpus. Quantitas quoque euacuationis intuenda est ex consuetudine patientis, quoniam si infirmus est qui laxatiuo consueuerit egetque euacuatione euacuetur quantum opus est omni postposito timore. at uero si non consueuerit cum timore euacuetur, ꝙ si uomitum prouocanti consuetus ẽ purgari medicamine & nõ laxatiuo aut laxatiuo & non uomitu, eo quo consueuit euacuari oportet modo. Conferentius enim est & illi utilius. Si quoque in euacuatione quę phlebotomo fit intelligendum est, hæc est sit phlebotomo purgari consueuit, est quoque qui egeat sanguinẽ minui, sanguinem iuxta quod opus est subtrahas. Si uero minime consueuerit pedetẽtim educas minusque quàm est opus. Intuenda est quoque materiæ inclinatio in euacuatione celebranda, quoniam quidem si materia longa & in parte hæpatis est inclinata & est in gibboso latere euacuabimus medicaminibus urinam prouocantibus. Si inclinatur in profundo latus materia, exinanimus medicaminibus laxatiuis. Quod in stomachi partes atque ad superiora eius uomitu euacuetur, si uero ad inferiora laxatiuo. At uero si ad intestina clisteri purgandus est humor. His collationibus euacuatione libranda est in omnibus morbis & passionibus cum euacuandum quid erit.

De regimine. fe. per uictum. *Capi XI.*

PEr uictum regimen oportet secundum morbi esse naturam ac tempora eius, sed & secundũ infirmi uirtutem & ac consuetudinẽ, sed & secundum corporis figuram appetitusque inclina

tionem

tionem, sed & secūdū q̄ acceditur, ac iuxta q̄ accidunt ægroto signa accidentia aporrectiōe prohibentia ciborū. Et natura quidē morbi, quoniā cum febrium cęterorūq; morborum, quædam quidem sint acutæ, quędam autem diuturniores & longæ. Oportet infirmi regimē secundū morbi disponi in cibis acumē ac eius dilatationem. Et quoniam acutorum morborum diuersitates multæ sunt & quædam quę peracutæ sunt in ultimo acuminis atq; hęc quę ī. 2. aut. 3. aut. 4. aut 5. finiuntur die, quædam non simpliciter acutæ. quæ ad. 7. 9. 11. extenduntur diem. quędam quoque ad quartūdecimum. sed & quædam acutæ sunt, sed est in eis mora, atque hæ sunt quæ 14. transgredientes ad 20. pertingunt, quædam autem his tardiores quorum omnium ordinem exponemus loco quo de morborum tractabimus naturis & temporibus eorū. Si quidē in ultimo fuerit morbus acuminis & diętam quoq; ī ultimo subtilitatis esse expedit ut aqua pura cū iuleb mixta, aut uiolato syru. aut aqua mellis, aut squingibin. Si autem morbus est qui ad. 7. perueniat, huic aqua hordei conuenit cum zaccara & iuleb. aut uiolarum syru. Quod si ad nonum perueniat & quartumdecimum aquam dabis hordei cum sua farina, aut aquam eius colatā bis in die, aut aquam quidem hordei in diei prīcipio, eius autem transeuntem medio mezaurum cum cucurbita & spinachijs alijsq; similibus quę præsentia tenueris, sic se res habet in morborum regimine qui minus acuti sunt his scilicet, quę grossiora sunt. quantuncunque autem morbus acutior est cibum subtiliorem esse cōuenit, quāto autem minus acutus & cibum grossiorem esse decet. Dabis etiā quibusdam in morbis aquā hordei subtilem in longioribus aquam eius cū purgamento suo. Porro in morbis prolixitatem habentibus ut tertiana nō pura quotidiana, quartana similesque his morbi prolixi grossitiorem desiderant diętam & non subtiliari, augeaturq; eius quantitas donec ad statum morbus perueniat. Si etenim in huiusmodi morbis subtiliaueris dietam, fortassis esse securus nō poteris quin cadat uirtus in statu morbi, nec erit fortasse infirmitati uirtus qua resistat passioni cū sit morbus circa statum fortior quàm fuerit. ideo ergo expedit diętę subtiliationem & diminutionem in prolixioribus morbis circa statum fieri, quo uirtus occupetur tunc temporis in aduersando ægritudini quatenus superatam effuget. Comparauerunt autem antiqui medicorum infirmi uirtutem expensis, morbum peregrinationi medicum peregrinanti. peregrinans nanque expensas extimat itineris secundum uirtutem & longitudinem. Sic & medicus uirtutem morbo resistentem compensat secundum ipsius breuitatē & longitudinem, & si quidem uiderit morbum breuis esse spatij statusque propinqui, cibum subtiliat & imminuit. Sicut peregrinans cuius est peregrinatio proxima, vnde & expensis eget breuioribus. At uero si morbum prolixum aīaduertit uirtutem à principijs conseruat ægritudinis, ne forte uirtus deficiat ueniēte ergo status tempore uirtus fortis est sic & peregrinans si longū est iter longiores apparat expēsas, ne forte eius deficiant expensæ antequam ad locum attingat propositum debiliteturque ac deficiat uirtus. At uero diætę regimen secundum morbi tempora sic oportet esse. Commodum est in morbi principijs cibum ad grossitiem inclinari, ne forte infirmi fiat transitus de grossa ad subtilem semel dietam, noceatque ipsi amplius dissoluaturque eius uirtus & debilitetur. Dehinc autem eius imminuatur grossities paulatim, & per dies donec morbus ad statum perueniat quo quidem oportet diætam tempore in ultimo esse subtiliatis, ut est prandij dimissio ac inniti iuleb. aqua mellis uiol. syrop. ne uirtus in ciborum occupetur digestione, conuertatque omnem suī curam ac morbo resistendum expellendunq;. Vt uero cęperit morbus declinare, cibus quoq; grossari incipiat regendumque resurgentium ab infirmitate regimine ęgrotus. Dietę porro regimen secundū infirmi uirtutem contemplari oportet & siquidem patientis fortis est uirtus. peracutus morbus siquidem ad statum peruenerit reges hunc subtili plurimum ciborum dimissione & iuleb ac uiol. sirop. cum aqua temperata. q̄ si debilis est uirtus nec morbus acutus, status quoque remotus. infirmum hūc diæta reficies ad grossum inclinanti sæpius & paulatim. quo uirtus conseruetur ad status usque morbi tempora. At uero & si uirtus fortis & status longius positus hunc cibo reficimus infirmum temperato semel tantū. At si virtus fortis & status morbi proximus subtilem dabimus cibum, atque hoc est ut omnino uictu amputato sola utatur mellis aqua ac iuleb. q̄ si temperatā sentimus virtutē statūq; remotum tēperato reficiatur infirmus cibo semel tātū. At si uirtute tēperata status īstat proximus cibus erit infirmo subtilis & sæpius. Augmentū etenim & grossities cibi uirtutē quidē auget pariterque morbū cōtraq; subtiliatio cibi & imminutio uirtutē imminuūt, ipsum quoq; extenuat morbum. At vero cibus in substātia temperatus sua & quantitate uirtutem suo tuetur loco. sic quoque oportet si ex repletione morbus fuerit ac uirtus fortis subtiliari cibū eiusq; iminui quātitatē. Cū uero ex euacuatione fit morbus est virtus, est debilis cibū utile est esse grossū, sed eius imminuēda est quantitas, hisque in die sępius apponendum & non semel. Cum autem est fragilis uirtus ex repletione morbi, aut cum uirtus quidem fortis & ualens, & morbus exinanitione cibū esse in substantia ac quantitate conuenit tēperatū. Obseruandum est etiam

regimen

regimen secundum anni tempora ciborum. Si etenim æstas fuerit antequam meridies trāseat prandēdum ea hora.s. qua naturalis ualidus est calor, sint quæ omnia quibus infirmus reficitur frigida actu, ut anima uoluntarie illa suscipiant & in quibus quiescat. Quod si tēpus hyems est, circa meridiem cibi sit hora cum naturalis calor fortis est & in omnes diffusus corporis partes. sitque quod ciborū sumit uel medicaminis actu calidum atque hoc modo in omnibus faciendū est morbis. Aestimatio autem ciborum secūdū consuetudinem talis est. Intuēdum si fuerit infirmo in sanitate sua consuetudo ciborum copia, hunc non oportet prohiberi à cibis tam & si morbi nō expectet natura. Si enim prohibueris illi cibos uirtus dissoluitur ac deperit, ꝙ si ciborum illi consueta est paucitas, hunc omnimodis arcēdum subtilibus refice. Si enim grossiora appones uirtus nō substinebit, & grauata debilitatur & debilitata perit cum qua & infirmus ēt si morbus minime sit acutus. At uero ciborū pōderatio secundū corporis figurā, siquidē corpus rarum fuerit plurimum hunc à cibo arcendū minimé indicamus pascendūq; secundum ꝙ morbi expetit natura. At si spissum ægrotantis corpus aspexeris cibus huic imminuendus ac subtiliandus est, quinetiam prohibendus siquidem indicaueris. Sequitur ciborum iudicium secundum accessionum tempora. Considerandum.n. si febris fuerit immobilis & minime uariabilis nec mixta prohibendus erit patiens accessionis tempore & ante sex horas donec induratur calor & actio deficiat. Attamen si nō patitur infirmus donec febris omnino deficiat non oportet illum refici dū calor in superioribus uel interioribus est corporis aut in omnia diffusus mēbra, sed cum à pectore ardor cessauerit & à uentre & in his leniatus locis ad extrema contendet. In continuis autem febribus patiens cibo arcēdus est dum difficultas urget feb. hæc enim conferentius & utilius magnis digestioni eorū quæ sumūtur descēsum accelerās ciborum propter caliditatis lenitatē. Si est actionis & difficultatis fe. tēpore patiens, reficiatur, occupatur à resistendo febris natura à ciborum digestiōe, sed & stomachus cum non naturali fuerit calefactus calore cibos non digerit & alterantur in febris materiam, qua augmentata morbi tempus producitur & opilatio uenis superuenit. Quando autem febris est accessus uarius & incertus & minme ordinatus, tūc cū necesse fuerit infirmum refici disponendum est regimen ciborum secundum appetitum infirmi, eiusque ad aliquam inclinationem. Considerandum nanque est si infirmo multi sunt utiles & conferentes cibi nisi ꝙ quidam minoris sunt utilitatis si infirmi anima ad minus inclinatur utile appetitus ægroti sequendus est, dabisque quem desiderat cibum. Conferentior enim est illi & utilior & corpori eius melior eo ꝙ libentius suscipit, sic etiam in omnibus alijs faciendum ratio approbat quibus curandus est morbus aliquis. In mēsurādo autem cibum secundum accidentia quæ infirmum à cibo prohibent intuēdum in stomacho superfluitas est ciborum aut in uisceribus & intestinis crapulę omnimodo reficiendus non est nisi stomachus purgetur & intestina crapula uacuentur. Sic si quando euacuandi fuerit necessitas īfirmo aut laxatiuo aut clysteri aut à slapho aut deniq; phlebotomo alijsq; cibum non oportebit dari nisi post euacuationem corporis ac purgationem. Potus autem regimen in tria diuiditur aquam medicinalem potum & uinum aquę quidem est refrigerare & humectare, & si quidem febris est de continuis & urentibus ut causon maturitatisque signa iam manifesta sūt & uirtus ualida & infirmi consuetudo aquam potare frigidam, nec principalium aliquod mēbrorū debile, nec apostema huiusmodi ab aquę potu frigidissimę minime arcendum. At si maturitatis minime signa apparent uirtus est debilis excellentium aliquod membrorum apostematicum, nec infirmo aquam bibendi frigidam consuetus hunc omnino frigidioris aquæ porrectionem prohibeas. Sed & si tempus est ęstas & febris in acuminis ultimo & maxime stomacho & hæpate debilibus arceatur quinimmo aquam temperati frigoris propina. febre autem constantiam tenente periodicam aquam oportet patiēti propinari frigidam accessionis eius medio tempore. At uero in principio nullo penitus modo aqua frigida est permittenda. Si sit autem febris minime acuta, sed humor crudus prohibenda aquæ frigidæ potio. Si enim plurimū sumatur multas fouet, ut ē apud Hipp. ægritudines in libro acutorū morborum. Immoratur eius per membra infusio, ac descensus difficilis fit. maturatio differtur & prolongatur eius mora in stomacho, facitq; in pluribus infirmitatibus uentri uentositatē. & siquidem contingerit stomacho dominantē esse choleram corrumpitur aqua & in choleram conuertitur. Cumq; post tēporis longitudinem ad intestinum descenderit ieiunum non facile ab illo separatur & mittitur ad hæpar & renes, pectus & pulmonem. Quæ cum ita sint nec urinā prouocat nec sitim extinguit in hac habitudine. Nō enim facile à stomacho mittitur nec ad profunda mergitur corporis. ideo ergo cū quibusdam dāda est syropis aut iuleb ant squingibin. Medicinales autem potus quidam quidem squingibin & est potus febricitantibus opportunus, aut simplex & est conferens causon patientibus & cholericas febres, refrigerat enim & extinguit & incidit humoris uiscositatem, subtiliat immittitque ad uenas, oppilationem aperit,

rit, humorem educit putridum nisi quod tussi minime conuenit, sed nec intestinis ad quæ humor defluit acutus excorians ea & educens. qui autem ex seminibus factus est phlegmaticis prodest febribus. Amplius enim diffunditur & subtiliat urinamq; prouocat. At uero iuleb refrigerat & extinguit sitim mitigat, est & quidem mellis aqua subtiliãs incidẽsque phlegma sine forti refrigeratione, est & sirop. viol. emolliens naturam asperitatẽ liniens canalium pulmonis, & pectoris acumẽq; sedat. Vinum autem calefacit subtiliat, corpus confortat, digestionẽ procurat nisi quod febricitantibus ex cholera minime conuenit, sed nec acutas longasque patientibus febres ut tertianã non purã, quartanã & quotidianam. in quibus cũ maturitatis uestigia apparebũt, uinum subtile dãdũ est quod inter nouũ vetusque mediũ sit parum tẽperatũ, adiuuabit &.n. naturã ad maturandã materiã & subtiliandam cum harum fit febriũ excitatio de grossis humoribus. At uero si sit in capite grauitas minime dandum est cum sit eius uentriculos replere cerebri superfluitatibus. Caloris etenim sui causa eius eleuatio ad caput acceleratur, eleuatque qui in corpore sunt secum humores utile ante est debilibus patientibus febrem, si uirtus debilis sit maturitatisque signa manifesta, si detur aquosũ & subtile. Ad hũc itaque modũ oportet esse regimen cibi ac potus in omnibus passionibus & morbis, faciasq; hãc tibi regulã qua ęgrotanti cibum porrigas & potũ. hęc ergo sunt quæ nos oportuit ponere de communi regimine in febribus quæ ex putredine fiunt humorum, medela aut singulis propria simplex iam deinceps incipienda est. Tertianæ puræ regimen primum incipiendum est.

De tertiana puræ febris medela. Cap. XII.

ET quoniam ex his quæ dicta sũt dicimus medelam putridarum febrium esse per extinctionẽ caloris, & putridi euacuatiõem hũoris, & tertiana febris utroq; eget, nisi quod calor in tertiana si sit pura fortior & amplior ac maior est materia cum huius febris sit aduẽtus de cholera ru. quæ cęteris est cõplexionis calidioris hũoribus subtiliorisq; materiei, magisq; necesse habemus calorem extinguere quàm materiã euacuare. Omnino .n. & per omnia cum inceperit febris hæc naturam emolliri expedit, sed his quæ refrigerant cum mollificatione. vt est duorum aqua granatorum cum suis adipibus & zaccara. succo etiam prunorum & aqua tamarindi. cass.f. aut cum aqua lebelabi, in qua defricata sint zurizidacum in al. cassia.f. aut zaccara. aut sirop.r. repetitus cum squingibin aut aqua .r. de unoquoq; iuxta quod opus est. Si uero cum febre sit cephalea & turbatio clysteri uti oportet molli in quo ẽ hordeũ iuiubæ sebestẽ, ninifari, cathemia, furfur, uiolarũ oleũ, zaccara rubea, & muri qui ad inferiora trahatur materia. Sit autem patientis locus frigidus quẽ excusserit aquilonis uentus, si quidem tempus fuerit ęstas, quod si hyemis est tempus in temperatis locis aeris. Cum autẽ euacuaueris ęgrotum mane intuearis, & si quidem dies est accessionis aquã granatorum dabis ei muzorũ & iuleb. cũ pauco portulacę, seiẽ diligẽter trito, aut aquã tamarindorum diligenter fricatorum colatã cũ aqua melonis indi. aut aqua citroli cum portulacæ semine aut spodio. propinabis autẽ ab accessionis hora post terminationẽ rigoris aquã plurimam frigidã si quidẽ stomacho & hępati nõ est debilitas, maxime autẽ si humor maturus sit. Pulchrã.n. habet actionẽ in calorẽ refrigerãdo. Caueas aũt aquã dare s.hora accessionis si quidem fuerit tertiana febris nõ pura, aut alię febres quę accẽduntur, nisi ematuratio manifesta sit, hæc .n. humorẽ crudificat augetq;. Die aũt qua cessauerit accessio dabis illi afeselẽbe.a. 40.drac. vsq; .l.cum.10.dra. zaçarę aut syrop. vio. vt autẽ porrexeris feselembe succum post.4. horas squingibin puri a.10. dra. vsq;.20.cum aqua ro. granatũq; sugat muzum. Non enim oportet dari squingibin statim post hordei aquam, sed nec cum ea. miscere ne forte antequã digeratur illam à stomacho emittat nec pascatur laudabiliter corpus. Amplius hordei aqua refrigerat & humectat quandiu in stomacho est antequam digeratur & ad hæpar mittatur ac fiat sanguis. Sed nec incongruum erit squingibin patienti dari ante hordei aquã hora, hæc enim plurimum consonat naturę; pręcedit enim & elimat quæ in stomacho sunt & intestinis ac uenis, emittitque quæ in eis sunt uiã parans hordei aquæ quo citius cum digesta fuerit diffundatur. De hinc autẽ quatuor post hordei aquam horis squingibin rursum dabis quo hordei aqua à stomacho & intestinis subtilibus ad hæpar facilius transeat. Post horam uero plenam, mezaurum dabis de attriplicibus factum cum cucurbitis, spinachijs, bleta, cabezi, lactucarum radicibus. Quodcũque pręsens fuerit cum granatorum aqua ac portulacarum aqua & hęserem cum amigdalarum oleo, a ceto aut medulla citrolorum & cucumerum lactucas portulacam refrigeratam cum aqua heserẽ & granatorum muzorum aut prunorum recentium aut aqua zezeri ĩ al. gerseti & similia de cibis frigidis utilia, nanq; sunt hæc hanc febrem patientibus, ut ait Hyppocras in aphorismorum libro humectãtes cibi conueniunt febricitãtibus omnibus magis ante pueris & mulieribus, & quorum sunt huimidiores complexiones, quoniam medela ẽ infirmi ad proprium reductio statum & naturam, febrium autem est corpora calefacere & desiccare, egentq; ut reducantur ad habitudinem

bitudinem naturalem his quæ refrigerant & humectant, pueri autẽ humidioris iuuenibus sunt complexionis mulieresque humidiores viris, quare in febribus humidioribus egent vt ad naturalem redeant statum. Oportet aũt cum his quoq; si tẽpus æstas fuerit cibos eorum cum niue refrigerari. hoc autem cauendum in his quorum stomachus & hæpar debiles sunt. Facta no cte accipiat aliquid, siropi heserem aut aquam granatorum & spodiõ, portulacę semẽ lehabũ seminis psilij, de vnoquoq; iuxa quod opus est cum aqua frigida. Accessionis vero die febris, aquam hordei minime dabis, differes prãdium donec omnino finiatur accessio, aut in tempore alleuiationis eius. Si ultimo erit diei tempus in alia typus eius non incongruum erit tunc diei principio aquam propinare hordei ad subtilitatem inclinantem, nec cessabis infirmum regere rebus refrigerantibus & extinguẽtibus donec signa maturitatis afferat vrina. hæc enim febris si pura fuerit septem tantum in pluribus circulis abscinditur. Vt autem signa uideris maturitatis apparentia patientem temperati caloris inducas balneo, quem sedere in media facies domo balnei. Rorabisque super eum dulcem ac temperati caloris aquam, ut & dissoluatur eius materia & compleatur eius maturatio. Sed nec quidem peccaueris si huius febris puræ dominum post.7.induxeris balneum diem etiam si non maturitatis signa appareant cum sit hac in febre materia subtilis & pauca, id eoque facilis est dissolutionis, magis autem si consuetum ægrotanti est intrare aut omni die aut secundo uel tertio balneum. Quod si appetitus inclinatur eius ad balneum iam conferentius erit. Sit autem qua ingredietur die typo febris uacuus & stomachus eius cibis omnibus. Vt autem induxeris plurimum patientem fricare noli ne forte fiat illi fatigatio. Sed sit omnis tua intentio ut intrauerit aquam temperati caloris super effusionem facere ut materiæ soluantur reliquiæ, humectetur que siccitas corporis, supereffundes autem aqua ca. corpori paulatim. Sitq; primo aqua tepida, dehinc ad calorẽ paululũ inclinans. Dehinc uero aqua temperati sit caloris cum sit contrario ad contrarium trãsitus semel malus ĩ omnibus. Egressum autẽ balneo componas assignato regimine, & si quidem animus ipsius inclinatur ad quosuis lapidosos pisces aut pullos paruos nõ incommodum erit illis cibari, humectant enim corpus. Oportuni autem sunt illi pisces cum sequebago & pulli cum heserem, aut aqua granatorum hisque similia. Quod si patienti accidat subuersio sentiatque in ore choleras non inutile erit uti uomitu cum squingibin & aqua calida ac stomachũ mundare, cui post uomitum dabis sirop. gra. aut heserem sirop. cum aqua fri. Caueas autem illum ab omnibus cibis quibus inest acumen ac punctio, medicaminibusque utatur quiete & uacuitate. nec ad irã adducatur & tristitiam. Confortant & enim hęc choleram ru. Si ergo dominus febris tertianę.s. puræ hoc utatur regimine, septimũ uero transgredietur febris eius diem. terminabitur autem quarto aut quinto sextoue circulo.

De tertianæ non puræ febris medela. *Cap. XIII.*

TErtiana porro nõ uera febris ẽ lõgioris tẽporis, accessionesque eius horis. 12. lõgiores, nec est cum calore eius acumen aut morsura, sicut in loco in quo signa descripsimus dictum est. Hæc etenim febris maxime ex phlegmaticis est & choleræ rubeę admixtione, maiorque est calidæ materię, quare plurima adhibenda humori euacuationis cura. Omnino autem & in omnibus urina consideranda est, palpandęque & cõsulendæ arteriæ, & siquidem urinam uideris tinctam, & in arterijs celeritatem oportet patienti dare primo quidẽ hordei aquã tribus deinceps horis aut. 4. squingibin. & aquã frigidam & pillul. reficies aut zirebazi iure, aut cum aqua heserem, aut granatis hoc autem die quo febris non accenditur. Cum & enim habet hæc longitudinem febris non accenditur. Cum & enim habet hæc longitudinem febris oportet custodię uirtutis adhibere diligentiam usq; infirmitatis statũ. Accessionis uero die mezuaro refice, aut cucumeris, aut zirei in alia citruli medela. Refrigerãt.n.hæc & hũectant urinãq; ꝓuocãt. Sit ãt hæc accessiõe finita. Intuearis quoque naturam oportet quæ si dura & sicca fuerit molliẽda ẽ cas.f. rotula & terẽgebino aut tamarindis q̃titate qua tẽperat natura. Nõ.n. eũonẽ comodũ est huius in fe. magnam principijs facere, dõec materia maturetur, dehĩc dabis hordei aquam postquã squingibin hæc qui de die quo tipus fe. cessat. Accessionis uero die squingibin ꝓpina solũ quem oportet mazauris plus accessionis finẽ refici. Veniente uero ĩfirmi septimo die, si aliqua uideris maturitatis signa apparere iã tũc eũare incipies aut laxatiuo aut uõitu aut urinæ ꝓuocatione. Et laxatiuum q.dẽ erit absinthii decoctio, qm̃ absinthij hac in febre utilitas mãifesta est modis q̃ pluribus, uno q.dem qm̃ ĩ eo ẽ põticitas ideoq; stõ cõfortat cũ hac in fe. stõus debilitetur phlegmatis ĩcõmoditate qm̃ cõfortatiõe illi opus ẽ ut cibus perfectius digerẽs phlegma non generet. Pluria nãq; phlegmatis gñatio ex debilitate ꝓuenit stõi cũ non ad bonã ualet ciborũ digestionem. Scđo uero qm̃ urinã ꝓuocat uel excitat absĩthiũ sua phlegmatici humoris subtiliatione & apriendo meatus Tertio quoq; qm̃ in eo uirtus ẽ attrahens cholerã ru. quæ ẽt chimorum est radix hãc gñantiũ febrem. Non oportet uti absinthio, nisi post materie

terię ematurationem.ſi etenim ante uteris lęſio fiet manifeſta. Abſinthio nāq; due sūt virtutes cōtrarię,altera ſtringēs,altera vero ſoluēs, ꝙ ſi vtaris añ maturitatē arctatiōe ſua cruditatē au get materię & duritiē,difficilisq; fit eius diſſolu tio.At vero laxatiua vult humorē laxare virtus nec ꝑualet eius repulſa cruditate qua ex re natu ræ fit læſio laxatiuo & attractiuo ī alia labor & alteratio debilitaturq; virtus eius.At vero cum poſt maturationē quis utitur abſinthio, pōtica quidē q̄ in eo virtus cōſtringēs mēbra cōfortat ac ſolidat quibus ēt eſt auxiliū ad expellendas educendasq; materias q̄ ſua ſubtilitate obedië tes cito exeūt,et ſine lęſiōe aut naturę moleſtia. Oportet multis etiā tꝑibus lebelabo vti cū tur bit modico & besfaigo in alia befargo cū zacca ra aut caſ.fi.rotula iuxta ꝙ imperabit neceſsitas trochiſcis etiā vtere benefegi quorū hęc eſt aſſi gnatio.Sumūtur violarū recētiū.dr.2.turbit al bi.dr.1.ſcam.oboli.5.ſucci liqui.dra.5. terātur oīa diligenter & ſubtilisſime cribentur pāno.ſu manturq; cū his zaccaræ ru.dr.5.bibāturq; cum aqua ca.eſt .n. optimū medicamē huic febri,eſt .n.huius trochiſci choleram ru.laxare & phleg. Nec vero vtēdū vt ſæpe iā dictū eſt laxatiuo ni ſi prius hūor maturus fuerit eiusq; videbuntur ſigna,niſi q̄dē tumultuoſa ſit pasſio,de loco trā ſitura ad locū.tunc et.n. euacuatiōe vtendū nec expectādū amplius.cū vero nō tumultuat hūor nec ſigna apparēt maturitatis nullo mō laxati uo vtaris.Si.n.feceris qđ ſubtile ē in hūore eua cuat groſsūq; remanet ſolū , cuius & difficiliat maturatio, humor nāq; ſubtilis ſi cum groſſo ē illum maturat & ſubtiliat, vñ & eius facilis fit maturatio & poſt maturitatē exitus.Oportet ēt ſi materiā ad hæpatis latus videris ꝓfundum in clinari & ad venas & inteſtina cliſteri vti, & ſi humor fuerit phlegmaticus clyſtere fac calidū ꝙ inteſtina lauat à phlegmate.Qđ ſi humor do minās fuerit cholericus cliſteri vtaris inter lene tēperato & acutū . ꝙ ſi inclinat ad ſuperiora hū mor atq; in partes oris ſtomachi, inuenitq; in ore amaritudinē & morſurā ac ſubuerſionē in firmus, euacuatio per uomitum celebranda eſt poſt prādium,facilior eſt nēpe eius exitus cum plurimorum ſit expulſio leuior ea quæ pauco rum eſt . Sed & qm̄ humor immiſcetur cibo ac facilius cū eo ægredit. Porro ſi hac in febre do minās humor eſt phlegmaticus admiſceri cibis ſubtiliātia oportet & incidētia vt fautenegum ſaturegiā fugiles.Qđ ſi dominās ē cholera q̄ſcū infirmo da hordei,piſces recētes acetum in alia acutū ſtiba &ſimilia.vt āt euacuaueris illū vomi tu oportet mūdare ſtōm cū vomitu dato ſq̄ngi bin & aqua calida nec ꝑmittas in ſtomacho q̄d ciborum vel aliud. Quē vt purgatum intelliges oportet ſiro. aliquem des pomorum ſimpliciū. Si uero humor ad gibboſum latus hępatis incli

nari uideris illūq; inuenis hypocundrijs dextris grauitatē facientem medicaminibus urinā ꝓuo cātibus utere ſimiliterq; cibis eadē facientibus. Si āt quo uteris urinā prouocans medicamē nō fortiter calidū,ut apij decoctio & fœniculi. Me dulla granorū melonis fęniculi ſemē acpaſtina cę ſilueſtris hæc æqualibus ꝑtibus ſumpta tere & bibe de eis.drac.2. cum iuleb aut ſquingibin ſomni tꝑe cum aqua frig. Quod ſi uideris fe brē prolōgari ſpeculare,& ſi quod uideris ſan guinis dōinationis ſigna manifeſta ut corporis ruborē pulſus magnitudinē aliaq; q̄ diximus ſigna in alio loco,uenā minue aq̄helā & educas ſanguinis q̄titatē ſecundū ꝙ eſt uirtus reliqua oīa q̄bus euacuatio ꝑ phlebotomiā neceſſaria ſi gnificat.Vtaris āt reſtaurantibus & ciba pullis aut frāquillinis & trociſchos ſpodij da emollię tes omni die exagiū.1.cum.5.dr.ſquingibin cū aqua fri.Si uero minime dn̄ationis ſanguinis ſi gna ap ꝑuerit oportet utaris medicaminibus q̄ phlegma euacuent tū laxatiuis tū vomitu ſicut iā dictum eſt.Si āt temporis inter euacuationē, & euacuationem tāta q̄titas qua poſſit cōforta ri corpus & humorem maturare nec cōtinuetur euacuatio debilitaret et.n. uirtus.In hac opor tet fe.cum euacuaueris ſi amplius ꝓtelabit roſa rum uti trociſcis cum ſpodio factis exagium. 1. ſumens cum ſq̄ngibin.vn.&. 5. mixta aqua hor dei.Qđ ſi cū phiala erit tinctura & in pulſu velo citas utaris aqua hordei in qua decoctum ſit ſe mē fęniculi cū ſpodij trochiſcis & intibę aqua, cibaq; auium carnibus ſubtiliū,ut pullis & fran q̄llinis cōditis cū zirabago aut eſpidabago aut frixis utat cibo poſt dimisſionē acceſſiōis. Die āt quo accendit cibos deſerat quos & ſubtiliet poſt tipi terminatiōem ut die q̄dē quo nō accē ditur uirtus ſeruetur.Die āt acceſſiōis virtus oī no aduerſāti morbo occupet & cōſumatur ma teria.Quod ſi infirmi nō patitur uirtus cibi di miſsionem acceſſionis die,nec eſt ei cōſuetudo prādiū dimitte acceſſionis paſcat die ſorbiciū cula quę cum furfure ſit & zaccara & amigdal. oleo & quęſto hordei cū zaccara aut tritici ſuic cū aqua fri. iuxta ꝙ ęgrotantis inclinabitur aīa ſitque hęc poſt acceſſiōis finem declinationēq; caloris ad inferiora à pectore & vētre.Cauenda sūt oīa quę tardę sūt digōnis.hęc .n.fatigāt uir tutē & debilitāt ī alteratiōe cibi in sāguine ſitq; phlegma,augetq; morbi mā. Vino āt oportet vt cū manifeſta fuerint maturitatis ſigna in vrina ꝑpinetq; poſt horā vnā cibi.ſitq; album ſubti le nō vetus aut nouū aqua mixtum frigida. ꝑde rit nanq; manifeſte,diffundit.n.cū cibo ad mē bra quę cōfortans vrinā ꝓuocabit & ſudorē,tē pabit cōplexionē,digōnē ꝓcurabit.Si uero utat quis ante maturationē vino calor augetur & cō fortat ipſius calore eiusq; augmētatione chole ra auget cōfortatur liqueſcit hūor ī oē corpus diffunditur

diffūdit, opilationē facit, miscēturq; illi hūores qoni ac corrūpunt. quare nō oportet vti hac ī febre vino nec in alijs nisi post quā maturitatis signa manifestabunt. Oportet āt hac in passione stūm emplastrare calefacienti illū emplastro & cōfortāti ac maturāti ꝙ ī eo ē hūoris phlegmatici eiusq; ꝓhibeat gñationē, & hęc eius descriptio. Sumatur laudani.dr.2.& liquefiat cū oleo sisami & oleo ro. addasq; illis hęc medicamina rosę rubeę purgatę.dr.5.secci ramaci vniuscuiusq;.dr.1. teratur diligēter cū laudano misceātur liqfacto cū oleis & emplastra stōm cibo vacuom vtaturq; balneo aquę ca.ī qua decocta sit camomilla, aqua lilelmelec, marcemuscū maximeq; qñ humorē animaduerteris ad cutē inclinari exteriorē cū morsura .s. prurigine pustulisque manifestis. Roraq; super stōm vt calefiat aquā. Nō āt oportet vti balneo proprie ī hac & phlegmaticis febribus ac quartana nisi post maturitatē, si.n. vtaris ante ī his febribus ī qbus materia qualitatē earum supat & materia eorum grossa nec subtiliatur, tres fiant lęsiones. Prima est qñ humor cum liqfiet nec dissoluetur, decurrit & opilationem exagerat, ideoq; et putredo eius augetur. Scđa qñ humor putridus cum liqfactus fuerit balnei calore diffunditur ꝑ corpus bonisq; miscetur humoribus quos & putrescere vt ipse est facit. At uero tertia qñ materię subtilitatem balneum soluit remanetque eius grossities, quare eius difficilior fit maturatio & dissolutio. oportet aūt huius fe. incommodum ferentem quiete uti ꝙ sit humor suo quietus in loco donec maturetur. Caueat ergo & motum & laborem, hæc enim liquæfaciunt humores, & diffundunt dissoluunturque optimi humores quos & corrumpit & in putredinem transmittit, qua ex re feb. augetur materia & mora eius prolongatur. G. refert hāc iuueni cōtigisse viro febrem ac sex ī eo ꝑdurasse mensibus. vidi quoque ego cui hæc accidit ęstatis ultimo. febris durauitque vsque in ueris principio tempore, & tamen eius erat probatum & optimum regimē quare hac expedit in febre his quę dicta sunt vti cauere autem contraria.

De quartana feb. medela. *Cap.* XXIII.

QVartana feb. fit ex humore cholerę ni. grosso & sicco & maturari tardanti ideoque & longæ est perseuerantiæ & temporis diuturnioris nisi forte æstate eam fieri cōtingat, secundū maiorem etenim partem si hoc anni contingat tempore finitur uelociter nec eius prolōgatur tempus. Quando ergo hanc in ęstatem uideris febrem tempore ultimorum eius breue nō omnino cui inest aliquibus cōmoueas medicamibus, sed cibum subtilia dabisq; ius pullorum tāgorum paratorum cum espidabago aut cirabago aut patellatum prohibeasq; grossis cibis leguminibus piscibus lacte, quoque & fructibus omnibus & quæ uentositatem generant. Satis ergo tibi sit dare illi gelengebin vno quoq; die. drach.7. deinceps squingibin & fructus quales vuæ passæ corrosanicę granis mundatę cum xigillasis in alias floxigilasis amigdalis dulcibus & pistachijs, hæc etenim febris si hoc in patiente utaris regimine citius tollitur. Quando autem ęstatis ultimo hæc febris cōtingit aut autūno aut hyeme longioris est spatij. Principio ergo cum contingerit intueri oportet si quidem uideris in pulsu magnitudinē & in eo celeritas non multa, vrina ru. & grossa ætas plena & iuuenilis, oportet accelerare sanguinis minutionem de basilica aut aquæ hala vena de sinistra manu, & cōsidera sanguinis colorem quem si videris nigrū & turbatū aufer de sanguine quātū opus est si quidem uirtus adiuuerit. Quod si rubeus est claudi venā oportet nec aliquid omnino educas, qui.n. sanguis est talis bonus est quē si euacuaueris uirtus debilitatur munda, & pura, nec deinceps habet resistere morbo, amplius si euacuas sanguinem mundum & purum in corpore solus remanet humor malus pessimus, augeturque uirtus turbati sanguinis nec superest corpori quod ei resistat. quod si recte facta est aliquo mō phlebotomia patiētē chimorū reficelaudabiliū cibis vt pullis, frāquillinis, gallis, castratis pīguibus, ouis sorbilibus, hædorum & agnorum carnibus. laudabiliter præparati cum zirabago, tharaago rab hago, hespidabago patellatis in quibus ē anisū in alia clarusani.i.ciminū carui, anetū, prohibeas illum à cibis grosso generantibus chimos aut melācholicos vt sunt canes equorū carnes zarecarum maiorum cōplete lēticulę oīaq; legumina mala & similia. Cum uero sanguinis dominationis signa nō īueneris nō oportet minui, sed nec euacuare patientē medicamīe aliquo laxatiuo ī morbi principio quā diu crudus est humor. Si.n. hoc tpe vtaris laxatiuo humorem ni non poterit euacuare ꝑꝑ eius grossitiem difficultatēq; decursus eius, sed euacuat bonus humor & vtile remaneatq; malus ī corpore solum, vñ & hęc cōfortat fe. difficilior que fit eius expulsio. his itaq; de causis nō oportet ī pricipijs uti medicamine ꝙ nigrā euacuat cholerā. Sed oportet naturā esse temperatā īclinantēq; ad mollitiem emollientium uentrē usu ut olerum cōditorum cum muri & aceto & oliua, oleo sicut etiam blito corrosanica spinachijs semina cogalorum iuribus & carnium cum zebibo corrosanico, fallagisq; in alia ficubus prunis dulcibus siccis cum medulla cartami. Si autem suspensa est natura laxa eā prunorum aqua dulciū & vuis passis sene, cas.fi. terēgebino aut cas. aqua cū zuccaro et similibus, et si nō emollit his natura, clisteri utere emolliēti cū aqua blitis & sisami & oleo & muri. Et oportet hac ī feb. ci

bũ tẽperate nõ vtaris grosso digestionis ĩobediẽti, augeatq; feb. materia sed nec subtili peccesq; in seruanda virtute, debiliteturq;, hæc.n.feb. de longioribus est morbis remotiq; status. Si ergo subtiliaueris cibũ imbecillis fit virtus in infirmitatis tẽpore status. Cũ status cæteris sit fortior morbi tẽporibus, ideo ęgro oportet manutenere quo cõseruet ad status morbi tẽpus infirmitas, imminuasq; cibi pedetẽtim grossitiẽ. Cũ ergo ad statũ puenerit febris, iã tũc subtilies cibũ expedit, quo oĩo cõseruata occupet ad resistẽdũ morbo uirtus, sic & ĩ oĩbus facies morbis sicut aliquo iã dictũ ẽ loco, dabisq; singulis chalẽgebin diebus, & squingibĩ diebus cõtinuis, ꝓhibeasq; cibo actiõis feb. die vt natura in resistẽdo morbo potius occupet, nec uero omnino ut oportet hoc in feb. balneo nisi cũ status eius ad uenerit declinatio que cęperit. Est.n. balnei humores euacuare subtiles, porro huius materia febris grossa est. Si ergo euacuaueris qđ subtile est in ea auget remanẽtis grossities & vigor, & difficilior fit maturatio. Quibus ãt utẽdũ ẽ deãbulatio ẽ tenuis fricatio leuis moderata quãtitate ut poris fiat dilatatio teneaturq; materia, ne cessaueris hoc vti regimine. donec maturitas signa appareant. Quæ ubi emergent laxatiuo utere choleram purgãte ni. vt ẽ hęc decoctio cuius hęc ẽ assignatio. Sumat lebelachi feselcbi in alia mirabolani chebuli & ĩdi. vniuscuiusq;. dr. 10. bellirici. ẽblici. cuiusq;. dr. 5. vuæ passæ corrosa nice granis purgatę. dr. 20. sene. dr. 10. absinthij gręci. dra. 4. linguæ bouis foliorũ badernebine. besfaigi tonsi vniuscuiusq; dra. 4. susani radicũ dr. 5. estacobi. dra. 3. coquas omnia medicamina in. 4. lib. aquæ donec ad vnã redeat. superad des epithimi. proijcies intus. dr. 11. cretici ĩ alia cartami & purgati & ab igne sublatũ ita dimittas, dehinc fricabis cũ poteris epithimũ diligenter colabis sumesq; de hac. vnc. 10. proijcias desu p agarici exagiũ dr. 1. aloes hæpat. dra. 5. salis naste. 5. dra. ellebori nigri subtilissime triti obol. 2. bibesq; & sit tepidum. Vtaris ãt hoc medicamine die ab accessione scđo, hic cum vsus fuerit oportet patiẽti dare post accessionẽ trochiscorum gaferi exagium vnũ cum duabus vncijs squingibin zaccarę duabus mixtis aq; partibus. Die ãt accessionis utat squingibin in quo infusæ sint radices cũ aqua decoctionis aneti, & ꝓuocet uomitus, hũor etenim accessiõis die tumultuosus ẽ. calorq; illũ liquefacit feb. vñ & facile euacuat. hãc ãt tollerãti fe. oportet post maturationẽ vnaquaq; septimana hoc vti medicamine cuius hęc ẽ descriptio. Sumat mirabolani indi, & chebuli. vniuscuiusq;. dr. 5. ĩ. al. 7. besfaigi epithimi cuiusq; dr. 3. terant oĩa diligẽter cũ tantundem zaccarę selimanicæ, bibaturq; post hoc aqua calida sitq; hoc materiæ accessionis die. Cum ãt differtur huius feb. tẽpus eiusq; spatiũ peruenerit in hyemis ĩcõmoda, apparuerit que maturitatis signa & vestigia, oportebit aliquibus vti electuarijs calidis, vt ẽ electuarium heltici aut eius pillulę omni die. 3. exagium sumes dimidium usq;. dr. aut aliquid electuarij piperei cuius hæc ẽ descriptio. Sumatur piperis albi ni. & lõ. cuiusq; dr. 20. rilob. dr. 10. zinzi. apij seminis selichiæ. asari. rasseni. vniuscuiusq; dr. 1. sebeli. emane. vniuscuiusq;. dr. 4. terant oĩa diligentissime diltẽperentur cũ melle dispumato. Dabis quoq; singulis hebdomadibus de electuario metrocidi vel metridati & tyriaca de vnoquoq; iuxta ꝙ opus esse videris & quãtum natura ferre poterit morbi vt humor subtiliet & hęc ẽ descriptio electuarij uel metridati qđ post maturationẽ quartanę vtile est. Sumatur pipis n. 33. cuiusq;. dr. 3. helthite dr. 3. nachue selicheclz. dr. 8. spic. dr. 10. fautenegi mõtãi agi si. dr. 5. terãtur oĩa diligentissime & subtilissime cribentur pãno, distempenturq; cum apum dispumato melle, vini medicaminũ parti tres adens mellis. eius potus. dr. sit. 1. cum fęniculi aqua & apij, hoc utetur post humoris maturitatẽ. Oportet .n. diligẽtissime hæc cauere electuaria sumptũq; formidare eorum ante maturitatem, afferent .n. non paucas læsiones, quia euacuare nõ poterunt humorem ꝓpter eius cruditatem & grossitiem turbabuntq; cum fortiter & fluere cogent, vñ & bonis mixtus humoribus alterabit eos ĩ suã naturã, ideoq; & cõfortabuntur & maior fiet febris. Sępe quoq; hæc materia in duo defluit corporis loca, fiuntq; geminę fe. ꝙ si in tria fluxerit tres fiunt quartanę. Oportet quoq; vt caueat eã calidę vir cõplexionis & iuuenis, sed & tpe ęstiuo. ꝙ si necessitas ad sumenda coegerit modicum, & cum diligẽtia accipiat sitq; illi satis hoc incõmodo & qualitate, trochiscos scđm minorem accipere partem gaferi cũ squingibin & calengebin. Et uomitu accessionis die uti oportet porrectione cum aqua ĩ qua decoctum sit fautenegũ fluuiale & epithimium. Quando uero est hyemis tempus patientisque ætas senectus cõplexioq; eius frigida & humida, cũ hũor quoq; maturari cęperit nõ incõmodũ erit hæc dari electuaria calida. Arceasq; patientem ab omnibus frigidis medicaminibus & sic. generantibusq; cholerã ru. grossęq; substantię. Oportet ãt huius dominis fe. vinum propinari post humoris maturationem sitq; vinum nõ uetus, sed nec nouum parum mixtum. Cum ãt febris ad statum peruenerit, patientem arcta, subtili regimine ut pullis franquillinis tau gis. mezaurisque statu tempore, auiumque alijs ac collis similibusque quo ad resistendum morbo omnino natura occupetur & materiam eius possit expellere, utaturq; quiete parũ moueatur ut ĩ morbũ uires cõuertat natura, nec aliquo impediatur motu ã resistendo. Oportet

autem

autem hac in febre hepatis & etiã splenis curã geras, hæpar náq; humorũ est generator, quare oportet curã exhibeas ne forte humorẽ generet melancolicũ. Splẽ aũt huius hũmoris est locus, curetur ergo ne forte debilitetur accidatq; illis opilatio & grossities, dando patiẽti berberis trochiscos, aut geferi cũ squingibin in hora morbi & fine eius post maturationem, ante autem in principio morbi usus squingibin ex utilioribus est.

De quotidiana febris me. Cap. XV.

QVotidiana febris quoque difficilis est & lõga, maxime si autumno causa moueri cõtingit, hemeq; cũ fit eius ex phlegmate putrido generatio. Cura autem eius sicut & omniũ febriũ extinctio est caloris & humoris euacuatio, & quoniam hac in febre minor est calor quàm materia, oportet euacuationẽ phlegmatici amplius curari humoris quàm super extinctionem caloris. principium igitur hanc patientis febris regiminis .i. quotidianam, cum primum mouetur squingibin. vnc. 2. parum mixtum claræ zaccare drac. 7. dabisq; tribus transactis horis. tribus autem abeuntibus diebus calẽgebin cum squingibin. vnc. 2. parum mixtis. Si uero fortis in eo fit calor & punctura ac morsus, urinaque tincta simulque est cum his siticulosus ęgrotus. Oportet te dare summo diluculo calengebi. drach. 5. ut aũt ortus est sol. drac. aquæ hordei da. 40. in qua decoctũ fuerit fęniculi semẽ aut eius radicũ cortices. 4. dehinc horis squingibin. vnc. 2. dabis cum aqua fri. & obseruandum ut hordei des aquam ante accessionem horis. 6. non paucioribus autem. 4. vt cũ accessionis uenerit hora descẽderit stomachusq; uacuus sit hęc facies usque quo omnino calor deficiet. Si autem nõ sit illic acumen & ardor non utaris hordei aqua nec calengebin ut diximus donec maturitatis incipiant apparere signa. sitq; prandium cum mezauro condito cum blito & spinachijs aceto. & muri. & carui. ac cinamomo, & si quidẽ æstas est dabis acetum & carenlengum oleum cum zuccara paratum menta & sisimbrio, & carui. Et si uirtus debilis est franquillinis pasce & tangis patellatis uel assatis, sitque condimenta eius piper ciminum darasinum. Vt autem maturitatis videris signa oportebit euacuare infirmum aliquo phlegmatis medicamine laxatiuo ut turbit, agarico, cartami, medulla, & hæc assignatio medicaminis phlegma laxatiui. Sumatur turbit. dra. 1. agarici. obolos. 4. salis in di. obo. 2. terantur omnia diligenter & cribrata distemperentur, & distemperata pillulentur & in umbra siccentũ utarisq; summo diluculo cum aqua tepida. Laxatiuum aliud, sumat turbit albi, cartami, medullę cuiusq; dra. 1. agarici. obol. 4. salis naste. obolis. 2. seminis apij anisi, cuiusque obolis. 1. & 5. terantur omnia diligenter & cribrata distẽperẽtur ac pillulata siccentur in umbra bibantur diluculo & sorbeatur post aqua calida, prodest enim utaris autem hoc medicamine unaquaque hebdomada semel eiusq; in medio uomitum adhibe cum squingibin. cui infusę sunt fugiles & comestis radicibus squingibin bibat, postea cum aqua ca. pauco sale herifo. hoc .n. phlegma incidit & subtiliat & fluxum faciens exitum facilitat, & si hęc fecerit accessionis hora utillimum erit. Quod si uomitus uacuo nõ cõfert stomacho reficiatũ piscibus salsis & fugilibus & vtatũ uomitu cum fugulum & sermaci semine distẽperato cũ sguingibin melleo & oleo & aqua ĩ qua coctum sit anetũ cũ sale hesiro. oportet ẽt aliquãdo hac in febre vrinã prouocantibus uti ut apio fęniculo recenti hoc medicaminibus misceat radicumq; accipiat fercula cum calengebin, diutiusq; in eo calẽgebin ducatur & coletur hoc scilicet modo. Sume radicum fęniculi cortices & radicũ apij cortices seminaq; eorum anisum hessã, de vnoquoq; quãtum opus eẽ extimaueris, decoques in aqua diligenter & cola fricabisq; in ea calẽgebin sumaturq; tepidum. Et alterius ferculi hęc est assignatio quod sumit cum calengebin. Sumantur fęniculi radices apij. & radices susani. cuiusque dra. 7. sechabe danredi. cuiusq; drac. 4. seliche. masti. spic. nardi. vniuscuiusq; dra. 1. & 5. mirchebulorum citrinorum & indorum vniuscuiusque dra. 5. vuæ passæ corosanicæ optime purgatę. dra. 20. coquantũ ĩ. 4. li. aquę donec ad vnã redeant & coletur & sumatur de eo vnoquoq; die vnc. 4. cum. 7. calengebin. zaccarę. dra. Si uero differtur hæc febris extendunturq; eius dies curam adhibeas opus est stomachi ori confortesque illud emplastris in quibus est laudan. rosamecum seccum, emplastrizando stomachi etenim os in hac febre debilitatur & conuiscatur phlegma, porro si stomachus fiat debilis amplior fit phlegmatis generatio. quare oportet etiam ori stomachi medelã exercere. utarisque calefacientibus illud ad hęc confortantibus medicaminibus. Et hæc emplastri assignatio illi utilis est. Sumatur secci optimi. drac. 3. laudeni. drac. 2. ro. r. clerice cuiusque. drac. 10. in alia. 5. zafrani. drac. 1. terantur omnia diligenter & subtilissimo cribrentur panno & distemperentur cum samuco & nusufene & aqua matcemusi & nemani, & his similibus. dentur quoque ea quæ os stomachi confortant phlegma subtiliant ut hij trochisci. nardi. drach. 1. mastic. obolis. secundo xiloaloes obol. 2 terantur omnia diligẽter & distemperentur cum eis calẽgebin diligenter quo eius acceleretur digestio meliorq; actio fiat desq; trochiscos gafẽ cũ squgibĩ utilimũ náq; ẽ. At si flegma ẽ multũ sil

laq; alba fit quod dabis squingibin melleũ. Cũ aũt ne fiat stomacho opilatio extimesces refrigeretur eius complexio trocischos helbe in alia ab sinthij aut lacce cum squingibin propinabis prohibeasq; potus ab aquæ, copia maxime uero quę cum niue refrigerata est, hęc etenim stomachũ refrigerat & hæpar augetq; quod huius est febris materia flegmatis.s.gnationẽ. At si plurimũ proteletur febris tempus & cum urina alba tempus hyemis aut.s.ætas senectus infirmi complexio frigida & humida aut horum plura sic oportebit patienti magnam te dare tyriacam diebus interpollatis, dabisq; de ea obol.2.usq;. drac.5. cum aqua decoctionis cimini & hesse cũ asaro, ꝙ si de electuarijs deberis illi calidis ut pipereos & matrocidi quantum est auellana utilimum erit. At uero qñ tps æstas & infirmi ca.cõplexio eiusq; ætas inuetus nullo modo de tyriaca des, sed nec electuariorum horum quidem calidorum. Sufficiantq; tibi quos diximus trochiscos cũ squingibin zaccareo aut melleo aut calengebin iuxta ꝙ morbi uideris uirtutem & debilitatẽ omniaq; reliqua quibus oportuna sunt minuãtur. Expedit aũt omnino hãc patientẽ febrẽ omnibus abstinere fructibus humidis omnibusq; quorum est flegmatis generatio lacte piscibus alijsq; similibus desq; illi vuas passas albas in quibus est modica ponticitas zaccara & mel cum medulla cartami & pistachijs ac medulla helbe uiridis aut aliquãdo etiam zaccare in heseremin, prodest.n.illi prohibe quoq; balneo donec maturitatis signa apparent nec febris declinatio incipit, malum etenim est ut posterius dicemus. vt autem apparuerint illi balneum permitte. Roraq; super illum aquam in qua decoctum sit camomilla aqua lilelmelch. marcemusum nemanum, herẽgstum siue in alia similiũ & similia his calefaciẽtia & subtiliãtia.

De continuarum febre. *Cap. XVI.*

CONtinue febris ab humorum putredine qui sunt intra uasa & uenas fiunt ut in prima huius nostri libri parte ostendimus. & quoniam quia amplius est humorum in uenas sanguis est, fit ut quæ continua est febris amplius, sanguinea sit quæ dicitur sinochus, quæ etiam acutus est morbus. quod ergo ĩ huius febris principio maxime necessarium est causæ cura. hoc est primo secundo & tertio quo mouetur die ut omnino vtatur sanguinis minutione aquehale & basilicę venarũ si uirtus & ętas & tẽpus adiuuerit pręsens, educasque de sanguine plurimã quãtitatẽ ut ẽt defectus fiat. Si enim hoc feceris aut omnino extirpabis aut proculdubio febrem leuiabis eiusq; breuiabitur tẽpus nec deinceps patientis pauebis mortem. Si quando autem nec uirtus nec ætas nec patientis complexio, sed nec tempus suppeditãt plurimi eductionem sanguinis semel, educas tamen statim paulatim aut pedetentim iuxta quod hæc subministrant, febris etenim hoc modo fiet leuior. Post sanguinis uero minutionem necesse est utaris granatorum dulcium & acerborum aqua cum squingibin puro aut tamarindorum aqua cum iuleb aut robo heserem aut robo prunorũ muzorum aut robo hemmacea cetegi in alia hemmazeantegi similibusque cum aqua frigida & niue. & si quidem æstatis fuerit tempus cibabis eum die minutionis sanguinis, si quidem uirtus est ualida mezauro facto zetetari spinachijs aut lactucarum radicibus aut portulacæ uirgulis aut lilingis in alia cucumeris & citruli medula cũ aqua heseren aut granatorum aqua aut aqua acerborum citoniorum aut berberis succo, & masso. Cum autem debilis erit uirtus patientis die phlebotomiæ pullorum oportebit apponere iusculum aut tangorum aut franquillorum & horum similium. Mane facto post sanguinis minutionem intuere si morbus hic de peracutis est aut de acutis continuis quibus mora est immixta. Et si quidem de morbis est in ultimo positis acuminis quę minime diem transgrediatur quartum ualidatque uirtus absti neat patiens cum solo iuleb aut benesegi siropo & granatorum aqua muzorum aut robo heseren. Quod si debilis fluctuat uirtus aquam propina hordei cum muzorum aqua granatorum aut si de morbis est acutis qui diem non transeunt septimum & uirtus ualida sufficiat patienti diei principio muzorum aqua granatorum cum zaccara aut iuleb aut aqua emeze citrini cum zaccara & robo heseren in quo nihil sit ponticitatis. dehinc autem duabus horis aquę hordei. dra.40. dabis cũ zaccarę albę & optimę. dra. 10. Iam aũt ad hoc horis transeuntibus.4. squingibin. dra.15. dabis zaccaræ simplicis cum aqua fri. Sufficiatq; ei lahabum seminis psilij & citoniorum seminis cũ iuleb aut aqua granatorum. Si autem hunc dederis illis siropum manifestissime proderit. Assignatio eius. Sume pruna dulcia magna triginta tamarindorũ. l. 5. decoque utrunq; in. 3. li. aquę donec ad librã redeat. Colabis & mittes desuper granatorum aquam muzorũ & aquam acerbam citoniorũ cuiusq; mediã lib. & temperato decoques igne donec ad dimidiũ redeat tunc superaddes zaccaræ mundissimæ libram & quadrantem. l. aqua rosa optime bullies spumamque separabis vt frigescat ab igne dimittas. Dabis autem ex eo vna quaque nocte dragmas 15. & ab eis usq;. 20. cum portulacę semine diligenter trito. Quod si & calor fortis est & sitis grauis, oportet tunc addere seminis psilij darhabi. dra. 5. & spodium. Quod si infirmus debilis est aut dum sanus est copię comestionis assuetus,

fuetus; & bis in die comedere oportebit te bis ei hebebeli in alia hordei aquam in die bis dare. Qđ si hęc illi nō uidebis sufficere cōmodū erit in fine diei biscotū diligēter tritum cū zaccara dare & aqua ro. vel tritici succum & papaueris aqua lotum ca. deinceps refrigeratum cum zaccara alba. Quod si & hęc non placent aut desunt dabis acetum & oleum cum citroli medulla & cucumeris ac amigd. oleo zaccara optima & alba desuper comminuta cum niue & similia. Si quando autem est morbus cuius sit ad 14. uel. 7. vsque 10. atringere oportebit patienti ut dictum est ante solis ortum melonis aquam dare & granatorum. aut de siropo quem assignauimus cum citrolo & indico melone & post solis ortum hordei aquam cum zaccara. 4. autē hora potum dabis squingibin simplex cum frigida & cibo reficies pauco cum mezauris ex his quæ diximus factis oleribus scilicet cum heserem aqua aut alijs. Siquidem uirtus debilis est & ęgro to bina in die comestio sit. Quæ vero in longius quàm dictum est extenduntur infirmitates am pliori hoc reficiantur & grossiori cibo quemad modum iam alias assignauimus morborum regimina. Scruteris autem cum his pariter naturā & si siccam videris emollies cum cass. f. rotula & terengebino ac tamarindis iuxta quòd necesse videris dabisque infusa uiolarum siropo pruna hæc si non patitur præpara ei assaafum de cathemia. & buraco. & zaccara factum ru. Sumatque aliquid rechabini quod est machalum corrosani cæ faciatque ex eo assiafum & subimmittat sibi & si non obedit horum cuiquam natura clysteri utere molli de zaccara & oleo sisami ac muri facto, aut & de hordeo tunso & viol. blitorum folijs sebestem uiolarum oleo zaccaræ ru. aut blitorum aqua expressa zaccara sisami oleo muri & similibus. Et si quidem carcerata est natura patienti hordei aquam dare caueas. nec reficias nisi postquam quæ emolliunt adhibueris naturam. Sic quoque quando eget phlebotomia infirmus aquam non expedit dare hordei si non adhibueris sanguinis minutionem. Sic quoque si infirmus in quouis membro dolorem inuenerit interiori non oportebit aut aquam hor dei aut cibum nisi cum sedatus dolor fuerit dare. Et si lingua asperatur aut nigrescit panno lineo in lahabo psilij seminis infuso extergatur & oleo amigdal. dulciū ac zaccara munda. Quod si grauis est sitis lababum seminis psilij dabis & iuleb & amigdal. dulcium propinabisque cucurbitæ esse aquam cum granatorum aqua & melonis indi.

QVando autem cōtinua est febris ex cholerę rū putredine & est acuminis fortis calorq; ingrauescit tertianus vt est febris quæ causon uocatur & incendium, tunc multiplicare necesse est quę refrigerant & extinguūt quantum po teris, hoc. n. regimen utilius omnibus quæ in hac facere poterit feb. & siquidē immoratur matur ritas & crisis nō inest ei lęsio. Si qn̄ uero breuio fit sub in alie sinē hoc regimine fallax est patiēti. Ideoque oportebit diei principio cucurbitæ aquam assatæ dare quantum. 30. sunt dra. cū drach. 10. iuleb. & drach. 5. tabesari. quòd si & sitis comitatur morbum & turbatio grauis oportebit cum cucurbitæ aqua camphoræ trochiscos dare & post pusillum aqua hordei cum granatis porrigenda erunt eunti dormitum aquam citruli & peponis propina cum iuleb & cum papaueris sirop. quem antea diximus cum spodio, drac. 5. & portul. seminis. drach. medullę citruli. drac. & seminis cucurbitę. drac. 5. hoc totum fit si qui dem tempus est æstas aut vér; & refrigeratū cū niue refrigerabit et hępar & stomachum cū pāno lineo cōdito in ceroto & refrigerato de intiba & coriandro & portul. facto & aqua ro. percussa cū cera alba liquefacta cū ol. ro. & ol. uio. ac modico aceto vini refrigerato cū niue siquidem est æstatis tempus. Si vero hyemis est tempus sit cerotum tepidum & oportebit si tempus est ęstiuum odorare ninifar & uiol. recentem & sand. aquam ro. & camphoram & sit locus eius frigidus aut quem perurat aquilo, aut infusus aquis & aquiloni patens, sternaturque calefo: & rosi pomorum floribus citoniorum sintque eius in circuitu vasa fictilia aqua frig. & niue plena proijciantur que in ea lapilluli ut condelectetur eis & refulgeat infirmus. Oportet autem locum quo iacet frigidum esse ex pannis frigidis permittasque illi aerem trahere frigidum quo calor extranaturalis extinguatur & calor confortetur qui in pectore est naturalis & corde probibeaturque operimenta intra corpus calorem arctare quin dissoluatur, nec decet infirmum verborum producere copiam clamoribus in domo & secretis. Nec desistas hoc illum disponere regimine donec ad statum morbus surrexerit & pręsens creticus sit dies, tunc enim cibum subtiliare ultima subtilitate saturque sit iuleb & granatorum aqua & pomorum mozorū & siropus uiol. donec compleatur crisis & declinet morbus tūc intuendum est si crisis sudore fit nec in nulla est dubietas educas frigido patientē loco ad minus frigidum: quòd si aliam uideris crisis speciem eo dem permittas loco completa crisi declinanteque morbo infirmum regimine à morbo surgentium rege ut alias dictum est. Si quando autem morbi aliquę supersunt reliquię in corpore quæ non dissoluantur & in venis humorum restant reliquiæ quæ subtiliatione egeant & emissione aqua intibe ægroti danda est aut aquęsuti succus decoctus & dispumatus de vnaquaque. dra. 20. cū vnc. 5. squingibin semine tribus aut quinque diebus, hoc enim grossas subtiliat reliquias & emittit & meatibus hępatis congruum est, vri

num

nam prouocat suntque in eo contra febrium reliquias utilitates plurimæ, quod si natura in hac est sicca habitudine ante persicorum danda est infusio, purgat enim uentrem & educit humorū reliquias calidorū facile & sine molestia, & hæc est assignatio infusionis. Sume prunas. 20. & totidem iuiubas. 30. sebesten poma, vuæ passæ cor rosanicæ & purgatę à granis. drach. 20. tamarindorū. dra. 20. ros. r. dra. 7. viol. optimarū. dra. 4. senemeoti in alia senemecie drac. 7. fumiterræ. drac. 7. seminis intibæ aquessuti cuiusq;. dra. 4. fœniculi seminis ani. drac. 2. miro. citri. dra. 15. mitte hæc omnia in 7. vel aquę dulcis & bullias lento igne & mitte in phiala die ad solem cuius os latum sit. nocte autem in domo non humida sumaturque de eo post. 4. dies, vno quoque die. vnc. 4. cum. vnc. squingibin. & vnc. sirop. viol. Oportet ergo huius dominum feb. hæc arctare regimine: caueasque infirmo peccare. minima namque transgressio in morbum patientium acutum magnum facit nocumentum siue in cibo sit siue in potu; aut si non suo vtaris tempore. in morbis autem prolixioribus paruum non apparet peccatum nisi aut multiplicetur aut frequentetur.

De medicamine febris compositæ. *Cap. XVII.*

COmpositarum vero febrium medelam cōpositam esse oportet ex simplicium medelis febrium. Necesse est enim hanc intueri febrem & habitudinem eius vtique diligētia discreptionis & perceptionis ac regularum artis & inde poteris utrum febris ex duobus composita sit humoribus cognoscere vel tribus aut pluribus, & si ex duobus utrum cōtemperatis & commixtis simul aut quisque horum separatus in corporis est parte. Hoc quoque cum ita sit utrum duę febres compositæ æquales virtute sint aut altera fortior altera & magis fallax. Si quando etenim æquales sunt oportet in earum cura regimen cōtemperare per medicamina & cibos cuique conuenientia alterum cum altero æquali tēperatione. Quod si altera fortior est altera erit regimen huius cōueniens ut sit causa febris fortioris maior fortior & amplior, debilioris autē minor debiliorque. Si quando autem duæ sunt febres & altera fallacior oportet adhibere causam & regimen, febris quę magis fallax est & periculosior quo securior fiat infirmus. Sic quoq; necesse est facere in omnibus compositis febribus. Compositę namque febres plures sunt numero & specie compositione diuersæ secūdum augmentum & diminutionem nec possibile est earum unicuique compositæ & puræ tractatum ponere segregatum. hoc enim librorum longitudinem & explanationis faceret, sed oportet harū dispositorem febrium exerceri plurimum in febrium simplicium medelis & agnoscere cuiusque separatim formam & causam. Si enim perfectius hoc nouerit possibile erit ei mederi omnibus quę ex his componuntur collationis uelocitate & bonitate. Exempli causa. Febris quæ dicitur hemitriteus composita est ex quotidiana continua & tertiana fixa: & est difficilis febris fallaxq; plurimum. patientis etenim hanc corpus non dimittitur feb. propter continuitatem quotidianæ tertianæque repetitionis suę accessionis temporibus. hoc ergo die difficilis est & generatur in ea casus confortatur calor. vrina tingitur, corpus turbatur & fatigatur fortiter propter duarum coadunationem febrium in corpore. Sæpe autem fit hanc in hecticam transire febrem nimia corporis debilitatione & humiditatis cōsumptione. Huic ergo in principio oportet patienti aquam hordei cum zaccara dare, dehinc tribus completis horis squingibin & iuleb. cibabis illum accessionis die. mezauro facto de cucurbitis massa attriplicibus spinachijs, aliquando zirabago aliquando cum aqua granatorum. die autem quo fit accessio pullis & tangis cum espidabago aut zirabago. reficies autem assatis cum aqua romaniarum & heserę; dabis autem accessionis die. succum portulis seminis triti optime fricati cum iuleb. & aqua frigida ac medullā seminis citroli. & si quidem uideris hac in febre patientis corpus bene se habere nec accidere illi maciem & siccitatem. vtile erit emolliri naturam quibusdam temporibus cum modico cassię fistu. & tamarindorum adijciaturque parum turbit quandoque autem clysteri emollienti, sitque regimen tuum in hac febre secundum virtutem alterius passionis feb. & si quidem tertiana fuerit fortior feb. & grauior & magis lædens sit tuum ad extinguendum calorem propositum & euacuationē choleræ tu maius. Si vero sit quotidiana fortior & robustior sit tibi maiis accuratiusque subtiliare humorē euacuareq; phlegma propositum. Quod si uirtute ęquales sint, sit tibi propositum medelam aptare & contemperare ex duobus quòd si prolongatur fe. trochiscos dabis spodij molles cum squingibin diebus continuis. & si quidem uideris calorem fortem urinam ru. & impulsu tenuitatem & duritiem ac celeritatem corpusque consumi & desiccari oportet camphorę trochiscos dare. post quos hordei aquam regesque illum quibus hectica gubernatur, molliatisque & refrigerationem corporis & humectationem quantum poteris quemadmodum in febre hecticæ causa dicturi sumus.

De medela febris quæ dicitur epileos & liparios. *Cap. XVIII.*

MEdela autem epimalos atque ipsa est febris

quia sentit simul febricitans frigoris & caloris accessum, & fit ex phlegmate grosso & vitreo hæc autem cum acciderit febris, vtendum est regimine phlegmaticæ fe. statim ab eius medela à calengebin usu vnoquoque die. drach. 8. accipiens & diligenter masticans post quod aquam bibat tepidam, duabus abhinc horis squingibin zaccare. 2. dabis. vnc. cum seminibus. quòd si frigus est graue & vrina cruda sit: & calengebin & squingibin sumantur cũ melle, sitque cibus eius pullus paratus cũ espidabago aut cirabago, aut patellatus cũ cinnamo & carui hisq; similibus. Transactis. 7. diebus hoc illi medicamen dabis cuius hæc est confectio. Sume herregi in alia heyregi. drach. 1. agarici. drach. 2. trientes aloes hepatic. drac. 5. tere & criba subtilissimo panno. distemperatumque cum squingibin porriges diluculo: sorbebitque post illud aquam ca. hoc cum laxauerit illum dabis mane trochiscos. ro. cum talengebin, & si quidem stomachus eius debilis est xilo aleos & mastic. modicæ addice. Sin autẽ, sed est in eo ardor trochiscos cũ squingibin dabis. Introducas autem illum omni die balneo nec tamẽ sit in eo diutius ne forte lique fiat humoris subtilitas, remaneatque eius grossities. Vtatur autem simul subtili & temperata fricatione per totum corpus dehinc reges illum omni quo phlegmatica. feb. regitur regimine. Hoc quoque modo reges lipareon patientem & febrem quoque æstuantem. hæ etenim ex crasso phlegmate fiunt & viscoso febres, vnde etenim phlegmaticæ feb. curãdæ sunt regimine ac secundũ q̃ maturitas humoris & cruditas indicabit. Si ergo humor est crudus subtiliantibus rege illum ut talengebine, & masticæ, cum aqua decoctionis seminis fœniculi & apij acanisi, dabisq; squingibin melleum, & squingibin hansali cum aqua hesse, aut fautenegi montani aqua absinthij cum trochiscis zurizeddam: aliquãdo cum squingibin. dabis quoque electuarium helthithi quandoque non videtur esse necessarium electuarium etiam pipereon, fit hoc post maturationem & euacuationem per medicamen laxatiuum compositum de turbit. agarico, antali adipe, hyera, granis lini, alijsq; quorũ est phlegma laxare. Quod si non patitur tempus nec complexio nec ætas decoctione illum euacues quæ fit ex mirobo cheb. & indis, inductoque balneo superrorabis corpus eius aquam decoctionis babunegi aquam lilecmelec hesse. fautenegi, fricabisque corpus eius oleo in quo decocta sint camomilla, sihum, quæsumum sebeni aut costi oleo.

De medelis feb. quæ. 5. aut. 6. accenditur die.
Cap. XIX.

CAEterum feb. quæ aut. 5. aut. 6. accenduntur die, quoniam semper fiant ex humoribus choleræ. n. nimium grossis in earum necesse est medela regimine uti quo quartanis medemur subtiliatione scilicet humoris euacuatione eius per medicamina choleram ni. laxantia & subtiliatione ciborum commestionis dimissione, vsu quoq; gasiti trochiscorum cum squingibin aut calengebin. Aliquando cum ieiunus est in alia dum rem uirtus est accessiónis die uomitu cum squingibin quo infusæ sint fugiles incisæ & anetum & sal indicum ac mel, omnibusq; his simili bus quibus in medela vtimur quartanariorum si tempus eorum proteletur.

De accidentium medelis quæ febres sequuntur.
Cap. XX.

FEbres multa & diuersa sequuntur accidentia quorum quædam similia sunt febri complexionique eius consonant, horum que medela eadem quæ & febris, quemadmodum accidit cæphalea in feb. uaporum causa calidorum qui in capite ascendunt, eritque medela feb. & cæphalea eadem species regiminis. Quædam autem ex habitudinibus sunt morbo dissimilibus quorum etiam medela dissimilis est. & si quidẽ proposuerimus alterius causam magis alterum augmentatur. Quare oportet quòd natura eorum fortius sit & dominantius intueri infirmo. & ad id nostrũ conuertimus propositum, eritq; nostra maior cura in morbi medela consumanda, & siquidem morbus erit fortior & maioris periculi erit nostrum maxime propositum ad morbi medelam, nec tamen omnino prætermisso accidenti. Quod si accidens fortius & ab eo eo maior urget timor eminentior tua sit in medendo accidenti causa non tamen neglecta causa morbi. verbi gratia. In quouis hominum febris est sanguinea eiusque medela vt nouimus sanguinis est minutio nisi quod stomachus eius debilis est fastidiositatis quæ accidit causa aut ciborum in stomacho eorum corruptorum. vnde & morsura ac defectus illi accidit & animæ conturbationes ideoque uirtus eius debilis facta est, in hoc ergo phlebotomiam non oportet anteponere. Si enim huius passionis uir phlebotometur eius virtutis augetur dedilitas. dissoluiturque minutionis causa caloris naturalis quæ fit sanguinis eductione, præponenda ergo stomachi medela & confortatio eius vt quæ sunt illius rectificentur, dehinc patientem sanguinẽ minue. aliud exemplum. patitur quis acutam febrem, sed & defectum urget nos necessitas huic patienti dare uinum ut nutriat illum vti quę calefacientibus eo quod defectus timeatur virtutis talis, tam & si vinum febrem augeat defectus nanque maioris est periculi. hac ergo operatione curare feb. & accidentia illa sequentia oportet

oportet omnesque cum quibus sunt accidentia morbos, quemadmodum in colicæ fit dolore si plurimum fuerit grauis necessaria sunt quæ dolorem mitigant & tranquillant quãuis morbi augeant materiam. Accidentia autem quæ febres sequuntur multa sunt & varia. est enim rigor & horror & cephalea vigiliæ, tussis, appetitus ciborũ corruptio, nimia naturæ mollities, & siccitas vomitus defectus sudor nimius. Et rigoris quidem ac horroris medela est vt des illis aquamca. sorbendam stringatque lacertos crurium latis pannulis, fricabisque plantas pedum & quiescat ponatque sæpius manus & pedes in aqua cali. plurimisque operietur. Quod si hæc accidunt sæpius & plurima, oportebit corpus manibus plurimũm fricare, temperateque ut cõmunis fiat omnibus membris corporis ipsa fricatio tempore quo non insunt accidentia, & inungatur oleo in quo decocta sit hessa camomilla, fautenegum montanum costum & similia. Et siquidem feb. phlegmatica fuerit frigusque multum & forte, oportet hæc olera misceri cum modico pipere & gendebedaston, & agarico si enim bibatur de eo. drach. 1. vsque exagium prodest rigori qui ex humoribus fit phlegmaticis, & grossis viscosisque, sic quoque fautenegum fluuiale si cum aqua mellis bibatur idem facit. Cephaleæ quæ fit cum febre medela est vt super caput fundatur aqua ro. acetum vini & oleum racheloi in alia ro. sitque aceti pars una, olei duæ. aqua. ro. 3. Quod si aliquid addideris portulacę & aqua citroli semperuiuę aqua aut aqua rasurę cucurbitæ manifestissima vtilitas sequetur. Si autem cum his aliquid sandali miscueris ro. vio. ninifar, vtilius erit. & si quidem his sedatur cephalea sine. Sin. sume de opio obolum idest, farinæ hordei & cathemie cuiusque. drac. 1. asiafum memite corticum papaueris cuiusque. dra. 2. teras omnia diligenter & cum lactucarum distemperabis aqua & portul. & modico vini aceto emplastrizabisque his caput. Naribus quoq; oleum trahat ninifar factum cum cucurbitæ semine, odoret ninifar & uiol. recentes eiusque extrema ligentur fasciculis fricēturq; diligentius dabisque patienti cum aqua hordei aquam granatorum muzorum. Quod si aliquid intellexeris cholerarũ esse in stomacho cuius uapor ascẽdat caput squingibin & aqua ca. vtere inducatq; vomitum patienti & stomachus purgetur sequetur quæ syrop. heserem, & syro. tamarindorum granatorum quoque aqua & his similibus.

De appetitus defectu ciborum cum febre. Cap. XXI.

APpetitus aũt ciborum casus in febribus curandus est cum iocundorum odoratu ciborum ut pullis assatis in camino qui circunducti pasta fuerint, eorumque scissione in facie & ore infirmi odoratu quoque suic decocti & calidi panis optime compositi. odoratu quoque vini rihani ac fructuum ponticorum & redolentium ac eos suggendo materia proiecta, corpus siccetur ac oleo liniatur iocundo emplastrizetur os stomachi cum rameco & sandalo pomorum aqua & citoniorum ac aqua talcha in alia talba, & oleo calefi. Oportet autem ordinari patienti cibum ac dari ab eo quem diligit & quem veretur cuiusque suscipit orationem, nec negligatur huiusmodi accidens cura & diligentia. Relinquere enim cibum debilitat virtutem & dissoluit. Si autem acciderit appetitus ciborum defectus, his quos dimisit febris, scilicet a morbo surgentibus corpora eorum aliquo euacua medicamine laxatiuorum & emollientium quantitate qua eorum patitur virtus, aut quantum euacuari & purgari desiderant ut facilius sit illi utarisq; in eorum cura regimine quod diximus exercitio pauco ut deambulatione, lectione & similibus & exercitijs. vtatur fricatione, ante cibum sir. absinthij modicum summant quasi sorbeant parũ aceti hansali. prodest nanq; plurimũ prius autem apponantur iocundi odoris cibi ut calidis panis & assata calida ut pullos perdices. cibi quoque muzi, sed & hij quos desiderat cibos in sua sanitate quos & commemoret, hoc enim appetitum confortat ipsorum adiuuatque ad appetendum cibum.

De tussis & sitis & sternutationis medelis quæ in fe. sunt. Cap. XXII.

AT vero si febrem tussis comitatur in hordei aqua iuiubas mitte & sebestem & gilabi radicæ rasam & tunsam. decoquãtur hęc cum hordei aqua cum aquam patienti propinaturus es uiol. conditas in ea diligenter confrica: aut desuper uiol. syro. frigi. dabisque ei citoniorũ seminis lahabum & seminis psilij cum zaccara alba munda. & amigdalarum oleo dulcium. sorbitionem quoque quæ ex aqua fit furfuris dabis aut quæ ex fabis siccis tritis cum zaccara amigdalarum oleo. heiregorumque reficies. Etiam cum spinachiorum mezauro & sarmaci & cabegi eum masso excoriato & coriandro recenti, & sicco, cum amigdalarum oleo dulcium dabisq; illis de hoc puluere. Confectio eius sume cucurbitæ seminis medullã cucumeris & citroli. vniuscuiusque. drach. 4. spodij gummæ arabicæ amilli, quæthire cuiusque. drach. vnam & 5. medullę citoniorum seminis. drach. 2. tere omnia diligenter & subtilissimo cribra panno. & propina de eo. drach. 2. cum iuleb. aut dabis cum eo tantundem zaccaræ mundissimæ. Porro sternutatio quæ in febre accidit si exuberet caput replet uirtutem debilitat corpus concutit, & aliquãdo etiam

etiam sanguis excitatur. Oportet igitur hâc prohibere oculos & nasum & frontem & collum fricando, eructuationem vero multiplica spiritusque suppressionem extrema fricet corpusq; totum, maxime autem collum oleis humidis vt viol. aliquidq; de eo infunde tepidum auribus & cataplasma ceruicem desuper cum panno calefacto aut lana. & caueant huiusmodi fumum & puluerem. Si quando autem moratur sternutatio, eaque desideras prouoca cum lignorum immissione in naso & ex cartis extensioneque colli & oppositioue narium radio sol. aut concluso odoratu, statim etenim fiet sternutatio.

De me. vigiliarum & obstupefactionis in feb.
Cap. XXIII.

SI quando autem uigilię febres comitantur patienti papauer recens dare expedit cum zaccara & propina illi viol. oleum & cucurbitæ seminis oleum conditum cum recentibus viol. caput cum recentibus emplastriza uiol. cataplasma illud aqua decoctionis hordei excorticati & tunsi ac papaueris propinaque illi sir. papaueris & in aqua hordei mitte papauer cum corticibus suis & viol. recentem ac ros. camomillam cucurbitæ rasurã eiusque semen tunsum & similia, & oportet te hoc facere siquidem non erunt vigiliæ ex crisis signis. Si quando autem sunt crisis causa patientem nullo modo mouere nec eius aliquo faciliare naturam oportet modo nec omnino infirmi caput lacti approximes, affert enim lęsionem magnam: timetur enim ne turbet cerebrum, est enim in lacte dissolutio fortis, cũque inuenerit materiam dissoluit & dispargit. Quod si stupor patienti acciderit medeberis his quę in causa obstupefactionis dicemus.

De medela mollitiei naturæ siccitatis uomitus, sudoris multi & arctati quæ sunt cum febre.
Cap. XXIIII.

QVando autem incarcerata est natura patiẽti dabis cassiæ fis. & terengebin tamarindorum prunorum, zebibi. viol. siccarum, rosarum, vniuscuiusque suscipiẽtem decoctionem iuxta quòd opus fuerit, dabisque ei lahabum prunorum & cass. fi. aut ante prandium pruna appones dulcia sine corijs infusa iuleb. aut viol. sir. & lebelabi cum zaccara rubea, & aquam duorum granatorum cum adipibus suis. Si non placent hæc & lædunt patientem medicaminum porrectiones transijtque inclusio naturæ. iam quatuor dies clysteri vtere emollienti, ut est clystere quod fit ex blitis aqua expressa & zaccara ru. & sisami oleo & muri, aut clystere in quo cadunt hæc. hordei tunsi excoriati. drach. 20. sume. in. 3. aquę libris fac bulire donec ad libram redeat, tunc cõ fricabis in ea cas. fist. rotularum drac. 20. & colabis ac proijcies in illam olei viol. drach. 10. in alia. 20. & totidem muri. Aut etiam utaris asiafo. cathemie & buraci & zaccarę. r. aut asiafo. narengebin quod est massallum & cibes illum mezauro labelabi cum oleo amigd. espidabago. facto cum oleo oliuæ & muri. Cum autem in febre nimia erit nec mollities aquam suic ei cum gumma ara. & terra ciprina, dabis uno quoque die. drach. 1. sitque in ea decoctus fructus mirti aut citoniorum frusta. Dabis etiam seferengeli in alia. sergedi sirop. & ribesi, dabisque puluerẽ factum de psilij semine, & semine safatemi in alia sciferemi frixo suauiter cum modico cimino arabico & terra ciprinea semen quoq; meu & spodij partem. Cibabis autem illum mezauro & zirabago cum vuis pasis & granis granatorum, ac vngul. portul. aut pauco acerborum condito cum sumac aut heserem aut zerasquia aut biscoto cum aqua citoniorum aut aqua pomorum uel etiam pirorum. Si autem non conuenit aquã suic hordei propinari, propina saltem spodij trochiscos stringentes cum citoniorum syrupo. Quod si est mollities naturæ cum sanguine dabis illi in potu puluerem tami aut puluerem carabe cũ sumac aut portul. aqua similibus quẽadmodum hac in infirmitate separatim dicturi sumus. Si autem cum morbo etiam vomitus cõtingit granatorum, dabis siro. factum cum menta & ribesi robo aut citoniorum aut robo heserem propinabis quoque succum pomorum & aquam eorum quæ muza sunt cum corticibus pistatiorum exterioribus emplastrizabisque stomachum cum sandalo. aqua ro. aqua pomorum aqua mirti. aqua quoque ro. & aqua calesi. cum modico laudano & rameco. Simul autem intuẽdum si huius uentris effusio causa crisis facta est minime amputandam, sed permittendam iudicamus quandiu patiatur uirtus nisi modum trãsgrediatur & ultra uires fiat. & quod si fiet utaris his quæ naturam constipant ut dictum est.

De sudore. Sudor autem si exuberet nimiusq; fit timeturque uirtuti ne eo subruatur corpus patientis oleo inungi oportet helalech dato uel halembacho & aqua mirti & tutia trita cum aqua ro. ungaturque corpus oleo calesi. aut pulueriza super illum rosam siccam contritam & intuere si locus patientis calidus est amoue illum in frigidum quem aquilo combusserit ut confortetur corpus eius & sudor retineatur.

De m. defectus cum febre. *Cap.* XXV.

CVm autem febrium patienti molestiam subuersio acciderit oportet quare contingerit speculari, & si quid est causa cholera ru. ad os stomachi defluens aqua rorabis frigida super patientis faciem os stomachi frica & uentrem, liga eius

ga eius

ga eius manus & pedes cum fasciculis fortiter ut ad inferiora trahatur materia, apprehende os & nares ut calor ad interiora redeat naturalis, propina illi uinum tenue & aquosum aqua mixtũ, sed & sir. squingibin cũ aqua ca. ultimus est in his ut choleram ab ore cogant descendere stomachi, aut cum uomitu educatur. quòd si effusionis uentris causa defectus hic acciderit omnibus quæ dicta sunt curabis excepto squingibin cum aqua ca. odoret aquam ro. sandalum camphoram. fiat illi uentus cum aliquo irrorabisq; aqua ro. plurimum refrigerata uultum eius. dabisque ei panem uino infusum propinabisque pomorum siropum & siropum hespanicorum & citoniorum liniesq; stomachum succis stringentibus ut aqua citoniorum & mirti aqua quoque ustis ligaminibus. Quod si acciderit nequitia febris humorum malorum defectu. oportet hora qua febris ascendit ligari crurum lacertos, uerberaque manus & pedes. & talos quo educatur ab interioribus corporis ad exteriora materia & ab eminentibus atque à dignioribus ad minus digna membra, prohibebisque illum somno. Somnus enim materiam ad interiora deducit corporis, immergitque calorem naturalem. Prohibe etiam cibo ne forte occupetur in ciborum celebrãda digestione calor & nõ in maturatione materiæ, sed ne & repletioni addatur extinguaturq; naturalis calor. Si quando etiam siccitatis causa in principio accessionis defectus acciderit oportebit ante accessionis horam cibum apponere, sed cum iudicio. ut siquidem qui acciderit defectus difficilis pannum in fusum in uino ueteri dabis tam etsi enim uinum febrem augeat, sed tamen uirtutem adiuuat uitalem, ac corpus pascit, dabis quoque sir. pomorum & eorũ aquã ac citoniorũ & eorũ aquã, pedesque illius & manus liga & frica utrunque, trahitur enim materia ad extrema & declinatur fricatione ad exteriora. At uero si defectus minime fortis est cibabis patientem ante accessionem pomis, piris, granatis, quo his stomachus confortetur & uirtus seruetur uitalis. Quando autem iã incepta febre defectus acciderit oportebit patientem pane cibare uino infuso calefacto quo eius ad membra acceleretur missio & humectet ea prohibeatque desiccari. Hoc ergo regimine oportet eum regi ac curari cui in febribus defectus accidit. Omnes autẽ defectus species commemorabimus inferius & medelas earum cum de passionibus cordi dicemus accidentibus, quoniam defectus ex morbis fit qui cordi contingunt.

De hecticæ febris medela. Cap. XXVI.

Febris hectica si fiat in aliquo usque ad marcoris & consumptionis terminos, apparentque omnia signa quæ supra diximus, extenuatio & siccitas cutisque ossibus inhærentia, desiccatio humiditatis cõplexionis uentris tenuitas & consumptio decoris faciei & frontis. Aliaque quæ diximus cum de hecticæ febris signis loqueremur, non oportet eius sanationem sperare. In morbi autem principio dum adhuc uirtus ualida est membra quoque carnosa, corpus optimũ febrisque mollis, pulsus non tenuis durus, & omnia adhuc signa dubitabilia non manifesta adhuc sanari potest & expelli si regimine quo oportet regatur. Primum ergo quod in hac faciẽdum est ut sit eorum in æstiuo tempore in locis frigidis habitatio in quibus septentrionales perflent uenti aquæque percutient. Sint in circuitu posita uasa fictilia in quibus aqua sit frigida & suauis, odoresque frigidi, ut rosa, ninifar, uiolæ, pomorum flores & citoniorum pirorumque, folia quoque calefi extra nitium & mirti recentis sandali, aqua ro. & camph. Iaceat in loco stratisque lenibus similibusq;. Si uero sit hyems sit in locis aeris temperati in quibus non horrescat, prohibeasque illum à labore motu, uigilijs, famæ siti, coitu, nec sedet iræ & tristitiæ. Dabisq; illi hordei aquam in omni die cum zaccara mũdissima iuxta quod opus esse intelliges. postquã autem hordei aquã acceperit dabis ei iuleb aut papaueris syro. aut iuiubarum. unc. circiter duas cum aqua fri. Introducas illum etiam in aquæ tepidæ concham, eductumque refice pullis humidis edisque conditis cum espidabago cum cucurbitis & lactucarũ radicibus spinachijs atripli cibus. Quandoque autem fac illi sorbitionem de heueri farina & cum zaccara & amigdalarũ oleo dulcium & atria. Nonnunquam uero cibabis piscibus recentibus optime cõditis cum espidabago aut frixis cum oleo amigdal. aut assatis desuper proiecta aqua & sale. Quandoq; etiã refice lacte à quo butyrum eductum est caprarum recentium ætate corporibus sanarum. At si non adhuc sit manifesta febris, sed est mollis lacte illum dulci refice maximeque asinę lacte & ouis sorbilibus. est enim illi utile. medulla quoq; cucumeris & citroli lactucarum radicibus & intibę medulla condita ac similibus sitq; eius cibus in die bis paulatim iuxta quod digerit stomachus eius ueslociter & membra suscipient. De fructibus autem illi dabis granata optima persica nabatica bene matura poma quoque similiter iuiubas recentes, non tamen multifacere oportet has, ficus quoque & uuæ laudabiles sunt si porrigatur earum quæ oportet quantitas maturarum & musa de dulcibus & zaccara quoque cum humidis amigdalis & medulla seminis citruli & his similia. Non arceas illum aqua ayeze rei in alia aqua frigida. reprimas autem illum ab omnibus calidis & siccis & proijce super pectus & hepar eius infusum aqua r. & sandalo pannum

nim:aut cerotum cum aqua ro.factum & aqua portulacę, & queffare humidæ super niue cum oleo ros.& uiolato, oleo. ut autem incaluerit pannus frigidus immuta: odoret autem oleum uiolatum & conditum cum cucurbitæ semine, oleum quoque ninifar: sitque eius uestimentum uestes lineę molles & suaues:& si fieri potest q cum sandalo & aqua ros. eius tingantur uestes: animę eius uirtus augetur & membrorum. Hoc ergo regimine hecticam patientes febrem regendi sunt in quibus signa non apparent consumptionis. hæc enim habitum eorũ confortant & ad sanitatem reducunt. In quibus autem consumptionis iam incipiunt, apparere signa & febris manifesta est os cauere frigidum oportet aerem ne forte catharri accidant denturque illis quotidie ante solis ortum camphoræ trochisci cum aqua granatorum & aqua melonis indi & cucurbitę aut citroli, ut autem sol ortus fuerit hordei aquã dabis in qua decoctę fuerint iuiubę, & papauer & proijce desuper parum amygd. olei dulcium: aut seminis cucurbitę olei quantum est exagium. Tribus autem deinceps horis parum dabis syrup. papaueris aut iuiubarum, aut iuleb introducasque eos in concham aquæ suauis: in qua decoctum fuerit ninifar, uiola cucurbitę cortices sitque in media balnei domo, & in loco qui temperati sit caloris & aeris. Nec omnino calidam ingrediantur balnei domum nec locis in quo anxientur sudentque: parum sint in concha & temperatę, egressique corpus eorum inungatur oleo uiol. aut seminis cucurb. & odorẽ trahant expectent paululum & reficiantur carnibus zunzedarum conditis cum espidabago cum amygd. omnino: sed & atria in qua sint cucurbitarum frustra aut lactucarum medula & reliqua quę diximus. Vespere autem introducantur in aqua tepida concham quemadmodum in principio diei factum est & eodem reficiantur cibo: nec uero multum sumant: denturque eis dormituris iuleb, aut iuiubarum syr. cum seminis psilij lahabo aut seminis citoniorum aut succo portul. seminis triti & fricati cũ aqua dulci, cum drach.i. dulcium amygd. utarisque in illo regimine refrigeranti vt diximus & humectantibus, & ceroto refrigeratiuo. Et hęc est assignatio trochiscorum camphorę. Sume medullam seminis cucurbitę & melonis in al. floxi galferi & medullam cucumeris, & citroli fefergeli, cuiusq; drach.5. ros.r. purgat. drach. 3. guin. ara. sandali albi, amili quę thire. cuiusq; drach. 2. liquiricię succi, spodij, cuiusque. drac. 4. feniculi seminis. drac. 1. camphorę. drach. 5. usque exagium dimidium. terantur omnia diligenter & distemperentur cum lahabo seminis psilij. Si sit autem cum hac febre naturę mollicies hos dabis trochiscos patienti quorum hęc est confectio. Summe papaueris albi medullę colozacre in al. semin. cucurbitę medullę seminis cucumeris & seminis citoniorũ frixi uniuscuiusque. drach. 7. guin. ara. spodij, seminis hermazę terrę ciprice. cuiusq; drach. 3. amili. drac. 2. ros. r. mundatę. drach. 5. camphorę, drach. 1. tere omnia diligenter & cum lahabo seminis psilij. distempera & trochisca sic. ut quisque trochiscus exagij sit vnius: propinabisque cum pomorum aqua ac cum citoniorum summo diluculo. Post solis ortum suicum hordei dabis cũ aqua in qua decocta sint grana mirti aut citoniorum frustra, & proiices desuper gumma arab. & terram cipricam iuxta quod opus fuerit. Confectio utilium hecticæ febris si sit cum ea uentris solutio trochischorum. Sũme cucumeris seminis medullę citoniorum cucurbitę. frixorum cuiusque. drach. 5. terrę armenicę castanearum, cuiusque. drac. 4. rosa. foliorum r. granorum mirti, seminis emaze. carabe. cuiusque drac. 3. spodii. gummi arab. cuiusque. drac. 2. terę omnia diligenter & cum citoniorum distempera aqua: & trochisca quemque trochiscum exagij unius & bibatur cum robo mirti & aqua frig. summo mane. Sitque cibus patientis massum excoriatum & frixum decoctum aut milium tunsum decoctum cum espidabago. In quo autem consumptionis apparent manifeste iam signa non tamen eo usque res deducta est ut sanari non possit? hunc quoque hoc eodem regimine condecet regere quo diximus: utanturque camphorę trochiscis summo mane cum lacte asinæ uel mulieris in quo aliquid bõbacis proiectum sit: quo eius spuma & pinguedo sit abstracta. hoc quidem si non fuerit febris ualida illis & acuta: dehinc autem concha tepidę aquę introducatur in loco largo & in media balnei domo & prope ianuam: sitq; ibi temperatę & egrediatur & immergatur aqua frigida dulci siquidem tempus ęstas fuerit. Si autem sit hyems aqua sit tepida. deinde autem ungatur corpus eius oleo uiol. puro: & si fuerit factum cum cucurbitarum semine utilius erit. Propinetur hordei aqua cum papaueris syrop. tribus deinceps horis apponat aquę tepidę conchę introitum in qua decocta sint uiol. ninifar. cortic. cucurbitę & papaueris, & hordeum tunsum & excoriatum mesani flores & semen cathemię & cabezi & folia eius & folia lactucarum semperuiuę & similia: sit in ea temperatę: egrediaturque & immergatur aqua frig. dulci. sed non multũ: ut non percutiatur corpus eius ea & hispidum fiat. Qua egressus ungatur oleo uiol. & ninifar. uestes induat: reficiatur pullis & tangis piscibus quoque lapidosis aliisque cibis digestioni facilibus: nec impleatur cibo: sitque escarum quantitas quę cito digeratur. Facto autem uespere cum stomachus purgatus

est & cibo uacuus: tunc uti sorbitione oportebit quę hac utilis est in infirmitate. Assignatio. Sume arsugenæ in al. lenticulæ excoriatæ. drac.20. fabarum albarum tunsarum. drac.10. massi sine corticibus: papaueris albi cuiusque. drac.7. amygdalarum dulcium sine corticibus. drac.5. coque omnia in tribus libris aquę donec perfectę cocta sint & cola ac proijce desuper aquam cucurbitæ muze, & amygdalarum dulcium, oleum & fricabis desuper medulam panis simile quantum opus fuerit de qua sorbeas.4.unc.usque.l.5.& in ea expectet aliquantulum & ingressus balneum conchæ faciat quē admodum in diei principio: ut autem egressus fuerit stomachusque eius uacuus est & omnia quę fuerant porrecta diligenter digesta sunt & a stomacho descenderint. dentur eis quæ diximus lahaba & iuleb: aut granatorum aqua aut papaueris syrup. Cum autem febris non fuerit non incommodum erit lac suggere mulieris à mammis, aut lac asinę accipiat cum mulgatur. Si sit autem calor & febris patiens omnino lacti non approximet: & dabisque lac uaccæ à quo butyrum eductum est, sicut alio loco dictum est emplastrizeturq; pectus eius cum ceroto refrigerato. Si autem constipata fuerit natura quouis tempore detur ei cass.fi. & manna aut lahabum prunorum: sed & pruna nabatica infusa syrup.uiol.& similibus & caue naturam emollire: illaudabile nanq; est in hoc morbo. Si autem mollita quandoque fuerit puluerem tam dabis cum myrti syrup. & succo hordei cum gumma arab.& terra ciprina.aut dabis trochiscos spodij stringentes: sed imminues eorum zafranum cum myrti syrup. dabis etiā hos trochiscos. utiles enim sunt ad huiusmodi. Assignatio eorum. Sume medularum seminis cacrelegi. cucumeris citruli. frixarum cuiusque. drac.3.gummi ara.amyli, spodij.cuiusque.dra.2.& s. seminis portul. & seminis emazæ frixorum.drac.4.sandal.al.drac.1.castanearum.dra.2. camphoræ. drac.5. terę omnia diligenter & cum seminis psilij lahabo distempera & trochiscos unius fac exagij usque.drac.b. bibaturque cum myrti robo: & pascatur lacte à quo butyrum eductum est in quo proiectum sit biscoctum aut mezauro facto cum masso excoriato aut lacte eiusmodi in quo decocta sint cytoniorum frusta & puluerizes desuper parum pulueris glandium & misceatur cum castaneis & gaira & zafrano & benaco sicco. Si autem peruenerit huiusmodi patiens ad consumptionem & marcorem: & certa est corporis siccitas & extenuatio consumptaque ex humiditas & cessit ab eo uenustas & decor nulla est curæ spes: aut ad eius sanitatem uia nisi ut custodiatur uirtus: ut supersit aliquo tempore. Oportet ergo ad hoc illi lac mulieris dari, quod etiam de mammis eius sugat stilleturque super illius corpus lac dulce quod statim eductum est & si fieri potest in concha, quæ lacte hoc plena sit, sedeat egressusque corpori eius irroretur aqua suauis in qua feceris bullire uiol. & ninifar. dehinc corpus eius oleo inungatur benefegi puri. & cibetur pullorum carnibus ac franquilinis & fasianis tritis in qua proiecta sint cytoniorum frustra & pomorum sirorum. parumque uini & loco cinnami frustum xyloaloes crudæ. sorbeatque iusculum: fiat quoque illi aqua carnium eduli subtilis: aut aqua pullorum cum aqua pomorum & citoniorum, & proijciatur desuper aliquid biscocti, hæc enim quædam cō seruant uirtutem custodia. fit autem aqua carnium hoc modo. Sume carnem & minutatim incide: & in uas lapidum uel lebeten proijce ac sub eo ignem succende leuem: & cum cœperit aqua glutinosæ esse coletur in uase & iterum igni apponatur. & quandocunque glutinari incipit coletur & sic utatur cum opus fuerit eas quis. Ne uerò prohibeas illum ab his quæ appetit & proponas iocundos odores ut sandali aquam irremazaratararam. in al. mezatam, camphoram, uaporetur cum sandali frustris & xyloaloes crudi, & camphora eius camisia tingatur cum sandalo & aqua rosa.& cāphora.& sternatur locus quo iacet odoribus & safereno ninifar & uiol.& ros. & fructuum floribus. & calefo. & siquidem est æstas in circuitu eius uasa cum aqua frigida ponantur & lethaletum iocundum. sitque conuersatio loco quo est uenti transitus frig. quandoque etiam irroretur eius facies aqua ros. refrigerata. Utaris ergo in huiusmodi uiro hoc regimine & simili. Si enim feceris uitæ eius prolongabitur spatium aliquandiu nec accelerabit mors.

F I N I S.

ACTVARII FILII ZACHARIAE DE FEBRIBVS LIBER.

De agnitione febrium. Cap. I.

CVM nihil aliud sit febris, nisi ob antecedentes causas, externi caloris incrementum, multa variaque particularium febriũ genera oboriuntur. aliæ.n. diariæ, Grecis ἐφήμεροι πυρετοί, aliæ cõtinuę & continentes, illas συνεχεῖς, has συνόχους Cræci nominant: nõnullæ intermittentes, & aliquæ ꝙ in habitum iam transierunt, ἑκτικοὶ appellantur. Et diariæ quidẽ ex solo spiritu plus satis excalfacto: continuæ verò ex putribus quibusdam humoribus, vt hecticæ, ꝙ in habitum cordis febrium vitium abierit, committuntur. Harum omnium maximè moderatæ sunt quę diariæ nominantur, quippe quę è mediocri quadam occasione enascuntur. quædam enim ex ambientis frigore aut calore: aliæ rursus ex ira, aut dolore, aut cura, quemadmodum nonnullæ ex cruditate, uel lassitudine, vel alio quopiam eiusmodi gignũtur. Vocãtur autem diariæ, & vno fere die desinant. sunt tamen ipsarum quædam, quæ in quartum vsque extenduntur. Atq; hæ oriuntur, cum corpus nõ est impurum. Quòd si cacochymia quæpiam, aut alia incendio apta materia latuerit, ea ceu originem, diariæ calorem nacta, affectum in febrem quę ex putredine conflatur, commutabit, nec amplius iam ut diaria, sed vt febris ex putredine finietur. Neque id mirandum est, quando etiam diariæ nonnullæ in hecticas, velut postea pluribus docebimus, delabuntur. Ac diarias febres facillimeq; curabis: verùm quas putredo genuit, non ita promptè, eas tamen procedente oratione dignoscere etiam disces. Proinde diariæ complures causas habent euidentes, frigore nimirum, uel calore, aut dolore, ira ve, aut lassitudine, atque id genus reliquis antecedentibus. Vrinæ in his ut plurimum non carent coctionis indiciis. Pulsus celeriter dilatantur, nec præpropere intro mouentur: differunt tamen inter se, pro antecedentium causarum discrimine, quarum principia si non ignoraueris, modos quoque quibus alterari consueuerunt iniecta manu dijudicare commodè poteris. adhæc ęgri in tolerando leuitas, solutionis in diariis celeritatem tibi ob oculos proponet. Cæterùm febres quæ ex putredine fiunt, aliæ continuę & continentes, reliquæ intermittentes vocantur, atque illarum quędam eundem seruant tenorem, vigoremque, ἰσοτόνους καὶ ἀκμαστικοὺς πυρετοὺς Græci nuncupant, quòd una eademque fit febris vis: aliæ ἐπακμαστικοὶ dicuntur, utpote quæ unà cum febris robore vsque ad solutionem progrediantur: nonnullę παρακμαστικοὶ nominantur, quarum vsque dum desinunt vigor paulatim se remittit. Porrò continentes (Gręci, vt dixi σύνοχους) peculiari nomine appellamus, quę ex sanguinis nimio feruore accenduntur. Continuas verò, Gręcis συνεχεῖς nominatas, eas potius dicimus quas humorum variorum putredo committit. Ex intermittentibus autem aliæ quotidie, quędam tertio, alię quarto quoque die reuertuntur: vt & nonnullæ tardius quinto aut septimo redire feruntur. sunt quo que quæ inordinatis accessionibus repetant, quas illi πλάνητας, nos uagas atque erroneas nominare solemus. Quę singulis diebus accedunt, quotidianę appellantur, atque ex pituita quę extra venas putruit, conflantur. In ijs vrina circa initia cruda est, subcandida, aut perturbata: pulsusque contractionis velocitate, materiam quę succenditur indicat. Horror ergo eas primùm prehendit, pulsusque inæqualitas ac tenuitas: deinde succenditur febris, & decem & octo horis, aut paulo plus minusve per accessionem occupat, nec vllo plerunque cum iudicio sensibili desistit. Quarum autem accessio tertio quoque die accedit, eę ex flaua bile, quæ & ipsa extra venas vagatur, consistunt. Hæc cum rigore vt plurimum inuadunt, dehinc febris vsque ad horas ferè duodecim extenditur, licet nonnunquam plus minusve perduret, pro humoris uidelicet crassitie

sitie ac copia, & virium ægri robore, cutisque perspiratu facili. Nullæ hic in vrinis coctiones sub initia apparent, & colore flauæ rufæve visuntur, suntque illæ calidiores, quæ liberaliori tinctura inficiuntur. Quædam earum sudore desistunt, aliæ bilis flauæ vomitu, ac eius per aluum egestione, & sanguine è nare erumpente desinunt. Pulsus in harum inuasionibus non sentiuntur, vt in quotidianis, parui ac inæquales. Atqui quæ post quartum exacerbantur, & quartanæ nuncupantur, ex succo melancholico constituuntur. In his extrema primum refrigerantur: deinde ita febris viginti horas perdurat. Vrinæ tenues sunt & albæ, quæ postea perturbentur, & pulsus, qualis in diariis. Cæterùm febris vnaquęque, ex anni tempore, loco: adhęc temperamento, viuendi ratione, ætate, atque illis quæ singulos humores augere solent, discernitur. nam si quis ex his comitantibusque sympromatis eas rite coniicit, exiguum, ni fallor, aut nihil, quod ad exquisitam dignotionem pertinet, eum latebit. Atque hæ sunt simplicium intermittentium febrium notæ. Verùm ignorare non licet, nonnullas ipsarum aut sibiipsis, aut alijs permixtas, multa intermittentium febrium discrimina gignere. nam quę tertio quoque die accedunt, duplicatę, falsam quandam quotidianę imaginem præbent, quòd iam singulis diebus repetant. sed ab ijs qui rectè iudicare nouerunt, ex accessionum specie, & comitantibus symptomatis arguuntur. nam qui rectum potest de simplici tertiana iudicium ferre, is facile duplicem quoque discernet. Quæ post quartum reuertuntur, si duplicantur, duobus continentibus diebus redeunt, vnoq; intermittunt. quēadmodum rursus, si forte fortuna quartana increuerit, triplexque è simplici euaserit, quotidianarum more singulis diebus accessiones infert. Verùm harum singulæ, eum qui accurate simplicem dijudicare nouit, siue duplices, siue triplices fiant, latere non poterunt. Quòd si interdum quintanas, & sextanas, & septimanas, aliasque eiusmodi, & præterea uagas nominari audieris, ne has quidem, ceu fieri nequeant, nullas esse arbitrare. nam cùm quatuor in nobis humores reperiantur, ipsorum quisq; vbi immutatus est, multas uariasque succorum corruptorum species generat. quare pro corrupti quoque humoris quouis dominio, etiam accessiones repetunt. Porrò vagæ & errantes, è turgēti quidem materia nascuntur, sed quæ inordinato atq; alij nondum confecto alio accumulato cibo compescuntur simul & increscūt. Cæterùm quemadmodum duplicatæ secum febrium differentias constituebant: ita & cum inter se permiscentur, alia febrium genera oriuntur. nam quotidiana modo cum tertiana, modo cum quartana miscetur, adeo ut tres fiant inter se consistentes coniugationes, & vnaquęque pro humoris in corpore redundantis natura, sibi peculiarem parit accessionem. Atque hæc ad febres interpollantes spectant: sed alia præterea est continuarum & interpollantium complicatio. nam nonnullæ ex ijs quæ continuis accessionibus vrgent, aut quotidie, quando videlicet pituita in venis corrupta computruit, aut post tertium, cùm venę bilioso humore abundant, aut quarto quoque die, cùm atrabilaris humor in venis infestat, cum prędictis intermittentibus complicatæ, alias febrium differentias constituunt. nam modo quę quotidiana accessione continua est, cum quotidiana intermittente, aliàs cum ea quæ post tertium interpellat, quam etiam semitertianam, Gręci ἡμιτριταῖον priuatim appellant: & demum cum ea quę quarto die intermittit, implicatur. Sic & cum ea quę post tertium exacerbatur continua, interdum quotidiana, aliquando tertiana, nōnunquam quartana, & intermittentes commiscentur. eodem modo & continua, quę quarto quoque die accessiones obtinent, cum tribus his intermittentibus permiscetur. quarum si singulares simplicesque agnoueris, in complicatis quoque discernendis haudquaquam aberrabis. Sed quia interdum καύσους & ἠπιάλους, ac λειπυρίας audire continget, harum etiam causas & discrimina cognoscito. καῦσος, quam nostri ardentem uocant, è bile nimis efferuescente, est, quando & è sanguine feruido originem trahit, ac uehementissimo calore urget, & omnium facillime ad id quod res tulerit propendet, quòd tantum ardorem natura non ferat. nam aut iudiciis causas molestias abigit, aut in tanto alieni caloris impetu natura defatiscit. ἠπίαλοι verò sunt dictę, quòd ἠπίως ἀλεαίνουσι, hoc est blandê miteq; tepefaciunt. non enim febrem uehementem accendunt. habent quidem horrorem euidentem; sed febris succedens horrori proportione haudquaquam respondet. interdum vtraque simul, & calor & horror persentitur. frigidi & lenti succi modicè putres, hunc morbū faciunt. Denique λειπυρίας, satis magno horrore inuadit, verùm euidens calor ei non succedit, velut ex ipso quoque nomine patere potest. nā λείπεται πυρὸς, hoc est igne, quod est calore deficit. nam oppidò quàm frigidus succus summa cute innatans, in accessionū significationibus ab excretice facultate propellitur. quare horror comitatur, verū calor nullus accedit, quòd ne putredo quidem ei succo, qui satis ægrè corrumpi sua natura potest, aduenerit. Atque hæc sunt febrium quæ intermittunt, & quæ secus, genera. Superest etiamnum aliud febris genus, quod ἑκτικοὺς nominant, omnium deterrimū, quodque prope-

propemodum curationem respuit. Vocant autem ἑκτικοὺς, quòd eæ in habitum cordis recipiantur. nam cum affectio (ita nunc διάθεσιν interpretor) quædam afficientis cum affecto sit familiaritas ac consuetudo, quæ haud difficulter commutari potest: & habitus, quod est ἕξις, sit cōstās & quæ ægrè elui potest affectio. non iniuria febres, quæ cor afficiunt, eius calorem per affectionem immutasse dicentur: quæ verò effecerunt, vt calorem in habitum admitteret, ἑκτικοὶ peritioribus appellabuntur. Gignuntur hæ aliquando quòd diariis succedant, ubi nimirum uehementiori ira exarsimus, vel mœrore curaque iugi intabescimus. eas si quis principijs obstet, curare facillimum est. Verùm quæ ob partium præcipuarum inflammationes, & scirrhos, & tabem, ac reliqua magni momenti uitia committuntur, omnium sunt longè pessimæ, quòd natura duobus grauissimis malis reluctari, propulsareque nequeat. Nascuntur quoque haud segnius ex inueteratis malignisq; febribus, cùm cor iam ob præeuntem facultatis exolutionem vitium excipit. Inter has deterioris sunt notæ, quas ἑκτικοὺς & μαρασμώδεις nominant Græci, in quibus uitalis uis emarcuit contabuitque, à quibus ægri vt euadant fieri non posse putatur. Itaque in omnibus hecticis febribus calor in toto corpore succensus est, uerùm etsi nunquam intermittat, eum tamen ferè æger minimè sentit. At verò vbi cibum assumpsit, aut exercitatus alicui studio obnixius incumbit, se calidiorem fieri animaduertit. quod cùm nonnihil difficilius sustinuerit, denuò in pristinum statum redit. Pulsus iis parui semper sunt & densi, atque vt plurimum duri. Vrinas reddunt quales in hecticis enumerauimus, proportione generi morbi excessuique respondentes. Quòd si malum progreditur, oculi cauantur, collabuntur tempora, frons mirum in modum aret, palpebræ tardè attolluntur, oculi sordibus opplentur, & tabe defluxionibusque tentantur: & tandem in ipso hominum cœtu, aut alijs quibusdam vitæ muniis, non secus quàm qui animo linquunt, emoriuntur. Porrò illud quoque omnium postremum ignorari haud decet, quòd ijs qui hectica febre corripiuntur, uariè interdum eæ quas putredo facit, implicantur.

De ratione victus febrientium. Cap. II.

QVoniam febrium aliæ sunt, vt diximus, diariæ, quæ ex mœrore, aut iracundia, vel cruditate, lassitudineve, aut vigilia, uel alicuius partis inflammatione gignuntur: quædam verò in plures dies porriguntur, atque earum nonnullæ sunt continuæ, & aliquæ intermittentes, & continuarum hæ ex sanguinis feruore copiaque, quemadmodum continentes, quas συνόχους vocant, constantur: aliæ ex eius reliquorumque humorum putredine creantur, vt nonnullæ sunt quarum calor in habitum abiit: diarias sanè quæ vt longissimæ interdum quartum diem attingunt, ac magna ex parte eodem soluuntur, ubi primo atque altero die jam declinare cœperunt, haudquaquam amplius suspectas habemus, sed hominem boni succi nec admodum crasso cibo nutritum ablegamus, ac causa inspecta, ei aliquid quoque medelæ adaptamus, quod cum victu permiscemus. nam si ex refrigeratione, diaria originem sumpsit, ægrum, ut par est, calidis fouemus: sin solis ardor eam genuit, refrigeramus. quòd si cruditas peperit, cibo modico, eoque stomacho aptiori ac concoctu faciliori utimur. noxam item ex lassitudine contractam, quiete, ac moderatis quibusdam fomentis auerruncamus: eam uerò quam vigilia creauit, somno sedamus, at quam mœror excitauit, solando compescimus. sic diarijs quas inguinum tumores, βουβῶνας dicunt Græci, aut vulnera ictusve commiserunt iis quæ inflammationes leniunt, & medicamentis mitigandi vi præditis, ac dolorem sedantibus est opitulandum. Verùm ne ignorata ciborum facultate, ijs tempestiuè, & ut decet, uti non possis, nunc paucis, prout maximè dabitur, eos potissimum qui febricitantibus & à febribus iam liberatis conueniunt, proponam. Ac sigillatim quenque quo facultatem eius perspectam habere possis, explicabo. Atqui in quā acutissimis ægritudinibus & præcipiis vniuersi morbi, ægrum citra cibum potumque prorsus continere studemus: illic, ne naturam utpote à maximis affectibus oppugnatam, duobus uacuare permittamus, & hic, quia ab antea ingesto vniuerso cibo etiamnum repletū ægrum denuò alio onerare, inutile iudicamus: quod non genus cibi, sed priuatio potius iure vocari possit. Prima porrò cibi oblatio dicetur, si quis modicum aquæ, cui saccharis quippiam admixtum fuerit, propinabit. eo nanque loco antiquorum mulsæ, vt nostri vtimur, quòd non ita, ut hæc, conspicuo calefaciat. Post id tenuis cibus nuncupabitur, amygdalarum expressarum succus, & ptissanæ cremor, & si quis malo punico, aut cotoneo, vel appio commanducato, succum tantum deglutierit. Inde sequuntur integri fructus æstiui deuorati, & hordeum decorticatum atque accuratè excoctum, & ex oleribus portulaca & atriplex, & si quod euidenter non excalfacit, ac ciceris cocti cremor. His verò plenior cibus est, panis purus, & pisces saxatiles, atque ex iis magis qui duriori sunt carne. Post hos collocant pulli gallinacei & agni extre-

ma. Cæteri cibi validi iam sunt, atque exquisitè sanis præcipuè accommodati. Porrò ex prædictis cibis vinum maximè calfacit, eoque impensius, quo fuerit coloratius. nā quæ aquosa sunt, & parum dilui sustinent, (ὀλιγοφόρα nominant Græci,) sunt ignaua: quæ sanè cum eo quem postremo loco recensuimus, cibo æquiparari possint. Verùm quia ex numeratis cibis, alii ad succi bonitatem magis, alii minus declinare videntur: morbi corporaq; erunt spectanda. nam si copiosiorem adesse cacochymiam significabunt, probioris succi alimentis erunt reficienda: sin morbus qualitate calidus magis erit, reliqui cibi sunt præponendi. Sed enim quoniam explicatæ sunt alimentorum facultates, quod qualesque ægris satis esse censentur: ea etiamnum, quæ quibus morbis magis congruere putantur, sunt subdiuidenda. Quare vbi quæ morbis supersunt, vires exposuerimus, de accōmodato eorum singulis cibo loquemur: ut in vnoquoq; ea quæ debent exequi, valeas.

De victu febrium continuarum. Cap. III.

Itaque ij qui febre continua corripiuntur, alii morbis qui acutissimè mouentur, confli ctantur, alij iis qui tardiori motu cientur, ac in plures dies protenduntur. Qui acuti admodum sunt, ad quartum vsque pertingunt, qualis est angina, & pulmonis inflammatio, quam περιπνευμονίαν appellant, ac febres vehementes, quos in inedia potius tenere oportet, aut modicum tantum aquæ concedere. Qui minus sunt acuti, vsque ad septimum perueniunt, cuiusmodi sunt febres ardentes, & pleuritis acutior. in quibus hordei decorticati coctique & amygdalarum cremorem ægros assumere permittere licet. Simpliciter acuti dicuntur, qui decimumquartum diem attingunt, quos ijsdem etiam nutrire oportet. & si vltra progrediuntur, poterit aliquid ex iis qui ordine succedunt exhiberi. Attamen qui ad vigesimum aut vigesimum septimum accedunt, ita minimè cibabimus, sed cibos post illos facultate valentiores, præbebimus. In omnibus enim virium modus, & noxii humoris copia inspicienda primùm est, & coctionis signa, ac morbi acumen, vt addentibus vel dementibus nobis victus illis pro portione respondeat. nam si acute mouetur morbus, coctioque apparet, & vires sic satis validæ, vt spes sit ilico solutum iri, æger pleniori cibo non est onerandus, verùm modicè ac pro portione roboris morbi nutrientem, futurum iudicium operiri oportet. quod vbi aduenit, ac fidè, & ut decet, iudicauit, iam vires sunt reficiendæ, ad validiores cibos paulatim transeuntibus, nō autem euestigio, ne iis ægrum aggrauans alterius morbi auctor euadas. Sin autem ægritudo tardè mouetur, necdum coctionis indicia existunt, neque magnopere cum tenui victu vsq; ad perfectum iudicium sufficere posse constat, paulo valentiori cibo viribus est succurrēdum siquidē in morbis omnibus in quibus vires dominantur, quę praua malignaque sunt euincere haud solent. Porrò iamdudum didicisti, quomodo virium mensura exploratur, & humorū coctiones cognoscuntur, & morbi motiones discernuntur: quare tibi ceu hæc omnia edocto, sedulóque præmeditanti, pro portione ciborum familiarium genera illis respōdentia erunt præscribenda. Atque hac ratione victus est imperandus, nisi recens aliquod infestans symptoma obstiterit. nam si quoddam repentinum alui profluuium, aut sanguinis fluxus, vel perpetuus sudor vires defatigauerit, vt periculum sit ne iā æger in syncopen habeatur, eum pro symptomatis portione reficere oportet. & si pulsus fuerit exiguus aut ablatus, aut æger etiam refrixerit, vinum ac reliqua calida sunt exhibenda: quippe hæc symptomata, totum victus modum ad se trahunt. Porrò accessionum significationes si apparuerint, hic non secus quàm in intermittētibus, obseruare decet: adhæc iudicia, si quæ fore suspicamur, animaduertenda sunt, nec quicquam dandum: sed vires, decertantes iam, ac ceu excitatas opem aliquam ægro ferrenitentes, ab omni externo pondere liberas, sinere oportet. vbi iam eius tempus conspicuò præteriit, eas defessas recreare conuenit, ita tamen vt neque alimentorum vim, nec quantitatem ante perfectum iudicium augeamus: quod vbi adest manifestum, intrepidè iam nutrire possumus. Verùm ubi morbus citra rationem leuatur, neque inconsideratè alere, nec ita vt antea tenuiter victum instituere: sed nonnihil cibi quantitati adiicere, ac uires reuocantem reficientemque, morbi recidiuam expectare decet: utique si antea neque uacuatione fueris opitulatus, nec ualidum satis victum præbueris. nam si prius liberalius nutriuisti, ac si opus fuit, purgasti: fortassis ab altera morbi inuasione liberaueris. Nam quemadmodum ex ingenti succenso igne, ubi flamma emarcuit, ac contabuit, quædam in cinere scintillæ relinquuntur, quæ si denuò nutrimentum nactæ fuerint, magnum rursus excitant incendium: uerùm si quis eas arte exemerit, is quo minus secundò accendatur, impedit: ita sanè iis quoque qui non ex ratione iudicantur vsu uenit. Nec ignorari oportet, quando, & quibus cibis sit utendum. quin etiam dies quibus morbus exacerbatur, hic cauere oportet, ne aduentante significationum tempore, cibus aliquis in uentriculo reperiatur. ita nanque morbus uiget magis, ac malignior euadit. Adhæc uena tundenda est, sanguisque quando, & quantum, & unde oportet, ceu

ceu iam anteà docuimus, pro plenitudinis portione, ac febris modo, est extrahendus. Præterea aluus anteà enematis iniectis abluenda est. expedit enim in omnibus febribus ut aluus secedat maximè, nisi æger puris aliquid eduxerit, uelut in pleuritide ac peripneumonia & tabe contingit. tunc etenim non est laudabile, ut plusculum egerat. nam eo deterius isthuc censetur, quo plus excreuerit, ueluti priuatim capite de lateris inflammatione dicemus. Insuper refrigerantibus potionibus æstus magnitudo minuenda est, cuiusmodi sunt, quæ ex uiolis, ex floribus nymphææ parantur, præcipuè si calor caput obsidet ægerque insomnis degat. sic si in ore ventriculi, aut uisceribus cæteris, mordicatior quispiam humor obfirmatus hæret, quæ ex aceto & sacchare, quæ item ex acidorum malorum punicorum succo potio conficitur, est accommodata. Atque alia aliis magis conueniunt, quemadmodum de iis sigillatim posteà agemus. Cæterum ei qui ciborum facultates nouit, & morborum discrimina dignoscit, esse obscurum nequit, qui quibus congruant. Oportet tamen febrientibus semper exhibere, quæ refrigerando pro portione respondent, neque minus, inutile est enim, neque plus quàm par est refrigerare, nocet etenim: sed in animo habere, num os ventriculi promptè à frigidis, neruive, aut alia quæpiam pars lædatur. quinetiã, num thorax aduentitij cuiuspiam humoris pondere oneretur, & an pus sanguinemve æger reiiciat. tunc enim frigida sunt fugiẽda, & maximè, quæ tactu talia persentiuntur. Nam uerisimile est, quoddam quod potentia sit frigidum, etiam febris magnitudini posse auxiliari, præcipuè nisi manifesta quæpiam offendens qualitas fuerit coniuncta. Quod tactu egelidum sentitur, ijs partibus quę frigidis non indigent, quodammodo innoxium, nec molestiam inferre uideri possit. Cæterùm, quia solo decocti hordei cremore par est ægros minimè acquiescere, sed nimio febris incendio ardentes, aliis quoque refrigerantibus quibusdam indigere: danda est, nisi aliqua, ut dictum fuit, causa præpedierit, etsi anni tempus largietur, lactuca, & potissimum si squalidi uigilesq; fuerint: prætereà crudi cucumeres sunt concedendi, atque ex iis magis qui teneri sunt & copioso semine abundant. nã exterior pars quæ asperiuscula est, crudum succum gignit. quinetiam punica dulcia acidis admista, nisi aliud obstiterit, ac mala dulcia & vuas exhibebimus, quæ uinosæ non sunt. his enim utimur, cum temporis spatio multam suã humiditatem exuerint, ac calor earum nimius in habitum abierit. Intubum quoque domesticum, (quod σέρις Græcis dicitur,) si quod aliud, utique in calidioribus iocinoris affectibus idoneum est: cũ alioqui id olus sit stomacho gratum. nonnulli uel solius succi eius usu plus profuerunt: quòd refrigerando ac meatus infarctu liberando satis sit. Verumenimuero non omnia omnibus sunt exhibenda, sed qui alui profluuio tentantur, & os uentriculi imbecillum est assiduèque uomunt, danda quæ nonnihil astringunt. At ea quibus aluus est astricta, & aliquid, quodcunque tandem illud sit, è thorace educunt, uitanda sunt: & ijs dulciuscula potius conueniunt, quòd lentorem quendam obtineant. Acida uerò quibus impacti sunt humores, ceu incidendi uim habentia, sunt prębenda: ut & iis quibus aluus supprimitur, modò natura sunt biliosi. nam in ijs qui non sunt eiusmodi, ea supprimendi uim habere uidentur. Atque hac ratione qui continua febri conflictantur, sunt nutriendi: secus verò quibus febris intermittit. quoniã neq; eodem modo incendit, neque intermittens sibi mutuo sunt similes.

De victu febrium intermittentium, & primum de tertiana. *Cap. IIII.*

TErtianæ itaque, siue simplex, siue duplex fuerit, cum uehementer mouetur, ægriq; uires robustæ sunt, prissanæ cremor pro uictu conuenit: potissimum si copiosæ in accessionibus euacuationes uires non exoluerint, ut idcirco cibo opus sit ualentiori. Verùm si mediocri motu cietur, atque ad decimumquartum diu ratura putatur, oleribus & saxatilibus piscibus est utendum: iis præcipuũ diebus, quibus febris intermittit. Aluus quoq; si sua sponte non secedit, clysmatis est excitanda, & nisi quid impedierit, sanguis est detrahendus. etenim in omnibus propemodum febribus sanguinem mittere, nisi adsit quod interpellet, præstat. nam cum is post spiritum primum feruorem excipiat, & totum corpus afficiat, si eius quippiam effluxerit, multum caloris unà detrahitur. Et quanquam à flaua nonnunquam bile febris per totum corpus diducitur: attamen hic, quippe qui promptè succenditur, ei materiam subministrat: ac cum uniuersum permeet corpus, vniuersum quoque calfacit. quare si quid eius euacuatur, multa quoque febris portio unà difflatur. nam si ex latentibus & materiæ expertibus perspirationibus febrientes opem sentire est persuasum, febremque astricta ac densata cute vehementius accendi constat: an non, quæso, multo melius ægri degent, si humoris qui eam in vniuersum corpus distribuit, sensibilis fiet euacuatio? Quare cum neque ætas, nec anni tempus, neque alia quæpiam obstat vacuatio, nec mulier vterum gestat, in omnibus febribus cum uires patiuntur, ad venæ sectionẽ est profugiendum: ac bis terve pro febris magnitudine sanguis detrahendus, atque interdum, cum multus

multus ardénsque sanguis ægrum aggrauat, ad animi vsque deliquium vacuandus: adeo febrientibus vtilis est sanguinis missio. Cæterùm nec aluus quidem est negligenda, sed glandibus clysteribusq; est irritanda, atque eius cura habenda ne supprimatur. febre iam leuiori facta, modicè quoque purgantibus refrigerantia ac humectantia medicamenta permiscentem, quo purgantia quæ magna ex parte calida sunt, & turbandi uim obtinent, minus offendant, vacuare oportet. Ea tamen in morborum incrementis fugienda sunt, & maximè si materia sursum vergit, & cruditas adesse uidetur. Quòd si materia turget, ea, habita prius ægri virium ratione, est uacuanda. Porrò altera post eam quę de purgantibus pertractat, methodus est, diæta, quæ medicamentis contemperantibus vtitur. nam in quibus ob aliquem interturbantem scopum confertas uacuationes moliri formidamus, iis temperantia medicamenta sufficimus, partim coquentes, partim refrigerantes, aut detergentes, uel exobstruentes, uel omnia simul iuxta humores ægrum lædentes, ceu priuatim pòst explicabitur molientes. Itaque tertiana simplex & duplex, eo quo dictum fuit modo, est curanda. Si uerò non secundum rationem soluitur, aut decimumquartum diem transit, atque ita in eam abeat, quę spuria nuncupatur, hæc quoque purgantibus est, tenuatis prius humoribus, & meatibus obstructione uindicatis, confodienda ac perimenda. Victusque eò spectet, vt sit boni succi, & subfrigidus. nam quæ impensè frigida sunt, materiam cogere, ac meatus ferè obstruere solent: & calida, eum qui antea delitescebat, calorem excitant ac euocát. Atque hoc propè pacto, uictus ratio & curatio in tertiana exquisita & spuria se habet.

De cura quotidianæ & quartanæ. Cap. V.

QVotidianam, quæ à pituita ortum duxit, neque uenæ sectione, nisi aliud urget, nec refrigerantibus medicamentis compescere oportet: sed aluum astrictam glandibus & clysmatis inanire præstat. Victum boni succi nec crassum ęger sumat. Permiscenda autem cibo sunt, quæ incidere, tenuare, & meatus obstructionibus asserere, possunt, non tamen admodum calida esse creduntur. Vino potandus est tenuiori, & paucifero, in morbi quidem principio: at ubi iam tenuior humor dissipatus est, etiã rufiore ac, si licet, tota uictus ratio in calidiorẽ migret. Tunc pastilli quoque, qui amarus nuncupatur, usus probatur, & si quid aliud hic opem ferre censetur. sed de ijs priuatim suo loco dicetur. siquidem medicamenta methodis admiscere, nec ea ceu exempli loco inserere, eorum est qui nullum in tractando ordinem obseruãt. Porrò eodem uictu quartana laborantes sunt continendi, nisi quòd humor qui hic infestat, crassior sit ac terrestrior, atque hic idcirco calidioribus quodammodo ac incidentibus magis opus habeat: cuiusmodi sunt, quæ ex reliquis acribus conficiuntur. Cæterùm in omnibus accessionum significationibus ne aliquis in uentriculo sit cibus, qui mali pondus ingeminet, studendum est. nam cùm natura, tempore accessionis, ad propellendum ea quæ affligunt exurgat, si quis intempestiuè nutriens illi obstiterit, dubio procul quominus ualidè noxios humores adoriatur, præpedit. Verùm quia humorum species quæ uariarum accessionum sunt causa, ac ciborum medicamentorumque, & reliquorum quæ ad diætam pertinent, discrimina, prout alia antè explicata fuerunt, & alia postea docebuntur, non ignoras: iam ægri vires, & anni temporis dominium, adhæc locum, ætatem, & consuetudinem inspicere: atque ita ex omnibus commoderatam atque in eadem ægritudinis serie collocatam cibi quantitatem qualitatemque colligere & coniecturare oportet. Nanque ipsam perquam exquisitam distinctamque rationem, in corporibus quæ ita temerè mouentur, aut quisquam vnquã, (quod sensum nostrum, artemque ea lateat,) assequatur. Atqui ad id quod fieri debet quàm proximè accedere, eorum est, qui omnia accuratè ac diligenter expendunt. Porrò ex iam dictis, in complicatis quoque intermittẽtibus febribus medicamenta, cibum, & reliquam uniuersam diætam coniectura consequi, eaque pro portione inter se commiscere licet. nam qui literarum syllabas propè colligere didicit, is & uersus totos, & integras paginas perlegere ualet. Quare in simplicioribus & facilibus exerceri primum oportet, deinde ad complicata properare.

De febre hectica. Cap. VI.

IAM ordine eæ febrium species succedunt, quæ hecticæ sunt, quas, quòd solidas partes attigerunt, omnemque uitalem humorem epotarunt, ac in marcorem coniecerunt, haud facile est curare. attamen præueniente antè quã solida occupent, subuenire conandum est. Itaque eiusmodi ægri perquam tenui uictus ratione, quomodo eos qui continua febre conflictabantur, habebamus, non sunt curandi, quoniã nullum hic iudicium expectatur, neque putrium humorum materia subest, sed nec pleno quidem uictu opus est, quòd is concoqui nequit, atque insuper febris inde increscat. Quare medius, ceu optimus est præferendus, qui modicè refrigeret, cibusque boni succi ac concoctu facilis dandus, cuiusmodi sunt pisces qui in saxis stabulantur, puta galei, & gobij, & id genus

alij, quique ex minoribus duriori sunt carne, quales sunt scorpij, philomelę: aut friabili, quali mullus constare videtur. Ex carnibus verò domesticarum gallinarum pulli, & quadrupedum pedunculi. Quòd si vires conuelluntur, uinum quoque tenue, album, & quod parum dilui postulat, est exhibendum. Cæterùm familiaris ac accommodata iis potio fuerit, quæ ex fructibus æstiuis, & floribus refrigerantibus cum sacchare paratur, quemadmodum libro de medicamentorum compositione docebimus. Balnea porrò iis sunt idonea, quæ corporis squalorem humectent: uerùm tepida esse decet, nec ullam resipere qualitatem. Nec tempus in ijs trahere conuenit, sed ubi modicè fuerint immorati egredi, ne quod ex natiuo humore superest euanescat & exhalet: egresso sorbitio quępiam refrigerans dabitur. Non est vestium copia excalfaciendus æger, ne copiosius diffletur. Posthęc conuenienti cibo reficiendus. Quòd si solium exeuntem, melino, aut rosaceo, aut omphacino saltem oleo inunxeris, & meatus præcludes, & ne maior fiat difflatio prohibebis, ac antea ex irrigatione inductam humiditatem, intrò compesces, atq; hoc quoq; pacto opem homini tulisse videberis. Somnus cōciliandus est à cibo, ac quęrenda animi oblectamenta & relaxationes, ac quodcunque tandem cum refrigeratione humectare putatur. Denique hecticas refrigerationes, quę & ipsæ plerunq; non carent siccitate, & veluti ex morbo senium esse uidentur, cōtrariis curare oportet, calfacientia & humectantia dantes, idque boni succi & coctu facilibus cibis, exercitationibus mediocribus & uinis odoratis, ac subfuluis, atque in summa omnibus calefacientibus, sed non exiccantibus procurantes. Atque ut vno verbo complectar, in omni habitu affectioneque morbosa, contrariis est pugnandum: hoc interim examinantibus, qua proportione ac interuallo, corpora quę nutriuntur, quæque offeruntur medicamenta, à commoderata temperie abscedunt. Habes & qua victus norma febricitantes corriguntur.

AVRELII CORNELII CELSI DE FEBRIBVS LIBER.

De febrium generibus. Cap. I.

Genvs febrium & in toto corpore, & vulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædā redeūt. sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt, & medicinæ. At quartanæ quidem simpliciores sunt, incipiunt ferè ab horrore, deinde calor erumpit, finitaque febre biduum integrum est. ita quarto die reuertitur. Tertianarum uero duo genera sunt, alterum eodē modo, quo quartana, & incipiens, & desinens, illo tantum interposito discrimine, quod vnum diem præstat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die reuertitur, ex octo autē, & quadraginta horis ferè sex, & triginta per accessionem occupat, interdum etiam, uel minus, uel plus. neque ex toto in remisione desistit, sed tantum leuius est. id genus pleriq; medici ἡμιτριταῖον appellāt. quotidianæ uero uariæ sunt, & multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus uoco ubi extremæ partes membrorum inalgescunt, horrorem ubi totum corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas. aliæ sic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera accesio accedat, ac sæpe aliæ vix quidquam, aut nihil remittant, sed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorem ingentem habent, aliæ tolerabilem, aliæ quotidie pares fiunt, aliæ impares. atque inuicem altero die leniores, altero vehementiores, aliæ tempore eodem postridie reuertuntur. alię vel serius, uel celerius, aliæ diem, noctemque accessionem, & decessionem implent, aliæ minus, aliæ plus, aliæ cum decedunt sudorem mouent, aliæ non mouent. atque aliàs per sudorem ad integritatem uenitur, alias corpus tantum imbecillius redditur. Accesiones etiam modo singulæ singulis diebus fiunt, modo binæ,

næ, pluresve cõcurrunt. ex quo sępe euenit ut quotidie plures accessiones, remissionesq; sint, sic tamen ut una quæque alicui priori respondeat. Interdum uero accessiones quoque confunduntur sic, ut neque notari tempora earum, neque spatia possint. Neque uerum est, quod dicitur à quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. facilior enim semper curatio foret, si hoc uerum esset. Sed quod euidentes causæ faciunt, facere etiam abditæ possunt. neque de re, sed de uerbo controuersiam mouent. qui cum aliter, aliterque in eodem morbo febres accedant, non easdem inordinate redire, sed aliàs, aliasque subinde oriri dicunt. quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam si uere diceretur. Tempora quoque remissionum modo liberalia, modo uix ulla sunt.

De curationum diuersis generibus. Cap. II.

ET febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt, prout auctores aliqui habent. Asclepiades officiũ esse medici dicit, vt tuto, vt celeriter, vt iocunde curet. id notum est. sed ferè periculosa esse nimium, & festinatio, & uoluptas solet. qua vero moderatione vtendum sit, ut quantum fieri potest, omnia ista contingant, prima semper habita salute in ipsis partibus curationum considerandum erit. & ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis concoctionem moliebantur, eo quod cruditatem maxime horrebant, deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo sæpius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamenta sustulit, aluum non toties, sed ferè tamen in omni morbo subduxit. febre uero ipsa præcipue se ad eius remedium uti professus est. Conuellendas enim uires ægri putauit, luce, uigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur qui per omnia iocundam eius disciplinam esse contendunt, & is enim vlterioribus quidem diebus cubantis etiã luxuriæ subscripsit, primis vero tortoris uicem exhibuit. Ego autem medicamentorum dari potiones, & aluum duci non nisi raro debere concedo. & id non ideo tamen agendum, vt ægri vires conuellantur existimo, quoniam ex imbecillitate summum periculum est. minui ergo tantum materiam superantem oportet, quæ naturaliter digeritur, ubi nihil noui accedit. Itaque abstinendus à cibo primis diebus est, in luce habendus æger, nisi infirmus interdiu est. quoniam corpus ista quoque digerit, isque cubare quam maximo conclaui debet. Quod ad sitim vero somnumque pertinet, moderandum est, ut interdiu vigilet, noctu, si potest, conquiescat. ac neque potet, neque nimium siti crucietur. Os etiam eius elui potest, ubi & siccum est, & ipsi fœtet. quamuis id tempus aptum potioni non est. Commodeq; Erasistratus dixit sæpe inferiore parte humorem non requirente os, & fauces requirere, neque ad rem male haberi ægrum pertinere. Ac primo quidem sic tenendus est. Optimum uero medicamentum est, oportune cibus datus, qui quando primum dari debeat, quæritur. Pleriq; ex antiquis tarde dabant, sæpe quinto die, sæpe sexto. & id fortasse, uel in Asia, uel in Aegypto cœli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat, quarto die cibo destinabat. At Themison nuper non quando cœpisset febris, sed quando desisset, aut certe leuata esset, considerabat, & ab illo tempore expectato die tertio, si non accesserat febris statim, si accesserat, ubi ea, uel desierat, uel si assidue inhærebat, si certe se inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum vtique perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto: potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni. minimeque in rebus multum inter se differentibus quod intermittendum non est. perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo, qui plus uirium au fert, celerius cibus dandus est, itemque eo cœlo, quo magis digerit. Ob quam causam in Africa nullo die æger abstineri recte videtur. Maturius etiam puero, quàm iuueni. æstate, quam hyeme dari debet. Vnum illud est, quod semper ubique seruandum est, ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat, & quandiu supererunt, abstinentia pugnet, si imbecillitatem uereri cœperit, cibo subueniat. Id enim eius officium est, ut ægrum neque superuacua materia oneret, neque imbecillitatem fami prodat. Idque apud Erasistratum quoque inuenio, qui quamuis parum docuit quando uenter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen hæc esse uisenda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur, satis ostendit dum vires superessent, dari non oportere, ne deficerent, consulendum esse. Ex his autem intelligi potest ab uno medico multos non posse curari, eumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab ægro recedit, sed qui quæstui seruiunt, quoniam is maior ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ sedulitatem non exigunt, ut in hac ipsa re. Facile est enim dies uel accessiones numerare his quoque, qui ægrum raro uident. ille

ille assideat necesse est, qui, quod solum opus est, uisurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse cõ sueuit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tanquam tunc de ægris indicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, quartusdecimus, uigesimus primus, ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & uigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebãt, ut dierum imparium accessiones expectarent. deinde postea cibum quasi leuioribus accessionibus instantibus darent, adeo ut Hippocrates si alio die febris desiisset, recidiuam timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanum repudiauit: neque in ullo die quia par, imparue esset, his uel maius, uel minus periculum esse dixit. Interdum enim peiores dies pares fiunt, & opportunius post eorum accessiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur, fitque grauior, qui remissior esse consueuerat. atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam vim antiqui fatebantur. Qui cum octauum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet, ipsi sibi repugnabant non octauum, neque decimum, neque duodecimũ diem sumendũm, quasi potẽtiorem. Plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab vndecimo non ad tertiumdecimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem ei, quem septimus dies liberaturus sit, quartum esse grauissimum. Ita illo quoque auctore in die pari, & grauior febris esse potest, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in vtrunque efficacissimum apprehendit, idest quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimumseptimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit. & ne hoc quidem propositum conseruauit, cùm à septimo die undecimus non quartus, sed quintus sit. adeo apparet quacunque ratione ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo quidem auctore reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt, cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri, & ex his coniectare quando dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet scire, num oporteat dari cum iam bene uenæ conquieuerunt, aut etiam num manentibus reliquiis febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimentum offerebãt. Asclepiades inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inhærente in quo unã rationẽ secutus est, non quo nõ sit interdum maturius cibus dandus, si mature timetur altera accessio, sed quo scilicet quàm sanissimo dari debeat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori infertur. Neque tamen uanum est quod Themisoni videbatur, si duabus horis integer futurus esset æger, satius esse tunc dare, ut ab integro corpore potissimum diduceretur. Nam si diduci tam celeriter posset, id esset optimum. Sed cum hoc breue tempus non præstet, satius esse principia cibi à decedente febre, quàm reliquas ab incipiente excipi. ita si longius tempus secundum est, quam integerrimo dandus est, si breue, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco uero integritas est, eodem est remissio, si qua maxime in febre continua potest esse. Atque hic quoq; quæritur vtrum tot horæ expectandæ sint, quot febrem habuerunt. an satis sit primam partem earum præteriri, ut ægris iocundius insidat, quibus interdum non vacat. Tutissimum est autem ante totius accessionis tempus præterire. quamuis ubi longa febris fuit, potest indulgeri ægro maturius, dum tamen ante minime pars dimidia prætereatur. Idque non in ea sola febre, de qua proxime dictum est, sed in omnibus ita seruandum est.

De febrium speciebus, & singularum, curationibus, & primo quando cibus febricitantibus dandus sit. Cap. III.

HAEC magis per omnia genera febrium perpetua sunt: nunc ad singulas earum species descendam. Igitur si semel tantum accessit, deinde desijt: eaque uel ex inguine, uel ex lassitudine, vel ex æstu, aliave simili re fuit sic. ut interior nulla causa metum fecerit: postero die cum tempus accessionis ita transijt, ut nihil mouerit: cibus dari potest. At si ex alto calor venit: & grauitas uel capitis, uel præcordiorũ secuta est: neque apparet quid corpus confuderit, quamuis unam accessionem secuta integritas est: tamen quia tertiana timeri potest, expectandus est dies tertius: & vbi accessionis tẽpus præterijt, cibus dãdus est, sed exiguus, quia quartana, quoque timeri potest. Et die quarto demum: si corpus integrum est: eo cum fiducia utendum. Si uero postero, tertiove, aut quarto die secuta febris est: scire licet morbum esse. Sed tertianarum, quartanarumque, quarum & certus circuitus est: & finis integer: & quia liberaliter quieta tempora sunt expeditior ratio est. De quibus suo loco dicam. Nunc uero eas explicabo. quæ quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus ægro commodissime datur: ut alter febrẽ minuat: alter uiribus subueniat. Sed his dari debet si quotidiana febris est, quæ ex toto desinat: simul atque corpus in-

tegrum factum est: si, quàuis non accessiones, febres tamen iunguntur: & quotidie quidem increscunt: sed sine integritate tamen remittunt: cum corpus ita se habet, ut maior remissio non expectetur. Si altero die grauior: altero leuior accessio est post grauiorem. ferè uero grauiorem accessionem leuior nox sequitur. quo fit ut grauiorem accessionē nox quoq; tristior antecedat. At si continuatur febris: neque leuior unquam fit: & dari cibum necesse est: quando dari dabeat, magna quidem dissensio est. Quidam, quia ferè remissius matutinum tempus ægris est: tunc putant dandum. quod si respondet, non quia mane est: sed quia remissior est æger: & dari debet. Si vero ne tunc quidem ulla requies ægris est: hoc ipso peius id tempus est; quod cum sua natura melius esse debeat: morbi uitio non est: simulque insequitur tempus meridianum: à quo cum omnis æger ferè peior fiat: timeri potest ne ille magis etiam quàm ex consuetudine vrgeatur. Igitur alij uespere tali ægro cibum dant. Sed cum eo tempore ferè pessimi sint, qui ægrotant: verendum est: ne si quid tunc mouerimus: fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro: idest finito iam grauissimo tempore, eodemque longissime distante: secuturis vero ante lucanis horis, quibus omnes ferè maxime dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura sua leuissimum est. Si uero febres uagæ sunt: quia verendum est, ne cibum statim subsequantur: quandocunque quis ex accessione leuatus est: hunc debet assumere. At si plures accessiones eodem die ueniunt: considerare oportet, pares ne per omnia sint: quod uix fieri potest: an impares. Si per omnia pares sunt: post eam potius accessionem cibus dari debet: quæ non inter meridiem, & vesperum desinit. Si impares sunt: considerandum est quo distet. Nam si altera grauior, altera leuior est: post grauiorem dari debet. si altera longior, altera breuior: post longiorem: si altera grauior, altera longior est: considerandum est. utra magis affligat: illa ui, an hæc tempore: & post eam dandus est. Sed planè plurimum interest: quante, qualesque inter eas remissiones sint. Nam si post alteram febrem motio manet: post alteram integrum corpus est: integro corpore cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet: sed alterum tamen longius tempus remissionis est: id potius eligendum est: adeo ut ubi accessiones continuatur, protinus inclinata priore dandus cibus sit. Et enim perpetuum est, ad quod omne consilium dirigi potest: cibum quàm maxime semper ab accessione futura reducere: & hoc saluo dare quàm integerrimo corpori. quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones seruabitur. Sed cum sit aptissimum tertio quoque die cibum dare: tamen si corpus infirmum est, quotidie dandus est: multoque magis si continentes febres sine remissione sunt: quanto magis corpus affligunt, aut si duæ, pluresve accessiones eodem die ueniunt. Quæ res efficit, ut & à primo die protinus cibus dari quotidie debeat. Si protinus uenæ conciderunt: & sæpius eodem die, si inter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tamen in his seruandum est, ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cũ uero febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur: scire licet optimum cibo tempus esse febre finita. deinde cum decessio eius consistit. tertium si necesse est, quandocunque decedit, cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse, consistente iam incremento febris, aliquid offerre: quàm increscente. Satius esse instante, quàm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore is qui deficit, non sit sustinendus. Neque hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri: sed etiam totius corporis habitum: & ad eum dirigere curationem, seu supersunt uires, seu desunt: seu quidam mali affectus interueniunt. Cum uero semper ægros securos agere conueniat, ut corpore tantum, non etiã animo laborent: tum præcipue ubi cibum sumpserunt. Itaque si qua sunt quæ exasperatura eorum animos sunt: optimum est eadem ægrotantium notitiæ subtrahere. si id fieri non potest: sustinere tamen post cibum usque somni tempus, & cum experrecti sunt, tunc exponere.

Quando potiones febricitantibus dari expediat. Cap. IIII.

SED de cibo facilior quidem cum ægris ratio est: quorum sæpe stomachus hunc respuit: etiam si mens concupiscit. De potione vero ingens pugna est: eoque magis, quo maior febris est. Hæc enim sitim accendit, & tum maxime aquam exigit, cũ illa periculosissima est. Sed docendus æger est vbi febris conquieuerit, protinus sitim quoque quieturam, longioremq; accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum. ita celerius eum desinere sitire qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famem, quàm sitim sustinent, tanto magis ægris in potione, quàm in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subito sic uenæ conciderunt, vt cibus quoque dari debeat. Secundo uero, cæterisque etiam, quibus cibus non dabitur, tamen si magna sitis urgebit, potio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum

dictum ratione caret, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones misceri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum est, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoq; ubi sine illo datur, deligantur, aut cũ ægrum dormire cupiemus, quod fere sitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitantibus nimius humor alienus sit, tum præcipue esse fœminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cum tempora cibo, potionique, febris & remissionis ratio det, non est expeditissimum scire, quando æger febricitet, quando melior sit, quãdo deficiat, sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus fallacissimæ rei, quia sæpe istæ leniores, celerioresve sunt, & ætate, & sexu, & corporum natura. Et plerũque satis sano corpore si stomachus infirmus est, nonnunquã etiã incipiente febre subeunt, & quiescunt, ut imbecillus is uideri possit, cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat, & resoluit sol, balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi effectus, adeo ut cum primum medicus uenit, solicitudo ægri dubitãtis quomodo ille se habere uideatur, eas moueat. ob quam causam periti medici est, non protinus ut uenit apprehẽdere manu brachiũ. sed primum residere hilari uultu, percontariq; quemadmodum se habeat, & si quis eius metus est, eum probabili sermone lenire. tum deinde eius corpori manum admouere. quas uenas autem conspectus medici mouet, quam facile mille res turbant. Altera res est, cui credimus, calor æque fallax. nam hic quoq; excitatur æstu, labore, somno, metu, solicitudine. Igitur intueri quidem omnia etiam ista oportet. sed his nõ omnia credere, ac protinus quidem scire non febricitare eum, cuius uenæ naturaliter ordinatæ sunt, teporq; talis est, qualis esse sanis solet. Non protinus autem sub calore, motuq; febrem sese concipere. sed ita si summa quoq; arida inæqualiter cutis est, si calor, & in fronte est, & ex imis pręcordijs oritur. si spiritus ex naribus cum feruore prorumpit, si color, aut rubore, aut pallore nouo mutatus est, si oculi graues, & aut persicci, aut subhumidi sunt, si sudor cum fit, inęqualis est, si uenæ non æquis interuallis mouentur. Ob quam causam medicus, neque in tenebris, neque à capite ægri debet residere, sed illustri loco aduersus eum, ut omneis notas ex vultu quoq; cubantis perspiciat. Vbi vero febris fuit atq; decreuit, expectari oportet num tẽpora, partesve corporis alię paulum madescant, quę sudorem uenturum esse testentur. ac siqua nota est, tunc demũ dare potui calidam aquã, cuius salubris effectus est, si sudorẽ per omnia mẽbra diffundit. Huius autẽ rei causa continere æger sub veste satis multa manus debet, eadẽq; crura, pedesq; cõtegere, qua male pleriq; ęgros in ipso impetu febris, pessimeq; ubi ardens ea est, male habẽt. Si sudare corpus cœpit, linteũ tepefacere oportet, paulatimq; singula mẽbra detergere. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is nõ uenit, vbi quàm maxime potuit, idoneus esse cibo æger uidetur, sub ueste leniter vngẽdus est, tũ detergendus, deinde ei cibus dandus. Cibus aũt febricitãtibus humidus est aptissimus, aut humori certe quàm proximus, utiq; ex materia, quã leuissima, maximeq; sorbitio. eaq;, si magnæ febres fuerunt, quã tenuissima esse debet. Mel quoq; despumatum huic recte adijcitur, quo corpus magis nutriatur, sed id, si stomachũ offendit, superuacuũ est, sicut ipsa quoque sorbitio. Dari uero in uicem eius potest, uel in trita ex aqua calida, uel alica elota. Si firmus est stomachus, & cõpressa aluus, ex aqua mulsa. si uel ille languet, uel hæc profluit, ex posca. Et primo quidẽ cibo id satis est. secũdo uero aliquid adijci potest, ex eodẽ tamen genere materię, uel olus, uel conchiliũ, uel pomũ. Et dũ febres quidẽ increscunt, hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt, aut leuantur, semper quidem incipiendum est ab aliquo ex materia leuissima, adijciẽdum uero aliquid ex media, rõne habita subinde, & uiriũ hominis, & morbi. Ponẽdi uero ægro uarij cibi sicut Asclepiades pcepit, tũ demũ sunt, ubi fastidio vrgetur, neq; satis uires sufficiũt, ut paulũ ex singulis degustãdo famẽ uitet. At si neq; uis, neq; cupiditas deest, nulla uarietate solicitãdus ęger ne plus assumat, q̃ cõcoquat. Neq; uerũ est, quod ab eo dicitur, facilius cõcoq. cibos uarios: eduntur. n. facilius, ad cõcoctionẽ autẽ materiæ genus, & modus ptinent. Neq; inter magnos dolores, ut neq; increscente morbo tutũ est, ægrũ cibo impleri, sed vbi inclinata iã in melius ualetudo est. Sunt aliæ quoq; obseruationes in febribus necessariæ, atq; id quoq; uidendum est, quod quidam solum præcipiunt, an astrictum corpus sit, an profluat, quorum alterum strangulat quod continet, alterum digerit. nam si astristum est, ducenda aluus est, mouenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse, cõcussisse uehementibus gestationibus, corpus in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, uigiliam prodest. Vtile est etiã ducere in balneum, prius demittere in solium, tum ungere, iterum ad solium redire, multaq; aqua fouere inguina, interdum etiã oleum in solio cum aqua calida miscere, uti cibo rarius & serius tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximeq; oleribus, qualia sunt, lapatium, urtica, malua, uel iure etiam cõcharum, musculorumve, aut locustarũ, neq;

danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis, & ante cibum, & post hunc, & cum hoc ultra quàm sitis coget. Poteritque a balneo etiam pinguius, aut dulcius dari uinum. poterit semel, aut bis inter poni græcũ salsum. Contra uero si corpus profluet, sudor coercẽdus, quies adhibenda erit tenebris, somnoque, quandocunque uolet, utendũ, nõ nisi leui gestatione corpus agitandũ, & pro genere mali subueniendum. Nam si uenter fluit, aut si stomachus non cõtinet, ubi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidã potui dare, & uomere cogere, nisi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet, duranda cutis est, uel nitro, uel sale, quæ cũ oleo miscentur. At si leuius id uitiũ est, oleo corpus ungendum est. si uehementius, rosa, uel melino, uel myrteo, cui uinum austerũ sit adiectum. Quisquis autem fluore æger est, cũ uenit in balneum, prius ungendus, deinde in soliũ demittendus est. Si in cute uitium est, frigida quoque, quã calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum uentum est, dari debet is ualens, frigidus, siccus simplex, qui quã minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, uinum asperũ, uel certe subausterum, si uenter profluit, calidum, si sudores nocent, uomitusque sunt, frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant. Cap. V.

DEsiderat etiam propriã animaduersionem in febribus pestilentiæ casus. In hac minime utile est, aut fame, aut medicamẽtis uti, aut ducere aluum. Si uires sinunt, sanguinem mittere optimum est, præcipueque si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris, aut tenuata est, aut leuata est, uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in alijs morbis ducere in balneum opus est, uinũ calidũ, & meratius dare, & omnia glutinosa. inter quæ quoque carneum generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiũt, eo maturius auxilia, etiam cum quadã temeritate rapienda sunt. Quod si puer est, qui laborat, neque tantum robur eius est, ut sanguis mitti possit, siti ei utendũ est, ducenda aluus, uel aqua, uel ptisanæ cremore, tũ demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto nõ sic pueri ut uiri curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum parcius in his agendũ est. Non facile sanguinem mittere, nõ facile ducere aluum, non cruciare uigilia, fameve, aut nimia siti, conuenit. Vomitus post febrẽ eliciendus est. deinde dandus cibus ex leuissimis, tũ is dormiat, postero quoque die, si febris manet, abstineatur. Tertio ad similem cibũ redeat. Dandaque opera est quãtum fieri potest, ut inter opportunam abstinẽtiam cibosque opportunos, omissis cæteris, nutriatur. Si uero ardens febris extorret, nulla medicamẽti danda potio est, sed in ipsis accessionibus oleo, & aqua refrigerandus est, quæ miscenda manu sunt, donec albescant, & conclaui tenendus, quo multũ, & purũ aerem trahere possit, neque multis uestimẽtis strangulandus, sed admodum leuibus tantũ uelandus est. Possunt etiam super stomachũ imponi folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidẽ nimia uexandus est. alendus maturius est, idest a die tertio, & ante cibũ, isdẽ perungendus. Si pituita in stomacho coijt, inclinata iã accessione uomere cogendus est, & tunc dandũ frigidum olus, aut pomũ ex his, quæ stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus, protinus, uel ptisanæ, uel alicæ, uel orizæ cremor dandus est, cum quo recens adeps cocta sit. Cũ uero in summo incremento morbus est, utique non ante diem quartũ magnã siti antecedente, frigida aqua copiose præstanda est, ut bibat etiã ultra sacietatem, & cũ iam uenter, & præcordia ultra modũ repleta, satisque refrigerata sunt, uomere debet. Quidã ne uomitũ quidem exigunt, sed ipsa aqua frigida, tantũ ad satietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrum libet factum est, multa ueste operiendus est, & collocandus ut dormiat. Fereque post longã sitim, & uigiliam, post multã satietatem, post infractum calorẽ, plenus somnus uenit, per quẽ ingens sudor effunditur, idque præsentissimum auxilium est. Sed in his tamẽ, in quibus præter ardorẽ nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nihil prohibens, uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, nõ ulcus, non deiectio, non profluuiũ alui fuit. Siquis autẽ in eiusmodi febre leuiter tussit, is neq; uehemẽti siti cõflictatur, neq; bibere aquã frigidã debet, sed eo modo curãdus est quo in ceteris febribus precipitur.

Curatio semitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur. Cap. VI.

AT ubi id genus tertianæ est, quod ἡμιτριταῖον medici appellant, magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerunq; frequentiores accessiones, decessionesq;, ut aliud morbi genus uideri possit, porrigitq; febris inter horas 24. & 36. ut quod idẽ est, nõ idẽ esse uideatur. Et magnopere necessariũ est, neque dari cibũ, nisi in ea remissione, quæ uera est, & ubi ea uenit, protinus dari, plurimiq; sub alterutro curãtis errore subito moriũtur. ac nisi magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguis mitti debet, tũ dari cibus, qui neq; incitet febrẽ, & tamen longũ eius spatium sustineat.

Curatio lentarum febrium. Cap. VII.

NOnnunquam etiam lentæ febres sine ulla remissione corpus tenent, ac neque cibo, neq; ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet, ut morbum mutet. Fortasse enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum sit adiectum, corpus eius pertractandum est. quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam noui motus, exque eo cũ magis corpus incaluit, sequatur etiã remissio. In his frictio quoque ex oleo, & sale salubris uidetur. at si diu frigus est, & torpor, & iactatio corporis, non alienum est in ipsa febre dare mulsi tres, aut quatuor cyathos, uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris, & maior ortus calor, simul & priora mala tollit, & spem remissionis in ea curatione ostendit. Neq; hercule ista curatio noua est, qua nũc quidã traditos sibi ęgros, qui sub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrariis remedijs sanãt. si quidem apud antiquos quoq; ante Erophilum, & Erasistratum, maximeque post Hippocratem, fuit Petro quidam, qui febricitantem hominem vbi acceperat, multis uestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem, sitimque excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat, ac si mouerat sudorẽ, explicuisse se ægrũ iudicabat. si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus suillam assam, & uinum homini dabat. Si non liberauerat, decoquebat aquam sale adiecto, eamque bibere cogebat, ut mouendo uentrem purgaret. & intra hæc omnis eius medicina erat. eaq; non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores nõ refecerant, quàm nũc est his, quos Erophili, uel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus à principijs excepit, interemit. Sed cum eadem omnibus conuenire non possint, ferè quos ratio non restituit, temeritas adiuuat. Ideoq; eiusmodi medici melius alienos ægros, quam suos nutriunt. Sed est circunspecti quoque hominis, & nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem, ubi id quod est, non recipit, potest recipere id, quod futurum est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem linguæ. Cap. VIII.

COnsiderandum etiam est febres ne solæ sint, an alia his quoq; mala accedant. idest nũ caput doleat, nũ lingua áspera, nũ præcordia intenta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto, miscere oportet, & in id ingerere, deinde habere duo pittacia, quę latitudinẽ frontis, longitudinemq; æquent. Ex his inuicẽ alterum in aceto, & rosa habere, alterũ in frõte, aut intinctã ijsdẽ lanam succidã imponere. Si acetũ offendit, pura rosa utẽdũ est. Si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. si ista parũ iuuant, teri potest, uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorũ quidlibet ex aceto impositum dolorem minuit, sed magis aliud in alio. Iuuat etiã panis cũ papauere iniectus, uel cum rosa, cerussa, spumave argenti. Olfácere quoq;, uel serpillum, uel anethũ non alienũ est. At si in præcordiis inflãmatio, & dolor est, primo super imponẽda sunt cataplasmata reprimentia, ne si calidiora fuerint, plus eo materiæ concurrat. Deinde ubi prima inflãmatio se remisit, tunc demũ ad calida, & humida ueniendũ est, ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ uero inflãmationis sunt quatuor, rubor, & tumor cum calore, & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrẽ nullã sine hac esse dixit. Ergo si sine inflãmatione dolor est, nihil imponẽdum est. Hunc. n. statim ipsa febris soluit. At si neq; inflãmatio, neq; febris, sed tantũ pręcordiorũ dolor est, protinus calidis, & siccis fomẽtis uti licet. Si uero lingua sicca est, & scabra, detergenda primũ penicillo est ex aqua calida. deinde vngenda mixtis inter se rosa, & melle. Mel purgat, rosa reprimit, simulq; siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo detersa est, ungi rosa debet, cui ceræ sit paulum adiectum.

Remedia cõtra frigus, quod febrẽ præcedit. Cap. IX.

SOlet etiã ante febres esse frigus, idq; uel molestissimũ morbi genus est. Vbi id expectatur, omni potione prohibẽdus æger est. hæc. n. paulo ante data multũ mali adiicit. Item maturius ueste multa tegendus est. admonenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta, sic, ne statim uehemẽtissimi calores incipiant, sed paulatim accrescãt. Perfricandæ quoq; eę partes manibus unctis ex uetere oleo sunt, eique adiiciendum aliquid ex calefacientibus. Cõtentiq; medici quidam una frictione etiam ex quolibet oleo sunt. In harum febriũ remissionibus nonnulli tres, aut quatuor sorbitionis cyathos etiamnũ ultra manente febre dant. deinde ea bene finita reficiunt stomachũ cibo frigido, & leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus semel, & post febrem datus prodest, sed curiose perspiciẽdum est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoq; genere ualetudinis iam minui fe-

ris uidetur, & rursus intenditur. itaque ei remissioni credendum est, quæ etiam immoratur, & iactationem, fœtoremque quendam oris, quem [illegible] græci uocant, minuit. Illud satis cõuenit, si quotidie pares accessiones sunt, quotidie paruum cibũ dandũ. si impares, post grauiorẽ cibum, post leuiorem, aquã mulsam.

Curatio horroris in febribus. Cap. X.

HOrror autẽ eas ferè febres antecedit, quę certum habent circuitum, & ex toto remittuntur. Ideoque tutissimæ sunt, maximeque curationes admittunt. Nam vbi incerta tempora sunt, neque alui ductio, neque balneum, neque uinum, neque medicamentum aliud recte datur. incertũ est enim quando febris uentura sit, ita fieri potest, ut si subito uenerit, summa in eo pernicies sit, quod auxilij causa sit inuentũ. Nihilque aliud fieri potest, quam uti primis diebus bene abstineatur æger. deinde sub decessu febris eius, quæ grauissima est, cibum sumat. at ubi certus circuitus est, facilius omnia illa tentantur, quia facilius proponere nobis, & accessionum, & decisionũ uices possumus. In his autem cum veterauerunt, vtilis famis non est. Primis tantummodo diebus ea pugnandum est, deinde diuidenda curatio est, & ante horror, tum febris discutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam aquam subsalsam, & uomere eum cogere. nam ferè talis horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. idem faciendum est, si proximo quoq; circuitu ęque cessit, sæpe enim sic discutitur. iamq; quod genus febris sit, scire licet. itaq; sub expectatione proxime accessionis, quæ instare tertia potest, deducendus in balneum est, dãdaque opera est, ut per tempus horroris in solio sit. si ibi quoque senserit, nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat. si quidem eo quoque modo sæpe id discutitur. si nec balneum quidem profuit, ante accessionem alium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere, si quidem ea quoque assumpta calorem mouent, qui horrorem non admittit. Deinde eo modo quo in frigore præceptum est, antequam inhorrescere possit, operiatur. Fomentisque protinus ualidioribus totum corpus circundare conuenit, maximæque inuolutis extinctis testis, & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa vestimenta, perfundatur, cui æque ex calefacientibus aliquid sit adiectum. adhibeaturq; frictio quantam is sustinere poterit, maximeq; in manibus, & pedibus, & spiritum ipse contineat. neq; desistendũ est etiam si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis malũ corporis uincit. Si quid euomuit, danda aqua tepida, iterumq; uomere cogendus est, vtendumq; eisdẽ est, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescit, si quidem id quoque exonerato corpori prodest. Vltima quoq; post hæc auxilia sunt gestatio, & frictio. Cibus autem in eiusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem aluum præstet. Caro glutinosa, uinum cum dabitur, austerum.

Curatio quotidianæ febris. Cap. XI.

HAEC ad omnes circuitus febrium pertinent. discernendæ tamen singulæ sunt, sicut rationem habent dissimilem. si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet, tũ cibis altero quoq; die uti. Si res inueterauerit, post febrem experiri balneum, & uinũ, magisq; si horrore sublato hæc superest.

Curatio tertianæ febris. Cap. XII.

SI tertiana uero, quæ ex toto intermittit, aut quartana est, medijs diebus, & ambulationibus uti oportet, alijsq; exercitationibus, & vnctionibus. quidã ex antiquioribus medicis Cleophantus in hoc genere morborum multo ante accessionem caput ęgri multa calida aqua perfundebat, deinde vinũ dabat. quod quãuis pleraq; eius uiri præcepta secutus est Asclepiades, recte tamen præteriit. Est .n. anceps ipse, si tertiana febris est, tertio die post accessionẽ dicit aluum duci oportere. quinto post horrorẽ vomitum elicere. deinde post febrem, sicuti illi mos erat, adhuc calidis dare cibũ, & uinũ. sexto die in lectulo detineri. sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse uerisimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur tria remedia, uomitus, alui ductionis, uini potus per triduum, id est die tertio & quinto, & septimo tentare. nec uinum nisi post accessionem die septimo bibat. Si verò primis diebus discussus morbus nõ est, incidit q; in ue tustatẽ, quo die febris expectabitur, in lectulo se contineat, post febrem perfricetur, tum cibo assumpto bibat aquam. postero die, quo cibo uacat, & ab exercitatione, vnctionesq; aqua tãtũ cõtẽtus cõquiescat. Et id quidẽ optimũ est. Si uero imbecillitas urgebit & post febrem uinũ, & medio die paulũ cibi debebit assumere.

Curatio quartanæ febris. Cap. XIII.

EAdem in quartana facienda sunt. Sed cum hæc tarde admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est, diligentius ab initio præcipiendum est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cũ

horrore

horrore febris accesſit, eaq; deſijt, eodem die, & poſtero, tertioq; continere ſe debet, & aquã tantummodo calidam primo die poſt febrem ſumere, biduo proximo quantum fieri poteſt ne hanc quidem. ſi quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere ſicut ante præceptum eſt, deinde poſt febrem modicum cibum ſumere, vini quadrantem. Poſtero, tertioque die abſtinere, aqua tantũmodo calida, ſi ſitiet, aſſumpta, ſeptimo die balneo frigus præuenire abſtinere, continere ſe debet, & aqua tantũmodo calida, ſi ſitiet, ac tũ ita nono die balneo frigus pũenire, ſi febris redierit, ducere aluũ. ubi ex eo corpus cõquieuerit, inunctione uehemẽter perfricari, eodem modo ſumere cibum, & uinum, biduo proximo ſe abſtinere frictione ſeruata. decimo die rurſus balneum experiri, & ſi poſtea febris accesſit, æque perfricari. vinum copioſius bibere. ac ſi proximum eſt quies tot dierum, ut abſtinentia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant. Si uero nihilominus remanet, aliud ex toto ſequendum eſt curationis genus, idque agendum, ut quod diu ſuſtinendum eſt, corpus facile ſuſtineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus educẽdam aluum, deinde abſtinendum uſque in ſeptimum diem dixit. Quod vt ſuſtinere aliquis poſſit tamen etiam febre liberatus, uix refectioni ualebit. adeo ſi febris ſæpius acceſſerit, concidet. Igitur ſi tertiodecimo die morbus remanebit, balneum neq; ante febrem, neq; poſt eã tentandum erit, niſi interdum iam horrore diſcuſſo. Horror ipſe per eadem, quæ ſupra præſcripta ſunt, expugnandus. Deinde poſt febrem oportebit ungi, & uehementer perfricari, cibum, & ualidum, & fortiter aſſumere. vino vti quantum libebit. poſtero die cum ſatis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum accipere ſine uino, tertio die abſtinere. quo die uero febrem expectabit, ante ſurgere, & exerceri, darique operam non oportet, ut in ipſam exercitationem tempus febris incurrat. ſic enim ſæpe illa diſcutitur. At ſi in opere occupauit, tum demum ſe recipere. In eiuſmodi ualetudine medicamenta ſunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, vinum. Si uenter aſtrictus eſt, ſoluendus eſt. Sed hæc facile ualidiores faciunt. ſi imbecillitas occupauit, pro exercitatione geſtatio eſt. Si ne hanc quidem ſuſtinet, adhibenda tamẽ frictio eſt. ſi hæc quoq; vehemens onerat, intra quietem, & vnctionem, & cibum ſiſtendum eſt, dandaque opera eſt, ne qua cruditas in quotidianam id malum uertat. Nam quartana neminem iugulat. ſed ſi ex ea facta quotidiana eſt, in malis æger eſt. Quod tamen niſi culpa, uel ægri, uel curantis nunquam fit.

Curatio duarum quartanarum. Cap. XIIII.

AT ſi duæ quartanæ ſunt, neque hæ, quas propoſui, exercitationes adhiberi poſsũt, aut ex toto quieſcere opus eſt, aut ſi id difficile eſt, leuiter ambulare, conſidere diligenter inuolutis pedibus, & capite. Quoties febris accesſit, & deſijt, cibum modicum ſumere, & vinum. reliquo tempore niſi imbecillitas vrget, abſtinere. Aut ſi duæ febres penè iunguntur, poſt utranque cibum ſumere. deinde uacuo tempore, & moueri aliquid, & poſt vnctionem cibo uti. Cum vero uetus quartana raro, niſi uere ſoluatur, utique eo tempore attendendum eſt ne quid fiat, quod ualetudinem impediat. Prodeſtque in uetere quartana mutare ſubinde uictus genus, à vino ad aquam, ab aqua ad vinum, à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire, eſſe radicem, deinde uomere, iureve pulli gallinacei uentrem reſoluere, oleum ad frictiones adijcere, calefacientia ante acceſsionẽ ſorbere, vel aceti cyathos duos, vel unum ſinapis cum tribus græci vini ſalſi, vel mixta paribus proportionibus, & in aqua diluta, piper, caſtoreum, laſer, myrram. per hæc enim ſimiliaque corpus agitandum eſt ut moueatur ex eo ſtatu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminiſſe eius diei conuenit, eoque uitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem. Facile enim reuertitur, niſi à ſano quoque aliquandiu timetur.

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta ſit. Cap. XV.

AT ſi ex quartana quotidiana facta eſt, cum id uitio inciderit, per biduũ abſtinere oportet frictione uti, aquam tantummodo ueſperi potui dare. tertio die ſæpe fit ne febris accedat. ſed ſiue fuit, ſiue non fuit, cibus poſt acceſsionis tempus eſt daudus. at ſi manet, per biduum abſtinentia, quanta maxime imperari corpori poteſt, fricatione quotidie utendũ eſt.

FINIS.

MEDICORVM
VETVSTORVM LATINORVM
DE FEBRIBVS
Tomus tertius.

Q. SERENI
DE FEBRIBVS
CARMINA.

Subitaneo dolori, febri, atque ostocopo.

Nonnunquam existit subiti noua causa doloris:
Cuius origo latet, ueris reprimenda medellis.
Nanq; chelidonia mixto sale nectere prodest.
Velleraque infuso recalentia sulphure sanant
Ostocopon lento conduxit melle perungi.
Sin autem calidæ depascent corpora febres,
Tunc apij succus leni sociatur oliuo:
Membra lines; fotuq; ferus mulcebitur ignis.
Nec spnẽdus adeps, dederit quẽ bestia Melus.
Seminecis cerui lacrymam miscere liquiori
Conuenit, atque artus illinc mulcere calẽtes:
Febribus at longis galli des iura uetusti.

Ad typum quartanæ.

Nec tu crede leuem dilato tempore febrem:
Quæ spatiũ sibi dat magis, ut cessãdo calescat.
Lentato quæ crassatur quartana calore:
Ni medicas adhibere man⁹ discamus & herbas,
Allia non pudeat terno cum cimice trita,
Et diluta mero medijs haurire diebus.
Aut facilem iecoris murini ducere fibram.
Quatuor & duri iungantur scrupula bacchi.
Mira est absinthij cum simplice potio lympha.
Sume tribus digitis apprehẽsum semen anethi,
Tantundem marathri, mulsum nec desit aceto,
In cuius cyatho prædicta salubriter hauris,
Ilia quinetiam spartum suppone tumenti,
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
Prodest & potus sed mulsus doridis humor.
Quidam etiam mirãda ferunt veniente calore
Iurantes ludum veneris, munusque petendum.
Sed prius est oleo partus feruescere ranæ
In triuijs, illoque artus perducere succo.

Ad typum tertianæ.

Est etiam alternis febris rediuiua diebus:
Tempora discernens quasi iustę pondera libræ:
Vt possis igitur talem prohibere furorem,
Tu volues cera sine caudis grana cumini,
Puniceæque indes pelli, colloque ligabis.
Pulei ramus lanæ velatus amictu
Tempore suspecto medicos præbebit odores,
Præterea cimex potatur tritus in ouo,
Horridus attractu, sed gustu commodus apte.

Ad typum quotidianæ.

At qui continuis non cessat adire diebus,
Sed tantum certas morbus discriminat horas,
Triticeum metuit granũ (si credere dignũ est)
Quod latitãs fracto fuerit sub pane repertum,
Necnon ossa iuuant septis inuenta domorum.
Conuenit hæc tereti pendentia subdere collo,
Multaque præterea verborum monstra silebo,
Nam febrem vario depelli carmine posse
Vana superstitio credit, tremulæq; parentes.

Hemitritæo depellendo.

Mortiferũ magis est, quod græcis hemitritæũ
Vulgatur verbis: hoc nostra dicere lingua
Non potuere vlli: puto nec voluere parentes.
Inscribis chartæ quod dicitur, abraca cabra
Sæpius, & subter repetis, sed detrahe summam,
Et magis atque magis desint elementa figuris:
Singula quæ semper rapies, & cætera figes,
Donec in angustum redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipem prodesse leonis:
Corallum vero, si collo nectere velles,
Ne dubites illo veros miscere smaragdos.
Talia languentis conducent vincula collo:
Letalesq; abiget miranda potentia morbos.

FINIS.

C. PLINII

C. PLINII SECVNDI DE FEBRIBVS LIBER.

Ad febres calidas intercidendas. Cap. I.

MEDVLLA ceruina, adipe anseris, adipe porcino recenti, & exiguo ceræ perunges sero, ac statim de succo lini seminis. Idemq; asinæ lac tepidum facit. Cotonia item matura, & rosam siccam, & papaueris capita sicca in olla rudi cum aqua decoques, & ex hoc dabis bibere. Item portiagla & apium tusum cum axungia colata, & oleo rosato, & lactucæ folijs, & rasura cucurbitarum, & ouis crudis permixtũ, & in modum ceroti pectori impositum, ardores ac subitos dolores hemitritęi, & febres emẽdat. Ad ardorem stomachi febrientis. Rosaceum in aquam calidam mittes, & agitabis in carbonibus, quo platulam lineam infundes & stomacho superpones. Mellis libram unã, adipis porcini recentis colati vnam, olei rosati vnam, ceræ unam, argenti spumæ uncias duas, teres autem spumam & simul decoques, deinde croci triti mittes vncias duas & teres in linteolo, inductum super stomachum impones. Ad hæc ambrosia. Recipe olei rosati libram unam & semis, ceræ vnam & semis, croci vnc. duas, succi rasuræ cucurbitæ quantum sufficit, medullæ ceruinæ uncias quatuor, feruefacies autem ceram & medullam cum oleo tepefacto cerotario, addes succum per partes & teres diligenter, postea addes crocum & diutissime teres, permiscebis & facies pastillos, seruabisq;, & cum opus fuerit teres cum ouorum vitello. Cumque vnum corpus fuerit, linteum illitum impones super stomachum. Ad ardorem stomachi in febribus quæ non declinant ex lini seminis farina cum albo oui facies cataplasma, & frigida super stomachum pones. Lactucas autẽ in calida coques, & teres cum albo oui, & stomacho superpones. Itemq; rasuræ cucurbitæ & vuæ acerbæ cum albo oui imponuntur. Rasura itidem cucurbitæ & crocum æquale cũ albo oui imponitur. Confectio ambrosiæ. Ceræ lib. unam, olei rosati vnc. sex, olei camomillæ sex, axungiæ recẽtis lib. vnam, croci vnc. unam, lithargyrij unam, meliloti unam & semis. Iniectio ad febres calida. Succus lini seminis cum oleo rosato seu camomillæ bene faciet. Si uero nimium febris æstuauerit. Plantaginis folia viridis & caules simul tundes, succoque eorum corpus perunges. Ad ardentissimam febrem, herbam quæ dicitur Iouis barba, conteres, ac succum eius exprimes, & miscebis cum cinere aquaticę lanæ, & addito oleo rosato perunges, tunc ægrum cooperies, inde somnus irruet, & ardor compescetur. Item ad febres. Axungiam leoninam manu subiges, & totum corpus perunges. Ruta item cum oleo subacta totum corpus perunges. Lilij radices tres aut quinque, croci deñ. V. macerabis in aquæ quartario uno, & ouorum tribus, vitellos teres bene, & adijcies olei rosati quantum sufficiat, & inde totum corpus perunges, præter manus & pedes. Vt febrem tollas. Nucleos tritos ex aqua calida dabis bibere. Itemque vt febres foras eijcias. Siliginem in aqua recentem macerabis, & teres in mortario cum tribus ouis duris, & panno inducto ad stomachum ligabis. Si quis uero febres patitur & fatigatur aut angustias patitur, dactilos quàm plurimos & adipem aut recentem aut uetustum in recẽti aqua macerabis, donec exalsescat, deinde in mortario teres vt vnum corpus fiat, & panno induces quasi cataplasma, & stomacho impones nocte, sed prius dactilos tritos in careno aut sapa macerabis. Vt febrem tollas, & ut ex infirmitate pallidum ad bonum colorem perducas, ciuaria & lupinos dulces ieiuno in cibum dabis. Succum item calamenti & oleum rosatum æquis ponderibus cõmiscebis, & sic perunges. Itemq; herbam quæ vocatur canis lingua, mense Iunio tundes & vuam exprimes, succoq; eius ægrum perfundes.

Hemitritæo depellendo. Cap. II.

RANulas paruas uirides capies, & aperto vẽtre uiuarum harundine intestina auferes ac proijcies, illas uero mittes in stagnatum nouum & frigis: quibus sublatis, mittes in oleum ceram & facies cerotum molle, & ab auribus

vsq; ad pedis ungulas, triduo perunges, & non lauet, sanus erit: quia vulnera exeunt per corpus à quibus cito liberabitur. Potio ad hemitritæum, siue ad leuiscos. Croci denarios duos, nardi duos, absinthij pontici duos, ennlæ tres: quæ omnia cribrabis, & cum opus fuerit dabis cochlear dimidium in aqua calida. Potio. Recipe costi denarium dimidium, folij, denarium vnũ & semis, spicænardi duos, croci tres, semperuiuæ cauliculum vnum, aut certe prout videris magnitudinem cauliculi dabis cũ aqua calida. Herbam camomillam cum rosa sicca coques, & ipsam aquam cum colaueris mittes camomillinum oleum, & farinam lini seminis coques & vteris tepido, sed alij tantum de farina hordei & lini seminis & oleo camomillino faciunt, alij dactilo, camomillam & melilotum aqua infundunt & coquunt, in quam mittes farinam lini seminis & hordei, coquesque, & ita cataplasmabis, sed eum qui magnis laborat febribus. Trochiscus ad hęc & ad febricitantes, ut non sentiant: ad ardorem stomachi, ad febres, & ad solis ardorem nimium. Recipe succi glycyrrhizæ drach. sex, seminis cucumeris hortensis quatuor, draganti duas, quæ teres singillatim & permiscebis cum albo ouorum, & facies catapotia.

Febribus periodicis medendis. **Cap. III.**

IEcur delphini ante accessionem gustandum datur. In aselli piscis capite lapilli qui plena luna inuenti sunt, alligantur in linteolo. Vtile est inungi oleo & sale. Cancris fluuiatilibus tritis in oleo & aqua, ante accessionem perungi oportet. Oculus item lupi dexter salsus alligatur, ante meridiem quoque dantur heminæ tres potui, in quibus additæ sunt guttæ tres sanguinis ex vena asini quam in auricula habet. Recidiuas autem febres prohibet lacerta viridis uiua alligata in uascello quod eam capiat. Lyxoperita ambrosia ualde optima. Recipe lithargyrij lib. I. rodini. I. mellis. I. sed prius facies cerotum, postea mitthes lithargyriũ, & feruefacies vt supra fortius, leuabisq; de foco & cum spatha agitabis donec refrigescat.

Quotidianæ curandæ. **Cap. IIII.**

DAbis bibere mentam tritam ex aquæ cyathis duobus, statimq; sanguis è naribus exit. Costum tritum & admixtum oleo ante accessionem perunctos à febribus liberat. Beta agrestis cum oleo rosato totum corpus perunges. Itemque rutæ succum cum uino bibat qui potest, quia uehementissimus est. Ad horrores, Bethonicæ denarios sex, aquæ calidæ cyathos duos ex vino austero sub accessione dabis bibere, & sudabit.

Tertianæ curandæ. **Cap. V.**

SVB accessione, pauca grana apij seminis cum aqua calida bibat. Itemque succum trifolij hora prima dabis bibendum ei qui patitur. Folia item de persico & modicum lasari teres, & dabis potionem. Rursumque ante accessionem tria grana coriandri deuoret. Mellicratum item frigidum bibat. Ante solis ortum spongiæ aphricanæ cinis ex oleo uel aceto fronti illinitur. Cancri fluuiatilis oculi eruti alligantur, & ipse cancer in aqua remittitur. Pulegij similiter ramus in lana inuolutus ante accessionem olfaciendus datur, aut stratis subditur. Vrticæ autumnalis radix alligatur. Is verò qui eam effodiet, debet nominare eum cui medetur, & quibus parentibus natus sit. Herba quæ in fluminibus aut riuis nascitur alligata in læuo brachio, quid sit nescienti, tertianas discutit. Legi autem debet ante solis ortum, sicut eum qui colligit nemo uideat. Aranei tres cuilibet emplastro infricantur, idemq; emplastrum ut libet in aluta tanquam anacocolina imponitur. Ante accessionem quoque aquæ frigidæ decem vnc. bibuntur.

Quartanæ curandæ. **Cap. VI.**

VIni optimi Spateni uel pecininm, uel puto Hadriani Aphrive, seu burdi gallici pond. nouem pensabis, hinc quotidie in maiori calice potionem dabis uini calefacti ieiuno donec totum bibat, & sanus erit. Parum croci quãtum tribus digitis leuatur teres, & ex aqua calida dabis sub hora accessionis iam suspecta. Communiter autem ad omnes typos facies pannum talem. Recipe axungiæ lib. vnã, picis vnam, absinthij tenelli unam, primumq; teres absinthium & dehinc picem: postea simul omnia in pila tundes in modum ceroti, & panno illita per totum pectus & stomachum ac ventrem pones, habendum iugiter quinque diebus ac noctibus. Cataplasma ad quartanas. Recipe farinæ baccarum lauri sextarium unum, fœnugræci unum, farinæ lupi unum, sapæ heminam unam; carycas numero triginta, oleum laurinum ad unguendum stomachum habebis, prius uero sacello de furfure per quatriduum fouebis, & sic cataplasmabis. Apocus thermanticus ad quartanas. Recipe terebinthinæ drach. sex, ceræ similiter, medullæ ceruinæ similiter, guttæ ammoniaci similiter, galbani similiter, aphronitri similiter, hysopi vnciam unam, piperis vnam, myrrhæ vnam, vini cyathos duos, mellis attici duos, olei veteris drach. septuaginta, irini sextarium vnum,

soluta uero resolues in olla, & sic mittes sicca, trita & cribrata, & sic omnibus permixtis uteris. Ad quartanas expertum. Recipe castorij sex, panacis regij sex, opij sex, iusquiami duas, mellis quantum sufficit, dabis ante horam dimidiam accessionis ad magnitudinem fabæ Aegyptiacæ cum uino mixtum. Caput claui quo aliquis in crucem fixus est alligatur pãno. Fimi bubuli cinis spargitur. Vrina pueri illiniuntur primi digiti in manibus & pedibus. Leporis cor alligatur, coagulum quoque eius bibitur ante accessionem. Leonis quoque in cibo datur. Viperæ etiam caput abscisum in linteolo alligatur. Muri uiuo rostellum primũ & auriculæ summæ præciduntur, & in roseo panno alligantur, & ipse mus viuus dimittitur. Ranæ in triuio decoquuntur cum oleo, carnibusque earum proiectis & oleo utuntur ad vnctionem. Allij elixi caput vnum cum lasare tritum obulo in uino austero bibitur. Hirundinis item fimi drachma vna trita ex lactis caprini aut ouilli aut pasi cyathis tribus ante accessionem propinatur. Rubetæ ranæ cor uel iecur alligatur in panno leucopeo. Semen anethi tribus digitis comprehensum & fœniculi tantundem, & aceti mulsi cyathus vnus potui datur. Panem & salem in linteo de lyco liget, & circa arborẽ licio alliget, & iuret per ter panem & salem: Crastino mihi hospites uenturi sunt, suscipite illos. hoc ter dicat.

FINIS.

GARIOPONTI DE FEBRIBVS LIBER.

De febris definitione & generibus eius. Cap. I.

FEBRIS est calor innaturalis præter naturam cordis & arteriarum principaliter lędens operationem uirtutis. Tria autem sunt genera febriũ, unum in spiritibus, alterum in humoribus, tertium in solidis. In spiritibus uero ephemeræ dicuntur. Ex humoribus uero, ex phlegmate quidem intra uasa putrefacto, à calore præter naturam à corde procedente, amphemerina sinocha fit. Si uero extra uasa phlegma putrefiat, amphemerina intermittens. Ex rubea uero cholera putrefacta in uasis, fit tertiana indeficiens, quæ & causon & sinocha dicitur. Si uero extra uasa eadem cholera putrefiat, fit tertiana intermittens. Si uero melancholicus humor in uasis putrefiat, fit quartana sinocha. Si uero extra, fit quartana intermittens. Sanguis si putrefiat intra uasa, sinocham facit, quæ caret intermissione, eo quod humor maxime amicus naturæ periclitatur. Proportionaliter enim est in aliis tribus humoribus. Phlegma enim quod post sanguinem magis est amicus naturæ, si putrefiat amphemerina fit, quæ duodecim occupat horas, duodecim tantum intermittens. Quæ vero ex cholera rubea fit, quoniam humor iste minus est amicus naturæ, duabus prædictis, is putrefacto, tardius in tertia die fit passio. Nã quæ ex quarto humore, idest, melancholico fit, quoniam humor iste est naturæ minus conueniens, putredine facta fit tardius, idest, quarta die passio accidit. Ephemeris vero quæ ex spiritibus præter naturam calefactis, id est, ex animali qui est in cerebro uitali, qui in corde est physico, qui in hepate, fit ex ira, aut ex timore, aut ex cupiditate aut aliquo huiusmodi. Et quia subtilis est materia quæ patitur, facilius ex solo lauacro soluitur. Tertiana uero, uel quartana, uel quotidiana, si putrefacta infra uasa, fit sinocha & causon continua, ut supradicitur. Quoniam et si ad tempus cessare uidetur, eo quod aliquantulum minus laborant patientes, tamen tunc patuntur etsi non adeo Frigus autem & rigor in febribus uidetur fieri humoris superfluitate, calorem naturalem superante & quasi extinguente. Qui dũ paulatim conualescit, ipsam superfluitatẽ succedit, & per singulas accessiones periodis eam ex parte consumit. Dum uero per interualla febris uidetur cessare, natura uires resumit ad inimicam superfluitatem rursus accendendam & siccandam, quod tandiu fit, donec eucrasia, id est,

id est, bona temperantia restituatur. Sciendum uero quoniam sicut sol exortus primo mane facilius aerẽ calefacit propter substantiæ eius subtilitatem, quam aquam, aquam uero quã terram, ita calor prorumpens ex corde facilius calefacit spiritus, quam humores, humores quam solida. Febris uero quæ ex solidis fit præter naturam calefactis, hectica, id est, consuetudinaria appellatur. Solida uero dicuntur carnes, pinguedo, venæ, arteriæ, nerui.

De diuersitatibus febrium. *Cap. II.*

QVæ uero, uel quantæ sunt febrium diuersitates, maxime dieticos medicos conuenit nosse, ne per ignorantiam non intelligendo contraria adhibeant, & periculum faciant mortis uicturo, aut macronoriam, id est, longam, & grauem ægritudinem de modica & leui faciãt. Debet etiam scire medicus quatuor esse tempora omnium causarum, maxime febrium, initium, augmentum, statum, & declinationem, quod nisi optime intellexerit, grauiter lædit, nesciẽdo quid in his temporibus debeat ægroto adhibere, uel auferre, in quo tempore curet, in quo potum vel escam det. In quo ab his abstineat febrientem, aut quando æger dormire debeat, uel in quo uigilare, & in quo cubiculo iacere debeat. Nam lucidus nimis, & calidus locus relaxat corpus, frigidus & obscurus con stringit. Mediocriter ex his temperatus paragorizat, id est, mulcet, & oblectat, & temperat. Intelligere ergo manifestissime clinicus debet pulsum uenarum, & indicia urinæ prænoscere: quam maxime enim in his duobus intelligitur genus febris, & origo causæ, & tẽporum ratio, uitæ mortisque professio. Pulsus etiam ostendit qua hora declinatio, & qualis sit. Hæc utique maxime duo signa considerando poteris manifestissime intelligere quæ sit febrium species, an ephemerina sit, id est, febris simplex, & non molesta, an sinochus, id est, spissa, uel acuta, & iugis, id est, sine inducijs, uel intermissione, vel sine requie ulla, an ampherinus, an triteus, an hemitriteus, an quis hemitriteus sit, an tetrarteus, an pentheus uel hexeus, uel hebdomeas, & harum quæ sunt generales, & quæ sunt speciales, & quæ græcè genicæ, uel hydicæ, & quæ alithæ, & nothæ, id est, ueræ & non ueræ dicuntur. Quæ omnes febres quas supra memorauimus, aliquoties inuicem sibi, uel alijs febribus geminantur, & duplices fiunt, & tũc maxime periculosæ sunt. Vt duo amphemerini, id est, duæ quotidianæ, aut duo tritei, id est, duæ tertianæ, aut duo tetrartei, id est, dũæ quartanæ, aut cũ amphemerino tetrarteus accidit, id est, cum quotidianæ quartana adiungitur, aut cum hemitriteo minori, uel medio maior adiungitur hemitriteus, ex quo difficile quis poterit euadere, aut cum motus amphemerinus, id est, non uera quotidiana mouetur, aut cum nothus triteus, uel tetrarteus, id est, cum non uera tertiana inuenitur, aut non uera quartana, sed sordida quæ & difficilis ad curandum.

De periodicis febribus. *Cap. III.*

PEriodicæ sunt febres quotidianæ, diurnæ, nocturnæ, tertianæ, vel quartanæ. Diurna est quotidiana, quæ diem tenet totam, & noctem habet liberam. Nocturna est quæ noctem tenet totam, & diem habet liberam. Tertiana est quæ diem & noctem habet liberam, & die & nocte tenetur. Si quis duodecim horis febrit grauiter, & alijs horis 12. lytopericæ, id est, minutæ, febres eum retinent, & alijs 24. horis apyretos, id est, sine febre habetur. Quartana est quæ post duos dies, diem noctemq; tenet, & ita declinat. Nam quotidianæ, tertianæ, & quartanæ possunt esse singulæ, & binæ, & ternæ, & quaternæ. Sed omnes in die & nocte, si duplex est, bis tangit. Si triplex est, ter, si quadruplex, quater. Quia omnes typici etiam quadruplicem unum morbũ habere possunt. Sunt horum nothæ, id est, non ueræ, periodicæ febres. Periodicæ enim dicuntur quæ eo quod certo quodam statuatque tempore, in circulo mouentur, uel tumescunt habentes certas cõmotiones in certis diebus, atq; declinationes.

De acutis febribus. *Cap. IIII.*

ACutæ uero sunt febres sinochus, & sinoche, & causon, & tripartiteus, hemitriteus. Sinochus uero est continua febris sine intermissione, aliquoties & cum augmento. Sinoche uero & causon semper modicam habent, & matutinam, non quidem plene mundam remissionem atque quietem. Quo quidem tempore debent refici qui patiuntur: hemitriteus uero est, mediam partem habẽs declinationis tritei, unde si minor est hemitriteus mouetur horis 18. & quiescit horis sex. Si uero medius est hemitriteus mouetur horis 36. & quiescit horis 12. Maior uero hemitriteus mouetur 66. & quiescit horis 6. Nec tamen omnes cum quiescunt sine febre sunt. Nam maxime maior hemitriteus proprie sinocho similis est. Nã sunt hemitritei tres, medius, maior, minor, medius est, qui tertianæ coniungitur. Maior uero quartanæ, & minor quotidianæ. Vnde & acutæ febres dicuntur, eo quod magis ad mortem quã ad uitam properant. Vnde ualde opus est artifici has omnes diligenter curare. Nam maxime hemitritei diuina manu quam humanã curari

rari possunt quamuis & ipsis cura competens deesse non debet. Quibus hoc antidotum con ficiendum est, quod aptum scimus hemitriteis uniuersis, & à Basilio medico probatum est ueraciter: Recip. costi, carpobalsami, cel ticæ, gariopholi. ana scrupul. 1. croci scrup. 2. nardostachij, melliloti ana. unc. 2. cassiæ folij, semperuiuæ foliorum ana. drach. 3. mellis lib. 1. aquæ lib. 1. & s. aut 2. his infusis dabis bibere ex quo fiunt duæ commotiones, aut mox ab initio permistis utrisque.

De febrium diuersitatibus. Cap. V.

MVlta sunt genera febrium quæ nascuntur in homine, id est, ex mutatione temporũ & ætatis, ex labore, & ex ebrietate, & amaritudine, & ex alijs multis causis. Quarum nomina sunt quotidiana, tertiana, quartana, sinocha, causon. Hæ duæ ex abundantia sanguinis sunt, & cholerum. Sunt & aliæ febres minutæ, quæ uocantur ephemeræ, quas dicit Hippocrates simplices febres, eo quod non mul to tempore nutriuntur: sed subito contingentes ex nimia uigilia, ex cogitatione, ex tristitia, ex ieiunio, ex mala uoluntate, ex timore, ex parabola, ex ebrietate, ex labore, ab æstu, à frigore, ab amaritudine, quam maxime in autumno tempore, non sunt longiores, in tertia uero die, aut in quarta dimittunt, si negligentia non fuerit. Febris quotidiana est quæ quotidie accidit. Fit autẽ ex phlegmate congregato in stomacho, ideoque quia phlegma frigidum est, & ipsa febris frigida succurrere ei debes calidis argumentis. Febris tertiana est, quæ à tertia in tertiam diem accidit. Nascitur uero ex cholera rubea. Quæ quia ipsa febris calida est & sicca, succurrere ei debes, frigidis & humidis argumẽtis. Febris quartana est, quæ a quarta in quartam diem accidit nascitur uero ex cholera nigra, ex sanguine uiscido, & calido, unde fit grauior ad curãdum, quia ex frigido humore melancholiæ & calido humore sanguinis creatur. Ideoque nimium calida, & & nimium frigida.

De curatione singularium febrium. Cap. VI.

DIcamus ergo medicinas earum generaliter, id est, tales medicinas quæ per singulas febres proficiant, & homines ad sanitatem perducant, sed quia contraria contrarijs curãtur, id est, frigida calidis, & calida frigidis: tamen interim dum febris non apparet qualis debeat esse, impendimus ipsas curationes febricitantibus, ut elementa eorum in melius temperemus. Hoc est si nimius calor fuerit, ad frigiditatem reuocemus: si nimium frigus, ad calorem retrahamus, hoc est, in primis diebus uel in prima hebdomada ponamus super stomachum eius cataplasma, habens lini semen, & hordeum, & fœnugræcum, absinthiũ anethum, apium, petroselinum, leuisticum, & lupinum. Hæc erunt in cataplasmate, feniculi semen cum aqua bulliat, quam bibat. Supradictis autem seminibus farina facta, mittis desuper oleum uel axungiam ueterem, & facto cataplasmate induc in linteolo, & calidum super stomachum impone, per dies plurimos, mutando omnibus diebus, & calefaciendo, postea facies ei unguentum quod dicitur marciaton, aut pentamiron, deinde dabis eis antidotum istud: quod Recip. piperis unc. 2. cymini unc. 5. mellis quod sufficit, fac electuarium, & dabis sero coclear. 1. aut mane ieiuno. Si hæc diligenter feceris, auxiliante domino, subuenies contra omnes febres.

De natura febrium. Cap. VII.

FEbricula à feruore ueluti feruicula nuncupatur. Febricitantem uero apprehendimus tum tactui nostro occurrere, uelnti ex alto ascendentem feruorem plurimum, atque acriorem naturali senserimus, qui lippothomiam, id est, defectum per totum corpus exhalantem irrigat. Mutatio enim pulsus, febriculæ signum confert. Sed secundum ueteres nõ: Hippocrates enim & Eugenius, & Phistonicus solum feruorem naturalem moderationẽ excedentem, signum febrium posuerunt. Sed & cęteri successores eorum de pulsus mutatione dispares in sententijs sunt. Alij enim contra naturam effectas mutationes sine exteræ causæ aduentu, signum febrium uocauerunt: ut Acrisius. Alij crebritatem pulsus ultra naturam, ut Eleotates, Erisippus, & Sostratus. alij uehementiam & duritiam pulsus, ut quidam nouelli inuentores: ex quibus aliqui solius pulsus mutationes, & aliqui etiam non naturaliter calorem superuenientem, signa febriculæ posuerunt. Nos autem quoniam in infirmitate mutatur pulsus, aut causarũ irruẽtium euentu, aut suæ proprietate facilitatis, suas mutationes etiam propterea febrium passioni tribuimus. Nam naturalis feruoris superantia non solum ex febre, sed etiam sola uaporatione exercitationis, uel motu, uel acris cibi usu (alias esu) efficitur, ut per totum corpus ex alto atque acrior naturali, & plurimũ exhalans feruor, sentiatur, quod Græci apyretos uacant. Fiunt multæ febres ex cholerũ humore, quarum species sunt quatuor: Sinochus, amphemerina, triteus, & tetrarteus. Sinochus est continuus. Nascitur à plurima cholera, & acerrima, & dimissionem habet in exi

guo

guo tempore. Corpus enim non refrigerat ullo tẽpore, sed inflãmatur acerrime à multo calore cholerũ. Amphemerina, id est, quotidiana, & ipsa à cholera nascitur, & transit celerius quam illa longissima sinocha, quoniam ex parua efficitur cholera, & habet requiem corpus. In sinocho autem febricitans non habet requiem ullo tempore. Tritea autem, hoc est, tertiana longissima ab amphemerina, ex cholera rubea & parua nascitur, & propterea multo tempore non retinet tritea. Tetrartea autem, id est, quartana secundum istam rationem tardior est, à tritea, quia quantum habet cholericum, tantum à cæteris febribus distat, & propterea acredinem multam habet, quia uetusta est ex choleræ nigræ abundantia, propterea difficile curat̃ à supradictis omnibus. Quomodo apprehendimus quatuor tempora febriculæ, id est, initium, augmentum, statum, & declinationem. Initium apprehendimus ex primo paruo motu feruoris in acriorem qualitatem transeuntis. Augmentum uero excremento qualitatis & quantitatis supradictæ significationis. Statum uero ex quantitatis. Declinationẽ ex diminutione, id est, nascitur, crescit, stat, & minuitur, i. senescit, quomodo & crescit, & scire nos conuenit species febrium, non amplius esse quam tres. Tipicã quam quidem periodicam Græci uocant, hemitriteam, & sinocham. Tipica est biformis, si bene tamen hoc nomen translatum est, quæ quotidie laxamentum, uel quotidianis, uel ternis diebus, uel quartanis facit, quas uulgus quotidianas, uel tertianas, uel quartanas uocat. Hemitritea est quæ duplum habet tertianæ. Sunt autem hemitritearum genera tria. Minimus, medius, & maximus. Minimus est qui post diem & noctem hypodexim, id est, relaxationem habet. Relaxatio est dum declinat febris, & laxamentum, aut puræ intermissionis, aut sordidæ facit, & rursus fit. Medius est, qui una tertia quaque die laxamentum quod supradiximus tribuit & adiunctionem facit. Maximus quamuis declinationem facit, ut cum febrierit triduo iuncto, & quarta die quasi quasdam inducias tribuat, tamen mox etiam acrius incalescit. Hoc genus morbi quoniam accidentia habet, graue & periculosum est. periculosior tamen omnibus sinocha febris est. quæ laxamenti nihil dat, aut ita dat ut modicum fiat, & uix possit intelligi. Semper enim assiduus est febrium color. Continuo ut incipit hæc febris, fit tremor corporũ, & ualidum frigus ut in typicis febribus. Solet autem in tritaicis apparere circulus ante oculos, inhorrescunt membra corporis, nondum plene oppressa frigore, ita tamen calescere incipiunt, quia in alto sunt posita, & per totum corpus uapor iugis fit. Post hoc cum cœperit declinare æstus, tunc intepescit calor, & naturalis paulatim temperatur, & corporis tactus blandior redditur. Item febris accidentia sunt, quæ Græci synthomata uocant, id est, aut capitis dolor, aut uentris, aut stomachi, aut uomitus, aut uentris nimia solutio, aut strictura nimia, aut uigilia iugis, aut somni turbationes, & his similia. Ex quibus quanta sit uis febris cõtemplari potest. Sed iam de ipsarum febrium specie aliquanta dicta sunt, quo facilius cognoscas eas, quarum quasi contemplaria aliquanta ante oculos tuos sunt posita, & quæ reliqua sunt promemus. Quomodo apprehendimus febrium dimissiones; Limpidam ex tranquillitate, sordidam ex mitigatione. Quæ sunt febrium differentiæ? Sunt febres strictæ, solutæ, complexæ, celeres. Sunt & tardæ, id est, temporum differentias habentes, secundum solam solutionẽ febricula esse potest, cui nihil stricturæ admisceatur. Aliqui hanc fieri negant. Stricturam enim effectam febriculam dicunt. Nos autem manifeste hanc fieri probamus, cum plerosq; cardiacos nihil stricturæ patientes febrire ostendimus, atque hos solis constrictorijs releuamus. Quomodo complexam intelligis? Ex accessionibus & dimissionibus eiusdem febriculæ. Si enim sese cum cæteris in stricturam extulerit, aut tranquillauerit, eidẽ adscribenda erit passio, uel eius contrariæ, atque communis utriusque. Quomodo apprehendimus febricitantem in sudorem creticum aduenisse? Ex pulsu magno, celeri, totiusque corporis superficie uaporatione, cum pruritu cutis, & quodã tactu in similitudine rigoris per totũ corpus. De hinc ab ipsis poris ueluti humectatione, & laxatione tanquam mox ex lauacro uenientium. Aut sicut in continuationibus febrium frigus membra pertractans irruerit.

De typicis febribus. Cap. VIII.

Omnes typicæ febres siue strictæ sint, siue solutæ, siue permixtæ, quandiu sunt in frigore in principio non possunt dignosci ex uenarum pulsu, & ex compressione manus. Sed ex linteis calidis patientes cooperiantur donec rigores leniantur, at ubi cœperint incalescere, paulatim amouenda sunt operimenta, donec sudoris tempus adueniat. Sed tamẽ de typicis minus laborandum est, quarũ etiã natura adiutorium nobiscum facit. In hemitritaçeis causa grauis est. In quibus & subtilitas ciborum & tempora cauenda sunt. In sinochis autem quoniam iugitas febrium est, minime latet quanta sit perturbatio, placet nobis ita ab eis uexatos primo mane curari, & cibari

cibari & semper calidam potare: Neutrum tamen ante declinationem. Nam quicquid ante hoc tempus fuerit appositum, perturbatis corporibus in stomacho accescit, ac ꝓpter hoc infirmitatis fit nō corporis cibus. Quibus staltícum, ut est frigida unctio olei rosei atque calasticū ut est olei uiridis, aut dulcis recentis, pro ut necessitas cōmunis iusserit, admonēdū est.

De cognoscendis febrium causis, Cap. IX.

SOllicite considerandum nunc, & etiā illud sciendū est, quod sæpius diximus, mox a principio causas cognoscendas, & origines, & species, & genera ut sciamus quæ sunt generales, quæ speciales, & quæ ueræ, quæ non ueræ, & quæ typicæ, & quæ non typicæ, & quæ acutæ, & quæ prolixæ, & quæ simplices, & quæ duplices, sibi an alijs geminatæ, & harum quæque quomodo accedant, aut quomodo recedant, qualiter moueantur, aut qualiter declinent, etiam quibus horis diei, uel noctis, & quod horas paroxismus, id est, commotio teneat, quod ve anesis id est, declinatio, quid ve significet, aut quo ægrum ducat. Quamuis ex his multa dicta sunt, considerandum est illud, uirtus ægrotantis, impetus ægritudinis, qualitas & quantitas, ex hoc enim uitæ mortisque iudicia cognosces. Maxime ex pulsu & consideratione urinæ genus febris considerare poteris, si fueris lectionis usu perdoctus assidue. Nec non & ex alijs signis quæ noster Hippocrates in prognocticis probat, & futura ante prædicit. Indicant enim tibi, & quasi tacita loquuntur. Hoc est ægrotantis color, oculi uultus, uox rauca, taciturnitas, habitudo corporis, quæ omnia diligenter consideranda sunt in ægroto, ut sciamus manifeste quid teneamus, uel quid fugere debeamus, ne forte hæc ignorantes aut ægrotos lædamus, aut nosmetipsos deludamus. Nec non illud moneo, ut consideres in omnibus ægritudinibus regionum qualitatem, locorumque positionem, aut aerum temperantiam, temporum rationem, ætatem & consuetudinem ægrotantis, naturam corporis, uirtutesque, uigorem animi, causas & origines. Item animi aut corporis uitio nata sit ægritudo an extrinsecus uenit ex cibo uel potu, an ex corrupto aere erit. Cum hæc considerata ratione & perpensata bene cognoueris, optime scies quid facere ad hæc conuenit. Nam si causam ignoras, quomodo curas? Si enim nescies an periculosa an sine periculo sit causa, quid nisi temere facis? Quicquid feceris nescis si sanas: an potius occidas. Vnde fit, ut siquis curatus à te euaserit æger, non tui muneris, sed fortunæ sit. Proinde doctorum est nosse, prouidere, & intelligere causas & quid ex his futurum est predicere, & anticipare quæ periculosa sunt congruis beneficijs medicinæ, quamuis sæpe uincantur beneficia, etiam cum bene offerantur, quia mala fortiora sunt bonis, quia humorum impetus fortior est. Tunc maxime uincuntur beneficia à malo, cum non in tempore suo offeruntur, quia mala fortiora sunt bonis aut natura a malo fatigata beneficia non sentit. Aut quantitas boni maliúe ignoratur id est, quantum offerendum sit bonum iuxta modum mali. Vnde fit ut non omnibus possit mederi medicina nec semper auxiliari, quia rarorum est intelligere causarum qualitatem, id est quanta est nunc, & qualis & quanta futura sit causa, uel quo tempore factura sit statum, uel qualem habitura crisin, id est, digestionem uel iudicium. Nata enim causa mouetur, crescit, uenit ad statum, & stat pugnat physis cum causa, id est, natura resistit ægritudini, & spectatur quod uincat. Succurre medicina laboranti, naturæ fer opem uince ægritudinem, libera periclitantem. Vtique fit crisis tempore suo, hoc est necessario: cum fit quo ægero naturæ periclitanti obtuleris. Sic ergo subuenis medicina. Si uero auxilium medicinæ apte adhibueris naturam iuueris, & ex malo bonum faciens liberabis ægrotum. Aliter uero si feceris, & non in tempore competenti bene medeberis, hostis malus naturæ eris & bonum malum feceris, ægritudinem nutris, naturam deijcies, ægrum occides. Si in paroximo, uel in ipso statu causæ ignorando tempora ægrum facias potum, uel escam accipere, aut incongrua curatione & non licito tempore cures, natura duplici in bello erit, & laborans. Nec sufficit hostem pugnando uincere, dum festinatam escam importune sibi ingestam coquendo non ualet digerere. Vnde sunt omnia diligenter perspicienda, & præuisis & cognitis causis his, suis curis, suisque temporibus uniuersa esse curanda scito.

De cognitione creticorum dierum in febribus, Cap. X.

SI uero creticum diem futurū senseris, & præuideris fluxum sanguinis ex naribus, aut certe uomicam, uel urinę, vel uentris copiam aut sudoris manifestum remedium, ne solicitus aliquam adhibeas cū hæc signa futura sunt curationem, quia nō symptoma erit hoc, sed utile & salubre signum, & futuræ sanitatis indicium. Nam quoties natura corporis ad crisim se præparat, perturbat insolito more ægrotum & totum grauius fatigat corpus. Et cum ex naribus per fluxum sanguinis, & per uomitum futura est crisis, capitis antecedit dolor. Quę res multas hoc ignorantes perturbat & desperare facit, quia relaxatur & perturbatur corpus appro-

pinquante crisi, & ideo ante omnia diligenter cognoscendum est nobis quæ sit febris, uel cuius generis, cuiusque speciei, uel qualiscunque uirtutis, quotumque diem habet, & an sit calida satis, atque acuta, uel æstuosa, quia hæc talis febris amat crisin facere per meatum, id est, aut per fluxum de naribus, aut per uomicam, & uentris urinæque nimium obsequium & non diu permanere, aut certe per sudorem, sicut mollis febris, & sine impetu facere solet. Quæ etiam ægrotantibus diu apostema facit. Attendendum etiam si ipsa febris est sine periculo, & si bona crisis speratur, etiam in ægritudinibus periculosis uidendum est. Considerandum est & tempus totius ægritudinis & aduertendum ualde etiam quale principium sit, qualeque augmentum fecerit, & ex hoc statum & futuram declinationem tunc poteris intelligere, & prædicare salutis periculique imminentia. Nam in principio, aut in augmento si urinæ multæ fiant, uel uentris obsequia, uel nimius sputus, & uomica, aut fluxus narium, non bona speranda est crisis futura, neque sine periculo, qui ista signa si in tempore suo & in statu fiant, tunc prospera sunt, & utilia crisis indicia. Nam cum futura est crisis, subito ante diem quo fieri debet, uel ante noctem æger incipit se grauius habere, & uehementius angustias patitur, usque ad desperationem, & cum uideris fieri id, inquire quotum diem æger habet ex quo cœpit ægrotare, & inuenies creticum diem, sicut in alio loco tractauimus. Quia si septimus dies erit, nihil est uerendum. Si uero sextus, grauissime fatigat, frequenter etiam nec crisim, uel nõ sine periculo facit. Si ergo ex hoc & reliquorũ dierum cõteplaberis naturam & signa quæ solent suo tẽpore procedere, & futuram crisim nunciare, quæ si mox in principio ægritudinis fieri uideantur, non signa crisis, sed symptomata ægritudinis sunt, id est, capitis dolor, fluxus narium, uomicæ impetus, urinæ uentrisque nimietas, sudoris solutio, & alia quæque talia. Et ne terrearis si ante creticum diem æger dicat subito sibi collum, uel uerticem dolere, & præcordia tensiora, uel calidiora habere, & dispnia ei sit, id est, constrictio, & difficultas anhelitus, quasi constrictum & angustum habet thoracem, & si super his omnibus turbati subito pulsus cadit in paruitatem, nec ualde tamen imbecilles fiunt, crisim sperato ex his omnibus signis iam appropinquare, & magis iam adesse si ipsi pulsus erigantur altius, & uirtutem cito accipiant. Victricem enim naturam nunciant. Attende mox uultum ægri & si aliquam eius particulam uideris in vultu salientem, uel si pulsauerint uenæ temporum, aut genæ, aut oculi rubuerint, magis manifestam futuram crisim scito; & si flent inuiti, aut eis nolentibus fluunt lachrymæ, aut si quasi circulos, uel si quid simile aliud ante oculos uersari sibi uiderint, & si manus ferunt digitosque ad nares frequenter fricantes uel scalpentes quasi pruriant eis, tunc iam non sperabis, sed mox fieri crisim uidebis fluendo de naribus sanguinem, quia solent frequenter hi tales alienari, & non sane loqui, & quasi excutere se & subleuare, ne terrearis, & ne metuas super hoc quia hæc talia signa sunt bilium ex inferioribus locis ad superiora repentium. Hoc quidem ad cognoscendam crisim sufficiat dixisse. Sed considerandum in his, atque animaduertendum, ut ætatem ægrotantis, & naturam corporis eius attendamus, in quo futura crisis speratur, & ipsam ægritudinem temporis aerisque rationem, quia si iuuenis erit qui ægrotat, & calidus natura, & abundans sanguinis, magis in his talibus per fluxum narium futuram crisim speramus. Inquirendum etiam ilico est, ut si sano atque ægro ipsi est consuetudo per nares fluere sanguinem, aut si tempus æstiuum est, uel aer calidus, & id considerandum quod manat, ex hoc fluxu sanguinis fieri crisim ægritudinis scito, & si ipsa ægritudo plectoris generis sit, & si solitæ purgationes restrictæ cessarunt, omnia (ut diximus) obseruando, & animaduertendo poteris prænoscere, & prædicere, & scire quæ vbi sint capienda, atque curanda, fugienda uel abneganda, atque frequenter sunt facienda.

De creticis diebus. Cap. XI.

Oportet etiam de creticis diebus non silere, quia hoc maxime memoriæ commendandum est, ut cognitis creticis diebus possis congrua beneficia offerre, quia si non suo tempore adiutoria adhibeantur, lædunt potius quàm iuuent. Vnde necesse est ualde creticorum dierum cognitionem optime nosse medicos, ad cognoscendam febrium rationem, & eius qui ægrotat an ad salutem, an ad periculum, ut possimus ex hoc dicere quod futurum est. Ideoque inquirendus primus dies est manifeste, quo cœpit quis ægrotare ita & si non iacuit in lectulo, sed ex quo sensit sibi ægritudinem fuisse exortam, ut certum numerum sciens medicus, uerum creticum sciat inuenire diem, siue arcium, siue quem diximus perysson. Quia hæ duæ species crisis, arcis, & peryssõ dicuntur. Nam arcij sunt pares numero dies, ut 2. 4. cæteri similiter pares dies ut sex, peryssõ uero impares, ut 1. 3. 5. 7. & cæteri impares dies eodem modo. Quia si hoc bene cognoueris, sicut in sequenti etiam manifestabo & ordinabo,

& si

& si qualitates creticorum dierum inueneris attendas, & scias qualiter futura sit crisis. Nam melior est ad crisim faciendam perysos numerus dierum, quam arcis. Amat enim sæpius arcis, id est, creticus superscriptus pari numero factus dierum recidiuare, atque commouere easdem ægritudines quod perysos facere non potest. Sciendum ergo est ante omnia commotionis infirmi primum manifestum diem ut diximus. Ex hoc enim, ut ueteres dixerunt, uisibiles, & cretici diei inuenies rationes, quæ faciant scire an bona sit futura, an mala crisis, & si in cretico die symptoma, id est, accidens natum fuerit, & ipsum præuidendum diligenter quale est, quia neque maius neque minus ægritudine esse debet, sed congruens ægritudinis generi, & quantitati, & qualitati, & uirtuti, & in ipso cretico die adueniente symptomate, si fit utiliter, & congrue, soluit ægritudinem. Nam si ante tempus creticum innatum fuerit, id est, sudor, & cætera quæque talia quæ crisim faciunt, iam non crisim, sed in macronoxiam significat pergere ægritudinem. Nam quodquod mediocriter in ipsis creticis diebus uersantur, nullo cretico symptomate præsente uel innato, hi difficile euadunt: ut Hipppocrates dicit: Illi uero qui non, creticis diebus cretica symptomata patiuntur uidentur ad horam esse liberati, sed postmodum recidiuant, & uix euadunt non sine periculo. Sed si in arcijs diebus paroxismos fieri uideas non bonum scito futurum, si in ipsis creticis diebus commoueantur, & multo peius si in his crisis fiat, uel symptomata aliqua importunius accedant. Quia ualde graue erit, ut ea quæ solent prodesse atque iuuare, & suo loco uel tempore uenire ad utilitatem ægri, si incongrue contingant, aut non suo tempore. Nam melius est si ante creticum diem nox, aut dies præcedens grauior fiat. Quod quidem ex urinis & pulsu poteris cognoscere, si diligenter attendas, & consideres, & alijs signis ab Hippocrate dictis in prognosticis. Ergo creticorum dierum (quos diximus) exordium facimus ab arcio. Arcij uero dies sunt in quibus periodicæ febres faciunt crisim in 4. & 6. 10. & 14. & 24. & 40. & 60. & octogesimo, & centesimo. Sed sciendum est ex his diebus qui bonam faciunt crisim aut malam. Vnde quartum diem firmum utilemque ad faciendam crisim & frequenter dicimus. Sextum uero rarum atque infirmum recidiuum, quia nec ualde congruus est ad faciendam crisim, & raro inuenitur in periodica ut uideatur creticus, quia neque ab Hippocrate est confirmatus præter in una tantum, id est, non febriente lyenterico. Similiter decimum diem Hippocrates omnium peritissimus in uno tantum inuenit creticum diem, & ideo etiam ipsum incertum obseruamus. Quartumdecimum diem firmum frequenter accepimus ad faciendam crisim. Vicesimum autem diem iuxta Hippocratem non arcium, sed perysson recepimus. Sexta tetrasesti, id est, quarta de sexto. Tertia enim hebdomada in hoc extat & transcendit, & ideo firmum congruumque obseruemus. Similiter etiam uicesimum quartum, & tricesimum quartum, & quadragesimum quartum, & sexagesimum, & octogesimum, & centesimum, firmos & creticos scito. Sunt etiam cretici dies, quos diximus peryssos, id est, septimus, aut nonus, aut undecimus, aut septimusdecimus, aut uicesimusprimus, aut uicesimusseptimus. Sed non tam creticus & firmus, ex his uicesimusprimus, quam cæteri. Amat enim recidiuare in 21. die facta crisis. In alijs firma causa & stabilis est & frequens, in illo tantum rara & instabilis. Typicarum febrium, id est, periodicarum expleuimus creticorum dierum rationem.

De creticis diebus acutarum febrium. Cap. XII.

NVnc de illis creticis diebus dicamus qui in acutis febribus attenduntur. Vnde oportet ex his creticis diebus, quos diximus arcios & peryssos præuidere, atque inuenire acutarum febrium manifestissimos dies creticos, & certos, & firmos, ut Hippocrates dixit ac docuit sic: Acutæ febres in 14. die faciunt crisim, non sic intelligendum scito, ut quidam putant in 14. die omnino acutas posse solui febres, sed in 14. die, qui usque in quadragesimum protenditur. Est enim uerus creticus dies in acutis febribus 3. & 4. & 7. & 9. & 11. & 14. & 17. & 20. & 24. & 27. & 30. & 34. & 37. & 40. Præter enim hos dies facta crisis in acutis febribus recidiuam pro certo significat ægritudinem, & non sine periculo. Si uero aliquis nos interroget, quomodo arcij & peryssi dies possint esse cretici communiter? respondebimus sic: Arcios & peryssos dies communiter creticos esse in periodicis duntaxat febribus iuxta suam rationem ut supradiximus, peryssos autem proprie in acutis febribus tantum facit crisim, dicente Hippocrate: Febres acutæ quæ in arciis diebus faciunt crisim recidiuis uexabuntur febribus. Quæ uero in peryssο, manent firmæ ad salutem. Sane ipse uoluit nos obseruare sic: Vicesimum creticum dixit esse diem, quia unus dies medius qui communiter crescit, ad peryssοn numerum magis pertinet, ut permaneat simul eius dogma. Et ideo relinquens septimum diem ab octauo rursus incipit numerare. Obseruauit autem maxime

Hippocrates ista duo in his symptomata, uicesimoprimo die fit firmissime crisis si fiat cum frigore, ut in alijs creticis diebus. Vicesimo autem die sola crisis facta, cum frigore recidiuam manifestissime significat febrem, & aliam sperandam crisim, talemq; finem quale residuæ principium uidimus. Hæc ergo est ratio atq; obseruatio de creticis diebus febrium, siue periodicarum, siue acutarum.

De distantia creticorum. Cap. XIII.

QVanquam multa de creticis dixerimus diebus, tamen placuit exponere quid in utrisque dissimile sit. Nam cretici ueri sunt perysi dies, ubi iam adest, sine dubio febris solutio, cretici ueri non sunt arcii dies, ubi dubium aliquid speratur. Deinde & hoc prætermittendum non fuit in notitia humani corporis dicere quemadmodum dies cretici debeant computari, & ideo ordinandum credidi diligenter, ut in hoc numero horarum quidem accedentium, aut minuentium non fallaris incerta ratione, quia dies unus cum nocte sua 24. horas habet. Vnde si unusquisque hora tertia utputa tangatur, uidetur ipsius diei tres horas perdidisse. Sed non pereunt, quia cum cœperis computare, largiris eis ex nocte horas tertia quibus per diem minus tactus est, ut possis 12. horis completis computare plenissime. Simili modo uersa uice si nocte sit computata, ut si quinta hora noctis tactus est quisquam, quinque etiam diei horas nocti largiaris. Ad hanc rationem omnium ægritudinum noctes & dies, ut non dierum magis numerum, aut noctium quam horarum secundum numerum constitutum computes, ut puta sicut in triduum unumquemque discuti posse monstrabimus, quia unus dies & nox 24. horas habet. Computa ergo ex hora qua cecidit in ægritudinem, typum horarum 72. ut tridui compleas numerum pro dimissione horarum. Tunc enim cum bene computaueris, dies & horas discussionis poteris prænunciare. Similiter enim & si amplioris numeri dies cretici fiunt, computandi sunt ut superius demostrauimus. Supputare debemus ueram discussionem aut periculi horam, ut recidiuarum febrium possis rationes inuenire.

De febrium speciebus. Cap. XIIII.

FEbrium igitur species discernere nemo potest, & usum ipsarum præuidere, quæ harum curabiles, & quæ incurabiles sint, uel quæ breui solui possunt, & sine periculo, & unde nascantur, & in quibus ætatibus, & in quo tempore sint, uisi fuerit intentus usu doctissimorum lectionibus. Ephemeras uero, id est, simplices febres scito nasci, aut ex calore aeris subito & spisso, & nimio, & inconsueto, aut ex frigore, aut ex mœrore, aut ex gaudio nimio, aut ex sollicitudine, aut ex cogitatione, uel timore, uel amore, aut dolore, aut ex iracundia, aut ex indigestione ciborum, uel ex nimietate uini seu potionis, uel uigilijs multis, ex labore ingenti, & insolito, aut ex nimio dolore cum sine uulnere aliquo fit, aut ex alia huiusmodi occasione fit. Hæ febres in omnibus ætatibus, & in omnibus temporibus fieri solent, quæ tamen ex proprijs signis discerni & cognosci possunt. Harum enim febrium pulsus simplices sunt, & non ualde inæquales, aut sordidi, aut difficiles, aut duri. Vrinæ etiam non longe à sanitate distantes, nec calor grauior, aut acer inuenitur, sicut in alijs febribus inuenitur. Post commotionem & impetus paroxismi primi, id est, primæ commotionis impetus in pulsu uenarum, & urinæ non sinceræ. In ephemeris uero febribus, id est, simplicibus nihil tale cessante paroxismo primo, id est, prima commotione inuenitur, sed omni impetu, sedato, cuncta proficiunt ad meliora. Plurimis etiam eorum quasi humor corporis calidus cum uapore, aliquibus sudor mox in principio utiliter apparet. Dolor etiam capitis si fuerit in principio mox cessat & omnino recedit ante diatritum primum, quod in alijs febribus non fit, & ipsius quidem qui febrit uirtus, & tolerantia, manifestat genus & indicium febris. In his etiam ualida, in alijs uero mox imbecilla inuenitur uirtus, & cum balneis lauamus ephemeros, nullus horror, uel frigus corporis in solio, uel in ipso balnei aere sentitur, ut in aliis febribus fieri solet. Sed si animi ægritudo febrem commouerit corporis, id est, tristitia, aut cupiditas, pulsus perlassus, & tenuis inuenitur, mox in principio, ut multis temporibus putes eum ægrotasse ex longinqua ægritudine. Vrina sicut in cæteris rubea est, sed in his rufior, & acrior, & modica, & non tam frequens sicut in cæteris, econtrario uero sitim patiuntur, qui ex commotione uel ira animi febriunt. Nam his qui ex tristitia ægrotant, uel cupiditate desiderij, exilitas corporis, & oculorum dimersio & pallor in facie euidentior apparet, hæc cogitatio diurna & sollicitudo continua facere solent, etiam uigiliæ cõtinuæ pati ista solent, sed uultus subtumidus in illis non est. Nam graues luminum palpebræ peruigilantibus inueniuntur, & quasi humidæ & uix oculos leuare possunt. Nam tristium & cogitantium sicca & mœsta cernuntur lumina. Concaui uero oculi commune prope omnium indi-

indicium est, id est, mœrentium, uigilantium, cogitantium, sed non iracundiæ indicium: Nã huic nec pallor accidit, nec concaui efficiuntur. Sed calor ardentior & amplior de profundo pectoris ex ire modos procedere ostenditur, & magnitudo, & immanitas pulsus, non minuitur, atque desijdet, sicut his qui ex tristitijs uel uigilijs uel cogitationibus laborant. Ex hoc ergo indicio iratum uel indignatum ab his discernere poteris, & illos a se inuicem ex suis signis ut diximus. Qui vero ex labore aliquo fracti fesisique febriunt, cutis corporis eorum magis tensior & siccior, quam in alijs ephemeris febribus inuenitur. Aliquibus autem perseuerans siccitas vsque ad paragma, id est, vsq; ad statum iam declinantis temporis. Fitque illis maxime siccitas qui plus quam fert physis laborando deficiunt & infinitum laborem sudantes perfecerunt. Etenim in his pulsus minutior & lassior inuenitur. In his autem qui minori labore lassati febriunt vastior & maior est. Ita ergo & hos qui de maiori labore, & minori ægrotant, uisu discernere poteris, utriusq; urinæ croceæ vel rubeæ sunt, sed magis turbulentiores horum qui maioribus plus laboribus lassati sunt. At vero hi qui constrictione uel densitate & tensione cutis febriunt, ita habitudinẽ corporis sui sentiunt, qualiter illi qui aluminosis lauerint se aquis, constricta exiccataq; cute constringi omne corpus sentiunt, & quasi contrahi. Hi soli ex omnibus febribus constructionis causa laborant. Hi stynosin, id est, constrictionem patiuntur, quos quidem & visu & tactu facile cognoscimus, sicuti & illos qui nimio labore siccitati ægrotant. Si in his feruẽtior motus caloris est, & primo ictu pulsus mitior sentitur, acrior uero procedenti tempore fit, & difficiliora ventris atque vrinæ obsequia sequuntur. Vrinæ non penitus rubeæ, nec habitudo corporis minuitur, neque oculi in his concaui ac sicci videntur, sed magis quibusdam horum eminent foris, neque pulsus venarum in his minutus atque pusillus, sicut in his qui mœroribus, uel curis aut solicitudine aliqua, aut vigilijs, aut laboribus, aut exercitatione nimia exagitati ægrotant. Illis vero qui ex causa inguinum laborant ephemeris, id est, simplicibus febribus, pulsus fit magnus & grandis ictu atque uelox & spissus, & calor vehementior & plurimus & post temporis statum mox ex profundo emergit calor vel humor quidam sudoris non multus, & calidus, & delectabilis, & vultus in his rubeus conspicitur, & maiore habitudine, & vrina eorum subalbida. Sed magis commune est omnibus ephemeris febribus, id est, simplicibus æquales pulsus habere. In paucis autẽ harum febrium inueniuntur inæquales sordentes vel asperi, non in vno tactu ictum habentes. Talis itaq; est cognitio in ephemeris febribus, id est, simplicibus & diuersitas generis harũ.

Cura.

Cura eorum facilis est ijs qui eas aduertunt & certissime intelligere possunt. Nam qui eas pro certo cognoscere non possunt, difficiliores & periculosæ efficiuntur, si ab ignorantibus curantur quia grauiores omnibus fiunt, & in macronoxiam veniunt. Vnde consideratis & illis duntaxat signis, quæ in cunctis febribus, id est, habitudo corporis, color, oculus, vultus, mens, animus, anhelitus, aspiratio, loquela, lingua, manus, aures, frons, cutis, schema iacentis, motus iactatio vel quies & silentium, patientia languentis, obsequia ventris atque vesicæ facilia, & difficilia, & ipsa vniuscuiusque physis, id est, domina corporis natura, si calida vel frigida, sicca vel humida sit, & in quibus maxime delectabatur rebus in sanitate, sic facilius curabitur, contraria contrarijs curantur. Nam si ex calore nimio feruentis aeris (vt diximus) natam febrẽ intellexeris, frigidis medeberis beneficijs. Si vero ex frigore, calidis, si ex sollicitudine & cogitatione, securitate & consolatione verborum consolaberis, & amputabis. Si vero ex furore, vel ira, blandis & mollibus affatibus placabis. Si ex amore, aut ex concupiscentia, promissione sedabis. Si ex mœrore, gaudia vincet. Sicut ea mœror exuperat, & famem esca & sitim potus & laborem requies, & indigestionem abstinentia, concupiscentiam virtus sapientiæ sedat. Ergo postquam cognoueris ephemeras febres non expectabis vt in cęteris febribus diatritum primum, vel secundum vel triduum ad cognitionem febrium, sed mox securus lauacro balnei & cibo reficis, quia in his febribus ęgrotantes si abstineant à lauacro vel cibo, peiorãt. Est enim in his tantum febribus vsus balneorum vtilis, alijs vero contrarius, & inimicus, præter tertianas. Sed quia alijs horum qui ephemera ægrotant, diutius in aere balnei morari conuenit quam in solio, alijs magis in solio quã in aere, discernenda est inter hos ratio diligenter, ne forte, quia (vt diximus) vtiliter omnibus his ad recuperandam sanitatem vsum balnei conuenire, non intuendo quibus & qualiter sit adhibendum, hoc ipsum incongrue adhibendo, noceamus. Non enim leuis res est, aut sine periculo febrientem vti balneo, & hoc adhaberi mox in principio, sane cum non manifeste cognoueris genus febrium. Illis itaq; qui ex inguinum indignatione febriunt sine vulnere, nec non etiam illis qui constrictione & cutis duritia laborare uidentur, diutius in aere balnei quam in solio esse conuenit. Cæteros uero omnes memoratos in solio magis quam in aere quam diu uoluerint uel potuerint continebis, etiam si natare in ipsa aqua uoluerint,

dabis potestatem, imò ut reficiant hortaberis. Quos omnes ingredientes tepido & plurimo oleo mollibus & planis manibus sufficienter perunges. Plurimum eos qui ex labore aliquo febriunt, & eos qui ex constrictione, uel duritia cutis, & eos qui ex inguinum indignatione febriunt debere sæpius eos & diutius lauacro uti, & maxime scito cibo refici plurimo & frequenti, qui digestioni sufficiat. Eos qui ex labore aliquo febriunt, etiam uino reficies sufficienti. Non tamen illos utile est ita cibari, ut istos qui ex constrictione cutis uel inguinum indignatione febriunt. Sed utriusque his subtilis & pertenuis conuenit adescatio, & refectio ciborum, abstinendos à uino autem maxime illos scito, qui ex indignatione inguinum febriũt tandiu quandiu inguinum indignatio sedetur. Attendenda uero in his est vt in cæteris omnibus uirtus animi eius & ætas & habitudo corporis, etiam febrium genus & species & physis eius qui ægrotat & consuetudo, & tempus & regio, & situs locorum, & cætera quæque talia. Horum uero qui ex constrictione febricitant, illos quidem qui leuius & minus patiuntur minimeque plectorici sunt, scio non penitus prohibendos esse à uino. Qui autem amplius id patiuntur, & manifeste plectorici sunt, omnino abstinendos esse à uino. Eos uero qui insomnietate & uigilia, uel etiam animi causa uel passione febriunt, cum laueris, humidis & succosis cibis refice non duris & corporatis, uel digestioni contrariis, uinum tenue & album, & maxime illis qui non dormiunt indubitanter dabis, si tamẽ capitis non patiuntur dolorem, uel temporum pulsus nõ erit, quod quidem in alijs omnibus censeo obseruandum. Sed neque eos qui ex ira, uel furore, uel ex solicitudine, aut nimia cogitatione febriunt, à uino abstinendos scito. Sed & illos qui ex furore aliquo ægrotant, tam diu à uino abstinendos esse noueris quàm diu penitus furor sedetur. Si uero ex vulnere aliquo, uel pustula calidus feruor inguinũ indignatione commouerit, & ex hoc causa fuerit orta, sanato prius uulnera uel pustulá mox etiam febris calorque sedabitur. Sic ergo origines causarum cognitas amputaueris, nec causam amplius inuenies quæ opprimat hominẽ, sed maxime ad pristinam redibit sanitatem. Tu ergo si sapientia præuidere, atq; mente cognoscere sategeris, omnia manifesto consilio undiq; quæ facta sunt, & quæ futura sint, & quæ sint, id est, præterita, præsentia & futura cognosces. Hæc cum præuideris, scies quæ fugienda sunt, & quæ amplectenda sunt, nec causam ignorare poteris, nec incongrue curando in peius protrahere ægrotantem ut multi faciunt indocti, causarum originem ignorando.

De acutis febribus, uel sinochis. Cap. XV.

NVnc uero incipiamus dicere de acutis febribus, & periculosis sinochis, id est, quæ non faciunt anesim, id est, declinationem induciarũ, sed in uno eodemque motu perseuerant, aut in peius crescendo non desinunt ante creticum diem, id est, ante tres, aut 4. aut 5. aut 7. aut 9. aut 11. aut 14. aut satis 17. quia difficile est, ut ad 19. aut ad 20. diem peruenientes isti crisim non faciant, aut uitæ, aut mortis. Aut enim in istis taliter febrientibus, aut uincit, aut uincitur pugnando physis, & maxime in istis febribus sinochis, id est, tam acutis & asperis artifices medici probantur, peritus autem medicus congruis medicinæ armatus beneficiis succurrat, & auxilietur antequam labatur & uincatur perpetuis febribus repugnando natura. Sinochum ergo sic cognosces, primum quidem in 24. horis diei & noctis non facit anesim, id est, non declinat, nec desinit, sed in eodem motu permanet, aut magis acrior inuenitur, & si inæqualem, aut turbulentum fecerit augmentum, scito longinquiorem esse futuram febrem, & non sine periculo.

Cura.

Sinochis autem medeberis sic: Est præuidendum augmentum, & status febris ipsius non longe à 7. die, sed circa ipsum nec tardiorem futurum. Et si uirtutem ęgrotantium uideris ualidam atque sufficientem contra vigorem ualetudinis ad statum, nec non etiam ætatem idoneam, quæ possit sufferre impetum huius febris & uehementiam, hos tenui atq; exili dietã mox à principio curandos obseruandosque scito. Illos uero quibus longinquior à 7. die status, id est, post febres futurus, & uirtutes minus sufficientes erunt, mox à principio ægritudinis usque quo statum febris incipiat facere, largiori eos & impensiori diętà curandos obseruabis. Prope autem ipsum tempus quo statum futurum febris uideris, abstineto à cibo, & parciori atq; tenui dieta hos curabis. Iam itaq; in ipso statu positos magis abstinere per paruam atque exilem, & permodicam ualde dię-tam offerendo iuuabis. Deinde transacto iam statu, & fracto uigore febris, reficies atque resumes ægrum paulatim addendo impensiorem dietam & longiorem. Sed quoniam anesim, id est, requiem hoc genus febris non habet, ideo tempus reficiendi eos optimum eligimus horã prandij, qua sani soliti sunt c apere escam. Quæuis ante lucanum, id est, ante matutinum aliqui elegerunt tẽpus. Sanguinis in his detractio fit pro magnitudine febris, & maxime illis conuenit qui rubore sanguineo plus naturali & solito rubent, & quasi suffectum sanguinem, id est, plenum & tensum corpus habere uidentur, uel etiã

uenas

uenas impletas & tensas. His profecto talibus auferendus est sanguis, si neque uirtus, neque ætas, neque alia (ut supra diximus) causa prohibeat. Et quia liquidæ atque fluentes dietæ omnibus acutis febribus cõgruunt, & remedio sunt, recte ab Hippocrate olim dictum scimus, succum ptisanæ bene coctum illis quibus non acetat in stomacho, aut choleram generat, uel fastidium facit, offerimus & succũ alicæ simili modo, & panem optime coctum per tenuem ex aqua calidissima damus, & alia quæque talia quæ sunt facile digerenda, & non contraria laboranti naturæ. Illos uero qui causon, id est, nimio igne laborant, & acerrimo igne iactantur, quibus os siccum, & lingua arida & aspera est, oculi igne pleni, & quasi ardentes sentiuntur, mox ut primum uideris signa digestionis, idest, statum temporis, uel uigoris, frigidam aquam da bibendum securus, & modum bibendi æstimabis, & metieris, considerans tempus, ætatem, naturam, consuetudinem. Talis itaque sit cura sinochorum uel causon, id est, acutissimarum febriũ, eis quæ sine symptomate, id est, sine accidentiis febrium extrinsecus scilicet capitis, uel stomachi dolore, uigiliis, singultatione, & alijs quoque talibus.

De tribus speciebus sinochi. Cap. XVI.

TRes sunt sinochorum species. Homothenus, agmasticus, epagmasticus. Quarum ab homotheno exordium facimus, qui omnium periculosior est & maior. Cui quidem nisi fuerit cito arte succursum, fiunt grauiores febres, & sordidi pulsus, & geminata ægritudo, quam sic cognosces. In initio huius febris spissi pulsus, grauiores & sordidi inueniuntur, lingua siccior, sitis acerrima, lipothomia non deest, id est, malefactio & animi angustia. Cui quidem declinatio nulla poterit inueniri usque in 5. uel 7. diem quem in uno diatrito poteris recognoscere. Cumque recognoueris auxilio salutari succurrere, sicut in sequenti diligenter est ordinatum.

De Homotheni cura. Cap. XVII.

PRima die usque in tertiam cum homotheni signa intellexeris, id est, ut nullam habeat declinationem intra 4. diem, id est, in primo, aut 2. aut in 3. phlebotomandus est, si uel eius ætas, uel fortitudo permiserit. Si autem ætate breuior, aut senior sit, aut ex ipsa febre exagitatus defectior inuenitur, phlebotomum non adhibebis. Quorum ætates & causas in phlebotomo nosse conuenit, ut à 18. anno, uel 20. usque 40. si talis ætas fuerit reperta, phlebotomandi sunt. Si uero plenioris fuerit corporis, uel sanguinis abundantiam dum sanus fuerit habuisse cognoueris, aut genere suo habuit qui sanguine abundauerit etiam a 16. anno usque in 45. annum eos poteris phlebotomare. Cui si phlebotomo adhibito, declinationes fuerint, nihil adhibebis. Si uero declinatio nõ erit, post triduum explicito phlebotomo 4. die talia adiutoria adhibebis, si tamen fortis fuerit. Nam & ad balneum deducendus est æger, cui solium parans cum abundantissimo oleo, ut embrocas facias, quod solium tepidissimum esse debet. Aer quoque similiter procurandus est, quem cum ibi miseris usque ad guttur descendat, & tandiu manibus totum corpus fouere debes, quam diu ipse poterit ferre. Quem cum eieceris de balneo, diligentius inuoluis, ne frigus sentiat. Quod si fortior non fuerit, ut balneorum usus sustinere possit simili modo sicut in balneo demõstrauimus, in cubiculo calido uirgis adhibitis, uel ex tegmine in lecto laxius cõstricto uelut balneum facis, & ibi eum ex eadẽ embroca diutissime foues, quandiu tolerare potuerit, & cum foueris diligentius cum sabanis calidis extergis, ut frigus non sentiat, quem cũ reficere delectauerit, reficiet ouis sorbilibus, & succis ptisanæ, uel lactucis elixis sic solutis, sine aliquo condimento, uel mistura, quæ in uiscellis (alias iuscellis) sunt, qui & si hoc minime senserit, & febris grauior fuerit, uel nulla declinatio & si in sitim exarserit, uel si recentem desiderauerit, primo ei negando cupiditatem bibendi incita, deinde aliquoties promitte, ut spe promissionis exardescat. Quæ tandiu differt, quandiu eum senseris nimia siti perurgeri, uel bibendi habere ardorem. Tunc ei uas magnum & lucidum, in quo aquæ splendor appareat, plenum recenti lympha offeres in tanta capacitate, ut qualiscunque fuerit sitis maxima febrientis satiari possit. Sed aqua fontanea eligenda est, & leuior, & in die cretico danda. Hos autem scias ex tantis etiam adiutoriis necessariis ad crisim esse uenturos, id est, discussionem uel salutem percipiendam.

De cognitione agmastici. Cap. XVIII.

AGmasticum, id est, secundum sinochum ita cognoscis. Ab initio grauioribus agitatur febribus cui quidem per singulos dies, uel etiam horas augmenta concrescunt, hunc etiam intra diem tertium quam causam habeat cognoscere te conuenit. Si enim ad primum diatritum uenerit iam eo reperies febres, & signa certissima, quæ quidem signa habent hæc: Cutis eorum aspera est, & asperior inuenitur, & urinã rufam habent, quibus etiam uenter per singulos dies constringitur, est illis pulsus ingens & spissus, sine intermissione sordidus. Et quod

grauius est per singulos dies, uel etiam horas augmentantur, quibus nec status, nec declinatio, sed tantummodo augmenta inueniuntur. Sudor nullus, qui nisi 7. die discusserit, aut nō euadet aut difficilem uitam percipiet.

Cura.

Hi maxime phlebotomo curādi sunt, quos cum in diatritum recognoueris, adhibebis eis clystere austere, ut squibalas relaxare possint, quod conficis sic: Mittis oleum & aquam, in qua elixata est bleta, aut aquam de qua coctū est furfur triticeum & siliqua, aut lixiuium, aut aquam simplicem, cui admisces mellis coclear. 4. & aphronitri coclear. 4. & nitri semunciam, & salis triti coclear 1. & ex tepido clysterizas. Et postquam fuerint squibalæ relaxatę, tempera aquam cum hydroleon calidissimo quod tolerare possint, & diligentius uapora. Vbi intingens plagellas duas sic humidas ad stomachum impones, unam leuādo, alteram ponendo, & subinde oleum calidum, aut aquam calidam mitte, & diutius uapores, & tandiu uapora, donec ei humidam linguam inueneris, aut frontem humectari. Quibus etiā potiones simplices dabis tales. Seminis apij triti coclear 2. liga in linteolo mundo, & in aqua coques, & ex ea aqua quando potum desiderauerint dabis. Catharticum etiam molle quod choleram rubeam deponat, dabis: Recip. mastiches unc. 3. cymini assi coclearia 2. piperis grana 20. diagridij in pane cocti, scrup. 1. & cum melle ueluti electuarium tempera, exinde temperatum dabis coclear 1. Quibus etiam omnibus noctibus caput fomentandū de aqua papaueris agrestis, uel hortiui uiridis, siue aridi decocti, siue cum semine, uel sine semine eius, cum caput fomentaueris obuoluendum est linteamine calido, ne infrigidet.

De epagmastici cognitione. *Cap. XIX.*

EPagmasticus agnoscitur sic: Ab initio grauioribus febribus pulsatur, in tantum ut quisquis eum uiderit medicus, uehementer de eius uita desperet. Secunda uero die, uel tertia declinatio inuenitur, cui etiam signa propemodū discussionis futuræ inueniūtur. Aut sudor emittitur, aut sanguis de naribus fluit. Nam prima die sitim patiuntur, secunda uel tertia sitis ipsa refrigerabitur, & post minutior inuenitur. Qui si signum discussionis in tertium diem non habuerint, securus esto 5. uel 7. die crisim habituros. Quos cum diligenter cognoueris, sine aliquo auxilio medicinæ sanitatem promittas. Istis enim nihil adhibetur, quoniam adhibita talibus medela ægrotantibus contraria est.

Cura.

Oleum roseum frigidum tantummodo capiti imponatur. Quibus etiam esca uetanda nō est. Nam in declinatione etiam uinum leue & aquatissimum dandum est. Quibus si aliquid adhibueris, adiutorium aut escam negaueris, facis sinochum homothenum.

De distantia inter sinochum & sinochen. *Cap. XX.*

DVo sunt sinochus, & sinoche. Inter sinochen, & sinochum quanquam sit apertissima similitudo, tamen inter eos ita separatur atq; disiungitur intellectus. Nam sinochus non habet anesim, sed magis augmentatur. Sinoche uero dum simili ægritudine retineat caput tantum, tamen horarum, sed non plene mundarum remissionem. Nam sinochus ex sanguine & felle rufo commixtis nascitur. Sinoche uero ex fellis rufi abundantia concreatur.

De cognitione febris quæ dicitur causon. *Cap. XXI.*

SInoche uero simili modo ut sinochus, aut causon curari debent, maxime phlebotomo, si tamen ætas, aut tempus, aut fortitudo permiserit, aut si nihil aliud è contrario occurrens prohibeat. Et si tempus & ratio in omnibus istis phlebotomiam adhiberi prohibeat, tamen pro causa faciendum est ei cubiculum temperatū, si ætas, aut fortitudo permittat, ita ut medietas sanguinis deducatur, quam postulat causa, ut causæ sanguinem deducendo subuenias, & temporibus dū non satis deducitur, seruias. Quanquam hæc causa sinochis, neque in senibus, neque in pueris uenire poterit. Memineris autē in ipso impetu febris intra tertium diem, aut quātum phlebotomum adhiberi, quia si cœperit cū causa fatigare, non poterit adhiberi phlebotomus, ne sit contrarium. Sed si phlebotomus pro certa ratione non poterit adhiberi, dimittenda est physis cum causa pugnare, aut certe sinochorum cura adhiberi debet. Etenim sinochus, aut causon, & sinoche quamuis habeant dissimilitudinem, tamen simili modo curantur.

De eadem passione. *Cap. XXII.*

CAuson febris est denuntiata ab Hippocrate, ut in acutis febribus fiat, & in prolixioribus quartanis. Nascitur autem ex cholera nimium sicca circa subtiliores uenas, quę in hepate sunt.

Cura.

Mederi debet phlebotomo in principio curationis, & frigida potatio & frigida adiutoria in his necessaria sunt adhibenda. Viscera autem oleo & aqua calida & unctionibus quæ humectare & refrigerare possunt, restaura. Frigidæ similiter infusiones capiti sunt applicandæ. Item febris quæ dicitur causon, his signis cogno-

cognoscitur quando fiunt: Sitis est grandis, & insomnietas, & alienatio prosequitur, & surdi fiunt, uel muti, tamen hæc alia signa habet, triduo antequam febris fiat, dolor capitis sentitur & in bucino aurium ipse dolor cum forti ictu & tremore configitur, deinde prosequitur febris cum supradictis signis. Item cura sit ut euacuetur cholericus humor, & extinguatur, & dissoluatur. Euacuetur autem per sudorem, aut per uomitum, aut per uentris solutionem. Certissime autem extinguitur si bibant aquam multam, & nimis frigidam. Etiam hidroleon bibant aut lauacrum intrent ut sudet sed non descendant, nec diutius morentur. De escis uero nihil aliud nisi ptisanam mãducent, & abstineant se à uino.

De cardiacis quos diaphoreticos dicunt.
Cap. XXIII.

VEteres hãc passionem præcipuam dixerũt. Indeque eam cardiacam dixerunt. Nam græci cardiam dicunt cor. Verum ipsa indicat res nihil aliud esse, quam febrem acutam cum nimio sudoris fluxu per totum corpus manantis, cum paruo pulsu uenarum, quæ signa produnt cardiacos. Hæc passio plerunque æstatis tempore facile lædit. Aduenit autem in calidiora tempora, uel corpora, & iuuenes boni corporis, habitudinis, & ætatis. Præcipue hos lædunt lauacra post cibum, post cœnam uomitus, frequenter corpus in sudorem uertunt cum animi defectione. Ex hac ualetudine fiunt cardiaci 5. uel 7. dies incumbentibus febribus, & urentibus uelut flamma ignis. Vt autem cœperint esse cardiaci, refrigerant eis summitates manuum atque plantarum, plerunque vsque ad cubitum, uel genua, siue etiam totum corpus. Venæ pulsus est velox, & veluti eleuatus, paruus, rarus, inanis. At vbi cœperit crescere passio, vibrans est pulsus, atque rarus cum tremore, & formicatione, incognitus atque se subducens. Sequitur eos defectio animi, & subductio & nunquam dormiunt. Quibusdam eorũ sudor nimius, & per totum corpus se diffundit, multum pinguis, & glutinosus, quem græci glityon dicunt. Atque si eum teneat, vix producitur. Post hæc grauitudo corporis, & virium, & sensus, & tremor, & debilitas, facies pallida, concaui oculi eos subsequuntur, suræ illis grauantur, ubi desinit accessio, lingua liuida inuenitur. Si quando per epiplocem laborant, uel eis ipsa passio dominatur, tincta est lingua eis, tunc frigida desiderant. At vbi cœperint passione vrgeri, tunc visus hebetatur, liuescunt eis manuum summitates, plantæq; gibberosæ fiũt, & ungues, & non in uno loco iacent, sed cum palpitatione huc atque illuc. Primum quidem pulsus est densior, postea uero defectior. Cutis eorum corrugatur plerunq; in modum vuæ passæ. Accidentibus illis ventris solutionibus, malum signum est & aliquando plorant nulla pręcedente causa. Ob quam causam oculorum pituitatem gignunt. Apparet in eorum oculis signum, quod onichior appellatur. Item auide conantur sæpe cibos sumere, tamen escam deuoratam non digerunt. Subinde cibis delectantur. Hæc autem omnia signa sunt mortuorum, Aliquando fastidium patiuntur. Aliquoties per insaniam labia & linguam submordent putantes escam mordere, tunc nec potum, nec varios cibos dare debemus. Item malum signum cum post acceptum cibum & vinum, cum molestia, atque febre, & cum lassitudine corpus soluitur. Oculi rubescunt, lingua fit sicca, & aspera, præcordiorum sudor agitur, plerunque autem & sine sudore dissoluuntur. Vt autem ad melius cœperint venire, pulsus venæ apparescit. Aliquando enim auidi sumunt cibum, & dormiunt, velut quandam lassitudinem patiuntur. Fuit autem dissentio inter medicos, quæ pars corporis maxime in eis laboraret. Et nobis placet totum corpus in passione expeditius implicatum esse, quam scrupulose quærere utrum cor in causa sit, an membranam quod cor tegit, aut stomachus, aut pulmo, vel iecur, Nõ enim hæc particulariter passio curatur, sed toti corpori medicatur. Quomodo discernitur sudor ille qui febrium solutionem significat, ab eo qui inuadit cardiacos? Istorum sudor satis erit calidus, in cardiacis autem sudor est frigidus, & pro amplitudine eius passionis, & pariuitate naturæ paruus pulsus, atque obscurior, & densior est. Thorax eis grauatur, frequenter inspirant, neque est animus. Sunt autem ex his quibus omnia uiscera sudant calidum. pulsusq; æqualis est, atque in suma cute, venæ inspirãt. bono animo sunt, atque releuationem corporis sentiunt. Quomodo separamus passionem cardiacorum à passione stomachi? Si stomachus in feruore fuerit, sequitur debilitatio, angustia, compunctio, ac dolor, & quædam duritia in præcordijs inuenitur, vel in dorso, ita vt in pressura sint post cibum. Quod si imbecilitas astiterit stomacho multum expuunt, & os humidum habent stomachi, nauseam patiuntur, humores reijciunt, nonnunquam & cibum sumptum, manus infrigidantur vel pedes, & plerunque recalescunt. Cardiaci vero multum sudorem sentient, neque grauantur post cibum, neque reijciunt, rigorem summitatum manuum atque plantarum æqualem habent, sudorque eis plerunque crassus adest, mali odoris. Eis autem qui pressura stomachi sudant, tenuis sudor oboritur, semper fit autem subductio animi, uel stomachi cum incipiat accessio fieri.

fieri. Est autem cardiaca passio defluxa, atq; acuta, & ualida eo quod strictura quædam his non desit, & extensio præcordiorum & quibus est impetus.

Cura.

Hos autem curare oportet cum magna discretione, tamen genus curæ quod adhibemus sic operemur ut his adiutorijs utamur quæ expediunt. Multi autores dicunt eos incurabiles esse, sed tamen aliquando curantur sic: Iacere debent loco refrigerato, & umbroso non satis lucido ut constringantur. Tunc & flabella apponatur, & aqua subinde aspergatur, & odores boni ad nares adhibeantur, & folia uitis, mirtæ, quercus, pini, lentisci, maligranati, & rosarum, uel his similia stramententur. Item operiantur lanis quæ non habent floccum calidum solhunt corpus. Stratus non strictus, sed latus fiet, ut subinde uoluant, & deinde fricare debemus pedes, ac plantas, quæ frigidæ sunt. Non debent aliquod tædiosum cogitare, in ipso impetu accessionis foueamus ex oleo frigido, & melle, & flabellemus, & spongiam frigidam intinctam expressam ceruicibus applicemus. Post hæc foueamus totum corpus & stomachum spongijs frigida intinctis, aut lacte, aut aceto. Subinde pannos in succis herbarum tinctos, aut arnoglossæ, uel poligoniæ, aut portulacæ, uel ayzon, uel myrtæ, uel rubi mollis, uel maligranati, cauliculorum decoctione iam infrigidata, apponimus & succum hypoquistidos uel acaciam ex pusca solutam, uel omphacium, uel etiam in oleo uiridi, aut lentiscino, & uentri, & pectori, & stomacho, & uentris orificio appone similiter. Quod si sudor perseuerauerit, simplasma adhibeatur, quod fit ex puluere gallæ, thuris, myrtæ siccæ foliorum, & aluminis sicci, & omphacij sicci, plumbi usti & loti, gypsi, & cretæ samiæ & malleorum cauliculorum, & maligranati, quem in nocte bis uel ter siccum corpori aspergis, & sic fricato corpore, de istis cataplasmabis, uel omnia adiutoria sicca & frigida adhibebis. Item manna, thuris, cum oui albugine ad mellis spissitudinem mista corpus ungatur, & cataplasmata adhibenda sunt staltica. Vbi minuitur cariotam tritam cum oleo uiridi, uel myrtino uel lentiscino, aut rosaceo uel polentam tritam similiter cum pusca admistam adhibemus. Item mala cytonia cocta cum palmulis, & mista acacia, aut alumine, aut hypoquistidos succo, uel rore syriaco. Item de suprascrptis herbis cum pane sicco cataplasmabis. Sic cataplasma imponatur, ut spisse subinde renouemus. Item palmulis, & polline seminis lini cataplasmentur. Ponamus etiam odoramenta naribus, panis assati fumum, mala cytonia, myrtam, & his similia. Recentem uero damus non satis frigidam, mellis partem unam, aquæ partes 2. ad mellis spissitudinem redactas, damus per triduum coclear. singula. Vt autem ad declinationem uenerit passio, mulsam damus coctam in modico uino, pultes, oua sorbilia. De pomis uero pyra, aut cytonia. De auibus, pullos columbinos, palumbos, perdices, anseres, hæc saginata omnia stomacho indigestibilia sunt, de quadrupedibus, rostrum porcellinum, aut cerebella, aut hœdina caro uel caprina. De mari uero, locustas, mugiles, purpuras, lupos. De oleribus uero, intybam, plantagines, sparagos. In declinatione autem damus uinum album, leue, de uase in uas transfusum. Bonum signum est quando pulsus uenæ surgit, sudor minuitur, frigus auertitur, somnus sequitur. Quando ista omnia sunt, uinum accipiant, & post epithematibus confortentur constrictiuis, & cucurbitis in ore impositis uentris. Quod si aliquid remotam fuerit, clysteria inijciantur, maxime si pernitiosus est fluxus uetris. Id si fuerit, succus lenticulæ per clysterem inijciatur. Vtantur post tertium diem lauacro.

De eisdem cardiacis. *Cap. XXIIII.*

CArdiacos etiam heleni diaphoreticos appellant, licet quam plurimorum sententiæ ita diffinierunt: Sicut in hac eiusdem professione nominis attestatur, cordis uitio hanc ægritudinem fieri, quibus in hoc non dabo assensum. Nunquam enim claruit manifestum quod indicium tentari in aliquo natura cordis intelligatur. Est autem totius corporis & uirium plena resolutio, quam cardiacam diaphoresin appellamus, quæ cum sudoribus uiscosis, & frigidis perseuerare interemptis uiribus manifestatur præcedentibus acutis febribus, & flammarum interiorum ardoribus quos aliqui causon appellauerunt. Hæc igitur passio frequentius in iuuenibus, quam in cæteris ætatibus euenire consueuit in augmento ægritudinis, id est, circa diem septimum, & hoc quam maxime tempore quo ætas, uel æstus calidior incanduerit.

Cura.

Licet in omnibus passionibus generaliter præmoneatur ad maiorum ægritudinem necessitates gubernandas temporibus seruire debere attamen magna ui, & periculo interposito, dum sudoris illius emerserit iniquitas, cum uirium defectu, & ex eo præsens est uitæ periculum, tunc confusis prætermissisque temporibus rationabilibus adiutoriis circumuallantibus immineamus. In cubiculum frigidum, nūc lectum straminibus ueteribus lineis disponamus, nunc flabella, nunc pannos cum nardo & uino infusos pręcordiis ordinate pręponamus. Cataplasmata uero frigida & stiptica imponeda sunt

da sunt eorum præcordijs, ex strigno, & coniza, uel rubo, aut marrulio, & dactilis, & caducis mali granati, uel inantis. Certissimum enim est singularum specierum quęquam medicum merita cognoscentem, etiam temperiē, aut commestionem adiutorij posse disponere. Faciem ergo illorum ex pusca frigida, uel uino stiptico fomentabis, & puluere aspergis membra sudantia myrtæ, uel rosæ folijs siccis tusis & cribratis, & manna thuris, galla, omnibus tusis singulariter, & commistis cum uino stiptico, & eius fecibus simul mistis. Omnibus vero odoribus bonis, vel thymiamatibus vires labentes, & membra deficientia reparabis. Articulos quoque eorum oleo cucumerario, vel nimis vetusto, misto puluere nitri, uel piperis, pyrethri, adarcis, aut urticæ seminis defricabis, infundens calore ignito, morientem calorem reparare quatenus valeamus, nutriemus succis modicis, & frequentibus, frigidis tamē, quibus sudoris facilis nimietate vires emorientes exuscitentur. Nutriendi sunt cibis præ omnibus ratione ministratis, & nutriendi sunt similiter ex alicæ, uel ptisanæ succis, in quibus vngulas porcorum in plenam usque eorum coctionem coqui suadeo, aquam frigidam subinde per interualla subministrabis. Et si ætatis adhuc uapor calidior coegerit, etiam niuatas non aspernabo.

De typicis febribus, id est quotidianis. Cap. XXV.

NVnc dicamus de typicis febribus, quæ cum frigore atque tremore, & rigore accidunt, & cum calore recedunt. Quotidiana vero febris, siue per diem, siue per noctem fiat, hæc indicia habet. Nunquam cum tam acri vel ingenti rigore incipit, ut tertiana, & calor subhumidus inuenitur in quotidiana febre, & quasi cum vapore aliquo, & continuo, & diu manentē, tactu manus, pulsus prænoscitur ictus, quia pulsus venarum minor inuenitur in quotidianis febribus, quam in tertianis, in tantum quantum quartanæ minores pulsus patiuntur à tertianis. Et quantum quotidianæ febres minorem sitim habent à quartanis, tantum quartanæ à tertianis. Alio indicio quotidiana differt à tertiana, quia in tertianis os, lingua, & omne corpus siccum est. In quotidianis habetur humidū corpus, & quotidiani vomunt phlegma, & itaque per uentrem egerunt frigidiora, & indigestibiliora, & aquatiora, & sunt phlegmate plena. Quia corpora eorum qui quotidianam patiuntur febrem, phlegmate & indigestis humoribus plena videntur. Nam in ætatibus, & natura frigidis, & temporibus, & locis humidis ac frigidis quotidianas febres maxime nasci videmus. Iuuenem calidum & siccum corpore à quotidiana febre nunquam vidi correptum. Quia aut pueros paruos ætate, aut senes pigros, ociosos, & inexercitatos, à quotidianis videmus proprie corripi. Vnde nec sudore iuuantur, nec cum declinantur omnino sine febre sunt. Vrina nanque eorum qui quotidianis febribus laborant, aut candida & tenuis videtur, aut spissa, aut turbulenta. In tertianis vero crocea satis, aut rubea, & quasi sanguinea. In quartanis diuerso colore, maxime pallida, vel fusca, aut indigesta apparet.

Cura.

Curabis ergo quotidianam sic: Oxymel dabis post primam diem, id est, cum medium causæ tempus videris, & dabis & diuretica quę vrinam prouocent, etiam escas, & cibos calidæ virtutis, & qui phlegma incidant, & deponāt, & temperent ventrem frequentiori obsequio. Maxime dabis quæ os ventris purgent, deinde facis de radicibus vomitum, quæ dantur cum oxymelle, & alia quæque talia simili ratione facies, & media ipsius viscera embrocabis & cataplasmabis, medicina calidæ virtutis: quod Reci. croci, meliloti, floris camomillæ, seminis lini, ana drac. 1. pollinis hordei vnc. 2. Itē adipis recētis porcini drac. 3. vitelli ouorū 5. cerę lib. 1.

Item de cognitione ipsius. Cap. XXVI.

ITem ad quotidianam febrem: si negligentia medici non fuerit, hac ratione curabis: Quotidiana febris (ut diximus) ex phlegmate fit, quia nimis est frigida. Ergo indoctus medicus dum putat omnes humores esse calidos, dabit eis frigidos cibos dicens: Extinguere uolo febrem. Quam quidem non extinguit, sed spiraculum uitæ dat, mittēs calidam super calidam, & frigidam super frigidam. Ergo doctus medicus ista non facit. Sed cum febris quotidiana fuerit, dabit ei cibos calidos, sicut est piper, ruta, cyminum. Dabit in potu ante accessionem vinum subtile, albi coloris, & modicum temperatum, & calidum, generaliter autem in accessione nihil ei dabit, sed ante accessionem, & post accessionem. Et cum manducare voluerit, dabis ei pullum habentem piper, & cyminum. Dabis & pedes lactentis aceto coctos, & pulegio. De pecudibus dabis lac bibendum bene coctum, & siliginis buccellas, habentes oleum modicum. Quod si sitierit, facis aquam coctam cum radice feniculi, & apij seminis, & anethi, petroselini, & anisi. Si taliter omnia feceris, in paucis diebus liberabis ægrotum, quia (ut diximus) calida dantur in quotidianis.

De tertianæ uera cognitione. Cap. XXVII.

TErtiana aliquando est vera, aliquando non

uera febris. Vera enim si est, mox è principio cum ingenti horrore nascitur, & frigore, & tremore, sed non tandiu tenet rigor quam calor. Nam cito frigus uertitur in calorem, & tenet calor diutissime. Pulsus erit ingens, uehemens, citatus, & creber, ætas hominis iuuenis, & felliti, id est, rufi fellis abundantis, tẽpus calidum & siccum, & locus talis & aer, sitis uehemẽs, uomica fellita & crocea, & sudor, & motio iterum talis ut prius erit, & post triduum congruentibus horis, ex his omnibus tertianã poteris cognoscere ueram.

Cura.

Curabis uero lauacro frequenti, & tẽperato, cum olei abundantia, & aquis dulcibus non salsis, & ideo nec nitro, nec sapone cum lauant utantur, talia enim desiccant, sed dabis ea quę humectant & infrigidant diutius, & frequentius, quia contraria contrarijs curantur. Rursum enim fel calidum est & siccum, frigidis, & humidis delectatur rebus. Ergo & obsequio uentris, & urinæ purgandus est hic humor talis. Quod quidem à se frequenter facit, quia commouet uentrem & urinam, si uera est tertiana. Ergo molli clystere curabimus uentrẽ: urinam uero dato apij decoctione, aut anethi, prouocabimus. Et cum uideris signa digestionis post tertiam commotionem, etiam absinthij pōtici decoctionem addito melle modico dabis bibere. Nam maxime stomacho hoc etiã utile est, & si naturaliter satis balneo delectantur, bis etiam lauent in die. Et ut natent si delectentur, hortare. A uino autem omnino abstineas, quandiu uideris digestionem fieri causæ, tunc dabis uinum album tenue, aquatum. Cibos uero dabis quibus possit humidari, & refrigerari corpus eorum qui in tertiana laborãt febre, id est, ex oleribus, bletas, atriplices, & succum maxime ptisanæ & alite sorbitiones. Pisces etiam aspratiles, & non assos, neque frixos. De uolatibus dabis ea maxime quæ facile digeruntur, molli & tenui carne, gallinaceorum etiam ascellas, & cerebella, & testiculos, & ungulas porcellinas dabis & oua apala, & horum similia quæ facile digeruntur. Dabis etiam poma quę non digestione difficilia sunt, a melle omnino abstine & dulcibus, & sinapi salsamentis, & ab acrimonijs omnibus, à leguminibus, & à vino valde veteri, & calidiori natura.

De non uera tertianæ cognitione, Cap. XXVIII.

NOthus triteus, id est, non uera tertiana in hoc discernitur ab illa quæ uera est. Nam uera tertiana ut multum, in septem periodis, id est, septem uocibus motionis suæ digeritur, sed periculo est. Hæc autẽ non solum cito non digeritur, sed etiam si non diligentissime mox à principio cognita curationibus congruis obseruetur euidens periculum est, nec facile quibuslibet remedijs postea artifex continebit eam, si eam diligenter non præuiderit. Vnde ualde attendendum est, ut ex proprijs signis earum ueram & non ueram tertianam cognoscere possumus, quantum intra se signis discrepant, tm̃ in cura distant. Hæc autem non uera, neque impetu, neque calore ueræ tertianę similis est, nec pulsu, uel sudore, nec facit uomere choleram sicut illa quæ uera est, sed sudor paruus inuenitur in hac, & quædam humectatio & cum uapore raro, & lente exhalante, & diu tenente, & cum iam uidetur declinasse, non tantum purus, aut sanus inuenitur pulsus, sed sordens & adhuc aliquid in se retinens febrium quæ paulatim addendo, in peius crescendo, in tantum durescit, ut intra septem dies putetur esse si ipsi febrienti tantummodo credamus multorum mensium causa. His itaque & talibus signis ueram & non ueram tertianã discernendo proprijs curis diligens, & doctus medicus curabit sine periculo. Nam maxime obseruabis, ne incõgrue æger tractus in peius & in longinquum, & non sine periculo protrahatur. Nam quantum causa creuerit, in tantum uires eius qui patitur minuentur. Amissa enim uirtus ualente causa nõ suffecit uiuere æger. Ideoque conuenit ut respicias semper ad ægritudinem, & impetum causæ, & ad quantitatem uirium eius qui ægrotat, & ad qualitatem morbi, ne lapsum non reficiendo ciborum refectione, sed forte nimis in initio abstinendo ad periculum ducas. Sed ita fac, ut congrua collatione beneficiorum medicinæ assistere ægro gaudente natura fruatur. Hunc non solum in hac causa modum considerando tradimus, sed in alijs semper omnibus causis. Scio enim quendam incipiente autumno à notho triteo correptũ, usque ad primum ueris tempus non posse curari, & in tantum extenuatum, ut dubitaremus de eo, quia & ipse non consentiens præceptis medicinæ, aliter quam conueniebat, se habebat, & tempus hyemis causæ contrarium, ægritudinem in peius protrahebat. Nam & splen ipsius in magnitudinem excreuerat, uisceraque protensa stomachi indignatione, & grauiores ægro causas minabantur. Nam uultus pallido tumore mutatus, uirides oculi, crurum tumor, pigrum hydropem ostendebant. Cæterum corpus exilitate & ex longinqua ægritudine confectum macies lassauerat. Cuius exemplum ideo proposuimus ut sciamus cuius periculi sit non uera tertiana, si à principio cognita, & congrue curata non fuerit.

De duobus tertianis. Cap. XXIX.

ERgo nothum triteum, id est, non ueram tertianam qui patitur, mox à principio abstinendus à lauacro est. Et tam diu abstine, quam diu signa digestionis causæ uideantur. Neque quotidie cibetur, sed alterno die sufficit ut reficiatur succis optimis, & sorbilibus benefactis, & digestorijs. Quiescat silentio, & molli lectulo iaceat. Media eius uiscera fricentur, id est, stomachus, & præcordia cataplasmentur, & embrocentur. Clystere utantur non satis molli, & si sanguinis detractionem uideris necessariam, considerabis mox à principio indubitanter vnde putaueris utile esse auferes quantum conuenit. Omnis ratio dietæ ipsius non sit perfrigida, & humida sicut supra diximus in ueris tertianis. Sed hic quidem habeant calidum aliquid, & quod incidere posit originem causæ, idest, succum ptisanæ piperatum. Sed etiam interiectis diebus hyssopum, origanum, uel etiam spicam nardi infusam in mellicrato decoques, mellicratum sic confice, mellis partem vnam, & duas uini coque ad spissitudinem, & adiecto pipere dabis bibere, & alia quæ urinam possunt mediocriter mouere. Præter illa quæ uehementissime, & nimium siccæ uirtutis sunt, & nimij caloris, id est, quæ nimiũ calefaciunt, & siccant, sed quæ mediæ uirtutis sunt dabis. Vnde maxime absinthium ponticum transacto iam septimo die, ex aqua calida dari conuenit. Multis etiam oxymel datum profuit. Nec non etiam utendum est illis medicaminibus hypelatis, id est, solutiuis, quibus non frequenter usi sumus. Vtilissimum his probauimus, ut uomant post cibum. Quo facto multos mox scimus sanatos.

De quartana uera. Cap. XXX.

QVartanam uero febrem nõ tam difficili ratione cognoscimus, quia euidens est. Nam duos integros dies puros & quietos habet. Quarto die semper mouetur, & pulsus eius rarior, & segnior, habens inæqualitatem. Calor nõ longe minor est à supradictis febribus, quia melancholici quartanarij fiunt, & tempore autumnali, & aere mutato & inæquali, id est, non salubri naturali ratione, & ex quo hic humor in corporibus mouetur, & splen maior & crassior fit & extra naturæ modum. Fit quartana frequenter ex febribus non bonis, & indigestis, & male curatis. Nam istis febribus sicut in tertianis uomitus fellis rufi non inuenitur. Id enim proprium est tertianis, & cum declinauerit, adhuc pulsus inuenitur sordens, lassus, segnis, & rarus, & tardus etiam ad opera faciendum.

Cura.

Curabis ergo quartanam sic: Mox à principio diligẽter præuideas, ut mediocriter & quiete ac patienter agas, neq; medicamen aliquod temere des, neq; purgationem uentris, uel detractionem sanguinis facias, nisi forte uiderit nimiam sanguinis esse abundantiam & cum feceris uenam, statim respice intente fluentem sanguinem. Qui si erit niger & spissus securus auferes quantum causæ putaueris conuenire, uel ætati, aut uirtuti eius qui patitur. Rufus uero & tenuis, id est, liquidus si fuerit, mox retine, & stringe uenam: non enim conuenit in his talem auferre. Tangenda uero est in hac causa uena in brachio sinistro, quæ est mediana, cum opus fuerit, & dięta adhibenda est utilis, & digestoria, quæ non inflet, uel tendat stomachum, sed quæ temperet uentrem, & prouocet. Nec non etiam interdum clystere in initio utendum est molli, postea acriori, ad deponendum humorem. Abstinendos eos scito à porcina, & caprina, & carnibus his similibus quæ grauant digestionem, & ab omnibus frigidis quæ grauant stomachum. Pro qua re nolo ut existimes hãc superfluam esse diętam, quam nos regulam uiuendi dicimus. Dięta enim medicina est, & pars medicinæ. Nam cum dicimus digestibiles cibos dandos, & non incongruos, nec non etiam dum offerimus cibos frigidos, aut calidos, humidos, aut siccos, necesse est ut sint congrui ut contraria contrarijs dum medentur medicinæ præbeant auxilium, quoniam contraria contrarijs curantur. Et sic quia hæc causa frigida, & sicca est, calidis & humidis delectatur rebus, & quia ad diętam nobis redeundum est, ideo obseruare debebis sic, ut ab omni iracundia, uel alia qualibet animi commotione, sic & ab omnibus cibis qui melancholiam nutrire uidentur abstineas. Nephas enim est augere malum. Nam cum difficilius certis & probatissimis medicaminibus adhibitis hæc causa curari posit quanto magis non curatur, si quartanarijs ea quæ melancholiam nutriunt adhibeantur. Vnde ipsa causa nascitur si requirant, ex melancholia diximus illa esse. Et diligenter illud caue ne patiẽs frigus sentiat, & ideo obseruare debes à constrictoriis cibis, quia anathymyasin faciendo ex constrictione, in peius existentem causam faciunt. Obseruabis etiam ab omnibus frigidis & humidis cibis. Vino autẽ utendũ est tenui, albo, & mediocriter naturali uigore calido. De uolatilibus uero uel auibus dabis, sed quæ tenuiorem & sicciorẽ habent carnẽ. Vtendum illis maxime quæ non aquosis uel palustribus gaudẽt locis, & piscibus qui facile digerantur & nihil fluidum habẽt, sed siccioribus carne. Salsamentis quoque, & sinapi, & alijs calidis digestoriis rebus. Dandũ etiã

his interiectis diebus antidotũ diatritonpipereon, & diaspoliten, aut certe piper tritũ ex calida aqua. Hoc etiã si quotidie detur, ut bibant, recte datur: deambulatio & perfricatio blandæ manus fiat, & si aliud aliquid est consuetudinis, non penitus prohibendus est, & subinde utendum. A lauacro autem si non omnino potuerint abstinere sine tædio sui, sola perfricatione aut deambulatione utentes, non mediocriter iuuabuntur. Et si non ualde uehemens ipsa quartana est, etiam si exercitatione consuetudinis utantur utiliter faciunt. Hæc talia utique fieri conueniunt in principio causæ eius, usque dum ueniat ad statum causa. Cum uero status erit, tunc abstine ab omnibus his, & diæta utere quam subtili, & pertenui, & quietem adhibe, & ociositatem proliziorem, & medias tunc corporis partes cura cataplasmate, & embrocis calasticis. Deinde utere diureticis, & cum manifeste uideris fieri signa digestionis causæ, tunc etiam dabis purgatorium quod melancholicum purget humorem nõ semel, sed quoties putaueris conuenire. Vetandus est ab esca uel à cibo contrario: uomitus uero sæpius adhibitus, si nihil sit quod econtrario prohibeat, elleborum album utiliter dabis primum radice fixum & abstractum. Deinde si sic datum nihil profuerit, etiam ipsum elleborum (ut ipse nosti) dabis. Qui uero uomere non libenter habent aut non possunt, hos fortiori purgatione purgamus, & refectis interiectis diebus paucis, theriacam diacidnes accipere suademus, & alia quæque talia, quorum ad has febres laudantur beneficia, ex quibus omnibus probatissimum est nobis hoc antid. quod opium quirinatium recipit. Qui uero mox, in principio aliquid tale dederit, nõ proderit, sed maxime oberit. Nam ex una quartana duas facit, & ex duabus tres, aut ex leui fortiores, & ita in summum periculum hominem deducit, & facit ut non posit uita esse copiosa. Id etiam in alijs typicis febribus obseruabis, ne quid tale mox in principio des antequam uideas pesson fieri causæ, id est, digestionem, antequam in statu ueniat causa, tunc enim proderit datum, ante uero oberit. Nam scio ego quendam medicum hoc ignorantem, dedisse homini tres quartanas habenti, antequam statum faceret causa, uel signa digestionis ostenderet, medicamentum quod dicitur diacidnes, & ab ea hora in peius tractus est, in tantum ut mutaretur in sinochum, nec ei postea potuit succurrere, sed ita occidit.

GARIOPONTI MEDICI VETVSTISSIMI
De typicis febribus LIBER.

PROLOGVS.

QVanquam typicarum febrium signa, curationesq; rationabiliter quidem, & non confusæ omnia dicta sunt, melius est tamen diuisiones & coniunctiones diligenter ostendere, quare omnium causarum supra scriptarum febrium, quæ ueræ, & non ueræ, uel quomodo sibi iungantur breuiter pandam.

Qui, & in quo tempore fiant. Cap. I.

QVotidianarum causa uerarum hyeme tenet, & in principio ij cum febrire cœperint, & cutis eorum sudorem emittit, & sic ut sudor uideatur, non tamen amplius effluat. Nam secunda die typum patiuntur, post uero typus recedet, & accedunt leues horrores. Sunt alij qui nec frigus, sed nec horrores habent. Aliquibus etiam nec secunda die frigus accidit, sed leuem sentiunt typum, quibus horis uariando in ascensum pergunt. Vt puta non in uera quotidiana, sed in prima hora tenuerit aliquem. Secunda uero die hora 2. tangitur. Similiter 3. uel 4. die, uel cæteris incrementis dierum, horæ ascendendo uariantur. Siquidem & alio indicio, uel signis possunt agnosci. Quia in quotidianarijs (sicut supra dixi) agnoscuntur, ut horis suis nascantur, scilicet non immutatis. Quia quidem post frigus typicum calore purgentur acriori, & post febres sudorem in capite, & in pectore habent. Aliquoties & per totum corpus sudant, sicut tertianarij pati solent, aliquibus etiam sitis accidit: urinam uero albam habent, stercora uero phlegmate mixta egerunt, quæ subalbida aliquoties, & pinguia inueniuntur. Nam hæc causa nascitur ex phlegmate, his etiam facies subtumidiores sunt, & ambarum partium laterum inflatio sequitur. Pedes etiam tumidiores sunt, sed non omnibus intumescunt. Hi uero qui hoc morbo laborant, frigidioris & humidioris naturæ sunt, maxime si tempus humidum, aut frigidum occurrerit. Nam & in uerno tempore quamuis calidum & humidum sit, tamen possunt homines hac causa teneri, propterea quod habet humiditatis partẽ. Sed quia maxime hæc causa consurgit hyemis tẽpore, quod ea frigida & humida sit. His ergo cõcurrẽtibus, cum tempus, & aer, & humores corporis uirus

malum

malum miscent, quotidianarios faciunt, quibus nisi medicinæ arte succurreris, tunc quotidiana ipsa in macronoxiam uertetur. Quod cũ contigit, necessario quartanarios facit. Ergo ante succurrendum est, ne ad tantum malum quartanæ ueniant causæ.

Cura.

Quotidianariis uero in initio causę oxymellis simplicis dabis ex melle & aceto per triduũ bibere, per singulos dies coclear. 4. quibus utiliter & radiculas oxymelle infusas pridie ieiunis edendas dabis, ita ut eis continuo uomitus prouocetur. Quod si minime profuerit, oxymelli addis piperis grana 20. & sic per singulos dies utantur. Quibus per singulos dies potionibus acceptis simplicibus, urinam prouocabis sic: Mitte in calidam radices sparagi, aut ipsos ramusculos, similiter apij, & anethi, aut si omnia non fuerint, uel unam mittes, & tandiu coquãtur donec color aquæ prasinus fiat, & quoties bibere uoluerint, utantur. His etiam uenter deponendus ex cathartico phlegmatico, quæ si minus ualuerint, philonium, aut adrianum in modum fabæ, si uires permiserint, cum mulsa dabis. Si autem ex ipsa causa lassior fuerit, uel ætate senior, aut puerulus, ut uirtutes adriani, atque philonij sustinere non posit, pro modo uirium antidota sunt deducenda, & in breui tẽpore curabis. Quorum stomachus curandus est fomentis calidis, id est, ex oleo calido, cui admiscendum est dum coquitur absinthium ponticum, & anethum. Hi salsum, & erucam comedant, aut raphanos, aut radices. Quibus conditum utiliter datur, ita ut in calida suprascripta conditum misceas. Melius si condito addas spicam nardi, piper, & semen apij, & sic bibant, qui quidem à lauacro abstinẽdi sunt. sed in hac causa plus cathartica adhibita asidue prosunt, uehementius, & si semel in hebdomada, aut duabus uicibus, si uires, permiserint, sumantur.

De quotidiana non uera. Cap. II.

QVotidianarius non uerus sic intelligitur, quia cum horis per singulos dies uarijs descendat, & ascendat, utputa si 5. hora aliquem tenuerint, alia die 4. hora teneat, tertia die in 3. hora. Et subinde per singulos dies alijs horis ascendat. Nothi enim quotidianarij in 24. horis diei, noctisque, uix hora una, aut duabus, aut multũ tribus requiem patiuntur, quia quotidianarij nothi non ex phlegmate dulci hoc morbo tenentur, sed eorum phlegma acrius inuenitur, ideoque & frigus non patiuntur, quod ueri quotidianarij habent, sed habent leues horrores. Cætera signa præter horarum ascensum, aut descensum, omnia communia habent. Sed hi maxime in autumno, aut circa autumnum tenentur, quamuis quolibet tempore hoc morbo teneri posint.

Cura.

Quos fomentis curabis, sicut supradictum est, & cataplasmate, quod fit ex polline seminis lini, & hordei, fœnugræci, & melle, & aqua, & inde stomachũ calidissime per triduum uaporabis. Quibus cathartica adhibenda sunt, quæ phlegma deponant, & choleram rufam. Et his oxymel necessario detur, cui admiscendũ est piper, pulegium, & hyssopũ, origanũ, & thymus, & ex inde coclear. 3. ieiunis per singulos dies dabis. Radices etiã dãdæ sunt, sicut supra mõstrauimus, & uomicã prouocabis. Vrina quibus ut supra mouẽda est. Sed hi censitũ nõ accipiant.

De cognitione duarum quotidianarum. Cap. III.

QVotidianas duas cognosces, quod bis in die tangant, sed utrum ueræ sint ambæ, an non ueræ, vel si una uera, & altera non uera, ita intelligi potest. Si ambæ ueræ sunt, horis suis nõ mutatis typo ipso, uel febre patientes tenentur. Quod si ambæ ueræ non fuerint horis ipsis typicis uariatis tanguntur, & nõ illis horis quibus solent. Quod si una uera, & non uera mixtę fiunt, quæ est uera hora sua cognoscitur. Non ueræ autem accessionibus horarum uariantur, ut si quenquã tenuerit hora tertia, alia die, aut secunda, aut quarta tenent eum.

Cura.

Quotidianarum diuersarum curationes superius ostendi, id est, ueræ & non ueræ. Ergo si ambæ ueræ sunt, earum adiutoria adhibebis. Si autem ambæ ueræ non sunt, similiter earum impende medicinæ auxilium. Si uero una uera, & alia non uera fuerint, singulis sub hora ipsarũ accessionum sua offeres adiutoria, & etiã succum hunc, quamuis omnibus quotidianarijs necessario detur, uidelicet ex succo ptisanæ calicẽ implebis unum, cui admiscebis piperis grana 50. & seminis apii drach. 2. & salis triti cyathum 1. Hoc accipiatur quousq; causa accedat in melius. Post uero ex omnibus speciebus istis quæ succum accipiunt: mediam tamen supradictorum partem mittis, & quomodo causa requirit, subinde paulatim deducis ex omnibus suprascriptis, & sic usque ad perfectionem sanitatis detur.

De tertiana simplici, & non simplici. Cap. IIII.

TErtiana aliquando simplex, aliquando nõ simplex, aliquãdo uera, aliquãdo notha. Tertiana uero quæ uera tertiana est, sic inteligitur: Ab initio frigore nimio exagitantur febrientes, ut

ijs horis quibus aguntur de frigore complicentur & tenentur frigore & febre horis 12. Quibus recedentibus, sudor consequitur, & litopericia alijs 12. sitis nimia non deest, lingua siccior, ut loqui pene non possint. Vrina rufa cōsequitur, uentrem facilem habent, & insomnietatem patiuntur, & tantam æstuationem, ut nudare se uelint, & in recentem submittere se desiderant, & hoc maxime est intuendum, ut tempus & corpus intendas. Nam æstatis tempore hæc causa consurgit, & maxime iuniores, & callidiores, & corpore sicciores tenet. Nam hi cum sani essent peracriores fuerunt in quolibet exercitio, & calidiores animo (aliàs omnino) solliciti, cogitantes assidue, choleram rufam nutriunt, unde hæc causa nascitur. In die inter diē tanguntur nō immutatis horis.

Cura.

In primo, uel secundo, si fortes fuerint phlebotomandi sunt in uena brachij dextri, quæ est iosana, quæ ad hepar pertinet. Dabis ptisanæ succi lib. cui admiscenda sunt hyssopus, origanum, piper, mel, & aceti parum. Et hæc catapotia dabis post 7. dies: quæ Recip. aloes, scammoneæ, colocynthidæ, succi absinthij æqualia pondera, confice cum succo caulis ad modum ciceris, & dabis secundum uirtutem, prima uice 7. secunda 13. tertia 21. Quod si neglexeris, mutantur in quartanarium. Quibus quotiescunque bibere uoluerint, dabis mulsam, in qua decoxeris spicam indicam, & piper. Item potandum semen apij & anethi decoctum in mulsa dabis. Item post 7. dies absinthium ponticum in calida coctum utiliter dabis bibendum. Oxymel etiam ieiunis cum calida, & pipere datum, mirificè prodest. Catharticum etiam lene adhibendum, quod choleram rufam deponat. Vomitus etiam post escam prouocandus est, unde maxime multos curatos constat. Nascitur hæc causa ex putridis choleribus rufis.

De signis tertianæ non ueræ. *Cap. V.*

Tertianæ nothæ signa hæc sunt: Autumni tempore hæc causa tangit ambarum partium hypochondria, id est, iecinora inflata sunt cum dolore. Quibus cum in accessione dierum creuerit, uultu sub tumidiori efficiuntur, nulla accidente siti. Vrinam habent subalbidam, uentrem sine solutionis obsequio, uomunt etiam assidue phlegma choleribus mistum. Quorum signa præcipue intuenda sunt. Qui cum die inter diem febrem patiuntur, tamen non horis suis quotidie commouentur, sed uariando aūt horis descendit, aut ascendit. Hi sicut ueri tertianarij non sudant: ueri enim tertianarij sudore agitātur. Nascitur quamplurimum hæc causa in infantibus, & declinantibus ætate. Hæc enim causa si autumni tempore quenquam tenuerit, & non ei medicinæ auxilium succurrerit, in macronoxiā uertitur, ut omni hyemis tēpore ex hac ægritudine carere non possit, exinde in accidente moritur tempore.

Cura.

Tertianarij nothi in initio, uel usque ad declinationem à lauacro sunt abstinendi, quibus etiam si signa bona futuræ digestionis cognoueris, lauacrum tamen raro offeres. Hi etiam dum in causa sunt non quotidie reficiendi sunt, sed reficiantur anethica die escis calidis, & pepticis, id est, digestibilibus. Vtere succo ptisanæ cum pipere, & melle cum aceto paruo. Quorum uiscera calefacienda sunt ex oleo, in quo anethum & absinthium decoctum est. Quibus clysmata nimis fortiora adhibenda sunt, sicut frequenter scripta sunt. Qui si iuuenes fuerint, aut sanguine abūdauerint phlebotomādi sunt, ita ut magis uena eorum euentet, quam plurimum sanguinem educat. Quibus si phlebotomus minime profuerit, clysma eis adhibebis tale: hydroleon, & mellis modicum, & aphronitri, scrup. 5. Vrinam eis conuenit prouocare, ex petroselini, & feniculi semine, & anethi semine elixis, quorum aquam bibendam dabis. His etiam cathartica danda sunt, quę choleram rufam & phlegma deponant, & uomitus prouocandus est sic: Olei partem unam, aquæ tepidæ partes duas, salis coclear 1. in simul misce, & dabis ad bibendum quātum satietatis fuerit, & mittis pennam in ore, ut reiicere possint. Quod si hoc adiutorium uomitum non prouocauerit, dabis calcucecaumeni unc. 2. tritas cum lacte caprino calefacto calicem 1. ut post deambulationem ex se reiiciant. Præterea cum febrire cœperint, & sitierint, dabis eis frigidam bibere. Qui quotidie recedentibus febribus balneo utantur dulcis aquæ, sed maxime in solio plus fricentur quam in aere. Vtantur etiam ptisana, & cum causa ex parte refrigerauerit, ut nō tam grauiter ex eadem causa grauentur, aquam calidam in qua absinthium decoctum est ieiuni bibant, quibus dare debes catones, id est, atriplices bletas, aut maluas, uel lactucas, aut cucurbitas, oua apala frigida, & poma diuersa, celsa, & cætera his similia. Vinum album, & leue, nec mireris quod typum diximus frigidis esse curandum. Celerato enim malo accenso, frigore, perungentur. Hi enim ex coleribus rufis hanc causam patiuntur.

De signis tertianæ ueræ, & nothæ. *Cap. VI.*

Tertianariæ duæ, uera scilicet, & notha, si sese cōiunxerint, his signis cognoscuntur. Quia uera diebus suis tangit non immutatis horis:

ris: notha uero suis uariatis: Verbi gratia, si una die tanguntur hora nona, & altera die hora 6. tertia die sicut prima die tãgũtur hora 9. Quarta iterũ die quinta, aut hora 7. tanguntur. Sic ergo fit ut intermissa die, nona iterum tangantur hora, sicut tertianarij ueri, & si 5. die hora 6. nõ tacti fuerint, intelligis hæc signa non ad ueram tertianam pertinere. Vnde intelligere conuenit ex uarietate signorũ feb. duas tertianas esse coniunctas. Si uero quotidiana tertianæ se coniunxerit, sic intelligitur, ut tangantur sicut quotidianarij, ut diem intermissum non habeant.

Cura.

Cum duæ tertianæ commistæ fuerint, ita curandæ sunt, ut in diebus suis secundum disciplinam feb. unicuique sua adhibeas adiutoria, ut die tertianarii ueri suũ adiutorium adhibeas, & die tertianarii nothi, suas offeras curationes, quia queadmodum per singulos dies diuersarũ signa uariando mõstrantur, ita etiam & curatio non una adhibenda, sed utrarumque causarum diebus suis conueniunt adiutoria.

De signis ueræ quartanæ. *Cap. VII.*

TEtrartei nigris coloribus abundant, unde hæc causa contingit, maxime eos tenet qui mediam habuerint ætatem. Nam senes & pueros si tenuerit, non diutius laborant. Quæ si uera & integra quartana sit, his signis cognoscitur. Primo de quo tentantur, nimium tremorem, & febres acriores patiũtur. Sitis nulla, pulsus ingẽs, fortis, spissus, qui cum decem periodos expleuerint, declinationem eiusdem frigoris patiuntur, & febres augmentantur. Ventrem constrictum habent. Quorum urinam suscipere conuenit, & cum resederit, inspicienda est, cuius colorem subnigrum inuenies. Tumidum etiam splenen habent, uultum & oculos subtumidiores, hi etiam recedentibus febribus sudant.

Cura.

Siue in initio, siue in quolibet tẽpore, si nulla grauabuntur lassitudine, phlebotomãdi sunt, quorum sanguis tandiu currat, donec niger color in rubeum conuertatur. Quibus post tertiũ diem clysteriũ austere adhibere per triduũ debebis, & escæ calidæ, & calidam uirtutem habẽtes, uel quæ uentrem deducant, offerenda sunt, ut est lapathium decoctũ in patina, siue malua, uel bleta, quibus ut uirtutẽ calidã facias, piper adhibebis, conditum etiam piperatum offeres, à porcina, & bubulina abstineant, uino albo & leui utantur. Pisces aspratiles, & salsamenta comedant, & sinapi, & cætera talia. Quibus ieiunis piper cum calida dabis, abstinendi sunt à balneis. Quibus manus defricari debent manibus puris, quorum splen oleo calido primũ fomentandus est, in quo decoctæ sint capparis radices, & absinthium, & anethum, cataplasma etiam spleni tale facis, quod Recip. aristologiæ rotundæ & corium radicis hederæ, sinapis ana unc. 1. caricas, 20. conficitur sic: Caricæ die & nocte in oxymelle infundantur, & sic extra terantur, & cum puluere admisceantur, dehinc in eodem oxymelle omnia mittantur, & usque ad sufficientiam decoquantur, & ita cataplasma impones, ut duritia splenis soluatur. Quod si minimè profuerit cathartica adhibenda sunt, quæ nigram choleram deponant. Hoc frequentius facias, & põst cathartica diatriton pipereon, & philonium uel adrianum, frequenter ieiunis dare debebis. Qui etiam calidam aquam si in usu habẽt, bibere si uoluerint, bibant. Epithimum, & cyminum, & hyssopum creticum in coctura addes calidæ, & sic bibant, & post escas uomicam prouocabis, & radices in oxymelle infusas per triduum ad satietatem comedant. Et post comestionem, oxymel ipsum cum aqua calida bibant, ita ut potu satientur, & sic uomicam prouocabis, quibus helleborum album sic dabis: Tolle raphanum, & perunges ex helleboro, ita ut helleborum intra radices coniunctũ una die maneat & eo sublato ad satietatem dabis radices, ut manducent, & uomitum prouocabis, quibus etiam oxyporium adhibebis, & maxime calida frequenter danda sunt.

De quartana non uera. *Cap. VIII.*

QVartana notha maxime pueros & senes retinet. Nam vrinam habent albam, & post febribus & frigore perurgentur quarumj horæ suum ordinem non seruant, & per singula lustra horas deducunt & adducunt. Sitis eos tenet. Hæc causa nascitur ex phlegmate, & choleribus nigri.

Cura.

Si fortes fuerint, in manu sinistra de uena splenis phlebotomandi sunt, quibus etiam apophlegmatismata adhibenda sunt sic: Mitte staphisagriam tusam in dulcoribus calicibus duobus, & aceti uno, ubi fundis etiam hyssopum, & thymum, per triduum coquens, & dabis ut gargarizent in sole, aut in balneo, ad heminæ dimidium modum, quia satis iuuantur. Catharticum etiam dabis, quod phlegma deponat. Reci. pulegij, piperis, drach. 4. cymini drach. 3. cocognidij, lacteridos, ana. drach. binas euphorbij drach. 1. mulsam quod sufficit, & cætera quæ phlegma deponant. Vomica etiam ieiunis, & post cibum est prouocanda. Ieiunis etiam semen apij, & piper cum calida aqua bibere dabis. Quorum splen si in tumore fuerit, curabitur sicut supradiximus. Quibus etiam antid. dipolisten dabis. Si uero hæc adiutoria

minus profuerint, theriacam eis dabis in ipso impetu. Philonium similiter dabis & adrianũ, ut supra. Quibus succum prisanæ quotidie dabis, & piper admistum. Ventrem etiam per singulos dies per clysterem deduces. Et si hæc omnia minus ualuerint, helleborum album per triduum in aqua infundes, & cum eadem aqua philonij, drach. 2. dabis.

De quartana duplici. *Cap. IX.*

QVartanarij duplices cum in quartana simplici sanos duos medios habent dies: primo etiam & nouissimo febriunt in duplici quartana biduo ab initio febriunt, in medio habent unum diem sanum, & biduo iterum febriunt. Sic duæ quartanæ coniunctæ veræ, per typos ipsos & horas suas agnoscis. Si ueræ non sunt, in horarum accessione variantur. Quod si una cardinalis non yeræ misceatur, una die & una hora non agnoscitur, sed in alia varia commotione, hæc duarum quartanarum sunt diuersa indicia. Si quartanæ ueræ notha se coniunxerit, aspicies secundum disciplinam suprascriptam, ut scias quæ dies sit quartanæ ueræ, & nõ ueræ, ut horis accessionum suarum, uel dierũ, sua adiutoria adhibeas, ut si in die horas suas seruauerint, catharticum des, uel adiutoria ueræ quartanæ. Si non seruauerint ordinem adiutoria quartanæ nothæ adhibebis, vt eodem die talem des medicinam, prout est causa, aliud in crastinum, quia quẽadmodũ quartanæ subiunguntur. Ita etiam adhibẽda est duplex curatio, ut in die uniuscuiusq; febris ei adiutoria offeras.

De planetis. *Cap. X.*

PLanetarum febres quotidiano typo similes sunt. Nam frequenter medici in his falluntur. Quanquam signa planetarum interdum diligenter ostenderim, tamen rem nimium necessariam credidi adijciendam. Scire te conuenit planetas esse febres, quæ nullius febris, uel typi habuerint indicia. Vnde si super signis, nullam periodicam febrem comprehenderis esse, recognoueris esse planetas. Nam quæcunque febres variando se, suum genus aut speciem non ostendunt, profecto febres erraticas, quas græci planetas appellant, se esse demostrant, & qui pro certo eas intelligere non possunt, existimant amphemerinas esse, id est, quotidianarias. Nam planetæ febres quotidie bis tangunt, ut putentur duæ quotidianæ esse coniunctæ. Sed inter quotidianas coniunctas & planetas, hæc habetur distantia, quia quotidianarij necessario typum patiuntur, planetæ sine typo sunt. Sed maxime hæc signa habent, quæ aliquos bis, & ter, & quater, in die tangunt, & non diu ipsæ febres retinent ægrotantem, ut possint habere inter se interuallum sanitatis, aliquoties habent & diem anethicum, id est, sanum. Dum enim tangunt & bis, & ter, & subito semel in die tangunt, & in tempore redeunt, ut bis, & ter tangant. Sunt etiam quibus typus leuis accidit, sed non semper, nec omnibus accessionibus, sed ne typo ipso accedente medicus fallatur. Ex tanta uarietate accessionum intelligis planetas esse febres, quas latine erraticas diximus. Quæ febres diuersis humoribus infestantur, quia quemadmodum ista febris uaria & instabilis est, ita etiam corpus eius de omnibus uarijs humoribus infestatur. Vnde necesse est ex ægritudine hac ut quartanarius efficiatur, nisi ei auxilio medicinæ fuerit succursum. Dum enim cholera nigra & rufa, & phlegma inter se contendunt, & exuberant, tunc planetæ febres nascuntur. Sed dum humores hominum in corpore exuberant, qui uicerit, obtinet causam. Sed quia paullo chol era nigra obtusior & fortior est cæteris humoribus, quoniam eandem choleram cæteros humores obtinere necesse est, quartanarium cum uicerit facit. Ergo ne ad huiusmodi tam sæuæ quartanæ ueniant causam, auxilio medicinæ congrue succurre.

Cura.

Præcipuum & magnum auxilium est catharticum dare, diuersam choleram & phlegma deponens, quod etiam tu medice qui naturam pigmentorum nosti, colligere poteris, ut intelligas quæ pigmenta phlegmaticos, & quæ diuersos cholericos soluant, ut ex diuersis pigmẽtis unum catharticum facias, ita ut temperatum sit. Quamuis cathartica tamen stomachica danda sunt. Quibus utiliter detur succus ptisanæ, cui admiscebis diagridium modicum & piperis grana 20. & epithemi, quod sufficit. Quod si epithemum non fuerit agaricum mittes, melius si addas semen balsami, sed ex omnibus modice mittis, ne aut plus faciens homines turbes. Quibus dabis piperis grana 20. uel si etas minor fuerit, paulominus ipsum catharticum, pro ut uires ætatis prospexeris, dabis. Omnia enim medici est præuidere & tẽperare utiliter conuenit, etiam epithemata adhibeantur stomacho ante horam accessionis, quæ calido uigore utantur. Sed in omnibus nihil præponendum est cathartico, quod humores qui febres nutriunt deponat, & cum detracti fuerint, necesse est ut etiam febres amputentur. Isti mane comedant, & ab omnibus quæ melancholicum nutriunt humorem, cibis abstineant.

GARIOPONTI MEDICI VETVSTISSIMI

De symptomatibus febrium, LIBER.

PROLOGVS.

NVnc diligentius, & ualde consideremus, quantum possumus perpensemus, quale, & quantum ipsa febris iuxta suam speciem, uel quale iuxta suum genus symptoma afferat ægrotãti periculum. Nõ enim mediocriter laborat, neque periclitatur, qui ex febribus & simptomate, id est, dolore aliquo, & vigilijs consumitur, cum una res ex his per se tantum si sit assidua, sufficiat extinguere hominem. Vnde præuisa & intellecta utriusque virtute, hoc est, quales sint febres; & qualia symptomata earum, & si qua vehementiora, & peiora sunt, ad ea magis attẽdas, ut cum omni diligentia cures, sicut doctus artifex, ne sis omnino piger, aut negligens, atque non curans. Vtputa si sit febriens quidam plectoricus, quod est abundans corpus malorum humorum crassitudine, & ex eorum indigestione compungatur, vel commordeatur, & ipsum os ventris quod dicitur stomachus, ex congestione indigestorum, uel pinguiũ humorum comprimatur, & suffocetur, uel concludatur, ita ut nullam habeat exhalationem: Et si etiam plectoricus aliquos corruptos vomat humores, aut per humoris abundantiam laborans natura clausis horum meatibus non inuenit iter, apertum, & liberum egestionis, & periclitetur angustiis, quid in hoc facere conueniat nos videamus, vtrum ad causam & ad impetum febris attendamus, aut tantum purgabimus nimietatẽ, vt diximus plectoris. Quod si fecerimus, non sine grandi malo faciemus, aut ante magis os uentris plenum, & laborans humoribus purgabimus, etiam cum id factum bene prius uiderimus, tunc melius totius corporis purgationẽ faciemus. Mihi uero sic fieri utile esse uidetur, ut antid. id quod grauius est de pluribus obtineamus, & sic postea id quod leuius est, facilius curabimus. Nam scimus multos medicorum ignaros, non ad hoc respicientes, & incongrua facientes, plurimos hominũ extinxisse, multosq; grauissimo periculo subiecisse, aut certe in macronoxiam misisse. Quia antequam laborantem, & plenum stomachum corruptis humoribus, & crassis purgarent, & corroborarent, ausi sunt, contra rationem totius corporis facere purgationem. Sed si cum fluxu uentris febriat, qui plectoricus est, non est alia aliqua adhibenda purgatio extrinsecus, etiam si non illa purgatio tanta sit, quæ fit sponte per fluxum uentris, quantum causa postulat, tamen sufficiat, quia fluxus naturalis est, frequenter enim ipsa sibi physis medetur, quæ est domina corporis. Nam sæpe multi non intelligendo existimant debere eos qui talia patiuntur, pluribus & maioribus purgationibus indigere, & ausi sunt, hi aut sanguinem detrahere, aut uentrem sponte fluentem, dato medicamine amplius prouocare, grauissimisque eos periculis magis lædendo affecerunt. Sed si quis etiam plectoricus corruptis humoribus contorqueatur, & hunc purgari medicinali ratione necesse sit, nec tunc tantum demere uentris semel, aut sanguinis conuenit, quantum ipsa causa, uel plenitudo plectoris postulat, sed sint aliquid ex symptomate relinquentes, sudorem frequenter irreprehensibilem commouente, aut uigilias inferente, & uirtutem ægrotantis commouente. Ita ergo considerandum, & maxime cauendum est, si uigilijs continuis, uel etiam aliquibus laboribus æger afficiatur, alio quolibet simptomate non uehementer, & multa purgatione, uel sanguinis detractiones facere conuenit, non enim adhoc sufficit æger. Arbitrandum etiam hic & quasi symptoma aliquod accipiendum ad curationem ægritudinis, si sit aer uehemens, siccus & calidus, sicut præsenti anno factum uidimus, incipiente ortu canis, uel arcturi, atque syrij stellæ, quod tempus incipit à 15. calend. Augusti, & extenditur usque in nonas Septembris, & usque est numerus dierum 50. Vnde qui hoc tempore sanguinem detraxerint, finem uitæ fecerint, eo quod medici ipsorum causas tantum attendentes, temporis rationem ignorantes, symptoma causarum non viderunt. Ita ergo symptoma fit ægritudinis, sicut frigidum satis tempus sit & humidum. Ergo simili ratione nec tunc utile est detractionẽ sanguinis fieri, nec uentris quia non minima fient ex hoc pericula. Perierunt nanque illi in sicco, & uehementer ignito, ut diximus temporis aere, ablato irrationabiliter corporis quo sustinebantur humore, siccati nimium & arefacti subitis angustijs animam exhalãrunt. Similiter & illi qui nimis frigido aere temporis, amiserũt per aliquã purgationem, uel detractionem sanguinis naturalem corporis calorem, subito ex nimio frigore constricti mortui sunt. Quia pari ratione nimium frigus, ut nimius calor occidit. Ita siccitas multa, & multus humor necat. Quippe si in frigore nimio auferas sanguinem, aut in tempore calido exicces satis, nonne contraria, & in considerata ratione occides? Ita ergo & locorum positio, & regionum situs, & aer considerandus est à nobis, quia neque in nimum calidis, aut nimium frigidis locis,

locis uel regionibus, auferẽdus est sanguis, aut uẽter purgandus, sed temperãdus ex hac ratione, ad utilitatem curationis ægroti. Nam si sit calidus locus, calidaque regio, calidum tempus, abstineamus à retrahendis humoribus, id est, per uenas, & per uentrem. Similiter & in frigido loco, & regione frigida, tempore frigido, quod minime facies. Considerãda ergo est & physis, id est, natura ægrotantis. Nam multi neq; nimiam sufferunt exhaustionem, neque ieiunium ferunt, id est, nec abstinere possunt à cibo longum, quia sunt aliqui, qui mox amittunt uirtutem corporis exhausti per uenã, id est, per uentrem, & aliqui ex ieiunio stomachum in uitium mittunt, & fastidium incipiunt pati ciborum, & si quid coacti & compulsi acceperint, digerere non possunt, sed aut mox uomunt idipsum, aut non digerendo grauantur in peius, hoc incipit esse iam symptoma. Ergo in hac parte cognitionis physis ipsa, id est, natura corporis eius qui ægrotat, ponenda (ut dixi) & consideranda est. Quotquot enim calidi & sicci natura corporis sunt, hi omnes si uehementer, & nimium purgentur, facile & nõ mediocriter læduntur. Quia & consuetudo non parua res est, decet ut consideretur, & in hoc, id est, in exhauriendo, & in alijs omnibus, & in cæteris rebus. Secunda enim natura est consuetudo. Nam illi qui plurimo utuntur cibo, & purgari soliti sunt, illos ne metuas, etiam uehementi purgatione uentris, & detractione sanguinis exhaurire, maxime si alia testentur, his purgationem fieri manifeste debere. Istos uero mediocriter exhaurias, qui antea leuius purgati sunt, nec dum uehementer pertulerunt purgationem uentris, uel detractionem sanguinis. Alios uero horum aut facile exhauriendos censeo, nisi prius diligenter omnia perspexeris & id fieri exposcere causam, atque postulare cognoueris. Ad hoc ergo ualetudinem corporis, uel qualitatem considerabis quia alij spisso, & constricto sunt corpore, ac ualido, & non facile sentiunt molestiam. Vnde hos tales corpore non uerearis semel, & uehementer purgare, si erit necessitas, aut detrahere sanguinem, quantum causa postulauerit, & si nihil aliud de diuerso sit, ut solet, quod prohibeat. Illos uero qui fluido & molli corpore sunt, & imbecilli quidem, & facile uincuntur ab omni re, nec ferunt molestias, hos minime exhauriendos censeo, etiam si id fieri manifesta causa postulauerit, non solum detractionem sanguinis, sed & alijs etiam quibuscunque purgatoriis, uel medicaminibus mediocriter, & non semel, ut diximus, & uehementer in his utendum censeo, quia mox uicti malefiunt, atque deficiunt. Vnde partim paulatim melius utimur, & sine metu atque periculo. Simul considerandum eadem ratione, & in illis est, qui aut nimia mole corporis grossi, uel pingues sunt, aut nimia exilitate pertenues, & macilenti satis sunt. Quia in his detractio sanguinis de uena nimia, & purgatio uentris uehemens, nec facilis est, nec sine periculo fit. Est enim in his quasi symptoma, prohibet id fieri habitudo corporis, & ætas ipsa. Nec enim pueri, nec senes postulãt hoc sibi fieri, nec gaudent, si facta fuerit, sed tristes & periclitantes erunt. Sed ut diximus uniuersos iuxta rationem causarum considerantes, diligenter exhauriemus, non semel, nec uehementer, sed partim & molliter abstinendo à cibo, mediocriter ieiunis utimur, in tempore suo cibum dantes, & potum. Curandus est stomachus cum fricationibus rationabilibus, & clystere non uehementi & molli, & congruo, atq; temperato. Omnibus medicinaliter utimur embrocis, & fomentationibus, & lixoperitis, & cerotis, & cataplasmate salubri, calidis fomentis, etiam cucurbitis, lenibus, uel cum foco, uel scalpello, ut ratio causæ postulauerit, nec non & lauacro utimur tempore competenti, nihil omnino incongrue facientes, ne lædamus potius, quam iuuemus. Phlebotomo uero utimur, si grandis & matura fuerit causa ex uitio sanguinis, & ætas, & tempus permiserint, & uirtus ægrotantis. Clystere uero utimur si uenter nõ obsequitur, & decocta febribus uentris egestio, in his squibala cõstricta augmentant ægritudinem. Fomentationibus & embrocis ea loca curabimus, quæ patiuntur, aut gargarismate simplici, uel electuarijs tunc utimur, cum tussis, aut singultatio ægrotantes infestauerit, & si phlegma collectum in stomacho senserimus, succum ptisanæ addito oxymelle dabimus, aut apium bene coctum, si urina difficilis erit, cataplasmis utimur, ad incidendas febres, id est, lini semine, ex aqua in oleo roseo tantum decocto, aut si senserimus medias partes stomachi indignatas, & in feruore positas, addimus fœnugræci pollines, & hordei, & tritici, & oleum dulce, his addimus etiam & mellis quod sufficit, & sic utimur etiam cucurbitis sordidis, & paragoricis. Horum omnia tempora abseruanda sunt, ut quando declinent, & quando commoueantur causæ, sciri possint, quia talia horum in declinatione fieri cõueniunt. Cibis maxime leuibus, id est, succis ptisanæ utimur, cũ febris accenditur. Deposita enim & transacta febre, paulatim addimus cibos bonos, & digestorios ad recuperandam sensim uirtutẽ ægroti, & ad confirmandam sanitatem.

De dolore capitis. *Cap. I.*

SI quis doleat capite sicut solet, & sit abstinens à cibis, & cordis pulsum patitur, impera ut no-

ut uomat. Qui uomet choleram, aut phlegma, aut utrunque nullo autem euidente signo, circa uentrem causæ alicuius existente, vnde possit per anathymasin dolor capitis commoueri, pręscire tunc demum, & considerare diligenter debemus, ne forte nimietas exuberationis alicuius humoris, emfraxin meatus alicuius, aut feruorem fecerit locorum eorum qui sunt in capite. Id autem sic poteris cognoscere, si interroges, an totum caput doleat, atque tendatur dolore, an nimia aliqua capitis parte uehemēs insederit dolor. Deinde interrogabis, utrum ipse dolor cum grauitate sit, id est, quasi pondus aliquod grauet caput, aut tendat, aut configat, aut pulset. Nam si cum pondere capitis dolor erit, significat abundantiam humorum. Si uero cum confectione, uel compunctione humorum feruentium, significat acerrimam exhalationem, uel uaporationem. Si autem cum pulsu, & quasi cum percussione, calorem & feruorem significat. Si cum tensione, id est, quasi tendatur doloribus caput sine pondere, & pulsu, indigestiuæ uentositatis copiositatem significat, & tumentis spiritus abundantiam. Si uero tensio ipsa capitis cum pulsu erit, feruorem atque indignationem significat, & membranarum quibus cerebra inuoluuntur. Si autē cum pondere tensio erit capitis, abundantiam significat humorum infra ipsos sinus membrorum congestam, atque constrictam. Cum ergo omnia ista definita ratione manifeste cognoueris, inquire, & considera rursus causam, id est, originē quæ id facit. Ipsa enim causa uniuscuiusque passionis, curationem sui ostendit, id est, si abundātia & nimietas exhalationis, vel uaporationis feruentium humorum erit, pręuide & cognosce, ne per nimietatem febrium ebullierint humores, vel biles, qui à stomacho effusi, uelocius caput cerebrumque petierint, aut propter infirmitatem partis capitis, aut propter nimietatem & abundantiam humorum in toto corpore, qui totum corpus pondere suo grauant, & hanc quidem non difficile curabis purgatorio, & euacuatione totius corporis. Illam uero causam quæ per imbecillitatē in parte capitis fit, curabis non tantum in ea parte, sed etiam per antipasin congrue facies, si acri utaris clystere, & ligaturis constringas pedes, & blandis confricabis manibus, & necesse erit aliquid detrahas sanguinis ex alia cōtraria parte. Ipsam uero partem sic curabis: In eodē tempore quo antipasis fit, embroca capitis utaris, quæ possit abigere & repellere causam à parte capitis, deinde alijs adiutorijs, quæ possint purgare & euacuare, sic etiam postremo quæ possint confirmare & corroborare. Repellit & abigit oleum uiride recens, & nouum, nec non & oleum roseum idem facit, & per seipsum, & cū aceto mistum, & quæcunque sunt sibi uirtute similia, id est, oleum in quo papauer fuit infusum, & frondes, uel summitates oliuæ teperrimæ & per quàm molles, & hederæ grana, mentha, & sisimbrium tenerum & uiride. Vtēdum est uero his tepefactis, si aquosus, uel frigidus humor in capite abundans sentitur. Si uero calidus & cholericus, frigidis embrocabimus caput. Euacuat uero & purgat atque detrahit humores, calens oleum, ipsum per se tantum, id est, purum & magis id facit si sit uetus, aut si anethum in eodem oleo bulliat, aut radices cucumeris agrestis. Nam isto tali oleo fomentando curabis mediocriter, & non ualde spissos & acres humores. Cum ergo crassiores & satis spissos humores uolueris purgare, des quoque infusum serpillum, desuper oleum vel pulegiū, aut neptam, uel mentham, aut sisimbrium, quia hæc talia & uehementer purgant, & uirtutem tribuunt, & laxata reficiunt mēbra. Vnde oportet uti his continuatim usq; ad sanitatem completam, & si necesse erit caput purgari, per palatum & nares id faciemus, & sternutationem prouocabimus, & in balneis aere siccis caput sabanis diutissime perfricabimus non utentes oleo, nisi sale, & nitro, & sinapi. Hæc ergo cura dicta est capitis ægrotantis. Nam quia ex nimia febre dolor capitis fieri solet, frigidis effectu, atq; uirtute embrocabimus, id est, hydroleon, uel oxyrhodino, hoc est aceto & oleo roseo, uel ex papauere confecto oleo.

De signis doloris capitis. *Cap. II.*

PEr quantitatem febrium capitis dolores esse diximus, maxime in qua parte incubuerit febris. Venas ergo eius in quo ascensio eius febris est, extendit cum dolore capitis, unde Græci symptoma dicunt. Quoniam & augmente febre, augetur dolor capitis, & laxante, laxatur. Quanquam eam passionem ab ipsis audiamus, qui eam patiuntur, tamen manifesta hæc eius passionis sunt signa quod in initio eius sæpe grandis grauedo est. Et cum passio grauis esse cœperit, manifestum est tunc magis caput commoueri à febre, & dolorem reddere. At ubi augmentum eius uires acceperit fit manifestus dolor, atque grandis maxime temporū. Deinde totius capitis sequitur dolor, tamen ostenditur quædam agnitio in facie, quam Gręci pyrosin prosopum nominant, quia nonnunquam oculi eorum rubescunt, & genæ. Palpebræ uero tardius mouentur. Tacent plerunque & tumescunt uenæ, piget eos loqui, Oculi quoque eorum non clare cernunt, uix audiunt, nauseant, albumen quoq; oculorum foris uersum ostendunt, vel intumescunt vbi dolor cœperit minui. Nonnunquam subito & sine ratione, desinit

desinit dolor capitis, ex quare suspectio esse debet, ne fiant illa quæ Græci paracopen dicunt, aut obliuio mentis, id est, lethargia, uel cataphora, quæ alienationis signa sunt mentis, id est, phrenesis.

Cura.

Oportet his hæc adiutoria adhiberi, id est, mollibus manibus, atque calidis caput continere, atque frontem, nec sint valde constrictæ manus, ut eadem res hanc passionem possit augere, vetandusque erit valde aer luminosus. Locus enim lucidus si erit oculorum acies percutiens irritat dolorem capitis, cui cum in statu erit, oleum calidum adhiberi iubemus, nec satis calidum, nec satis frigidum, quia intemperantia lædit. Quod si se addiderit dolor, oleo camomillino caput perungatur, aut mulsam gargarizent. Quod si perdurauerit dolor, foueatur caput ex elixatura seminis lini, aut maluæ. Si uero increuerit dolor maximus, acacia, aut creta ex aceto, aut cum aqua trita, frontem, & tempora perunges, aut apponito uermes terrenos cum pipere. Quod si febres interiores erunt, & magnus intreuerit dolor, sanguinem de uena emittere debes, aut cataplasmabis, aut accipiant elixaturam anethi, aut absinthii pontici. Quod si adhuc perdurauerit dolor, pressius erit caput tondendum, & cataplasma adhibendum capiti, ex lini semine, & hordei polline, & fœnugræco. Si uero omnia contempserit, cucurbita erit adhibenda, cum hypolaupadio, non satis ignita in medio capite, scarificatione moderata adhibita, id est, ut non minus aut amplius incidatur. Post hæc cerotario uti debent. Quod si hæc omnia obseruaueris, ad plenissimam eum sanitatem perduces. Sane si febres non sunt, chirurgia est adhibenda. Quod si inter est nausea, oxymel accipiant, & uentrem prouocent.

De parotidis in febribus. Cap. III.

IN febribus parotidæ nascuntur, propter earum magnitudinem febrium, vel quia in ipso impetu frigidam aquam vel bibant vinum plurimum, aut ex perfricatione, vel si immoderate se abluant, uel si plurimum loquantur, uel si dura assidue manducent, aut frangant, aut multũ disputent, ex his enim omnibus causis phlegmon fit. In febre plurimæ gignuntur parotidæ circa auriculas, unde & parotidæ sunt dictæ.

Cura.

Plures vero harum modos diuersos dicunt, & uarias adhibent curas. Nos autem communes quoque impetus communi curatione curabimus. Nam quamdiu in impetu est causa, tegimus lana munda & molli. De hinc cum cœperit impetus febrium diminui, fouemus oleo dulci & calido aures, & ex eo oleo ibi aliquid infundimus, nec fasciamus lana foramina aurum. Extendit enim dolores aurium constipatio, & tandiu fouemus oleo ipso, donec mitigentur. Quod si non mitigaueris, cataplasma adhibendum erit, id est, mulsa, vel hydroleon, siue decoctio fœnugræci, uel lini seminis, aut maluæ comistione. Mittimus & oleum calidũ, & pollines hordei, & ex eo cataplasmamus, ita tamen ut oleum & mel misceas. Tunc si diutius dolor permanebit, opponamus ei pannos lineos tinctos in calida & oleo. Quod si impetus & dolor permanebit, piriasis erit illis adhibendã, id est, spongia in aqua calida, intincta, & expressa. Deinde cucurbitas adhibemus, ut nõ satis constringant. Vbi non declinauerit duritia, cataplasmabis ex farina hordei & mulsa. Vbi autem minuitur duritia, creta argentaria, aut succo de immaturis prunellis, id est, acacia ex aceto conspersa de penna linimus. Vbi duritiam inuenimus, cerotum est adhibendum ex oleo dulci limpido cum achanti radice, vel adipe porcino recente. Post hæc apponendum erit malagma diaquilon, uel diasansucu. Quod si duritia permanserit, dissoluere debemus humorem ut remollescat, & corrumpatur, apponentes triduo nasturtij semen tritum & hordei in mulsa coctum, quousque duritia illa ut superius diximus, ad maturitatem humoris ueniat. Et tunc chirurgia erit adhibenda in rotundo, & locum incisum curamus sicut in omnibus uulneribus exigit. In omnibus autem temporibus curare debemus, ut cibos omnes molles, & sorbiles accipiant, & alicam ex mulsa gargarizent.

De lingua asperitate. Cap. IIII.

PRopositum est dicere de sicca, & aspera lingua & usta in febribus. Differunt equidem febres à se, quia alia magna est, & alia leuis. Nã quando leuis est siccaturque lingua, sed quando augetur, asperatur. Quando cœperit in statum crescere, inflammatur, atque uritur lingua, quam causon Græci dicunt.

Cura.

Ergo hæc prima causa collutione oris in tempore adhibita, soluitur, & si siccitas, aut asperitas permanet, signum est hoc quod ex intimo linguæ incendium seu siccitas, uel asperitas uenit, id est, ex interioribus membris quæ linguæ sunt connexa unde impetus nascitur, & cũ ipsa sunt in impetu, necesse est quoq; quod nexum est signa impetus gerere: ex hac enim causa quam uidemus, illam quam non uidemus ratione perspicimus.

Cura.

Linguæ autem asperitatem ita humectari

oportet:

oportet: Dabis aquam continere in ore, uel lini semen, aut psilium in linteolo ligatum decoquitur, & cum eodem linteo ut est ligatum linguam fricabis, & sic semper infundes aquam mundam, & lauas, spongiaque detergis, seu ex oleo roseo cum melle misto infundis, uel portulacæ succum dabis in ore tenendum, & libanotidos in mulsa decoctum, necnon & damascena, maximeque ossa eorum, cum lactucæ uel caulis succo.

De perielcosi. Cap. V.

PErielcosin passionem latine possumus dicere nimiam sitim, cum ardore febris. In initio hanc passionem his signis comprehendimus: Primum quod phlegma pectoris eorum uritur, talique anhelitu redundat, hi quoq; uehementer sitiunt. Accidit hæc passio strictis febribus, uel illis qui epiploce laborant, quibus maxime respicere ddbemus, si cũ strictura cœperit augmentum habere, tunc debemus in oleo calido, uel decoctione fœnugræci, non tamen spissa, uel multum aquata, uel decoctione maluæ intingere pannos laneos molles, uel lineos, aut spongias molles, & eas opponere præcordijs & thoraci, & si possibile erit etiam per dorsum eas immutare assidue & dare operam oportet ne frigescant.

Cura.

Tunc conspicis quod contrarium habet corpus, deinde adhibebis hæc laxamenta superficiei corporis, id est, plagellas in calida, & oleo intinctas, in qua calida immittis rosam siccam, aut lini semen. Et iterum post hæc aqua calida labia, uel os, & linguam ægri lauato, adhibebis cucurbitas uacuas, & loco iaceat æger lucido, & pensili lectulo. Cataplasma erit adhibendum: quod Reci. palmulas pingues, & oleum, & aliquid mellis, atque aquæ, & pollines hordei, lini seminis, fœnugræci, altheæ radicis, aut folia, & cõficitur sic. Palmulæ bene tritæ, oleo, melle & aqua ferueant, & sic althea optime trita, & pollines omnes commisceantur, & ita calida per triduum stomacho imponatur. Post hoc cucurbitæ tractus adhibeatur, nausea prouocetur, & uenter subducatur. Vbi laxatio fuerit ardoris, obseruari debet à stipticis uel frigidis, quod si impetus maior fuerit ardoris, frigidam accipiant, & sic bibant pro siti, accipiant rhodomel, aut omphacomel, aut elixaturam apij uiridis, aut rosæ siccæ, cibum accipiant tenerum, & paruum.

De fastidio cibi & potus. Cap. VI.

FAstidium est cibi ac potus recusatio, aliquando uehementius in toto recusant, aliquando non ex toto accipere summopere recusant ægri, aliquoties molestam, & contrariam solent desiderare causam. Quando hæc patiuntur, stomachi est præcipue uitium. Aliquando cum fluxu, aliquando cum strictura, & non tã in febribus, sed sine febribus hæc accidit passio. Ergo si constrictura laborant, stomachus laxari debet, si per fluxum constringi, & dari quod demonstramus, atque monemus his quædam odoramenta quæ odorem ferant, & si passio permittat, id est, si faciat declinationem, gestare debemus illos cum equis, & plaustris, & uarios cibos & separatos in declinatione dare, & leue quod dabimus uarium sit. Inuitant enim uarietates animum infirmi, & repente quædam oblata excitant, & in extremo odoratos damus cibos, ut gustent de plurimis paululum. Tunc enim si hæc fecerimus, lætabitur infirmus. Deinde introducatur sermo qui irritet ad cibum inducendum. Quod si non acceperint cibum, clyster inijciatur, & cataplasmate uti debent de pane sicco, & palmulis, & malis cytonijs. Quod si omnem cibum auertat æger, & contrarijs sibi delectetur, sermone atque ratione utendum erit, sed primo quæ sunt recta contra uoluntatem ei debemus. Quod si omnia contempserint, & contraria uoluerint, accipiant. Si uult constrictoria, ut fluxa utenda sunt, tamen qualia accipere ualet, eoque modo deficientem sustinebimus, usque in declinationem quasi propter remissionem.

De singultu. Cap. VI.

DE ualido singultu sermo est: accidit aliquando febricantibus, nonnunquam & sanis plerunque euenit, & acute febricantibus. Huius rei signum est stomachi concussio, seu uibratio cum quodam sonitu proprio atque huius rei solitario, & ueluti asperitate quadam resonante, & in tantum ut singultus cogat plerosque uomere quæ accipiunt, nec simpliciter uomere, sed cum quadam præfocatione: aliquando ualidior est. Nam tunc & uniuersa quę accepta sunt reijcere cogit.

Cura.

Adiutoria diuersa ad hanc ualetudinem adhibemus quæ superius in stomachi impetu diximus. Quod si frigus est in stomacho calefactoriam curam adhibemus, dicente etiam Hippocrate: Singultus aliquoties fit aut ex repletione, aut ex inanitione. Inanitio repletionẽ, & iterum repletio inanitionẽ soluit. Si per longum tempus fuerit, uomitum prouocamus ex raphano, & potum damus acetum squilliticum, aut castoreum ex mulsa, aut calidam, ubi coxeris cyminum, aut oxymel cum calida. Iuuat eos cursus & uectatio, & stomachus curetur, uel

oxyporia

oxyporia accipiant plus thermantica, uel epithema. Cibos utiles & leues ex calida aqua accipiant, interuallo facto non plus, sed parum, & catamodicum glutiant, ne singultũ prouocent.

De sicca & aspera lingua. *Cap. VIII.*

DE sicca & aspera lingua sermo est, quam uisu comprehendimus & tactu. Videmus autẽ illam siccam quam tangentes sentimus asperã esse, & quasi papulas quasdam in ea cernimus: atque sentimus. At si encausim passa sit, est ruborata, uel subcinericij coloris, siue liuidi, aut nigri, uel rhadagias habere cernitur, sicca autem quasi pelliculæ pergamenorum similis. In se habet uulnuscula, nunc ampliora, nunc minora. Vnde & uocem æger tardam uel obscuram reddit, quia os siccum, atque linguam ostẽdit. Oportet autem eos collutione oris uti, aut apponentes in mento, aut ante mentum, quod græce antereon uocatur, lanas molles intinctas in oleo calido dulci. Linguam uero fricamus cum spongia molli, & munda, & aqua calida intincta. Post hæc colluendum est os ex aqua calida, aut ipsum antereon, diamoron medicamento tangito, aut ex rosa sicca cum croco ex æquo trita, & cum melle mista de penna linito. Cataplasma ex pane & aqua calida, & polline fœnugræci, aquatam aut mulsam dari conuenit, & aliquando melle cum penniculo fricabis, & lini semine integro in linteolo ligato, & in calida tincto, aut foliis mentæ uiridis linguam fricabis & os. Quod si asperitas magna fuerit, & os & palatum usta fuerint, gargarizent elixatuturam rosæ siccę, ad tertiam decoctæ in aqua.

De diaphoretica. *Cap. IX.*

DIaphoreticos multi cardiacos appellant, quos ita cognosces. Vt cœperint nimiis & acerrimis exagitari febribus, sudorem patiuntur incongruum, & non creticum, ex quo uehementi periculo urgentur, qui sudor tanquam sympto ma appellatur. Nascitur hæc causa ex sinocho, aut ex causon, aut ex sinoche.

Cura.

Cuius signa certissima cum uideris, & nimiũ sudantem, & sine intermissione repereris, hũc curare debebis sic: Phlebotomabis eum mense Martio maxime, & facies tenere myrtos sub asellis, ne forte cum phlebotomas sudor incurrat. Si uero neglexeris, apoplexia, paralysis, epilepsis, synanche, eueniunt. Constitues eos in pauimento, aut in tasascello, aut in tegestri, quos aqua frigida roras, & ponis pueros & puellas, ut cum muscarijs flabellent, melius si ex canna uiridi sint, quæ assidue in recente intincta præstare possint corpori æstuanti uentum frigidum & ex guttis humidum rorem. Hæc sine intermissione fieri iube. Quibus etiam dandũ est diacodion mane coclear I. sero I. His etiã similiter utile est rhodomel adhiberi, quamuis hæc duo adiutoria nõ solum diaphoretico prosunt, verum etiam causis unde diaphoresis descendit, id est, sinocho, & causon, & sinoche. Adhuc etiam myrthus super patientem debet sparg, & cataplasmata lixoperiton adhibenda sunt, maxime quæ fiunt ex portulaca trita, & acinis acidis. Quod si acini iam maturi sunt, aut nondum nati, etiam ex portulaca sola cataplasma fieri potest. Quod quidem siue habeas acinos, siue non, trita portulaca, & inducta in plagella sic frigida imponenda sunt, ut sudor ille noxius reprimi possit, quamuis hoc cataplasma etiam omnibus causis istis faciat, id est, sinocho, sinochæ, & causon. Item ut supra cataplasma lixoperitum, quod facis sic: mittis semen lini in recentem, & cum mollierit teris, & adde rasuram cucurbitæ uiridis, & sic frigido stomacho imponis. Omnia enim lixoperita in stomacho ponenda sunt, sed hoc lixoperitum facit & ad causon, & sinochen, & diaphoresin. Sed in hac causa quam maxime obseruandum est, ut & locus, & flamina stiptica procurentur, id est, ut recens sparsa non desit, & frondibus hedræ, myrtæ, & granatæ, uel pampini, ac buxi cubiculum ornetur. Medicamen ad cardiacos: Foliorum hederæ terraneæ cum ramulis suis, quantum duobus digitis cingi potest teratur, & in uini albi phiala, id est, ita ut sub diuo moretur nocte una, infundatur & sero, in primo mane exprimis, & sic bibatur. Item ipsum uas foris sit tota nocte. Hoc fac diebus nouem, & sanabis hominem, & abstineat se æger ne comedat undecunque aut carnem quę cum corde cocta est. Item cõtra sudorem remedium optimum. Si ante solis ortum herbam quam appellant semperuiuam legas, & ante solem teras, atque eum qui patitur ex eodem succo perungas, utiliter prodesse dicitur. Etiam remedium est si in collo eius qui patitur uiridem uuam, & album corallum, ita ut tota nocte in recente maneat ante solis ortum suspendas lino, scilicet inserta, sed melius est celari. Et uita, ne hoc remedium facere die solis incipias. Cui etiam puluis recipiens umbilici maris, corallij, anacardi, cymini, piperis longi, ossis eboris, spinæ histricis, panis fermentati, gladioli, ossis de corde cerui, opij nuconis. ana I. cũ calida aqua dandus, tamen spina, ossa, & panis combusta sint, & iaceant in silentio & secreto.

De sudoris distantia. *Cap. X.*

QVomodo discernis cretice sudantem ab eo qui

qui à diaphoresi soluitur, & creticus sudor est: Hic pari numero factus & calidus. Diaphoreticus uero, est in pari numero & frigidus, & tenax. Non facilem, sed satis necessariã quæstionem proponis. Nam plurimi medici ignari, salutari sudori imminenti, ægrotantibus restitere, & alii diaphoreticos conlaxantes causa mortis extiterunt. Vnde eorum differentias necessario suggeris ordinandas, quæ uaria ratione colliguntur. Primo ex præteritis diebus, dehinc ex generibus passionum, & magnitudine temporum, & sudoris ipsius ordine, qualitate, & quantitate. Significatio firmatur ex præteritis diebus, in qua consideramus, utrum signa sudoris diaphoretici, aut salutaris præcesserunt.

De iudicio eiusdem. *Cap. XI.*

Ex genere passionum qualitates significationum attendimus. Si enim solutio inest, sudor etiam utilis diaphoreticus esse monstratur. Si uero strictura inest, attendenda est infirmitatis magnitudo. Parua enim passio diaphoresin facere non potest. Si enim magna fuerit, attendendum est tempus sudoris. In statu autem totius passionis, atque temporali accessione, limpidam amissionem creticus maior sudor ostendit. In initio autem, uel augmento perniciosus, æqualis bonus, inæqualis autem malus sudor iudicatur. Ex quantitate signa accepimus moderationem considerantes. Modicus autem sudor bonus, immodicus malus accipitur. Denique non recte sudantes & sine moderatione, diaphoresin incurrunt. Ex qualitate significationem accipimus, cum tactu indicium adhibemus. Salutaris autem sudor calidus & tenuis, & nõ male olens probatur. Perniciosus autem frigidus atque acidus, aquatis carnibus similis inuenitur. Deinceps ex præteritis atq; concurrentibus signis affirmanda significatio est. Non recte sudantibus magis paruus atque creber, imbecillis & inanis pulsus inuenitur. Thorax etiam grauatur cum respiratione frequenti, ac iactantia animi uocis tenuitate attestante pallore. Recte autem sudantibus pulsus rectus, respiratio facilis, atq; leuior efficitur. In somno enim prona deiectio, & omnium aduersariorum diminutio, cum animi atque corporis releuatione, & recto & salutari ordine. Quomodo discernis à cardiaco eum qui ex stomachi passione sudauerit? Ex stomachi passione sudens cum dolore quadam parte corporis uexari uidetur, hoc est, sub pectore, aut inter spatulas, attestante aliquando singultu. Aliquando post acceptum cibum tensura corporis cum saliuarum fluore, & nausea, & uomitu.

De sudoris præcognitione. *Cap. XII.*

SVdoris præcognitio apud scientes non est in negligentia. Nam & salutaris sudor est, & mortiferus. Salutaris est creticus, cui credo nomen ex iudicio impositum, eo quod quasi iudicet hominẽ ex sententia sua, aut puniat, aut liberet. Hic calidus est, cui color rubeus est, & cursus est fortis, & ingẽs pulsus uenarum, & quanto plus his sudoris affluxerit, tanto æger fortior fit. Aliter quippe exterminat, & subito fit frigus cum pallore ægri, aut defectione uenarum, aut penitus absq; sensu, aut tremore potius quã solutione febris. Sed creticũ facile est calefactionibus prouocare, cardiaco obsistere arduũ est. Tamẽ huic frigidis rebus obsistere placet ut nudus iaceat æger. Si ita surget, aduentetur hinc atq; inde sabanis, atq; flabellis uentum inferentibus. Interdum ex spongijs in aqua frigidissima tinctis & expressis corpus eius refrigerandũ est, & si nix affuerit, hac utendũ est magis quàm frigida humiditate. Cuius manus stringendæ sunt fasciolis lineis, in eo loco ubi uenarum pulsus tentare consueuimus, & si adsit sitis, frigida danda, & non nimia nec cum impetu hanc accipiat. Hæc res accidit plerunque illis qui cum strictura febricitant, scilicet ut habeant sicca stercora per nimium febris ardorem.

Cura.

Hos oportet per clysterem foras deducere, sicut in secundo Metamaticõ ostẽdimus. Subiecta erit rubrica de ijs qui in acutis febribus in impetu habent dolorẽ in præcordijs, in splene, & iecore. Singula hæc medicamina siue omnia in passionibus suis demonstrata sunt, quemadmodum & quibus signis comprehendãtur quæ nos oẽs scimus. Inueterantibus passionibus ea debebis adhibere quæ sunt dicta, & quæ ad curã eorũ pertinent, omnia sunt adiuncta, quãquã & ij cõmuniter ut cætera curantur. Propter quod in quibusdã febribus debemus, & si nõ grandis causa sit, lanis mollibus ac mũdis fomẽtare oleo calido ac dulci. Si amplius fortis sit causa, cataplasmatibus, & cucurbitis, & pyriasis, i. spongia debet intingi in liquore iã sæpe dicto. Postea cerotario erit utendũ, s. ubi declinare cœpit passio. In impetu autem clysterizabis in myrta, & in cantabris, & bletæ radicis decoctione mel, & sal, oleo mixtum, uel nitrum, aut affronitrum, ex mulsa & oleo, aut careno, salem & oleum ut tepuerit, & oua dura mixta inijce.

De impetu uesicæ. *Cap. XIII.*

SOlet uesica in acutis febribus in impetũ ac dolores uenire. Sed quando assidue meiant, & paulatim intumescit membranum hoc facie dolore, & parere illa quæ compheheon Græci

dicunt facit, quæ omnia soluentur, ubi accessio minuerit. Dehinc plurimum meiant. Quod si molestius ea passio accubuerit quo usq; febris laxationem dimissionesque perficiat permanere solent ea signa.

Cura.

Ad curam eius rei qualia nota sunt adhibere debes fouereque ex oleo dulci cum calida mixto. Omnia illa quæ supra & sub umbilico sunt loca, & cataplasmata, & cucurbitas adhibere debes, leues & encathismata calida, & hydroleon, nec non fœnugræci decoctionem, vel maluæ, & per clysterem inijcere debes, laxatis enim his partibus resumitur uesica. Quod si aliquis morsus erit in veretro pirioticum clystere, id est, oleum calidum erit inijcendum. Lenit enim atque moderatur passionem hãc, & augere debes omnia quæ huic passioni sunt utilia, etiam apozimas accipiant, & causas necessarias: quia omne quod bibitur in uesicam confluit, & grauatur id membrum. Vesica quoq; fatigat ægrum multum mingendo non minus uentris solutio. Vnde adhibemus stiptica sub umbilico atque efebeon & clunibus, ut sunt spongiæ ex aqua frigida, uel pusca, atque epithema frigida, & cucurbita staltica.

De uigilijs. Cap. XIIII.

VIgiliæ aliquãdo propter aliquam caussam fiunt, uel propter quasdam animi cogitationes, vel propter alicuius loci dolorem, raro quidem propter fluxum uentris & propter stricturam. Eadem dignoscimus si ex strictura fit aut ex fluxu, nostra interrogatione, quo sæpe interueniente nunquam ægrum dormire uidemus. Præcedit autem hebetatio mentis atque appressio quam græci paracopen dicunt: hanc vigiliam affert assiduitas animi, quam græci cataforam dicunt. Nam debilitationem virium & corporis angustiam patiuntur. Hippocras quoque ait oculos & nares eorum in acutum procedere. Cui summas nares frigidas tangimus & cutem, & summas manus & plantas & oculos quoque tensos habent, sed sic intente & non palpebrantes quod græci quoque anthoman appellant. Dolent quoq; eidem oculi atque non habiliter mouentur. Nonnunquam etiam in venulis eorundem oculorum rubor apparet. Pulsus quoque infirmus est eis, mox laxior fit, aut si intereest aliquis dolor, exinde vigiliæ fiunt. Debemus vbi sunt stricturæ mollire, & vbi sunt laxationes constringere, sicut in capitis dolore monstrauimus & oleo dulci, aut anethino caput foueatur & cataplasmetur, & pone cucurbitam vacuam in loco qui ilion dicitur & lecto pensili gestetur, & spongiam cum aqua calida intincta expressam oculis sapone & odorem pigmentorũm naribus ut est myrrha & opium storace ex æquo in unũ trita cum careno modico aut melle & punctione præstentur humidia, ut caput sensum recipiat, & somnus sequi possit.

De tremore in acutis febribus. Cap. XV.

FIt tremor in acutis febribus tam grauis ut plerunque mentes hebetentur. Est autem passio neruorum quam simforaneuron græci dicunt. Deprehenditur ea passio in strictura vel in fluxu hæmorroidæ uel sanguinis uomitu. Quando hoc fit oportet nos mitigare fluxum constringentibus adiutorijs, secundum quod sæpe demonstrauimus. Sed cum in omnibus talibus remissio secuta fuerit, utile est ægrum in oleo dimitere, aut stomachum curare & acopo uti diasansuco aut diaquilon in oleo soluto totum corpus perungere, & bibant elixaturam absynthij pontici.

De malefactionibus. Cap. XVI.

NVnc conuenit dicere super his qui in ægritudinibus & per symptomata aliquod frequentibus augustijs, id est, assidua malfactione laborant atque periclitantur. harum enim malfactionum diuersa origo est, quia nec vna causa est vnde nascuntur. Diligentius ergo singularum inueniamus originem, vel causam unde fiunt & tunc demum indubitanter, harum uniuscuiusque præuidebimus curam. Alij nanque angustiantur, vel malfiunt per abundantiam cholerum. Alij per diarriam, id est, fluxum nimium. Alij per dysenteriam, uel lienteriam. Alij per nimium sanguinis fluxum, siue per nares, siue per uulnera aliqua, siue per sellã, ut ille qui hemorrhoidas patiť, & mulieres per nimia mẽstrua, aut per aborsum, aut per dolorẽ matricũ intolerabilẽ malfiũt frequẽter & deficiunt, cũ aut cõtorquẽtur, aut de locis suis excutiũtur, facit frequẽter & indigestio ciborũ nimiã, & nõ mediocrẽ malfactionẽ. Maxime cũ per hanc corruptis humoribus fluxus uẽtris fit, & bulismus, quid aliud nisi malfactio est? Præuenit enim frequẽter malfactio futuram apoplexiam ex sanguinis ictu, & malã epilepsiam: fit etiam in cõmotionibus febriũ cum summa corporis frigescunt, id est, manus & pedes, & cum ex causa iecoris in feruore positi vel stomachi febriunt quidẽ, & in his causis angustiæ fiunt, & cum crudi & intemperati humores in aliqua insolita sibi uiscerũ parte insederint, vel meatus naturales cõcluserint malfactiones nõ sine periculo ægrotantis faciunt. Frequenter & multi æstuanti animo, siue gadio, siue mœrore, siue nimia cogitatione lassati angustiantur, & defi-

& deficiunt ita ut humor quidam sudoris in his non solum in uultu, sed etiam in omni corpore uideatur. Malfiunt etiam illi quibus inualida, & debili uirtute apostemate rupto siue à se siue ab artifice extrinsecus sanies purulenta decurrit, & aut in thorace, aut in stomacho, aut in uētre coagulatur. Necesse est ut illi malfiant, quorum nos ipsi secando apostema aperimus, & totum semel quod intus est euacuamus cum partim id euacuari melius sit. Eadem ratione & illi malfiunt, quos uehementi data purgatione, uel clystere adhibito, & ualide semel euacuauimus, cū nec hydropici ipsi qui quamuis superfluo humore abundent ubertim, ex toto tamen si subito semel purgentur, nō sine periculo malfiunt. Quid uero de illis dicemus, qui dolore nimio tacti malfiunt? aut compunctionibus quibusdam aut stropho, aut ileon, aut qui coli subito & graui dolore conficiuntur? Nec minus illi qui confixi uel uulnerati in neruo aut in capite musculi malfiunt. Et in articulis grauia uulnera, id est, chironia uel cancrenę, vel etiam carcinomata, faciunt frequenter malfactiones. Sicut nimia frigora faciunt, & intolerabiles æstus vel calores, & vitalis uirtutis dissolutio, uel lassitudo, ex defectione & angustia malfactiones faciunt. Ergo sunt propriæ curæ malfactionum causæ uniuscuiusque earum.

De eadem & cura. Cap. XVII.

PEr singulas causas ut dicatur curatio nunc in hoc libro satis est longum, quanquam breuissime tibi (ut ipse petisti) disposuerimus dicere, si tamen breuitas ipsa efficiat, atque præstabit tibi, ut scias ex paucis, quæ diximus, plura mederi. Nam siue ex choleribus nimijs, siue ex diarria, siue ex hemorrhodia, siue ex alijs ut diximus causis deficit, atq; malfit aliquis, conuenit mox ut aqua frigida in facie roretur, manus & nares constringe, os etiam dentesq;, aperi, ut tussiant, & impera ut exercent, aut aures trahe, aut capillos, & iuxta pectus stomachūq; fricari manu, uomicamque prouocari digito in ore misso, vel tinctis pennis in hydroleon, & articulos uinciri, id est, summitates manuum uel pedum colligari. Oportet autem ligaturas in extremis manibus & pedibus esse, sed plures quidem vehementiores in manibus tunc cum fluxus sanguinis uel ventris ex inferioribus partibus, & angustias nimie manando perfecerit. In pedibus vero tunc, cum ex superioribus partibus fluxus uexauerit, vsq; ad angustias & necē ut solet narium sanguinis incessabilis fluxus molestare, aut stomachi delaxatio uomicæ facere nimietatem. Ergo siue ægro, siue sano aliquid tale contigerit, & angustiarum vel malfactionum molestias fecerit, considerandum erit ut per antiparistasin restringamus sanguinē qui manat, id est, contrario medicamine, vt inferiora colligando, vel constringendo superiora leuentur. Sic etiam menstrua fœminarum sedemus, ita ut superiora constringendo, uel colligando leuentur, inferiora cessare faciamus. intuendum est etiam in his talibus & dicendum causis, qualiter debeat, uel quo schemate iacere qui patitur, ut si de inferioribus laborauerit fluendo partibus, pronus & decliuus capite iaceat, nec tamen nimie, sed temperate. Item de superioribus si fluxus fuerit erectior à capite lectulus eleuetur. Sic etiam mulieribus ex nimio sanguinis fluxu medeberis, ut abstineas riuulos matricis insolito more fluentes, si iuxta mammas earum calidas figas cucurbitas, ita ut & iecori atque spleni infigas & superponis cucurbitas. Cum ex utraque nare nimius & inabstinēs manauerit sanguis, aut si de vna fertur nare considerabis. Si de dextra erit, iecori superponis, si de sinistra, spleni. Necnon etiam medicaminibus quæ sunt ad fluxum sanguinis restringendum, & ad menstrua uteris, uel in naribus, uel in potione adhibendis, necnon & ad uomicam, & ad choleram sedandam, & ad fluxum uentris, & ad mēstrua multa quę in pharmateuticis scripta sunt, & per ora danda utilia intrinsecus, & extrinsecus diuerso modo adhibenda, scilicet uentri, matrici, stomacho thoraci, capiti ac fronti. Balneo non utendum est illis qui fluxu sanguinis laborant, atque deficiunt, alijs uero non in congruum est, præter illos qui nimio laborantes malfiunt, atque eclipsantur. Nocet enim & ipsis usus balnei. Oportet enim hos non calidis relaxare, sed frigidis constringi uel escis uel potionibus, uel unguentis stipticis, & frigidis, quia his calida contraria sunt, nec ligandos his, uel constringendos scito pedes, nec uomicam prouocandam omnino, nec aliter commouendos. Vinum etiam frigidum pane infuso dandum est, & flatus frigidi uentorum sunt adhibendi, & aer & cubiculum stipticum vbi iaceant ex artis scientia faciendum, id est, frondibus teneris pauimentum sternamus, uidelicet myrtæ, salicis, & pampini, & maligranati, atque rosæ, & alijs huiusmodi uirtutis stipticæ. Sed illis ista incongrua sunt, qui humoribus ore uentris repleto, sudore uel ægritudine laborant. Quibus balnei usus utilis est, & uentris purgatio, & uini usus. Vinum sit tenue calidum, & natura calidum ut est siculum. Tale enim dare conuenit, sicut illis qui sanguinis fluxu, atque euacuatione laborant, quod non sit spissum nigrum, uel ruboratum, atque austerum. Sic itaque hoc modo curabimus istos, qui per nimium fluxum atque euacuationem laborando malfiunt, uel angustiis laxantur frequentibus. At uero illos quibus ex aliquo

nimio humore concreta abundantia, quasi enfraxin, id est, obiecta nimietatis mole occlusionem meatibus facit, ita ut uitalis spiritus solitis naturalibus impediatur cursibus, & ob id malfactiones atque angustias patiantur, & non similiter, sed longe aliter curabimus. Nam his extremas manuum pedumq; partes diutissime manibus perfricabimus blandis & constringimus, atque colligamus, atque calefaciamus: & si febris erit, abstinemus à cibo, & uino, & balneo. Sufficiat nanque his mellicratum tantum decocto thymo, uel origano, uel hyssopo. Vtile est etiam oxymel his dari cum pulegio, & iri illyrica factum. Similiter medicaminibus his & illas scito curandas, quæ & matrice laborantes malfiunt, præter oxymel, & non magis in his manus quam crura cõstringenda sunt, sicut illis qui profluxu matricis nimio uexantur, & istis similiter cucurbitas circa mamillas ponimus. Ita etiam his quibus matrix excussa à naturali loco & conuersa, & resupinata sursum vel transuersa deorsum renibus, aut lateribus, aut inguinibus incumbens iacet, cucurbitas ex diuerso apponimus, id est, ut per antipasin in suo matricem eandem deducamus loco. Necnon naribus odores fœtidos apponimus, matrici uero suffumigationes delectabiles, & perpulchre olentes offerimus, atque suffumigamus, necnõ etiam medicamina, uel pessos calidæ uirtutis, quibus relaxari atque placari possint adhibemus. Si uero infirmis aut nõ bene sanis stomachi uitio lassitudo frequens fecerint malfactiones atque angustias, utamur epithemate quo possit confirmari, & corroborari stomachus, id est, dominus corporis, quale est quod recip. crocum, aloen, mastichen, atque his similia. Et embrocabimus oleo nardino infuso modico uino decoctionis absinthij pontici, uel oleo mastichino, aut melino, id est, de malis cytonijs. Et si calorem sentiunt quasi ardentis stomachi, miscemus ijs aliqua frigidæ uirtutis de succis cucurbitæ, vel lactucæ, uel portulacæ, atque strigni, necnon vuæ viridis, uel immaturæ succum, qui nõ solum hic frigidus est succus, sed etiam stipticus. Aqua etiam frigida iis qui stomachi nimio ardore & ariditate fatigantur, uel deficiunt malfientes, opportune uel in tẽpore suo data ualde prodest. Aliter uero data ægrotis, maxime & grauiter nocet. Et oportet magis ægro stomacho uinum & calidam aquam dari, si nihil aliud prohibeat quod sit contrariũ. Prodest maxime ijs talibus stomachi vexationibus, etiam perfricatio manuum & pedum. Et cum ex his iuuamentis ad melius profecerint, & senserint beneficium, illos ilico qui calore stomachi, & ariditate uexantur, utiliter ducis ad balneum & laues. Et illos qui ex frigore nimio & rigore stomachi laborant, potionibus eos curabis, id est, antidoto quod dicitur diatrion pipereon, & ipso etiam solo pipere, & absinthium ponticũ in aqua coctum dabis. Illis uero qui cõgestione malorũ humorum os uentris repletũ habent, & ob id laborantes malfiunt, & quasi submordentur, dabis aquam calidam multum bibere, & hydroleon calens copiosum, & facies eos uomere digitis uel pennis ori gutturiq; iniectis. Si uero non potest uomere ut solet uomere, oleum optimum dulce calidũ dabis bibere, quia non solum facit uomicam, sed etiam uentrem soluit, & prouocat, aut certe si id non euenerit, clystere super his uteris, & ita siue post uomitum, siue post uentris depositionem absinthium ponticũ in mulsa decoctum dabis. Deinde etiam uinum ex aqua calida, & epithema a foris adhibe, quod confortare & corroborare solet laxatos, & non in principio est hoc utendum, sed postquam os uẽtris uideris ab humoribus quibus uexabatur, purgatum. Non enim expedit medicaminibus constringi, cum adhuc humores intrinsecus, & nondum de ore uentris educti atque purgati, sed sufficit confricari tantum, & relaxari, ut supradictum est. Si uero in ipso uentre cõgestum phlegma mole abundantiæ suę fatigationes & malfactiones fecerit, uteris fomentationem olei multi coctio cum eodẽ absinthio. Deinde dabis mulsam decoctionis, uel hyssopi, uel iris, & oxymel piperatum, necnon & antidotũ, diatriton pipereon. Alia queq; talia dabis quæ possunt phlegma incidere & deponere. Dięta eorum sit calida & sicca. Si uero ex nimio frigore malfactiones, uel angustiæ fiunt similiter, ut bulismos curabis, omnino calefaciens eos intrinsecus & extrinsecus escis calidis piperatis, & potionibus uini conditi, quos cum aqua calidissima perfricabis toto corpore contra focum, maxime manus eorum & pedes. Si autẽ nimio æstu, uel calore fatigati malfiũt, frigidis eos rebus refrigerabis, & corroborabis. Euenit maxime illis qui in aere angusto & offocato, uel in balneo diu, & plusquam oportet morantur. Reficies ergo eos resumens mox in præsenti aquam frigidam in faciem rorando, & flabello uentum facias frigidum, & abiges circumstantes, ut liberi aeris foueantur aspectu. Manu etiam palpando pectus stomachumque perfricabis, & exclamabis interdum auribus, & cum redierint ad se, micam panis ex uino dabis frigido & congruis eos reficito escis. Illos uero qui feruore alicuius humoris uel dolore, uel calore nimio febris malfiunt, & angustiãtur, quibus manus summæ pedesq; frigescunt ut glacies, oportet fricari manibus calidis, & colligando manus, & crura, facias uigilare, & ab omni cibo & potu abstinebis, & quęcũq; his faciẽda putaueris, festina ut ante paroxismos, i. cõmotiones febris omnia facias. Illos etiã qui ex nimia

siccitate

siccitate uel ariditate deficiũt, mox in principio paroxismi prouidendum, & maxime cognoscendum est, ut ante duas horas, uel tres quam incipiat paroxismus, cibo refici, uel potu, & stringi uel teneri pedes eorũ & manus iubeas. Quod cum factum fuerit non deficiunt, aut pereunt. Oportet ergo escam etiam quam suscipiunt, facilem, leuem & digestoriam esse, ne grauato stomacho grauius uexentur. Si uero ex malfactione febrienti periculum senseris futurum, scilicet pronum ad mortem magis quã ad uitam, tunc & uinum dabis, & maxime admixtam uino alicam coctam, uel granatam offeres. Item proderit etiam panis cum uino datus, ubi periculum graue non est, non oportet ægro uinum dari, sed sufficit malisgranatis, uel piris, uel malis refici, & consirmari eos uel aliquibus pomis stipticis cum alio cibo admistis offerre sibi uirtutẽ, & his adhibitis & sumptis fortiter tulerit impetum paroxismi, & non fuerit ualde fatigatus, sufficiet eos tantummodo cibo refici, non utendo pomis. Hoc ergo age utiliter, cum cognoueris antea quæ futura sunt, ut modeste cures. Illis uero qui subito in hoc inciderint periculum, uinum dari, & panem calidum, & granata pariter utile est: sed per parum modicumq; dandum. Nam si plus dederis quam possint, eis non mediocriter officit. Qui uero enfraxin patiuntur, id est, conclusionem pori alicuius uel membri necessarij ac uitalis & ob id malfiunt, atque angustiantes deficiunt, oxymel his dandum & scito, & potiones tales, hyssopum, origanum, & pulegium in mulsa coctum, & cibos qui possint incidere & relaxare humores, & purgare atque aperire occultos & uitales meatus. Prodest his fricatio atque colligatio summitatum manum. Vtile est etiam his uti diureticis potionibus, hoc est, urinam prouocantibus, id est, anetho, feniculo, apio, petroselino, dauco, ameos, spica nardi, & reliquis similibus. Ex quibus si uiderimus euidenter iuuatos, & melioratos, uino postea reficiemus albo tenui perdigesto & ueteri. Quos quidem ex pulsu poteris manifeste cognoscere quia inæqualis & inordinatus maxime inuenitur in istis pulsus sicut in plectoricis ut in ante lassatis diximus, nisi quod in istis frequenter etiam dialipon inuenitur pulsus qui mortem significat, quod quidẽ in ratione pulsuum amplius diximus, pulsus discernere possimus.

Item de malfactionibus.

NVnc uero transimus dicere & de alijs malfactionibus quæ eueniunt, aut de euacuatione subita apostematis, id est, si quando se ruperit apostema, aut secantibus nobis euenerit, uelut paracentesyn hydropicis, uel si de cathartico totum semel euacuatum fuerit subito malfiunt & deficiunt quasi morientes, & ideo non debemus in his talibus uehementer facere euacuationem sed de semel euacuare, sed partim & temperate. Proinde cum id congerit ilico odoribus bonis & delectabilibus releuabimus. Nec post multum de hinc temporis succis bonis, & escis reficiemus. Si uero ex mœrore nimio, aut gaudio, aut metu, aut iracundia, aut ex aliqua his simili ratione malfiunt odoribus primo adhibitis: De hinc narium occlusionem reconfirmabimus, mox etiam ut uomant imperabimus. Similiter etiam illis naribus ad præsens dumtaxat apponimus odores qui uulnere aliquo, aut dolore fatigati nimio subito malfiunt, uel neruorum, uel musculorum compunctione. Nam neruus si incidatur totus non dolet si pungitur grauissimos dolores facit. Postea eos congrua curatione, & diligenti curabimus, non aqua sed oleo fomentantes, nam mox putriet neruus si aqua tangatur. Coli autem & ilij, uel huiusmodi causæ ob grauissimum dolorem frequenter malfactiones atque angustiæ contingunt molestissimæ. Quas sedabimus fricando continuo loca quæ dolent, & pedum manuumq; summitates blando more diutissime perfricantes.

FINIS.

CONSTANTINI APHRICANI DE FEBRIBVS LIBER.

De ephemeris febribus. Cap. I.

PHEMERA febris ex calore nascitur simplici, & spiritus sine materia, vel putredine calefit. Vnde fit, ut nō duret nisi die vna. Spiritus hi sunt: Vitalis spiritus, qui fundamētum est uitæ, & materia caloris naturalis: Animalis, qui fundamentum est sensus & voluntarij motus: Naturalis item spiritus, qui fundamentū est quatuor naturaliū virtutū, quæ sunt appetitiua, cōtentiua, digestiua, & expulsiua. Hæc febris duobus diuiditur modis. Vel enim ipsa est morbus, uel accidens morbi tale quale ex alio morbo consequetur. Si ipsa est morbus, fit ex causis tribus: Vna est qua corpus patitur extrinsecus, sicut calor est æstiui solis, & uenenum, & frigus nimium, & balnea aquarum, exteriora corpora suis uiribus desiccantium, & oppilantium, sicut uitrea aqua, uel aluminosa, uel sulphurea. Secunda, est motus corporis, sicut & labor & exercitia, ambulatio nimia, & similia. Vel motus animæ sicut ira, cogitationes, tristitia, angustia, & similia. Tertia est consuetudo ciborum & potuum calidorum sanguinem calefacientium. Ephemera febris quæ accidens est interioris morbi, est febris apostema sequens inguinis & ascellarum & colli, & similium. Sanguis enim collectus in apostemate nisi cito dissoluatur, necesse est, calefiat, & putrescat, & vitalem spiritum calefaciat. Deinde cor calescit propter coniunctionem arteriarum, & cordis, unde generatur ephemera febris. Hæ sunt causæ ephemeræ febris. Oportet vniuscuiusque causam dicamus, & significationes, & planissimas curationes. Intelligitur ergo febris ephemera, quæ est ex calore solis, quia capita corporibus sunt calidiora, & nimium dolentia, & facies est rubicundissima. Aliquando patiuntur calidum rheuma, & incendunt nares. Febris propter uenenum, corpora magis quàm capita calefacit, exteriora desiccat, & incendit, quia calor ueneni desiccat humiditatem corporis. Febris ex nimia frigiditate mutat colorem, & aufert pulchritudinem. Mutatur enim in liuiditatem & obscuritatem, & sic extrinsecus corpus refrigescit, & desiccatur: Et in capite cum frigiditate grauitas sentitur. Febris ex stipticæ & desiccatiuæ aquæ balneis, cutem duriorem, & siccioremreddit, quā quæ ex frigiditate fuerit. Quæ cutis si manibus tangatur, apparet quasi infusa aliquandiu in galla, & maligranati corticibus. Cum autem manus in corporis locis immoretur aliquibus, expositione calefit sentiturque fumus à corpore exiens acutus. Febris ex cibis & potibus calidis, incendit sanguinem calore sui, & spiritum naturalem, qui epar inhabitat, & ita calor cordis impeditur, & à corde per totum reliquum corpus diuiditur. Vnde urina & sanguis rubicundior est quàm in alijs ephemeris, quia urina & sanguis colamentum sunt cæterorum humorum, & quia calor est in sanguine, in statu sentiunt calorem in hæpate. Febris ex labore corporis, corpus fatigatum, debile, & siccum facit, in articulis nimiam debilitatē, & continuum dolorem. Sudor in statu minor est quàm in cæteris ephemeris febribus. Hæc enim febris cum declinauerit, dissoluit humiditatem de superficie corporis, sicut in exeuntibus à balneis. Alij sudant sudore laudabili, & si non sudauerint, fumus de interiori corpore ascendit. Febris ex ira, intelligitur ex facie rubicunda, & egresione oculorum, & velocitate motus eorum, ac desiccatione palpebrarum, & fortitudine, & magnitudine pulsuum. Aliquando color citrinatur, & tremorem patiuntur: Quod fit, cum ira tremori permixta sit. Febris ex tristitia & angustia, oculos concauat, & inquietat, colorem aufert, corpus debilitat, pulsum subtiliat, urina fit acuta. Hæ significationes angustiosæ & tristes sunt, in omnibus angustijs qualescunque sint. Cum ergo medicus intellexerit, unde ephemera fit febris, ad curandum erit facilis. Et si ex calore sit solis, uel ex uenenis, balneandus erit in declinatione febris,

febris, neque tamen balneo debet immorari. Aqua tepida, & dulcis sit. Postquam balneum exierit, lecto flores frigidi, sunt apponendi, sicut uiolæ, rosæ, salices, psyllium, myrtus, & similia. Humectandæ sæpe sunt nares eorum cum oleo uiolato, tempora ungenda oleo rosato, & aceto. Fumiganda capita post febris declinationem cum tepida aqua, vbi uiola & chamomilla sint coctæ. Si inquam rheuma non habeat, neque caput doleat. Si humores sint in capite, nimium caueantur hæc, & tantum nares fumo huiusmodi apponantur. Demus succum maligranati, cum saccharo, & sirupum album, rosaceum, & uiolaceum. Nutriamus cum mica panis lota cum saccaharo, & cucurbita, portulaca, cucumere lactucis, malisgranatis. Post ablationem febris, perdicibus, starnis, pullis, & similibus. Si ex frigiditate nimia sit, apponatur post declinationem febris aqua ubi cocta sint chamomila, sampsucus, anethum, basilicum, capite inclinato super horum fumum. Post balneemus in aqua tepida, & dulci. Moretur plus in aere balnei quàm in solio, quia calor huius aeris sudare facit, humectationem dissoluit, poros aperit. Si catarrhum habuerit, caueat fortiter balneari, nisi postquã catarrhum ad dissolutionem maturauerit. Odoret odorifera, samsucum, sambucum, & similia. Calidis operiatur uestimentis. In usu habeat carbonum focum sine fumo, ut prohibeant frigiditatem aeris. Vngamus corpus cum temperatis unguentis, sicut chamomeleo, anethileo, ireleo, & similibus. Si febris ex stipticis sit aquis, & desiccatiuis corporis, oportet balneũ prohiberi, nisi post declinationem febris. Crura ponamus in aqua ubi cocta sint chamomila, anethum, samsucus, & similia: fumum horum odoret. Post balneum faciamus, ubi eum suauiter fricemus, & cum aqua dulci & tepida fumigemus. Hoc enim cutem emollit, & poros aperit. Caueant vnguenta in balneis, quia poros claudunt corporis, & fumum includunt in interiora, temperata hanc adiuuant exercitia, corpus dissoluentia, & poros aperientia. Vitentur cutem refrigerantia. Nutriamus cum diæta facile digestiua. Si hæc ex calidis sit cibariis & potibus, oxysaccharum demus cum succo maligranati, sirupum album, & rosaceum donemus. Post declinationem febris, demus trochiscos de spodio, uel de camphora cum sirupo rosaceo, uel uiolaceo. Cataplasma superponamus epati, de portulaca, lentigine, atque psyllio, corticibus cucurbitæ, farina hordei, oleo rosaceo, camphora, & similibus. Nutriamus portulaca, endiuia, crysolocanna, cucurbita. Misceat aquã si sitierit cũ sirupo de psyllio, uel malogranato. Si de labore sit corporis, oportet studeam eius quieti, & suauitati. Fricemus eum suauiter cum oleo uiolaceo, siue rosaceo. Balneetur in temperato balneo, & cum exierit ungamus cum oleo rosaceo, & uiolaceo. Nutriamus cum humidis cibarijs, sicut pullis, edulis, & similibus. Si febris ex animato sit motu, contrariis ei repugnetur, ut anima mitigetur, & delectetur sermonibus, & actionibus, & diuersis musicorum generibus, & uidendis rebus diuersis & odoriferis, & pulchris formis, uel formosis puellis. Studeamus in humectatione corporis cum temperatis balneis. Vngamus postquam balneum exierit cum oleo rosato, & uiolato, neque moretur in balneo, neque appropinquet coitui. Nutriamus cum ptisana, chrysolocanna, cucurbita, portulaca, blitis. Febri discedente, demus pullos, perdices, starnos, phasianos, vinum temperatum. Odorent sandalos, camphoram, rosam uiolam. Vniuersaliter caueat desiccatiua. Vtatur humectatiuis, secundum ætatem, & consuetudinem sui, & tempora anni, & regionem, & similia. Si febris ista sit ex apostemate inguinis, uel cuiuslibet alterius loci, studeamus in medicandis apostematibus, quæ causa febrium esse videntur.

De causone. Cap. II.

CAuson est febris, cuius signa sunt hæc, sitis nimia, & continua, calor incensiuus, & molestissimus, naturæ repugnatiuus, & ab initio corruptiuus, propter acumen materiæ unde generatur. Materia enim eius acuta est, ignea & cholerica, in concauitate uenarum quæ cordi uicinæ sunt, adunata maxime in venis oris stomachi, & concauitatis epatis, & pulmonis. Accidentia hanc febrem comitantia sunt hæc, calor nimius, sitis continua. Causa fortitudinis caloris in hac febri est cholera rubea intra uenas. Duricies & cõtinuitas ex plurima sunt cholera, in ueniscordi uicinis collecta. Quę huius febris generatiua cum sit uenarum oris stomachi, & concauitatis hepatis propria, necesse est ut sitis confortetur & continuetur. Hæc febris duobus diuiditur modis: Vnus est purus & molestissimus, alius non purus, & minus molestus. Purus & molestissimus, de cholera rubea incẽsiua, pura & acuta nascitur, & plurimum in iuuenibus, quorum complexio naturaliter calida & sicca est, & maxime in æstiuo tẽpore. Aestiuũ enim tempus hanc confortat naturaliter, & augmentat. Alter modus non purus, neque adeò molestus, est ex cholera rubea citrina, cũ humiditate mixta, & fumo nascitur. Quæ moderata sunt utraque. Cum hanc febrem molestissimam timor comitetur, oportet ab initio non negligatur. Sed studeat medicus ut quatuor eius tempora perfecte intelligat, & i imo quoque operetur, secundum quod oporteat.

Si uiderit in initio morbi, quia natura indiget ut purgetur & remoueatur materia morbi, purget morbum & remoueat cum oxyfœnicia, prunis, iuiubis, cassiafistula, manna, uiola, & similibus. Et si quid habeat contrarij, sicut defectionem uirtutis & cruditatem, uel uiscositatem materiæ, caueat quanto plus ualeat, ne in augmento morbi faciat, quia natura distrahitur & impedietur à regimento morbi. Sed oportet & notitiam, motus initium, eum non effugere, ut adiuuet naturam in regimento suæ uirtutis, cum diæta ad digerendum facili, & in substantia laudabili, sicut ptisana perfecta, panis mica cum aqua frigida bis uel ter lota. Galenus itē in libro criseos innuit quomodo in acuta ægritudine infirmus debeat nutriri: In nutriendo, inquit, infirmo, intentio nostra triplex est in acuta ægritudine. Vel enim consideranda est quantitas uirtutis infirmi, uel tempus infirmitatis, uel qualitas morbi. Quantitas uirtutis necessaria est, si bene custodiatur: Virtus enim repugnatiua est morbi. Vnde aliquādo plurimus datur cibus, cum defectio uirtutis ambigitur, neque tempus morbi consideratur. Quantitas temporis sciatur, & ut secundum uicinitatem status cibum ordinemus. Verbi gratia: Si sit uicinissimus, diæta subtilissima, & aliquando nulla dabitur: si remotus fuerit crassior, & paulatim secundum ordinem usque in statum subtiliabitur. Qualitas morbi est scienda, quia omnis febricitans liquida indiget dieta. Qui febrē habet corporis consumptiuam, quærit habere quantitatem ciborum plurimam, & aliquando in tempore accessionis. Quod si febris nullam quietem habebit, & infirmum nutrire necesse sit, eligenda est hora in qua sanus comedere solebat, & cōueniens diei tempus frigidum, utpote aurora in qua natura est exercitata, aer subtilis, & clarus, & febris mitigata, quia frigida aurora calori febris repugnat. Hi sunt sermones Galeni in ordinanda diæta infirmi cum acuta ægritudo adsit (ij apponuntur causa eius autoritatis) quia autem causos ab initio usque ad finem est periculosa & molesta, oportet adsuefieri huic diætæ subtili, ptisanæ, micæ panis aqua lotæ ter uel quater cum sacchare. Si febriens sitiat, aqua detur de sacchare, mulsa, suggat malagranata, uuas hyemales, molliciem cucumeris, uel citroli, sirupum uiolatum, uel rosatum, & similia. In uespere demus, drach. 2. psylii in aqua frigida loti, & drach. 1. seminis portulacæ. Si autem cibum oportet dari, mica panis lota danda erit in uespere cum maligranatis, & hoc fit cum mitigatur febris. Custodiatur autem quanto plus poterimus, ne detur cibus cum febris augmentetur, nisi necessitate maxima cogamur. Si digestiones sint stipticæ, molliantur cum succo cucurbitæ, manna, uiola, cassiafistula, sirupo uiolaceo, & similibus. Quod si non valeat, subpositura fiat de uiola, nitro, scammonio, licio, & similibus. Et si hoc non ualeat, clystere faciamus de succo bliti, furfure, herba circundantem arborem, sicut hedera, uiola, malua, & similibus. Et in augmento febris studeamus, inanitione stomachi quantum poterimus, nisi aliquid impediat, sicut suspicio defectionis uirtutis in repugnatione morbi. Tunc enim aliquātulum recreandi erunt, cum diæta subtili, sicut ptisana, & mica panis lota, & demus parum quantum sufficiat uirtuti sustentandæ, & non plus. Si dolor capitis superueniat, oleum rosatum cum aceto dandum, & succus portulacæ. Vngatur his frons & tempora. Sternutationes faciamus cum oleo uiolaceo. Calcaneus & crura infundantur aqua tepida, & dulci. Post vngantur plantæ pedum cū oleo uiolaceo. Ligentur crura mollibus pannis. Cataplasmetur frons, & tempora de sandalis, & rosa, hordei farina, cum aqua rosata, temperata, uel succo cucurbitæ, uel portulacæ. Vigilijs infirmo ingruentibus, iungendum est huic cataplasmati seminis lactucæ, & papaueris, quam temperanda sunt cum succo lactucæ. Si siccitas sit in ore, & asperitas in lingua, lauentur utraque cum psyllio, & semine citonij, & oleo violato. Si autem cor tremat, psyllium demus cum succo cucumeris, & sirupo de iuiubis, uel sirupo de vuis agrestibus, uel acetoso de pomis citrinis. Cataplasmetur de sandalis, farina hordei, & succo cucurbitæ, uel aqua rosata, temperatis. Quod superponendum est stomacho exinanito. Nutriendus est cucurbita, portulaca, lentibus mundatis. Hæc omnia coquantur cum aceto vuarum agrestium, & amygdaleo, & similibus. Apponantur ei frondes myrti, salicum, & similium. Hanc febrem patientes, plurimum incidunt in phrenesim: Quibus medicandum sicut in prima particula diximus. Similiter tussim siccam, patiuntur ictericiam. Quæ sunt medicanda sicut diximus per singula sua loca.

De tertiana febre. Cap. III.

TErtiana febris quam τριταῖον dicunt Græci, nascitur ex chymis cholericis immutatis & putrefactis. Sed tamen si putredo sit extra venas vel arterias, generatur tertiana interpolata cū rigore & tremore. Quod si putredo intra uenas sit uel arterias, concreatur uel tertiana continua, uel causos. Reprehendimus tamen à quibusdam nobis obiicientibus. Vnde, inquiunt, tertiana uel causos conueniunt, uel dissonant? Quibus respondebitur. Conueniunt, quia materia vna, id est, cholerici humores sunt, & intra uenas ac arterias concrescunt & continge

sunt. Differunt secundum locum, vbi humores non conueniunt. Incensiones enim causonis in uenis cordi sunt vicini, maxime uenis oris stomachi, & hepatis, & pulmonis, specialius quàm in aliis locis corporis. Incensiones tertianæ continuæ in omnibus venis totius corporis æquales sunt. Intelliguntur autem tertianæ continuæ tribus modis uel de re naturali, uel de re non naturali, uel de re cōtra naturam. Verbi gratia, quia plurimum in æstate nascuntur, maxime si aer sit calidior, & siccior, & complexiones regionis similes sint, & exercitia infirmorū dum sani fuerint, in nimio labore, siue fatigatione. Vel de re naturali, quę plurimū innascuntur quibus cōplexiones calidissimæ, & siccissimæ dominantur, maxime si corpore sint macilentiores, pori rari, ætate annorum 22. vsque ad 36. Vel de re extra naturam, id est, decidentibus infirmo, & significationibus medico. Quia autem hæc febris de humoribus nascitur cholericis acutis, necesse est semper sequatur rigor nimius quasi punctura spinæ uel acus. Acuta enim illa materia sensibilibus mēbris est uicina. Quæ cum ęstuat & membra pungat sensibilia, acumine sua puncturam, & tremorem generat, cum nō in usu habeatur, quod fit, cum hæc materia extra pulsum & arterias sit. Proprium autem huic febri cholericus uomitus, digestio tincta, maxime in tertia periode, uel in quarta. Vrina eorum rufa, uel ignea, subtilis. Sæpe quoque febrem acutam habent, & in hepate puncturam, propter choleræ & sanguinis mixturam. Quod si sit uera, duodecim tenet horis, & dimittit horas 36. & in periodo finitur 7. id est, diebus 14. quod si 12. excesserit horas, neque die finitur 14. intelligitur non esse uera. Hæc ergo cum non sit uera, & cum alia sit mixta, transit prædictum terminum, & diutius durat. Aliquando in autumno incipiēs, & in uere finiens. Quia in febribus molestius est genus putredinis. Vnde oportet cauere ne res dentur calidæ, ne forte cholera rubea cum acumine suo cerebrum ascendat, & apostema faciat, & inde infirmus phrenesin incurrat. Quę febris timidior est & molestior, quia cholera rubea ex mobilitate sua, & uelocitate cum suo acumine non patitur peccare infirmum, nec errare medicum. Vnde oportet medicum morbi præuidere initium, ut si uirtus infirmi sit idonea, humores furiosi, & mobiles, pharmacia detur de prunis, oxyfœnicia, uiola, myrobalanis citrinis, cassiafistula, manna & similibus. Demus hæc secundum uirtutem & ætatem. Detur & succus maligranati, & quædam cathartica in libro nostro iam præscripta, quæ choleræ rubeæ sunt purgatiua. Cauendum tamen ne in die accessionis dentur, ne forte natura impediatur, in morbi repugnationibus. Detur ergo in die accessionis succus maligranati cum sirupo uiolato, & psyllium cum sirupo rosaceo. Vitetur ergo cibus in accessionis temporibus, nec etiam detur aliquid tribus horis præcedentibus, sed sustentetur cum sirupo rosato, uel uiolato, usq; post abscessionem febris. Deinde detur in uespere ptisana, & panis cum saccharo lotus. Si sint stiptica, neque cathartica ab initio eis, sicut diximus, possint dari. Cum quædam nos impediant, utpote corruptio aeris, uel defectio uirtutis, demus in diebus dimissionis oxyfœniciā, mannā, cassiamfistulam, sirupum uiolatum. Si autem digestio non humectetur, subpositura conficiatur, cum uiola, scammonio, nitro, licio. Similiter & clystere faciamus de prunis, iniubis, uiolis, furfure, hordeo mundato. Custodiamus diem 7. quasi diē accessionis, ut inueniat dies 7. eorum corpora mundificata, & præparata ad obediendum naturæ, in morbi repugnatione, neque impediatur cibo, uel medicamine aliquo. Si autem infirmus in augmentatione febris murmuret de siti, & siccationibus labrorum, uel palati, demus psyllium in aqua cucumeris, cum oleo uiolaceo. Similiter succum maligranati. Misceatur aqua bibenda cum sirupo uiolato, rosato, iuleb, & similibus. Cessante aūt incensione, & febris mitigato acumine, si murmuret de punctura stomachi, dāda est mica panis, bis, ter lota cū saccharo. Nutriendus est autem chrysolocanna, portulaca, malua, cucurbita, & similibus. Quæ omnia coquantur cum amygdaleo. Ista tamen facienda, cum febris cessare incipiat. Si caput doleat, super frontem & tempora ponamus oleum rosatum cum aceto. Nares humectandæ cum oleo uiolato. Si uero capite desiccato phrenesin inciderit, sternutatio fiat cum oleo uiolato uel rosato, & lacte mulieris puellam nutrientis. Capiti raso infundamus lac, & aquam tepidam, uel papauer, & lactuca sint cocta, uiolæ, & similia. Pedes & crura ponamus in aqua tepida dulci. Deinde cum oleo uiolato calcaneus, & plantæ pedum ungantur. Si uero septimo die uomitus, uel digestio superuenerit, sponte ex actione naturæ, non erunt stringenda, sed dimittenda quandiu uirtus id pati ualeat. Danda calorem stomachi mitigantia, & sitim extinguentia, sicut sirupus maligranati, uel rosatus, uel oxysaccharum. Ponendum in aqua bibenda spodium, sandali, semen portulacæ, & similia. Si enim egestio augmentetur, & de defectione uirtutis dubitemus, ad extinguendam festinemus cum sapa myrtina, uel citonia, trochiscis de spodio, & sicut diximus in diarrhæa, uel dysenteria. Similiter si ictericiam inciderit, medicabimur sicut in suo capitulo diximus. Iungat autem siue muniat medicus, secundum quod ex necessitate cogetur.

De

De synocho. Cap. IIII.

QVia sanguis omnibus naturaliter temperatior est elementis, & saporosior, atque uicinior humanæ complexioni, inde & naturæ familiarior existit, quem fecit materiam nutrimenti totius corporis. Sed tamen si quantitatiue augmentetur, & qualitatiue mutetur, dimittitur à natura, neque regitur, negans ad se attinere eum, sicut pater inobedientem sibi filium. Remanet ergo crudus, & indigestus, exiensque temperamentum, necesse esse putrefiat, generatur febris quæ synochus uocatur, & est continua, quia sanguis naturaliter intra uenas est & arterias, quæ semper sunt uiæ ad omnia membra corporis. Galenus in libro de febribus, diuidit febrem putredinum dupliciter. Altera enim est cum putredo intra uenas est, & arterias: altera uero cum extra. Dixit ergo de priore, quia continua fit ex necessitate. Quæ uero extra arterias & uenas erit, interpolata. Nascitur item de puro sanguine febris acuta, cum intra uasa non tamen putrefactus calefiat. Hinc febris est proprium inflari, quia sicut diximus de puro sanguine nascitur, cuius in corde & pulmone, plurima est uirtus. Vnde calor inflatiuus ab antiquis ista febris uocatur, quia causa eius inflationis, calor est pectoris, siue pulmonis. Differunt autem nascens de sanguinis putredine, & quæ nascitur de eiusdem ebullitione, quia prioris fœtet urina, pulsus est diuersus, quia constringi se uult magis, & sæpius quàm dilatari, propter festinantiam naturæ in expellenda fumosa putredine. Alia huiusmodi nulla habet accidentia. Quam signa præueniunt, eam futura prænuntiantia, antequam appareat, fatigatio, grauitas membrorum, plenitudo eorũ, rubor coloris, calor superficiei corporis. Hæc autem signa sequuntur eam, dolor capitis, incensio sui, & grauitas, tumor temporum, egressio oculorum, paruitas sitis, stupor assiduus, imaginatio rufa ante oculos, pulsus fortis, & uelox, urina rubicunda sicut uermiliosa. Plurimum hanc sequuntur uariolæ. Quod cum fit ante statum morbi oportet de uirtute infirmi perquiri, & ætate atque complexione, tempore & aere, & consuetudine. Quæ si conueniant, & uirtus maxima plebotomandus est infirmus, & de sanguine quantum sufficiat auferatur. Si autem morbi initium propter nimium sit cibum quem comederit infirmus, & adhuc in uentre sit coadunatus, oportet ut in secunda die, uel in altera suspendatur phlebotomia, quatenus in digerendo cibo confortetur natura, & à uentre excludat. Quod si non fiat naturaliter, faciamus nos artificialiter. Si autem nulla horum conueniant signa, nisi uirtus sola, scarificemus, & non phlebotomemus. Omnibus uero alijs congruentibus, sola tamen uirtute dissonante, neque phlebotomari, neque scarificari, est necesse, quia uirtus sola semper morbo repugnat. Vnde semper est inuestiganda, & obseruanda, & confortanda quoque, & pro posse nostro adiuuanda. Si autem obuietur phlebotomiæ quibusdam ex causis, quas debemus dicere, caueatur maxime in statu, uel augmentatione, & si uirtus uideatur cõgruere. In his enim duobus tẽporibus uirtuti non cõfidimus, adeò laborat in morbi repugnationibus. Oportet ergo extingui calorem, & acumen sanguinis, cum psyllio, succo maligranati, sirupo, uiolis, sirupo de prunis. Quod si digestio obuiat, erit humectanda cum oxysenicia, cassiafistula, manna, uiola, & similibus. Si habent in pectore antiquam tussim, uel febri superueniente passionem nouellam, demus iuiubas, uiolas, semen portulacæ, & similia. Nutriatur cibis leuibus digestione in substantia laudabili, sicut prisana, siue panis mica. Si autem sanguis non sit cholericus, uel nimis acutus, uenter ab initio humectetur, sicut antea iam diximus. Si hoc non prosit, subpositura fiat, & clysterizemus. Capiti dolore superueniente, oleum apponatur rosatum cum aceto. Nares humectentur cum oleo uiolato, pedes & crura aquæ imponantur tepidæ, ubi chamomilla, uiola, & similia sint cocta, ligentur etiam crura mollibus pannis. Dolore non cessante, & catharro, uel tussi carente pectore, lac mulieris, uel asininum, capiti infundamus. Lauetur que cum aqua, ubi hordeum, uiolæ, & chamomila sint cocta. Sternutatio fiat cum oleo uiolato. Angustia uero uel incensione superuenientibus, psyllium demus, & succum maligranati, & siruptim rosatum, & similia. Si mente stupeat, & oculos aperire non ualeat, cessandum est à supradicta capitis medicina, & pedes prædictæ aquæ infundi sufficiat. Nutriendus est malisgranatis, & pane loto. Si autem cardiacam passionem inciderit, cataplasma stomacho debet superponi, de sandalis, farina hordei, rosa, camphora, & aqua rosata. Sanguine de naribus effluente, superponantur temporibus, & fronti cataplasmata in cardiaca dicta. Si autem necesse sit in fine huius febris, extinguere quod remaneat incensionis, demus hoc electuarium quod probauimus: Recipe spodij, sandali citrini, seminis portulacæ, succi liquiritiæ, ana drach. 3. seminis melonis, cucumeris, cucurbitæ, mundati, ana drach. 2. dragaganti, gummi arabici, amyli, ana drac. 1. camphoræ, cubebæ, ana scrup. 1. condisi, drach. 6. fac puluerem, & tempera cum oleo rosato, dans drach. 3. multum enim ualet.

De febre quartana. Cap. V.

FEbris quartana de putrida nascitur cholera nigra, quæ si sit intra uasa, generatur cum rigore quartana, quæ uocatur continua. Si extra uasa, generatur interpollata. Vera tamen quartana uigintiquatuor tenet horis, intermittens quadraginta octo. Quæ signis tribus, sicut & tertiana intelligitur, id est, re naturali, & non naturali, atque extra naturam. De re naturali, quia plurimum patiuntur hanc qui complexionem habent frigidam, & siccam, ætate senes, maxime frigidi & macri, & sicci, subtiles uenas habentes, & cauas. De re non naturali, sicut temporibus anni, si sit autumnus, & aër frigidus, & siccus tunc fuerit, & regiones similiter. De re extra naturam, ut in initio accessionis cũ materia incipiat putrefieri, nimius erit rigor, laboriosus corpori, frangitiuus ossium. Cholera enim nigra quæ huius febris est materia, propter suã frigiditatem & crassitudinem per sensibilia membra effluens, grauat, fatigat ea, & frangit. Color febrientis liuidus est, cutis sicca, huic febri duricies & dolor splenis propria sunt. Vrina in prima febri alba & aquosa, in declinatione & cessatione, materiæ digestione fit nigra. Quæ de pura nascitur cholera nigra frigida est, & sicca. Et item cholera nigra quæ de incensionibus est aliorum humorum, sicut sanguinis, choleræ rubeæ & phlegmatis. Oportet suis proprietatibus unamquanque discerni, ut medicamina sua ordinentur singulis. Dico ergo: Si significationes dictæ de pura cholera nigra dantur intelligere, regatur infirmus cum cibis digestibilibus, & diureticis, sicut succo scariolæ, marathri, apii. Quæ omnia coquantur & colentur, cum oxymelle aromatico, & melle rosato. Apozema detur de radicibus, cum sirupo, de absinthio. Purgeturque materia cum uomitu paulatim. Incitetur sudor cum chamomeleo, anethileo, calamenthaleo. Non purgetur corpus in principio febris cum uirtuosis: in declinatione febris, & apparentibus signis coctionis, choleram nigram oportet purgari cum pharmacia, & clysteri huic humori proprijs. Deinde demus trochiscos de eupatorio, de rhebarbaro, uel de aniso, sicut in quinta diximus particula cum sirupo de squinanto, uel de calamentho, uel cum apozemate de radicibus. Aliquando autem in fine febris huius demus theriacam maiorem, & diacyminum. Caueamus tamen medicinam hanc in æstate, calida regione, & iuuenili ætate. In hyeme ergo danda, & regione frigida, ætate uetula, atque complexione frigida. Vitanda sunt & refrigeratiua, quia crudificatur materia, & prohibetur digerenda, unde diuturni morbi fit causa. Quã quartanam si tertiana antecedat, & infirmus iuuenis existat, macer, & cholericæ complexionis, cui urina rufa sit, uel ignea, sitis nimia, & uigiliæ, tempore anni æstate, natura aëris calida, & sicca, intelligitur hæc febris esse de incensione choleræ rubeæ. Vnde in primis medicabitur cum refrigerantibus, sicut succo maligranati, & oxysaccharo. Si sit stipticus, cum prunis, manna, uiolis, humectetur, & similibus. Quæ si non sufficiant, clystere est faciendum. Si autem materia digeri incipiat, demus catharticum choleræ rubeę incensæ purgatiuum sine labore, sicut pruna, oxysenicia, manna, & similia. Demus malagranata, uuas, portulacam, blitim, chrysolocannam. Balneetur aqua tepida febri cessante, & aqua ubi cocta sint chamomila, & melilota, uiola, & similia. Toti corpori post balneum epithima faciamus, cum uino uiolæ, & oleo. Si hanc febrem morbus sanguinolentus præcesserit, & complexio infirmi similis sit, uenæ quoque plenæ sint, urina rufa, crassa, sapor more dulcis, somnus multus, tempus uernale, intelligendum est febrem de incensione sanguinis esse. Danda ergo digestibilia, & materiæ suæ calefactione excoquentia, sicut oxysaccharum, ptisana de hordeo cum saccharo, uel uiolatum, succus scariolæ. Infirmi pedes & crura, ponantur in aqua calida, ubi chamomila, uiola, sint cocta. Si moueatur uomitus in principio accessionis, cum rigor incęperit, demus malagranata. Misceatur aqua bibenda cum oxysaccharo. Materia digesta & excocta, phlebotomemus de basilica, uel de media, ut sanguis crassus & incensus exeat. Similiter & pharmacia est danda, sanguinis subtiliatiua, & suæ incensionis extinctiua. Si autem hæc febris 20. dies transierit, abstinendum est infirmo de cibis omni die accessionis, in alio uero die parum comedat. Si hanc febrim morbi phlegmatici præcesserunt, & infirmus senior fuerit, cum complexio frigida, & humida sit, tempus hyemis, pulsus tardus, urina cruda, crassa, uel alba, sitis parua, intelligitur esse febris de incensione phlegmatis. Dandus est in initio succus scariolæ, marathri, apij, quæ omnia coquantur, & colentur. Detur autem lib. s. cũ 20. drac. mellis rosati uel uiolati. Si autem sint stiptici, moueantur cum pharmacia, siue clysteribus phlegmatis dissolutiuis. Incitetur sudor cum calido epithimate & diuretico. Abstineant à cibis in die accessionis, nisi cum uirtus defecerit, neque pati possit. Deinde parum comedant, uinum bibant subtile, & clarum, & in calore temperatum. De uolatilibus comedat, quæ carnes habeant teneras, & ad digerendum facillimas. Manducent lotum cicer cum blito. Caueant omnia refrigeratiua. Post cibum accipiant diacyminum, diatrionpipereon, dianisum. Vtilis autem uomitus cum radicibus, &

frondi-

frondibus; & anetho atque oxymelle, & aqua calida. Sæpe accipiant theriacam magnam, & diacostum, diarheumbarum, diasulphur, & similia. Febri cessante iam per tres hebdomadas, nutriantur cum pullis phasianis, & perdicibus. Post dies autem quadraginta annualem comedant agnum. Sumantque medicinam semper diureticam & principalium membrorum confortatiuam.

De quotidiana febri. Cap. VI.

Febris uero quæ quotidiana uocatur, de putredine humorum phlegmaticorum nascitur. Antiqui uero concordant, omnem materiam phlegmaticam, cholericam, siue melácholicá, putrescentem ebullire, & inde calorem & febrem conereare. Idem facit & phlegma. Si enim putrescat, & sit intra uasa amphemerinā continuam generat, sine rigore. Si sit extra uasa, fit amphemerina interpolata, 24. tenens horas, & 6. dimittens. Quæ tribus ex signis intelligitur, sicut & cætera, id est, re naturali & non naturali, & de re quæ est extra naturam. Re naturali, quia plurimum nascitur complexionem frigidam & humidam habentibus, & ætate senioribus, uel pueris ex copia phlegmatis. Senioribus naturaliter; pueris uero, accidentaliter. De re non naturali, quia plurimum in hyeme fit, & in uere, & in regione naturaliter frigidis & humidis, maxime si in sua sanitate quieuerint, uel suauiter uixerint. De re extra naturam, quia hanc febrem semper frigor nimius sequetur, ut totum corpus congeletur, maxime extremitates. Putrescente aut phlegmate, calor paulatim sentitur ascendere, & febrem lentam facere, sed tamen diuturnam. Hæc febris semper famulatur dolori stomachi, quia phlegma plurimum in stomacho regnat, maxime in ore eius. Vnde & phlegmatici humores euomuntur, & infirmus subtiliatur, facies tumet, color plumbinus, uel liuidus est, os humidum habet, non sitit. Vnde oportet medicum inuestigare naturam phlegmatis, unde sit ista febris. Quoddam enim phlegma ueraciter frigidum, & humidum est, quæ species naturalis est, nascens de colamentho sanguinis. Quoddam frigidum & grossum est, sed humidum minus, sicut acetosum phlegma nascens ex magnitudine frigoris, in colamentho sanguinis. Vnde si quis uideat ægrotantem, sitim patientem, & siccum os habentem, de salso phlegmate intelligitur esse. Danda ergo sunt oxysaccharum cum aqua calida. In hora accessionis pedes & crura eorum ponamus in aqua calida, ubi chamomilla, anethum, uiola sint cocta, fricemus pedum plantas cum sale, & oleo uiolaceo. Si uomitus ueniat spontaneus, in initio morbi, leuitatem & subtilitatem materiæ portendit. Quod si non ueniat, non artificialiter fiat, quia morari uomitum in principio morbi, crassitiem materiæ, & coagulationē denunciat, & ad digerendum tarditatem. Danda oxysaccharum cum aqua calida, quia multum ualet in febri ista, quia dissoluit materiam, & subtiliat. Post danda ptisana cum oxysaccharo, ut digestibilis uenter fiat: uel artificialiter cum pharmacia, uel clysteri. Si de inflatione, & gurgulatione intestinorum murmuret infirmus, & de stomachi abominationibus, materiam dissolutam, & subtiliatam ad exeundum intelligamus. Vnde natura cum leui cathartico siue pilulis est adiuuanda, in expellenda illa materia. In stomachi abominationibus uomitus cum leuibus est incitandus. Si autem in uirtute deficiat infirmus, ut catharticum non possit suscipere, laborandum est leuiter in subtilianda materia. Et ista facienda sunt secundum materiæ naturam, & membri, ubi illa regnat materia. Vt si sit materia phlegmatica salsa, & circa hepar, tunc detur medicina mundificatiua, epati propria, quæ cum urina superfluitatem eius expellat: sicut trochisci de spodio, de camphora, de sandalis, cum oxysaccharo. Si phlegma sit acetosum, dentur trochisci de rosa, de berberi, de aniso, cum scariolæ, marathri, & apij succo, & cum oxymelle. Sic medicandus est, per unā septimanam. Si autem febris diuturnior fiat, dandum est apozema de radicibus, & sirupus de squinanto, sirupus de absinthio. Si materia sit in stomacho de phlegmate acetoso, detur in morbi initio mellicratum aromaticum, uel oxymel cum aqua calida. Nutriatur cū ptisana, cū corticibus marathri, & apij cocta & cū oxymelle. In hora accessionis cum iam rigere inceperit, incitetur uomitus, cum oxymelle & aqua calida, ubi anethum, & radices sint coctæ. Pedes imponendi sunt aquæ calidæ, ubi cocti sint chamomila, anethū, melilotus, samsucus, abrotonum, & similia. Demus mel rosatum cum aqua calida, & materia iam digestione immutata, demus apozema de aloem, uel de hierapicra, uel de absinthio, siue de pilulis aureis. Quæ si uirtus infirmi pati nequeat, dentur trochisci de eupatorio, de absinthio, de rheubarbaro, cum apozemate de radicibus, & oxymelle. Incitetur uomitus in initio accessionis, neque comedat, nisi febris molestatio quiescat, ne subtilibus diætetur, ne uirtus infirmi deficiendo molestetur. Apparente autem signo decoctionis in urina, calefaciamus, & fumigemus stomachum cum rebus calidis sicut nardileo, masticheleo, anethileo, absintheleo, & similibus. Fumigemus cum aqua calida, ubi cocta sint chamomila, spica, mastiche, absinthium, & similia. Cataplasmata ponenda sunt super stomachum

chum calida moderate, & odorifera. Aquã bibendam misceamus odorifero uino, & mellicrato aromatico. Demus stomachum confortatiua siue cibum seu potiunculam. Hæc enim febris propria est oris stomachi.

De synocha febris. Cap. VII.

Synocha febris ex multitudine sanguinis oritur, cum sanguis quantitatem, & qualitatẽ suæ naturæ superegrediens, ab ea quasi derelictus, putresit, ex cuius putredine febris synocha nascitur, i. continua. Hoc autẽ duobus modis est, alia ex putredine sanguinis nascitur, alia uero de nõ putrefacto sanguine oritur. Quãdo ex nõ putrefacto sanguine, hæc signa habet, urina rubea est & nõ putrida, nullã habens hypostasim, nec fœtorem, clara. Vultus ægri inflatus, uenæ plenæ, oculi quasi sanguinei, pulsus plenus, sapor oris dulcis, homo pilosus, crassus, niger, rubeus tempore ueris, diæta calida, & humida. Si uero de putredine fiat, urina eius turbida, spumosa, rubicundissima, pulsus plenus, sapor oris dulcis, pulsus maior in constrictione, quàm in dilatatione, & oculi tumidi, nullam habent requiem, angustia, sitis non magna cutis quasi humida, grauitas totius corporis. Hoc & omni die melioratur, aliquando autem peioratur quotidie, aliquãdo eodẽ morbo usq; in finẽ manet. In primis sanguis detrahatur de vena mediana, aut hepatica, dextri brachii, secundũ uirtutem, si tẽpus, & ætas, & uirtus permiserint. Deinde super latus dextrũ impone epithima, de succo solatri, farina hordei prius assati, & puluere rosæ, aut sandali rub. & albi, cãphoræ, & aqua rosata. Mane & sero fomentabis pedes & crura in aqua calida, in qua cocta sunt uiolæ, rosæ, lactucæ, maluæ, papauer, & hordeũ, post fomentum, ungantur plantę, pedum, ex oleo rosaceo. Si nõ dormiunt, pannus infundatur in oleo rosaceo, & aceto, & capiti, & tẽporibus imponatur. Vel hoc: Rec. psyllij unc. 2. opij, drach. 2. trito opio, adhibe psyllium, & moueatur cum pistillo, deinde mitte tantundẽ aceti, quod tribus digitis supereminеat, & moue donec coaguletur. Iterũ secundo moueatur cũ aceto ut coaguletur, adiuncto pauco oleo rosato, uel uiolato, cũ pãno aqua infuso, & cataplasmate ei inducto, fronti imponatur. Hoc sæpius fac. Si sitis aderit, detur aqua cucurbitæ, cum psyllio, uel mane accipiat de electerio prunorum, cum syrupo acetoso, & aqua frigida, aut ex oxyfœnitijs, aut succo solatri, aut ptisana. Cibus eorum sit mica panis lota, in aqua frigida, ter uel quater de cõdita cũ saccharo pruna, mala siriaca, uuæ mediæ maturæ, malagranata, pisces aspratiles in aceto cocti. Hoc tantum in aurora & extremitate diei comedatur. Si uenter est constrictus, soluatur, cum electuario, & scammonea.

De synochis. Cap. VIII.

Synochi ex sanguine, & cholera nascuntur, ergo phlebotomari debet, prima uel secunda die aut multũ in tertia. Si masculus, de dextro brachio: Si fœmina, de sinistra, & si uenter est constrictus, clysterizabis ita: Cãtabræ, & maluæ cũ oleo, & aqua coquant, & colatis per linteũ utantur. Si desiderauerint balneare, pmittantur & utantur fomento superiori. Cibentur succo ptisanæ, & molli farræ, malis matianis, uel siriacis, & pane in aqua. Potionẽ rosatã quã in tertiana scribemus, sub lingua teneatur, & succũ eius liquefactũ trãsglutiatur. Vngamus frontẽ oleo rosato, epithima pcordijs imponamus: Rec. olibani, mastichis, ana. unc. 1. croci hortulani, unc. s. uitella ouorum assatorum, prout uideatur. cum oleo rosaceo, & modico aceto, confice & utere. Item oleum rosatum cum succo portulacæ, aut cucurbitæ, aut berberis, præcordiis inungimus. Detur succus oryzæ, uel alicæ. A uino omnino abstineant, mulsa tamen mellis attici detur.

De causone. Cap. IX.

Causon est acutissima febris ex cholera rubea, quæ non differt à tertiana acuta, quæ intra nasa est, nisi quia acutior est, & breuior. Sitis continua, lingua sicca, in quibusdam nigra, urina ignea, pulsus uelocissimus, uigiliæ, & syncopis. Purgentur cum cathartico, & nón cum phlegmatico, cum tamarindis, prunis, & cassiafistula. Sed quia calor in causone acutior est, eo quod fit in synocha, laudo hoc dari debere: Recip. tamarindi, unc. drach. mittantur in aqua melonis palestini die ac nocte, deinde manibus fricati colentur, & bibantur. Si deest aqua illa, mittatur, in aqua prunorum rubeorum nigrorum, uel in aqua solatri. Si sitim habuerint, bibant psyllium, ter lotum in aqua, utantur succo maligranati, & cucumero palestino. Si patiantur ardorem & cardianam, da cum supradictis succis, uel aqua, trochiscum de camphora, uel de sandalis. Apponantur in stomacho cataplasmata de sandalis rubeis, rosis, farina hordei, & aqua rosata, uel succus semperuiuæ, & portulacæ, olei rosacei, solatri, ana unc. 1. aceti, unc. s. farinæ hordei, unc. 2. rosæ, unc. s. sandali, drach. 3. Aliud: Cum aqua rosata detur psyllium, si sitim habent maximam, & intolerabilem, detur aqua cucurbitæ cum succo psyllij, uel cum syrupo uiolato, uel rosaceo, uel cum psyllio, uel sine eo. Si habent tremorem in corde,

accipiant aquã tamarindi, cum psyllio cocto cum saccharo. Si tussim non habent, uel solutionem, da eis quod utilius est. Recip. pruna sicca, mittantur die ac nocte, in aqua calida, & fricentur manibus. Si uenter sit solutus naturaliter, uel artificialiter, & febris non minuatur, mortalis est.

De tertiana febre. Cap. X.

Tertiana feb. alia contigua, alia nõ cõtinua. Continua in hoc differt à causone, quia calor eius unoquoq; die tertio, in eadẽ hora qua incepit, accepit, & in 12. finitur, & calor eius quãuis uideatur descẽdisse, tñ manet, licet non fortis existẽs, usq; in diẽ tertium. In tertio uero die ad eandẽ horã incipit ascẽdere, & manet in feruore usq; ad 12. horã. Hæc curatur sicut causon. Si uero nõ sit cõtinua, cum uomitu curatur facili: Rec. seminis atriplicis, unc. 1. & s. Tritum in raro panno missum, & in aqua calida mollificatur, fricetur in cipho. Lac uero quod egredit, sumatur cũ syrupo acetoso, uel semẽ infundatur in aqua, in qua coctę sint radices cucumeris agrestis, uel cũ oxymelle, uel si tẽpus est cõtrariũ, purgetur cũ aqua in qua nocte & die positę sunt unc. 2. mirobalani citrini, & unc. 2. tamarindi, si difficilis sit, unc. 1. & s. uel secũdũ quod uides. Si autẽ febris permaneat, da rubeam. Si priores purgationes secũdũ uomitũ facere nõ potueris, purgatur cũ laxatiuo prunorũ cum scãmonio aut mirobalani citrini succo, & tamarindi. Cibẽtur quotidie pane, & aqua, aut mica panis lota in aqua & saccharo. Accipiant fructus quos diximus in synocha, & diætã supradictã scariolã cũ aceto. Cibus aũt detur tribus aut quatuor horis, ante accessionẽ. Omni die ante aurorã, dabis elect. de prunis, cũ sirupo acetoso, aut cũ succo solatri. Rubrica tertianæ probata: Rec. opij, unc. 4. croci, anisi, cardamomi, storacis, hyoscyami, baccarum lauri, añ. unc. 1. Cõfice aũt cũ melle, da 2. uel 3. horis, ante accessionẽ, in modũ fabæ cum farina, q̃ acceptũ in intima, mox febrientẽ liberat. Si autem propter hoc nõ liberat, & tertiana notha fuerit, & uomitu eguerit, misce mel, & acetũ, quibus admisceatur semẽ atriplicis, drach. 3. potuique dentur. Si constructi fuerint, puluerem uiolæ, drach. 4. bibãt, interpolata die, cũ frigida aqua, & utãtur hoc epithimate: Rec. farinæ hordei, drach. 2. & siccæ rosæ, unc. 1. sandali al. unc. 5. spodij, drach. 2. cãphoræ, scrup. 1. tẽperẽtur cũ succo solatri, & quasi unguento utãtur & desuper cum pãno ponatur. Bibant aũt quotidie succum maligranati, & mane, & post 7. dies, si urina fuerit russa, & turbida, & nihil superiora profuerint, balneo utẽtur, & fometẽtur ex aqua & oleo & post fomentũ, phlebotometur media uena dextri brachij. Tertiana si duplex fuerit, utãtur hydrocipion cum balsamo & rubea & musa, ut potione una. Diæta utantur ut supra. Prodest & tertianæ triasandali, & rosata simplex, quæ recipit rosæ, unc. 4. seminis melonis, liquiritiæ, dragagãti, succi liquiritiæ, añ. unc. 2. seminis citroli, unc. 1. croci. unc. 5. mel. ros. & aquã rosatã. Cibos dabis succum oryzæ, aut alicæ, ius gallæ, pisces saxatiles, poma frigidissima. De oleribus, lactucas cum aceto, portulacas, solatrum. Omnes cibus frigidos, parum salitos dabis, post aquam frigidã & mulsam de rhodomelle, & si solutus fuerit, citonium mel cõfectum ita: Rec. succi mali citonij, partem 1. melius, partes 2. coque lento igne ad spissitudinẽ mellis, & exinde mulsam dabis. Epithima ad idem: Rec. mastichis, fœnugræcum, thus, lini semen, farinã hordei, croci æquali põdere, trita, ita distemperentur, cũ uitello ouorum, & oleo rosato, qđ hoc modo cõficitur: Oleum & rosas cum humore suo, in uas uitreũ simul mitte, & in puteum, aut in aquã uiuã pone per dies 20. postea sustollens inde, pone ad solẽ, diebus 9. & sic in umbra reponẽ, hoc oleum frigidissimum est. Si igneã febrẽ hoc oleo unxeris amputare solet. Si aũt tertiana in autumno uenerit, purgabitur cum diatessaron, distẽperato cum uino calido & cũ rubea atq; mulsa. Cibi dandi sunt temperati, ut far & similia, & granum bonum bene coctum, atriplices, spinachia, pisces squamosi.

De quotidiana febre Cap. XI.

Quotidiana ex phlegmate nascitur, & hæc intra uasa, & extra uasa. Quãdo est intra uasa facit calorẽ cõtinuum, sine frigore. Quæ autem extra, calorẽ facit cũ frigore. Quãdo uero oritur ex phlegmate salso, calor ex eo erit maior, frigus paruum, sitis magna, & cito curatur. Quando autem fit ex acetoso, e contra contingit. Quando autem ex dulci phlegmate, somnus ex ea erit longus, stupor, sitis parua, urina grossa, media inter citrinum & rubicundum colorem, uultus humidus, uenæ grossæ, pigritia, sapor dulcis, & fastidium. Si igitur curanda, detur aliquid maxime pro materię ratione. Si acetosa contingat materia, diacostum, uel diatriton pipereon, cum sirupo acetoso, cum aqua diuretica facto, & cum eadem bibito, & hoc 4. uel 5. diebus. Deinde dabis uomitũ, si facilis sit ad mouẽdũ, & tempus, & uirtus cõueniat, q̃ his moueatur: Rec. thapsię, partẽ 1. croci. partẽ s. cinnamomi, unc. 3. da cum oxymelle, scrup. 2. Si deest thapsia, da electuariũ cũ oxymelle, põdus, scrup. 2. uel secundũ uirtutẽ, uel da picrã cũ scãmonio. Si nec sic

desinit febris, da ei mulsam. Si uero fuerit ex phlegmate salso, da eis picrã mixtã cũ triphera, uel cũ diadamasceno, & scãmonio, aut cũ picra & scãmonio, & sero caprino. In siti tollẽda da ei mulsam, mel rosatũ, aut sirupũ cũ calida. Quotidie mane sumant sirupũ acetosũ, aut oxymel cũ succo scariolæ aut solatri, aut cũ succo fœniculi, coctis, & despumatis ante tres horas accesſiõis, vel sumat de rubea in modũ fabæ, cũ frigida. Dięta sint pisces saxatiles, marini, rubellæ, & squamosi cocti cũ aceto, cymino, cinnamomo, & pauco adipe: poma, pruna nigra & rubea, granata, pira, poma matura, vuæ duracinæ, cucurbita cocta cũ cymino, & spica. Nõ comedãt nisi 6. horas ante accesſionẽ. Si aũt de phlegmate acetoso, uel sanguineo quotidiana fuerit, magnũ habebit frigus æger, cũ pauca febre, dolorẽ in stomacho & uomitũ. Hanc itaq; curabis ita: Purgetur cũ picra, uel theodoriton. Sumant quotidie mane aut diacalamenthũ, aut theriacã magnã, aut nostrã, aut mithridatum, aut rubeã, aut adrianũ cũ oxymelle scillitico, cũ succo fœniculi, & apij, coctis, & despumatis, & colatis, aut oxymelle scillitico cũ aqua in qua cocta sũt radices fęniculi, apij, petroselini, scariolæ, & semina eorũ. Cibi eorũ sint scariolæ, borrago, fœniculũ, lactuca, cũ eruca, pastinaca, porri cocti, ius ciceris, uinũ rubeũ, aut citrinũ, aut aureum, hordeum, far, pisces marini, petrosi, rubellæ, & squamosi, cocti cũ uino, & aqua, anetho, apio, cymino. In tẽpore accesſionis pedes mittantur in aqua calida, in qua cocta sunt pulegium laurus, & nepita, plantę pedũ fricentur cũ oleo, & sale, & aqua calida. In balneo sumãt rubricã cũ oxymelle scillitico, & succis pscriptis, aut aqua prædicta, aut theriacã in modũ auellanæ. Si magnũ fit frigus, ungãtur renes eorũ iuxta ignẽ cũ oleo in quo coquatur semen sinapis, piper, ruta, & radix cucumeris agrestis, hoc fiat aliquãtulũ ante tẽpus rigoris. Vel aliud, pyrethrũ tritũ cũ fortisſimo uino, coque ad tertiã partẽ, & post tãtundẽ olei adde. Si sine frigore sit, detur picra sæpius. Si cũ typo fuerit quotidiana, det potio rubea mixta cũ hydrotopion ante 1. horã uel 2. accesſionis, postea bibãt aquã frigidã. Si uero frigus magnũ fuerit, uinum uel aquã da calidã. Si hæc nõ psunt, accipiant mulsam. Si stomachus plenus humoribus fuerit, ut uomant, detur oxymel, quod ita fit: Rec. aceti phialas 2. mellis unã, seminis radicis, rafani triti, seminis atriplicis, ana unc. s. coquãtur ad mediũ & bibant ante accesſionẽ, & ieiunẽt hora una postea. Si uero sic nõ uomuerint, accipiãt aquã calidã. Cibus detur ius gallinę aut far cũ oleo: hæduli detur, phasiani, turdi, perdices, ficedulæ, aspratiles pisces assi, aut elixi, mala citonia, vuæ, mala granata, vinũ leue & albũ. Si in æstate acuta fuerit quotidiana, & habuerint vrinã turbidã ex sanguine, pcedentẽ, primo uel tertio die, uel usq; ad 7. mane phlebotoment. Cibus datur ptisanæ succus, q cõficitur sic ex hordeo purgato: Hordeũ purgatũ missum in aqua nocte una tundatur, & ad mensurã unius phialæ, mittat in aquæ phialas 16. & coquant cũ lento igne ad tertiã partẽ, & p linteũ colentur. Vtantur molli farre, malis syriacis, aut dulcibus amygdalis, & pane in aqua. Si quotidiana admisceat tertianæ, detur rubea & hydrotopion in potione unà, & utãtur. Si nõ pfuerit, theriaca magna detur. Si quotidiana in tẽpore ueris fuerit, curabitur potione rubeæ. In cibo accipiãt gallinas, & omnia uolatilia, uinũ albũ, & leue, far, cicer, betas, fœniculũ coctũ, pisces aspratiles. In ęstate eadẽ in oĩbus, obseruet curatio. In autumno si sine typo fuerit, similiter curabitur. Si aũt cũ typo, uomitus puocetur ut supradictũ est, aut cũ aqua calida & oleo, aut cũ oxymelle simplici, ut mel, & acetũ. Et si fuerit cõstrictus, oxymel catharticũ dabis, quod fit ita: Mel & acetũ, & elacterij, unc. 1. hoc det secundũ uires ægri. Cibis ut suprà utantur. Si aũt solutus fuerit, damus cibos stipticos, & potũ similiter, ut uinũ græcũ coctũ. Si uero suo tẽpore uenerit, aut cũ typo, aut sine typo, primo catharticũ dabis, ppter phlegma deponendũ, & oẽs potiones calidas, s. diacalamẽthũ, picrã, adrianũ, musam, athanasiã, hydrotopion, & calida. Cibos autẽ supradictos pãnos uero impone extra, oxyra croceũ mixtũ cũ ceronio. Cataplasma uero quod recipit hæc: Micas panis, fel terræ, æquali põdere, cõfice cũ ouo molli cocto asso, & oleo cyprino aut laurino, & pãno inductum super uiscera impone, pbatum est. Experimentum ad quotidianas: Recipe zingiberis, unc. 2. cinnamomi, unc. 1. laureolæ, unc. 3. mellis quantũ satis est.

De quartana & cura eius. Cap. XII.

QVartana fit ex melancholia, aut cũ frigore, aut sine frigore. Hanc calidus & acutus pcedit morbus, atq; cholericus, ut causon, uel tertiana. Aut sanguineus, ut synocha: aut phlegmaticus, ut quotidiana. Similiter & potest cõtingere in quotidiana, & tertiana. Vnde si hãc febrẽ cholericus morbus pcesserit, diætã & frigidã curã dabis, cũ aqua calida mixtã. Si autẽ sanguinolẽtus, curet cum eis q conueniunt synocho, mixtis cũ eis medicinis quæ conueniunt quartanæ. Causa uero quã tertiana uel causon præcesserit, ita curabis, purgentur cum picra, aut cũ mirobalanis citrinis, uel sero, cum mirobalanis, & fumulo. Vtantur sirupo acetoso cum mirobalanis, uel cũ succo apij, & fœniculi, aut cum aqua quam scripsimus in quotidiana. Si aũt quartanã nullus morbus præcesserit, in principio tribus diebus iunctis dabis theriacã magna in modũ auellanæ cũ oxymelle scillitico, & aqua quã scripsi

mus in quotidiana: Aut cũ succo fœniculi, & apij, coctis & colatis, postea dabis laxatiuũ picram, aut theodoron, aut hieralogodion, aut drach. 3. epithymicũ sero & scãmonio, drach. s. aut uomitũ superius scriptũ, aut uinũ in quo prius infusum est elleborũ albũ, drach. 1. & s. Purgato corpore, fac tinã aqua plenã, in qua sunt cocta anethũ, nepita, pulegiũ, laurus, & absinthiũ. Intretur in ea sequenti die quartanę, & intus bibant theriacam magnã cũ oxymelle scillitico, & succis supra scriptis, aut aqua præfata. Si non habes theriacã magnam, da nostrã, aut diatessaron, aut adrianũ, aut electuariũ diatrion pipereon, aut diapyrethrũ. In die accesionis nil manducẽt, sed duabus horis ante tempus accessionis intrẽt balneũ, & in eo accipiant theriacam magnã ut dixi, aut rubeam cũ uino odorifero. Exiens autẽ ungat renes cũ oleo in quotidiana scripto. Si uult manducare in nocte, uel transactis 6. horis, post accessionẽ manducẽt. Si cũ typo fuerit quartana, & in æstate, ante accessionem, dabis potionẽ musam. Si fuerit in hyeme, utantur emplastro paulino, & potione diasyluio, & unguento dialthea. De cibis utantur rapis coctis, porris, tarre, cicere, carne porcina, agnina, gallina, & pedibus porcinis, malis citonijs, & uino mediocri. In duplici quartana, da adrianũ temperatũ cũ balsamo, diæta uero ut suprà. Si quartana uenerit in tempore ueris, curabitur cũ potione sancti Pauli potione, & cũ musa ænea. Vngatur dorsum ex sinapi ante accessionẽ. Cibos damus duros & stipticos, aut ut lepores, phasianos, perdices, anates, anseres, cicer bene coctũ, granũ, fabas bene fractas, fœniculũ, capita raparũ, rutas agrestes coctas, porrũ, uinum rubeũ, & forte nimis. In æstate uero curabitur cũ potione rubea mixta cũ theriaca mundissima, & cũ vino bene temperato. Fumigiũ faciamus ex spolijs serpẽtis, & pelle uituli marini. Vngamus autẽ totum corpus de unguento marciaton viridi ante horam accessionis ad ignem donec sudet, & præterita hora accessionis, cibos damus ut suprà. In autumno curabitur cum potione musæ mixta cum hydrotopion, cũ uino forti tepido, & ante horam accessionis dabis aquam calidã cõditam cũ pipere, cymino, ruta, & vino forti, & melle. In hyeme curabitur cũ potione musarũ, adriano, diacalamẽtho, & trochiscis, q. ad quartanariũ dicũtur esse probati, quos in fine huius libri ponemus: petroleũ etiã bibere dabis, & ungamus dorsũ, & stomachũ eorũ, cũ unguento dialthæa. Quotidie calidã bibere dabis, & cibos prædictos.

De hæmitritæis febribus. *Cap. XIII.*

HAemitritæus fit ex media tertiana, & media ephemerina, & ideo grande frigus. Acredine enim choleræ retinet phlegma. Pigritia autẽ phlegmatis retinet & excitat cholerã, & ideo si cõmisceantur multas accessiones faciunt, & dicitur fractus hemitritæus. Nam si esset integer hæmitritęus, tunc cholera & phlegma sunt æqualia. Vno die fit una accessio, alia altero. Hi hiera purgentur. Quod si negligatur, hydropici fient: At si cholera incenditur in synocham conuertetur, uel lethargiam. Amplius, Hæmitritęus fit secundũ quosdam ex materia cholerica extra uasa, & phlegmate intra uasa, utrisq; unius quantitatis existentibus, ideòque hæc febris curari debet cũ medicinis inter calida & frigida existentibus. Vnde si materiæ eorũ sunt eiusdẽ quantitatis curetur cũ rebus attenuãtibus & dissoluentibus, nec frigorem nec calorem facientibus, sicut cum lupulo, succo marathrij, apij, mãna, uiolis, saccharo, ptisana, oxymelle. Quod si cholera sit maior, fit febris facilioris & leuioris curationis, & cũ mundificatiuis curetur, & modice refrigeratiuis, sicut endiuia, & rodosaccharo, uiola, saccharo, manna, prunis, ptisana, & cũ oxysaccharo. Si autem phlegma dominet, hęmitritæus erit molestior, curetur cũ medicinis dissoluentibus, & aliquantulũ calefactiuis, sicut melicrato cũ calida, sirupo absinthii, ptisana, in qua cocta sit radix apij, marathri, anethi, calamẽthi. Oxymel quoq; prodest, & trochisci de rosis, uel de berberis cũ succo marathri & oxymelle. Mel rosatũ cũ mastiche, aniso, marathro, & aqua calida. Cũq; materia cœperit attenuari, & moueri, & signũ decoctionis in urina apparuit, da suauẽ pharmaciã. Vomitũ prouocabis post cibũ, dabisq; diuretica, sicut trochiscos de absinthio, uel de lacca cũ succo marathri, endiuiæ, & apii, ana drac. 2. cum tepida. Pilulæ ad hoc ualentes: Rec. hierapicræ, calamenthi, ana drac. 5. anisi, marathri, apij, ana dra. 2. tẽpera cũ succo apii, cũ tepida da. Aliud: Rec. hierapicræ, calamenthi, ana drach. 5. anisi, marathri, apij, ana drach. 3. succi eupatorij, ana drach. 4. fac trochiscos cum succo fumuli, da drach. 2. cum calida.

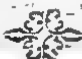
De hectica febre. *Cap. XIIII.*

HEctica si sit simplex, & corpus est humidũ, immundũ humoribus, maxime putredini pparatis bene curatur si causa p cõtrariũ expellat, sicut tristitia cũ lætitia, ira cũ patiẽtia. Similiter & ea est in corporibus mũdis, cũ cõtrarijs curetur. Sed in priori posteaquam causa sit expulsa, per cõtrariũ pellatur materia putredini præparata, cũ medicinalibus herbis & mundificantibus, absq; calore, & siccitate sicut cũ succo lupuli, & rhodosaccharo, uel uiolasacchara, mirobalano, mãna, cassiafistula, uiolis & similibus mixtis.

mixtis. Purgata materia ordinetur aer, locus, indumenta, cibus, & potus, odor & cataplasmata. Aer frigidus cōstituendus est. Locus septētrionalis. Indumēta frigida, sicut lana uetusta infusa rosis, sandalis, & aqua rosata. Cibi frigidi calorē extraneū extinguētes, & cōfortantes naturalē, sicut ptisanā, panis ter lotus in aqua frigida, uel infusus in uino albissimo, & bene cōmixto. Lactucæ cū oleribus dentur, portulaca, cucurbita, betę, & atriplices cōditę cū amygdaleo. De fructibus ista, utraq; malagranata, melones palestini, cucumeres, mala maciana, mala citonia, pira, vuę passę, hyemales, & similia. Sirupus granatorū uel albus. In aqua cocta quā bibituri sunt, mittant̄ spodiū, & bolus, uel semen portulacæ. In pauimento sternant̄ frondes, & flores frigidi, ut salices, myrtus, uiolæ, & rosæ. Dabis trochiscos de spodio, & bolo cū prædictis sirupis, & aliquando psylliū. Si egestio humida sit, dabis quę caueant solutionē. Si hyems fuerit nō mutētur, nisi forte nimis sit frigida: Pannis igit̄ operiant̄. Si uero sit æstas, infrigidetur aer & humectetur. Domus sit spatiosa, & septētrionales portæ, in pauimento sternant̄ frondes & flores salicū semperuiua, rhāmus, iuncus, rami uitiū, & similia, & aqua paulatim sup̄ ea fundatur. Non aūt habentibus humores putredini p̄paratos, ungatur cutis cum succo lactucæ, portulacę, succo uuæ acerbæ, uel solatri, cū oleo rosato nō tamē sup̄ pectus ponantur. Quod si mixta sit cū putrida, aut cum morbo in nobili mēbro existēte, ut in diaphragmate, & pulmone, cū diuturna tussi, siti, hępatisq; dolore & similibus, malū signum. Caueas aquā frigidā & unctiones, nisi apostema habeat, p̄pter quod est febris calidissima. Si apostema uero nō sit calidissimū, caueas aquā frigidā, quæ omni hecticæ nocet. Virtus reparetur cum cibis & potibus, facile digestibilibus, & uelociter nutrientibus, & multum. Vnde Hippoc. Facilius est repleri potu q̄ cibo. Nō tamen purum accipiat neq; tenue uinū, neq; sumatur multum, & subito, ne cito exeat, neq; nimis sit grossum. Cibus sit mediocris, facileq; nutricās, aliquātulæ grossitiei participās, ut p̄manens in mēbris nutriat, & cōfortet, ut uinū aliquantulū grossum, lac, ptisana, & similia. Cumq; hectica febris & cessauit, & nō indigent alio, nisi ut corpus augmentetur, sumatur mane lac caprinum, ita: Lac statim emulsum cū tantundē aquæ calidæ mixtū ad suauē ignē coquatur, quousq; tota aqua consumatur. Deinde potui detur calidū, adeò ut ab uberibus mulctum fuerit. Quo bibito, expectent quousq; digeratur: deinde sumāt, starnos, perdices, pullos gallinaceos, & similia, cum interī coquantur. Vinum album & ponticum mediocriter mixtum dabis. Quod si nō potuerint solum lac bibere, misceatur cū hordeo simila triticea, & similibus, secundum q̄ uides inde digestiuā esse robustā. Hi uerō quibus humores fuerint immundi, ab his se abstineant, & sumant solum ptisanā, panē lotum, maxime si egestio eorum sit cholerica. Nā febre p̄manente, nō cōcedātur perdices, starni, lac, & uinū ponticum. Cum autē febris discesserit, lauentur in balneo tepidæ aquæ tēperatum aerē habente, & calor aquæ sit quasi calor lactis cū ab uberibus egreditur. Balneum uero mansioni eius sit uicinum, in lectumq; ducantur ne deficiant. In fonte diu moraturi sint, eo quod aqua fontis humectat eos, & uirtutē confortat. Fons autē sit speciosus, & uicinus ostio balnei, ut nō laborent ad eū eundo, ne parua eorū humiditas desiccetur. Aqua temperate sit calida, quia si calidior sit q̄ oportet, coadunat cutē & eā indurat. Si frigidior sit q̄ oportet, debili tribuet frigiditatē, & calorē naturalem extinguet, & cutem oppilat, cum & in his pori aperiri, & cutis debeat mollificari. At nil magis aperit poros, q̄ aqua tēperate calida. Nā mēbra delectationē hn̄t in ea, natura excitatur, seu per omnia mēbra diffundēs, eo quod cōgaudet consimili, i. calori aquæ. Ecōuerso agitur in contrariis, q̄a cum odio habeat nociua, fugit ad interiora corporis. Vnde cutis sanguinem & naturalē calorem amittens, patit̄ in cute rigorem, & oppilationem, & duritiam. Pręterea in balneo moretur, donec cutis rubea, & aliquantulum tumida cœperit fieri. Tunc extrahatur à balneo, postquā tumor discedat, ne ultra manentes desiccentur. Vt igitur caro augeatur, maneatur in balneo donec cutis & tumescere & rubicunda cœperit fieri. Si autē aliquis uult attenuari, post p̄dictum tumorē, adeò moretur in balneo donec tumor p̄dictus p̄rsus discedat, quia tēpus istud est strictum, caue ne modus prætermittatur, maximè si caro fiat augenda. Verus igitur terminus erit tumor. Si aliquis magis morabitur, ad deterius ibit. Exeūtes balneū, ungantur cū frigidis unguētis, uel oleis frigidis & humidis. Balneent̄ igitur mane priusquā accipiant escas, uel lac, uel ptisanā. Secundo die uespere, postquā hæc sunt digesta. Lac uero priusquā in fontē ingrediatur, sup̄ egrum emulgeatur. In aqua fontis mittantur lactucæ, uiolę, & similia. Post balneū, sumant lac asininum, calidum ut emulctum fuerit. Cumq; lac fuerit digestum, iterum balneum ingrediantur. Tertio etiam si usus eo fuerit, ingrediatur balneum. Caueatur tamen hoc si febris adsit. Mora tamē unius balnei ab alio, sit quinq; horis. Postea cœnetur perdices, pullos gallinaceos, & alias gallinas. Caueant tamen hæc si febrem habeant. Caue quoq; ne eos grauet cibus. At quia lac solutionem facit, calidus lapis bis uel ter extinguatur in eo, & ita detur. Confortata autem uirtute, da cancros cum simila uel hordeo coctos.

FINIS.

BER. GORDONII
DE FEBRIBVS LIBER.

Quid sit febris. Cap. I.

FEBRIS est calor innaturalis mutatus in igneum. Calor est ibi loco generis, quia omnes febres conueniunt in calore. Innaturalis dicitur ad differentiam naturalis, qui est cõseruatiuus: Febrilis autẽ est corruptiuus mutatus in igneum. Istud est loco alterius differentiæ constitutiuæ: quoniam quælibet mutatio cum intensione caloris, non facit feb. sicut patet in calore generato propter irã, aut exercitium. Sed quando mutatio est magna, tunc læduntur operationes sensibiliter, & pro tanto dicebatur mutatus in igneum. Bene igitur dicebat Gal. febris est calor innaturalis mutatus in igneum. Nunc autem cum feb. sit propria passio cordis, corde superaccenso & inflammato, spiritus, qui à corde procedunt unà cum sanguine, transeunt ad totum corpus, & calefaciunt ipsum uniuersaliter superius & inferius, exterius & interius, nisi accidentaliter impediantur, ut in lipparia, & similibus. Et quia feb. omnibus morbis molestior est, sicut scribitur à Gal. suo 8. de ingenio sani, ideo à febre dignum duximus inchoare. Nunc autem triplex est feb. in genere: Ephimera, cuius subiectum sunt spiritus: & putrida, cuius subiectum sunt humores: & Hectica, cuius subiectum sunt membra solida. Febrium autem sicut aliorum morborum 4. sunt tempora, scilicet principiũ, augmentum, status, & declinatio. Qui autem differentias constitutionis generum, & specierum feb. scire uoluerit, & cognitionem temporum morborum, prout distinguuntur ex parte digestionis & paroxysmorum, uadat ad librum nostrum de prognosticis. Ibi enim cum auxilio diuino fideliter aggregauimus dicta Hippocratis, & Galeni, & Auicen. & aliorum. Nũc autem intentio nostra est à febre ephimera inchoare.

De febre ephimera. Cap. II.

EPhimera est feb. ex distemperantia spirituũ procedens, ultra diem tertiam secundum sui naturam non se extendens. Circa istam materiã quinque sunt intelligenda. Primum erit de causis ephimeræ: Secundum de signis: Tertium de prognosticis: Quartum de curatione: Quintum de dictorum clarificatione.

Licet enim secundum Auicen. causæ ephimeræ sint multæ, sicut est fluxus superfluus, coitus, ira, crapula, fames, uigiliæ, syncopis, & multa alia consimilia, omnes tamen ad quatuor causas reduci possunt. Prima igitur causa ephimeræ sumitur à causis extrinsecis actu, uel potentia, calefacientibus, uel poros claudentibus, sicut est caliditas solis, aut ignis, aut balneum, aut stapha cum rebus calidis, aut balneum sulphureum, aut aqua frigi. & breuiter omne illud quod claudit poros & retinet uapores. Nunc autem intelligendum est, quod secundum diuersitatem uaporum & corporum, diuersæ febres generantur: quoniam si corpus est plethoricum, calidum & siccum, & uapores cali. & sic. retinentur propter pororum clausionem, & similium, tunc de facili ephimera generatur. Si autem corpus sit cal. & humi. & uapores cal. & humi. retinentur, tunc de facili febris putrida generatur. Secunda causa ephimeræ sunt cibi, potus & medicina cali. sicut est uinum purum, forte, antiquum, allia, cæpæ, piper, euphorbium & similia, potissime in non consuetis. Tertia causa est motus animalis & corporalis, sicut est exercitium & similia. Quarta causa est apostema inguinum, assellarum & similium, & si sint aliæ causæ, ad istas possunt reduci.

Signorum ephimeræ quædam sunt generalia, quædam specialia. Generalia sunt ista: ephimera enim non uenit à causis antecedentibus, sed à primitiuis, & ut plurimum non uenit cum rigore: pulsus & urina modicum distant à naturali: calor in tactu non est pungitiuus, nec mordicatiuus, nec multum lædens tactum, sed est sicut calor naturalis, uel irati, aut illius, qui multum laborauit, & ut plurimum terminatur cum sudore humoroso naturali. Et dicit Aui. quod si ponatur in balneo, & non euenit aliqua horripilatio, tunc est signum ephimeræ. Signa autem specialia sunt ista. Si autem ueniat propter

pter solem & similia, tunc est caput calidum, oculi calidi tanguntur, facie & cutis, pulsus accedit ad uelocitatem. Si autem proueniat propter frigiditatem, mutatur pulchritudo coloris faciei, & transit in liuorem. Si autem ex stypticis & oppilantibus prouenerit, cutis sicca inuenitur, calor occultus, & si diu teneatur, sentitur calor acutus. Si autem uenerit ex cibis & potibus calidis, sentitur caliditas in regione hepatis, & urina est tincta. Si autem uenerit ex labore, fatigatione, debilitas est in toto corpore & dolor in iuncturis. Si ex ira, oculi sunt eminentes & facies rubicunda. Si ex tristitia, oculi sunt concaui. Si ex uenenis, interiora inueniuntur calida, intensa & desiccata. Si ista signa specialia nō sufficiant, recurramus ad indicia patientis. De causis primitiuis non est multum curandum, quoniam ingenia curandi morbos non habentur ex causis primitiuis, sed ex morbi essentia, membri natura & similibus, sicut testatur princeps medicorum Gal. 3. de ingenio cap. 3. licet aliqui magnam credant philosophiam inuenisse, si per signa corporis possunt in causas primitiuas deuenire: tamen ad curationem non faciunt, bene faciunt ad notitiam. Vt uerbi gratia, ponamus nos, quòd cutis patientis ephimeram, est dura & aspera, frigida & oppilata: morbo igitur cognito oportet me calefacere, subtiliare, ex quacunque causa fuerit, siue propter sumach, aut gallas, aut alumen, aut balneum aquæ frigidæ, aut niuem & similia. Postquam igitur morbum cognosco, curare possum quæcunque fuerit causa primitiua. Non igitur ualent ad curandum, licet ualeant ad cognoscendum: quoniam postquam scio, quòd aliquis balneatus est in aquis stypticis, tunc scio quòd pori sunt iam condensati &c.

Febris autem ephimera, secundum Auic. est facilis curationis & difficilis cognitionis. cognoscens igitur poterit prædicere, hæc feb. erit bonæ terminationis & uelocis: quoniam ephimera de natura sua non durat, nisi per unam diem naturalem, & pro tanto denominatur ab ephimeron Græcè quod est piscis Latinè: ille enim piscis illa eadem die, qua oritur, eadem moritur. Ita est de ista feb. de natura enim sui non durat, nisi per 24. horas, tunc terminatur cum sudore naporoso non plurimo. Sed propter malitiam regiminis & naturam corporis, aliquando extendit se usque ad quatuor dies inclusiuè, ultra autem non est ephimera. ideo si post statum non quieuerit, pul. sit diuersus & urina indigesta, signum est transitus in putridā: potissimè cum fœtore eorum quæ egrediuntur à corpore. Si autem corpus est siccum & aridū in tactu, timendum est de hectica. Non autē fe. ephimera negligatur, quia propagines malas gignit.

Patientes ephimeram quo ad curationem, in multis conueniunt. In primis quòd detur cibus facilis digestionis, sicut est hordeatū, pulli parui, uinum album, cū multa aqua, & quòd non utatur aliquo cibo donec in declinatione feb. Attamen aduertendum est secundum Gal. 8. de inge. quòd in extenuatis, aliter est operandum. Si enim inueniatur cholericus extenuatus, qui laborauit, & fuit in sole calido, & similibus, & incurrat fe. nullo modo est triduanum ieiunium imponendū, sed statim cibus est exhibendus, aliter caderet in hecticam aut in mortem. Virtute igitur constante, non cibetur nisi in declinatione. Conueniunt balnea, quoniam in declinatione feb. possunt omnes balneari, nisi quòd cauendi sunt qui ad feb. putridas sunt parati, sicut oppilati, repleti, crapulati & patientes catarrhū, nisi esset catarrhus adustiuus, sicut dicit Auic. quia in tali catarrho posset fieri balneum in declinatione. Cura tamen specialis potest esse, quia aliter in calidis, aliter in frigidis, aliter in oppilatis, aliter in non crapulatis, & ita de alijs. Si igitur aliquis incurrat ephimeram propter causas calidas, utatur frigidis potissimè in capite, si uenerit propter solem, iram & similia. Si fuerit catarrhus, Recip. rosarum ru. electarum lib. s. omnium sand. ana unc. s. chamomillæ. un c. 1. aquæ fontis lib. aquæ ros. unc. 3. aceti unc. 1. bulliant leui inundatione, & recipiat fumum. Si autem fuerit dolor capitis, calor & instantia uigiliarum, tunc Recip. se. papaueris al. drach. 3. olei ros. unc. 2. aceti, aquæ ros. ana unc. 1. succi lactucæ, portul. ana unc. s. misceantur lento igni sicut decet, & panni intincti fronti & temporibus applicentur. aer domus infrigidetur cum multa aqua, salicibus, aceto, nenuphare & similibus. locus autem sit subterraneus, non rheumaticus, & portæ sint ex parte septentrionis. In declinatione autem feb. balneetur in aqua dul. ubi sint rosæ, chamomilla, nenuphar & melilotum, deinde cibetur cum hordeato, aut auenato, aut amydo, aut paruo pullo & similibus: utatur uino debilissimo cum multa aqua: & totum infrigidatum in medio profundi putei aquæ haustibilis, deinde dormiat & quiescat. Si autem fuerit propter frigiditatem & pororum clausionē, ponatur in domo temperatè calida, temperato modo cooperiatur, suauiter fricetur & in declinatione. Si est cum oppilatione, fricetur & sudet in aere calido, postea ponatur in aqua ubi sit chamomilla, melilotum: deinde cibetur ex auiculis minutis, aut pullis, & uino, nisi esset timendum de forti oppilatione cum plenitudine corporis. Et intelligendum est, quoniam ubi est fortis oppilatio & plenitudo, & timemus de feb. putrida, tunc est facienda phlebotomia. Regulariter autem in aliqua ephimera non competit

petit euacuatio, nisi in crapula, aut fortiter oppilato, aut repleto. Si fuerit ephimera propter cibos cal. ponantur frigida supra regionem hepatis, si cum rheumate, suffumigetur caput cũ thure in plus, & rosis in minus. Si ex ira, iniungatur mansuetudo. Si ex tristitia, lætitia & similia indicantur. Si ex fame, detur cibus temperatus, sicut oportet. Si ex syncope, confortentur membra principalia, & infrà de aliis per cõtrarium reducantur. Sed quia ephimera cum oppilatione frequẽter ducit ad putridam, ideo phlebotomentur, deinde fricetur, postea stuphetur & fricetur cum farina hordei, cicerum, fabarum & nitri. Et si accideret quòd pateretur aliquam horripilationem in balnea, non stet ibi ictu oculi, sicut dicit Auicen. Si autem aliquis fuerit crapulatus, & postea exercitet se fortiter, aut stet in sole calido, si uenæ sint strictæ & eructuatio fumosa, timendum est de febre putrida, sed rarò accidit in eructuatione acetosa: tamen si cibus est in stomacho, fiat uomitus: postea si uenter non est laxus, fiant suppositoria aut clysteria: deinde in declinatione balneetur, postea cibus detur: quoniam in ephimera, longa abstinentia competit ei ex crapula nauseatiua. Materia digesta, potest fieri phlebotomia: febre autem absente. confortetur digestio stomachi cum diatrionpipereon: dentur sibi pulli & pisces petrosi. crapulato autem & nauseato, melior est medicina, si superueniat fluxus uentris spontaneus. Si autem fuerit propter apostema emunctoriorum membrorum principalium, aut furunculos, aut scabiem & similia, præcipiatur abstinentia, phlebotomia, pharmacia, & curentur illa, sicut debent curari. Curatio autem ponetur in suis locis. Et quia rarissimè uocatur medicus propter ephimeram, ideo de curatione eius amplius non curo.

Ad clarificationem eorum quæ dicta sunt & dicenda sunt, oportet multa breuiter intelligere, ideo intelligendum secundum intentionem Gale. lib. de differentiis feb. In corpore enim humano non sunt, nisi tria membra, scilicet solida, humores, & spiritus, & secundũ hoc sufficientia feb. sumitur. Quoniam si membra solida supercalefiant primò & subiectiuè, sic est hectica, & assimilatur calori patiẽtis in balneo secundum Auicen. Si autem humores primò & subiectiuè supercalefiant, sic erit putrida: & assimilatur aquæ balnei. Si autẽ spiritus principaliter & subiectiuè supercalefiant, sic erit ephimera. & quia non sunt nisi tria, ideo non sunt nisi tres feb. Ad hoc sequitur quòd nulla fe. potest post se dimittere ephimeram, licet fiat ecõuerso, pro tanto, cùm in qualibet quodlibet calefiat, tamen non subiectiuè, ideo una non est alia. Si igitur cesset quod est in solidiori, cessabit quod est in subtiliori. Si cesset superca lefactio membrorum & humorum, citò cessabit & spirituum: ideo nulla febr. dimittit post se ephimeram. econtrario autem bene potest fieri: licet enim cesset calefactio spiritus subiectiuè, non tamen propter hoc aliorum. Relinquitur igitur, quòd omnes feb. possunt sequi ephimeram, ephimera autem nullam. Secundo intelligendum, quòd licet febr. dicatur calor innaturalis, non propter hoc erit causa & effectus, cùm causetur ab innaturali: quoniam calor qui est in minera, est causa, & calor qui est in actu inflammatus in corde, est effectus, & per illum diffinitur. Tertio notandum, quòd calor naturalis & innaturalis in feb. possunt idem, sustinentibus hanc uiam per hunc modum: quoniam sunt idem in specie: utrobique enim est calor, & idem numero, quia in eodem subiecto, sicut in calore fluente, quia à corde procedit superaccẽso: quoniam nihil aliud est feb. quàm calor innaturalis mutatus in igneum. Erunt igitur idem in numero, quia in eodem subiecto: nec sunt contraria in eodem, quia confracta sunt uel quasi, & ibi bene possunt esse, sicut sunt in quolibet misto, & pro tanto talia contraria confracta simul existentia generant nouam speciem, sicut est febris. Alij aũt dicunt, quod differunt in se, & in radice quia vnus uiuificat & alter mortificat, & ita possunt stare: quia inquantum trahit ad dispositionem naturalem, uiuificat & dirigit materiam cibi & morbi: inquantum autem attrahit ad dispositionem innaturalem, corrumpit & mortificat. Et est quarto notandum, quoniam supposito quòd calor & spiritus differunt, quoniam fortè non differunt, sed ponamus uerbi gratia, quòd differant, non propter hoc alia feb. erit in calore naturali, & alia in spiritu, quoniam quomodocunque sit, utrunq; tamen est delatiuum uirtutis, & ita non erunt quatuor febr. cum sint simul, & simul inflãmentur, & simul sint delatores. Quarto intelligẽdum est, quòd sequitur frequentius ephimera apostema inguinũ, axillarum & similium, quàm sequatur alia apostemata magna, pro tanto, quia sunt emunctoria membri nobilis, ideo de facili inflammatur spiritus, & cũ hoc causata est ephimera, quia illa materia nõ est sic putrefacta. Alia aũt apostemata ut sunt forũculi, scabies, & similia generãtur magis de materia corrupta & putrefacta, potissimè qñ est in interioribus, ideo talia sequetur putrida febr. Et ꝑ tãto dicebat Hippo. in bubonibus, omnes feb. malæ præterquam ephimera, quia materia cum qua est ephimera videtur magis peccare ratione suæ quantitatis, quam ratione suæ malæ qualitatis. Quinto aduertendum, quomodo ad nauseam, tristitiam, somnum, syncopim, & alia multa consimilia

milia sequatur feb. cum habeant infrigidare. Dico quod est per accidens: nausea potissimè fit in cholericò, ubi fumi cal. & sicci, acuti resoluuntur, qui supercalefiunt, in alijs autem propter spirituum conculcationem, pororum clausionem, & similia. Sexto notandum, quòd ut plurimum ephimera non est cum rigore, pro tanto, quia materia non est horribilis, putrida, insueta. Septimo intelligendum est, quòd cum dicitur, quòd in ephemera ex calore ponantur flores frigidi in lecto. Intelligo quantum est de pręsenti circa lectum ad alterandum aerem, non quòd tangant carnem nudam, quia tunc esset timendum de clausione pororum, & ita de putrida. Octauo notandum, quòd in curatione ephimeræ non competit coitus, quia timendum esset de spirituum inflammatione. In ista autem materia nolo aliter ratiocinari, timens prolixitatem.

De causone. Cap. III.

CAuson est feb. continua de cholera intra uasa existente in membro nobili, aut loco proximo cordi.

Febris causonica causatur, aut de cholera rub. pura, aut de phlegmate salso, ita quòd cholera aliquando peccat plus ratione quantitatis, aliquando ratione suæ qualitatis, aliquando ratione utriusque. Inflammatur igitur fortiter, cùm chol. rub. sit inflammabilis: & plus, quia est in stomacho, aut hepate, aut locis proximis cordi: & in hoc differt à tertiana continua, quia tertiana continua est de materia putrefacta in uenis remotis à corde, sed causon in proximis. Ideo causon, incendium interpretatur, & ratò uenit senibus: si ueniat, est signum perditionis. Iuuenibus autem uenit ut plurimùm: & si conueniant alia particularia, tanto fortius. Fit etiam de phlegmate salso secundùm Auicen. putrefacto, & inflammato in eisdem locis.

Summum incendium & inflammatio in toto corpore cum inquietudine, malitia tolerandi & multis permecabilibus accidentibus, sicut est phrenesis, instantia uigiliarum, aliquando somnus profundus, nigredo & ariditas linguæ, syncopis, icteritia, tremor, fluxus uentris, & aliquando retentio egestionum, pulsus paruus & uelocissimus, urina rub. & subtilis. Tamen uidetur multipliciter diuersificari: quoniam aliquando est à principio cruda, propter multitudinem oppilationis: aliquando tincta, propter resolutionem choleræ: aliquando liuens & turbata, propter multitudinem putrefactionis. Et si fit causon de chole. citrina, aut phlegmate salso, omnia erunt remissiora: & afflictio, & alia particularia proportionatur phlegmati, & quia affligit 18. horis, & aliquo modo uidetur interpolare 6. quia tempus est hyemale, & diæta sibi conueniens præcessit, & talia consimilia.

Hæc enim ægritudo est breuis terminationis ualde, cum terribilibus accidentibus, & si omnia bona signa appareant à principio morbi, liberabitur in die quarta aut infra: si mala, morietur in quarta, aut infra. Aliquando autem extendit se usque ad 7. Istá autem ægritudo nõ potest prolongari, quia natura secundum Gal. non patitur morbi prolixitatem & molestationem accidentium. Signa autem bona & mala non oportet hic apponere: alibi enim à nobis posita sunt. Hippoc. tamen uoluit prognosticare. Quibuscunque in causone tremores fiunt, alienatio soluit.

In curatione autem oportet considerare causam morbi, morbum, tempora morbi, & naturam accidentium. Quia igitur causa huius morbi est putrefactio cum forti oppilatione, in primis remoueatur oppilatio, fricando pectus, uentrem, latera, & partem quæ magis dolet cũ aceto albo, oleo de chamomilla, & aqua rosa, & hoc cum suauibus fricationibus & longis. Sed contra morbum, oportet infrigidare, flammam caloris extinguere, & nimiam subtilitatẽ materiæ ad quandam mediocritatem reducere: & hoc est contra maleficiatos & fascinatos, qui non opinantur ingrossantia subtilibus competere. Recip. lentiginis, aquæ fontis, portul. ungulæ caballinæ, ana unc. 3. rosarum rubearum electarum, sandali muscatelini, spodij, florum nenuphia. ana unc. 1. aquæ ros. lib. s. aquæ fontis lib. 1. & s. uini malorũ granatorum unc. 2. panis zuccari lib. 1. fiat syrupus clarificatus, & condiatur lento igne, sicut decet. Digesta materia, purgetur cum cassiafistula, aut thamarind. aut myrobal. citrini, & similibus. Si esset de phlegmate salso, addatur apium, bruscus, asparagus, & similia: & in laxatione addantur myrobalani chebuli. Ordinetur cura secundum tempora morbi. Si enim ægritudo terminetur in quarta aut infra, nullus cibus penitus detur, si uirtus tolerare queat. Si uero ægritudo terminetur ante quartam, aut ultra, & uirtus non possit tolerare, detur sibi cibus iuxta cõuenientiam particularium. Materialia autem sunt ista, succus malorum gran. syrupus iulep. ptisana hordei colata, aut non colata, lac amygdal. brodium cicerum, lactuc. portulac. panis lotus in aqua, brodium paruæ pullæ cum multitudine lactucarum, hordeatum, auenatum, amygdalatum. Accipere autem hoc uel illud, industriæ medici relinquitur, quoniam aliqui sunt fortes plus uel minus iuxta naturam ætatis, complexionis, temporis, regionis, consuetudinis, & officij quod exercent. Ex his enim & alijs, ingenium diætandi & regendi eligatur à medico sapienti,

& forma totius regiminis, secundum doctrinam Galen. in regimento supra illam partem Quo sumpto, si dolor loco ingruerit, &c. & non solum cibus ordinatur secundum tempora morbi, sed & medicinæ. Quoniam ista ægritudo est periculosa, & cum terribilibus accidentibus, timemus maliriam symptomatum in statu, ideo bonum est, ut in principio euacuetur. Recip. florum borag. florum uio. ana unc. j. ... norum 30. fiat decoctio, & in decoctione ... uatur cassiæ fist. mund. tamarind. ana unc. j. detur aliquantulum ante auroram. In statu autē & aliquantulū ante statum, nihil ferè fiat, nec cibus, nec potus, nec medicinæ, nec aliquid aliud. In fine autem status, si uideremus quòd natura esset sopita in expellēdo, bonum esset ipsum excitare, hoc diuersimodè, & secundum quod natura ad diuersa mouetur emunctoria. Si autē moueretur materia ad superiora, tunc excitamus naturam cum setis porcinis infra nares subito intromissis. Si autem ad stomachum, cum uomitu. Si ad intestina, cum suppositorio uel clysteriis. Si ad uias urinales, cum diureticis & fricationibus circa illas partes. Si ad totum corpus, cum temperatè calidis: phlebotomia autem nunquam fiat, & si debeat fieri, hoc est de rarò contingentibus ualde, ratione oppilationis aut aliquorum aliorum particularium.

Viso igitur de causa, morbo & temporibus, uideamus de accidentibus: & primo de phrenesi: quoniam phrenesis secundum Gale. est necabilis in omni genere suo. In principio igitur ponantur stupæ canabinæ à maiori commissura capitis usque ad oculos, & aures intinctæ in succo lactucæ, morelleæ aqua rosa. & aceto, & sint actu tepida, & postquam 14. horæ transiuerint, ponatur catulus, fissus, calidus, uiuus per spinam dorsi, aut pulmo arietis: & si non habeatur tanta copia, calefiat in aqua, & extrahatur pulmo subito ab ariete uiuo per dorsum, & capiti applicetur. Si autem febris cessauerit, & alienatio remanserit propter incinerationem materiæ, fomentetur frequenter caput ex alto cum aqua decoctionis chamomillæ, meliloti, hordei, uiol. & similium. Et si adsit stupor propter multitudinem uaporum ascendentium ad caput, fricentur fortiter extrema, & fiant ligaturæ dolorosæ in extremitatibus. Si autem adsunt uigiliæ, accipiatur farina papaueris albi, & distemperetur cum albumine ouorum, & aqua ros. panni intincti temporibus applicentur, aut emplastrentur cum rubea trochiscata circa frontem & tempora. Contra sitim & ariditatem linguæ, fiant sacculi de psyllio aut sem. cytoniorum, ponantur in aqua frigida, & teneantur super linguam, aut folia portula. infrigidata in aqua, aut frustum latum tenue pomi in aqua refrigeratum, & positum super linguam. Frequens ablutio aquæ frigidæ cum modico aceti ualet. Confert etiam mundare linguam, & os cum cannula aut manutergiis, & abluatur cum multa aqua, pauco aceti & melle. Confert etiam multum & siti & febri aerem frigidum attrahere. Infrigideretur igitur & humectetur cum multa aqua & aceto aspersis, & foliis uitis albæ, canarum, salicis nenupharis, & similium. Et ordinetur amphora cadens ex alto, quæ continuè aquam per se haurit, sicut scitis, cum calamo sic formato, pars autem longior ponatur in aqua, & per aliam fiat fortis tractus, pòst non cessabit, & casus aquæ super peluim reddat patienti decoratissimam melodiam. Si autem ictericia uenerit ante 7. diem commendetis ipsum Christo: & si post, curetur sicut inferius dicetur, & abluatur facies cum aceto albo tepido, & uinum malorum granatorum tepidum oculis instilletur. Si autem uenerit syncopis, irroretur cum aqua ros. odoret camphoram, san. & aquam ros. & ista etiam ponantur supra pectus: detur sibi panis intinctus in uino cum aqua ros. multa, aut succo cytoniorum, aut acetositate citri, aut lardetur & asseretur gallina, & aspergatur aqua ros. ubi fuerint ambra & gariofil. odoret eam modicum post modicum, solum transeundo, cauendo ne ex his supercalefieri possit. Odoret & sand. muscatelinos, & fricentur extrema, & multa consimilia fiant. Si autem uenter nimis fuerit laxus, detur syrupus myrtinus, aut syrupus de cytoniis. Si constipatus, fiat clystere aut suppositorium, aut detur sibi syrupus uiola. & similia.

Mirabile uidetur, quomodo in causone ubi est ultimata inflammatio, potest esse materia cruda. Dico ꝙ potest esse aliquo istorum modorum, aut quia chol. est citrina, aut phlegma salsum, aut quia ratione crapulæ nouellæ, potest esse materia cruda circa primas uenas, ita quòd ista materia non est subiectum feb. sed chol. ru. pura est putrefacta in locis proximis cordi, & cruditas est circa hepar de phlegmate salso, & chol. citrina. Dico ꝙ potest esse magna putrefactio, & ita fortis calor, aut quia oppilatio magna, aut quia in uenis pulmonis, stomachi, hepatis, aut in locis uicinis cordi, & ita inflammatio magna, cruditas autem est ex parte materiæ. Secundo posset aliquis dubitare de uuis hyemalibus, quomodo possunt competere, cum sit ibi dulcedo, & sint duræ digestionis. Dico ꝙ possunt competere, aut ratione sitis cū pertineant frigiditati, aut ratione fortis appetitus, iuxta illud, Parum deterior cibus, &c. Tertio posset fieri dubitatio, si cholera posset inflammari ad feb. sine putredine, sicut san. in synoc. Dico ꝙ opiniones sunt, melior tamen sententia uidetur ꝙ non, quoniam multum distat

cholera

cholera à temperamento. Quarto intelligendum, quòd causon est ægritudo magna & periculosa in senibus, quia fortis est ignis, qui in aqua non extinguitur, secundo in iuuenibus minus quàm in senibus, & plus quàm in pueris, secundum Auic. quoniam licet sit in iuuenibus cum conuenientia particularium, & inquantũ est ex conuenientia causæ, & particularium antecedentium, tamen quantum est de particularibus subsequentibus & communicantibus, dissoluitur corpus, uirtus, & ibi ægritudo multum periculosa. In pueris autem est humiditas multa, quæ resistit calori uehementer dissoluenti, quod quidem non est in iuuenibus. Quinto notandum est, quòd bolismus potest esse in causone, quantum est ex stomachi debilitate, & corporis dissolutione. Sexto aduertendum, quòd aqua frigida mirabilissimè potest competere in causone, cum istis particularibus, quòd uirtus sit fortis, & materia digesta, & morbus sit in declinatione, & quòd non sit oppilatus, nec sit cruditas materiæ, nec sit apostematus & quòd uehementissimè sitiat, & quòd aqua frigida sit dulcis, & consueuerit, & quòd in una uice potet tantum, quantum poterit attrahere una uice sine attractione anhelitus. Et hæc sunt quæ leguntur à Gale. in regimento supra illam partem. His autem qui pleuretici sunt, &c. Septimo intelligendum, quòd phlebotomia con silio meo non debet fieri, ut uidetur: quoniam frænum auferretur chole. & igniretur, materia inflammaretur, & redderetur magis cursibilis, nisi forte corpus esset plethoricum, oppilatio fort s, & similia. Etiam retineamus consilium Auicen. qui dicit capitulo de phlebotomia, quòd tardetur quantum est possibile.

De tertiana. Cap. IIII.

Tertiana est febris putrida de incensione chol. generata. Intelligendum est, quòd duplex est cholera: quædam est chol. rub. pura: quædam non pura propter phlegmatis admistionem, & appellatur chol. notha. Primo chol. aut putrescit intra uenas & arterias, & generat continuam: aut extra, & generat interpolatam. Tertiana igitur continua generatur de chol. putrefacta in uenis & arteriis totius corporis: & in hoc differt à causone: quoniam causon, ut dictum est, causatur ex chole. putrefacta in uenis pulmonis, aut stomachi, aut hepatis, aut in locis proximis cordi: & omnia sunt intensiora in causone, quàm in tertiana continua: & ideo curatio feb. eadem utrobique. Tertiana autẽ interpolata causatur de chole. putrefacta extra: & ideo habet periodos, & interpolationes. Putrefit autem materia quando conculcatur, & caret euentatione, & destituitur, & supercalefit cor: aut quia fumus putridus petit cor, aut quia calefacit pars partem, donec ueniat à minima usq; ad cor, aut utroque modo. Calefacto autem corde, sic unà cum toto corpore generatur febris tertiana, igitur continua sub causone reponatur: quoniam hic magis intendimus agere de interpolata.

Signa tertianæ sumuntur ex naturalibus: ut quia iuuenis, cholericus: & ita de aliis. & sumuntur à non naturalibus: ut quia æstas, & cucurrit, & comedit cal. & ita de aliis. & sumuntur à rebus præter naturam: ut quia incipit cũ rigore, sicut cum acubus pungeretur: & est differentia constitutiua: & à principio rigoris pulsus est occultus, & postea uelox, & semper ęqualis: & urina citrina & tenuis: & terminatur cũ sudore plurimo. Signa autem tertianæ nothæ sunt alia & alia, iuxta phlegmatis admixtionẽ & conuenientiam particularium.

Tertiana uera terminatur in 7. periodis, aut infra: & ita terminatur in 14. die, aut infra: & affligit 12. horis, aut infra: & interpolata 36. Prima autem periodus est debilis: & secunda fortior: tertia fortissima: & quarta est in ultimo: ibi enim est status, & nequissima accidentia. quinta autem incipit debilitari: sexta autem plus: septima autem modica, aut nulla. In princip. paroxysmi uenit uomitus, & in fine sudor. Et quia ista ægritudo uenit cum terribilibus accidentibus, & non patitur ignorantiam, nec stultiam infirmi, ideo ut melius futuris periculis obuietur, & honestas medici conseruetur, bonum est semper futura pericula prædicere. Ponamus igitur quòd post tertium paroxysmum sit uocatus, & uidetur sibi quòd phlebotomia debeat fieri, & syrupus administrari, & fiat totum quod debeat fieri secundum uiam rationis: sed tamen nihil prognosticauit: tunc ueniet quartus paroxysmus fortissimus. uerè tunc assistentes dicent quòd phlebotomia interficit, aut postquam sumpsit syrupum semper deterioratus est, & ita factus erit ignominiosus. Sed si pericula in quolibet morbo prædixerit, semper medicus commendabitur, & nihil sibi imputabitur. Sit ergo regula generalis, ꝙ nunquam operetur in aliquo morbo, nisi prius prognosticauerit: non est igitur prognosticatio negligenda.

In curatione igitur oportet considerare morbum & causam morbi, & naturam medicaminum, & naturam ciborum. Intentio igitur non est una, sed multiplex: quoniam in curando oportet considerare causam, & materiam morbi & dyscrasiam. Non est igitur intentio simplex, sed composita: ratione igitur putrefactionis oportet subtiliare & aperire: ratione autem materiæ competunt mediocriter ingrossantia: ratione autem dyscrasiæ frigida & humida. Sed

quia

quia accidētia sunt multiplicia, sicut est inquietudo & uigiliæ, & malitia tolerandi ægritudinem, ideo talibus competunt quodammodo stupefacientia: ideo uno solo ista compleri nō possunt: igitur in syrupo oportet multa apponere propter multitudinem eorum quæ dicta sunt. Et in tertiana, Recip. endi. scariol. lactucarum nouel. & summitatum papaueris. añ. unc. ij. quatuor seminum frgidorum maiorū, & minorum mundatorum, & non mundato. ana. unc. 1. rosarum ru. florum nenufaris, florū uiol. ana. unc. 1. & s. omnium sandalorum. ana drac. 2. aceti al. unc. 3. panis zuccari lib. 1. fiant syrupi clarificati quartariæ 5. Digesta materia purgetur sic. Recip. florum borag. florum vio. ana. unc. 1. prunorum 20. fiat decoctio, & in decoctione resoluatur cassiæfist. mundæ, thamarind. ana. unc. 1. & detur in aurora. Ratione autem accidentium, quantum est de uigiliis, incipiamus à leuioribus, Recip. olei rosa. olei nenufa. aquæ rosa. aceti al. albuminis ouorū. ana. unc. 1. lactis mulieris quātū omnia, & panni madefacti fronti, & temporibus applicentur. Si autem ista non ualeant, paulatim ascendendum est ad fortiora: quare possumus addere papauer. cum sua enim narcoticitate domesticus est, ut dicit Auic. Deinde ascendamus ad succum lactucæ, solatri, mandragoræ, iusquiami, & similium: & similiter addamus opium cum croco, & requiem, & rubeam trochiscatam. Requies est species confectionis. Et si fuerint uigiliæ cum capitis grauitate, oportet odorare camphoram, acetum, aquam rosa. sanda. chamomillam, melilotum, & similia materiam humidam desiccantia. Si autem fuerit ibi stupor, fiant fricationes extremitatum dolorosæ. Et si fuerit uomitus, inquietudo & clamor, & reuolutio, & malitia tolerandi, suffumigetur cum narcoticis. Sed gratia putrefactionis, & oppilationis fricetur uēter cum uino al. & oleo de chamomilla & aqua ros. De reliquis autem accidentibus fiat sicut dictum est in causone. Electuaria autem possunt esse suc. ros. uiol. diadragantum frigidum, tria sandal. diapapauer, & similia. Si autem fuerit tertiana non uera, adatur prædictis apium, bruscus, asparagus & similia, iuxta conuenientiam particularium. Et si esset mulier, aut phlegmaticus, aut tempus hyemale, aut oppilatio multa, quòd addatur radix fœnic. petro. lactuc. spica nar. scolopendria, lupulus, & similia. Et in euacuatione possumus addere myrobal. rhabarb. diagrid. & similia iuxta conuenientiā particulariū, quę non curo pertractare gratia breuitatis. Si autem loquamur de curatione gratia temporum morbi, tunc intelligendū est, quantū est de natura medicaminū, ꝙ a principio dentur aliqua leuia laxatiua, sicut est cassiafist. & thamarindi, cū decoctione prunorū, & uiol. & post tertiā accessionem potest fieri phlebotomia, si aliqua particularia cōueniunt, ut fortitudo uirtutis, & plenitudo corporis. In statu autē nihil fiat, nec cibale, nec medicinale, nisi aliq̃d aliud obuiaret, ut fortitudo symptomatis, & multitudo resolutionis, & similium. De cibis autem demus plus uel minus, sed per cōparationē ad paroxysmos ante accessionē per tres horas nullus detur cibus, nec in accessione, donec uenerit ad manifestam declinationē, nisi corporis liquefactio impediret. Et prohibeatur somnus in principio accessionis & potus, nisi molestatio accidentium impediret. Cibus autem qui eis cōpetit est, ut dictum est in causone, s. hordeatum, auenatum, amyd. spinachia, mica panis ter lota, lactuca, portul. melones, cucumeres, cucurbitæ, pruna, mora, pyra cocta, poma cocta, brodium cicerū, brodium pulli, lac amygd. pulli parui, pisces petrosi, & similia. Intelligendum tamen, ꝙ cum olera & fructus habeant humiditates aquosas putrefactibiles, utile esset abstinere: sed quia rarò inuenitur aliquis ita obediens, ideò oportet multa concedere, & cum diuersis operari secundum diuersitatem particularium. Accedamus igitur ad ea quæ artis sunt, quantum erit nobis possibile: quia formæ regiminis ex concursu particularium consurgunt.

Si dubitaret aliquis in qua febrium putrefactio esset maior. Dico ꝙ si nos loquamur de maioritate putrefactionis, quò ad intentionem & acumen, & furiā accidentiū, tunc dico ꝙ maior est in cholerica. Sed si loquamur de maioritate quò ad continuationē, & nullam interpolationem, sic maior est in feb. sanguinea. Sed si nos loquamur de maioritate quò ad continuationem, & difficilem eradicationem, sic maior est in phlegmatica & melancholica.

Secundo posset aliquis dubitare si competit uomitus in tertiana. Dico, ꝙ in tertiana & in omni febre interpolata in principio paroxysmi competit uomitus: quoniam sensibiliter alleuiatur totus paroxysmus, & potissimè si fuerit spontaneus, uel ex modo facili procuratus, & aliquid purgatur de materia antecedente, & natura postea melius potest supra cōiunctam. Et ista uidetur intentio Auic. cap. de quartana. Et hoc uidetur sapere Hipp. ubi quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur: quia ad rigorē cōsueuit sequi sudor, uomitus, egestio, & similia, & ita mundificatur corpus, & ita febris cessat. Et uidemus sensibiliter, ꝙ cum aliquis patitur interpolatam, & in paroxysmo nulla est euacuatio, tunc in tēpore interpolationis est totus grauis & ponderosus, & cum modica alleuiatione. Si autem in paroxysmo fuerit mundificatus, in die interpolationis uidetur sibi ꝙ sit curatus omnino. Vtile est ergo in principio rigoris mo-

ris moderatè modicum uomitum prouocare, sicut est multum utile in fine paroxysmi tolerare sudorem.

Tertio posset dubitari si oxysaccara, & syrupus aceto. competant in tertiana, postquam ita subtiliant, & materia est subtil. Intelligendum, quòd ista materia fuit declarata à nobis per intentionem supra illum aphoris. Quibuscunque in causone &c. Breuiter tamen dico rationes prætermittendo, quòd in materia subtili non competunt subtiliantia quò ad sui digestionem, secundum quod determinat Auicen. cap. de curatione febrium putridarum in generali: imò competunt ingrossantia. Et dicit Auicen. quòd ille qui dicit contrarium, non est audiendus. Hoc idem dicit Gal. 12. de ingenio. In tertiana igitur, quãtum est de reductione materiæ & dyscrasiæ, non cõpetũt frigida & sicca, sed magis frigida & hum. Sed ratione oppilationis, & putrefactionis possunt competere oxysaccara, & syrup. acetosus: & quia etiam cum istis ponuntur rosæ & spodium, & multa consimilia, sicut dictum est cap. de causone: & ideo consuetudo mea est ꝙ in talibus ego addam syrupum uiol. Gratia igitur ętatis & sexus, aut temporis, aut complexionis, aut duritiei uiscerum & oppilationum & similium, autores concedunt oxysaccaram, & syrupum acetosum. Sed quantum ex parte materiæ, & dyscrasiæ simpliciter non uidetur competere: opiniones tamen sunt de ista materia, & ideo conscientiæ operantis relinquo.

Quarto posset aliquis dubitare de chylo, si putrefiat ad feb. cum autores non faciant mentionem de febr. putridis, nisi humoralibus. Dico quantum est de præsenti, quòd chylus & humiditates tertiæ possunt putrefieri, cum putrefactio sit in humidis & liquidis, cùm dissolutione caruerunt, & transeunt in naturam alicuius humoris inanimalis per uiam cuiusdam ebullitionis, & supercalefactionis & adustionis, & ita febres putridæ semper sunt humores.

Quinto posset fieri dubitatio, si uno humore corrupto alij corrumpantur, propterea ꝙ sunt simul & simul generantur, quare simul corrumpuntur. Dico quòd non est necessarium: quoniam humi. sunt distincti per proprias formas, & per proprios situs, & per proprios motus, & ita quilibet habet suum regimen, & proprietatem, & proprium temperamentum: & ita potest amitti temperamentum unius, & non propter hoc amittetur alterius: quare non est necessarium, quòd uno corrupto alij corrumpantur.

Sexto intelligendum, ꝙ si iuxta prędicta aliquis dubitaret, ꝙ melancholia corrupta, & omnes alij corrumpantur, cùm resistat utraq; qualitate: & ita cùm sit fortis uictoria ex parte melancholiæ, & tamen corrumpitur, igitur & omnes. Dico ꝙ solutum est, quoniam uicto hoc temperamento, licet fortissimè repugnet, non tamen propter hoc temperamenta alia: quoniam particularia quæ concurrunt cum isto, non est necessarium quòd concurrant cum alijs: quare &c.

Septimo possumus notare, ꝙ humor cũ corrumpitur, & putrefit in carne, & in stomacho, & in hepate, & pulmone, & breuiter in quacunq; concauitate fuerit præternaturam, si ibidem careat euentatione, & destituatur à regimine, ibidẽ corrũpitur, & ibi erit minera. Et iuxta hoc intelligendũ ꝙ chol. prassina, & ęruginosa sunt tantæ pernecabilitatis, ꝙ putrefieri nõ possunt. Ante enim ueniret mors. Et iuxta hoc intelligendũ, ꝙ tertiana uera de chol. rub. naturali generata, magis in regionibus frigidis generatur. Sed tertiana notha de chol. nõ naturali causata, magis in regionibus cal. generatur, quia ab agẽte præter naturam causata est. Et iuxta hoc intelligendum, ꝙ in tertiana phlebotomia bene potest cõpetere post tertium uel quartum paroxysmum, aliter nunquam, quia sic redderetur transcursibilis, & fieret de simplici duplex, & de duplici continua, sicut uidemus frequenter. Et licet non euacuet materiam coniunctam, antecedentem tamen euacuat.

De febre sanguinea. *Cap. V.*

Synochus est feb. continua de sanguine putrefacto, intra uasa. Synocha est feb. continua, quæ ephimeræ proportionatur, de sanguine peccante ratione suæ quantitatis.

Intelligendum quòd cum aliquis consuetus est exercitari, & subito dimittit exercitium, et utitur multis cibis, et potissimè sanguinem generantibus, aut sanguinem aquosum, sicut est sanguis generatus ex fructibus: & tunc ex his & alijs sibi conformibus, multiplicatur sanguis: & si peccet ratione suæ quantitatis, generat febrem continuam ephimeræ proportionatam ex sanguine non putrefacto: in qua si fiet phlebotomia, non cadet in putridam, sicut scribit Galen. 9. de ingenio. Si autem abundet sang. & peccet ratione suæ quantitatis, & esset malæ qualitatis, generat continuam de sanguine putrefacto, qui synochus appellatur. Et habet tres species, augmasticam, quæ semper procedit ascendendo & augmentando, quia maior est dissolutio quàm resol. & est deterior inter omnes. Secũda species est epigmastica, quę semꝑ procedit diminuẽdo & est alijs salubrior, quia maior est resolutio

& consumptio quàm dissolutio. Tertia autem species uocatur homotonon, ubi omnia sunt æqualia: semper enim est in statu: æqualis enim est dissolutio resolutioni. Et istæ tres species sunt in qualibet feb. sicut declarauimus supra librum Gal. de differentijs fe. Sanguinem autem opinatus est Gale. 11. de crisi, quòd non potest facere fe. solam simplicem singularem: semper enim est composita: quoniam quando putrefit, & altera eius pars conuertitur in chol. & altera in melancholiam, ideo feb. solas simplices singulares non ponit nisi tres feb. quæ proportionatur chol. & feb. quæ proportionatur phlegmati, & fe. quæ proportionatur melancholiæ.

Signorum quædã sunt antecedentia, & quædam subsequentia, & quædam concomitantia. Signa autem antecedentia sunt grauitas capitis, inflatio spatularũ, repletio uenatum, rubedo faciei, flagellatio totius corporis, & similia. Concomitantia sunt dolor frontis, apparitio lampadum ardentium, paraphrenesis, turbatio mentis, tenebrositas oculorum, plenitudo pulsus & undositas, & diuersitas, dulcedo oris, urina rub. & spissa & fœtida & liuens. Subsequentia sunt tumor faciei, mollities totius corporis, & aliquando superueniunt morbilli & uariolæ, & carbunculi: & sunt mala signa ualde, quæ consueuerunt in temporibus pestilentialibus euenire. Ista autem declarant sanguinem putrefactum. Ista autem omnia remissa sunt in sanguine non putrefacto, quoniam ephimeræ proportionatur.

Si autem appareant pustulæ liuidæ nigræ, mortem significant: similiter si in uentre audiatur sonus, sicut tonitruum, sicut dicit Auic. Lachrymæ si appareant propter malitiam morbi, difficultas anhelitus, & præfocatio, & apostemata in uiis anhelitus, & si post somnum sentiat se grauatum, ista omnia sunt mortem significantia. Apparitio autem uelox uel tardæ digestionis uel indigestionis significat crisim breuem uel longam, salutem uel mortem relata ad uirtutem: quia in omni morbo sunt diligentissimè consideranda, quia secundum ea scies eã prognosticare & dictare.

Tota fere curatio istius morbi consistit in phlebotomia. Intentio igitur fuit Gal. 9. de ingenio, quòd fiat phlebotomia usque ad syncopin: & redarguit homines qui fortè dolosi sunt in hoc: & uidetur mihi, quòd tutius est facere phlebotomiam multis uicibus, donec deficiat materia, non patiens. Magis enim diligo quòd ægritudo aliquantulum prolongetur, quàm si mors mihi imputetur: quia signa fortitudinis uirtutis, aliquando fallunt. Virtute igitur forti cum conuenientia aliorum particularium, fiat phlebotomia mane, & sero, & multis uicibus; imò si fuerit neglecta, non solum in 7. die uel in quacunque hora uenerit, secundũ Gale. 9. de ingenio. Si particularia non conueniant, fiant uentosæ inter spatulas. Si autem crapula, fiant fricationes uersus extrema, & fortis abstinentia, & fiant suppositoria & clysteria: quia talia multum competunt in hoc casu: & cùm crapula erit digesta, fiat phlebotomia. Vtatur ergo isto syrupo. Reci. endi. scariol. cichoreæ. añ. unc. 2. quatuor seminum frigidorũ. ana unc. 1. florum nenuf. florum uiol. ana unc. 2. uini malorum granat. unc. 3. panis zucca. libr. 1. fiat syrupus. Et si patitur insomnietatem, ponantur in syrupo se. pauperis al. & si tussim, tollatur uinum malorum granatorum, & addãtur uuæ passæ mũdæ ab arill. iniubæ, sebesten. Et si pateretur cardiacam passionem, addantur rosæ, sandali, spodium, coriandrum. Et si constipationem, addantur pruna cum cassiafist. & ita multa & diuersa debent apponi secundùm diuersitatem compositionis accidentium. In uigiliis igitur fiat sicut superius, & in stupore sicut dictum est. Et in siti nimia fiant sacculi parui de psyllio, uel pilulæ tales, Recip. succi uuæ acerbæ, succi acetosæ, lactuc. uini malorum gra. aceti albi. ana. 1. & condiantur lento igni cum pane de zucc. & fiant pilulæ, & teneantur sub linguã & supra linguam. Laxetur uenter cum cassiafistu. mãna, thamarind. prunis, uel cum oxy. laxatiuo, diaprunis, trifera saracenica. Paretur aer, locus & domus, sicut dictum est superius. Cibus autem multus uel paruus, secundũ longitudinem uel breuitatem morbi: sit igitur hordeatum, mica panis ter lota, lac amygd. cũ mica panis, mala granata. Et potest administrari oxysaccara, syrupus acetosus, iulep, syrupus uiol. syrupus nenufar, & hydromel, sicut aliqui uoluerunt: & si sic, sit hydromel aquaticũ. Sed in his temporibus inueniuntur uiri & mulieres ita delicati, ꝙ nihil horum sumerent: & tunc sicut in naufragio oportet te cõcedere pulli parui brodiũ coctũ in multa aqua cũ fasciculo lactucæ aut seminibus frigidis. Et si eadẽ ratione cõcedatur uinũ, accipiantur duæ amphoræ paruæ, repleatur una uino, & alia aqua, & coniungantur in suis orificijs, & aqua tingatur: & cum erit aliquantulũ tincta, detur patienti, & appellabitur uinũ succaratũ: uel frangatur cũ multa aqua bullienti: uel detur talis potus. Reci. aquæ fontis lib. 5. aceti albi lib. s. panis zuccari puluerizati unc. 3. misceantur fortiter, & videbit uinũ albũ gallicum. f. & quasi uiride: attamen quantitas aceti, & etiã totius mistionis, ꝙ nõ sit multũ acetosum, nec parum, experimento probetur.

Si aliquis dubitaret, quod ingenium curãdi sit fortius, uel sumptum à morbo, uel sumptũ à uirtute. Dico, ꝙ ingenium à morbo aliquando est fortius, & aliquando à uirtute, secundum diuersas intẽtiones. Vnde intelligendum, quoniã

ingenia curādi sunt multa: quædam enim sunt ad digerendum, & quædam ad conseruandum, quædam ad euacuandum, & quædam ad dandum similia, & quædam contraria: tunc ponamus quòd gratia ætatis & uirtutis & consuetudinis similia debeant dari in feb. sed sola feb. præcipit dari contraria. Dico quòd in hoc casu ingenium sumptum ex morbo est fortius: quoniam non obstantibus omnibus alijs particularibus contraria debentur. Et propter hoc dicebat Gal. octauo de ingenio, quòd consideratio sumpta ex morbo omnes alias conditiones destruit & annullat. Si autem nos loquamur de ingenio sumpto ex parte euacuationis, ita quòd morbus præcipiat euacuationem, & uirtus præcipiat contrarium, in hoc casu magis est credendum uirtuti quàm morbo. Et secundum hoc dicebat Gale. in regimine, ꝙ sublimior omnium considerationum sumpta est à uirtute. verbi gratia, febris enim sanguinea semper est cum sanguinis multitudine, & ideo quantum de natura morbi, competit phlebotomia: sed si uirtus est debilis, & non posset sustinere: in hoc casu magis est credendum virtuti quàm morbo. tabulam enim ingeniorum ordinauimus, quam oportet cum studio pertransire. Secundo posset aliquis dubitare si sanguis putrefiat, & si solus. Dico ꝙ putrefit, cum habeat duas causas, scilicet humiditatem, quæ est mater putrefactionis, & caliditatem, quæ est causa. Ad secundum dicò, quòd solus sang. putrefit in sui principio & fine: sed postea ratione sui temperamenti additur compositio propter alteram partem conuersam in choleram. aliàs fecimus longissimos sermones de hoc. quare & cætera. Tertio posset aliquis dubitare, si febris interpolata possit ex sanguine causari. Dico, quòd opiniones sunt de hoc, inuenio tamen Gale. ponentem 9. de ingenio, febrem interpolatam de sanguine, & Viaticus ponit hoc idem, & satis est rationabile: quia possibile est quòd sanguis putrefiat in tanta distantia à corde, quòd calefactio non potuit continue uenire ad cor: & ita non erit continua, & non erit etiam ita in remota parte, quin possit aliquando uenire, & ita erit interpolata. Quarto posset aliquis dubitare uel dicere, quomodo distinguuntur tempora morbi propter diuersitatem specierum? Dico quòd licet non distinguantur quo ad accidentia, distinguuntur tamen quo ad digestionem uel indigestionem. Quinto notandum, quòd si phlebotomia fuerit neglecta in principio, fiat pòst uirtute stante, non obstante opinione Serapio. quia Gal. uult hoc.

De quartana. *Cap. VI.*

QVartana est febris putrida de materia melancholica generata.

Causa quartanæ est illud quod multiplicat materiam melancholicam, & putrefacit illam, sicut dicit Auicen. Intelligendum quòd quædam est quartana continua, quædam interpolata, & quædam est uera, & quædam non. Vera autem quartana generatur de melancholia naturali cum conuenientia aliorum particulariū, quòd sit melancholicus, & tempus autumnale, & quòd comederit cibaria multiplicantia melancholiam, & similia. Notha autem est de melancholia causata per uiam adustionis, & ita potest aduri melancholia naturalis & phlegma & chol. & san. propter nimios labores & comestionem ciborum nimis calidorum, & propter ægritudines intensiuas, & similia.

Incipit enim cum frigiditate congelante & horripilatione, ossium confractione, & est pulsus occultus & paruus, & postea efficitur uelox, & terminatur cum sudore plurimo: quia materia est sicca, & ita nec fumosum nec semiadustum remanet post paroxysmum, sed complete eradicatur secundum Gal. in de differentijs feb. Vrina est remissa & tenuis in principio, sed postea post paroxysmum multum coloratur: & faciunt ad hoc, quia uenæ sunt strictæ, & habitudo extenuata, & tempus autumnale, & alia similia quæ præcesserunt: & durat accessio 24. horis, & interpolat. 68. Signa autem nothæ remissa sunt, & uariantur secundum uarietatem humorum: quoniam si quartana sit de sanguine adusto, uergit pulsus ad plenitudinē & nodositatem, & tempus est uernale, & præcesserunt ægritudines sanguineæ, & similia. Similiter in cholerica sunt signa quæ pertinent choleræ: quoniam præcessit ægritudo cholerica, & pulsus est uelox, & urina colorata & tenuis, & est tempus æstiuum, & comedit res calidas, & laborauit in sole, & similia. Quartana autem de phlegmate habet urinā remissam, & spissam, & mollitiem in pulsu, & longitudinem paroxysmi, & paruitatem sudoris: & secundum diuersitatem choleræ, & phlegmatis diuersificantur signa: & ita de melancholica. Considerentur igitur signa iuxta diuersitatem humorum & specierum.

Quartana de sanguine est salubrior & breuior aliarum, deinde ex chol. deinde ex phlegmate, deinde ex melancholia. Quartana autem durat regulariter per unum annum: quoniam sicut acutæ sequuntur motum lunæ, ita chronicæ motum solis. Aliquando autem durat per 12. annos sicut dicit Auic. Omnes autem quartanæ utplurimum sunt salubres. Et quartanarius habet multas dignitates, quia rarò incurrit maniam, melancholiam, lepram, & spasmum de repletione: quia purgatur & mundificatur tota materia in quolibet paroxysmo.

Quartana autem de materia melācholica cum duritie splenis aut hepatis à proprietate membrorum est pessima, & ducit ad hydropisim. Erit igitur ægritudo longa, dato quòd bono regimine utatur: & si malo utatur regimine, erit longissima aut mortalis.

In curatione huius morbi oportet multa cōsiderare. Primò, quòd non dentur nimis calida, quoniam adurunt sanguinem: & ita errant qui dant prasium & piper, nisi essent aliter repressa. Secundò, quòd non dentur nimis frigida, quia materiam congelant, & ita errant qui dant succum lactucæ, & narcotica. Tertio, quòd non dentur nimis sicca, quia materia est nimis sicca de se, & ita magis induratur, & ita errant qui dant assa & frixa & acetosa & styptica, & omnia ista intelliguntur, nisi cum aliis fuerint bene proportionata. Quarto, quòd à principio non nimis euacuetur: nam materia non potest esse digesta, quia in digestione quartanæ frequenter sumus decepti: quia homines qui utuntur modico cibo & potu, & bene dormiunt, habent in principio quartanæ urinam satis bene coloratam, & hypostasim: & uidetur quòd sit ex materia morbi, & non est, sed cibi. Cognoscimus igitur digestionem materiæ morbi ex mitigatione paroxysmorum, & alleuiatione eorundem. Quinto oportet considerare, quòd cibus non detur nimis subtilis, nec nimis in magna quantitate: quoniam status multum remotus est à principio: & ideo uidentur errare, qui auferunt omnes carnes & unum usque ad 20. uel quadraginta dies: quoniam uirtus nimis debilitatur, & non potest resistere morbo. Sexto oportet aduertere, quòd nullum incrudans uel ingrossans materiam debet exhiberi, sicut sunt olera cruda, & fructus & carnes grossæ, & ea quæ sunt duræ digestionis, aut nimia quantitate assumpta, & similia. Septimo diligenter aduertendum, quòd in die accessionis cibetur, & parum ante paroxysmum per tres horas ad minus uel quinque, & postea cibetur in fine paroxysmi cum eradicatus fuerit. In toto autem paroxysmo nihil cibale detur. Octauo demus considerare, quòd ante paroxysmum, & in principio paroxysmi prouocetur uomitus facilis, & in fine sudor. Nono intelligendum, quòd fortia digestiua nec fortia euacuatiua non debent à principio administrari: sed gradatim à debilibus ad fortiora ascendere. In primis digeratur materia cum oxymelle simplici, & postea purgetur cum euacuatione sibi proportionabili: & postea digeratur cum oxymelle diuretico, & postea euacuetur cum fortiori: deinde digeratur cum oxymelle squil. & euacuationes fiant cum fortissimo. In præmissis euacuetur cum diasene, diaboragi, & postea addatur cum his aliqua portio hieræ Ruffini, & postea cum hiera Ruffini tantum. Decimo attendendum, quòd non dentur opiata nisi corpore mundificato, & in declinatione. Vndecimo aduertendum, quòd diurities & oppilationes, & apostema splenis & hepatis cum diligentia transeamus: quia magna pars curationis existit. Visis igitur de uniuersalibus, & ad unguem obseruatis, ad particularia ueniamus. Feb. igitur quartana una sola simplex singularis cum conuenientia suorum particularium per hunc modum pertractetur. Digeratur igitur materia sic. Recip. radicum fœn. petrose. brusci, asparagi, graminis, apij, mediani corticis ebuli & sambuci, fraxini, genestæ. ana unc. 1. conterantur fortiter, & temperentur per diem & noctem in aceto fortissimo: tunc Recip. germandree, utriusque stœchados, utriusq; calamenthi, eupatorij. ana drach. 10. foliorum absinthij drach. 3. endiuiæ, scha rio. cichoreæ, scolopen. ana unc. 2. quatuor seminum frigidorum, lactucæ capparis, spicæ nar. spicæ celticæ. ana unc. 1. mell. rosl. lib. 1. & s. zucca. lib. s. fiant syrup. lib. 2. largæ. sumantur igitur cum decoctione horum, & fumus terræ manè & serò tria parua cochlearia, & nouem de decoctione. Iste autem syrupus summè remouet oppilationes splenis & hepatis, & ideo ualet in multis. Euacuatur igitur materia per hunc modum. Recip. florum boragi. uiol. foliorum senæ, epithymi, liquiritiæ mundæ, uuarum passarum mundatarum ab arill. ana unc. 1. fiat decoctio cum sero caprino, et in decoctione temperentur cortices myroba. indorum, bel liricorum, et emblicorum, ana unc. s. fricentur lento igne, et colentur, et dentur in aurora ante accessionem per unam diem uel quasi. Et cùm multis uicibus, et paulatinè, et in parua quantitate digestiuum erit exhibitum, possumus cum fortioribus euacuare. Recip. igitur diasenæ, diaborag. hieræ Ruffini. ana drach. 3. lapidis armenici nouies abluti drac. 1. misceantur et fiat pilulæ, et exhibeantur eunti dormitum stomacho uacuo in secunda uice post accessionem. Postquam autem uidemus ægritudinem declinare, stuphetur, et in stupha ponamus ea quæ ponuntur in syrupo cum multa aqua præter zucca. et mel, sed in maiori quantitate, et exeunti qualibet uice offeramus aureę alexandrinæ, theriacæ. ana drach. 1. misceantur. Sed quia multum conqueritur de frigore et horripilatione, ideo in principio ponamus pedes et manus in aqua calida, uel applicentur lateres calidi, uel fiant fortes fricationes, calefiant extrema cum pannis calidis: uel ponantur ista ut in collo pedum et manuum. Reci. fuliginis, salis communis, urticarum, et terantur fortiter, et distemperentur cū aceto:

aceto: & quando corpus incipit calefieri, quòd istud remoueatur, uel quòd ponatur in balneo aquæ cali. ita quòd non sit nimis calida, nec stet ibi tantum quòd sudet: uel inungatur spina dorsi, & extrema cum aragon & marciaton. Vel quòd accipiat myrrham puluerizatam cum uino cal. uel theriacam cum succo mēthæ. Succus calamēti sumptus ante accessionem curat quartanā. Quies igitur & omnia humectantia competunt in omni quartana, sed calfacientia & infrigidantia diuersificantur secundū diuersitatem specierū. Ad quartanam igitur sanguineam accedamus. In quartana de sanguine fiat phlebotomia de basilica; & digeratur materia cū syrupo de borag. & de fumoterræ, & mūdificetur cum decoctione borag. & polypodij, & ani. & cassiæfi. & thamarin. hæc enim species facillimæ curationis est. Quartana de chol. curetur sic. Rec. oxysa. syrupi uiol. syrup. de fumoterræ, ana lib. 1. misceantur, & purgetur sic. Reci. florum borag. florum uiol. liquir. mundę, epithymi, ana unc. 1. fiat decoctio cum sero caprino, & in decoctione temperentur cortices myrob. citri. indorū bene gummosorum, ana unc. 1. fricentur lento igne, & coletur & detur in aurora. Si autē fuerit de phlegmate, digeratur sic. Reci. oxysac. cōpositæ, oxymel. diure. de fumo terræ ana. lib. 1. misceantur. purgetur sic. Reci. florum borag. florum uiol. polypodij, turbith, anisi, liquir. mundæ, uuarum passarum mundatarum ab aril. absinthij, agarici, laccæ, eupatorij, ana unc. s. fiat decoctio in sero caprino, & in decoctione temperentur cortices myroba. chebul. indorum ana unc. 1. fricentur lento igni, & coletur, & detur in aurora. Pilulæ quæ ualent in omni quartana. Reci. corticum omniū myrob. bene gummosorum, agarici turbith, hieræ Ruffini. ana unc. 1. succi menthę, succi eupatorij, succi absinthij. ana unc. s. laccæ, amyli, spicæ nard. marathri. ana drac. 2. cōficiantur cum oxymell. squil. & fiant pilulæ, & possunt exhiberi drac. 3. & plus & minus secundum conuenientiam particularium. Vtatur pullis paruis, & auibus campestribus, & piscibus squamosis, & ouis sorbilibus, & extremitatibus porcorum, & arietum, & hœdulorum, & utatur hordeato & auenato, & breuiter omnibus illis quæ sunt facilis digestionis, & quæ non crudificant materiam, nec ingrossant nec constipant, sed magis subtiliāt, & laxant, & aperiunt. Diuersificantur ista secundum tempora morbi in quantitate & qualitate & ordine. Competunt igitur boragines, fœniculus, petrosel. brodium cicerum, pruna matura, spinachia, betæ, crocus, & similia. Et Auicen. mirabiliter commendat uomitum & ante cibum & post.

Intelligendum quòd forti ægritudini fortis competit medicina: & secundum hoc in quartana medicamina fortia uidentur competere: & ideo intelligendum ꝙ quoddam est medicamen forte ratione suæ quantitatis, sed non ratione suæ qualitatis, sicut oxymel squil. & hiera Ruffini. Vnde in quartana nō competit in principio medicamen forte ratione quantitatis & qualitatis, quia resolueretur quod est subtile, & remaneret quod est grossum. Sed bene potest ex altera parte tantum, ut si est debilis qualitatis, ꝙ detur in bona quantitate: & si est fortis qualitatis, ꝙ detur in parua quātitate, & hoc in principio, & in fine utroq; modo. Secundo posset aliquis dubitare, si melāch olia possit putrefieri, cum repugnet putrefactioni utraq; sui qualitate. Dico, ꝙ licet melancholia sit frigida, & sicca in uirtute, actualiter tamen est liquida & fluida: & cum hoc cum coarctatur supercalefit, & humectatur propter uapores retentos: & ita quando putrefit multum moratur, & ideo fluxerūt 48. horę antequàm duę qualitates sint iunctæ, cùm materia est extra uasa. Tertio possumus dubitare, si phlegma aduritur, cum repugnet adustioni utraque sui qualitate. Dico, ꝙ aduritur: quoniam frigiditas & humiditas non est absoluta, & ideo potest calefieri & aduri: uel aduritur propter admistionem partiū calidarū adustarum, sicut est cholera, &c. Quarto posset aliquis dubitare de afflictione & interpolatione breuiori seu longiori istarum feb. Dico breuiter, ꝙ afflictio est longior uel breuior secundū quod materia est aptior resolutioni uel non resolutioni, & interpolatio est longior uel breuior, secundùm ꝙ materia resistit putrefactioni parum uel multum. Melancholia igitur longo tempore affligit, quia materia est grossa, & non est apta resolutioni, & multum interpolat: quia utraque qualitate resistit putrefactioni. Phlegma autem multum affligit: quia materia est uiscosa, & non de facili resoluitur, & parum interpolat, quia humor est paratus ualde putrefactioni ratione humiditatis: & ideo aut non interpolat, aut est in falsa quiete. Cholera autem parum affligit, quia citissimè resoluitur, & interpolatio sua est inter quartanam & quotidianam, cum tardè putrefiat ratione siccitatis. Quintò intelligendum, quòd balnea competunt in quartana in fine, quantum est in ratione morbi, sed in principio gratia accidentium.

De febre phlegmatica. Cap. VII.

QVotidiana est feb. de phlegmate putrefacto. Si autem putrefiat materia intra uasa, generat continuam: sed extra, interpolatam. Et si fuerit ex phlegmatibus frigidis, incipit cum frigiditate cōgelante, potissimè si est phlegma uitreum. Et si ex calore, tunc est magna sitis,

& tunc est ex phlegmate salso. In phlegmate autem naturali est modicũ frigus, & modica sitis.

Causa huius feb. est otium & repletio nauseatiua, & ideo libēter uenit in hyeme, & in sene, & in puero, & humidis, & phlegmaticis, & piscatoribus, & mulieribus, & habentibus eructuationes acetosas, & habentibus catarrhum descendentem ad stomachum, & breuiter omnia illa quæ generant chimum phlegmaticum: & sicut aliæ febres generantur generaliter ex multitudine suarum specierum, ita & hæc.

Incipit enim quotidiana uera cum modica frigiditate extremitatum, & cum pulsu paruo & occulto: & cum uenit ad statum, calor non est intensus, sed lentus & occultus, & pulsus est semper diuersus: & terminatur cum modico sudore, & urina in principio est remissa.

Febris enim phlegmatica de difficili eradicatur propter multitudinem materiæ, grossitiē & uiscositatē, & sicut cholerica rarò inuenitur continua, ita phlegmatica interpolata. Clausio pororum est fortis, & humiditas multa, quare putrefactio utplurimùm continua. Si autem in principio paroxysmi uideamus uomitum spontaneum, & in fine sudorem plurimum, bonum signum est: quia ægritudinem breuem & salubrem significant: quoniam ex hoc significatur, quòd materia non est multum grossa, nec uiscosa, & pori non sunt nimis densi: ista enim febris libentissimè uenit cum oscitationibus multis, & aliquibus alienationibus, & cum quodam stupore, & parua siti, & tumore faciei & liuore, & de facili caderent in subeth, & sunt cum dolore stomachi continuo. Medicus igitur ut de eo fiducia habeatur, dicat aliquando aliquid de prædictis præteritis, aliquando de præsentibus, aliquando de futuris.

Curatio igitur erit secundum diuersitatem specierum: sed cognito simplici, satis de facili cognoscitur cōpositum: & curato morbo uero, satis de facili curatur morbus nothus: & ideo ad ueram quotidianam principaliter intendamus. In quotidiana igitur de phlegmate uitreo multum ualet ptisana cum modico piperis: & quia materia est multum frigida, ideo alia exhibeantur iuxta proportionem materiæ. In quotidiana autem de phlegmate salso mirabiliter ualet aqua dulcis potata quātuncunq; calidior poterit, sicut dicemus capitulo de siti, propter phlegma salsum. nunquam potui inuenire remedium in phlegmate sal. cum diligenter & frequenter laborauerim, nisi in potu aquæ dulcis calidissimæ. Fiant igitur alia secundum qualitatis proportionem, quia non esset decorum omnia particularia ruminare. Si autem quotidiana fuerit de phlegmate naturali, tunc oportet aduertere. In primis igitur hic, & in quolibet morbo intendamus ad causam: quoniam si causam ignorares, quomodo curares? Secundo ad morbum. propter hoc Gal. 5. de ingenio, Semper ante mentis aciem, ægritudinis cognitionem habeas. Tertio oportet aduertere ad accidentia, propter molestationem quam inducunt. Tollamus igitur in primis causam quotidianæ, & omnium febrium putridarum, cum deoppilantibus, & poros subtiliantibus, & intus & extra. Fiant igitur fricationes circa uentrem, & latera, aliquando suauiter, aliquando fortiter, aliquando cum manibus, aliquando cum pānis asperis, secundum diuersitatem particularium. Recip. aquæ dulcis lib. 1. uini albi unc. 3. aceti albi unc. 2. radicum apij unc. 1. olei de chamomilla unc. 1. & s. bulliant simul exinde uenter fricetur, & latera & dorsum, quoniā est mirabile in deoppilando, & fiat frequenter, & multis uicibus, & sit semper calidum. Secundo ueniamus ad morbum: digeratur in primis materia cum hyssopo bullito in syrupo acetoso, & purgetur cum ista decoctione. Recip. florum borag. polypodij, turbith, agarici, anisi, marathri, ameos, vuarum passarum mundatarum ab arill. liquir. mundæ, ana unc. s. fiat decoctio, & in decoctione temperentur cortices myrobal. chebul. unc. 1. fricentur, & colentur, & detur in aurora. Secundo digeratur materia cū oxysaccara composita, & cum oxymel. diuret. & purgetur cum hierapi. Tertio digeratur sic. Recip. radicum fœn. petros. apij, brusci, asparagi, ana unc. 1. hyssopi, unc. 2. capil. uene. lib. s. foliorum menthæ, foliorum absinthij, an. unc. 3. endi. scario. cichoreæ, scolopen. lactucarum nouellarum. ana unc. 2. quatuor semi. frigidorum minorum, se. uiol. se. brusci, se. asparagi, se. endi. se. scari. ana unc. 1. laccæ, spicæ nar. squināti ana unc. ij. mell. ro. & panis succ. ana lib. 1. fiat syrupus. Materia digesta purgetur cum istis pilulis: sunt enim tanti ualoris, quòd nulla febris chronica audet stare ante cōspectum earū. Recip. turbith, unc. 1. agarici, aloes, rhenbarbi corticum myroba. citri. chebulorum bene gummosorum. ana unc. s. foliorum menthæ, foliorum absinthij, & eupatorij. ana drach. 2. zingibe. laccæ, anisi, mastiches, piperis, spicæ nardi, vuarum passa. mundatarum ab arillis, liquir. mundæ, ana drac. 1. conficiantur cum oxymel. squill. & fiant pilulæ. Ex istis autem potest uti à drac. 1. usque ad 2. & possunt acui cum esula, aut diagrid. aut vtroque, & dentur post unum mensem suæ cōfectionis. Dosis autem suę exhibitionis addatur, aut diminuatur, iuxta conuenientiam particulariū. Purgatione facta in declinatione morbi possunt stuphari, & in stupha ponantur ea quæ in syrupo, sed in maiori quantitate præter saccharum, & mel cū multa aqua, & exeunti detur sibi qualibet uice theriacæ probatæ drac. 1. & in ultimis potest balneari. Quādo au-

do autem in quotidiana uidemus urinam multam coloratam & spissam, si fiat phlebotomia cum uirtute forti, non erit malum.

Viso de causa & morbo, uideamus de accidētibus. In principio igitur paroxysmi ponantur extrema in aqua calida, ubi sint chamomilla, & melilotum, & prouocetur uomitus facilis cum decoctione raphani in aqua, aut hydromell. aut syrupo acetoso, aut oxymell. diure. aut detur sibi unc. s. succi mediani corticis sambuci. In fine autem paroxysmi prouocetur sudor: ponatur igitur uesica ænea, plena aqua calida, iuxta plantas pedum, & aer domus sit temperatus. Si autem uomitus erat nimius, confortetur stomachus cum mētha & similibus. Si autē patiatur stuporem, odoret styracem calamitā, & fiant fortes fricationes in extremitatibus.

Et quia stomachi dolor est continuus, emplastretur cum mentha & absinthio, & pane asso, & aqua rof. & rosis omnibus simul tritis. Si autem fuerit constipatus, fiat suppositorium aut clystere, & in clysteri præter communia ponatur succus betæ & hieræpic. Viso de his, uideamus de diæta: & quia parum interpolata, non possumus bene perfectè cibum ordinare. Nullus igitur detur cibus ante accessionē per quatuor horas, & cibetur in maiori tranquillitate feb. Cibus igitur qui competit, est brodium cicerum, mica panis ter lota, & postea detur cū brodio cicerū, detur hordeatum, auenatum, lac amygdal. pullæ paruæ cum lactucis, & petro. coctæ, & similia, & paulatim & gradatim post uniuersalem declinationem ascendat ad fortiora, ita quòd paulatinè ueniat ad consueta, sicut in omni morbo debet fieri.

Intelligendum, quòd uomitus facilis in principio quotidianæ potest significare digestionē, & est ad bonum, non inquā digestionem completam, sed occultam, & pro tanto dicitur significare digestionem, quoniam magnam indigestionem non significat. Nam materia non est multum grossa, nec uiscosa, nec frigida, nec meatus constricti. sed materia uidetur satis parata digestioni: aliter enim non ueniret in principio paroxysmi cum uomitu facili & spontaneo, & in fine esset sudor &c. Hoc ualde bonū est, quoniam totus paroxysmus alleuiatur, cùm materia antecedens minoratur. Et potest esse, suo modo loquendi, quædam crisis particularis, & est materia digesta suo modo, intantum quòd obediens est uirtuti expulsiuæ: procuretur igitur uomitus cum facilitate in omni feb. interpolata in principio paroxysmi.

Secundo aduertendum, quoniam licet in febre phlegmatica debeat esse sudor multus, postquam materia est humida: nihilominus modicus sudor est in fine paroxysmi, imò est differentia cōstitutiua secundum intentionem Gal. in de differentijs febrium. Et ratio huius est, quoniam phlegma naturale est frigidum, grossum & uiscosum, ideo materia non est apta ut conuertatur in sudorem. Si ergo aliquando conuertatur, signum est remissionis eorum quę dicta sunt, & ideo bonum. Tertio considerandum, quare urina à principio est tenuis, licet materia sit humida & multa, est pro tanto, quia est materia indigesta, & meatus sunt oppilati, & materia est grossa, & non est habilis ad expulsionem: sed cum incipit digeri, & natura incipit præualere, inspissatur, & ideo significatur principium digestionis, licet occultum. Quarto intelligendum quòd in quotidiana de phlegmate salso aut dulci, est sitis, in alijs autem non est. Vbi notandum, quantum est de præsenti, quòd in omni quotidiana cōpetit uinum, cùm materia sit grossa & uiscosa, quęcunque fuerit, licet secundum plus & minus grossior: tamen oportet quòd uinum sit debile, & cum multitudine aquæ, & quod detur post cibum, siue in mensa loco potus, cum habeat digerere, confortare, subtiliare, & non potest feb. intendere, quia feb. de se non est multum intensa, & cum hoc uinum est debile, & cum multa quantitate aquæ; & licet digerat, non tamen debet ante cibum administrari: quia cum sit penetratiuum, timendum est de læsione neruorum, & mentis. Sexto aduertendum, quòd licet materia sit grossa, & ita parata euacuationi inferiorum, tamen quia particula patiens est stomachus, & utplurimū materia in stomacho continetur, & quod est in stomacho, faciliter per uomitū euacuatur: igitur in principio paroxysmi laudabilior est uomitus, quàm secessus. Septimo declarandum est, quòd balneum aquæ dulcis competit in declinatione uera totius morbi ad mundificandum, in alijs tēporibus nō: quoniam nimis humectaret, & materia est humida, & cum hoc est uiscosa, & non dissolueretur per balneum. Et iuxta hoc uidendum quoniam aqua bullita in uia potus est melior: quoniam in ebullitione rarificantur partes aquæ, & ita partes terrestres cadunt ad fundum, & postea colatur, & est ita melior in omni feb, quęcunque fuerit aqua. Octauo declarandum, quòd panis fermentatus, & cum moderata quantitate salis, melior est secundum Gale. in de cibis, quia frumentū est multum uiscosum. Si igitur talis panis est melior quàm quicunque alter panis: & talis panis erit melior, si moliatur in aqua, quæ quidem aqua debet exhiberi ut potus: nec sal retinet naturam salis: ideo enim intrauit compositionem sicut aqua, & iuuabit aquam ad penetrandum, nec habet acumen de quo sit curandum.

Nono intelligendum, quòd humores mouentur in diuersis horis, & ratione radicis superioris, & inferioris: sanguis enim mouetur de mane

ne sequens motum solis ratione conformitatis, & ipse est in oriente, ratione autem radicis inferioris: quoniam natura generauit de nocte ratione somni sanguinem multum: natura igitur sagax mouet eum in ista hora post sui generationem, ut à fumositatibus nō immundetur. Cholera autem mouetur in tertiis sequens quadram calidam & siccam ratione conformitatis, & ratione inferiorum, ut sanguinem non inficiat. Melancholia mouetur post in nonis sequens quadram frigidam & siccam, & ratione inferiorum, ut sanguis ratione motus eleuetur, & purgetur à superfluitatibus melancholiæ. Phlegma autem in uesperis, sequens quadram frigidam & humidam, & ratione inferiorum, natura sagax, cuius sagacitati non est finis secundum Gale. in de criticis, ut purgentur superfluitates suæ, & sanguis remaneat mūdus & purus, & ita de sequentibus intelligendum erit. Decimo intelligendum, quòd humores grossi magis mouentur de nocte propter calorem fortiorem, & quia fortiori motore indigent, ideo tunc mouentur: subtiles autem de die, ratione conformitatis, &c.

De febribus compositis ut de septena, &c. Cap. VIII.

Postquā actum est de febribus simplicibus, hic agitur de compositis: & inueniuntur quinque species febrium compositarum, quantum est de præsenti: quarum prima appellatur septena, sextena, & ita de aliis: secunda uocatur erratica: tertia uocatur epiala: quarta causonides: quinta hemitritæus. Breuiter & in summa intelligendum est, quòd phlegma & melancholia componūtur ad inuicem, & faciunt febrim compositam. Hæc autem compositio fit aliquando ex phlegmate uitreo, aliquando ex acetoso, & ita de aliis. Et secundum diuersitatem compositionum, aliquando interpolat plus, aliquando minus: affligunt igitur aliquando de sexto in sextum, aliquando de septimo in septimum, aliquando de nono in nonum. Aliquado mouetur materia de mense in mensem, aliquando de anno in annum: & quia curantur sicut suæ relatiuæ, ideo non plus dico. Erratica autem feb. causatur ex multis humoribus in diuersis locis putrefactis & adustis: & quando simul conueniunt, generatur feb. quartana, secundum Hippo. potissimè uersus autumnum: in se autem non errant, sed quælibet sequitur motum suæ materiæ. Nobis autem uidetur, propter diuersitatem suorum paroxysmorum, ad modum planetarum. Curantur autem compositæ secundum naturam suorum simplicium. Febris autem epiala causatur ex phlegmate uitreo, cuius una pars putrefit intra uasa, & calefacit interiora: alia autem pars, quæ non est putrefacta, dissoluitur & infrigidat exteriora, Econuerso est in lipparia, unde uersus,

Semper in epiala calescunt interiora,
Exteriora frigent, lipparia uertitur illi.

Aliqui tamen uolunt quòd aliquando hæc compositio fit ex cholera, curatur autem sicut suæ simplices. Causonides autem est febris composita ex sangine & cholera putrefactis intra uasa: & si mistio sit æqualis, appellatur causon synochus: & si cholera in plus, causon synochides: & si sanguis in plus, synochus causonides: & curatur sicut suæ relatiuæ.

Hemitritæus est feb. cōposita ex continua, & interpolata: & compositiones possunt esse multæ ualde: omnes tamen possunt reduci ad tres species tanquam ad magis notas. Causatur igitur prima species hemitritæorum ex quotidiana continua, & tertiana interpolata. Et secunda species ex tertiana continua, & quotidiana interpolata. Tertia autem species causatur ex quartana continua, & tertiana interpolata; unde uersus.

Maior hemitritæus in uenis phlegma recondit,
Exterius coleram medius conuertitur illi,
Pessimus humorū inest in uenis, fel coquit extrà.

Et quia omnes istæ species rarò accidunt, cū accidunt, curantur curatione simplicium, ideo nolo plus materiam dilatare.

De hectica febre. Cap. IX.

Hectica febris continua, & uniformis, sine humoris uitio, cuius subiectum est cor, & membra solida. Intelligendum est, quòd duplex est hectica: quædam est cum feb. & quædam sine feb. & appellatur hectica senectutis, ita quòd siccitas est multum intensa, & calidias est æqualis, uel quasi æqualis, & frigiditas, ita quòd ista duo non multum excedunt. Aliquando autem frigiditas, & siccitas multum excedunt, sicut in senibus, ita etiam quòd aliquando accidit talis hectica senectutis in iuuenibus aut pueris. Hectica autem cum feb. habet tres species. Prima est, cum consumitur humiditas cordis, & membrorum roralis, & est similis oleo in lampade. Secunda est, cum consumitur cambium, & est simile de oleo in ellychnio. Tertia species est, cum consumitur glutinum, & est simile de humiditate substantiali ipsi ellychnio.

Causæ autem febris hecticæ sunt omnia illa quæ calefaciunt & desiccant, & inflāmant cor, & membra solida: & ideo prouenit aliquando febris hectica ex febribus præcedentibus, sicut ephimera, & causone, & similibus, & potissimè quando præcipitur eis abstinentia in non suo loco, & quando aufertur potus aquæ frigidæ, ubi deberet dari: tales enim de facili consumuntur

tur, potissimè calidi, & sicci, & extenuati, quia pingues & carnosi non de facili ueniunt ad talem consumptionem. Venit & hectica sine feb. præcedente, sicut ex nimia tristitia, & angustia & ira, & labore, & fatigatione cordis & animę & ex carcere, & ex omnibus illis breuiter quæ corpus extenuant. Et uenit etiam propter uitia hepatis, & cordis, & pulmonis, & pectoris sicut in phthisi & empyemate.

Signum enim feb. hecticæ est quando maior calor est in arteria, quàm locis uicinis: quando igitur feb. est æqualis & uniformis, & nulla cadit in eo diuersitas, quãtum est de ratione sui, nec in prima die, nec secunda, nec tertia, & cutis uergit ad quãdam ariditatẽ, tũc est signũ ꝙ iam est in prima specie. Prima autẽ species secundũ Auic. est difficilis cognitionis, & facilis curationis. Et ratio dictorũ est, qm̃ prima species est, uel põt esse sine siccitate, sicut declarat Gal. in de differẽtiis feb. In secũda specie hecticæ apparet siccitas notabilis, & cũ hoc quacunque hora cibatur, magis inflammatur, & pulsus uelocitatur, sicut apparet in calce uiua cum aspergitur aqua. In tertia autem specie sunt oculi concaui, & cutis tensa, & uenter adhæret dorso, & pulsus est debilis, uacuus, & durus ad modum chordæ tensæ, & urina est sicut oleum, & si cadat super lapidem, raucè sonat. Signum autem hecticæ senectutis, est pulsus paruus & tardus, & urina tenuis & remissa.

Prima enim species de facili curatur: tertia autem nullo modo nisi Deus bene uellet: quoniam sicut in ellychnio est propria, & substantialis humiditas consumpta, quantũcunq; olei apponatur, nũquã postea rectificabitur: ita nec in hac tertia specie, qm̃ substantiales humiditates corporis & mẽbrorũ cõsumptæ sunt, uel uicinæ cõsumptis. Media autem medio modo se habet, ita ꝙ si curatur, cũ magna difficultate curat. Quando autẽ ungues curuantur, tunc est in statu: quando autem capilli cadunt, iam uicinantur morti: & si uenerit fluxus uentris, iam est proximus: hoc enim apertissimè deiicit uirtutem eorum: quando autem tibiæ incipiunt inflari, iam ulterius uiuere non potest, imò utplurimum infra tres dies moritur. Et patientes hecticam non bene discernunt de calore, quia mala complexio diuersa facta est æqualis, & non sentitur. Et quando feb. hectica componitur cum putrida, est difficilis curationis.

Si hectica uenerit ex calefactiõe hepatis uel ex apostematibus & similibus, curentur illa prius. In hectica igitur conpetunt frigida & humida, non solum frigida aut nimis frigida, quia desiccant, sicut dicit Auicen. nec humida cum calidis, quia nimis calefacerent. & exemplificat Auic. in uino, frigida & humi. simul competunt, sicut est ptisana saccarata. Et competit etiam lac unde extractum est butyrum. Lac igitur conuenit phthisicis secundum Gale. 10. de ingenio, dum tamen febris putrida non sit admista. unde lac quod magis competit, est lac mulieris, postea asinæ, deinde caprarum, postea uaccarum. Lac autem quantum possibile, sumatur ab ubere: & si non est possibile, habeatur uas plenum aqua calida, & aliud uas uacuũ ablutum cum aqua cali. desuper apponatur, & ibidẽ colligatur, & uelociter hauriatur: q̃a lac citissimè corrũpit, sicut & semẽ. Et si timemus corruptionem lactis in stomacho, bulliat una inundatione, & ponatur in eo modicũ aquæ, & modicũ salis & mellis, & calculi fluuiales candẽtes, aut frustũ chalybis. Et ideo ꝓpter uelocẽ eius corruptionem cũ magna cautela sumatur. Balnea etiam cõpetunt: ponatur igitur in tina bis in die, cibo digesto in stomacho, & aqua nõ sit multum cal. sed parum plusquam tepida: & non sudet ibi, nec diu stet, nec inungatur donec in exitu, & subito aqua frigida uel quasi frigida aspergatur: quoniam balneum aquæ calidæ, nisi sequatur frigida, nihil ualet, secundum Gal. nec aqua frigida competit, nisi calida præcesserit. Et qui ista duo, scilicet lac & balnea, diligenter fecerit, inueniet magnum iuuamentum, et animalia bonis pascuis debent nutriri uergentibus ad siccitatem, sicut diximus capitulo de phthisi. Cancri fluuiales multum competunt, sed extrema debent abijci, et residuum fortiter lauari cum lixiuio facto de cineribus uitium, donec grauitas odoris recesserit, et postea sumantur. Hordeatum, auenatum et amydum competunt, si coquantur cum lacte uaccino, butyro remoto. Mica panis tritici abluta in multa aqua frigida, dulci, et postea mista cum lacte, multum ualet. Pisces squamosi de aquis mundis ualent. Et oua sorbilia, et brodiũ carnium cõpetunt, et etiam carnes uolatiliũ omnium usualium, non tamẽ degentium in aquis, et coquantur in multa aqua cũ hordeo et coriandro recenti et lactu. aut cũ fructibus frigidis, sicut sunt melones, et consimiles. Vinũ clarum subtile cũ multa aqua cõpetit eis. Inungatur pectus cũ isto unguento. Reci. medullæ cerui, et uituli, et butyri sine sale, axungiæ gallinaceæ, axungiæ porcinæ recentis, dragaganti, gummi arabici infusorũ, olei nenuph. olei uiol. olei de cucurbitis, olei de salicibus. ana drac. 1. ceræ quantum suff. & fiat unguentum. Item utatur isto electuario. Reci. puluerẽ receptarũ istorũ electuariorũ, s. diapapaueris, diadra. frigidi, diapeni. sine cinamomo, electuarij resumptiui. añ. unc. 2. carniũ testudinũ bene præparatarũ lib. s. pulueris receptæ triasand. conserue ros. et uiol. añ. unc. 1. panis zucc. quãtũ sufficit, fiat electuarium. Item utatur isto syrupo. Recip. 4. se. frig. munda. & non munda. maiorum & minorum,

norum, se. papaueris al. pinearum, pistacearum, amygda. dul. iuiubæ, sebest. caricarum, uuarum paſ. munda. ab arill. liquiri. mundæ ſucci eius, hordei mundi. ana. unc. 1. florum nenuf. florum uiol. ana. lib. s. panis zucca. quantum sufficit, & condiatur cum aqua fontis, & iuxta ignem lentissimum. Et si feb. putrida esset admista, possunt cum istis addiendi. ſcari. lactu. cichoreæ, & similia. Et quòd purgaretur parum cum caſsiafiſ. & similibus. In hectica autem senectutis competit lac, & mel, & brodium carnium: mel autem in hectica, cũ feb. est, multùm nociuum. Si autem esset in hectica feb. fluxus uentris, detur lac coctum cum lapidibus fluuialibus candentibus iniectis, aut milio torrefacto, aut lentes excoriatæ & elixatæ, aut se. citoniorum, aut sumach, aut myrtili. De clarificatione huius materiæ excuso me, quia aliquid diximus in lib. de differentiis feb. Gal. & supra 10. de ingenio.

De febribus pestilentialibus. *Cap. X.*

Febres pestilentiales sunt illæ quæ adueniũt in temporibus corruptis & sterilibus: cum corrumpuntur segetes, & aer, & aqua.

Intelligendum est, quòd quædam ægritudines, quæ appellantur uariæ & diuersæ, quæ proueniunt ex inepta administratione sex rerum non naturalium: & istæ sunt communes omnibus, & sunt quædam ægritudines regionales, sicut phthisis, & empyema in montibus, & fluxus uentris & hydropisis in uallibus. Et in quibusdam regionibus sunt quædam arbores, quarum fructus si comedantur, generant à proprietate bocium gulæ, & in quibusdam à proprietate aquarum generatur oppilatio splenis & hepatis, & ita fœdus color. Et sunt quædam ægritudines quæ appellantur epidimiales seu pestilentiales: & sunt illlæ quæ generantur in temporibus corruptis: & omnes tales ægritudines sunt pessimæ, & malæ terminationis, propter læsionem membrorum principalium in radice. Corrumpuntur autem ipsæ causatiuè siue effectiuè a superioribus, aut ab inferioribus: quoniam licet aer & aqua & corpora simplicia non corumpantur in naturis suis inquantum huiusmodi, corrumpuntur tamen ratione uaporum corruptorum, admistorum: & istis corruptis, corrumpuntur animalia, & segetes, & fructus, & item de aliis: & ita corrumpunt corpora humana, quia aer corruptus uadit ad cor, & ambit totum corpus, nutritur ex cibis & potibus corruptis. Resoluuntur igitur uapores ex uirtute stellarum, & portantur à uentis ad magnam distantiam, cum strages magna fuerit in aliqua parte mundi, & secundum diuersitatem corporum, diuersæ febres generantur, in aliquibus sanguineæ, in aliquibus cholericæ, & ita de aliis, secundum diuersitatem dispositionum: & aliqui etiam non læduntur, & aliqui euadunt, & aliqui moriuntur, cum agat agens secundum dispositionem materiæ.

Signorum quædam sunt communia, quædã febribus propria. Signa autem pestilentiæ futuræ, cum apparet stella comata, candela rotunda & assumpta: & cum modo est calor, modo frigus, & iterum modo calor, modo frigus, siue in eodem die siue in multis. Et cum aer est caliginosus, spissus, & uidetur quòd debeat pluere, & non pluit: & cum æstas est cali. & hum. & cum aues dimittunt nidos & oua: & cum reptilia multa apparent supra terram: ista quippe sunt signa epidimiæ futuræ. Propria autem signa in febribus, scilicet quòd feb. sit pestilentialis, est quòd calor est lentus extra & intus fortis, cum siti & ariditate linguæ, & cum malitia tolerandi ægritudinẽ, & difficilis anhelitus, & dolor præcordiorum, & fœtor omniũ eorum quæ egrediunt à corpore, sicut est anhelitus, sudor, egestio & urina.

Omnes sunt malæ terminationis, & cum terribilibus accidentibus, & fraudulentis, ad quas consueuerunt sequi uariolæ & morbilli, & ægritudines uenenosæ, & ut plurimũ deludunt medicos: quoniam urinæ uidentur laudabiles & hypostaseatæ, & non ex materia morbi, sed cibi: quia natura non audet morbum inuadere propter malitiam morbi eius: & cum expectatur crisis ad bonum, tunc uenit mors. Aduertamus igitur, diligenter, quòd acutorum morborum non omnino certæ pronuntiationes fiunt neque uitæ neque mortis.

Præseruari possumus à pestilẽtia, si tempus est frigidum, odorando muscum, & lignum aloes, & gariofi. & styracem, calamitam, & ambram, & similia aromatica, seu comedendo, seu odorando. Et si tempus est calidum, quòd fiat cum aromaticis frigidis, sicut sandali & rosæ, & camphora, & acetositas citri. Curatio autem potest talis esse in feb. quia rectificatur aer iuxta temporum naturas, infrigidando in æstate cum foliis salicis, & cannarum, & uitis albæ, cucurbitarum, & cum multitudine aquæ frigidæ, & aceti, & aquæ rosſ. & similibus. Odoret igitur camphoram, rosas, sandalos, & nenuphar. omnia acetosa competunt, sicut est lac acetosum, & herba acetosa, & mala grana. & saccus uuæ acerbæ, & acetositas citri. & limonum, & citrangu. & acetum. Et uitetur uniuersaliter repletio cibi & potus. & in tempore pestilentiali coitus uniuersaliter debet uitari. Si autem ægritudo fuerit sanguinea, fiat phlebotomia cum conuenientia aliorum particularium. Et si cholerica, digeratur materia, & euacuetur sicut decet, et ita de alijs. Potest igitur fieri talis

syru.

syru. Recip. succi borag. succi buglossæ, succi scario. ana lib. s. ros. florum nenuph. ana unc. 1. sandal. muscatell. drach. 2. campho. drac. 2. acẽ ti al. unc. 4. conficiantur omnia cum aqua ros. optima, panis zucca. lib. 1. fiant syru. quartaria quinque & clarificentur. Item utatur isto electuario. Recip. zucc. ros. triasand. diadrag. frig. ana unc. 4. pannorum auri puri. 20. margaritarum hyacinthorum, ossis de corde cerui. ana drach. 1. misceantur. Si autem infrigidarentur extrema, fiant fricationes fortes in extremitatibus, incipiendo ab interioribus, & trahendo uersus exteriora: & si esset debilitas appetitus, confortetur cum aromaticis & acetosis. Clarificatio habet locũ in primo regiminis acutorũ.

De sudore. Cap. XI.

SVdor est uapor humidus ab interioribus corporis resolutus, & iuxta corporis superficiem condensatus.

Causa sudoris, est omne illud, quod materiam resoluit in uaporem: & pro tanto intelligendum, quòd duplex est uapor: quidam siccus, & iste est materia capillorum, sicut dicetur inferius: & est alter humidus, & est materia sudoris. Et ideo sudor prouenit aliquando ab exterioribus, sicut est calor Solis aut ignis, aut ex uento meridionali, aut labore nimio, siue animali, siue corporali, aut propter nimias coöperturas, aut propter balnea, aut similia. Aliquando prouenit ab interioribus, ratione caloris dissoluentis. Et ex hoc elicitur, quòd quidam est sudor naturalis, & est ille qui fit ex bonitate uirtutis regitiuæ, qui est semper cum alleuiatione, & bona tolerantia. Et est sudor innaturalis, qui fit à re non naturali cum aggrauatione, & mala tolerantia.

Signorum quædam sumuntur à parte quantitatis, & quædam à parte suæ qualitatis: à parte quantitatis quidam est multus, & quidam paruus: multus sudor fit uel à parte efficientis resoluentis fortiter: uel quia materia multa, aquosa, subtilis, calida, uaporosa, humida: uel quia pori rari: uel quia contentiua debilis, & expulsiua fortis. Paruus sudor prouenit, aut quia resoluens est debile, aut materia pauca, & pori densi, & contentiua fortis, & expulsiua debilis. Et ita ueniemus in naturam sudoris ex parte suæ quantitatis. Et ita ueniemus etiam in cognitionẽ ex parte suæ qualitatis, & hoc multipliciter. A parte coloris, primo, quia si panni intincti in sudore uergant ad rubedinem, signum sanguinis est: si ad citrinitatem, signum est choleræ: si ad albedinem, signum est phlegmatis: si ad nigredinem uel liuorem, signum est melancholiæ. Et sumitur signum ex odore, quia grauis & fœtidus significat corruptionem. Et sumitur ex sapore, quia aliquando cadit una gutta mollis, & propterea sentit dulcedinem, & ita supra sanguinem: & aliquando sentit amaritudinem, & ita supra choleram: & aliquando salsedinem, & ita supra phlegma salsum, & ita de aliis.

Omnis sudor qui uenit post signum digestionis in die critica, & fit in toto corpore, & cum alleuiatione, bonus: & si quæcunque istarum conditionum deficiat, semper malus, & ideo in principio morbi semper malus, quia materia non est digesta: uenit igitur ui symptomatis, non ui naturæ, iuxta illud, Nulla secundum naturam in principio bona est euacuatio. Debet igitur apparere post signa completæ digestionis, & hoc est in fine status. Et ideo in aliquo tempore morbi non est salubris, nisi in fine status: quia in declinatione uirtutem deijcit: quoniam crisis non fit in declinatione, sed in nequiore horarum, si fuerit crisis uera cum omnibus suis conditionibus, quòd sit scilicet certa, salua, completa & indicata. Secunda conditio etiam est necessaria, quòd sit in die critica: quoniam in omni bona crisi secundum Gale. concurrit radix superior, & ideo oportet quòd sit in die critica, ubi natura expectauit beneficium orbis, quoniam crisis fit semper in fine quadræ aut semiquadræ: & si ista non sint quo ad lunam, sunt tamen quantum ad signum Zodiaci. Tertia conditio est necessaria, quòd sit in toto corpore, quia ex hoc fortitudo uirtutis significatur potens expellere ad omnes diametros: & ideo si in una parte tãtum fuerit, debilitas uirtutis significatur, siue fuerit calidus, siue frigidus, siue intercisus, siue continuus. Et ideo sudor calidus in capite tantum in febrib. continuis malum, & frigidus mortem significat, si feb. sit acuta: si lenta, prolixitatem ægritudinis significat. Sudor autem consurgit plus ex loco ubi est minera, iuxta illud, Vbi sudor, ibi est ægritudo. sudor qui modo uenit, & modo non, est malus: sudor cum debilitate pulsus, est malus. Quarta etiam conditio est necessaria, scilicet quòd sit cum alleuiatione: quoniam dato quòd omnia particularia conueniant, & patiens non poterit tolerare, sudor esset malus: & ideo sudor uniuersaliter cum debilitate uirtutis est malus. Breuiter igitur de sudore per hunc modum poterimus prognosticare.

Aut enim intendimus sudorem prouocare aut auferre: si auferre, tunc intelligendum, quòd nulla euacuatio naturalis, siue innaturalis debet auferri usque uersus tertiam diem, si uirtus possit tolerare: timendum enim esset, quòd iret ad cor & membra nobilia: paulatinè igitur abscindatur: remoueantur igitur panni, & euentetur cum flabellis, & citò desinet: aut aspergatur aqua frigida in facie, aut aceto & aqua ros.

ros. aut inungatur pectus cum oleis frigidis: sicut oleum rosa. & salicis, & nenufaris, & similium: aut emplastretur cum sandalis & camphora, & similibus. Et uidetur mihi, quod facile sit auferre sudorem solum cum flabellis, nisi fortè esset syncopalis, & tunc oportet fugere. Si autem uolumus prouocare, aut est feb. aut non: si non est feb. inungatur cum arogon, marciaton, agrippa, & dialthæa, & fiat stupha, & cooperimenta, & ignis, & similia. Si cum feb. accipe chamomillam, & melilotum, & semina frigida, & ponantur in sacculo, deinde in aqua cal. & exprimantur, & lateribus applicentur: aut fiat suffumigatio cum his: aut uesica ænea plena aqua calida, in extremis apponatur, & similia.

Intelligendum est, quòd postquam de feb. sub quodam cōpendio terminatum est, & feb. plurimum terminatur per sudorem, ideo vt nos sciremus quis sudor utilis, capitulum de sudore fuit hic appositum. Et ideo intelligendum autoritate Dioclis, sicut narrat Gal. supra illum aphorism. Ventres hyeme & uere. Quia omnis sudor est præter naturam, aut ex parte efficientis, aut ex parte materiæ, aut alicuius particularis. Si enim uirtus esset fortis, & materia obediens, & pori, & aër, & alia particularia in debita proportione, aut euaporaret materiam insensibiliter: quòd igitur apparet sudor aliquis, repugnat resolutioni insensibiliter: & ideo omnis sudor aliquo modo præter naturam uidetur: nihilominus enim comparādo ad morbum, quia uirtus præualet, & purgatur materia morbi, & alleuiatur passio, ideo dicitur naturalis, & bonus. Alter est innaturalis & symptomaticus, & ideo malus, sicut præcedens bonus. Secundo intelligendum, ꝙ sudor materialiter ex secunda prouenit digestione, effectiuè autem ex tertia, quoniam uapores contenti in porositatibus membrorum expelluntur, & ita sudor potest esse superfluitas secundæ & tertiæ digestionis, iuxta diuersos modos loquendi & intelligendi. Tertio intelligendum, quòd si sudor ueniat ex causis intrinsecis, communiter & utplurimum magis uenit in nocte, & magis in hyeme, & magis dormiendo. Si autem ex causis extrinsecis, magis ueniet in uigilijs, & in æstate, & in die. De pinguibus & macilentis est intelligendum ꝙ pingues magis sudant, nisi humorum grossities, & pororum densitas impediat, & etiam magis uenit in anteriori parte corporis, quàm posteriori, cum pars illa sit calidior & rarior, & magis in motu, quàm in quiete. Quarto notandum, quòd si medicus uideat uersus finem status naturam negligentem & sopitam, & nō potentem expellere per sudorem, quod tunc est sudor prouocandus cum temperamento: excitanda igitur est natura, cum medicus sit minister eius. Quinto notandum, ꝙ in continuis sudor est maior, quàm in interpolatis, considerando unicum sudorem tantum: sed si consideremus sudorem omnium periodorum, maior est in interpolatis: quia hic pluries, alibi autem nō. Sexto aduertendum, quòd si uolumus prouocare sudorem, abstergamus sudorem: & ita præcipiebat Gale. quoniam quando sudor moratur, & non abstergitur, opilat poros & claudit, & ita temperata abstersio sudoris sine euentatione prouocat sudorē. Sanies autem semper debet abstergi, quia membra corrumperet.

De uariolis, seu pustulis, quæ dicuntur Græcè exanthemata. Cap. XII.

Variolæ & morbilli sunt quasi quædam apostemata seu pustulæ paruæ ferè supra totā carnem apparentia, de genere infectionum, & corruptionis sanguinis & humorum: ita quòd uariola generatur magis de sanguine, & morbillus magis de cholera.

Ista passio generatur ex sanguine menstruo retento in porositatibus membrorum fœtus: & natura fortificata expellit, & mundificat corpus infantia, aut pueritia, aut adolescentia: rarò autem in iuuentute, rarissimè autem in senectute, & iste modus euacuandi est communis omnibus. Accidentaliter autē uenit ex aliis causis, ut si aliquis esset generatus in tempore menstruorum, & iste modus est ualde malus: quia tales sic generati, ratò effugiunt lepram aut aliquam terribilem ægritudinem. Generatur etiā ista passio ex malo regimine, & potissimè cum utuntur cibis de facili, & cito corruptibilibus, sicut est lac, & pisces in eadem mensa, & potissimè cal. & hum. negligentibus phlebotomiam. Quarto generatur ista passio in temporibus corruptis, & pestilentialibus. Quinto consueuit sequi malas crises febr. sanguineæ. Quinque igitur possunt esse causæ, & quatuor sunt eius species: quoniam quædam sunt de sanguine, quædam de cholera, & quædam de melancholia, quædam de phlegmate.

Signorum quædam sunt quæ prædicant uariolas futuras, sicut est pruritus narium, apparitio lampadum, timor in somno, rubedo in facie, punctio ueniens in toto corpore: & cum incipiunt apparere, sunt sicut capita acuum, aut sicut granum milij, aut sicut caput formicæ: deinde incipiunt multiplicari & magnificari, deinde faciunt crustam et saniem, deinde desiccantur et cadunt. Et si fuerint ex sanguine, uergent ad rubedinem: & si ex chol. ad citrinitatē: & ex phlegmate, ad albedinem: & si ex melancholia, ad quandam fuscedinē & terrestreitatē. Si fuerint paucæ, & cito apparentes, & quod cito maturarentur, signum est bonę crisis: quia

quasi per modum crisis eueniunt. Si autem uergant ad colorem uiol. aut liuidum, aut viridē, aut nigrum, omnes pessimæ & mortales. Si autem appareat sanies fœtulenta, mortale. Si modo appareant, & modo occultentur, pessimum est. Si autem fuerit difficultas anhelitus, pessimum: si autem fuerit cum debilitate anhelitus, & alleuiatione feb. bonum est. Si autem in uariolis febr. fuerit fortis, & angustia magna, & sitis uehemens, & uirtus debilis, & anhelitus cōstrictus, signū est mortis proximæ: ut plurimum enim moriuntur suffocati. Si superuenerit syncopis, pessimum est. Et si urina fuerit nigra aut uiridis, ista sunt pessima & mortalia: fluxus enim uentris in uariolis est malus.

In primis si corpus est plethoricū, aut si sanguis dominatur, aut uirtus est fortis. fiat phlebotomia de mediana, postea de summitate nasi. Cauendum est in hoc morbo, quòd non ponantur repercussiua, quia materia repercuteretur ad membra nobilia, nisi in oculis, propter nobilitatem eorum. Secundo uerò aduertendum, quòd cum oleis non inungantur. Tertio, quia frigida ab extra non applicentur: nec aer si ita frigidus, quòd pori possint claudi: nec detur aqua frigida: & caueantur ea quæ infrigidata sunt in niue, aut in puteo. Omnia acetosa uidentur competere secundum Auic. & pro tanto competit succus acetosæ, succus mali granati, & succus uuæ acerbæ, & succus citrangulorum, & succus omnium fructuum acetosorum, & competit coriandrum, & nenufar, & camphora, & sandali, & similia. Cibus eorum sit hordeatum, auenatum, amydum, uua passa munda, caricæ, iuiubæ, sebesten, lentes coctæ in duabus aquis, & postea coquantur in alia aqua. Si igitur fuerit materia sanguinea, digeratur materia cum oxysaccara in plus, & syrupo uio. in minus, & syrupo de fumo terrę. Et si cholerica, cū syru. uiol. in plus, & oxysaccara in minus, & syrupo de fumo ter. Et si materia fuerit phlegmatica, cum oxysaccara composita, & syru. de fumo terræ. Et si materia fuerit melancholica, cū oxymell. diure. & syrupo de borag. & fumo ter. Et aduertendum in laxatiuis & mundificatiuis, quòd sint multum debilia, si exhibeantur: quia ista ægritudo libenter concordat cum fluxu uētris, & hoc est quòd multum abhorremus: deinde inuoluatur totum corpus in panno rub. Deinde fiant ista, ut trahatur materia ad exteriora. Recip. apij, fœnic. ana fasciculum I. decoquantur in aqua cum lenticulis multis: & cum tepidum fuerit, linteamen intingatur in illa aqua, & exprimatur, & patientes inoluatur. Cum verò maturantur, perforētur cum acu de auro, deinde totum corpus isto puluere aspergatur. Reci. farinæ fabarum, cicerum, lentium, lupinorum, orobi, lithargyri, cerusæ, aloe, fiat pul. iste enim puluis desiccat & cicatrizat, & carnē regenerat, & si fieret culcitra ex istis pulueribus, bonum esset. Ad custodiā oculorum. Recip. coriand. sumach, aquæ rosa. albuminis ouorum, fiat collyrium, & frequenter oculis instilletur. Ad custodiam narium inungatur cum agresta, & aceto, & aqua rosa. Ad custodiā gutturis, gargarizetur frequenter uinum mororum cum aqua hordei cal. Ad custodiam pulmonis utatur diapapa. Ad cūstodiam intestinorum, utatur trochiscis factis de sumach, & corian. & spodio conditis cum succo acetosæ. Ad remouendum mala uestigia, quæ in facie post uariolas remanserunt. Recip. lithargyri, cerusæ lotæ, cathimiæ lotæ, pulueris cannarum adustarū, pulueris cōchularū marinarum, & cū oleo de lilio, & cera quantū sufficit, fiat unguentum.

Si dubitaret aliquis de caricis, quomodo cōpetunt, postquā uergunt ad ca. & humi. Dico medicamen bonum cōsueuit fieri de caricis, & de dragagātho infuso, lacca & sem. fœni. & croco, & lentibus excoriatis, istis simul coctis & tritis, & simul pistatis & cōfectis. Istud enim medicamen ualet in principio, & cōfortat uirtutē & facit ad expulsionem: ibi enim sunt caricæ & dragaganthū propter pectus alleuiandū, ad precauendum stricturam pectoris, quæ libenter uenit in ista passione, & ibi ponatur sem. fœni. ad aperiendum & ad subtiliandum, & lacca ad remouendū oppilationē hepatis, & crocus ad cōfortandum cor. Et propter hoc uetulæ ex quodam instinctu naturę quotidie dant in tali casu aquam, ubi est crocus, & lentes, ad confortandum intestina. Patet igitur quòd talis mistio est utilis. Valet igitur caricæ propter uias anhelitus conseruandas, & ad multa alia. Secundo posset aliquis dubitare, quare non competit fluxus uentris, postquàm per illas partes fit fluxus criticus, & cum hoc illa membra sunt apta ad recipiendum superfluitates. Dico quòd fluxus uentris non competit in uariolis, postquam manifestè aparent, & potissimè si fiat à natura: cuius ratio est, quoniam postquam natura incipit hanc materiam uenenosam expellere ad exteriora, si postea reuerteretur ad interiora, timendum esset quòd hoc esset ui symptomatis, & ita esset timendum, quòd iret hæc materia uenenosa ad aliquod membrum nobile. Præterea ex alio ista materia est acuta & pungitiua & esset timendum de excoriatione intestinorum: igitur fluxus uentris prohibeatur quantū erit possibile.

Tertio intelligendū, quòd uariolæ fiunt magis cū sang. purus ebullitionē: & si sang. cholericus ebulliat, uocant magis morbilli, & sunt minoris quātitatis & minoris acuminis: & si sang. cum phlegmate, erunt uariolæ phlegmaticæ, & ita de melancholia.

Quarto intelligendum, quòd ex parte purioris sanguinis nutritur fœtus, & quædã pars impura, & immũda remanet in porositatibus mẽbrorum, & hæc est materia uariolæ.

Quinto notandũ, ꝙ ad hoc, ut uariolæ generetur, oportet duo cõcurrere, scilicet ebullitionẽ, & fortitudinem caloris impellentis: & propter hoc non generantur in matrice, qa membrũ frigidũ est nisi esset per accidens, & sequeretur morbos sanguineos, nec in fœtu existente in utero, nec statim post uterum, sed pòst cũ calor incipit uigorari, & confortari.

Sexto aduertendum, quòd uariola & morbillus possunt generari in membris interioribus, sicut in pulmone, & intestinis, & similibus, sicut dicit Auicen. & est ualde malũ, quia debilitas uirtutis expulsiuæ significatur.

Septimo considerandũ quòd ista passio magis generatur in uere, & quia san. magis abundat, & quia uirtus fortior est. Secundo in autũno ratione corruptionis: in æstate autem minus, quia materia exhalat: & in hyeme lõgè minus, quia pori sunt clausi.

Octauo intelligendũ, quòd in uariolis postquam manifestè apparent, & expansæ sunt per totum, non competit phlebotomia: quia tunc attraheretur materia ab exterioribus ad interiora. Sed quando materia adhuc est in interioribus, tunc bene competit, & hoc est in principio: & ista uidetur fuisse intentio Auicennæ.

PETRI DE ABANO

QVÆSTIONES DE FEBRIBVS

Quæstio I.

QVOD FEBRIS non sit calor ostenditur: quia aut erit corpus, vel accidẽs quod est qualitas, nõ corpus: quoniã tunc duo corpora essent in eodem vbi: quod negatum est 4. physi. & 2. de anima: ut calor naturalis & extraneus, qua enim ratione unus est corpus, & reliquus: cum sint contrarii? Non essent etiam agentia adinuicem & patientia situ distincta & subiecto.

Cuius oppositum primo de gen. & cor. Diffinitum quoq; & diffinitionis genus non essent ex eadem prædicamentali coordinatione: ut firmatum 4. topicorũ: cum febris sit qualitas: puta dispositio uel habitus: neq; qualitas, qua febrium substãtia est in generatione caloris, qui præter naturam: primo febrium: & 8. theo. substantia vero qualitas non existit, qualitas enim nõ procedit vel mouetur, cum nihil moueatur: nisi corpus. 6. physi. In febris autem ratione dicitur ꝙ sit procedens à corde per totum corpus in arterias. Amp. febris est dispositio uel habitus ut dictũ, & calor, passio, & passibilis qualitas: sed ceu diffinitũ & genus diffinitionis debent esse eiusdẽ prædicamenti: ita & speciei, ut unumquodq; per id quod sibi proprius & essentialiter inest notificetur. Rursus libro cõmenti pulsuum 4. Febris est superabundantia caloris secundum totum animal, & aphoris. prima. Est uersio caloris innati ad ignitum. In secundo autem regiminis acu. Est mutatio uel declinatio caliditatis innatæ ad caliditatẽ igneã. Talia uero genera relationem videntur & actionem uel passionẽ importare, nõ aũt qualitatẽ, vt febris. Adhuc prima quarti de febribus sunt qdã frigidæ. Palin. Febris aut est calor naturalis, aut extra naturalẽ. Nõ naturalis, plures enim scribũt eã fore calorẽ innaturalẽ vel extraneum. Non læderet. n. actiones & passiones neq; innaturalis: qa cũ calori occurrat naturali duo cõtraria starent simul, quod non fit: cũ unũ sit alterum natum interimere. Iacerent etiã actus naturæ corrupti omnino quod non fit manente uita. Et i arguunt: sicut se habet bona cõplexio ad sanitatẽ, ita & mala ad ægritudinẽ, cũ sit illi contraria, sed bona cõplexio non est sanitas, verũ ipsius causa: igitur nec mala ægritudo. Itaq; febris calor nõ erit naturalis, ne extraneus, cũ hic rationẽ cõtineat morbi. Ex qbus cõcluditur febrẽ calorẽ nõ esse, neq; naturalẽ, neq; etiã extraneũ. Cuius oppositũ dicunt oẽs febrẽ notificantes, ponentes illã fore calorẽ innaturalẽ uel extraneum. Adhuc illud quod calefacit, & corrupit actiones, est calidũ & extra naturale, huiusmodi vero est feb. ut sensus certificat. Amp.

quæ agunt & patiuntur inuicem communicare debent in materia, talia vero sunt caliditas naturalis & innaturalis; cum vnum alterum corrumpat, conuenient itaque in materia: quæ autem sic communicant, conueniunt saltem in genere, cum genus proportionetur materiæ differentia uero formæ; quare febris calor erit extra naturalem.

Propter primũ uero huius sciendũ; ꝙ febris plures habet notificationes; est enim totius corporis excedẽs caliditas proble. prima. Febrium quoq; primo. Calor est præter naturã a corde in totum trãsiens corpus. Secundo uero de causa. Est calor quis immoderatus animalis; & erectio caloris in tantam immoderationẽ ut contristet hoĩem, & operationibus noceat. 8. quoque theoricæ. Febris est morbus ex mala cõplexione calida omni cõmunis corpori. Et ibidẽ. Est calor extra naturalẽ a corde procedens; & per arterias missus ad omnes corporis partes, eiusq; nocens actionibus. Isaac q̃dem febrium primo. Est calor præter naturã cor in initio petens per mediocritatem arteriarum, deinde se subito diuidens cum naturali per totũ corpus, naturali nocet actioni. Ioannitius. Est calor innaturalis cursum supergrediens naturæ, procedens à corde in arterias, suoq; lædens effectu. Quarti quoq; canonis initio. Est calor extraneus accensus in corde & procedens ab eo mediantibus spiritu & sanguine per arterias & uenas in totum corpus, & inflammatur in eo inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus. Colliget autem 3. Est calor compositus ex calore naturali & calore extraneo putredinali misso ad totum corpus, & lædit oẽs actiones & passiones. Et istæ q̃dẽ notificationes fere idem dicunt; sunt tñ earum aliis cõpletiores q̃dam. Causæ autem febris sicut & aliorũ quatuor existunt, materialis, formalis, efficiens, & finalis. Materialis uel subiectiua duplex: prima q̃dẽ vt cor; vnde Simplicius. 1. cœ. & mun. Cor semꝑ à febre patiens primo corpori distribuit reliquo. Secunda sunt tria subiecta in q̃bus fundatᷓ febris calor, vt spũs & uapor fumosus in q̃bus fundatᷓ ephimera. Et humor suꝑcalefactus, aut putrefactus, in quo feb. cõsistit humoris ac mẽbrum quidem fe. ethicæ ac habitudinalis est subiectũ. Forma autẽ ipsius & essentia est calor extraneus seu feruor à quo denotatᷓ; ceu pyretos feb. Græce deriuatᷓ à pyr quod est ignis. Vnde Gal. ad Glauconem & Aurelius. Febricula à feruore quasi feruicula. Efficiens vero duplex; uniuersalis & particularis. Vniuersalis q̃dẽ est triplex, primitiua, antecedens, & cõiuncta. Particularis est multiplex, sicut in libris traditur febrium. Finis vero illius naturæ actibus nocere, ac perimere. Secundum has quoq; causas diuisionẽ recipit ipsa, q̃m alia vt apparuit est in spiritu; quædam in humoribus, nonnulla vero in membris. Forma eius ut calor ꝑter naturam diuersificatᷓ secundum magis & minus. unde primo febriũ. Differentiæ caloris sunt quæ ad magis & minus. Nam q̃dã est mordax manu; q̃dã mitis; alia media; & reliqua primo epidimiarũ, & febrium principio. Sed an magis & minus febris diuersificet spẽm, aut minime; ꝑsentis non existit inquisitionis. Adhuc quædã fit ex causis primitiuis, vt ephimera vera, q̃m ephimera ex oppilatione nõ vera existẽs, accidit à causa antecedenti. 4. prima. & primo febrium. Ethica quoq; pluries fit à causa coniuncta complexionis malitiã imprimẽte, prout plurimum sequitur febres putridas. differentia. 93. Interdum tñ euenit à primitiua. Humoralis vero semper à coniuncta, febrium primo. Distinguũtur et secundum finem: cum quædam sint salubres vt tertiana, quædam mortiferæ, vt emitritea, nonnullæ medium obtinẽtes. Realior aũt ipsius diuisio est per formã eius secundum ꝙ ipsa diuersificatur secundum tria nota subiecta. Separantᷓ deniq; ephimeræ, quia quædã sunt veræ, ut quarum terminus & finis est in prima die dicta ad similitudinẽ enthomi unius diei uiuentis tempore, historiarũ. 5. effimeron nominati. & Isaac febrium. 2. & ipsæ sunt multiplices, ut earũ causæ. Nam q̃dam sunt animales; ut timor ira &c. aut corporales motiuæ, ut labor, euacuatio, & fames cum reliquis, aut deforis occurrẽtes, ceu adustio, frigus, constipatio, cutis & reliqua. Quædã non veræ sicut quæ ex oppilatione consurgunt ex satietate nauseatiua & apostẽmatibus, quæ res cõcurrunt non motiuis. Et tales ultra primum ꝓtenduntur diẽ, ut interdum pertranseundo in quartum & quintum condescendant; & ut uoluerunt aliqui usq; ad septimũ. 8. de inge. & ꝑcipue. 4. prima. Febrium vero humoralium q̃dam est ex eorum suꝑ inflãmatione absq; putrefactione, vt synocha dicta inflãmatiua existens uere media inter ephemerã & putridã; ceu ephemera ex oppilatione medium obtinet inter diligentem ephemerã & synochã. Altera ex putrefactione humorũ duplex; simplex videlicet & cõposita: Simplex q̃ ex uno cõsurgit humore; & ipsa quadruplex sicut & quatuor sunt humores tertiana ex cholera quæ triplex existit; certa tertiana, cõtinua, & causon: Synochus de sanguinis putrefactione; quotidiana de phlegmate, & quartana de melancholia. Vel cõposita; cuius cõpositio vel est generũ remotorum; ut ephemera cũ ethica; & putrida cũ illis; aut a ꝓpinquo ut q̃n duo aut plures cõiungunt putrescẽtes humores; ut cholera & phlegma; & tunc causatur tertiana nota; seu duæ tertianæ: Aut emitriteus, & hæc sæpius euenit cõpositio, aut cholera cũ melancholia, uel phlegma cum illa, uel oẽs simul. Febris aũt sanguinis

cum alijs non ponitur componi saltem manifeste. differétia 90. Alterutra vero harum fit aut intra venas, aut extra venas. Quæ autem intra venas continua existit: cum meatus sit apertus quo fuligo putrida in cor demandatur: neque possit ex obstructione ac soliditate uasorum, ut uenarum, & arteriarum proprie transpirare ad quæ foras. Et in qua materia fuerit multa, ut in synocho, & synocha non apparet sensibilis additio neque diminutio: aut si fuerit in locis cordi vicinis & in vijs illius, sicut in causone. Si autem humor putruerit extra vasa: ceu venas. & hoc trinus: quia sanguis extra illa, vel ventriculos cordis: cum torculari seu lacuna sanguinis non reperitur. Febrem causat interpositam, cuius motus & quies existunt secundum euentationē humoris & superioribus corporum & quantitatem ipsius & qualitatem: nā phlegma quotidie mouetur: cholera de tertio in tertium: melancholia vero per quartum. In his quidem cessans paroxismus reincipit propter reliquias caliditatis derelictas post resolutionem causæ coniunctæ: quæ paroxismum induxit, & propter causam antecedentem adhuc remanentem quę ponitur sub coniuncta. apho. 4. febrium. 2. & 4. prima. Concitatque ad hoc non parum humoris euentatio prætacta. Modus autem generationis febris & proprie putridę est: quia contingit obstructio ex causa exteriori, seu interiori cutis ad quam sequitur oppilatio: & maxime quando fuerit multitudo viscositatis, & grossities materiæ: ad quam quidē succedit prohibita transpiratio: & ad hanc putredinis minera & ad ipsam fuligo putrida cor petens: quæ à corde ad singulas partes delata febrem inducit. Ethicæ autem digestio differentia notabitur. 93. Est & diuisio alia febrium accidentalis quasi & ambigua: quoniam quædam sunt ægritudines: ut quæ ex suis per se contingunt causis: aliæ sunt accidentes: ceu ex apostematibus consurgentibus in generum quocunque febrium: quid autem sit calor. quomodo distinguatur: qualiter etiam se habeat ad spiritum ostensum differentia. 49. Deinceps sciendum ꝙ calor qualitatiuus triplex existit: quidam enim est naturalis omnino vt qui inculpate sanorum. alius præter naturam omnifariā fere: ceu membrorum corruptorum quę in via mortis existunt, sicut in herpestiomenosis, & cācrosis: ac cadaueribus: quidam vero horum medius uelut declarabitur qui febrientium.

Propter secundum uero sciendum: ꝙ quidam dixerūt febrem materialiter esse calorem ut febris est calor id est, in calore consistit. Et hoc ne cogantur dicere duo corpora esse in eodem loco: calorē. s. naturalē & extraneum: cū Gal. apho. prima ponat ut asserunt calorē fore corpus: & maxime q͞a Hipp. uidetur nil aliud p calorē innatū q̃ spiritū intelligere qui est corpus. simpliciū pharmacorū. 5. Et ne agēs etiam & patiens loco remaneant indistincta & subiecto: quod q͞dem est falsum & contra sententiā ut apparebit Gal. sequitur etiā dicere quòd omnis febris est in spiritu, & ita ephimera: si spiritus est idē quod calor: sic & febris est calor. i. in calore: sed qūo spiritus sit calor ostēsum differentia. 59. vbi dictum ꝙ extraneum & impropriū valde est dicere ꝙ calor sit corpus cū purā qualitatē dicat & abstractam: licet forte minus caliditate. Ponentes tamen utrunq; calorē esse corpus, dicūt ꝙ in radice vel subiecto differūt: in processu autem vnitantur: sicut flāma duarū candelarū: quarū una sit de cera constructa, & altera de seuo: radice differunt & materia: vnitantur tñ demū flāmæ: ita ut ex duobus corporibus fiat vnū neutro manēte singulari. Hæc tñ nō est realis cōpositio & unitatio cum uno corrupto ut accidentali, remaneat alter, ceu naturalis: neq; etiā sic differunt calor extraneus in radice, & naturalis: durante uita ut cera & seuū, cū calor naturalis mineram etiā caloris efficiat extranei: cū nondū sit hic innaturalis omnino: tunc enim mors adesset. Dicunt etiā quidā in eorū subsidio ꝙ nō oportet in omnibus actionibus agens & patiens situ fore & loco distincta, sicut in permistis, quorū unum agit in quālibet partē alterius & patitur. Cōsimiliter in calore naturali & humido radicali: & in his duobus caloribus corporeis: sed in illis quorū unū agentium extra aliud existit in quod agit. At fortassis illud nō ualet cū sermo Ari. sit vniuersalis sufficienter paris scientię naturalis. vnde & vniuersalior esse debet. Itidem, agit Ari. ibidē de actiuis & passiuis sibi adinuicē permistis ut apparet in augmēto & mistione. Propter quod dicendū ꝙ series Ari. est vniuersalis: licet in q͞busdam magis appareat hmōi distinctio actiui & passiui, ut actus domificationis ostendit, vel generātis. In q͞busdā uero licet id adsit: latet tñ sicut in principiis generationis cū fuerint p͞mista. Virtus enim p̱ quā generatio perficit ut informatiua velut agens cū principaliori calido magis possidet illarum mediū: quæ aūt circunstāt locū obtinent materiæ & patiētis magis ita & q͞n hi calores confrangūtur: naturalis tñ possidet cor amplius, & ꝓprie illius digniorē partē, vt dextrā. differentia. 47. Innaturalis autē ab hoc calido ꝓpulsatur ad extra, ut ad superficialia magis ꝓtendatur corporis. Et ideo alii dixerunt ꝙ febris est calor causaliter: à calore nāq; causat febris: quod persuadent: q͞a si sanitas est calor naturalis, & ægritudo innaturalis: tūc nō vident essentialiter differre: sed accidēte solū: ut fortes albus & fortes niger: vnde sanitas & ægritudo erit idē. Dicendū ꝙ hi sicut p̄dicti in Gal. vt declarabitur peccant. Adhuc diffinitio

febris

febris seu etiã notificatio esset imperfecta omnino, cũ in ea non poneretur genus: dicendo febris est calor.i.à calore causata siue ẽt in calore fundata: ut dixerunt priores. Amplius q̃d erit febris aliud q̃ calor, cũ sit mala cõplexio calida p totũ animalis corpus diffusa. Ad quod uero deducunt dicendũ: q̃ calor naturalis q̃ stat cũ sanitate, & calor extraneus q̃ est febris vnitant̃ in calore ceu spẽs in genere: vt.n. hõ & asinus sunt idẽ in animali, sic & calor naturalis, & extraneus in calore. Contrahunt̃ aũt in speciẽ per differentias calori essentiales, & nõ accidentiales: sicut hi dicunt ut p naturale & innaturale, ceu animal descẽdit in hominẽ per rationale, & in brutum per irrationale: quod & actus indicant essentialiter differentes ut digerere, uiuificare: sensibiliter lædere ac corrumpere: neque est simile quod inducitur de Sorte albo & nigro: quia Sortes est substantia: album autem & nigrum accidentia: calor autem & naturalis, & extraneus accidens.

Propter tertium uero sciendum primitus q̃ feb. est calor extraneus. 2. qualis. Propter primum huius sciendũ, q̃ calor extranaturalis est ceu essẽtialis forma febris. Hic tñ calor duplex est. Vnus quidem est passio & passibilis qualitas, prout talis calor infert passionẽ in talẽ sensum, & huiusmodi non est febris: cum ea sit dispositio uel habitus. Est & alius calor qui est impressio in aliquid trium subiectorũ inducta, & hic calor est dispositio uel habitus, ut mala complexio, quæ est febris cum fuerit extraneus procedens &c. quod Ari. indicat locans calorẽ & frigus in prima specie qualitatis: & sanitatẽ & ægritudinem. unde febrium primo. Substantia febrium & essentia in genere est caloris qui præter naturam. & primo reg. acu. Non est natura febris ex substantia alia nisi ex substantia ignis. pyr enim dicitur ignis: inde pyretos: vnde latinis græcis non minus febrem à feruore (ut tactum) qui est ignis proprietas deriuauit: quare Haly. cum febrem diffiniret ait. Hæc quidem diffinitio ex ipsa febris sumitur substantia scilicet ex calore extranaturali non ex ipsum sequentibus accidentibus: quod ostenditur: quia id est, forma alicuius quod in ipsius ratione ponitur, cũ diffinitio detur per essentialia. hic autẽ calor existit præter naturam uel extraneus. Adhuc cum forma det esse cæteris causis magis: potius per eã habet ratio perfici, quam per alias: cũ sicut res habeat esse, ita & cognitionẽ, perficit autem per calorem extraneũ conditionatum vt quod à corde & reliqua. Palin. Actio in cognitionẽ perducit essentiæ, uelut signum & effectus in significatum & causam. Actio uero febris est excedẽter uel preter naturã calefacere: ita vt & actus omnes lædantur & passiones: propter quod febris essentialiter erit calor & præter naturã. Propter secundum huiusmodi sciẽdum, quod huiusmodi calor extraneus qui est feb. est qualitas quædã superexcedẽs horribilis calori impressa naturali, mutans ipsum à dispositione sua naturali & suaui in oppositã: non autem est corpus: vnde Haac. Calore extraneo ad cor accedente, naturalis egreditur à temperamento. Cum autem per totius corporis partes diuidatur vt eis vitã tribuat: quia à suo egressus est: temperamẽto, necesse sit vt mẽbra eum recipiant in ea qua est qualitate quæ re calefacit, & vrit ipsa, & generat fe. toti actioni naturali subito nocẽtem. In quam vtiq; sententiã concidit Auer. ita. Febris est calor naturalis mistus cum aliqua qualitate calores putredinalis: sic itaq; calor extraneus calorem afficit naturalem. Hic autẽ differentia. 29. spiritũ qualificat, quem si vehementer affecerit & ad cor puenerit, hinc abscedẽs feb. generatur ephemera, si autẽ hæc tsia humorem alterẽt & corrumpant, febris inducitur putrida: si vero membra ethica. quòd autem sit calor huiusmodi qualitas ostẽdunt feb. notificantẽs per esse malã complexionem calidam & sic. Nosce quoq; quòd huiusmodi calor: licet dicatur esse extraneus seu præter naturã: non tamen omnifariã vt calor qui est in corporibus mortuorũ secũdum Auer. reperitur, sed magis naturalis, affectus tamẽ vt dictũ qualitate putredinali: vnde cũ sit medius inter calorem naturalem & preter naturã: sicut semiputredo est media inter saniem & pus, quæ ad bonũ simpliciter est in suo genere, & putredinem ad malũ omnino febriũ primo. Media nanq; cum componantur ex extremis eorum sapiunt naturam: ita vt ad alterum comparata videantur altera. physi. 5. naturã utriusq; obtinent extremorũ, p pter quod nõ parũ nominibus denotãtur extremorũ. apho. epidẽs. 4. Et ideo Auer. mediũ hoc referens in alterũ extremorũ quod minus versutũ fe. dixit calorem naturalem qualificatũ putredinali qualitate. Et apho. prima. Febris est versio caloris innati ad ignitũ. Alii vero respiciẽtes fe. vt declinat versus deterius extremorũ, dixerũt eam esse calorem extraneum, vel extranaturalem, seu præter naturam. Est igitur febris quidam calor compositus ex calore naturali & extraneo putredinali petens cor & ab eo mediantibus spiritu & humidis per vasa in totius corporis actuum læsiones delatus.

Propter quartum vero ad primũ dicendũ q̃ fe. vt ostensum, nõ est calor qui est corpus cũ calor sit qualitas: non autẽ corpus nisi improprie ualde pro corpore sumatur calido. Supposito etiam q̃ sit corpus ostensum q̃ño duo corpora erunt in eodem ubi & q̃ñ o nõ. Q̃ño etiã agẽtia & patiẽtia sint distincta loco & subiecto. Calor itaq; erit accidens ut qualitas, & sic diffinitum

& genus eius erunt ex eadem ęgloga ṗdicamẽ tali: ꝙ si Gal. cum Haly. dicat febrium substantiam esse in genere caloris qui est præter naturam, accipit substantiam pro essentia, ceu quando dicit. Complexio est substantia, & ægritudo est substantia, differentia. 17. In accidentibus enim reperitur essentia per additamentum, saltem. 7. metaph. & non substantia. Et deinceps dicendum quòd licet fe. non moueatur, neque procedat per se: mouetur tamen per accidens ut mediante spiritu & sanguine: qui sunt corpora sicut in perfectiore tangitur ratione febris: quod innuit Halyab. quando dixit. a corde missus. Et. a. procedens a corde mediantibus spiritu & sanguine. Ad aliud quid dicendum apparuit, nam feb. est calor, prout hic est effectus caloris, qui passio existit, & passibilis qualitas. Ad alia dicendum, ꝙ illæ non sunt proprię rationes febris, sed notificationes communes quædam. Aut superabundantia, uersio, mutatio & declinatio ratione caloris earum determinati ad qualitatem reduci possunt. Vel superabundantia licet ratione respectus quem importat sit ad aliquid, tamen ex parte illius cuius est respectus ut caloris in qualitate locatur, & sic motio & declinatio possunt aliqualiter qualitatem importare. Ad aliud dicendum, ꝙ nullæ febres sunt frigidæ per se: prout actu existunt, sed ratione typorum: non tamen de ratione febrium nunc saltem existentium ob regiminis lasciuiam ut apparet de accidenti. 5. Ratio etiam ipsius perficitur ex refractione caloris à corde in reliquum corpus apho. 7. vnde de febribus. Sunt frigidæ habentes rigorem aut horripilationem vt subiungitur. Aut propter materiam phlegmaticam sparsam super membra sensibilia: sicut euenit in empiala in qua calent extrinseca & frigescunt intrinseca, uel contra ut accidit in lippiria & in febribus apostematum pernitiosorum intrinsecorũ in quibus propter calidum attrahens ut uentosa quæ intus ardent: & exteriora rigescunt: vnde quando sitim cum hoc habuerit: apho. 4. pronuntiatur mortale. Contingit etiã interdum propter debilitatem caloris naturæ non potentis se per totum expandere. Ad aliud quid dicendum pro parte apparuit. Declaratum est enim quomodo diuerso respectu feb. potest dici calor naturalis, non tamen simpliciter & qualiter innaturalis seu extraneus, neque inconueniens hoc apud aliquos aliquando duo contraria simul existere imo in quibusdam oportet, ceu sanitas & ægritudo, cum ipsa absque sanitate esse non possit: differentia tactum. 72. qualia uidentur esse calor naturalis & innaturalis. Aut contrariorum licet tandem unum expellat reliquum & corrumpat, simul tamen permanent durante inter ipsa pugna, ut & mistio denotat elementorum ut tandem calor naturalis uincat calorem extraneum quando sanitas introducitur: aut contra quando mors occurrit: neque etiam tantum febrilis calor corruptiuus est, ut semper omnes destruat actus. Ad aliud dicendum ꝙ est quorundam fallimentum quo probare putant complexionem malam morbum non fore, dicendum, ꝙ bona complexio est sanitas nõ quidem simpliciter & omnino, quia illa consurgit ex temperata complexione cõsimilium, & eleganti compositione instrumentalium, & natura utrorumque simul perfecta communi. Sed bona complexio bene est sanitas consimilium, & compositio iusta officialium: & ita mala complexio uel feb. est morbus & calor extraneus. Hæc autem dissolutio fundatur super illud quod ostensum differentia. 65. ꝙ sanitas species existit specialissima: ægritudo uero subalterna.

Quæstio II.

QVod humores non possint periodice confluere ostenditur: quia aut erit ab aliquo ipsorum intrinseco, uel extrinseco: sed neutro potest esse: nõ quidem primum: cum sanguis principalior existens humorum non confluat periodice: sed moueatur assidue putrefactus, uel inflammatus, cum tamen uideatur præ alijs cõfluere, multiplicior enim cæteris, & profundior: quod ad confluxionem cooperatur. Geofar introductorij. 3. Neque secundo. quia aut sunt elementa a quibus: non cum motum habeant rectum: hic autem confluxionis est reflexus: uel a corporibus supercœlestibus: sed neque ab his, cum fluxio humorum ipsis non ualeat coaptari: quoniam octaua sphera secundũ Ptolomæum complet cursum suum in 30. annis. Iuppiter in 12. Mars in duobus. Sol Venus & Mercurius vno: & Luna in 27. diebus & 8. horis fere. Periodus autem humorum ut plurimum est trium dierum. Adhuc aut à natura superiori, aut inferiori, non quidem hac, quia natura inferior à superiori gubernatur, omnis autem illius motus gubernatur inde. unde 2. creticorum. Omne bonum pulchrum, & omne quod ordini uni adhæret & uiæ, & ostenditur in eo uestigium sapientiæ nõ est nisi desursum. Neque etiam à superiori: quoniam agentia & patientia oportet in materia communicare, primo de generatione. Sed natura inferior nõ coincidit cum superiori in materia: cum cœli etiam secundum Cõmentatorem materia alia sit ab ea quæ istorum materia. Amplius, illud non confluit periodice quod est ut materia, & in esse continetur per formam, cum det esse, & manere sistat, quæ compositi. huiusmodi uero sunt humores ad animam corporis informatiuam

tiuam omnis. Eti. Si confluerent, cum sit motus quidam, & motus omnis à calido & spiritu, calidumque & uentositas requirantur: operatur enim secundum Albumasar ad confluxum, tunc cholera & melancholia magis fluerent phlegmate: cũ melãcholia sit uentosa. 30. proble. & cholera calida, cuius oppositum experimur. Palin. Melancholia nõ confluit cum sigilletur à terra: quæ immobilis extat de animaliũ motu, neque cholera, cum sit calida & sicca opposita naturæ aquæ, aqua confluxus seu accessio & recessio inuenitur. Humores igitur non poterunt confluere periodice.

Cuius oppositum experitur sensus. Adhuc illud dicitur confluere periodice, quod certis horis mouetur de circunferẽtia ad centrum, vel contra. Sed huiusmodi sunt hum. cum sint humidi currentes. Impelluntur enim a frigore intrinsecus sequentesq; caloris motum expanduntur extrinsecus illius expansione: quod & modus euentus interpolate denotat: processus nanque fit primum à minera putredinis ad cor, & inde ad reliquas corporis partes. Quare humores valent confluere periodice.

Propter primum quidem sciendum ꝙ quid sit humor & quomodo distinguatur monstratum differentia 29. Confluxus autem est motus, quo natura cum calore & humoribus retrahitur à circunferentijs in centrum, & demũ ab hoc in illas expanditur: qui sufficienter assimilatur accessioni & recessioni a luna causatæ in aquam. Ipsa nanque expanditur à medio in quæ extra. Et accidit quando luna pergraditur à puncto orientis in cœli medium, & deinde restringitur ad intra: donec ad angulum perueniat occidentis. Et ab hinc redit in expansione vt antea, quousque ad angulum perueniat terræ à quo vt prius in se reducitur, unde in centiloquio. Humiditates corporum accedunt in prima quadra, in secunda recedunt, & in aliis proportionabiliter duabus vt declarabitur differentia. 168. Ad quem quidem accessum & recessum iuxta Geofar introductorij. 3. tria oportet concurrere: aquam. videlicet. & locum profundum: longum & latum: asperum, durum, montibus altis consitum & ventosum. Aqua quoque cuius quantitas sit multa non fluminibus nouiter effusa: sed longo tempore prolixo aggregata, hæc enim densata ac salsa efficitur uel amara uaporesque & uenti nascuntur hinc densi. Cuius uero locus & aqua sunt oppositi, influxum & refluxum suscipiunt minime. Sunt autem & aquarum quædam quę mouentur à generante. Cum enim fuerint extra proprium locum ipsum earum expetunt grauitate ceu quæ fluminum. Et Lunam oportet tertio interuenire, cuius dominium est super humida vt humiditates cerebrum, nucham, pinguedines & medullas, criticorum & introductorij tertio. Ipsa nanque ascribitur aquæ, ceu sol igni: differentia. 16. vnde secundum ipsius motus diuersitatem permutationem suscipit huiusmodi aqua maxime. potiores enim aquarum ita mouentur attractæ à luna: sicut plura naturalium se concitant & attrahunt. Magnes enim ferrum euellit ad se. Alnapth uero album bitumen quoddam iudaicum ignem ex distantia quàm multa: ita vt praui eo sacerdotes decipiant plebem, & lapis quis acetum absque contactu, & alius oliualis oleum ac Karabe paleas. Dictum est autem sufficienter ꝙ termini à quo & ad quem dicuntur hic & in confluxu aquæ differre, nam humores quãdo incipiunt moueri, magis à circũferentiis tendunt ad centrum, & hinc ad easdem: aqua autem est contra. Est autem periodus in quod incipit circuitus terminatus: cuius hic sunt duæ partes scilicet paroxismus & declinatio, unde apho. prima paroxismũ oportet intelligere totius periodi particulam deteriorem, quæ à prima immissione vsque ad statum, sicut reliquam quæ declinationis, meliorem. Et eius quidam est fixus eadem hora inceptus & terminatus. alius præaccipiens: & reliquus postponens, qui & proprie fit in febribus in quibus exacerbatio reperitur ac quies manifeste. Improprie uero in his quæ additionem & minorationem suscipiunt paroxysmi. Improprijssime autem in horum oppositis ut in febre sanguinis aut causonibus certis, nisi quis uelit totam ægritudinem vnum appellare periodum, cum à sanitate incipiatur & ad ipsam tandem terminetur. Et ideo febrium quædam ponuntur continuæ, alteræ uero periodicæ. hic autem periodus non fit uel haud percipitur in corporibus sanis.

Propter secundum quidem sciendum ꝙ id quæsitum extat difficile. vnde. 3. criticorum, quare in morbis acutis per tertium ueniunt paroxismi ut ad multum, in prolixis vero aut dierum unoquoque, uel per tertium inuenire non est facile. Insuper nullum reperiẽs de hoc quæsito modernum scriptorem ad antiquiores me conuertens eos inuenio vtcunque dissonos, & causam in eo tangentes magis ex materiæ dispositionibus, quàm ex forma agente, & à fine, cum omnes recte causam hanc oporteat intueri. Necessitas enim ex alijs causis, & nõ ex materia alicuius est sumenda, ceu. 2. physicorum. & primo de gen. animalium detestatur Empedocles. Quidam nanque causam assignant ex parte substantiæ humorum quantitatis, & qualitatis, alij ex parte loci, non nulli ex calore naturali, alij uero extraneo. unde colliget. 4. Causa propter quàm circuitus febres habent est, quia humor qui putrefieri debet non putrefit simul & semel: quia in eo putrefactionis præ-

paratio non est cōpleta: sed paulatine in putrefactione proceditur. Et hæc sequitur modū ordinationis quia hæc: operatio secundū aliquē modum est naturalis: quoniam natura in hoc regimen habet, eo quòd est putrefactio cū digestione. Et ideo uarietas ordinis in circuitibus signum est prauum, & non est hæc operatio attribuenda calori putredinali substātialiter: sed naturali, quia in materia nō naturali operatur sicut in multis vijs naturæ reperitur. Et radices Gale. quibus conatur attribuere ordinē circuituum substantialiter calori putredinali hic infringuntur. Et propterea nostra sententia est in hoc penitus, quòd natura istos circuitus cum calore operatur intrinseco, quamuis superuenerit huic calori aliquid extra naturam in quātitate aut qualitate, eo ꝙ est agens in materia non naturali vt in humore ægritudinem faciente. Et isti circuituum ordines diuersificantur secundum naturam humoris, & quantitatem. Et hic quidem sermo cum eo quòd est communis non causæ periodicæ coaptatus fortassis patitur calumniam in non paucis. Primitus quidē eo quòd calor naturalis non est causa periodi, cum sit mouens motum conseruans & non incitans. Adhuc natura non mouetur nisi percepto læsiuo, & cum cholera sit magis effrenis & naturæ odiosa. Choleraque nigra secundum Alexandrum inimica, hæ deberent amplius phlegmate confluere. Rursus non semper in putrefactione fit digestio, imo non parum amplior suffocatio uel immensior corruptio. Palin. Varietas ordinis circuituum approbatur cū eius detestetur oppositum, unde apho. 4. Quibuscunque paroxismi fiunt quacunque dimiserit febris, in crastinum eadem assumpserit hora descripta, nisi uelit uarietatem ordinis circuituum ex debilitate naturæ: iuxta illud eiusdem quartæ si rigor inciderit febre nō deficiente, iam debili existente virtute, mortale. Sed quanquam id uerum eius hoc non patitur positio. Dictum autem Gal. quod is accipit ex secundo febrium aliis eius bene dictis omissis, amplius ualet suo: cum calor putredinalis remanens habitu in minera putredinis ex præcedenti paroxismo quietata cibo non certissime occurrente superato cum modica euentatione forinseca: mox quidem quod habitu fit actu: ceu calor sopitus in calce consurgit quādo fuerit aqua conspersus: quod autem de hoc magnorum sermones quamquam in medicina sufficiant non tamen causam simpliciter & diuisim euacuant hæsitatum: & in sequenti manifestabitur propositorum. vnde fit opus alia ipsis coniungere vt causa simplicius & præcisius habeatur.

Propter tertium quidē primitus præmittantur quædam necessaria. Et deinceps quāobrem fe. efficitur qdā continua & alia interpolata cū diuersitate tēporis exacerbationis & quietis. Et tertio præcisus ut possibile ostendatur cur hic humorū continue: ille quotidie aut aliter certo tēpore moueatur. Propter huius primū sciendum, ꝙ cū omnis effectus causetur ex actione agentis in materiam: confluxus equidē ita suscitabit in humores: qui enim tangit materiā omisso agente, uel agens illa derelicta, insufficiens extat, cum materia seipsam nō educat in actum: neq; per se agens in semet agat: cū actio in materiā concidat extrinsecam: ceu negotiās de corpore anima neglecta uel contra: ut quosdam mordet. Ari. de anima primo. Materia vero in qua fundat periodicus cōfluxus sunt humores talibus vel alijs proprietatibus insigniti. Agens autē est corpus cœleste naturā mediante elementari. vnde de animalium gen. 4. Sicut mare & omnem videmus humidorum naturam stantem, & permutatam secundum ventorum motum & stationem: etiam aerem secundū spiritus solis & lunæ periodum: ita & quæ ex his constituta consequi necessarium: nam secundū rationem necessarium est cōsequi periodos minus principalium eorum quæ principaliora. Vita nanq; est spiritus quidam, & generatio, & diminutio. Cum igitur humo. sint minus principales sole & luna: eorum periodus & confluxus sequet solis & lunæ & uniuersaliter astrorum periodos: ceu principaliores: velut mare & omne humidum ac aerem ex his naturā stantem recipit ac permutatam. Hic nanq; motus siue mundus cōtinuus est superioribus lationibus ex necessitate vt omnis ipsius virtus gubernetur inde meteo. primo: unde Masahalach. Simile est opus planetarū in hoc mūdo magneti & ferro: & 9. Iudices. omnis humanæ geniture cōditio ex planetis, eorumq; signis tanquā ferrum ex lapide magnete dependet. Amplius noscε periodos certos interpolatarū hos esse. nā phlegmatica certa. 18. quidem affligit horis: & 6. tepescit. tertiana quoque 12. & 36. quiescit: quartana uero 24. paroxismat: & 48. interpolat. Indeficientes vero aliquādo extensiori prædicto affligunt tempore, interdumq; minori: quod & quietis consequuntur. Quorum quidē indeterminationis triplex est causa: puta humor qui aliquando est maior aut minor, uiscosior uel incisior: grossior aut subtilior, calidior aut frigidior. Ac uirtus quæ fortis extat interdum, & aliquādo infirma: tertia vero corporis constructio: nam aliquando rara: porosa: leniter commeabilis: & non rara huic opposita, in quibus quidem repertum est medium contemperatum. Si ergo tria inuicem conueniant prima, initium postponetur periodi, & breuis ens cum accidentibus molestis minime ipsius quietabitur paroxismus. In reliquis uero temporibus oppositis

oppositis secus eueniet, uelut mediocriter in mediis. secūdo febrium & 8. therapeuticæ. Rursus quoque aduertendum quòd hu. gubernantur forma propria, ceu anima omnis quando in naturali fuerit corpus dispositione omni: Interdum uero magis ostenditur virtus superna, ut quando fuerit discrasiatum non gubernatum: nanque tunc perfecte ab anima motu agitatur corporum superiorum ac elementorum: quod indicant corpora optima: in quibus nulla vel modica ab huiusmodi causatur impressio. In lapsis autem non omnifariam manifesta: sed in ægrotantibus apparens omnino: ceu in anima secundum Geofar. quædam nihil aut minime confluunt: alia inapparenter: & tertia manifeste vsquequaque: nec tamen contrarium idest, repugnans ei quod dictum est humiditates accedere in quadra prima & reliqua: hoc nanque euenit secundum ꝙ extat possibile uelut subiectum fuerit coaptatum: tunc nanque agentis in ipsum concidit actus. Propter huiusmodi secundum sciendum, ꝙ humores possunt ad duo comparari. Aut ad eorum intrinseca vel forinseca: Siquidem primo quadrupliciter euenit secundum quatuor in eis ad præsens reperta vt substantiam: quantitatem: qualitatem & locum. Ex his nanque secundum Haly. 8. theo. & Isaac febrium. 5. consurgunt congregationis humoris ad putredinem uelocitas vel tarditas: facilitas putrefactionis aut difficultas, & ipsius euacuationis acceleratio aut mora. Si enim humor fuerit substantiæ mediocris, multæ quantitatis, calidus & humidus: & intra vasa vt necesse sit locatus, non periodice confluet, sed continue magis, uelut san. omnia enim incident vna prima: propter nanque ipsius substantiam fluxibilem, multam calidam & humidam putrefactioni paratam: & maxime propter locum intraneum adeo continue & uniformiter affliget: vt additio non perpendatur in ipso neque minoratio. Quod vniuersaliter omnis agit materia quādo in cordis intimis fuerit situata: ceu causon ostendit phlegmaticus etiam. Fuligo nanque putrida cor directe petit & assidue non valens propter parietum obstaculum transpirare. Et propterea non vt in periodicis febrium sudor expectatur in talibus: cum id quod inflammatum extat ac putrefactum in una partium antequā resideat: quod continuum similiter afficiat: hæ quidem febres breues existent: & in 7. vt multum diebus terminatæ dupliciter: uno quidem modo propter eius materiā coctioni obedientem de leui: alio uero propter eius subtilitatē & acumen. Causam quoque istius satis insuetam Auer. huic superaddidit: vt quia id quod à membris dissoluitur sensibilibus nō sentitur Quando autem materia fuerit extra uasa, non continuatur motus: sed anesis per oppositum eius quod dictum est euenit: quo quidem iterum superuenit interruptio. Quando enim caliditas finit materiam ad putredinem motam: cum non sit contenta in uasis, cogens expirare quod eius subtile, remanet incineratum & terreum, quod uehiculum non extat caliditatis & febris: ceu apparet in stercorum quando incēduntur cumulis. Quando autem itidem antecedens causa ex cibo non certissime superato ad mineram concurrit putredinis & reliquias caliditatis inuenerit ex putrefactione præeūte, inflammatur uice alia: ceu calx conspersa aqua, quod perdurat quousque causa antecedens ad mineram poterit moueri putredinis in ea caliditatis precedentis vestigia inueniens sufficientia paroxismi. Gal. & 4. prima. Quia uero phlegma post sanguinem est adauctum: & quia humidum parumque frigidum secundum. A. corporis comparatione uiscosum, & locum obtinens extrinsecum à sanguine putrefactionali: alijs reddetur aptius, propter nanque quantitatem & humiditatem. Est enim secundum Alexandrum quotidiana diues materia grossa & uiscosa, uelocius ad putredinem aggregatur, & putrescit his facilius, propter uero viscositatem eius manet peramplius putrefactio. Nō enim potest ut plures aliorum resolui: sed propter frigiditatem aliqualem & locum forinsecum desistit putrescere, non per multum ita ut tempus putrefactionis eiusdem sit peramplius quietis hora. Melancholia quoque, quia grossa, pauca frig. & sic. cæteris tardius putrefactioni subiicitur. tamen quia est corpus humidum liquidum seu currens: humor enim & quod tale putrefactioni est aptum, & proprie quando calorem suscepit extraneum. Quando autem mota fuerit diutius eius perdurat exacerbatio propter impesionerm in subiecto factam terrestrioris: ceu quæ in lapide ostendit facta ut tēpore ampliori interpolet quàm paroxysmus extat. Cholera uero subtilis medium inter hos obtinet humores, nec ita ad putrefactionem ut phlegma est apta, neque ut melācholia indisposita, minoris enim quantitatis existens, quàm phlegma & amplioris quàm melācholia ut ostēsum differentia. 32. Et quia calida est & subtilis plus recipit passionem 4. prima & febrium. 2. celerius aggregatur ad putrefactionē quàm melancolia. Sed quoniam sicca amara putrefactioni resistit: & quia subtilis celeriter dissoluitur vt eius paroxismus non permaneat diu: Est nanque in subiectum subtile facta impressio, quod cito suscipit citoque susceptum perdit, ut aer denotat autumni: ita ut tempore minori affligat quartana, minorique pauset. Præter autem hæc quæ humoris, oportet attendere robur uirtutis, ac eius oppositum cum habitu

corporis

corporis raro uel denso, & dispositionem etiã particulæ mittentis & recipientis febrium apparens.2. Ex his itaque colligatur diuersitas paroxismi & quietis interpolatarum ex his quæ intranea sunt humorum ostensa. Sed circa prædicta euenit dubitare; quia cõcessum est multitudinem ad putrefactionẽ disponere, & quod mouetur amplius putrescere. Quorum contraria quartus continet meteorum; ita multũ quidem minus putrescit pauco. Similiter quod mouetur & fluit, minus putrescit quàm nõ motũ. Dicendum ꝙ uera sunt hæc. siquidem multum & motum transpirationem suscipiant; quia in his uirtus conseruatiua existit intensior, nõ putrescunt. Si uero euentatione careant secus cõtingit, similiter & uerum sit cum multũ & paucum & motum & quietum æqualiter fuerint apta uel indisposita putrescere; ut sang. denotant & melancholia. Si autem humores referantur ad extrinseca, dupliciter euenit sicut & ea duo existunt. Aut enim se habent per modum agentium principalium. Et ita cœlorum corpora. uel instrumentorum. & tunc elementa quibus dupliciter appropriantur, aut ratione substantiæ, uel accidentis. Et id uel qualitatis uel quantitatis, uel etiam motus. Siquidem ratione qualitatis dicendum ꝙ cum sang. ueri attribuatur, cui caliditas insunt & humiditas, sintque qualitates hæ motus & confluxus causatiuæ maxime expandendo se assidue a centro ad circunferentias. Calor enim mouet humiditatem, & ipsa tanquam celerius passibile dilatatur secum, & ad exteriora expanditur, ita ut motus hic absque periodo continuetur in finem. Et quia frigiditas est in phlegmate humiditati coniuncta motum eius impedit expansiuum prætactum, uerum quia non multa & caloris susceptiua accidentis; ut ex oppilatione quam causa; licet motus eius sit ad intra, febrẽ interpolatam causat. At quia in cholera caliditas cõiuncta siccitati mouere habet ad extra. Siccitas uero contra, motus impeditur calidi, ut interpolatio maior quàm in phlegmate interueniat. Sed quia in melancholia frigiditas est siccitati admista, cum utræque constringant & reducant ad intrinseca confluxus tardatur ipsius, ut quies sit maior exacerbatione quæ etiã protenditur amplius quàm expetant qualitates propter substantiam terrestrem in qua facta extat impresio: sicut in cholera est minor quã exquirat propter substantiam huic oppositam. Ita nanq; huiusmodi qualitates uidentur operari in uniuerso. Si autem intendatur in motus elementorum, inueniuntur humores utcunque sibi correspondentes: nam ignis secundum eius partem superiorem motu orbis agitatur: & non totus ut ostendit cinis permanens sacrificiorum repertus in anno sequenti. 26. proble. ita & cholera sibi contributa minori tempore mouetur: quiescitque ampliori. Et quia aer in continuo extat motu & turbatione ut denotãt athomi in ipso comprehensi: san. ei appropriatus: similiter agitabitur postquam moueri inceperit donec cesset omniquaque continue. Sed quoniã aqua minus illo mouetur: motũ enim habet refluxũ accessionis & recessionis in quo quies intercidit physicorum. 8. Phlegma quidem illi ascriptum diutius mouebitur per parum quietatum: at quia melancholia proportionatur terræ: quæ minime mouetur secundũ totum: uerum secundum partes magis. vnde Comment. physicorum primo. Dubitatur de partibus quæ sunt apud centrum terræ utrum possit moueri, an nõ, præ aliis cum difficultate mouebitur diutius quietata, motus tamen eius longæuus perdurat. Ratione quidem attributionis in substantia persuadetur: quia quanto humor fuerit subtilior, tanto erit mobilior: ceu cholera exceptiua impressionis non retentiua: & quãto grossior, tanto motui ineptior: ut melancholia designat: sicut in elemẽtis euenit præter ignem: qui eius substantiæ subtilitate non omnifariam motus persequitur orbis. Ex parte quidem quantitatis in humoribus instantiam non recipit. Quanto nanque augmentatiores, tanto mobiliores & contra, in elementis uero propter id quod dictum est in igne. Si uero humores reducãtur simpliciter in cœlestia vel in lunam cum elementari materia sibi contributa, aut in planetas, ut dicat tunc inest alicui ꝙ melancholia proportionetur. Saturno ratione frigiditatis & siccitatis motusq; tardi. Ipse nanque ut testantur astrologi tarde mouetur secundum motum longitudinis qui in oriens connaturalior est sibi. similiter secundum motum retrogradationis qui sibi innaturalior est, uidetur nanque diu subire. Sic & melancholia longum habet interuallum, ac etiam paroxismum. Cholera uero datur Marti calido & sicco minus Saturno tardo in quo etiam motus longitudinis connaturalis illi est longior, retrogradationis autem breuior, quam etiam in melancholia, quietis respectu. Phlegma uero lunæ ascribitur mutabiliori frigidæ & humidæ, cuius motus est præceps, laboriosus, modicæ quieti; ut declarabitur coniunctus. Ideoque ipsum diutius mouetur per parum quietatum. Sãguis quoque Ioui principaliter ascribitur calido & humido, ac cæteris planetis, cũ ipse fons uitæ alimenti, & totius existat naturæ, & quia eius motus est continuus. Sol enim nunquam retrocedit, neque alij una, ideo motus extat ipsius continuus. Propter huiusmodi quoque tertium & partem digestionis alteram præcuntis immediate sciendum, ꝙ hu. quanquam natura complexionali filii pronuntientur ab Halyab. &

Iyah. & Isaac elementorum, eorum enim qualitates his ascribuntur: ut cholera calida, & sicca igni proportionata &c. substantia tamen ipsorũ coaptantur aquæ amplius: quod ostendit corporis resolutio. Nã humiditates subtiliant & fiunt vapores primo theo. vapor autẽ est humiditas aquea minutatim decisa, simplicium primo. & febriũ Isaac quinto humores conuertuntur ad aquam. Cum igitur phlegma sit aqua propriè ac luna ei ascribatur & proportionabiliter ipsum ceu aqua confluxum habebit. Et q̃a in hac concidit quies, accessus enim & recessus (ut prætactum) motus est reflexus in quo quies interuenit media: sine nanq; ea duo motus recti nequeunt copulari: similiter euenit in phlegmate, quia motus eius est plurimus ceu. 18. horarum: quies autem modica vt. 6. Quod dearticulatur: sicut enim in luna propter paruitatẽ epicicli, & motus lunæ in illo velocitatem: nõ percipitur statio, directio, neq; retrogradatio: sed uelocitas tantum quãdo fuerit in parte inferiori epicicli, & tarditas quando in superiori: sic etiam in phlegmate modica sentitur pausa & falsa: unde. 4. prima. Phlegmatica non eradicatur quin ibi sint reliquiæ occultæ. quare febrium secundo. Non expurgatur finaliter in paroxismi declinatione. Sunt autem. & 6. huiusmodi quietis horæ: quia inundationes aquæ & vniuersaliter humidorum, ut ostendetur differentia. 168. tãto completur spatio, in sex enim horarum spatio quartam peragunt cœli vnam. Et quia phlegma non poterat motum lunæ ac aquæ consequi omnino in una lunæ cœli gyratione, quæ tempore minori perficitur. 24. horarum æquinoctialium deficit ab illius motu in sex horis fere. Celerius enim ipsa sole orbem percurrit proprio motu. Et ideo velocius ad punctum peruenit præfixum. Et quia melancolia minime compar est aquæ & lunæ: ideo motũ earum imitatur quam parũ. Cum enim sit ad motum & ad impressionem suscipiendã indisposita: propter substantiam grossam, & qualitates motui obuias, nõ solum vnam oportet lunæ cœli circulationem præcedere vt agitetur: sed & duas, yt tandem dispositione lunæ diu affecta in tertia eius moueatur circuitione in qua concitatur omnino propter virtutẽ ipsius in subiecto terrestriori impressam. Eius autem Isaac quietem soli ascribit qui in 24. horarum spatio ad eundem reuertitur punctum. Et quia cholera medium inter hos obtinet humores: ipsa mediocriter mouebitur & quietabitur: quoniam post phlegma plus participat aquę substantia & lunæ: vigore tamen propinquior est melancholiæ quam phlegmati. Non solum sex horis quietatur vt id neque 48. vt melancholia: sed medium geometricum obtinet appropinquando melancholiæ motui amplius quia 36. Non enim potuit vna circulatione moueri vt phlegma: neque duas postulauit ceu melancholia: sed sibi vna satis affuit cum dimidia. Neq; tanto mouetur tẽpore vt phlegma cum minus concitari sit apta tanquam mouentium minus participans proprietate neque vt melancholia: sed medium obtinuit sicut. 12. horas. Ipsa nanq; subtilis impressionem susceptiua celerius derelinquit. Nosce siquidem q̃ neque in talibus terminos expedit omnino præcisos inuestigare: vnde de his febrium secundo. Diligentissima subtilitas videtur importuna: cum etiam aqua non præcisus omnifariam concitetur à luna. Motus enim & coniunctiones peramplius tempus effectum inducunt & maxime superiorũ orbium & planetarum. Causæ nanq; plurimum non semper tempore coniunguntur effectui. Quædam nanque plurimũ distat ab eo vt generans à genito. Alia vero cõcomitatur instantanee. vt illuminatio illuminans: nonnulla quidẽ medium obtinens vt causa sufficiens calefaciens aliqua. Ad cuius separationem aliquãdiu permanet calor: qualis est luna humorum concitatiua ac etiã aquæ. Quod autem fulcit amplius quod dictum est: quia cõfluxus humorum & pausa credo quòd fit lunæ periodo: vt aut 18. vel 6. vel 36. aut 12. seu 48. uel 24. semper enim sex horæ: quadrę mora seruantur illæsæ. Sic itaq; phlegmatis motus cũ eius quiete & cholerę quies cum motu proportionẽ seruant in numeris tripli: in qua diapente diapason locatur conuerso tamen modo: quia in phlegmate triplum est hora motus ad eam quę quietis: in cholera uero contra. Motus uero melancholiæ cum eius mora proportionem constituit dupli ex qua symphonia consurgit diapason. differentia 83. Quod autem prædicti motus non concidant vt diffinitũ: euenit quia non directe consequuntur motum lunæ, neq; aquis proportionantur effluxum manifestum habentibus: sed alterius. At quia san. aquæ ꝓportionatur fluxui: propterea in motu extat: ut illa continue periodum non recipiens quiete distinctum. Accõmodatusq; etiam est aeri: qui in grandi extat turbatione. tum propter planetas plurimos ipsum cõcitantes: tũq; substantiam & qualitatem illius passibiles uehementer: cum id ut dictum sit difficile. vnde criticorum 3. Non facile fit causam asignare: cur in acutis morbis ut ad multum fit paroxismus per tertium: in chronicis uero quotidie aut in 4. Sed dubitatio emergit impressa: quia Cõmen. primo & 2. cœ. & mun. dixit Ari. in lib. de animalibus quòd natura lunæ cõmunicans est, cum natura terræ propter luminis in se defectũ. Cuius seriæ. 3. de ge. Terra videt cõicans quartę substantiæ: sed aquæ contributa est luna. Dicendũ q̃ vtriq;: principalius tamen

aquæ proportionatur fortasse natura & motu quod eius ostendit actus, terræ non sic ignobilitate & opacitate, sed non tantum actione.

Propter quartum vero ad primum dicendum, ꝙ licet sang. non confluat periodice, nihilominus alii humores possunt interpolate cõfluere. Causa nanque particularis est, qua non sic sanguis potest confluere, licet etiam sang. sit multus, quando tamẽ peccat natura magis irascitur contra ipsum, cum grauior sit offensa quanto committens proximior extiterit. Neque locus eius est latus quod requiritur confluxui; secundum Albumasar, licet sit profundus & longus. Aut fortasis hunc periodicare quis sentiet, non tamen propter maiorem motum ipsius percipietur, quia motus parui latent secus maiores, de somno & uigilia. & in de sensu & sensato. Motus maior semper minorem depellit. Dicendum etiam ꝙ motus non est hic humoris proportionatus elementis prout habent ipsum à generante, sed ab aliqua uirtute superiore eis (ut ostensum) indita. neque confluxus humorum euenit motu orbis aut planetarum totali, sed ut uisum magis particulari ut lunæ per quadras quæ secundum Alchebitium dat dispositionem suã omnibus aliis planetis idest reddit se dispositam ad omnium planetarum suscipiendam uirtutem. Cui Saturnus in hoc aduersatur. humores etiam ut ostensum motibus & quietibus apparentibus particularibus & naturis similantur utcunque. Et nosce ꝙ huiusmodi confluxus & motus est naturalis natura vniuersaliori ut lunæ: licet violentiam quandam importet ratione naturæ particularis ut aquæ uel humorum ut apparuit differentia: 15. Ad aliud dicendum ꝙ fit à natura inferiori tanquam à natura disposita uirtutem superiorum recipere: ab his autem tanquã ab imprimente causa primordiali. Neque est quòd superiora non agant: quia nõ communicent in materia, cum hoc uerificetur in his quæ agunt formaliter: non autem in illis quæ efficienter. Superiora nanque non sunt ut hæc formaliter talia: sed effectiue. Non enim sunt composita ex elementis: sed est quinta per se altera essentia: primo cœ. & mun. Aut una est omnium materia per indifferentiam formarum. Ad aliud dicendum ꝙ quando quis ægrotat sic humores ac eius cõplexio animæ instrumentum sunt distracta ut agenti nõ obediant principali: sed sponte seipsis ab eius recedant principatu: & ideo alteri naturæ subiiciuntur ut superiori. Ad aliud dicendum, ꝙ non solum calidum & uentositas exquiruntur ad motum, uerum etiã plura tam materiæ attributa, quam agenti, ut ostensum antea. Melancholia etiam uentosa innaturalis est magis de qua sermo Ari. non autem naturalis ita. Ad aliud dicendum, ꝙ arguit difficultatem confluxus, non autem impossibilitatem: licet enim melancholia terræ proportionetur, non tamen est terrea omnino: sed habet humidum tantum ut sub natura collocetur humoris. Et naq; corpus humidum currẽs. Similiter si non mouetur secundũ totum terra, aut partes propinquas centro: alię tamẽ distantes successiue motu mouentur octauæ sphæræ: ut dictũ est differentia. 16. Neq; cholera ratione saltem substantiæ aquæ, ut declaratum extra opposita.

Quæstio III.

QVod sanguis putrescens generet febrem sanguineam, & nõ cholericam seu aliam ostenditur. Hippo. contra Gal. introducto. 4. primæ. Rursus Ioannitius. Simplices quatuor sunt atque singulares putredinis modi: quorum primus ex putredine fit san. comburentis utranq; partem interiorem & exteriorem, ut est synochus secundus &c. Eti. Aurelius: Species febrium ex corrupto humore sunt quatuor: synocha: ansimerina: tritea, & tetratea: humores autem sunt quatuor solum. Itidem tertio criticorum. Febris est conclusa quam Græci nominant synochum: & est illa quæ moratur ab initio sui esse usque ad horam crisis secundum similitudinem dispositionis unius, in qua non est apparens additio neque diminutio, uerum in omnibus diebus æqualiter. Sed si san. conuerteretur in choleram, esset additio & diminutio manifesta, quia cholera mouetur per tertium etiam si faciat febrem continuam, præter forte causonem qualis non est febris huiusmodi. Adhuc sang. putrescens febrem generat uel sanguineam & ita quod intentum: aut aliã, non quidem phlegmaticam: cum san. non conuertatur in phlegma. Quod enim coctum est, aut assatum, incrudari non potest: theo. primo. & colliget. 3. Neque quartanam, eo quòd ipsa incineratione humorum post putredinem relicta causatur, sibi humiditate etiam adueniente extranea. Quæsitum autem actum putredinis importat, similiter neque cholericam ut tertianam: etenim huiusmodi cholera causabitur, aut per superfluam in hepate sang. decoctionẽ, qua quidem sic febrem non inducit. Aut per putrefactionem generatur ex sang. Sed cum huiusmodi generationem præcedit putredo, & ipsa sit causa febris cõiuncta & immediate, aut erit febris sanguinis antequam sit eius conuersio in choleram, & quàm febris cholerica. & ideo. A. Putredo non habet tempus & conuersio sanguinis in choleram non fit nisi in tempore. Palin. cholera cum facilis sit motus & trãsitus in aliud, sui caliditate transmutationem inducens, & illam siccitate substentans, uidetur quòd eius putredo febrem nõ generet cholericam,

lericam, sed melancholicam magis. Cum igitur si quod minus uidetur adesse adest, & quod amplius. Sed cholera sic agilis & permutabilis febrem facit tertianam & nō melancholicam, & san. continuam putrescens generabit sanguineam & non cholericam. Amplius illa uidetur feb. sanguinis cui cura adhibetur ægritudinis sanguineæ libro Glauconi inscripto; distinguenti quidem synochæ species tres conditionibus existentibus in omnibus ad sanguinis euacuationem, maxime ex uirtute, & ætate sumptis euacuandam multitudinem fore præcipitur sanguinis grandem: immo 9. therapeuticæ inducūtur duo iuuenes liber, scilicet & seruus, quorum unus patiebatur synocham inflammatiuam sine putredine, alter uero synochum cū putredine, quibus usque ad lippotomiam sanguinem præcipitur euacuari. Cum igitur ipsius eductio tanta propria sit ægritudinis sanguineæ: non enim in cholerica, aut melancholica, aut phlegmatica ut sic expedit san. eductio nedum tanta. Putrescens itaque sang. febrem faciet sang. & non aliam.

Huiusmodi quoque oppositum crisium & febrium secundis capitulis secundis. Apparet enim superficietenus quòd sanguis cum putrescit, eius subtile conuertatur in choleram, ex quo quidem febris generatur cholerica & non sanguinea, grossum uero in melancholiam. Cū enim aliquid putrefit, duæ partes in ipso consurgunt grossum uidelicet & subtile: transcendit enim maxime sang. cum putrefit, hic subtile quidem cholera rubea fit, is autem nigra febrium 2. Et confirmatur quia crisium prædicto. Addiscere oportet in sermonibus qui febriunt quòd tria uniuersa sunt genera earum quæ in putrefactis accenduntur febrium. Nam quædam quidem in rubea cholera: & plurimæ sunt hæ, quædam uero in nigra: & aliæ in phlegmate consistunt. Rursus humores sunt filij elementorum. Cum igitur sang. filietur & proportionetur aeri, aer autem inter cætera elementa est altera bilis & permutabilis: differētia 14. & 16. Sanguis quidem præ aliis humoribus permutabilis existens putrescens in suis non permanebit terminis, sed in alios potius conuertetur hu. Et confirmatur, quoniam sanguis inter humores sicut tradunt solus est dulcis. Quod autem est huiusmodi quando supercalefit & inflammatur uelociter permutatur in choleram. Et ideo prohibent ne in febribus & maxime cholericis administrentur dulcia. Amp. si sang. putrescens permaneret san. & non conuerteretur ad choleram, iam ægritudo eius curari non posset, cum careamus medicina san. eductiua. Refert enim Gal. de uirtute pharmacorum libello se præsidem induxisse oculis ligatis, ne aliis panderet illum suspendi, qui medicinam nouerat sanguinis eductiuam propter quod sang. putrescens ægritudinem aliam seu febrem generabit & non sanguineam.

Propter primum quidem sciendum, q̄ quid sit san. cum aliis hu. ostensum est differētia 33. & 30. quid uero putredo & febris differentia 159. & 87. Febris autem sang. siue sit ex inflammatione ut synocha, seu ex putredine ut synochus ipsius. 3. sunt modi. 9. de inge. febrium 2. & colliget 7. Vnus quidem æqualiter extensus Græce dictus homotenes, sicut enim incipit: ita usq; ad statum permanet cum æqualiter resoluatur ei quod superebullit & putrescit cæteris maior & periculosior: ad Glauconē primo. Et alius augmasticus siue augmētatiuus dictus à principio usque ad statum crescens continue. Minus enim euaporat in fumum quàm inflammetur & computreat. Et tertius peraugmasticus seu deaugmētatiuus oppositus in causa medio. Singuli tamen hi synocho adaptantur de putredine sang. facto: quamuis secundum Gal. synochæ conueniant consequenter ac cæteris putridis etiam secundum Ioannitium. Sicque percepi.

Propter secundum uero sciēdum prius quid dixerunt de hoc moderni & antiquiores deinceps. Cuius quidem primi gratia, nosce quòd nonnulli utrinque argentes in quæsito hæsitauere responsionem assignare ob crimen, quod A. imponit Gal. nescientes uiam ueritatis forsassis. Aut non audentes eligere partem circa id quod hactenus difficile reputatum: sed se potius excusantes: non esse literatorum uirorum lites dirimere: sed sopire & cum honore sepelire. Alij uero protulerunt semet non esse iudices inter Gale. & Auer. neque partem uelle, sed sufficere quod ad utranque inductum est partem. Propter uero huiusmodi secundum sciendum, quòd fere omnium medicorum sapiunt sermones indistincte, quòd sang. putrescens febrem generat sanguineam ut Serapio. Ras. Halyabba. Alexander. Isaac & maxime A. quod & Gale. sensit 9. de inge. inquiens quòd in iuuene seruo patiente nocte synochum de putredine sang. in tertia nocte, neque in aliis fuit factus paroxismus per tertiam, minor tamen quàm prius aliqua facta febre fuit tamen peraugmastica siue declinatiua. Non igitur sanguis conuersus fuit in choleram, febrem cholericam & nō sanguineam causans. A. uero contra Gal. hic grauiter proteruit, non enim sufficit ei hunc irrationabiliter reprehendere: uerum & sermonem eius mendacium continere ait purum. Et simile in ipsum adducit. 9. animalium eum inquiens olfecisse medietatem uniuscuiusque rei, & sciuisse multum de ramis; sed radices ignorasse scientiæ. Cuius quidem series 4. prima opinatus

est Gal. non fieri febrem sanguinis ab eius putredine: eo ꝙ san. quando putrescit fit cholera & non permanet sang. Fit ergo tunc febris cholerica & non sanguinea: fitq; causon & tertiana, & curat ipsam curatione causonis & tertianæ. Deinde hunc A. sermonem impugnans dicit contrarium fore Hippoc. & ueritati non conuenire. Assumit enim hanc orationem. Sãguis quando putresit fit cholera. Et dicit ꝙ ex ea potest duplex capi intellectus. Quorũ unus est, quòd post putredinem iam factam san. conuertatur in choleram. Alter uero ut in ipsa fieri putredinis hoc contingat, sicut nomen sapit hic magis alterationis & putredinis huiusmodi, aut duplicem intellectum orationis præfatæ multipliciter impugnat, primum quidem tripliciter. Quoniam sang. quando putresit non fit conuersio solum in choleram, uerum eius grossum conuertitur in melancholiã: non igitur fiet febris cholerica tantum, sed etiã melancholica. Adhuc consideratio quam intendimus est in fieri putredinis: non autem in facto esse ipsius: quod fieri putrefactione contingit: putredo enim in fieri est causa febris: nõ autem in facto esse. Et i. non est necesse ꝙ si cholera fiat post putrefactionem sang. ꝙ sit putrefacta & febrem faciat, quoniam ex putrido generatur quod non est putridum: ut apparet in generationem uermium ex stercoribus. sic igitur falsus est intellectus denotans sanguinem quando putresit, id est post fieri putredinem, cõuerti in choleram. Dico quoque ꝙ ipse Gal. hunc non habuit intellectum: cũ febris sit ægritudo fiens putrida & non facta. Neque etiam ut dicatur ad primum grossum terrestre sic est natum gignere febrem melancholicam ut subtile igneum cholericam: quoniam parum est quid humorum fieri terrestre. Quod lignorum ostendit incensio, ubi per plurimum euaporat: modicum autem subsidet: febrium 2. Est etiam terrestre modicũ relatione eius quod effumat & in choleram conuertitur: plus nanque ualde distat cholera à melancholia, quàm hæc à sanguine. Intellectum uero secundum ut ꝙ in ipso fieri putredinis, san. conuertatur in cholerã tripliciter similiter deprauat A. Hipp. quidem primo dicentem febrem san. ex eius putredine fieri: & hanc ueritatem sanam existere. Rursus putredo est uia in corruptionem: putredo autem non habet tempus. Et conuersio sang. in choleram fit in tempore. Vult igitur habere ꝙ cum putredo præcedat conuersionem sanguinis in choleram, & ipsa sit immediata causa febris & perfecta ꝙ ante conuersionem san. in choleram febris erit sanguinea. Adhuc simile est de sang. & aliis hu. sed alij humores quando putresiunt permanent idem, & febres sibi generant proportionales, utputa phlegma putrefactum phlegma dicitur & febrem phlegmaticam inducit: & sic cholera, & melancholia. Neque conuertuntur ad inuicem nisi post putredinis complementum: propter quod & san. putrefactus & erit sang. & febrem faciet sanguineam. Subtilem quoque Gal. & Auer. hic eius fautoris quis considerãs intellectum & magis ueritati attendens, quæ inducta sunt per A. in destructionem intellectus secundi, propositionis præmissæ poterit breuiter remouere. Et primo quia ad auctoritatem Hipp. quid dicendum apparebit consequenter. Ad aliud quod dicit putredinem non habere tempus: conuersionem uero sang. in choleram habere: dicet aduersarius id non continere ueritatem: secundum perspicacem Ari. intellectum: eo ꝙ putredo seu putrefactio est alteratio quædam, sicut & nomen indicat actionis. Alteratio enim & actio omnis manente subiecto fit in tempore. physicorũ 5. & de gen. primo. Neque etiã conuersionem sang. in choleram dicet antigonista habere tempus: sed in instanti fieri: eo ꝙ istud est generari. generatio autem fit in instãti ibidem: cum sit formæ substantialis datio: impartibilis enim substantialis forma: & omne quod mouetur & alteratur fit diuisibile. In hoc nanque differt alteratio à generatione: quoniã alteratio fit in tempore manente subiecto: generatio autem in instanti hoc toto in hoc totũ transmutato, de gene. & cor. primo. Hæc quoque quis adminiculator A. prohibere non potest uere nisi dicat A. improprie suscipere alterationem ut paruum tempus eius præcedens generationem nocet non esse, uel habere tempus: & etiam improprie generationem non pro datione formæ in momento accipit: uerum generationem appellet tã dationem formæ quàm alterationem etiam temporalem præeuntem introductionem formæ in materiam. Adhuc in eo sic exposito itur & fulcito: quoniam si paruum tempus nocet non habere tẽpus cum eius improprietate: in illo etiam exiguo temporis poterit esse aliquod tempus: in quo & febris erit sanguinea: & postea cum sit citi motus trãsmutabitur in cholericam. Quod ex ipsius apparet terminatione multotiens in quarta tertio crisium: & 4. prima, ut manifestabitur ex dicendis. Ad tertium præinductum A. dicendum: ꝙ nõ est simile de san. & alijs hu. Nam sang. cum sit temperatus filius & amicus naturæ indiuisibiliter magis & minori latitudine terminis angustioribus terminata alij hu. se habet ad naturam: simplicior enim est aliis, febrium secundo. Reliqui nanque hu. distemperati magis & quasi ipsius inimici ampliorem latitudinem habent ad naturam: & eos sub maiori latitudine dimittit peccantes. Sanguinem enim amplius corrigit, ut pater filium. Quod apparet,

paret. proble. 5. Mensurata enim corporum laborant multotiens & permutantur facile: eo quòd temperatum propter partium homogeneitatem redactam ad quoddam fere punctale & contrarietatem quam habet cum extremis: plus paratum est & velocius permutari. Testor quoque A. minus sufficienter considerasse ac superficietenus sermonem Gale. & ideo magis gratis ipsum condemnasse. Quod ut appareat: denique sermones adducuntur ipsius ut clarius eius habeatur intellectus intentio. In secundo nanque febrium nulla deterior est hac inuestigatio: verum velut in aliis hu. accenduntur ex putrefactione febres: ita & in sanguine putrefacto: quam quidem quæstionem visus est determinare in alteram partem magis: vt quando sang. in aliqua particula contra naturam continetur, & non in venis, & corde, velut in apostemate phlegmatico. Inquit enim quando in aliqua particula animalis coaceruatur sang. amplior super virtutem oppilans propter grossitiem parua vasa vel obstructus propter multitudinem sicut contingit secundum bubones & pustulas & vniuersaliter dicendum secũdum omnes phlegmones. In talibus nanque dispositionibus duplici de causa corrumpitur sang. tum quia non traspirat: tum etiam quoniam non detinetur à natura: hoc est in eius loco. quia sicut locus est, ita & natura operatur. Quæ enim hæc duo in se continent: necesse est corrumpi & maxime velut in fructibus & seminibus apparet, & in sanguine extra locum suum situato. vnde apho. 6. Si sanguis in ventrem id est in concauitatem præter naturam effundatur: necesse est putrefieri. Quod quidem hic Gal. determinat in pleuriticis. In his enim sang. transmutatur in choleram; ita quòd analogiam per hoc paroxismorum suscipiunt tertianæ. In quibus quantum sang. subtilissimum existit & pingue: in flauam trasmutatur choleram quantum vero grossius in nigram. Secundo vero crisium. Quando sang. qui secundum naturam habet constipatus fuerit vt in reumatico loco putrefiet: phlegmon quidem passio est simplex, aut ab ipso febris accendetur similis maxime ephemeris: qui in bubonibus fiunt: nam bubo ex sanguine fit optimo, sed manifestum quòd quando inceperit putrefieri non vltra is permanet bonus, verum iam cholericus fit. Et constat ex hoc esse tria vniuersa genera simplicium febrium. Quæ nanque ex sanguine putrefiente fit, iam qualitercunque cholerica: & reliqua. Non ergo simpliciter id esse asserit: sed cum modificatione quadam: apparuit quoque ex Gale. differentia 32. quòd ipse artius suscepit sanguinem quàm A. quare celerius potest in choleram permutari. Auer. quoque sententia huic licet occultius assimilatur sermoni. In tertio nanque colliget. Febres sanguinis generantur propter eius exitum extra naturam in quantitate aut qualitate: sed eius exitus in qualitate debet esse paucus, quoniam quando exit multum, tunc debet ægritudo attribui nomini illius ægritudinis ad quã declinat, & illi cui dominatur manifeste: hoc est: quia quando nimis inflammatur debet attribui choleræ. De hoc quoque quarto eiusdem. Febris sanguinis typum non habet: eo quòd sanguis ipsam faciens est in venis. Excepto si fieret propter apostema nominatũ phlegmon: quod in membrorum aliquo foret generatum principalium: velut in hepate & diaphragmate. Tunc enim in hac febre paroxismi erunt tertiani: similes choleræ paroxismi: quia quando sang. supercalefit, ad naturam choleræ declinat, & ideo in tali febre non est differentia inter febrem cholericam: cuius materia est intra uenas: & istam nisi in magis & minus. Dico ergo ipse quòd cum magis & minus speciem non uariet, quòd ista febris sangu. erit tandem specie cum cholera: cum sanguis fuerit conuersus in choleram. Dicit & denuo. Et uerba Gale. uaria sunt in febre sangu. quia aliquando dicit quòd est cholerica continua, & aliquando quòd est aliud à cholerica, & quòd non debet attribui cholericæ nisi quia non habet putrefactionem perfectam: quoniam natura istius febris est media inter febrem diei & febrem putridam. A. autem ut apparuit solum alterum puta primum accepit extremum. 7. siquidem colliget: duæ sunt species febris sanguinis: una dum sanguis nondum est putrefactus, & alia dum sanguis iam putrefieri incipit. Signanter enim dicit dum incipit putrefieri: quia procedens in putredinem transmutatur in cholerã & eius febrẽ. Sic igitur uult ꝙ sanguis non multum in putredinem mutatus feb. causet sanguineam. Quando uero uehementer in choleram conuertitur: febrem inducet tertianam.

Propter tertium quidem sciendum quod ex his diligens superueniens intellectus ueritatem poterit animaduertere. Dico ergo ut testantur febrem sanguinis duplicem existere, unam quidem ex ipsius inflammatione consurgentem: quæ febris ebullitionis seu synocha appellatur inflammatiua ex peccato eius, consurgens quantitatiuo principali, & qualitatiuo minori sine illius putredine de qua non hæsitatur. Est autem & altera febris eueniens ex sanguine peccante in qualitate cum quantitate, donec putredinem adipiscatur: qui quidem aut continetur in locis propriis ut in uenis & arteriis: uel præter naturam extra locum suũ in uentrem effusus. Siquidem prius cum ei non insit

nisi una quasi causa putredinis: puta prohibita transpiratio. Manet enim in loco suo hic sanguis. cum uero vehementer impingatur ad inflammationem & putredinem, poterit aliquandiu putrefieri modice & febrem sanguineam generare: absq; eo ꝙ in choleram transducatur. unde secundo febrium. Quæcunque sine periodis nullus in his patiens est locus præcipuus. Sed humores qui sunt secundum arterias & venas vniuersas & maxime qui secundũ maximas & calidissimas sunt, uel propter aliã quandam causam ut in ephemeris: aut propter putredinem ebullientes accendunt febrem unã synocham à principio usque ad finem indesinentem: usq; intantum permanentem & comburentem hominem donec generantes eas humores consumantur aut digerantur uel utrunque patiantur. Apparet igitur ex hac serie ꝙ non sensit sanguinem etiam corruptum in choleram permutari uelut in præmissis. Quod ostendit quia in talibus aliquãdo in prima dierum cognitiones apparuerunt putredinis: interdum in tertia & nonnunquam in quarta. 9. therapeuticæ. Et sic diu remanet sub feb. sang. antequam in cholericam conuertatur: imo per totum si signa non appareant putredinis: usq; ad quartum cum plurimũ ut tactũ terminetur in quarta. Sic itaq; pono ꝙ in huiusmodi dispositione puta in febre quæ debet terminari in 7. ꝙ per tres dies aut quatuor sanguis ille putrefactus non multũ sub forma adhuc latã san. remanebit & febrẽ inducet sanguineam. In alijs vero diebus supercalefactus amplius & putrescens in choleram paulatine conuertetur & febrẽ generabit cholericã. Quod si fortassis interdũ motus non percipiantur cholerę tertiani, hoc euenit: eo ꝙ materia in locis propinquis existit cordi: ut in causone apparet etiã phlegmatico. In quo additio etiã & diminutio esse non ponitur. Aut propter ipsius quantitatem sicut ostendetur in phlegmate etiã extra venas existente quod & fere eius continuat afflictionem absq; quiete. differentia priori. Itaq; cum hic plures concurrant causarum: ut quantitas: situs intra uenas & prope cor: non est mirum si motus sit continuus. Si autem san. putrescens contineatur extra uenas: tunc cũ sibi duæ prius occurrant putredinis causę uidelicet prohibita transpiratio, & non à natura retentio, uel non in eius loco: sed in uentrem effusio putrescens: amplius & citius conuertetur in choleram & febrem choleræ generabit. Et istum quidem modũ situationis sanguinis in præhabitis: visus est Gal. intendisse cum Auer. & maxime febrium secundo. unde 9. de inge. Si putredo quædam uel ab initio cõfestim, uel posterius innata fuerit: secundum uniuersas quidem uenas & maxime secundum magnas putredine existente: synoche: i. continuæ generantur febres. In quibus equidẽ non apparet additio neq; diminutio exacerbationis quod ꝓprie sanguini inexistit. Phlegma enim omni die mouetur: cholera autẽ de tertio in tertium: melancholia uero de quarto in quartũ: sanguis aũt continue & æquiformiter propter eius cõtinentiam intra uenas & grandem quantitatem quibus cor petit cõtinue. differentia 28. Subdit autẽ denuo. In vna uero particula animalis locatus. s. sanguis: eas quæ secundum periodum aliquam puta tertianam exacerbantur uidelicet febres cũ sang. propter causas prædictas hic magis & uelocius cõuertatur in cholerã. In tali nanq; dispositione situatus: in primo die aut minus uel parum plus putrescens conuertetur in choleram: & demum febrem facit tertianam. Et quia Gal. ut præinductum magis in hoc loquebatur intellectu: dixit sanguinem supercalefactũ & putrefieri incipientem in flauã choleram transmutari. Non tamen propter hoc negat quin etiam in tali possit febris sanguinis generari in principio principiante putredinis maxime. Quod autẽ uoluerit febrem sanguineam fieri ex sanguinis putredine, innuit eius fidelissimus interpretũ Haly. theo. 8. eo ꝙ ipse cũ Ioannitio etiam ait febres putridas fore quatuor ex quatuor humorũ putredine factas, scilicet febrem sanguinis continuam synochum appellatam ex putredine san. fieri. Quod ostenditur: sicut enim in humiditatum prima locant febrem putridã secũdum eius principium & terminum à quo: secundum autem ipsius terminum ad quem febrem ethicam, quæ sunt febres genere differentes: multo magis febres genere cõmunicantes poterũt in eodem humore consistere, si autem aliter permutato & transducto. Sic igitur considerans subtiliter & Gal. ꝙ feb. utroque modo disposito & situato sanguine non diu stat aut parum ualde quin in choleram permutetur: uel quia simplicissima sanguinea & uerissima febris nõ permanet penitus: dixit tandem sanguinem putrescentem in choleram conuerti & febrem eius. Sic itaque exposita est recta Gal. intentio quam Auer. imitatur. Et defectus manifestatus est A. qui fortassis eius satyrico intellectũ alteram solum respexit partem nolens eius dente leonino lacerare ueridicum Gal. licet in pluribus locorum ipsum se illius fateatur interpretem. consequens quoque committitur. Propter quartum uero sciendum. Ad autoritatem siquidem Hippocratis A. & caeterorum aliorum uolentium sanguinem putrescentem febrem generare sanguineam: dicendum ut expositum id nõ fore contra Gal. mentẽ aut amplius, & etiã citius permutari in aliã quã ille, & maxime cũ plus loquatur de apostematum febribus sanguineis. Ad aliud dicẽdum

quòd

quòd sicut causon diminutionem & augmentum non recipit sensibiliter, eo quòd materia situata est in locis vicinis cordi, ita neque synochus propter eius quantitatem uirtutis aggrauatiuam, & putredinis fumum plurimum cor continue petentem, intantum ut diuersitas in ipso manifestetur minime. Ad aliud dicendũ, quòd sanguis putrescens & febrem generat sanguineam ut apparuit & alias. Nam putrescens potest considerari tripliciter: quia aut erit in principio principiante vel prope principiũ putredinis & sic febrem generabit sanguineam: aut in medio putrefactionis, & tunc cholericã faciet: secundum tamẽ prius: vt habitum, & posterius. vel in fine: & ita febrẽ inducet quartanam. Ad aliud dicendum, quòd ipsa cholera licet sit facilior ad motum & maxime localem quam sanguis sui leuitate & calore: non tamẽ ad motum alterationis puta ad putredinem: dictum enim quòd sanguis est alterabilior alijs hu. cum putredo calido & humido conficiatur qualis est san. natura. Sanguis etiam cum permutetur in choleram versus, febris accedit ad naturam. Cum uero ea in melancholiam receditur ab eadem. Ad aliud dicendum, quòd licet multum veritatis adducat: tamen quid falsitatis includit. Non enim propter sanguinem tantum expetitur phlebotomia: uerum etiam propter alios interdum hu. abundantes cũ sanguine: ut 8. apparet de inge. tertioq; prima. Veruntamen non tanta in his quęritur euacuatio: quanta cum solus aut pręcipue peccet sanguis. Inducta autem Gal. in oppositũ iam apparuit quomodo sint intelligenda. Aliam siquidem rationem subsequentem cum eius cõfirmatione concedo. Conatur enim sanguinem ex eius aptitudine ad putredinem nimia, tãdem in choleram posse conuerti: & in febrem tertianam posse transduci. Vel dicendum, quòd tria sunt genera febrium sub diuisarum percontinuam & interpolatam. vnde crisium. 2. Tria sunt genera febrium simplicium, quarum unaquæque in duas prius incidetur differentias: aut enim continuæ, uel desinentes erunt. huiusmodi autem subdiuisionem febrium sanguinis cum sit continua omnis non recipit, uenas etiam possidens maiores quare in illis non potest tribus associari generibus. Et ideo in eo nõ dedit Gal. cognitiones febrium sanguinis. Aut melius intentio ipsius ibidem non erat ut ait multarum immanifestarum febriũ intentiones monstrare: verum paucarum & manifestarum exercitationis gratia. Intentiones vero febrium sanguinis erant difficilis cognitionis valde. vnde febrium. 2. In reliquis erat utique nulla deterior hac inuestigatio. Non minus etiam id ad libros febrium interiorũ ac typorum pertinet. 2. apparens de crisi. Ad vltimum dicendum quòd quamuis propositum conetur concludere, tamen posset calumniari utcunque: posito etiam quòd non sit medicina scita apud quosdam sang. eductiua: scitur tamen apud alios aut scietur differentia. 144. Vel dicendum benignius, quòd phlebotomia non solum debetur peccato quantitatis, sed etiam peccato qualitatis, puta malitiæ sanguinis uel utrique: licet non ita proprie velut quantitatis peccato, quarta primi. Quod etiam satis innuitur ingenii. 9. differentia 175.

Quæstio IIII.

QVod febris sanguinis cum alijs componatur febribus videtur: quia prima quarti non acquiescitur opinioni eorum qui dicunt duas febres continuas non adinuicem componi sicut duæ tertianæ. Cum igitur febris sanguinis sit febris continua, ipsa poterit alii saltem continuæ commisceri. Adhuc componuntur febres quæ sunt diuersorum generum, vt ethica & putrida, quæ incomponibiles esse videntur. Igitur componuntur peramplius quæ sunt unius generis, cum sint propinquiores, ut sanguinis putrida cũ alia putrida, quã putrida cũ ethica. Amplius simile videtur de febribus & apostematibus cũ fiant ex eisdẽ causis: sunt. n. formæ ipsorũ similes. Sed apostema sang. cõponitur cum aliis: ut cũ cholerico & cæteris. 2. crisiũ. & 14. de ing. Rursus si causat ægritudinẽ seu febrẽ: illud de cuius natura minus est hoc facere: puta sanguis qui ponitur à Gale. & Isaac familiaris & filius naturæ, multo magis habebit causare illud quod nõ sic diligitur a natura: humor enim non putrescit nisi à regimine destituatur naturæ. febriũ primo & secundo. Itaq; ipso putrefacto & febrẽ faciente: alij qui eo regebãtur humores putrefient & febrẽ faciẽt. Itidẽ cholera minus putrescibilis sanguine, compatiĩ secũ alias fe. ergo sanguis multo magis cõpatietur. Itaq; feb. sanguinis cũ reliqs cõponiĩ febribus.

Huiusmodi quoq; oppositũ monstratur: eo q à nullo fere auctorũ innuiĩ febrẽ sanguinis cũ aliis cõponi febribus. Adhuc talis cõpositio aut erit secundum cõpositionẽ, vel cõmistionẽ: quod esse non poterit, cum sang. sicut tegit tingit & magnescit sup alios humores, ita & putredo eius ad se, quod est putredinis aut extraneitatis aliorum humorum attrahet. Aut secundũ vicinitatẽ, cum non ponantur secundo de crisi. & 8. theo. nisi hi duo modi, hic autem etiã fore non põt: qa ibidẽ & febriũ secundo. nõ diciĩ cõponi nisi quotidiana cũ tertiana, aut quartana, uel aliter quocũq; modo cõponi adinuicẽ. Cũ igitur nõ ponat febrẽ sanguinis cũ aliis cõponi febribus, & sit ipsum dare sufficientem. febris itaque sanguinis cum alijs non componetur.

Propter primum uero sciendum q quid sit febris, quidque febris sanguinis, & quota quaesitum docuit antedictum. Compositio siquidem febrium enodetur realiter primitus, deinde nominaliter. Quarti siquidem prima, & differentia utcunque. 87. Compositio febrium tripliciter existit. una quidem in genere remoto: & alia in propinquo: tertia autem in specie. In genere siquidem remoto: ceu ethica componitur cum putrida. in propinquo puta quando febres ex diuersis hu. causatae inuicem componuntur: ut quotidiana cum tertiana, uel cum quartana. In specie quoque sicut quando una tertiana componitur cum alia, aut quartana cũ quartana, uel phlegmatica cum phlegmatica. Et cõpositio quidem huiusmodi duorum modorum ultimorum licet maxime hoc sit in secundo, aut erit secundum permistionem, aut secundum uicinitatem seu affinitatem: ut tactum a Gal. & Halyab. cum Auic. Voco autem compositionem secundũ permistionem, quando duae materiae differentes, febrem facientes una componuntur, aut multum, ut phlegma cum cholera, & melancholia. Aut minus ut una species cholerae cum alia, ut citrina cum uitellina, uel phlegma dulce cum acetoso uel insipido: & huiusmodi: Et talis compositio, aut erit intra uasa, sicut in febribus duabus continuis: aut extra uelut in interpolatis. Cõpositio uero secundum uicinitatem est, quando duae materiae diuersae iuxta secundum modum, aut eaedem secundum tertium componuntur intra uasa, & extra, differenter febrem causantes: ita quòd una faciat febrem continuam: altera uero interpolatam. Adhuc & huiusmodi febrium modus compositionis est triplex. Aut enim febris una est alij communicans, aut subintrans, aut coalternans. Communicans dicitur quando duae febres, aut plures simul incipiunt. Subintrans uero quando una superuenit ante praecedentis separationem. Coalternans quoque ut alia adueniat post eradicationem praecedentis. 4. prima. Est autem demum secundum Halyabbatem attendere, q praedictarum compositionum quaedam nomina habent. Aliae uero nominibus carent sicut primae quae in genere remoto, uelut compositio est ethicae cum putrida, ac etiam in propinquorum aliquo, sicut phlegmatica cum quartana: & sic quę in specie: ceu phlegmatica cum phlegmatica, aut cholerica cum cholerica. Secundarum uero characterizantur aliquae sicut emitritea febris appellata. Circa cuius quidem nomen diuersificati sunt scribentes. Quidam enim rudiores dixerunt febrẽ emitriteam, cuius materia est phlegma intra putrefactum & extra. Quod rationi oppugnat nominis omnino cũ emitritaeus mediam nominet tertianam. ab emis quod est media, & triteus tertianus: quod in praedicta phlegmatica non seruatur. Agatinus autem febrim secundo uniuersas quae extenduntur tertianas uidetur emitritaeas nominare: ita ut confiteatur eiusdem generis esse cum tertiana emitritaeam. Et differentiam solam in magnitudine paroxismi habere: quia igitur rationem nominis non seruat, sicut priores fecerunt, peccat. Et quoniam huiusmodi quaesita magis sunt nominum quàm rerum, in eis inquit Gale. dedignior immorari. Sunt & alij dicentes triplicẽ fore emitritaeum minorem: medium & maiorem: ponentes minorem quando phlegma putrescit interius: cholera uero extra: medium autem contra: minorem autem quando melancholia putrescit interius, & cholera exterius iuxta illud. Paruus emitritaeus in uasis phlegma recondit. Exterius choleram, medius contrarius illi. Pessimus humor inest maiori, fel coquit extra. Alij uero in sermonibus Garimpoti promoti & Aurelij emitritaei tres dicunt modos: medium scilicet, maiorem, & minorem. Medius est qui tertianae coniungitur: maior uero quartanae: & minor quotidianae. Sunt & alij qui se modernos appellant, cum his conuenientes in numero, diuersificantes penitus in componendi modo: ponunt enim minorem emitritaeum quando cholera est intra uasa & phlegma extra. medium uero contra: maiorem quoque quando cholera fit intus & melancholia extra. Qui praedictorum motiua tollere conantes, moliuntur suum dictum quibusdam probabilitatibus astruere: sed quia has trahunt ex libris non recte fortassis ascriptis sapientioribus & Gale. & quoniam tale litigium potius nomen quã rẽ importat, impraesentiarũ omittatur. Illustriores quoq; medicorum: de quibus extat Gal. Serap. & Halyab. & utcunque A. oum Isaac uidentur tantum duas species emitritaei ponere, purum scilicet seu certum, & nõ purum. uocant autem purum qui factus est phlegmate intus putrefacto, & cholera extra. Non purus quoque secundum Serap. est contra. Secundum uero quosdam: dum phlegma permanet extra, & cholera intra, aut ambae extra, uel utraque intra: quod est falsum: & quod tamẽ eti est impropriusam quamuis secundus hoc toleret febrium. Emitritaeus enim est febris continua & horrida, id est in qua secundũ plurimam partem paroxismi adsunt horrores ex frigore & rigore commisti. primum autem non reperitur quando ambae materiae sint extra neque secundum cum sint intra feb. 2. Ista siquidem est compositio secundum uicinitatem in qua secundus crisium & febrium quadrupliciter ponitur compositio uidelicet quãdo cholera & phlegma ambae sunt intus, aut extra, seu quando cholera intus, & phlegma extra uel cõ-

tra

tra. Quod & tripliciter potest in his duobus ultimis euenire modis: quia aut cholera & phlegma sunt æquales & ita certus emitritæus, uel cholera superat phlegma: & sic incertus. Componitur etiam cholera cũ melancholia his quatuor modis compositionis choleræ ac phlegmatis: quorum duo naturam habebunt emitritæi triplicis etiam præter alios febrium .2. Potest & melancholia prætactis quatuor modis phlegmati copulari: nullus tamen horum emitritæum constituet cum tertianam saltem importet mediam consurgentem à cholera. Et propter hoc taceri ibidem. Sunt & alij omnem febrem compositam emitritæum appellantes, improprie tamen & communius. Proprius autem & uerius tenendum est quod dixerunt isti postremo. Et quia talis perscrutatio magis est nominis quàm rei ait A. cum Gal. ꝙ hoc non est de illis in quibus sit vehemens occupatio habenda.

Propter secundum uero sciendum ꝙ quidã superficiales dixere febrem sanguinis ex putrefactione indifferenter componi cum alijs febribus inter uasa, seu extra. Et mouebantur: quia videbantur illis quòd alii humores haberent habilitatem cum sanguine, sicut & alii qui putrefiunt in adinuicem: & potissime quia san. est maxime paratus putrefactioni. Adhuc simile putant cõtingere in febribus, vt & in apostematibus contingit: sed apostemata componuntur vt sanguineum cum aliis. Quæ quidem positio satis erronea esset inarticulata: neque eorum valent (vt apparebit consequenter) motiua. Fuerunt & alij similiter dicentes: addentes tamen febrem aliorum humorum à febre sanguinea occultari. Quod conantur ex Isaac in fine febrium confirmare. Sic etiam dicentes cadunt ut & primi & peius forte sapientes: quia in dogma sempiternæ passionis incidunt. Adhuc non est morbus aut febris qui sensibiliter non lædat operationes: cum hoc sit de ratione morbi & febris. vnde Ioanitius. Suoq; lædit effectu. Et A. impedit operationem ita ut retineatur. sicut enim pauca aqua mista multo uino: non debet dici aqua, neque mistum ex ambobus, sed uinum: & dicitur purum etiã eo quod modicam habeat mistionem. prognosticorum .2. similiter & febres aliæ non erunt permanentes ut dicunt cum sanguinea febre. Sunt & alii modernorum scriptores: exprimentes febrem sanguinis componi cum febre choleræ tantum. Et cum aliis non ita uidentur adaptare. Et ponuntur triplicem modum compositionis: & trinum nomen: iuxta illud quod dicitur .14. de inge. In apostematibus mistis ex cholera & sanguine: putant enim ut alii & hi simile fore in febribus & apostematibus. Illorum quidem exprimentes ulli hanc compositionem extra uasa contingere: & dicentes ꝙ quando cholera æqualiter miscetur cum sanguine, dicitur causon synochus: & synochus causon. Quando uero cholera superat sanguinem causonem synochidem: quando uero sit contra synochum appellat causonidem. Quas etiam nituntur compositiones per signa discernere. Horum autem sermo quia non exponitur duplicem potest habere intellectum: aut ꝙ ista cõpositio febris sanguinis cum febre choleræ fiat ex cholera præexistenti cum sanguine: quod puto eos intelligere: uel ex cholera ex sanguine generata per eius putrefactionem: cum dictum sit prius ꝙ sanguis conuertitur quando putrescit in choleram. Primus uero stare non potest: sicut tertio ostendetur dicendorum. Adhuc aut putredo choleræ præcedet: & ita ea maioratur super putrefactionem sang. & cum sang. putrefactus de se conuertatur in choleram: tũc maxime propter choleram fiet etiam conuersio in choleram: sicque febris choleræ & non sanguinis: uel sanguis præcedet & maioratur putredo super choleræ putredinem: & tunc sanguinis putredo totũ ad se contrahere quod est choleræ putrefactum, & proprie cum sit cholera de facili motiua. Neque etiam æqualis potest stare sanguinis & choleræ compositio: cũ sanguis maxime superet choleram. Sunt etiam humores citissime permutabiles.

Propter tertium quidem sciendum, primo ꝙ nullus fere Græcorũ neq; Arabum expressit febrem sanguinis cum aliis copulari: sicut etiam apparuit per eorum sermones de compositione febrium inductos: quod innuitur febrium secundo ita. febris quæ in sanguine cõsistit simplicior est his quæ in alijs sunt hu. Subdit etiam demum ꝙ non sit possibile fieri putrefactionem sanguinis secundum quandam unam partem, & quandoque secundum aliam, præterquam si phlegmon colligẽs detineat incipientem putrefieri humorem A. tamen 4. prima de hoc quæsito sub fuga quadam talem protulit sermonem. Videtur Gal. ꝙ febris sanguinis non cõponatur cum reliquis febribus: quoniam quando putredo est in sanguine est communis omnium humorum: & in hoc est contradictio quibusdam intentionibus suis: in quo non est necesse nos prolongare sermonẽ: quoniam non iuuatur cum eo medicus: cum ipse obseruet quæ sunt sensus: hic autem alias feb. non percipit febribus sanguinis permisceri: & si intellectus id fortasse percipit. Contradictio uero ea Gal. est forte quæ secundo febrium ita seriatur. Si uirtus fuerit imbecillis facta, causa erit ut non superfluitates solum: sed & sanguis ipse corrumpatur, putrefiat, & febrem accendat: & tunc aliud quoddam principium efficietur periodorum paroxismorum: & si prædictus

ctus feruetur calor, duplex erit species febrium adinuicem complicatarum. Et ista quidem cō tradictio apparebit in sequenti propositorum ex intentione Gal. Isaac vero in fine febrium. Quatuor febres impossibile est vt coniungantur, nisi quando duæ fuerint vnius materiei, & duæ nō, verbi gratia, sicut si fuerint duæ febres de cholera, & duæ de phlegmate, aut duæ de phlegmate, tertia de cholera, & quarta de melancholia. Sanguinis autem signa impossibile est ut cum aliarum signis appareat. Is enim in amplius ac abundantius in tanto corpore: quàm omnes humores alij. Qui si putrescit & febrem generat: omnes febres operit quæ cum ea sunt commistæ: propter multitudinem suæ quantitatis, & obscurat earum significationes. Fortes enim res debilem denigrant, & multum paucum: ut apparet in sole obtenebrante ignis splendorem. unde apho. secunda. Duorum dolorum simul factorum maior minorem denigrat. Manifestum itaque quòd sanguis cęteros humores si cum eo fuerint misti, obscurat. Sic igitur uoluit quòd febris sanguinis non componatur cū aliis febribus ut sit febris apud medicum dicenda cum non appareant earum significationes neque læsiones manifestæ quas habet inducere. Ex his denique deinceps ostenditur quòd febris per se sanguinis ex putrefactione non potest perdurans cum aliis febribus componi: febris autem accidens potest. Dico autem febrem per se sine apostemate: per accidens vero quæ causa consurgit apostematis. Inquio etiam ex putredine: quoniam febris ex sanguinis inflammatione non potest cum alijs febribus ea permanente componi. vnde Isaac. Neque sanguis est causa alterius febris: licet ca lefiat: neque ipse calefacit alios humores. Eius enim complexio tēperamento est uicina. Proinde si calefit & putrescit: non multum à temperamento egreditur. Quod autem febris putrida sanguinis per se aliis non componatur febribus ostenditur ratione: quoniam aut componetur febris sanguinis cum febre cholerica, aut melancholica, aut phlegmatica, cum non sit dare plures febres humorum. Et hæc aut intra uenas, aut extra. Non intra, quoniam sanguis prædominans caliditatem & aptitudinem ad putredinem humorū omnium aliorum ad se contrahet. Quod firmatur. Quoniam maior motus depellit minorem & occultat: de sensu & sensato. de somno & uigilia 3. & 5. de animalium generatione. Motus autem sanguinis & quantitas est maior immo maximus. Adhuc de causa longitudinis & breuitatis uitæ. Minor flamma comburitur à multa per accidens sibi subito surripiens pabulum seu alimentum. Similiter ignis minor corrumpitur à maiori. 3. cœ. & mun. & proble. prima. Multum ignis ad se modicum trahit. Cum igitur febris sanguinis sit ut maior flāma respectu aliarum, & ignis magnus multus, ipsa omnes alias comburet & ad se trahet. Febris enim sanguinis sic alias hebetat & obtundit secundum Isaac, ut dolor maior minorem, non secundum eandem partem factus; cum uirtus sensibilis tota ad uehementiorem decurrat dolorem, ita ut uirtus hic putrefactiua. Neque potest componi cum febribus interpolatis, nō quidem cum phlegmate & melancholia. Tum quia huius materiæ nōn sunt paratæ ad putrefactionem quando sanguis putrescit. Tum etiam quia calidum & humidum putrefactiuū materierum ipsarum omnium ad id quod est in sanguine putredinis contrahitur & concurrit. Quod autem materia melancholię sit indisposita ostenditur, quia in diuisionibus. O quàm parum quidem quartana accidit incipiendo. unde 4. prima. Quartana plurimum euenit in successione ægritudinum putridarum, & hæc est illa quam intendimus. Et alia esse non potest cum sequatur illa aliorum humorum putrefactionem. Si igitur raro per se euenit in corpore quantuncunque melancholico, nunquam tunc eueniet in sanguineo in quo nata est fieri sanguinis putredo. unde 9. de inge. Natura febrium sanguinis neutra in macro scilicet, quantum ad melancholicum, & frigido quantū ad phlegmaticum amat consistere, quamplurimum autem in multum sanguinem habentibus, & multas carnes est ipsarum generatio. Simili quidem modo monstratur, ꝙ neque phlegmatica materia sit cum sanguine putrefieri apta, cum non multiplicetur phlegma in corporibus in quibus hoc euenit. Adhuc neque ex parte causæ putrefacientis cum talis causa tollatur propter causam sanguinis putrefactiuam, ad quam cōtrahitur causa aliarum materierum putrefactina: imo humiditas ad putrefactionem. & causa tollitur putredinis à phlegmate, per sanguinem calefacientem & exiccantem materiam phlegmaticam frigidam & humidam & inopilatam reddentem, quæ erant putredinis causæ. Similiter id contingit in materia quartanæ maxime secundum alteram eius qualitatem; puta frigiditatem. Subtiliatur etiam eius grossities caliditate affecta, quare febris sanguinis putrida cum febre phlegmatis, & melancholiæ nō coniungetur quocunque modo, & minus cum febre choleræ. Ipsa enim sui caliditate, subtilitate & motus agilitate citissime in causas putrefacientes sanguine deducitur. Cum enim ea de se sit mobilis conuertibilis, puta quia in melancholiam transducitur. Multo itaque maius cum habebit aliquid ebulliens attractiuum, ut putrescentis sanguinis feruorem. Si autem febris fuerit per accidens, ut quæ apostematis, tunc

tunc poterit febris sanguinis cum aliis, & maxime cum cholerica complicari. Et id fortaſsis eſt in quo dicit. A. Gal. ſibi in quibuſdam aliis intentionibus contradicere: quod dupliciter euenire poteſt. Aut manifeſtius ceu quando duo fuerint apoſtemata, unum ex cholera in ſtomacho aut diaphragmate: aliud ex ſanguine in hepate, uel pulmone. Quando igitur harum duæ putrefient materiæ, duo conſurgent vapores putridi ſimul cor petentes, hoc enim contingere optime poteſt cum fornax & origo vniuſcuiuſque permaneat ab alia ſeparata: licet in proceſſu fiat coniunctio aliqua. Aut immanifeſtius ceu quando aliquod apoſtematū ex cholera componitur & ſanguine æqualiter maxime. Sicut enim materiæ ſunt compoſitæ, ita & fumi putridi erunt compoſiti. veruntamē non erit ita diſcretio vt in prædicta. Et ideo forſan quis non immerito febrem vnam ponet cōpoſitam & non duas. Et quæ ita ſunt febres ex apoſtematibus compoſitæ, & præcipue manifeſtæ permanent ſatis diu. Id autem non parū oſtenditur ex criſium ſecundo ita. Quandoq; accidit apoſtema in duobus membris diuerſis ſicut ſplene & hepate. & facit vnumquodque accidere febrem: quæ eſt alia à febre quā aliud euenire facit. Et quandoque accidit in membro vno apoſtema compoſitum vt ex ſanguine: cuius apoſtema dicitur phlegmon: & ex cholera quod dicitur eryſipela. Et ſubdit poſt pauca. Febris quæ accidit ex apoſtemate ſanguinis, quod eſt in aliquo membrorum, quodcunque ſit membrum, eſt præter febrem quæ accidit ex apoſtemate exiſtente in eo ex cholera. vnde ſecundo febrium (ceu tactum) non eſt poſsibile fieri putrefactionem ſecundum quandam vnam partem: quandoque vero ſecundū aliam præter quam ſi phlegmonem colligens detineat incipientem putrefieri humorem: ſi autem eſt putrefactio ſecundum vnam partem & alteram, ſicut diuerſa erit & loco & materia: ita & febris. Propter quod poterit febris ſanguinis cū alia febriū eſſe ita pmanēs cōpoſitio. Propter quartum quidem. ad primum dicēdum, quod licet inueniantur duæ ſimul componi continuæ, non tamen propter hoc concluditur quòd altera illarum ſit febris ſanguinea, oſtenſum ſit ipſam nō poſſe ſuo modo febribus aliis componi. quod innuit A. quando poſuit duas continuas copulari inquiens. Deinde currunt indicia vehementiæ & interpolationis. Id autem non euenit in febre per-ſe ſanguinea cū ea ſit vere continua. Ad aliud dicendum, quod licet componantur febres diuerſorum generū: non tamen propter hoc quædam propinquorum: eo quòd febres remotorum generū ſunt in diuerſis ualde ſubſtantiis non ita ſe impedientes: ſicut febres quæ ſunt in ſubſtantiis propinquis, velut ignes propinqui magis ſe impediunt & corrumpunt, & maxime cum ſint diſpares in quantitate, quam diſtantes. Febris autem ſanguinis impedit febres alias vt declaratum eſt omnes. Ad aliud dicendum: ꝙ nō eſt ſimile omnino de febribus & apoſtematibus, quia in apoſtematibus mineræ putredinis ſunt magis permanentes diſtinctæ: quàm in febribus. Conceſſum eſt etiam ꝙ febris apoſtematis ſanguinei poteſt cum alijs componi. Ad aliud dicendum: ꝙ licet ſanguis ſit minus putreſcibilis ratione filiationis & dilectionis naturæ: tamen ratione ſuæ complexionis calidæ & humidæ paratus eſt putrefieri magis. Cuius quidem putrefactio ut oſtenſum ad ſe putredinis aptitudinem omnium aliorum humorum conuertit: & actū etiam effectiuum. Ad aliud dicendum, ꝙ licet cholera ratione qualitatis non ſit adeo putreſcibilis vt ſanguis, ratione tāmen odii quod ad ipſam habet, natura putreſcibilis eſt magis: ſanguis enim per oppoſitum dilectus eſt & amicus. Adhuc cholera non eſt tantæ quantitatis ꝙ ipſa ad ſe omnes contrahat humores & occultet uelut ſanguis.

Quæſtio V.

QVod ex cholera praſsina & æruginoſa feb. cauſentur videntur per Auenzoar & Auer. 3. 4. & 7. colliget. Adhuc apho. 5. primo commento. & 12. de inge. Quidam iuuenis euomuit humorem æruginoſum innatum vt melius fore ipſum dicere certiſsimam æruginem quàm ęruginoſum: omnifariam enim vere aſsimilabatur ęrugini ęris: vnde ſpaſmus ſecutus eſt: ſed ærugine purgata ceſſauit febris & a ſpaſmo ſtatim euaſit. Ex æruginoſa ſiquidem deteriore cholera accidit febris. Rurſus melancholia innaturalis facta ex aduſtione melancholiæ ſubtilis quę ebullit & fermentat terram ut acetum inducit ægritudines: puta cancrum: herpetem, & tales 14. therapenticæ. Igitur huiuſmodi choleræ cum non videantur ſic ſæuæ ut terram uidelicet fermentantes febrem inducent: & præcipue quia febris eſt ægritudo hominibus appropriata 8. hiſtoriarum. Palin. Humor non putreſcit: primo, & ſecundo febrium, niſi à regimine derelinquatur naturæ: hi uero duo videntur omnino ab ipſa derelicti, cum ſint intantum deprauati, & naturæ reddantur velut uenenum oppoſitum humanæ. Eti. Humoris generati in uenis fumus poteſt cor petere & febrem inducere. Sed cholera praſsina, prognoſticorum ſecundo generatur in uenis, & oſtenſum poſſe putreſcere: poterit igitur ſui putrefactione ad ipſum tendere. Amplius hæc cum ſint calidæ & ſiccæ, proportionem habent cum febre. Sed eorum quæ habent proportionem & ſymbo-

& symbolum, facilior est transitus. 2. generationis & corrup. & primi secunda. In genere proportionabili facilior est transmutatio. Et fulcitur: quia corpus humanum calefit causa cholerici hu. prasini, primo prima, quod maxime eueniet quando putrescet. Rursus. Quæ à tota specie naturæ contrariantur humanæ, ut scorpionis, & talium uirus perpesimi, febres inducunt. Non igitur propter istarum cholerarum malitiam: cum non sit tanta ut huiusmo di uenenorum cessabunt à febris inductione. Itidem primo prognosticorum. Si fuerit in corpore ægro antrax, uel carbunculus, & exiccatus colorem protulerit viridem: citrinum: uel liuidum &c. Color autem viridis & liuidus his attestantur choleris. Ex quibus concluditur ex huiusmodi choleris morbum seu fe. causari.

Huius quoque oppositum expresius sensit Isaac febrium 5. Adhuc nullum inuenio præter duos antedictos: qui nedum febres: immo ægritudines exprimunt minime ex huiusmodi sic prauis hu. causari. Amplius. Quod maxime infestum naturæ continue educitur: & immanens febrem non generat, quia ipsius est in tempore generatio. huiusmodi uero choleræ sunt hæ. unde & uidemus paroxismaliter uomitu expelli. Propter quod cholera prasina & æruginosa non inducent febrem.

Propter primum quidem distinguendum in cholera primitus & deinceps locus generationis uideatur & situs. Propter huius primum sciendum, quòd choleram tribus inuenio suscipi modis. Aliquando nanq; communiter pro omni humore: iuxta illud 7. aphor. Si febrem non à cholera habeat &c. quoniam hæc febris non est humoralis: sed ephemera in spiritibus fundata. unde 2. re. acu. hu. crudi de genere cholerarum attrahuntur. Accipitur & proprie pro cholera dicta ruffa, & melancholia. quare primo prima. Duæ cholera phlegmati &c. Suscipitur & magis stricte pro humore amaro. vnde 4. re. acu. Cum dicat quis simpliciter choleram: manifestum quoniam amara. Et tertio alimentorum. Consuetudo est medicorum choleram simpliciter nominare: sine ea quæ secundum colorem appositione. Est autem hæc cholera humor calidus & siccus. Cuius species ab omnibus prioribus sunt positę 5. solū. Est nanque una naturalis: quæ est spuma sanguinis: cuius color est ru. clarus, leuis, acuta. Quæ & rubea dicitur clara & ruffa, & flaua, & interdum citrina. Est & alia innaturalis quadruplex ens: vna ipsius dicitur cholera citrina siue crocea. Et pallida: quæ ex commistione consurgit choleræ naturalis rubeæ claræ, & phlegmatis aquosi. Et reliqua vitellina dicta quia vitellis ouorum similatur nouiter natorum: consurgens ex commistione choleræ naturalis pdictę & phlegmate coagulato vel grosso. Gal. de cholera nigra. Quæ in vasis vel hepate etiam simpliciter apud hunc & Halyabbatem generatur: secundum vero A. cum adiectione magis: inuenitur tamen secundo naturalium; cholera adusta vitellina nominari. Et ex naturali & huiusmodi cōmistione alias vniuersas fieri. In quo Gal. præfertur aliis colliget tertio dicentibus choleram uitellinam minus calidam naturali. Sed inde cholera nigra ut dictum & id tangetur cum reliquis sine ecōtra concidit Gale. unde prognosticorum 3. Flauam quippe interdum uidere grossam & diligenter flauam euomitam & deorsum procedentem: quam siquidem vitellinam appellant aliqui: multotiens autem humidiorē minusq; flauam, quæ proprius citrina nominatur: per totum suiipsius mistum habens phlegmaticum humorem subtilem aūt aquosum quod superfluum. Alimentorum autem primo. Choleræ hæc quidem xanta, hæc autem ocra, idest vitellina. Et secundum magis & minus utranq; multiplicitatem obtinent: vt alias choleras prętermittam quæ apparent in corporibus infirmis. Interiorum uero quinto. Vocat choleram puram q. vitellum oui. postea uero quandoque viridis ostenditur. Sic igitur alia uidetur ab adusta: Potest tamen ad Auer. responderi, quod cholera uitellina licet dicatur adusta à Gale. non tamen adustione tanta secundum quam hu. incinerantur nigrefacti, sed talis est potius dicenda superassatio quædam contermi natio. licet enim calor fortis adustionem indu ceret: materia tamen resistit frigiditate phlegmatica iuxta illud prognosticorū secundi. Continentis sputum album viscosum rotundum à phlegmate accidere adusto. Et ideo remanet humida viscosa: adustione etiā in ea cōcessa, ꝓpter hoc nō habet de hoc Auer. alios mordere. Neq; similiter quia intensior est in colore citrina. igitur est calidior ea. Dicendum etiā non valere: quia color non datur solū qualitati: sed ad hoc etiā operatur substantia rara uel densa. Nā substantia subtilis minus colorē intendit: grossior aūt magis vt cholera flaua ostēdit sanguinis citrina & uitellina. Inuenitur & alia species choleræ dicta prasina, i. porralis: colorē nanq; foliorū refert porri & ex ipso ēt generatur. Est & alia ꝓpter similitudinē quā hēt ad colorē ęruginis ęris: ęruginosa dicta seu zinaria: & quia ēt similem vt acutā & corrosiuam habet qualitatē. Vrit enim in modum veneni cūm ex nimia nascatur adustione. Et corrumpunt hæc duæ formā specificā caloris naturalis: sicut & venenū. Sunt nanq; de genere venenorū. colliget. 3. cū aliis cæteris, quarū origo magis existit à stomacho. Haly. vero addit vnum innaturalem modum habentem scilicet colorē indici: quæ siquidem est

dem est expositio eius quod dixerat prasina. Vel fortasis consurgit per modum adustionis sanguinis ut apparebit per A. consequenter. Ipse nanque tanquam medicinæ sufficientior compilator, septem ponit choleræ innaturalis species. Non enim expressit famosas solum, uerum & infamosas. Cholera nanque innaturalis efficitur, aut quia sibi cõmiscetur res extranea, uel quia in seipsa causam acquirat innaturalitatis. Et prima quidem duplex existit. Nam alia est nota famosa, quod dupliciter etiã aduenit: quia quod ei adiungitur, uel est phlegma tenue, & sic est citrina: aut grossum, & ita uitellina ut dictum à Gal. extat antea. Quędam uero minus cognita & famosa est cholera quæ dicitur adusta, quæ etiam dupliciter consurgit. Aut enim cholera rubea in seipsa comburitur: ita ꝙ subtile & cineritium remaneât simul iuncta, uel ut cholera nigra ab extrinseco choleræ occurrat naturali & sibi admiscetur, quæ minus est mala prædicta quã interdum euacuari contingit. Quæ uero ex se corrumpitur: ipsa etiam duplex inuenitur: nam una huiusmodi magis generatur ab hepate: quæ est subtile ex adustione sanguinis generatum, cuius grossum cholera extat nigra. Altera uero generationẽ plus accipit à stomacho. Quæ iterum in prasinam separatur, & uiridem, ut æris ærugo, ut ostensum antea. Hæ quidem & si odiosæ sint omnes naturæ, ita ꝙ etiam naturalis, propter hoc fuit secundum Isaac in libro uniuersalium diætarum in Kisti à natura locata, extentque calidæ & siccæ: secundum tamen magis & minus. Nam deterior & calidior cæteris est æruginosa: deinde prasina: demumq; ex adustione suiipsius facta: postea facta ex subtilis adustione quod erat in sanguine, deinde calidior licet non deterior naturalis rubea, clara, postea deterior & calidior ex commistione facta melancholiæ, demum citrina, ultimo quoque uitellina minus calida cæteris, licet in malitia sit ut excedens & excessum se habens ad citrinã ratione extensionis & intensionis diuersificata. Propter secundum huius sciendum, ꝙ locus & modus generationis prasinę & ęruginosæ multiplex inuenitur asignatus. Gal. enim secundo prognosticorum. ponit prasinam generari in stomacho & fortasse in uenis. Plurimi uero dicunt quasi illi consentientes prasinam & æruginosam magis à stomacho. Cuius quidem series græca. Quemadmodum fit in corpore secundum naturam se habente cholera flaua: ita & poralis altera contra naturam. Et uidetur ipsa multotiens in uentre generata aliquorum indigestione ciborum ut olerum quales sunt siclæ, cepæ, ac caules. Apparet autem aliquando sine hoc tale quid generari morbi ratione in uenis & reumatizare; uel in superiorem uentrem aut inferiorem caliditatis in corpore contra naturam ostensiua. Et adhuc ibidem in antea. Flauus siquidem humor resoluta ipsius serosa humiditate & finita uiridis apparet, uirus uero cholera uidelicet æruginosa prouenit &c. In secundo uero complexionum ponit cholẽram prasinam simpliciter in uentre generari inquiens, ꝙ quibus in uentre calidior extat cõplexio, cholerica generatur superfluitas; similis prasio uisa. Rubea vero, aut pallida est omnino in quibus ex hepate existit & citissime digerentibus. Quibus autem hæc similis prasio generatur hos oportet comedisse, non panem aut carnem porcinam, aut quid his simile, sed calidius aliquod horum; & solum in male digerentibus generatur in uentre. Inde nigra uero cholera, aut tactum aliqualiter, sicut mista subtilis humiditatis flaua cholera secundum colorem quidem pallidior fit & consistentia humidior, ita quando hæc peramplius euaporauerit, crudorum ouorum propinquitate similatur, & propter hoc uitellina. Ipsa quippe cholera, siue pallida, siue flaua, siue uitellina uideatur, in uasis generationem habet. Secundum uero uentrem prasina quædam generatur cholera, hanc autem taliter appellant à calore prasorum cognominantes; seu & uirulentam a uiru scilicet æruginosam. Isaac quoque quinto febrium, & in diætis uniuersalibus uult omnes præter naturalem & claram rubeam in stomacho generari inquiens. Naturalis ruffa habitat in felle: & uirtuneius in hepate, non naturalis est in stomacho; est tamen diuerse uitellina, crocea, prasina & æruginosa. Quarum causa, quia naturalis cholera ad stomachũ ueniens miscetur cum hu. in stomacho existentibus. Quod si fuerint laudabiles & temperati ex cibo generati contemperato, cholera ruffa in choleram mutatur croceam naturali uicinantem. Quod si humores quibus cholera permiscetur frigiditati attineant & humiditati; cholera in uitellinam conuertitur. Si autem humores inuenerit in stomacho calidos & acutos, ut ex pipere, synapi, porris, alliis & similibus generatos, calor augmentatur choleræ & prasij redditur coloris. Quod si ista cholera in suo permanserit acumine & calefecerit eã calor extraneus, sicut calor temporis aut aliarum rerum, intenditur, fitque æruginosa. Quod autem uitellina & citrina: ut asserit contra alios in hepate ponentes, in stomacho generari, ueritatem non uidetur habere: quoniam nõ post modicum subdit. Si materia febris fuerit uera cholera idest, ruffa, generatur causon: si crocea fit tertiana, si uero uitellina nascitur emitritæus. Cum igitur materia existens in uenis febrem inducat in cõtinuam, & non quæ extra: tunc nullam contingeret esse febrem ex cholera continuam: præter

fortaſsis cauſonē. Dico autem fortaſsis: quia etiam choleram ruffam uidetur ſolum in chiſti locare. Neque emitritæus foret unquam non certus: ſeu non uerus apud ipſum conſurgens ex putrefactione choleræ intra uenas & phlegmatis extra. Neque choleras has intelligendū generari in ſtomacho, ideſt in eius uenis: uerū in ipſius ſpatioſitate. Et ideo forſan dicit crotceam interdum in hepate generari, cum ſanguis ſit humidior quam decet. Auer. autem concidit cum ipſo quantum ad generationem praſsinæ & æruginoſæ quoquo modo. Inquit enim uniuerſaliter ꝙ cauſa generationis illarum eſt, quando cholera egreditur à ſua natura in caliditate & ſiccitate, propter ſparſionem illius ad ſtomachum: & miſcetur tunc cum alijs humoribus & proprie cum melancholia: & ibi recipit aliquam ſpeciem putrefactionis: & peruenit ad talem complexionem: & in hoc diuerſificatur à cæteris. Ponit enim forte has per modum putrefactionis & non aduſtionis ut cæteri cauſari. Neque etiam ſic ſentiunt choleram in ſtomacho melācholiæ permiſceri: ſed phlegmati tantum: cum magis ipſum non ſic autem inhabitet melancholia. A. uero cum eo ꝙ ipſas ponat magis à ſtomacho generari, modum dat quomodo generentur in ipſo dicens: ſibi uideri praſsinam ex uitellina generari quando aduritur. Ex hepate nanque uitellina, quæ etiam ſecundum eum ab illo dictā magis generari in ſtomachum concurrit. Praſsina namque quando aduritur in eam introducitur nigredo: quæ cum citrinitate iuncta, uiriditatem cauſat ad nigredinem attinentem, calor enim in humidum agens nigredinem inducit, ut apparet in lignis: & ideo aduſta omnia fiunt nigra, ut ligna, carbones, extincto igne. Ari. de coloribus dicit dānum ſibi uideri zinariam ſeu æruginoſam ex praſsina generari, quando aduritur intantum ut eius exiccetur humiditas, ut & ſui ſiccitate ad albedinem redire incipiat. Calor enim agens in ſiccum dealbat: ut in carbone oſtenditur. Verum circa prædicta multipliciter cōtingit dubitare. primo quia cholera quæcunque non uidetur ex hepate ad ſtomachum occurrere, cum paucis porus felleus ad ſtomachum extendatur, diuiſus, ſed continuus magis petat inteſtinum duodenum complexionū. re. acu. ſecund. & tertio. 15. Sic igitur tales choleræ non poterunt niſi rarius generari. Dicendum dupliciter: primo quidem, quia ſicut rarius porus ad ſtomachum mittitur felleus, ita & hæ choleræ praſsina & æruginoſa in paucioribus adhuc generantur magis, uel licet nō ſit porus ad ſtomachum: eſt tamen porus ſemper ad duodenum continuatus parum ſub pyloron uētris ſituatus, ita ꝙ cholera perueniens illuc rapitur ſurſum ad ſtomachum ſi fuerit debilis ſuperfluitatum receptiuus aut indigentiæ tempore attractionis uirtute. Amplius, dubitatum quoniam conceſſum eſt choleram quandoq; uentrem intrare uidetur etiam uelle Raſis in diuiſionibus dicens, ꝙ fel habet tria orificia, orificium ſcilicet adhærens hepati: & orificium adhærens inteſtinis, & orificium ſtomachi. Intelligendum quidem ꝙ non ſunt tria incipientia chiſti, ſed duo tantum, ſed ut tactum ſunt tria quo ad extrema in quæ terminantur. Nam alterum puta diſcendens diuiditur in duas partes, quarum maior continuatur inteſtinis ad quæ choleram tranſmittit: altera ut minor coniungitur ſtomacho, & per eā in eius concauum choleram mandat. 3. theo. In primo uero eiuſdem partem choleræ mittit ad ſtomachum, quo per illam fit ciborū digeſtio. Almanſor etiam & Auer. dicunt choleram in ſtomachi fundum tranſmitti. unde tertio. 15. Et habet orificium & meatum ad partes ſtomachi. Concurrit igitur in ipſum. In oppoſitum 6. enim de iuuamentis membrorum. Nō fuit curſus choleræ in ſtomachum ad purgandum illud quod in eo generatur ex phlegmate; propter illud quod timebatur de nocumento quod accidit ſtomacho ex tali cholera, feſtinaretur enim exitus cibi à ſtomacho, antequā digereretur, cum indigeat permanentia in ſtomacho longa: donec paulatim digeratur, unde quarta primi. Stomachus non habet quod ipſum mundet ſicut inteſtina choleram rubeam. Dicendum aliquos uoluiſſe choleram non ire ad ſtomachum, quia nō uadit ad fundum eius. Quod tamen eſt contra præinductorum aliquos: ſed uadit inquiunt ad os ſtomachi deorſum, ut confortet expulſiuam: non enim intrat ſubſtantiam ſtomachi: niſi plus mandetur. Aut inquiunt ꝙ hæc in groſſa obtunditur humiditate ſtomachi phlegmatica, calorq; ipſius inde acuitur. Aut dicendum ſicut tactum prius, ꝙ in pluribus hominum & maxime naturaliter ſe habentium, cholera non tranſducitur per porum felleum in uentrem, ſed in inteſtina ſolū ad quos hic ſe tranſtulit Gal. Interdum autem & in his qui minus naturales extant, ut calidiores hepate. Naturā porum etiam produxit mittentem choleram in uentrem, ut euomeretur quandoque. Neque hunc amplius lædit, quia uigent multum hi caliditate attractiua hepatis & frigidum ipſum habent ne tranſiens per inteſtina excoriet. In plurimis enim unus eſt tantum à felle porus tendens in inteſtina. Interdum uero cum hoc in ſtomachum alter diffunditur. Et is ut ad multum eſt minor reliquo rariſsime autem contra, ut in ſaluo ſacerdote apparens complexionum. & re. a. ſecundis. Vel ſicut tranſtuli ex Græco dicendum ꝙ pars modica choleræ occurrit in uentrem, & non eſt ꝙ non

non transeat omnino in illum. Cuius est series ista. Manifestum ꝙ cholera plurima in uentrem confluente secundum aliquam dispositionem non contingit in ipso manere cibaria. Morso enim ab humorum acredine uexatur, & stimulatur ualde ab eo uelocem contentorum effici excretionem. Si autem in uentris peruenerit orificium, ut sensibilissimum existens, dolent ab ipso uehementer morsi, & nauseant, ac euomũt. Rursus horum gratia hæsitatur: quoniam uidetur ꝙ subtilior pars choleræ pertranseat cum sanguine, eaq; vadit ad chistim, quoniam illa descendit multa: & ad multum in intestina inferius entia, quod autem tale grossius & grauius. Eti. Citrinum cholericum quod ostenditur choleræ in spuma & sanguinis phlebothomia est subtilius uisum cholera expressa de chisti. Adhuc cholera vadit cum sanguine propter eum subtiliare facereque tandem penetrare. hæc autem perfectius cholera operabitur subtilis grossiori. Subtilior ergo uadens cum sanguine ea quæ ad chistim transmittitur. In oppositum primo enim theoricæ. Quid in cholera subtilius est acutius & clarus trahit ad se fel. Quod autem minus est acutum & clarũ natura cum sanguine ad omnia mittit corporis membra. unde prima primi. Quod autem de ea colatum est ad chistim transmittitur fellis. Id autem subtilius. Palin. secundum Isaac. Ideo natura choleram incarcerauit in chisti ne sui effrenitate partes læderet eis occurrens. Sed hoc proprie inest subtiliori: quia fit amarior cũ acuitate quadam & penetrabilitate ac mordacior. Minus autem subtilis in his remissa nõ, tantum distat à sanguine & partibus. Econuerso autem de humore accidit nigro, quoniã quidem ipsius subtile cum sanguine permeat. Grossius autem esplen se attractione deducit. theoricæ primo cum naturalium 2. Dicendum ꝙ vadens ad chistim est subtilior reliqua cum sanguine eunti: ut indicatur naturalium secundo ita. Indiget autem sanguis non minime & xanto humore qui nondum ultime factus est ignis. Innuitur igitur duplex cholera ignita: & ita subtilior & minus subtilis qua indiget sanguis. Per opppositum autem melancholia uadens cum sanguine, minus grossa est ea quę tendit ad splenem. Subtile nanque ad grossum excessum important. Quod autem cum sanguine uadit opus fit temperamento attestari. Ad primum igitur dicendum, ꝙ cholera ad intestina non descendit sponte: uerum magis regitiua impellente virtute, sicut & melancholia sursum. prima primi. Ad aliud dicendum: ꝙ ista non est vera substantia choleræ quæ apparet in spuma illa supernatante, sed aliquid generatum ex euaporatione seu potius ex ipsius effumatione: quod ostendit secessus choleræ ex venis euaporatæ. Ad aliud dicendũ, ꝙ sanguis non eget tanta subtilitate: quin cholera minus subtilior hunc valeat attenuare: cum eo quòd non nocet ut reliqua membra etiam sunt grossa in quæ ordinantur & meatus sufficientes. Adhuc dubitatur: quoniam non videtur has choleras posse in stomacho generari: sed in hepate cum sint hu. Nam stomachus ordinatur ad digestionem alimentorum, & conuersionem eorum in chilum. Hepar autem ad conuersionem chili in chimum. vnde tertio colliget. Quod generat naturale: generat & non naturale quando corrumpitur eius complexio. Cum igitur stomachus nõ habeat generare humorem naturalem: neque innaturalem generabit. Rursus. hæ choleræ cum sint calidissimæ. ab agente calidissimo generabuntur. Tale uero non est stomachus: cum sit frigidus & siccus natura: neruosum est enim non patum ipsius esse, & exangue in hepar quoq; calidum & sanguineum: & membrum quantum habet de sanguine, tantum & caloris obtinet. primo complexionum, & secundo apparens de partibus. In hepate ergo generabuntur, & non in stomacho, quod nullus dixit. Dicendum est ipsas in stomacho, & non in hepate generari: quia sui acuitate & malignitate substantiam tenerrimam corrumperent hepatis: quod natura nõ sinit. Adhuc. humiditas eius est multa. Est nanque fons humiditatis secundum Haly. unde prohibet earum generationem cum sint siccissimæ: & vnumquodque in loco eius generatur cognato. Ad primum igitur inductorum dicendum, quòd generatio duplex existit: quædam est uera uniuoca: & sic stomachus massam gignit ptisanariã: & hepar humores. Est & altera impropria æquiuoca: & hac choleræ hæ duæ possent dici in stomacho generari. Vniuoca quidem dicitur generatio quoniam hoc totũ trasmutatur in hoc totum. primo de ge. & cor. ita ꝙ non solum fit transmutatio in accidentibus: sed etiam in substantia. Non enim permanens est substãtia in essentia & accidentibus solum transmutata. Aequiuoca quidem per oppositum dicitur generatio, puta ꝙ in stomacho huiusmodi generentur choleræ, quia uiriditatẽ in ipso acquirunt ex acruminũ esu: aut cholera ab hepate ad stomachum ueniens aliis formis induitur accidentalibus: ut colore, grossitie, duritie, & hmõi. & sic fortassis intelligunt dicẽtes eas magis à stomacho generari, quia formã talem in stomacho acquirunt: licet materiam receperint ex hepate permanentem in substantia: sed passionibus transmutatam. Et in hoc cõcidunt modi & loci etiam generationis earũ prædicti: & si uideantur forte superficietenus diuersi. Aut dicendũ, ꝙ magis fiũt à stomacho, & proprie prassina plus: quoniam dictum est per

Gal. aliquando ipsam generari in venis propter aliquam ægritudinum, & effundi demum ad stomachum. Ad secundum dicendum quod caliditas dupliciter est insita: naturaliter: & acquisita, prima quidem calidius est hepar. Et nanque natura calidum & humidum. secunda uero stomachus: licet sibi indita frigidus & siccus sit magis. Multa enim concurrunt ad ipsum calefaciendum tertio naturalium, & primo prima. Cor quidem superius mediante diaphragmate ab ipso calefacto adorti per dorsum percurrens posterius & musculi eius. Anterius quidem omentum adipinum cum musculis. A dextra uero hepar cum felle. A sinistra quoque splenem propter sanguinem uenalem & arterialem magis in ipso contentum: hæc omnia circa stomachum intensam aduentitiam congregant caliditatem. unde & humores potest generare sic extraneos & adustos. Hepar autem sui caliditate innata & humiditate repugnat generationi huiusmodi humorum: generat tamen eorum materia choleram, puta uitellinam aut aliam. Itidem dubitatur, quoniam cum secundum Gal. dictum sit choleram porralem aliquando generari in uenis: poterit & in hepate similiter generari: quoniam in ipso sunt uenæ in quibus humor capitur & non in substantia ipsius. Sæpe nanque Gal. digestionem uenarum uocat eam quæ hepatis, ita quòd nõ deficiet talium cholerarũ generatio in ipso ut dicebatur: propter quod id tenellum corrũperent sui malitia. Dicendum quòd in hepate ut apparet non contingit prædictas choleras generari. In uenis autem potest propter caliditatem ægritudinum quarundam aduretium. Neque est simile de uenis quæ sunt in hepatis corpore, & quæ ab ipso prolongatæ. Nam telæ uenarum existentium in eo sunt tenuiores telis aliarum uenarum existentium in toto corpore 5. de iuuamento. ut perfectior fiat ab hepate digestio. Nam quanto cibus fuerit propinquior substantiæ hepatis carnosæ, tanto uelocioris reddetur alterationis & melius sanguinis suscipiens speciem. Quando autem prolongatur ab hepate uenarum tunicæ, ingrossantur & fortificantur. unde A. 5. partic. de anima. Non est illicitum uirtutes fortiores & ualidiores fieri extra sua principia: eo quòd sortiuntur materias per quas fiunt huiusmodi: sicut euidenter apparet in neruorum origine & in processu demum eorum.

Propter secundum uero sciendum, quòd à nullis inuenio adhuc diligenter inquirens qui ex prædictis duabus choleris ægritudinem ponat cõsurgere: sed aut uomitu expelli: aut mortem exẽplo adduci: nisi Auezoar & eius Auer. collega. Inquit enim ille. Febris quæ fit ex transitione febris ephimeræ ad febrem cholericam: si fuerit de genere prasinæ aut æruginosæ habebit accidentia magis fraudulenta, & uix poterit euadere ab ea. Et si euaserit diu permanebit, & subdit ipsius demum signa dicens quod fit eius paroxismus diuturnus & terminus ægritudinis similiter. Et pauci sunt qui ab hac infirmitate euadant: & si euaserint, erit hoc post multum studium: & ægritudinis prolongationem. Et possibile est ei remanere mala accidentia & fraudulenta tempore quàm longo. Tertio uero colliget. Aegritudines quæ ab istis proueniunt choleris, prasina uidelicet & æruginosa, sunt incurabiles, propterea quod non recipiunt digestionem: nec permutantur à calore naturali: immo corrumpunt formam specificam ipsius: sicut corrumpit uenenum. Quarto uero illius ponit ex hoc causonem fieri inquiẽs. Et peior specierum causonis est illa, quæ fit à cholera zinziaria uel prasina. Et illius paroxismus longus est propter inobedientiam humoris illius ad digestionem recipiendam. In septimo quoque si febris tertiana non fuerit ex cholera pura: sed erit ex uitellina: hanc enim uoluit in tertio sentirẽ Gal. fore adustam 2. naturalium. Moxq́; subdit vel prasina aut ęruginosa non euadet hic à periculo maximo, & præcipue quando fuerit ex prasina & æruginosa. Et possit mihi uideri ait impossibile quod aliquis æruginosa euadat: dicit etiam causonem contra alios impossibile forẽ ex cholera naturali. Hi quidem sunt sermones horum uirorum: quos si quis diligentia considerat: non solum ad alios sunt dissoni, uerum etiam inter se satis dissentiunt. Nã Zoar ponit esse possibile: cum difficultate tamen quadam grandi à febrem prędictarum cholerarũ hominem posse euadere. Auer. uero isti secundum quid aduersus ait sibi uideri possibile quod quis à febre euadat ex cholera æruginosa. Adhuc si hę choleræ adeo ut ipsi etiã testantur sunt prauæ quomodo febris earum prolongatur & etiam paroxismus? Quare etiam secundum Auer. causonem inducunt: cum sit febris cõtinua sine paroxismo: & hæ habeant paroximum. Aut quõ generatur causon: si nõ fit à cholera naturali: & non tamen prout est naturalis. Non enim fiet à citrina, neq; a uitellina non adusta: cum hæ sint frigidiores naturali: neq; etiam à uitellina quã in tertio uocauit adustã: quia in septimo ait. quod uitellina causonem: si frigidior existit? Quõ ergo faciet uitellina causonẽ: si frigidior naturali? Aut fortassis vitellinam nunc accipit cõiter cum aliis non seruans quod præsumpsit affirmare & imponere Gal. 3. uel si uitellina adusta sit alia & prasina & æruginosa: distingue nobis didascale. Aut quod dicunt quod hi uiri extraneum est & insolitum ualde: unde propter ista & similia Auer. maxime sermonem non comprehendo. Dicendum igitur extra ipsum choleram

leram uitellinam duplicem fore: unam quidem per commistionem prædictam magis eius obtinentem naturam: alteram uero per adustionem & ingrossationem substantiæ: qua color intenditur. Gale. igitur quàm breuius naturalium 2. generationem assignans humorum: cum in aliis eam tetigerit opusculis: duas tantum choleras enodauit: naturalem videlicet & innaturalem: per choleram quidem vitellinam perfectius quàm per aliquam aliarum audiens omnem choleram innaturalem dupliciprætacto generatam modo.

Propter tertium uero sciendum cum aliis magis dico quòd ex cholera proprie æruginosa febris: neque aliqua ægritudinum potest causari: sed potius uomitu emittitur, aut mortem repentinam inducit. In cholera uero prasina dubitandum est utcunque. Quod autem ex æruginosa non consurgat febris: neque ex prasina præter hoc quòd non inuenio ab aliis ægritudinem ab his choleris positam fieri; Isaac febrium quinto de ipsis talem in communi profert sermonem: prasinam impossibile est in hepate generari: neque transit a stomacho: neque generat febrem, quia non tanto tempore in corpore permanet: ut putrefiat & febrem generet: nam enim semper se coadiuuat, ut eam a corpore expellat propter eius malignitatem: Quod si natura defecerit eam expellere nequiens, incendit corpus, & homo moritur. Subditque igitur si talia de prasina accidunt, quanto maiora & certiora de æruginosa eueniunt? Et firmatur quia alimentorum 3. aliæ omnes choleræ uidentur difficulter euacuari & ægrotante corpore viridi excepta: unde in diætis uniuersalibus. Aeruginosa peior & corruptibilior est prasina. Quare velociter destruit & mortificat. Quod etiam rationibus confirmatur suppositis quibusdam prius ut quòd natura non mouetur nisi percepto nocumento. Et quia huiusmodi choleræ pessimas habent qualitates acutas mordicatiuas: ac ꝙ fiũt in stomacho: proprieque æruginosa: Et quòd stomachus est membrorum sensibilissimum & maxime os ipsius. 4. de accidenti. Ipsi enim sensus inest præter naturalem etiam animalis. Et quod continetur in stomacho facillime educitur: quia propria ipsius euacuatio est per uomitum. Constantinus de stomacho. Via uero quæ educitur breuis & lata. Consurgat igitur nunc sermo talis. Natura nõ mouetur, nisi percepto nocumento. Sed ex huiusmodi choleris percipit nocumentum: cum sint acutissimæ, & stomachus sensibilissimus. Euomuntur igitur ex stomacho: cum fiant in ipso antequam ægritudinem inferant. Sicut enim natura habens cholerã odio: ipsam in chisti incarcerauit: ita & has statim studet expellere quantum potest, ne ipsam interimant: & ideo uidemus eas euomi interpolate. Sed contra. non uidetur ꝙ expellatur adeo confestim ex stomacho: ut ægritudinem non generet: quoniam quod generat capillos uirides: cum hoc fiat temporis mora poterit & febrem inde causare. Sed capilli uisi sunt uirides: & proprie in temporibus cuiusdã, hique ab hac proueniebant cholera cum sibi attestentur: & etiam hebdomada qualibet hanc euomebat periodice. Dicendum dupliciter aut uelut apparebit quòd prasina potest interdum febrem generare, uel quòd capilli licet efficerentur interdum uirides: non tamen putrescebat cholera prasina; ut febrem causare, quoniam expellebatur continue. sicut etiam generabatur non putrescens: per multas tamen ipsius generationis capillos in uiride colorabat, fumos infectos ea superius demandans. Amplius. quæcunque febrem causant humoralem putrescere & cor petere oportet, cum fumus putridus cor petens sit causa febris coniuncta. Sed quæ sunt ignis, & uehementer ignita, non putrescunt, & ideo alia elementorum impurata putrescunt præter ignem. Talis uero est cholera proprie æruginosa: cum ipsa sit calidissima & siccissima. Verum contra hoc videtur esse, quia prima primi humor dicitur corpus humidum liquidum. Sed huiusmodi choleræ sunt humores, quod autem est humidum & calidum potest putrefieri. Ab his enim causatur putredo 4. meteororum. & 11. de inge. Adhuc melancholia res siccior corporis putrefit & febrem generat: & cholera similiter naturalis res corporis calidior de distemperantia inæquali putrescent ergo, & febrem generabunt. Dicendum ꝙ hæ cholerę & proprie æruginosa minime putrescunt: cum sint igneæ siccæ ualde. Et quod dicitur primitus humidum & liquidũ putrefieri, dicendum quòd non omne tale putrescit. Oportet enim quòd in humido putrescibili non adsit calor adustiuus & condensatiuus; vt hic humidum excludens vehementer & consumens. unde prima primi. ziniaria generatur ex prasina quando tantum aduritur donec eius humorositas siccatur: remanet, tamen vtrunque sub humoris natura. Hæ nanque choleræ proprieque ziniariæ sunt velut ulcera corrosiua non putrescere potentia ipsorum caliditate immensa & siccitate, apparens quarta quarti. Aut dicendum ꝙ huiusmodi humor non habet tempus sufficiens in quo putrescere posit, ut mox apparebit, neq; melãcholia siccior est huiusmodi cholera, & maxime postea: quoniam melancholiæ secundum medicos inest nutrire, ꝑpter quod oportet aliquã humiditatem retinere. Verũ est tamen ꝙ aliqui propter hoc putauerunt melancholiã naturalẽ non posse febrem causare quartanam. 4. prima.

Siccitas enim acquisita in cholera: præcipue in æruginosa, propter id quod cholera existit, & propter caliditatem humidum consumentem intensior redditur siccitate choleræ nigræ naturalis. Rursus. quod facit febrem oportet habere sufficiens tempus in quo ipsa ualeat generari, ut effectus inducatur, cum tria oportet cõcurrere, agens vigorosum: patiens dispositum, & tempus in quo agens patienti applicetur. differentia 93. & 94. Sed tempus nõ reperitur sufficiens: in quo æruginosa præcipue possit febris causari, cum ipsa fiat mediante putrefactione: hæc autem indiget tempore: cum sit actio quędam & conuersio humoris: ut febris inducatur fit transmutatio per longa, primitus enim oportet causam præter alias remotiores superesse coniunctam, & fumum putridum ab ea resolutionem petentem, deinde remissio illius fumi à corde in totum corpus. Ab eo nanque febris in totum demandatur subiectum nisi fuerit impeditiuum. Cholera igitur proprie æruginosa febrem non causabit, neq; uniuersaliter ægritudinem: sed mortem festinam, nisi vomitu expellatur, uel forte secessu. Cuius quidem uomitum sequuntur quandoque dolores oris stomachi adeo uehementes, ut accidant spasmus, syncopis, desudationes frigidæ, & paruitas pulsus omnimoda 12. de inge. Sed circa id dubitare contingit, quia dictum putredinem tempus expetere. Cuius contrarium scribitur. 4. prima. Putredo non habet tempus, & conuersio sanguinis in choleram non fit nisi in tempore. Dicendum ꝙ id sufficienter ostensum differentia. 89. Non enim intendit dicere A. ꝙ putredo nullo modo habet tempus; cum sit alteratio quædam ad febrem, & omnis alteratio cum sit uere motus fiat in tempore 5. physicorum. sed vult innotescere ꝙ tempus minus est quo ex sanguine fit putredo: eo quo sanguis in choleram transducitur: cũ plures hic requirantur motus & transmutationes. Quod autem huiusmodi cholera præcipue æruginosa (ut dictum) sit adeo uenenosa ostenditur: quoniam venenum est humiditas subtilis horribilis qualitatis. Halyab. Et qualitas ueneni est diuersa: quia aliquid quod est propinquum humoribus conuenientibus corpori: aliud quod extat longinquum: & aliquod quod habet qualitatem uenenosam prauam. Et ideo cum hæ choleræ sint tales: non est mirum si natura conatur eas expellere maxime uomitu. Nam eo educuntur multæ species humorum phlegmaticorum, cholericorum, melancholicorum, & species ueneni diuersæ, similiter & sanguis euomitur interdum. 5. interiorum. Neq; mirandum etiã si huiusmodi uenenum in corporibus generatum: cum sit quantitatis multæ, possit mortem inducere repentinam. 6. interiorum. quia menstruum retentione corruptum, & maxime sperma in subito à coitu proprie abscisis potest ægritudines perniciosas, & mortem inferre festinam; cum videamus ex paruissimo aranearum ueneno: & præcipue scorpionum symptomata sæuissima, & mortem contingere non parum. Similiter uidemus membrum stupefieri ex tactu modico torpedinis, & à contactu etiã saliuæ canis rabidi. Merito igitur menstruum & proprie sperma corruptum, potest in uenenum deduci. vnde Haly. Fortasse ex spermate est aliquid simile veneno. Poterit etiam non minus quis humor paratus in uenenum conuerti: quando fuerit violentæ qualitatis & locus aptus in illud. De cholera uero prassina non simpliciter enuntiandum quòd febris ea possit gigni: maxime cum nõ sit condensata ut æruginosa alijs plus possit admisceri humoribus. Generatur etiam non solum in stomacho, uerum ut dictum & in uenis, ut aliis coniuncta humoribus: non sit etiam vt æruginosa naturæ odiosa, ut statim percepto expellat etiam nocumento neque putrefactioni resistens. Quod fortassis uidetur concedere A. quarto prima. inquiens ipsam fieri ex chimis subtilibus plurimum, quorum est cholericum uehementis subtilitatis & profundationis malæ substantiæ uenenosæ, cũ iam accidit putredo in corporibus calidæ complexionis & siccæ ualde. Ista uero mala substantia uenenosa quę profundatur cholera secundum plurimum videtur prassina, cũ ipsa dicta sit de genere fore uenenorum. Et ego quidem febrem istam in iuuene quodam uidi complexionis siccissimæ & calidæ etiam ualde cum accidentibus huiusmodi, ut calore uehementi interius & siti, frigiditate extremorum, syncopibus aliquando, & affligebatur per tertium maxime, qui fluxu largissimo uentris superueniente choleræ prassinæ aquosæ cessauit febris. In cuius etiam fluxus ob uirtutem laboratum fuit restrictione: & iste quidem inappetibilis factus uix deglutiens & nihil sumens, circa septimam ab inde tebefactus expirauit. Recte nanque illa praua cholera cor & ipsius spiritus vulnerauerat innatos. Et quoniam quæ sunt huiusmodi choleram raro emergunt, auctores uidẽtur sibi inuicem discordare: cum huius artis plurima experimento magis quàm ratione capiantur: unde de his quæ raro contingunt certificari non possunt: interiorum quinto.

Propter quartum uero, ad primum quid dicendum uisum. Ad alind dicendum, ꝙ febris illa non fuerat uera: sed quædam potius inflammatio ex conamine uomitus consecuta & dolore. unde 12. de inge. non ponitur febris: sed tantum 4. accidentia prætacta, uel quòd febr. ex alia præerat materia. Ad aliud dicendum:

dum: quòd hæ choleræ sunt deteriores melancholia subtili, terrea, fermentante terram. Sunt enim calidiores & acutiores: licet enim illa melancholia in terram ebullitionem & fermentationem inducat, non tamen est sic calida & acuta ut hæ. Sed sui quadam hoc causat drimicitate seu acredine sicut acetum ebullit super terram & fermentat, non sicut aliorum aut fruticis ferentis euforbium liquor quando non est adhuc condensatus in gummi. Aegritudines etiam quæ fiunt ab hac melancholia non fiunt putrefactione, sed magis quadam corrosione, ita quòd ipsa est apta ægritudines causare sui minori acuitate & tarda penetratione: non autem cholera & proprie æruginosa: cum natura ipsam non patiatur tempore. Ad aliud dicendum, quòd humor dupliciter destituitur à regimine naturæ, aut quia natura non laborat circa ipsum in conseruando & reducendo eum si peccet ad benignum. Et sic hic humor derelinquitur à regi. naturæ: non autem sanguis aut phlegma. Vel dicitur destitui: quia natura non curat de ipsius expulsione cum non infestet ipsam, eo quòd qualitates non habeat vehementer excessiuas sicut aliqua melancholia: & præcipue phlegma quoddam. Non enim hæc mouetur: nisi percepto læsiuo, apparens tertio naturalium. & ita hæ choleræ non derelinquuntur: vt declaratum à reg. naturæ immo inquantum potest studet eas à corpore auertere. Ad aliud dicendum quòd licet cholera prassina generetur interdum in venis, natura expellit eam ad stomachum si fortis fuerit. Aut dictum non fore impossibile generari ex ipsa febrem syncopalem minutam subtilem. Ad aliud dicendum, quòd hæ duæ choleræ ac æruginosa proportionẽ habeant cum febre, non tamen cum causa ipsius idest putredine vt ostensum. Siue vero ipsa febris non constituitur humoralis: neque omnis calefactio febrem inducit putredinis: sed vehemens in qua fumus putredinis cor petit: & ipsum eiusque calidum non statim perimit: sed secum inde ad omnia corporis demandatur membra. Ad aliud dicendum, q multa uenenorum quamquam sint talia à tota forma specifica dicta, vt apparet de ueneno scorpionis & araneæ: magis tamen sustinentur à natura: quam huiusmodi choleræ: non enim sunt tantæ quantitatis. Sunt enim ut uenena in multa quantitate suscepta: quibus irritata natura mox superius vomitu foras educit: aut inferius quam parum læden tia quæ mortificassent siquidem retenta. Neque etiam hæ habent qualitates sic perniciosas & acutas, propter quod natura conatur ilico expellere, nocumentum inde percipiens ex ipsarum acumine vehementi, proprie cum stomachus sit membrorum sensibilissimum. Similiter & venena quæ exhibentur, alia dulcibus admiscentur, ut eorũ mala qualitas occultetur. vnde natura sub dulci decepta venenum ad se trahit: propter quod præcipitur quarto. 6. quòd qui timet ne in potu sumat venenum, oportet sibi præcauere à cibis dominantium saporum in acetositate, aut acuitate vel dulcedine & dominantium odorum. Sunt & venena perfida: necem cito inducentia plurimum subtilis substantiæ liquidæ.

Ad aliud dicendum, quòd translatio illa praua est, non enim ponit seriem rectam Hippo. sed sententiam solam: & illam interdum imperfecte, sicut ex translatione etiam patet arabica. Sed in ea hic & vbique uerba omnino & sententiam sapit Hippocratis. Cuius quidem series: Vlcus autem siue perfectum & c. Arabica uero sibi consonans. Quando fuerit in corpore infirmi ulcus. Non ergo loquitur Hippo. de antracis siue carbunculi idem existentis colore, verum ulceris: nec huiusmodi color causatur ex cholera prassina seu æruginosa, licet viridis efficiatur siue liuidus, sed ex melancholia cõcreatur adusta. Induit enim quòd quando vincit in corpore humor melancholicus, est color eius aut liuidus, aut uiridis.

Quæstio VI.

QVod in empiala non sit frigus interius & calor exterior videtur per Isaac febrium quinto huius oppositum scribentem.

Adhuc secundum Gal. febris generatur in corpore quem admodum ignis ex lignorum inflammatione. Sed in hac calor est magis in parte infima & profunda lignorum quàm in parte exteriori aeri aperta. Cum igitur in empiala phlegma vitreum in quo ea profundatur sit in corporis profundo illi caliditatem inducet: forinsecus uero frigiditatem non potẽs sui frigiditate febre calefieri omniquaque.

Rursus. febris empiala fit ex phlegmate frigidiori profundius putrefacto, cum sit humoralis: putrefactio uero fit à calido. Quod autẽ tale ubi est calefacit: quo uero deficit frigus ostẽditur, quare in empiala calor erit interius & frigus exterius. Quod autem in lipyria frigus sit interius & calor extra monstratur: quoniam fit ex cholera sola uel coniuncta phlegmati uitreo, aut melancholiæ, sed cholera petit exteriora calefaciens: phlegma quoque uitreum & melancholia interiora. Palin. Calor est in parte ad quam tendit: huiusmodi autem est exterior superficialis: cum eius motus sit de centro in circunferentiam. Calefient itaque exteriora in ea: & infrigidabuntur interiora.

Cuius contrarium sentitur Sera. 6. & 4. prima ita habente, In empiala interiora infrigida

ti & exteriora calefieri: in lypiria vero contra: quorum tangentur cõsequẽter motiua. Quod autem talis diuersitas caloris & frigoris in uentriharum possit existere probatur: quia febris procedit à corde per arterias & venas in totum corpus, sicut ratio testatur ipsius. Quod autem huiusmodi simul vtranque partem calefacit interiorẽ scilicet & exteriorẽ: nõ itaq; & reliqua.

Propter primum quidem sciendum: ꝙ quid sit calidum: quidque frigidum & quid interius: quidue exterius, notum extat & ex multis. Est autem empiala dicta græce super alia: eo quod calor est super frigiditatem aut vtraque super alteram: quia frigus simul vbique vt ostendetur coniungitur cum calido secundum Gal. & Halyab. Empi nanque græce supra importat. & Ali idest alia: inde empiala Lypiria vero dicitur quasi pinguis. Lipparon enim pingue. Sicut nanque pingues calefiunt interius & frigescunt exterius: eo quòd calor obsessus non possit se in exteriora protendere. vnde proble. 8 Propter quid pingues vehementer frigescunt: sic & in hac euenit febre: quare videtur Halyab. lisuriam nominare: & tunc sanius de ipsa alii protulerunt quam Isaac hanc rationem nominis sequentes. Amp. sciẽdum quod febribus simplicibus seu cõpositis dispositiones contingũt diuersæ caloris aut materiæ causa nominibus differentibus designatæ. Quibusdam enim febribus inest multa immista humiditas: & võcatur londinis. Quando vero calor fuerit adurens intensus, causon dicitur: vel incendium Quãdo autem is & frigus simul in interioribus fuerit & exterioribus per omne, empiala dicitur ex phlegmate vitreo generata. Est & febris in qua sentitur calor in interioribus immensus; in exterioribus vero tepor. Quod ex viscositate contingit humoris & grossitie: ita vt calor non possit petere exteriora: quæ lisuria dicta. Est etiam alia in qua frigus in exterioribus sentitur graue: quæ acromidos dicitur: idest pruinosa. Fit quoque reliqua in qua calor est interius intensus & nociuus: à qua vapores eleuantur acutissimi: cum humor non sit viscosus plurimum: quæ febris appellatur tinidos octauo theoricæ.

Propter secundum vero sciendum: quòd auctores differenter valde circa hanc differentiã sunt locuti. In libro enim de distemperentia inæquali. 7. apho. secunda prognosticorum. & aliis cũ. 8. theoricæ dicitur: ut apparuit ꝙ empiala sit febris in qua simul sentitur calor & frigus secundum omnẽ corporis partem. vnde 2. febrium. Empiala febris proprie nominatur in qua simul febriunt & rigorem patiuntur, & vtraque sentiunt secũdum idem tempus in omni particula corporis. Quod & proprij nominis videtur præfata ethymologia importare. Tertio quoque simplicium pharmacorum scribitur quod est febris in qua habens eam inuenit tremorem & duritiem in toto corpore hora vna. Et hæc quidem febris erit illa: quam A. circunloquens ait. Febris in qua fit vnaquęque duarum rerum in vnoquoque duorum locorũ. Est autem lipyria febris in qua calescunt intrinseca, & frigescunt extrinseca & quæ secundum Gal. apho. quarta etiam ad febres pernitiosorum apostematum interiorum extenditur à quibus fit attractio à toto corpore caliditatis; velut à ventosa. Tertio quoque simplicium. Lipyria est febris in qua interiora ventris incenduntur, & eius exteriora sunt frigida, ac etiam de distemperantia inęquali. Non tamen à Gal. inuenio ex qua materia determinate ac quomodo generetur. Isaac autem & A. cum Serap. in empiala & lipyria videntur satis discordare, non solum in nominum altercatione: verum in opposita causarum assignatione: etiam præcipuæ in empiala. Inquit enim ille cum Arist. proble. 27. quòd empiala est febris interiora incendens & exteriora infrigidans: cuius materia est phlegma grossum vitreum. Eiusque quædam pars est putrefacta: quædam vero minime: putrefacta quidem febrem generat: imputrefacta quoque sui natura congelationem causa. De lipyria quoque sentit quòd eius materia sit cholerica cum phlegmate vitreo: aut cum humore melancholico mista differens ab empiala. quia illa calefacit interiora & exteriora infrigidat, & pororum foramina oppilat ne fumus dissoluatur. In lipyria autem omnia hęc sunt contraria. Interiora enim sunt frigida: & exteriora calida. Huic quoque A. cum Serap. aduersatur: dicit quòd in empiala infrigidantur intrinseca & calent extrinseca. Cuius materia est phlegma vitreum comprehensum in occulto & profundo quod infrigidatur vbi est. Sed quando ei accidit putredo spargitur ex eo vapor eius quod putruit & dispartitur & inflammatur in exterioribus. Cũ enim esset quietum antequam sibi superueniret putredo non sentiebat frigidum ipsius aut calidum: cum nõdum esset putrefactum. Materia enim interius frigida in loco fortiori agitata calore frigidior sentitur: vt glaciei monstrat dissolutio. Fumus autem à materia computrescente deductus ad quæ extra inueniens ea minus calida intrinsecus calidior percipitur. Sicut mictio in balneo corpore reddito calido designat. Lipyriam vero ponit fieri ex phlegmate: aut ex cholera grossa quandoque. Modum autem generationis ipsius ex phlegmate dat duplicem: vnũ quidem quoniam quando phlegma inflammatur intrinsecus & putrefit illic calefacit: non enim resoluitur nisi quando calefacit exteriora corporis cum sparsione vaporis calidi. Propter

pter etiam calorem intus existentem, ad ipsum attrahitur reliquus cum virtute: ita vt partes extrinsecæ infrigidentur illo desertæ: & maxime si phlegma vitreum partes oppilet, & possideat exteriores. Alium quidem quia multotiens resoluitur vapor ex phlegmate: qui non putruit: sed eleuatur calefaciens: à quo calidum spatio paruo associatum separatur modo quo calidum recedit vapore ascendente aquæ: vt apparet in terminis. Et merito quia fuit radicaliter ante putrefieri frigiditatis immensæ. Fit autem ex cholera grossa: quia ea pauca intrinsecus latens putrefit, & illic calefacit. Et quãdo nõ resoluitur aliquid ex ea euenit quod dicebatur in primo modo lipyriæ phlegmaticæ. Concurrit enim calor cum virtute ab extrinsecis partibus in quæ intus. Circa prædicta dubitatur & primitus de empiala iuxta Gal. cũ ponat in ea calidũ cum frigido simul per totũ sentiri. Quod non videtur: quia hæc sunt contraria. Huiusmodi vero nequeunt vna commisceri omnino, cum vnum alterum à se depellat. In oppositum: quia vt tactum in empiala, calor & frigus in eodem sentiuntur loco. Amp. A. tertiam ponit febrẽ a lipiria & empiala quasi ex his duabus congestam: quam circumlocutione nominans dicit unam quam duarum rerum in quocunque duorum locorum fieri. Itidem de lipparia hæsitatur 2. quia aphor. 4. Lipparia ponitur ex apostemate phlegmonico interiori uel erysipela consurgere: quod nulli exprimunt prætacti. Dicendum quidẽ ad primum ꝙ eundem locum possumus audire dupliciter. Aut verũ & indiuisibilem, & sic calor ac frigus simul in eo fore non possunt. uel sensualem vel communem, & sic vna existere possunt: unde de distemperantia inæquali. Nõ fit accipere particulam sensibilem in qua non existat calidum & frigidum: seu ꝙ licet sensus indicet calorem & frigus simul esse: non tamen intellectus. Iudicium enim sensus non est adeo ratum ut quod intellectus: quod ostendit quis circulus apparens uerus oculo manu protractus: non autem circino circumducto. Boethius musicæ 5. Quod etiam denotat imago ex uariis cõstructa coloribus. minutatim quidem de prope percipiuntur, vt sunt diuersi: de longe autem unicus apparet: ceu & uasa in pariete concaua videntur distanter colorum superpositione. Sicque in proposito. Ad aliud dicendum, ꝙ aliter accipit Gal. cum Halyabbate empialam, ut apparuit quam Serap. & A. eius amplius consequens rationem nominis. Quam Gal. enim dicit empialam. A. circumlocutione ut tactum exposuit parum enim de nominibus curauit. Ad aliud hæsitatum dicẽdum ꝙ A. cum Isaac ponit lippariam fieri sine apostemate. Gal. autem multotiens cum eo: habet tamen modum lippariæ secundũ illos præcipue, cum ea quæ intra ardeant & rigeant: extrinseca. Varij igitur sunt in his febribus intellectus. Hæc igitur est diuersitas in his febribus inuenta breuiter recollecta, & proprie inter Isaac & A. Isaac enim videtur fortassis propter translationis defectum ab alijs deuiare. Practici tamen latinorum uidentur eum non auditis alijs simpliciter imitari.

Propter tertium quidem sciendum, ꝙ phlegma uitreum uel est multæ quantitatis, uel paucæ, uel simul computrescit, aut non: siquidem fuerit paucæ quantitatis vt natura simul possit ipsum putrefacere tandem & dominari, tunc calefaciet interius ubi erit putrefactio absconsa vehementer: ita vt prius vapor hic resolutus tendens in extrinseca redibit ad frigiditatem: cum fuerit eius materia prius frigida valde, aut secundum diuersitatem putrefactionis phlegmatis & imputrefactionis: quod uidetur Isaac sentire. Si autem fuerit multæ quãtitatis adeo ut natura non possit in vna putrefacere & sibi dominari: quod interius est motum calido de potẽtia infrigidandi reducetur in actum illius: ceu quando nix liquescit calido mota infrigidat magis, tum propter actionem contrariorum: tumq; subtilitatem. Vapor autem hinc resolutus à calido retinebit adhuc quid eius ita ut sentiatur frigus interius, & calor extra. Quod uidetur A. tenere. Gal. autem cum Haly sane sentit in hac febre omnem corporis partem una calefieri & infrigidari: propter phlegma putrefieri partim; partim vero minime: quod nomen denotare dictum est expositum. In lipparia autem nõ tantum opponuntur adinuicem Isaac & A. cum causas non suscipiant ex contrario, sed ex diuerso magis vt apparuit ex alia causa & modo sentit ipsam Isaac consurgere & ex alijs A. consonans peramplius sermoni Gal. volentis in ea calorẽ occultari vehementer in interioribus: sicut & ipsi attestatur Serap. filius. Quod & magis approbo. Amp. nosce ꝙ si materia acida & vitrea desu p partes moueatur sensibiles, ita vt computrescat minime rigorem siue frigus inducit absq; calore. Quod si amplius mota in putredinem quandam moderatam deueniat, febrem inducet empialam: in qua secundum omnem partem sensibilem calor & frigus sentitur vna. Si vero amplius putrefiat præcedit quidem frigus vt in quotidiana: superuenit autem calor febrilis superato eo vt nequaquam in augmento percipiatur: & maxime in statu paroxismi: febriũ. 2. Sufficiat itaque hic breuis sermo in hac inuoluta & utrinque probabili huiusmodi febrium causarum assignatione.

Propter quartum quidem ad primum quid dicendum, iam apparuit. Ad aliud dicendum quòd

quòd sua uia procedit. Aut uerum id nisi aliquid impediat. Impediens autem est cætera pars phlegmatis uitrei imputridi quæ mouetur. Ad aliud dicendum, quòd licet pars interior incipiat putrefieri: statim tamen occurrit phlegma uitreum motum imputridum secundum A. infrigidans. Ad aliud de lipparia etiam quid dicendum apparuit. Ad aliud similiter patet considerata causa differenti & modo generationis lippariæ secundum Isaac & A. Ad aliud dicendum secundum A. mouentem hanc dubitationem: quòd in huiusmodi terminis attenditur una conditio ut non sit quod prohibeat, sicut diffinitur aqua frigida & humida quando dispositio eius est secundum suam naturam, & non fuerit quod prohibeat. Similiterque de graui descensu. Hic autem est prohibens humor, uiscosus, frigidus, inclusus, aut ætherogeneus & diuersimode situatus: ut ostensum ex talium febrium generatione modorum.

Circa id quod dictum est in febre empiala secundum Gale. simul febrire & rigorem pati, hæsitatur an rigor causetur à calido vel frigido. Quod autem à calido uidetur; quia illud causatur à calido: cuius causa est calida, huiusmodi uero est rigor: vt ostendunt tertiana & causon in quibus euenit: crisium & febrium secundis. Adhuc in rigore sentitur uelut acuum & spinarum perforantium minutissime punctura: Isaac febrium 5. vnde dixerunt aliqui rigorem non esse aliud nisi puncturam sensibilium partium ex vaporibus calidioribus. Rursus 10. de inge. Rigor fit propter multitudinem & acredinem eorum quæ feruntur, & propter uelocitatem delationis & uirtutis imbecillitatem, talia uero magis contestantur calidum. Amplius illud quod mordicat calidum impugnando naturæ; ipsumque fugando; & per consequens infrigidando rigorem inducit, tale quidem est quod calidum mordax, ut apparebit peramplius, causatur itaq; rigor à calido.

In oppositum vt quòd à frigido: quoniam Gale. lib. de iectigatione, tremore, rigore, & spasmo. Rigor est frigiditas fortis, frigidum autem causatur à frigido, cum generatum producentis sapiat naturam. Palin. Rigor causatur ex contractione calidi de partibus exterioribus ad interiora: quod frigiditas extremorum ostendit. Sed is motus est frigidi: calidi uero contra. Eti. Rigori docent subuenire per frictiones calidas, inunctiones, & calidorum assumptiones. Inducitur itaque rigor à frigido.

In contrarium etiam: puta quòd si rigor fiat à calido non contingat à frigido aut contra, quia contrariarum causarum contrarii sunt effectus; secundo de generatione & corruptione. Sed calidum & frigidum sunt causæ contrariæ, non unus igitur & idem effectus ut rigor causabitur ab eis.

Propter primum quidem tangatur primitus vniuersalius qualiter per rigorem & uniuersaliter ea quæ apparent in paroxismis significentur super morbi longitudinem breuitatem, & medium ipsius. Secundo terminorum aliqua subdatur expositio. Propter primum huius sciendum, quòd modi seu uarietates quibus cognoscuntur consistentiæ seu ordines temporum uniuersalium in adinuicem sunt septem, uel octo: quorum quatuor sunt tanquam essentialia puta paroxismi anticipatio & postpositio: longitudo & breuitas, fortitudo & debilitas: mos seu modus ægritudinis, seu columitas & incolumitas. Reliqua uero accidentalia sicut accidentium longitudo, fortitudo, & eorum incolumitas, uel ipsorum opposita ut paucitas, breuitas, columitas ipsorum, & tempus declinationis paroxismi longius priori, uel breuius, & si facilius aut difficilius ferunt quæ ipsius accidentia. Et an post paroxismum remaneat ab accidentibus mundificatus, vel circumuolutus in illis. Si ergo concidant omnes hi aut plures & digniores in adinuicem, puta anticipatio, longitudo &c. tunc vtique ægritudo erit in augmento. Si autem concurrant opposite omnes uel plures postpositio, breuitas, & reliqua: tunc maxime si materia fuerit digesta, erit in declinatione iam morbus. Si uero cæteri, uel plures æqualiter accidant: ut in priori uel prioribus paroxismis, erit in statu, dummodo ægritudo non sit quæ habeat de sui natura semper æqualiter, & ut in statu esse, ceu homotenens seu æqualiter extensus, aut anticipare sicut agmasticus seu augmentatiuus: uel postponere semper, ceu apomasticus siue declinatiuus. Cognoscere tamen tentandum huius ægritudinum consistentias ex maiori uel minori anticipatione & postpositione, ne cum aliis uel tenore ipsorum plus aut minus uniformi. Cognoscuntur tamen certius digestione vel indigestione materiæ. Quando autem tales fuerint imminuti principium denotant ægritudinis aut materia fuerit indigesta: iuxta illud ueteris: secundum principia & fines imbecilliora cũcta, hoc crisiũ & utcunq; aphorismorũ primis. Propter secundũ huius sciendũ ꝙ typi sunt tres, uel quatuor rigor, horror, seu horripilatio: frigus & tremor secundum quosdã, unde metra. Est triplex typus rigor horripilatio frigus. Frigus phlegma ducit, rigor est quãdo cholera pungit. Quãdoque poros claudit fex sanguinis tertius huic. Est tremor quartus qui circuit omne genus. Est autem typus figura uel imago uenturæ febris, qui est renouatio caloris natiui de exterioribus

maxime ad interiora: indeq; refractus non raro. Rigorem autem cōmunius attribuunt cholerae: iuxta illud aphor. quarta. A causone habito rigore superueniente solutio &c. Horrorem melancholiae, & frigus phlegmati, ut eorū denotant paroxismi. Multotiens tamen unum pro alio sumitur: ita ut omnis typus aliquando confundatur sub rigore. unde aphor. quarta. Quibuscunq; in febribus quotidie rigores fiūt, quotidie febres soluuntur. Quòd autem tremor sit communis circuiens omne genus typi non proprius approbo, cum magis concidat, ut apparebit cum rigore, unde de his. 4. prima. ita horripilatio est dispositio in qua inuenit corpus diuersitatē in frigore ac punctionem in cute & lacertis, & antecedit eum pigritia & confractio, frigus est ut sentiat in membris suis & dorsis lacertorum frigus purum, sentiunt enim ac si nix ac frigiditatis congelatio sit aliqua eis innexa. Isaac feb. 5. Rigor est ut non possit cōtinere membra sua ex tremore & commotione in eis eueniente motibus inuoluntariis, & fortasse est frigus forte, non fit autem rigor fortis nisi in continua & quartana. Videtur igitur omnis communicare in rigore quandoque. Sic igitur rigor aliquando sumitur communiter pro omni typo, sicut apud Ioannem horripilatio, plures autem prout singulare diuisum contra typos caeteros. In diuisionibus quoque omnis typus ponitur horripilatio, diuersificata tamen punctura, quasi actuali, non frigore ac profundatione ipsius, & ueritas est ꝙ suscipiens auctores, nullam poterit certam inuenire attributionem typi designanti materiae alicui, eo fortasse ꝙ à calido procedit & frigido entibus diuersis. Nosce ꝙ typus accidit in febribus interpolatis, non autem in continuis nisi rarius ut apparebit consequenter. Nam in his calor diffunditur per totum, ut maxime, tunc autem typus non potest magis accidere. Gal. vero eius ponit plures descriptiones aliorum rigoris quas omnes mordet, ut ꝙ rigor est frigiditas coporis & ꝙ est tremor cum frigiditate, & ꝙ est frigiditas motiua dolorem causans, ac ꝙ est nocumentū in calore per naturam inuēto in omnibus animalibus: & ꝙ etiam frigiditas est corpori subito occurrens. Denuo uero his omnibus notificationibus detestatis vtcunque subdit, ꝙ rigor est frigiditas fortis corpori adueniēs: necnō trahens ipsum a naturali dispositione ad innaturalē: quod per longa conatur declarare, & fortassis aliquid indeterminatū coniacet ac im proprium in illo, ut tertio uidebitur dicendorum: calidū uero & frigidū nota differentia 15.

Propter secundum autem sciendum, quòd ut indicatum diuersificari uidentur in hoc quęsito maiores: nam aliquando sonant rigorem causari à calido: & interdum à frigido: & uniuersaliter frigiditatem ipsam ut uidebitur peramplius concomitari. Sic etiam ostendit dissona ipsius attributio febrium diuersarum paroxismis: & aliis dispositionibus corporum uariis, quid autem de hoc apparebit consequēter.

Propter tertium uero sciendū primitus quid sit rigor: ex hoc enim soluētur coarguta, & quae uidentur ipsi inesse aderunt reliquis separatis, ac non minus discoliae causa & oppositionis circa hunc erit manifesta ut sic pulcherrime demō stretur quod eius unumquodq; phy. 4. & 2. rigor: unde causetur uniuersaliter & specialiter ostendatur. Propter primum huius sciendum, ꝙ rigor est conuentus quis crebrus caloris naturalis & repentinus in cor à re omnifariā praeter naturam causatus: indeque paulatim ad superficiem ut ad multum refractus. haec nanque uidetur sufficiens rigoris ratio, eius perfecte denotans essentiam. quod apparet, nam conuentus seu concursus aut motus extat uerius genus, unde principio de accidenti quinti. spasmus, tremor, saltus, rigor & reliqua commune quidem habent genus omnia motum peccantem: hic autem motus auditus per ly conuentus, peccans autem per id quod subditur repentinus. talis nanque delinquit in naturam: cum omne subitum naturae praeliatiuum. aphor. 2. haec auem genere separantur à rigore quae non cadunt sub motus ambitu: sicut dispositiones uel habitus, ceu sanitas & aegritudo cum suis causis non habet rationem fieri & motus, ut accidentia. Verum facti & quietati: sicut uisum differentia 73. Est enim rigor accidens uirtutis animalis, ut caetera praetacta. Dictum est aliquis, quia non omnis cōuentus, sed minor aut mediocris, est rigor. Nam haec dictio, aliquis, quando additur alicui denotat paucitatem. 3. regi. acutorum. Id autem sit additum ad differentiam tremoris: eo ꝙ tremor quis sequitur rigorem, & est sicut rigor fortior causatus proprie à calido, licet multotiens improprie sumatur pro typo quocunque. Cuius quidem gratia notandum ꝙ tremor dupliciter accipitur, uno quidem modo prout est motus malus uniuersalis totius corporis: & ita est effectus rigoris ceu quando adest uehementissima punctura cum agitatione quam maxime & dentiū stridore. Et hoc amplius causatus à calido & ad summū ex latione repentina calidi serosi acuti super partes sensibiliores entes. sumitur & tremor prout est passio seu morbus officialis secundum Auic. quo partes concutiuntur absq; alia passione febrili uel altera contingente: ceu reliquae neruorum aegritudines, in quo nō percipitur manifeste calor sicut in priori tremore, aut frigus, & differt ab eo ꝙ hic potest aduenire toti corpori uel pluribus partibus aut uni. Sed ille communis est omni corpori uel pluribus

ceu rigor à quo vt ad vltimum positus est consequi: vnde de iectione rigore & spasmo: rigor non est nocumentum accidens in membro sicut tremor, neque etiam tremens frigiditatem sentit, ceu rigens. Adhuc in rigore est motus præternaturam omnino, & ideo dictum omnifariam. in tremore autem nequaquam, cum tremor qui est neruorum passio construatur ex re præter naturam conante mēbrorum sua quantitate nimia uel qualitate praua supprimere: & natura satagente subleuare, ita ut bellum motuum contrariorum insurgat: tremulosum inducens motum. Et propterea dicit Gale. idest ꝗ Plato non recte opinatus est tremorem & rigorem vnum & idem esse. Sed quis dicet Planem obseruans tunc per tremorem, illum intelligere qui est communis toti corpori multotiens rigor dictus, aut uerus (vt dictum) eius quasi effectus: quando omnino causæ rigoris fuerit intensæ. Separantur etiam spasmus, & iectatio, uel titillatio, siue saltus. Videtur enim esse maiores magis extendentes uel etiam contrahentes quam rigor aut tremor, & maxime spasmus: per id autem quod dicitur crebrus diuiditur rigor: & ab his atque à sternutatione, tussi, singultu, & huiusmodi. rari enim sunt motus eorum: tremoris autem & rigoris commotiones pulsu etiam spisiores, nisi formicantis forte. Subditur autem caloris naturalis quo siquidem mouet uirtus regitiua nunc quidem intus: tuncque foras prout obiectum concitat iuuatiuum seu oppositum: vnde vigesimaseptima problematum, calidum quod est in nobis tanquam animal fulgiensque utique timebit. Ad cuius quidem presentiam calidum sequitur permanere subiectum. Ad eius autem absentiam frigidum: idem nanque potest esse diuersorum causa, ut nauta qui sui præsentia causa est salutis nauis, cuius absentia submersionis illius. physicorum 2. Dicit autem in cor, quia calidum nociuum læsum cum sanguine semper concurrit in cor uelut in arcem ac eius principium ut ibidem tueatur 5. apparens de accidenti. Et ideo Mesue de pharmacis omnium nocumentorum aduenientium corpori primus occursus est ad cor, uelut ad basim vitæ. Dictum autem repentinus, quoniam quod paulatim occurrit, non causat rigorem, aut dolorem qui ipsum comcomitatur. Quod enim passionem inducit, oportet ipsum subitum esse & multum: ut apparet 4. de accidenti. Debet etiam id esse esse præter naturam omnifariam, ita ut repentina innaturalitas cadat in naturam, & non in dispositionem contrariam, quia magis quid ducitur delectabiliter in naturam, uelut quando calidiori occurrit contemperans id quod frigidius, per quod etiam tremor neruorum morbus separatur à tremore rigoroso. est etiam breuis tempore, ille uero longissimus. Per id vero quod subditur paulatine separatur à verecundia: ipsa enim similatur rigori cum in ea duplex fit talis motus naturæ: primo quidem ad intra, & consequenter ad extra: & in rigore similiter ut quàm multum, ueruntamen in uerecundia citus fit caloris naturalis reditus: non autem adeo in rigore. Dicitur autem ut ad multum refractus, propter rigorem qui aliquando contingit, sicut conspexi in morte uehementem quam magis frigidum aut ob virtutis debilitatem, uel materiei superfluam quantitatē 5. de accidenti, hic enim calor confugiens in cor non reuertitur, per hoc etiam separatur timor & rigor uisus in eo qui potest rigori consociari nunc prætacto. Sufficiens itaque prætacta uidetur rigoris ratio. Propter secundum huius sciendum ꝗ rigor apud Gal. & 6. theo. non solum causatur à calido, uerum etiam à frigido. Quod autem à calido mōstrant ex febribus tertianis interpolatis (ut tactum) incipientibus cū ipso parosistice, quo etiam terminantur causones seu incensiones, iuxta illud aphor. quarta. A causone habito rigore superueniente soluitur ipse, quod etiam ostendit scintilla cadens super corpus hominis, & aqua feruentissima confestim occurrentes. Similiter & uulnus medicamine aspersum acutiori. unde Isaac feb. 5. Causa rigoris sunt calidi & acuti chimi citum exitum habentes. Adhuc istud induci rigorem quod causat conuentum quendam crebrum caloris natiui &c. tale uero est calidum excedens impellens calidum naturale, causansque ipsius absentiam, cum eo ꝗ calor naturæ (ut tactum) confugit in cor tanquam in ipsius tutum, itaque rigor causatur à calido. Firmant ꝗ etiam fiat à frigido, ut phlegma ostendit uitreum, proprie cum frigiditatis fuerit multæ, maximeque cum fortiter moueatur ita ut dissoluatur, & hic quidem rigor non fortis ut prior, qui à calido licet illius respectu perduret quàm longissime; qui & amplius mulieribus accidit quàm uiris, & maxime largam & ociosam ducentibus uitā. Causatur etiam ab aere & aqua quàm multum frigidis mox occurrentibus, & proprie cum corpus fuerit porosum & natum suscipere quæ adueniunt, ceu humores corruptos in exposito, fit etiam rigor quis in quartana compositus aliqualiter ex calido & frigido, cum frigidus de se fit ipsius humor, calida uero putrefactione. Rigor tamen ad quem sequitur tremor & agitatio totius quàm maior à frigidis eorum grossitie non generatur humoribus. Verum à subtilioribus & acutioribus, Adhuc, illud quod inducit conuentum quendam crebrum &c. rigorem causat, cum huiusmodi sit eius denotatio. huiusmodi uero est frigidum cum impellat calorem naturalem, & in fugam ponat, uelut sibi

oppositum: quo siquidem dupliciter infrigidatur subiectum. Vni quidem propter frigidum iam occurrens, aliter propter fugam calidi. Sed in eo qui fit a calore solis aduenit frigiditas ꝓpter secessum calidi: & ideo remissior, licet nanque acutum punctura sentiatur interius immersa: forinsecus tamen percipitur frigus, propter quod fortasse rigor simpliciter non est frigiditas fortassis, sicut testatur Gal. uerũ potius causa ipsius quandoque, effectusque semper. Inducitur ergo rigor etiam à frigido & sic ab vtrisque: quod etiam firmat ex 8. proble. ita. Propter quid horripilantur siue rigescunt à calido & frigido infusi. Soluens ait: id contingere à frigido: quia extinguit calidum: cogitq; ipsum abscedere. A calido quidem, quia frigidum circunferentiale repercutitur in unum & fugatur introrsum: ita ut idem differenter tamen: possit diuersis causari, sicut à frigido ꝑ se amplius: a calido accidente magis. Sed circa prædictam causarum rigoris assignationem dubitare contingit: quando enim quis patitur tertianam, & paroxismus cũ rigore debeat superuenire, supposita dispositione omni corporis & continentis, sicut possibile, uniformi rigor tunc incipiens cũ paroxismo: unde causabitur non quidem à natura paroxismi, cum nõ moueatur nisi mota. neque etiam à materia magis nunc quam prius determinate. quare videbitur causarum eius sufficiens assignatio. Dicendum id contingere à causa exteriori superna magis qua humor cõfluit cholericus & agitatur euentatione in motum determinata periodo; differẽtia declarata 88. quam siquidem causam medicus ut ipse non habet intueri. Nosce quippe ut particularius colligantur sermones de rigore & maxime Hipp. & una consoni reddantur, ꝙ rigorem aut sequitur febris aut minime. Siquidem id tunc hic rigor paruus, uel forte mediocris, quoniam ad quem febris non consequitur omnino, uerumtamen ad magnum consequitur. Rarius tamen euenit ut ad rigorem indifferenter non consequatur febris: ita ut tempore Hippo. semper concomitaretur rigorem febris, tẽpore tamen Gal. & nunc amplius: quia homines sunt amici gulæ & luxuriæ ociosi repleti sub frigidis humoribus plurimis & paratis alterari. Balneis etiam crebrius utentes rigorem illatiuis. Aliquando rigorem non consequitur febris de distemperantia quinto de accidenti, & de tremore, iectigatione, rigore, & spasmo: velut quando quis lapsus aere sub frigido ente vtcunque se habente denudat incurrit huiusmodi rigorem quandoque. Si uero rigori superueniat febris aut id cõtingit ex parte materiæ magis, uel uirtutis imbecillitate, aut utraque. Siquidem prius aut materia est intra uenas, aut extra. Si quippe sic rigor aduenienti in principiis febrium interpolatarum. si vero intra: uel est quod dictum. A causone habito &c. siquidem indigesta: & in locum unum impulsa: tunc occurrit rigor siue frigus, secundum illud aphor. quarta. In febribus ardentibus si quæ exterius frigida rigeant & reliqua. Vnde in eorundem. 7. In acutis morbis frigiditas extremitatum mala. Quod si materiæ contingat mole, tunc fit rigor & maxime feb. apostemosarũ principiis, cum calor nequeat diffundi superfluis obsesso: uerum contrahitur peramplius ad locum apostematis. 4. prima. Si autem accidit uirtutis imbecillitate proprieq; pluries, sic erit ille prius aphorismus quartæ. si rigor incidat febre non deficiente, debili ente uirtute, mortale. si autem utroque modo: tunc rigor in mortem conterminat ut prætactum. Attende quoque quòd inter sanitatem & mortem multi accidentium interueniunt gradus intermediis. nã post sanitatem anomala quædam extat deinde spontaneus quis labor quadruplex: ordine tamen aliquo, cum deterior sit cæteris apostemosus. deinde confractio postea horror siue horripilatio: postea rigor, deinde tremor quos subsequitur, ut tactum, febris: ex febre autem mori aduenit quandoque, cuius quidem causa est extinctio caloris natiui obuiatione contraria, uel regimen eius suffocatiuum. Tremoris autem uniuersalis & proprioris causa est multitudo humorum subtilium mordacium uelocissime delatorum super partes sensibiles cum uirtutis debilitate: ita ut tantus interueniat motus & agitatio, ut quis se non possit continere quin dentibus frendeat etiam: quem & febri quartanæ, & non cholericæ tantum attribuit Almansor: & maxime talis in ea potest concidere quando fuerit ex choleræ adustione febris causata, ita ut hic tremor (ut tactum) uehemẽtem sequatur rigorem. Rigor uero modicum imminutus his causis accidit. Per amplius autem minoratis constante uirtute cõtingit horror. Adhuc autem plus talibus imminutis confractio seu angustia & labor deinceps spontaneus & animalia & tandem sanitas causis his accidentium propulsatis omnino. quinto de accidenti, & decimo de ingenio.

Propter quartum quidem quid dicendum apparuit, utriusq; omnium partis rationes prioris uerum concludunt: cum ostendant rigorem fieri a calido & frigido: ut concessum. Ad aliud uero quod tanquam subcontrarium dicendum non esse inconueniens, unum quiddam (ut ostẽsum) differenti modo a diuersis fieri causis: ita ut una sit prima: mediata secunda, una etiam per se, reliqua uero per accidens. ut problematum nona. Ad ultimum in his quæ uidentur diuersis agi causis idem est, quæ autẽ sunt ante has, nihil prohibet esse alias, ceu ostensum centesimaquin-

tesimaquinquagesimatertia curam perfici contrario non solum immediato & per se: uerum per accidens & mediato, cum omne tandem cõcidat in idem & primum.

Quæstio VII.

QVod hectica non fit incipiendo uidetur per secundum crisium excusantem se à determinatione signorum hecticæ, ita nulla hecticarum in primis diebus, sed tempore procedente perficitur. Alia translatio. Hæc quidem febris non accidit à principio. Hoc idem sonant sermones Serap. & theo. 8. Amplius unumquodque agens operatur in materiam dispositam magis, & non in contrariam. Actus enim agentium sunt in patiente & disposito: cum forma proprium appetat susceptiuum: sed spiritus aut humor dispositior est materia ad inflammationem quàm membrum: eo quòd substantia est subtilior illo: & omnis talis plus recipit passionem. febrium primo. simplicium quarto. & primi secunda. Quod roboratur: quia esse febrium, ut apparet primò earum declaratur ex caliditate exteriorum: primitus enim accenditur caliditas in aerem balnei: deinde in aquam & postea in parietes illius. Adhuc quarto prima. & Isaac etiam febrium primo. Febris mediantibus spiritu & sanguine uel naturali calore se per totum disseminat corpus. Hoc autem fore non potest, nisi primitus in spiritu & sanguine, idest humore & calore naturæ calor fundetur extraneus: quare uidetur ꝙ omnis in primis febris sit ephemera aut putrida. Rursus. o quàm parum est ꝙ quartana accidat incipiendo: plurimum nanque euenit in successione ægritudinum putridarum diuersarum differentia 90. Cum autem materia quartanæ, & humor magis conueniat aliis humoribus, qui sępius febrem inducunt incipiendo quàm cum materia hecticæ, quæ est substantia solida seu membrum: tunc nauq; fiet hectica incipiendo. Itidem si hectica fieret incipiendo, iam non esset hectica: cum incipere dicat quid in dispositione fore, hectica uero habituationem: ut apparebit in his quæ deinceps. Hectica itaque incipiendo minime fiet.

Oppositum horum sapit Gal. in pluribus locorum de differentiis febrium cum A. Zoar. Auer. cum aliis medicis uniuersis. Quod & rationibus confirmatur. Cum enim omnes aliæ ægritudines ab eius occurrant principio propter quid hæc non similiter aliis. Adhuc cum de ratione accidentis sit vt morbos sequatur, uelut umbra corpus: tertio de accidente. & 11. de inge. si hectica semper alios comitaretur morbos, potius accidentis, quàm morbi rationem induet: cuius contrarium notum: cum tria genera sint febrium per se morbus existentia. Amplius non agit agens, nisi patiens eius sustinere ualeat actionem. Cum agentis ad patiens oporteat proportionem interuenire, sicut mouentis ad mobile, & intelligentis ad intelligibile. Spiritus autẽ aut humor corpora subtilia non sunt apta impressionem agentis præpotentioris susceptam etiam sustinere: uerum in membra petransiens fulcietur solidiora. Itaque hectica fiet incipiendo.

Propter primum vero sciendum quòd hectica quid habituatum importat, hecticõ enim græce habituatum latine. vnde 8. de inge. Dispositiones facile solubiles vocant habitudinales, idest quasi dispositionales: quæ autem non tales, habituales. habitus enim secundum Boethium in prædicamentis est dispositio firma, uelut dispositio habitus infirmus. Hectica quoq; habitum importat: aut quia cum difficultate, uel impossibilitate separatur quando habituata permanserit: uel quia subiecto solido, puta membro aduenit. A quo facta cum difficultate remouetur impressio. Est autem hectica in pluribus dispositionibus similis phthisi & etiã differens ab eadem, habent enim se uelut excedentia & excessa. Isaac febrium secundo. Nam phthisis uno quidem modo cõmuni sumitur pro omni consumptione ex quacunque emergente causa: siue præter naturam, siue naturalem: qualis est dispositio quæ accidit decrepitis quando morti appropinquant, unde Almansoris quarto. Qui tali custodiuntur regimine, possibile fit ut ad decrepitam longo deueniant tempore, atque phthisim. Et hectica hæc proportionatur senectuti: quæ quidem euenit non parum ex ægritudine quadam consumptiua. sumitur etiam pro illis qui ad ipsam sunt dispositi apho. 3. puta qui collum habent longum, & epiglotim foris prominentem, & pectus strictum, carne nudum, cum humeris eleuatis, & tortis cruribus & huiusmodi, phthisis in plusquam hectica febris se protendit. Est etiam phthisis quæ consumptionem importat: consumptio omnis corporis cum vlceratione pulmonis. Et hoc quidem modo hectica phthisim superat. Nam omnis sic phthisicus hecticus factus est, & non conuertitur: cum multi hecticam patiantur sine pulmonis vlcere. Talis quoque hectica velut accidens consequitur ad phthisim. Quando enim pulmonis aut pectoris sanies non expurgatur libere: effumans in cor ipsum inflammans febrem inducit hecticam. Hectica quoque ut inuebatur per prius duplex existit. Quædam quidem est cum febre: quæ est calore extraneus fixus in substantia membrorum, ipsorum prohibens operationem, eorumque naturalem consumens humiditatem. colliget 3. Huius

ius quoque hecticę febris multiplex asignatur modus distinguendi. Quidā enim ipsam penes corporis humiditates distinguunt. Humiditates autem corporis sunt quatuor: ut innuitur. 7. de inge. per quatuor siccitates distinctę illis oppositas. Eas quoque Serapio exprimit. 6.& Isaac febrium tertio. Et quarto prima, & 12. ipsius animalium &c. Quarum esse & numerus differentia innotuit. 33. Secundum has quoque quatuor humiditates uidetur Isaac interdum species quatuor hecticę distinguere cuilibet suam speciem hecticæ adaptando. nonnūquam uero tres solum magis pronuntiat. Communiter tamen tres ipsius species distinguuntur, ita vt in primis duabus humiditatibus prima concidat hecticæ species, theoricæ. 8. Serapio tamen & Isaac ponunt magis putridam ex ipsa fieri. Et ueritas est fortasis, quia huic putridæ tandem associatur hectica. In tertia quoque secunda. In quarta uero, tertia. Has autem humiditates. A. quarto prima: cum febrium primo. nititur ostendere & per consequens hecticam illis occurrentem per humiditatem triplicem in lucerna existentem. Est nanque in corpore lucernæ oleum effusum: quod duabus proportionatur humiditatibus primis. Est & humidum corpore licinij iam imbibitum: quod tertiæ redditum est humiditati. tertium quoque humidum ipsius lycinii radicale: quod partes coniungit & retinet in adinuicem: quod quartæ proportionatur humiditati: ut etiam differentia inducitur. 112. Et hic hecticæ modus cum nominibus eius terribilibus incurabilis: nisi manu sanari pronuntiatur diuina. Et ista quidem suifficientior uisa est modorum hecticæ distinctio. Quidam uero distinxerunt hecticæ species dicentes: quoniam aut est in humiditatibus propinqui temporis coagulationi: & sic prima cosurgit species, aut in eis quæ sunt uelut caro: & hęc secunda. uel in membris radicalibus duris: qualia sunt ossa & nerui: & ipsa tertia. 10. apparens de inge. Et iste quidem sermo verificatur ab A. quando ad priorem fuerit reductus antedictū: quoniam si denotetur ipso quòd primū quod finit hectica est humiditas propinqui temporis cum coagulatione: non erit sermo uerus, cum ex hac, secunda efficiatur hecticæ species, & non prima, uel præter hoc sit in cordis substantia. Hoc autem dicitur febrium primo ut quòd quando complexio corporis naturalis inflamatur: & non adhuc humiditas consumitur existens in ipso: sed uelut ebullitio ostenditur, prima consurgit hecticæ species. Quando autem hæc ebullitio ad consumptionem procedit secunda efficitur species. Quando uero membra similium partium læduntur, ut uenæ nerui & huiusmodi, tunc erit & tertia. Et hi quidem omnes modi sane intellecti idem satis uidentur protendere. Est quoque & modus distinctionis hecticæ satis famosus: ut quòd quædam ipsius est difficilis cognitionis, & facilis curationis: ut prima eius species. Quædam quoque facilis omnino cognitionis, & imposibilis curationis: sicut tertius est modus. Secunda quoque species medium obtinet cognitionis & curationis. Et ista quidem distinctio magis ostendit modum quàm rem: propter quod prædictæ hac magis faciunt scire. Et scias quòd Gal. febrium primo & alibi nominat simpliciter hecticam primam. & secundum maiorem partem secundam ipsius speciem: puta cum nondum desiccatur humiditas cordis: nam quando desiccatur ut in fine secundæ speciei, & in tertia, dicitur tabes: secundum uero A. adubul. Est & alia senectutis dicta uel senii. quoniam aduenit ex ea in hora senii: quod accidit in fine marasmi: & ipsa est siccitatis dominium super totum corpus absque febre. Cuius quidem causa utplurimum est frigus cum uirtutis imbecillitate: unde membra nutrimento carent. causatur etiam ex potu aquæ frigidæ quando dispositio non affuerit. Eam quandoque causat medicus faciens febrem hecticam marasmodem per potum aquæ frigidæ & in ipsius proiectionem in hanc quidem minus deterrentem transire. unde 10. de inge. Melius est frigidam discrasiam translatum hominem: cum spe benigna efficientes quid & periclitari: quàm sine spe perire certisime: propter quod infrigidamus omnino hecticas febres confestim antequàm deuenientes in tabem moriantur. Non enim qui certisime tabefactus est tentabimus sanare: & si calorem eius extinxerimus. Sed siccitas derelicta senectutis hominem promittit tanto uicturum tempore, quanto resistant solidæ particulę ad ultimam senectutem. Fieri autem incipiendo intelligo hecticam: cum nulla aliarum febrium antecesserit ipsam, neque ephemera: neque putrida: ut alia quæcunque causarum: immo prima caliditas in corpore accendatur cordis ex causa quadam forti: & si omnes febres fundantur in corde, ista quàm maxime in eius figitur substantia.

Propter secundum autem sciendum, quòd aliqui rudium audientes superficietenus sermonem prædictum Gal. & antemissa motiua dixerunt hecticam incipiendo minime fieri: unde febrium primo. Quare quidam æstimant neque aliter posse fieri hanc pasionem talem, ab ægritudinibus præeuntibus mox dicendis. Decipiuntur etiam aliqui illic ex serie Gal. tali. Hecticæ cum sine causis procatharicis generentur, nunquàm ab initio inuadunt: sed transcendunt ex his quæ fiunt ex

 putredi-

putredine. Dicendum ꝙ his sermo non est simplex: sed magis conditionalis & consequentis destructio: ut apparebit diligenter intuenti eundem & consequentem post plurima. Quorum quidem & aliorum amplius defectus uidebitur consequenter aperte.

Propter tertium quidem sciendum, ꝙ febris hectica ut plurimum non occurrit incipiendo: uerum alias consequitur febres & ægritudines. Raroque incipiendo aduenit cum eius causa raro occurrat. unde feb. primo. Hecticæ febres secundum duplicem fiunt modum, quandoque enim propter causones quàm multum prolongatos: ut & humiditatem corporis consumant cordis. Interdum uero adhuc manente cordis humiditate febres accenduntur uelut lucernarum flamma ex lycinio. Fit etiam hectica non parum ex emitriteo: unde quarto prima. Emitritæus quandoque est de febribus magis interficientibus, quoniam perducit ad hecticam, & ægritudines chronicas & difficiles. Cõsurgit etiam ipsa ut apparuit ex phthisi antecedente: nõnunquam uero ex empiimate, & uniuersaliter ex apostemate intus maxime saniato: & propter subtiliationem regiminis & prohibitionem infrigidationis, ut potus aquæ: & propter modicam obseruationem lateris cordis cum rebus infrigidantibus de foris aut de intus. Multotiens etiam in ipsam cadere facit medici necessitas ꝑpter causam uirtutis & frequentiam syncopis dantis in potu uinum & aquam carnium & medicinas calidas, ut de musco. Fit etiam (ut tactum) interdum incipiens hectica. vnde Gal. ibidem. Vna quidem hecticarum generatio dicta est mihi. reliqua uero est quando a principio inuadunt confestim primam generationem similem facientes ephemeris ut tristitia, ira, & labore ampliori simul cum æstu facto. Decimo uero de inge. Rursus ex causonidibus in tabem aut à principio ipsius cõfestim hectica contingit febrem præsiliens causonidem. Isaac quoque hanc distinguẽs ait ꝙ hectica quædam est cuius causa est alius morbus: alia uero cuius causa non est alius morbus: quæ consurgit ex inflammatione humoris existentis in concauitate uenarum & arteriarum cordis. vnde recolligens ait. Quia compleuimus causam hecticæ: quæ est propter alium morbũ: & causam eius quæ nõ est propter aliũ morbum: sed per se &c. A. vero positis causis quibus febris euenit hectica, consequenter subdit. Longissimum est ut accidat hectica incipiendo: quasi sint membra radicalia iam inflammata & non inflammetur humor siue spiritus ante illud: immo oportet ut calefiant illa in primis: deinde secundum processionem dierum calefiant ista: nisi accidat causa fortis ualde. Sermonem quoque de hoc assumpsit Zoarita. Vna fit species febrium hectica dicta, quæ ut in pluribus non arripit per se principaliter: sed sequitur aliquã febrium chronicarum corpus exiccantium, ipsumq; dissipantium. quandoque etiam fit propter febres diei. Colliget quidem 4. Raro accidit febris hectica: nisi post alias febres, sicut post ephemeram in corporibus ad hanc paratis, aut post aliquam ex putridis. Præuenit autem per se in his causa qui natura sicciores & calidiores uiuentes in laboribus, uigiliis, diæta subtiliori: & amplius sicũ huius aeris dispositione & regionis in iram uel tristitiã peruenerint: febrium primo. Hi utiq; sunt sermones quos de principiatione istius febris per se aut post alias illustres induxere. Qui etiam secundum utranque eorum partem possunt rationibus decorari. Quòd enim in pluribus hectica morbos concomitetur alios, ostenditur. Cum unumquodque agens (ut tactum) in materiam formam inducat sibi dispositam pluribus causis caliditatem inducentibus in corpus materia amplius disposita est spiritus: qui est subiectum febris ephemeræ, aut humor qui putridæ, quàm membrũ in quo & hectica figitur: eo ꝙ rarius causa adeo uehementer impressiua occurrit corpori: sicut etiam in uniuerso conspicimus. In eo enim effectus grandes mirandi rarius occurrunt. Amplius natura tuetur inquantum potest solidam partem: puta membrum spermaticum: quod est subiectum & sustentaculum eorum omnium quæ sunt in animali: & maxime cor: quod hecticæ proprium subiectum, non solum secundum contenta in eo, ut aliis plus febrium: uerum etiam secundum ipsius substantiam propriam, quod uero tale fuerit, conseruatur maxime à natura cum sapientia & intentione omni. Fit igitur ut ad multum non incipiendo quod indicat Almelileth febres ut plurimum antecedens. Quod autem fiat initiando quandoq; ostenditur, quia agens agit, non in quodcunque, sed in patiens sibi dispositum. Quod autem patiens non sit dispositum dupliciter potest contingere, aut quia sit nimis durum & compactum resistens omnifariam, uelut ferrum, lapides pretiosi, & maxime adamas: uel quòd sit subtile, molle, cessibile, ut aer aut uapor, qui actionem agentis non substinere potest, sed magis fit transitus in solidius, durius, ceu ostenditur in percussionibus quibus corpora percutiuntur solida non resistente aere, uelut etiam uidere contingit in fulgure quod nõ omne patiens reddit sibi dispositum, ut in ipsum agat: sed illud quod est durum, compactum, & resistens. unde Algazel. Fulgur quod est ignis subtilis penetrat herbas & res molles: sed quando res duras offendit: sicut ferrum & aurum, dissoluit ea: ita ꝙ eliquat aurum

in marsupio & marsupium non adurit: & dissoluit ferrum in manibus & homines non adurit: quod euenit: ex eo quòd illa resistunt, hæc autem minime. Sit itaque in proposito sæpius factum est quòd spiritus aut humor (ut ostensum) materia patiens, redditus est conueniens febribus: non autem membrum, propter quòd frequentius contingit hectica post alios morborum. Interdum uero spiritus, aut humor non est conueniens subiectum, propter eorum subtilitatem & mollitiem, sed membrum durum solidum: & hoc quando causa fuerit quandoque fortis fulguri proportionata. Et quia talis rarius accidit, tardius euenit, ut fiat hectica incipiendo. Impressio enim modica ita in humoribus & minor in spiritibus inducitur: propter quod in membris calor in calefacto esse: non autem in calefieri tantum: uelut in spiritibus & hu. Amplius, quando fuerit materia summe disposita: non forte agens et in ipsam poterit imprimere: sed disposita reperitur quandoque ultime: ut cum tam naturalia quàm innaturalia in calidum tendant & siccum. Nullus enim ab initio confestim captus est hectica habentium humidum corporis habitum. febrium primo: sed & frigidum multominus. Quòd autem agens occurrat forti aliquando, iam uisum. Quare sic hectica fit primitus, & non alia.

Propter quartum quidem dicendum, ad primum quòd ipsi loquuntur quantum ad id quod accidit ut in pluribus in quibus maxime ars consistit. Hectica uero incipiens aduenit in his quæ rarius: ut ostensum. Volens enim. 2. crisium excusare se Gal. a datione signorum hecticæ: ait ipsam fore omittendam, tum quoniam in alijs locis de his erat tractaturus: ut primo febrium. tū quoniam signa huius febris habebantur per signa illarum febrium præcedentium, cum ipsa sic rarius contingat. Aliquis autem dubitabit si hectica incipiens raro occurrit: cum de his quæ sunt raro non sit scientia: uerum de his quæ sunt semper aut ut in pluribus. phy. 2. quomodo erit scientia de ipsa posita superius dicendo quòd raro potest euenire: & tunc per se sine alijs febribus præcedentibus fit. Dicendum ut apparet in prædicto, & 6. etiam meta. quòd scientia non tollitur ab aliquo ex eo quòd sit de eis quæ sunt raro: dummodo illud raro causas habeat determinatas: sicut coniunctio Saturni & Iouis in primo arietis minuto raro cotingit, quia circa finem mille annorum. Corpus etiam temperatissimū de bona habitudine in longorum occurrit temporū periodis, & tamen de ipso est sciētia: ut de eius causis & signis, habet. n. causas sufficiētes essentiæ suæ, per quas potest aliquādo poni in esse & significationes quibus discernit forte sic itaq; & si aliquid raro eueniat dummodo causas habeat per se determinatas ad aliud, raro de ipso poterit esse scientia. Ad aliud dicendū q̃ spiritus, & humor pluribus agētibus & febrem causantibus sunt materiæ dispositæ, quibusdam autem paucis nō, ut declaratum prius. Ad confirmationem dicendum, quòd ut apparet per Gal. non solum ex aere calefacto calefit aqua balnei, & inde parietes eius, uerum aliquādo primitus potest calefieri paries: deinde aqua & tandem aer. & interdum primo calefiunt humores qui spiritus calefaciant, & tandem membra. Aut membra prius spiritibus inflammabuntur. secundum enim quòd fuerint causa agens materiam sibi coaptat: cum quodlibet non agat in quodlibet: sed in sibi determinatum. Ad aliud dicendum, quòd calor primitus potest in cor infigi ex aliqua grandi causa, quæ quasi immediatius usque in cor penetrat, & ita erit febris, & tunc ille calor deportabitur mediante spiritu & sanguine per totum corpus, non tamen calor erit in eis in calefacto esse quod est febris, cum sit morbus & hic mutationem dicat stabilem in hoc differens ab accidente. differentia 73. sed non in calefieri quod motum denominat ad calefactum esse. Febrium, enim principio cum sit aliqua febris: puta ephemera seu pu. uel hectica, una istarum causatur in esse per suum subiectum in calefacto esse, subiecta uero alia non sunt in calefacto esse, sed in calefieri solum, licet nanque in qualibet febrium totum corpus inflammetur, quia tamen non est in calefacto esse, uerum in calefieri magis: ideo non sunt aliæ necessariæ febres una existente. Et hanc quidem rationem dissoluere nesciuerunt ponentes spiritum aut humorem minime inflammari, cum hectica aduenit incipiendo dicentes caliditatem nullo modo in spiritibus aut humoribus esse, occultetur tamen propter caliditatem grandem membrorum cum hecticæ calor sit intensior calore tertianæ. primo secunda: & quarto de anima. Caliditas enim maior ad se minorem contrahit & extinguit. Motus enim maior minorem depellit & occultat. differentia 90. Ad aliud dicendum, quòd per alium modū fit febris quartana et per alium hecticam, nam quartana fit ex materiæ frigidæ & siccæ putrefactione, quæ omnibus ineptior est ad putrefactionē, cum putredo per calidum fiat & humidum. unde & quidam ob hoc negauerunt quartanam fieri a melancholia naturali. quarto prima. Hectica uero febris fit ex inflamatione simplici, humiditates uero, & maxime primæ cum sint unctuosæ: aptiores sunt ad inflammationem, quàm melancholia ad putrefactionē. Et ideo non minus potest accidere hectica incipiēdo q̃ quartana. Adhuc grossior fortassis est melācholia, quàm pri

næ humiditates. Ad aliud dicendum, q̃ hectica magis uidetur hoc nomen sibi acquisiuisse ex suo processu & fine, quàm ex eius principio: tunc enim est in sua dispositione cum ipsa sit facilis curationis. Aut dicitur hectica (ut tactum) ratione compactionis subiecti: cui quidem infingitur ut humiditatis uel membri. Ad argumentum etiam quoddam alterius partis dicendum q̃ licet aliquid ut accidens sequatur alios morbos: dum tamen stat & figitur essentialiter operationes lædens: ipsum idem morbus efficitur: ut hectica ex phthisi causata. Et dolor etiam capitis quando fuerit permansiuus. differentia 74. ostensum &c.

Quæstio VIII.

QVod febris pestilentialis sub ephemera reponatur ostenditur: quia aer corruptus perueniens ad cor spiritus complexionem corrumpit. quarto prima. sed ephemera fit in spiritibus. Adhuc febris est passio cordis propria. Erit itaque principalioris partis eius. Sed hoc est spiritus, qua ipse est radix. Corpus autem cordis est ramus. tertio 11. Ephemera uero dicta est in spiritu fieri: igitur hæc ad ephemeram reducitur. Amplius uidetur hectica magis: quia statim A. post hectica de ipsa negotiatur: quorum autem sit determinatio unius post aliud immediatius, uidentur ad eandem rem pertinere, ut ordo seruetur rei & disciplinæ. Itidem illę febres videntur esse sub eodem genere: quæ eadem curantur cura: cum ad essentiam morbi, causarum & accidentium ordinetur illa. Sed cura eadem uidetur curari hæc febris cum hectica vnde Almansoris. 10. Regendi sunt febrientes ex pestilentia ex omnibus, quæ in capitulo de hectica diximus. Rursus in hectica non iniungitur abstinentia: neq; in ista: imo magis incitantur laborantes vt comedant: cum plures eorum nihil sumere gliscant. Almansor unde A. Necesse est ut restaures ipsos supra cibum. Cumque appetitus ipsorum cadit restaurentur ad comestionem. nam plurimi eorum qui uiriliter agunt super illud & comedunt uiolenter absoluuntur & uiuunt. Palin. ipsa etiam fit in humiditatibus: sed febris pestilentialis putrefacit quod de humiditate circundat cor. A. Itaque febres pestilentiales sub hecticarum genere collocantur. Rursus videtur putrida: quoniam ex putrefactione accidit. aer enim putrefactus humores putrefacit aptiores cæteris quæ sunt corporis putrefactioni, quia calidi sunt magis & humidi. Eti. dicunt ipsam aduenire corporibus humores habentibus paratos putrefactioni, unusquisque enim incurrit ægritudinem cui extat expositus magis, cum potissima particula generationis ægritudinũ sit passuri corporis præparatio. febrium primo. Erit igitur sub genere putridæ locanda.

Oppositum vero huius monstratur: quoniã febris putrida est humoralis. hæc uero non est humoralis. unde Isaac febrium 5. Plurimi patiuntur pessimos morbos de genere pestilentiali, & febres non de genere humorum. Palin. in febre putrida pulsus & vrina alterantur uehemẽti alteratione: sed in hac minime. Quare quarto prima. Non alteratur pulsus & aqua magna alteratione. Et quandoque est vrina in febribus pestilentialibus bona & naturalis in sui substantia & colore & sedimine: & ille cuius est tendit ad mortem: quarti secunda. Eti. A. alium ei construit tractatum & reliquis febrium discretum. Non igitur ipsa erit putrida: sed nec ephemera uel hectica.

Propter primum quidem primitus sciẽdum quot & quæ sunt genera febrium 2. quot & quæ sint causæ pestilentiæ: quidque ipsa & morbus ipsius ostendatur. Primum autem huius omne differentia innotuit 87. Propter secundum huius sciendum, quòd cum febris pestilentialis plurimi sit nocumenti pernicieique illatiua. & hoc actione quadam existat: causæ ipsius erunt tres, aut quatuor, quæ in cuiuslibet naturali expetuntur actione: fortitudo uidelicet, agentis, dispositio patientis: contactus & mora. Oportet enim in tali actione corruptiua huiusmodi febrem patiens etiam fore dispositum ut in aliis euenit actionibus: cum agentium actus in materiam concidant dispositam 2. de anima. unde primo febrium. Nulla causarum sine patientis aptitudine agere aptanata est. Propter quod 4. prima. Agens solum cum peruenit & non sit patienti præparatio: non accidit actio & passio. Et ideo prima proble. ait hanc febrem omnibus pestilentiam inferre. Quicunque praue habentes præexistente. Qui enim bonos habuerunt humores, resistunt eorum temperie & uigore aeris corruptioni: quare in problem. etiam Arist. quibusdam ascriptis. Quibuscunque sortiti sunt secundum ipsam generationem ab astrorum impressione quòd sint breuis uitæ, uelocius redarguentur, & consumentur pestilentia concitati. Vt enim domus antiqua & imbecillis celerius uento concidit uehementi, quàm fortis & noua: sic & hi pestilentia. vnde Haly. Nõ infirmantur omnes homines apud mutationem substantiæ aeris: nam corpus cuius chimus non est præparatus euitat aerem, & resoluit eum antequàm alteretur ab eo. quare Alexander in proble. Propter quid in pestilentiali constitutione hi quidem moriuntur: hi vero minime. Causam quidem assignat ex cõplexionis præparatione. Si enim fuerit quis plenus

plenus chochimia: manifestum ꝙ inspiratus putrescibilis aer hunc corrumpit, si uero euchimus nihil aut parum ipsum pestilentialis aer lædit. Voluit etiam Zoar epidimiam accidere: quando Deus illam mandat quod præsentis non est speculationis. Corpora vero huic febri proprie maxime disposita sunt quæ plurimo coitu usa, latorum pororum, humida, multæ balneationis, & vniuersaliter illa quæ qualitati putrefactionis aeris sunt homogenea. Contraria uero non læduntur, sed potius contemperantur. Occurrit & hoc agens secundo forte. Quando enim tale fuerit & in materiam agit indispositam primitus illam disponendo: & demum formam inducendo; ut est guttam lapidem conterere 8. phy. & apho. complexionum tertio cum interiorum primo: aer autem agens est forte putrefactus: tum propter ipsius ad nos immediationem, & ineuitabilem ipsius necessitatem. 9. de inge. tum etiam propter eius putrescibilem pessimam qualitatem cum substantia: plurima enim huius aeris impressio ab agẽte, ut declarabitur amplius uidetur quàm à materiæ dispositione dependere. Etiam tertio contactus scilicet aeris vndique intus immediatius & exterius occurrentis qui in omni expetitur actione naturali: de gene. & corru. primo cum quo interuenit & tẽpus necessario. Quis enim sic potest velociter manum ab igne actiuissimo separare, ut & caliditatem ipsius nõ percipiat? Neque etiam ignis sine prædictis causis poterit vllatenus operari, quod tempus in huiusmodi aeris impressione inerit proprie: cum talis ipsius simul putrescibilis impressio non de facili possit separari ab eodem. Et hæc quidem cum primis: secundo de causa, & primo secunda in omni quæritur physica operatione. Agentes quoque causæ cum patientibus his duobus fulcitis mediis duplices sunt, uniuersales & remotæ: & particulares propinquæ. Primæ quidem sunt dispositiones præcedentes ex formis cœli siue imaginibus facientibus esse necesse illud cuius aduentus ignorata medico, scilicet inquantum tales putrescere faciẽtes aerem & aquam. Fiunt & putredines in terræ visceribus propter causas à medico ignoratas quod ex luminariũ proprie contingit eclypsibus, & coniunctione planetarum & maxime Saturni & Martis cum stellis fixis aut ipsorum adunatione in aliquo signorum humanorum, & proprie quando præualuerint in domo uitæ in aliqua coniunctione maiorum vel aspectu aut reuolutione anni mũdani inducentibus prauas temporum constitutiones permutatorum essentiis & naturis. Causæ uero particulares & propinquæ sunt corruptiones hic sensibiles in aere deprope existentes uel uentis & maxime australibus ex longinquis partibus adductæ, sicut euenit in apertione cauernarum, & puteorum diutius conclusorum. Aut propter ineuentationem & constrictionem aeris inter parietes & tecta cum immobilis reddatur: uel propter lacunas putridas & stagna: & res ut linũ in illa immissas: uel propter uegetabilia: sicut caules, eruca lacticinia acuta & uiscosa. Aut propter baratra uenenosam auram expirantia, sicut circa Sardos & Ierapolim: aut riuum magnam ciuitatem expurgantem uel exercitu multorum perturbatum. Et propter arbores malarum complexionum, ut sohac & taxum: nuces: ficus: odores putridos & priuationem ventorum laudabilium: aut propter stercora, & animalium cadauera, vel hominum copora occisorum in prælio intumulata, siue incombusta. Nam forsitan ex ęthiopia secundum continuitatem influxerunt quædam putrida inquinamenta Atheniensibus habentibus apta corpora lędi ab ipsis futura causa febris: febrium primo. Est etiam & modus quis pestilentiæ quasi mediatus. mortalitas enim corrumpit arbores & uegetabilia, & hęc corrumpunt animalia quę ea comedunt: & propterea homines qui eis uescuntur, corrumpũtur. primo secunda. Fit quoque secundum Democritum quando famem sequitur abundantia. Et propter languida tritica: herbas & uarios cibos quando fame hos sumpserint coacti: ut etiam Zoar de pestilentia recitat marochiana. Quando autem pestilentia ex inferioribus fuerit, iubent medici superiora & lata quærere aeris. Quando uero ex superioribus, inferiora conclusa. Neque mirandum est aerem putrefieri, cum ipse fumis terrestribus uaporibus permisceatur aquosis, radijs etiam superiorum permiscẽtibus ista, neq; enim permanet in sui simplicitate, tunc enim non putrefieret cum nullũ nudorum simpliciũ possit putrefieri, & ideo cum ignis inter cætera elementorum simplicior existẽs permaneat, putrescit, minime. unde meteo. 4. Omnia alia putrescunt excepto igne, etenim terra, aqua, & aer putrescunt. Deinceps quidem considerandum quid sit pestilentia. Et quia est mutatio quædã facta in aere: primitus sciendum, ꝙ mutatio duplex est ipsius. Vna quidem in eius qualitatibus, & altera in eius substantia magis. Mutatio tamen in substãtia nunquam potest sine mutatione in qualitatibus perfici, cũ qualitate omnis fiat actio, non tamen econtra. Mutatio q̃dẽ secundũ qualitatem est q̃n aer secundum caliditatem & frigiditatẽ maxime ad dispositionẽ peruenit intolerabilẽ, adeo ut inde messes & generatio corrumpantur & vita, quod dupliciter euenit: q̃m aut est symbola mutatio, sicut rabiositas æstatis in calore, & hyemis in frigore, uel ecõtra cõuersio, ut malitia frigoris in æstate: & caliditas hyeme. Et similiter quoquo modo in

aliis qualitatibus. Quando enim aer permutatur intantum, & corpora similiter peruertuntur: disponuntur enim similiter tempore proble. prima. Mutatio quidem aeris ipsius in substantia est, ut hæc ad malitiam conuertatur, nõ ꝙ aliqua suarum qualitatum ualde fortior fuerit facta augmento aut diminutione, licet non sine earum mutatione contingat, & hæc dicitur pestilentia 5. theori. quæ est mutatio aeris in corruptionem & putredinem propter egressionem a temperamento in eius substantia & qualitate. Secundum uero A. pestilentia est putrefactio quæ accidit aeri: similis putrefactioni aquæ remollitionis fœtidæ. Ingrossatur enim & remollitur uelut aqua quando quis immiserit linum aut canapum uel talia in illam. Vt autem appareat consequenter quid sit morbus pestilentialis sciendum, ꝙ morbus est duplex. Quidam nanque particularis, idest particulariter & diuisim sparsus: sicut qui in eodem tempore & ciuitate differenter hominibus contingit, ut aliis quartana uel tertiana, nonnullis uero phrenitis &c. Est & alius communis, qui etiã duplex, quia quidam est consuetus & cognitus: & dicitur endimicus, seu endimialis quasi ab intus eueniens, & est contingens ratione loci, puta propter aquam uel uentum uel terræ fundũ: ceu in quibusdam ciuitatibus nephritis abundat, in alijs botium, quod apud Arabes nunquã uel raro est repertum, in quibusdam uena medeni uel ciuilis sæpe, quam Gal. nunquam uidit interio. 6. & de tali morbo agitur in libro de aere & aqua. Est & alter epidimialis, idest super uel extra eueniens ad differẽtiam illius qui consurgit ex loco. Solet etiam epidimia, idest supereuentus pro pestilentia sumi; & si generalior & existat ipsa. Est autem secundum Haly. morbus pestilẽtialis multiplex & subditus: uno eodem ꝙ tempore hominum multitudini communis. Multiplicem quoque dixi: ut ostenderem uarietatem huius morbi, pestilentialis enim sola ægritudinum communis est omnibus proble. prima. Quoniam quædam est pestilentia ex qua febres adueniunt continue: interdum carbunculi, & aliquando dissenteria, uariolæ, morbilli aliquotiens, & alia sicut in libris epidemiæ ostenditur. Dicitur autem subitus ad differentiam morbi endimialis: qui paulatine euenit ex impressione illorum quæ in loco existunt illo. Reliquum autem quod in descriptione subiungitur ad differentiam dictum est morbi proprij. Non enim euenit eodem tẽpore idem plurimis morbis, sed differẽs magis: cum ex indebita sex rerum administratione cõtingat in qua differentes diuersimode peccant. Contingit autem pestilẽtia & aeris putrefactiõ secundum plurimum in postremo æstatis, & in autumno. Almansor & A. Sed circa præfata hæsitatur, quia dictum est pestilentiam fieri ex putrefactione aeris maxime, quod nõ uidetur, quia 25. proble. quæritur, quare aqua & terra putrefit. Cuius causa assignatur, quia omne calidissimum fit imputridum. Infrigidari enim oportet primum. Ignis autem calidus semper Auer. uero igne plenus. In contrarium dictum est omnia putrefieri excepto igne. Etenim terra & aqua & aer putrefiunt quod & medici testantur cuncti. Dicendum ꝙ aer purus non putrefit: neque ipse prout igni commistus. Vehementer enim calidum à putrefactione præseruat, putrefit autem alius ut impermistus & infrigidatus.

Propter secundum quidem sciendum quosdam uoluisse hanc febrem ad genus ephemeræ reducere. Quorum motiuum cum antedictis fuit: quoniam quædam pestilentia aeris euenit propter simplicem qualitatẽ sine putrefactione ipsius. Quæ quidem quia cum spiritibus cõuenit, qui similiter calidi sunt & sicci, & ægritudo promptius contingit in genere proportionali, concludunt huiusmodi febrem de genere febris diei. Sed ista positio stare non potest. Extraneum enim est multum ut hæc febris ponatur ephemera, cum nullam aut modicam ualde conuenientiam secum habeat, quod ostenditur, quia febris ephemera in uno sæpe aut plus & rarius in quatuor terminatur diebus, hęc autem ad plures extenditur dies, secundum dispositionem patientis, & fortitudinem agentis. Adhuc ephemera salubris est de se, pestilentialis uero febris plurimum mortifera. Vnde Isaac ex hac ait febre saluari rarissimos. Et A. secundum plurimum perdens quod innuitur apho. 2. plures crises sunt ad salutem quàm ad mortem, nisi morbus pestilentialis fuerit. Sic igitur propter hæc & alia plurima, ut etiam ostendetur, quibus hæc febris omnino discrepat ab ephemeris, non est dicendum sub illa ipsam locari. Motiuum etiam non ualet illorũ, imo dupliciter deficit. primo quia ut ostensum est, mutatio aeris in qualitate etiam existente pestilentialis non reputatur proprie, nisi conuersionem causet in substantia. Secundo quia dispositio aeris calida uehementer & sicca, non sic inducit ephemeram, sed potius putridam uel hecticam. unde quarti prima. Febres accidentes causa aeris sicci fiunt causa ut febres ueniant cholericæ: multo igitur magis fieret quãdo est caliditas aũt cum ipsa in aere siccitas coniuncta hecticæ & non ephemeræ. ꝙ autem non ephemeræ, sed hecticæ, euenit quia spiritus subiectũ subtile leuiter tantum motum aeris non potest sustinere, unde fit transitus ad humores, qui subiecta compactiora & tolerabilia existent. differentia præcedente. Alij uero uoluerunt ipsam ad genus hecticarum reducere moti antedictis

præargu-

præargutis. Et hoc quia sicut in hectica inueniuntur dispositiones laborantibus quasi insensibiles tepidæ, sic & in ista. Adhuc uidetur & hæc in occultis intimis profundari, ut hectica, propter quæ uoluerunt ad illam reducere. Sed hoc etiam satis est longæ ꝙ ad hecticam adducatur, quod ex grandi inter eas ostenditur diuersitate, quoniam in hac præcipitur euacuatio & purgatio, in hectica uero minime. Et terminatur crisi, non autem hectica, propter quod remotius reducitur ad ipsam. Neque etiam motiua ipsorum ualent, quia dispositiones in eis non sunt æquales ut in hectica: sed permutantur diuersis mutationibus. Percipitur enim aliqn ex ipsa caliditas & inflãmatio fortis: & quandoq; frigiditas & proprie in extremis & exterius. Et ad summũ calent interius, & infrigidantur exterius: quod hæcticis non fit. Amplius posito quòd fundetur interius ut hectica, non tamen expanditur exterius ut ipsa: neq; in membris est: sed in humoribus ut ostendetur.

Propter tertium uero sciendum, quòd ipsa simplicius ad febrẽ reducitur putridam. Modum autem reductionis ipsius A. cum Ari. proble. prima tetigit dicens: aer putrefit propter expulsionem & sparsionem fumorum in ipso, qui quidem putrefactus ad cor peruenit, quare corrumpit complexionem spiritus qui est in ipso, & putrefit quod circundat ipsum de humiditate & accidit caliditas a natura egressa, & spargitur in corpore; & sic inde consurgit febris pestilentialis, quod ostenditur febrium primo. quia uero pestilentiosarum meminimus febrium à putredine omnium fientium &c. sic ergo uult eas à putredine fieri. Quod & monstratur ratione sumpta quidem à priori, quoniã febris putrida dicitur, eo ꝙ ex putredine consurgit: sed talis est pestilentialis, quod ostenditur per plurima consideranti: quæ Gal. testatur de ipsa cum aliis. vnde primo febrium. Febris pestilentialis fit propter humores aptos ad putredinem existentes, quando occasionem quandam breuem à continente acceperit animal. quàm multum autem ex respiratione incipit, eo qui in circuitu est aëre à putrida euaporatione conterminato. Principium autem putredinis &c. Subdit etiam ꝙ corpora copulata aëri in quo pestilentiæ cõsistunt semina superfluitatibus plena, præparata sunt, iam & per se putrefieri. Adhuc tertia aphorismorum, & primo febrium, recitatur dispositio quædam pestilentialis in principio principiante secundi epidemiarum posita ita. Carbunculi in cranone & reliqua. Quorum quidem causa erat ut ibi ostenditur putredo. Dictum est etiam per A. hanc febrem putrefacere humiditatem cordis. In hanc etiam concludit Isaac sententiam. Rursus febris putrida euenit ex re magis calida & humida, cum hæc sit putredinis causa. Quæcunque enim calida sunt & humida putrescunt prompte, tales sunt humores & aer, sunt enim calidi & humidi aliorum corporis respectu, nõ autem sic spiritus & membra. Amplius, cuius significationes sunt febris putridæ, ipsaque putrida nominatur, quoniam significationes in cognitionem essentiæ nos deducunt morbi, & proprie cum à substantialiter inhærentibus fuerint sumptæ. huiusmodi autem significationes sunt in ipsa positæ. In ea nanque adest caliditas inordinata, siccitas linguæ, sitis uehemens, anhelitus angustia, eiusque fœtor, inquietudo, nausea, dolor oris stomachi, casus uirtutis, syncopis, rationis permistio, pulsus diuersus, frequens, paruus, & quandoque uehemens, sudor frigidus, frigus extremitatum, spasmus, & alchuzez, uomitus choleræ, solutiones, uentositates, & talia. Quæ quidem aliis non adsunt sic febrium aliarum generibus, nisi putridis. Itidem illa est febris putrida, seu ad illam conducitur, cui procuratio extat ut putridæ. Talis autem est hæc. præcipitur nanque in ipsa phlebotomia & purgatio putredinis: alteratio & ipsius exiccatio & eductio: & talia quæ in febribus obseruanda sunt putridis. Ex quibus concluditur hanc febrem propriissime sub putridis locari, si igitur quis asimilatione quadam conatur ipsam febrem ad hecticam reducere: & proprie ad ephemeram: hæc erit extranea & improportionata ualde. Non autem locatur in tractatu cum aliis putridis, quia non ex determinata, ut aliæ contingit, materia, uerum potius ex omni. Quod si quis opponat hanc pertractationem simpliciter fore impertinentem: cum hæc febris ex formis tandem contingit, ut dictum est superiorum: quibus cum sint necessariæ: Aliquis hic non poterit resistere. Quæ ergo necessitas hæc in medicina pertractari. Rursus hoc supposito ꝙ ex superis eueniat aspectibus: uidelicet eclypsibus, ac coniunctione stellarum & diuersitate in his circuli signorum, non poterit quis nisi astrologus intelligere & obseruare. Quid igitur ad medicum? Ad primum quidem dicendum, ꝙ licet motus, & esse superiorum non possit impediri: cum sit necessarius, neque enim infortunas possumus ex cœlo depellere, ualemus tamen ipsorum impressiones auertere materiam indispositam reddendo cum dictum sit. Actus actiuorum fore in suscipiente disposito receptibiles. Et ideo in centiloquio astrologus optimus multum malum prohibere poterit: quod secundum stellas est uenturum: præmuniendo taliter suscepturum: ut cum illud adueniat, modicum aut nihil ipsum afficiat: si nanque astra cũ orbe mortiferam adducant hyeme quandam frigiditatẽ, illam præscientia muniti ualemus euitare. Ad

aliud multipliciter, dicendum: quia licet non agnoscamus materiam & dispositionem superum: scimus tamen ut medici corpora disposita ægritudinibus pestilentialibus: quæ rectificare possumus, ut & indisposita reddantur illis, quo acto, non accidit superum impresio. Vel licet non cognoscamus per causas superiores pestilentiam futuram, noscimus tamen per causas medias, & signa, puta per dispositionẽ aeris nos continentis, quam Gale. prognosticorum primo, per cœleste quoddam, seu diuinum signum intelligit. In qua signa pestilentiæ declarantur satis aduentu ipsius. prima quarti. Aut & medicus habet hoc præscire sciẽtia astronomiæ quam in se debet habere, cum astronomia non modicum quid conferat medicinæ. Vnde de aere & aqua. Qui uero ea quæ de re altisima tractauimus rata tenent, & credunt, nouerint astronomiam medicinæ non minimã partem esse. Quod asserit Albumasar introductorii primo: ut differentia ostensum prima.

Propter quartum uero, ad primum dicendum ꝙ licet aer putridus perueniens ad cor corrumpat cordis complexionem, non tamen spiritum putrefacit. Spiritus enim non proprie putrescit: cum sit calidus & siccus, subtilis & in motu plurimo, sed inflammatur & resoluitur magis. Aut talis spiritus complexionis corruptio non est in facto esse, sed in fieri potius. Febris autem dicitur esse per id quod est in facto esse non in fieri, ut in calefacto fore, non in calefieri. differentia priori. Ad aliud dicendum, ꝙ febris quæ est in spiritum, est in influenti, nõ autem in innato complantato, qui pars est cordis principalior, radix, & uelut forma, & factor. In uigore nanque ipsius uirtus informatiua cor produxit, cum sperma uirile quasi totaliter in spiritus dissoluatur, differentia 36. Sic igitur spiritus fere hincinde suscipitur. Ad aliud dicendum, ꝙ non est hectica, & si determinetur post eam ab A. quia ipsam pertractat Gal. post ephemeras & ante hecticas. Et Almansor post febris apostematum. Isaac autem magis locat ipsam cum putridis, unde non arguit. Causa quoque huius diuersitatis potuit esse, quia hæc febris non est adeo uere putrida, ut cholerica uel phlegmatica. Quod apparet ex accidentium ipsius etiam ad putridas difformitate quadam. similiter uidetur in causa fore diuersitas, eo ꝙ aliæ febres putridæ magis fiunt ex dispositione humorũ ad putredinem aptorum, quàm ex fortitudine agentis: hæc uero cõtra. Quod innuit Isaac intelligẽs perfecte quãdo dixit febrem fieri de pestilentiali genere, & non de humorum genere: non ꝙ in hu. putrefactis non fiat. Sed ꝙ maior causa inexistit in aeris putrefactione, ipsos prius ad hanc habilitatem quàm ex nitio humoris proprio, ut in aliis putridarum. Adhuc cum cæteræ febrium sint essentialiter cordis pasiones, hæc quidem magis cõcomitatur ipsum & affligit. Aer enim putrefactus immediatius ad cor perueniẽs, quæ sunt in ipso corrumpit, & putrefacit humida: ut fere uelut in aliis causa antecedens non reducatur sub coniuncta, unde quasi causa primitiua immediate se transferat in cõiunctam, quod tamen non audeo simpliciter explicare. Et fortasis hæc est causa quare non expresserunt medici sub quo genere febrium locaretur pestilentia simpliciter præcise. Ad aliud dicendum, ꝙ licet per eadem curetur, & non tamen sunt illa plura eadem: sed pauciora magis (ut ostensum) & minora. Mox etiam Almansor excipit balneum: aquam calidã & lac, omnis quoque feb. in eo, quòd febris cum sit mala complexio calida & sicca eadem participat cura. Fuit etiam Almansor breuis sermone; ut uno non solum eodem uel simili det alterum intelligere: immo more Hippo. suo contrario. Ad aliud dicendum ꝙ ista est una similitudo lata. Et etiam ꝙ in febre hac non prohibetur abstinentia in quantum est putrida: sed propter casum appetitus qui eis associatur frequenter & similiter, ut bonitate ciborum & potuum resistatur aeris malignitati: sed in hectica non iniungitur abstinentia propter nimiam corporis, & febrilis caloris exiccationem, cum eius caliditas sit tertianæ secundum A. caliditate acutior. Sic igitur non prohibetur eadem minime abstinere de causa. Ad aliud dicendum, ꝙ per humiditatem A. intellexit humorem primum, & non secundum. sunt enim duplices humores primi, uidelicet, & secundi noti: ut sanguis, phlegma, cholera & melancholia. Et secundi dicti humiditates, ut quæ est in extremitatibus paruarum uenarum: ros cambium & gluten. differentia 33. Concedendum itaque ꝙ propriisime aliarum sit putrida. Ad ea etiam quæ alterius partim iã apparet. Expositus est enim sermo Isaac. Ad aliud dicendum quòd hoc est quasi propriũ præ aliis ægritudinibus huic pasioni, ut ipsa uehementius ut ostensum quàm aliæ febres inhæreat cordi: ut & nocumentum suscipiatur in corde & non sic in hepate & aliis cæteris suo modo. Propter quod urina naturalis uidetur existere similiter & pulsus cum fuerit ita natura perterrita & succumbens, ut & nullo attentet insurgere contra morbum modo: sed conuertens se ut corpus gubernet uelut in sanitate. Quo circa & urina in morbo etiam diu no sic permanens indicatur in aphorismis mos talis à Damasceno.

Quæstio LX.

QVod apostema intrinsecum causet febrem conti-

cõtinuam omnino, monstratur: per Gal. apho. quarta ita. Febres continuæ & periculosæ accidunt, aut propter prauam morigerationem putrefactionis, uel propter intrinsecum apostemata. Amplius, si aliqua apostemata intrinseca febrem causarent interpolatam: hæc splenis essent & renum: cum huiusmodi membra minus sint sensitiua: minoremque colligationem cum corde habentia. Propter quod plures medicorum asserunt hæc, febres interpolatas causare: sed apostemata membrorum huiusmodi febres inducunt continuas, quod monstratur, quoniam splen est membrum carnosum: arteriosum: ex sanguine nanque arteriali subtili nutritur, quarto de utilitate particularium. Est etiam rarum multæ materiæ comprehensium: quod autem huiusmodi, quarto prima ad febres præparatum continuas. Renes similiter membra existunt carnosa, calida, arteriis & neruis patentibus non parum coniuncta: quæ febrium continuarum uidentur denotare aduentum ibidem. Rursus cuius causa est continua, & effectus ab eadem continuitatem suscipit: quoniam causa & effectus sunt proportionales. Sed apostemate existente, sanies inducitur continua, quæ febris causa per se & coniuncta ponitur cum suo effectu conuersiuo. Itidem in apostemate morborum tria genera (ut uidebitur) continentur. Quæ quidem tum propter se, tum propter accidentia ipsos concomitantia, naturam humanam febri appropriatam tanquam in ægritudinem sibi propriam deducunt. Apostema itaque intrinsecum febrem causabit continuam.

Cõtrarium quoque huius ostenditur apho. prima ita. Quia splene male se habente paroxismi: & uniuersaliter melancholici per quartum febricitant. Amplius in diuisionibus, apostema in renibus sequuntur in principio sui febres permistæ habentes paroxismum cum horripilatione: tales autem sunt interpolatæ. Adhuc quinto practicæ. Diuersificatur lethargus siue sirsen frigidum propter febrem adesse & non adesse. Itidem tertio prima ponitur melancholia fieri propter apostema meseraicarum: in quo secundum plurimum non est caliditas, febris, aut sitis. Quarto etiam prima. Membra quæ sunt longinqua à corde debilem communitatem cum eo habentia uelut renes: non semper propter apostemata febres inducunt, & continuas: immo multotiens interpolatas de genere commistarum existentes: & febrium tertianarum, quartanarum, quintanarum, & sextanarum. Rursus differentia febris interpolatæ est ad continuam: quoniam interpolata causatur ex materia extra uasa contenta, continua uero ex intra. Materia uero apostematis extra uasa continetur ut innuit Gal. de ge. apostematis in quam plurimis. Adhuc motus est de extremo in extremum per medium. physicorum quinto & quinto de iuuamentis. Sed quædam apostemata intrinseca qualia diaphragmatis, & stomachi, & uniuersaliter substantiæ panniculosæ: uelut apparet primo prognosticorum febres inducunt continuas. Quædam uero febres non adducunt: unde tertio, 14. In apostematibus hepatis frigidis non est febris, neque sitis, neque calor. Similiter & in duris splenis. Cum igitur fiat motus de non habere febrem continuam, in habere, aut econuerso motus per medium constituetur: hoc autem medium non uidetur nisi febris interpolata. Quare febris interpolata interdum ab intrinsecis apostematum causabitur.

Propter primum quidem sciendum, q; apostema est tumor siue grossities præter naturã permutans membrum à sua naturali dispositione in eam quæ extra naturam ex materiei cõgestione uel reumate generatus quarto de accidenti. & 13. de inge. Hæc autem non est uera ratio apostematis: sed potius quædam eius notificatio communis: nam tumor præter naturam est accidens consequens apostema calidum. Ioannitius. Vera siquidem ratio ipsius est morbus compositus ex triplici genere morbi. differentia 75. In ipso nanque concurrunt tria morborum genera: ut mala complexio: praua compositio, & imparis solutio, ut declaratum primo secunda. Cuius quidem causæ uniuersaliores sunt sex. Vis membri uidelicet expulsiua superfluitatum ex superfluo alimenti in eodem accreta. Imbecillitas membri recipientis quod ad ipsum impellitur, materiei superflua quantitas. Debilitas nutrientis uirtutis mẽbri. Quando enim suum non ualet alimentum elaborare: in superfluitates conuertitur illi nocentes. Meatuum largitas, quibus superfluitates prompte decurrunt. Et situs ipsius corporis inferior theori. 6. Ipsius quoque superflua quantitas est illius materia: ut humor quadruplex, aquositas & uentositas. Et adhuc huiusmodi quoddam à causa primitiua nota. Reliquum uero ab opposita. Cuius quidem generationis modus differentia tangetur subsequenti. Est etiam quoddam apostematum extrinsecum: quod sensibus subiacet: ut tactui & uisui manifeste. hi enim circunscriptionem ipsius apprehendunt immediate. Intrinsecum autem aliud oppositum, ad quod non sic ex significationibus peruenitur à sensu acceptis deducto. Et ipsum quidem generatur aut in membris interioribus ubicunque: uelut in gutture, pulmone, capsula cordis, uentre cum mery, hepate, splene, intestinis, renibus, matrice & uesica, aut in panniculis ea circundantibus uel regentibus: siue per longum, latum, uel profundum. Quid autem

autem febris, & acuta visum differentia 87.

Propter secundum vero sciendum ꝙ aliqui indistincte posuerunt apostema intrinsecum febrem continuam causare simpliciter: aliqui uero interpositã nõ raro ut mõstrarunt arguta, sed quid de hoc, tertio videbitur dicendorum. Propter tertium quidem sciendum quòd aliquod apostema intrinsecum febrem potest inducere interpolatam. Cuius quidem gratia notandum primo ex parte materiæ, ꝙ causa febris est duplex. una enim essentialis & prima: reliqua uero uelut accidentialis & secunda. Prima harum quoque quædam est mediata: puta antecedens dicta. quædam vero immediata: quæ proprie potest appellari causa coniuncta: eo ꝙ conuertitur & coniungitur cum morbo: qualis est fuligo putrida, seu fumus putridus horribilis subtilis à minera putredinis consurgens: febrium primo. locata in uasis, seu extra: dummodo continuatione eius cor petat. Et secundum ꝙ continue aut successiue ipsum expetet: febris generabitur continua uel interpolata ut uisum differentia 87. cum cæteris. Sed de causa ut accidentali iuuatiua & secunda, quædam attenditur ratione materiei apostematis: alia uero ex parte qualitatis partis in qua existit. Primo quidem modo diuersificatur multipliciter. Quoniam apostematũ quędam fiunt ex materia calida: puta ex sanguine & cholera: & phlegmones appellantur ab inflammatione dicta. quædam uero ex materia frigida, siue dura, molli, aquosa seu uentosa. prima siquidem sunt magis digna febrem continuam adducere cum maiorem homogeneitatem habeant cum ea. Quæ enim sic sunt celeriorem habent transitum secundum Ari. & A. unde primo secunda. Occultorum apostematũ calida, demonstrat febris concomitans ea, quæ uero sunt frigida, tardius, & ideo febrem possunt causare interpolatam magis, quia fumus procedens ex minera putredinis resultans per se redditur insufficiens cordi continuari: immo motus mineræ eius ex superiorum exagitatione præstolatur. differentia 88. qualis est motus melancholiæ per quartam: choleræ per tertiam, & phlegmatis quotidie. Verum quia motus phlegmatis 18. horis laborantem fatigat, à quo uix mundificatur: propterea si ex phlegmate consurgat apostema intrinsecus, ad motum eius additur propter causas continuitatis febris: intantum ꝙ & forte si febrem indicant, figetur continua. Quod videtur innui prima quarti: ponente apostemata renum causare febres commistas ex febribus tertianæ: quartanæ, quintanæ & sextanæ & non quotidianæ. Diuersificatur etiam materia ratione quantitatis multitudinis videlicet & paucitatis: licet primordialiter hæc diuersitas ex qualitate consurgit, sicut fere alia quæcunque: eo ꝙ materia multa seu quantitate replens continuum & extendens & solutionem inducet inde maxime. ꝙ si in locis fuerint sensibilioribus, febrem causabit ut sic continuam. Cuius quidem opposita interpolatam poterit causare. Diuersificatur similiter natura apostematis in febrem continuam seu interpolatam: causando aut in nullam adducendo ratione dispositionis materiæ. Contingit nanque cum materia apostematis suppuretur, ita ꝙ eius subtile effumet. grossum uero eius remaneat incineratum: uel febrem interpolatam causari, aut nullam, uelut apparet in sclirotizationibus hepatis, splenis & renum quandoque. Potest & id idem ratione similiter uariari situationis materiæ: eo ꝙ ipsa in locis vicinis cordi sita & maxime in his quæ grandem cum corde habent affinitatem febrem ut ita afferret continuam: reliqua uero interpolatam magis. Diuersificatur itidem secundo febris ratione partis in qua contingit apostemata intrinsecum multipliciter: quoniam aut illa erit neruosa multæ sensibilitatis apta ex stimulatione reumatis propter dolorem spiritus inflammare: & ita febrem continuam inducere. Aut ex parte arteriarum multarum in membro existentium: per eas nanque ad maiorem continuitatem habet ad cor. spiritus etiam in eis & sanguis continentur feruentiores. Adest ẽt in eisdẽ pulsatio, quę oĩa attestãtur caliditati, & generationi febris cõtinuæ. Vel ex parte carnositatis: membra nanque carnosa humidiora existunt porosiora & pluris materiei contentiua. Aut similiter ratione magnitudinis membrorum, maiora etenim ampliorem suscipiunt materiam, & cordi magis supercommunicant: propter quod eorum intrinsecus apostemata febrem magis causabunt continuam. In reliquis quoque prædictis his dispositionibus oppositis: febris consurget interpolata amplius. Adiuuat etiam usus sex rerum non naturalium secundum contrarium, aut simile ita, uel aliter mensuratus, in continuatarum seu interpolatarum generationem. In quibus quidem complexio, ætas, uirtus, tempus, & regio &c. talium sunt attendenda. Quæ quidem tum quia fumositate notiora existunt. tum etiam breuitatis gratia non extendantur in amplius in præsenti. Ex his igitur breuiter uniuersalis demonstratio poterit colligi, uidelicet, quòd apostemata intrinsecum febrem amplius causet continuam, & quòd interpolatam quandoque. Apparet itaque ex medicorum logiis deducendo quòd apostemata intrinsecum febrem poterit interpolatam interdum inducere: ceu quando membrum fuerit frigidum ignobile, a membro nobili distans parum, neq; tamen illi manifeste

nifeste coniunctum, nullius, uel pauci sensus. Sitque materia eius frigidior, paucæve quantitatis. Per oppositum uero febris insurget continua, quod poterit syllogizari, & apparet. Nosce ꝙ febris ex apostemate consurgens intrinseco non est ephemera, ceu quidam æstimant, immo de genere putridarum. unde prima quarti. Febres quæ sequuntur apostemata intrinseca, fortasse non fiunt ex applicatione caloris ad cor sine putredine, quæ applicatio ephemeram inducat. Hoc etiam apparet, quia exagitatio in huiusmodi febribus currit secundum motum humoris; ita quòd adhuc litescente apostemate febris remanet quandoq; putrida manifeste.

Propter quartum uero ad primum dicendũ, quòd apostema huiusmodi phlegmon est. Is autem cum inflammationem importet ex materia sanguinea & cholerica generatum: febrẽ continuam inducet, non tamen propter hoc cõcluditur ꝙ alia apostemata febrem nõ possint causare interpolatam, quæ secundum morem Gal. phlegmones non dicuntur: immo etiam apostemata calida sensum à membro remouentia quantumcunq; fuerit sensibile, febre inducunt interpolatam: velut apostemata cancerata. tertio undecima. Ad aliud dicendum, non propter hoc semper fore necessarium febrem esse continuam, eo quòd splen membrũ est frigidum, pauci sensus, materiæ etiam frigidæ grossæ susceptiuum imparate putrefieri. unde ex his materia minime reumatizat & putrefit. Quæ etiam sui grossitudine putrefacta, arterias non potest adeo ingredi, ut accessus eius continuetur, immo motum expetit ex humoris melancholici euentatione. Neq; etiam arteriæ splenis directius respiciunt cor, cum nõ implantentur ei, sed explantentur magis. Similiter de renibus ut apparuit dicendum, ꝙ illa cõtinuatio cum corde est obliqua satis. propter quod de naturalibus secundo. contra Erasistratem, arteriæ renibus implantatæ proprie non implantantur, sed explantantur: non enim eis sunt directe suppositæ, uelut uena concaua hepati, aut aorta cordi. Adhuc etiam carnositas eorum est compacta sensu priuata, non enim sentiunt nisi per panniculum. Neque in eorum substantia uena continetur aut arteria. differentia 86. Propter quod apostema splenis, & renum poterit febres interpolatas interdum causare. Ad aliud dicendum, ꝙ in apostemate non semper est sanies. Aut si est, non poterit cor petere, ut uidebitur aliquando. Ad aliud dicendum, ꝙ tria huiusmodi læsionis genera, interdum læsionem ita modicam inducunt (ut declaratum ex suis causis) tam ex parte materiæ, quàm partis, & situ ipsius, ꝙ febrem non continuam, sed interpolatam inducent.

Ad ea quæ alterius partis etiam dicendum, ꝙ auctoritas Gal. & Rasis concedatur, ut uisum.

Ad ea uero quæ Halyab. dicendum ꝙ in lethargo in principio quandoque non est febris: aut modica impercepta interdum ferè propter quantitatẽ materiæ ipsius & frigiditatem. Ad alia consequentia quid dicendum apparuit A.

Ad aliud dicendum, ꝙ licet in apostematibus materia contineatur extra uenas, nihilominus tamen poterit febrem continuam inducere: eo ꝙ fumus resolutus horribilis, acutus, à minera putredinis ualet continuè cor petere, qui positus est causa coniuncta febris & immediata efficiens. Minera uero aqua deciditur magis caussa antecedens & materialis, & ita materia & efficiens non coincidunt in idem. differẽtia 160. Interdum uero sanies adeo est grossa, & cænulenta, ꝙ ab ipsa fumus prædictus continuari nõ poterit cordi, sed euentatione humoris tandem cessante respirat. Neque etiam est simile de materia dispersa per totum corpus extra uenas faciente febrem interpolatam, & de collecta ad apostema licet ponatur ipsa etiam extra uenas existere, quoniam quando materia colligitur in apostemate, aggregatur eius uirtus magis, & ea unita fortior est seipsa dispersa de causis. Et ideo materia uenenosa plerunque existens per totum disseminata, quando in apostema concurrit intrinsecum perimit, remittendo uapores uenenosos ad cor. Vigoratur nanque ex eius congregatione. Et ex hac etiam cancer ægritudo appropriata malitiosior & incurrabilior æstimatur lepra totum possidente. differentia 178. Quare materia disseminata per totum corpus extra uasa, interpolatam semper & nunquàm continuam ut sic febrem inducet. Ad aliud reliquum etiam quid dicendũ, visum est.

FINIS.

A R N A L D I

de Villanoua.

D E F E B R I B V S

L I B E R.

Caput I.

RACTATVRI de febre, uidendum est Gal. super aphoris. febris nihil aliud est quàm calor naturalis in igneum mutatus. Vel sic secũdum Isaac: febris est calor naturalis cursum naturæ supergrediens procedens à corde in arterias: suoque lędens effectu. Duplex enim in corporibus nostris est calor naturalis: unus, uidelicet, qui ab elemẽtis innascitur quæ nostra corpora constituunt ut partes: & iste calor dicitur potentialis. Alius uero est in nostris corporibus calor naturalis qui actualis & sensibus nũcupatur: & iste innascitur a spiritibus & humoribus in corpore existentibus. Et cum iste calor naturalis actualis distemperatur a uitali spiritu fit fe. Febris igitur aut fit ex principali uitio: siue distemperantia spirituum & dicitur ephemera: aut principali distemperantia humorum & dicitur putrida: aut ex principali uitio seu distemperantia membrorum & hectica nuncupatur: de quibus omnibus prout melius potero tractare proposui. Hæc enim tria genera fe. comparantur tribusque sunt in bal. aeri, uidelicet, aquæ & parieti. Aer enim balnei calorem citius suscipit & citius susceptum deponit quam aqua: & hæc assimilatur ephemerę in spiritus citius inflammantur & uelocius & citius curatur si medicus fuerit solicitus quàm aliæ fe. sicut inferius euidenter apparebit. Aqua uero bal. putridę assimilatur quæ cum maiori difficultate calefit quàm aer: & tardius infrigidatur. Similiter putrida cum maiori difficultate accidit & difficilius est eam curare quam ephemeram. paries uero bal. hecticę assimilatur in qua membra consumuntur. Nam paries ipsius balnei est sicut hectica in qua membra consumuntur: ideo difficilius quàm prædictæ curatur. In unoquoque genere febrium est sciendũ quòd hic tria quandoq; distinguuntur siue destemperantur scilicet spiritus humor & membra secundũ magis & minus: ut dicam inferius.

De ephemera. Cap. II.

Ephemera sicut dictum est superius est feb. quæ fit ex principali uitio seu distemperantia spirituum & dicitur ephemera ad similitudinem cuiusdam piscis qui ephemeron dicitur: qui in mari nascitur. & non uiuit nisi per unum diem: eodem enim die quo nascitur moritur: simili modo feb. ephemera uix ultra unum diẽ extenditur. peccato uerbo medici uel infirmi interueniente: aut opilatione pororum nimia si usque ad tertium uel quartum diem durauerit: & per periodos currere incipit in putridam uel hethica conuertitur. Febris enim ephemera non dicitur habere nisi unum periodum: nec cum rigore seu horripilatione incipit: corpus pa. cum tangitur non sentitur multum ca. nec pungens: nec mordicans calor apparet: urina talium non multum distemperatur in calore uel in substantiam à naturali dispositione urinæ. Ephemera autem aut est symptoma alterius morbi, ut bubonum, & apostematum aliorum calidorũ: aut est morbus per se: & hoc pluribus de causis accidit: aut ex nimio labore ca. aere seu fri. ira, tristitia, angustia, solicitudine, nimio studio: aut propter nimiam sessionem in aqua frigida: aut propter nimiam moram in bal. uel si bal. ex mala aqua factum fuerit: uel si ex malis lignis uenenose qualitatis balneum fuerit calefactum. aut propter medicinam calidam ab imperito medico datam: aut propter superfluam comestionem uel potionem uini fortis: uel propter nimium ieiunium: aut propter corizã: & reumatismum. Si igitur propter solis calorem superuenit alicui ephemeram pa. habet caput calidius reliquo corpore: & facies feruet & rubet: & quandoq; rheuma calidum per nares & palatum descendit. Si uero ex calore aeris fuerit: corpus magis incenditur quàm caput: sitim magnam patiuntur: & desiderium attrahendi aerem frigidum

urina

urina apparet semper colorata plus solito, & pulsus etiam mutatur, & post cibum grauius molestari solet: & si æger sudauerit alleuiatur. In hoc enim ut dixi: differt ephemera à putrida: quia putrida in secunda afflictione fortius affligit quàm in prima, cum calor sit acutior per putredinis ebullitionem. In ephemera autem non est sic: quia ut dixi non currit per periodos. Secunda autem accessio ephemerę nullam infert molestiam aut paruam, & raro trãsit ad aliam accessionem nisi forte in putridam uel hecticam mutetur ut dixi. Cum ergo ephemera fuerit propter calorem solis vel aerem calidum curetur hoc modo, in aqua bulliant mal. uiol. folia salicis, & uitis, rosę, & huiusmodi, & ex ipsa aqua fomentetur caput eius ut sudet: postea manus & tympora & pedes ex prædicta aqua ca. lauentur & abstergantur bene cum pãno lineo, deinde inungantur oleo ros. uel uiol. cum agresta & lacte mulieris. Item agresta succus cimarum rubi & oleum uiol. & ro. insimul. misce, & in huiusmodi liquore pannus lineus infusus tymporibus & fronti applicetur sępe & sępius. Item constituatur æger in domo frigida & fenestræ sint apertæ, ut uentus frigidus possit libere intrare, & si non fuerit domus naturaliter frigida fiat hoc artificialiter: ut per artem suppleamus defectum naturæ. Ars enim sicut dicit Aristo. imitatur naturam inquantum potest: accipiantur itaque 10. uel 15. spongiæ marinæ magnæ & infundantur in aceto & circundantur circuncirca lectum pa. aqua currens naturaliter uel artificicialiter distillans: uel saltem ante infirmum constituantur folia frigidarum arborum & herbæ per domum aspergantur: sicut sunt cymbalariæ uermicularis, crassulæ, solatri, frondium cãnarum pampini uitis, & rami salicis, rosæ viol. & similia his artificiosæ infrigidabitur domus. Et camphoram etiã odoret, etiam intrent bal. aquæ tepidæ & ibi suauiter & molliter fricentur cum manu pręcipue in locis articulorum: deinde suauiter cum panno lineo abstergantur, & ex oleo ro. uel uiol. inungantur, & hoc fiat bis uel ter si fuerit opportunum. Syrupum & iulep qui solum fiunt ex aqua & zuccharo bibant, uel si nimium constipati fuerint syrupum uiol. bibant, & syrupum etiam ro. si non fuerint constipati plus debito, lactucas, portulacas assas, pruna damascena, scario. cichoream, cucur. assatas, farinam hordei amygdalas, micam panis prius lotã in aqua 5. uel 6. uicibus addito pauco zuccharo. Similiter succum granatorum bibant cum aqua, possunt etiã uinum subtilissimum optime lymphatum bibere si ipsum appetunt, tamen in parua quantitate detur, tutius non dare quàm dare est, collocentur in loco molli, & dormiant plus solito: & emplastrũ etiã ꝓuocatiuũ somni quod in ca. de phręnesi dictũ est fronti & tymporibus applicetur. Et si post hoc aliquod uestigiũ laboris uel lassitudinis apparuerit ad bal. iterũ ducatur, & omnia prædicta remedia fiant quousq; pa. liberetur. Et si dispositio corporis pa. fuerit plectorica & sanguis ualde abundauerit fac phlõmiam uenę basilicę dextri brachij, & secundũ uirtutẽ ægri sanguinẽ extrahas ne forte infirmus in synocham incidat, & hoc dico uiribus ætate complexione & tẽpore permittentibus consuetudine non contradicẽte. Et si cholera nimiũ superabũdauerit leuiter & suauiter educatur cum decoc. in capitulo de dolore capitis ex cholera facto dicta ne æger in causon fe. incidat, deinde suprascripto regimine regatur infirmus. Et si febrẽ huiusmodi patientes ꝑ interualla fuerint nimis constipati fiat eis clystere aliquod lenitiuũ vt ex mal. mercuriali vio. & furfuribus additis cassiafi. oleo uiol. zuccha. uiol. & similibus, aqua rosa. oleũ uiol. uel ros. & acetum insimul misce: petia in tali liquore infusa frõti & tymporibus pa. applicetur, hoc enim modo curabitur ephemera propter calorem solis uel aeris calidi: uel propter dictã bullitionẽ per solem uel aerem calidũ factã iterando prædicta remedia quousque pa. liberatus sit. Si uero aliquis ephemerã patiaẽ ꝓpterea ꝙ usus est bal. naturaliter ca. indebite ut sulfureo aluminosa ferreo calcãteo & similibus. Et ẽt propter bal. aqua artificialiter calidæ quod scitur ꝑ manifestationẽ ipsius pa. tũc curetur hoc modo. Intret bal. aquę tepidæ & ibi lauẽ & suauiter fricetur, deinde cũ pãno lineo abstergatur & cum supradictis oleis inũgaẽ: & epithimate isto frõs & tympora epithimenẽ. Recip. sand. & al. & ru. ro. semin. portulacæ an. dra. s. spodii: gumi ara. draragãti: an. drac. 2. terãtur oĩa & puluerizentur & cũ aqua rosa. distẽperẽtur uel de succo solatri: uel oleo ro. & succo cucu. & agresta insimul mistis idẽ facere poteris: detur syrupus ro. uel uiol. & iulep & nutriatur secundũ superiorẽ doctrinã. Si uero ꝗs hãc fe. incurrat propter nimiã potationẽ uini fortis & puri: detur syrupus iulep & syrupus acetosus cũ frigida & uomitus prouocetur uel cũ uomitu patriarchę Nicolai uel scarpellæ ꝓuocabis uomitũ: & à uino oĩno abstineat quousq; liberatus sit. Suꝑ fluuiũ uel aliquẽ riuũ constituaẽ pa. uel saltẽ in domo fiat aer artificialiter frigidus sicut supra dictum est. Camphorã odoret & huiusmodi frigida, & cũ fe. sedata fuerit ponatur in bal. aquæ tepidę & ibi leuiter fricetur cũ manu, deinde abstergatur & inungatur ut supra diæta superius scripta tribuatur. Et parentur cibaria ipsius cum aceto & cum agresta aqua ros. & succo granatorum & similibus: poma etiam elixa comedat.

Quòd si quis ephemeram pa. propter comestionem calorum ciborum solummodo curetur

tur sicut prædicta, uomitum prouocando & omnia per ordinem faciendo sicut nunc dictum est. Et cum fe. parum sedata fuerit aqua hordei cum zucchario in bona quatitate in potu detur. Et quia hæc fe. prædicta quæ fit ex uini fortis potatione multoties in putridam consueuit conuerti; propter hoc oportet medicum ualde esse solicitum in cura earum. Si itaque isti patiantur capitis grauedinem, & oculorum extensio & rubedo superuenerit & uenarum plenitudo, etiam urina rufa cum substantia spissa & oris dulcedo & alia signa sanguinis apparuerint, tunc extrahatur sanguis cum phlebotomia, & etiã cum uentosis, & clysteria mollificatiua & lenitiua fiant & soluatur uēter si fuerit oportunum cum decoc. dicta in cap. de dolore capitis ex sanguine facto. Si uero quis ephemeram patiatur ex fri. aere uel frigidæ aquæ introitu q cognoscitur, quia color cutis mutatus est in plumbeum uel obscurum; pulsus est paruus & uelox, & urina rubea parum immutata, quandoque apparens alba aut plumbea, oculi & facies parum tument, caput graue & frigidum, cutis dura, durior tamen si sit propter bal. aquæ frigidæ. pa. etiam fatetur se læsum fuisse a frigido aere uel bal. uel infusione aquæ frigidæ. Cum itaque hæ febres his de causis ueniant curentur hoc modo intret pa. stupham aquę calidæ & ibi moram trahat quousque sudet, deinde leuiter fricetur & abstergatur corpus eius & inungatur ex oleo camo. & optime collocetur in lecto molli, & bene cooperiatur & sudet & dormiat ibi, & cibos subtiles sumat & boni nutrimenti & boni sanguinis generatiuos & uinum forte & subtile in parua quantitate bibat & parum comedat: & dum quieuerit si post iterum aliquid de feb. remanserit ad bal. iterum ducatur & ad totum regimen dictũ. Electuaria etiam calida ut diacyminum diacalamentum & huiusmodi cum fuerit incõualescentia detur. Quòd si ex ira hęc pas. fuerit oculi rubent & extra eminent & cito mouētur, facies rubet, pulsus est magnus & fortis urina plus solito coloratur parũ. Si uero ex tristitia uel angustia oculi cõcauantur & quieti sunt: totius corporis debilitas & pulsus debilior est solito, & facies pallescit uel citrinat parum: & similiter mutatur urina etiam parum à suo colore naturali. Primo ergo mittantur isti tales in bal. aquæ tepidæ & oleo ro. uel uio. leuiter inungatur, post hoc aqua ros. super caput eorum infundatur. Epithimetur pectus eorum & supra caput & supra cor apponatur hoc epithima. recip. sandali al. & rubei ro. an. drach. 1. camphoræ drach. s. terantur & cum aqua ros. confice. Syrupus iulep detur in potu cum succo granatorum acerosorum. Cibaria sua sint frigida & condita cum rebus frigidis sicut acerositate citri aceto & agrestas, & similia a uino & rebus calidis omnino abstineant, quoniam hæc plus incenderent & augumentarent ipsam febrem. Ira enim nil aliud est quàm accensio sanguinis circa cor: ut dicit Arist. cum itaque in ira fiat ebullitio sanguinis, & feruor circa cor si nos daremus res naturaliter ca. magis augumentaremus feruorem & incendium: & sic fe. magis augumentaretur & incenderetur. Intendendum enim est cum frigidis supradictis: quando ex causis prædictis hæc fe. uenit. Inducatur etiam lætitia & cantus musicorum & instrumentorum coram pa. pulsentur & parentes eius dent sibi solatium & gaudium. Et si propter amissionem pecuniæ uel alterius rei hoc patitur, promittantur sibi similes res à parentibus & amicis. Quòd si propter nimium ieiunium acciderit hęc pas. cognoscitur per corporis dispositionem macram & siccam & oculorum concauitatem, pulsum debilem & uelocem & urina rubea quandoque apparet, & patiens fatetur se nimium ieiunasse. Curatur hoc modo: pa. reficiatur cibis restauratiuis & potibus bal. electuariis & inunctionibus quę in sequenti ca. de hæctica sum dicturus.

Quòd si aliquis ephemeram patiatur causa multarum cogitationum uel multæ solicitudinis: quod cognoscitur indicio pa. & etiam quia facies & totum corpus quandoque citrinatur, oculi concauantur: palpebræ graues & molles & ad mouendum tardus fit: & uultus tumidus, urina tenuis, pulsus paruus, in bal. aquæ tepidæ immittatur & leuiter abstergatur & ungatur secundum prędictam doctrinam: deinde nutriatur ex cibis faciliter digerentibus & nutrientibus, & uinum optimum & nutritiuum parũ lymphatũ bibat; prouocetur somnus in eo cum emplastro quod in cap. de phrenesi dictam. In domo frigida collocetur. Remoueatur ab huiusmodi solicitudine uerborũ interpolatione, & aliqui ludi in quibus delectetur fiant coram ipsõ, instrumenta musicalia corã eo pulsentur si in eis delectatur. Quòd si aliquis ephemerã inciderit eo q plus solito comederit aut cibum multũ nutrientem aut grossi nutrimenti sumpserit aut cibũ malæ & ueneno sę qualitatis, primo ergo statim uomitũ prouocemus cũ uomitu patriarchæ Nicolai uel scarpellæ uel cum aliquo uomitũ cõuenienti. Quòd si hæc fe. per plures dies durauerit sic quòd quasi synochus esse uideatur, non est materiei digestio expectanda: quia synochus & synocha antrax & squinantia materias crudas euacuare iubent. In his enim ægritudinibus & similibus non debemus materiæ digestionẽ expectare, sed statim phlebotomare & uen-

& uentrem soluere cum aqua cal. fructuum, uel aliqua conuenienti medicina & detur syrupus acetosus: ptisana detur solummodo & lac amyg. & mica panis ter uel quater lota cum zucchāro in aqua. Cumque feb. aliquantulum alleuiare inceperit pa. in bal. aquæ tepidę impōnatur in quo moram magnam non faciat. Et fricetur corpus eius ex furfure diu deinde lauetur bene & abstergatur & in panno lineo inuoluatur & in lecto molli ponatur & quiescat & nutriatur ut dictum est. Quòd si feb. diminuta fuerit scilicet non in totum recesit iterum uirtute existente forti in bal. mittatur & plus moretur ibi quàm prius & omnia frigida secundum superiorem doctrinam exhibeantur. In principio tamen huius fe. absque magna cautela bal. ingredi non debet. Cauendum est enim ne pa. in huiusmodi bal. laborem patiatur & ne corpus ipsius calefiat. Quòd si contingat ipsum in bal. horripilationem pati ilico extrahendus est: & hoc dico de quolibet ephemeram pa. Cum. n. quis patitur horripilatione in bal. p hoc cognoscitur ipsam febrē non esse ephemerā sed putridā: & hoc speciale signū ad cognoscendū ephemerā distingui a putrida. Cū. n. æger se balneauerit & horipilatio non superuenerit scias illam febrem esse ephemeram, & tunc uomitus prouocetur cum adhuc materia fuerit in ore stomachi: a qua fumi resoluti inficientes spiritus induxerint, uel si uenter fuerit solutus si materia in fundo stomachi fuerit & urina prouocata fuerit & phlebothomia etiā facta fuerit si fuerit oportunum & ordo diæte obseruatus fuerit & ordo etiam intrandi bāl. & inungendi corpus sicut superius scriptum est obseruatus cito curabitur quęlibet ephemera nec in putridam conuertetur. Si autem error in prædictis contingat: in fe. putridam uel in quotidianam uel in synocham & similes cito transibit.

Quòd si aliquis hanc febrem patitur propterea quia usum bal. prætermisit & non balneatur ut consueuerat quod scitur indicio pa. in bal. aquæ tepidæ immittatur & multa aqua tepida super eū fundatur & corpus eius fricetur ex furfure se. cōmunibus tritis pauco nitro insimul mistis: deinde lauetur bene ex dicta aqua & abstergatur eius corpus & ponatur in lecto. & nutriatur ex cibis facilis digestionis & cibis extinguentibus calorem: & uinum clarum album ualde subtile sibi exhibeatur in potu die sequenti si non liberatus fuerit balneetur & prædicto regimine regatur. Quòd si multam sitim habuerit uel si quis hanc fe. propter sitim habuerit dentur extinguētia sitim in cap. de siti dicta. In bal. aquæ tepidæ mittatur. ptisana hordei & etiā aqua frigida cum zucchāro detur, aqua etiā frigida detur, & nutriatur ex cibis humectātibus & frigidis: a labore abstineat.

Quòd si aliquis hanc febrem patitur propter dysenteriam quam habet uel fluxum uentris aut uomitum uel thenasmonem: succurratur prædictis ægritudinibus & curetur secundum φ in propriis capitulis dictum est. Si uero patiatur quis hanc febrem propter rheumatismū seu corizam & tussim & similia: succurrendum est cito cum phlebotomia uel uētosis secundū Rasim: pectus eorum mollificetur & tussis: & rheumatismus sedetur secundū φ in propriis capitulis dictum est. A carnibus & uino omnino abstineant ptisanam farinā hordei lac amygda. & similia comedat. Cumque feb. quieuerit in bal. mittendus est & ordinatim paulatim ad consueta transeundo: huiusmodi enim fe. cum ex huiusmodi causis procedit: & cura eius negligitur multoties in pleuresim, conuerti consueuit. Cum uero hanc feb. quis patitur propter bubones seu apostemata, quod uisu discernitur, & est pulsus magnus & uelox: etiam spissus: urina alba & cruda, facies rubea & inflata & in fine sudor aliquis: tunc infirmus secundum Rasim ex parte contraria minuendus est: & locus infrigidandus est, quemadmodum de apostemate calido ostensum est. bal. uero nullo modo ingrediatur nec uinum bibat donec illud apostema sedetur & eius igneitas & ardor deprimatur, soluatur uenter eorum & calor eius naturalis mutatus in igneum ad temperiem reducatur cum his quæ in præcedentibus dicta sunt, & ex cibis frigidis nutriatur & ipsum apostema ad maturitatem perducatur, & pus extrahatur. Maturato enim apostemate & sanie extracta tollitur dolor & febris: quia remota causa remouetur eius effectus: Nam idem dicit Hippoc. in apho. Circa generationem saniei &c.

De hectica. Cap. III.

HEctica febris habitualis dicit̄ ab hethi quod est habitudo: q̄a corpori adueniens in habitum conuerti consueuit: & habet fieri diuersis de causis. Quādoq; enim fit ex præcedentibus fe. diuturnis ex pas. animæ: ut ex longa, ira solicitudine, tristitia, nimio studio: ex nimio ieiunio: nimio coitu ex longo menstru. uel hemorrhoida. fluxu. quandoq; fit ex pręcedēte phthisi pleuresi uel peripleumonia: & hoc ab auctoribus incurabilis reputatur. Hecticæ ergo tres sunt species prima, secunda & tertia: Prima species hecticæ fit ex cōsumptione humiditatis ad regimen membrorum ab hepate uenientis quę nondum est digesta nec dealbata nec membris assimilata: & urina apparet citrina uel subcitrina uel mediocriter tenuis: & mediocriter spissa cū petaloidibus resolutiōibus & calor cōtinuus: & leuis: & in uolis manuum semper est calor,

sed minor post prandium quàm ante, & hoc est familiare signum in omni specie hecticæ, & alia signa communia conueniunt, adest tussicula modica membrorum cõsumatio & grauedo & in poris extensio oculorum concauitas narium acumen, & calor, ut dixi continuus in uolis manuum & pedum. Et hæc signa magis intenduntur si ad secundam speciem deuenerit & magis si ad tertiam. Secunda species fit ex maiori humiditatis consumptione membrorum assimilatæ nec ex toto incorporatæ ex parte digestæ & ex parte dealbatæ cuius signa sunt omnia quæ in prima speciem dictam sunt. sed fortiora & uehementiora signa sunt in hac speciem, urina citrina uel subcitrina mediocriter tenuis uel mediocriter spissa, in qua apparent crinoidales resolutiones & supernatat ipsi urinæ quædam grassities ut tela araneæ, quam grassitiem Hipp. in pronosticis uitupetabilem appellat ubi dicit, grassities in urina ut araneæ tela uituperanda est, & hæc species uix aut nunquam curatur. In tertia uero specie hecticæ cõsumitur ipsa humiditas, tertia quæ ex toto digesta & ex toto dealbata & fere unum cum mẽbro: in qua urina apparet etiam colore & substantia oleaginosa cum quibusdam atomis albis & rotundis in modum parui frusti carnis uenientis, in qua quandoque oculi sunt ualde concaui, tympora plana, nares ualde acutæ & contractæ & facies fit terribilis & collum ualde gracile fit & ualde subtile, ossa pectoris discooperiuntur, ita quòd possunt omnia uisu & tactu computari, uox etiam fit rauca, & quandoque exilis & debilis fit, & quandoque uix auditur, pulsus fit ualde debilis & subtilis, & totum corpus desiccatur, sic quòd non uidetur nisi corium & ossa, & omnis pulchritudo & claritas corporis recedit, & uenter attenuatur & dilatatur, sic quòd uidetur quasi costis adhærere. quasi nihil in eo uidetur esse, cutis etiam si eleuetur per se non residet. ultimo cadunt capilli & constringuntur ungues, quę omnia mortem propinquam pronunciant, & citius si fluxus uentris uel san. superuenerit. Contingit esse hecticam quandoque cum putrida, quòd cognoscitur, quia cessante typo pu. calorum hecticæ leuis permanet, & hæc est ualde difficilis ad curandum, quia sicut dicti Bal. Nihil est difficilius ad curandum quàm duæ ægritudines cõtrarie simul in eodem tempore in corpore existentes. Nam si das aliquod euacuatiuum iuuas ad curationem putri. & lædis curationem hecticæ. si econuerso non euacuas, sed circa restaurationem infirmi insistas augumentatur putrida multum licet proficias hecticæ. Et ego quendam curaui hoc modo cum cibis conuenientibus ad restaurationem per plures dies ipsum nutriui & naturam ipsius fortificaui, quia ait Bal. Naturæ forti nihil impossibile, educit enim saniem per medium ossis. Natura uero fortificata leui lotura putridam mundificaui. Et postmodum ad hecticæ curam infrascriptã adhibui: & sic pa. conualuit. In omni itaque specie hecticæ licet tertia incurabilis sit, & secũnda cum difficultate curetur. Primo ordinetur diæta, cum diæta sit potissima pars curationis. Comedant ergo hectici pullos cum farina hordei coctos, & si carnem masticare non possint, si forte iam ad nimiã debilitatem deuenerint, prædictorũ pullorũ succus exhibeatur lac amygdalarum cum penidiis & dragaganto, lac asininum & caprarũ calidum cum ex uberibus extractum fuerit addito pauco zuccharo & mica panis uel sine ea quotidie sumant, & hoc dico si non multum febricitauerint. Vnde post assumptionem lactis uidendum est si aeris attractio urina & alia accidentia fortificetur, & tunc nõ damus ipsum lac, sed alia prædicta cibatia, uinũ clarũ & odoriferũ cũ ptisana hordei optime lymphatũ bibantur. Syrupus optimus & expertus hecticis & consumptis. Rec. hordei mundi pugillũ. 1. se. cõium drach. 2. succi liquiritiæ berberis sebesten amyg. drac. 5. se. mal. bõ bacis, an. drach. 3. uio. drach. s. ros. drach. 1. se. feniculi petro. an. drac. 1. s. fiat syrupus hoc modo. Accipe quam plures testudines, & discinde eas per membra proiectis earum conchis, & cũ uino albo optimo & pauco sale ablue eas bene, deinde coquantur optime in aqua sic q̃ caro ab ossibus separatur & omnes res prædictæ addãtur, & fit os ollæ taliter obturatum q̃ fumus respirare nõ possit, & addito zuccharo quantũ sufficit fiat syrupus quo utatur quotidie, quia mirabiliter restaurat phthisicos à consumptione. Item comedãt ipsas testudines coctas cum hordeo mundo quotidie. Alius syrupus ad hecticam optimus fit ex aqua decoc. pimpinellæ linguæ canis, dragaganti, & hordei mundi addito zuccharo quantum sufficit. Alius syrupus ad hecticam bonus. recip. ca. ue. scolopendriæ, hepaticæ, in melle, buglossę, florum boraginis an. M. 1. corticis citri. drach. 1. sebestẽ. 40. numero, liquiri. mundæ drach. 1. sandalo. al. & rub. se. cydoniorum portula. se. papaueris albi, gũmi, dragaganti, passularum, an. drach. s. ros. spodii. an. drach. 3. gũmi arabici, berberis, se. cõium se. bombacis. crassulæ. testicu. uirid. satyrionis, an. drach. s. iuiubę. 25. se. fęnugręci. drach. s. zucchari quantũ sufficit & prope finẽ decoc. istius syrupi imponatur in ea de bona aqua ros. al. in bona quãtitate & utatur eo quotidie hectici, q̃a hic syrupus compositus fuit a magistro meo & expertus in hac cã. Syrupus etiã de cucur. bonus est hecticis qui sic fit, cucurbitas uirides in pasta inuolue & in furno decoqui facias & aquã cum manibus exprime, in qua gũmi arabici, draga-

ci, dragaganti, se. mal. lactucæ, bombacis, cydoniorũ papaueris al. & sandal. alb. & ru. rof. an. fac bullire, & addito zuccharo fiat syrupus. Syrupus de psillio qui fit hoc modo optimus in hac causa est. Recip. sandal. alb. & ru. rof. dragaganti, gummi arabici, an. drach. 1. s. spodij. se. portula. lactucæ se. communium, an. drach. 3. psilii in petia lini ligati. drach. 2. omnia in syrupo ro. bul. addita aqua & iterum ultimo addito zuccharo quantum sufficit fiat syrupus & cum coctum fuerit aromatizetur, cum drach. 2. camphoræ: & detur cũ ptisana. & si fluxus uẽtris superuenerit detur cũ aqua deco. gumi arabici, dragaganti: & fiant remedia in capitulo de fluxu uẽtris seu lieteria dicta. Electuariũ ad restaurationẽ humiditatis pro hecticis phthisicis & cõsumptis ex quacũq; cã fuerit optimũ & expertũ. Recip. rosæ, zucchari: an. dra. 4. dragagãti: gumi arabici: an. drach. 2. sandalorũ alborũ & ru. an. drach. 7. se. papaueris al. dra. 1. s. succi liquiritiæ amili se. portulacæ scariolæ spodij: an. drach. s. gariofilorũ. drach. 4. cinamomi. drach. 1. zinziberis storacis: an. drach. 2. croci. drach. 1. penid. drach. 2. se. cõmuniũ drach. 1. s. se. cydoniorũ. drach. 2. amidi cãdi: sebesten: an. drach. 1. se. mal. viol. an. drach. 2. confice cum syrupo rof. in quo sit de bona aqua rof. & sumatur de eo ad quantitatẽ nucis grossæ mane & sero. Electuariũ uero quod dicitur diapapauer est optimum in hac causa. recip. succi liquiritię dragaganti: gumi arabici: an. drac. 10. se. papaueris al. amygdalarũ: amidi: se. cydoniorũ. portulacę ro. an. drac. 20. se. cõium lactucę mal. bõbacis, sang. drac. an. dra. 2. Syrupus rosatus ẽt sępe si nõ febricitauerit multum quantũ sufficit detur ut est dictũ. Aliud electuarium optimũ ad hecticã. recip. se. papaue. albi. pinearum penid. gumi arabici: dragaganti: an. dra. 5. ligni aloes cinamomi masti. se. cõium mundorũ se. cydoniorũ sanguinis draconis: an. drach. 3. syrupi. rosa. quantũ sufficit. Quod si fluxus uentris superuenerit detur syrupus constrictiuus in capitulo de dysenteria positus. Trochisci ẽt de spodio & trochisci de cãphora: quos ponit Almãsor in capitulo de hectica propinẽtur & alia remedia cõstringentia in capi. de dysenteria dicta si hęc nõ sufficiant. Caueant sibi hectici a salsis frixis acetosis: & etiã ab ira, tristitia, & a coitu maxime: & ab omnibus cibarijs indigestibilibus quantũ plus possunt. Sint semper in gaudio & leticia toto posse: instrumẽta musicalia audiant & coreas & ludos in quibus delectantur quotidie uideant. Et hæc de hecticis dicta sufficiant.

Additiones. Quidã iuuenis uidebat̃ hęcticus de quo medicus cõsiderauit ꝙ patiebat̃ siccitatẽ hepatis q. est usus syrupo uio. & aqua hordei ꝑ multũ tps & unctione olei uiol. sup hepar & diæta frigida & sanus factus est. Syrupus mirabilis: accipe testudines quæ reperiunt̃ ĩ nemore uel loco testudinũ puras carnes. Et si nõ habes: accipe cerebella caponũ & lauentur cũ uino & aqua & ponatur ĩ olla rudi plena aqua: prius tñ in mortario conquassent̃: & cũ illis admisceant̃ liquiritiæ & succus eius rof. dragaganti: gumi ara. an. dra. 1. s. se. papau. alb. se. portu. lactucæ: amidi: an. drach. s. se. cucur. melonum, cucu. citrulli: an. unc. s. se. mal. uiol. an. drach. 2. spodij. unc. 2. hordei lib. s. penidi. drac. s. se. bombacis: cydoniorũ: an. drach. 4. pinearũ amygda. uuarũ passularũ sebesten berberis: an. unc. 2. s. ponãtur in olla & os cũ pasta & argilla obturet̃ ne fumus exeat: decoque ad consumptionẽ tertiæ partis: colentur inter duos baculos per pannũ & late admisceat̃ zuccharũ & syrupizetur & de hoc quantũ testa oui capit: sumat cũ tribus partibus aquæ tepi. uel aquæ ordei. Syrupus mirabilis ad hæcticã. recip. florũ boraginis: se. lactucæ quinqueneruiæ crassulæ testiculorũ uiridiũ satyrionis: an. partes. 2. se. portulacæ: basiliconis: se. papaue. mal. an. partes. 4. se. cydoniorũ bombacis mũdi: mal. an. drach. 1. iniubæ: sebestẽ: an. 25. cucur. mundæ drac. 2. se. fœnugræci: drach. 1. & s. spodii berberis sand. al. & ru. gumi dragaganti: gumi ara. ro. an. drach. 1. uiol. dra. 6. prunorũ coctorũ. 25. & hoc duo addantur si non fuerit fluxus uentris: & si fuerit non ponantur. Et ponantur omnia prædicta in aqua rof. & addito zuccharo optimo fiat syrupus & cum pauca cãphora aromatizetur. Syrupus optimus hecticis confortatiuus restaurãs subtilẽ humiditatẽ cõferens his qui sunt desiccati: & facti sunt macilenti. recip. succi boraginis deputati lib. 4. bul. in eo florum boraginis: florũ rorismarini, se. bombacis, sandalorũ citri notũ, berberũ rosa. capreolorũ uitis: an. drach. s. se. basiliconis drach. 2. zucchari quantũ sufficit & ponatur in fine decoct. ipsius musci: ambræ: an. scrupulo. 1. & detur in potu quotidie mane meridie & sero, qm̃ est mirabile. Clystere secundũ Serap. cap. de hecti. humectãs & impinguans corpus & cõpetit multũ hecticis. Accipe caput arietis & pedes eius & contundantur & proijciantur in olla limpida & fundatur super illud aquæ quãtũ sufficit tritici & hordei mũdi. an. pugillũ unũ aneti: camo. an. drach. 2. passularum absque nucleis suis unc. 1. ficuũ numero. 10. coquatur tñ donec ad tertiã partẽ redeãt & coletur, & sumant ex hac decoc. colata lib. s. butyri uaccini. unc. 1. olei sisam. unc. 2. olei de bon. unc. s. misce totũ & clysteriza semel in tribus diebus, & sic fiat donec corpus humectetur & impinguetur. Renes & totũ corpus in nocte ungãtur ex oleo masticino uel ro. cum cera al. mista, & sorbeat in mane uitellum oui, & parum uini insipidi, deinde ingrediatur bal. & parum moretur in eo.

De febribus continuis putridis. Cap. III.

PVtrida feb. alia intra uasa: alia extra uasa. Materia extra uasa: ut quotidiana tertiana fe. erraticę quartana & huiusmodi. Et huiusmodi enim fe. dicuntur putridæ. eo quòd ex principali uitio putridorum humorum fiunt. Causæ autem putrescentium humorũ sunt sicut larga dięta & grossa: quies multa: somnus multus & immoderatus: uigilię immoderatę: passiones animę: sicut tristitia ira & huiusmodi aer etiam ualde calidus seu frigidus regio tempus: & huiusmodi. Causę enim putredinis sunt quinque: scilicet multitudo humorum: grossities eorum: & uiscositas eorum: opilatio pororum: & fumositatum retentio. Quarum duę ultimę sunt magis potentes & sufficientes ad putredinem faciendam. Opilatio enim pororum ex quacunque causam retinetur talis fumositas. Ideo dissoluuntur & corrumpuntur humores & putrescunt in uasis uel extra uasa: uasa autem appello uenas & arterias. Tractaturi itaque de continuis dicamus quòd fe. continuę sunt illę quæ fiunt ex humore putrefacto intra uasa. & continuæ affligunt patientem usque ad creticam declinationem: sicut sunt synocha inflatiua: synochus putridus: causon & huiusmodi. Causæ autem continuæ afflictionis sunt scilicet putredo continua: continua respiratio putredinis ad cor: & defectus materiei propter principalem corruptionem san. Et ideo in synocha est requies nulla: cum in ea istæ tres causæ continuitatis cõgregantur. In alijs autẽ continuis in quibus nisi duæ causæ continuitatis concurrunt aliqua requies fit: & licet cholera & flegma & melancholia altera sine utraq; qualitate putredini repugnant. Tamen propter admistionem san. calidi & humidi qui cũ eis miscetur per interclusionem uenarum continue putrefiunt. sed in quibusdam horum plus: in quibusdã uero minus: & rursus licet humores sunt admisti: tamen quandoq; unus tamen corruptus est: & non alii. Et quia de eadem dicta humor vnus ad corruptionem: & ad putredinem habilior generatur: contingit interdum quòd unus de quatuor humoribus putrefit. Continuarum fe. aliæ sunt simplices: aliæ sunt compositæ. Simplices sunt quæ ex una tantũ materia in uasis putrefactę fiunt ut synocha: Compositæ uero sunt quę ex una materia putrefacta intra & extra uel ex diuersis humoribus putrefactis intus tantum: uel intus & extra fiunt: ut emitritæi: & prius de simplicibus agamus.

De synocha inflatiua. Cap. V.

CVm sanguis superabũdat in corpore ultra debitum modum & præcipue in spiritualibus & super accendatur: & non putrefit: facit quandam fe. continuam: quæ inflatiua synocha appellatur: & dicitur inflatiua propter multam fumositatem: quæ pectus & pulmonem inflat: & etiam totum corpus in hac fe. inflatur. Differt autem synocha inflatiua a synocha putrida: & ab alijs putridis; quia in hac feb. urina non fœtet & pulsus est fortis. In putrida tem urina non fœtet & pulsus est inordinatus: constrictio uelocior est quàm dilatatio. Item in hac fe. apparet urina rufa uel subru. in substantia per totum spissa: & non liuens. In putrida uero liuet ipsa urina. Sunt autem signa alia in synocha inflatiua scilicet membrorum grauitas, uenarum plenitudo: calor continuus: rubor oculorum & faciei: dolor frontis & tymporum. In somno uidetur infirmo quòd uideat lampadas quasi luminatas & rubea corpora sicut scarlatum: corpus rubeum: sanguinem: rubeas picturas: & huiusmodi, hæc enim fe. nisi cito curetur in pleuresim terminari consueuit multoties. Curetur ergo hoc modo. Si nil obstiterit fiat minutio in principio de basilica: uel quod melius est de uena mese. qua est inter basilicam & cephalicam extrahatur sanguis usque ad lipotomiam. Multi enim sola minutione huiusmodi sunt liberati. Postea si eius uenter fuerit laxatus competenter detur. unc. 1. s. syrupi ro. uel uiol. cũ frigida. Si fuerit constipatus usque ad sextum diem denter ei cibaria refrigeratiua & boni san. generatiua: sicut sunt spinachiæ; borago; lactucæ, pruna damas. in aqua elixata: succus granatorum: portulaca: scariola: mica panis ter uel quater cũ aqua lota addito zucha. & similia dentur: & si nimium fuerit constipatus aliquod suppositorium ex lardo & huiusmodi fiat & aliquod clystere leue ex mal. mercurialis frondibus uio. & furfure decoctis & additis cassiæfi. olei uiol. zucchari uiol. & huiusmodi & fiat clystere. Post diem uero septimum si adhuc plenitudo durauerit purgetur cũ deco. cap. uẽ. hepaticæ: iniubarum: sebesten: scariolæ: prunorum & uio. in qua resoluantur cassięfi. unc. 2. tamarindorum & mannę ana unc. 1. zuccha. uiola. unc. 1. s. Vidi quendam puerum qui patiebatur synocham inflatiuam: qui erat in tantũ tumefactus & inflatus quòd omnes medici ipsum pro desperato habebant: cui quidam senex pauper petens eleemosynam superuenit cui parentes dixerunt uade cum Deo frater: & ille ait: quid habetis: & illi dixerunt: uide quid habemus: & ostenderunt sibi puerum: & ille dixit: ite & accipite paritariam, & omni mane detur in potu de succo eius. drach. 1. s. cum syrupo rosa. uel uio. uel zuccharo solo, & dictam herbam detis sibi comedere in crispellis coctam, & hoc fecerunt usque

que ad dies.9.& liberatus est pa. In quarto uero die emisit maximam urinæ quantitatem, & curatus est perfectæ. Quod si huiusmodi ęgritudo cum apostemate fuerit detur ptisana hordei, & cætera supradicta in præcedentibus capitulis. Pro dolore capitis fiat inunctio ex oleo nucum uel uiol. uel populeon & similibus, uel epithimetur frons & tympora de sand. al.& ru.uino distemperatis cum aqua ro.& succo semperuiuæ: lauentur manus & pedes in aqua decoc. florum camo.uiol.& mal.& ro. In fe.continuis.recip.absinthij. Mani. i. fac bullire in aceto quousq; uirtus absinthij demundetur ab aceto, post.Reci.farinæ hordei.unc.3.farinæ fęnugr.unc.i. fiat emplastrum stomacho usque ad umbilicum.

De synocho putrido. Cap. VI.

Sinochus est fe. quæ fit de sanguine putrefacto & superaccenso: in qua vrina apparet rubicunda uel subrubicunda in substantia per totum spissa: & liuens superius & etiam fętens si odoretur. Et notandum quòd tres sunt species synochi scilicet homotenus, augmasticus: epaumasticus: nam secundum proprietatem materiei & calorū tenorem diuersificatur species synochi. Cum enim materia est multa & ad succesionem inepta, & calor est fortis ualde à principio calor fortis operatur: & quia materia est multa consumptioni diutius resistit unum status ægritudinis cito incipit, & diutius usque ad finem perseuerat, & sit species synochi qui dicitur homotenus: ab homos quòd est unum & tenos quòd est tenor, quia unius dicitur esse tenoris: & uidemus in multis lignis siccis simul aggregatis, in quibus ignis accesus fortiter agit, & diutius perseuerat æqualis. urina apparet, sicut dictum est, pulsus magnus plenus & inordinatus, facies rubea, sitis magna, lingua sicca & aspera. Et uniuersaliter scias ꝙ in synocha uel synocho nulla requies uera uel falsa inuenitur: & durat quandoque usque ad diem tertium uel septimum, quandoque usque ad 9. quandoque usque ad 11. quandoque usque ad 19. & ultra non protenditur. Et nota quòd urina rubicunda uel subrubicunda in homotenο apparens eadem perseuerat usq; ad finem, nec mutatur aliquo modo in colore. In augmastico uero urina rub. uel subru. apparet deinde rubicunda uel subru. efficitur. In epaumastico uero econtrario accidit & hæc ultima species saluior est. Augmasticus est secunda species synochi qui dicitur augmasticus ab augendo, & quando materia est multa & accensioni inepta & calor est debilis, tunc enim ab ipso principio calor leniter & debiliter operatur & paulatim augmentatur, & longiori tempore manet: cuius similiter est uidere in uiridibus lignis in quibus si ignis accendatur ab ipso principio est debilis lentus. scilicet paulatim incipit fortiter operari & accendi & diu durat. In principio autem nota leuiter incipit, sed ualde grauiter finit, sic quòd in tertia vel quarta die grauissime & potissime pa. infestat. Quandoque uero materia est pauca & calor est fortis, & tunc calor à principio agit fortiter, & materiam paucitate sua cito consumit, unum cito incipit declinatio, & sic fit feb. quæ dicitur epaumasticus quasi decrescens, quòd est uideri in stuppa, in qua si ignis accendatur, à principio fortiter agit & inflammatur, cito tamen incipit decrescere & lentescere, & omnia symptomata supradicta in hac specie synochi leuiora sunt, & ad bonum ueniunt & isti tales qui patiuntur epaumasticum sine auxilio medici liberantur, quia materia licet sit habilis ad accesionem, tamen est pauca & cito consumitur. Homotenus etiam & augmasticus hoc modo curentur. fiat minutio secūda die de uena prædicta uel de uena hepatis, & non tanta, sicut in synocha inflatiua, sed fiat quòd san. exiēs in contrarium mutetur, ut salue tur dictum Hippo. in regimine acutorum dicentis, Quod non debes uenā obturare quousque sang. in contrarium mutetur colore. Et purgatio, dięta, suppositoria leuia, clysteria, iunctiones frontis & tymporum, & epithimata frontis fiant simili modo, sicut in synocha inflatiua dictum est. Syrupus ro. uiol. cum aqua frigida uel zuccharum ro. cum frigida detur. Syrupus optimus ad huiusmodi fe. Recip. pruna sicca & lota in aqua. ℥ .o. fe. portulacę lactucę: sand. al. & rub. berberum ro. an. drac. quarta. uio. drach. s. gūmi ara. dragaganti & psillii, an. drach. 4. iuiubæ. 25. bul. in aqua cum seminibus prædictis & gummis in subtili sacculo lineo positis & addito zucchar o in prædicta decoc. fiat syrupus, & aromatizetur cum drach. 2. camphoræ. Syrupus etiam de aqua citrullorum uel cucur. decoc. in pasta uel ipsa aqua cucurbi. & huiusmodi cum prædicta decoc. misceatur & fiat syrupus cum zucchar o. Epithimetur frons & tympora ex sanda. al. & ru. ro. cum aqua ro. mistis & supra cor & hepar apponatur petia in prædicto licore intincta. Ex populeon oleo ro. uel uio. succo solatri semperuiuæ & similibus loca prędicta inungantur & epithimentur. Ad sitis etiam mitigationem detur syrupus de psillio. impleatur etiam sacculus lineus subtilis parum se. psilii uel saltem, se lini trito, & ponatur in aqua frigida, & cum illa mucilagine lauetur lingua: & cum ipso sacculo fricetur, semen etiam cydoniorum in ore teneatur, & eius deco. sitim aufert. Spongia uel pannus lini infusus in aqua decoc. mal. se. lini & fœnu-

& fœnugræci tepidæ pectori & thoraci applicetur. Quòd si materia fuerit indigesta, & sitis ualde incitet pa. detur uas uitreum, æreum, uel argenteum magnum: quòd teneat unam octauam uel plus plenum totum aqua clarissima & frigida in potu detur. Nam ut ait Hippoc. in regimine acutorum. Aquæ autem nullum inueni usum, nisi quia in feb. acutis exhibetur &c. Et ego hoc solo uidi quamplures ab huiusmodi febribus acutis liberatos fuisse. Radatur quoque lingua cum canna uel ligno, & fricetur cum spongia uel saluia infusa in aqua: & succum lactucæ & portul. in prædictis ad sitim mitigandam in ore teneat. Pro insomnietate lauentur pedes & crura in aqua, in qua myrtus, uiolæ, mal. frõdes salicis: lactucæ, iusquiami, & papaueris cocta fuerint: de hac enim aqua lauentur pedes manus frõs & tympora & pulsus: & deinde leuiter abstergantur: postea aliquod de emplastris ad inducendum somnũ dictis in capitulo de phrenesi: fronti & tymporibus applicetur. Cũ autẽ in his pas. & in aliis acutis fe. est tanta fe. & insomnietas: q̃ fere pa. ad mortem deducitur: & nullo modo eos possumus prouocare ad somnum: ultimum remedium quod possumus facere in prouocando somnũ est istud. recip. ros. drach. 3. se. portulacæ, lactucæ, melonum: anisi, liquir. croci, opii thebaici an. drach. 1. conficiatur cũ aqua frigida: & succo apii: & syrupo rosa. & detur in potu. Aer etiam alteretur cũ spongijs in aceto infusis circumcirca lectum suspensis, & frond. cannarum, uitis, salicis, myrti, gladioli, & huiusmodi per domũ sternantur, & desuper aqua frigida distilletur. Cõstituatur etiã distillatio aquæ frigidæ, uel riuulus coram eo, quia sic stupor in eorum oculis euenit, fricentur extremitates manuum & pedum eorum cũ stamina infusa in aceto, sale, fuligine, & aqua ro. simul mistis. Et fiant si fuerit necesse ea quæ dicta sunt in capitulo de lethargia. uidelicet si ad lethargiã uideatur tibi parari ęgrotans. Clysteria fiant ex mal. uiol. branca ur. parietaria & urtica. an. M. i. se. lini triti. drac. 2. in aqua bul. & colentur, & addito succo bletæ mercurialis an. drach. 2. zuccha. uio. olei uio. an. drach. 1. s. cassiæ fi. drach. 3. mel. uio. dra. 2. iniiciatur per clystere, mica panis ter uel quater in aqua lota cum aqua frigida & zucchiaro mista & detur. Quòd si in 8. die non terminetur ægritudo purgetur cum lotura superius dicta, uel fiat syrupus de se. cõmunibus, psillio, capil. ueñ. & uiol. in quo ponatur drac. 1. reubarbari puluerizati; & detur totum in potu. Et quia hæc ægritudo per fluxum san. narium terminari consueuit si in die cretico non fluat ipse san. ex naribus & signa denunciatiua ipsius san. e naribus debentis fluere præcedunt, sicut sunt dolor capitis, frontis, stomachi, & huiusmodi & scintillationes uelut ignis coram oculis infirmi apparent: prouocetur cum setis porci in naribus immissis uel cum spargula: uel cum flõmo naribus imposito; uel cum sangui. sugis naribus & fronti appositis, uel fiat flõmia de uena quę est in medio frontis. Quãdoque etiam in uere superuenit fluxus sang. in naribus, & soluitur ægritudo per se. interdum durat diutius ipse fluxus san. à naribus à nobis dictus. Et etiam quãdoq; natura fortis facit crisim per fluxum san. uentris qui nõ restringatur nisi feb. prius recesserit. Et si ulterius ipse fluxus uentris durauerit, dentur trocisci de spodio & fiant alia remedia in ca. de fluxu uentris dicta.

De causonide. Cap. VII.

CAuson feb. à caumate dicta est, quoniam maximum corpori infert cauma & incendium, & fit ex pura cholera in uenis subtilissimis & arteriis stomachi pulmonis & hepatis putrefacta. Est enim causon de genere tertianæ, scilicet tamen fortior existit & maioris caloris. Vna tamen die fit fortior, alia uero die remissior, nec tamen a corpore separatur, & non accidit horipilatio in causonide, sicut accidit in alia, & accidentia sunt uehementiora in causonide quàm in tertiana secundum quòd inferius distinguemus. Signa igitur in causonide sunt hæc. Vrina rubicunda uel subru. uel citrina & tenuis, & liuẽs uelut ignis in hac fe. apparet, adest calor continuus & acutus, totius corporis incendium & cauma forte, dolor capitis frontis & tymporum figitiuus in modum clauorũ, qui figerentur in capite, & præcipue in dextra parte capitis & oculorum, consumptio cordis, & stomachi morsus, uigiliarum instantia: os amaricatum, alienationes multæ, pulsus uelox & acutus uel subtilis, sitis perseuerans, ut eis bibentibus nil sufficiat, lingua cõbusta & desiccata & aspera, & quandoque nigra, facies squalida apparet aliquantula citrinitate perfusa, constipatio uentris propter nimiam siccitatẽ cholere ex feruore uigenti, & semper continuus est, dolor & incẽdiũ acutissimũ, & sine intermissio hac feb. nisi quia in mane circa horas matutinales aliquantula fit incendii & feruoris remissio: nõ tamẽ plena requies. Et hoc accidit propter horas sanguinis qui tunc spargitur per mẽbra qui illa hora dominatur. Et nota quòd si in causonide hypostasis in fundo urinæ permanens sit alba: significat futuram quotidianam: si fusca tertianam: si nigra erraticam; uel quartanam. Item nota quòd si in hac fe. & etiam in aliis acutis fuerit hypostasis rubea in fundo urinæ continua & perseuerans & formæ pineatæ: est optimum signum: significat enim materiam

riam sanguineam: quæ cito digeritur & erit digestioni obediens. Item nota quòd si in hac fe.& in aliis feb.acutis apparet urina discolorata & pauca mictura: ualde malum signum est: & specialiter si nullam facit residentiam in fundo urinalis: dum quiescit per duas uel tres horas. Si tamen in multa quantitate micta fuerit & frequenter: faciat residentiam bonum signũ est, quia est signum digestionis & purgationis per urinam. Item nota quòd in hac fe. & in aliis acutis urina pauca fætida, pinguis uel nigra & huiusmodi & mingatur cum difficultate mortem proximam protendit. Curetur igitur huiusmodi pas.in hunc modum.detur omni mane syrupus acetosus uel oxizaccara uel succus malorum granatorum cum zuccharo mistus cum aqua fe.communium seu cum lacte se.prædictorũ. In secundo uero uel tertio fiat minutio de mediana uena, & hoc dico si uirtus ætas & similia particularia in hoc conueniant. Pueri enim & senes nõ sunt phlebotomãdi, sicut vult Aui. Item si uomitus uel fluxus uẽtris in principio superuenerit, uel pa.macillentus fuerit ultra modum minutio non est facienda. Item in tempore nimis fri.nec nimis ca. nõ debet fieri minutio, nec in tempore nimis uentoso nisi maxima immineat necessitas, & hoc in omnibus acutis feb.& in omnibus aliis ęgritudinibus, & etiam in sanis locum habet. Item nota quòd in continuis in die secunda uel quarta ad plus minutionem faciamus & non ultra. Et ratio est, quia usq; ad quartum diem harum ægritudinum materia est fluxibilis & uirtus fortis, a quarta uero die in antea uirtus debilitatur & materia residet: & propter hoc a quarto die in antea non debet fieri minutio quidam uero minuunt in quarto die quod non approbo. Item nota quod si in huiusmodi continuis sequitur fluxus uentris uel uomitus, est malum signum ualde. Fit enim ex abundantia humorũ aut symptomatis: & de.10.uix unus liberatur: quibus hoc accidens propter minutionem superueniat. Facta minutione detur syrupus uiol.uel ros.cum aqua frigida uel zuccharum ros.uel triasandal.dięta tenuis iniungatur: quia dicit Hypp.in aphori. Ad ultimas idest acutas ægritudines ultimæ curationes&c. Sit igitur dięta eorum mica panis ter uel quater lota cum zuccharo, scariola lactuca: portulaca: farina hordei, amygda. & huiusmodi dentur in quarto uel octauo die: purgetur cum ista decoctione.reci.capi.ue.hepaticę scariolę,boraginis: an. M.s.uio.drach.s.se.communium contusorum: drach.2.pruna.30.iuiube sebesten.an. 20.hæc omnia in quantitate aquę sufficienti coquantur & colentur: & colaturę addantur pulpæ cassiæfist.drach.2. oximellis simplicis tamarindorum, diaprunis.zucchari uiol.an. drach. 1.zucchari ros.unc.1.s.reubarbari triti & positi in succo scariol.depurato.drach.2. Et si maiori indigeat purgatione adde mirabolanorũ citrinorum puluerizatorum.drach.1.s.aquæ decoctio.plantaginis.drach.2.hęc enim decoctio in omni tertiana & omni ægritudine de cholera facta conueniens est & bona: in his tamen ægritudinibus tutior in 14.uel 15. diebus quàm antesi competenter possumus differre. Quando uero materia fuerit furiosa currens subito de loco ad locum: tunc statim purgamus: nec digestionem materiei expectamus. Nã synochus & synocha, phrænesis, squinantia. & antrax. pass.illaca,& colica.thenasmon acutissimus & similia materiæ digestionem in ægritudinibus non expectabat magister meus: sed statim humorem peccantem euacuabat etiam materia existente cruda. Vtatur pa.causonidem syrupis frigidis in præcedenti capitulo traditis: sicut est syrupus de succo cucur. & zuccharo. syrupus de se.cõmunibus:syrupus psilliatus acetosus uio. ros.& huiusmodi sitim extinguentibus in prædicto cap. dictis. Detur etiã syrupus rubeus qui fuit inuentus in ultramarinis partibus qui fit de quadam herba quæ sub niue oritur & zuccharo optimo in hac fe. & omnibus fe.ex ca.humoribus factis mirabiliter confert. Prouocetur somnus lauando pedes manus frõtem & tympora cum aqua in dicto cap. dicta: & ponendo tympori & fronti emplastrum aliquod ex dictis in cap.de phręnesi. Epithimentur stomachus: frons: hepar,& tympora: cum epithimate dicto. Aquæ frig. in febribus adurentibus competẽter tribuantur: sicut est aqua panis bene cocti & bene fermentati: & de bono tritico facti in aqua frigida ponatur: & tandiu ibi iaceat donec optime mollificetur: deinde cum panno lineo mundissimo coletur: & finis adde parum zucchari & colaturam dabis: hoc enim in acutis fe. plurimum ualet: & bene nutrit & calorem mitigat: & aqua ca. decoc. dragaganti zucchari & penidiarum: medulla citrullorum in frigida aqua infusa & data. Et hoc dico si huiusmodi fe. fuerit sine apostemate & sine punctura & dolore pectoris: quia tunc huiusmodi aquæ frigidæ non competunt. Nam ut ait Hippo. in apho. Frigidum inimicum est neruis pectori ossibus &c. Aqua melonis palesti. in his fe. data optima est quæ hoc modo extrahi dicitur. Accipiatur melo palestinus & perforetur, & per illud foramen immittatur zuccharum in prędicto melone, & tandiu manibus moueatur huc & illuc quousque zuccharum liquefiat, deinde ipsa aqua tribuatur in potu. Alia aqua optima in huiusmodi fe. quæ dyscrasiam febrilem & incendium & sitim mitigat & urinam prouocat; terantur semina communia ad quantitatem.drach.3.plus uel minus secundum

dum quod uolueris, & super ipsis tritis infunde prisanam hordei feruentissimam uel saltem aquam simplicem ca. sed non tantum ualet, & coletur & adde zucchari & penidiarum. & in potu da. Quòd si fuerit uentris constipatio: detur hæc aqua optima quæ quasi uino assimilatur & multum confert in huiusmodi fe. & in simplici & duplici tertiana, alterat enim febrilem dyscrasiam & purgat aliquãtulum. bul. aliqua frusta reubarbari in aqua, & ipsum reubarbarum aquam colorabit sic quòd quasi uinum uidebitur, & addito zuccharo uel penidijs uel syrupo uiol. detur in potu. Clystere lenitiuum uel suppositorium fiat si necesse fuerit pro asperitate linguæ. & pro dolore capitis fiat remedia superius dicta in præcedenti capitulo.

De emitritæis, & primo de minori. *Cap. VIII.*

EMitritęi tres sunt species, s. maior medius & minor, medius & minor curari possunt si medicus fuerit prouidus & circa infirmum solicitus. Maior uero potius diuina quam humana manu curatur, auctoribus omnibus testantibus; emitritæus quidem est feb. continua ex duobus humoribus, uno in uenis, & altero extra putrefactis. Et dicitur emitritęus ab emi quod est medium & tritęus quod est tertiana. Inde dicitur emitritęus quasi habens mediã partẽ sui materiã tertianam, s. choleram. Minor itaque emitritęus fit ex phlegmate putrefacto intra uasa & cholera extra. Vnde talia debent esse symptomata. Vrina ruffa seu subruffa, seu citrina & mediocriter spissa & superius liuens cum appositione manus, pulsus uelox & plenus, lingua apparet aliquantulũ nigra & limosa, pa. continuo frigore infestatur a primo die usq; ad tertium uel quartum diem in uesperis, & postquàm frigus minuitur permanet extremitatum frigiditas scilicet manum, pedũ nasi, & sic manet infirmus per 18. horas quas habet in summo labore scilicet ab hora uespertina usque ad matutinam, & est cum oculorũ grauitate & falso somno. & sic à quibusdam medicis imperitis minus bene iudicantibus propter huiusmodi accidentia & stuporem oculorum lethargia esse creditur, & propter sex horas, scilicet a tertia usque ad uesperas quas habet in falsa quiete. a quibusdam imperitis quotidiana esse creditur, cũ non sit. Vnde quisque probus medicus infirmum suum debet assiduo uisitare, ut assidua uisitatione qua pa. curare debeat cognoscat, & non semper in sola aspectione urinæ confidat, cum urina sit fallax nuncius præterquàm in quibusdam morbis, & specialiter in his morbis quę habent materiam intra uasa. Medius uero emitritæus fit de colera putrefacta intra uasa, & ex phlegmate extra uasa putrefacto. In principio apparet urina rubea uel subru. mediocriter tenuis; in statu uero aliquantulum, inspissatur seu in augmento, & in superficie aliquantulũ liuiditatis vel viriditatis vel nigredinis adest, uigiliarũ instantia, sitis linguę ariditas & asperitas, dolor frontis, tymporum & aurium, constipatio uentris. pulsus uelox & subtilis. Rigor in hac specie emitritæi de tertio in tertium diem inchoatus sexta uel nona hora diei habẽs, 26. horas in summo labore. & 12. in falsa quiete. Maior uero emitritęus fit ex cholera putrefacta intra uasa & melancholia extra, & habet. 40. horas in summo labore, & 11. in falsa quiete, infestans pa. intẽtissime eisdem accidẽtibus, sicut in medio emitritæo diximus, scilicet magis ualde, & cum pessimis & malis significationibus & mortalibus, urina apparet in eo uiridis uel nigra. Et isti tales sicut superius dixi, sunt sancto spiritui comendandi, & solis signis pronosticis relinquendi. Et nota quòd quandoque solet fluxus uentris uel uomitus in principio minoris & medii emitritæi superuenire, qui si fiat ui symptomatis tam debili existente infirmo mortem proximam pronunciabis. Si uero cum fortitudine uirtutis & ui materiæ pugnantis contra morbum tunc ægritudinem breuem & bene terminabilem fore pronunciabis. Curetur itaque minor emitritæus in hunc modum, a principio detur syrupus acetosus uel oxizacchara cum aqua frigida uel tepida. In tertia uel quarta die fiat minutio uirtute & ætate permittentibus, de uena heparis & san. secundũ uirtutẽ pa. extrahatur. Post minutionem uero detur syrupus ro. uel uiola. cum aqua frigida uel zuccharum ro. nouum propter confortationem stomachi in 8. uel. 10. uel. 12. diebus uel ultra, quia huiusmodi ægritudo. 7. 9. 11. 14. uel. 19. die terminatur ut plurimum, & quandoque usque ad. 20. uel. 24. diem ad plus protenditur, prolonges itaque quantum plus potes dare medicinam si uideretur periculum immineri. Des itaq; hanc decoc. in decima uel duodecima die recip. polipodii quercini boni & recentis & bene rasi & mundati a cortice exteriori. drach. 4. terantur bene insimul cum drach. 1. s. se. fęniculi & bulliant cum 25. prunis siccis & additis. drach. 2. mirabol. citrinorum in sero. manu colatura propinetur, uel detur hæc decoc. optima ad hoc recip. capi. ue. hepaticæ, an. M. 1. uio. drach. 1. pruna damascena sicca, 30. iuiubæ sebesten, an. 25. polypodii quercini mundati. drach. 1. s. hordei mundi. p. 1. se. feni. anisi. an. drac. 1. omnia perfecte coquantur & colentur. & additis tamarindorum. drach. 2. pulpę cassięfi. drach. 1. mirabolanorum citrinorum drach. s. qui totam diem iaceant ad serenum & additis drach. 1. zucchari uio. mane in aurora tepida exhibeatur in potu:

potu: uel detur aqua reubarbari cum syrupo uiola. & si in hyeme fuerit in autumno detur oxymel squilliticum uel diaprunis uel electuariũ de succo ro. quòd si necesse fuerit sæpe fiat: & si in 14. uel etiam in 24. transeat ægritudo. Et etiam si fluxus uentris uel sang. uel uomitus superuenerit: & æger non uideatur tibi in totum liberatus, propter hoc non stes quin cum prædictis decoc. & electurijs purges ipsum dummodo uirtus pati. sit fortis. Quòd si phlegma extra uasa remanserit prouocabis uomitum cum aqua se. rad. raparum uel rapistrarum attriplicis seu raphani uel cum uomitiuo Nicolai, scarpellæ uel patriarchæ & similibus in cap. de uomitu positis. Quòd si stupor superuenerit seu subeth fiant fricationes seu cætera remedia in capitulo de lethargia dicta, ut sunt clysteria, emplastra, & huiusmodi in occipitio facta fricationes, prius forti: sicut in capitulo prædicto plene dixi. Diæta tenuis exhibeatur si uirtus usque ad statum durauerit, sicut est ptisana colata cum zucchoro & penidijs mica panis ter uel quater lota in aqua cum zuccharo & penidijs pruna damascena elixa, cum agresta uel aceto parata dentur, lac amygd. farina hordei cum eodem lacte parata & huiusmodi dentur. Quòd si infirmus fuerit ualde debilis, & uirtus non sufficiat usque ad statum, detur succus paruę pullæ cum hordeo mundo decoctæ, uel ipsa caro ipsius pullæ intantum decocta quòd caro ab ossibus separetur. pira grossa & matura & poma grossa dari possunt, etiam uuæ iudaicæ, succus granatorum, & similia dari possunt. Medius uero emitritæus eodem modo curatur per omnia, sicut minor, hoc excepto, quia in patientibus medium emitritæum debemus insistere quantum possumus cum emplastris, & alijs remedijs prouocantibus somnum in capitulo de phrenesi dictis. Cum isti patientes medium de facili fiant phrenetici. In minori debemus fricationes & huiusmodi facere inhibere somnum, sicut dictum est, cum his quæ in capitulo de lethargia dicta sunt, cum de facili huiusmodi minor emitritæus in lethargiam cõuertatur. Vnde in aliquo præterquàm in hoc non differt cura minoris & medij emitritæi. Eodem enim modo purgamus & digerimus materiam: huiusmodi alia facimus in uno sicut in alio. Nec differt cura unius & alterius nisi in duobus dictis. Maior uerò emitritæus incurabilis est, ut dixi. cum inuenimus patientem inquantum possumus ipsum pro desperato in curam recipiamus & insistamus cum prędicta cura in cap. de minori emitritæo dicta. Item purgemus pa. cum decoc. senæ, thymi, cuscute epithimi, uiol. ca. ue. scolopendriæ. an. M. s. uiol. drach. 1. pruna. 30. omnibus decoctis addatur colaturæ cassięfi. tamarindorum. zucchari uiol. diaprunis: an. drach. 1. lapidis lazuli. drach. 3. reubar. drach. 4. mirabolanorum citrinorum unc. s. per noctem hæc insimul iaceant, mane uero colatura propinetur in potu, & faciamus quod possumus: tamen semper huiusmodi pati. maiorem emitritæum pro desperato habeamus.

De tertiana uera. Cap. IX.

Tertianę enim duæ sunt species: alia uera, alia non uera & hæc dicitur notha. Scilicet prima de uera agendum est. uera tertiana fit ex cholera ru. naturali pura: & potius in iuuene cholerico sicco & macilento magis intensa: & in æstate & in calida regione & sicca. & diæta etiam calida & sicca: & multæ cholerę generatiua præcedente: & talis tertiana inter acutas nominatur, quæ tamen per 7. periodos durat est uera, & si transit. 7. periodos est notha. Habet igitur uera tertiana. 12. horas in summo labore. 12. in leptopicijs. & 24. in uera quiete. Vrina talium rufa uel subrufa per totum tenuis: & quandoque crocea uel aurea apparet, & pa. de tertio in tertium diem infestatur à tertia hora diei in antea. prima cum ingenti rigore, scilicet parum durat: postea sequitur calor magnus: pulsus magnus & uelox: sitis, amaritudo horis, & etiam ulceratur os: dolor frontis & tymporum: & quandoque continuus, idest uomitus continuus, & cholericus sequitur. Et nota quòd cum dicitur, tertiana uera uel quartana & huiusmodi fe. habet tot uel tot horas in labore: intelligitur quòd eas haberet ad plus. aliquando enim huiusmodi tertiana uera non affligit nisi per 9. horas uel 10. uel minus si materia fuerit pauca, & sic de alijs. In principio itaque huiusmodi fe. detur ad diuisionem materiei quolibet mane. unc. 1. s. syrupi uiolati, uel oxizacchara cum aqua fri. nisi fuerit cum hoc dolor pectoris: uel lateris, quia tunc miscemus cum prædicto syrupo tertiam partem. unc. penidiarum: & damus cum tepida. Et si fuerit cum hoc fluxus uentris: uel uomitus admiscemus prędicto syrupo. unc. s. zucchari rosa. antiqui, uel damus syrupum ros. Si uero uenter fuerit constipatus damus syrupum uio. cum tepida uel oxyzachara: miscemus zuccharum uiol. & damus. Post uero tertiam uel quartam accessionem, uidelicet in octauo uel decimo die si materia fuerit in stomacho: quod cognoscitur per nauseam: uel uomitum, uel per alia signa supradicta ad hoc conuenientia, educatur materia ipsa cum uomitiuo patriarchæ, uel Nicolai & similibus in capitulo de uomitu dictis: uel in ipso feruore caloris aqua frigida in multa quantitate exhibeatur in potu & digitis in ore immissis uomitus

tus prouocetur: multi hoc solo curantur: uidelicet cum materia est in stomacho, quæ faciat huiusmodi tertianam ueram. Quòd si materia sit in intestinis quod cognoscitur, quia dolor & tortio sunt circa uentrem, & quandoque adest fluxus uentris & ægritudo cholerica, & tunc educatur materia cum clysterijs acutis & mordicatiuis superius dictis partim, & partim etiam cum medicinis inferius dicendis. Si uero materia sit in hepate uel chisti fellis quod cognoscitur per urinam multum intensam in colore, & etiam ad quandam spissitudinem accedentem, & calor est ualde acutus. Si uero in spiritualibus fuerit materia, tunc adeest sitis intēsa: & per potum mitigari non potest. In quocunque prædictorum locorum fuerit materia, scilicet in intestinis hepate uel chisti fellis: uel in spiritualibus digerant secundum doctrinam superius dictam. In 10. uel 12. diebus purgetur pa. cum decoc. ista. recip. ca. uel hepaticæ, scolopēdriç, boraginis. an. M. s. florū uio. florū borag. an. drac. 1. sē. cōmunium. dra. 2. hordei mundi. P. 1. pruna. 30. iuiubç sebestē. an. 25. hæc oīa perfecte coquantur & colentur & colaturç addatur thamarindorum, oximellis simplicis. an. drach. 1. zucchari ro. uio an. drach. s. diaboraginati. drach. 1. s. reubarbari triti & positi in succo scariolç depurato per noctem. dra. tertiā. aquæ decoc. plantaginis. drach. 2. hæc omnia simul mista per noctem simul iaceant ad serenū. mane uero in potu dentur: quoniā hac decoc. utebatur magister meus in tertianis ueris, etiam & in causone, & in omnibus ęgritudinibus ex cholera factis. Vtebatur etiam syrupo laxatiuo ad hoc: recip. uio. drac. 2. pruna. 50. iaceant hęc per noctem in aqua feruenti. mane uero bul. & colentur: & fiat syrupus cum lib. 1. s. zucchari in quo adde reubarbari pulúerizati. drach. 3. aquæ ro. drach. 4. de hoc syrupo sumat pa. unc. 3. uel 4. de quarto in quartum diem in die quietis: & hoc post tertiam uel quartam accessionem: uel purgętur solum cum decoc. mirabolanorum citrinorum: & cum drach. 2. zucchari in aqua cal. per noctem ponantur: mane uero exhibeatur colatura eorum habenti stomachū frigidum cum ca. habenti uero stomachum ca. cum fri. exhibeantur. Et nota ꝙ mirabolani dati cum ca. faciunt plus urinare & minus assellare, cum fri. uero dati contrarius faciunt. Quòd si pa. ualde timorosus fuerit in accipiendo decoc. nec consuetus talia sumere antequam detur ipsa medicina seu decoc. per 5. uel 6. dies fiat hoc emplastrum constrictiuum & stomachi confortatiuum, & stomacho apponatur. Recip. san. dra. masticis olibani gumi ara. ro. an. omnia puluerizata cum succo menthę conficiantur. Cumque medicinam dare uolueris ligetur summitas lacertorum brachiorū & crurium circa musculos & digiti manuum & pedū cum aliquibus corrigijs subtilibus seu cordis ligentur, & fiat fricatio extremitatum & lauet sibi os cum aceto uel agrestę uel succo arancię: uel limonū: uel pomo acetoso siue malagranato acetoso: & nil de eo degluciat, & ex succo alicuius prædictorum: uel aceto infundātur oculi. Postquàm autem biberit medicinā aspergatur facies eius cū aqua ro. uel aqua frigida ad quantitatem unius cyathi proiecta supra eius faciē, & odoret panem assum in aceto, & succo menthæ infusum: aut pulegium uel muscum, quòd melius est. Quòd si abominatio uenerit pa. & medicinam eijcere uoluerit per os panem assum in aceto infunde addito succo menthæ: uel ipsa mentha teratur, & spongia marina uel lana succida intincta in huiusmodi liquore orificio stomachi sæpe apponatur, & in ore eius salsam teneat, & si vult parum de ipsa transglutiat, ut sapor medicinæ aboleatur: deinde quiescat in lecto cal. nec dormiat: nec etiam deambulando uadat nisi prius medicina mouere incipiat. Cumq; medicina iam soluere inceperit uadat parum deambulando per domum possum post passum. Quòd si ipsa medicina non bene soluerit, des parum de reubarbaro pul. cum sero caprino, uel de electuario de succo ro. uel diaprunis, uel aliquod tale cum tepida: uel cum frigida, uel cum aqua prunorum, quòd melius est. Quòd si propter frigiditatem aeris seu stomachi medicina non duceret sicut debet, tunc panis calidus sicut exit de furno per medium scindatur & in panno lineo inuoluatur, & stomacho apponatur, uel locum cal. uino albo irroratū in pannis inuolutū, immo olla lutea, uel uesica ęnea uino uel aqua plena inuoluta pannis, & similia ca. stomacho applicentur. Quòd si uomitus superuenerit succurratur cū his quæ in cap. de uomitu restringēdo sunt dicta. Quòd si medicina nimis duxerit teratur axungia, & cum cinere conficiatur, & fiat ex eis emplastrum & supra umbilicum ponatur. Mittatur pa. in bal. aquæ deco. radicis filicis, tapsi, corticis granatorum & huiusmodi stipticorum & dentur syrupi & electuaria constrictiua in cap. de fluxu uentris & dysenteria dicta. Et no. quòd si in tertiana fuerit dolor pectoris propterea forte, quia in spiritualibus materia continetur, uel alia quacunque de causa ab inferioribus prouenientе, non debet dari medicina nisi prius ipse dolor sedetur & recedat, & tunc omnia particularia considerari debent. Syrupus mirabilis contra tertianam. recip. succi plātaginis scariolę & cicoreæ an. quilibet istorum succorum depuretur, & omnes insimul misceātur & bulliant, & addito zuccharo fiat syrupus in quo addatur parum crystalli pulúerizati, & detur, quia miro modo ualet & sitim extinguit

& calorem

&calorem reprimit in ipso. Hora accessionis pedes & crura ponantur in aqua frigida decoc.mirti,maluæ,uiol.& similium, frons & tympora supradicta aqua lauentur. Postea in ipso calore & feruore intensissimo cum pa.uidetur totus comburi, & sitit mirabiliter, detur sibi in potu uas æneum uel uitreum magnum plenum aqua frigidissima & potet ad satietatẽ & crura & brachia & pedes suos in aqua prædicta frigida teneat deco.myrti & cum subiecta. Postea prædicta membra inungantur oleo ro.& uio. prius tamen cum panno lineo subtili absterso, & etiam in lecto ponatur pa. hoc enim solo plures tertianarios curauit magister meus. Et hoc debet fieri post tertiam uel quartam accessionem, materia iam digesta. Syrupus etiam diaquilon in potu detur pro siti, syrupus superius scriptus. psilium ablutum in ore teneat. Fiat etiam aer artificialiter frigidus cũ aspersione frigidarum herbarum & aquarum & huiusmodi per cameram. Electuaria frigida & syrupi frigidi & huiusmodi, & alia frigida in capitulo de causone dicta dentur. Pro insomnietate prouocetur somnus cum his quæ in capitulo de phrenesi diximus. Pro dolore renum ungantur renes ex oleo uio.ro. agresta & lacte mulieris simul mistis. Item fasciculum cimarum tenerrimarum myrti in aceto decoqui facias, quoniam miro modo huiusmodi dolorem tollit & hoc sæpe fac. Aliud idem acetũ, agresta, fructus solatri, uermicularis, portulacæ, cymbalariæ & huiusmodi frigidarum herbarum insimul misceantur, & addito oleo uiol. & ro. tepido fiat, & in hoc liquore pannos, spongia, uel lana succida infundatur, & renibus sæpius applicetur. Pro oris ulceratione penidie. zuccharum, amidum cũ zucchato uio. & aquá ro. insimul distemperentur, & ex hoc ulcerata loca liniantur. Aliud acetum decoc. myrti, ma sticis, & rosarum gargarizet, quia miro modo ualet. Item aqua de floribus myrti per alembicum abstracta & gargarizata ad hoc mirabiliter ualet. Aliud expertissimum, uitella ouorũ bulliant diu in sartagine, & desuper aspergatur puluis penidiarum, zucchari & amidi, & ex hoc locus ulceratus seu postulatus sæpe liniatur. Pro tinnitu aurium succus semperuiuæ, coriandri, solatri, uermicularis, hedere terrestris unũ quodque per se, uel omnia simul mista cũ pauco lacte mulieris & aqua ro. auribus instilletur quia dolorem tollit. Aliud ad idem per me expertum elixentur duo uel tria uel quatuor oua gallinæ sic quòd fiant dura: & ab albuminibus ipsorum aqua extrahatur exprimendo ea forti ter cum petia lini subtili, & talis aqua cũ oleo ro. mista tepida, ac si in sole stetisset, auribus infundatur, quia auribus nihil actu frigidum debet imponi. Pro dolore ergo renum pro ulceratione oris, & pro tinnitu auriũ & huiusmodi, si ea quæ dicta sunt hic non sufficiant, sunt remedia ad hoc conuenientia sicut in propriis capitulis dictum est superius. Item nota quòd in omni tertiana tam notha quam uera post tertiam uel quartam accessionem alumen, & trifolium cum triphera saracenica ante horam accessionis tollit ipsam tertianam & patientem liberat, secundum quòd dicit Ma. Petrus Hispanus senex in secretis suis. Itẽ aliud optimum ad hoc post purgationem serrẽtur sandali albi & ru. cum serra cũ qua fiunt pectines, uel cum simili serra, & illa serratura cum succo uermicularis, uel semperuiuę cum syrupo ro. uel uio. uel syrupo facto de herba ribes in potu detur, uel cum aliquo succo herbarum frigidarum & zucchato in potu detur. Dieta eorum sit mica panis ter uel quater in aqua frigida lota, deinde cum zucchato, uel penidijs, lac amygdalarum, ptisana, hordei, farina hordei, speltæ cum prædicto lacte condita, pruna damascena elixa, medulla citrulli, & melo palestinus, vuę iudaicæ granatorum succus cruda herba acetosa uel elixa satis est utilis, scariola, lactucæ, cicorea, spinachia, portulaca, cucu. hæc omnia elixa, & cũ lacte amygdal. cõdita & pauca agresta, uel aceto desuper infuso detur, asparagi etiã elixi optimi sunt. Abstineãt a carnibus & uino omnino. Quia non pura corpora quãto magis &c. ut ait Hippo. apho. 10. particulæ secũdę. In die uero accessionis, uel nullus cibus detur, uel detur cibus tenuissimus per quinque uel saltẽ quatuor horas ante paroxismum, q̃a in paroxismis subtrahere oportet &c. ut ait Hippo. apho. 10. particulæ primę. Nihil igitur in ipso paroxismo dandũ est de cibo. & hoc intelligas nisi uirtus esset ualde debilitata & ultra modum dissolueretur sicut accidere consueuit in cholericis, in his enim cum apparuerint accidentia uirtutem dissoluentia illico cibus est dandus, s. in paroxismo; & ante paroxismũ etiam in statu. & hoc vult Gal. in commento super regimine acutorum, & in cõmento aph. 9. primæ particulæ. In accidentibus itaq; uirtutem dissoluentibus ilico cibus est dandus, hunc modũ tenebat etiam magister meus in diætando infirmos suos, dabat igitur corpore debili existente, & in huiusmodi febricitantibus, & in aliis etiam febribus pultem uel tortam oui, uel prædicta olera cum lacte amygdalarum condita apposito in eis pro condimento frusto uno integro axungiæ recentis. Cum uero iam pa. conualuerit utatur confortatiuis & restauratiuis sicut est rosata nouella, diamargariton, triasandali, diarodon abbatis, electuarium ad restaurationem & similia in cap. de hectica dicta dentur. Syrupus confortatiuus & restauratiuus substantialis hu-

tialis humiditatis. recip. succi boraginis lib. 4. florum rorismarini florum boraginis, se. bombacis, berberis, endiuiæ, sandal. al. & ru. capreolorum uitis, se. papaueris albi omnium, an. dra. unius tertiam, se. basiliconis. drac. quartã: omnia hæc terãur, & in succo boraginis prædicto bulliant usque ad tertiæ partis consumptionẽ, & addito zuccharo fiat syrupus. & in fine decoc. adde ambræ & musci. an. scrup. 1. & utatur quotidie, quoniam confortat spiritus & restaurat miro modo. Item intestina porcellorũ uel hædorum bene præparata & data, gallina etiã uel perdix quæ est melior decoquatur in pasta in furno inuoluta cum zirbo, ut sua bona humiditas reseruetur & parum de maiorana uel basilicone cum pul. cinnamomi spicę uel galangæ ibi apposito detur, quoniam miro modo restaurat. Ad tollendum paroxismum tertianæ, accipe foliorum urticæ, foliorum salicis, uitis. an. M. 1. terantur & cum forti aceto conficiantur & circuncirca pulsus brachiorum inuoluantur per duas horas in accessionẽ, & similiter circa pulsus: probaui in domino Petro cañ. Experimentum magistri mei alleuians ualde, & quandoque diminuens, & tollens totaliter paroxismum sic quòd amplius pa. non lędat. recip. oxizacchara. unc. 1. s. succi cicoreæ depurati. unc. 2. aquæ. unc. 4. omnia dentur in potu. Item os de corde cerui puluerizatum & datum in potu est mirabile & probatum. Et digesta materia electuarium de succo ros. uel diaprunis datus multum confert. Item triphera saracenica ad quantitatem. unc. s. data cum unc. 1. syrupi ro. & aqua frigida data in mane in die quietis, uel in duplici tertiana in die minoris accessionis mirabiliter diminuit & tollit quandoque tertianam. Syrupus laxatiuus competens in tertiana feruida materia iam digesta, & in acutis & in calore hepatis secundum ma. Tadeum. recip. uio. cap. uen. berberis. an. unc. 4. pruna damascena. 30. mannæ unc. 2. mirabolanorum citrinorum. unc. 1. reubarbari. unc. s. radicis plantaginis. unc. 2. graminis, pentaphylo. an. unc. 2. terantur & stent in aqua per diem & noctem, deinde coquantur ad medietatem, & fiat syrupus cum zucchario: da de eo. unc. 2. uel 3. cum aqua tepi. Experimentum contra tertianam. F. V. domini Papæ, medici, probi. digesta materia da: drach. 1. centaureæ minoris mense Maij collectæ, uel saltem ipsa herbæ cũ unc. 2. syrupi ro. uel uio. uel cum unc. 1. tripheræ saracenicę cum aqua frigida: probatum est. Item fiat emplastrum. recip. cimini armoniaci masticis. an. terantur & cum mucilagine psilij distemperentur, & pone super uenas pulsatiles manuum & pedum per horam unam ante accessionem. Et hæc de cura ueræ tertianæ sufficiant.

De tertiana notha. Cap. X.

Videamus nunc de tertiana notha, seu non uera. Notha igitur tertiana seu non uera est illa in qua omnia accidentia suprascripta, uel plura conueniunt. Nã differt notha a uera in hoc, uidelicet, q a pa. nothã infestari dicitur debet de tertio in tertiũ in uespertinis & serotinis. Primo rigore maiore quam in uera tertiana, & calor sequitur non tam magnus. pulsus tardior est in hac quam in uera, urina minus incensa est quam in uera. Variatur enim urina secundum diuersitatem humorum complexionum & temporum. Item differt notha a uera in hoc, quia tertiana uera in 7. periodis longissima iudicatur, ut ait Hippo. apho. 59. quartæ particulę. Vnde tertiana uera nunquam transit septimum periodum, & si ulterius extendatur non est uera, sed notha. Item tertiana notha quamuis in æstate fiat: sæpe in iuuene, & cholerico non fit, sed magis in sene, & si forte in cholerico fiat fit in hyeme uel autumno. Tertiana uera ut dictum est fit solum cũ cholera ru. peccat. In notha uero quandoque cholera citrina peccat, & quãdoque uitellina. Vrina igitur sub citrina, & in substãtia citrinæ choleræ remissa ad tenuitatem magis accedens quam ad spissitudinem tertianam notham de cholera uitellina ostendit. Vnde adest stomachi nimia repletio capitis grauedo, fastidium, & pa. prædicto modo debet infestari. Quãdo uero peccat cholera citrina, urina apparet citrina & in citrino colore remissa tenuis mediocriter, magis tamen ad tenuitatem quam spissitudinem accedens tertianam notham de cholera citrina ostẽdit esse, & prędicta symptomata debẽt esse. Cholera uero æruginosa & cholera prasina non colliguntur ad putredinem, propter facilitatẽ & furiositatem motus, & ideo nõ inducunt febrem, nec urinam immutant, ut ait Ysaac in libro fe. Curetur itaque tertiana notha de cholera citrina uel uitellina hoc modo: detur pa. unc. 1. s. syrupi acetosi de radicibus communibus facti quolibet mane cum aqua tepida decoc. sem. anisi, fœniculi scarile, & masticis, & hoc fiat usque ad decimum uel undecimum diem, & tunc purgetur cum hierapigra Gal. drach. 1. uel cũ benedicta aut cũ decoctione ista. recip. polypodij quærcini optimi & uiridis bene rasi & abluti. dra. 3. se. feni. dra. 1. hæc duo insim ul cõterãtur & admisceãtur cum radice se. petro. apij asparagi brusci. an. M. s. uiol. drach. 1. pruna. 30. num. agari. drach. quartis. turbith, esulæ. an. unc. tertiam. hæc omnia optime decoquantur in quinque lib. aquæ, quousque ad unam redeant, deinde colentur & colaturæ adde pulpę cassię fi. thamarindi. an. dra. 1. s. mirabolanorũ citrinorũ & cheb. an. drac. 1. reubarbari. drach.

drac. quartis. zucchari uio. & ro. an drac. 1. si est aliqua opilatio in hepate prædictum reubarbarum teratur, & in succo endiuiæ per noctem iaceat, deinde in decoctione prædicta ponatur, & in matutinis tepida exhibeatur. Quòd si prædicta cholera uitellina uel citrina in stomacho fuerit prouocetur uomitus secundum doctrinam superius scriptam in cap. de uomitu. Si dentur drach. 2. de se. myrti trito & distemperato cum oxymelle & aqua cal. in potu uomitum prouocat, quod in quodam sene qui longo tempore passus fuit tertianam notham probaui, & postea dedi sibi. & uomitum prouocauit, postea dedi sibi hieræ pigræ Gal. drach. 1. cum tepida, purgatus est optime & conualuit. Quòd si post purgationem amplius inuaderet fe. accessio ante horam accessionis detur aur. alexandrina uel rubea cum calida. Si in æstate fuerit dietetur ut in uera tertiana, & alia remedia ibi dicta fiant secundum quòd oportet. Si in hyeme aut tẽpore frigido & in sene, uel puero dentur pulli, hędi, perdices, phasiani, fœniculum borago & similia. Et nota quòd si dolor in pectore siue in spiritualibus fuerit semper debemus obseruare illud ꝙ superius dictũ est. s. quòd infirmo de penidiis & dragaganto semper apponamus aliquid, & etiam quòd nõ purgemus pa. donec dolor quieuerit & cætera ibi dicta obseruari debent. Expertus sum in tertiana uera, & in quotidiana post. 14. diem digesta materia, & purgata per unam horam, uel duas ante principium paroxismi dare drach. 2. rubeę trociscatę & drach. 1. cum uino decoc. rutæ, & abrotani. & saluiæ, quia tollit fe. in breui.

De duplici tertiana. Cap. XI.

DVplex tertiana fit de cholera in diuersis locis putrefacta, & in diuersis horis affligitur infirmus quotidie una die grauius, altera uero leuius. Adest calor magnus & feruens, pulsus uelox & acutus, dolor capitis intensus, uomitus cholericus, oris amaritudo, abominatio, rigor paruus, ita quòd deficiente una accessione cũ sudore, alia accessio insurgit quandoque. Vnde quidam existimant hanc fe. esse quotidianã uel continuam, sed continua rigore & sudore cognoscitur. Sed quandoque accessio durat per 12. horas ut quotidiana, sed in paruo rigore & acuto calore, & cholerico uomitu discrepat quotidiana. Vrina in hac fe. apparet rub. uel subru. uel crocea in substantia per totũ tenuis in principio, uel mediocriter spissa in statu uel declinatione superius obumbrata, & non linens. Curetur duplex tertiana per omnia sicut tertiana uera curatur, excepto quòd in hac debet fieri minutio in secundo uel tertio die de uena mediana, detur syrupus ro. cum frigida. Vtantur eadem diæta eodemque regimine, & eodem modo purgationis, & in omnibus his quæ in curatione tertianæ dicta sunt.

De tertiana continua. Cap. XII.

TErtiana continua fit ex cholera putrefacta in uasis affligit per 24. horas in summo labore, & per 23. horas in falsa quiete. differt autem à causon, quia materia causonidis est in locis uicinis cordi. materia uero huius est in locis remotis à corde. ideoq; symptomata quæ in causone emergunt, eadem igitur signa in utraque ipsarum apparent, sed differunt in quantitate malitiæ, utraque enim fit sine rigore, & utraque istarum uno die affligit magis quàm alio. Tertiana itaque continua eodem modo debet curari sicut causon hoc excepto, quòd in tertiana minus frgidis expedit uti & minus tenui diæta quam in causonide. Vtatur eodem regimine & eadem purgatione in cap. prædicto dicta, exceptis his dictis nunc.

De quotidiana uera de phlegmate naturali. Cap. XIII.

QVotidiana alia continua, alia interpolata, alia uera, alia notha. Et primo de uera & interpolata dicamus. Quotidiana uera de phlegmate naturali habet fieri utplurimum in hyeme, & tẽpore frigido in senibus & mulieribus phlegmaticis. Cum enim ipsum phlegma naturale putrescit extra uasa, & non colligitur ad apostema facit quotidianã interpolatã quæ incipit affligere in tertia hora noctis. Primo rigore, deinde calore, & habet 12. horas ad plus in labore, & sex de falsa quiete. s. in declinatione, & sex in uera quiete. Vrina apparet subcitrina uel palida & per totũ spissa, adest indigestio, uẽtris & lateris extẽsio capitis grauedo, pigrities ad sensum & ad motũ somnolẽtia, oris insipiditas, sputi & saliuarũ abũdãtia. Curetur huiusmodi feb. hoc mõ. oĩ mane sumat unc. 1. oximellis de radicibus cũ aqua tepida, uel syrupũ acetosum de radicibus fœni. petro. apii, asparagi, brusci, & radice lupulorũ. Digesta materia quod fiet ĩ 10. uel 12. diebus ad plus purgetur cũ syrupo laxatiuo magistri mei in quotidiana uera optimo qui sic fit. recip. polypodij quercini. dra. 3. uidelicet uiridis & bñ mũdati & triti cũ. dra. 1. se. fœni. turbith boni & gumosi, esulę, agarici. an. dra. 3. pruna sicca. 25. prædicta terenda terantur & omnia ꝑ noctẽ in aqua cap. iaceant. mane uero quousque tantum tertia pars remaneat bulliant, & addito zuccharo fiat syrupus, de quo des ante horam accessionis digesta materia. drach. 2. uel. 3. cum calida. Vel purgetur cum deco. ista. Reci. capil. uen. hepaticæ, scolopen-

driæ adianthos: polytrici, cicoreę, radicis aspa-ragi, brusci, petro. fen. an. drac. s. agari. hermod. an. drach. 3. polipodij quercini contriti cū pauco se. fe. drach. 1. s. marathri. drach. 3. hæc omnia per noctē iaceant in lib. 3. aquæ: mane uero bulliant quousq; ad unam redeant, colentur & colaturæ addatur pulpę cassię fi. tripherę saracenicę zucchari ro. & zucchari uio. an. drach. 1. mirabolanorū chebulorum drach. 1. s. plus uel minus secundum ꝙ magis uel minus uis purgare. Vel purgetur cum benedicta laxatiua, uel cum catartico, uel cum blāca, uel cum oximelle squilitico, uel cum clareto laxatiuo, ꝙ sic fit. recip. lib. 1. polypodij quercini uiridis & boni & cum drach. 2. se. fęni. terantur & bulliant in lib. 3. uini boni quousque tertia pars minuatur, postea cola ipsum uinum & adde drach. 3. mellis uel zucchari, cinamomi, folij spicæ, cardamomi festium gariofi. & terantur species ista, & in prædicto uino ponantur & colētur per fasciam uel sacculum, & detur in potu lib. 1. quia bene purgat. Et magister meus cum huiusmodi clareto purgabat delicatos & specialiter gallicos qui mirabiliter abhorrent sumere medicinas & ipse loco medicinæ dabat huiusmodi claretum cum quo optime purgabantur & libenter ipsum sumebant. Item purgabat quosdam cum tragea quadam sua laxatiua, quæ sic fit: recip. turbith boni gumosi. drach. 1. foliculorum senę, esulæ, hermodactylorum, polipodii. an. drach. s. masticis, semi. feni. & anisi. an. drac. 4. terantur & omnia cribellentur, & addatur zucchari ad pondus omnium dosis est. unc. s. & in qualibet dosi adde. grana. 5. diagridij in pomo cocti, quia mirabiliter ualet contra excessum phlegmatis. etiam artheticis mirabiliter ualet si utantur bis in hebdomada. Vel si uis potes purgare cū pul. petro. supra in passionibus scripto. Quòd si post purgationem pa. stomachū suum adhuc sentiat repletum fore prouocetur uomitus cū his quę in cap. de uomitu prouocādo scripta sunt. Post purgationem uel uomitū si adhuc febris durauerit, ante horam accessionis detur mithridatum uel aur. alexandrina, uel adrianum & similia cum calida & inungantur renes cū aragon, cum marciaton agrippa oleo laurino pulegino & similibus. balneum etiam quod in ca. quartanæ dicturus sum corpore mūdificato antequā frigus eū inuadat intret: & ibi aliquis de dictis opiatis suscipiat. Dētur sibi electuaria confortatiua, sicut sunt diamargariton, diacalamētū, dianthos & similia. Comedat carnes hędinas, phasianos, perdices, sturnos, minores aues: & hoc dico postquā ægritudo iam 13. diem transiuerit, & uirtus ualde debilitata fuerit, alioquin si uirtus fuerit fortis & sufficiens usque ad statum & declinationem ægritudinis comedat solum farinam hordei cū lacte amig. conditam amygdalatum colaturā furfuris feni. & boraginis cum eodem lactæ conditam, pira & poma grossa assata quando aquam in qua coquatur radix fęni. mistā bibant cū zucc. Cū uero in cōualescētia, fuerit uel cū ægritudo nimis protēditur & virtus incipit debilitari, debemus dare prædictas carnes aures & pedes prędictorū cum fœniculo & boragine coquinatas, oua sorbilia & similia, demus etiā vinum album & subtile, cū prædicta aqua lymphatū bibant.

De quotidiana notha: & primo de ea quæ fit ex phlegmate salso. *Cap.* XIIII.

QVotidiana notha fit diuersis modis; quandoque ex phlegmate dulci, quandoq; ex phlegmate salso & quādoq; ex phlegmate acetoso. De phlegmate uero salso sæpius habet fieri, & fit quotidiana notha, in æstate, quandoq; in autumno, qñq; in uere. Vnde in quolibet tēpore anni pōt superuenire. Signa igitur quotidianæ nothæ de phlegmate salso factæ sunt ista. Vrina ruffa uel subruffa mediocriter tenuis in principio uel mediocriter spissa in statu & in declinatione & nō liuens apparet. adest oris salsedo digestionis corruptio capitis dolor pruritus ꝑ corpus uniuersum, & quādoq; scabies, & maxime adest pruritus in inferioribus partibus corporis circa nodos & iuncturas. Pa. in nona hora diei in antea incipit affligi primo rigore. deinde lento calore, & maxime usq; ad mediā noctē affligitur. Curetur in hunc modum, sumat omni mane unc. 1. syrupi acetosi compositi de radicibus facti cū calida in quo misceatur unc. 1. zucchari ros. noui. post uero quintam uel sextam accessionē materia iam digesta, prouocetur uomitus cū aliquo de prædictis uomitibus in cap. de uomitu dictis. Quòd si nō fuerit facilis ad uomēdū cū oxy. catartico uel benedicta laxatiua purgetur, uel cū decoc. ista. recip. polypodij. drach. 2. agari. drach. s. epithimi uio. an. drach. 1. se. feni. & anisi. an. drach. 1. s. terantur hoc oīa & bulliāt cū tribus lib. aqua quousq; ad unā redeāt, colenẽ & in colatura ponantur. dra. 2. mirabolanorū citri. & drach. 2. s. zucchari, & sic per noctem iaceant insimul. in mane uero colatura propinetur. Vel cum ista decoc. alia purgare poteris ad hoc optima, cum qua magister meus huiusmodi febricitantes purgabat. recip. scariolæ scolopen. boraginis cap. pe. an. M. 1. radicis petro. apii. an. drach. 1. florum uiolarum & boragi. an drach. s. hordei mundi. P. 1. pruna. 25. coquātur omnia & bul. cū tribus lib. aquæ quousque ad unam redeant, & colaturæ addantur pulpæ colloquin. casiæfi. an. drach. 2. zucchari uiol. tripheræ saracenicæ an. drah. 1. zucchari ro. unc. s. reubar. drac. 3. pulpæ mirabolanorum citri. keb. an. drac. s. Quod si post

purgatio

purgationẽ infirmus nõ perfectæ curatus fuerit & remanserit aliquid de typo ante horam accessionis detur musa ænea & mithridatum Adrianum, esdra, uel aurea Alexandrina & similia, quia mirabiliter ualent, dietetur ut in cap. de tertiana notha dictum est.

De quotidiana quæ fit ex phlegmate dulci. Cap. V.

PHlegma dulce quandoque corrumpitur: & facit quotidianam, quę similiter notha est sicut prædicta. In hac enim feb. apparet urina rufa uel subrufa in substantia per totum spissa sicut in colore sanguinis obumbrata parum superius. Circa mediam noctem incipit affligere inter horas phlegmatis & sanguinis lento calore typum non debet habere, quia materia non est ita frigida & humida ut frigus inducat: nec ita cal. & sicca ut rigorẽ inducat, nec ita frigida & sicca ut horipilationẽ inducat, adest oris dulcedo digestionis corruptio, & ciborũ sũptorũ putrida & fumosa eructuatio tãquam ex ouorũ putridorũ comestione fętor nimius egestionũ, grauedo capitis, sputi & saliuarum abundantia dulcis. Curetur sic, omni mane sumat oxymel uel syrupum acetosum de radicibus cum aqua decoc. prunorũ & marathri, farina hordei, lac amygdalarum, borago cum lacte amygda. cocta, asparagi elixi, lactucæ, cicoreę elixatę, mica panis lota, & huiusmodi exhibeantur. Cum uero materia fuerit ad expulsionem parata, quod fit in 24. die uel infra, detur hæc deco. recip. ca. ue. scolopẽdriæ, cicoreę, ceterach, polytrici an. M. 1. radicis fęni. petros. asparagi, brusci. an. M. 2. agarici. drach. s. cuscutæ. drac. 2. radicis bletę. drach. 1. uiol. florum boragi. an. drach. s. pruna damasce. 25. omnia in aqua bulliant, ut supra dictum est, & colaturæ addãtur pulpæ cassiæ fi. drach. 2. tripheræ sarracenicæ, zucchari uio. ro. mannę. an. drach. 1. mirabolanorum kebu. citri. cura. 6. amygdalis dulcibus. drach. 2. Quòd si post purgationem aliquid de tepido remanserit dentur aliquæ opiatæ ante accessionem, ut aurea, esdra, Adrianum & similia.

De quotidiana de phlegmatæ acetoso. Cap. VI.

CVm itaque contingit phlegma acetosum putrefieri, & quotidianam notham in eo accendi, tunc eius urina apparet in principio mediocriter tenuis uel mediocriter spissa, cum appropinquat ad digestionem, & est in colore glauca lactea uel alba, parum in colore huiusmodi intensa, hæc enim feb. in sero incipit affligere inter horas phlegmatis & melãcholię. Primo horripilatione cum lento calore. Phlegma enim acetosum proprietatẽ habet cũ melancholia, & ideo inducit horripilationem. Adest oris acetositas, capitis grauedo, indigestio uentris, constipatio uen. & lateris inflatio. Facies in contrarium mutat colorem, quia pallidior fit quàm à natura esset. permutatio enim mali coloris non fit ob aliud nisi propter malam digestionẽ, & necessario sequitur malus color. Vnde cũ dico iste uel ille est male coloratus necessario sequitur q̃ male digerit. Cũ itaq; in phlegmate acetoso excessiue superabundãte duę qualitates peccent principaliter. s. frigiditas & siccitas digestioni contradicentes, non est mirum si colorem in contrarium permutent. In hac ergo fe. primo ordinetur dięta nõ nimis tenuis grossior tamen in hyeme quàm in æstate. farinã hordei cum lacte amyg. cõditam spinachiã boraginem, lactucas, & huiusmodi cum prædicto lacte cõditas, asparagos elixos, pullã paruã perdicẽ & minores aues comedant, uinum subtile clarũ, & bene lymphatum bibãt. Sumãt quolibet mane. unc. 2. & s. huius syrupi cum calida. recip. radicis asparagi, apii, brusci, petro. fœni. an. M. 1. corticum radicum interiorum, sambuci, & ebuli. an. drac. 3. hordei mundi. P. 1. bulliãt perfectè, & addito melle dispumato al. & zuc. an. fiat syrupus de quo omni mane detur ad quantitatem prædictam quousque materia sit digesta. Vel digeratur materia cum oxymelle squillitico cum syrupo acetoso de radicibus, uel oxymelle facto de radice raphani in uino, in mulieribus uero detur quolibet mane mel cum aqua decoc. radicis fęni. Digesta materia, quòd cognoscitur per anticipationem accessionis, uel per urinam mediocriter spissam purgetur pa. cum decoc. ista. Recip. sene. thimi, epithimi, cuscutæ. an. drach. s. radicis bletæ, asparagi, brusci, feni. an. drach. 1. hæc omnia in tribus lib. aquę bulliant quousq; ad unam redeant, & addantur colaturę pulpę cassię fi. & mãnę. an. dra. 2. s. tripheræ saracenicæ. drach. 1. s. zuccha. uio. & ro. an. drac. s. mirabola. indorum emblicorũ & kebulorum cum. 8. amygd. dulcibus contritorum. an. drach. 1. hæc omnia per noctẽ insimul stẽt. mane uero colẽtur & colaturę ad unius gobeleti quantitatem pa. detur in potu. Et si medicinã abhorrere uideatur, fiat ad hoc emplastrũ supra stomachũ & cætera in cap. de uerã tertiana dicta. Quòd si cõstipatus fuerit eius uenter suppositoriũ aliquod uel clystere fiat. Vtatur etiam balneo ante cibum, in mane in quo positę sint rosæ & flores camo. Et cum exit sumat aliquod de prædictis opiatis. Et inungant renes taliũ, & spina dorsi ex oleo laurino camomillino & similibus cum butyro mistis, & hoc post bal. & huiusmodi inũctiones. Et datio alicuius opiatę fieri debet post purgationem, ante enim quàm euacuatio fiat siue purgatio per naturam siue medicinam non cõpetunt prædicta.

De quotidiana de phlegmate uitreo. Cap. XVII.

QVando phlegma uitreũ inducit quotidianam quæ similiter notha est; sicut & prædictæ: tũc urina taliũ in principio morbi apparet alba glauca: uel alba cũ gleba hu. apparente in ea unde in ipso dominio phlegmatis uitrei uel cũ fe. uel etiã sine fe. urina apparet spissa & globosa. Cũ uero iã appropinquat digestio quotidie de die in diem attenuatur urina. Phlegma etenim in principio suæ dissolutionis calore existente debili dissoluitur in quadam frustula: unde reddit urinam discoloratam & spissam. In fine uerò suæ dissolutionis calore in eo agente fortius tanquam in materiam subiectam in subtiles & aquosas partes dissoluitur siue resoluitur, quæ urinæ admistæ reddunt ipsam tenuem & multam. Cuius simile uidere possumus in niue quę si soli exponatur in principio resoluitur in grossas partes, calore uero solis in eam fortius agẽte in fine resoluitur in partes subtiles: & hæc symptomata sunt in hac fe. Post tertiam horam noctis incipit inuadere. Primo adest typus: deinde sequitur calor lentus. Adest maxima extremitatum frigiditas: & sentitur circa loca in quibus materia continetur, & etiam ibi sentitur tanta frigiditas: ac si ibi esset frustum glaciei maximum ubi materia continetur, quod nimis onerat pa. adest maxima indigestio: & quandoque per uomitum: & quandoque per secessum quoddam modicum in modum glaciei uel nitri emittũt nimius adest intestinorum dolor & corrosio. Vnde quando Gale. huiusmodi passionem pateretur inquit: uidebantur intestina quasi in eo quodammodo terebello perforari; sed clysterizatus sum ex melle calido: & emisi phlegma quale Catagorax uitreum appellauit. Curetur hæc fe. sic: non nimis tenuis diæta iniungatur. Carnes pullinas: & minorum auium, prædictum, sturnorum; phasianorum; & huiusmodi similia: & comedant olera prædicta. Vinum odoriferum & clarum cũ aqua decoc. radicis feni, & se. eius bibant à principio quolibet mane sumant unc. 1. s. oximel. conditi de radicibus raphani uel oximel. squillitici; quod sic fit. Accipe squillam & mundetur & frustatim incidatur & in aceto dimittatur per duos dies cum M. 3. de radice feni. apii: asparagi: & petro. deinde bulliant prędictę radices cum aceto & prædicta squilla; & addatur eis se. fen. petro. apij, anisi, & asparagi. an. unc. 2. & coquantur perfecte quousque tertia pars remaneat, deinde colentur & colaturę addatur tantundem mellis dispumati & perfecte coquantur. Istud enim est oxymel squilliticum & compositum; quod ualde competit in his fe. Digesta materia, quod cognoscitur per urinę attenuationem sicut superius dictum est, & anticipationem accessionis purgetur pa. cũ hieralogodion uel benedicta laxatiua cũ aqua mediani corticis radicis sambuci, ebuli, interiorum coloquintidæ. Et nota quòd ista decoctio est expertissima in erraticis febribus, uel purgetur cum decoctione aliqua de supradictis. Si uero dolor fuerit in ore stomachi prouocetur uomitus cum aliquo de uomitiuis in prædicto ca. dictis. Si uero in intestinis contineatur materia fiant clysteria acuta sicut est istud. recip. mal. mercurialis senationum paritarie urticæ uiol. brancæ ur. radi. sambuci: ebuli. an. M. 1. cantabri pugillum, idest addantur triphetæ sarracenicæ. drach. 2. mellis & olei. an. drach. 1. s. salis puluerizati uel usti. unc. 1. Et in ipsa deco. addatur cucu. agrestis, & maliterræ, & parum de turbith agarico coloquintida esula & hermodactylis: & utatur. magis acutum & magis forte clystere fiet sæpe. Si dolor est in aliquo membro: & frigiditas iniungatur membrum istud unguento aureo aragon, marciatõ, oleo laurino, pulegino, camomillino, & similibus. Cataplasmetur locus cum paritaria origano calefactis insimul. Cum fe. recesserit detur diacalamentum, diamargariton, uel diacyminum cum uino decoct. pulegii & origani. Gal. etiam quod in cura quartanæ ueræ dicta satis est utile in hac fe. post corporis mundificationem. Et nota quòd in phlegmate uitreo siue cum fe. sine sine fe. semper debet apparere urina discolorata propter frigiditatis uehementem excessum.

De febre quartana uera. Cap. XVIII.

FEbrium quartanarum alia uera, alia non uera, & notha dicitur. Vera quartana fit de melancholia naturali cum putrefit. Et fit magis in autumno, sene, & melancholico per 24. horas affligit, & per 44. interpolat; magnus tremor cum frigore fit in principio accessionis, ut ossa confrangi & distingui uideantur: sequitur calor leuis & non nimis acutus: & magis durat in tertia accessione. Pulsus in principio paruus & tardus & occultus adest, deinde uero magnus & plenus. Vrina in principio palida & tenuis per totum, deinde citrinescit & fit citrina & tenuis per totum. In fine uero resolutionis ipsius quartanæ quandoque emittitur: urina nigra & spissa, & hoc est bonum si in bona quantitate emittitur quia tunc signum est quòd materia faciens quartanam per urinam purgatur. Et si etiam durities splenis in quartana uera consueuit esse. Curetur quartana hoc modo. primo subtrahantur omnia cibaria grossum & uiscosum humorem & melancholicum generantia sicut sunt pisces, lac, caseus, fabæ, caules; carnes bouinæ, bubalinæ, scrophinæ, & similia. hæc enim

enim sunt maxime durationis causæ quartanæ, Vnde primo dentur omnia cibaria bonum sanguinem generátia sicut carnes pullinæ elixatæ, gallinarum, capreolorum, perdicum, phasianorum, hædorum, & huiusmodi coquinatas & conditas cum fœniculo, boragine, trifolio, & & huiusmodi, & puluere canellæ & zinzi. in par ua quátitate potest super dicta aspergi: uitella ouorum mollia in aquæ elixata: & panem triticum bene coctum & bene fermentatum comedant & recentem unius diei. Vinum clarum & odoriferum bibant lymphatum cũ aqua decoc. radicis fęniculi, boraginis, scariolæ. In die uero accessionis nihil comedant si abstinere possunt, uel comedant saltem in matutinis de prædictis ferculis & parum. Si enim potest abstinere à cibis quousque feb. incipiat declinare satis melius est non comedere quam si comedant. Ordinata diæta, quæ est satis potissima pars curationis secundum Gal. & etiã Auic. dicit quòd non omnis ægritudo suo curatur contrario, sed sufficit quandoque solum modo bonum regimen in curatione ægritudinis. Et ad alia remedia medicinalia recurramus. Prima igitur, ponam curã magistri mei ad quamlibet quartanam expertam, & in pluribus per experientiam uidi quos in breui spatio curauit hoc modo, ad materiæ præparationem ipse da bat quolibet mane de isto syrupo cum tepida. recip. succi endiuiæ, succi boraginis, succi fęn. omnium per se depuratorum. an. lib. 1. succi po morum dulcium lib. 3. pimpinellæ, linguæ bouis, kalendulæ, lauendulæ, ca. ue. scolopendrię. an. M. s. prædictæ herbę bulliant in quam quousque tertia pars remaneat & colentur & colla turę addãtur prædicti succi depurati, & additis zucchari lib. 3. fiat syrupus. Post purgetur hoc modo. dum materia digesta fuerit. recip. mirabolanorum citri. kebu. indorum. an. unc. s. uiolarum. unc. 1. florum boraginis. unc. s. pruna sicca & lota. 30. omnia insimul perfecte bulliant, & cum fuerint quasi decocta adde epithimi hortensis. drach. 1. bulliant tribus bullitionibus & tota nocte sub sereno resideant. mane uero colentur, & addita drach. 1. penidiarum tepida exhibeatur. Item fiant pillulæ & dentur 3. uel 5. ante horam accessionis per duas horas quæ. recip. peoniæ, gẽtianæ, castorei absin. an. drach. 1. myrrhæ, opponacis, centaureæ maio. camedreos, camepitheos, sene, lapidis lazuli. an. Scrup. 2. conficiantur cum theriaca optima & rubea trociscata. an. & fiat pillulæ grossę in modum ciceris parui, & dentur quinque ante horam accessionis per duas uel tres horas, quia miro modo ualent. Et utebatur magister meus in die accessionis ante horam solũ quinque pillulis paruis factis de optima theriaca & myrrha. an. & notabiliter ualebant. In die uero quietis quilibet mane & sero dabat ad quantitatem castaneæ de isto electuario, quod charissimum inter cætera reputabat & nemini in scriptis unquam cedere noluit: quod. recip. carnium mirabolanorum citrinorum kebulorum indorum aga. uiol. an. drach. 3. anisi reubarb. se. ca. ue. eupa. squináti, capparorũ, galange, ligni aloes, epithimi hortensis, nucis muscatæ, cardamomi, lapidis lazuli, salisgemmæ. an. drach. 2. confice cum melle & zuccha. an. & des ut dixi. Post purgationem uero mittatur in bal. aquæ decoc. istarum herbarum per horam antequam inuadat eum frigus uel saltem pedes & crura in aqua decoc. ipsarum calida teneantur quæ sunt istę. recip. saluiæ, sauinæ, rorismarini, pulegij, serpilli, polycarię maioris & minoris, camedreos, camepitheos, origani, florum camomillæ. an. fasciculum unum, fomentetur & stuphet se bene in prædicta aqua. Et aliqua de dictis opiatis sumat, & hoc post purgationẽ fieri debet. Syrupus magistri Petri Vicentini ad quartanam expertus. recip. camedreos, camepitheos, sene, thimi, epithimi, diptami. an. dr. s. florum boraginis & se. eius. an. tres partes radicis fen. petro. asparagi brusci. an. M. s. buglossæ, ca. ue. scolopendrię. an. M. 1. zucchari & mellis. q. s. detur ex eo quolibet mane. unc. 1. cum calida. Digesta materia purgetur cum decoc. ista ad hoc experta. recip. thimi, epithimi, sene, cuscute, ellebori nigri, camedreos, squinanti, sticados, se. fen. & anisi, petro. lupilli, cyperi buglossę, fumiterrę, radicis feni. apii, asparagi, brusci, petro. scolopendriæ, ca. ue. omniũ. an. drac. s. hæc omnia in tribus lib. aquæ bulliant quousque ad unam redeant, & colaturæ addatur mirabolanorum indorum. drach. 1. s. kebu. drach. 1. lapidis lazuli optimæ loti. drach. 2. diasene simplicis. drach. 1. zuccari ros. drach. 1. s. detur calida hæc decoc. in matutinis prope diem uidelicet in aurora uel parum ante. Quòd si decoctionem sumere non potest purgetur cũ his pilulis in quartana uera & notha expertissimis. reci. se. feni. anisi, melonum, cucurbitarum. an. drach. 2. interiorum colloquintidæ agarici. an. drach. 5. filipendulę squinanti cassię lig. uio. mastichis, piperis albi, euforbii lignial. melliloti, centaureæ. an. drach. 2. anthere assæ fetidæ. an. drach. 3. sene, mirabo. indorum, kebul. cuscute, epithimi, lapidis lazuli, armoniaci. an. drach. 5. oleos. hepatici diagridii in pomo uel pasta cocti. an. drach. 1. minus quarta squillæ assæ. drac. 1. cõficiantur cum succo absinthii addita aqua modica decoctionis casto. & formẽtur pillulæ in modũ orobi & dẽtur. 11. uel 13. uel 15. uel 17. uel 21. uel plus uel minus secundum uirtutem recipientis. Vel purgetur cum paulino, uel hie rapigra Gal. uel theodoricon, empericon, uel hiera fortissima, uel cum pillulis de quinque

generibus,

generibus uel cochijs, & his similibus. Trocisci optimi ad quartanam ueram, siue notham post purgationem dandi, qui ualent contra frigus febricitantium & extremitatum specialiter recip. hircos, succi eupatorii, absinthij, fumiterrę an. drach. 1. semi. apij, anisi. feni. an. scrup. 1. salisgemmę. scrup. 1. & grana. 4. se. cicutæ, xebu. an. drach. 1. agari. drach. 1. s. ro. rub. scrup. 4. succi liquiritię spice. an. drach. 2. spodii. eupatorii. an. drach. s. turbith. drach. 3. conficiantur cũ bono uino, uel cum succo fe. & fac trociscos, quorum quilibet ponderet. drach. 1. des unum cum pauco bono uino albo ante horam accessionis in qualibet fe. cum frigore, quia miro modo ualent contra frigus quartanæ & etiam quotidianæ, continuæ, uel interpolatę. Experimentum quoddam ad remouendum infallibiliter frigus quartanæ accipe drach. 1. s. bonæ theriacæ & misceatur cum drach. 1. succi menthæ communis depurati, & cum unc. s. boni uini puri albi & odoriferi, & detur hęc mistura ante horam accessionis per duas horas. Et de eo quod in fundo cyathi remanserit iaungatur os stomachi, quia mirabiliter ualet contra frigus ipsius quartanæ. Item si sumantur scrup. 4. mithridati cum drac. 2. succi plantaginis depurati ante horam accessionis remouet infallibiliter quemlibet typum quartanæ. Item, drach. 2. succi radicis rapsi bar. misticum tantũdem boni uini albi puri & odoriferi in potu date quartanarios liberat omnes ad plus infra tertiam uel quartam accessionem. Et hoc sum expertus in me, & in pluribus alijs quartanarijs. Item os de corde cerui pulueriz atum & in potu datum cum uino decoctionis diptami, saluiæ, camedreos, camepitheos ante horam accessionis bibitum mirabiliter ualet. Item pul. tartari & blactæ bizantiæ: & pul. de cornu cerui qualitercunque hæc omnia, uel aliqua eorum data in potu ante horam accessionis ualent. Item theriaca cum uino decoctionis maioranę ante horam accessionis bibita, & succus hiari ante paroxismum naribus immissus miro modo ualet. Item oleum rutaceum per os & nares infusum in principio paroxismi, & statim sumat in potu pa. unum granum musci cum uino puro odorifero, & albo optimo tollit quemlibet quartanæ typum infallibiliter. Vnguentum expertum in qualibet quartana tã uera quàm notha: & iurauit mihi magister Hector Anglicus se cum hoc unguento quã plures quartanarios curasse: quod Reci. succi abrotani, succi rutæ, arthemisiæ. an. drach. 1. olei communis, drach. 2. olei laurini. drach. 1. omnia insimul lento igne bulliant quousque succi consumentur. & adde tunc. drach. 1. s. cerę liquefactæ nouæ & fac unguentum, de quo unguento per unam horã ante accessionem inter duos ignes inunge renes, & spinam dorsinã usque ad caudam crura & splenem umbilicum & uentrẽ & plantam manus sinistrę & pedis sinistri, pulsus & tympora, & statim collocetur in lecto, & bene cooperiatur dato aliquo succorum prædictorum in potu cum uino odorifero, & hoc pluries fiat, quia pro certo in breui curabitur quartanarius, & specialiter si præcesserit uniuersalis purgatio. Aliud unguentum ad idem, de quo simili modo loca prędicta inungi debét. recip. succi querculę maioris, succi matricarię an. cyathũ unũ; misce cum axungia porcina & oleo communi. an. & bulliant insimul usque ad succi consumptionem, & tunc admisce masticis & olibani puluerizatorum. an. drach. 1. ceræ & salis communis. an. drach. 3. inungantur prædicta membra & fricentur fortiter membra hoc unguento sic per totum quòd quasi nigredo uideatur per membra pa. Et postmodum collocetur in lecto, & fiat ut supra. Et fiat hoc unguentum in qualibet quartana expertum quo utebatur magister Petrus Maroni de Salerno. Aliud unguentum quo utebatur magister meus ad idẽ. recip. castorei theriacę. an. scrup. 5. myrrhę olei laurini. an. scrup. 4. musci ambræ. ana. scrup. 1. conficiantur cum lib. s. mellis despumati, & dé hoc inungant stomachum cùm incipiunt frigescere plãtę manus & pedis sinistri simul & tympora & pulsus & frons similiter, quia hoc unguentum est expertum in prædictis. Et fiant statim duo stuelli de panno uel bombace, & in prędicta mistura intingantur & statim naribus intromittantur. & hoc fiat iuxta bonum ignem, quo facto statim sumat pa. in potu. drach. 1. de bona rubea trociscata cum bono uino albo, & statim pannis mundis calidis optime cooperiatur ĩ lecto, & ad minus fiat in qualibet accessione in tribus uel quatuor, quia pro certo hoc solo infra tertiam vel quartam accessionem ad plus magister meus quartanarios curauit. Quidam etiam Gallicus iurauit mihi, & erat homo fide dignus, quòd quamplures quartanarios cũ hoc emplastro curauit. Recip. farinæ tritici cribratæ, thuris masculi siue albi puluerizati. an. drach. 2. temperentur cum succo menthæ, fiat inde emplastrum, & supra petiam ante paroxismum tepidum applicetur a primo spondili spinæ usque deorsum supra caudam, & tandiu ibi remaneat quousq; per se cadat, & tunc pro certo liberatus erit, ut dixit mihi & iurauit ille bonus homo Gallicus, cui nõ fuisset officium boni & probi uiri mendacia in damnum proximi dicere, eo maxime quia ubi tractatur de humanorum corporum sanitate, & econuerso de mortifero medicamine seu non bono non potest esse quin de exhibentium animarum damnatione tractet, & uerè dixit in se & in pluribus hoc experimentum probasse. Tamen nota ꝙ huiusmodi

huiusmodi emplastrum & unctiones prædictę maiorem habent efficaciam si fiant corpore purgato, quàm si fierent corpore repleto. Quidam dixit mihi quòd passus fuit quartanam fere per annum, & quamplures curę sibi factę fuerunt, & non potuit liberari. Cum autem quadam die in uadere inceperat eum fe. erat eques bene armatus & inuaserunt eum inimici sui, sic quod oportuit cum eis præliari, & transiuit hora accessionis durante prælio, & sic liberatus est, & non habuit amplius quartanam. Vidi quendam quartanarium qui in prius paroxismi iactatus fuit in quodã paruo flumine eo ignorante, & propter illum timorem quem habuit liberatus est. Vidi etiam quendam aliũ apud quem factũ est quoddam artificiale tonitruum in principio accessionis, qui intantum timuit quòd liberatus fuit. Vnde nota quòd hæc feb. multoties propter timorem expellitur, & specialiter quãdo est in declinatiõe, multi etenim decipiuntur medici in hac feb. curanda, & specialiter nisi sint bene soliciti circa ipsam curam; & quandoque etiam cum tota eorum solicitudine & studio ipsam quartanam expellere nequeunt, & propter hoc quartana uocatur à quibusdam uituperium medicorum. Quidam enim medici sunt qui in hac feb. semper assistunt cum purgationibus non attendentes circa alia particularia experimenta, & nunquam ueniunt ad finem curationis ipsius ęgritudinis. Si quis igitur secundum infrascripta experimẽta processerit Deo auxiliante in breui ipsam quartanam de possessione corporis quod inuasit cito tanquam indigne, & indebite possidentem eiiciet sine dubio, & eam perfecte curabit. Aliud ad idem. recip. myrrhæ electæ drach. 2. fiat pul. & cum theriaca quantum sufficit fiant pillulę ad magnitudinem ciceris, & da quartanario quolibet die unam. In die accessionis lõge ante horam accessionis da quinque. Ad idem recip. myrrhę ad quãtitatem ciceris, tere, & cum succo absinthii & rutę depurato ante horam accessionis detur. Et si ex hoc soluatur uenter optimum est.

De quartana uera non siue notha.
Cap. XIX.

Accidit quandoque choleram adustam putrefieri cum ipsa accenditur, & fit fe. quartana quæ non uera siue nothia dicitur. Et tunc urina talium debet apparere ruffa uel subru. & tenuis. pa. de quarto in quartum diem affligitur. Primo rigore potius quam frigore uel tremore, calor acutus magis quàm in uera sequitur, pulsus uelox & spissus, & sitis quæ consueuit in tertiana uel aliqua acuta esse in hac feb. adest. Si materia quartanæ est in stomacho ab ipso principio cum incipit paroxismus est dolor stomachi. Et tunc cura istius quartanæ est prouocare uomitum in principio paroxismi idest antequã incipiat cum aliqua medicina uomitiua. Si uero materia est in intestinis, est dolor intestinorum & tortio, & cum incipit paroxismus egestio pauca emittitur, sic quòd multum sunt constipati, & hęc partium per clysteria acuta, & partim per medicinas laxatiuas dictas superius curatur. Si materia fuerit in hepate pa. huiusmodi quartanam urina accedit spissitudinem & ad nigredinem. Et hæc per prędictas purgationes & per urinam prouocantia curatur. Et signum quartanæ cuius materia in specialibus cõtinetur est, quòd ampullæ apparent in superficie urinæ & sitis non de facili corrigitur ex potu. Quòd si materia quartanæ fuerit in splene ab ipso principio adest durities splenis, & etiam in principio paroxismi sentit pa. punctionem & dolorem in sinistro latere circa splenem. Et per purgationem & medicinas & inunctiones in præcedenti capitulo, & in cap. de uitio splenis dictas curatur. Cura etiam quartanæ nothę est quòd ordinetur diæta in quartana uera dicta, & eodem modo regantur isti sicut & illi. Postea in digestione materię detur pa. quolibet mane. unc. 1. s. de oxymelle composito cum radicibus raphani. uel solum cum oxymelle composito uel oxizaccara composita, & dentur hæc cum decoctione florum boraginis & fœniculi. Cumque materia ad expulsionem parata fuerit purgetur pa. cum decoc. ista. recip. cap. uen. scolopendrie, ceterach. polythrici, adianthos. an. M. s. radicis fęni. petro. asparagi, apii, brusci. an. drach. s. se. fe. & anisi, sene, thimi, epithimi. an. drac. tertiam. uiolarum florum boraginis. an. drach. s. se. communium. drach. 2. pruna damasc. 25. hordei mundi. P. 1. reupontici. drach. 1. hæc omnia bulliant in lib. 3. aquæ quousque ad unam redeant, & colentur & colaturæ addatur mirabolanorum citrinorum & indorum. an. drach. 1. s. & quarta pars. drach. unius reubarbari pulüerizati, quod prius iacuit per diem in succo apii depurato, zucchari uiol. & ro. an. drach. s. Et si fuerit de phlegmate adusto, adde agarici. drach. quartarium. uel purgetur cum oxymelle laxatiuo, uel cum catartico imperiali, uel cum triphera sarracenica. Syrupus etiam diaquilon detur in potu. Et si pa. fuerit fortis complexionis etiam sanguineus multum celebretur sępius minutio. Et si de phlegmate fiat quartana notha uel uera. cuius signum est quòd urina apparet alba & spissa, & frigus maximum adest & multum durans, calor uero non durans, tunc huiusmodi feb. ut uera quartana, uel uera quotidiana curatur, hæc tamen species quæ quæ fit de phlegmate cum difficultate & uera quartana, & etiam ea quæ fit de cholera

lera adusta curantur. Vnde si medicus processerit ad curam earum secundum superius scriptam doctrinam liberabit eos.

De febribus erraticis. Cap. XX.

COnsueuerunt aliquando in quibusdam hominibus & mulieribus, & specialiter in autumno fe. accidere, quæ erraticæ seu planeticæ nuncupantur, eo quòd certum terminum accessionis non seruant neque certum numerum in accessione habent. Interdum enim mane usque ad tertiam, uel meridiem, uel in sero, uel in galli cantu, uel in media nocte pa. affligunt bis, quandoque quater uel sępius, quandoque semel, quandoque nullo modo affligunt pa. & postea incipiunt, & nullo ordine seruato procedunt. Fiunt enim ex phlegmate melancholia uel cholera simul mistis in aliqua parte corporis, & specialiter in autumno, ut dixi. Et frequenter mutantur in quartanam, quia reliquis humoribus pro maiori parte consumptis, quod remanet sumit melancholiæ habitudinē, & facit quartanam. In primis in huiusmodi feb. ordinetur dięta nō multum tenuis nec multum grossa. Postea dentur omni mane uel die unc. 2. oxymellis compositi, uel de radice raphani facti cum aqua calida. Postea euacuetur humor cum aliquibus quæ choleram phlegma & melancholiam euacuant, sed magis apponantur de respicientibus melancholiam, sicut est lapis lazuli, sene, thimum, epithimum, & huiusmodi secundum quòd scriptum est superius in cura quartanæ ueræ, ubi scripta est decoctio ad hæc optima. Dentur etiam quandoque sibi pillulæ factæ ex galbano, casto. siseleo, peonia. an. drac. 2. aloes hepatici, uel succotrini. drach. 3. informentur cū uino & malaxentur cum oleo laurino, & fiant grossę in modū ciceris, & dentur 5. uel 7. bis uel ter in septimana in sero. Et si frigore molestentur post purgationem, balquod in cura ueræ quartanæ scriptum est satis, est utile & mithridatum, musa ænea, aurea. hesdra, & similia cum uino calida dentur. Et si etiā de dolore capitis conquerantur post purgationem, detur etiā rubea trociscata. Et nota quòd in hac pas. non est utile multum cum purgationibus insistere, nisi pa. ex usu habuerit.

De quotidiana continua. Cap. XXI.

QVotidiana est febris de phlegmate putrefacto intra uasa, cuius signa sunt hæc. Vrina apparet ruffa uel subruf. & æqualiter spissa non manifeste: sed cum manus appositione parum liuens & inæqualis, quia quandoque fit fortis, & quandoque debilis, facies tumida, & subalbida, sitis modica aut nulla, & habet. 18. horas in summo labore, & 6. in falsa quiete. Et nullo frigore seu rigore molestatur infirmus propter totius materiei positionem intra uasa. Et per hoc à laborantibus minori emitritęo differunt. Subueniendi sunt isti, & sunt curandi quemadmodum pa. minorem emitritæum in diæta, & in omnibus. Excepto quòd in minori emitritæo euacuamus phlegma & choleram. In hac uero fe. principaliter insistendum est cum euacuantibus phlegma, sicut decoc. agarici, polypodij, turbith, mirabo. kebu. & huiusmodi secundum quòd in cap. de tertianis interpolatis scriptum est. Suppositoria & clysteria etiam fiant phlegma educentia. Et si fiant stupidi fiant fricationes, & alia huiusmodi in cap. de lethargia dicta. Diætentur simili modo sicut pa. emitritæum minorem. Et si nimis debiles fuerint detur pulla cum hordeo, uel succus eius. Quod si appetitus in eis deficiat quod sæpe accidere cōsueuit in istis prouocetur hoc modo. Panem assum in aceto infusum odorent calidum. Et salsam ex prædicto pane in aceto asso infuso, & mentham in ore teneant. Et ex ipsa salsa fricētur manus eorum & pedes. Item caseus, mastix, & olibanum cum oleo ro. in testa oui bulliant supra ignem. Et ex his inungatur stomachus pa. Et alia remedia in cap. de defectu appetitus dicta si fuerit necesse in hac causa fiant.

De quartana continua. Cap. XXII.

COntinua quartana est feb. quæ fit de melācholia putrefacta intra uasa tantum, & habet 24. horas in summo labore, & 48. in falsa quietæ. Et fit sine frigore & rigore, pulsus in initio est paruus tardus & occultus, postea magnus & plenus. De urina enim non datur certa regula in hac feb. quia diuersimode mutat urinam. Sed certius signum per quod potes eam cognoscere est illud quod dixi, uidelicet quòd tot horas habet in summo labore quot & uera quartana, & tot habet horas in falsa quiete, quot quartana uera habet in uera quiete. Similiter quotidiana tot horas habet in summo labore quot quotidiana uera interpolata, & tot horas habet tunc in falsa quiete, quot ipsa quotidiana interpolata in uera quiete. Similiter & tertiana continua tot habet horas in summo labore quot & tertiana uera in summo labore, & etiā quot habet horas in uera quiete tertiana uera, tot habet horas ipsa tertiana continua in summo labore. Vnde in continua quartana nulla est quies. Similiter in quotidiana continua, & etiam in tertiana continua. Sed quartana etiā fortius affligit de quarto in quartum. & tertiana continua fortius affligit de tertio in tertium, & sic de alijs. Consueuit itaq; quartana cōtinua multoties usq; ad 40. diem & ultra protendi,

tendi, & tunc nō debemus insistere nimis cum subtili diæta cū sit chronica ægritudo. postquā iam 14. dies transiuit, quia ut ait Hipp. apho. 23. secundæ particulæ. Acutæ ægritudines in 14. diebus iudicantur. cum aūt 14. dies transiuerint iam nō nominantur acutæ, sed chronicæ. Cum itaque alibi dicat Hip. aph. 5. particulæ primæ. In tenuibus diætis peccant &c. Et tenues & certe diætæ in diuturnis ægritudinibus, & acutis quibus non conueniunt &c. ut ait Hip. apho. 4. particulæ primæ. Et ideo ab ipso principio det farina hordei, ptisana colata, furfur, oua mollia, & huiusmodi similia cum lacte amygdalarum condita, pruna elixa, succus malorum granatorum & huiusmodi. Cum uero ægritudo transiuerit. 14. uel 20. diē, & uirtus incipiat debilitari debemus pullam & succum eius, & carnes minorum auium & huiusmodi similia dare. Clysterizetur cum clysteribus in quibus aducentia phlegma & melancholiam ponantur, sicut est hoc. recip. polipodii agar. turbith, sene, thimi, epithimi, cuscutæ, centaureę minoris. an. drach. 1. colloquintidæ tritę. drach. s. radi. ebuli & sambuci. an. drach. 4. radicis cucū. agrestis drach. 2. furfuris, se. lini & fœnugræci omnium an. p. 1. salis. p. s. hoc omnia decoquantur quousque solum tertia pars remaneat in fundo cacabi, & colaturæ addatur. mellis drach. 1. olei. drach. s. tripheræ sarracenicę. drach. 2. cassiæfist. drach. 1. s. benedictæ laxatiuæ drach. 1. fiat clystere hoc sæpius. Vel soluatur uenter cum decoc. quæ educit phlegma & melācholiā quæ scripta est in cap. de quartana uera, uel cū pilulis uel electuario ibi scriptis, uel emplastrū laxatiuum super uentrē ponatur. In hoc enim loco emplastra laxatiua & unguenta laxatiua, quæ in locis diuersis habui dispersa simul aggregabo. Emplastrum laxatiuum quòd si supra uentrem ponatur, & ibi per noctem teneatur uentrem soluit in hac feb. & in omnibus aliis ægritudinibus in quibus est uentris constipatio competit, & specialiter materia digesta. recip. cētaureæ, gith. absinthij, farinæ lupinorum. an. drach. s. masticis. drach. quartam. aloes. drach. 2. conficiantur cum succo absinthij, & fiat emplastrum, & tepidum supra umbilicum & uentrem apponatur. Aliud ad idem. bulliant in oleo communi, aloes cicotrini. drach. 3. & fiat in modum unguenti, & tunc pul. polpodij, & turbith. admisceatur, & supra uentrem totum emplastretur. Aliud emplastrum laxatiuum expertum si supra uentrem ponatur, & ibi per noctem teneatur mirabiliter laxat & eo utebatur multoties Ma. me. in hydropicis, spleneticis, & in omni ægritudine repletionali, & in pueris hydropicis, & aliis qui non sunt apti ad capiendum medicinam. recip. radicis ciclaminis. dra. 1. radi. cucu. agrestis & foliorum eius. an. drach. 1. fellis taurini uel naccini cyathos. 3. colophonię, ellebori albi puluerizati. an. dra. 2. cerę drach. 5. olei ueteris drach. 4. omnia diligenter terantur & liquefiāt, & in unum corpus conficiantur in modum unguenti, & inspissentur, deinde supra pannum huiusmodi emplastrum extendatur & supra uentrem calidum apponatur, ita ut totum uentrē ab umbilico inferius, & etiam parum superius cooperiat, & ponatur in gallicantu. deinde pa. in lecto suo quiescat, & sit bene munitus a frigore, plus enim soluit quam catarticum. Et cum usque ad 10. assellas soluerit, tunc pa. iuxta focum in mansione calida collocetur & diligenter totum emplastrum de uentre suo radatur, ita quòd antequam ab aqua uenter tangatur sit bene rasum inferius prædictum emplastrum, & uenter cum panno optime sit abstersus, deinde uenter ungatur ex melle. hoc fiat huiusmodi hydropicis ictericis & spleneticis, & similibus his semel uel bis in septimana si uirtus sufficiat quousque sint perfecte curati, quia expertū est. Aliud unguentum laxatiuum quod solum fit ex felle taurino oleo & salis gemma insimul mistis. Vnguentum aliud laxatiuum. recip. saluiæ bene tritæ. Mam. ellebori drach. 1. olei. drach. 3. omnia bulli. in uino albo prius trita bene quousque uinum consumatur, & sit tanta quantitas uini quòd supernatet saluiæ, post coletur cum uinum fuerit consumptum, & colaturæ addatur masticis, ellebori al. aloes an. drach. 1. omnia puluerizata, & in uinum confecta simul incorporentur, & addita pauca cera liquefacta fiat unguentum, de quo uenter ungatur & petia superponatur. Et cum restringere uolueris ducatur pa. ad bal. uel saltem iuxta ignem, & radatur optime emplastrum a uentre & inungatur uenter ex melle calido, deinde aspergatur super ipsum mel. Emplastrum aliud quod multoties sum expertus quod si supra uentrē ponatur celeriter soluit. Si supra stomachum uomitum prouocat. Si supra renes urinam prouocat. Si supra pectinem mulieris fetum mortuum educit. Sed caue statim cum operationem suam ad effectum deduxerint quòd ipsum statim remoueas, quia nimis educere posset. Et magister Henricus Anglicus Neapoli cōmorans dixit mihi quod in his omnibus hoc emplastrum erat expertum: & nunquam ibat sine eo & sic fit. Recip. lacticinij drach. 1. cathaputiarum, interiorum colloquintidæ succi tithymali, an. drach. 6. succi cucu. agrestis, ellebori nigri, terebentinæ, an. drac. 4. cocognidij drach. 1. se. laureolæ, drach. 2. succi maliterræ. drach. 6. scāmoneæ, drach. 3. omnia puluerizentur, & cum melle simul conficiantur & usui reseruentur: quoniam hoc emplastrum ad omnia prædicta est expertum. Vnguentum aliud optimum laxatiuum

tiuum quod ualet lapidosis cõstipatis nephreticis, iliacis, & hydropicis supra pectinem & uentrẽ inunctum. Et cum inungere uolueris caueat sibi pa. quòd non comedat nisi primus. 6. horæ transeant. recip. succi cucu. agrestis, succi interiorum squillæ, radicis anabulæ, succi mali terræ, succi radicis ebuli, succi radicis corticum medianorum sambuci, lactis tithymalli, chimoleæ. an. drach. 2. uiol. succi cucu. agrestis. & pomorum eius, camomillæ, succi mercurialis, succi radicis polypodii, succi herbæ catapuciæ, laureolæ, cap. ve. an. drach. 2. diagridij. drach. 1. s. nucis indicæ. drach. 1. euforbii dra. 1. fellis tauri, aloes hepatici, uel succotrini. ana. drac. 2. omnes supradictæ herbæ in mense Maij colligantur & conficiantur sic, succos catapuciæ cum lib. 3. olei. 7. diebus misce. octauo uero die tandiu coque donec succorum quantitas consumetur, & tunc adde cerę al. drach. 1. & fellis tauri, & semper agites donec fel & cera liquefiant postea pul. terendorum addatur & usui reseruetur. Et hæc de unguentis & emplastris laxatiuis in hoc loco ad præsens sufficiant.

De febribus pestilentialibus propter aeris corruptionem factis & de regimine sanorum in pestilentia obseruando. Cap. XXIII.

ET quia quandoque contingit aerem corrumpi & morbos pestilentiales ibi generari ubi hęc corruptio aeris fit. Ideo de huiusmodi aeris corruptione agamus tã in sanis quàm in ægris utilia aliqua aggregantes. Isti enim morbi ut plurimum fiunt in fine æstatis, & in principio autumni, quorum signa sunt hæc. aliquando in eadem die minatur pluuiã per tonitrua. & coruscationes, & quandoque per tempus nebulosum & non pluit, apparent in aere uelut ignes rubicundissimi, multiplicantur animalia ex putredine generata, sicut sunt formicę alatę, muscę, & huiusmodi apparẽt, & apparent supra terras modi mirabiles animalium & serpentum quæ fugiunt a locis suis propter uehementem aeris corruptionem, aues etiam quæ quandoq; de die uolare consueuerunt de nocte quandoque uolant & dimittunt nidos suos & oua, & non flat uentus aliquis, aut flat auster, & tunc est signum quòd pestilentia est ibi propinqua. Cum itaque hæc fe. superuenit alicui homini uel multis hominibus insimul in principio nõ uidetur multa caliditas & acuitas in huiusmodi ægrotantibus, neque multum calidi sentiuntur cum tanguntur huiusmodi infirmi cum occultis corporis partibus & ipsius profunditate maximum lateat nocumentum ex ipsius aeris corruptione generata. sunt enim huiusmodi feb. ualde lentæ & deceptoriæ, & sentitur in eis anhelitus ualde fætidus & egestio etiam ualde fętida, & omnes superfluitates quæ ab eorum emittuntur corporibus, sitim maximam & dolorem & angustiam in spiritualibus patiuntur, & eorum anhelitus augetur, quandoque cum uomitu & egestione aliquid ualde fętidum & durum emittunt, deinde aliquando eis superuenit syncopis & subito moriuntur. Vnde propter huiusmodi accidentia reputantur periculosissimę & perniciosissimę huiusmodi feb. Primum itaque & tutius consilium quod possit in huiusmodi ęgritudinibus exhiberi, & etiam sanis est hoc. uidelicet, quòd statim cum apparent signa pestilentiæ superius dicta fugiant in continenti ab illo aere tam infirmi quàm sani, & ad alias contractas tendant seu portentur si commode fieri potest. Quòd si ad prædicta loca sana commode se transmittere nõ possint forte propter maxima discrimina, uel propter alias causas contradicentes, succurratur prædictis fe. in hunc modum. Aer vnius particularis cameræ alteretur, in qua sit infirmus & infrigidetur hoc modo. recip. foliorum myrtillorum lib. 1. s. sandalorum alborum & rubeorum. an. lib. s. ros. lib. 1. bulliant omnia hæc in aceto & aqua, & deinde ex ista decoctiõe parietes & pauimenta cameræ irrorentur, herbæ frigidæ, sicut sunt frondes salicis, cannarum vitis cymbalariæ uermicularis, & huiusmodi per domum sternãtur, uel ex solo aceto fiant hæc. Et 15. uel 20. spongiæ marinę lotę in aqua dulci & extortæ circuncirca parietes, cameræ aceto forti repletæ suspendantur uel in prædicta decoctione infusæ, hæc enim fortia sunt in rectificando aerem. Aqua etiam frigida per camerã in modum riuuli ducatur uel coram pa, distilletur. & coram eo uentiletur aer quotidie cum flabello, quia ex tali uentilatione per motum flabelli facta putrificatur aer & prohibetur ipsius aeris putrefactio. Aqua ros. multoties in die super faciem eorum aspergatur. Syrupus acetosus uel oxizaccara, & syrupus etiam ro. & nenufari. cum pauca camphora aromatizati cum frigida in potu tribuantur pluries inter diem & noctem. Farinam hordei comedant, amygdalas, cicera, scariolas, lactucas, & similia cũ pauca agresta, uel aceto, uel cum succo pomorum citrinorum conditas, postea in aqua elixas. Et si ultra modum fuerint debiles succum pullę, ubi fuerit parum de agresta, uel de prædicto aceto demus eis. Pomum etiam istud semper odorent quod optimum est pro sanis, & etiam pro medico, quia mirabiliter ualet contra putrefactionem aeris, recip. drach. 1. camphoræ pul. sandalorum. alb. & rub. an. drach. s. ros. drach. 1. s. foliorum myrti, & sem. eius. an. drach. 2. thuris myrrhæ. an. drach. 1. laudani. drach. 2. aceti fortis. drach. s. gumi. arabici. & dragaganti. an. drach. 1. resoluantur omnia prædicta in aqua

aqua ro. & ex his sic resolutis pomum vnũ conficiatur quod de manu in manum sæpe mutetur. Odorent infirmi necnon medicus etiam cum vadit per terram visitando infirmos: quia multum confortat, & inhibet aerem corruptum. Pomum etiam citrinum, ne nufa. & similia odorent. Aliud pomum optimum, & expertum quod si odoretur, & specialiter a sanis hominibus, mirabiliter pseruat corpus illęsum ab omni aeris putrefactione pestilentiali, & corrupto ab omni fętore, lætitiam generat, & confortat spiritus, & totum corpus in sterilitatem facit conuerti. Rec. ambrę musci laudani. ana onc. j. gariofilo. cinamomi aliptę muscatę. ana onc. iij gumi arabici camphorę. ana pondus vnum, omnia hæc puluerizata cum aqua rosata simul ad ignem dissoluantur, & incorporentur insimul, ex quibus omnibus pomum cõponas ad libitum perforatum, vel non perforatum, & odorandum exhibeas non febricitanti tamen, quia in sanis magis valet.

Suffumigatio optima valens ad omnia prędicta ad quæ valet pomum, & specialiter in sanis loquor. Rec. ambrę musci. ana onc. j. xiloaloes. onc. vi. camphoræ. onc. iij. fiat hoc modo, ambra prædicta ponatur in uase pulchro, & nitido supra cineres calidos & cum parum aquæ ro. agitetur diu donec inspissetur, deinde apponantur dictæ species cribratę subtiliter, & moueantur, & coquantur vt durum fiat in modum marmoris, sic quòd proijciatur supra marmorem oleo inuncto, & usui reserua, quia fumus eius receptus in pannis, & in corpore super carbones accensos valet magis quàm credi possit. Confert enim in tempore pestilenti miro modo sanis, & etiam infirmis; huiusmodi enim fumus epilepticis, & cardiacis, naribus, auribus, & ori fetentibus, putridis dentibus, & gingiuis, coitum prouocat, stomachum confortat, & ad omnia ad quæ prædictum pomũ valet, & istud fumigium similiter valet, & ad alia quàm plurima. Syrupus continens sanguinem ne ebulliat, variolas prohibet, & etiam sudorem compescit, & in aere calido, & in tempore pestilentię valde vtilis est, Reci. succi malorum granatorum acetosorum vue acerbe. ana lib. vi. castanearum mundarum, aquę rosatę. ana onc. iiij. succi polytrici, & aceti acerrimi. ana libr. vnam. Malorum acrium, & malorum cydoniorum, ana libr. vnam. coquantur omnia cum libris quat. sei zucchari, & fiat syrupus, & quotidie vtantur eo infirmi & sani, quia ad prædicta omnia miro modo valet & efficax est.

Quod si pestilentialis aer ab inferioribus insurgat vt ab apertione fossæ terræ vt accidit meis temporibus prope neapolim vbi cecidit in ruinam quidam mons, & exiuerunt de illo monte serpentes quasi infiniti, & mõstruosi, & corruptus est ibi in tantum aer, ꝙ omnes de terra quasi mortui fuerunt. Si igitur a tali apertione simili modo consurgat aeris corruptio, vel forte a cadaueribus mortuorum vt hominum, vel æquorum, vel aliorum animalium putridorum in loco aliquo existentium ipsum aerem inficientiũ, vel si forte a malis herbis corruptus sit aer, sicut sunt ebuli, sambuci, volubilis: succus cicutę, & huiusmodi herbę similes aut minera sulfurea vel aluminosa, & hęc per visum discernuntur, vel forte corruptus fuerit aer a corruptione principali, & putredine a subterraneis partibus procedente quod cognoscitur per egressum diuersorum & mõstruosorum serpentum, & animalium de suis cauernis exeuntium, & supra terram hominibus apparentium quæ sentiunt corruptionẽ aeris ab inferioribus prouenire, nec possunt in suis locis esse, & sic fugiunt supra terram. Tunc qualitercunque huiusmodi aeris corruptio secundum prædictos modos ab inferioribus proueniat tutior via, & melior est quòd huiusmodi homines a prædictis locis tam sani quàm ęgri habitare fugiant si commodè hoc fieri potest. Sin autem quærantur hospitia alta, & agitata a ventis, & fenestræ sint apertæ, & aer cum flabello verberetur, & infrigidetur cum superius dictis.

Quod si ipsa aeris corruptio a superioribus inferatur, quod cognoscitur per volatum auium contra naturam, quia aues quę de nocte volare consueuerunt, volant de die & econuerso. & per signa alia in aere apparentia quæ superius in principio huius cap. dicta sunt. Similiter vtilior via est, quòd tam sani quàm ægri a prędictis locis se moueant, & quęrant sana loca. Si autem sint in locis subterraneis, non per terram ambulent nisi prius aer per solem depuratus fuerit, vt accidit circa tertiam, & ab illa hora in antea infirmi in prędictis locis subterraneis collocati sint, & fenestrę sint clausę, & infrigidetur aer in ipsis. Et omnia supradicta remedia fiant in hoc conuenientia. Aque etiam rectificentur distillando, vel saltem coquendo eas, & postea infrigidari permittantur, & & exhibeantur vt docet. Caueant sibi tunc sani a coitu, quia multum nocet in passionibus his membra principalia debilitando. Et non ambulent per terram, vt dico nisi prius sol depurauerit aerem. Et si necessitas cogat aliquando eos ire portent semper in manu pomũ aliquod de suprascriptis,

& semper odorent ipsum. tutius tamẽ est stare in camera in qua sit aer particulariter alteratus secundum ꝗ superius docui. Dięten tur ęgri secundum ꝗ dixi superius. Sanis vero hedinæ pullinæ castratinæ & huiusmodi carnes cum aceto: vel agresta paratę dentur: quoniam declinare ad acetosa in hoc tempore est valde tutum. Et sint carnes quibus vtũtur sani vel egri animalis sanissimi: & non egri. Si enim in prædictis animalibus fuerit pestilentia caueant sibi homines ab eis: quia huiusmodi carnes solum essent sufficientes ad pestilentiam inducendum; etiam si non esset præsens in omnibus eis vtentibus. Vinũ quanto plus fieri potest, fugiant: & si non clarum, odoriferum, & subtile sit, lymphetur cum acqua clara distillata: vel cocta: & infrigidata; & declinent quantum plus possunt ad acetosa: vt dixi tam sani quàm ægri.

De feb. empiala, & liparia. Cap. XXXIII.

SIcut dicit Auicenna in libro suo quarto vbi de fe. loquitur: & Serapio libro 6. cap. de empiala: & liparia fe. Empiala feb. fit de flegmate vitreo, quod est frigidius inter cęteras flegmatis species: quod aut vincit in toto corpore aut in membro vno: & illud quod vincit in toto corpore: aut putrefit totum: aut nõ putrefit ex eo aliquid: & tunc ipsum generat in corpore frigus quod non calefit absque feb. Et si totum putrefit: aut putrefit extra venas: & facit feb. quę dicitur ephemerina habens periodos: aut putrefit intra arterias meseraicas, & venas; & facit fe. cõtinuam. Si autem putrefit pars eius nominatur empiala: & ipsa quidem facit interius frigus & calorem exterius. Et vrina quidem pa. empialam est magis tendens ad digestionem frigiditatis quàm vrina pa. ephemerinam: & magis cruda; & grossior ea: & pulsus est grossus superatus: & tardus: & rarus & fortasse fit fortis omni die: & forte sit fortior in omni tertio vel quarto die: cum materia huiusmodi in corpore est, parua & parne putrefactionis ignea, & fortasse periodus est quatuor horarum: & q̃nque. 9. & quãdoque etiam quatuor horarum & fortasse plus secundum grossitiem materiei: & multitudinem secundum spissitudinem corporis: & grossitiem eius: & debilitatem virtutis: & temporum anni. Et hæc quidem fe. non permanet multum: quod est; quia fortasse moratur. 20. diebus; & fortasse super illud addit: & minuitur fe. Feb. aũt q̃ fit in oĩb. 5. diebus aut in in oĩbus. 7. aut in oĩb. 10. diebus nõ accidit nisi ex flegmate grosso: aut ex cholera nigra: & secundum quantitatem grossitudinis materiei, & eius spissitudinis ex qua generatur procedit vehemẽtia periodi eius: & postponitur: & vrina & pulsus & secũdũ quãtitatẽ materiei sicut dicit Serapio. cap. prędicto. Liparia vero est fe. ĩ qua extremitates mẽbrorũ: & q̃d apparet ex corpore infrindatur: & aduritur in ea ꝓfunditas corporis vt stomachi cũ siti vehemẽti: & cũ asperitate linguæ, & pulsus est paruus, & letus: vñ liparia cõtraria est empialæ. Iuxta illud. Semp in empialia frigescunt interiora. Exteriora calent. cedit liparia cõtra. Et materia huius egritudinis siue fe. secũdũ plurimũ est flegmatica; & quãdoque est cholerica ex cholera grossa. Sed vt simus soliciti in empiala in prouocando vomitũ demus syropũ acetosum cũ calida & secũdũ Auic. cũ aqua fasiolorũ raphani aneti calamenti, & diureticorũ. Et simus in eis ambabus fe. soliciti de facto valde in vomitu prouocãdo. & demus aquã seminũ cõium; & prouocãtiũ vrinã, & potus infrigidantes, & stomachũ mũdificantes sicut aqua apij & feniculi cũ se. canapino, & geleniabin: & cum fuerit digestio facta demus secũdũ Aui, & Sera. infusionẽ de aloes: quã prædicti auctores in suis antidotarijs describunt: qm̃ multum confert. Et demus pillulas de eupatorio hierápigrã Gal. & similia. Secundũ Aui. & Sera. sicut camomilla: mellilotum: furfur medulla cartami, vrtica: centau. minor anetũ almuri & mel. comedant aquã cicerũ: & muri, & cyminũ, & siclas, & asparagos: & fęniculum cũ oleo de amygdalis dulcibus condita, secũdũ Serapionẽ pullos, perdices, & parua volatilia in campis, & nemoribus habitantia, vinũ subtile: & odoriferũ mediocriter lymphatũ bibant. In practica vero rogerica dicitur ꝗ in empiala digeratur materia cum oximelle squillitico: & purgeẽ cũ hierapigra, vel cũ hieralogodion ẜm descriptionẽ antidotarij particularis. Tertio die post purgationẽ fiat stupha cũ herbis istis; scilicet calamento origano mentastro ruta: folijs lauri; camomilla mẽtha, saluia, rore marino, & similibus herbis calidis, & odoriferis, & cũ exit a bal. tergatur cum panno, & ex hoc vnguento inungatur supra spinam, & renes, & stomachum. & circa brachia, & crura: & tibias, quod sic fit. Rec. succi absinthij, fęniculi, abrotani, balsamitę, agrimonię, verbenę ana onc. ij. coquãtur in oleo cõi, vel in oleo nucum vsque ad consumptionem succorũ, & additis onc. iij ceręfiat vnguentum. Quod si pp hoc non fuerit ægritudo iam dicta curata detur opiatę sicut rubea trociscata aureę, & huiusmodi, cũ apparuerint alices, & oscitationes ter vel quater añ horã accessionis. Itẽ reiteretur p̃dicta purgatio. Dent ẽt electuaria calida sicut diacalamẽtũ dianthos & huiusmodi. Itẽ fiat

fricatio in tibiis, & uentosę circa spatulas, & renes apponantur. Scias uero quòd liparia sicut dicitur: fit de cholera subcitrina putrefacta, & ex phlegmate, & melancholia in stomacho uel intestinis putrefacta accidit in æstate de tribus in tribus diebus periodus eius. Et primo superueniunt ei alices & oscitationes: deinde rigor, postea frigus, deinde calor, & ĩ medio caloris superuenit frigus intollerabile in interioribus. Et ratio est, quia dum putresit cholera subcitrina pars trahitur ad cor, & facit ipsum febricitare, & pars trahitur ad stomachum & intestina, & dissoluit phlegma vitreum, & melancholiam, & ipsum calefacit, ut potest videri de Sole & glacie. Ex illorum igitur dissolutione membrorum interiorum sequitur infrigidatio. In principio igitur lipariæ confert geleniabin secũdum Serapionem cum se. caniabin, & in fine infusio de aloe, & hiera pigra, & aqua fœniculi, & masticis, endiuiæ, apij, & trocisci de rос. Et vniuersaliter oportet vt regimen lipariæ magis declinet ad subtilitatem. Et hæc ad laudem omnipotentis sufficiant.

PHILONII DE FEBRIBVS LIBER.

De diffinitione & diuisione febrium in generali. Cap. I.

EBRIS est calor extraneus accensus in corde procedens ab eo mediante spiritu & sang. per arterias & venas in totũ corpus, & inflammatur in eo inflãmatione quę nocet operationibus naturalibus. Hanc diffinitionẽ ponit Aui. in prima 4. c. 1. Et est bona, quia cõuertitur cum suo diffinito & facit ipsum differre à quocunq; alio & cũ hoc datur per genus & differentias, Galenus in 1. apho. cõm. 16. Febris est calor naturalis mutatus in igneum. Aliæ multę diffinitiones ponuntur ab aliis, sed pro nũc ista sufficiunt. Dicitur autem febris à ferueo feruens, pro eo quia in totũ corpus feruorem inducit & ebulitionem. Nunc autem sciẽdum secundum Auic. in loco allegato, & secũdum Gal. in mech. particula 8. in principio, quòd tria sũt genera febrium distincta penes tria quæ in eo corpore humano reperiũtur. Nam omnia quæ in corpore humano reperiuntur sub triplici genere sunt, quia aut sũt mẽbra continẽtia, aut humiditates, aut spiritus sub quo ponitur, quòd nunc naturalis calor, & fumi, & vapores. Et ista diuisio intelligitur quãtũ ad res corporeas: non autem quantum ad animam nec ad virtutes nec cõplexiones & similia, quæ sunt incorporea. Si ergo inflammatur spiritus primo & subiectiue inflãmatione quę manifeste nocet operationibus cõsuetis à natura dicitur ephimera ab ephimerõ pisce, qui vltra 24 horas non viuit, & eadem die, in qua suscipit spiritum vitæ moritur: & est generatus per viam putrefactionis, & non propagationis. Si autem aliquis de 4. hum. putrefiat, & inde fiat feb. primo & subiectiue, tunc dicitur feb. putrida humoralis, quia primo & subiectiue in hum. fundatur & radicatur. Si verò totum corpus inflãmatur ex prima & subiectiua inflammatione cordis & mẽbrorum radicalium corporis: tunc dicitur feb. ethica ab ethis gręcę, quod est permansiua dispositio latine. Auicen. autem comparat membra corporis radicalia parietibus balnei vel ollæ. Et humores corporis aquæ balnei vel aquæ bullienti in olla. Et comparat spiritus aeri balnei, vel vaporibus eleuatis ab olla bullienti. Subdiuiduntur ista tria genera febrium in suas species. Nam ephimera quædam est à causis primitiuis extrinsecus aduenientibus, vt est calor solis, frigus, & similia. Quædam propter actiones corporeas, vt motus corporis. Quædam propter actiones & animales, vt ira, & tristitia. Febris autem humoralis subdiuiditur: nam quædam est de sanguine, alia de cholera, alia de phlegmate, alia de melancholia, alia est de cõmist. aliquorum istorum. De sanguine autem duobus modis fit febr. aut de multo sanguine sine corruptione, & sic fit sinocha. Aut fit de sanguine corrupto,

& putrefacto & sic fit sinochus, unde uersus. Si nocha de multo, sed sinochus ex putrefacto. Adhuc hæc species fe. sanguineę subdiuiditur scilicet in augmasticam & peraugmacticam & homotenā. Febris autē cholerica diuiditur in continuam & interpola. Continua duplex est quædā est de cholera pura putrefacta intra uenas remotas à corde & ab orificio stomachi, & hæc uocatur tertiana continua. Alia fit de cholera uel phlegmate salso putrefactis in uenis circa cor uel circa orificium stomachi, & hęc species uocatur causon. unde Ga. 4. amphi. conclusio 5. nulla inter causon & tertianam differentia est quantum ad materiam unde generātur. Tertiana interpolata autē quædam est uera seu pura & ista fit de cholera rubea pura & subtili extra uenas putrefacta. Alia est tertiana non pura quam medici uocant nothā seu non ueram & ista fit de cholera grossa in substātia quæ quidem cholera grossa generatur per cōmixtionem cholerę rubeę cū phlegmate. Ista autem tertiana interpolata aliquando est simplex quando scilicet materia non putrefit in duobus locis uel materia est pauca in quantitate. Febris autē phlegmatica subdiuiditur, quia quædam fit de phlegmate putrefacto intra uenas, ut dicit Aui. in prima. 4. tract. 2. c. 1. de febribus putridis. ibi. Putredo. Et ista feb. continua adhuc est duplex. nam quędam est in uenis remotis à corde, & ista quamuis sit cōtinua & inseparabilis: tamen uenit ei quædam uehementia seu exacerbatio per quā cognoscitur ac si haberet paroxismū, ut dicit ibidē Aui. Alia fit de phlegmate putrefacto in uenis quæ sunt prope cor: & ista est continua & non habet additiones nec diminutiones in sua continuatione. Alia fit de phlegmate putrefacto extra uenas: & ista dicitur quotidiana interpolata. Et adhuc hic subdiuiditur secundum ꝙ fit de diuersis speciebus phlegmatis ut uidebitur infra domino cōcedente, & etiam secundū locū putredinis in profundo uel in superficie secundū quod fiunt duo species. s. liparia & epiala. Febris aūt melancholica sic fit: quia melancholia quandoque putrefit intra uenas & facit continuā sed raro ut dicit Aui. in prima fen. 4. ca. de feb. quartana periodica & aliquando putrefit extra uenas & facit feb. quartanam interpolatam. Et ista subdiuiditur, quia quædam est de melancholia naturali ꝙ est fæx san. Alia est de melācholia adusta. Et alia de melācholia quę attinet sanguini. Alia de melancholia quæ attinet phlegmati. Alia de melancholia quæ attinet choleræ. Et illa quę est de melācholia adusta est duplex, quædam est melācholia adusta per adustionem melācholię naturalis. Alia est per adustionē aliorum hu. Et adhuc subdiuiditur, quia aliquando fit feb. melācholica cū materia minoris quantitatis & magis grossa quā in quartana, & tunc fit feb. quintana, sextana quę ut plurimum fiūt de materia melācholica phlegmatica uel phlegmati attinente. Et alia quę non est tantę grossitiei, est tamen maioris quantitatis & fit quartana. Hęctica autem subdiuiditur, quia quædam est hęctica quæ non est feb. & ista uocatur hęctica senectutis siue marasmon. Alia est hectica quæ est feb. Et ista habet tres species secundum cōsumptionem triū humiditatum nutrimentalium iam extra uenas existentium ut uidebitur in processu domino adiuuante. Et hæc est recta diuisio febrium in generali secundum quod genera diuiduntur in suas species. Febres compositæ subdiuiduntur secundum combinationem febrium continuarum & interpolatarum secundum quod cōtinetur in istis uersibus. Paruus hemitriteus in uenis phlegma recondit, Exterius cholerā medius conuertitur illi. Pessimus humor inest in uenis fel coquit extra. Præter iam dicta Aui. subdiuidit hoc genus feb. sic. Quędam sunt feb. acutæ aliæ non acutæ. Et acuta secundum. Ga. diuiditur in acutam peracutam & perperacutam. Item quędā sunt chronicę & alię nō chronicę. Et ista subdiuiditur, quia quædā est chronica conuersiua, alia non conuersiua. Et quędā sunt nocturnę & aliæ diurnę. Et quędam sunt leues & salubres. Alię molestę multū cum terribilibus accidentibus. Aliquæ sunt dimittentes & aliæ inseparabiles. Et inseparabiles quædam sunt quæ diminuuntur, alie sunt quæ intēduntur; aliæ quę sunt similes in accessionibus & afflictionibus. Et quædam habent rigorem, aliæ tremorem: aliæ frigus & aliæ affligūt sine istis. Et aliquæ sunt simplices aliæ compositæ, & sunt quædam continuæ aliæ interpolatę. De cōtinuis autem quædam est pestilentialis, alia non pestilentialis. Quædam est fe. syncopalis humorosa quędam syncopalis non humorosa uel minuta. Item quædam sunt feb. cum apostemate: ut pleures. & feb. pestilentiales cum bubonibus. Alię sine apostemate ut causon tertiana & similia. Et quia fe. ephimera inter alias feb. citioris terminationis & facilioris existit curę & etiam minoris lucri, quia uix cognoscitur nisi postquam recessit: ideo de ea prius nos expediamus.

De feb. ephimera in generali. Cap. II.

Ephimera est febris ex inflammatione spirituum procedēs per totum corpus cuius terminatio est breuis.

Causæ istius feb. possunt esse multæ. nā aliquando fit a causis primitiuis ut est caliditas aeris uel solis & uenti orientalis & frigus exterius. Aliquando fit propter balneū in aquis sti-

Pticis poris exteriores claudentibus, ut sunt aquę calumniosę. Aliquando propter cibum calidum: aliquando propter uinum sumptum: aliquando fit propter actiones animales, ut est angustia, tristitia, cogitatio, ira, timor, & gaudiũ, somnus & lõga quies & uigiliæ. Aliquãdo fit fe. ephi. propter dispositiones corporeas sicut dicit Auic. quæ sunt in duplici differentia, nam quædã sunt dispositiones quæ sunt actiones ut est labor & trãquillitas nimia, & euacuatio, dolor sincop. fames sitis, ex omnibus istis potest uenire ephi. Aliæ sunt dispositiones corporeę quæ non sunt actiones seu motus, & possunt causare ephi. ut est oppilatio in corpore satietas nauseatiua iam in stomacho recepta, apostema, clausio pororum exteriorum omnia ista possunt causare feb. ephi. Et quia istę ephi. aliquando mutantur in feb. putridam quando non bene dietant. Aliquando ad ethicam ut accidit aliquando cholericis & consumptis quando non bene gubernantur, uel eis imponitur ieiunium triduanum &c. Ideo ponemus duo genera signorum, scilicet signa propria, & signa permutationis.

Signa propria ephi. Incipit ergo ephi. cum aliquali rigore & calor profundatur. Et aliquã do adest pigritia & somnus & profundatio seu submersio pulsus. Et in augmento caliditas non est ita mordicatiua sicut feb. acutarum, immo est leuis sicut caliditas hominis exercitati, aut sicut caliditas hominis quando nimis potauit de puro uino. Et si in prima die urina est naturalis habens hypostasim & cum hoc pulsus est bonus: tũc est ephi in ephi, urina nõ multum alteratur: nec ostendit dominiũ alicuius hu. sicut faciunt feb. putridę: ut est tertiana & feb. sanguineę: quod si urina est bona & pulsus ordinatus & non frequens magna frequentia tunc est fe. eph. quamuis aliquãdo in ea appareat urina tincta propter sublimationem hu. calido, ut est sang. & cholera in corpore ephimerati existentium. Similiter pulsus diuersus aliquando paruus & debilis secundũ diuersitatem ephi. & diuersitatem particularium. Aliud autem est signũ quod facit ipsam differre a fe. putridis & acutis, & est quod principium eius sit leue, & si tangatur corpus eius caliditas nec additur nec crescit sicut fit in aliis feb. acutis. Et in statu non ueniunt accidentia multum fortia nec terribilia, sicut in aliis feb. nec feruor nec ebullitio nec magnus dolor. Et ut plurimum creticat per sudorem leuem sicut fit sudor in latitudine sanitatis non multæ quãtitatis. Et si in ea apparuerit dolor capitis & recedit totaliter post recessum feb. & eius eradicationem, signum est quòd illa fuit ephi. Si uero est magna exuberãtia sudoris, non est ephi. sed alterius speciei. Signa permutationis ephimerę ad alias feb. sunt primo quia ipsa declinat sine sudore & humorositate. Et si forte sudet & non eradicatur feb. tunc permutatur ad alias feb. & pulsus post sudorem ostendit reliquias feb. & si affuerit dolor capitis ille remanet ulq; tra diem naturalem. Omnia ista signa permutationem eius ad putridam uel hecticam ostendunt, quando tamẽ mutantur ad hecticam istã sunt intensiora, & cum hoc diutius durant, & ultra hoc locus arteriarum est calidior & feb. remanet uniformis & est augmentum caloris post refectionẽ pulsus durus & equalis & paruus. Si uero permutetur ad feb. putridam appa ret diuersitas in pulsu. ita quod aliquando est frequentior aliquando magnus, & aliquando est minor caliditas mordicatiua in tactu & in urina non apparent à principio signa digestionis. Si autem permutatur ad feb. sanguineas ut est sinocha, tũc apparent signa replexionis sangui. cum rubore faciei & tumore non consueto, & pulsus est plenus.

Cura ephi. in generali. si pa. ephime. fuerint cholerici & macri uel ephi. fit ex fame uel ex labore uel angustia oportet quòd isti nutriantur cum cibis boni nutrimenti & facilis digestionis, ut est hordeatum, auenatum, amigdalatum, & ut sunt parui pulli gallinę uel perdices & comedat lactucas & portulacas coctas cum lacte amig. & bibant aquam frigidam uel aquam hordei uel uinum multæ aquę mixtũ. Et in istis non oportet expectare declinationẽ feb. nam si isti non cibarentur, cito efficerẽtur hectici, uel caderent in feb. putridas. Et in hoc errabant aliqui antiqui, qui indifferenter in omni febri. imponebant ieiunium triduum ut dicit Gal. in lib. de inge. sanitatis. Si uero ephimę. fuerit ex apostemathe uel ex oppilatione, tunc illi non sunt cibandi nisi post manifestã declinationem, & similiter in aliis speciebus. Si habent sitim detur eis aqua frigida, quia cum ista feb. solum fit in spiritibus sine materia grossiori, sola infrigidatio est melior cura: cum in ea non indigeamus materiæ euacuatione, ideo de directo nulli eorum purgandi sunt nisi habentes replectionalem oppilationem & nauseatiuam satietatem. Et pro tanto nõ sunt prohibendi ab aqua frigida, dũ tamen non haberent apostema in stomacho uel hæpate uel splene & in aliis interioribus membris. In fine autem paroxismi potest poni in balneo aquę dulcis, quia humectat & aperit poros & iuuat ad exhalationem uaporum & inducit sudorẽ. Et sic competit dum tamen non habeant feb. ephi. ex oppilatione in interioribus: quia tunc nõ cõpetit, ppea quia balneum facit cõmotionẽ in humoribus pp oppilationẽ cõclusis, qui quidem humores nõ euẽtati putrefierẽt & balneatio generaret ęgritudinẽ putridã, ut dicit

Aui. Et dum tamen nõ habeant ephimeram ex nausecatiua satietate, donec illa prius euanescat. Et similiter habentes catarrum cum effimera balneandi nõ sunt. Si uerò ephi. est ex oppilatione pororum exteriorum, uel ex oppilatione in membris interioribus ualet fricatio suauis & longa, & non balneum. Visis generalibus ad particularia accedamus.

De cura ephimeræ in speciali. Cap. III.

EPhimera a calore exteriori fit aliquãdo propter calorem aeris uel uenti orientalis uel australis, uel propter calorem balnei, ut frequenter accidit parturientibus longam moram in balneo facientibus. uerumetiam frequenter accidit a calore solis, ut accidit aliquãdo illis qui stant uel uadunt in sole tempore calido, maximè discooperto capite. Tunc enim sol calefacit spiritus animales, qui magis declinant ad partes exteriores, quàm uitales uel naturales. Et tunc illi supercalefacti & inflammati inflammant alios spiritus usque ad cor, & sic fit febris. Et post expanditur per totum corpus, & iste est unus modus. Alius modus est quod aer calidus per solem uel aliter attrahitur ad cor, propter quem inflãmantur spiritus eius, deinde fit processus a corde ad totum corpus. unde in illa quæ fit propter calorem solis primo incipit a cerebro & in capite: quia forte tale caput nec corpus non est mundum: imo repletum & per caliditatem solis dissoluuntur uapores calidi calefacientes spiritus. Et in illa quæ fit ab aere calido fit impressio in corde propter attractionem aeris calidi ad ipsum.

Signa sunt aggrauatio & inflammatio & dolor in capite: maximè quando ibi est repletio: anhelitus magnus, & calor maior exterius quã interius: quia partes apparentes corporis sunt magis calefactæ a calore solis & a calore febrili & interiores a solo calore febrili. Et scitur ex iudicio patientis: quia ipse dixit se fuisse uel stetisse in sole uel aere calido per longam morã.

Curatio istius est: quòd ungatur caput cum oleo rosaceo uel uiolaceo actu frigidis & totum pectus, uel ab alio embrocetur cum oleo salicis, & dictis oleis mixtis cum decoctione herbarum frigidarum infrigidata. Et si sitit detur sibi aqua frigida fontina uel tacca lactis amigdalarum clarificati cum aqua frigidissima, & hoc continuetur usque ad declinationem. Et tunc ponatur in balneo aquæ calidæ & caput embrocetur cum aqua calida: quia humectat & resoluit calorem febrilem & uapores & fumos ab exteriori calore in corpore generatos, & remouet malam complexionem & reliquias febris. Vnde hæc embrocatio cum rebus supradictis melior est, quàm si fieret sola materia secundum Aui. in c. proprio. Deinde reuertatur paulatim ad dietam consuetam cauendo calorem.

Ephimera a frigore aeris exterioris uel aquæ, ut accidit natantibus uel aliter stantibus in aqua frigida. Et ista ephi. fit propter clausionem pororum, quæ clausio uel constrictio est causa retentionis fumorum & uaporum, propter quam retentionem inflammantur spiritus & fit febris ephimera.

Signa habentur ex indicatione patientis, & pulsus non est ita paruus sicut in illa quæ fit ex tristitia & angustia: attamen paruus est, & quãdo præmitur manus supra corpus, calor magis sentitur augmentari quàm si esset ex tristitia, uel displicentia, uel tedio seu angustia. pulsus etiam est uelox propter necessitatem factã a fumis uaporosis retentis cum spiritibus non potentibus exhalari & resolui propter clausionem pororum. Oculi etiam nõ profundantur imo aliquando inflantur propter retentionem uaporum. urina aliquando est alba: ideo quia calor naturalis est quasi extinctus, & aliquando est colorata: quia calor intus recluditur & fortificatur circa hæpar & etiam circa uias urinales.

Curatio. Melior cura istius est sudor: ita q membra omnia, excepto ore, ut anhelare possit cum pannis cooperiatur donec sudet. Et si per se sudare non potest, ponatur in balneo aquæ calidæ in qua decoctæ sint res apertiuæ: ut est mentastrum balsamita, ambrosia, fœniculum, apium, & petrosilum cum suis radicibus, & fricentur fricatione leui, & non madefiant uel ungentur, donec sudent, & balneum aeris calidi uel saltem calefactio precedat balneum aquę, deinde ungantur & embrocentur capita eorum cum oleis apertiuis, ut est oleum de aneto, & oleum de been, & de camomilla. Deinde cibentur cum bonis cibis subtilibus facilis digestionis, ut pulli gallinarum & perdicum capretus lactans & similia. Et bibant uinum album mediocriter limphatum. Caueat a potu aquæ per se uel a frigido exteriori, & a cibis facientibus pororum clausionem & oppilationẽ, & ex balneis stipticis & poros claudẽtibus.

Ephimera si fiat ut fit frequenter ex balneis aluminosis calidis: quia retinentur fumi & fiũt febres ephimeræ: sicut immediate dictũ est. & frequenter talis ephimera perducit ad putridã. Signa cutis est tensa, pulsus paruus & uelox, urina alba & tenuis non habet oculos nec faciem ad inferius demissos nec profundatos.

Curatio istorum talis est sicut cura ephimeræ factæ a frigore, diutius tamẽ debent stare in aere balnei calidi, & in aqua calida similiter. & per consequens non tardetur inunctio cum oleis apertiuis, & teneatur apertiuum regimen

& euchimium

& cochimium cauendo semper repletionem ci borum & potuum.

Ephimera propter cibos calidos. Primum fundamentum istius est in hæpate & in spiritu naturali: propterea quia uirtus cibi calidi citius ad æpar attingit. Vnde dicit Auic. quia illa quæ fit a calore solis, utplurimum est cerebellaris & in spiritu animali. Et illa quæ est ex balneo est cordialis & in spiritu uitali. Ista ex cibis calidis proueniens est æpatica & in spiritu naturali.

Curatio fit per administrationem ciborum frigidorum, ut lactucarum portulacarũ & malorum granatorum & similium. Et euacuentur cum cassiafi. uel cum succo prunorum, uel cum tamarin. & manna granata, & dentur medicinæ frigidæ, ut est triasand. & aqua endiuiæ uel oxizaccara, sirupus rosac. iulep cum aqua hordei. Et super æpar & caput ponantur epithimata ex sand. & rosſ. & aqua rosſ. & end. cum pauco aceto & camphora & succo lactucæ & portulacæ & similium herbarum frigidarũ. Ephimera ex uino curatur cum uomitu & solutione uentris, & cum eis quæ immediate dicta sunt, & caput embrocetur cum oleo rosaceo, & succis frigidis, quando ibi est dolor, & in declinatione ponatur in balneo. Et fiat talis cura, sicut dictũ fuit in capitulo de ebrietate in lib. 1.

De speciebus ephimeræ propter actiones animales ut sunt accidentia animæ, & propter somnum & quietem & uigilias. Cap. IIII.

Ephimera ex tristitia & angustia, ista species fit aliquando propter motum & reclusionẽ spirituum ad partem interiorem & conculcationem eorum uersus cor unde fit febris.

Signa sunt dimissio oculorum & profundatio eorum propter resolutionem, & facies est discolorata tendens ad citrinitatem, propter profundationem caloris naturalis & spirituũ circa partes interiores, & pulsus est paruus, & aliquando durus propter duritiem arteriæ, & urina est ignea, & quandoque pa. sentit ardorem eius, & acuitatem propter siccitatem in ea dominantem: & quia calor & spiritus ex tristitia & angustia interius recluduntur.

Curatio. Primo uitanda sunt ista accidentia, a quibus talis fe. procedit, & utatur lætificantibus, & intret balneum aquę calidæ & non aereum, & olfaciat redolentia frigida ut sunt rosæ, uiolæ, sandalus, & similia. & caput & pectus ungantur cum oleis frigidis & epithimentur cum pannis madefactis in muscillagine psilii & camphoræ uel in succis herbarum frigidarum. Vinum odoriferum mixtum aquæ iuuat eos, & omnem hominem uenientem in hunc mundum. Post audiat pulchras cantilenas, & musicæ instrumenta & reliqua lætificantia.

Ephimera ex ira fit propter motum subitũ spirituum ab interioribus ad exteriora: propter quem motum spiritus inflāmantur, & fit feb. ephimera cum omnis motus localis collisiuus & confricatiuus sit causa caloris: imo & incendii aliquando, ut dicitur secundo metheororum.

Signa ex iudicio patientis ferè & assistentiũ habentur, & cum hoc adest rubedo faciei: nisi timor cum ira misceatur, sicut accidit illis qui cum ensibus nudatis se uolunt uerberare: tunc enim iterum calor & spiritus ad interius reuertuntur cum sanitate, & sic facies pallida uel citrina non sine causa efficitur, & adest inflatio faciei similis illi qui dormiuit uel studuit super libro capite dimisso. & oculi rubei, & hoc propter motum spirituum & san. ad exteriora & urina tincta, & pulsus plenus & magnus & frequens. & si fortè concomitetur ei timor: tunc fit pulsus aliquantulum diuersus.

Curatio, quòd stet in tranquillitate, & mutetur eius intentio ab ira ad res lætificantes ut sunt cantilenæ, hystoriæ, fabulæ, & lectura librorum hystoriarum enarratio casuum, & accidentium in mundo, & inspectio iocalium magni ualoris: & ponantur in balneo aquę calidæ, & ungatur cum oleis frigidis uel temperatis, & cibetur cum bonis cibis facilis digestionis. & quāuis Auic. dicat, quòd non detur eis uinum uerum & purum fortè sed debile & limphatũ: unde in ira competit eis in declinationis.

Ephimera ex gaudio. motus in gaudio fit spirituum ab interioribus ad exteriora sicut in ira: sed in ira talis motus fit subito. & in gaudio uerò paulatiuè: ideò raro accidit inde febris ephimera. Si tamen aliquando accidat: habet tunc talia signa.

Signa sunt debilitas pulsus & tarditas eius propter exhalationem spirituum, caliditas non tāta sicut in ira, nec urina tincta, nec oculi sunt ita rubei, & habet aspectum oculorum & faciei bonum & gaudentem quāuis habeat feb. Et pulsus non est ita frequens sicut in ira.

Curatio ferè talis est sicut in ira cum leuioribus tamen infrigidantibus mitigatur: quia inter animę accidentia gaudium & lætitia humanę naturæ amicabiliora existunt. Tristitia uero & angustia corpus, & animam & operationes impediunt: quo nihil clarius nostris mentibus eluscescit. Gaudium ergo & delitia moderatè temperata hominibus lapsis afferũt magnum fructum & iuuamentum.

Ephimera ex timore causatur sicut ephimera ex tristitia. nam in utraq; spiritus ad interiora reducuntur. sed in tristitia paulatim in ira subito, & hęc est differentia inter utranque.

Ephimera ex uigiliis habet sua signa, nam uigi-

uigilię præcesserunt, & adest succlusio palpebrarum, & profundatio oculorum propter consumptionem & resolutionem humiditatum orbite & partium oculi. urina apparet conturbata propter indigestionem quæ in superfluis uigiliis non perfectæ celebratur debilitas pulsus discoloratio faciei. Et ista signa aliquando cōmiscentur uel mutantur : proinde ad maiora inspicere debemus.

Cura talis est: sicut dictum est in ca. de somno. s. prouocetur somnus & stet in quiete & trāquillitate, & embrocetur caput cum decoctione herbarum frigidarum & humidarum, ut ibi dictum est. & utatur balneo & bonis cibis humectatiuis & bono uino: quia confert eis.

Ephimera ex somno & quiete, aliquando ex somno & longa quiete retinētur uapores multi ab hu. resoluti, qui calefaciendo spiritus per cōmixtionem, uel iuxta positionem inducunt feb. spiritualem. Signa sunt quia somnus & otium præcesserunt sine consuetudine, & pulsus est plenus & humorosus, caliditas in tactu non est multum acuta. Cura est uigilare & non dormire, & utatur fricatione temperata.

De ephimera propter dispositionem corporis quæ sunt actiones, ut est labor. Cap. V.

Ephimera ex labore fit: ideo quia exercitiū & labor inordinatus calef. corpus & spiritus. Ex qua calefactione spiritus inflammati causant feb. ephi. Ista autem feb. molesta est inter alias ephi. quia nocet spiritibus & uirtutibus animalibus & uitalibus. Signa habentur ex dicto pa. & sodalium : quia nimis laborauit non consuete. Et quia iuncturę inter cetera membra propter motum collisionis & fricationis magis supercalefiunt, ideo calidiores tactu reperiuntur & corpus siccum. Et si ex labore nō superfluo accidat ephi: tunc corpus non est sic cum. y° humidum, & econuerso. Si est superfluus labor quia non fit sudor nec humectatio in corpore. Et quia in latere superfluo partes pectorales multum laborant & exiccatur, ideo accidit eis sitis & tussis sicca, & pulsus durus & paruus & debilis: durus propter siccitatem, paruus & debilis propter resolutionem hu. & caloris naturalis & spiritus factam in labore.

Curatio est quod utatur diæta resumptiuā capiendo cibos facilis digestionis & boni nutrimenti, & utatur otio & tranquillitate, & ponatur in balneo aquæ dulcis calide, & ungatur totum corpus præcipue iuncturæ cum oleis temperatis, & dormiat & requiescat sumēdo hordeatum & auen. & pullos galline & perdices & capretum in suo tempore & pisces squamosos de aquis mundis, & uinum limphatum, parum tamen cōmedat, quia cum digestiua sit debilis, non tantum possunt digerere sicut prius: perinde debent uti etiam cibis paruæ quantitatis & multi nutrimenti ut sunt cibi supradicti, & paruę apiculę bene preparatę & uitella ouorum sorbilium & testiculi gallorum & similia.

Ephimera facta propter euacuationem fit aliquando propter commotionem hu. & tunc spiritus mouentur impetuose & superflue: qui quidem motus inflammāt spiritus & fit ephi. Aliquando hæc fe. fit propter medi: laxatiuas, ideo quia nimis calefaciunt corpus & spiritus cum suo superfluo calore. Et quandoque uenit post phlebotomiam propter commotionē quę fit in humiditatibus & spiritibus, & propterea quia phlebotomia facit redire uapores humi. ad naturam cholerę & cum calefactione & inflammatione illorum uaporum inflammantur spiritus & fit ephi.

Curatio, si fluxus superfluit retineatur cum cibis & potibus restrictiuis confortatiuis & cū medicinis stipticis interius sumptis & exterius ministratis supra stomachum, & applicentur actu calida propter eius confortationem. Et melius emplastrum est lana infusa in oleo masticino & nardino calidis, & lana expressa & dictis oleis aliqualiter stomacho applicetur, ueruntamen dicit Aui. quod circa cor & hepar debent poni res refrigerantes.

Ephimera ex dolore corporali, intātum dolor aliquando calefacit spiritus, & inde ephi. generatur. Signa sunt præsentia dolorum in brachio uel tibia uel oculo uel dente uel intestinis uel in aliquo loco uel corporis. Curatio est quod remoueatur ille dolor sicut docetur in suis cap. propriis, deinde fit illa que dicta sunt in ephi. ex labore.

Ephimera ex sincopi fit propter diuersam commotionem in spiritibus, qua commotione sequitur calefactio in eis & inflammatio & fe. Signa sunt quia sincop. præcessit: nōdum est naturalis dies & pulsus est diuersus, aliquādo debilis quādo uincit caliditas. Curatio est quādo curatur sincop. sicut fuit dictum in suo cap. Et dentur cibi laudabiles & facilis digestionis ut dictum est in ephi. ex labore, & detur eis uinum odoriferum competenter limphatum & fugiat tristosa.

Ephimera ex fame fit, quia uapores corporis & calor acuuntur quando calor non inuenit nutrimentum & inde feb. generatur. Signa sunt pulsus paruus & debilis & quandoque durus. Curatur assumptione hordeati uel auenati in principio postea dentur cibi laudabiles & ualet eis balneū aque dulcis calide & embrocatio super caput eius & dormiat & requiescat.

Ephimera ex siti fit per eundem modum sicut ex fame & curatur per potum aquæ frigidæ, &

dæ; & si misceatur succus malorum granatorum est bonum.

Ephimera ex oppilatione aliquando pori cutis exterioris oppilantur propter frigora ab extra aliquando propter balnea stiptica, & aliquando propter adustionē sol. ut dicit Aui. Et quando hæc fiunt uapores retinet & coartātur & fiunt causa inflammationis spirituum & feb. ephi. & hoc propter defectum respirationis. Et si tunc inflammetur san. multus in corpore existens fit tunc sinocha ex inflammatione san. & spirituum sine aliqua putrefactione.

Signa si fit a causis primitiuis, ista oppilatio habetur ex indicatione pa. ut quia transiuit per loca niuosa uel stetit per tantum tempus ad frigus quod cutis fuit oppilata & inspissata & uapores non possunt exhalari. Item tarde incipit declinare maxime si declinent sine euacuatione. Et si opillationes sunt magnæ pulsus est paruus.

Curatio est quòd ponatur in loco temperato & mediocriter pannis cooperiatur & suauiter per totum corpus cum manibus fricetur. Et postquam feb. cessauerit comedat auenatum aut cibos de genere speltæ & ius pullę cum ciceribus becutis & cum aliis aperitiuis rebus ut pet. aut cibetur cum paruis auibus similiter pręparatis. recedēte autem feb. si uidetur quòd ibi sit repletio san. per se uel cum aliis hu. fit phlebotomia. & si sint grossi hu. digerantur & purgētur prout oportet, & in fine competit balneum aquæ dulcis decoctionis capilli uen. & camo. & fæniculi & mellilotis.

Ephimera ex nausea tiua satietate à tali repletione generātur uapores mali ex quibus intenditur caliditas & inflammatur spiritus & fit ephi. & magis fit in hominibus cholericis, ut dicit Aui. in suo cap.

Cura est si ista facietas est nouella & cibus adhuc est in sto. prouocetur uomitus uel fiat purgatio cum clysteribus aut cū pharmaco & utatur abstinentia moderata. Si affuerit eructuatio acetosa significat indigestionē stomachi. & tūc utatur aliquo electuario confortatiuo ut diagalangis diatriōpipereon, & ungatur stomachus cum oleo masticis & oleo de absinthio & nardino in quibus calidis lana succida intincta, superponatur, & à cætero caueat sibi à tali mortali peccato, quod si continuetur non solū corpus necat, immo & animam perire facit. Et capiat cibos leues facilis digestionis & in parua quantitate & stet in loco temperato postquam paroxismus transierit & dormiat & famescat donec satietas sit transacta &c.

Ephimera ex apostemate quando apostema est in interioribus sic in pleuresi uel in peripleronia. & tunc feb. sunt pu. propter essumationem ad cor. sed aliquando ueniunt apostemata in tibijs uel in aliqua parte corporis exteriori, ita quòd hu. de genere choleræ descendit aliquando in paruo temporis spatio & in tali descensu calefiunt & inflammantur spiritus & fit fortis feb. ephi. cū intolerantia & magna siti in comparatione ad alias eph. Et hoc frequenter uidi fieri pręcipue in domino Arnaldo chomite suxi bonæ memoriæ. hoc etiam frequenter fit in quibusdam furunculis exterius euenientibus & in panaricijs & aliquando in alijs apostematibus extrinsecis, & hoc uocant uulgares raicium febr. siue ista apostemata fiant à causis primitiuis uel antecedentibus, sicut sunt repletio præterita & oppilatio intrinseca uel extrinseca, uel ictus uel casus, & vt plurimū fiunt istę ephimeræ ex apostematibus sanguineis vel cholericis ut in herisipila. Et cognoscūtur per ardorem & rubricationem loci & per pulsum uelocem & plenum per sitim fortem.

Curatio si ista apostemata ueniunt frequenter consideretur a quo hu. fiunt unde si fiant a sanguine fiat phlebotomia præueniendo illa apostemata ne fiant uel illa ulcera quæ aliquādo consueuerunt sequi talem descensum hu. et. si est de genere choleræ præueniendo purgetur ilta cholera & sic de aliis hu. simpliciter uel commixtim. Et si de facto habet illa apostema tacurentur sicut in suis propriis dicetur ca. si deus permiserit tātum de uita, & non comedat nisi post declinationem perfectam & tunc utatur dięta frigida & humectatiua. & caueat a uino nisi post cibum sumat uinum subtile & bene lymphatum. Et circa illa apostemata ponantur emplastra sicut medico uidetur, et postea dicetur. Et ut plurimū debet esse frigida & debent poni secundum Aui. in uia quæ est inter apostemata & cor, ne isti fumi quæ eleuantur ab eo ueniunt ad cor.

Ephimera ex calore interdum ex calore aeris uel ex calore solis uel balnei accidit febr. ephi. ueruntamen ut plurimū fit ex calore solis. Primum enim quod in hac feb. lęditur, est caput. & ideo spiritus animalis prius inflammatur & post uitalis propter attractionem aeris calidi ad cor. & signa sunt: quia laborauit uel itinerauit ad solem & aerem calidum ibi stetit diu in aere balnei calidi & similia.

Curatio fit cū rebus infrigidantibus intus & extra inungendo caput & pectus cum oleo rosa. & nenufarino & stet in loco ad frigiditatē decliui & potet aquam frigidam in siti sua, si medico uidetur expedire & in declinatione fe. balneetur in aqua dulci tepida & de aqua tepida super caput eius effundatur, quia aqua tepida humectat et resoluit fe. ut dicit Aui. Et aliæ sunt species feb. eph. parum magis aut parum minus ad istas possunt reduci, quia ephi. uix cognoscitur nisi postquam paroxismus totaliter recessit.

recessit: ideo dicitur q eph. est facilius curæ & difficilis cognitionis, quia vt plurimum natura eam curat sine adiutorio medicinarum.

Declaratio in febr. eph. Primo quæritur vtrum ex nauseatiua satietate possit feb. eph. generari: & probatur q non, quia talis nauseatiua repletio diminuit, & obtundit: immo etiam in parte extinguit naturalem calorem, igitur, &c. tenet consequentia, quia feb. non fiunt nisi ex inflammatione & ignitione naturalis caloris, vt dicit Gal. in apho. conclusio illius can. humidæ dietæ omnibus &c. probatur antecedens per Isaac in lib. de fe. vbi vult quòd multitudo cibi & potus calorem extinguat naturalem. Et Gal. super illo ampho. & qui crescunt: & exemplum extrinsecum ibidem positum, vt si multa ligna maxime viridia pauco igni apponantur necesse est quòd ignis extinguatur. Secundo arguitur sic, Talis repletio est causa frigidorum morborum, ergo non est causa feb. cũ feb. & morbus frigidus sint contraria, & contrariorum effectuum contrariæ sunt causæ: antecedẽs probatur per Gal. 2. de morbo. cap. 3. vbi dicit sic; idem contingit. i. generatio multorum morborum frigidorũ ex nimia abundantia cibi. licet enim sit corporis nutritiuus, tamen conueniens causa est frigidorum morborum. Tertio ex tali repletione generantur hu. crudi & indigesti, igitur &c. tenet consequentia quia tales magis habent infrigidare q̃ calefacere. antecedens probatur per Aui. in prooemio can. in fen. 2. supra prima c. 15. de his quæ proueniunt ex eis quæ comeduntur &c. Oppositum dicit Gal. 8. de inge. & Auic. in prima dist. 4. Et probatur ratione, quia talis repletio nauseatiua potest inflammare cor & spiritus inflammatione nocente operationibus nocumento sensibili & notabili, ergo potest nauseatiua satietas causare feb. consequentia est not. & antecedens est Gal. 6. de ingen. vbi vult quòd ex crapula fit inflammatio cordis, & spiritus, & quandoq; apostemata. Pro isto dubio est notandum, quòd talis repletio est duplex: quædam est ad quam sequitur eructuatio acetosa, & raro talis facit feb. quia significat dominium frigiditatis in stomacho. Alia est ad quam sequitur eructuatio fumosa, & talis bene causat ephi. Et modus est iste, quia ex tali crapula resoluuntur multi fumi calidi, qui inflammant spiritus ad feb. maxime si stomachus sit calidus, & cibi assumpti calidi, vel speciati, vt vinum purum non limphatum. Secundo nota secundum Gal. 8. de ingenio, & Auic. in loco allegato, quòd eph. de qua est sermo vt plurimum accidit corporibus cholericis in quibus ratione caliditatis in eis dominantis ascendunt fumi resoluti à tali repletione calidi, qui inflãmant spiritus. De materia autem generationis istius dicunt aliqui q isti fumi resoluti à tali repletione sunt multi & grossi, & vadunt per totum corpus, & causant oppilationem, & claudunt poros cum sua grossitie qua oppilatione stante dictorum fumorum resolutio eorum fieri non potest ad extra, & sic reclusi fortificantur & reuerberantur & multiplicantur deinde inflammantur, & sic inflamant spiritus, sicut inflãmatur exhalatio calida & sicca in nube frigida & humida inclusa, vt patet in metheoris, & sic fit ephi. Et per hoc ad rationes, ad primam, quando dicitur q talis repletio diminuit & obtundit calorem naturalem &c. dico q verum est de illa ad quam sequitur eructuatio acetosa, vel dico q quãuis in principio obtundat, tamen postquã natura incipit ipsam digerere eleuantur in tali digestione & actione fumi calidi multi & grossi q inflãmant spiritus, similiter dicitur ad secundã. Tertio nota quòd ex frigore exteriori per accidens. s. claudendo poros cutis non fit debita euẽtatio nec exhalatio fumorum & vaporum, nec superflua per eos expelluntur, & tunc tales fumi sic retenti per modum statim dictum calefaciunt spiritus, & sic fit feb. eph. Sed oportet quod sit frigus forte ad claudẽdum poros. Quarto dubitatur si ex accidentibus animę potest feb. eph. generari. Et probatur quòd non, primo accidentia animæ nõ sunt filia feb. eph. igitur ab eis non potest generari: antecedens est notum, & consequentia patet, quia omne quod generatur, à suo simili gñatur 7. metaph. Secundo accidentia animę nõ possunt alterare cor nec spiritus, ergo &c. consequentia not. antecedens probatur, quia accidẽtia animæ sunt immaterialia: spiritus autem & cor sunt materialia, nunc autem immateriale nõ potest agere in materiale per cõmen. 7. metaph. Tertio accidentia animæ infrigidant corpus humanum: ergo non causabunt in eo feb. tenet consequentia, quia feb. eph. fit à rebus calefaciẽtibus, antecedens patet, quia timor, angustia, & tristitia, & similia infrigidant corpus, vt dicit Haly tertio tech. commẽ. 11. Et ex accidentibus animæ, & commento istius. Abstinere vero, confirmatur, quia si ex accidentibus animę feb. eph. causaretur, sequeretur, quòd vt plurimum corpora humana haberent feb. eph. consequens est falsum ad experientiam, & consequentia nota est, quia vix possumus liberari ab illis accidentibus animæ. Oppositum dicit Aui. in prima 4. trac. primo vbi ponit feb. eph. ex accidentibus animæ, vt est etiam positum in c. 4. istius septimi lib. & probatur ratione accidentia animæ possunt inflãmare cor & spiritus inflãmatione nocitiua operationibus naturalibus, igitur &c. consequentia nota. & antecedens probatur per Gal. & Haly 3. tech. cañ. & concl. 16.

conclu. 16. ibi. Et ex accidentibus quæ accidūt &c. Et per Aui. in quarto. can. fen prima vbi ponit fe. effi. ex accidentibus animę. Pro isto dubio est notandum secundum ꝙ dicit Haly in tertio tech. com. 15. Et secundum ꝙ dicit Auic. in distinctione secūda primi libri. cañ. doc. 2. summa prima capitulo. 14. de his quæ proueniunt ex motu animali quod accidentia animæ nihil operantur in corpore nisi mediante motu spiritus & caloris naturalis & san. nam quædam accidentia mouent calorem naturalem & spiritum ab exterioribus ad interiora: sicut ira & gaudiū. Ira quidem mouet ipsum motu forti, & gaudium mouet ipsum paulatim. Aliqua sunt accidentia quæ mouent spiritum & calorem naturalem ab exterioribus ad interiora, sicut angustia & tristitia & timor tremor timores & tremores terror tamē maxime subito mouent. Angustia & tristitia paulatine mouent ab exterioribus ad interiora. In tali ergo motu subito maxime ab exterioribus ad interiora spiritus, quæ sunt subiectum fe. effi. circa cor super calefaciunt ratione multiplicationis & conculcationis & inflammantur. & fit fe. effi. vt dictum est supra. Et hoc maxime fit in ira & timore. patet igitur, ꝙ ex accidentibus animæ effi. potest generari. Ad rōnes qñ dē ꝙ nō sunt similia fe. effi. & omne ꝙ generatur a suo simili gñatur 7. meta. Dico ꝙ autores habent verum in substantijs, non autē in accidentibus. vel dico quod haberent verum in generatione per se: scilicet accidentia animæ generant febrem per accidens, scilicet ad motum caloris & spiritus.

De fe. acuta. Cap. VI.

Acuta fe. continua est illa quæ cum velocitate sui finis dicitur esse magna. hæc est diffinitio quam ponit Gal. 2. ampho. com. 16. ibi. Acutorum morborum &c. Alio modo dicitur fe. acuta & est quæ mouetur cum velocitate, & est in ea timor. Ista autem fe. acuta & continua non transit 14. diem. Nunquam enim acuitas ęgritudinis cū fortibus accidentibus continuis. 14. potest pertransire. Ista autem fe. acuta & continua cito ad mortem vel ad salutem terminum suum, præparabit. Et ista talis in sermone portugalensium quorundam simpliciter infirmitas nuncupatur.

Causę fe. acutæ est putredo humorum mech. particula 11. in prin. istius autem putrefactionis causa est conculcatio & euentationis prohibitio quia hu. quando coartatur & non expirat, putrefit & inflammatur in eo caliditas extranea ex qua fe. generatur 3. tech. commento. 91. ibi. Ferunt enim si ita contingat iam ergo apparet per illud ꝙ dicimus ꝙ putredo est causa retinens fe. Et si vis vt ipsa dicatur causa coniuncta, dic cum Haly ibidē ita, ꝙ putredo humorum cum effumatione ad cor est causa immediata fe. Et causa putredinis est prohibitio euentationis & conculcatio. Et causa istorum est oppillatio & causa oppillationis est multitudo vel grossities vel viscositas humorum, vel alia causa claudens vias & meatus. Istę autem causæ sunt adinuicem concathenatæ, quia vna sine alia vix poterit esse. Et istę sint pro causis coniunctis. Causæ antecedentes sunt nimia corporis repletio multorum humorum vel viscosorum vel nimia venarum desiccatio in æstate, quæ tunc humores calidos sibi attrahunt ex colerico genere vt scribitur. 4. ampho. com. 54. ibi. scilicet acutorum morborum &c. Causæ primitiuę, sunt aeris exterioris nimia caliditas acuitatem vel ebullitionem in humoribus inducēs vel mala qualitas alia vt eius corruptio vel putrefactio vt apparet in aere pestilentiali: similiter frigiditas aeris exterioris faciens clausionem pororum exteriorum & fortificationem humorū calidorum in corpore quasi per antiperistasim. similiter nimius motus, & immoderata exercitia in feruore ęstatis. Similiter nimiæ vigiliæ & angustię & cogitationes & longe abstinentiæ. Omnia ista faciunt mediate vel immediate ad acuitatem humorum corporis & eorum furię augmentationem & exiccationem.

Signa fe. acutæ continuę sunt communiter dolor capitis calor & fe. intensio. Et in tactu videtur ꝙ calor penetret ad interiora manus vigiliæ angustia corporalis intolerantia sitis & ardor pulsus velox & vrina rubea tincta aliquando ad citrinitatem intensam vel rufedinem decliuis omnia hæc significant morbum esse acutum & motus eius velocissimus. Et Galenus in primo de fe. ad Glauconem ponit signa, continuarum & non deficientium fe. quia non habent rigorem nec tipum sicut interpollatæ, nec fe. ista cessat in 24 horis sicut cessant interpolatæ. Et si ī pulsu fuerit inordinatio aut inequalitas in diuersis percussionibus & pluribus est signum magnitudinis & acuitatis fe. & ꝙ non est de deficientibus, idest interpolatis. Si humores fuerint cholerici eius fe. vtique acutiores erunt. 4. de causis pulsuum commento. 7. Et sequitur, si phlegmatiores mansuetior, quidem erit fe. proprium est enim fe. maxime acutis quòd habeant pulsum velocem. quarto de causis pulsuum. commento 15. & causa istius est, necessitas attractionis aeris ad in-

infrigidandum cauma cordis & partium cir cunstantium. Aliud signum est quia cum somnietate & vigilijs propter vapores ascendentes ad caput loquuntur in somnijs & fit frequēter in eis parafrenesis. & somnia eorū sunt terribilia. Et cum istis supradictis signis alia particularia concurrunt, vt est ætas tempus regio aer & regimen prçteritum &c.

Iudicia in fe. continuis. Primo dicit hyppocrat. Acutæ ægritudines in 14. diebus iudicantur. i. terminantur. 2. aph. aph. 23. in com. crisis in acutis çgritudinibus non multum moratur tempus. Secundo iudicatur cris. in sexta die esse illaudabilis. 2. amph. commento. 23. ibi acutę çgritudines. Tertio quando incipiūt signa digestionis apparere: tunc est finis principij çgritudinis. in sententia 1. de crisi capitulo. 18. Quarto iudicatur crisim esse futuram per ista signa vel quando aliqua eorum antecedunt & ponuntur a Gale. 3. de crisi cap. 2. sic. Et antecedunt supple crisim venturam quæ fiet per euacuationem aliquando per apertionē exiturç diuersa commotio in corpore çgri & vehemens, & id est quòd accidit ei inquietudo estuatio & permixtio in sensū profundus somnus alteratio in anhelitū vertigo grauitas sui corporis, & adueniūt dolores capitis & dolores in collo & in alijs locis plurimis corporis, & accidit eis quandoque tinnitus & somnus in vtrisque auribus & vidēt coram se similia radijs, & currunt lachrymç eius absque volūtate & retinetur vrina eius, & tremit labium eius interius. Et aduenit ei in vno membro tremor & accidit ei obliuio & negat cognitionem eius quæ est ei pręsens quàm videt, & aduenit ei rigor vehemens & antecedit paroxismus fe. eius secundum plurimum horam in qua consuetudo eius erat vt veniret. & aduenit ei inflammatio vehemens & sitis intolerabilis: & clamat & salit sicut dolorosus, deinde ꝓcedit ex eo sudor exuberās aut vomitus plurimus aut soluitur venter eius subito aut procedit ex eo san. plurimus & accidunt ei species diuersæ ab istis aut omnes earum simul. 3. de crisi. cap. 2. Quinto. primo quòd consideratur in ea idest crisi maius signum est digestio vrinæ & egestionis & quòd expuitur ex pectore. Et ego præsens fui multitudini infirmorum quam comprehendi in hora cris. & nunque vidi aliquem eorum mori quibus aduenit cris. post digestionem materiæ. tertio de cri. c. 3. igitur primum signorum signantium bonitatem crisis præsentis & maius ipsorum est digestio. ibidem, & sequitur in sententia. Et secundum signum est quòd fe. in die crisis indicata per diem indicatiuam, & tertium signum est quod fiat secundum naturam çgritudinis vt si est fe. adurens, tunc necessarius est fluxus san. narium: aut rigor fortis & postea sequatur sudor, cal. & humidus comprehendens totum corpus aut euomat aut egerat choleram plurimam. tertio de cri. c. 3. Sexto in non deficiēte febre si labium aut oculus aut supercilium aut nasus distorquetur, aut non videat aut non audiat iam debili existente corpore quodcunque horum fiat iam prope est mors. 4. amph. amph. 46. Septimo vbi in fe. non deficiente dispnœa superuenerit & desipientia mortale est vbi supra amph. 50. Octauo quibuscunque in febribus aut in alijs ægritudinibus voluntariè, oculi lachrymantur nihil inconueniens quibus vero nō secundum voluntatem inconueniens est 4. ampho. amph. 52. Nono quibuscunque in dentibus febribus limositates fiunt fortiores & diuturniores fiunt fe. vbi supra ampho. 53 Decimo febricitanti sudor omnis superueniens non deficiente fe. suppositione post cōsummationem sudore malum, prolongatur enim morbus & humores plurimos sigñat. 4. amph. amph. 59. Vndecimo. quibuscunque in febribus aures surdescunt san. a naribus fluens aut venter turbatus soluit ægritudinem 4. ampho. amph. 60. Duodecimo quibuscunque in fe. ictericia superuenerit ante septimum diē malum est. 4. amph. amph. 63. Decimotertio quibus in fe. in 7. aut 9. aut 11. aut 14. die ictericia superuenerit bonum, si non dexterum hypocundrium durum fuerit idest si non habuerit durum apostema in hepate. si vero non: non bonum idest si non venerit in diebus supradictis non est bonum signum ibidem. amph. 65. Decimoquarto in fe. circa ventrem cauma forte, & cordis morsus vel tremor malum vbi supra amph. 99. Et sequitur in com. hæc accedentia sunt mala & vltimate pessima, quia vitç fundamētum igneo calore est calefactum. Iste ampho. intelligitur in fe. continuis in quibus infirmi aliquando dicunt: cor meum ardet. Istud cauma venit interdū propter apostemata in stomacho vel in membris vicinis. Decimoquinto iudicat Hypo. in fe. ex somnijs timores aut spasmi malum. 4. amph. amph. 67. Decimosexto. in fe. spiritus offendēs malum spasmum enim sigñat amph. 69. Decimoseptimo in fe. acutis spasmus & circa viscera dolor fortis, malum vbi supra. apho. 60. Decimooctauo quibuscunque in fe. vrinæ cō turbatæ velut subiugalium his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt. vbi supra amp. 72 Quædam autem homini vrinarum turbatæ existunt quæ scilicet hypostasim grossam velociter faciunt quæ cum sit velocitatē morbi

bi cessantis signat. 4. ampho. com. 72. Et sequitur ibidem. quæ vero hypostasim non faciunt & turbatę existunt si virtus sit fortis, longum morbum protendunt, si debilis, mortem ibidem. Decimonono quibus in septima. terminatur ægritudo his nubem claram rubeam. 4. die habet vrinam & alia signa secundum rationem. 4. amph. amph. 73. & sequitur in com. Vnde non solum nebula rubea in quarta die & 7. crisim significat sed & alba ad hoc certior & dignior est, & hoc magis si nebula in medio sit etiam suspensam continua quolibet & æqualis & ibidem.

Vigesimo iudicium per vrinam, sic vrina quæ vna die, habet hypostasim laudabilem & alia die, non significat quod quidam humorum recipiunt digestionem. alij vero non. & ideo longã ægritudinem significat. 2. prognosticorum commento 26. & in cañ. Hipp. idem dicit. Et tu considera si virtus sit fortis potens expectare finem longi morbi, vel non, & secũdum hoc iudica & dięta ægrum.

Vigesimoprimo vrina al. cum fe. acuta significat frenesim vel mortem.

Vigesimosecundo vrina nigra intendens ad croceum in circulo cum feb. acuta sine alleuiatione patientis mortale est.

Vigesimotertio vrina siue aliqua hypostasi in fe. acuta talis permanens nihil boni significat & quia communiter medico præsentantur vrinę continue & amici cupiunt scire de ægro & petunt à medico quid videtur vobis. Ideo continuemus hic inspiciendo dicta Hippocratis in prognosti. & bene seruiunt nobis in istis fe. acutis continuis & in acutis conuersiuis & in peracutis & in alijs feb. interpolatis compositis. Dicamus lego si secundum Hippo. Vigesimoquarto iudicium p vrinam sit tale. Vrina est laudabilis quę hypostasim albam & subsidentem æqualem & cõtinuam atque leuem habebit & sic permanens vsque ad crisim erit. Est enim fidelis & nuncia salutis, & significat breuitatem ægritudinis, quæ vero cum hypostasi prædicta modo vero sine ea est diuturnitatem ęgritudinis significat nec est omnino fidelis. secundo prognosticorum cañ. 26. Et sequitur in com. circa medium quòd si fuerit in ea sedimen. i. in vrina laudabili tũc oportet proculdubio vt sit in ea nebula alba. Et oportet necessario vt sit color vrinę ęqualis in citrinitate & substantia eius media inter subtilitatem & aquosam grossitiem sicut vrina asini. Vigesimoquinto vrina rubea nimis cum sua sibi simili hypostasi lõgã ęgritudinẽ signat. est tñ nũcia fidelis, & certa sperãdę salutis. 2. prognosticorũ cañ. 27. Et sequit in com. Ista vrina signat dñium san. cum aquositate, & dicit ibi Ga. q in ægritudinibus quæ fiũt a sanitate q̃ est magis inuatiuus in humoribus nõ est timor. Et illa aquositas q̃ est cũ sanguine idiget digõne. Vigesimosexto nebula pẽdẽs in vrina si al. bona, si nigra mala. vbi supra cañ. 29. & Gal. in cõ. dicit q nigredo denũciat mortificationẽ, vel calorẽ excessiuũ. Vigesimoseptimo cum vrina clara & citrina fuerit: indigestã signat ęgritudinẽ 2. prognost. cañ. 30. Et sequitur in com. Color vrinæ naturalis est ęqualis citrinitatis. Et sequit. Cũq; huius substãtia fuerit tenuis signat q ęgritudo nõ digeritur. Et sequitur vrina naturalis i colore suo tẽperato in citrinitate & in substãtia sua ęqualis ita vt nõ sit subtilis sicut aqua nec grossa sicut vrina asini & bestiæ &c. Ibidẽ. timẽdus est igitur infirmi defectus. Et sequit in com. Et si cũ tali vrina clara & citrina virtus ęgri fuerit fortis potẽs spectare digõnẽ iuuetur infirmus alias moriet. Vigesimooctauo vrina mortis signatiua & fidelis & certa est aquosa aut fetẽs aut nigra siue lutosa. i. grossã vel turbida vbi supra cañ. 32. Et rõ dictorũ est, quia vrina aquosa arguit inobediẽtiã materię vltimatã & impotẽtiã virtutis digestiuę vltimatã signat. Cã secũdi, quia fętor signat mortificationem vel adustionẽ. Cã tertij est, quia nigredo signat mortificationẽ vel adustionẽ. Cã quarti qa si sit in principio vel augmẽto signat cõturbationẽ in humorib. vltimatã & tũc est mortalis. Si aũt talis vrina venerit in statu aut declinatione nõ: quia venit p viã mundificationis qa hu. & supfluitates ei cõmiscẽtur, & Ga. in cõ. vrina aquosa est cuius substãtia est tenuis & color eius albus signat indigõnẽ humorũ in fine vltimo & debilitatẽ virtutis facientis digõnẽ. Vigesimonono prognosticat Hip. sic in principio prognostico. i. principio. Primo in oĩ ęgritudine ęgri faciẽ pnotabis: vtrũ similis sit sano & ẽt si sibi sano similis sit q si sit, optimũ, si verò cõtrariũ, pessimũ est & magis malũ si infirmi facies sit similis faciebus mortuorũ vt si nares acutę oculi concaui tpa plana color viridis niger pallidus aut plũbeꝰ quibus apparẽtibus infra triduũ ęgritudinis nõ pcedẽte fluxu vẽtris vel superfluo vomitu aut supfluis vigilijs vel abstinẽtia immoderata, oĩa ista signa sunt mortalia qa substãtialis & radicalis humiditatis signat cõsumptionẽ & virtutis đbilitatẽ & caloris naturalis exhalationẽ facta à calore febrili & molestia eius.

Trigesimo si in somnijs palpebris subclusis sola alba videantur sine fluxu ventris præterito naturali vel artificiali nec hoc habet, in consuetudine, timẽdum est de morte vbi supra. Trigesimoprimo, si labia torqueantur aut nares aut palpebrę aut supercilia mortale est maxime cum debili virtute & si sequatur

tur amisio sensus per se vel cum istis prædictis mortale est. Trigesimosecundo in non deficientibus fe. si quæ quidem extra frigida fuerint quæ uero intus ardeant, & sitim habeant, mortale est. quarto ampho. ampho. 48. Et dicit Galenus in commēto quòd non intelligitur nisi in fe. peracutis & continuis & in fe. furiosis & non in alijs, nec in feb. tertianis quæ calidiores sunt alijs. Et sequitur in commento causa horum accidentium apostema est calidum de phlegmonū genere vel herisipilarum quæ sunt causa sanguinis attrahendi ad membra vbi supra: vnde & incenduntur interiora & cutis & exteriora & frigescunt. hæc ille, & pro concordantia. Trigesimotertio in acutis morbis frigiditas extremitatum malum 7. amph. amph. 1. & vide causam in commento, quæ immediate dicta est. Et pro concordantia in dolore forti circa ventrem extremitatum frigiditas malum est. 7. amph. amp. 26. & vide commentū & causam. Trigesimoquarto si testes aut virga contrahantur aut minuantur non tamen occasione dol. mortale est. Et secundo prognosticorum manuum mobilitatis signa sic pernotabis. In feb. acuta & in peripleumonia & in frenesi & in dolore capitis si manus tulerit ad caput aliquid positurus vel aliquid collecturus huc illuc quæsierit, vel de vestibus quasi pillos euulserit vel festucas de pariete decerpserit, malum signum & mortale est. Nimis longum esset si totum librum prognosticorum hic vellemus affigere. Sed secundum Gal. in secundo prognosticorum commento 6. vocetur hic pronosticum hoc & est pro. Trigesimoquinto summa in omni prognosticatione, quæ est super illum qui moritur & quæ viuit est comparatio inter fortitudinem ægritudinis & inter fortitudinem infirmi quando est. ergo ægritudo fortior, moritur infirmus proculdubio. Et quando debilior est virtute infirmi non moritur secundo prognosti. comment. 7. ibi. Bonum est modeste fe. &c. Et no. ibidem quomodo oportet cōsiderare tres principales virtutes, quæ quidem cognoscuntur debiles esse aut fortes ex debilitate vel fortitudine suarum operationum. Trigesimosexto si liuor mixtus viridi in vnguibus & digitis affuerit mortem aduenire non dubitatur. Secundo pronosticorum. cañ. 8. Si autem vis scire signa sumpta ab alijs exeuntibus vide in pronosti. Hippo. & in alijs libris: sed considera bene in supradictis: quia res quæ in vltimo sunt contrarietatis rebus naturalibus sunt in vltimo significantes perditionem 2. prognosti. com. 32.

Trigesimoseptimo indicium febricitantibus non fortiter nec omnino in superficiem permanere vel minuere corpus aut contabescere malum est magis eo quòd secundum rationem. fit hoc enim idest non minuere longitudinem ægritudinis. hoc enim. i. contabescere imbecillitatem virtutis significat. 2. amph. amph. 28. sequitur in commento. Si enim fe. maior sit & velocior macies fiet velocior.

Trigesimooctauo temporibus siccis febr. nascūtur acutæ & breuissimæ ex humoribus cholericis 3. amph. comment. 7. ibi. Ægritudines vero siccæ &c. intellige de regionibus & complexionibus & ętatibus calidis & siccis. vnde in hispanorum regnis & in orientalibus regionibus fe. acutæ & cholericæ frequenter fiunt, in alijs vero frigidis raro.

Trigesimonono in non deficientibus feb. si quæ quidem extra sunt frigida fuerint quę vero intus ardeant & sitim habent mortale est. 4. ampho. ampho. 48. Significat enim apostema in visceribus esse. hæc ille.

Curatio febrium acutarum continuarum

Nunc autem volo pro amore dei & vtilitate communi aggregare aliquas generales cañ. per quos quis possit regulariter in febr. put. operari.

Primus est in feb. acutis putridis. scimus sanitatem non posse fieri nisi putredo primitus terminetur, ideo oportet illam prius auferri de intentione domini Galeni. 10. de inge. c. 2. in principio.

Secūdus si aliquis fe. pu. vult curare prius mitigabit putrefactionem, & intentio sua erit in feb. & in putredine. In feb. autem duobus modis intendat. vno modo, vt curet illud quod adest & venturum prohibeat. In putredine quoque intendens curet eam. i. putredinem quā dixi. verba sunt Gal. 10. de inge. c. 5.

Tertius, quicunq; putrefactionem auferre voluerit ad remouendam oppillationē quæ est causa eius intendere debet, quia remanente causa effectus vtique semper remanebit.

Quartus cañ. est Auic. in prima quarti tract. 2. cap. intentio ad curationes febr. putridarum quando feb. est multę vehementię & acuitatis & non iuuenis virtutem fortem resistentem & tolerantem, tunc magis vtendum est infrigidatione non vltima, quàm euacuatione nec digestione. Dico nō vltima quia quæ excellenter infrigidant, extinguunt innatum calorem, primo de febr. ad Glauconem cap. 10. Si autem virtus est fortis, & resistens abscinde causam & expelle humor. & abscinde cibum & non infrigides infrigidatione, quæ prohibeat resolutionem.

Quintus, quotiescunque virtus est deficiens

ficiens medicus sit occupatus in æquando cõplexionem contrariam ei, quare debes illam calidam complexionem infrigidare, & virtutem cum cibo viuificare, vbi supra virtus enim viuificata redit ad causam digerendam & expellendam. Sextus infrigidatio in fe. non est facienda cum rebus stipticis & desiccatiuis vt sunt aliqui trocisci istius virtutis, nisi hoc fieret post digestionem & euacuationem materiæ. Septimus vbi dubitatur de specie & natura fe. subtilia regimen; & caue vt paroxismo ventrem inuenias euacuatum virtute hoc tolerante. Octauus omnes fructus recentes nocent febricitãtibus cum sua ebullitione & corruptione in stomacho. ideo febricitantes ab eis sunt prohibendi. Auic. in prima 4.ti capitulo. Intentio generalis ad curationes fe. pu. Nonus est Auic. ibidem virtute forti existente & sanguine superabundante, vel si cum hu. vincente san. cognoscitur abundare, tunc flebotomia cunctis medicinis conuenientior existit, maximè quando vrina est ru. grossa & non citrina, ignea ex qua timetur victoria cholerę & acuitas eius post flebotomiam. Decimus præsupposita virtutis constantia solutio ventris minoratiua subtilibus lenitiuis flebotomiam sequatur & hu. superabundantis residui sequatur euacuatio Auic. vbi supra scilicet in prima fen. quarti tra. 2. c. Intentio ad curationes vtiles fe. pu. Vndecimus in continuis fe. acutis ventris lenificatio cum solutiuis lenibus non laboriosa est plurimum commendanda. sententia Auic. ibidem. Duodecimus si per singultũ, vel nauseam, vel per dolorem stomachi, vel aliter cognoscitur q hu. ad stomachum; declinat illico vomitus est prouocandus. Si per rugitum & gurgulationem in intestinis præsumitur materiam inferius deriuari, per solutionem ventris est euacuanda, quia vndecunque reperit natura inde ducere oportet per conuenientes regiones. Decimustertius euacuatio eradicatiua ante materię digestionem exercenda nõ est. nec in calida, nec in frigida, nisi materia fuerit furiosa, & non quiescens & terribilia inducens accidentia. Iste canon est Hyppoc. primo amph. ibi digesta medicari & non cruda moueri. Et similiter est Auic. in prima fen 4. loco superius allegato. Et causa istius est quia per istam euacuationem ante digestionem materię impeditur digestio nocitiui, & iuuatiuum cum nocitiuo permiscetur propter motum quem dicta euacuatio in humoribus inducit, ad quem etiam motum mouetur malignum absque digestione sui.

Decimusquartus i dominio sanguinis, vbi de flebotomia sumus solliciti non oportet digestionẽ expectare. Solis alijs hu. & nõ sanguini debetur expectatio digestionis. Decimusquintus cum natura ad crisim mouetur perfectę non indiget medicaminibus, si autẽ imperfectę oportet nos iuuare eam & minoritatem sui roboris adimplere, vt crisim perfectę operetur cum vtroque, scilicet virtute & medicaminibus. 1. amphó. comm. 22. ibi scilicet. Digesta medicari. Decimussextus si in aliqua feb. continua competit flebotomia illa in principio est exercenda. Cum enim postponitur flebotomia apud principium ęgritudinis amplius ad eam non est intentio & fortasse interficit per aduentum debilitatis. Iste est Aui. in prima quarti tra. 2. c. Intentio ad curationes vniuersales &c. Decimusseptimus euacuatio cũ medicina in die interpolationis vel minoris afflictionis & in hora diei frigidiori est facienda, & nõ in die paroxismi vel maioris afflictionis. Aui. ibidem. Decimusoctauus si fe. acutissima fuerit vinum balneum & epithyma relinquantur & ad aquam frigidam conuertatur, quia magnum iuuamen ad fe. extinguendam præstat & eius acumen; sed tamẽ non valet ad purgandum putredinem cum vrina vel sudore vel egestione. mech. particula. 11. quasi in col. 3. Decimusnonus quocirca si omnia fortiora sunt. scilicet cor, hepar, & cerebrum, & fe. sit acutissima, da aquã frigidam sine dubio. si senior vel decrepitus non fuerit. impossibile est enim decrepitum fortem inuenire. Galenus ibidem. Vigesimus si multitudo sang. & viscositas humorũ & angustia & oppilatio corporis primo flebotomo succurrimus deinde humores attenuamus & post poros aperimus & dilatamus secundum ordinem naturæ. mech. particula. 11. colum. 2. Vigesimusprimus ante omnia virtus requirenda est, quæ si sit fortis & expedit purgari, intrepidus purgabis. Si autem fuerit defecta nequaquam purges aut modicum quòd virtus ferre valeat. aut prius virtus cum aliquibus confortetur, deinde purganda purgentur. ibidem. Vigesimussecundus si in febr. pu. putredo est propter oppilationem, aperiatur illa. Et si propter humorum multitudinem minue eos si propter grossitiem & viscositatem attenuentur & subtilientur. Et si causa est composita medicinam secundum compositionem causæ compositione. ibidem. Vigesimustertius si frigidus aer attractus ad cordialia ante omnem medicinam attingit. ideo vt ipse refrigeret & in feb. acutis naturaliter, vel artificialiter est procurandus.

Vigesimusquartus aliquando propter magnam molestiam morbi nociua ægritudinis ministramus verbi gratia si sincopis fuerit cum feb. necesse est infirmo vinum dare & ius carnium, & propter hoc oportet vt ad illud quòd magis necessarium est festinemus. mech. particula 7. colum. 9. Vigesimusquintus, si est necesse vt multum extrahatur san. aut hu. & virtus sit debilis non semel, sed paulatim & multis detractionibus minuatur, si autem fortis, semel & multùs extrahendus est. mech. particula 9. colum. 9. Vigesimussextus in febr. acutis in laxando medicus sit auarus, quia melius est partem materiæ relinquere quàm totum exquisita euacuare vt dicit Auicen in 4. primi. Vigesimusseptimus medicus in reficiendo debet esse audax & largus, quia omne peccatum quodcunque sit, magis fit in tenuibus dietis, quàm in grossioribus, vt dicit Hipp. 1. apho. Vigesimusoctauus assiduare gutturi patientis ægritudinem calidum aliquid vt remaneat humidum & non exiccetur in curis earum est iuuatiuum valde, Auicen. in prima. 4. c. de cura. febr. acutarum per ipsum, illa autem cum quibus hoc fit secundum Auice. ibidē sunt mucillago psilij & mucillago granorum citoniorum, & succus portulacę, & succus liquiritię vt sedetur sitis. Curatio particularis febr. acutę continuę. in primis ergo iuxta doctrinam 23. cañ. constituatur acute febricitans in aere frigido, ita quòd camera sit munda a superfluis & roretur cum aceto & aqua rosata vel saltem cum aqua frigida & sternatur cum folijs salicis & vitis & cannę. Et circa lectum & parietes cameræ ponant cannę & rami & folia supradicta & folia & flores nenufari & lentiginis aquę. Et isti rami debent colligi ante ortum solis & odorent violas rosas sanda. vel fiat sacculus cum istis cum modico camphoræ, qui quidem sacculus aliquando aqua rosa & aceto roretur & continuò odoretur. Et si in dicto sacculo addas de se. papaueris & floribus nenufaris melius valebit. Secundo iuxta tenorem noui canon. virtute forti existente si videtur quòd san. superabundet solus, vel cum alijs humoribus in magna quantitate fiat flebotomia de basilica in magna quantitate secundum quantitatem plenitudinis. tamen prius consideretur si adest constipatio, & illa cum clisteri mollitiuo vel suppositorio remoueatur, vel cū clisteri inijciatur succi sicle li. j. olei viol. quar. j. sal. dra. j. Si autem fe. est ardentissima & videtur quasi æstuare, extrahatur succus melonis cucur. & cucu. & lactis & addito zuccaro & oleo viola. fiat clistere & ad j. li. istius addatur salis communis camphorę ana dram. j. fiat clistere & tepidum inijciatur. laxat enim & infrigidat, caoma quod in intestinis est & caliditatem annullat & extirpat.

Istam autem flebotomiam in secunda vel in tertia die sequatur vna medicina minoratiua virtute hoc tolerante iuxta tenorem decimi canon. Recip. florum viola. unc. j. florum borag. & buglossę ana. unc. vi. vnico feruore bulliant in j. li. aquæ & colentur in colatura dissoluatur oxisenicie. unc. j. Post fortem fricationem colatur & exhibeatur, vel in dicta colatura dissoluatur cassię fi. vel manna granata vel reubarbarum dissolutum in aqua endiuiæ. Ista enim commixta vel simpliciter exhibeantur iuxta indigentiam infirmi & industriam medici. His sic expletis & dum ista exequuntur debemus intendere ad digestionem materię digeratur ergo materia cum sirupo acetoso facto cum zuccaro & aceto & aqua, quia dicit Auicen. multotiens inueni rem, quæ digerit & subtiliat & euacuat & infrigidat sicut est sirupus acetosus vel ozizaccara, quę fiunt de succo malorum granatorum acetosorum aceto & zuccaro ad easdem intentiones. in causis etiam calidissimis, vbi est sitis & ardor & febr. intensa valet sirupus de papa. & sirupus nenufarinus, sirupus rosa. & viola. & sirupus endi. sirupus de se. portulacæ, quem ponit hebdomadæ, & sirupus limonum & de ribes & succus granatorum aqua extracta a cucurbita in furno cocta. Si materia est commixta aliqualiter & quòd esset ibi phlegma vt interdū accidit de phlegmate salso vel alia specie humoris grossi, tunc addenda sunt cum supradictis aliqua incisiua, quę non excedant multum in aliqua qualitate, vt est radix endiuię cicorea cum radice adiantos radix apij & cicera, bossa, vel digeratur cum acqua cicerum, in qua prius graminis virgula & radix feniculi prę bulientur cum modico aceto.

Cognita autem digestione materia si est acute calida purgetur cum hac decoctione. Recip. florum viola. boragin. & buglossę ana unc. j. bulliant vnico feruore & in colatura dissoluatur cassię fi. munda. unc. j. reubar. temperati in aqua endiuiæ dram. j. vel sic in dicta decoctione temperentur tamarindi unc. j. & vj. bulliant iterum vel bene confricentur & colentur & ministrentur addendo de electuario de succo rosato. dram. iij. vel magis vel minus secundum virtutem ęgri. vel detur manna granata cum tere.

In materia autem phlegmatica si est grossa & viscosa fiat ei talis medicina. Recip. polipodij querci. recentis & mundi florum violę & boraginis & buglossis passu. munda. ab arill. ana unc. 1. fiat decoctio in qua dissoluatur cassiæ fi. mundæ, unc. j. scamoneæ decoctæ in coctano grana. v. vel loco eius ponatur reub. unc. vj. purgat phlegma cum portione choleræ. aliqui in dicta decoctione addunt collata pul. diaturbith cum modico spicę nardi. Aliqui etiam ponunt in dicta decoctione radicem ebulli & anisum, & sic euacuant phlegma. Ista enim facienda sunt can. vniuersalibus bene obseruatis. In materia supradicta grossa & viscosa phlegmatica, quòd scitur: ex præterito desiderio & copioso regimine, vel piscium vel fructuum ingenti cibatione, & ex habitudine plana cum sputamine aquoso crudo & aliquando spisso & similibus. In tali inquam casu pro digestiuo sirupus acetosus commode tribuitur cum aqua cicerum & virgularum graminis. Et si addatur aliquid de sirupo de absinthio bonum erit. Sirupus enim acetosus non solum subtilem materiam digerendo ingrossat: immò & tenacem phlegmaticam incidit & dissoluit vt dicit Hebe. & Auicen.

Pro solutiuis autem quidam ministrauerunt mirabolanos, sed non inuenerunt in eis intentionem secundum quam operentur. stringunt enim poros post solutionem vt dicit Auicen. & exasperant viscera vt ipse asserit in intentione generali ad curationes generales feb. putridarum & dicit ibi quod si fuerint necessarij quod dentur post digestionem integram materiæ. Dicit tunc Stephanus Arnaldi in defensorio vitę, quòd mirabolani mira in feb. faciunt, quia frigidi sunt & a remotis hu. attrahunt. sed bene intelligit quod dentur post perfectam digestionem materiæ. fiat ergo sic. Reci. corticis mirabolani citrini. unc. j. chebul. ideo si esset materia composita ana unc. vj. conterantur grosso modo & temperentur per totam noctem in viij. unc. lactis amigda. dulcium. Deinde Recip. tamarindi. unc. iij. viole iuiubarum. unc. j. zuccari. unc. j. fiat leuis decoctio cum qua limphetur potio mirabo. post perfectam fricationem & colaturam eorum & offeratur vna quantitas secundum vires ægri ad leniendum materiam & ad reprimendum calorem. Alius potus secundum ipsum. Recip. reubar. unc. j. & vj. succi rosat. unc. iiij. aquæ calidæ. unc. ij. zuccari unc. j. Dicit etiam ipse, quòd scamonea cum pauco menthæ & violæ in ptisana vel cum zuccaro in lacte amigda. est conueniens. Ponit etiam ipse quòd si. ij. dram. scamoneæ puluerizatæ ponantur in coctano inuoluto in pasta & coquatur donec pasta sit perfecte cocta sub cineribus vel in furno & abijciatur scamonea & illud coctanum vel pomum offeratur erit delicatum laxatiuum, & purgat choleram in delicatis sine calefactione epatis cum zuccaro vel penidijs & pul. sanda. & sirupus viola. & fiat ad modū electuarij, vel conserue & patet vt supra. Si igitur materia feb. magis fuerit phlegmatica quàm cholerica fiat sic. Recip. corticum mirabola. chebu. unc. j. bellericorum turbith ana. dra. ij. remolliantur per sex horas, in j. lb. aquæ tepidæ cum duabus unc. carnium passularum ad calorem feruentis aquæ in duplici vase feruere permittatur, deinde coletur & colatura offeratur secundum vires ęgri.

Si autem in ista fe. continua fuerit phlegma salsum cum cholera mixtum quod scitur ex salsedine oris & in ieiunio in salsedine sputi exeuntis cum rascatione, screatione & ex siti continua & pruritu & scabie præterita vel præsente. Tunc post digestiuum in quo virtus epithimi & passulę inueniatur purgetur talis hu. sic vt curet fe. & scabies euanescat. Rec. seri caprini. lb. j. ponant in eo violę, unc. j. absinthij. unc. vj. bulliant vnico feruore & in colatura dissoluatur tamarindorum. unc. j. Et post perfectam fricationem & colaturam dantur sero vel in medio noctis cognita digestione materiæ. Et valet in fe. & in scabie si continuentur. Si autem materia feb. tendit ad melancholiam fiat sic. Recip. foliorum senę. dram. iij. passula. munda. ab arill. onc. j. epithi. dram. j. agarici. dram. vj. omnia temperentur per sex ho. in duabus. li. aquæ deinde bulliant vnico feruore & colaturæ addatur mannę granatę. dram. 10. vel magis vel minus. veruntamen sena decoctionem nigram reddit & obest quamplurimum hominibus cholericis & siccis in habitudine ideo &c. Ergo loco illius fiat sic. Recip. polipodij querci. passu. munda. anisi epithimi. ana. unc. vj. fiat leuis decoctio in sero caprino in cuius colatura dissoluatur tamarindorum. dram. vj. offeratur colatura, vel purgetur cum reliquis appropriatis. Tamarindi enim cum sua acredine & frigiditate, & euacuatione alterant malam complexionem calidam febrilem, & euacuant choleram & humorem adustum & ideo habent duplex iuuamentum.

Hoc autem non est ignorandum, quòd hectica febr. continue veniunt interdum cum cacochimia propter conculcationem humorum, & tunc sunt multi mali humores, & paucus bonus san.

& tunc flebotomia nõ est exercẽda. Dicit.n. Aui.in quarta distinctione primi. c.2. Cum ergo alicuius fuerit sanguis paucus bonus, & fuerint in ipsius corpore multi mali humores flebotomia bonum rapit & malum relinquit. Istam autem cacochimiam indagabis per faciei plenitudinem inconsuetam, & per calorem vergẽtem ad plumbeum vel cinericium vel rubeum mortificatum per dimissionem purgationis consuetę per vomitũ vel per secessum factum per artem vel per naturam cognoscitur & per crapulam & regimen crapulosum & per quietis & otij amorẽ & p cessationem passionũ consuetarum, & sunt species guttę in quibus propter longã durationem & abstinentiam non solum boni, immo & mali humores consumuntur. Similiter accidit quando multi humores crudi in corpore reperiuntur: tunc enim flebothomia est, multum impediens, vt dicit Aui. in loco allegato.

Dięta febricitantium acutę, circa quam aliqui cano. vniuersales sunt præmittendi. Primus est Hyppo. primo ampho. amph. 16. & transumptiue. Aui. in capitulo de cibatione febricitantium scilicet humidæ dietæ omnibus febricitantibus conferunt, & maxime pueris & alijs sic assuetis refici. Secundus in morbis acutissimis totalis simpliciter cibi competit prohibitio præsupposita virtutis constantia de intentione Hypp. primo ampho. amph. ibi. Ad vltimas ægritudines &c. Tertius in morbis acutis in quibus virtus est debilis non competit totalis cibi prohibitio. primo amph. ibi. Contemplari autem oportet. Quartus, in morbis autem acutis in quibus competit cibus ille debet dari subtilis, & non grossus. Causa istorum trium canonum est vt natura magis occupetur in digestione materiæ morbi & non diuertatur ab ea ad digestionem cibi. Quintus cuicũq; accidit fe. & natura est sicca non cibes penitus ante, si non egreditur fex perfecte. Iste est Auic. in prima quarti. cap. 2. capitulo de cibatione febricitantium. Sextus, necessarium est paroxismos & exacerbationes stomachos febricitantium vacuos inuenire ne natura ad cibum conuersa a digestione & expulsione materię morbi desistat. Septimus est Auic. intentio curatiua, in omnibus feb. putridis omnes fructus nocent febricitantibus cum ebullitione sua & corruptione in stomacho, ideo febricitantes vniuersaliter quasi execratos debent eos euitare. Octauus est Stephani Arnaldi in defensorio vitæ. Non est vtile nec licitum febricitantes febre putredinali nimis herbis crudis enutriri nisi sint multæ necessitatis: quia naturam fatigant in digerendo, sicut nec fructibus est bonum vti. Nonus, cibaria grossa, & impura & ad putrefactionem conuertibilia sunt apud febricitantes dimittenda. Decimus cibaria stiptica nequaquam febricitantibus conferunt nisi excedens sit laxatio ventris. Vndecimus dulcia cibaria in acutis feb. non sunt vtilia nisi pectus aliqualiter patiatur. Inter cætera cibaria acute febricitantibus vtilia & amica prisana colata, & non colata obtinet principatum postquã hordeatum apud me sit collocatum. Duodecimus, potus aquę hordei prius alijs potibus strenuus & melior inuenitur & competens. Decimustertius, communis dięta omnium febricitantium sit facilis digestionis & nusquam secundum poros detenta. Decimusquartus, vbi virtus est debilis & status remotus plus de cibo & grossiori est ministrandum, vbi autem virtus est fortis & status propinquus nihil de cibo aut parum de subtilio rĩ est concedendum. Inter vtranque dispositionem istorum oportet medicum concedere secundum æstimationem veritatis propinquam, quia quantitas offerendorum certis literis denotari non potest vt dicit Galenus in tech. Decimusquintus, corporibus calidis & siccis cito resolubilibus nõ solum semel sed bis in die cibus est exhibendus & talibus multum valent frigida & humida. Si tamen viscosa non sunt nec multum nutritiua mech. particula. 8. col. 3. & hoc fit quia in istis multum timemus de hectica. Dięta particularis febricitantium acutę. Cum ergo videris fe. peracutam quam poteris indagare per calorem & fe. multum intensam, & aliquando cum magno dolore capitis & per inquietudinem & angustiam magnam, & p alia symptomata terrorem facientia, ista inquam ostendunt morbum esse peracutum, & materiam peracutissimam & velocissimã modum habentem fortem & venit crisis in quarta die quibus sic apparentibus nihil penitus pro cibo ministrabis, solam autem aquam hordei propinabis vel aliquos sirupos vel potus alteratiuos vt est sirupus acetosus oxizaccara iulep Alexandrinum, Rob de succis frigidis vt rob de agresta & rob de succo acetosę & rob de fructibus acedulę, & similia. Si tamen esset infirmus in ætate puerili vel iuuenili vel esset complexionis calidę & siccę vel esset multum rarę habitudinis cum apertione & raritate, pororum quod apparet quia frequenter in sanitate ex modica causa sudabat vel si habet in consuetudine comedendi plurimum & frequenter, vel si aliter est debilis multum. Si enim aliquid de istis vel maior pars inuenitur cõcedimus

ci auenarum, vel hordeatum clarum in primis tribus diebus & si crisis sit in quarta die illa die nihil damus de cibo. Si crisis vsque ad septimũ diẽ differat dictos cibos cõcedimus vsq; ad sextũ diẽ inclusiue & succos malorũ granatorum & sirupos alterantes ardorem febris acutæ. In septima autem nihil cibale nec medicinale penitus est offerendum: sola enim aqua hordei in magnitudine sitis in parua quantitate est tribuenda. Vbi autem ægritudo procedit vsque ad 11. vel 4. concedimus hordeatum factum cum lacte amigd. & cum lacte. 4. se. frigidorum maiorum, & auenarum similiter, conditum & ius paruæ pullæ coctæ cum lactucis vel frusto cucurbitæ viridi vel pisciculos squamosos boni saporis de aquis currentibus maxime impetuose super lapides & aliquando pro appetitu cõcedimus de pomis, vel piris obseruatis ad hyemem coctis in cineribus cum aliquantulo de zuccaro. Aliqui dant auenam fractam vel candarusum cum lacte amigde. & ponũt in eo acetum. Nos vero in eo ponimus grana granatorum propter sapiditatem & infrigidationem vel parum de succo vel acetositate limonum vel pomi citrini vel arangæ, per hoc enim appetitus roboratur, & cibus sapidior & frigidior inuenitur aliquando datur colatura furfuris frumenti cocti cocta ad mediocrẽ spissitudinem cum pauco zuccaro. Comeditur etiam mica panis frumenti ter vel quater lota in aqua frigida & vltimo cum aqua rof. non fricatis manibus, refrigerãdo enim nutrit si superspargatur zuccari panis, sed non tantum refrigerat. In regnis hispaniæ medici & medicæ multum vtuntur iure cicerum betucorum. Aliqui concedunt spinargia & lactucas per æquales partes coctas cum lacte amigda. & se. frigidorũ maiorum. cõceditur & dictum lac bullitum & superspar sum super panem ter lotum superspar so zuccaro. Dant etiam pruna damascena in aqua frigida lota & temperata seu remollita. Aliquo etiam concedunt racemos hyemales in tempore vindemiarum suspensos, vel lactucas & portulacas & parum end. bullitas in aqua qua abiecta, addatur acetum & comedantur. Ista enim sustinent naturam & non augent, immo minuunt & non sunt grossa, immo ad latus subtilitatis magis trahunt. Similiter panis simile solutus in aqua frigida, & est secundus panis frumenti succus granatorũ mellicratum paruæ commixtionis, ita quòd ibi sit multum de aqua & parum de melle vel zuccaro. Illa autem quę trahunt ad latus grossitię sunt perdices pulli gallinarum capreus & extremitatum eius oua sorbilia & auiculæ campestres pedes & auriculæ porcellorum pedes mutonis perfecte cocti pisces squamosi de aquis mundis currentibus ex semine cucurbitæ, & tantum de amigde. dulcibus extrahatur lac & ponatur cum auena fracta vel cum spelta mundata fracta, & coquatur ad perfectionem & offeratur. Si autem esset multum debilis vel indigeret fortificatione virtutis, fiat cibus albus cum dicto auenato addendo pulpam galline bullitę & zuccarum. Quantum ad potum febricitantium acute oportet quòd vinum postponatur & totaliter relinquatur nisi in sincopi vel in nimis virtutis debilitate sed detur aqua hordei vel detur interdum aqua in qua temperetur & malaxetur mica panis simila vel panis hordei & offeratur. Sed nos nequaquam habentes feb. pu. balneando dimittimus, nec eis cataplasmata nec emplastica frigida nec calida, nisi post purgationem totius corporis. Cum corpus perfecte purgatum fuerit balnea & lauacra & epithymata fieri iubemus, megatechni particula vndecima. colundello tertio. Alius modus, & opinio quantum ad modum gubernationis istorum febricitantium acute est apud aliquos de hispanis vt ego vidi: nam in illis regnis hispaniæ multi de illis inueniuntur, & est quòd febricitantes non frequenter mutãt lectum, immo nec linteamina permittunt mutari vsque ad crisim, dicunt enim quòd calor lecti attrahit calorem & vaporem ad extra, & sic minuitur febrilis calor, & natura feruentius operatur in digestione materię feb, quando patiens stat in calore resseriõnis sui corporis quàm si frequenter aeri frigido exponeretur. Et dicunt quòd non valeret tantum si linteamina recentia in calore solis vel ignis calefierent, quia non tantum est similis calori corporis. Et si quis hoc perspicue dignaretur intueri aliquam veritatis scintillam inueniret. Et ideo communiter operando quando ægri in lecto existentes se discooperiunt existentes, faciunt eos melius cooperiri in primo de feb. ad Glauconem in cura fe. acutarum dicit. Continua vero feb. quibus quidem status non procul a 7. esse debet & est virtus fortis, & ea quę ætatis sunt concordant certe & valdè subtiliter oportet dietare. quibus autem procul a 7. est status totius egritudinis, aut ea quę virtutis non sunt bene robusta secundum principium quidem grossius, prope vero statum tenuis & in statu & in crisi existentibus tenuissime dietare. Hæc sunt verba Galeni vbi supra. Et pro cibo iubet ibidem Galenus dare ptisanam & hordeatum, & mellicratum, nisi feb. esset ita fortis quòd mellicratum ratione mellicrati, conuerteretur in choleram. Et iubet ibi dare

te candarusum per quod intelligo hordeum mundatum fractum grosso modo aut auena & spelta mundata & simili modo fracta. Iubet etiam dari panem lotum per aquam frigidam &c. Et sequitur in fine. In vero calidis & causonibus quando primo videris digestionis signa: eris audens aquam frigidam dare bibere in multitudine dationis commensurans horam & regionem, & ętatem, consuetudinem & naturam. hęc ille.

Declaratio in fe. acuta continua: primo intelligendum secundum Galenum in de differentijs febrium, quòd prima causa in febr. put. quantum ad curam consideratur plenitudo corporis quo ad vasa vel quo ad virtutem. secundo cōsideratur oppillatio viarum & pororum. Tertio consideratur detentio materiæ & prohibitio respirationis & euentationis propter conculcationem ex qua cōculcatione hu. sequitur putrefactio & ex putrefactione fumus eleuatur qui proueniendo ad cor facit fe. hæc sunt verba Galeni vbi supra. Et in isto continetur in sententia modus generationis febris putridæ & causæ eius & modus curę. Secundo nota quòd in cura febr: secundum Galenum mech. particula 8. col. primo quòd in fe. putrida causa fe. permanente necessarium est primo putredinem excludi, deinde malam complexionem curari. Ex isto sequitur quòd alteratio malæ complexionis debet sequi purgationem materiæ, & remotionē putredinis. Et sequitur etiā q epithimata frigida sup hepar, vel sup pulsus vel sup frontē & tpā in principio nec augmēto apponenda non sunt sicut faciunt aliqui ignorātes medici in arte medicinæ abortiui. Tertio notandum quòd in fe. acuta aliquando competit flobotomia, sed aliquando postponitur propter indigestionem ciborū assumptorum vel humorum qui adhuc stāt semidigesti circa epar & venas eius. ideo in prima & secunda die omittatur flobotomia. In tertia autem die interdū postponitur propter motum materiæ fe. acutæ quę vt plurimum est cho. vt dicunt autores, motus autē cho. in tertia die celebratur & tollitur communiter ante flebotomiam: ergo in prima die flebotomia dimittenda est propter constipationem, in secunda propter crapulam, vel indigestionem, in tertia similiter propter insultum materiæ chol. Et ideo aliqui in cōtinuis fe. non flobotomant vsque ad 4. diem attamen si sān. vincit: fac a principio flebotomiam nisi virtus aut ætas aut crapula non consentiant, vel cibus indigestus nouiter assumptus. Hęc enim solent flobotomiam impedire ne fiat a principio vt dicit Gal. in libello de flobotomia. Quarto in ordine notandum quòd medici præcipue Aui. & Iohānicius diffiniunt fe. per calorem dicendo q feb. est calor extraneus &c. Sed hoc videtur falsum, quia si sic: tunc ad feb. esset motus; consequens est falsum. igitur & illud ex quo sequitur; quòd consequens sit falsum probatur per Auer. 3. col. 3. c. 1. vbi dicit quòd omnis morbus est mala dispositio, modo dispositio est de prima specie qualitatis ad quam non est motus 7. physicorum probatur consequentia, quia calor extraneus acquiritur per alterationem in qua est motus igitur &c. Secundo ad idem, si prædicatio esset vera tūc calor caperetur pro corpore calido aut pro sola qualitate a sufficienti diuisione data a Gal. in commen. Et qui crescunt non primo modo, quia fe. est motus & morbus est accidens, & accidens non est corpus nec 2. quia feb. mouetur a corde in totum corpus, vt ponit Auic. in diffinitione. modo nullum accidēs mouetur de subiecto in subiectum, quia accidentia indignantis naturæ sunt. parum enim possunt mutari aut nequaquam, vt ponit autor 6. principiorum. Tertio sequeretur quòd duo contraria essent in eodem subiecto adequato: consequens est falsum contra Arist. in post prædicamentis, & contra Gal. in j. de complexionibus. probatur consequentia, quia in fe. lipparia interiora sunt frigida. Et tamen per se fe. est in corde, ergo calor febrilis & frigus simul essent in eodem loco, quod est absurdum. Oppositum dicit Aui. in prima 4. c. 1. dicens quòd fe. est calor extraneus &c. Et probatur ratione fe. est mala com. ergo vel est mala com. calida vel mala frigida vel mala humida, non frigida non humida nec sicca per se. quia nulla istarum apparet ad sensum tactus. ergo est mala calida. consequentia nota est. antecedens est Gal. 8. de inge. cap. 1. vbi dicit quòd fe. est quidam morbus ex mala complexione corporis &c. ergo fe. est calor extraneus preter naturam quòd fuit probandum. Pro ista quęstione est notandum quòd capiēdo calorem præter naturam pro corpore calido sic feb. non est calor præter naturam, quia febr. est morbus, & omnis morbus est accidens morbi, modo accidens non potest esse corpus, immo distinguuntur. ergo fe. non est calor præter naturam sumendo ly calor pro corpore calido. Confirmatur, quia tunc sequeretur, quòd duo corpora essent simul in eodem loco adequato, quod est cōtra Arist. 4. phi. probatur consequentia, quia feb. est simul cum spiritu & sanguine, & sic corpus esset in corpore simul & esset corporum penetratio, qd est falsum, quia nullus dubitat quòd calor naturalis & spiritus sunt corpora, vt dicit haly.

Haly.3.tech.commento illius cañ. Et ex accedentibus animę. Item notandum est, quòd aliqui dicunt quòd febr. est calor sumendo ly calor pro caliditate sola in spiritibus, & sanguine existente & in toto corpore. Et isti bene dicunt quamuis non bene declararet, qualiter & per quem modum febr. est calor propter quod est notandum quod quando Auic.& Gal. dicunt quòd feb. est calor extraneus accensus in corde procedens ab eo in totum corpus mediante calore & spiritu, nõ intelligis quòd eadem caliditas numero quę est in corde moueatur a corde & transeat ad totum corpus, sed ille calor qui est in corde causat alium calorem extraneum in sanguine, & venis, & arterijs propinquioribus cordi, & ille nouiter causatus generat alium & ille alium, & sic procedit ad totũ corpus nisi sit aliquod prohibens & est simile de hasta ferrea cuius grossa extremitas posita in fornace calefacta a calore fornacis exinde calefit pars sequens & illa calefacit aliam donec caliditas venit ad magnam distantiam: vel est simile de stupha protensa in terra: si ignis ponatur in vna extremitate tota stupha inflammabitur vsque ad aliam extremitatem non est tamen intelligendum, quòd prima flamma vel caliditas quæ erat in prima extremitate transeat ad aliam, sed illa prima generat aliã & alia aliam, donec tota stupha est inflammata, vel est simile de candella, quia nõ est eadem flamma vel caliditas in fine, quæ fuit in principio, sed prima generat aliam, & alia aliam, & sic per continuam generationẽ flammę ardet tota candela successiue, quia caliditas cum sit accidens nõ transit de subiecto in subiectum, sed cum sit magnæ acuitatis agendo multiplicat species suas per diuersa subiecta propinqua. Tunc respondeo ad quæsitum & pono, 4. conclusiones, Prima est cum dicitur quòd feb. est calor extraneus &c. Dico quòd ista prædicatio est effectus idest quòd ille calor extraneus accensus in corde facit febr. multiplicando suas species mediãte sanguine & spũ per venas & arterias per totum corpus ita. q feb. est effectus caloris extranei cordis multiplicantis species suas mediãte sanguine & spiritu per venas & arterias vsque ad totũ corpus vt dictum est. Ista conclu. probata est per notabile immediate dictum. Secunda con. pro iuuenibus disputare volentibus. Febris non est calor formaliter, probatur, sanitas nõ est formaliter calor temperatus. igitur nec febr. est formaliter calor distemperatus. igitur tenet consequentia, quia sicut se habet sanitas ad temperamentum sic egri. ad distemperamentum per Gal. 1. de morbo, probatur antecedens, quia calor naturalis temperatus solum est instrumentum virtutum spirituum & operatio membrorum & hu. sanitas vero dependet ex temperamento omnium istorum. ergo sanitas non est calor temperatus. Secũdo confirmatur con. si feb. esset cal. formaliter distemperatus tunc fe. & sanitas sibi op. non differrent specie. consequens est falsum patet, quia feb. & sanitas sunt contraria, & contraria differunt specie: vt habetur in post prędicta consequentia probatur, quia calor naturalis temperatus & calor febrilis distemperatus non differunt formaliter in specie sed sicut intensum & remissum quę in specie non differunt. 4. meta. & Gal. 1. de differentijs feb. &c. Tertia con. feb. est calor distẽperatus extraneus effectiue ad istum sensum quòd feb. est effectus vel mala dispositio causata immediate a calore extraneo: vel a calore prę̨ter naturam: probatur per supradicta & probatur ratione. si feb. esset calor præter naturam vel esset in genere causæ efficientis materialis formalis vel finalis a sufficienti diuisione, quia non sunt plures causæ non materialis, quia calor præter naturam non est materia feb. nec in genere causæ formalis vt visum fuit in 2. conclusione, & quia substantialis forma introducitur subito & non successiuè, nec in genere causę finalis, quia finis est operatio, ergo est in genere causę efficientis quod est quid magis notum, ergo fe. est calor effectiue & nõ formaliter quod fuit probandum. Sed circa hoc intellige quòd istę locutiones quamuis intendant ad veritatem & sint vere, tamen quodammodo trãscendunt sensum medici: modo sic est quod consideratio totius medicinæ non pertransit sensum 3. tech. com. illius cañ. Quam forte aliquis non &c. Et medicus est artifex sensibilis vbi supra ibidem. Omnibus his sensu iudicatis. Ideo magis intendere debemus ad realitatẽ causæ quam ad argumenta, quod enim pertinet medicinæ non est aliud nisi medicum inuestigare qualiter eger ad sanitatem reducatur verba sunt Gal. 9. de inge. ca. 8 Ideo aliter est dicendum secundum medicos loquendo, & sit hæc con. Calor præter naturam in corde & in alijs membris & feb. sunt idem penitus secũdum medicum. probatur Calori præter naturam in corde existenti & in alijs membris & febri debetur idem modus curandi. ergo sunt idem secundum medicum, quia medicus sumit differentiam in rebus ex parte finis, quia finis me. est curare ægritudinem & sanitatem conseruare & probatur antecedens, quia eisdem medicinis remouetur fe. & calor præter naturam, & istud intendit Auicen. in diffinitione sua, quan-

do

do dicit. Si intendatur fe. in corde intensione prima; &c.

Et per hoc ad rationes ad primã qñ dicitur ꝙ sequeretur, ꝙ ad fe. esset motus dico quòd haberet locum si fe. esset calor formalis. sed quia non est calor nisi effectiue, ideo non valet. Ad secundam, vnde dicitur si prędicatio esset vera, tunc calor caperetur pro corpore calido aut pro sola qualitate &c. Dico ꝙ feb. est calor sumendo ly, calor pro caliditate sola & ad probationem dico, quòd ille idem in numero quæ est in corde non mouetur ad totum corpus, sed ille causat alium, & sic de aliis donec per totũ corpus sit expassus. Ad tertiam dico quòd non valet quia quamuis in liparia interiora sint frigida, tamen non propter hoc sequitur quòd cor sit frigidum: quia quando dicitur quòd in liparia interiora sunt frigida illa est quædam propositio indefinita nõ vniuersalis; & sic patet quid dicat ad omnes rationes. Quarto in ordine notabilium nota quod in acutis ægri, medicus debet habere mentem ad dies indicatiuos & ad creticos, vnde si crisis debeat fieri in 7. die per sudorem: tunc in 4. quæ est eius indicatiua habebit aliquid de sudore vel vapore procedente ab opero naturæ. Si autem crisis debeat fieri per vomitum in 7. die in 4. habebit nauseam vel vomitum in parua quãtitate & sic intellige de omnibus diebus creticis in comparatione ad omnes dies indicatiuos & demonstratiuos, & fere nunquam. 6. dies est bona ad laudabilem crisim. Quinto notandum est quòd non solum feb. acuta continua immo fere omnes ægri. curabiles habent 4. tempora scilicet principium augmentum, statum, & declinationem. Principium est cum manifestum nocumentum & debilitas & fragilitas in cõsuetis agilibus inuenitur, & cum hoc nullum signum digestionis in vrina apparet, nec in sputo, nec in egestione. Augmentum autem est quando exacerbatio vel paroxismus augetur & anticipat horam & longior efficitur, & calor & sitis augmẽtantur, & similiter alia accidentia feb. augmentãtur & alleuiatio modica vel valde occulta fit tũc feb. est in augmento. Et si tunc signa digestionis incipiant apparere tunc erunt signa prętérita, signa augmenti magis certa. Status autem est quando accidentia & synthomata fe. continue vltimantur, vt est insomnietas calor sitis intolerantia, & tunc apparet perfecta digestio in feb. curabili vel sananda. Si tunc nulla digestio apparet erit signum mortale, tunc inquantum est primus status febr. acutę. Declinatio autem scitur per qualitates & dispositiones contrarias dispositionibus supradictis, vt quando calor & sitis, & alia accidentia diminuuntur & æger manifestam sentit alleuiationem cum bona tolerantia & appetitus ad cibum aliqualiter meliorátur & confortatur & precessit crisis cũ aliqua manifesta euacuatione, tunc est declinatio prędictæ feb. acutę & vrina apparet remissa & pulsus bonus & ęqualis quamuis debilis. Et secundum ista tria oportet eos purgare & dięťare & flebotomare secundum can. superius scriptos, vnde cum magna molestia & synthomatum angustia signũ est, quod est breuis temporis & citę terminationis & vocabitur acutus vel peracutus vel peracutissimus, quòd idem est secundum quantitatem molestię synthomatum & talis cito ducit ægrum ad mortem vel ad vitam. Et istarũ breuitas vel prolongatio ex breuitate vel prolõgatione suorum principiorum cognoscitur. Correspondet enim principium aliis temporibus secundum proportionem, nam si in prima die apparuerit signum digestionis in vrina tunc in illa die est extra principium & incipit augmentum, & sic alia tria breuia inuenientur. Sexto sciendum quòd in fe. acutis continuis & ardentibus semper debemus intendere ad infrigidationem & rectificationem hepatis. Aliquando embrocis aliquando epithematibus frigidis obseruatis tamen can. supradictis, & ideo dicit Auic. in illo. c. Curationes fe. acutarum, & embrocare hepar cum rebus infrigidantibus est res maxima & magis iuuans, nam cum æquatur hepar, est in eo maior pars rectificationis & fortasse rectificat aquam, idest vrinam. Septimo nota secundum Auic. ibidem quòd quando medicus videt aliquem febricitantẽ somniculosum & forte habet humidum nasum & multitudinem saliuę tunc non facias embrocationes capiti, nec epithimata refrigerãtia nec sommifera, sed stude in trahendo materiam ad partem inferiorem cum clisteribus & fricatione partium inferiorum, & hoc fit ne cadant in lithargiam. Et si forte apparet rube. in facie & naso non est malum si sãn. cum setis porcinis a naribus extrahatur, & hęc est sententia Auicen. vbi supra. Octauo scias secundũ Gal. 1. de crisi c. 14 hoc dicit autoritate Hyppo. quòd ægritudo non vocatur acuta vt plurimum nisi cum fe. est continua, & dicit in c. 17. quòd ægritudo in qua venit crisis cum velocitate & in 4 die est talis in fine acuitatis, idest non potest esse plus acuta. 3. de crisi. c. 48. Et ponit ibi ꝙ Archigenes non vidit hoc nisi bis nec ipse Gale. hoc vidit nisi semel. Ego autem istum causonem vidi tempore meo vna vice in viro iuuene, & alia vice in muliere similiter iuuene quot amplius videbo Deus scit; cui

 sit

sit honor benedictio & gloria.

De tertiana vera. Cap. VII.

Tertiana est in triplici differentia: quædam est tertiana continua: alia est interpolata & ista diuiditur quia quædam est vera & alia nota, sed de tertiana continua pro nunc taceo, quia eadem causa & eadem materia est verę tertianę & causonis, quia nulla est inter causonem & tertianã veram differentia quãtum ad materiam vnde generantur ambę fe. Ambę.n. nascũtur à cho.ru. verba sunt Gal. 4.amph.59.ibi est. Tertiana vera dicimus igitur quòd tertiana vera est feb. interpolata proueniens ex cho. ru. extra venas putrefacta: ista autem vocatur a Gal. primo de febr. ad Glauc.c.5. Et ab Aui. tracta.4. primę.fen. 4.cañ.c. de tertiana absolute triteus. Circa quòd est sciendum quod cho. aut putrefit intra venas, aut extra. si putrefit extra venas facit fe. tertianam interpolatam. Si cho. putrefit infra venas remotas a corde facit continuam. Si autem putrefit in venis proximis cordi vel in venis oris stomachi vel hepatis tunc facit causonẽ de quo postea tractabitur.

Causæ verę tertianæ quædam sunt primitiuæ: aliæ antecedentes aliæ coniunctę.

Primitiuę vt nimius labor & exercitium maximè in tempore calido & longus vsus rerum multiplicantium choleram & calefacientium hu. sicut sunt alliata piperata & res in quibus multæ species ponuntur, & vsus zingiberi viridis & vini puri acuti calidi & vsus nectaris. omnia ista multiplicãt cho. ru. quæ augmentata & multiplicata vltra mensuram in corpore nequit gubernari: immo destituta à gubernatione naturæ conculcatur & non euentatur, & putrefit in loco minerę & extra vasa & sic causat tertianam interpolatam affligentem vna die & alia non.

Causæ antecedentes sunt multa chole. in corpore existens & nondũ a regimine naturæ derelicta simili ter. cõplexio calida & sicca cholerica, qa cõplexio q̃ citius recipit fe. est cõplexio calida & sicca. 8. de inge. c.7. Alia cã põt esse mala cõplexio calida vel calida & sicca hepatis. nã tales parati sunt ad feb. vt dicit Auic. in 3. can. fen. 14. c. 14. de signis malitiæ complexionis calidę. Causa coniuncta tertianæ quædam est præcedens vt est conculcatio & non euentatio humorum. Alia causa coniuncta subsequens istam cõculcationem est putrefactio istius hu: cholerici. testem habemus Halyrodoaham sic dicẽtis. chimus.n. non putrefit donec prohibeatur eius respiratio & non prohibetur eius respiratio donec multiplicetur: vt non toleret eius virtus ipsum & cessat a regimine eius. & quando natura cessat a regimine eius & putrefit. hæc ille.3. tech. com. ibi. Euacuationes enim si ita contingat. Effumatio verò quę fit à putrefactione vel inflammatione fumi exeuntis a minera sunt causæ coniunctissimæ fe. putridarum tam continuarum quàm interpolatarum simplicium & compositarum.

Signa tertianæ veræ ponuntur a Galeno primo de feb. ad Glauco. c.4. sic. Ea quæ cum vehementi rigore incipit conuenit potius tertianam quàm aliquam aliarum fe. esse, & sequitur. Alia vero signa sunt caloris quantitas & qualitas & arteriarum motus sequitur calorem enim multum & aerem esse oportet. pulsus autem magnos veloces & spissos & absque qualibet inæqualitatę præter febrilem rigorem enim sentiunt ac si corpus pungeretur cum aliquo acuto magis quàm frigido & lingua & vniuersum corpus est siccissimum in tertianis & sequitur cuius enim tertianæ veræ omnino paroxismi tempus est breue horarum alicubi .4.5. vel 6. aut ad longissimum .11. vel 12. de fe. ad Glauco. c.9. ponitur etiã à Rasi in diuis. quia ista febr. incipit cum horripilatione simili puncturę acus & non prolongatur spacium horripilationis nec concutiuntur propter eam dentes nec est magnum frigus sed vt si cum acubus, vel spinis pungeretur & aliquando infrigidantur manus & pedes. Et dicit Aui. quòd si paroxismus transit .12. horas non est tertiana vera: immo notha. Incipit enim paroxismus cum vehementi rigore maxime in primis paroxismis ac si acubus vel spinis pungeretur. Et quamuis rigor sit vehemens cum frigore tamen paulatim & velociter minuitur cuius oppositum fit in quartana: vrina est rubea tendens ad igneitatem cum subtilitate substantiæ vt plurimum, & si tangatur corpus sentitur magna caliditas non tamen penetrat manum si diu super corpus teneatur. sicut fit in causone & in alijs fe. continuis acutis & dicit Auic. quòd accidentia quæ accidunt eis sunt vigiliæ sine grauitate capitis nisi in quibusdam non puris tertianis & adest sitis furor & ira & odium locutionis & pulsus acutus & velox per comparationem ad reliquas fe. & non æqualis constrictionis & dilatationis est tamẽ in principio paruus & in statu paroxismi fit magnus & resoluitur paroxismus cum sudore, & si alia particularia concurrant tũc certum signum est quod est vera tertiana vt si est iuuenis cholericus, & tempus æstas & habitudo corporis macra & regimen præteritum multiplicans chole. cum diæta & cibis & potibus calidis & siccis vel si habet iuuenem vxorem, & vsus fuit

coitu

coitu immoderato. & dicit Constan. quod proprium est huic feb. habere vomitum cholericum ægestionem tinctam & citrinam maxime post tres accessionem vel 4. Et dicit, quod sæpe habent puncturam in hepate propter choleram sang. mixtam. Et dicit vlterius Galen. Et iterum videmus in tertiana vera quamuis materia eius sit cho. rū. plusquā in cęteris fe. tamen febricitantes maiorem rigorem atque tremorem habent quàm cęteri febricitantes. Et quanto materia erit purior. idest cho. pura, tanto rigor est fortior. 5. de morbo. c. 8.

Iudicia in tertiana.

Primo iudicat Hippo. tertiana vera in 7. periodis indicatur longissima. 4. amp. amph. 59. Item dicit Gal. 1. de Feb. ad Glau. & in li. de differentijs Fe. li. 4. c. proprio.

Secundo iudicatur per Gale. quòd tertiana est sine periculo primo de febr. vbi supra sic. Certa aūt tertiana longissima in 7. periodis iudicatur cum eo quòd est sine periculo. 1. de feb. ad Glauc. ca. 9.

Tertio iudicatur. sic tertiana vera velox est & breuis. & vicinam facit crisim in æstate tamen breuior in hyeme verò longior. sicque æstas morbos abbreuiat. 1. ampho. comm. 12. ibi proximos & consistentias.

Quarto dicit Gord. quòd primus paroxismus est debilis, & secundus fortior tertius fortissimus quartus fortissimus omnium: ibi enim est status & fortissima accidentia in vltimo acuitatis, & à cætero incipiunt paroxismi gradatim deficere vsque ad 7. qui paruus est vel nullus in vera tertiana nisi error incidat ex parte medici vel infirmi. & hoc debet medicus prædicere.

Quinto dicit Rasis in diuisio. quòd status istius fe. est in 4. paroxismo & frequenter finitur in eo & non transit septimum.

Sextò & cum vides principium cum rigore & statum cum sudore exuberante: tunc nō dubites quin ipsa sit pura. 7. Haly. 1. Theo. Si tertianarijs vlcera in labijs fiāt & naribus fe. finis significatur.

Curatio veræ tertianæ.

Primo hic debent notari omnes illi cañ. vniuersales qui fuerunt scripti in ca. de febr. contin. acutis, quia quamuis tertiana non sit continua, est tamen acuta quia in 14. diebus terminatur vt statim dictum est, autoritate Hippo. Sed primus generalis cañ. spectans ad curam tertianæ trahitur à Gale. primo de fe. ad Glauc. capitulo de cura tertianæ veræ sic certam igitur tertianam tamquam à cho. ru. motam fortissime humectare & infrigidare oportet maxime inquantum possumus contraria enim contrariorum sunt sanationes vbi supra.

Secundus est Gal. ibidem sic. Cholerę enim ru. humor omnium eorum qui in corpore siccissimus simul & calidissimus existit prouocare. igitur eum qui ad ventrem fluit humorem enacuare per vomitum, illum verò qui deorsum fluit eodem modo per euacuationem inferiorem. hæc ille ibidem.

Tertius est Gal. ibidem in forma. cibaria vero quæcunque humectant proficua sunt istis tertianis: supple nisi in se habuerit aliquam malam qualitatem paratam putrefactioni.

Quartus cañ. est Haly. de regali dispositione in li. 3. secundæ partis. Curā tertianæ, & omnium febr. pu. stat in euacuatione humorum facientium eas & in extinctione caloris, & quia tertiana vera materia non est tantæ quantitatis sicut est calor, ideo in hac feb. magis intendimus ad alterationem quàm ad euacuationem, quamuis competens euacuatio semper sit præmittenda vbi competit.

Quintus non parum qui tertianam patiuntur ventris constipatione molestantur: ideo non laboriose sed leuibus laxatiuis aut clisteri lenitiuo a principio oportet clausam porticum aperire & linire intestina & hu. nocentes pro viribus diminuere & mitigare.

Sextus sicut comestio fructuum recentium corpora humana ad se præparat putredinales, sic etiam ad earum augmentationem, & conseruationem alimoniam & alimentum videntur præstare. ideo non solum in tertiana, immo in omni feb. pu. sunt postponendi.

Septimus est Rasis ad almans. li. 10. cap. de tertiana inter comestionem & inuasionis principium sit lōgum tempus scilicet, quòd nutriatur tribus horis aut duabus antequam fe. accidat aut totidem horis postquam febr. recesserit. hęc ille.

Octauus est Serap. in li. 6. Cum ergo declaratur digestio in vrina tunc oportet euacuare materiam per partem ad quam declinat iste cañ. quantum ad primam partem confirmatur per Hippocra. ibid. Digesta medicari Et quantum ad secundum confirmatur per eundem ibi. Vndecunque repetit natura &c.

Nonus si in declinatione paroxismi super superuenerit in quocunque tempore totius ęgri, venerit vtiliter expectandus est nisi ipsum aliquod malitiosum sintho. vt est simptomatis sequeretur.

Decimus in principio paroxismi a somno & potu abstineant febricitantes, somnus eñ materiam ad intra recludit, & potus naturā à digestione & expulsione materiæ cogit retrahere.

Vndecimus est Gordo. in suis vrinis. Nunquam in tertiana fleobotomia competit, nisi post

post tres aut quatuor accessiones, ita etiam, quòd signa digestionis appareant, & virtus sit fortis.

Duodecimus est eiusdem ibidem in principio tertianæ non dentur mirabolani, quia laxant in principio, & in fine constringunt.

Decimustertius scamonee nō detur in principio tertianæ, quia inflammabila est, ideo non competit cuiquam in æstate, idem Doctor ibidem.

Decimusquartus nullum acetosum detur simul cum ptisana, quia vnum aliud corrumpit nisi expectetur tēpus, quòd vnum primus stomacum exierit.

Decimusquintus reubar. cho. purgat calefaciendo, & post se calorem dimittendo: idcirco in aqua end. temperandum est, ante eius dationem.

Decimussextus cum clisteri aut aliquo laxatiuo ad interiores partes statim materia trahatur, vbi raptus eius timetur ad caput. caput quoque ne illam recipiat, confortetur. isti enim cañ. & alij prædicti in capitulo præceden. obseruentur.

Cura particularis veræ tertianæ. In primis si reperitur constipatio iuxta doct. 5. cañ. fiat tale clistere lenitiuum & mollitiuum. Recip. maluæ, bismaluæ, violariȩ, branchæ vrsinȩ ana m. 1. furfuris. p. 1. fit decoctio, & in colatura dissoluatur cassiæ fi. mundȩ. vnc. 1. & se. olei violȩ. vnc. 2. salis communis dram. 1. & s. fiat clistere ad quart. 5. detur de mane & statim fit talis sirupus.

Recip. end. non lotȩ, scariolis, lactucæ, portulacȩ, rostri porcini, hepaticȩ summitatū papa ana m. 1. 4. se. frigidorum minorum florum violæ, florum nenufa. ros. ru. ana unc. s. aceti al. unc. 3. zuchari panis lib. 1. fit sirupus: & in clarificatione ponatur se. portulacæ san. al. spodij ana. dram. 2. campho. dra. 1. Iste sirupus infrigidat & ingrossat materiam cholericam, & ipsam digerit si magna est putrefactio & oppilatio, quod scitur per longum paroxismum, & malitiam eius. detur iste sirupus cum aqua decoctionis cicerum, vel detur cū aqua hordei simpliciter. In quarto autem die, & post secundum paroxismum iuxta tenorem quinti can. detur ista medicina euacuatiua cholerȩ rub. & molliens ventrem. Recip. carnium prunorum damasce. 15. numero, viol. vn. 1. tamarindorum vn. s. bulliant omnia vnica bullitione, & post fortiter cum manibus fricetur & coletur, & colaturæ addatur cassiȩ fi. mund. vnc. 1. fit potus, & iste est aliquando tantȩ virtutis quod tota fe. recedit: & aliquādo excusat nos ab omni alio labore: quia radices fe. truncat. Post tertium autem paroxismum in die interpolationis, si urina appa-ret rubea, & aliqualiter spissa, fit flebotomia de basilica, & extrahatur de sanguine secundum quantitatem repletionis. Ego autem tempore meo feci fieri hāc flebotomiam frequenter in tertiana & iuuene cholerico, cuius vrina erat ignea, ostendēs dominiū cholerȩ magis, quàm sanguinis: & semper me bene reperi, & hoc fit propter infrigidationē, & euentationem: quā flebotomia inducit & diminutionem feruoris. sicut apparet quādo olla bullit fortiter & propter magnum feruorem & ebullitionem aquá resilijt ad extra, & si notabilis illius aquȩ feruentis quantitas auferatur, feruor vtique diminuetur, & aqua exterius non saltabit. hæc allegoria daclarat quantum flebotomia vel minoratiua pharmacia in feruore humorum, & in tertiana & fe. putrida afferat iuuamentum similiter in peracutis. Si autem in istis temporibus venit vomitus cholericus, vel egestio cholerica nullo modo sistatur nisi multum superfluat, quia curatio sunt veræ & notȩ tertianæ si aliquid de phlegmate cum cholera eijciatur.

Si vero per hoc paroxismus non videatur minui, iterum purgetur patiens cum dicta medicina, vel cum ista. Recip. volubilis minoris florum violæ, boraginis, & buglossȩ pass. mundȩ ab arill. ana. vnc. 1. fit decoctio in qua dissoluatur mannȩ granatȩ vn. 1. vel cassiȩ fi. mundȩ. tantumdem. reubarbari. dram. 1. Gal. primo de feb. ad Glau. vult quòd fit clistere de succo cicle cum sale & oleo ros. & zuccaro rubeo.

Et vult Gal. ibidem, quod quando signa digestionis apparent, detur de absinthio, de cuius puluere secundum aliquos dantur dram. 2. vel detur de decoctione eius facta in aqua cum zucharo, vel secundum Gal. extremitates eius ponantur in mellicrato, & sumat patiēs, ad corrigendum stomachum.

Tunc etiam antiqui scilicet post signa digestionis balneabant in aqua dulci tepida, & valet eis, vt vult Galen. ibidem, cauendo tamen balnea naturalia & aquam salsam, propter clausionem pororum. Idem dicit Serapio. sic. si febr. est parua, tunc oportet, vt balneetur infirmus, & antequam ostendatur digestio, & proprie si est ei consuetudo illius, & si non, pa. non balneetur, donec signa digestionis appareant. hæc ille. Iam enim sciunt vulgares, quod vera tertiana breuis est terminationis, ideo nunc tales non ponuntur in balneo, sed sufficit eis, quòd sudent in fine paroxismorum.

Et post quartum & quintum paroxismum abluimus pedes, & tibias cum aqua tepida decoctionis foliorum salicis, & vitis & cannæ necnon manus, & brachia, vt calor interius rema-

nens post pororum apertionem exterius expellatur. Post tamen talem lotionem bene se pannis debet cooperire & ab aere frigido corpus eius non tangatur.

Item post euacuationem eius sufficientem, & stomacho ieiuno existente si calor fortis, in corpore & regione hepatis calida sentiat, secundum Rasis in decimo ad Almansorem epithima frigidum hepati est superponendū, ita quod pannus lineus infundatur in aqua rosa commixta cum sand. vel fit tale epithima. Recip. aquæ endiuiæ aquæ rosa. ana. li. s. sand. al. & ru. ros. ru. ana. dra. 2. spodij dra. 1. cāphoræ. dra. s. aceti. vn. 2. fit epithima. Pręter iam dicta cognita tertiana vera per signa supradicta & quia affligit vna die & alia non, & quia venit cum conuenientia particularum & paroxismis non extenditur vltra 12. horas, tunc à principio facto clisteri mollificatiuo ordinentur aliqua ex istis, scilicet sirupus rosa. aut violaceus sirupus acetosus vel ozizaccara, quæ fit ex octo partibus succi malorum granatorum acetosorum & 4. panis zucari.

Sirupus acetosus sic fit. bulliat zucharum cum aqua, & tunc addatur in clarificatione acetum al. & detur non cum ptisana, sed cum acqua præbullita & infrigidata, sirupus enim acetosus & oxizaccara sunt communia in materia cholerica eo. quòd acetum est mors choleræ & vita malitię, vt dicit Hippocra. Valet etiam sirupus nenufaris, sirupus de papauere sirupus de se. portulacæ quem ponit Hebe. Et dicit Rasis decimo ad Almansorem capitulo proprio cum æger fortis inuenitur & est diu, quòd non fuerit solutus pondus mirab. citri. in aqua feruenti die ac nocte infunde. deinde manibus fricatum cum. dra. 30. tereniabim, idest mannę granatę miscetur in mane in potu tribuatur, vel si quarta pars tertię vnius scamoneę tribuatur cum iulep & aqua tanta quantitate, quòd vna vice sorberi possit vel, vt dicit ibidem Rasis cum hoc factum fuerit aut febris nullo modo accidet vel parum per alleuiabitur. Et sequitur, quòd si patiens est debilis & fuerit æstas vnaquaque die supple in die interpolationis sumat hoc medicamen. 20. pruna damasce. & 10. dram. tamarindorum dissoluantur in duabus. li. aquæ & coquantur in manibus fricata, & colata misceantur & addatur colaturæ dram. 10. zucchari & antequam dormiat, in potu sumatur in crastinum post solutionem cibetur cum hordeato vel aliter prout decet, & stet & dormiat & quiescat in loco temperato tendente ad frigiditatem & humiditatem, non tamen sit locus reumaticus, tamarindi enim habent magnum effectum in febr. quia frigidi sunt & sicci & purgant chole. & ideo dupliciter infrigidant, vno modo de per se. quia frigidi sunt alio modo per accidens, quia euacuant choleram rub. quæ est causa febr. & caloris, sed quia sicci sunt miscentur cum eis pruna, quæ sunt humida. Confortant tamarindi stomacum debilitatum, ex vomitu, & valent in febr. habentibus sincopim.

Fiat tale restauratiuum. Recip. pul. tria san. pul. diapapa. ana dram. 4. pul. diadraganti frigidi. dram. 3. conseruę violæ. vnc. vnam zuccari panis quart. 3. fiat mixtura ad modum zuccari rosa. detur vnum coclear plenum: & post sumat de aqua hordei. Si autem vis, vt sit magis cordialis adiungatur pul. diamargariton sine speciebus vel addantur margaritæ iacinti, rubini, & saphiri, & os de corde cerui, & aurum & argentum limatum & foliatum, & corallus addatur. Et istud valet, & est necessarium quando habent sincopim. Violæ conditæ in conserua sunt valde bonæ in lenificatione ventris, & valent constipatis. Et istud iulep est multum refrigeratiuum & ingrossatiuum materiæ cholericę, ideo valet ante digestionem materiæ, & post. Recip. succi cucu. aquæ cucur. ana lib. s. mucillaginis psilij quart. 1. aquæ end. aquæ rosæ succi malorum granatorum acetosorum aceti. al. ana. vnc. 4. zuccari panis libr. 1. & s. fit iuleb. & coquantur ad perfectionem & in clarificatione ponantur. 4. se. fri. minoris sand. al. & ru. rosa. ru. spodij. ana. dram. 1. camphorę dram. s.

Ego reperi in quibusdam additionibus Serap. quòd ista Reuerenda quæ sequitur est probata ad tertianam. Recip. opii. drams 4. croci amigdalini cardamomi storacis rub. & iusquiami baccarum lau. ana. dram. vnam. conficiantur cum melle, & detur ante horam paroxismi. Scribitur etiam in primo libro hyranidarum, quòd cor. auis quæ dicitur cotur. circumligatum collo luna deficiente sanat tertianam. Dicit etiam Petrus hispanus, quòd trifera saracenica data cum decoctione trifolij, & alleluia sanat tertianam, detur tamen in quantitate, quòd purget. Dicunt tamen quidam quòd si tertianarius bibat de succo arnaglossę quantum testa oui gallinæ potest capere tribus vicibus ante horam accessionis, curat tertianam veram.

De

De tertiana nothà.

Tertiana notha sic dicitur quod non est cognita in malitia & duratione paroxismorum & in toto tempore suæ durationis, nam eius paroxismi longiores sunt, & totum tempus durationis longius quàm veræ tertianæ.

Causa. fit autem tertiana non ex cholera grossa putrefacta extra venas & ista cho. facta est grossa propter admixtionem phlegmatis, ita quòd commiscentur adinuicé, & fit unus hum. qui nec est cho. rubea nec purum phlegma. sed talis chole. grossa non pura non sunt duo hu. sed vnus hu. Ista etiam commixtio cho. potest fieri cum melancholia secundum Serap. dicit Auic. quod in hoc differt tertiana no. ab emitriteo: quia emitriteum faciunt duę materiæ separatæ in diuersis locis existentes, quarum qualibet retinet suam formam & suum nomen. Tertiana autem notha fit ex vna materia vnam formam & vnum nomen retinente, & in vno loco putrefacta cõposita ex duobus humoribus.

Signa nothæ tertianę nõ sunt ita pura sicut tertianæ verę: immo sunt commixta. Et Auic. facit calidum de differentia inter vtranque quia paroxismi veræ tertianæ consumuntur à 4. hor. vsque ad 12. & si istas transit, non est vera vt plurimum. In tertiana vero paroxismus vt plurimum se extendit vsque ad 7. horas, & corpus velociter calefit extremitatibus adhuc frigidis remanentibus. Et vera tertiana terminatur in 7. periodis, nisi accidat error ex parte medici vel infirmi. In tertiana vero notha non ita cito calefit corpus nec est tãtus calor nec etiam ita fortia accidentia. Paroxismi autem nocte durant vltra 12. horas & extenditur duratio eius aliquando vsque ad 2. menses. &c. & est cum disconuenientia particularium vt quia est senex vel flaticus & tempus hyemis & alia huiusmodi. Et secundum quantitatem additionis paroxismi super 12. horas secundum hoc cognoscimus elongationem eius a vera tertiana. Item in tertiana notha non ita cito apparent signa digestionis sicut in vera, nec ita cito extenuatur corpus sicut in vera nec paroxismus terminatur cum multitudine sudoris, sicut in vera tertiana.

Iudicia in tertiana notha. Dico quod tertiana notha, & in tertiana duplex & tertiana nocturna volunt omnes esse longæ, & tardæ terminationis propter quod dicit Galenus primo de febr. ad Glauco. capitulo 9. sic. Aliam vero non certam tertianam vidi: Aliquando quidem autumno incipiente vere terminante vel cessante vt supra. Et sequitur ibidem. Aliud signum est quia non vera tertiana affligit vltra 12. horas nec calor eius est cum acumine, nec est pungitiuus: nec est tãtus ardor sicut in vera.

Cura tertianæ notæ. Prima regula generalis secundum q̃ nota tertiana accidit ad veram, & secundum quòd ab ea distat in signis, & in alijs, secundum hoc cura eius differt à cura veræ tertianę.

Secundus canon. Ex quo materia notæ tertianæ est composita ex chole. & flate. sic etiam medicina digestiua & euacuatiua debet esse composita ex simplicibus digerentibus & euacuantibus vtrunque hu.

Tertius. sirupus acetosus quia fla. incidit & cho. digerit vt Aui. competenter in notha tertiana potest ministrari.

Quartus quia in nota tertiana status longus est à principio ideo in ea diæta non tantũ subtilietur sicuti vera: immo cibis & potibus est sustinendus ęgrotans vt virtus possit expectare vsque ad ægritudinis statum. In primis igitur fiat talis sirupus. Recipe end. nouellę nõ lotæ scariolæ portulacæ rostri porcini agriantos virgularum graminis rad. apij & fen. & cico. ana m. 1. zuc. libr. 1. aceti al. vnc. 3. fiat sirupus & detur cum acqua cicerum ru. cognita digestione materię purgetur sic, Recip. polipodij quercis. dram. 1. an. dram. 3. florum violę, & borag. & bugloss. ana vnc. s. fiat decoctio in qua dissoluatur cassiefi. mundatę vnc. 1. reubarb. dram. s. fiat potus vel in dicta decoctione dissoluatur trifere saracenæ quæ in hoc casu habet specialem aspectum. vnc. vnam. pul. diaturbit. dram. 1. & in dicto sirupo potest, addi radi. brusci, & sparag.

Dicit etiam Auic. quod nihil iuuat eos tantum sicut vomitus post cibum. Et dicit quod quando vrina eorum est grossa fiat flebotomia de basilica. Item vomitus multum vel si veniat sponte vel aliter in principio paroxismi. Bonum digestiuum in tertiana nota secundum Auicen. & est sirupus acetosus factus cum rad. apij. fen. & cum seminibus eorum Et post 7. diem detur decoctio absinthij, est enim iuuatiua & subtiliatiua materiæ & stomachi & confortatiua similiter aqua fen. & apij & dicit Auicenn. quòd in aqua hordei decoquantur hisopus, origanum, & calamentum, & vtraque spica, & sic pro digestiuo vel detur aqua hordei mixta cum aqua cicerum.

Postquam autem signa digestionis apparent in vrina, purgetur cum hac medicina quam ponit Auic. Recip. hierepigræ. dram. 5. succi lactucæ eupato. ana. dram. 3. se. apij mirabo. citrini

citrini & chebulorum ana.dram.5.se.melonis & cucur.& citrulli.se.apij & polipodij bedegar.ana dram.10.turbith.dram.1.cassiæfi.dra. 6.pass.enucl.dram.20. sebesten.30. numero. ficuum.10.mell.ro.dram.15. fiat apozima de quo sumatur vnum vitrum plenum cum 6. granis de scamonea. Et sequitur. Et fortasse necessaria est medicina fortis, & dicit Haly. Si videris hanc febr. prolongari cum signis san.vt est rubedo coloris, & magnitudo pulsus minue venam hepatis & extrah.san. secundũ virtutem. Et si non, euacua flegma per vomitum & per secessum, & valent trocisci de spodio, & vtatur semper digestiuo aliquo vtatur cibis subtilibus cõfortantibus, & hoc post digestionem. tempore accessionis non cibetur, vt natura occupetur circa morbum & materiam eius dicit Haly.

Dieta patientium tertianam. Consilio meo recurre ad ca. de fe.continuis acutis, & ibi reperies inclusiue dietam tertianarum, quia tertiana inter acutas computatur quando est vera, & eligantur ibi speciales cañ.ibi positi, & comedant hordeatum auenatum, & micam panis ter lotam coctam cum lacte amigda. & colaturam furfuris similiter coctam, & lac amigd.coctum & missum super micam panis sparso zuccaro potest sumi in vera tertiana ius paruæ pullę alteratę cum lactucis, & portulacis, vel frustis cucurb. virid. Et si esset tertiana nota intus in pulla, possunt poni folia pet.& radix eius & cicera betuca & crocus. in vera tertiana comedantur lactucæ portulacæ crudę paratæ cum aceto, & quando coquuntur coquantur cum lacte amigda.cum aceto. Similiter si coctę sumantur cum aceto non est error. Fructus autem hoc loco non competunt, sed vitandi sunt præcipue vuæ, & ficus aliquando tamen ad vigorandum appetitum & ad reprehensionem choleræ competunt melones & cucurb. & pruna matura in parua quantitate. Similiter guindolæ poma, & pira cocta sub prunis cum zucharo & similia. Potus autem sit aqua hordei, & aqua per se bullita, & infrigidata & post statum in declinatione detur: vinum clarum bene commixtum aquæ. Vnde dicit Auic. Et non timeas post declinationem potare eos vinum plurimum commixtum: vinum enim fractum per commixtionem confert quantitati residui eius in resoluendo quibus necessaria est resolutio & succurrit penetrationi aqua cum fortitudine sua per commixtionem quæ est in eo de calefactione pauca quare infrigidat vehementer & humectat. hęc ille ca. proprio de tertiana.

Declaratio in tertiana.

Primo notandum secundum Gale. primo de crisi.cap.14.quòd febr.interpolatæ habent suas correlatiuas de febr. continuis. vnde dicit Gale.talia verba. Tertiana quidem & eius correlatiua de febr. continuis sunt breues, & quartanæ & eius correlatiuæ de febr. continuis sunt longę & prolixæ, sed faciens paroxismum omni die idest quotidiana & eius correlatiua de continuis sunt prolixę, veruntamen minus prolongantur quàm quartana. hæc ille.

Secundo intelligendum quòd duplex tertiana & duę tertianæ, & tertiana non volunt semper esse longę. tamen quia materia est multa vel diuersis in locis putrefacta quæ quidem loca forte ignorantur præter hepar, quod in omnibus percipitur esse lęsum in tertiana, vt plurimum tamen quia virtus ægri debilitata, & ęgritudini resistere non potest perfecte. ideo in istis casibus da operam modo digerendo nunc aperiendo nunc purgando catarticis vel flobotomia saluando semper virtutem.

Tertio nota, quòd tertiana terminatur de necessitate sicut dicit Gale. 3. de crisi.cap.3. aut cum vomitu cho.& egestione eius aut sudore plurimo in toto corpore. Et ex isto apparet error illorum qui negant vomitum in tertiana, quia per illum debet curari.

Quarto dubitat Gordo, & bene, vtrum in tertiana & in febr. cholericis competat sirupus acetosus: cum de se sit subtiliatiuus, & materia de se sit multum subtilis, immo magis viderentur valere ingrossanda quàm subtilianda. Recipiendo, quòd in materia cholerica subtili non competunt subtiliatiua quantum ad digestionem materiæ, sed potius ingrossanda, sed bene competunt ratione oppilationis & putrefactionis, quia cum eius subtilitate aperiunt oppilationes, & cum eorum siccitate resistunt putrefactioni. Et cum istis ponantur rosę spodium & alia quæ ingrossant. Et quia sunt frigida alterant malam complexionem. Ideo dicit Auicen.in ca. de cura. febr. pu.in vniuersali, ꝙ multotiens inuenitur res q̃ digerit & subtiliat & euacuat, vt est sirupus acetosus. Quinto notandum ꝙ in feb. acutis simpliciter, vt plurimũ spectatur flebotomia vsque ad 4. diem. In prima postponatur propter cõstipationem in secunda pp crapulam vel indigestionem. in tertia ãt postponitur pp motum maxime cholerę, quæ est de tertio in tertiũ, & quia tales fe. vt plurim.ũ fiũt de cho.

Sexto sciendum ꝙ quãdo est paruus lapsus accidentalis alicuius membri tunc indigemus modica medicina quantum ad pondus & ad gradum, vt accidit quando est similis complexioni & ætati & tempori & arti & consuetudini &c. Et qñ morbus est contra naturam membri, & corporis tunc indigemus

forti

forti medicaměta in alterando & corrigědo in quantitate & in gradu: & indigemus longiori tempore in ministrando. Exemplum vt si quis habeat hepar calidum vel naturaliter vel à principio generationis, & cum hoc incurrat ex accidenti caliditatem, tunc minor medicina sufficit quàm si esset frigidę complexionis naturaliter & accidentaliter calefieret, similiter si cholericus & iuuenis, & in æstate incurrit tertianam tunc minor est lapsus & ægri. citius & cum leuioribus medicinis curaretur quàm si esset flăticus, & senex & in hyeme. Sed si quis habeat hepar calidū accidentaliter, & non naturaliter, tunc debemus eleuare medicinam, tot gradibus quot eleuatur complexio accidentalis. Et hæc est intentio Ga. 3. tech. ibi: Si decem quidem numeris: Et Gal. in com. illius. In morbis quidem minus &c. & Auic. in 4. primi c. 1.

Septimo debemus reducere ad memoriă: quod feb. continua correlatiua febr. tertianæ interpolatę. & similiter correlatiua quartanæ & quotidianę quamuis sint continuæ & inseparabiles tamen magis affligunt in die, & in hora motus eorum hu. in qua debebat fieri accessio: si esset interpolata, vt tertiana continua magis affligit & fortior fit in tertia die. Idem dico de continua quartana, quia magis affligit de 4. in 4. Idem de quotidiana continua. Et hoc dico propter medicos paucę scientiæ & speculationis quæ iudicant tales se esse duas febres vel iudicant esse febrem compositam & tamen non est nisi vna.

Sed nunc oritur dubiū, quia tu dices, qualis igitur differentia est inter species emitriteorum. Exemplum parui emitritei quo est, compositus ex quotidiana continua, & tertiana interpolata & nunquam separatur. affligit tamen magis de tertio in tertium sicut in tertiana continua. Dico quòd in paruo emitriteo & similibus sunt paroxismi manifestiores, quia veniunt cum maiori frigore, & rigore, vel tremore iuxta natură materiæ. In tertiana autem continua sufficit quòd magis affligat de. 3. in tertium cum maiori caliditate & incensione. &c.

Octauo notandum vt dictum est in cura auctoritate Ga. in libr. de fe. ad Glauco. quod detur absinthium &c. Et causam istius ponit Serap. in suo lib. ca. proprio dicens quod in absidio duę sunt virtutes: vna est constrictiua alia est resolutiua, ideò oportet vt detur post digestionem & non ante, quia si ante digestionem materiæ ministraretur magis restringeret quàm resolueret nec laxaret, ideo datur post signa digestionis quia absinthium calidum est in primo. siccum in secundo. Et dicit mesue, quòd est compositum ex substantia calida quę dat sibi amaritudinem, & viscositatem & facit ipsum aperitiuum oppilationum & per ipsam caliditatem, datur ei solutio ventris. Intrat etiam compositionem eius substantia terrea stiptica secundum quă acquiritur ei, vt sit membri confortatiuum & partium laxarum congregatiuum vt dicit idem doctor. Et maior est in eo stipticitas quàm amaritudo, quia ergo in tertiana stomacus est debilitatus & laxus propter vomitum & potum aquę, & hepar etiam propter transitum hu. à toto corpore ad stomachum & per ipsum transeuntium, ideo post signa digestionis, detur absintium ad confortationem dictorum membrorum. Absinthium educit choleram per ventris solutionem à stomaco & intestinis & ab hepate & a uenis, & mundificat eas ab humo. aquoso & cholerico, ideo datur ad laxandum simul & confortandum medicamenta supradicta. Dos. autem eius in decoctione, vel in infusione est à. dra. 5. vsque ad 8. & in pul. a. dram. 2. vsque ad 4. potest ergo dari in tertiana post signa digestionis ad purgandum choleram stomacho, & a venis, & hepate & ad confortandum eos.

De causone. Cap. VIII.

Causon est feb. acuta continua ex cho. rub. putrefacta in venis quę sunt prope cor venis hepatis vel oris stomachi, vel in multis partibus corporis. Dicitur causon à caumate quod est incendium, quia causon idem est, quòd incensio. 7. amphor. commento. 4. ibid. Si febr. non a cholera habeatur. Causon igitur interpretatur incendium vel cauma vt dici versus. Semper ait causon ardeo, vt cauma sum &c.

Causæ quædam sunt primitiuę aliæ antecedentes aliæ coniunctæ.

Primitiuæ autem sunt omnia quæ ab exterioribus accidunt & faciunt ad acuitatem, & multiplicationem chol. rub. sicut est nimius calor aeris & fortis æstus cum calore intenso & labor corporalis excessiuus maxime in tali aere, & nimius vsus, & comestio rerum calidarum, vt sunt alliata, piperata, & similia vt nectar zinziber conditum & nimia ira.

Causæ antecedentes causonis sunt nimia caliditas hepatis aut uenarum totius corporis. Ista enim solent calidos hu. & acutos producere & generare, similiter multa chol. & hu. ca. in corpore generari & multiplicari & similia pręcipue cho. ru.

Causæ cōiunctę sunt primo ch. ru. pura in

venis proximis cordis, vel in venis hepatis, vel oris stomachi putrefacta quæ quidē cholera iam est destituta a regimine naturæ, vt est clausa & conculcata & putrefacta. Alia causa coniuncta secundum Auic. potest esse phlegma salsum in eisdem venis. Similiter cō culcatum non euentatum, & putrefactum quamuis Gal. teneat contrarium, 3. de crisi. cap. 13. vbi dicit sic. Causon autem non generatur nisi ex cholera. Idem dicit, 3. ampho. commento 30. ibi. Vltra vero hanc ætatem, quia non videtur aliquibus quòd à phlegmate salso, tam terribilia accidētia possent peuenire. Et si forte fit cau. ab illo phlegmate salso, vt vult Aui. tūc fit illa species quę durat vsque ad septimum diem, quia phlegma tardiùs & cum maiori difficultate digeritur & expellitur.

Signa causonis sunt caliditas continua ariditas asperitas linguę à principio cum quadam citrinitate, & post efficitur nigra propter adustionem & adest vehemens sitis, & priuatio sudoris nisi in crisi. Et quasi nulla in causone reperitur distinctio temporum morbi, quia fere æqualia sunt tempora accidentium in terribilitate & fortior est caliditas in interioribus quā in exterioribus, quia ma. cau. interius est prope cor & partes vicinas, ideo dicunt semp ęstuare, & ardere ideo continuo sitiunt. assunt vigiliæ & inquietudo permixtio rationis dolor capitis sitis intolerabilis pulsatio temporum propter vehementem motum arteriarum profundatio oculorum propter magnam consumptionem humiditatum orbitarum. Debilitas appetitus vrina citrina ignea pulsus frequens propter magnam necessitatem attractionis aeris & aliquando fiunt surdi propter accessionē choleræ ad organum auditus. Aliquando muti propter remissionem choleræ ad organum locutionis vt plurimum adest constipatio ventris.

Iudicia in cau. Primo primus medicorum Hippo. 4. ampho. ampho. 58. dicit sic. A causo. habito rigore superueniente solutio fit Et pro concordia si superuenerit ei qui habet cau. rigor consūmitur fe. eius 2. de crisi. c. 3. Et causa istius est quia cho. ru. inter venas manens secundum crisima natura exterius expellitur & natura eam cogit penetrare per lacertos & carnem vsque ad cutem.

Secundo si cau. in æstate & iuueni contigerit non est ita timendum quoniam multus calor facillime materiam sępe irritat eamque cito dissoluit. 2. amph. com. 34. in fine commenti ibi. In morbis &c.

Tertio si cau. quod incendium interpretatur, si iuueni contigerit in hyeme nimium si gnat hu. ex creuisse, & est peius quàm si contingeret in æstate. Fortis est enim ignis quo aqua non extinguitur. Gal. ibidem.

Quinto causon accidens in senibus periculosior iudicatur per eandem rationem.

Sexto si cognoueris causonem & videris aliquod signum digestionis iudica ipsum terminare per vnam de 4. crisibus, scilicet per vomitum aut per solutionem ventris aut p sudorem aut per fluxum san. narium quodlibet istorum superueniens causoni est signū bonum signis digestionis præcedentibus.

Septimo quibuscunque in causone tremores fiunt alienatio soluit. 4. amph. amph. 28. Gal. tamen non tenet istum amph. quia non est consuetudo dicere quòd ægri. soluitur si in periculosiorem mutetur. Et sequitur in com. Materiam, vnde nascitur causon intra venas & arterias est, qua si mutetur ad neruos: in primis fit tremor, & ex neruorū passionibus cerebrum quod est eorum fundamētum patitur, & sic necessario fit alienatio cō. eiusdem.

Octauo causon breuis terminationis est: quia, vt plurimum in quarta, vel quinta terminatur die, & ad longius in septima.

Curatio causonis. in principio ponantur cañ. generales & notētur illi qui fuerunt positi in cura fe. acutarum in generali in ca. 6. istius 7. lib. Sit ergo primus canon. Festinanda est a principio in causone euacuatio minoratiua. Et quia furiosa est materia ipsam sequēt eradicatiua digōne apparante maxime.

Secundus si vrina fuerit citrina vel subcitrina & pulsus non multum plenus flebotomia non est celebranda quia magis inflammaretur cho. per remotionem san. freni eius.

Tertius si vrina sit turbida vel ru. & spissa, & pulsus plenus flebotomia debet a principio celebrari.

Quartus si in cau. competat flebotomia illa à principio est exercenda, quando enim postponitur flebotomia apud principium ægritudinis post non est ei intentio & fortassis interficit propter aduentum debilitatis. Iste cañ. est Auic. in prima 4. tract. 2. c. Intentiones ad curationes vniuersales &c.

Quintus, habentes causonem subtiliatione indigent regiminis. in vltimo nisi timeatur casus virtutis: tunc enim necessarium est vt cibentur, quamuis non appetant & res quas sumunt sint actu frigidæ. Auicen. in ca. proprio.

Sextus si obliuiscantur aquam potare propinetur eis aqua frequenter, quia sitim nequaquam debent sustinere.

Septimus quando in habente causonem superfluit fluxus san. nariū vel aliunde oportet

tet vt restringatur ne virtutis debilitas magnificetur, & ne habenę corporis nimium relaxentur.

Octauus capita patientium causonem rebus infrigidantibus sunt defendenda vel infrigidanda ne cho. vel fumi eius ad ipsum ascendant. Et in hoc casu valet oleum rof. cũ aceto & sand. cum aqua rof. & vigiliæ & alia sinthomata cũ rebus appropriatis mitigẽtur.

Nonus cañ. est Gal. in passio. Primo euacuetur cholericus hu. per vomitum aut ventris solutionem, deinde caliditas eius acuta remanens extinguatur, & hoc certissimè fit: si aqua frigida in bona quantitate potetur.

Decimus quia vt plurimum sunt constipati, ideo in prima die vel secunda lenitiuo clisteri fęces expellantur.

Vndecimus est Ras. 10. ad Almansorem c. proprio sic. Ergo igitur quacunque nocte, & apozimate prunorum & tamarindi est tribuẽdũ, venter quotidie bis aut ter soluatur.

Duodecimus quia materia causonis ardẽtissima est prope cor putrefacta & ad ipsum continue euaporans, idcirco frigida cordialia sine interuallo parari sunt ministrandi.

Curatio particularis causonis. Primo stat in ratione quod isti constituantur in camera vbi sit aer frigidus: quæ aspersa sit & rorata cum aqua frigida & aceto, & circa lectum ponantur folia & rami salicis & cannarum, & vitium & quercus & maligranati quæ sint collecta ante solis ortum & sternatur camera cum iuncis & folijs vitis similiter collectis. Ista omnia & similia alterant aerem, qui attractus ad pulmonem & cor ipsa infrigidañt & cauma eorum refrigerant paulatine. Deinde iuxta doctrinam tertij cañ: Si vrina est rubea & spissa fit flebotomia de mediana, vel basilica & hoc fit à principio secundum doctrinam. 4. cañ. soluta constipatione. Et si ista flebotomia a principio non fit dimittatur, deinde in eadem die vel saltem in sequenti propter timorem accidentium, & molestiã & furiositatẽ materiæ det hęc medicina.

Recip. florum violę. borag. & buglossę ana vnc. vj. prunorum siccorum. 20. numero fiat decoctio in qua dissoluantur tamarind. cassię fi. mund. ana vnc. 6. reubarbari temperati in aqua end. dra. 6. fiat potus, & offeratur in aurora quia in principio si quid vř mouendũ moue: in statu aũt silẽtiũ adhibere melius est a principio iuxta doctrinã. 9. canoñ. ad alterationem & infrigidationẽ materiæ & qualitatis eius fiat talis sirupus quę digerit & ingrossat & infrigidat materiam ne furiat per venas saliendo. Reci. endiuiæ lactucæ scariolæ. portulacæ, rostri porc. hepatici foliorum & summitatum papaueris capilli veneris recentis, ana m. j. florum violæ rof. ru. florum nenufari. lentig. aquę font. ana vnc. 1. & se. frigidorum minorum. ana dram. 2. fit decoctio in aqua fontana vsque ad li. 1. & s. & in clarificatione cum zuccaro li. 1. & s. addatur aquæ end. aquæ rof. succi malorum granatorũ acriũ ana li. s. spodij, sand. al. & ru. cãphorę se. papa. ana dram. 1. & s. detur cũ aqua hordei vel cũ acqua frigida in mané & in sero & in vesperis & in medio noctis si potũ desiderat.

Et si ęgritudo ista cum vehementia sinthomatũ & inquietudo & incendio vltimaris venit & in secunda die aliqua signa digestionis apparere incipiunt & creditur terminari in quarta: tunc nihil quod sit cibale ægro est tribuendum iuxta doctrinam. 5. cañ. & Hippo. quia ad vltimas ægritudines vltimæ curationes sunt potentes ad perfectionẽ 1. ampho. amph. 6. Sed quia virtus pp abstinẽtiã deficit 1. ampho. comm. 5. ideo contemplari oportet ægrotantem si sufficit cum tali diçta vsque ad statũ ęgritudinis & vtrũ ille prius deficiat & tunc dandũ est aliquid de cibo vel de supradictis quia nutrit, & detur aqua hordei & detur auenatum clarum non spissum, vel mica panis multotiens lota in aqua frigida, & cum lacte se. cucur. & melonis mund. vel ipsum lac amigd. cum se. cucur. factum cum aqua frigida. Potus autem qui dari possunt secundum Aui. sunt sirupus acetosus & musillago se. end. & portulacę & melonis & sirupus de papauere nigro.

Vlterius pro potu vbi sitis videtur esse inextinguibilis & infirmus iuuenis ęstuat & desiderat aquam frigidam potare. Potet de aqua frigida quantum in vno haustu potest attrahere, donec iterum sitiat cum arsura. Et tunc iterum alium capiat haustum &c. Istis tñ conditionibus obseruatis. Prima est quod non sit decrepitus secunda quod non sit manifesta debilitas in aliquo membro principali vel immediate principali deseruienti. 3. q̃ se. non sit ex frigida materia. 4. quòd non sit virtutis debilitas. 5. quòd materia non sit cruda, immo digesta 6. quòd non sit oppillatio magna & manifesta. 7. quòd morbus non sit in principio sed in declinatione. 8. quòd sit vehementia sitis, & patiens appetat aquam frigidam. Inquit Gal. in passionario. Certissimè autem extinguetur si pa. bibat aquã frigidã & multã frigidã. Põt ẽt succum malorũ granatorum cum aqua frigida bibere: potest etiam sumere in defectu virtutis ius paruæ pullę coctę cum lactucis vel portulacis & cucur. cum agresta & tenet locum sibi & medicinæ, vel secundum Ras. potest dari mica panis multotiens in aqua frigida lota & mixta cum lacte a quo extractum sit butirum addẽdo

do parum zuccari. Si ergo vides egrum multum sitire & aquam frigidam desiderare, & videtur ei, quòd alij potus non remoueant sitim conditionibus obseruatis si non habet apostema in aliquo membro interiori & sit consuetus eam bibere ministra ei aquam frigidam sicut statim dictum est, & fac alia remedia supradicta. Cum ergo videris habentem causonem quòd ei incipiat sudor dimitte eũ sudare stando prope ne se discooperiat & sudet quantum sufferre poterit, vel si incipiat fluxus sanguinis narium vel fluxus ventris rege ipsum secundum canon. supradictos habendo oculum ad tenorem virtutis.

Declaratio. Primo intelligendum secũdum quòd dicit Ras. 10. ad Almans. quòd in ægritudinibus, quæ fiunt à materia furiosa duabus de causis medicina laxatiua danda est à principio. Prima est quia isti humores furiosi digestionem spectare non possunt, quia continue de loco ad locum impetuose mouentur vt dicit Gal. 1. amplio. comm. Digesta medicari &c. Alia causa quia si in principio euacuati non fuerint in augmento, vel in statu perniciem afferunt. & si propter grossitiẽ materiæ vel aliter non das medicinam laxatiuam in principio non præsumas ipsam dare in statu, sed quiesce ne naturam impedias, verba sunt Ras. vbi supra.

Secundo no. quòd Ras. in loco allegato iubet in causone apponere super hepar & cor pannos infusos in aqua ros. Et dicit, quòd si non habet apostema in interioribus nec sto. est debilis nec hepar: bibat de aqua frigida infrigidata super niuem tantum quantum potest donec facies virid. sit & habeat tremorẽ.

Tertio dubitatur vtrum causon possit fieri ex cholera superincensa non putrefacta. Et arguitur quod sic si illud, quod minus videt inesse inest, ergo & illud quod magis: sed minus videtur esse quòd ex sanguine super incenso non putrefacto generetur febr. quàm ex cholera. igitur &c. consequentia tenet ꝑ locum à minori. Minor probatur quia sang. paratior est putrefactioni & ideo minus videtur quòd possit inflammari sine putrefactione cum vtraque qualitate sit paratus putrefactioni. Quod autem ex sanguine non putrefacto, sed inflammato possit fieri febr. hoc patet in sinocha.

In contrarium sunt omnes autores ponẽtes causonem fieri ex cholera putrefacta in venis proximis cordi vel in venis sto. vel epatis Primo nota quod intentio fuit aliquorum ꝙ causon põt fieri ex cholera aquosa & inflammata sine putrefactione immo etiam a mala sola complexione introducta in corpore, & istius opi. fuit Gariopontus in additionibus passionarij. d. Causon alia ex humore, alia ex qualitate. Si ex hu. dissoluitur, si ex qualitate extinguitur. hæc ille. & hoc probat ratio ante oppositum. Ista oppositio est contra mentem Galeni tertij de cri. c. 3. & 3. amph. com. illius. Vltra vero hanc ætatem, vbi vult quòd causon fiat a cho. ru. putrefacta intra venas ꝓximas cordi.

Secundo no. ꝙ sangu. est multum amicus naturę intantum quod non purgatur cum laxatiuis sicut cęteri hu. nisi laxatiuũ esset multũ violentũ: & tunc vltimo expelleretur ideo quia magis amicus naturæ, & propter hoc magis est sollicita de generatione & cõseruatione eius: quaꝓpter defendit ipsum ab omni corruptione, & putrefactione quantum potest. Et si natura ei dedit complexionem in qua maxime fundatur putrefac. hoc non fecit vt in eo causaretur putrefactio, sed vt esset apertior generationi membrorum & nutritioni eorum, quia nutritio fit per calidũ & humidum, secundo de generatione. Et hoc dico propterea quia licet sanguis supercalefiat. tamen non ita cito putrefit sicut alij humores, quia natura defendit ipsum, & in hoc dat operam quantum potest.

Tunc ponitur talis conclusio. Causon non generatur ex cholera superincensa nõ putrefacta, probatur. quia causon ab omnibus ponitur sub genere fe. putridarum: etiam per Aui. qui dicit quod causon fit a cholera putrefacta. Probatur secundo. quia ad putrefactionem duo requiruntur. scilicet conculcatio & non euentatio humoris in vno loco, vel in locis pluribus. Secundo requiritur calor faciens bullitionem & commiscens purum cum impuro, sed sic est in cholera, quia ipsa conculcatur in locis supradictis, & ibi venit vel causatur calor extraneus & sic putrefit & facit fe. putridam.

Ad argumentum. si illud quod minus videtur inesse inest. ergo & illud, ꝙ magis conceditur maior aliquibus cõditionibus obseruatis: quę videri habent in logica & ad minorem. minus videtur inesse quod ex sanguine superincenso non putrefacto generetur febr. quàm ex cholera. Dico distinguendo vel ex parte qualitatum illorum humorum inter se comparatorum, & sic conceditur minor. Vel ex parte instrumenti, scilicet naturę & sic negatur minor quia natura magis sollicita est de sanguine quàm de cholera & magis satagit circa eius custodiam, ideo non ita cito putrefit sicut cholera. Sanguis autem quamuis aliquando supercalefit, & inflametur ex sui multitudine facit fe. quæ reponitur sub genere fe effi. & hoc non contingit fieri ex cholera.

Quarto

Quarto quæritur, quæ species causonis sit molestior an illa quæ fit de cholera rub. an illa quæ fit de phlegmate salso. Dico quòd si molestia attendatur penes acumen & molestiam accidentium, dico quòd illa quę fit de cholera est molestior, quia maius incendium & acumen habet. Si autem molestia attendatur penes durationem & difficultatē eradicationis, sic est molestior quãdo est ex phlegmate salso.

Quinto notandum quòd causon habet causam efficientem & est putredo choleræ quæ facit morbum qui nominatur causon, & habet accidens, quia dolorem capitis & vigilias, & sitim, & sic ibi est morbus causa morbi & accidens morbi. vnde putrefactio & corruptio ꝓprię & innatæ & substantialis humiditatis ex indigentia caloris naturalis superabundante calore alieno. Istam diffinitionem ponit Gilbertus.

Sexto nota, quòd duę sunt causæ citę terminationis causonis. Prima est ex parte naturæ & morbi primo quia morbus est multum intensus & molestus & natura ipsum diu sustinere non potest. ideo nititur ipsum citò expellere, quia natura non suffert longitudinem morbi, cum vltimata malitiæ accidentium terribilitate. Alia causa est ex parte materiæ: & quia est multum subtilis & cito euaporabilis.

Septimo quæritur vtrum accidente putrefactione in vno humore alij humores putrefiant, probatur quòd sic, quia sunt commixti adinuicem, & sic non uidetur quòd unus putrefiat sine alio. consequentia est bona & antecedens pro maiori parte est Gal. 2. prognosticorum commento. 38. ibi. Laudabilis vero vomitus. Vbi sic dicit Gal. Hippo. ergo videtur ne aliquis sit humor purus, sed quòd sint permixti simul.

Octauo sic. Sicut se habet calor naturalis ad digestionem ita se habet calor innaturalis ad corruptionem & putrefactionem, sed calor naturalis sic se habet ad digestionem quod omnes humores simul digerit & generat. ergo calor innaturalis eos simul putrefacit & corrũpit. Maior est nota, quia contrariorum contrarij sunt effectus & minor est Auic. in doctr. de humoribus.

In oppositum ad omnem putrefactionem alicuius humoris notabilem sequitur febr. ergo putrefacto vno humore si alij putrefiunt data vna fe. omnes aliæ aderunt quod est falsum & contra mentem Galeni lib. de differentijs feb. & 2. de crisi.

Notandum pro prima ratione, quòd commixtio est duplex secundum philosophum. 2. de generatione. & 4. meteo. Quædam est vera commixtio in qua omnes partes miscibilium adinuicem commiscentur, ita quòd in tali commixtione quodlibet commiscibilium perdit formam suam, & in mixto introducitur noua forma. Alia est commixtio in qua miscibilia suam propriam retinent formam, & ista non dicitur vera commixtio, sed potius debet dici iusta positio.

Secundo notandum quòd humores quamuis sint simul in venis, veruntamen quilibet retinet suum proprium nomen & formam, & omnes simul aggregati dicuntur massa sanguinaria. & hoc patet quia natura eos segregat in hora nutritionis, & attrahit sanguinem ad generandum & nutriendum carnem & melãcholia ad nutriendum ossa & sic de alijs.

Tertiò notandum quòd aliter se habet calor naturalis ad digestionem iuuatiui, & aliter se habet calor præter naturam ad corruptionem rei putrefactibilis, quia calor naturalis est vniformis & vniformiter agit in materia præiacente, vt ex qualibet parte generet in simul quod aptum natum est generari, & sic simul & generaret chilum, & ex chilo simul generaret mores successiue. tamen quia totus chilus simul non posset recipi in venis hepatis ita quòd in fine actionis vna pars est sanguis alia cholera alia melancholia, alia phlegma. Calor autem innaturalis agit distincte, & difformiter in re quæ magis parata est putrefactioni & corruptioni. & cum hoc natura satagit custodire & regere res corpori necessarias & iuuatiuas & illas iuxta posse defendere. Cõstat autem quòd res quæ putrefiunt extra regimen naturę sunt & ab ea non gubernantur.

Tunc sit prima conclusio. humores non sunt simul mixti secundum primam mixtionem, scilicet in qua noua forma miscibilium acquiritur, sed bene sunt mixti mixtione secũda de qua dictum est in primo notabili. Secũda conclusio est. Putrefacto vno hu. non est necessarium alios humores putrefieri, patet per rationem factam post oppositum.

Ad rationes ad primam quando dicitur, ꝙ humores sunt commixti, dico quòd non sunt mixti prima mixtione, sed secunda quæ est quædam iuxta positio, & sic vnus potest putrefieri alio remanente saluo, quia est extra regimen naturę & natura de eo non est sollicita. de alijs vero sollicita est & illos gubernat, & sustinet.

Quæritur octauo quare causon magis generatur ex phlegmate salso quàm ex alijs humoribus frigidis sicut est melancholia aut phlegma &c. Primo notandum est ex primitiuis vt dicitur primo cañ. doctrina 4. cap. 1. quòd phlegma salsum sit ex phlegmate tenui quòd saporem non habet, vel parum saporis cui commiscetur cholera sicca adusta & facit ipsum phlegma salsum & ipsum calefacit,

& istud phlegma est cholericum & omnibus speciebus, phlegmatis est acutius & siccius & leuius. Cum igitur phlegma salsum post choleram sit, magis calidum & acutum. Ideo ex eo post choleram, maxime fit causon.

Nono queritur. Si causon pot fieri ex cholera putrefacta in venis remotis a corde sicut in venis proximis cordi. Respondet Aui. quod causon potest fieri ex cholera putrefacta in venis totius corporis. hoc dicit in c. proprio. Et videtur quod iste sit mortalis propter multitudinem materiæ.

Decimo notandū ꝙ raro accidit causon in senibus & si accidat, est mortalis, quia multitudo adest materiæ cum virtutis debilitate pueris autem & iuuenibus non sic, ideo non sunt ita periculosi. Similiter dicendum est de mulieribus maxime phlegmaticis, quia in morbis minus periclitantur ægrotantes.

Vndecimo sciendum, quod aqua frigida subtilis & passibilis est. ideo si sumatur in parua quantitate cito inflammatur à calore naturali, & causam febr. fortificat, sicut patet in ramusculo fabri in aqua madefacto aggregante carbones ad oculum fornacis: tunc enim ignis fornacis magis fortificatur, vt patet ad experientiam. Similiter accidit in administratione aquę in causone, quia si detur de parua quantitate statim inflammatur, & si detur in magna quantitate vt quantitas suppleat substantiæ eius subtilitatem ne inflammetur, sed se: extinguat.

Duodecimo dubitatur de administratione aquæ frigidæ. Dictum est enim quod detur post digestionem materiæ. Sed contra, quia illud quod digerit & infrigidat & ingrossat materiam cholericam debet in principio ministrari. aqua frigida est huiusmodi igitur &c. consequentia nota est & maior est Auic. ca. de cura febrium putridarum in vniuersali, & minor nota est de se.

In oppositum. Nihil quod crudificat materiam & ipsam reddit compactā debet in principio & ante digestionem ministrari; sic est de aqua frigida &c. Dico quod non debet ministrari ante digestionem materiæ: patet per rationem ante oppositum, & patet autoritate Gal. mech. particula complexa quasi colum. 6. vbi dicit sic. Aqua non purgat eos, scilicet malos humores, sed cruditatem augmentat quamuis cum bibitur quiddam quietis & refrigerationis ægri patiantur. Nam causa febris & apostematis non solum permanet, sed augmentata, & a digestione remota est, vbi supra, & sequitur. Necessarium est iterum, vt aqua illa intendatur & calefiat, cum frigiditas eius non stet ante fortitudinem febris. vnde necessario fe. cōfortatur & induratur magis quàm fuerit propter oppillationem quam in poris facit, & conclusionem dissoluendorum quo circa febr. fit diuturna, hæc ille ibidem. Et sequitur etiam aliquando virtutem aliquorum membrorum magnam in corpore actionem habentium defectam facit si ea debilia inuenerit siue ex generatione siue ex illo tempore. vnde penitus ab illis actionem amputat. ibid.

Et ponit Galenus. Membra quibus nocet aqua frigida aliquando nocet meri quod non potest transglutire: aliquando nocet stomacho, quod non potest digerere, aliquando orificio stomachi, aliquando hepati & in alijs diafragmati, alijs pulmoni, alijs renibus & vesicę &c. hęc ille ibidem. Et sequitur quibusdam citissime anhelitum grauat & spasmum & tremorem facit in neruis. Quare dico, quod qui hoc audiunt formidāt aquam frigidam febricitantibus ministrare. ibidem. Et sequitur immediate. Illis ergo non debet dare aquam qui quidem membra habent debilia, & in quibus nobilium membrorum apostemata sunt calida siue frigida siue mollia, siue durā. Et qui oppillationem habent aut humores crudos aut putrefactos. mech. particula. 9. col. 7. Et sequitur. Sed tamen si signa digestionis apparentapost emare absente da aquam frigidam maxime si quædam membra non habent frigida vnde suspicentur actionem eorum defecturā postea. Nec nocet herisipilatio apostemati, si purum sine commixtione alterius sit, sed etiā curatio eius est. ibidem. Et in isto apparet opinio falsa illorum qui dixerunt, quod aqua frigida competit ante materiæ digestionem.

Decimotertio intellige secundum canon: vbi dicitur quod omni die detur apozima tamarindorum & prunorum, & bene quia ista cum hoc ꝙ sint laxatiua sunt refrigeratiua, ita quod habent laxare choleram, & cum hoc infrigidant causam caloris remouendo & alterando & infrigidando.

De synocha. *Cap. IX.*

Synocha est feb. continua ex multitudine sanguinis non putrefacti & respirationem præ sui multitudine non habentis.

Causæ synochę antecedentes sunt sanguinea complexio inclinata ad multum sanguinem generandum, vnde posito quod homo sanguineus eisdem cibarijs vescatur quibus melancholicus, magis tamen de bono sanguine in sanguineo generabitur & multiplicabitur quam in melancholico, & hoc est ratione complexionis quę ad hoc est inclinata. Alia causa antecedens est multus sanguis iam in corpore existens, & ipsa vasa replens & foramina.

Causę

Causæ enim primitiuæ sunt dimissio exercitij, vt dicit Gale. 9. mach. colum. 2. Similiter multum exercitium non assuetum comestio & frequens vsus ciborum multiplicantiũ sanguinem, sicut sunt carnes electæ & bonum vinum maturũ & vitella ouorum & similia.

Causæ coniunctæ sunt multitudo fumorũ à tali sanguine euaporantium & respirationẽ non habentium, immo retenti calefaciunt sanguinem & spiritum & sic feb. reposita est sub specie effi. factæ propter oppilationem pororum & retentionem vaporum & fumorum à sanguine resolutorũ, quia ab eadem causa fit & per eundem modum quamuis inter eas sit differentia.

Causa autem retinens illos fumos est oppilatio pororum cutis vel oppilatio pororum & viarum interiorum, ita quòd ebullitio, & supercalefactio sit causa oppillationis suffocãte caliditate, sicut dicit Auic.

Signa synochæ ponuntur a Gal. mech. particula 9. col. 2. vbi loquitur de illo iuuene qui habebat fe. sanguineam & est febr. calidissima pulsus æqualis velox & magnus & spissus, & fortis & calor in volis manuum & non est mordicatiuus & vrina in colore, & liquorẽ est vicina vrina sanæ. Ego dico, quòd vt plurimum est rubea & spissa adest & grossities corporis & multitudo carnis. Et per ista signa notum fuit Gal. quod erat feb. synocha ex oppilatione propter multitudinem sang. orta, & propter prohibitionem dissolutionis, & pp grossitiem corporis &c. Adest etiã rubedo coloris & plenitudo venarum & extensio membrorum ac si haberet alices. Et addit Auic. q habent ruborẽ in facie, & oculis & inflationẽ venarum temporum, & repletionẽ corporis vltimatam: & non est fe. cum rigore & habẽt constrictionem anhelitus. Et quandoque accidit eis profundatio somni ac si haberet subeth & ante commotionem eius scilicet febr. adest grauitas in corpore, & regimen præcessit multiplicans sanguinem. Et adest pruritus in naribus & fatigatio membrorum præcedit, & in somnijs vident res rubeas vel sanguinolentas. Adest grauitas & dolor frontis, & accidit eis difficultas locutionis & caliditas extẽsa vaporosa propter humiditatem quę sentitur tactu non ita sicca sicut sentitur in causone vel vera tertiana vel in acutis.

Iudicia in sinocha. Primo dicit Auicenna in capitulo proprio. quod profundatio somni & difficultas sermonis in sinocha & in sinocho est malum signum.

Secundo apostema gutturis in sinocha, & in sinocho est malum signum.

Tertio si habentes sinocham non flebotomantur subito moriuntur aut in nimiam molestiam & timorem veniunt, nisi fortuna ex vi naturę eis faueat cum fluxu sanguinis narium aut cum sudore megatechni, particula nona colundello quarto in fine colundelli.

Quarto sinocha frequenter mutatur ad fe. putridam vel hecticam dicit. Aui. nisi cum flebotomia cito succurratur.

Quinto si signa digestionis in ea tarde appareant tarde fiet crisis eius maximè si febr. sit tepida. Et si signa digestionis vsque post tertium aut quartum diem expectant, signum est quòd crisis non veniet in septimo. Et aliquando venit crisis eius in quarta die.

Sexto quando apparent pustulæ liuidæ aut nigræ, signum est mortis.

Septimo si oculi lachrymantur sine voluntate flendi, sed propter malitiam morbi, & adest difficultas anhelitus, est signum mortis.

Octauo iudicat Gal. sic. Neutra tamen harũ specierum. i. sinochæ & sinochi fit in macris, & frigidis corporibus: sed in carnosis multum sanguinẽ habentibus. 9. de ingenio. c. 14.

Nono iudicat Rasis. hæc feb. sępe in causonem mutatur nisi à principio cum refrigerantibus & debita flebotomia extinguatur. 10. ad Almansorem. c. 5. in fine capituli.

Curatio vniuersalis fe. sinochæ. Post cano. Gal. 9. de inge. cap. 9. Quicunque curare voluerit sinocham faciat infirmum flebotomari extrahendo multum de sanguine fere vsque ad sincopim quasi omnes autores tenent istum canon.

Secundus est Aui. 1. 4. canon. Si sanguis inuenitur aquosus subtilis vel multum cholericus infrigidandus est & ingrossandus.

Tertius si sanguis fuerit multum grossus subtiliandus est.

Quartus, mundificatio humoris ipsum sanguinem subtiliantis vel ingrossantis sequatur flebotomiam post eius digestionem competentem.

Quintus, apertio pororum cum fricatione & similibus post euacuationem cum flebotomia, vel aliter factam in retentione sinochæ est multum iuuans & necessaria existit.

Sextus si a principio propter medici absentiam vel propter aliam causam flebotomia neglecta fuerit: postea quocunque tempore medicus ad infirmum venerit: exercenda erit pręsupposita virtutis constantia, vt error in principio factus in processu corrigatur. Aui. cap. proprio.

Septimus si patiens sinocham flebotomiã non sustinet, cum alteratiuis, & aperiuis, & euacuatiuis est insistendum. Et si possibile est cum verosis & sanguisugis vt superfluitas humoris sanguinei diminuatur, & eius qualitas alteretur.

Octauus

Octauus ca ñ. est Aui. in c. proprio. Flebotomia, & sumere in potu aquam frigidam quandoque excusat ab infrigidatione alia.

Nonus habentes sinocham regimine indigẽt subtiliatiuo, & comestionis diminutione.

Decimus augmastica quamuis plus indiget minutione, secundo homotena, tertio peraug mastica, quamuis in illa specie flebotomia erit priuanda.

Vndecimus est Aui. si autem morbi initium sit propter nimium cibum, quem comederat infirmus, & adhuc in ventre sit coadunatus, oportet quod vsque ad diem secundam, vel ad tertiam flebotomia suspendatur.

Curatio particularis sinochæ. Ista ęgritudo non suffert pigritiam nec ignorãtiam medici, propterea quia potest mutari in deteriorem, vt dicitur in nono iudicio, ideo canonibus obseruatis à principio, & iuxta tenorem primi canonis, flebotomia fiat de vena mediana, quę ab inferius, & superius euacuat, & extrahatur sanguis vsque ad sincopim ferè, vel saltem paulatim, & frequenter de sanguine auferatur: deinde dentur refrigeratiua sicut est rob, qui fit de succo vuę acerbę, & rob qui fit de acetositate citri, & rob de ribes, & rob factum de succo granorum acedulę. & detur sirupus limonũ, & sirupus qui fit de succo cucurbitæ, & de succo vel aqua acetosę, & de succo granatorum acrium. Et detur aqua frigida iuxta tenorem octaui cañ. in magna quantitate, obseruatis conditionibus dictis in cura causonis. Et si eger fuerit debilis, ciba ipsum cum medulla panis loti cũ succo granatorum mussorum & aggresta, & da ei aquam hordei, & refrigera ipsum cum muscillagine psilij. & da zuccarum ros. secundum Ras. si adest constipatio fiat lenitiuum clistere galinę coctę cum maluis. deinde purgetur cum tamarind. & prunis, & cum manna & cassiafi.

Sequitur sirupus de se. portulacę secundum Hebe. extinguens inflammationem & feb. & aufert sitim, & confortat stomachum, & hepar supercalefacta. Rec. succi end. cocti & despumati li. 2. se. portulacę vnc. 2. teratur se. & super ipsum fundatur succus, & stet in vase lapideo die ac nocte coquatur lento igne ad cõsumptionẽ medietatis, & addatur zuccari lib. 1. addendo in clarificatione aceti albi, succi malorum granatorum acrium ana. vnc. 1. & se. Idem potest fieri de aquis distillatis, sed non tãtũ, videlicet sicut succi, quia in eis distillatis remanet virtus ignis, quia dicit philosophus. Quod semel est calidum semper retinet aliquam virtutem calidi.

Similiter ẽt, videlicet rob qui fit de succo herbę acetosę, ꝙ videlicet tantũ sicut rob. de ribes vt dicit Hebe. Recip. succi acetosæ libr. 10. coquantur lento igne, donec consumatur tertia pars suc. & post dimittatur stare donec faciat residentiam, & iterum coquatur lento igne vsque ad spissitudinem. Aliqui exponunt soli donec fiat spissum, sicut etiam faciunt de succo agrestę. Et ista valent ad deblitatem stomachi factã à causa calida. & videlicet ad solutionẽ ventris a causa calida, & cum hoc extinguit sitim. Et fiant similes medicinę donec extinguatur. Valet etiam oxizaccara simplex & iulep Alexandrinum, & sirupus rosaceus, & violaceus & cętera similia.

Declaratio in sinocha. Primo quęritur cum multi hominum sint pingues, grassi, & carnosi, & pleni sanguine, quare aliqui eorum patiuntur sinocham. alij vero non. Ad hoc respondet Gal. mech. particula 9. quasi col. 5. in fine colum. vbi dicit. Complexiones vero, & corpora bonos humores habentia, de quibus dissoluitur fumus aereus si oppilationẽ multam habent ducuntur ad fe. continuam sanguineam, quæ sinocha nuncupatur. Quando vero mali & acuti humores sunt cum calefiunt ad putredinem festinanter incidunt: boni vero, & temperati non cito, sed tardè putrefiunt: hæc ille. Patet igitur ex dictis Gale. quòd aliqui habent multitudinem sanguinis & humorum. Et si tales habeant oppilationes, tales cito cadunt in feb. maxime si humores tendant ad acuitatẽ. Alij vero quãuis sint crassi & pingues vel carnosi: non tamen habent oppilationes, humores eorum bene euentantur, & a natura gubernantur, & sic non cadunt in fe.

Secundò intelligendum secundum quod dicit Auice. in prima fen. 4. cap. de synocha, ꝙ synocha est de summa febrium, quę est inter fe. putridas & inter fe. effi. differt enim a feb. effimera, quia primum quod in ea calefit est humor, & primum quod in effi. calefit est spiritus. Differt etiam a febr. putrida, quia in sinocha non est putredo sicut in putridis, est tamen febr. acuta, & talis synocha non est effi, nec ethica, nec putrida. Ex quo sequitur corrolariæ quod ista præpositio vniuersalis est falsa, omnis fe. aut est effimera, aut putrida, aut ethica, sed ista est vera, omnis feb. vel est effimera aut humoralis, aut ethica.

Tertiò dubitatur si sanguis manẽdo san. possit putrefieri & facere febr. Dicitur quòd sic, quia sang. in se habet duas qualitates, scilicet caliditatem & humiditatem, quę sunt principia putrefactionis.

Quartò sciendum quòd istius febr. autores primo Gal. in 9. mech. & Auic. in 4. canon. in c. proprio, ponunt tres species specialissimas. Prima votur augmastica ab augmento, quia cõtinue procedit augmẽtando vsque ad crisim & ista inter cęteras est deterior: quia plus de

de fumis, & vaporibus malis continue generatur, quàm natura possit resoluere. Secunda species vocatur peraugmastica, quia à principio perfecte augmentata, id est, quòd principium augmenti est nequior horarum eius. Et ista procedit continue diminuendo vsque ad ad crisim. Et in ista natura magis resoluit, & consumit de fumis & vaporibus quàm de materia ægritudinis dissoluitur, & ista species est leuioris & certioris curationis, & terminationis. Tertia species vocatur homotenæ quasi æqualiter hominem tenens. Et ista à principio ad alia tempora non recipit augmentum nec declinationem, sed æqualis in afflictione, & accidentibus iudicatur. Et ista species est mediocris in malicia inter alias duas species, & sic remanet vsque ad crisim. Et in ista generatur tantum de fumis, & vaporibus quantum resoluitur, & morbus, & natura quasi contendunt de pari donec alter succumbat.

Sed nunc restat dubitare si quælibet istarum specierum febr. habeat quatuor tempora, sicut ceteræ ęgritudines curabiles, scilicet principium augmentum statum, & declinationem. Pro quo notandum, quòd in principio cuiuslibet febr. ca. naturalis, & innaturalis obuiant sibiinuicem, & vterque calor maxime naturalis in principio est sopitus, & non fit magna actio tunc inter eos, & ideo in principio non apparet mala, nec fortia accidentia. In augmento vero, quia natura mediante calore naturali, & spiritu sentiens nocumentum agit fortiter contra calorem innaturalem, & causam eius, & incipit materiam digerere, & tunc accidentia fortificantur propter aggrauationem virtutis regitiuæ, quæ tunc posita est in tribulatione, & angustia propter pugnam. Propter quod aduertendum, quòd processus in febr. est duplex, vel enim cōsideratur à parte materiæ, vel à parte temporum morbi. Si a parte materiæ sic est processus in istis febr. sanguineæ speciebus, quia sang. est multum obediens naturæ. vnde si sang. est melancolicus, & grossus, & non fortiter egit in illum, fit prima species, si est paucus, & subtilis, & natura agit in illum, fit secunda species. Si mediocris, similiter agit natura, & fit tertia species. Si autem iste processus consideretur à parte temporis morbi, & ex parte digestionis materiæ, sic dicimus cum Galen. quòd omnis morbus curabilis habet quatuor tempora manifestæ, vel occulte quo ad accidentia, vel quo ad digestionem, vel indigestionem materię, & posito, quòd in istis speciebus quantum ad sensum, vel ad intensionem accidentium non appareant tempora distincta veridice loquendo in eis considerantus, & reperiuntur ista quatuor tempora quo ad digestionem materiæ, & eius expulsionem si morbus est curabilis.

Quinto quæritur quare similis distinctio istarum specierum, scilicet augmastici, & peraugmastici, & homotene non fiunt in fe. cholericis sicut in sanguineis. Dico quòd causa est, quia maior aptitudo sanguinis est, ad putrefactionem, vel ad meliorationem quàm in alijs hu. Primo ad putrefactionem, quia in se duo habet principia putrefactionis: secundo ad meliorationem, quia amicus naturæ est, & morbi, qui ab eo fiant non sunt ita periculosi.

Sexto quęritur quare non est aliqua species istius sanguineæ, quæ sit tota principium sicut est aliqua quæ est tota augmentum alia tota status, alia declinatio. Ad hoc dicitur q si aliqua species esset tota principium nunquā illa curaretur, quia principium est illud tēpus in quo nulla signa digestionis apparent. nunquam signa digestionis apparent nunquam fe. curaretur quia digestio pręcedit expulsionē medicinę.

Septimo dubitatur, si flebotomia debet exerceri in processu istius ægritudinis, scilicet in 5. vel 6. die posito, quòd à principio non sit facta. Videtur, quòd non per Hippo. qui dicit, q a principio si quid videtur mouendum, moue, in statu autem silentium adhibere melius est 2. amph. Ideo dicit Aui. fen. com. 4. trac. 2. c. 7. Intentiones ad curationes vniuersales cū inquit, & cū postponitur flebotomia in principio ęgritudinis non amplius est ei intentio. Respondeo, quod in fe. sanguineis post principium & in omni tempore si necesse est, & apparent signa dominij sanguinis est fienda flebotomia, præsupposita virtutis constantia, q fan. non habet euacuationem artificialem ita bonam sicut est flebotomia, ideo si à principio non fuerit facta, postea est facienda, & tunc ad Hippoc. & Auicen. dico, quòd verum dicit in bono regimine vbi non cadit error quia à principio nō fuit facta, & iste error potest corrigi post flebotomiam in processu ęgritudinis factam.

Octauo nota hęc gratia exempli, & ad confirmationem. 7. can. curam quæ facta fuit cuidam comiti, qui vocabatur dominus Petrus comes de Horteilis in regno Portugaliæ. Erat enim homo pinguis, plenus, qui deuenit in synochā, vt retulit mihi homo fide dignus. Medici vero volentes ipsum flebotomare nullam venam inuenire potuerunt, quia absconsę erant præ nimia carne, & pinguedine erat enim somno lentus, & quando proprio nomine vocabatur respondebat, & statim tenebatur ad somnum. Et medicus

assistens habuit copiam sanguisugarum, & apposuit corpori eius, & in tibijs, & fronti, & inter spatulas, & per latera, & postquam fuerunt repletę expergefactus est, & post cibauit illum cum iure pullę, & auena. & sanatus fuit. Laus Deo.

In declinatione autem istius febr. si adhuc remanet febr. quæ ita cito non potest extirpari fiat tale electuarium. Recip. spo. sand. al. & ru. 4. se. fri. ma. & mi. ana dram. 2. succi liquiriti. dram. 2. & se. gummi arab. & draganti amigda. ana dram. 1. camphoræ. dram. 1. conserue nenufaris, vn. 1. zucca. quod suff. fiat electuarium in bolos, vel ad modum restaurantis.

Nono dicit Galen. quòd statim à principio flebotomia competit, nisi impediat virtutis debilitas aut nouella replectio. sed dicit quod vt plurimum in istis duabus ægritudinibus virtus in principio reperitur fortis. ista autē repletio nouella expectanda est vsque ad secūdum diem.

De synocho. Cap. X.

Synochus est febr. acuta continua ex putrefactione sanguinis generata, ita quod est intelligendum quòd Galen. 2. de crisi. capit. 14. versus finem cap. dicit sic. Veruntamen cum san. incipit putrefieri non remanet verus san. sed declinat ad chole. Et non potest ibi fieri fe. ex sang. putrefacto. Et hoc est quod dicit Auicen. in prima quarti cap. proprio. ibi. febrem fieri opinatus est. Galenus huic opinioni contrarius est Auicen. & cęteri doctores ponentes synocham fieri à putrefactione sang. generata quamuis Galen. hoc non neget expresse.

Causę synochi, habet synochus easdem causas primitiuas, & antecedentes sicut synocha, veruntamen in causa coniunctæ synochę est, multitudo fumorum retentorum sine sanguinis putrefactione, sed causa coniuncta synochi est, putrefactio sanguinis.

Signa etiam talia sunt in synocho sicut in synocha, nisi quia in synocho febr. est magis intensa & cal. eius mordicatiuus, & pulsus inordinatus, & vrina rub. grossa spissa, & innaturalis, & in synocha non sic fit. Et pulsus in synocho, est maximus fortis, & ęqualis in duritie, & mollitie stabilis secundum, quòd in sanitate magnitudo, & spissitudo, & secundum magnitudinem, & paruitatem febr. nono mech. colum. primo. Et sequitur ibi. Porro hę significationes sunt vniuersales in his duabus febr. scilicet synocho, & synocha. licet tamen vna significationum putredinis in vrina, & pulsu, & calore, liquore, & hypostasi a sana vrina mutetur. in pulsu autem, quia ab ordinatione, & stabilitate egreditur. In calore quia pungitiuus, & mordicatiuus tactus est mech. particula nona colum. 2. in fine colum. Et nunquam in hac febre sentitur interpolatio, sicut in aliis febribus continuis.

Curatio synochi sumitur ad experientiam & à Galen. mech. particula. 11. colum. 4. in hęc verba. Si virtus fuerit fortis in febr. continua propter hum. & sangu. in putredine existentem statim flebotomia nisi satietas stomachi prohibeat, est fienda. Oportet enim flebotomiam donec cibus digeratur suspendi, sed vt plurimum virtutem fortem inuenimus in principio huius febr. vbi supra. Et sequitur ibidem, quòd si æger nondum fuerit. 14. annorum nequaquam est flebotomandus.

Postea purgetur sicut dictum est superius, in cap. de synocha cum rebus mundificantibus, & alteretur eius mala complexio, prout in synocha dictum fuit, veruntamen debemus addere aliqua aperitiua propter oppilationem.

Si autem cum ista febr. haberet hepatis debilitatem, dentur isti trocisci, quos ponit Auicen. Recip. spod. dram. 3. se. portulacæ. dram. 6. gummi draganti amid. ana. dra. 3. succi liquir. dram. 7. refrigerant enim, & confortant stomachum, & hepar. Vel fiat sic. Recip. ros. rub. dram. 2. berberis. dram. 2. & se. cucu. & melonis, & citruli, & portulacę. & spodij. ana dram. 1. gummi draganti. & arab. amigd. ana dram. se. reubarbari croci camphoræ. ana scrop. 1. fiant trocisci cum aqua end. & dentur cum aqua hordei. Ex istis potest fieri restauratiuum cum zuc. & conserua ros. & est, magis gratiosum ad sumendum, vel detur triasanda. diadragagantum fri. & ista valent in vtraque febr. sanguinea, quia vtraque similis est in cura, &c. quasi.

Dięta istorum sit, ꝙ comedant hordeatum, & auenatum, & ius paruæ pullæ bullitæ cum lactucis, & agresta, & frustis viridis cucurbi. & micam panis ter lotam, & coctam cum lacte amigda. & quatuor se. frigidorum com. vel cum lacte amygda. potest sumere secundum aliquos lentes prius bullitas, & iterum in alia aqua coctas cum per. & paruo oleo addito aceto, vel succo malorum granatorum, & iure cicerum rub. vel betucorum, & poma, & pira cocta cum zucca. & sumat malagranata, & potest vti cucurbi. bullita cum lacte amigdal. Et comedat

ali-

aliquando melonem & citrullum. Et vtatur end. nouella lactucis portulacis. Si venter est constipatus, comedat puretram de maluis & spinargijs & mercuriali paratis cum lacte amigda. vel soluatur cum decoctione prunorum & cassiafi. & tamarind. & mannę granatę, vel cum clisteri lenitiuo. Aquam autem frigidam in synocho non damus nisi postquam signa digestionis apparuerint. mech. particula nona quasi col. 7. Et si dolor capitis superuenerit: oleum ros. cum aceto mixtum capiti superponatur. Et videlicet oleum viol. & nenufaris auribus immitatur, & similiter naribus olfaciant. Et similiter odorent ros. & sand. & folia salicis & campho.

Si vigilijs vexantur, fiat dormitorium de succis herbarum frigidarum & hu. semperuiua vermicularis solatrum vmbilicum veneris lactuca portulaca papa. & se. eius lentigo aquę vnguentum populeon. Ista capiti applicentur in dolore capitis, & in vigilijs nisi esset catarrus, vel nisi esset somniculosus paratus ad subeth, vel litargiam. Communis & magis vsitatus potus istorum acute febricitantium est aqua hordei. sed in magna ęstuatione, & angustia sitis damus muscillaginem psilij, & succu granatorum vel aliquem de sirupis, & rob supradictis cum aqua frigidissima confidentes, quòd aliqua ex istis remoueant maliriam aquę frigidę cui commiscentur. Si autem patiantur cardiacam succurratur cum aromaticis frigidis, sicut dictum est in cardiaca, & stomacho, & regioni hepatis superponatur hoc emplastrum. Recip. omnium sand. dram. 3. rosa. rub. farinæ hordei. ana vnc. 1. camphoræ. dram. 2. fiat emplastrum cum aqua ros. Si autem veniat somnolentia, extremitates fortissime fricentur, & acetum fortissimum cum digitis, & plumis naribus immittatur, & vapor aceti fusi super tegulam ardentem sentiatur. & exciterur clamoribus, vel aliter timendo de litargia, vel applicata, quia isti vapores in magna copia ad caput ascendentes ibi causant subeth lithargiam, vel apoplexiam. Et hoc tenet verum in omni feb. & dolore capitis. Si autem habent sitim intolerabilem, bibant aquam frigidam cum paruo aceto. Et fiant sacculi de se. citoniorum, & de semine psilij, vel fit sic secundum Gordonium. Recipe succi vuæ acerbæ, succi acetosæ, succi lactucæ, succi malorum granatorum aceti al. ana vnc. vnam coquantur in lento igne. addatur zuccarum candi zuccari albissimi ana quod suff. fiant pillulæ, & teneantur sub lingua.

Declaratio in synocho.

Primo intelligendum est, quod si aliquis patiatur synocham, & à principio non succurratur cum extractione sang. per flebotomiam aut non, ipsum non expellit per fluxum san. narium, vel aliter, vel si aliter cum refrigerati vis cito non succurratur, vel talis synocha inflatiua cito in synocham de putredine san. conuertitur, quia san. propter retentionem fumorum, & vaporum, & conculcationem eorum, & defectum expirationis putrefit, & sic de synocha fit synochus, quæ eo feb. grauior, & maioris periculi, & sic intellexit Galen. in 2o. de crisi. capitulo 14. & ibi loquitur de synocha, & synocho. Synochus etiam potest generari ibi absque synocha præcedente: quia san. in se potest putrefieri cum in se habeat vtraque principia putrefactionis, & corruptionis.

Secundo notandum, quòd Galen. secundo de crisi capitulo 6. quasi in medio ca. dicit sic. Et tibi quidem sufficit, vt cognoscas esse huiusmodi febr. quòd generata est, ex eo chole. pura. & quia ipsa est inflammatiua adurens, & quia ipsa est acuta valde. Et propterea quidam medicorum nominauerunt hanc febr. nomine proprio quod est, synochus. hæc ille. Vltra vero hoc Galen. in secundo de crisi in capitulo 14. negat febr. fieri ex sang. dicens sic, quòd si ad aliquod membrum currat sang. solus remanens secundum naturam suam, & figuram apostema, & fit nomen illius apostematis apud græcos vocatur phlegmon cuius deriuatio est ab inflammatione, & febr. quæ generatur ex eo est febr. leuis, & salubris, & febr. cui magis assimilatur, est febr. diei eueniens ex apostemate carnis mollis, quæ est in emunctorijs, & locis alijs. hoc enim apostema non fit nisi ex sangu. solo sano veri sangu. sed declinat ad choleram vbi supra. Et sequitur immediate. Constat ergo, quòd genera febr. sang. omnia sunt tria, propterea quia febr. quæ prouenit ex sang. proportionatur ad chole. cum sang. quando putrefit declinatur ad cho. ibidem. Et secundum hos sermones negat ibi Galen. febr. fieri ex sang. ipso remanente sang. quamuis in nono particula mech. & nono de ingenio dicat oppositum, vt fuit dictum in principio istius capi. Synochus est, cum putredo sang. est in toto corpore, quia in omnibus partibus corporis, mech. particula. 9. colum. 1. in fine colum. Et sequitur. Dico ergo febr. huius putredinis synochum esse continuam quandiu putredo permanet. Putredo enim semper est, in humidis rebus maxime calidis cum dissolutione, vel euentatione caruerint, sicut videmus in sorditie, in stercoribus, cum vna pars aliam conculcauerit. ibidem. Vide ergo quomodo Galen. iniuste accusatur & c.

Non ergo faciamus dubitationem de eo quod Gale. expresse ponit quia fe. putridam ponit san. putrido generari secundum ipsum.

Tertio in ordine declarationum quęritur si ex san. putrido extra venas potest fe. generari. vtrum illa sit continua vel continua, vel interpolata. Et videtur ꝙ interpolata, quia materia putrefacta extra venas facit interpolatã, & consequentia patet in phlegmone ex autoritate Gal. vt dictum est in declaratione secũdo ante istam.

Pro isto dubio est sciendum secundum Hipo. 4. amph. amph. 64. in quibuscunque feb. quotidie rigores fiunt quotidie feb. soluuntur. Et feb. interpolata quæ venit cum rigore quotidie in paroxismo illa feb. soluitur, & annullatur. Et secundum Gal. in com. posito quòd illa fe. soluatur post paroxismum, quędam malæ qualitates retinentur, vel remanent intra corpus quæ sunt causa reuersionis ipsarum fe. & meo iudicio illæ qualitates sunt præcipue in loco minerę, in quo est talis caliditas, & dispositio materię ibi veniens iterum conculcatur, & putrefit. Et iterum natura facit paroxismi insultum faciendo contra materiam morbi. Et hæc est causa formalis paroxismi. Causa autem materialis est ipse hu. putrefactus, & materia antecedẽtes in corpore superabundans. Causa vero efficiens paroxismi est, natura quę conatur inimicum nociuum cum sua vi expulsiua extra corpus eijcere. Causa autem finalis paroxismi est sanitas quam non semper intendit & hæc est similitudo de furno a quo fuit extractus panis nouiter in quo post extractionem panis remanet caliditas, & habitudo vt iterum cito fit caliditas similiter est similitudo vasis in quo per longum tempus acetum fuit conseruatum quo perfectè euacuatio si vinum in eo reponatur cito fiet acetum &c.

Secundo nota quòd feb. efficitur continua tribus de causis. Prima est fumus materiæ intra vasa, quia tunc de directo fumi a minera eleuati non possunt venas exire, immo per rectum repertum canalem ad hepar, & cor effumant, & eleuantur. Secunda causa continuitatis est fe. proportio humorum ad putrefactionem vt patet de san. quæ ex vtraque qualitate conueniens est, & proportionatus putrefactioni. 9. de inge. Tertia causa continuitatis fe. est multitudo materię. Causæ autem interpolationis sunt contraria istis. Cum ergo san. inter omnes humo. sit maioris quantitatis cum etiam sit magis aptus putrefactioni, sequitur, ꝙ ad locũ minerę continue fluit ratione quantitatis, & continue putresi. rõne qualitatis, & sic continuã facit fe. & hoc de isto dubio. Laus Deo viuo, & vero. quia situs materiæ putrefactæ extra venas non est eam sufficiens vt fe. fiat interpolata sed bene cum paucitate materiæ, quia si materia esse multa, & putrefactioni parata bene faceret contiuam, vt patet in phlegmone, & in bubonibus fe. pestilentialium.

Quarto quæritur quare ex apostemate cholerico fiat fe. continua, & non interpolata, cum materia sit extra venas. Ad hoc dicendũ ꝙ situs materię intra uasa non est causa essentialis putrefactionis interpolatæ quamuis beneiuuet, sed multitudo materiæ, & aptitudo cursus eius, & putrefactionis est causa putrefactionis continuæ. quod ergo materia cholorica est habilis ad fluxum, & penetrationem ad locum minerę. ideo continuam facit putrefactionem. & per consequens feb. sen. & quia in maiori quantitate est cęteris hu. similiter.

Quinto nota, quod in sanguineis fe. non est expectanda digestio materiæ quia san. maxime est digestus, & quia citius cognoscitur quã alię species fe.

Sexto sciendum quòd corpora calida & humida parariora sunt ad incurrendum synochum & synocham.

Sexto Ga. Cuicunq; dominatur ista consilio secundum calida, & hu. putredo cito festinat in eo. cum etiam in sanitate putrefactioni vicinus sit, quod pcipitur ex stuporis putore, & vrinæ putrefactione, & egestione atque anhelitu: quia natura horum est quasi hirci in horribilitate odoris, propter quam plurimos morbos. 8. de ingenio. c. 12.

De febre quotidiana. Cap. XI.

Febris quotidiana est feb. interpolata affligens omni die ex materia phlegmatica extra venas putrefacta perueniens. Nunc autem sciendum quòd fe. quotidiana sicut multę alię ęgritudines habet causas primitiuas antecedentes coniunctas.

Causæ fe. quotidianæ primitiuæ possunt esse frigiditas & humiditas aeris exterioris, longus vsus rerum frigidarum, & humidarum vt est vsus fructum recentium, & piscium. Similiter quies & longum otium, & dimissio exercitij consueti. Etiam frequẽs balneum & dulcis aquæ, & frequentis crapulæ &c.

Causę antecedentes sunt nimia repletio humorum in corpore pręcipue phlegmatis secundum suas species, vt est phlegma vitreum vel salsum. &c.

Causa coniuncta est phlegma putrefactum extra venas effumans vsque ad cor, & inflammatio illius fumi in corde est, causa putrefactionis, & conculcatio, & non euentatio illius phlegmatis secundum suas species.

Signa

Signa istius fe. colliguntur à Gal. 2. de cri. c. 5. sic. Feb. faciens paroxismum omni die & cum procedunt cum ea dies tunc quòd accidit eis in primis horis paroxismorum est frigus in eo, quòd apparet de corpore, & extremitatibus eius non est rigor verus, & reperitur in pulsu diuersitas, & corrumpitur ordo eius in principio paroxismorum feb. & remanet de illa diuersitate aliquid in hora augmenti paroxismi, & non reperitur in eo, velocitas & magnitudo, & fortitudo sicut in tertiana nec sentit tantam inflammationem nec anhelitus est magnus, & frequens nec tantus appetitus aquæ frigidæ: sitis est minor quàm in cæteris fe. Et sequitur. Et vrina à prima die eius est secundum quòd est in principio quartanæ, nec æger forsitan sudat in ea in primis diebus, sed in eo quod est post cum prolongatur in ea dies. & tunc iã fit in ea sudor. hæc est, sententia Gal. vbi supra. Et sequitur in sententia quòd alia particula conueniat, vt quia est complexionis frigidæ & steterit diu in otio, & quiete & multitudine cibi. Et propter hoc accidit sæpe pueris & communiter accidit cũ ea læsio stomachi, vel hepatis & præcessit frequens nauseatiua satietas, & tarditas in digestione & eructuationes acetosę inflatio hypocundriorum & color infirmi tendit ad albedinem, tempus est hyems & regio & complexio humida & c. hæc est sententia Gal. de crisi. c. quinto.

Si ergo quotidiana fit a phlegmate dulci in primis paroxismis non venit frigus nec horripilatio nec rigor donec pertransiuerint plures paroxismi. Si fit à phlegmate vitreo, vel acetoso frigus est magnũ valde, nec iste rigor nec frigus veniunt ita cito sicut in tertiana sed paulatine & primo in extremitatibus, & postea fuit sicut nix. Et sequitur vomitus phlegmaticus in principio paucitas sudoris, sed crisi appropinquante dissoluitur materia, & in omnibus speciebus dolor stomachi, vel splẽis & discoloratio faciei & priuatio sitis, & cacochimia, & casus appetitus sunt signa communia.

Si fiat à phlegmate salso adest sitis & frigus nimius. rigor similiter, & maior caliditas, & siccitas & sapor in ore salsus. non plangamus ergo papirum recolligendo signa quotidianę. Incipit ergo quotidiana de phlegmate dulci cum paruo frigore in extremis, & pulsus est paruus, & occultus, & vaporosus, & terminatur cum modico sudore, vel nullo in principio, sed propinquante crisi fit sudor nimius & de facili vrina est remissa in principio, & spissa, & aliquando subtilis propter oppillationem, sed appropinquante digestione materia fit rufa vel subrufa intantum, quòd aliquã do indicatur caliditas hepatis, & non est, adest tumor faciei, & color plumbeus, vel pallidus vel liuidus, os habet humidum, & non fuit. In phlegmate vero vitreo maximum frigus sentitur, & in acetoso similiter, nimius tamen quam vitreo. in dulci autem minius omnibus, quia quanto phlegma est frigidius tanto causat maius frigus.

Indica. in febr. quotidiana.

Primo indicat Gal. 1. de fe. ad Glauc. ca. 9. Amphimerina, idest quotidiana longa est & non sine periculo.

Secundo conualenscentes effrenati, vel nõ bene gubernati ab amphimerina sæpissime molestantur. nam debilitas digestiuę, & non debita vel immoderata cibi, & potest assumptio est, phlegmatis causa superflui augmentandi.

Tertio adolescentem quippe cholericum & siccum in complexione nunquam vidi captum huiusmodi fe. primo de fe. ad Glau. c. 7.

Quarto vniuersum corpus in huiusmodi fe. scilicet quotidianis inuenies plenum indigestis hu. ibidem.

Quinto indicabis tempus durationis paroxismi, & interpolationis, & secundum, quòd materia est magis, vel minus compacta, & viscosa, quæ cognoscitur per tarda signa digestionis in vrina. Et communiter dicitur, q durat paroxismus. per 18. horas, & interpolat. 6. secundum viaticum.

Sexto iudicabis cognita specie febr. principium certitudinis istius fe. est vsque ad 18. dies. & terminus fit eradicationis vsque ad 64. dies.

Septimo indicatur in li. vocabulorum, si venerit vomitus in principio accessionis, & sudor multus in fine eius, cito ęgritudo terminabitur, quia obedientia materiæ, & virtutis fortitudo iudicantur.

Octauo abbreuiatio, & alleuiatio paroxismorum, & suorum temporum iudicant illam esse citę terminationis & sanationis.

Nono si sæpe fiant sternutationes post statum ęgritudinis sunt bona signa, quia indicat fortitudinem expulsiuæ.

Decimo iudicamus materiam incipi digeri per mitigationem accedentium, & per mutationem coloris vrinæ, & hypostasim eius, & per gurgulationem intestinorum, & inflationem & per abominationem.

Vndecimo si isti in declinatione patiantur aliquam inflammationem pedum, & tibiarum non mireris si alia bona signa apparẽt, sed fac ipsum abstinere à nimietate cibi, & potus, & fac ipsum sudare & conforta digestiuam.

Duodecimo breuitas paroxismorum & multus sudor breuitatem ęgritudinis denun-

tiant, quia paucitas materiæ, & obedientia eius denotatur.

Curatio vniuersalis feb. quotis. Et primo cañ. vniuersales permittantur.

Primus est Gal. de febr. ad Glauco, cap. 12. Vniuersum tibi diætę regimentum calidum incisiuum sit.

Secundus si amphimerinam patientes cum difficultate euomant, subtiliatione indigent humorum, qui stomacho sunt inuiscati, vel adhærentes.

Tertius competenter in principio paroxismorum istius febr. vomitus prouocetur, vt materiæ antecedentis & coniunctæ quantitas aliqua extirpetur.

Quartus inscissio, & subtiliatio materiæ, & consequens euacuatio in hac ęgritudine vsque ad finem continuandam intra tamen vnã horam euacuationis, & aliam mora sufficiens, & regimen cõferẽs sunt à medico expectanda.

Quintus omnes species istius febr. conueniunt in tribus, in principio scilicet in mollificatione naturæ moderata, & in prouocatione vomitus, & in administratione rerum subtiliantium & incidentium & diureticorum. Auic. in c. proprio in prima quarti.

Sextus, quoniam debilitas digestiuæ stomachi & hepatis est causa phlegma multiplicandi. Ideo stomachum & hepar & splenem conuenit aperire & confortare.

Septimus secundum elongationem, vel appropinquationem status à principio ęgrit. secũdum hoc ęger dijudicandus & diętandus & magis vel minus de cibo ministrandum.

Octauus, nunquam in principijs paroxismi dormire permittantur, nec in statu ne expulsio materię impediatur. In declinatione autẽ si famescẽdo dormiant, iuuat eos virtute hoc tolerante, quia tunc digestio, & consumptio grossorum chilorum celebratur.

Nonus, nullus præsumat cibare pati. quotidianam durante paroxismo, sed post, vel ante per magnam pausam, nisi virtus multum fuerit defectiua. Gal. in passio. lib. 6.

Cura particularis fe. quotis. Et primo quãdo est a phlegmate dulci naturali, quia tale phlegma san. est imperfectè decoctus. Et scitur per saporem dulcẽ in ore & per alia signa supra dicta. & tunc iuxta tenorem 4. cano. digeratur materia sic. Reci. rad. brusci, sparagi, graminis apij fen. cicoreæ pet. ana vnc. 2. conquassata in aceto temperentur per sex horas. si non adest tussis, tunc addatur end. scariolæ politrici, adianthos, capilli veneris, mentę, absinthij ana vnc. 1. & s. end. & scariolæ se. brusci & sparagi ana. vnc. 1. rosſ. ru. florum boraginis & buglossæ, corticis citri, & coriandri præparati ana dram. 3. zuchari. libr. 2. fit sirupus, & detur cum aqua cicerum rubeorũ, & spicenardi; incidit enim materias grossas, & confortat stomacum & cor, & alterat qualitatem febrilem. Et poterit addere scolopẽdriam camedreos, & petro. macedo. & similia. potest etiam digeri materia cum sirupo aceroso, in quo bulliatur hysopus, vel sumatur cum decoctione hysopi, & cicerum ru. vel cum oximelle diuretico. postea purgetur sic. Recip. polipodij querc. recentis & conquassati. vnc. 1. florũ boraginis & buglossæ ana vnc. s. passſ. mund. ab arill. vnc. 1. & se. fiat decoctio, & in colatura temperentur corticis mirab. chebul. vnc. 1. in mane fricentur fortiter & colentur, & offeratur colatura. Ista enim decoctio euacuat phlegma quod est antecedens & cõiuncta causa fe. quoti. & post stomachum corroboratum & cõfortatum dimittunt. vel in dicta decoctione dissoluatur pul. diaturbith. dram. 3. agarici dra. 1. fiat potus. Et ista iterentur, in principio tamen potest fieri clistere, & medicina lazatiua vel lenitiua cum cassia fi. quæ secundario purgat phlegma, & cum pul. diaturbith. Nos vero interdum damus eis iuxta tenorem 6. cañ. sirupum de absinthio, vel decoctionem absinthij & mentę cum virgul. graminis & radice fen. & an. vel si est multũ delicatus fiat iulep ex aquis distillatis mẽtę & absinthij & florum sambuci, & radicis fen. & petro. & apij cũ zuccaro. deinde fit bolus. deauratus ex diacarta. vnc. s. & dram. 1. & s. pul. diaturbith excepto iure de magis vel minus. Raro ministramus pill. quia materia est in stomacho & non indigemus longa attractione.

Sed iuxta tenorem 3. can. prouocetur vomitus tali modo. Rec. oximel squillitici, aquæ rasa. ana. vn. 1. tepidum offeratur. & post prouocetur vomitus cum pluma; alleuiat enim totum paroxismum & materiam antecedentem & coniunctam euacuat. Aliqui enim dant rotulas rafani gall. & post duas horas mouent cũ pluma & oleo. Si infirmus sentit inflationem, & gurgulationem intestinorum & abominationem & nauseam stomachi, signa sunt subtiliationis materiæ, & tunc medicina laxatiua per inferius vel vomitiua est ministranda, & tunc securè potest dari catarticum aliquod vel pill. stomaticæ aliqualiter acuatæ. Phlegma salsum si fuerit in causa istius febr. quoti. digeratur materia cum oxizaccara composita & aqua calida, quia secundum omnes aqua calida habet magnam proprietatem in phlegmate salso in lauando stomachum & temperando salsedinem eius. Et quia hæc species phlegmatis componitur ex phlegmate dulci, & ex cholera, ideo indiget medicina digestiua & euacuatiua vtriusque humoris: digeratur igitur ista cum sirupo de hysopo. & oxizacca-

ra

ra simplici. Et euacuetur cum medicina composita ex mirab. citrini. & che. vel indis, & eupatorio & absinthio, & vuis passis, & prunis & cassiafi. & puluere diaturbith, agarico in pil. vel in colatura. Et si istud phlegma reperiatur esse circa hepar, quod scitur ex prurit. & aliquali scabiæ. Danda sunt diuretica ad prouocandum vrinam & purgetur cum polipod. & epithimo, & senę coctis in sero caprino, & post confortetur stomacus cum trociscis de spodio, & de sand. & de camphora.

Phlegma vero acetosum cognoscitur per acetosum saporem in ore, & per oxiremiam frequentem, & per eructuationes acetosas, & quia melācolia habet partem cum phlegmate in ista specie, ideo in digestiuis, & euacuatiuis miscentur medicinæ eis ambabus appropriatę: similiter in phlegmate vitreo, & istę duæ species phlegmatis sunt frigidiores, & magis compactæ, ideo sunt ad digestionem, & eradicationem inobedientiores, & ad curandum tardiores, & sunt paroxismi earum longiores & frigidiores: ideo indigent fortioribus digestiuis & euacuatiuis. Digeratur ergo materia cum oximelle diuretico vel squillitico, & sirupo de fumo terræ, vel oxizaccara, sed in apozimate cum quo ista sumuntur ponantur aromatica, vt spice, galangis & ciperus, vel pro digestio detur prisana cum modico pipere, deinde prouocetur vomitus cum se. rafa. & atriplicis vel cum rafano lardaro cum elleboro al. abiectio elleboro, vel cum electuario facto ex succo squillæ & zuccaro, & conforte tur hepar, & stomachus cum trociscis berberis, & de absinthio, & potest interdum dari cōsetua de radicibus apij cum aqua distillationis absinthij. Et purgetur cum diasenę, & diaturbith. vel cum polipodio, & senæ, & epithimo, vel cum turbith, & fumoterrę, vel cum chebul. & indi. & hierępigra, & hieraruffini acuatis cum pulpa colloquintide, & sal gemmę & cum pillulæ stomaticis similiter acuatis, quæ omnia dimitto medico sapienti particulariter operanti.

Hic nota secūdum Gerardum Crem. quòd si tres guttæ succi mercuriali calidi in aurem vel narem dextram mittantur, statim remouet tipum, probatum est, vt dicit in principio paroxismi ponantur pedes in aqua calida, in qua sint coctę herbę calidę. Et fiant vnguenta & olea calida cum stafisagria, & piretro & dauco, & castoreo ad vngendum latera, & dorsum, vbi sentiunt dolorem, & stomachus intus & exterius cum absinthio, & menta, & hisopo, & calamento cum mastice confortetur post perfectam euacuationem per vomitū vel secessum, & c. sirupus etiam de menta videliceri isto casu, similiter sirupus de absinthio.

Dieta. Primo caueant ab omni repletione cibi & potus, & a cibis multum humidis, vt sunt pisces recentes, & omnes fructus recentes huiusmodi, & lac, & sit tota diæta sicut primus cañ. inclinet ad incisionem materiæ: ideo competenter ministrat ius cicerum beticorum cum petro. & spicę. & paruo oleo, & sale, & ius paruę pullæ cum petro. & hysopo, & croco. Et de herbis vtatur menta, aneto, bora. fen. petro. apio. Et concedimus aliquando de pulla sic parata & extremitates capreti. Et damus aliquando vinum subtile bñ limphatum. Et ista concedimus quando timemus debilitatem virtutis: non intret balneum nisi post signa digestionis. Ingrossatio autem diætæ, & eius subtiliatio relinquatur industriæ medici quo operatur in arte. Si vrina aliquando apparet rufa, vel subrufa, & virtus est fortis, extrahatur de san. cum mensura, dum tamen euacuetur à membro lęso. Dicit Gal. in passio. q in ista febr. dandi sunt cibi calidi, sicut est piper, & ruta, & anisum. Et iubet dari vinum subtile al. coloris. In accessione nihil dandum est de cibo nec de potu nisi in fi. accessionis aquam hordei cum gramine & rad. petro. Et ad comedendum detur pullus coctus cum petro. & croco. Et secundum Galenum ponatur ibi piper & cimi. Et docet ibi Gal. dare pedes lactantium quadrupedum coctos cum aceto, & pule. & c. Vinum ergo non detur stomacho ieiuno, quia quod lędit sanos, lędit infirmos. Comedat auenatum hordeatum cum lacte amigd. Multa particularia occurrunt in passionibus, & diuersi appetitus veniunt, ideo desideratis, & appetitis aliquid est patienti offerendum secundum industriam. & c.

Declaratio in quotidiana. Primo sciendum qđ a principio vrina est al. propter phlegmatis frigiditatē, & est spissa propter eius humiditatem. Sed quando materia incipit digeri efficitur rufa aut subrufa cum substantia mediocriter tenui aut pingui propterea, quia natura conuertit illud in digerendo ad naturam san. & aliqui de hu. & superfluitatibus digestionis cum vrina extra mittuntur.

Secundo nota, quod dictum fuit in signis quòd pulsus est moll. & latus, & debilis, & diuersus: vnde dico, quòd mollis propter humiditatem, latus propter extensionem arteriæ mollificatę: quæ faciliter extenditur propter nimiam humiditatem, & est tardus propter paruitatem caloris, & est diuersus propterea quia aliquando non dominatur super materiam, & tunc pulsus est fortis, aliquando materia est magnę resistentiæ, & natura tunc non potest dominari, & tunc pulsus est debilis, & sic fit diuersus.

Tertio intelligendum, quod fe. quotidiana

quæ

quæ à Gal. vocatur amphimerina non dicitur quotidiana ex eo, quia quotidie affligat; sed ideo quia generatur de phlegmate putrefacto extra vasa, quia tertiana duplex affligit etiam omni die. sed tamen propter hoc non dicitur quotidiana, sed duplex tertiana nuncupatur. Dicitur autem à Gal. vbi supra ammhimera ab am. quòd est circum & meros, quod est dies, eo, quòd in circumeundo omnibus diebus suos reiteret insultus, vt dicit Gerardus de cremo.

Quarto intelligendum est secundum, quòd dicitur in 7. li. pantech. quòd paroxismi quotidianæ, & aliarum fe. in quibusdam sunt longi & in alijs breues, & hoc accidit propter vnum trium. Prima causa est natura materiæ nam si materia est multa grossa, & viscosa, & frigida fe. & paroxismi eius erunt longiores, si autem calidior & subtilior minus viscosa, tota fe. & paroxismi eius sunt breuiores. Secunda causa est fortitudo, vel debilitas virtutis: virtus. n. fortis citius digerit, & expellit debilis autem tardius. Tertia causa est figura corporis si corpus est spissum & vicosum, & oppilatum, & pori eius sunt clausi, & oppilati tota fe. & eius paroxismi sunt longiores. Et si corpus est subtile & rarum, & pori eius sint aperti tota fe. & eius paroxismi erunt breuiores, quia materia cito exhalatur.

Quinto sciendum quod quando fe. quoti. fit a phlegmate acetoso quamuis sit frigidum tamen autores iubent dare trociscos de ros. & de berberis ad confortationem stomachi, & hepatis. & ad refrigerandum complexionem febrilem. Sed quia sunt frigidi, ideo debent dari cum aliqua decoctione aperitiua, & calida, vt est decoctio anisi marat. & carui ad aperiendum. Et trocisci dentur ad temperandum calorem feb. & medicinarum calidarum quæ cõtinue ministrantur, pòt quod datur intelligi, quòd nunquam in ista fe. nec in alia. res calidæ per se sine commixtione frigidorum debent dari vt materia fe. vel eius mala qualitas non augmentetur. Dantur etiam isti trocisci, vt dictum est ad confortandum stomachum, & hepar que multum sunt debilitata propter vomitum, & purgationes, vt ipsa confortent, & stipticent. Et ista ministrãda sunt post digestionem & purgationem materiæ.

Sexto sciendum, quòd ex istis duabus speciebus phlegmatis, scilicet vitrei, & acetosi possunt generari aliæ febr. quæ ponuntur ab aliquibus doctoribus. scilicet epiala, & lipparia. Vnde epiala dicitur ab epi, quòd est supra, & algor quod est frigus quasi frigus desuper idest, in partibus exterioribus. Ideo dicitur, q epialia est feb. in qua exteriora frigescunt, & caliditas interius nimia sentitur, & hoc est. quia ad partes exteriores mittitur phlegma vitreum & ibi remanet expassum super membra sensibilia, & sparsum tamen pro tunc nõdum est putrefactum, nec supercalefactum ideo infrigidat multum membra exteriora. Et fit calor febris, quæ est ab alia materia phlegmatica interius putrefacta per iuxta positionem sui contrarij augetur, & cremet partes interiores, & non potest calefacere exteriores nisi post magnum tempus: ideo dicitur q paroxismus eius durat quasi per. 24. horas. Et dicunt aliqui quod vt plurimũ conuertitur in quartanam: vt paroxismus tantum durat quia materia est multa & cõpacta, & grossa, & stiptica, & virtus debilis sopita. Et pp̃ter hoc videtur continua, quia quasi vnum paroxismũ attingit a. lium, & tamen non est continua. Et est alia species istius feb. phlegmaticæ quæ vocatur lipatia & eius interpretatio est epialę cõuersa. Et in ista frigus interius conculcatur & exteriora calescunt propterea, quia cholera, vel phlegma salsum expanditur supra membra exteriora & ibi putrefit & interius est vitreum quod opus magnum spacium putrefit & expanditur exterius, & de hoc sunt compositi versus. Semper in epiala frigescunt exteriora. Interiora calent liparia vertitur. Et præter has fe. scribitur in pantechni lib. 8. ca. de feb. cõpositis & causis, & significationibus earum quod est vna fe. flãtica in qua sentitur calor nimius in corporibus interioribus, & de illa materia sic putrefacta cito ascendit fumus acutissimus in corporibus exterioribus. Et hoc fit quia hæc materia non est viscosa, & sic similiter est calor in interioribus & exterioribus, & hæc fe. vocatur chimoros, & iste calor durat ad curationem paroxismi, & venit omni die, & ibidem ait hoc parum, quòd est quædã fe. in qua sentit infirmus calorem, & frigiditatem simul in corporis interioribus, & hoc cõtingit quando fe. nascitur ex puttedine phlegmatis vitrei. Calor enim iste fe. est propter putrefactionem flãtis. Frigus enim est extra aliqua parte flãtis nondum putrefacti, & vocatur hæc fe. hyselus, & interpetatur hyens longa. vnde sciendum quòd licet Constan. imponat sibi quod ipse fecit pantech. tamen fallitum est, quia Ras. composuit ipsum sicut ego reperi in quodam antiquissimo li. vbi expresse ponitur in principio. Incipit liber Ras. philosophi, veruntamen Constan. mutauit titulum & prohęmium hisaach. etiam christianus composuit viaticum & non Constan. vt fatetur Gerardus cremo. super eundem librum. Pereant ergo latrones quæ metunt, & non seminauerunt & ponunt falcẽ in messa aliena.

Septimo intelligẽdum, quòd sicut dictum fuit in principio in signis datis a Gal. in secundo

dende crisi quòd in primis diebus huius fe. æger non sudat, & causa est materia nondum digesta, nec est habilis nec subtilis vt exeat per sudorem. Sed cum elongantur in ea dies in quibus natura facit, & digerit & subtiliat dictam materiam & grossam, & illa efficitur digestiua & subtilis & habilis expulsioni, tūc natura resoluit illam materiam in fumum quam mittit ad cutem, & ibi conuersa in vaporem aqueum in sudore, per poros cutis exterius emittitur. vnde ad sudorem tria requiruntur. Primum est apertio pororum. Secundum est mollicies cutis. Tertium est fortis natura potens digerere, & resoluere illam materiam & ipsam ad superficiem cutis expellere. Constat autem quòd in primis diebus huius fe. ista nō existunt, ideo sudor in principio non exit, vt primo dictum est.

Octauo dubitatur si vinum cōpetit in quotidiana cum sit fe. & omnis fe. est morbus calidus & siccus. secundo de morbo. c. 1. Si ergo datur vinum augmentabitur fe. quia omne simile additum suo simili facit illud maius, & facit ipsum furere. 2. amph. cō. 14. ibi. In morbis minus periclitantur ægrotantes, &c. Ad hoc dicendum, ꝙ vinum competit in hac fe. sicut dicit Petrus hispanus quem in suis clarificationibus sequitur Gordonius. vnde si quotidiana est a phlegmate salso nō ita de directo competit quia digerit, & aperit, & prouocat vrinam, & cum hoc quod potius est confortat naturam dummodo sit album vel clarum debite per se vel per commixtionem aquæ, & ibi etiam iubet dare cibos calidos, & vinum al. & subtile. & contradicit ibi medicis indoctis, quæ dant cibos frigidos in hoc. & tales credunt extinguere fe. & extinguunt spiraculum vitæ. Gal. vbi supra. Et responde mihi quare non datur vinum, quia piper & ciminum, & ruta eis conceduntur, & multomagis vinū cum sit amicabilius naturę.

Nono dubitatur de vomitu vtrum competat, & videtur ꝙ non, quia quando egritud. materia eius est super diafragma tunc competit vomitus. Et quando est infra diafragma cō petit phermacia quę ducat per inferius. sed materia quotidianæ est infra diafragma quia in stomacho. ergo &c. consequentia est bona, & antecedens pro maiori est Hippo. 4. ampho. ampho. 18. ibi. Supra diafragma dolores sursum, pharmacia inferius indigere significat, vbi supra. patet minor de se & per omnes authores. Secundo probatur, quód non competat saltem in principio quia digesta medicari & non mouere cruda. Ad hoc dicendum, ꝙ vomitus competit in quotidiana. Primo quia quia submouet, & subleuat materiam, quæ multum est inuiscata & tenax. Secundo quia partem eius euacuat & minorat eius quantitatem quapropter alleuiat paroxismum. Tertio quia stomachus multum granatur in hac passione, vt dicit Gal. 1. de fe. ad Glauc. quia materia coniuncta fe. quot. pro maiori parte in stomacho continetur, & ad ipsum fluit ideo expedit vt ipse stomacho alleuietur, ne supuentens cibus in eo corrumpatur cum illa materia mixtus, quarto quia ad expellendum est, breuior quam si per inferius purgaretur. Et tunc ad primam rationem dico quòd ampho. intelligitur quando non adest fe. sicut dicit Gale. in com. in fine eius. Ad secundam, quando arguis quòd materia nondum est digesta dico quamnis in principio materia non sit digesta, tamen vomitus iuuat ad digestionem illam mouendo &c.

Nono Bern. de Gordonio magister bonus bene loquitur de 4. humoribus in quatuor partibus diei naturalis, & hoc secundum influentiam superiorum & inferiorum bene diuidendo diem naturalem in 24. horas secundum hoc regnant. 4. humores quilibet per. 6. horas & quilibet ī suis horis magis mouetur. Vnde sanguis regnat in vltimis tribus horis noctis, & in primis tribus horis diei sole orienre sequitur motum solis qui est in oriente, & hoc facit ratione conformitatis, quia dignior humor & dignior planata, & hoc de radice superiori de radice inferiori, quia natura in nocte generat sanguinem propter fortiorem digestiuam & mouet ipsum in illa hora vt à superfluis mundetur. Cholera autem mouetur in 6. horis sequentibus sequens secundā quadram motus solis quæ est calida & sicca & hoc quantum ad radicem superiorem, ratione autem radicis inferioris tunc mouetur, vt non inflamment sanguinem. Melancholia autem mouetur in alijs. 6. horis sequentibus quæ est quadra frigida & sicca ratione radicis superioris vt per suum motum caliditas & humiditas san. temperetur & purgetur a superfluitatibus melancholicis. Plegma vero mouetur per alias sex horas sequentes quæ est quadra frigida, & humida ratione conformitatis. Et vt tunc san. à superfluitatibus phlegmaticis mundificetur. Et istæ horæ sunt inæquales secundum ascensionem signorum. Quælibet enim hora durat tantum quantum medietas signi vnius cuiuslibet ascendit vel oritur super orizontem, & de hoc stant versus. Tres lucis primas, tres noctis tenet & imas Sanguis, sed choleræ sex conuenit esse sequentes. Ast ater reliquas humor sex occupat horas. Postremis regnat sic phlegma sequentibus horis.

Decimo intelligēdum quòd phlegma quod generatur ex nimia frigiditate acidum efficitur, quod autem ex nimio calore salsum fit. Si

autem generetur a paruo calore dulce fit aut sine sapore. 3. ampho. com. 13. ibi. Si vero hyes austrina fuerit.

De quartana. Cap. XII.

QVartana est febr. interpolata de melancolia extra vasa putrefacta proueniens paroxismum de quarto in quartum diem faciens. Ista diffinitio trahitur ex dictis Gal. 2. de differentijs fe. Circa istam materiam intelligẽdum vt prius tactum est in c. 1. istius. 7. li. quòd melancolia quandoque putrefit intra venas, & facit fe. continuam & hoc accidit raro, vt dicit Auic. in prima. 4. c. de quartana. Et aliquando melancolia putrefit extra venas & facit interpolatam. Et ista potest subdiuidi, quia quędam generatur de melancolia naturali, quæ est proprie fex san. & illa melancolia naturalis generatur, quando sanguis, & alij hu. generantur. Aliquando ista melancolia a qua talis quartana generatur est melancolia adusta, quæ facta est per adustionem hu. aliorum, vt dicit Gal. 2. de crisi. quòd quando san. putrefit de subtiliori parte eius efficitur melãcolia. Et præter hoc quædam quartana fit de melancolia, quæ magis trahit ad naturam san. Alia est, quæ trahit ad naturam choleræ. & sic de alijs.

Causæ fe. quartanæ sunt omnia quæ iuuant & multiplicant in corpore melancoliam siue illa sit naturalis, scilicet fex & colamẽtum san. & aliorum hu. siue illa melancolia veniat per adustionem san. & aliorum hu. Exemplum primi sicut sunt longus vsus, & comestio rerum multiplicantium hu. melancholicum. Et primo de pane. panis militij, & panis opirus, & panis arsus lentes fabę, & substantia omnium leguminum castaneæ & caseus salitus & antiqui pisces salsi & desiccati. de carnibus autem est caro, bouina, leporina, ceruina & omnis caro salsa, effumata, caules &c. Exemplum secundi sicut est vsus rerum adurentium san. vt sunt allia piper nasturtium sinapi forte vinum nectar aqua ardens, omnes species herbę, & grana excellẽter calida & præcipuæ nimius labor, vt quando longa itineratio in tempore æstiuo & in diebus canicularibus. similiter longa ira frequens & continuata nimia tristicia similiter longę fe. pręcedentes in quibus san. & alij hu. aduruntur & putrefiũt per magnum calorem conuertuntur in melancoliam, quę non euacuatur immo remanet in corpore, & putrefit, & facit quartanam. similiter passiones splenis iuuant in vtraque causa, vt est oppilatio apostema duricies & similia, & ad hoc iuuat complexio radicalis, & fluens melancolica, quę ad hoc est inclinata, vt generet melancoliam. similiter tempus autumnale, & alia particularia tendentia ad frigiditatem, & siccitatem &c.

Signa quartanę sumuntur à rebus naturalibus, & a rebus non naturalibus, & a rebus contra naturam, vt dicit Costan. in pantech. & implicite Aui. in c. proprio. Ex rebus naturalibus vt est, melancolicæ complexionis male coloratus colore citrino vel cinericio vel fusco vel plumbeo & mẽbra paucæ carnis, & macia, & nigra in colore.

Sumuntur etiam a rebus non naturalibus quia fuit vsus cibis quorũ natura est generare melancoliam sicut sunt caules, & caseus antiquus, & carnes salsæ, & effumatæ, omnes species leguminum caro leporina, & ceruina vel quia fuit vsus rebus sanguinem adurentibus vt nimius labor tempore ęstiuo, longus vsus specierum. s. piperis zinziberi, & similiter herbarum vel seminum calidorum vt alliorũ sinap. nasturtij erucæ & similium, vel quia diu sterit in frequenti ira & tristitia, vel quia fuit in multis & frequentibus vigilijs, vel quia præcesserunt fe. longę, & erraticę. omnia ista iuuant ad multiplicationem melancoliæ, & quando febr periodica adest, & ista in maiori parte pręcesserunt, significatur quòd illa est quartana.

Sumuntur etiam a rebus contra naturam primo a morbo, qa affligit de quarto in quartum, & est morbus frigidus, & siccus quo ad materiam saltem antecedentem quamuis calidam propter putrefactionem. Sumuntur etiã signa ab accidentibus morbi, quia quartana fe. incipit cum frigore pauco deinde augmentatur. frigus deinde minoratur prope statum paroxismi sicut fit in feb. phlegmatica, sicut dicit Aui. Deinde expanditur calor per totum corpus cum horripilatione, non tamen est vehemens calor sicut in terriana & est maior quàm in quotidiana. Et dicit Auic. quòd non comprehendit totum corpus, sed est cum horripilatione mixta cum frigore & aliquantulo dolore, quasi frangantur ossa. Et ista sunt propter grossitiem materiæ, & frigus eius. Et venit aliquando talis compressio & confricatio, quod dentes strident. Pulsus est in principio paruus, & durus & tardus, & occultus: ac si esset pulsus senis. Vrina in principio est alba declinans ad viriditatem cum priuatione digestionis, & post principium diuersificatur vrina secundũ quod diuersificatur generatio melancoliæ ex diuersis hum. vt dicit Auic. Et in quartana reperitur cutis arida, & sicca cum colore plumbeo, & nigro.

Si melancolia quę facit quartanam sit a san. adusto antecedunt signa san. & forte fe. sangui neę pręcesserunt, & vrina est ru. & adest conuenientia particularium: vt est ætas complexio, tempus &c. & pulsus est plenus magnus.

Si

Si à phlegmate adusto paroxismi diutius durant, & accidit eis maius frigus & longius, & sudor tardior & vrina grossior, & durities in pulsu minor, & venit talis quartana post feb. phlegmaticas. Si est à cho. adusta pulsus est velocior, & paroxismus incipit cum horripilatione, & frigore in carne, & cum sudore in fine paroxismi. Aduenit eis ira, & furor & forte præcesserunt feb. cholericæ. Si a melancolia, signa iam sunt dicta.

Iudicia in quartana. Primum iudicium est. Auicen. in prima. 4. in c. proprio. Raro durat quartana quin in splene sit oppilatio aut dolor aut durities. Secundo iudicat Hipp. Æstiuę quartanę vt multum fiunt breues, autumnales vero longæ maxime quæ ad hyemem cõiunguntur. 2. amph. amp. 25.

Tertio febribus inordinate vagãtibus quartanæ futuræ sunt certius tamen circa autumnum. 3. progno. cañ. 29.

Quarto quartana quæ non venit cum apostemate splenis vel aliqua passione eius, non ita longa nec ita mala sicut si veniret cum eis, quia talis perducit ægrum ad hydropisim.

Quinto prognosticat Aui. quartana quando est salua. i. quando est sine apostemate, & si ne alia ægritudine, & bene gubernatur: non est periculosa, & liberat ægrum a malis ægri. & multis: sicut est melãcholia, epilepsia, & spasmus: quia materia à qua generatur est sicca, & quantum est de se, est ęgritudo sine periculo quanuis longa sit.

Sexto indicat Auic. quando in quartana nõ accidit error: non durat vltra vnum annum: quia sicut ęgri. acute iudicantur per motum lunę, sic & cronicæ per motum solis. Et aliquando durat vsque ad duodecim annos quando male gubernantur, aliquando per duos, aliquando per vnum cum dimidio.

Septimo si quartana bene gubernetur, & regatur in autumno & hyeme cũ bona dięta, & purgationibus, & digestiuis debitis, & splenis, hepatis, & stomachi obseruatione in tẽpore veris frequenter curatur ante finem maij.

Octauo quartana quando fit ex melancolia ex sanguine generata, est breuioris spacij & citioris cure deinde illam quę fit ex cho. deinde phlegmate: deinde melancolia, & hoc dicit Bern. de Gord.

Nono indicatur secundum Ras. & est considerandum an fe. & eius accidentia & suæ accessionis longitudo minoretur & quæ currũt in ea, & hoc bonum est. hęc ille. 10. ad alman. c. de quartana.

Decimo cognosces, & indicabis statũ ęgri. per fortissima accidentia, & deteriora cum status sit fortius tempus omnibus temporibus morbi. Haly de reg. dispositione. c. proprio.

Vndecimo indicabis digestionem materiæ istius, & alterius morbi per mitigationem paroxismorum, & minorationem eorum. Haly. ibidem.

Duodecimo iudicat Gal. in primo de fe. ad Glau. c. 8. sic ĩter deficiẽtes. i. interpolatas acutissima, mitissima est tertiana. lõgissima vero, & sine periculo quantum in seipsa est quartana vbi. 8.

Decimotertio inditium sic Hippo. in 4. am pho. ampho. 30. & extenditur ad omnem feb. interpolatam. Quibuscunque exacerbationes fiunt, vel paroxismi si in qua hora febr. dimiserit, in crastinum eadem hora accipiat discripta idest longa.

Decimoquarto est Hipp. sic. A quartanis habiti non valde a spasmo apprehenduntur, si vero apprehendantur & superuenit quartana, soluuntur. 5. amph. amph. 7.

Curatio quartanæ. Et primo aliqui cañ. vniuersales curatiui permittantur, in quibus in generali cura quartanæ continetur.

Primus est Haly. in 3. de reg. dispositione, & est etiam Aui. in prima. 4. In quartana si vides in pulsu magnitudinem, & velocitatem non multã & vrina est ru. grossa, & habitudo plena, & ætas iuuenilis acceleranda est sanguinis minutio de vena basilica aut de splenetica de manu sinistra. Et si sang. exit ru. & clarus, statim claude venam, & si niger aut turbidus: aufer de san. secundũ mensuram necessitatis.

Secundus est Haly. ibidem. Nisi sang. multum videatur abundare, nullo flebotomia est attendenda propter causam supradictam.

Tertius nullum medicamẽ forte laxatiuum in principio quartanario est offerẽdum, quia talis hu. melancholicus diu remanet crudus, & propter suam grossitiem, & duritiem in principio non poterit euacuari, sed bonum, & subtile euacuabitur, & grossum, & indigestum remanebit, & sic fe. magis cõfortabitur. de clystere lenitiuo & minoratiua purgatione non negligendo.

Quartus est Haly. ibidem. Taliter ingeniendum est in quartana cum cibis, & potibus, & herbis, & fructibus aliquibus, quòd venter declinet ad molliciem. Et constipatio cum istis euitetur vel saltem cum mollitiuo clysteri.

Quintus est Haly. ibid. prohibe quartanarios a cibo in hora accessionis, vt natura in resistendo morbo potius occupetur.

Sextus sequitur immediate. In quartana nõ oportet vti balneis, nisi cum status eius aduenerit, & declinatio inceperit.

Septimus tota die quartanarijs cõtrarietur generationi cholerę nigræ.

Octauus ab omnibus autumnalibus fructibus, & alijs recentibus quartanarij sunt prohibendi

hibendi, quia hu. grossos, & cito corruptibiles generant & faciunt oppilationes.

Nonus caueant ab aere frigido, & in aere calido, vel temperato sit habitatio eorum.

Decimus omnes quartanarij cibis, & potibus indigent & medicinis aperitiuis, & humorum conculcationem prohibentibus. Et regimen eorum ad caliditatem & humiditatem inclinetur, pro maiori parte.

Vndecimus propter ea quia materia huius ęgri est dura, & compacta, & status eius remotus est à principio, ideo non multum subtiliter eger a principio est dictandus, sed taliter cibis & potibus reficiatur, q virtus eius salua ad statum valeat peruenire.

Duodecimus in hoc ęgri non offerantur res excellenter calidæ aut desiccantes, ne talis materia inde generata faciat se prolongari vel duplicari aut in continuam conuerti.

Decimustertius est. Frigida excellenter ministranda non sunt, quia materiam infrigidant & coagulant & digestionem impediunt, & euacuationem perturbant. Gerardus sup viaticum ponit istos duos vltimos can.

Decimusquartus quartanarij spectare debent paroxismum stomaco ieiuno, vt det. 5. cañ. &c.

Curatio particularis quartanæ iuxta tenorem. 10. cano. regatur pa. bonis cibis, & potibus in quibus sint res aperitiuę, & ista sunt pulli gallinarum, & perdicum, & phasianorum, & capretus lactans, & gallinę iuuenes, & petro, & boragines, & maluæ & spinargia, & pisces squamosi de aquis mund. Et si in principio mensis capiat, pruna damas. vel massulas sine arrill. & postea bibat de iure gallinæ, vel capreti, vel caulium ru. primæ bullitionis, vel galli antiqui. & sic vtique quartus implebitur cañ. & alleuiabitur ægritudo. Idem operatur ius maluæ, & atriplicis, & borag. & mercurialis, & siclę paratę cum iure mutonis, vel capreti, vel gallinæ. &c. Et vt. 10. cañ. impleatur vtatur ordeato, & auenato, & lacte amigd. cocto cum extremitatibus capreti, perfecte bullitis cum pet. & croco. Et secundum istum cañ. videntur competere oua sorbilia, & pisces petro si parui, & squamosi parati cum petro. & cinamomo, & croco, & sale semper parcendo superfluo cibo, & potui sic gubernentur per aliquod tempus, prognosticando quòd ista ęgritudo est longa, & non vult dimittere patientem apud hyemen.

Si autem ægritudo non videtur alleuiari immo continue crescit, tunc rationabile est, quòd materia aliqualiter purgetur, & prius cum oximelle simplici, vel diuretico, vel cum aliquo digestiuo hu. peccantis materia deinde purgetur cum ista colatura præcedente lenitiuo clysteri. Recip. florum boraginis, & buglossæ. polipodij querci. sene anisi ana vnc. se. pas. mund. ab arill. vnc. 1. fiat decoctio, & in colatura ponatur pul. sene, & epithimi ana dram. 1. & se. corticis emblicorum, & belliricorum ana dram. 2. fiat potus. In 2. c. & 3. vice digeratur materia cum oximelle diuretico mixto cũ decoctione epithi. & fumiterræ & anisi. deinde purgetur cum diasene, & diaboraginatu, vel cum supradicta decoctione facta in sero caprino, & addatur lapid. lazuli. dram. 2. electuari. de succo ros. dram. 1. & se. Autem in primo Istis autem sic inceptis si signa apparent sang. fiat flebotomia de basilica in brachio sinistro, & sic adimplebis primũ cañ. Et si adhuc sang. videtur abundare: fiat flebotomia de saluatella in manu sinistra, & post ista digeratur materia cum isto sirupo. Rec. rad. apij, & fęniculi, & graminis brusci sparagi mediani corticis ebuli & sambuci, fraxini, & genestę, & tamarisci. ana. m. 1. conquassentur, temperentur per diem, & noctem in aceto fortissimo albo, vel claro non in vase cupreo, quia recipit inde saporem, sed in ligneo, vel terreo. deinde addatur cicorę cum toto germandreæ vtriusque sticados vtriusque calamenti eupato. ana vnc. 1. scolop. m. s. absinthij mentę end. scariol. mellissæ, ana vn. 2. 4. se. frigidorum minorum lacę capparis spicę. & cel. ana dram. 1. & s. mellis ros. li. 2. zuccari. li. 1. fiat sirupus, & detur cum aqua decoctionis cicerum ru. & spicę. Iste sirupus debet fieri cum aqua ferrata. est mirabilis ad omnem quartanum. Postquam cognouerit digestionem medicinãdum cum hieta rufini, vel cum colatura superius dicta in qua dissoluatur indorum, & belliticorum ana vnc. s. temperentur per sex horas deinde fricentur, & colentur etiam offerantur immediate post colaturam acceptam detur lapidis lazuli abluti. dram. 1.

Postquam autem fuerit purgatus, & accidentia incipiunt diminui, capiat tertia septimana triacam aut metridatum cum vino decoctionis agrimoniæ. Si autem materia est rebellis digestioni, & inobediens nec signa digestionis apparent nec sinthomata alleuiantur, tunc regatur pa. diæta calida, & humida: & teneat se in calore, & iterum de nouo incipe digerere materiam cum aliquibus ex istis, scilicet oximelle diuretico, & squillitico, vel sirupo de absinthio cum apozimate de radicibus aperitiuis sirupus de bisancijs sirupus de squinanto consimiliter valentis. Et videlicet conserua achori per se, & conserua rad. apij, & maxime quando est durities splenis.

Et iterum purgetur cum hac colatura quæ purgat cho. ni. Rec. pas. ab arill. mund. sene ab sinthij florum borag. polipod. querci. epith. anisi

afini ana. unc.ſ.fiat decoctio in ſero caprino & in colatura temperetur corticis mirab.emblicorum & belliricorum ana unc. 1.per totã noctem,& fricentur fortiter,& colentur, & colatura offeratur.Et eſt intelligendum quòd quando in vrina apparet rubedo tunc cum digeſtiuis dicunt miniſtrari aliqua frigida ſimul cum euacuatiuis vt end.ſcariola ſcolopendria & 4.ſe.frigida maiora & minora ſand.& roſ. & ſimilia,& hoc ad reprimendum calorem rerum calidarum pro electuarijs detur tria ſan. roſata nouella,& zuccarũ roſ. In cauſa calida in viatico iubetur dari apozima de radicibus apertiuis cum ſirupo de abſinthio, & iubetur materia purgari cum vomitu. Comedat tamẽ ante vomitus prouocationem per tres horas rotulas raſa.gall. temperatas in melle. & poſt cum pluma,& oleo vomitus prouocetur.& in fine paroxiſmi ſi eſt poſſibile ſudor prouocetur.Et ego habui in meæ iuuentute fe.quartanam præſentiens paroxiſmum euenire intrabam lectum & pannos calidos aliquãdo tegulam calidam pedibus faciebam applicare aliquando cucurbitam plenam aqua calida, vt dãna frigoris euitarem,& ſic tranſibat frigus & poſtea veniebat calor,& poſt ſudor in fine paroxiſmi,& aliquando prouocaui vomitum in principio paroxiſmi, & ante principium poſt acceptationem cibi, & ſic continuando dimiſit me fe.in fine ſeptembris, quæ inceperat in vigilia ſancti Laurentij immediate præcedentis, nullos tamen fructus recentes comedi. Laus Deo viuo,& vero. Dicit Auic. auctoritate Gal.ſic Gal.inquit ſanaui plurimam gentem a quartana ſic. dedi eis in potu poſt digeſtionem ſolutiuum. deinde dedi eis in potu ſuccum abſinthij,& inde dedi eis triacam. Et dico quod aſſa,& piper ſingularia ſunt iuuaméta valde.hæc ille.Vltra hoc ponunt multi autores,ꝙ quædam quartana magis attinet ſan.alia magis flãti.& ſic de alijs.Et ſecundum hoc diuerſificatur cura ſecundum diuerſitatẽ humorũ a qua talibus melancolia generatur. Si ergo in aliquo præceſſit morbus ſanguineus,& complexio infirmi ſit ſanguinea,& apparẽt venæ plenæ,& vrina ru.& groſſa, & pulſus plenus, & alia particularia conueniant: tunc dicitur ꝙ quartana eſt a melãcolia facta per aduſtionem ſan. & tunc detur medicina digeſtiua,in qua non ſit calefactio ſicut eſt oxizacchara,& ſirupus de prunis, & oxiſeni. & mel roſ.& zuccarum roſ.& viol.& ptiſana,& ſirupus end.& ſirupus ſcariolæ, & ſimilia.& dentur mala granata.deinde detur medicina, quæ purgat ſan.ab hu.aduſtis,& melancolicis poſt prouocetur vomitus in principio paroxiſmi facta prius fleboromia de baſilica. deinde purgetur cum iſta colatura. Recipe carnium prunorum damaſce. 15. numero paſſ. mund. iuiubarum ſebeſten florum boraginis, & bugloſſæ viol.ana vnc. 1.fit decoctio in qua diſſoluatur corticis mirab. citrino. vn. 1. caſſię fi.vnc.ſe.detur pro vna doſi, & videlicet in ea ſanguinea & cholerica.

In quartana procedente a melancolia generata ex cholera, vel in qua cholera habet partem,& præceſſit tertiana, vel alius morbus cholericus & pulſus eſt velox,& vrina citrina & cholerica, & alia particularia conueniunt & tunc digeratur materia cum oxizaccara vel ſirupo viol.& roſ.& vtatur lactucis portulacis borag. & ſpinargijs, & mecuriali, & fumoterræ in ſuo tempore. deinde purgetur cum decoctione ſupradicta, vel digeratur materia cum ſirupo de capillis veneris, vel cũ iſto ſirupo. Recip. dianthos capilli veneris ſcariol. end. roſtri porci. ana. ma. ſe. frigidorum minorum ſe. bruſci. aqua. unc. 3. ſcolopendr. corticis tamariſci ana. unc. 1. zuccari quarta. 5. fit ſirupus,& detur cum aqua ſcolopendriæ,& purgetur cum oxiſeni. & manna, & caſſia fi.& ſimilibus.

In quartana autem de flãte in qua vrina eſt groſſa, & ſitis parua,& complexio phlegmatica, & forte aliquis morbus phlegmaticus præceſſit. Et alia particularia conueniunt tunc detur apozima de radicibus apertiuis cum ſeminibus calidis apertiuis pro digeſtiuo cum menta & abſinthio, & melle roſ. Purgetur materia cum turbith, & agarico, chebulis, & diacarthamo, & pulpa coloquintidæ. Et in omnibus iſtis reſpiciantur cañ. vniuerſales, quia vomitus in iſto caſu multum videlicet, quia phlegma, vt plurimum ad ſtomacum concurrit, & ideo prouocetur vomitus in principio paroxiſmi, & poſt perfectam euacuationem in iſto caſu multum valet tyriaca, & metridatum, & ſimilia.deinde gubernetur, vt ſupra dictum eſt. De quartana facta a melancholia, cura poſita eſt ante omnes.

Sed eſt hic intelligendum, quòd tiriaca magna,& metridatum, & aurea Alexandrina, & ſimiles medicinæ debent miniſtrari poſt digeſtionem, & euacuationem materiæ, & non ante: quia magis mouerent materiam, & diſſoluunt ſine conſumptione, vel euacuatione eius. Dixerunt aliqui quòd ſuccus abſinthij diſtemperatus cum aceto datus tribus auroris continuis curat quartanam. Idem dicunt de ſucco berbenæ diſtemperato cum vino. hoc intelligitur purgata materia ſufficienter. Item ponit Haly. de regali diſpoſitione, quòd locuſtæ longæ ſuſpenſæ ad collum curant quartanam. Scribitur etiam in primo libro chirannidarum quod cor auicu-

læ, quæ torquet collū, quæ vocatur in lingua beernensium tortura luna deficiente: si suspēdat ad collum patientis quartanam curat. Ista sunt experimenta & potius empirica. Conserua facta de radicibus apij et conserua quæ fit de floribus tamarisci, valet in isto casu. Similiter vsus cassiefi. cum epithimo & folliculis senæ.

Vel fiat sic. Recip. conseruæ radicis apij. vn. 2. cassiefi. passatæ per sedacium, dram. 3. folliculorum se. vnc. 1. epithimi. vnc. 1. conseruæ buglossæ. dram. 7. zuccari panis vnc. 2. fiat mixtura, & offeratur stomacho ieiuno qualibet die. dram. 5. cum vino decoctionis lilifagi. Dicitur quòd succus tapsi barbari datus ter ante peroxismū per vnam hora curat quartanā. Flebotomia de saluatella sinistræ manus in hora accesionis curauit multos, me vidente quanuis sit contra regulas artis. Ex sanguine asini, & succo corrigiolę, & aceto si fiat quasi vnguentum, & vnguantur quartanarij sanat eos. cir. 2. Cor leporis in panno missum, & suspensum in collo idē facit empiricum est succus calamenti sumptus cum vino añ horam accesionis curat quartanam. Gordonius. Omnia ista intelliguntur cum bono regimine, & purgata materia.

Vnguat spina dorsi cum oleo benedictę, & oleo de lilio, & vnguendo arogon, & marciatō. in hora magni frigoris balnea humectantia valent in fine quartanæ quia tunc materia iam est subtiliata, & sic euacuabitur per sudorem. ante autem non valet.

Declaratio in quartana.

Primo sciendū quòd iuuenes nouiter vxorati si multum in principio continuent cum vxore frequenter incurrunt in hanc. febrem. Principio ratione nimii coitus virtus debilitatur, & mali in corpore multiplicātur in humores, & sic in se decidunt frequenter, quæ ratione mali regiminis prolonganrur, & in quartanam conuertuntur. Ideo prohibendi sunt à coitui si cito volunt sanari.

Secundo quæritur quomodo locusta suspēsa ad collum curat quartanam dicitur quòd si ista emperica aliquid operentur illud faciunt a tota proprietate quæ est virtus absconsa dominus forma specificam illius rei mediāte certa alicuius vel aliquorum corporum super celestium influentia.

Secundum tunc dubitatur quæ est illa tota proprietas. Iuxta hoc multa dicta dixerunt autores. Nam Auer. in 5. collo. videtur dicere quòd sit complexio. Alij dicunt quòd est forma substantialis illius compositi. Alij dicunt quòd est totum mixtum. s. forma, & substantia, & complexio qd Aui. vocauit totā substan tiam in doctrina. 3. fen. primi causa. c. 15. quā dicit quòd res quæ non est operans a materia nec qualitate, illa est operans, & tota substantia. Nota hic quòd intentio Auer. vt supra fuit quòd cōplexio propria sub ratione quia declinat in qualitatem obiecti sub debita proportione. illud dicitur tota proprietatis. Vt verius, & clarius loquamur dicamus quòd tota substantia vel proprietas per quam mixtu operatur aliquem effectum, cuius productionis causa naturaliter loquendo est ignota est quidam virtus, vel naturalis positio consequens immediate formam substantialem rei acquisita cum influenda corporum supracelestium ad hoc specialē influētiam habētium in introductionem formę, & uidetur esse de mēte Aui. in secūda fen. primi doc. 2. sūmma propria c. 15. & in libello de uiribus corde trac. primo c. ultimo unde Arnaldus in tra. de causis sterilitatis ait sic. Dicitur autem proprietas propria natura ad quam aquirendam propria & substantialis forma mixtionis disponitur sicut accidit cuilibet mixto. & hæc natura occulta dicitur tum ignorata vt plurimum, tum quia via rationis nunquam cognoscitur, sicut cognoscitur decium complexioni qualitatis complexionales. Et proinde complexio dicitur natura. non quia proprię nominari potest. Et viam etiam rationis cognoscitur tota autem proprietas nunquam nisi per viā experimenti cognoscitur. Et in hoc cognoscit intellectus quòd in aliquibus operationibus medicinæ pręfuit experimentum quā ratio. quia multa stant in experimento quòd nunquam fuerunt nec de præsenti stant in ratione.

Secundo cognoscit intellectus quòd non omne experimentum potest vallari rōne nec confirmari. Ista autem proprietas potest sic dēscribi proprietas eit quidā virtus vel naturalis positio consequēs imediate, & inseperabiliter formam substantiale rei adductam sup ipsam sub determinata proportione adiuuante cæle sti influentia. Et supradictis patet quod tota proprietas non est complexio. patet quia si sic illę q̄ haberēt eādem proprietatem haberent eādem vel similem complexione. cōsequēs est falsum, quia reubarbarum, & tamarindi a tota proprietate attrahunt choleram, & tamen non sunt eiusdem complexionis.

Tertio intelligendum quod in quartanam secundum dicta autorum vrinę apparēt diuersæ secundum diuersitate colorum humorum ex quibus fit quartana. unde non apparet diuerse in qualibet specie quartanę sed secundū diuersas species humorum a quibus generatur talis melancolia. vñ si fiat a melācolia sanguinę vrina fit rubea, & spissa, & si cholerica, fit citrina, vel subcitrina. Si autem fiat quartana phleg-

phlegmate adusto. vrina apparet albi in colo re, & spissa in substantia. Diuersificatur etiam vrina secūdum diuersitatem temporum morbi etiam secundum digestionem, vel indigestionem medicinæ morbi.

Quarto intelligendum est, quod dictum fuit in 7. iudicio, quòd quartana, quæ fit ex melancolia sanguinea est salubrior, & breuior & est verum, & causa istius est. quia sicut dicit Galenus. in 2. de complexionibus. c. 6. in ca. q̃ san. omnibus humoribus melior, & conuenientior natura existit. cho. vero nigra est sicut sedimen, & fex, sanguis propter hoc ille. Et per consequens egritudines factę a melancolia lōgiores, & tardiores sunt ad curandum. Et propter hoc dicit Galen. quòd in ægritudinibus, quæ fiunt a san. qui est magis innatiuus in humoribus, non est timor 2. prognosticorum com. 27. ibi vrina rubea &c.

Quinto intellige quod dictum fuit in secūdo cañ. generali, quòd signis sanguinis apparentibus fit flebotomia &c. & si non apparent non fiat flebotomia. Et si fit flebotomia, & sanguis apparet rubeus & clarus laudatur vena, & plus non exeat, quia si fit, virtus debilitabitur, & non poterit resistere morbo, & sic flebotomia est causa mortis, vel longitudinis ęgritudinis. Et hoc dicit Haly. 3. de regali dispositione. c. 3.

Sexto memorandū est de 9. cañ. in quo dicitur, quod balneum non competit nisi post statum, & apparente declinatione, & causam istius reddit Haly. ibidem. quia balnei interest humores subtiles euacuare, nunc autem ista materia quartanæ est multum grossa, & compacta, & tunc per balneum illud quod est subtile euacuaretur, & grossum remaneret augmētans materiam morbi, & faciēs ipsum diutius corpus affligere, & permanere. Et tunc tu dicis, isti casus docent, quòd non debemus euacuare nec balneare nec fortia diuretica ministrare. Quid ergo faciendum? dico secundum Haly. quòd competit tenuis fricatio moderata, & leuis cum moderatione cibi, & potus, & hoc competit, vt fiat dilatatio pororum, & materia attenuetur, & possint interea debilia digestiua, & laxatiua administrari, & similiter cibi, & potus in quibus sit digestio, & minoratio materiæ, & per cōsequens quartanæ eius.

Septimo dictum fuit in 11. iudicio &c. q̃ digestio materiæ istius, & alterius morbi cognoscitur per paroxismorum mitigationem, & minorationem eorū. Et causa istius est, quia accessio febr. sit instabilis non interpolati temporis, nō nimium custodit si firma, & stabilis, tempus interpolationis non dimittit tunc ergo eius dissolutio dura erit, & instabilis de necessitate facilis erit. Et hoc est quod cōiter a lais dicitur q̃ quando feb. mutatur dimittitur.

Octauo ꝑ declaratione tertij inditij in quo dicitur febribus inordinate vagantibus quartanæ venturæ sunt. Sciendum q̃ fe. inordinate ūagantibus sunt fe. quæ non cūstodiunt tēpus certum paroxismorum, sed aliquando in 3. aliquando in 2. aliquando in 4. & sic de alijs faciunt paroxismum & Hippo. vocat eas in alio loco errantes. & Gal. in passionario. vocat eas planetas, quia omnes planetæ sunt errantes, & deuiantes a via solis, quæ est linea ecliptica sub qua sol semper mouetur. vnde Hip. autumno vero, & estinorum multa, & fe. quartanæ errātes, & c. 3. amph. amplius 3. Et sequitur in com. feb. errantes in autūno fiunt ex inordinatis autumni complexionibus, &c.

Nono dubitatur de melancolia cum sit frigida, & sicca quō potest putrefieri quia vtraq; qualitate repugnat putrefactioni. Et iterū Ga. 2. de complexionibus. c. 2. dicit quod nullius rerum proprietas est vt putrefiat ex sicco nec ex frigido. Ad hoc rūdet Gordonius, q̃ quamuis melācolia sit frigida, & sicca virtualiter tñ est humida, & liquida actualiter ratione cuius humiditatis actualis & liquiditatis in casu coartatiōis & nō euetationis pōt putrefieri ad fe.

Decimo clarificat causas longitudinis & abbreuiationis paroxismorū, & interpolationis hoc conuenit secundum q̃ materia est multa vel pauca, & secundum q̃ multum, vel parum resistit putefactioni. quia ergo melancolia est, grossa, & non est apta resolutioni diu affligit, & paroxismus eius longus. quia cuius materia frigida est sicca, & vtraque qualitate putrefactioni resistit, & ideo et longam facit interpolationē. Phlegma āt facit paroxismum lōgum, quia materia est frigida, & viscosa, & non cito dissolubilis, & paruo tēpore durat interpolatio quia materia multa est, & parata putrefactioni rōne multę humiditatis, & ideo quasi non interpolat, aut est in falsa quiete. Cho. aūt parum affligit, quia materia subtilis, & cito resolubilis, & interpolatio eius est intra quotidianam, & quartanam, quia ratione siccitatis non ita cito putrefit sicut phlegma, & ratione caliditatis non tantum moratur sicut melancolia. San. autem non facit febr. interpolatam cum paroxismo, & interpolatione.

Vndecimo scias, & intellige secundum Gale. in 2. de creticis diebus in cap. q̃ aliquando inuenimus quartanam prolongari vsque ad numerum multorum annorum, & inuenitur alia quartana, quæ terminatur in tot diebus sicut facit numerus periodarum illius quartanæ quę fuit multorum annorum. Et ego vidi febricitantem, quæ solum febricitabat semel in 30. diebus, & in ista durauit per triginta annos solares. Laus Deo. Amen.

De febribus compositis. Cap. XIII.

Compositæ Feb. sunt multæ, vt dicitur Ga. 2. de crisi c. 10. & 11. & 12. Et dicit in fine capituli 11. quòd formæ febrium singularium sine apostemate sunt tres, vna est ex phlegmate, alia est ex chol. alia ex melancholia. Et tu si exercitaueris teipsum & visitatus fueris in cognitione cuiuslibet earum singularium secundum suam singularitatem non est tibi difficile cognoscere compositionem earum, quæ ex eis componuntur. hæc ille. Quia ergo istæ cõpositiones sunt multę, quia aliquando continue cum continuis, & aliquando interpolatę cum interpolatis, & aliquando interpolatę cum continuis componuntur, & illud scribere, & narrare esset longum, remitto te ad Galenum 2. de crisi capitulis allegatis, & ad li. de differentijs febr. & suff. nunc nobis ponere cõpositionem continuarum cum interpolatis. Et vltra hoc compositionem febr. interpolatę tertianę cum quotidiana interpolata.

Vnde pręsupponitur ex dictis Gal. ibidem, & ex dictis in 6. cap. huius septimi libr. quòd quilibet trium humorum potest putrefieri intra venas, & potest causare fe. continuam, quilibet etiam potest putrefieri extra venas, & potest causare feb. interpolatam. Et istorum humorum quilibet potest putrefieri intra venas & alius ab eo extra venas, secundum hoc possunt causari tres species febr. compositarum, quę dicuntur emitritei. Si enim phlegma putrefi. intra venas tunc faciunt febr. continuam quæ non separetur nec interpolata, & si cum hoc putrefi. cho. extra venas facit tertianam interpolatam, & sic sunt duæ feb. scilicet continua ex phlegmate, & interpolata ex cho. & sic est prima species emitriteorum, quæ dicitur paruus emitriteus.

Secunda species est contraria isti, & fit, ex phlegmate putrefacto extra venas, & ex chol. putrefacta intra venas, & sic tertiana cõtinua componitur cum quotidiana interpolata, & vocatur medius emitriteus.

Tertia compositio fit ex melancolia putrefacta intra venas, & ex chole. putrefacta extra ista fit ex quartana continua, & ex tertiana interpolata, & est tertia species emitriteorum. Et de isto stant versus antiqui. Paruus emitriteus in venis phlegma recondit. Exterius choleram meditur conuertitur illi. Pessimus humor inest maiori sed coquitur extra.

Quarta compositio est ex tertiana interpolata, & quotidiana interpolata omnia ista habent causas, & signa, & curationes sicut habent suæ simplices ex quibus componuntur.

Causæ compositionis istarum febrium est, compositio mali regiminis & vsus rerum multiplicantium phlegma, vel choleram, vel melancholiam simul in eadem mensa, vel per longum tempus vnum humorem & per aliud tẽpus alium, exemplum primi, vt quando in eadem mensa quis in principio mensæ comederet cerasa pruna guinidola, & post comederet pastillos cum multo pipere, & biberet nectar aut vinum forte. Exemplum secundi, vt si quis per totam æstatem fuisset vsus cucurb. & melonibus, & multitudine fructuum & in fine autumni se subito mutaret, & vesceretur allijs, & cepis & sinapi, & porris, & nasturcio & speciebus calidis. Mutationes etiam temporum ad qualitates oppositas sunt similiter causæ istarum fe. compositarum. Mutationes etiam ætatum cum regimine disproportionato ætati, & complexioni. Et quando isti humores diuersi, & multi in quantitate sunt in corpore generati, si putrefiunt in corpore faciunt istas febres compositas.

Signa parui emitritei sunt, quia inueniuntur febr. continua, quę nunquam eradicat, & ista est lenta. Pulsus inordinatus aggrauatio oculorum, & est feb. remissa non multum adurens sine æstuatione. Et ista sic existente superuenit paroxismus tertianæ cum quadam horripilatione, vel rigore ac si spinis pungeretur, & post succedit calor magnus cum magna inflatione, & siti, & vigilia, & terminatur cum sudore, & vomitu, & post paroxismum remanet feb. lenta moll. & in ista febr. dies tertia est similis primæ. & quarta secundæ, & hoc est propter motum choleræ qui est de tertio in tertium.

Signa autem medij emitritei, tunc enim est febr. continua semper cum nimio calore, & ardore, & siti & vigilijs, & inquietudine. Et postea venit paroxismus quotidianus cũ modico frigore, & cum quodam quasi stupore, & sitis quæ prius erat aliqualiter recessit, & aliquando venit vomitus &c.

Signa maioris emitritei, & fit exterius nimia frigiditas a melancolia putrefacta intra vasa, & tertiana interpolata facta a choler. putrefacta extra vasa. Et dicitur, quòd in ista febr. vrina est aliquando remissa in calore, & fortiter in substantia propter malam melancoliam, aliquando intensa, & citrina propter chole. & adest timor, & sollicitudo, & communiter sunt splenetici cum dolore in latere sinistro, & habet somnia timorosa horrenda & falsa cum falsis imaginationibus, & siccitas in corpore est magna, & calor fuscus, & sitis, & vigiliæ. Ipsa

autam sic stante cōtinua venit paroxismus de tertio in tertium cū quadam horripilatione, & vrina est intensa. Et postquam paroxismus finitus est, iterum remanet febris continua.

Si autem feb. tertiana interpolata compo-natur cum quotidiana interpolata hæc signa sequuntur. & primo sunt posita a Ga. 2. de cri si: c. 9. sic in sententia. Fe. incipit cum horripila tione, & diuersitate in pulsu, & postea venit ca liditas per totum corpus, ita quòd iam vide-tur, quòd veniat status paroxismi, & antequā finiatur idem paroxismus iterum redit horri-pilatio, & pulsus iterum fit paruus, & minor quàm fuit, & debilior & tardior, & vehemen-tioris raritatis, inuenies etiam calorem sepa-rari ab extremitatibus, & multiplicari in ven-tre, & pectore.

Ista febr. est composita ex tetiana quæ sepa-ratur, & ex fe. faciente paroxismum omni die, & eius compositio est secundum commixtio-nem, & compositionem quam græci vocant e-mitriteum. Et crisis fe. compositæ ex tertiana, quæ separatur, & ex faciente paroxismum om ni die quam dixi græcos nominare emitriteū fit si cum ea est euacuatio choleræ, & phleg-matis. 3. de crisi. c. 3 o.

Iudicia in speciebus emitriteorum. Primo istę fe. communiter sunt tardę terminationis, & fallaces, ideo si sint cum debilitate virtutis sunt multum dubiæ de morte.

Secundo dicitur sic paruus emitriteus fre-quenter conuertitur in litargiam pp. somnolē tiam quę fit a relatione fumorum facta a phleg mate quod est putrefactum intra venas quę cō tinue fumant ad caput, quia vt plurimū factæ a phlegmate sunt causa somnolentiæ.

Tertio iudicamus sic. medius emitriteus sępe conuertitur in frenesim: propterea quia fumi eleuati a materia cholerica intra venas putre-facta continue caput ascendunt, & ratione lon ge durationis faciunt apostema.

Quarto maior emitriteus ut plurimum est, mortal. quia materia putrefacta intra venas causat continuum, & longum morbum, & nir tus multum debilitatur a duabus fe. ideo eis non potest resistere, & sic succumbit, solus au-tem deus potest ipsum curare, quæ solus sanat languores, medici vero ministri eius sunt in morborum curationibus.

Quinto dicit Auic. quod festinemus in dan do decoctiones supple laxatiuas ante digestio nem materiæ: timetur enim sirsen. idest aposte ma in ventricul. cer.

Sexto semper emitritei sunt dubij de salute vbi virtutis debilitas reperitur.

Curatio Fe. compositarum. Primus cā. est Auic. in sententia. In speciebus emitriteorum magis intendendum est ad euacuationem ma teriarum per ventris solutionem quàm ad al terationem per extinctiua caloris.

Secundus morbi compositi cum medicinis compositis sunt procurandi.

Tertius simpliciū norma curabis cōpositiua.

Quartus est Aui. vbi supra, ante euacuationē præcedit digestio veruntamen aliqua possunt præcedere lenitiua. materia enim emitriteorū pro maiori parte est grossa.

Quintus in curatione emitriteorum consi-dera quis hu. cōponentium superabundet, & de digestiuis, & euacuatiuis illius hu. in com-ponenda me. magis est apponendum.

Sextus dicit Aui. quòd emitriteus durat ali quando vsque ad 7. menses ideo cito succur-rendum est cum digestiuis & euacuatiuis non fortibus donec materia sit digesta.

Cura particularis parui emitritei. Et primo digeratur materia cum rebus calidis ratione materiæ flāticę quę magis abundat, similiter ad dantur frigida ratione choleræ, & discrasiæ fe brilis. Et fit talis sirupus. Rec. rad. fen. & petro. & apij cicoreæ. & brusci ana vnc. 2. Ista ponun tur ratione flātis scariolæ end. eupa. ana vnc. 1. & se. 4. se. fri. mi. se. brusci. ros. ru. spod. florum nenuf. ana dram. 2. camphoræ dram. 1. aceti al. quar. 1. zuc. lib. 2. fit sirupus, quæ vtatur to to tempore ægritudinis cum aqua graminis, & cicerum ru. & spicenardi.

Cognita digestione materiæ purgetur sic. Recip. florum violæ boragi. & buglossæ vo-lubilis minoris quę gerit florem alb. polipod. quercis an. ana vnc. se. fit decoctio in qua dis soluatur cassiæ fi. mund. vnc. 1. agari. pul. pul. diaturbith ana dram. 1. & se. vel magis vel mi nus secundum vires infirmi. detur in aurora, vel purgetur cum electuario de succo rosa. & pul. diaturbith. Ista digestio, & euacuatio con tinuetur vsque ad finem curæ. In istis enim emitriteis quia materia est grossa potest mini-strari sirupus de bisancijs, & in supradictis purgationibus reubarbari, dram. 1. & spice-nardi. dram. se.

Deinde propter nimiam corruptionem, quæ est in humoribus omnes species emitri-teorum videntur quasi morbi pestilentiales, ideo tractandi sunt, sicut epidimiati quoad defensionem cordis, & aliorum membro-rum principalium. Ideo fiat tale cordiale. Recip. sem. & corticis citri, vel saltem limonis rad. tormentillæ pul. triasanda. pul. diamargariton. rosa. rub. ana dram. vnam. spicenardi dram. sem. camphoræ. scropol. vnam. conserue buglossæ. vnc. vnam. zuc-cari lib. se. fit mixtum admodum zucca. ro-sa. Et post fit talis sacculus. Recip. rosi rub. florum nenufar. violę. florum camo. ana vnc. sem. corticis citri dramm. 2.

sand.muscat.dra.2.caphorę dram.s.conquassentur omnia,& ponantur in sacculo,& aspergatur aqua ros.& aceto,& frequenter odoretur, idem de ros.& sand. musca.& camo.& absin.& parua menta fiat sacculus supra stomachum, & ista continenter paulatim purgan.& continue ægrum viaticis salubribus pro virtutis defensione nutriendo.

Pro medio emitriteo fiat sic si istud phlegma est putrefactum intra venas, & facit quotidianã interpolatam, & cho.putrefit intra venas,& facit continuam, tunc cho. est in maiori quantitate,& ideo plus debemus ponere de digerentibus,& euacuantibus cho.& ideo fit sic.Rec.end.nouellæ non lotæ scariolæ rostri porcini hepaticæ lactucæ.ana m.1.capil.veneris recentis politrici,& dianthos rad.apij,& pet.& fen.& brusci,& graminis, & sparagi, ana m.se.4.se.frigidorum mi.ros.viol.florum nenuf.ana vnc.se.campho.dram.2.spodij liquiriciæ ras.ana dram.2.zucca.lib.1.& se.fit sirupus,& detur cum aqua end.& scolopend. addatur absinthij vnc.2.in sirupo.Purgetur sic Recip.florum viol.boraginis,& buglossæ polipodij querci ana vnc.se.an.4.se.frigidorum mi.ana dram.3.fiat decoctio in qua dissoluatur cassięf.mund.tamarind.ana vn.se.pul. diaturbith.dram.1.& se.reubarbari,agarici, ana dram.se.secundum magis aut minus. Iterum fiat restauratiuum electuarium supradictum.Dięta autem sit euchima cum bonis cibis paratis cum rebus aperitiuis.&c.

In maiori emitriteo dicitur quòd non euadet habens ipsum propter pessimitatem materiæ,& longitudinem ęgritudinis.veruntamen semper confortetur natura, & digeratur materia per istum modum.Reci.succi sumiterræ succi lapacij acuti,succi boraginis,& buglossę succi endiuiæ succi lupuli ana quarti.4.semi. frigidorum mi.seminis brusci epithimi florũ viol.nenufa.seminis acetosæ berberis ana dram.3.fiat sirupus cum zuccaro lib.1.& se. detur cum aqua scolopend.& tamarisci.purgetur sic.Rec.florum viol.boraginis,& buglossæ epithimi sene ana.unc.se.polipodij dram. 3.anisi.dram.2.fiat decoctio in qua dissoluatur cassięfi.mund.vnc.1.mirab.indi.dram.3. epithimi pulue.dram.1.& se.detur in aurora. Et dicit Auicenna in prima.4.in cura emitritei.quod Gale.& qui fuerunt ante ipsum curabant emitriteos cum aqua hordei in qua erat, virtus piperis,cui aliqui contradixerunt,quia piper inflammat febrem,& aqua hordei pigrã facit materiam.Et Auicenna ibidem tenet secum Gal.dicens quòd generalis cañ.est quod iste ęgritu.curantur cum medicinis compositis ex infrigidantibus,& calefacientibus, vt discernat natura inter duas virtutes,& occupetur infrigidatiuum cum febr.& partibus cordis,& calefactiuum cum materia. Et quis est,qui curet emitriteum absque hoc,quasi dicat nullus.Paulatim ergo digeratur, & paulatim euacuetur materia. Ex istis infrascriptis possunt fieri trocisci aut pillulę quæ non sunt multum laxatiuæ aut electuarium aut restauratiuum ros.rub.liquiritiæ sicut est spodium spicę reubarba.semen endiuiæ, & portulacæ, & cucurbitæ cuscutæ crocus reupontí.lacca gummi arabici cacabe.semen acetosę eupatorium,& anisum.Et in laxatiuis ponatur aloe absinthium,& mirab.agaricus.epithimus reubarba.sene,& cassiefi.&c.

Dixerunt aliqui quod smaragdus lapis pręciosus suspensus ad collum a tota proprietate curat emitriteum.istas pillulas ponit Auicenna,& asserit quòd valent ad emitriteos,& ad febres cronicas ledẽtes viscera maxime quando materia vincens est phlegmatica. Re.aloes masti.corticis mirabol.cittrini reubarb.succi eupato.succi absinthij ros.rub.ana partes æquales, croci partem mediam fiant pillulę cũ aqua endiuiæ,& dosis eius est dram.2.

Declaratio in emitriteis.

Primo sciendum secundum Auicen.in prima.4.capitulo proprio,quòd inter medicinas quæ prosunt in isto casu est absinthium romanum ad rectificandum materiam, & vt faciat venire ægritudinem ad statum dummodo nõ festinemus in dando ipsum,& non detur nisi post septem dies. Et cum inceperit apparere signa digestionis, nam si ante sumatur, facit accidere angustiam,& nauseam,& cum sua caliditate, & siccitate cum stipticitate facit eos tardos ad euacuationem, & hoc intelligitur quando datur ad euacuandum in sua dosi.

Secundo iuxta dictum Auicen.in cura maioris emitritei de administratione aquæ hordei in qua sit virtus piperis, quando dicit, vt discernat natura inter duas virtutes,&c. Tũc quæritur vtrum sit dare quintam virtutem naturalem,scilicet discretiuam quæ discernat calidum à frigido, & calidum applicet materiæ morbi frigidę,& frigidum applicet discrasiæ, & materiæ morbi calidę,& videtur, ꝙ sic autoritate Auicennæ in fine primæ fen.4.in cura emitritei.Item arguo autoritate Auer.qui eam expresse ponit in 2.& 3.col.in c.de accidentibus virtutis stomachi.In oppositum arguitur quia videtur quòd Gal.& Auic.& alij sunt diminuti ponentes solum 4.virtutes naturales,& non ponunt virtutem discretiuam. Ad istam quæstionem dicendum,quòd aliqui tenent secundum Aue.ꝙ est dare quintam virtutem.quia ad hoc quòd aliqua virtus attractiua attrahat aliquod attrahibile oportet, quod illud sit discretum, & dictum alias non

posset attrahi. & sic virtus discretiua, vel separatiua preparat illud subiectum virtuti expulsiuæ, vel attractiuæ: secundo patet ad experientiem quia hepar digerit chilum, & præparat ipsum, vt sit nutrimentum toti corpori antequã fit attractio ad membra nutrienda oportet, q. fit segregatio superfluitatum & quælibet vadat ad suum locum, & hæc est vna via. Aliter tamẽ dicit Iordanus de turre supra. 3. de morbo & dicit quòd salua reuerentia Auer. non est ponenda 5. virtus scilicet discretiua, & dato quòd sic non est, naturaliter consideranda a medico, & ratio est, quia si actus ille quem tu imponis fieri per virtutem discretiuam potest compleri per alias virtutes naturales, non est necessarium quòd illa virtus ponatur in esse, quia virtutes, & operationes aliæ ex alijs cognoscuntur. Sed ille actus, vel operatio potest cõpleri per alias virtutes naturales ergo, &c. consequentia nota antecedẽs patet, quòd potest compleri per virtutem expulsiuam, & per virtutem retentiuam operante virtute digestiua, quia attractiua fit post expulsionem inconuenientis, ita quòd expulsiua membri expellit quòd sibi non conuenit, & attractiua alterius membri attrahit expulsum tanquam conueniens. Et hoc vere intelligitur in generatione humorum & segregatione eorum abinuicem, quia digestiua operante virtus expulsiua expellit ab hepate per suum meatum ad cistim fell. superfluitatem chol. similiter per suum alium meatum superfluitatem melancoliæ ad splenem ratinendo quod melius est vsque ad tempus. Et in hoc iuuat virtus attractiua mẽbrorum illorum ad quos fit expulsio rei nutrientis, vel non nutrientis.

Et adhuc circa hoc est sciendum quòd discretio potest intelligi dupliciter quædam est discretio aliquorum existentium in potentia, quæ quamuis apparent quòd sit vnum tamen sunt plura in potentia, vt in massa sanguinaria. Et est alia discretio aliquorum, quæ sunt in actu sub diuersis formis, vt in coloribus. De prima discretione loquendo dico quòd nõ potest compleri per virtutem expulsiuam, & attractiuam, quia attrahibile oportet quòd sit distinctum & discretum loquendo de secunda discretione talis potest compleri per virtutem expulsiuam & retentiuam operante virtute digestiua, quæ præparat, & digerit tales res, vt quælibet earum expellatur a loco in quo est, & virtus attractiua aliorum membrorum attrahat quamlibet rem ad locum vbi necessaria existit. Qui etiam vellet speculari ad hoc talis discretio humorum potest compleri per virtutem retentiuam & expulsiuam, quia hu. sunt distincti formaliter simul, tamen sub quadam acerbatione, & accumulatione, & hęc est sñia medicorũ, quia ista quinta virtus posito, quod sit, tamen non est necessaria medico, quia non facit ad finem medici, quia finis imponit necessitatem rei, quia medicus non tractat de virtutibus nisi ratione finis, scilicet vt instrumenta earum corrigat, sed virtus discretiua non habet instrumentum, quia quælibet virtus naturalis operatur per complexionem, & tunc dicitur, quòd tot sunt naturales uirtutes quot sunt combinationes complexionum, sed non sunt nisi 4. quia calidum, & hu. est instrumentum virtutis digestiuæ. frigidum & hu. expulsiuę frigidum, & sic. retentiue calidũ, & sic. est instrumentum attractiuæ. Et non sunt plures combinationes possibiles, ergo non plures virtutes. Et ad Auer. dicitur qnod ipse locutus fuit velut purus philosophus. nos vero loquimur sicut medici loquuntur in ratione finis, scilicet, vt sciamus corrigere instrumenta istarum virtutum quando virtutes sunt defectę. Et si Aui. vel Gal. vel aliquis ponat istam virtutem discretiuam ponunt ipsam tanquam actum completum ab alijs virtutibus naturalibus, scilicet expulsiuę, & retentiuę, & attractiuę, cooperante digestiua. Aliqui vero dicunt, quòd ista discretio fit a virtute corporis regitiua, & operæ naturæ.

Tertio sciendum quod Auic. in fen. 22. 3. in c. de signis doloris iuncturarum, quòd species guttę compositæ fiunt secundum diuersitatẽ hu. in corpore existentium simile etiam est dicendum de fe. compositis. Nam si aliquis cholericus vult vti regimine refrigeratiuo comedẽdo lactucas & herbas frigidas & fructus frigidos & hu. & res generantes phlegma, & hu. crudos, vel vtatur nimia repletione nauseatiua satietate, & cum hoc vtatur rebus cho. generantibus post longum vsum rerum phlegmaticarum, & isti hu. putrefi. vel destituantur a regimine naturæ, & faciant commixtionem non veram, & generent guttam compositam ex diuersis hu. Similiter similes hu. faciunt diuersas fe. compositas secundum diuersitatem, secundum compositionem, & secundum positionem hu. intra vel extra vasa, secundum hoc fiunt diuersæ species emitriteorum, & aliæ feb. sicut ponitur. 2. de crisi. &c.

De ethica febre. Cap. XIIII.

ETHICA est nomen latinum, & est extractum à greco. Dicitur autem ethica ab ethis quod est habitudo vel habitus propterea, quia ista ęgri. iam videtur habituata & fixa. Ideo dicitur. 2. de crisi. c. decimo quod ethica dicitur ab effixione. Ethica secundum fratrem Io. de Ianua dicitur ab ethis quod est mos. vnde ethicus ca. cum penultima correpta, idest moralis, &

& hæc ethica idest scientia moralis. Papias vero dicit quod ethica est, genus febr. cuius tres sunt species prima. 2. & 3. De prima leuiter infirmus curatur, de secunda vix. de tertia nunquam. Quantum igitur spectat ad propositũ dico quod ethica est duplex quædam est cum feb. & alia sine feb. quæ vocatur ethica senectutis siue marasmon. de qua postea videbitur domino adiuuante. Prima autem diffinitur sic. Ethica est febr. continua membris radicalibus subiectiue adhærens, & humiditates substantiales, & nutrimentales, & totum corpus consumens, & habet causas antecedentes primitiuas & coniunctas.

Causę primitiuæ sunt omnia illa extrinseca quæ calefaciunt, vel inflammant membra radicalia, & possunt facere effi. vel pu. aliquibus non bene dietatis, vel gubernatis successiue potest fieri feb. ethica. ita quod causæ primitiuæ istarum sunt etiam causæ primitiuæ ad hoc aer facit exterius dicens quicquid est causa causæ est causa causati. quia qui occasionem damni dat damnum sibi dedisse videtur.

Causæ autem antecedentes ethicæ sunt species fe. eff. vel fe. pu. acutarum maxime illę quę sunt cum inflatione, & adustione. Alia causa potest esse prohibitio cibi, & potus in tempore quo deberet dari, & maxime hoc fit in hominibus cholericis, & macris quibus aduenit febr. continua cholera adurens, vt causon, & ei prohibetur potus aquæ frigidæ, vel aquæ hordei similiter fe. quæ fit cum apostemate. Vnde si ieiunium triduanum imponatur complexione calida, & sicca existente in ethicam deueniunt 8. de inge. ca. 6. intelligitur si prius febricitauerit. Vlcus pulmonis propter quod prohibetur pulmo a perfecta euentatione cordis: & sic inflatur cor. similiter nimia caliditas hepatis aut pulmonis aut stomaci aut similiũ.

Causę coniunctę ethicę sunt caliditas, & siccitas cordis consumens humiditates nutrimẽtales eius, & similiter aliorum membrorum similiter mala complexio æquali in eisdem membris introducta a febr. præcedentibus, vel a mala complexione diuersa pręcedente, & diu durante vel ab omnibus alijs causis cito, & fortissime malam complexione calidam, & siccam introducentibus in corde, & in membris radicalibus, & ipsa consumens.

Signa ethicæ feb. sunt fe. ęqualis vniformis sine paroxismis, & interpolationibus, ita ꝙ semper calefacit corpus nec vna dies plus aggrauat quam alia, nisi ibi esset mixtio febr. pu. Cutis est arida, & sicca sine humiditate. Caliditas istius feb. tangendo non est intensa sicut, in febr. putridis. immo in primo tactu videtur suauis. Et si manus remanet per aliquod spacium super cutem, fit caliditas fortior, & videtur augmentari, & aliqualiter mordicare, pulsus est paruus, & debilis, & frequens propter siccitatem arterię. Caliditas augetur post refectionem, quòd licet fit in alijs fe. non tamen ita manifeste. vnctuositas apparet in vrina, & egestione.

In secunda specie ethicæ vrina est vnctuosa, & furfures in ea apparent, & extremitates manifestę discarnatę & nodositates crescunt, & ideo apparet manifesta distinctio.

In tertia specie ethicę facies apparet hypocratica nares acutę. oculi concaui tempora plana aures frigidę, & contractę, & pulpę eorum inuersę, & totius faciei color pallidus aut plũbeus aut terreus, & habent pannum in facie ac si pul. super faciem spergeretur. In ethica etiam reperitur maior calor in volis manuum & in plantis pedum.

Signa permutationis effimeræ ad ethicam sunt permanentia fortitudinis caloris, nam fe. effi. vt plurimum incipit declinare post duodecim horas, & si non declinat immo remanet in eodem statu vsque ad tertium diem tunc fit ethica.

Signa quod ethica sit composita cum fe. putrida sunt quia putrida facit interpolationem per sudorem vel aliter. semper tamen remanet caliditas, & siccitas, & semper crescit extenuatio, & arefactio, & alia signa supradicta, & durities in pulsu, & paruitas, & debilitas maior est in secunda quàm in prima, & in tertia, quàm in prima, vel secunda. Et in secunda decrescunt extremitates, & iuncturę videntur decrescere propter carnium consumptionem. Pulsus ethicorum sunt debiles, & parui veloces seu frequentes. parui sunt propter debilitatem caloris naturalis etiam per consequens virtutis, & sunt veloces seu frequẽtes propter necessitatem quam inducit feb. ethi. Ga. hęc in quarto libro de causis pulsuum com. 16. Et calidius, quòd fit in ethicis est locus venarum & arteriarum scilicet in volis manuum, & plantis pedum, quia ibi terminantur venæ & arteriæ, &c.

Iudicia in febr. ethica. Primo notandum, ꝙ Aui. in prima fen. primi doc. 4. de humoribus c. in principio capituli ponit humores, & ponit humiditates. sed quædam istarum humiditatum sunt superfluitates alię sunt non superfluitates, quarum prima est in foraminibus extremitatum paruarum venarum membrorum simplicium, & ista humiditas non habet nomen, sed circunloquitur, & vocatur prima humiditas de secundis.

Secunda humiditas est humiditas roralis, quę spargitur super omnia membra simplicia & ista est apta nata conuerti in membrũ quando corpus causaret nutrimentum, & apta, vt mem-

membrũm humectet quando exiccantur a forti exercitio vel ab alia causa, & ista vocatur ros: tertia humiditas est illa, quæ parum ante congelata est per vlteriorem actionem, & est nutrimentum, quod quia iam quantum est ex parte complexionis in nutrimentum, & mēbrorum substantiam conuertitur, sed ex parte essentiæ nondum conuersa est in substantiam, & essentiam, & in similitudinem membri totalem. Et ista humiditas vocatur cambiũ, quia de proximo cambiatur & mutatur in glutinũ quæ est quarta humiditas, quæ continet membra simplicia.

Dicit ergo Aui. in prima fen. 4. trac. vltimo: & concordat Serap. in capitulo proprio quòd ad consumptionem humiditatis, quę vocatur ros, sequitur prima species ethicę, & est simile de oleo quod continetur in lampade. quando autem prima humiditas incipit consumi, quę vocatur cambium tunc fit secunda species, & est simile de oleo quod est iam bibitum in substantia lichini, post consumptionem istarum duarum humiditatum quarta humiditas, quę vocatur glutinum incipit consumi, quæ conglutinat partes membrorum simplicium, tunc est simile de humiditate substantiali ipsius lichini per quem partes lichini continuantur, & tunc est tertia species ethicę. Prima igitur species difficilis cognitionis & facilis curationis. vt dicit Aui. Tertia autem species est oppositum: quia est facilis cognitionis, & impossibilis curationis. Secunda autem species in cognitione, & curatione tenet medium.

Curatio Febris ethicę. In primo aliqui cañ. generales sunt præmittēdi: vt exinde cura eliciatur. Primus cañ. est Gal. in 10. mech. quasi in col. 14. ethicis nihil aliud est, necessarium nisi refrigerare, & humectare eorum corpora.

Secundus est Gal. ibidem. Et hic vero quia non oportet purgari nec calefieri calor balnei nocet, nam augmentabis calorem, & siccitatem. hęc ille vbi supra.

Tertius est Galen. in decimo mech. quasi in fine sexti col. Nutrimenta ethicorum necesse est esse frigida, & humida aut temperata sicut ptisanam, & humida iura, & mund. panem.

Quartus, cura enim ethicorum similis est, curę siccam in stomaco complexionem habentium, sed tamen ethicis frigidiora sunt necessaria propter multitudinem caloris eorum.

Quintus est Auic. Si coguntur propter necessitatem dare res, quæ faciunt citam humiditatem ũel humectationem, & illę sunt calidæ, vt aqua carnis, & vinum, oportet quòd antecedant, vel sequantur res infrigidantes. Iste autem est Auic. in prima 4. in cura febr. ethicę.

Sextus. Si ethica accidat propter apostema aut lęsionem in aliquo membro, vt est hepatis calefactio necesse est curare illud apostema aut membrũ lęsum corrigere & pręparare.

Septimus, infrigidanda aeris est de rebus magis iuuantibus ethicos similiter indui pannis lotis in aqua in qua sint, rosę, & folia salicis aqua ros. & trocisci de camphora nō modicum iuuant eos. Auic. ibidem.

Octauus. odora campho. & ros. sand. & mādragoram papa. & aquam ros. & similia iuuāt ad eorum curam.

Nonus est Auice. vbi. supra. Emplastra infrigidanda quibus oportet eos curare sint aromatica: nam ipsa sunt propinquioris iuuamenti, & proprie super pectus & partes vicinas, & sint actu frigida sine stipticitate nam stiptica desiccant, & prohibent virtutem medicinarum profundari, & ad interius penetrare, non tamen tantum retineantur, quòd voci, & anhelitui inferant nocumentum hęc ille in sententia.

Decimus quies & somnus & tranquillitas, & pręseruatio a fame tristitia, & ira, & odio, & angustia, & siti iuuat in ethicorum curatione.

Vndecimus lectus eorum sit de natalicijs frigidis ex pannis laneis cum coto intermedio similiter, & coopertura, & non sepeliantur in culcitra plumacea nisi super ipsa coopertoria de corijs paratis extendantur. Et si lectica eorum statuatur super aliquod vas aquę plenum esset eis bonum, vt dicit Auic.

Decimussecundus est Auic. in loco alleg. in sententia in ca. rememorato infrigidantium eos in fine capituli. Lectus eorum sit prope cursus aquarum, vel saltem currat aqua si sirin gam prope lectum, & ibi sternantur, & circũponantur succi & folia, & rami salicis folia. cānę & herbarum frigidarum, & similiter herbę naturaliter frigidę in frigida aqua madefactę.

Decimustertius lac caprarum, & asinę nutritarum in pascuis frigidis & hu. & proprie asinę vsitatum eradicat fe. ethicam, si possibilis est ei eradicatio Aui. ibidem.

Decimusquartus lac muliebre sugendo ab vbere, & sumptum conuenientius est omni alio lacte.

Decimusquintus lac a quo extractum est butirum est vtile ethicis infrigidando eos.

Decimussextus lac competit ethicis a principio vsque ad finem.

Decimusseptimus ius paruę pullę alteratę cum tenera cucurbita, & aggrega remittit eorum calorem nutriendo.

Curatio feb. ethicę particularis. Primo iuxta tenorem Septimi cañ. constituatur in loco vel in camera humida vbi attrahat aerem frigidum, & humidum, & si naturaliter non habetur, fit rorando cameram cum aqua fontina vel puteali, & sternendo ipsam, & circa lectũ

po-

ponendo folia, & ramos salicis, & causanarũ cũ iuncis, & rosſ.viol.& nenufa. & lentiginis aquæ, & papa.& folia vitis albę. Et fit talis sacculus quem odorabit iuxta tenorem. 7. cañ. Rec.omnium sand.rosſ.ru.se.lactucę, & portulacę, papa.al.rad.mandragoræ.ana dram.3.se. iusquiami camphoræ. ana dram. 2. florum nenufa.dra.1.& se.opij tebaici.dram.1. fiant do. sacculi hæc odoretur vnus & alius per internalla vnus post alium, & ista continuentur. At iuxta tenorem finis.7. cañ.camisię quas induturi sunt, immo & diploides propter factam dealbationem iterum lauētur in aqua in qua decoctę sint summitates pa.& lentiginis aquæ & maluæ, & lactuca, & folia salicis, & similia. Et si in aqua ista post colaturam ponatur camphora, & trocisci eius: esset melius. & tales pãni desiccentur in vmbra, & induantur eis, & mutet frequenter lectum, & vestes, & linteamina.

Istis sic ordinatis dięteṭur sic. Habetur paruus pullus, vel parua pulla, & coquatur cum lactucis, vel portulacis, vel frustis cucur. Et comedat cucurbitas & carnes pullę, & offas in iure eius, & sicut dicitur de pulla sic potest dici de alijs auibus viualibus præterquem de degentibus in aquis. Et iuxta tenorem primi cañ. vtatur cibis, alijs frigidis ab hu. vt est hordeatum auenatum, & farina de spelta, & colatura furfuris cum lacte amigd. & 4. se.frigidorum ma. Possunt etiam ista supradicta parari cum lacte vaccino a quo extractum est butirum. Mica etiam panis ter lota in aqua frigida, & expressa & cocta cum dicto lacte, vel cũ lacte de se.frigidis iuuat eos quia nutrimentũ istorum naturaliter est frigidum, & refrigerat hepar, & cor, & sang. venarum obtemperat, & contrarietur febri, humectat corpus. Alius cibus fit de cancris fluuialibus ita, quòd carnes eorum extrahantur a corticibus eorum lauentur cum lexiuio facto de cineribus vitiũ. sicut docet Auic. Alius cibus fit de carnibus limaciarũm coctis cum fen. propter viscositatem, & post extrahantur a casulis, & post comedantur, sicut faciunt cathalani. & vere in hoc frequenter inueni iuuamentum. Potus istorum sit aqua hordei, & si vinum bibant illud sit multum limphatum clarum, vel aliqualiter rubeum, & nutritiuum, & aliquando sumat lac amigd. Et sequendo doctrinam primi cañ. vtatur piscibus squamosis de aquis mun. bullitis in aqua cum pet. Pisces tamen mar. non sunt vtiles: vt salmo, & alosa, & luceus, & cęteri similes. Item vtatur lacte amig. bullito, & proiecto super offas, vel pecias panis cum zuccaro. Item vtatur cibo facto cum lacte a quo extractum sit butirum, cum mica panis & zuccaro, vel cum farina hordei, & similibus & iuuat eos etiam poma cocta sub cineribus cum zuccaro ministrata, & lactucæ coctę cum pul.gallinarum, iuxta tenorem vltimi cano. Et scias iuxta tenorem. 13. cano. & secundum autores nostros, quòd lac est de rebus magis iuuantibus eos. Vnde lac sit mulieris bene nutritę bonis cibis frigidis & humi. & sumantur ab vbere iusta doctrinam. 14. cano. Si hoc noluerit sumere. vtatur lecte asinæ, vel saltem capræ quæ nutriatur herbis frigidis, & humi.

Et quando ministrari debet ista animalia sint prope infirmum, & quanto citius poterit calidum ab ore sumatur de mane, & postea super dormiat. Et lac a quo extractum est butirum iuuat eos, & quia in isto quarto libro iam fecimus mentionē de administratione lactis, ideo recurre ad capitulum quartum quarti libri ad curam malæ complexionis siccæ stomachi. & fac sicut ibi docetur.

Balneum competit aquę dulcis non multum calidę quia multum calida multum calefacit, & multum desiccat. sed sit aliqualiter rãsiens tepiditatem, & cibo digesto in stomaco ponatur in tina plena tali aqua scilicet dulci in aqua sint coctæ her. frigidæ, & hu. & non sudet dicit Aui. sed post exitum a balneo vngatur cum oleis frigidis hu. sicut est oleum viol. & nenufa. Et vult Aui. quòd in exitu a balneo, vt humiditates per poros non exhalent. spargatur paulatim aqua quæ nõ sit multum frigida, sicut est aqua æstatis quæ aliqualiter fit tepida per calorem solis & in tali aqua pannus lineus sit madefactus, & liniatur inde corpus simul. deinde stet in lecto sine calore, & sine sudore. Et dicit Aui. quòd si ante balneũ mulgeatur super corpus eius lac, esset bonum, & post exitum a balneo, & in vnctione cum dictis oleis capiat aliquid iussellum de rebus humectantibus. sic est iussellum paruarum auiũ, & gallinæ, & similium, & sic stet in tranquillitate, & somno sine angustia, & tristitia, & sine ira, & sine labore, & potet vinum clarum subtile cum multa aqua non tamen immediate post lac. Et caueat a sudore nisi esset feb. putrida. Et caueat a flebotomia & purgatione, quia ista fe. sine vitio hu. est.

Condescendendo ad apothecam fit talis sirupus ad infrigidandum, & humectandum ethicos. Rec. summitatum papa.al. foliorum lactucæ portulacæ end. scariolæ hepaticæ. ana m. 1. 4. seminum frigidorum mi. se. maluæ, & maluauisci ana. dram. 3. iuiub. sebesten passularum mund. ab ari. liquiritiæ rasæ. ana vnc. 1. & se. rosſ.ru. florum viol. & nenufa. ana vnc. 1. zuccari albiss. li. 2. & se. fit sirupus quo vtatur frequenter cum aqua hordei. Et si aliqua species fe. putridæ esset ibi commixta, possunt addi ista aperitiua hordei, Et si aliqua species fe.

putridæ esset ibi commixta, possunt addi ista apertiua vt est cicorea gramen & rad. & se. bru sci & se. frigida mi. in maiori quantitate.

Sumat etiam de isto electuario. Recip. pul. papa. pul. diapenid. sine speciebus vel diadraganti pulueris triasand. pul. elect. resumptiui, ana dram. 2. conseruæ tortucis factæ per frustra idest coonseruę testudinis memoralis conseruæ rof. & viol. ana vnc. 1. conseruæ nenufi. vnc. semis zuccari panis lib. 1. fiat mixtum ad modum zuccari rosa. vel potest fieri in tabulis sed non tantum valet, quia virtutem ignis si tamen sit in talibus fundatur zuccarum cum aqua ros. & end. In isto casu valet sirupus de papa. & viol. & ros. Et indigemus in isto casu magna cordis infrigidatione. quia in ista febr. cor principale subiectum cum alijs membris radicalibus. ideo valent principaliter illa, quæ refrigerantur cor sicut electuarium diamargariton sine speciebus, & sicut margarita vtranque, & vtraque corallus, & iacintus smaragdus, & ceteri lapides pretiosi ros. camph. viol. sirupus viol. nenufi. ros. & c. Ista confectio valet in ethica, quæ non multum calefacit, & nutrit abundanter. Rec. fisticorum pinearum pistacearum amigd. dulcium. ana vnc. 14. se. frigi. maiorum mund. ana vnc. se. pass. mund. ab abarrill. vnc. 1. se. maluæ, & bismaluæ, & citonij, & bombacis mund. se. papa. al. ana dram. 2 incorporentur omnia cum zuccaro, & vtatur pa. Pauperes enim non possunt abundare pecunijs ad multa medicamina habēda, sed istis lenibus gubernentur.

Istud vnguentum, quod sequitur valet multum si pectus, & latera vngantur cum eo non calido sed sic est. Rec. cerealbæ nouę quart. 1. olei viol. li. s. butiri sine sale. unc. 2. liquefiant omnia simul ad ignem, & postea colata in mortarium proijciantur: in quo sit lactis mulieris puellam lactantis, & parturientis li. s. gummi arab. dragaganti infusorum in aqua ros. ana. unc. s. camphoræ. dram. duas ducantur tantum in mortario donec fiat vnguētum albissimum, & valet in ethica & phtisi & in marasmone. Magister. Bern. de Gordonio ponit aliam formam vnguenti. Recip. medullæ cerui, & vituli butiri sine sale axungiæ gallinæ recentis dragaganti gummi arabici infusorum olei nenufi. olei viol. olei de cucurbita olei de salice ana. vnc. 1. ceræ al. quod sufficit fiat vngnentum bonum est, veruntamen illæ medullæ & axungiæ sunt calidæ, sed post infusionem mittantur in mortario in quo sit aquā ros. & lac muliebre, & erit melius, & magis frigidum.

Magister poncius de sancto Ægidio ponit hoc electuarium. Rec. candi penid. ana unc. 3. pinearum pistacearum amigdalarum dulcium seminis papa. al. seminis bombacis maluæ bismaluæ, & citoniorum bene albi est rubei trociscorum diarodon dianthos ana vnc. semis seminis lactucæ, & portulacæ quatuor seminū frigidorum maiorum mundatorum ana vnc. 1 ros. mirtillorum omnium mundatorum ana vnc. 1. ros. mirtillorum omnium sand. spodij. rasuræ eboris ossis de corde cerui, blactę bisanciç coralli albi, & rubei aua drachmam vnam, sirupi de papa. quod sufficiat, fiat ad modum opiate. Pręualent alia supradicta electuaria, quia in isto multa calida, & sicca ponūtur & c.

De marasmone. Cap. XV.

Ethica senectutis est marasmon, seu tabefactio totius corporis ex dominio malę complexionis siccæ sine febr. Nam marasmon consumatio interpretatur. 9. de inte. c. 2. in fine capituli. vnde marasmon interpretatur tabefactio seu aresactio corporis, & humiditatum substātialium secundum Galenum. 8. de causis pulsuum.

Causæ Ethicæ senectutis. Et primo ponantur causæ primitiuæ.

Prima potest esse potus aquæ frigidę, stomacho stante ieiuno, & debili vel si assumeretur post immoderatum exercitium virtutem debilitans, & poros aperiens, & calorem naturalem resoluens. Propter quod aqua potata cito attrahitur ad viscera totum corpus refrigerat. Alia causa primitiua potest esse nimia caliditas aeris resoluens liquefaciens humiditates substantiales corporis propter quod calor naturalis resoluitur & debilitatur, immo destruitur, & frigiditas & siccitas subintrant & c.

Causæ antecedentes sunt debilitas caloris naturalis, & virtus nutritiuæ non in vltimo debilitata adhuc existens. Alia causa possunt esse mali vaporis frigidi eleuati ab aliqua materia frigida in corpore existente qui vadunt ad cor, & ipsum infrigidant. Alia causa antecedens potest, esse resolutio caloris naturalis non vltimata: sed si continuetur, efficitur causa coniuncta.

Causæ coniunctæ. Prima est mala complexio frigida dominans in corpore cum debilitate totius corporis. quia prohibet virtutem digestiuam, & nutritiuam a suis operationibus, sicut accidit in fine senij. Similiter superflua infrigidatio facta cum potibus, vel medicinis, vel emplastris in patientibus febres. Similiter consumptio, & resolutio caloris naturalis, & similia his.

Signa ethicę senectutis ponit ga. in. 4. lib. de causis pulsuum in c. 10. dicens quòd in ethica senectutis quæ est sine se pulsus est paruus, & rarus. Et Aui. addit quòd est tardus. Aliud signum

gnum est arefactio, & exiccatio corporis manifesta, & non adest calor, immo vt plurimum reperiuntur frigidi in tactu vt plurimum vrina est, alba subtilis aquosa. Et isti in dispositionibus suis sunt sicut senes decrepiti.

Iudicia in ethica senectu. Primo dicit Auicen. quòd huic ęgritudini postquam est confirmata non est cura. Et si ei esset ingenium curationis, similiter esset ingeniū curationis mortis. in prima sen. 4. c. proprio.

Curatio ethicæ senectutis si curari debet curatur cum calefacientibus, & humectantibus. Et humectatio fit cum cibis, & potibus calidis & cum balneis aquæ dulcis sicut dictū fuit superius. Insuper secundum Auicennam fiat humectatio cum clysteribus humectatiuis sicut est clystere factum cum brodio capitum, & pedum arietum, & ouium, & cum clysteri facto ex colaturis factis ex caponibus, gallinis, & phasianis, & perdicibus. Nam dicit rosarius, quòd quando aliqua colaticia vel iura nutritiua in liquida substantia per partē inferiorem inijciuntur per modum clysteris: non mirum si stomachus attrahat aliquid ad digegerendum, & nutriendum, vel forte ipsa intestina aliquam digestionem dicto clysteri operantur & per venas meseraicas ad hepar mittuntur aliquæ partes ad nutritionem & corporis humectationem, & cum hoc humectat viscera, nec in talibus ponendus est sal nec species, timendo mordicationem & subitum exitum. Et quantitas clysteris sit. l. i. s. & offeratur quater in die naturali. Lenis autem fricatio post refectionem iuuat. similiter lac coctū cum lapidibus valet multum, & sicut mel est, inimicum habentibus ethicam, sic est iuuatiuum habentibus ethicam senectutis. Et iuuat eos omnis cibus humectans facilis digestionis in quo non est viscositas, sicut iura carnium, & aqua carnis, & vitella ouorum sorbilia. Et vinum subtile odoriferum in digestibili quantitate confert eis. etiam emplastra, & vnguenta dicta in ethica dum tamen attineant caliditati conferunt eis. Caueant a frigido exteriori & ab illis quę humiditatem consumunt.

Declaratio in fe. ethica.

Primo notandum quod species fe. ethicæ apud latinos non habent nomina specificata sicut habent multæ aliæ ægri. vt est dolor capitis hydropisis lepra, & ægritudines renum, & intestinorum. Et causa istius est quia, vt plurimum prius venit ad secundam speciem antequam cognoscatur, & fortasse ad tertiam.

Secundo quæritur quare in ethica non ita cito consumitur cambium vel glutinum sicut ros. Dico quòd ros est subtilioris substantiæ, ideo citius consumitur, ideo ad consumptionem eius sequitur prima species ethicæ fe. sicut dictum fuit in iudicijs. Alia causa est quia natura, & est magis præparata vt fiat membrū cambium, & glutinum sunt magis digesta, & præparata vt fiat pars membri quam ros ideo diligentius à natura custodiūtur, ideo tardiuș consumuntur.

Tertio scias, quòd dictum fuit superius in cura particulari quòd post balneum aquæ calidæ vngendi sunt cum oleis, & vnguentis frigidis. Et causa istius est, quia per calorem balnei pori aperiuntur & humiditas nutrimentalis attrahitur versus partes exteriores, & tūc quia pori sunt rari, aperti tales humiditates subtiliatę exhalarent, nisi fieret pororum clausio cum vnctione oleorum, & vnguentorum frigidorum vel cum roratione aquæ quasi frigida. Per ista enim pori clauduntur, & humiditas nutrimentalis ingrossatur, & in substantiam membrorum conuertitur. etiam corpus infrigidatur & humectatur.

Quarto scias quòd Gal. in lib. de mala complexione diuersa in col. 5. concludit quòd mala complexio diuersa est quandoque causa malæ complexionis adequatæ. Tunc enim mala diuersa est, in termino suæ actionis quando mala diuersa est introducta, & dicit hæc verba. Cum autem omnia prima corporis membra integre, & perfecte sunt calefacta. dicitur illa febr. ethica quę est fixa, & hoc ideo quando eius essentia tunc non consistit in humiditatibus idest humoribus, & spiritu tantum sed est præter hoc in coporibus quibus adest fixio, & cum hac fe. non est passio nec dolor. Et estimat pa. quòd nullo modo sit in eo febris. quoniam non sentit caliditatem. hęc ille. Ex istis dictis patet quod in ethica licet, sit supercalefactio in humoribus: etiam in mēbris radicalibus. tamen fe. non sumit nomen nisi ab illis quibus subiectiue, & principaliter fundatur. Si enim spūs primo, & principaliter supercalefiunt sic erit fe. effi. & si hu. sic erit febl humoralis. Si membra principaliter supercalefiunt, erit ethica. Ita quòd quamuis in vnaquaque omnia ista tria scilicet spiritus & humores & membra radicalia supercalefiant ex aliqua fe. tamen illa fe. non habet nomen nisi ab eo in quo subiectiue, & principaliter inest. Ideo contingit, quòd nulla febr. cuiuscunque speciei sit potest dimittere feb. effimerā post se, quamuis effi. post se possit dimittere alias duas species, &c. quia non est verisimile quòd membra radicalia supercalefiāt quin spiritus & humores prius calefiant, & inflammentur non tamen subiectiue, & principaliter. ideo quando vna est non est alia, nec omnes simul existunt.

Quinto dicit Gal. in mech. parti. 6. col. quod si effimera debeat in aliam fe. mutari, mutatur

bitur

bitur in putridam, vel in ethicam: sed hoc fit vt plurimum in calidis, & siccis corporibus. Si medici errent in regimine eorum cum abstinentia, & negligentia humidę dietę. Primo mutatur in acutam postea in ethicam. In calidis vero & humidis, quia sunt putrefactioni parati: effimera mutatur in sinocham præsupposito prædicto errore, & quòd permaneat. Et si non curetur vt oportet aut moritur aut in ethicam mutatur. vbi supra.

Sexto nota, quòd eticha per se sola est sine vitio alicuius hu. Et ideo nec flebotomia nec purgatio ei competunt, nisi esset composita cum putrida: tunc enim potest vtrunque cõpetere. Sed tunc dubitatur quomodo mala diuersa, & mala ęqualis simul esse possunt in eodem subiecto. Dico quod sic quia ardentibus lignis solidis adhuc stupę in concauitatibus eorum contentę & inflammatę possunt simul ardere & inflammatis stupis, vel aristis ligna solida remanent inflammata: similiter nec sudor eis competit nec artificialis euacuatio eis competit, nec exercitium.

De sudore. Cap. 16.

PRopterea quia febr. aliquando ad bonum aliquando ad malum per sudorem terminantur: ideo bonum est quod post declinationem febr. de sudore fiat mentio. Vnde sudor est humiditas exiens a corpore per poros cutis facta ex vaporibus à corpore resolutis iuxta corporis superficiem condensata. Vel dico cum Gordo. quòd sudor est vapor humidus ab interioribus resolutus iuxta corporis superficiem condensatus. Sudor sicut cęteri effectus habet quatuor causas, scilicet materialem, efficientem, formalem, & finalem.

Causa materialis sudoris est materia, vel humiditas vel hu. in membris, & eorum porositatibus existens.

Causa efficiens est calor dissoluens & conuertens talem humiditatem in fumum siue illa caliditas sit interior siue exterior.

Causa formalis, est frigiditas condensans illum vaporem, vel fumum iuxta cutem & illa frigiditas non est absoluta, sed comparata. Videmus enim, quòd in alembico quamuis sit calidum vaporem rerum distilabilium condensari.

Causa autem finalis est, purgatio corporis a superfluitatibus, vt per eas actio naturę non impediatur.

Causæ sudoris quædam sunt primitiuæ quædam antecedentes, & quædam coniunctę. Primitiuæ sunt, sicut nimia caliditas aeris nimius labor maxime in tempore calido balneum & insufflatio venti australis. Magna coopertura pannorum, vel plumaceorum, vel pellium.

Causæ antecedentes sunt hu. vel humiditates in corpore existentes.

Causæ coniunctæ sudoris est fortis calefactio, & subtiliatio illius humiditatis, & ingrossatio eius sub cute & raritas, & apertio pororum per quos exit, quia si essent clausi aut constipati, vt accidit in hydropisi nunquã exiret sudor. Dicit Constan. quem sequitur Gord. in isto quòd sudor est duplex; quidam est naturalis qui fit à bona, & perfecta crisi, vel in diebus iudicatiuis, & in exercitijs temperatis, vel in tempore ęstiuo. in tali enim sudore nocitiua expelluntur & nõ vtilia, & iste est cum bona tolerantia, & alleuiatione. Alius sudor est innaturalis & diaforeticus & sinthomaticus, vt apparet in nimijs doloribus & in morientibus.

Signa sudoris.

Primo si sudor sit multus: multitudo materiæ aut eius aquositas, & subtilitas significatur & fortitudo virtutis liquefactiuæ, & expulsiuę & significatur raritas pororum. Paucus autem sudor est signum paucitatis materiæ, vel viscositatis eius & grossitiei: aut significatur debilitas virtutis.

Sudor autẽ rubeus signum est, dominij sanguinis: si citrinus cholera significatur: si albus phlegma: si niger melancholia.

Tertio autẽ fętidus corruptionem & putrefactionem humorum significat. Similiter possunt notari singularia per saporem: quia dulcedo eius significat san. &c. amaritudo choleram & sic de alijs.

Iudicia in sudore.

Primo iudicat Hippo. Sudores febricitantis si ceperint boni tertiani quintani septimi, & qui in nona die, & vndecima, & decimaquarta, & vigesima, & vigesimoprima, & vigesimaquarta, & vigesimaseptima, & trigesima, & trigesimaprima, & trigesimaquarta, & trigesimaseptima, & quadragesima. hi sudores ęgritudinem iudicant: qui vero non ita fiunt: dolorem significant, & longitudinem ęgri, & conuersionem. quarto. amphoris. amphor. trigesimosexto omnes isti dies sunt critici. Et sequitur in commento non solum sudores, sed etiam egestiones multę, & vrinarum quantitas, & apostemata post auricules laudabiles sunt si in diebus creticis appareant. Et sequitur in eodem commento. Morbi enim hos terminos transeuntes non crisim cum sudoribus sunt facientes nec cum egestioni-

bus, sed potius cum dissolutionibus paulatim exeuntibus, vel cum apostematibus, hæc ille.

Secundo iudicat Hippo. per sudorem. sudores frigidi cum acuta quidem fe. facti mortem significant. Cum molliori uero fe. longitudinem ęgritudinis significant. 4. amph. ampho. 37. causa est, quia significat, quòd multa & quòd calor naturalis est extinctus, vel propinquus extinctioni.

Tertio vbi in corpore sudor ibi narrat ęgritudinem. 4. amph. ampho. 48. Et causa istius est, quia si materia morbi spargatur necesse est totum corpus sudore purgetur: sudor enim nihil aliud est nisi purgatio naturę a nimijs superfluitatibus: tunc crisis esse probatur bona. Aut humiditas morbo cogente a corpore dissoluitur, quòd quando fit ex solis locis est, vbi regnat infirmitas. Gal. in com. eiusdem.

Quarto docet Hipp. iudicare per sudorem sine fe. sic multus sudor ex somno sine aliqua causa manifesta factus. Significat quoniā corpus plurimo cibo utitur. Si vero cibo non accipienti hoc fit. significat quoniam euacuatio ne indiget. 4. amph. amph. 41. Et sequitur in com. Si enim ex cibis est facile soluitur. Si autem ex humoribus euacuentur. Multus enim labor & fatigatio sudorem facit: ergo quando in humoribus, vel cibis digerendis laborat natura. fit sudor necessario. Et sequitur in fine commenti. Multus enim sudor duobus modis fit. aut ex multo cibo ante morbum accepto, quæ est causa huius materiæ: aut ex cibi in morbo assumpti multitudine quæ si fuerit ante morbum purgetur. præsens verò abstinētia corrigatur, ibidem. Ex isto habes quòd repletio antiqua scilicet humorum corrigatur per purgationem, & nouella per abstinentiā.

Quinto febricitanti, omnis sudor superueniens non deficiente fe. malum: prolongatur enim morbus & humores multos significat. 4. amph. amph. 56.

Sexto docet Auicen. 2. fen. 4. tract. 1. & post multa verba dicit sic. Sudor interceptus malus est, & significat longitudinem ægritudinis propter multitudinem materiei, & non conuenit habenti eum flebotomia nec solutio ventris propter debilitatem suam, immo clisteria leuia. Et quando post sudorem non venit leuitas non est bonum signum, & si facit augmentum in ægritudine est malum signum: posito quòd fit per totum corpus. Sudor festinus in principio ęgritudinis est malus: quia significat multitudinem materiæ, nisi causa in eo sit humiditas aeris, aut propter pluuiam multam tunc est minor malitia. Auicen. capitul. de signis sumptis ex parte sudoris.

Septimo dicit Hippo. In sudore rigor malum est. 7. amph. amph. 4. Et Gal. dicit in commen. quòd accidentia crisis non facientia crisim, sunt signa crisis discretę. idest malę terminationis siue mortis cum natura in his sit præterrita ita, vt morbum fugiat. vnde rigor in sudore malum est. hęc ille. Cum isto ampho. concordat Auicen. in loco all. sic. Et quando cum sudore horripilatio accidit, non est bonum immo malum, quoniam horripilatio significat expulsionem hu. mali nocentis, in corpore, & illud significat, quòd sudor non mundificat immo mouet de hu. malis illud cuius acuitas est fracta &c. & significat, quòd ibi est multa ma.

Octauo quia fe. vt plurimum criticant per sudorem, ideo ponamus hic conditiones bonę crisis, quas ponit Gale. 1. ampho. comm. 20. ibi. Ea quorum crisis fit, & quorum facta est &c. Prima conditio est, quòd fiat cum purgatione & non cum apostemate. Secunda est vt purgentur hu. nociui qui sunt causa morbi. Tertio quòd fiat alteratio morbi. Quarto, quòd fiat cum alleuiatione patientis. Quinto quòd fiat post apparitionem signorum coctionis. Sexto quòd fiat in die cretica. vbi supra fuit allegatum.

Nono in ordine dictorum iudicat Auicen. cap. vlti. all. & dicit sic: quando debilitatur virtus & pulsus & sudat frons parum, est signum magnum, si verò cadit pulsus, est signum mortis. Iudicat Auic. ibidem de sudore ad bonum, & dicit quòd sudor bonus cui conuenit, vt fit per ipsum crisis completa, est ille, quæ fit in die cretica, & est communis toti corpori abundans super ipsum, & alleuiatur infirmus, & sequitur in bonitate illū qui non est, per totum corpus, & succedit ei leuitas &c.

Curatio sudoris.

Primus can. generalis non remoueatur sudor donec materia sit perfectè purgata, & eger sentiat alleuiationem manifestam virtute stante forti.

Secundus ęgritudinibus consumptiuis sicut est ethica, & phthisi non competit sudor.

Tertius est Constanti. in viatico sic. cum autem sudor adeo augmentatur: vt inde virtus debilitetur, oportet ipsum restringi. Restringatur ergo sudor discooperiendo corpus, vel minuendo coopertorium, & si fit ex nimijs cibis assumptis, inducantur ieiunium & abstinentia. Et si propter corporis repletionem, digeratur & purgetur hu. peccans ita quòd fiat diminutio in hu. superabundantibus quæ sunt mate. sudoris, deinde vnga-

vngatur corpus cum oleo ros. & oleo nenusa. & salicino, & oleo citoniorum, & quolibet per se, vel simul mixtis. Vel fit sic. Recip. rosa. vnc. 2. sand. ru. balau. vnc. 1. gallarum frondium mirthæ. ana vnc. 1. coquantur omnia in in duabus, lib. aquæ vsque ad tertiam partem & coletur & addatur olei ros. lib. 1. & coquatur iterum donec aqua sit consumpta: & de isto oleo frigido vngatur pa. maxime pectus, & latera. Et potet de sirupo ros. vel iulep cum aqua frigida. flabelletur cũ flabellis: vel aspergatur pectus & latera cum panno in aqua frigida madefacto, & dormiat solus in lecto duro & sit male coopertus.

Si autem volumus sudorem prouocare cooperiat se bene pa. & ponat caput infra cooperimenta & anhelet infra & ponat cucurbitam plenam aqua calida ad pedes, vel ad latera. Et aliquando vngatur pat. cum oleo camo. & laurino vel vino & vngatur dorsum & totum corpus. Item piper & cinamomum calamus aromaticus reuponticum piretrum reubar. costus cassialig. carpobalsamus sansuccus succus mentastri mixta, vel separata bulliant in oleo vngatur vt supra dictum est & prouocabitur sudor. Vel fit suffumigium fimbrijs protensis cum castoreo, & calamento & carpobalsamo, & se. vrticæ & carui simul tritis vel coquantur herbæ calidę in olla: & fumus sedendo in sella perforata recipiatur. Mentastrum teratur; & succus eius bibatur cum aqua mellis: calefacit fortiter & educit sudorem. Haly. de regali dispositione, vel fiant balnea & stuphæ dictæ in spasmo & paralysi. & sic sudor prouocabitur Deo dante. Alius modus est prouocandi sudorem quem modũ pro nunc dimitto.

Declaratio in sudore.

Primò sciendum secundum Hyppo. 4. ampho. ampho. 42. quòd sudor multus calidus, vel frigidus superfluens suppleante signa digestionis & non in die cretica; talis enim sudor si sit frigidus, significat longiorem ęgritudinem; calidus vero minorem designat. Et sequitur in commento. Cum ambo multos humo: significent, frigidus frigidos, & calidus calidos. Vnde huiusmodi calidus minorem designat infirmitatem. frigidus vero maiorem designat ęgritudinem, quia multam materiam cum pauco calore ostendit, econtrario verò calidus sudor multum calorem cum pauca materia, & ideo minorem ostendit ęgritudinem, vbi supra.

Secundò intelligendum secundum quod dicit Gal. in primo ampho. com. 15. præter naturam, quia si cursus corporis est auctoritate. Diascori. & ipse probat quòd sudor est secundum cursum naturæ & natura dominaus ipsum vicerit nõ ad cutem superfluitas cibi mãdatur sensibiliter, sudor enim in laboribus & nimijs exercitijs, vel caloribus extra naturam fit & fatigationibus. hæc ille.

Tertiò nota quòd Hypp. primo prognosticorum cano. vigesimonono docet prognosticari per sudorem sic. Sudor bonus & laudabilis existit si in die cretico fit & ægrum liberat. Est etiam bonus qui fit in toto corpore, & ęger ex eo liberatur & sanior, & fortior efficitur. qui vero nihil horum fecerit, id est inutilis. Frigidus autem est malus peior si in ceruice, & in capite solo in acuta quidem ęgritudine mortem significat, cum lenta vero prolixitatem significat ægritudinis. Et Gal. in cõmento dicit quòd ille qui fit in solo capite & ceruice quamuis sit calidus est mortalis. idem dicit Aui.

Quarto dubitatur quomodo cum acuta fe. potest venire sudor sicut dicitur in secundo iudicio autoritate Hyp. Dico quòd Gal. in dicto commento ponit quomodo hoc potest fieri dicens sic, quod sudor frigidus non emergit ab illo loco in quo est calor febrilis; quia si ibi necessario est calor febrilis, necessitate sudor calefieret, sed cum sudor exit per cutem, quæ si sit frigida, necessario sudor exiet frigidus in interioribus calescentibus. sudor igitur frigidus in ægritudine acuta fit, sicut cum hu. alicubi putresit, & cum hoc calor naturalis deficit, & febrilis non potest venire ad extrema corporis propter oppillationes. vel propter aliud cum agit in illis & conuertit aliquã partem eorum in vaporem, ille vapor veniens ad superficiem corporis, & cutis inuenier ibi frigiditatem & ingrossatur & exit, vel exit primo & post ingrossatur in cutis superficie, & intellige, quòd iste sudor non infrigidatur tãtum sub cute quin exeat per poros qui adhuc sunt aperti ratione caloris febrilis præcedentis: sed quando est super cutem infrigidatur.

Quinto clarificat Gordonius dicens quòd si sudor venit ex causis intrinsecis vt plurimũ venit de nocte & magis in hyeme & magis in dormiendo, quia in istis calor naturalis est fortior. Si autem venerit à causis extrinsecis, magis venit in uigiliis & in estatę & in die. Et dicit Auicen. non fit sudor frigidus nisi iam ceciderit caliditas innata. quare non conseruat humiditates immo separatur ab eis, & sudor primo venit ĩ parte anteriori: quia pars calidior est secundum ipsum Gor.

Sexto nota, quòd si in die indicatiua natura facit aliquam similitudinem sudoris & in die cretica sequenti non venit ille sudor circa finẽ status: quia natura est sopita & negligens tunc medicus debet incitare & iuuare naturam in prouocando sudorem quia coadiuto-

res naturę sumus.

Quinto nota quòd postquam homo sudauit per bonam pausam & volumus quòd amplius sudet: debemus paulatim abstergere sudorem, ne sudor remanens super poros cutis claudat eos, & hoc fiat ter vel quater suauiter cum panno calido sine euentatione: & sudet vsque ad fatigationem sudantis, sententia est Aui. c. simili de accidentibus febrium.

Octauo scias sicut dicit Aui. in secunda fen 4. in iudicijs sumptis à sudore, quòd ista signa distinguuntur aliquando per tactum: vt si est calidus vel frigidus: aliquando per calorem: aliquando per quantitatem &c. Vnde scias quod in bona crisi debet venire sudor calidus per totum corpus & debet continuari ęqualiter vsque ad finem terminationis. Aliquando sudor est multus propter cōsumptionem humiditatis subtilis, vel propter calorem fortem resoluentem humiditatem in corpore: aut propter multas humiditates in corpore aggregatas aut propter raritatem corporis & pororū cutis, aut propter fortitudinem expulsiuę & debilitatem retentiuę. Sudor autem paruus fit propter causas contrarias istis.

Item per tactum: quia aliquando sudor est frigidus. & tunc significat humores & extinctionē caloris innati. Et si apparet in morbis acutis: mortem significat. Et si in morbis cronicis, vel lentis longitudinem morbi signat. Calidus autem significat hu. calidos & abbreuiationem ęgritudinis. Et ista debemus considerare: si veniat in principio ęgritudinis vel in diebus indicatiuis. Et per colorem similiter distinguitur, quia albus dominium phlegmatis ostendit, & rubeus dominium sanguinis, liuidus melancholiam: croceus, vel citrinus choleram. Similiter ex parte odoris: quia fœtidus corruptionem significat ęqualem humorum. Ex parte similiter saporis, quia eius dulcedo dominium sanguinis, amarus choleram: ponticus melancoliam, & stipticus similiter insipidus phlegma salsum. Ex parte substantiæ seu liquoris: quia viscosus & grossus signat. hu. grossos & viscosos subtilis attestatur super humores subtiles: & intellige quòd aliquando pori sunt ita aperti: & sang. ita subtilis quòd si iste sudet & sudor abstergatur cum panno lineo, ille sudor videtur sanguineus.

NICOLAI NICOLI

De Febribus Epitome.

Febris quid sit.

EBRIS, vt ait Aui. 4. primi est calor extraneus accensus in corde, procedens ab eo mediantibus sanguinem, & spiritu per arterias, & venas in totum corpus ita, quod noceat naturalibus operationibus. & Gale. in lib. de mala cõplexione diuer. febris est morbus in complexione non frigida, nec humida, nec sicca, vnde calida, & siccitas sequitur calorem. caloris autem præternaturalis duplex est differentia. alia quando egreditur mẽsuram caloris naturalis: alia quando egreditur naturalitatis proprietatem, per quam nõ existit conueniens instrumentum virtutis, licet sit in gradu non excedens, vt fit in febre pesti. cuius calor sępe est remissior naturali, tum per suam malam proprietatem occidit, & calor extraneus faciens febrem non est præternaturalis per mensuræ excessum: quia iratus febriret, sed per proprietatem malam, quæ dicitur improportio. & hæc ab Isaac. Aue. autẽ 5. col. inquit, duplex est calor innaturalis: vnus, qui omnino est præter naturam, & vitæ oppositus, qualis est cadauerum, & membrorum corruptorum. alius est innaturalis secundum quid, qualis est, qui est medius inter naturalem & præter naturalem absolutè. & hic habet latitudinem, secundum quam talis calor innaturalis ponitur sub triplici gradu innaturalitatis, quorũ vnus est versus latus caloris naturalis ĩ primo gradu innaturalitatis, qualis est calor innaturalis extranuitate mensurę illius, & hic nõ nocet operationibus, vel non oĩbus: alius est versus latus caloris, q̃ oĩno est innaturalis, qualis est ĩ extremo extranuitatis ꝓprietatis caloris innaturalis versus summũ, qualis est calor febriẽtiũ putridi in hora mortis. aut qualis est calor membri existentis in via corruptionis, vt in herpete, vel cancro: & tertius est medius inter duos dictos, qualis est calor febris, maximè febris salubris. & de duobus vltimis dicitur calor innaturalis in definitione febris positus. de medio loquitur Gal. in 1. de Diff. & ait. qui est sicut semiputredo, quæ est media inter saniẽ, quæ ad bonum est simpliciter in genere suo, & putredinem omnino ad malũ, quare calor febrilis videtur tenere medium inter naturalẽ, & absolutè pręternaturalẽ. veruntamen febrilis calor alius, vt ait Gal. leuis est, & facilis, alius fortissimus, & quasi igneus, & alius inter hos, sed omnis est extra naturam.

De febris subiecto.

PRimum subiectum febris est calor, secundum est totum corpus. vnde Aui. inquit de ephi. cum calefit aer, & peruenit ad cor, fit febris, deinde per totũ corpus spargitur. hic calor non necessario est in omnibus cordis partibus, sed in spiritus, vel humore, vel substãtia, vel alio proportionabilẽ, & semper simile cordis ventriculus peruenit ad calorem febrilẽ. primò, quia est calidior, & magis aptus inflammari: nam sanguis est subtilior, & naturæ spiritus vicinior, & mouetur motu continuo. Quidam impropriè assignant febri tertiũ subiectum, & est membrum, à quo causa febris prius manifestatur, vel est tãquam in minera, vt in ephe. ex sole caput, in putrida sanguis, aliquando hepar, in phleg. stomachus, & in melancolica splen.

Calor febrilis quomodo consideratur.

CAlor extraneus est qualitas visibilis, improportionabilis cordi, in quod cũ imprimitur mutat calorẽ naturalem à sua naturalitate & distemperat, hæc Isaac, & calor febrilis ait Auic. defertur in totum corpus, nisi sit quid prohibens quãtũ ad caloris febrilis intẽsionẽ tantũ in putrida non est semper necessarium calorẽ febrilem expãdi ad membra per vaporem.

rem putridum; quia talis vapor potest alterare cor, & non expandi, vel vapor si sit paucus, potest per anhelitum expelli: vel aliqua materia paucæ quantitatis, sed malæ vicina cordi, quæ ob malitiam causabit febrem. calor verò febrilis in spiritu prius, & sanguine posterius defertur per arterias, & venas ad totum corpus, non tamen immediatè ad quamlibet partem eius, sed ad alias per præsentiam suam idest sang. & spiritus, & ad alias, ad quas non peruenit arteria, nec vena, per simplicem alterat alterando partem post partem. calor autem hecticæ in membris habituatus, & factus, existens, & inde pendens in eis, nec in eis amplius existens in produci ad sui conseruationem requirit transmissionem sanguinis, & spiritus ad membra, in quibus est, & sicut calor naturalis perficit primo omnes operationes cordis, & totius corporis, sic innaturalis nocet operationibus primo vitalibus, deinde naturalibus, & postea animalibus, sed non æquè omnes læduntur. Et quidam sunt parati capite magis lædi, alij stomacho. læditur operatio a calore febrili, vel per se, vel per accidens. per se, quando destemperat temperamentum membri, quod erat perfectiuum operationum eius: per accidens, quando aliud membrum distemperat, cuius temperamentum requiritur ad operationes primi, vt calor febrilis aliquando lædit, generationem sanguinis distemperando temperaturam hepatis, quæ est læsio per se. aliquando lædit eandem operationem distemperando temperaturam stomachi, quo distemperato non præparat stomachus hepati materiam conuenientem, pro generatione sanguinis, vnde fit mutatio in membro viuente, aut deferente virtutem, spiritum, vel sanguinem, mutatur & id quod recipit.

Febrium differentiæ.

FEbrium differentiæ aliæ sumantur à substantia, aliæ ab accidenti, si à substantia, vel à forma, vel à materia, in qua. si à forma, vel à magnitudine, & paruitate, vel à modo impressionis caloris in tactu sanguinis, vt pungentes manum, suaues, ardentes, vel siccæ, si à magnitudine, vel paruitate consideratur quantitas caloris, & qualitas. quantitas est subtilis caloris, veluti vaporum calefactorum. qualitas est gradus estenuati, vel remissi idest secundum magis, vel minus. quæ non sunt specificæ differentiæ. magna, & parua febris triplicem habet modum: primus quando est magna in quantitate, & qualitate caloris, vt tertiana, continua, & phlegmatica è phlegmate falso aut contrà parua, vt ephemera. secun. est magna in quantitate, & non in qualitate, vt synoca inflatiua. tertius quando est magna in qualitate, & non in quantitate, vt causon. contra parua magna etiam dicitur, quæ perseuerat. mediocris est, quando pro aliquo tempore habet magnam caliditatem, & pro aliquo paruum in quantitate, & qualitate.

Corpora ad febrem parata.

COrpus aliud alio paratius est ad febrem, ait Isaac, quatuor de causis scilicet ob similitudinem in complexione, ob raritatem in compositione, ob fortitudinem agentis, & ob longam continuitatem actionis. minus aliis disposita sunt temperata in complexione, & compositione: quia fortitudo virtutis eorum resistit causis imprimentibus. verum ait Gal. paratissima est crasis calida, & sicca: quia est conformior crasi febrili: deinde calida, & humida, & proprie ad febres putridas. corpora frigida, & humida, & frigida, & sicca sunt longinquiora. idem dicendum est de sexu, ætate, & huiusmodi rebus naturalibus: non naturales vt æstas, regio calida, & sicca &c. præparat magis corpora ad febres, & primas fere æstas, secundas autumnus, tertias ver & demum hyems.

Febrium causæ quot sint.

CAusæ febrium sunt quatuor. nam dicitur subiectum, in quo formalis est calor extranens. efficiens est triplex, scilicet efficiens propriè, augens, & conseruans. prima est triplex scilicet primitiua, antecedens, & coniuncta. sine coniuncta non potest esse febris, sine antecendente non potest esse humoralis, nec ephemera absque primitiua. ad hecticam sufficit coniuncta, tamen & aliæ adesse possunt. causa augens, & confirmans diuiditur in antecedentem, & primitiuam & nulla harum ad esse febris necessario concurrit. conseruans verò alia est intrinseca, & est eadem cum generante vel efficiente: forma enim quæ dat esse rei illam etiam conseruat in esse. alia extrinseca omnino diuersa ob efficiente. harum causarum alia est naturalis, aut non naturalis, aut præter naturalis, naturalis ut humor in corpore qui exit cursu naturæ in quantitate, uel qualitate: non naturalis, ut aer, præternaturalis, ut apostema. de efficiente, & augente ait Gal. sicut neque caloris, neque ignis unus est generationis, & augumenti modus, sed aut propter motum immoderatum, aut putrefactionem, aut copulationem alterius caloris

aut retentionem effusionum choleræ, aut immissionem substantiæ calidæ: ita febrium causæ ad hos reducuntur modos, & omnis causa, quæ potest generare, & augere febrem, potest & eam confirmare. primus autẽ qui alteratur i corpore, est spiritus. secũdus humor, tertius pinguedo, quartus caro, quintus membranosa, & neruosa corpora: tandem cartilaginosa, & ossa. Gil. causas efficientes octo numerat, septem actiuas, unam passiuam. prima est obuiatio solis, uel ignis, & id generis. secũda cibus, & potus calidus actu, uel potentiam. tertia est medicina superfluæ calida, quarta est & excitatio, & motus nimius. quita affectus animi. sexta defectus nutrimenti. settima pororum constrictio, & prohibitio transpirationis eius, qđ à corpore debet dissolui, ut fit à frigiditate. octaua est causa passiua quæ est extenuatio corporis facile calorem suscipiẽtis. finis febris est lædere operationes.

Febrium signa generalia.

SIgna febrium generalia sumũtur à rebus naturalibus, non naturalibus, & preter naturalibus, a naturalibus ut a complexione calida, aut sicca, ab habitudine macra, an carnosa, vel pingui, vt raræ texturæ, uel densæ, ab ętate, & a sexu, a non naturalibus constitutio aeris calida uel frigida, &c, preter naturalis, ut an preteritę consuetę ęgritudines fuerint calidę, vel frigidę humorales, uel non, & quæ proprię regionis, an operationes sint mutatę, an ęqualitas corporis in complexione, & habitudine sit mutata siue totum corpus uel pars, an aliquod exiens è corpore sit mutatum à consueto, ut urina, egestio, & sudor. Auic. reducit signa ad nouem genera. s. quę declarant magnitudinem, uel paruitatem, mordacitatem, uel suauitatem. secundum quę genus febriũ, ut tertianam, uel quotidianam. tertiũ quę malitiam febrium. quartum quę digestionem, uel indigestionem. quintũ quæ crisim. sextum salutem, vel contra. septimum quę habitudinem corporis. octauum quę tempora morbi nonum quæ dispositiones febris, & ex qua specie fiat.

Morbi tempora.

TEmpora morbi considerantur tripliciter. s. secũdũ essentiam eius, secundum quod uariatur, ut calor extraneus in febre. secundo secũdum actionem naturę in materiam morbi. i. respicit causam morbi. tertio secundum actionem materiæ, uel qualitatis eius in naturam, cuius effectus est morbus. essentia. i. calor extraneus declarat quatuor tempora. s. initium quando incipit, augumentum quando. s. calor augetur &c. actio naturæ in materiam denotatur per principium, quando nondum apparent signa digestionis. augumentum quando incipiunt, statum quando apparet complete, & declinatio, quando materia caussa digesta extra ducitur. initiũ igitur temporum uniuersalium morbi est, ait Isaac quando incipit morbus, & eius accidentia paulatim ueniunt quosque plura, vel omnia appareãt. augumẽtum cum nuntiatiua complentur accidentia. i. postquam accidentia indicantia morbum erunt perfecta, deinde molestiora & acutiora fieri incipiũt, & durat quosq; naturæ, & morbi repugnatio ostenditur: status aũt hora, in qua morbus in oĩbus suis partibus, manet secũdũ unam dispositionem. declinatio est ab initio crisis mitigatis terribilium accidentiũ furoribus vsque ad salutem. initium uerò temporum particularium est paroxismorũ quando caliditas est intus inclusa, exterius non cõprehensa apparet. augumentũ, quando caliditas ad extra panditur & manifesta, & apparenter additur. statu quando est in totũ expansa, & addita. declinatio quando minuitur, absq; quia ad interiora includatur.

De febre Ephimera.

FEbris ephimera fundata est in spiritu: quæ in viginti quatuor horis sepe quiescit: aliquãdo ait Haly. uidetur puenire ad triginta & duas, & ad quadraginta & octo. parum durat, ait Aui. quia accensa in re subtili est, quæ velociter accenditur: vel vt alij dicũt, spiritus non conseruat qualitates impressas, uel talis spiritus est influens, qui cum fiat à cibo resoluitur in uiginti quatuor horis, qñque prorogatur p accidens, quando. s. frigus contra aduenions cordi non permittet iam resolui, aut ieiuniũ triduanum. durat uero p plures horas aliquãdo per pauciores, uel ob multi. spirituũ in corde repertorum, uel ob eorum facilem uel difficilem resolutionem, uel ob raritatem, & densitatem corporis. spiritus inquit Viati. in quibus accenditur febris, sunt uitales primo & p se, deinde alij. Ephimera alia est vera & per se, & est quę antecedit putridam, & hecticam, alia accidentalis, ut quę sequitur apostema. hi sunt parati ad ueram qui sunt calidi, & sicci: deinde qui calidi. & humidi. causæ reducuntur ad quatuor genera ab Haly. serapi. Isaac. primum est quod calefacit, vel infrigidat sũme. & obstructiones facit, ut calor solis. &c. sec. sumitur intra ut cibus calidus. ter. exercitium corporis, uel animę laboriosumquar. apostema in collo, sub ascellis, matrice &c.

Febris

Febris ephemeræ signa generalia.

SIgna generalia primum est, quod fiat à causa primitiua noua: secundũ vrina est similis sibi sano, nec mutatur in substãtia, nec cõtentis, sed in colore, fortasse, nec in odore: tertiũ fit sine rigore: quia non ab humore. quartũ ait Isaac, pulsus parum mutatur. quintum anhelitus parũ mutatur à naturali. sextũ calor est mitis: quia est in spiritu. septimũ nullum est accidens malignum, vel forte nonum est declinatio cum sudore, vel uapore benigno, inquit Haly. si vis cognoscere, utrum febris sit Ephemera, in principio mitte ęgrum in balneo, si nullum sentiet rigorem est ephemera vel hectica. si sentit, est putrida, sed hoc periculum non facias nisi in assuetis balneo.

Ad aliud genus febrium permutatur ephemera, ait Auic. quando declinatio est longa, & non mundificatur pulsus, & non recedit dolor si affuerit, nec alia accidẽtia, nec sudat: verum ad hecticam mutatur, si calor durat fixus & in arteriis ad tactũ sentitur maior, & post cibum augetur, & pulsus magnus durus, & minor, cutis aspera, & sicca, si corpus est plectorium, facies inflammata, & totum corpus; uertitur in synocam sine putredine, si horripilatio, uel typus; transiuit in putridam, & urina est indigesta.

Curatio Ephemeræ febris.

FVge causas primitiuas illam conseruantem aer sit parum frigidus, purus, & cum floribus, & odoriferis alteratus frigidis. omne nimium fuge.

Balnea ęgrum per horam in aqua dulci uictus ratio sit frigida, & humida facile digestibilis & boni succi. & ad Glauc. uinum sit tenue album, nisi doleat caput, nec plethora bubo læserit. intentio huius sit duplex. ait Auer. remouere calidam, & siccam discrasiam, & resistere causæ facienti eam.

Ex angustiis animæ si fiant, motus spiritus factus est ad intra, & constrictus inflammatus est in corde. deinde per totum corpus expansus est calor, signum est ignea urina, & mordicans, oculi sicci, ac profundi, facies citrina, fusca, uel uiridis, pulsus paruus debilis, & parũ durus. Cura est ut fugiat omnia exsiccãtia, balneũ fiat, fricetur leuiter, & ungatur oleo uiolato, nenuphatino. ait Serap. comedat cibos laudabiles, dormiat loco suaui. Potio respicit tres intentiones, primo causam, quam remoue cum lętificantibus, & secundo calorem febrilem, quem remoue cum frigidis, & humidis, lætificantibus & odoriferis, & pone ait Auic. super pectus epithima ex mucillag. succis, & aquis boni infrigi. tertio respicit accidens quod est exsiccatio, & ariditas corporis, & completur cum dieta resumptiua, & electuariis &c.

Cura febris ephemeræ factæ à tristitia, & à timore fit ut supra.

SI facta est ab ira, rubet facies, & oculi, tremit ob resolutionem spirituum, inflatur facies, uox alta, urina citrina, sed non acuta, quia cholera tendit ad extra, pulsus est velox, eleuatus, magnus. cura est duplex, s. causæ ablatio & caloris febrilis extinctio. sedãda igitur primum est ira, sint delitiæ ait Serap. balneum, ait Serap. & Auic. non fiat nisi post febris recessum. infunde caput postea aqua rosata, & pectus cum sandalibus, & camphora, dormiat. cibi sint frigidi, non bibat uinum, ait Haly: sed potius aquam frigidam, ait Zoar syrup. de buglossa, & Almã. succum granati muzi rob de ribes malorum acetosorum, acetositate citri, & spiritualia epithima cum oleis, succis & aquis frigidis & odoriferis. remoue inquit Serap. acuitatem urinę, da cassiam, syrupum violatum, thamarindos, & semina communia.

Si febris etiam à mora in aere calido, anhelitus est magnus, & frequens, corpus aridum ad tactum, urina non multũ tincta, fuge omnia calefacientia, bibat aquam frigidam cum zuccharo, balneum sit ante cibum. postea unge totum corpus cum oleo rosato, nenuphatino, aceto, & aqua rosata admixtis.

Si euenerit ob moram in balneo, sitis est intensa, & alia, quæ dicta sunt de aere calido. cura quoque est similis. dormiat in aere frigido, bibat aquam frigidam, corpus mergatur in aqua tepida, in qua decocta sint ordeum, & id generis. deinde unge eum oleo uiol. & chamemelino tepido, bibat uinum lymphatum, in fine ait Aui. pone inquit Ras. super cor sand. aquam ros. camphoram, & pulucrem rosarum.

Si febris fiat ab opilatione pororũ, cutis hæc. s. opilatio raro est inseparabilis, his qui febriunt ob aquam stringentium, uel ob infrigidationem, multum constipatio coexistit his, qui propter intensionem solis febriunt: medio modo se habenti hi qui propter laborẽ febriunt. sed qui ob iram, tristitiam, uigilias, uel indigestionem, uel bubonẽ, his raro fit constipatio. Si igitur cutis arida, & sicca facta fuerit à calore solis, ignis, frictionibus & id generis, & calor est acutus in toto corpore cum siti angustia, & huiusm. post abscisionẽ causæ extinguenti calorem febrilem dieta, & potu, moretur in aere humido parum calido, balneum fiat aquę dulcis, in exitu unge cum oleis frigidis, & humidis, quiescat, & dormiat.

cibus

cibus, & potus humidus sit & parum frigidus, & facilis digestionis. altera calorem cum frigidis humidis cordialibus presertim intrà. si obstructio facta sit à frigidi. paucus sentitur ad manum, sed postea palam fit pulsus parui ob frigus extra, ueloces, & cõtinui ob caliditatẽ submersam intra. difficultas est anhelitus, facies palida, ait Viat. frigus, & pondus in capite, catarrhus in trachea, urina ait Aui. alba. cura est, ut remoueas causam presentem. si at igitur exercitium. locus sit remotus à uento, & à frigore ait Haly. frictio lenis, & mollis leuis, inquit Alman. & prouoca sudorem inquit Mes. in declinatione ait Alm. ingrediatur balneum usque quo sudat. deinde ait Auicen. unge cum oleis aperitiuis, & anethino, chamæ. irino, & huiusmodi. cibus inquit Auicen. declinet ad caliditatẽ, & aqua mellis valde est utilis. & Alm. uinum forte, sed limphatum.

Si febris facta sit ex balneo stiptico, cura sit, inquit Auic. & Alman. similis curæ factæ à frigore.

Si facta sit ex dimissione frictionum, cutis est mollis, grauia sunt membra, urina grossa, turbida, grauis odor, & deiectio appetitus. stet in aere luminoso claro, fiat balneũ post declinationẽ, & sudet in eo, fiat frictio cum furfure, & farina fabarum, & ordei, amigdal. amararum & seminis, itera balneum, abstergе gradatim. da cibos frigidos, & humidos, uinũ album durum, limphatum.

Si febris fiat ab agitatione, oculi stant fixi, facies citrina, cura est similis curæ factæ ex uigiliis. detur uinum album, subtile, limphatũ, & prouoca somnum.

Si ephemera fiat à uigiliis, facies ut Auic. & serap. est citrina ob malam digestionem, oculi rubent. & ait Auic. grauitas palpebrarũ, & inflatio, pulsus debilis ad resolutionem spirituum, & durus ob siccitatem arteriæ. cura est, ut remoueas causam, alteres discrasiam & corrigas symptomata. i. indigestionem, & exiccationem corporis. prouoca primũ ait Serap. somnum cum embrochis super caput, frictio fiat pedum, & mannum, ut materia trahatur ad infra. cibus sit humidus, facilis digestionis, uinum sit insipidum. balneum est utile post hoc uinum limphatum.

Si Ephemera facta est à somno; somnus ante actus declarat, inflatio palpebrarum & faciei, & oculi tardi motus, urina grossa propter admixtionem superfluitatum prohibitarũ resolui i somno, pulsus plenus, mollis, corpus uaporosũ. raucedo uocis, opilatiõ nariũ. pigritia animę & corporis. faciei decoloratio: cura ẽ remotio causę, & alienatio febrilis caloris. locus igit sit luminosus, parũ calidus & siccus. irascat, exercitiũ fiat, & frictio extremitatũ. sudet in balneo, & lauetur in decocto chamę mellilotí, anethi, sticados, & similiũ. ait Auic. cibus paucus frigidus, & humidus, nõ bibat vinum, alteret cor cũ frigidis tẽperate, & cerebrum cum siccis temperate, cum quibus misce aliquando resoluentia uapores sine attractione.

Si ex nimio quiete fiat ephemera, corpus ẽ uaporosum, graue, tardum, pulsus plenus, vrina grossa cum multo sedimine, & plurimum non iũcta, æger lętus. cura est cura dictę.

Si fiat ex nimio motu, nam spiritus uniuersales accenduntur, & agitantur humores & inflammantur ob continuitatem spiritus cordis. signa sunt antecessio laboris, dolor & debilitas iuncturarum. corpus siccum. ait Auic. & Serap. pulsus, ut Gal. & Auic. est paruus, & debilis, urina subtilis, & acuta ob resolutionem attrahẽdi aerem. cura est remotio, & alienatio febrilis caloris. locus sit humidus, & parum calidus, uel frigidus, lectus mollis, quies, ait Isaac. & Serap. fac odores, non calescat, nec sudet ait Alman. non balneetur ualde ait Isaac. sed funde aquã tepidam super artus, absterge, & unge oleo uiolato fricando, & Ser. cum oleo nenupharino, si hepar est calidum, uel chamæ, & de been, si dispositio sit contraria, unge collum, & caput, & spondilia. cibus ait Gal. humidus, & sæpe ait Serap. ob restaurationem. uinum minus solito & limphatum inquit Serap.

Si ephemera fiat à calore solis in capite, calidum est caput, oculi sicci, uenæ temporum plenæ, oculi rubent, facies citrina, uel rubea ait Haly. urina est subtilis, citrina, aut parum rubea. cura est similis curę factæ à caliditate aeris. sed magis uerte te ad caput. locus sit frigidus, odoret sandalos, & frigida ait Haly. & Gal. uult, quod infundatur oleum rosatum, aut omphancinum infrigidatum in puteo super commissuram coronalem usque ad declinationem. & Haly. pannum laneum in aqua rosata aceto, oleo ros. & sandalis, & iteres. idẽ Alman. oleum uiolatum cum lacte papaueris iubet Serap. nisi corriza adsit pluries balnea ait Auic. inquit Serap. funde super caput decoctum cannæ siccæ, florum nenupharis, & ros. in declinatione cibus sit mica panis loti cum zucchаro lactuc. portul. cocum. & id generis. potus sit succus granatorum cum zucchаro, uel iulep rosato, uel uiolato, uel aqua hordei. & nisi cattarrhus auget, da carnes leues, & uinum album, limphatum.

Si ephemera fiat à fame, locus sit humidus & parum frigidus, letitia, quies, somnus multus post cibum, cibus ait Auer. frigidus, & humidus parum, & cito digestibilis. da parum, &

& sæpe ait Auic.& non expectes, ait Ras. Declinationem, uinum debile, limphatum, iulep, aqua hordei cum zuccharo. balneum fiet & fundatur super caput aqua tepida, unge cũ oleo uiolato, de cucurbitis &c.

Si ephemera à siti fiat, humecta, & infrigida plus. da iulep uiolatum, de cucurbitis, uel nenuphar. cum aqua frigida, nisi materia sit in stomacho, da ait Auic. aquam fructuum, & granatorum. inquit Alm. cibus sit triticũ multoties ablutum cum zuccharo. in fine balneetur, deinde quiescat, cibetur, & bibat ptisanã ait Auic.

Si fiat à cibis, & potibus calidis, urina est magis rubea, quã in aliis ephemeris ob læsionem hepatis, ait Ser. hepar ait Constan. est calidus tactu, stomachus, & hepar. & siccitas, & incensio. os siccum est, & amarum, dolor capitis, rubedo faciei, & oculorũ, pulsus & anhelitus maior. cibus uomatur, si fuerit in stomacho: sin minus, fluat uenter cum lenientibus, ait Alm. aer frigidus, & non comedat, nec uinum bibat post declinationem: bibat aquam hordei, comedat non carnem, sed condita cũ aceto, & granata muza, da syrupum acetosũ cum aqua frigida. Si sitis infestet, da aquam frigidam, aut hordeaceam cum iulep. & ait Serap. stude hepati cum infrigidantibus: & prouocantibus urinam, da syrupum acetosum cum uino granatorũ. si cibi fuerint grossi, ait Alm. febris manet multos dies, ut synochus esse uideatur, & facit opilationes, & febres putridas. aer sit temperatus, dormiat ad cibi digestioné. deinde balnea, & nutries subtiliter, per aliquot dies non exercitentur. uinum album, clarum, lymphatum, aut sirupũ acetosum. & ante fiat exercitium leue uel frictio. solue uentrem cibis onustum cum succo fructuum. Ras. iubet phlebotomiam si color est rubeus ualde, & cætera consentiant.

Si fiat à uino multo, & potente, aer sit frigidus, & humidus. frica ait Haly extrema gestcat, & dormiat ad digestionem uini, & Alm. bibat aquam frigidam plurimam & robub cum frigidis paulatim, sedata febre, ingrediatur balneum, & funde super caput multam aquam frigidam. sit cibus frigidus, & humidus facilis digestionis paucæ quantitatis, uinum fugiat. si in capite remanserit grauitas, & in oculis rubedo, & extensio, ait Alm. phlebo. & uentosetur, & soluatur cum succo fructuum.

Si fiat à med. calida seda ait Mes. caliditatem, & acuitatem cum frigidis, & humidis & inquit Alm. cum aqua frigida admixtis. ciba ante declinationem completam. ait Auicen.

Sicut ephemera, quæ fit a sole, plurimum est cerebralis, in spiritu animali, & quæ ex balneo, cordialis & in spiritu uitali, sicque ex cibis, & medicina est hepatica, & in spiritu naturali.

Febris ephemera non uera facta primo ex inflammatione spiritus uitalis quatuor habet species, & totidem causas. s. syncopim, uaporem putridum inspiratum, uenenum, & apostema in anterioribus. cura factæ a syncopi quandoque uertitur ad syncopim, quandoque ad causam, quandoque ad calorem febrilem. cura factæ a uapore, sit aer temperate frigidus, odoriferus. ex rebus frigidis moueatur parum, non dormiat usque ad declinationem febris. & tunc balneetur in aqua simplici calida, aut in decocto rerum temperatarum. deinde ciba cum frigidis, & humidis, odoriferis. uinum sit debile, clarum odoriferum, limphatum. deinde dormiat. & si quid caloris remanserit, extingue cum frigidis, humidis intra, & extra. si febris, fiat ex ueneno, remoue ipsum, deinde febrem. si fiat ex apostemate, pulsus ait Gal. 2. de Crisi. est magnus, uelox, & frequens, calor in toto corpore non multũ mordicans. facies rubea, urina ait Auic. alba, aquosa ob raptum materię ad apostema, declinatio est cum sudore. Cura est primo ad bubonem, & eius causam, sec. ad discrasiam febrilem. ter. ad accidentia. fuge uinum, carné Serap. balneum Haly. aerem calidum, iram, motum, frictiones membri læsi, dietam grossam, & calidam. fiat phlebotomia, & fluat uenter, ait Auic. & Haly. infrigida uiam inter ipsum, & cor.

Si ephemera fiat a dolore, calor est in toto corpore, anhelitus frequens, & aliquando magnus, & uelox, aliquando contra, item pulsus, uigiliæ, inquietudo, urina tincta, & quandoque aquosa. cura est remotio doloris.

Si fiat ex catarrho, cura non est negligenda ait Alm. quia fit aliquando pleuresis, uel peripneumonia, & id generis. fuge uinum, carnem ait Viat. & balneum inquit Galen. 8. metho.

Ephemera non uera facta ex inflammatione spirituum naturalium habet nouem causas, & species. s. oppilationem, nauseatiuam satietatem, materiam in ore stomachi contentam, uentris constipationem, fluxum, sudoré, coitum, uomitum. medicina cal. agitans humidi. opilatio ait Aui. fit in poris cutis ob spissitudinem eius naturalem, & paucitatem ablutionis, & multitudinem ciborum, & ob frigiditatem, & ablutionem cum stypticis, & adustionem solis. & quandoque fit in uillis uenarum, & meatibus earum, & orificii, & uiis earum. hęc opilatio relata ad uenas est duplex una in uenis magnis, & maximè profundis.

& han-

& hanc plurimum sequitur intus spiratio, & inde putrefactio, & sic febris putrida alia in paruis, & iuxta cutem terminatis. & hanc sequitur febris ephemera non uera. ex his habes, quod quædam opilatio faciens febrem præbet causam materialem, ut opilatio uiscerum, & uenarum magnarum profundarũ aggregans superfluitates humorales, & parans eas ad inflammationem, quædam præbet causam efficientem, ut est opilatio pororum, & capitum uenarum paruarum, & arteriarum & ipsorum meatuum contiguorũ simul, quę prohibet transitionem uaporum, calorem, spiritum, & humores inflammatos.

Signa febris ephemeræ ab opilatione factę sunt difficiliora, quia est febris humoralis, ut ait Auic. accidit enim quinque, frigus, & horripilatio, & durat vsque ad tres dies, & aliquã do pertransit. idem Ras. 13. comm. ait & si opilatio est modica, breuis est, si multa, durat ad dies & si cum hac fuerint humores frigidi grossi, & uiscosi, fiet synocha sine putredine. si corpus erit in æqualitate: sin minus, in putridam. idem ait, hæc febris accidit sine causa primitiua opilante poro cutis, sed ex cibis grossis quorum superfluitates opilant in tertia digestione meatus, per quos fluit superfluitas tertia, siue sudor. unde fit multa caliditas, & repletio, quare si non habuerit causam manifestã, & in primo periodo fuerit multa purgatio, erit ab opilatione. caret, ait, rigore. caliditas est similis ephemeræ, vrina digesta, ait Rabi. in diuis. si in primo die febris erit ephimera, in secundo augetur, urina tingitur, pulsus fit uelox, & anhelitus, facies, & oculi rubẽt est ab opilatione.

Verum si accidentia sint magna, & fortia, ait 8. comp. ephimera transitura est in synocham, uel acutam.

Cura est remotio causæ. i. opilationis, discrasiæ febrilis, & accidentium. aer sit temperatus, gaudeat, moderate moueatur, fiat balneum da mellicratum cum petros. & post tres horas comedet per duas horas ante paroxismum. sed antequam fiat balneum, præcedat euacuatio, & apertio, & febris sit in declinatione. Si secunda accessio est minor prima, balneum fiat, urina sit digesta, & pulsus uerò significet putredinem. & ingrediatur per v. horas ante paroxismum. ubi diu moretur, nisi accidens malum adueniat, & frica cum farina hordei, & sale. quo ad euacuationem inqt Auic. non facias aperitionem ante euacuationem. fiat phlebotomia. nam ait Gal. 8. metho. nullus febriens ex opilatione ad putredinem uenit in initio phlebotomatus. & Ras. in diuiu. si rubedo adsit, pulsus plenus, corpus carnosum, calidum, & humidum tactu. & Auic. si repletio est magna, & fiat in interpolatione uel lentitia, quia alio tempore agitarẽtur humores, & misceret bonos cum malis. & ait Auic. item ex altera parte si dolor accidat extẽsiuus. si igitur opilatio est propter multitudinem humorum, fiat phlebotomia. si ob uiscositatem, incide. facta euacuatione aperi opilationem cum oximelle, mellicrato facto cũ calamento, hissopo, origano.

Satietas nauseatiua est duplex, una quæ ad fumosum, alia que ad acetosum, & hæc duplex, alia à caliditate faciente ebullitionem, alia à frigiditate calorem innatum minuente quæ fit à caliditate, fit febris raro, quæ à corruptione cibi in stomacho, eleuantur uapores multi inflammati, qui retenti maxime in partibus stomachi, hepatis, & aliorum nutritiuorum inflammant spiritum naturalem, ad qđ adiuuat materia multa, quæ ad ipsa membra calefacta attrahitur, & calefit. spiritus naturalis inflammat uitalem, & fit febris, quæ ait Gal. aliquando est cum fluxu uentris, & curatur facile, aliquando cum constipatione, quę non sic facile. uertitur plurimum in putridã præsertim si chylus corruptus transit ad hepar, & fiat chymus corruptus. ait Auic. nõ excedit tres dies ut plurimum. scitur autem, ꝙ est ephimera, quia pulsus est similis sano.

Signa huius febris sunt eructatio fumosa acetosa, fœtida, grauitas stomachi. inflatio, appetitus deiectio, nausea si fumosa erit, ait Const. sitis, ardor, morsus cordis, æstuatio fumosa, oculi, & facies rubent. si acetosa, ructus acetosus, inflatio, & rugitus maior, urina cruda, subtilis, aquosa, deinde turbida, pulsus paruus, non multum frequens.

Cura respicit causam, discrasiam febrilem, & accidentia. aer sit frigidus ait Alm. si est fumosa, vitet solem, laborem, iram, cibum, coitum, donec purificatus fuerit stomachus. locus sit odorifer. si cum fluxu euacuatum sit abunde, ait Gal. 8. meth. balnea, ut reliquiæ, quæ sunt in uenis resoluantur, & ciba. s. in declinatione. si euacuatio fuerit superflua, ciba, siue balnea, & unge uentrem cum oleo absinthii facto in duplici uase. & si morsus est in uentre, superpone multoties filtrum infusum in dicto oleo. in acetosa melius est oleum nardinum, in fumosa, oleum citoniorum, flores uitis, & hipoquistidos in forma ceroti. hæc confirmat Haly. ait quidem Auic. fluat uenter, si materia fluens est causa, donec ructus sint sani. deinde fac balneum, & ciba. si uerò non fluat uenter, tange corpus, & uide grauedinem, unde sit, si in alta parte, da diatrionpipereon. deinde fomenta cum decoc. dictis. si in infima, fiant clysteria, & suppositoria non acuta: si uentris est morsus clysteria

riza cum oleo sabino, adipe anseris, uel galline uel capre. si flatus adsit cum oleo rutaceo, & decocto seminis cumini, apij, fœniculi: si uentura fuerit cum aqua mellis, & pauco oleo. si corruptio ĩ stomacho pseueret, uome, deinde ciba & omitte styptica. Ras. in diuis. somnus sit longus, cibus sit leuis, boni succi, & permitte styptica. si nimium fluat uenter, ait Aui. quo ad causam ait Alm. solue cum succo fructuum nec expectes, ꝙ febris decedat. In fumosa. idem Auic. Ras. in diuis. phlebotoma, si rubedo est magna, sed ait Auic. in declinatione, si magna sit necessitas.

Si ephemera fiat ex materia in stomacho contenta, adest nausea, tremor labij inferioris, grauitas in stomacho, aliquando inundatio in ipso. cura est similis superiori. cum calida uomat, & oxi. ait Guil. si non põt uomere, expelle per inferiora cum clystere acuto, ait Alm. uel solutiuo pharmaco. cum mundus fuerit. s. ut neq; nausea, ructus fumosus, mordicatio, & grauitas non angat, balneum fiat, & ciba.

Si Ephimera fiat à phlebotomia, cura cõpletur cum extinctiuis ebulitionis, & fumositatis cholerae quę si multa fuerit, educe cũ aqua fructuum. s. thamarindorum, prunorum, cassię, & id generis.

Si fiat à fluxu uentris, uel uomitu: aer sit parũ calidus. lętus sit, dormiat, & quiescat, non surgat ad sellam. cibi pauci, boni succi.

Si ex sudore accidat, cohibe, non abstergẽdo ipsum, auertendo, permutando ægrum de loco, ad locum, ungendo cum stringentibus:

Si fiat ex coitu, cura est ut dictum est proprio cap.

Si fiat ex medicina solutiua, uel uomitiua edu. si causa est frigus, aperi poros. si calor medicinæ, extingue.

De Febre Hectica.

Febris hectica ait Aui. est calor extraneus accensus in substantia cordis, & mẽbrorũ innatam consumens humiditatem. & ait Auerro est morbus calidus, & siccus sine materia. diuiditur autem in tres species, quę potius debent dici modi distincti penes tres gradus cõsumptionis. qui distinguuntur penes consumptionem quatuor hum. ex prima humiditate ait serap. potius accenditur febris putrida: q̃a Prima humiditas sapit multum naturam humoralẽ. Gal. 7. meth. quatuor distinguit species siccitatis. prima fit in substantia membrorũ solidorum spermaticorum, sec. in substantia carniformiũ. ter. est consumptio humiditatis disseminatę per poros membrorum in modum roris. quarta fit ex consumptione humiditatis existentis in capitibus uenarum paruarum. Isaac facit quatuor species hecticę adaptans eas quatuor humiditatibus secundis: unam penes gluten. secunda penes cambium: tertia penes rorem: quarta penes humiditatem, quę est sine nomine. ait Ras. 16. con. una est desiccatiua, alia consumptiua, & tertia arefactiua. prima igitur species hecticę siccę est quando nondum accidit consumptio in humiditate coinnata cordis, & substantifica, glutine. s. & cambio, nec in parte, nec in toto; sed in parte in primis duabus humidita. s. sanguinea, & rorida. quia non sunt coinnatæ, & substantificæ, sed ex harum calefactione potest calefieri gluten, & cambium ebullire, & consumi. Secunda species est, quañ do consumitur in parte humiditas coinnata, quæ est cambium. quo immediate nutriuntur particulę, quę est uerus cibus. ter. quando caliditas consumpserit omnes liquores cordis, & fit, ut consumat substantiam: i. substantificam humiditatem membrorum, quæ est gluten conseruatiuum substantię eorum. Primus modus hecticæ dicitur ueluti principiũ, secundus augumentum, i. secunda species: tertius status. i. tertia species. inquit Sera. hectica febris diuiditur in duas species: una sequitur ex adustione caloris, altera fit senibus absque febre, quando extinguitur caliditas per resolutionem, quę dicitur à Filagiro senecta.

Signa hecticæ notantur undecim. primũ signum si post omnes horas suspectas dederis cibum, & post cibum per unam, uel duas horas augetur calor ait Galen. in l. de bile. quandoque ait Ras. 16. con. assumpto cibo fit quædam species febris in uenis stomachi, & est caliditas superabundans in eo, quæ declinat cum declinatione uehementis nutrimenti, sed hectica perseuerat. post cibum additur calor in hectica; quando non habet materiam causam ad inducendam talem innouationem inuasionis, sicut putridæ habent febres: & ait Zoar. additur strictura anhelitus cum calore dicto, & pulsus fit magnus. Serap. & Isaac iudicant tunc hecticam esse secundæ speciei, cum calor post cibum est. ait Galen. quòd omnis arida caliditas, ut calx irrorata humido promptiorem, & maiorem caliditatem ostendit.

Secũdum signum est, ait Gal. Aui. & Ras. arteriæ sunt calidiores, & locus cordis, quã aliæ partes corporis, & magis patet si facies balneum rerum aperientium brachia, ubi est pulsus: quia calor magis manifestus fiat. causa est, quia calor hecticę maior est in corde, & arteriis, quam in aliis locis. in febre putrida est multitudo uaporum, qui expanduntur fere per totum corpus, ita quod ubique calor

lor in corpore occurrit tactui cum multitudine uaporum.

Tertium est quod ablato augumento caloris, qui fit post cibũ, calor hecticæ semper æqualis permanet, ut ait Galen. in libro de tabe.

Quartum calor multus non sentitur à tactu, uelut in putridis, in quibus flamma ma uidetur tactui ob multitudinem uaporum.

Quintum calor est imbecillis, & paruus in prima specie, in secunda magis, & in tertia magis, quàm in secunda. tamen si diu tangendo persistis, calor est mordax, & maxime in marasmo: quia fundatus est in substantia grossa.

Sextum ait Galen. in l. de mala compl. diuer. æger non sentit febrem, imo uidetur sibi leue habere, quando talis calor factus est & habitus.

Septimum ait Ras. urina est oleaginea, qua si in ea sit oleum, & egestio unctuosa, & pinguis. & quidam aiunt. quandoque habet resolutiones similes petaloidibus, & quandoq; ad modum farri fracti, quandoque in substãtia tenuis, & quandoque spissa, quandoq; abscolor; in pluribus est spissa superius, & subruffa inferius tenuis in superficie manu opposita, liuida. pinguedo enim ait Guil. dissoluitur à pectore, & quandoque est similis sanis, & maxime circa principium, & medium.

Octauum pulsus ait zoar, est durus ob siccitatem, & Auicen. paruus, frequens, & debilis.

Nonum ait Rabi, digiti calefiunt ob modicam carnem, & quia est in membris radicalibus collocatus calor.

Decimum plurimum est tussis sicca, & quãdoque humida, & ob tussim, & siccitatem, quandoque æger spuit sanguinem, quia aliqua uenula frangitur.

Vndecimum quandoque dolor est pungitiuus in sinistra spatula ob colligantiam, quã habet cum spiritualibus, & ob ascensum alicuius feruidi uaporis & aliquando genarum rubedo, & frõtis cal. hęc Ferra. unde ait Guil. color est plumbeus, & liuidus ob spirituum, & sanguinis paucitatem, aliquando parum citriuus ut in cholericis, quibus hectica succedit post cholericas.

Inquit Iudęus si febris remanet uno septeno tepida in eodem statu est hectica: si duabus sep. iam dominata est. si per tres, confirmata est. & Ras. decimo ad Alm. ait, si in eodem statu calor non augeatur, nec accidentia ulla aliarum febrium infestauerint putridarum.

Signa specialia primæ speciei sunt, ait Galen. & Auicen. si ephimera transit duodecim horas absque declinatione, imo continuatur usque ad tres dies, & fortis ad manum medici est hectica: & addit Serap. color fit niger, & extenuatio, & citrinitas. & addit Guil. urina pinguis absq; renum dolore & caliditate.

Secundæ speciei signa ait Isaac, & Sera. q̃d si uerum dictis signis post cibum æger sentiat augumentum caloris. & addit Alm. facies extenuata & oculi concaui, caro diminuta, & cutis exsiccatio. idem Haly. Auer. & Auic.

Tertiæ speciei signa ait Gal. Auic. & Isaac sunt, quod magis profundantur oculi, fit lippitudo sicca, supercilia grauia. oculus somnolentus clausus absque somno. cutis ait Galen. arida, pulueruIenta. aures ait Ras. minorantur, plana fiunt tempora, & Auer. palpebrę citrini coloris, & Gal. deperditio carnis omnino, uenter adhæret dorso, pellis, Auerr. mirach rugosa, & sicca: pulsus, ut Auerro. uelut chorda tensus, uelox, & debilis, pili uidentur oblungati, pediculi oriuntur. Auic. Si hectica facta fuerit ab aliquo membro lęso, semper læsio membri palàm erit tibi. Alm. cum capilli cadunt, & uenter soluitur, mors est propinqua: & quandoque tibiæ inflantur, ut plurimum moritur infra tres dies, ait Ger.

Curatio hecticæ febris.

FEbris hectica ait Auer. est mala complexio calida: & sicca absq; materia. quare una est curationis intentio. s. alterando, quæ est infrigidare & humectare. & quia hecticã quandoq; sequuntur mala accidentia, alia est intentio, quæ est eorum correctio infrigidantia & humectantia, ait Gal. modificanda sunt: quia calor naturalis est debilis, & corpus subtile. infrigidantia ait Auic. non desiccent, ut trochisci de cãphora nec calefaciant, ut uinum: quãdo nocent. & infrigidantia sint non proportionata calore febrili, sed remissiora. sed loco gradus fortis adde ad quantitatem, uel reitera per multas uices. humectãtia sint in gradu ꝓportionata: quia non uehementis impressionis. & si non sint in gradu, adde ad quantitatẽ uel reitera: quare recte ait Auer. 7. collig. plus in hac febre indigemus humectatione quam infrigidatione. Fugiat igitur aerẽ frigidum, ait Auic. non sit in cubiculo ignis, nec fumus. & Gal. multi. hominum, quia aerẽ calefaciũt. hyeme uerò si necesse fuerit fiat ignis è lignis ualde siccis, addit Gui. nocet et aer siccus mõtuosus, mora ad ignẽ, solem & uentum, & autũnus maxime nocet hecticis. animi accidentia, q̃ exiccant fugiat, ut irã, motũ corporeũ, nisi lentum, frictionem siccam, balneum

 calidum

calidum, uigilias, calidos cibos, & siccos, & qui inflammantur, & conuertuntur in humores acutos, item siccos, & frigidos ualde: item potus tales: hæc Haly, & Rasis fuge amara, salsa, & acuta, duræ digestionis, tardæ penetrationis, ut uiscosa. fuge quæ habent superfluitates, acetosa, frixa, uetusta, mel ait Galen. est fugiendum maxime, & omnia dulcia, acetum, nisi mixtum. ad infrigidationem cum multa aqua. frigida aqua multum est inimica, fugiat ieiunium, famem, & sitim, omnem immoderatam euacuationem, & præsertim coitum, nocet ait Auicen. multus cibus, & potus una uice datus. aer sit temperatus, & æstate locus terrenus, uel uersus aquilonem, uel stratus foliis, & floribus odoriferis, frigidis ad aerem temperandam. hyeme ignis mouet catarrhos, exiccat. quare meliora sunt uestimenta, gaudeat cum amicis. non dormiat cum plumis. comedat succum ptisanæ frigidum & panem optime custoditum infusum in aqua frigida. aquam hordei, & hordeum dat Auicenna, alii micam panis coctam in lacte amigdalarũ, uel iure pullorum cum zucchаro, & penidiis. Isaac. panis bis lotus cum aqua frigida. & infusus in uino albo leui, lymphato. alii mixtum cum lacte amigdalarum & zucchаro si fluat uenter: alii olera frigida, & humida, alii cerasa, pruna, cocume. & id generis: alii pisces fluuiorum, & cancros, testudines, limacias, ranas, lac, caseum recentem non salitum. Auicenna oua sorbilia in aqua decocta: alii carnes hedi, agni, fasciani, perdicis, pullorum, auiarum paruarum, si uictus sit fortis. Galen. testes in lacte decoctos Auerro. pullos & capones nutritos ex frumento, & amido: alii agrestam non acerbam, uel succum granarorum dulcium, uel muzorum, uel arantia matura, quando eis admiscentur species quæ R. cardamomi vnci. vna liquiri. cinamo. ana vnc. 2. croci dragm. 2. Auicen. in potu dat aquam hordei cum zuccharo decoctã, & iulep Galen. uinum parum ponticum, aquosum, album, aromaticum. Et Galen. pluries in die ciba, & Auerro. & ad minus ter. in digerendo non des potum, ait Galen. sed post digestionem, da copiose, quia distribuitur quam cito cibus. aquam frigidam paulatim assumptam in corporibus nondum siccis dat Gale. Alm. & Isaac.

Lac hecticis maxime est utile præsertim humanum, deinde asininum: quia ait Gal. minime caseatur, & cito penetrat ad omnia membra, sed inquit Alman. lac non caseatur, si parum zucchari tribuatur, sal etiam idem efficit. post lac asininum est lac caprinum, ait Alman. Auicenna, & Auerro. eradicat enim hecticam lac asinæ, nisi adsit putredo, & eradicatio sit possibilis. quartum locum tenet lac uaccinum, à quo extractum sit butyrum. Guiliel. sit stomachus mundus, & detur lac cum zuccharo, nisi sugatur proprio ore. al. sit robustum, iuuenis, & moderatum exercitium faciat. inquit Galen. septimo met. nutriatur asina herbis frigidis, & humidis ait Serapio. ex aqua dulci Auerro. dat stomacho ieiuno, & debili vnciã unã primo die, & postea auge paulatim usque ad medium rotulum idest mediam libram. Isaac dat vnci. 2. lactis, uaccini si corpus careat multa nutritione in primo die, demum usque ad quatuor. dandum est lac ait Alman. si corpus macrum, & siccum fuerit ualde: unde non conuenit primæ speciei. Auicenna & Serapio. dant à principio ad finem. & Auicenna inquit si putrescit in stomacho, solue leuiter, & abstine à lacte. Signa corruptionis sunt scilicet caloris accensio, anhelitus maior, pulsus frequentior arctatus. vrina coloratior, & acutior, siue intensior. ait Isaac. si uentris solutio accidat: extingue lapidem, uel calybem bis, uel ter in lacte.

Si hectica ait Galen. decimo met. cum putredine, aut herysipilate aliqua fuerit, non facias balneum: sin minus, audacter fac, & præsertim in marasmo. addit Auicenna & ubi cibus indigestus sit. & Rog. si cum reumate sit. balneum aquæ frigidæ valde competet primæ speciei, nisi debilis esset intus. sed balneum prius fiat in calida deinde nisi dubium adsit, submergatur statim in frigida. quia est ultimum in cura: aut gradatim à calida ad minus calidam deueni usque ad frigidam. & melior aqua ait Auicen. est decoctum rerum infrigidantium, & humectantium, ut folia cucur. ait Serapio, hordeum, uiol. nenuph. & huiusmodi. & Alman. misce lac cum aqua, nisi toleret aspersionem lactis super caput. & Rog. coque in aqua balnei pedes, & capita arietis. & Plate. miscet ouorum albumen, & uitellos cũ ea. calor aquæ ait Haly sit suauis. abstergo postea cum spongia, deinde unge oleo, ait Serapio. uiolato nenuphari cum cera alba collata: humectant enim & conseruant humiditatem aquæ. uel Rec. oleorum frigidorum, & humidorum q. s. bulliant in eis, medulla cancrorum fluuialium, carnes limaciarum, testudinum, & ranarum ad consumptionem tertiæ part. olei. cola fortiter, & unge spinam. mora autem sit in balneo donec caro humida appareat. ait

Gal.

Galen. donec ait Isaac membra rubicunda & inflammata sint, pinguescit enim corpus, & augetur caro. Haly, parum stet in concha. & Auicen. separetur uelociter. ingrediatur balneum ait Gale. in l. de tabe, digesto cibo. idem Auic. ait. Serapio autem sedeat in balneo post hac uice una, & post cibum. scilicet digestum alium. Haly. bis in die balneabis, & Auicen. ter, si uirtus est fortis.

Curatio hecticæ simplicis per potionem, non cum putrida aliquando uertitur ad causam introducentem, uel consumentem, aliquando ad discrasiam febrilem, aliquando ad membrum, à quo habet originem, aliquãdo ad dispositiones corporis secum complicatas, & tandem ad accidentia corrigenda. frigida igitur, & humida dentur ait Auicen. in principio trochis. de campho. cum iulep acetoso, in aurora aquam hordei cum cancris. & ad uesperam mucillag. psilii, nisi timeas de frigiditate stomachi. aqua hordei sit vnc. vi. cum trochiscis infrigidantibus, Haly dat aquam hordei cum zucchαro, & post aquam iulep, aut syrupum de papauere. uel de iuiubis vnc. 2. cum frig. Rog. dat syrupum restauratiuum de testudinibus. Ferr. syrupum cucurbi. cum diapapauere. Guil. restaurati uuum de carne, & lacte. Gilib. electuarium de testudine nemorali cum colatura & syrupo de iure testudinum, qui maxime impinguat. sed quia laxat, adde stiptica grata. nutrit gallinas cum brodio, cum quo decoctæ sint decem uel duodecim. ranæ fontium, item stillatum ex his: multum enim impinguant & cancri fluuiales cocti cum sumach comesti.

Ad extra ait Alm. panni in aqua rosacea infusi in niue infrigidata cum camphora, & spodio ponantur supra pectus, postquam cibus descenderit, & antequam comedat, & tepefacti fuerint, permutantur. Haly ponit pannum infusum aqua ros. & sand. aut in ceroto ex aqua rosata, succo portulacæ, cucurbitæ, semperuiuæ, oleo rosaceo, & uiolato. Auicen. magis laudat vnctiones cum oleo de cucurbitis, papau. nenupharino, salicibus, & uiolis. ung. optimum R. assungię, gallinæ, medullæ cruriũ uituli, buthiri, recentis sine sale, medullæ ceruinę, sepi hircini ana un. 5. assungię anatis, serpẽtis cocti ana vn. 3. mucill. psilii. sem. citoniorũ ana vnc. 1. draga. gũmi arab. ana vnc. 1. olei uiol. amigd. dulciũ ana un. 1ß. ceræ citrinæ q. s. ut sit bene fluxibile. & cum eo tepido inunge pectus ante, & retro. Guil. ponit centum uitellos ouorum in uase, in quo æger sedeat, & eos per anum sugat. est ultimum ad spasmum de innanitione.

Si febris putrida coniugatur, uel materia putrefiat, Isaac expellit cum mundificantibus absque caliditate & siccitate ut est succus lupul. zuccaro ros. iuiubis, manna, & cassia, zucchαro uiolato.

De Hectica senectutis.

Hectica senectutis, ait Auicen. quarta primi est hectica febris; quæ plurimum accidit senibus, & dicitur senecta. dicitur etiam hæc proprie marasmus, & tabes; quæ ait Galen. de Tabe. corruptio corporis uiuentis ex siccitate. Haly. marcor. est duplex ait Galen. de differen. naturalis, & accidentalis, naturalis peruenit ex actione caloris naturalis in humidum radicale: accidit decrepitis, & non est proprie ægritudo. accidentalis, quæ pueris accidit & aliis; quæ est composita uel simplex. & hęc scilicet simplex ex sola siccitate fit cum temperantia actiuorum. composita est duplex: vna est siccitas, & caliditas, siue illa caliditas sit febris ut tertiæ speciei hectica, uel febris putridæ liquefactiuæ: siue non sit febris, sed mala complexio calida, alia siccitas & frigi. quę proprie dicitur hectica senectutis. & eius fundamentum prius est in corde quam in aliis membris. Rab. in tertia par. cuius cor est siccum cum siccitate incompleta, prouenit cito ad senectutem. tamen uiuit aliquibus annis: cui est cum siccitate completa, uenit ad phthisim idest consumptionem, uel tabem. accidentalis ait Serap. oritur ex multitudine morborum præcedentium, aut dolorum. fit etiam ex frigore dominante cum debilitate corporis, aut ex potu aquæ frigidæ in hora non apta: & ex dimissione exercitii, aut ex malis uaporibus frigidis eleuatis ad cor, qui infrigidant eius complexionem, aut ex caliditate, quæ resoluit, & liquefacit humiditates, aut ex superfluitatibus, & id generis.

Signa ait Galen. de tabe, pulsus paruus, & rarus, anhelitus frigidus, & rarus, pectus frigidum totum, & urina ait Isaac, cruda, alba, & subtilis, ructus, Rog. & Gilib. acetosus, & nulla sitis.

Hæc siccitas confirmata in corde, cito inducit ad mortem, deinde quæ in hepate postea quæ in stomacho. consumptio, quæ oritur ab aliis est tardior, & leuior. cura ait Galeno septimo method. & Auicen. est humectatio, & calefactio. fugiat igitur omnia infrigidantia, & exiccantia.

tia balneum, ait Auicen. competit. cibi calidi, & humidi, facilis digestionis, paucæ quantitatis & multi nutrimenti, facilis descensus, & citæ penetrationis; cum pauca viscositate vinum subtile, odoriferum, paucæ quantitatis. lac muliebre, asininum ex vberibus tractum, mel est vtile, & uinum in frigida tabe. ait Serap. carnes pullorum, & oua. odores gratos calidos. Auicen. lac decoctum cum lapidibus est ualde utile, & mel est ultimum in iuramento. si debilitetur, ait Serap. da thiriacam, mitridatum, uel diamuscum in potu. & Isaac. syrupum de zingib. Const. corroborat hepar cum ligno aloe, xinz. galanga pipere longo, cinnamomo, gariofilis, spica, & huiusmodi super cibaria. Galen. 7. metho. inunge uentrem cum oleo nardino, ita ut sit semper unctus. uel masticinum uel opobalsamum. adde ceram si uis, ut adhæreat magis, uel si frigus sit unge cum lana infusa, & melior est lana succida. & unge stomachum cum dictis oleis, & sæpe excita appetitum cum dando in potu mel rosatum cum uino albo decoctionis ciperi, radicum capparis, & acori. si superfluitates in stomaco apparent, vome vel cum lenitate educ. intestina præhumecta, & impingua. Clystere ait Serap. fiat ex decocto pedum, & capitum agnorum chamemillæ, hordei, tritici, anethi cum oleo sesamino, & butyro, & aliquando oleo de been. idque tribus diebus, & post aliquos dies, iteremus. balneum ait Serap. sit decoctum chame. sampsuci, liliorum, & id generis.

De febre putrida.

FEbris putrida dicitur à subiecto proprio putrido, uel à putredine sui subiecti. causa coniuncta est duplex altera instrumentalis, & immediata, non tamen per se, & is est uapor putridus, qui per se non est causa febris putridę, sed in uirtute humiditas putrida, à qua eleuatur. alia est coniuncta per se, & est humor putridus. & secundum quòd uarius est humor, uariatur feb. & eius curatio, & eo remoto, remouetur febris. unde ad esse febris putridæ semper est necessarius humor putridus, non multitudo humoris non putridi. quia icterici febrirent, quibus multitudo choleræ est in toto corpore. dixit Auicen. humor recipiens putrefactionem, aut est cholera talis modi, ut ab ea uapor egrediatur. qui sit subtilis, ualde fumosus: aut sanguis, ut uapor subtilis, aut phlegma, ut uapor spissus, aut mela, ut uapor fumosus, spissus, puluerulentus: ex his uerbis habes ad esse febris putridæ non esse necessarium humorem putridum esse in corde sed sufficit, ab humore putrido esse communicatum cordi uaporem putridum, siue fuliginem putridam. notant quòd in febribus putridis, nunquam tota causa antecedens transit in coniunctam cum sit morbus fiens. unde non reperitur putrida febris absque utraque materia antecedente, & coniuncta. sed in aliis morbis materialibus potest reperiri corpus absque materia antecedente, ut in spasmo de repletione, cum iam tota materia factura spasmum fluxerit; non est in corpore spasmato materia, quæ respectu illius spasmi sit materia antecedens, licet aliquando fuerit, ut cum pars fluxerit, & pars adhuc fluit.

Diuisio febrium putridarum essentialis est diuisione sui subiecti, quod est humor, uel res reducibilis ad humorem: & secundum hoc est aut ex sanguinis putrefactione, aut cholerę. dicunt, quòd humiditates in membris remanentes ex secundis humiditatibus licet non possint esse causa materialis, nec efficiens febris; possunt esse causa dispositiua ad febrem putridam; nam cum membra defecerint ab expulsione, ipsarum reliquię in ipso corpore redeunt ad interiora, & miscentur cum humoribus, qui impuri facti destituuntur a natura unde putrescunt, & febrem generant. Alia diuisio est accidentaliter, & tribus modis, nam sumitur à modo situs humoris putridi, ut febris putrida. alia est de materia collecta in uno loco, ut in apostemate, alia de sparsa; quæ aut est in uenis & arteriis, aut est in carne, & raritate membrorum. secundus modus. secundo modo à modo motus ipsius: quando alia est continua, quam græci sinocham appellant: alia interpollata. & cõtinua est, quando humor putridam febrem generans est intra uenas, nam synchæ fiunt à materijs, quæ intra uenas commiscentur, ait Alexan. sanguini & putrescunt. Haly ait intra uenas, & arterias. febris est materia collecta, dum est uno loco, ut apostemate, uel alicuius membri earitate, ut pectoris: quędam sparsa, quæ est in uno loco quandoque facit febrem continuam, quod est quando materia est collecta in aliquo membro nobili interiori, aut quando est ualde multa, quique non in membro aliquo interiori, & præcipue quando propinquum fuerit cordi, aut membro multarum arteriarum. & tunc est interpolata

quia

quia est collecta in membro exteriori non magno, nec cordi propinquo, & quando materia non est multa, & est in membro aliquo interiori à corde remoto, sicut si esset materia collecta in renibus, matrice, uel recto intestino fierent febres interp. ut tertianæ, quartanę, quintanę, & mixtę. ex apostemate interiori, ut plurimum fit febris continua presertim ex materia calida ex frig. interpol. & apostema magnum multa materia replente, & extendente dolorosum, item ex materia subtili faciunt continuatam, ex grossa inter. item quando suppuratur facit continuam. quando non, nullam, uel inter. item apostema in membro magni sensus, uel in membro cordi uicino, uel quod cum corde habeat colligantiam facit ut plurimum continuam. ex dictis habes, quòd omnis febris interpolata est putrida. sed non omnis continua est putrida. & ex continuis frequentius fit interpolata quam contra. putridarum quędam sunt cum symptomatibus, & quędam sine, quę rarissimę sunt. quę cum symptomatibus & pręsertim multis, ac fortibus, laboriosę dicuntur: quę non, non.

Causa continuitatis febrium, ait Auicen. est hæc. cum accidit putredo in uenis, difficile resoluitur. s. hæc putredo ob duas causas. primo ob continuitatem, quæ est in quibusdam uenis cum aliis; & putrefit omnis res, quę est ei uicina, aut parata est putrefieri. & ex uno uicino reducitur ad aliud: secunda est, quia illud, quod est comprehensum in uenis, est maioris continuitatis ad cor. has causas coadiuuant aliæ, è quibus est, quòd uapores, & fumi capinosi in febre continua sunt positi in profundo corporis. unde difficiliter fit eorum dissolutio, & de eis est soliditas, & densitas corporis uenarum, in quibus continentur, prohibens facillitatem resolutionis eorum. & de eis est ipsorum multitudo, quam uirtus non potest perfecte resoluere. quare remanētes continuitatem faciunt febris, donec causa ebullitionis, uel putredo fuerit totaliter, uel ut plurimum sublata: & de eis est opilatio fortis: quia humores non finiunt, siue euaporant. quidam reducunt causas continuæ febris ad quatuor. s. ad continuam in uenis putrefactionem fumorum, coarctionem respirationis, prohibitionem, & directam ipsorum ad cor ascensionem.

Causa interp. febrium est similis causæ fluxus rheumatici periodice confluenti ad aliquod membrum. hæc causa, scilicet inter. consideratur in duobus scilicet in eradicatione paroxismi, & in reditu cuius secundum plurimum. causa eradicationis est completa resolutio uaporum, qui ascendebant ad cor, aut humorum in corde retentorum, qui resoluti remanent, sicut è lignis ustis cinis, non cinis quidem ut lignorum ustorum, sed plus, & minus cineri similes sunt, prout plus, & minus grossiciei, uel terrestreitatis, uel acritatis, & subtilitatis participauerit humor, quo incinerato cessat calor febrilis. causa autem completæ resolutionis uaporum, in interpollatis est, quia materiæ à qua surgebant, non habet continuitatem cum alia materia, quæ per eam disponeretur ad ebullitionem, & putrefactionem, antequam ipsa incineretur, & cesset ab ea uaporum eleuatio, sed eleuatorum fit prius completa uaporatio. hanc tamen coadiuuant aliæ, quæ sunt locatio uaporum in extrinsecis, & locis porosis, raris, unde facile resoluuntur, & uaporum ipsorum paucitas, quam potest complere uirtus, & finire. consumit uerò calor putredinalis. materia, quæ prius erat in uenis, postquam acquisiuit in eis dispositiones propinquas, & præuias ad putrefactionem. expellitu r à uirtute expulsiua uenarum, quæ non possunt sustinere molestias. Habet interpositionem circuitus, & typos, quia humor quem putrefieri oportet, non putrefit simul, & semel. quod est, quia putrefactionis præparatio in ea non est completa, sed paulatine in eo procedit. & addit Auer. purrefactio, quæ in humore, quia extra uenas existit, fit, est eius, quæ in humore, qui intra uenas, est contraria propter uaporationem, quæ fit per porositatem membrorum. unde sumitur in his circuitus, & eradicatio febris, non solum fit per insensibilem euaporationem, sed per sensibilem, euacuationem materiæ. dixit Galen. interpolatæ quatuor sunt causæ, scilicet fluxus materiæ ad locum putrefactionis paulatim, & intermissus. secunda est libera fumorum exhalatio tertia est remotio materiæ à corde secundum directionem, & non localem distantiam. quarta est impedita fumorum respiratio ad cor.

Causæ periodicationis febrium, ait Gal. in lib. 2. de differ. Feb. sunt duę, scilicet defluxus humorum in aliquem locum, siue membrum, & congestio materię ibi, quoniam materia adunata in membro est causa motus paroxismi morbi. causæ congestionis sunt uirtutes naturales non fortes, & ordinatæ a natura, uelut si attractiua attrahat plus quàm sit necesse, & eo tempore quo nondum erat opportunitas, & præter haspori membrorum. quæ

irrigant superfluitates sunt sani. secunda causa congestionis est duplex. s. caliditas addita particulæ adiuuat apertio meatuum siue canalium particulæ, in qua est caliditas, & resolutio humorum circunstantium, & illarum subtiliatio sequentes ad illam caliditatem unde habilitantur ad fluxum. superflua etiam caliditas debilitat particulam, & dolere facit unde disponitur ad recipiendum. influit enim humor in his, quæ dolent, & dolor est secunda causa. dolor exacuit materiam, ut fluere faciat ad locum dolentem. ait Galen. decimotertio method. & causa est quoniam uirtus expulsiua non efficit operationem suam nisi quando aliquod sensit nocumentum, unde cum dolor est in membro, & sensus rei contristantis mouetur ad expellendam illam rem, & si facile non potest, conatur, & hinc sequuntur motus spirituum & sanguinis, humorum propter expressionem suam. adiuuant membra uicina compatientia, quorum motus expulsiua sumit. quando autem materia adiuuata fuerit, non putresit semper: nam si multa est, uel maligna uel ambo simul lædit: quoniam uirtus caloris non potest ei dominari, unde derelicta necesse est, ut putrefiat, & postea morbus, & si attingat morbum illum cessare, & per causas dictas iterum materiam ibi currere, redit morbus. Causæ reditus paroxismi febris sunt duæ scilicet una est, remansio reliquiarum caliditatis febrilis in loco mineræ, Primæ putredinis, quæ caliditas est causa, qui denuo alia materia moueatur ad locum mineræ illius, quæ ibi putresit, & febrim facit, & præter hoc, ut quidam uolunt, remanet qualitas ueluti quartanæ excitandæ siue præparandæ in quartanam. sec. est inuentio causarum putredinis, quę fuerint in materia primi paroxismi: ipsis .n. stantibus necesse ē aliā materiā putrefieri, & paroxismū redire. sed si nulla ībecillitas innascitur particulę, nec currunt superfluitates, quiescit morbus ille. finita eius superfluitate per euacuationē eius, uel incinerationem: quia non sunt ibi causæ re aggregationis materiæ, nec ꝑ uiā congestionis, nec defluxus: nam mēbrum ueluti hepar, siue eius uirtus, & mala complexio cum malo regimine est causa, qui generet humorem malum paratum putrefieri.

In die interpolationis corpus non dicitur sanum, sed ægrum, considerata mala dispositione membrorum, in qua remanet corpus in tempore interpolationis. per quam maxime sensibiliter lęduntur operationes aliquorum membrorum, per quorum lesionem alia materia aggregatur, & ad locum minerę putredinis expellitur.

Dixit Galen. in con. apho. febris illa, quę de se corpus mundificat, non est molesta, quæ non, est molesta. & Rasis 6. conti. febris si tepescens fuerit, salubris erit. sin nō, fallax. & deteriores febres, ait Auic. sunt inseparabiles, in quibus putredo est intra uenas: deinde, quæ eradicantur, quarum putredo est in toto corpore sparsa, aut in pluribus corporis partibus. febres continuæ sunt interpollatis deteriores, ob continuam afflictionem, & quia sunt cum sęuioribus accidentibus, & magis prostratiuæ uirtutis. ait Rasis 16. con. in febribus, in quibus corpus separatur cum ultima prauitate non erit fallacia, licet paroxismi illarum fuerint cum ultima tingentia, & prolixitate: quoniam huiusmodi febres nō sunt cum apostemate, nec cum putredine maligna humorum: nam à febre, quæ accidit cum altero horum duorum, non separatur corpus cum paritate bonā. febrium continuarum aliæ sunt uere continuæ, aliæ non de quibus ait Auic. quod q̄nque componuntur quædam febres putridæ interpolatæ. sed tali compositione, quæ fiat in forma febris inseparabilis, & illud est uerbigratia quando incipit aliquis humor putrefieri in loco, deinde incipit alius de genere suo, aut de alio, & obuiat secundus paroxismus tempore declinationis primi paroxismi, deinde continuantes, febris autem continua multifariam diuiditur: nam alia reseruat materiam suam ad unicam expulsionem, non quod tota omnino euacuetur, sed maior pars, & maxime grossior & subtilis in declinatione sensibiliter, uel insensibiliter euacuata, & ut plurimum hæc febris terminatur in una septimana. alia non reseruat, & hæc est longa, & plures facit crises, aut per euacuationem, aut diminutionem, antequam perfecte finiatur, & hæc difficilis iudicii. alia diuisio febrium. aliæ sunt ueræ synochę, quorum uniuersum tempus est unum à principio usque ad finem, & hæ uniformiter mouentur, nec habent exerescentias: aliæ ęquiuocæ, quia plures habent circuitus. primę dicuntur cōclusę uerę, & proprię, & sunt sanguineę, quia sanguini non inest motus periodicationis, sed solum uniformiter mouetur. causa est putredo in uenis propinquis cordi, ut in ea quæ ab hepate ad cor est, in ea q̄ est in corde & pulmone. aliæ sunt ueræ, sed non ꝓprię, & hę habent excrescentias occultas in cā phlegmatica, uel melancolica. sed conclusa nō dicitur sanguinea, & cholerica dicta causon. conclusarū uerę, & propriæ tres sunt species. s. agmasticus, pagmasticus, & omotenus. pri. uniformiter a princi. ad finē augetur. secunda uniformiter minuit. 3. stat in suo esse. & uere con-

conclusarum alia est adustiua, incensiua, & hæc est causon, quæ facta est aut ex humore cholerico putrido, aut non putrido, sed vsto, & incenso, quę est vehementis incendij, cito liquefaciens, & consumens corpus, vnde liquefactiua dicitur, & arsiua à Gal, quæ vt plurimum est mortalis, alia non est arsiua, nec incensiua valde, & est sanguinea. febres æquinocæ continuæ quædam exacerbantur per tertium, & dicuntur tertianæ, quædam omni die. & febris sanguinea, in eo quod sanguinea non habet exerescentiam, sed in eo quod aliqua pars subtilis sanguinis conuertitur in cholerã, & fit febris de tertio, in tertium. sed pars sang. grossa non fit melancolia, imo cholera. Alia diuisio. Febris alia acuta, alia non acuta, sed chronica. acuta dicitur morbus ratione quantitatis, vel qualitatis, aut situs. quãtitatis, vt quia materia sit multa, & sic synocha inflatiua dicitur morbus acutus. qualitatis, vt quia materia eius sit vehementer calida, vt cholerica. situs vt in squinantia in materia situata in epigloti. morbis morbus dicitur acutus tripliciter, scilicet ratione suæ essentiæ, vt quia sit febris multæ caliditatis, vt febris tertiana, continua, causon, & synocha. ratione quantitatis, vt morbus grandis. ratione nobilitatis mẽbri in quo est, & secundum hunc modum syncopis, & appoplexia, & spasmus dicuntur acuti. ratione accidentiũ, quando seua sequuntur accidentia, vt dolor fortis. & quandoque vna tantum, quandoque duæ, quandoque tres concurrunt, vt in charabito, qui est morbus acutus ratione causę, morbi, & accidentium. non acutus est oppositus acuto in causis febris, aut acuta propter prędictas conditiones postulat, quod sit breuis terminationis, & cito deueniat ad statum ob suam magnitudinem, quam natura tolerare non potest, & non ex virtutis debilitate, vel alia causa, hectica tertię speciei licet ex virtutis debilitate cito terminat ad mortem, non tamen est nec dicitur febris acuta ob conditiones dictas. Febrium acutarum, alię sunt acutę absolute, quæ in 14. diebus iudicantur: quædam non acutę absolute possunt in 7. diebus iudicari, si valde sint acutæ, & ante quandoque, vt in 4. & 3. & dicuntur peracutæ, acutæ absolute acutæ plus, & minus iudicantur ex varia aeris dispositione, tempore anni, & regionum in caliditate maiori, vel minori. vnde Auer. 2. collig. morbi qui sunt acuti in terris Hipp. existunt in nostris peracutæ. illa febris, quæ transcendit 14. diem, non dicitur acuta absolute, sed quodammodo, quam ad 20. & hæc sapit naturam acutę, quia debilitatur virtus. acuta absolute est ordinati motus à principio vsque ad finem, non absolute: tamen incipit, enim debiliter, deinde fortificatur, & iterum diminuitur. acutarũ alia est liquefactiua, & citò consumptiua hum. corporis, alia non. liquefactiua, & acuta in iuuentute magis fiunt ob choleræ multitudinem & sunt difficilium symptomatum, & citius terminantur: senioribus, & pueris febres diuturnæ magis: quia humores eorum sunt terrestriores. Chronica febris ait Gal. 2. de diebus crit. est illa, quę incipit à principio sui cum motu leni, & tardo, deinde prolungatur. morbi hi ait Gal. in aph. acutorum morb. fiunt è materia inuiscata in membris, scilicet in loco radicis, vel mineræ morbi, & est tardæ digestionis, vt in splene ad quartanam, & in extremis chaceticis amphemerina, & chronicarum alia est, quæ eradicatur omnino in declinatione paroxismi & est interpollata, alia quæ reincipit statim, & est continua, & locatur in numero acutarum conuersiuarum ambæ possunt in 40. diebus terminare.

Inquit Aui. quãdo humor putrefit extra venas, & non est causa alia, veluti materia putrida in concauitate pectoris, vel in ventriculis cordis, vel in apostemate danti putredinem continuam cordi, fit febris periodica. & si cholera putrefit, fit tertiana, & quæ currunt cursu eius, vt syncopalis minuta: si melãcolia, fit quartana & deinceps quintana &c. si phlegma, fit quotidiana, & quæ currunt cum ea, vt empiala, lypiria, syncopalis humoralis, harũ scilicet inter. aliæ sunt veræ interpollatæ, aliæ non veræ. vt harum febrium alia est pura. i. facta ab humore, alia notha, & facta à pluribus, quorum vnus dominatur. harum febriũ aliæ inuadunt cum typo, vt cum rigore, horripilatione, frigore, oscitatione, extensione, somno, & pigritia. quædam sine typo. primæ eradicantur, secundę cum harum resoluuntur paroxismi sensibiliter per manifestam euacuationem, quidam insensibiliter per incinerationem materię, vel insensibilem. harum etiam quędam habent paroxismos ordinaros, quędam non. causę ordinationis paroxismi inordinationis sunt secundum Aui. quinque prima est ex parte materię, quę diuersa est in multitudine, paucitate, grossitie, subtilitate, viscositate, & eius opposito. quare ex ea quandoque mouetur parum, quandoque multum & quandoque subtile, quandoque grossum. secunda ex materia, prout illa vnius paroxismi differt à materia alterius, veluti si materia huius paroxismi esset cholerica, & alterius phlegmatica. tertia causa est malum regimẽ ęgri, vel astantium, vel inopia rerum. quarta est à virtute ęgri, quę si sit debilis, non potest vniformiter mouere materiam. quinta est multitudo, siue vehementia sensus ęgri, qui

ex parua causa percipit nocumentum, vnde stimulata mouet materiam. Harum paroxismus alius breuis est, alius longus, quoniam non vna species morbi, neque eadem multitudo superfluitatum, neque similiter accendi omnes paroxismos, neque euaporari decet: nam materia amplior, frigidior, viscosa, & grossa longiorem cit paroxismum: contra, breuiorem: virtutis robur, & raritas, breuiorē. & paroxismorum alius inuadit, & inuenit finem alterius, & subintrat, vt antequam febris terminet, paroxismus inuadit, aut antequam primus finiatur, alter superuenit. sed & alij sunt coalternantes euenientes cum quiete media inter primum, & secundum. item paroxismorum alius est festinus, alius tardus. festinus quia materia est multa, sicut phlegma, aut subtilis, vt cholera, aut virtus fortis, & sensus vehemens, & viæ latæ. Febrium interpol. aliæ semper anticipant inuasionem, aliæ postponunt, aliæ eadem hora inuadunt. causa primarum est materia diuersa in grossitie, & subtilitate, quæ si fuerint i dispositione, quod pars subtilis incipit prius putrescere, tunc talis morbus fit semper postponendo: quia semper materia, quæ in postremum reseruatur, est difficilioris motus, cum sit grossior facta. idem dicendum est de materia diuersa in viscositate, frigiditate, & id generis: adiuuat diuersa corporis dispositio in sensibilitate, & sensus obtusione: quando enim sensus est acutus, materia stimulat naturam, vt citius expellatur. vnde anticipat. item paroxismi interpol. febrium alij velociter consumuntur, alij extenduntur. item alij sunt multorum, & sęuorum accidentium, alij paucorum, & mitium: & alij habent quietem longam, vt quartanarij, alij breuem, alij mediam.

Sanguis stans sub forma sang. nec conuersus, nec declinans, ad naturam alterius humoris mouetur vniformiter continue, nec est ei circuitus. & phlegma mouetur in diem. cholera in tertium, melancolia in quartum.

Omnes febres præcedit putrefactio in materia: cum enim incipit opilatio, incipit supercalefactio, & putrefactio, & fumorum eleuatio, & ipsorum retentio, à quibus saltem remissus caloris gradus accidit. dixit Hip. labores spontanei pręcipuè labor vlcerosus manat morbos, & Ras. in superficie corporis est morsus similis morsui acus. vnde ait Aui. lassitudo membrorum, & Ras. sentiunt ponderositatem membrorum sui corporis absque causa illam faciente. vnde sunt tardi motus, & pigritia. patiuntur oscitationem, quę accidit ob vapores malos, qui communicant membris pręcipue spiritualium, & mandibularum. quare membra mouentur ad eos expellendos: & præterea salsus ex ijsdem vaporibus communicatus neruis. & Ras. subdit abundat in eis sputum, & mucilago narium multiplicatis materijs ex indigestione, & ex vaporibus ad ipsum eleuatis. & ponderosum est caput: & somnus excitabitur, vel turbabitur: quia vapores humidi cerebro communicant. & adsunt vigiliæ, quia vapores nitrosi cerebro cōmunicant. labor erit in vigilia, & anhelitus horribilis, non boni odoris, cum amaritudine oris, & siccitate. constrictio anhelitus ob vapores communicatos spiritualibus. facies inflata, & citrina ex inflammatione sanguinis in hepate, & venis, accidit etiam sudor, vomitus, vel similis euacuatio, tensio hypocundriorum ex vaporibus, vel ex vento, ex indigestione multiplicata. item pulsatio tymporum, & capitis ex materia sanguinea, & communicata: & dolor capitis ex vaporibus ascēdentibus. debilitas appetitus, syncopis, & debilitas corporis, & frequentia pulsus ex dictis causis. ait Ras. 16. con. curatur hæc præparatio ad febrem cum euacuatione, & zuccharo rosato: etenim rosę proprie conferant huic passioni: fit enim ex humore malo incluso in corpore, & mirobal. nigri conferunt, & coriandrum cum zuccharo scilicet tritum qualibet die, & cuscute, & ameos, & policariæ.

Cum absque causa primitiua quis febrire inceperit, qui prius non febriebat, febris est in humoribus. secundum signum, cum febris incipit à rigore, frigore, &c. ter. est inęqualitas pulsus, & caloris. quod accidit à materia febris grauante naturam. quartum est calor mordax, non suauis, qui mordicat sicut fumus oculos, & nares: quia calor febris putridę fundatus est in subiecto magis dēso, quàm calor ephemerę. tamen in ephemera à calore solis claudente poros facta est mordax, item calor hecticę. quintum habet multas inuasiones, tamen nec synocha, nec causon habent paroxismum. sextum remanēt semper in corpore reliquiæ, siue malæ qualitates, per quas omnino non mundificantur: tamen alij volunt tertianam resolui, sed non sine sudore: septimum est vrinę indigestio, aut digestio occulta. in principio putridarum non est hypostasis in vrina, & ait Auic. est vrina valde tincta, vel mordicatiua. octauum putridę vt plurimum sunt cum siti, dolore capitis, & nigredine linguæ maxime apud statum, & inquietus est ęger.

Signa à quibus possumus sumi. qui humores faciunt febres humorales, sunt ait Auice. prima quar. res naturales, non naturales, & præternaturales. naturalis, vt ętas si iuuenis, in qua dominatur cholera, indicat febrem cholericam. si adolescentię, sanguineam: si pue-

puerilis, uel senilis phlegmaticam, & melancholicam, item si complexio sanguinea, declarat sanguinem, si vir significat humorem calidum: si fœmina, frigidū. si habitudo pinguis phlegmaticam febrem: si carnosa, sanguineā. si macra, rara, cholericam. si macra densa melancholicam. Ex rebus non naturalibus, si cibi præteriti per menses, si regio, si anni tempus fuerit calidum; calidam. item considera in his pulsum, vrinam, humorem exeuntem, appetitum, anhelitum, & consuetudinem febrium, veluti si æger solitus est affici febre tertiana, & si talis constitutio temporis adferat febres tertianas. verum ait Ras. 16. cōn. maius signum est dispositio in qualitate caloris: quoniam si declinauit ad uaporem, & lenitatem febris erit sanguinea: si pungens, seruens, & mordens, ab aliqua cholera, scilicet citrina, uel nigra: si primo in tactu fuerit diuersitas in locis, quasi penetret per colatorium, erit de phlegmate.

Signa febris à putredine sang. sunt tria. primum signum est citę terminationis, vt in quatuor, vel septem diebus. hęc maxime accidit corporibus carnosis, sanguineis vtentibus dięta sang. multiplicatiua, & maxime tempore veris, constitutione, & regione cal. & hum. ait Auic.

Cholericæ febirs signa sunt quatuor: primum motus eius est tertianus, & hoc de cholerica simplici, non de composita, duplex. n. tertiana facit quotidie paroxismum. Sec. est acuta febris, idest breuis, & citi motus ob materiæ subtilitatē, & hæc in 7. periodis iudicatur longissima. tertium calor est mordax ob multam choleram, & causa est caliditas choleræ coniuncta siccitati. quar. in cholerica est salubris: quia cholera est lenis supra naturam idest subtilis resolutionis, & obediens naturæ: & quoniam facit quietem magnam tam in paroxismo, quam in exacerbatione. quare ad facilem materiæ resolutionem salubrior est febris cholerica: quo ad calorem sanguinea, & phlegmatica, quia calor est acutior. hęc ex Auic.

Phlegmaticæ febris signa notat Auic: quatuor, prim. inuadit quotidie, sed aiunt magis in vesperi accedere: quia illa hora phlegmati est proportionalis. secundum calor est lenis, quia est fundatus in materia humida, & frigida. tertium est longa ob tres causas, scilicet ob viscositatem materię, ob multitudinem, & ob frigus complexionis suæ. quartum est paruum spatium interpollationis, & quietis, & debilitas oris stomachi à qua corripitur ęger: quoniam stomachus est velut receptaculū phlegmatis, unde sequuntur syncopis, & passiones cordis, casus appetitus: in phlegmatica est pulsus lenis, & in hectica durus. quamquam aliquando in phlegmatica fit durus, & maxime in latica, in qua cito corpus extenuatur, ob debilitatem appetitus. unde parum comedit, maxime quando multum phlegmatis à capite descendit in pectus, quod stans super diaphragmate corrumpitur, & corruptionis nocumentum cordi communicatur. vnde accidit exsiccatio in humido substantifico, similis exiccationi hecticæ. quæ exiccatio communicatur tandem arterijs. quare fit pulsus duricies. sic etiam in hectica aliquando reperitur pulsus mollis, vt quando procedit à sanie in pectore contenta, cuius humiditas communicat arterijs.

Quartanæ febris signum primum Auicen. ait est longi motus ob frigus materiæ. quare est longa ab grossitiem materię. secundum est longa. tertium accidentia sunt remissa: vt calor non est intensus, & acutus.

Dixit Alex. si ęger erit in colore irceo, idest filigineo, & insomnietatem patiatur, & circa vtilitatem domus solicitudinem gerat, & ætate iuuenili sit, febris est è cholera. si color albus, & pallidus, & natura piger, aut in opere fixus febris est amphemerina ex phlegmate. si plumbeus, quartana est.

Continuarum febrium proprium, ait Gal. 2. de differ. feb. est non horrere sumendo horrorem pro omni forti sympt. quia materia mala non rapit per sensibilia membra: tamen ait Alex. per accidens potest euenire, vel quia aliquod aduenerit accidens subito naturę terrorem inducens, vnde calor retrahatur ad interiora, & exteriora rigere: aut quia natura nouam pugnam contra morbos, vel materiam morbi inchoet, vel morbus, contra naturam. quare calor retrahitur, & retractus vnitur, & materiam expellit super membra sensitiua criticè, vel non criticè. aut quia in dicta pugna natura nocumentum materiæ præcipiens irritata aliquam eius partem super membra expellit: aut quia aliquis humor extra vasa positus circa membra sensitiua quietus, postea ex pugna ipsa, vel alia de causa mouetur super membra dicta, & horrorem infert. quare ait Gal. 2. progn. com. 4. in principio febrium acutarum contingit aliquando frigidum extremitatum, aut quia humor non expellitur super membra sensitiua. tamen expelluntur acuti vapores mordicatiui, qui horrorem causant. aut quia reuocatur calor intra ob malam, & venenosam proprietatem febris & suę putredinis & propter motum materię malam, & impetuosum, vnde infrigidantur e teriora: aut quia ante aduentum febris continuæ superueniat rigor, qui postea febre superueniente sequitur: aut quia

quia virtus retentiua adeo debilitatur, & relaxatur, quòd materiam in vasis continere nõ possit, vnde symptomatice materia mouetur, & efficit horrorem: aut quia febris continua composita sit cum aliqua interpollata, aut cõposita cum aliquo apostemate. vnde Gale. ad Glauc. in prin. febrium continuatum, non erit rigor. & si erit frigus extremitatum, aut horripilatio, hoc erit ex apostemate magno in ventre, vel renibus in augmento, & statu. dicunt quidam posse rigorem fieri: quia materia habet digestionem, quam natura expellere potest super membra sensitiua.

Secundum signum est, quòd pulsus est, vt ait Alm. diuersus, & male ordinatus: quia si stole est maior diastole: & quandoque tendit ad magnitudinem, & fortitudinem, & quandoque contra. causa est, quia in continuis cor, & arteriæ læduntur magis, quàm in interpollatis. quare Auice. cum videris pulsum valde diuersum in febre, & illa diuersitas non fuerit ob accidentia, neque ob causas primitiuas neque in principio paroxismorum, sed solum propter febrem; iudica febrem illam esse continuam.

Tertium dixit Alm. febres interpollatę terminantur intra spacium vigintiquatuor horarum: tamen aliquando aliqua tertiana notha pertransit, & aliqua ephemera, sed nulla continua terminatur.

Quartum ait Auicen. non associatur febri continuæ de significationibus eradicationis alijs, scilicet prædictis, idest alijs ab horrore, & similibus. & hoc quia non finitur cum sudore, vomitu, secessu, vel alia euacuatione manifesta, sic quòd desinat in infebricitationem, vsque ad finem.

Quin. ait Auic. est assiduitas caloris, sed diuersitas eius, nam in augmento augetur quandoque, & quandoque minuitur.

In continuis febribus, ait Gil. semper vrina nigra, vel viridis, vel liuida distinctè vel cũ oppositione manus apparet, quoniam in eis calor est fortior, & magis consumptius. inter polata contrà. & interpolata incipit cum rigore, aut horripilatione, & finit vt plurimũ cum sudore, & in principio vomitus.

Febris continua si fuerit cum superfluo calore, & acuitate accidentium de genere adurẽtis febris factæ ex cholera, quæ est inflammatiua, adurens acute. si cum superfluo calore, non acuto, sed vaporoso, est conclusa vera. si sine superfluo calore vaporoso, erit conclusa non verè, nec propriè.

Febris liquefactiuæ signa ait Ras. 16. con. est emissio fauillarum ad manum tangẽtis, quæ cito corpus consumunt, & ad dispositionem tornatilem deducunt. in vrinis, & egestionibus plurimum supernatat pinguedo.

Vt cognoscas in principio febris in quo genere collocanda sit, an scilicet tertiana, an quotidiana, considera signa propria vniuscuiusque speciei, & accidens; nam si febris vno die accidit, & alio non, tamen accidentia tertianæ non sunt pura, nec fortia, sed mixta, hęc non est tertiana, aut est tertiana nõ pura. quo circa ad cognitionem febris aduerte.

Cum febris incipit à causa primitiua carẽs rigore, & calor est vaporosus, pulsus eius non est mutatus imminens magnifice, & vrina est multum digesta, & in fine sudor, vel vapor egressus est è toto corpore, & ex his ęger alleuiationem senserit, quasi nihil sentiat, hęc febris est ephemera.

Quando febris inceperit absque rigore, & signa adsunt repletionis, & regimen fuerit ad repletionem, pulsus fuerit fortis, magnus, latus, vrina rufa, & circulus ruffus, eminens, inflatus, sed sanguis non sit acutus, adsit asthma, & inflammatio, & non manifestantur in venis signa putrefactionis, & calor erit multus, & vaporosus, & pulsus erit velox, est synocha ex calefactione sanguinis. sed cum adderunt prædicta signa, ac præterea signa manifesta putrefactionis, & restrictio pulsus, erit ad interius magis, & vrina maioris acuitatis, & minoris digestionis, & caliditas sit vehemens magis, & sitis, & calor in toto corpore æqualis, & non plus in corde & pectore, & regimen fuerit ad putrefactionem, & durauerit vsq; ad diminutionẽ, est synocha putrida.

Si inuaserit absque causa primitiua, tamen cum horrore, & morsu illato in corpore ad modum puncturę acus in princ. & in ipso tempore pulsus fuerit occultus & anhelitus restrictus, & paruus vltra solitum, deinde incipit caliditas, & non erit spatium longum dum dominabitur corpori perfecte cum inflammatione, siti, & vomitu cholerico, & caliditas erit sicca, fumosa, deinde declinabit & terminabitur post ad vomitum, & postea fiet alienatio in capite, & vrina erit tenuis, hęc febris erit tertiana, & maxime si terminantur, & mundificantur venę post duodecim horas, vel ante à febre, & si hęc accidentia appareant omnia, sed vrina non fuerit rubea grossa, nec pulsus, erit tertiana notha.

Dum verò incipiat febris cum frigore debili, & est pura, & non mordens eius caliditas, & postea cum spatio longo, difficilis erit eius expansio, & quando expanditur, non fit abundantis inflammationis, nec sitis intensa, pulsus paruus, tardus, sed magis diuersus quàm in tertiana, & paroxismus prolixus, & vrina alba, nec remanebit sudor apud separationem ipsius, & erit aliquod residuum, & regimen

gimen ante actum,& tempus,& consuetudo absque causa primitiua,erit febris quotidiana,& si hæc accidentia sint absque frig. & separatione;erit quotidiana continua. & proprie si aggrauatur in tempore paroxismi.

Quoties autem febris incipit post febrem erroneam,aut post magnitudinem splenis aut aliquem morbum melancholicum , & rigor erit quasi contundens ex profundatione eius in corpore,& difficulter calefit.& secuta calefactione vehementior fit calefactio in quantitate,& qualitate . vrina est indigesta, pulsus quasi ligatus interius trahens valde cum paruitate,& tarditate,& calor est aridus , & siccus; febris est quartana continua.

Tandem ait Ras. 16. con. si febris accidit post dolorem stomachi , vt plurimum febris erit quotidiana,si post dolorem splenis,quartana.si post dolorem hepatis, tertiana.

Dixit Gal.in lib. de Typo . typus est ordo inuasionum,& remissionum, & periodus est tempus intensionis,& remissionis. typus largè,& strictè dicitur.sed proprie est, qui antecedit febrem interpolatam . & typorum alij primi,qui paruam habent inuasionem,& longam remissionem,vt tertiana,& quartana. alij secundi , qui longam habent inuasionem, & paruam remissionem,vt quotidiana:& prolungati,tertiani.alij stantes qui semper in eisdem horis semper inuadunt;alij moti,qui horas nunc antecedunt,nunc postponunt : alij simplices,qui habent vnam inuasionem . alij tandem compositi. typum febrem antecedentem,pręcedunt duæ dispositiones, scilicet pigritia,& fractio membrorum,scilicet lassitudo,quæ aliquando copulatæ sunt cum alicibus,& oscitationibus. causa pigritiæ est materia,quæ expanditur paulatim super membra, & non mouetur,sed quieta manet. causa fractionis est eadem , sed maior materiæ copia. sed si fractio erit intensa,sicut verberati , materia iam incipit moueri.quare si materia stat est fractio vno modo.si mouetur paulatim, dicitur lassitudo vlcerosa,siue apostemosa. Alices sunt , quando totum corpus extenditur, & maximę spiritualia,& brachia , & oscitatio quando os aperitur . causa est materia pauca vaporosa,quæ veniens ad musculos spiritualium, & mandibularum excitat expulsiones. Typi proprie dicti species sunt tres , scilicet horripilatio,siue horror, rigor , siue tremor, & frigus. horripilatio , & horror dicitur ab horrore quod est frigere cum extẽsione pilorum totius corporis, & cutis . nam efficiens horripilationis est vaporosa , vnde mutatur velociter ad cutim . dicunt quidam , quod horror est dispositio intensior horripilatione;& quidam , quod differunt secundum locum ita,vt horror sit dispositio magis profunda.Rigor ait Auic.est vt æger non possit continere sua membra ex commotione,& tremore eueniente in eis in motibus inuoluntarijs. est compositus ex tremore,& frigore, tremor fortificatur occasione mouentis,& frigus occasione humoris.sed rigor,& tremor , ait Auer. 3. col. sunt motus virtutis expulsiuæ in musculo,vt expellat humorem lædentem sua frigiditate,& caliditate. tremor idẽ est quod rigor : sed differunt secundum magis, & minus,& dicitur tremor,quando rigor fortis : & quando tremor est paruus, rigor.frigus ait Auicen.est, vt æger sentiat in suis membris,& dorsis lacerorum suorum frigus parum. s.sine motu malo inæquali:nam si esset cum punctione, horripilatio esset, uel rigor.quia ,cum sentitur frigus in spina dorsi,& lacertus & per totum corpus, dicitur frigus. maxime autem sentitur in dorso; quia maior copia materię expellitur ad posteriora , & facilitatur impressio frigiditatis in posterioribus frigiditate nuchę coadiuuante,& neruorum ab ea ortorum.

Typorum causæ aut sunt primitiuæ,& extrinsecę,aut corporales,& intrinsecę . primitiuę aeris frigiditas,aqua frigida proiecta subito super corpus,aqua feruentissima, ut ignis scintilla.intrinsecę sunt duę.s. ex parte uirtutis , & materię . ex parte uirtutis in se , aut sui instrumenti.i.caloris naturalis. naturę aut ex parte qualitatis ipsius , aut motus eius per membra. unde Gal. 10.meth. rigor est ob multitudinem,ut acredinem eorum , qui feruntur super membra sensitiua,& ob uelocitatem delationis eorum,& uirtutis imbecillitatem.in li.de Typo. rigor accidit , quoniam corpus lęditur,quia calor naturalis lęditur.& quoniam motus materię est inęqualis,accidit toti corpori concussio in vtrisque motibus. ait Auic.in c. putref. rigor, vel frigus , & horripilatio vt plurimnm fiunt ob frigus humoris,aut quia humor mordicat lacertos, aut ob profunditatem caloris ad interiora tendentis ad partem materię,aut ob debilitatem virtutis,ob frigus aeris . & quandoque causę extrinsecę mouent causas antecedentes ad rigorem causandum.sit aer calidus , sol exercitia, & id generis repentinam operatur superfluitatum impetum,quę impetuose uenientes ad cutim eo tempore densam, non potentes resolui,coadunatę sub cute nocent,& mordẽt, & horripilationem faciunt. quare ait Gale.in lib. de Typo. res se habent sic , & ait Plata. quòd res aduenientes corpori cum quiete,& paulatim non sentitur:sed oportet, vt veniat cum forti mora.& subdit causa dictorum accidentium est duplex, scilicet humor: qui non remo-

remouetur in venis motu vehementi, & subito, sicut mouetur extra venas expulsus; & quia intra venas non mouetur nisi permixtus alijs humoribus, extra, solus. sec. est membrum & est duplex scilicet vna quia vena assueta est ipsi motui, quare inde non patitur: sec. quia membra sensitiua, quæ sunt extra venas, sunt valde sens. & venæ parum: nam cum humores per lacertos, & carnem penetrant loca, per quę transeunt, purgant, & vt quasi venenum mordent. hæc accidentia eueniunt ob mobilitatem, vel immobilitatem: videmus enim per se plures si quiescunt, angustiam sustinet, vel pigritiam, vel fractionem, si moueātur, rigorem, si plurimum exercitatur, tremorem inducunt: nam res nociua cum quieuerit non multum molestat. si mouentur, maximū dolorem excitat. argumento est dolor oculorum. quibus clausis si quid occurrerit, paruā molestiam sentiunt. si moueantur, maxime. vnde Auic. pri. 4. humor frigidus stans, in mēbro non sentitur, nec lædit. quia est quietus, & illi consueuit membrum in quo est. quocirca acquisitus est medius modus complexionis inter complexionem humoris, & complexionem membri, nec virtutis imbecillitas est causa horum, sed est causa respectu materiæ congregandæ, expellendæ, & consumendæ antequam aggregata grauet, & lædat, & irritet virtutem expulsiuam, quæ sinit eam aggregari: & non expellit neque consumit eam: nam cum materia aggregata irritat expulsionem necesse est, vt virtus sit fortis ad expellēdum. si causa esse debet dictorum accidentiū. retractio autem sanguinis cum calore, & spiritu ad interiora est causa horum. retrahitur quidem vt resistat materiæ lædenti, aut vt digerat. & quando materia est intra venas in pluribus venis stans, frigescunt exteriora, vt aliquando in febre continua: quando est sparsa extra, retrahitur calor, & frigescunt extrema: & exteriora, vt in interpolatis. quando est collecta in vno loco, vt in apostemate frigescunt exteriora, vt in febre ab apostemate facta. dicunt quidam quod causa tremoris est, quod cum calor renactus sit ad intra, debilis remanet virtus alijs in membris extrinsecis depauperatis calore. materia est causa typorum sua qualitate calida, vel frigida, quæ ambę mordicatiuæ sunt. mordicatio ait Aui. materię calidæ est apud panniculum tegentem primum, deinde alijs partibus lacertorū. materia verò mouetur velociter: quia vt in ictericis est materia calida & non est rigor.

Frigus non accidit ex materia calida, & frigida mixta, & rigor, & horripilatio possunt accidere, frigus non accidit ex sola caloris retractione, & rigor, & horrip. possunt in frigore non accidit motus, & concussio, quæ vt accidant, oportet, vt frigus fiat per retractionem caloris. frigus verò est in profundo, & in superficie, & horripilatio in superficie. differt etiam rigor ab horripil. nam humor mordens, qui est causa horrip. est in cute tantum. Sed qui facit rigorem, est in membris, quæ sunt sub cute. deinde in horripilatione frigus est remissius, vel minus durans quam in rigore ter. in horripilatione motus est remissus, quasi occultus superficialis, in rigore est fortis concutiens membra superficialia, & profunda. & quandoque tantum augetur, vt fiat tremor, adeo vt collisio dentium. quar. in horripilatione potest percipi frigus. & vt fiat pūctio tanquam à materia faciente eā: in rigore sentitur frigus positiuum, non sentitur pūnctio: si punctio, non frigus: in rigore motus occupat totum corpus, & est accidens virtutis expulsiuæ, & tremor rigoris non est penitus motus pręter naturam, sicut tremor: quia partim fit à re pręter naturam, & partim à re naturali, quæ conatur expellere rem lędentem: sed tremor est motus pręter naturam, & tremor rigoris est breuis, & tremor longus. rigor factus à materia calida est, quando percipiuntur in exterioribus frigiditas, & in interioribus caliditas. à materia frigida sentitur frigus in interioribus, & exteriorib. simul, & parum, aut nihil sitiunt. rigor factus à materia delata per membra declaratur, quia sequitur eius euacuatio per vomitum, secessum, vel sudorem. quia in reditu caloris à profundo sępe dissoluit aliquid humiditatis, & expellit: sed factus à vapore calido, vel frigido, aut vento non sequitur euacuatio: aliquando enim causa tremoris est ventus grossus inclusus in loco solido.

Inquit Hip. 5. apho. mulieribus rigores ex lumbis magis, & per dorsum caput ascendūt. viris retro magis, quàm ante veluti in cubitis, coxis, & alijs partibus extremis. rigor hoc loco sumptus est pro omni typo, in lumbis mulierum, quia habent matricem neruosam. in posteriori parte virorum, quia posterior est frigidior anteriori. signum est raritas, & porositas partis anterioris, & est pilosus, & carnosior, & plus sanguinis habens. extrema sunt frigidiora, & densiora non potentia bene calefieri ob remotiones caloris. vnde cito rigent. incipit ab inferiori parte dorsi, & ascendit ad caput. quoniam hic locus est frigidior, & ventosior, & spissior, & minus sanguinis habens. dixit Ras. 18. conc. rigor vehemēs calefit velociter, quidam tarde: & debilis quidam tardè. & debilis quidam calefit velociter quidam tardè. pri. fit ex melancolia. sec. ex phlegmate vitreo. ter. ex salso. quar. ex grosso

non

non vehemens frigiditatis.& vna species est, quam sequitur febris, & vna quam non sequitur.& ter.quam mors, quæ est cum casu virtutis,quæ non potest sustinere membra. rigor ait Gal.5.de accid.à quacunque causa perueniat, qui est fortior & breuior à primitiuis, vt plurimum accidit macris, & latorum pororum,& præsertim si malis, & pungitiuis chymis,sine repleti ab antecedentibus vt plurimũ crassis,densis,ac opilatis.post rigorẽ sequitur magnus calor, propter ea q intra erat retractus absque euentatione & vnitus,& ob confricationem, & collisionem partium angustuosam, vt videmus in corporibus laborantium,& currentium,qui calefiunt, & si starent in sole.quare rigor absque febre est ob multos humores crudos generatos,similes vitro,qui humores non sunt putrefacti, quoniam post rigorem accenderetur febris.

Vniuersalis curatio febrium putridarum.

GAle.2.metho.ait. febris humoralis curatur per contrarium, quod verum est in febre absque materia,sed in Tech.inquit febris putridę duplex est curatio: alteratio,scilicet & euacuatio, & Auerro.7. collig. intentio est remouendi malam complexionem,& malam materiam. nam tibi noscende sunt res naturales,& præternaturales. & quidam aiunt, ex dictis sex satis est, scilicet cognoscere febrem,ægri complexionem,ætatem,virtutem, aeris complexionem,& consuetudinem ęgri. & 10.meth.ait solue febrem præsentem euerte. quod generatum est, prohibe generari. & 2. metho. inquit considera morbum,causam morbi,& symptomata. & Auicen.prima quarti in medicanda tali febre quandoq; vertitur ad febrem,vnde infrigida, & humecta: quandoque ad materiam, quare matures,& digeras,aut euacues, aut diuertas. digestio est alteratio faciens cessare putredinem, manente substantia,ita quod tunc sola remanet intentio alterationis discrasiæ. nec satis est ad remouendam febrem digestio materiæ: quia remanet vt videtur innuere Auic.2.4.& Galen.secundo prog.sed 2.meth.sumitur, quod cũ putredine concurrit causa eius, quæ est ex indebita humoris transpiratione,& accidens concurrit causæ eius, quod est detentio eorum, quæ transpirare debent. quare præter intentionem sumptam à putredine, emergunt duæ aliæ: vna ad prohibitam transpirationem remouendam: altera ad transpirandum, quod retinetur. & quia prohibita transpiratio habet causam opilationem. vnde alia surgit intentio ad aperiendum, & exopilandum. & quoniam opilatio quatuor habet causas scilicet primitiuam, vt frigiditatem exteriorem, sordiciem cutis, & id generis: & tres corporales, scilicet multitudinem humoris, grossiciem eius, & viscositatem. quocirca quatuor insurgunt intentiones curatiuę. pri.ad remouendam causam primitiuam. sec.ad euacuandam multitudinem. ter.ad subtiliandum grossitiem, quar.ad incidendam viscositatem. & quia euacuatio est necessaria, & aliquando humor ob subtilitatem est ineptus euacuationi, ingrossandus est, & quia membra febricitantium lęduntur, & debilitantur: hinc alia intentio ad membrorum confortationem. ex his igitur intentiones curatiuę 12. colliguntur. prima scilicet à febre, & est alteratio caloris eius, nouem à causa febris. vna à causa primitiua, aliæ à causa corporali,idest à multitudine humorum,à grossitie, viscositate, subtilitate,opilatione, prohibita transpiratione, transpirandorum retentione, à putredine. vndecima sumitur à subiecto febris, quæ est membrorum confortatio. duodecima ab effectu febris, & est accidentium rectificatio.quare ait a Gale.2.metho. inspice has omnes intentiones, vt intelligas, quo auxilio primum & magis, quod minus secundum,& quod adhuc minus tertium, & vide quòd prima medici intentio est febrem abijcere.secunda putrefactionem expellere. tertia retenta respirare. quarta opilationem remouere. quinta causam opilationis expellere. sed Gale. 2. metho. ait quodcunque inuentum est, vltimum est secundum methodum resolutoriam in curatione. vnde quod est primum intentione, est vltimum resolutione. quocirca primum causas opilationis remouebis, secundò opilationes aperies,tertiò retenta transpirabis. quar. putredinem expelles. quin. calorem qui remanserit,extingues.verum non semper medicus potest ordinem regularem seruare: itaque in vehementi caliditate febrili cogatur quandoque à curatione febris incipere, quandoque ab euacuatione secundum totum.i. eradicatiua,quandoque ab euacuatione secundum quod.i.minoratiua.itaque ait Gale. intentio curatiua est triplex, vna minuit calorem, & auget causam,& hanc improbo.secunda causam amputat,& calorem negligit.quod vitupero in febre fortissima, quam æger sufferre non potest, & eius virtus non sit potens. vnde ait Auicen. si virtus est fortis, abscinde causam, expelle humorem, abscinde cibum, & non infrigides infrigidatione, quæ prohibeat resolutionem. si virtus est debilis, infrigida, &

viuifica virtutem. & cum facta fuerit fortis, redea ad causam. tertia est consideratio accidentium, quę quandoque cogũt vti contrarijs, & morbo, & causæ, ac postea fit, vt aut morbus diuturnior euadant, aut magna cum difficultate curetur, aut vtrunque accidat: veluti quandoque coacti fuerimus in febre exhibere vinum ob debilitatem stomachi, cuius gratia fit syncopis. omnes intentiones supra dictæ sunt à re pręter naturam, sed oportet etiam indicationem sumere à re naturali, & præcipuæ à complexione, & maxime ea, quæ tunc est, cum febris incipit. dixit Galen. 3. de tuen. sanit. non sufficit scire, quid sit operandum, sed cum quibus & quo modo: sed quia natura est operatrix depulsionis morborum, & rerum præter naturam tres corporis membri naturas conserua, vt eis mediantibus morbi fiat expulsio. quare curatio non sit morbo contraria, vt non sit similis naturali dispositioni. sicut enim curatio fit per contraria, sic conseruatio per similia.

Non obliuioni tradas cor, & etiam alia membra, à quibus febris originem ducit, quare scopus circa febrem sit contrarijs vti, circa materiam digerere, & euacuare. digestio contrariatur indigestioni, & putrefactioni, non quantitati replenti. sed euacuatio est principalis scopus, & digestio accessoria ferè, quoniam in omni materia non est digestio necessaria, vt in furiosa. ex putrefactionis causis est putrefactio. quare si à frigiditate densatum est corpus, rarifica. si à caliditate & siccitate dilata poros cum caliditate, & mollitie: grossos, & viscosos humores subtilia, & incide, siue fluuidos redde. nam subtilitas est contraria grossitiei, & liquiditas viscositati: si multi fuerint, euacuabis.

Putrefactioni ait Galen. 2. metho. opponitur digestio, euo, & infrigidatio: digestio enim est oppositum formale, nam facit eam cessare, sed cessata remanet humor euacuandus. & quia omnis materia putrida est calida vt cholera per se, & phlegma per accidens; in cholera necessaria est infrigidatio in alteratione, & in digestione, & in principio. sed in phlegmate remissa in principio, sed competit digestio cum calidis subtiliatiuis, & incisiuis; in processu euo cum eisdem, in fine si discrasia calida remanserit, infrigidatio: & hoc pacto putredinem remouemus febri vero idest calori, & præternaturalitati caloris contraria est infrigidatio, & calida aromatica, quæ corroborant calorem naturalem, vt resistat præternaturalitati, & eam depellat. verum inuestiga, quę medicina tandem morbum, causam morbi, & symptomata curent. omnes dictæ intentiones putridæ febri conueniunt. tamen secundum alios reducũtur ad tres scilicet digestionem, euacuationem, & alterationem: nam intentio subtiliationis humoris grossi, & incisionis viscosi, & ingrossationis subtilis, & apertionis opilationis ad digestionem reducuntur: Intentio sumpta à prohibita transpiratione, & à & detentione eorum, quę transpirare debent, ad euacuationem: sumpta à putredine, ad alterationem reducitur.

Non moueas materiam indigestam nisi in tribus casibus. primus quando materia est sanguis putridus, siue non putridus, in quo ait Auicen. prima quarti non conuenit digestio. sec. quando materia est fumosa, & est illa, quæ est vehementer calida acuta, velociter de loco, ad locum mobilis, & malignitate, & venenositate participat. hæc materia non sinit ægrum quiescere, & facile tendit ad membra principalia. ter. quando humor fuerit multus grauans sua multitudine super naturam. tunc Auicen. ne æger recumbat, minora materiam, exceptis his tribus, materiam indigestam non euacuabis, non quia fortasse multiplicatur euacuatio boni humoris, quę erit causa, quod natura non perduret vsque ad statum, vel si duret, non cum fortitudine, cum qua possit expellere malum humorem: tamen quia multiplicatur euacuatio humoris subtilis, qui etiam resoluitur à natura. vnde nil prodest, sed ledit virtutem, tamen quia forte miscebitur in euacuatione malignum cum bono: itaque fieret morbus fortior.

Et scito, quòd si in principio medicus videret ob multitudinem materiæ non posse iuuare, sed ægrum moriturum siue euacuet, siue non, non euacuet: nam, ait Gale. commen. in constantibus morbis morituros non debere medicari. quidam addunt quartum casum, & est quod auctoritate Galen. 13. metho. & Auicen. quarta primi de apostematibus occultis, materia minoranda sit phlebotomia, & solutione ventris: phlebotomia quando apostema est sanguineus aut defluxus est cum sanguine: solutione, quando defluxus est aliorum humorum non cum sanguine si quidem in principio fiat euacuatio diuersiua, pręsertim si materia sit multa.

Ad aperiendas opilationes ait Ga. 2. metho. si vis aperire prius præuacua multitudinem. quòd nisi feceris, maiorem opilationis dispositionem ages, repugnantibus sibi inuicem intentionibus.

Vbi virtus est debilis, non euacues, sed prius refocilla. sed Ras. 18. concl. in febribus humorum nihil est laudabilius euacuatio-

tione: quando hæc febris est ignis inflammatus superfluitatibus. adheret autem eis, & virtus dissoluitur, & sequitur mors, sed euacuatio minoratiua ante digestionem in principio fieri potest cum medicina euacuante exsoluendo cum materia illa exigerit: eradicatiua, nisi completo statu, & tūc solum in casu, in quo videas materiam non debere crisim facere, vnde Auicen. non facias euacuationem eradic. & ideo moueas donec vincat natura, & digerat, quod est in fine status perfectè. & tunc etiam expecta naturam, quæ solet illo tempore mouere, quæ si tunc mouet, aut parata est mouere, dimitte eam. Sin moueat: moue in hora motus eius, scilicet completa, & expectata. si igitur non mouet per totum diem vicinum; moue tu in die sequenti. & si mouet motu diminuto, aut lento; adiuua. & cum euacues, euacua per regionem conuenientem, & non contra partem materiæ euacuantis per conuenientia loca. de digestione, & euacuatione ait Auer. 7. collig. euacuatio, quæ fit aperiendo opilationes, fit incidendo humores grossos, & subtiliando & digerendo, & rectificando illud quod potest rectificari, & expellendo quod non potest rectificari. & hoc fit maxime in in omnibus febribus, & præcipue quæ sunt incensiuę, & etiam in omnibus temporis eius quando materia putrida non rectificatur nisi rectificando quod non potest rectificari: & expellendo quod non potest rectificari.

Alterationem euacuatio præcedere debet Gal. 10. meth. quando infrigidas infrigidando nullo modo intendendum est ad dispositionem tantum: ita scilicet quod intentio ad causam relinquatur. quare infrigidatio sit tanta; quòd causa febris non augeatur. vnde Auic. prima quarti non des trochiscos infrigidatiuos, scilicet & stypticos, vt de rosis, & de spodio, nec zuc. ros. in febre putrida: nā licet in hectica concedamus, id fit; quoniam curatio hecticæ super contrarietatē morbi est posita; putrida non solum super contrarietate, sed etiam super abscissione causę, quā dicti trochisci, & alia similia prohibent: propter ea quod styptica opilant, & transpirationem prohibent, & sic ad putredinem faciunt. idem confirmat Auer. 7. col. tamē in duobus casibus ante digestionem, & euacuationem possumus vti frigidis stypticis: vnus quando causa febris esset fluxus ventris, aut vomitus, virtutem prosternens, secundus quando fieret magna à corpore transpiratio, aut sudor plurimus, quo virtus prosterneretur. post digestionem, & materiæ euacuationem vti licet alterantibus frigidis & stypt. extingunt enim reliquias caloris, confortant membra, & quādo ante euacuationem danda sint alterantia frigid. sint & humida, ac talia, vt alterando putredinem mundificent, & abstergant. & ait Aui. in die parox. non curabis febrem, scilicet cum infrigidantibus, quia prohibent citam resolutionem, & ter. paroxismi, & hoc nisi caliditas fortia induxit accidentia de siti, vigilijs, inquietudine, & id generis, aut nisi fortiter resoluendo virtutem frustrauerit: nec solum ad intra, sed ad extra alterantia non adiūxeris, nec ad extra nisi materia minorata, pręsertim styptica. nec conceduntur virtute imbecilli, sed forti, quæ infrig. non sint intensa: quia essent causa indigestionis, augendæ opilationis, febris, & debilitande virtutis. & hoc cauendum est non solum in febribus remissis, sed etiam in acutis. & caue ne infrigidatio tua cadat in principio paroxis. cum sit hora abscissionis materiæ, nec in augmento, nec in declinatione, cum sit hora resolutionis materię & sudoris. sed fiant in statu. quę est hora feruoris. quidam concedunt in fine augmēti, quidam in die interpollationis, & etiam parox. per multas horas, vt Alex.

Euacuatio alia est communis, quę ab Auic. dicitur exsiccatio, alia propria, communis respicit materias communes corporis, & illas solam euacuat: propria proprium, quę facit febrem, siue sit causa antecedens, siue coniuncta. propria est duplex, altera minoratiua, quę febris partē abscindit, altera euacuatiua, quę totam febris materiam. communis fit vt plurimum in principio morbi, propria post communem euacuat, & q̄bus obuiat, sed propria proprium humorem minoratiua potest fieri cum aliqua materię portio est digesta: eradicatiua, cum perfecte tota minoratiua cū medic. leniori virtute, vel dosi. communis pręparat ad minorationem, & hęc ad eradicationē. communis, & propria possunt fieri per pharmaca solutiua, vomitiua, per sanguinis missionē &c. sed aduerte, quod tres materiæ species in corpore febrientis è febre putrida reperiūtur: quædam seruant suā naturalitem, quamquam secundum primas qualitates mutatæ sint ad calorem febrilem. & hæ sunt materia febris putrida, neque antecedens, neque coniuncta, quamuis aliquando contingat ex febris malignitate vel errore fieri materia antecedens, & deinde coniūcta febris putridæ. & hæ non egent euacuatione nisi quantitatem excedant naturalem, aut in causam vertantur antecedentem. & tunc fiat vt per naturæ exonerationem, & alleuiationem melius, & citius natura febri resistat. nec materia illa communis exuberans, & qualitate alterata relinquatur naturę. quæ vacare habet circa febrem, & materiam eius, &

derelicta corrumpatur, & fiat materia antecedens, & tandem coniuncta febris. vnde febrem augeat, & prorogat, vel in deteriorem dispositionem mutet. hæc materia non in febriente respicitur, tamen in pluribus vt in ephemera, cum homo est valde repletus, & in hectica primæ speciei; vnde euacuanda est ob præseruationem: propterea in putrida febriente insunt aliæ materiæ, scilicet alię quæ sunt in eo necessario & etiam in ephemera, & hectica, quædam contingenter. quæ reperiuntur in omni febre siue ephemera, siue putrida, siue hectica & sunt duplices; quia quędā semper sunt in stomacho vel venis mesar. in orificijs earum, vt materię quædam fecales, & mucosæ, & chylosæ. quędam in venis cum sanguine quæ sunt aquosę, serosæ, vel vnctuosæ. & præter has duas in putridis reperiuntur aliæ materię vaporosæ magis, vt vapores corrupti à materia appropriata coniuncta febri putridę eleuati qui peruenient ad corporis superficiem: quia non omnes petunt cor. sed quidam ad ambitum corporis nō expulsi. Idest retenti ob aliquam causarum. secundum totum, vel secundum partem ingrossantur ibi vapores etiam corrupti missi simul cum calore febrili à corde ad membra. vapores etiam eleuati à causa antecedenti febris, quę omnes materię alterantur à calore febrili, & disponuntur, vt corrūpantur, & misceantur etiam cum vaporibus corruptis, aut inflammantur maxime quę sunt vnctuosę, & prędicte materię tandiu in corpora reperiuntur, quandiu durat febris quę quotidie generatur, & alteratur. materię autem contingenter in febribus repertę non reperiuntur in hecticis, sed in ephemeris, ac multo magis in putridis: sed nec semper, sed in quibusdam corporis dispositionibus. & hę sunt aliquando sanguis, aliquando cholera, phlegma, vel melancolia, & aliquando sunt materię in stomacho generatę per viam indigestionis fructuum, herbarum, & huiusmodi pręter supradictas necessario repertas, & prędictę materię omnes dicuntur communes sicut & primę, vnde necesse est vt etiam illo modo euacuantur, imo multo plus cum alteratę sunt magis dispositę corruptioni quàm illæ. quæ naturam plus grauant. tertię materię febris putridę sunt materia approprianda febris, quę est duplex, scilicet altera quę verè computruit, & dicitur materia coniuncta febris putridę; quia ipsa posita ponitur & febris, & remota remouetur, altera, quę nondū computruit: sed est sub dispositione, sub qua si in corpore remaneat, necessario putrefieret actu. & esset materia coniuncta febris, & hęc dicitur causa antecedens febris putridæ. possunt etiam hæ tres materiæ adaptari febri humorali non putridę & quibusdam ephemeris veris, vt quę fit ab opilatione, nauseatiua facietate, bubone, vomitu, fluxu ventris, & huius. nam. in omnibus his febribus materiæ peccantes debent euacuari. sed materiæ quę sunt proprię febris putridæ. nunc dicemus de euacuatione communium, deinde propriarum materiarum.

Quocirca palam est, quòd materiæ communes in diuersis corporis partibus sunt locatę. quædam in venis, vt sanguis, vel alius humor sanguini mixtus mixtione forti, & vnita, vel non vnita, sed potius separata, vt aquosę materię, & serosæ. quædam in stomacho, intestinis, & mesaraicis: quædam iuxta corporis superficiem, vt vaporosę, & vapores ingrossati: quædam in diuersis partibus, vt venis, vel receptaculis, quę tamen possunt petere stomachum vel intestina. & quia vnaquęque materia debet euacuari per conuenientē regimē, & loca situationis earum sunt quinque: igitur Auic. quinque canones ad earum conuenientem euacuationem, direxit.

Primus & vltimus ad materias communes contingenter repertas, tres medii ad necessario repertas. quare primus ait Auic. cum sanguis vinxerit, aut fuerit cum humore, phlebotomia est conueniens, si vrina fuerit rubea grossa, non citrina ignea, ex qua timeatur apud phlebotomiam victoria choleræ, & acuitas eius, neque liuida, neque alba, ex qua timeatur phlegmatis cruditas: nā vrina rubea grossa significat abundantiam sanguinis, & cōplexionem radicalem sang. quamuis æger laborat morbo alterius generis.

Secundus est de materia necessario reperta in stomacho, intestinis, & primis venis. vnde post phleb. si necessaria sit, fiat debilis solutio ventris, idest lenitio, si siccus fuerit venter, & sit vltimitas, idest medicamentum euacans materiam propriam febris, neq; laboriosum vel loco lenitiui fiat clystere.

Tertius veni ad humidas serosas, & aquosas, & hæc sunt, quæ vrinam prouocant debiliter vt syrup. acetos. cum radice apij, & huius. & hęc est conueniens regio materijs aquosis, & serosis.

Quartus postea veni ad materias vaporosas, & fac sudare ægrum, & aperi poros, vt excludantur vapores nondum ingrossati.

Quintus si humor tendit ad stomachum per signa declarantia fac vomere debiliter, & cum syrupo acetoso, & aqua calida, si ad intestina adhibe, quod leuiter soluat. quod si natura id per se efficiat, sine, & non diuersifices. tamen si ex. g. quis sudaret

ante paroxismum; sudor non est pars materię febris. si postea accederet rigor, ac in fine, siue declinatione sudor: sed est alius humor. primus, & quin impleantur, quando materię repertæ fuerint, ita quod etiam augmento, & statu vniuersalibus, vel particularibus, & si non inueniuntur in aliquo tempore nō moneas, alij tres, qui diriguntur ad materias necessario repertus non solum in principio, vniuersali, sed ēt in particularibus debēt obseruari omni tempore, quando materię dictę reperiuntur in dictis febribus. v. g. vir sanguineus quadragenarius carnosus ob captiuitatem multa comedit ex fructibus, & herbis, & post febrit febre phlegm. vidi vrinam rubeam grossam. iussi clystere, ac postea feci phleb. sequenti nocte accepit in aurora vnc. ij. syrupi acetosi vt digestio materiæ appropiatæ febris fieret. post solis ortum exhibui cyphum aquæ hordei cum vnc. j. zuc. rubei, vt venter leniretur per abstersionem, ante cenam per duas horas exhibui vnc. iij. aquæ capil. vene. quæ digerit materiam, & vrinam prouocat, serosos excludendo humores, & post horam vnam & mediam iussi eum fricari leniter cum panno aspero calefacto vt vapores excluderentur. & quamquam feci cooperire, non sudauit. post cœnam per tres horas passus est nauseam, & assumpsit aquam tepidam cum pauco aceto, & cum digito euomit humores viscosos tendentes ad colorem citrinum, vel viride, tunc sumpsit mel rosatum colatum, & syrup. dictum ana vnc. j. & post solis ortum recepit clyst. ex decoctione blitis, maluæ, & furfuris cum zuc. melle, & oleo communi, & sale. prædicti cau pones non in omni febre putrida impleri possunt omnes, quia medicus non semper vocatus est in principio vniuersale, & quia aliquando prædictæ materiæ omnes non reperiuntur, & saltem sanguis indicans phleb. & ob nocumentum, quæ occurrere possunt. tamen semper implendi sunt hi: quia ad materias necessario repertas diriguntur. hoc facto processi cura febris phlegmaticæ nunc euacuationem materiæ appropriatæ aggrediamur.

Phlebotomia euacuat materiam appropriatam febris hum. febres vero, quibus com petit phleb. sunt duplices: nam in vna peccatum est, in sanguine solo stante sub forma sanguinis, siue sit sanguis contradistinatus alijs humoribus, siue sit massa sanguinea, & peccatum ipsius sanguinis potest esse in quantitate, aut qualitate, aut in vtraque, aut est peccatum in sanguine tum solo, sed cum alio humore mixtus mixtione mala, quę sequi possunt sanguinem. aliæ sunt in quibus peccatum est in vno vel pluribus aliorum humorum, & tunc autem cum eo peccat, vel cum eis peccat etiam sanguis, vel non. si igitur sit peccatum in sanguine solo, phlebotoma statim à principio nulla expectata digestione. quoniam est obediens, & aptissimus educi: quia est digestus: sine mala complexione, & subiecto non peccat: vnde vena incisa statim fluet sanguis. sic per dictas rationes illico fiat phlebotom. si mixtus est cum alijs mixtione vnita; si peccat in quanto, si sanguis solus peccat, aut mixtus cum alijs in qualitate, & illa mala qualitas, si est coniuncta putredini eo pacto secundum quod sanguis, vel alij humores cum eo non multum sit remouens à sua naturalitate, nec sit factus inobediens fluxui per suum malum modum substantiæ ilico à principio facienda est phlebo. non expectata digestione. quare his tribus casibus fiat copiosa eradicatiua, quam quam in primo casu facienda est ad defectum animi, in secundo minus, & in tertio minus, quàm in secundo consentiente complexione, habitu, consuetudine ætate, & huius. quocirca Auicen. prima quarti cum phlebotom. postponitur à principio non est vt amplius intentio: quia si eam fueris tantum, & talem, qualem in principio fortasse interficies ægrum; nam quotidie hum. alterantur, & remouentur à suis bonis conditionibus: vnde debilitatur virtus non bene regulans humores: & terminus ait Auicen. quarta primi non est post quatuor dies, sed etiam post quadraginta, & quatuor si circunstantiæ consentient. si peccatum magnum fuerit in qualitate solius sanguinis, vel cum aliis ita, vt non possit fieri phlebo. digere, ac postea fac eam, non eradicatiuam, sed minoratiuam, consentiente ętate; & aliis. sic si in qualitate, & quantitate peccet solus, vel mixtus, & peccatum sit paruum; statim incide venam; si magnum prius digere. Auerro. septimo collig. ait, quod phlebotom. fiat vbi sanguis signa apparent, sed melius est, vbi est quantitas, & non malitia. quare maius iuuamentum phlebotomię expectatur in synocha inflammatiua, deinde in febre; in qua peccat in quantitate cum vno, vel pluribus humoribus: deinde in qua, & quanto; & quali simul: postea in qua sanguis solus in qualitate secundum peccat: tandem in qua sanguis cum aliis in qualitate peccat. verum ait Galen. vbi est, rigor fortis, & prolixus, quia significant abundantiam humoris crudi, ne minuas, & precipue si calor corporis, & regimen præteritum attestantur, & caliditas

sequens fuerit breuis, & debilis. & Auicen. de phleb. consulo, vt dimittatur vbi sanguis est bonus, & humores alij peccantes: quando euacuabitur sanguis, qui non peccat. vnde debilis fit virtus. nec fiat phleb. in abundanti humore crudo, nec in multis febribus acutis: nam in febre continua, in qua corpus attenuatur, cito quæ est causonica febris adurens, & adducens cito faciem ad tenuitatem cuius hum. sunt vehementis subtilitatis. non fiat minutio, timetur enim choleræ ebullitio, & furia, & phlegmatis incrudatio vltima. & si quando necessaria sit, reiteretur, & præsertim vbi alij humores dominantur: quoniam in tali phleb. euacuatur multum eius, cuius euacuatio non est necessaria, idest sanguinis, secundò quia minus aliorum humorum quam sanguis euacuatur. tertiò quia debilitatem natura resistendo in crisibus. quartò aliquando reddit alios humores deteriores euacuando frœnum eorum, cum plures erunt necessariæ euacuationes. quintò ait Auicen. postpone sanguinis euacuationem. quoniam & natura sic facit, & reseruat ad postremum, nec deserit nisi coacta, & ipsa peccatū sang. sępe corrigit. Auicen. ait in febre sanguinea cum aliis humoribus sic in principio fiat parua phleb. in processu copiosa: quia quandoque contingit, quòd materia iam multum diminuta, & natura dominante residuo materię ęger liberetur toto. sed ad euacuationem materię per medicinalia transeamus. Ait. Gale. in meth. plurimæ medicinæ sunt calidę, & siccę febrem augentes. & Auicen. plurimum digestiuum, & euacuatiuum est calidum, & siccum. tamen quędam medicinę sunt frigidę & sunt lenitiuę, & minoratiuæ, vt thamarindi. quędam sunt calidę, item eradicatiuę materierum vt electuarium de succo rof. verum ait Ras. 16. con. auctori. Hip. non des febrienti medicamen laxatiuum ante 14. diem, quoniam carnes febricitantium ante hoc tempus sunt calidę valde, vnde attraherent ad se medicamen illud celeriter, & si medicina fuerit abundans, interficiet eum celeriter: si modicum, augebit febrem, & longiorem faciet spatium morbi, & ducet ad ictericiam. & si medicamen fuerit forte, id quod non poterit corpus attrahere, laxabit fortiter, & inducet spasmum ex violentia siccitatis corporis. quod si ęger saluabitur, & tollitur febris eius post euacuationem subuertetur postea, & interficiet. quare in forti febre non sumas laxatiuum forte, nec calefactiuum, nisi opus fuerit.

Secundò exhibe in febre putrida medicinā appropriatam humori peccanti: quoniam si fuerit aliter, mala inducit accidentia, & laboriosè, & angustiosè euacuabit, & quandoq; quod frenum erat humoris peccantis educet. vnde humor furiosus euadet. sit leuis, quoniā fortis agitat humorem, & inquietat, & periodum incitat. non sit valde stypticum, ne opilatio noua fiat. & in euacuando, ait Auer. 7. col lig. sequamur naturam toto posse.

Ter. non moueas ait Auic. in die paroxismi si fuerit possibile: quia motus medicamenti contrariatur motui naturæ mouentis materiam è centro ad circunferentiam, & medicina è circunfe. ad centrum. quare posset in causa antecedente febris fieri agitatio vehemens quæ posset esse causa defluxus ad principalia, & secundum naturam naturaliter operans mouet materiam, & facit crisim in die paroxismi. coacte tamen aliquando mouemus vt si febris accederet quotidie, aut conclusa non proportionalis, aut materia esset venenosa, & & furiosa, aut natura in die crisis moueat lēte, vnde egeret auxilio, quo non exhibito timor esset, ne materia moueretur ad aliquod mēbrū principale. vomitus tamen securius, quàm secessus pōt prouocari in die paroxismi, quia humores in paroxismo turbati mouentur sursum, & vt frequenter ad os stomachi. fiat etiā in die meliori, vel declinatione, nisi in declinatione fieret euacuatio manifesta, vt sudoris copiosi, vel egestionis. si declinatio fuerit cum euacuatione, melius est vt loco phleb. fiat scarificatio in anchis, vel secus anum apponantur sanguisug. & secessus prouocetur per clysteria. si febris nunquam cessaret omnino, euacuatio fiat cum tepescit: vel hora frigiditatis, vt in aurora.

Quar. ait Hip. vbi natura repit, ibi ducere oportet, si euacuet per conuenientes regiones. & Aui. non agas in euacuatione partem contra partem euacuationis naturæ quæcunque sit euacuatio illa: quoniam eius humores faceres redire per illud, quod facis in dispositione ad dispositionem motus paroxis. Idem ait non diminuas à prin. humores per medicinas quę faciunt statim redire paroxis. vt facit scamonea sola exhibita in prin. tertianę. nam inflammat humores, & paroxis. fortior redit. & mirabolani citrini in tertiana, chebuli in quotidiana, & indi in quartana: quia opilant, & addunt ad putrefactionem. vnde redit paroxismus maior.

Quin. cum in principio materia est cruda, & multa, & virtus non fortis, aut times ne debilis per euacuationem euadat, ad digerendū residuum, tunc da medicinam fortem debilē, idest dimidium dosis, aut virtutem eius, & proijce substantiam.

De vomitu ait Gal. 10. meth. qn̄ humores impetū faciūt ad os stomachi, vomitu prouoca

illos

illos: aliter autem non oportet præter naturam prouocare. & Auic. cum natura mouet humorem ad uomitum. s. quacunque hora particulari, uel uniuersali in principio vel processu, præcedentibus, vel non præcedentibus aliis euacuationibus; non diuersificis eam ab eo scilicet sed adiuua si expedit. & Paul. si declinant, & non excitatur nausea; non fiat uomitus. ait Ras. 16. con. non detur febrienti medicinam vomitiuam, vt vomat ante septimũ diem: quoniã si vomeret, & in insultu morbi .i. in principio ulti. pateretur dolorem stomachi, asthma, tumorem ventris, alienationem & per medicinam vomitiuam intellexit fortem, siue detur ad minorandum, siue eradicandum ob agitationem, quam poneret in materia non digesta. & idem ibi ex secundo epid. ait euacuatio cum laxatiuo in febribus est melior, quàm cum vomitiuo: quoniam euacuatio cum uomitu est fallax.

Clystere laxatiuum in omni febre putrida, uel acuta, ante uel post phlebotomiam, vt ait Auicen. quarta primi est multum utile, cum ob exsiccationem, quam facit febris, tum ob materias in intestinis contentas non corrumpantur, uel inflammantur: tum per expulsionem uaporum malorum, qui sunt in eis: & retenti sunt causa doloris ventris, deiectionis appetitus, & id generis accidentium malorũ: tum demum ob materias, quæ resudant à mesaraicis ad intestina, ut excludantur. Nec lenitiuum per os assumptum idem præstat: quia laxat stomachum, deiicit appetitum, & lienteriam præparat. quocirca ait Auic. prima quarti clyste. vsum sibi esse maxime dilectum. itaque quidam alternis diebus, quidam quotidie clystere iubent, hinc ait Auic. prouide, ne occurrat proximus, nisi venter sit vacuus à febribus, & aliis materiis in intestinis contentis. vsus clyst. maxime fit post phlebotomiam & alias euacuationes minoratiuas, & eo magis quando materiæ sunt in inferioribus vẽtris, sed quando in superioribus medicina lenitiua per os assumatur. & hoc in loco considera ægri dispositionem, & aptitudinem ad hanc vel illam sustinendã. Rabi ait in 13. par. cuius virtus est fortis, clisteriza. cuius est debilis fac suppositorium. fertur 4. regu. acu. quod qui habent carnem raram, leuem, & facilem resolui, & est pinguedo, vel macies dominans, omnia purgantia sunt dubia, & timorosa. sed curandi sunt clysteriis, & suppositoriis. in febribus acutis non facias clystere acutum, nisi accidens aliquod cogat, imo nec in principio febrium putridarum: quoniam mouent materiam. & si accidens instet, ante clyst. acutum fiat lenitiuum. & ait Auicen. quarta primi clystere acutum debilitat hepar, & producit ad febrem post principium tamen in putridis è materia frigida conceditur, ac magis si solutiuum exhiberi non possit, & materia purganda sit in locis propinquis intestinis, stomacho, vel capiti. vnde ait Auicen. quarta primi enema est medicamentũ nobile in attrahendis superf. à mẽbris principalibus superioribus. si verò materia esset in venis remotis, ad quas virtus acuti clysteris peruenire non posset; ipsam non administres. fortasse. n. agitaret materiam, & non educeret.

De euacuatione per vrinam ait Auic. prima quarti non prouoces vrinam nisi præcedant dictæ euacuationes, præsertim post euacuationem minoratiuam. reitera si opus fuerit ad mundificationem intestinorum, stomachi, & mesaraicarum, hepatis, & venarũ emulgentium à materiis in eis contentis: nã si diuretica inueniunt materias malas in dictis locis, mouerent eas versus hepar, & obstruerẽt ipsum: si in hepate mouerent eas ad venas, & eas obstruerent, & augerent febrem: sed mũdificatis his omnibus diuretica sunt valde vtilia, vt ait Auer. 7. collig. nam tunc præcipitãt reliquias materiæ, quæ remansit, & opilationes aperiunt, & febrem amputant. Vsus eorũ sit in febribus phlegmaticis & aliis omnibus chronicis, & incipe a debiliori, & gradatim ascende, & præsertim, in his qui sustinent ardorem urinæ. quia cum calidis misce frigida & quoniam aliquando, ait idem, inducunt angustiam, inquietudinem, & corruptionem stõi membra principalia ut in declinatione diureticorum adde masticem, vel zuc. ros.

Post prædictas euacuationes si opus fuerit, fac sudare, quæ prouocant urinam subtiliando humorem deducunt eum ad aqueum humorem, quæ sudorem, subtiliando humorem deducit illum ad quandam humiditatẽ subtiliorem illa. prouocatiuum sudoris, & urinæ non exhibeatur ante euacuationes prædictas, nec post si remanserint opilationes in poris cutis, quia opilatio augeretur diuertẽdo materias illuc, quæ non possunt sudore euacuari. quia prius aperiuntur pori cutis. Sic a debiliori sudorifico incipe. dixit Auerro. 7. collig. si materia febris fuerit frigidus humor & siccus abstinendum est ab his, quoniam sicca non debent quartanariis exhiberi. & si uis, frangẽ siccitatem cum succo liquiritiæ, & zuccharo uiolato. nec in febribus ualde acutis sudor est prouocandus, & in quibus timetur arefactio corporis, & consumptio, nisi materię essent contentæ extra cutẽ, & id caute fiat adhibendo frigida, & humida intra, & extra, qui corrigant arefactionem. prouocatur sudor ab extra, & ab intra. lenia sudorifica

omni.

omni tempore morbi intus, & extra possunt applicari fortia non stante plenitudine maximo quæ ab intus, ne materias deducerent ad uenas,& uersus cutem, & in opilationem adderent.

Euacuatio insensibilis est omnium postrema, ideo Auic. supra. post prouocationem vrinæ, fac sudore & aperi poros, idest si insensibiliter euacua. sed ait Galen. 10. metho. prohibetur fortis apertio pororum stante plenitudine maxime in facili resolubili, ut raris, lenibus, subtiliorum humorum, & spirituum uel ætate ut in pueris, constitutione aeris calida, & sicca aut in pestilentiali. & ii. metho. non rarifices nisi euacuato corpore, corpus nec partem nobilem: calefacere. n. hypocondria & præcordia non est semper infallax, sed fiat in illis infirmis, quibus nihil est superfluum in toto corpore, & Gal. ibidem. crebra applicatio & immutatio auxiliorum præsertim resolutiuorum maximum malum in his, qui non sunt phlebotomati, & est non maximum in phlebotomatis: nam in phlebotomia etiã in synocha febre apta nata est nocere: incensa enim viscera multo calore amburuntur & assantur. & Gale. 10. meth. quando instat magnitudo febris, vt in synochis, non uteris vino, nec balneo, nec vnctione rarifaciente: sed tunc cum apparet humorum digestio, quæ significant virtutem fortem: & tempus frigidum. cum igitur leuiter transpirare nolumus, eligamus calida in primo gradu: cum fortiter, calidiora, sed non multum eleuata, & prius fiant leues frictiones: & quando inunctio fit cum oleo solo, absterge postea, ne opilatio sequatur: si cum oleo mixto, cum aqua, vel vino, non est necessaria abstersio.

Duodecim dictum est, esse intentiones curatiuas febris putridæ, inter quas est leniticũ medicamen, ut manna, cassia simul, vel separatim in bollis, vel cum aqua hordei, sed maior in dosi dissoluta. item conditum recens de violis, succus granatorum. in febre phlegmatica, vel melancolica optimum lenitiuum est ius galli decrepiti à vnc. vi. vsque ad lib. I. Clystere lenitiuum fit cum iure pulli, uitellis ouorum, & oleo uiolato. ait Gale. in li. de Cly. constrictio egestionis ægritudinem auget, & facit furere humorem, debilitat operationes naturales. & corrumpit animales inducendo grauem somnum, & mentis alienationem. recitat Ioannitius Clyst. mitigans febrem R. vitellos ouorum n. 2. croci chirat 12. olei rosa. vnc. 2. vini cocti vnc. iij. compone cum aqua hordei. mitigat ait Ras. inflammationem, & sitim valde.

Vacuant materias serosas contentas in gibbo hepatis, & venis, quæ leniter prouocant vrinam, ut in acutis aqua seminum communium frig. & emulsio eorum bibita ad vnc. iiii. aut aqua solatri, endiuię, scariolæ, & id generis. in phleg. aqua fœniculi, vel pluuialis, in qua bullierint radices apii, vel fœn. aut cicer rubeum. prouocantia dentur post lenitionem, siue processerit phlebotomia siue non.

Materias communes sitas iuxta cutem eũacuant prouocantia leuiter sudorem, vt aqua hordei cum zuccharo in acutis bibita ad vnc. iiii. in aliis febribus vinum album debile limphatus ad vnc. iiii. post lenitionem ventris, & prouocationem vrinæ, postea cooperi, ut sudor exeat. ait. f. dinami. bulliat semen lini in aqua, & liga in pannum bene expressum, & pone super stomachum calidum.

Materias communes prædictas euacuat vomitus. sed caue, aiunt quidam in acutis: quia febris fit intensior, nisi humor irruat ad stomachum: tunc si expedit prouoca cum aqua hordei tepida, & modico aceti, aut syrup. acetos. vnc. ii. in phleg. oximel simplex sumpto uomitiuo circiter quartum horæ prouocetur, uomitus digito, uel penna.

Deopilatio fit remouendo causam primitiuam opilantem si adfuerit, leuiter fricando totum corpus ante cibum, omissis prius superfluitatibus, incipiendo à superiori ad inferius. quidam fricãt cum aqua decoctionis florum chamæ. meliloti calida. quidam cum oleo chamæ. solo, uel mixto cum uino albo debili, uel cũ aqua, & fiat quotidie frictio semper diuturnior, & asperior. Auferunt ad causas opilationis corporales digestiones humorum opilantium, & syr. acetos. simp. est digestiuum omnium humorum.

Post digestionem si materia perfectè digesta fuerit, & febris est de reseruantibus materiam ad unicam criticam expulsionem, dimittatur naturæ. si tamen ea non mouerit, eradica, si uerò non fuerit perfectè digesta, aut nõ fuerit febris reseruans materiam ad vnicam expulsionem, minora eam minoratiuo non debili.

Ablationem, & prohibitionem putrefact. quidam complemento, ut frigida, sicca, vt acetum, aqua ferrea, acetosa, granatam muza, acetositas citri quendam prohibent ut sandali, rosæ vt camphora, & quædam à proprietate, vt sunt calida, vt cinnamomo cortex citri, capiluene. sticados, eupatorium, & Theriaca.

Inflãmationem febrium acutarum extinguunt syrupi uiolati, nenupha. cucur. de endiuia, iuiub. manuschristi, triasan. narcotica lenia, vt syrupus de papauere nigro. Ras. 17. con. R. sand. citri. vnc. ii. ros. vnc. x. semin. lact citrul.

citrul. spodii ana vnc. i. fiant trochisci. da vnc. ii. cum aqua rosata. liberatur patiens à febre acuta uno die.

Alterantia ab extra non debent regulariter administrari, nisi pauca existente materia, aut multum minorata. aliquando coactus à summa inflammatione utere: sed caue in debilib. & extenuatis. quare embroca hepar, quia equatur eius complexio, & venarum. sed ne val de infrigides præsertim hora sudoris, & reso lutionis: nam esset causa longa morbi. sic cor, sic caput nisi grauitate, uel catarrho aliquo te neatur. sic renes, sic testes, sic stomachum. Ad confortationem virtutis, & membrorum ex hibe cibos opportunos, & extingue malam complexionem, quæ deiicit virtutem.

A proprietate febrem aufert, si in nomine saluatoris scindes ramos ebuli & cum uino al bo des ante horam paroxismi. & caue ne dor miat. quoniam aufert omnes febres, item hepar leporis tritum, & datum cum aqua scorpio. ponatur in lib. i. olei Luna decrescente, vel quando est in gemini, & unge spinam tertia: quartanarii, & quotidia. stercus gattę cum oleo de lilio inunctum tenuem febrem sanat. coagulum leporis in pollice manus detentum sanat. ster. hum. bibitum cum melle, uel uino conuenit omnibus paroxismis. Qui uult à putridis febribus præseruari, uitet causas, & maxime facile putrefactibilia, quæ opilationes intrinsecas generant, aut poros cutis obstruunt, vitet satietatem nauseatiuam, & quę prohibent bonam digestionem, vitet superfluitates in qualitate, & quantitate, & aggregatę euacuent, & sępe vtatur his quæ putref. resistunt siue cum qualitate vt acetosa siue à proprietate, vt aromatica, & vnc. i. theriacæ cum aqua calida in omnibus decem diebus, tempore hyemis pręseruat à febre putrida, ab epilepsia, & à colica, & sanitas fit omnium membrorum.

De febre sanguinea.

Febris sanguinea est calor accensus in sangui ne. & hæc est duplex. s. sine putredine. & pur. & Serap. febris, quæ ab initio ad finē est vnius paroxismi. fit ex sanguine, qui calefit calefactiōe sola, & fit febris similis febri ephemeræ: quia est humoralis sine putredine. quando āt putrefit proprie in instrumentis magnis, acci dit febris, quæ est acutior illa, & est humoralis putrida. sed dubium est, vtrum sanguis pu tridus remoueat, aut conuertatur in aliū humorem. putrefit ait Galen. sanguis uel quia non transpirat, uel quia non regitur à natura ob multitudinem. & putrefactus seruet analogiam paroxismi tertianæ. quia pars subtilior conuertitur in naturam bilis flauę: crassior nigrę, sed subtilior est velocior. vnde prius. sed ad cognoscendam febrem, calor est sua uis, & mitis si est sanguis putrefactus stans sub forma sang. quia stat in materia humida. si factus sit cholera, calor est mordax, & acutus. quę fit ob multitudinem sanguinis est media inter ephimeram, & putridam. & vsque ad quartum diem stat sub forma sanguinis, sed postea vertitur in choleram. & ait Gale. non dicat aliquis, qđ putrefactio sanguinis, quæ est in uenis dicatur putrefactio vniuersalis adeo vt omnes humores siue massa sanguinis tota putrefiat: nam cum natura eos rectificare non potest, membra nutrimento priuarentur & virtus caderet, & mors sequeretur.

Sanguis non est causa alterius febris quia est uicinus temperamento: quia non calefacit alios humores. sed alii putrefaciunt sanguinem. febris sanguinea nō putrida dicta est ab Auic. febris profundi somni facti à multitudine vaporum ascendentium, condensatorū, & humectantium cerebrum, & à medicis dicitur synocha inflatiua: quia causat inflationem ex multitudine uaporum. dicitur etiam astmatica, quia causat difficultatē anhelitus: quia replerę uenæ, quæ sunt circa cor reddūt anhelitum frequentem.

De causis febris sanguineę ait Gal. 9. meth. opilationes factæ à multitudine sanguinis q̄ maxime sunt circa ora venarū, & arteriarū, & pori cutis non sunt potētes generare synochā sine putridine, nisi quod transpiratum fuerit multum, & calidum. nam cum dixit. dicitur calor tegi interius strictis poris, non oportet existimare certissimam factam esse dēsitatem, vt nulli eorum qui sufficienter subtiliati sunt humorum concedar ad quod exterius fluere: neque enim hoc in ossibus, uerum erit nondum in carnibus, & cute augumentatus esse sanguis conculcatur. & conculcatus calefit sicut accidit segetibus cum uirides conculcantur in horreis sic à sanguine multi fumi eleuati nō potentes prę grauitate naturę, & opilationibus educi ex corpore, sed retenti inflammantur, & inflammant sanguinem, cuius inflammatio peruenit ad cor, & facit febrē. & Girar. augumentatus sanguis peccat quātitatiuè & aggrauat naturā sua nimia quātitate. & non subleuat, seu depuratur. plurimi igitur uapores ab eo resoluti, & non educti ipsum calefaciunt, & spiritus naturales & uitales in venis, & arterijs contentos. & sic fit febris synocha inflatiua sine putredine. qn̄ autem coniugetur repletio, & opilatio fit febris sanguinea putrida. alia causa est primitiua, ut aer calidus, & exercitiū. item aquositas in sanguine multa facta à fructibus aquosis q̄ talis

talis humiditas facit putrefactionem, item'hu mor crudus factus ex fructibus, ut pomis, pyris, & melonibus. & hęc febris dicitur synocha.

Febris sanguinea à principio ad finem remanet semper eodem modo, & dicitur omotonus: aut augetur paulatim, & dicitur angmastica: aut paulatim minuitur, & dicitur paugmastica. quando augetur, est, quia id quod putrefit est plus, quàm id quod resoluitur quando minuitur contra. quando remanet, tantum est quod putrefit quantum quod resoluitur: initium verò harum specierum febris erit, cum nondum apparuerint signa digestionis, vel contrarii eius: cum inceperint apparere: erit augumentum, cum perfecte, erit status. dixit Aui. febris sanguinea sine putredine quandoque mutatur in hecticam. q̄d potest accidere ob approximationem rerum frigidarum ob quas calor naturalis multum minuitur in membris. quare non possunt nutrimentum regere, sed prae penuria nutrimenti, postea inflammantur, & accenditur calor, qui est febris hectica, quod rarissimè contingit. & Auicen. si aliquando in tali febre sanguinea infrigidetur multum caput, mutatur in letargum: si cerebrum, in subet: si sanguis descenderit ad pulmonem fit peripneumonia: si ad paniculos pectoris fit pleuresis: si ad uentrem hydrops timp. si in crisi per uiā deriuationis, fiunt varioli, & morbilli. durat vt ait Auic. febris sanguinea vsque ad 7. dies & resoluitur per sensatam euacuationem sanguinis narium, mensium, excretionum cholericarum, & sudoris quandoque facit etiam apostemata in emunctoriis, & pustulas in cute.

Signa generalia febris sanguineę sunt hæc ait Alm. hanc febrem præcedunt grauitas, scilicet membrorum, pigritia, extensio, plenitudę, & dispositio, quæ lassitudini. s. extensiuę, vel apostemosę assimilatur. in somno est superfluitas, & amentia, & stupor, & maxime post somnum longum, in capite grauitas, & p̄cipue in fronte, tymporibus venarum exuberantiū in toto corpore, pruritus in oculis, naribus, & locis, vbi ventosas apponere consue uit, vel fieri phleb. Isaac addit ruborem coloris corporis, & calor in superficie. & quidam dicunt, percipitur ut sensus uerberati cum re contundente, non fatigante cutim.

Signa specialia recitat Gal. 9. meth. quæ reperit in iuueni febrienti febri sanguinea non putrida. & hęc sunt. febris sufficienter calida; qui calor ait Serap. est similis calori febris ephemerę, mitis, non mordax. pulsus est ęqualis, maximus, citus, spissus, & uehemens, & arteria nec dura, nec mollis ob humiditatem mollientem, est magnus ob fortitudinem vir tutis, & obedientiæ instrumenti, est plenus ob multitudinem sanguinis, & frequens ob necessitatem. vrina in colore, & substantia est similis sanis, ac citrina Alm. est rubea spissa. color rubeus est in facie, & oculis, & Alm. in naribus. inflatio faciei, & oculorum, & timporum, & repletio maxima. incipit hæc febris ait Alm. & Auicen. sine tremore, & rigore, sed cum calore & nullam habet interpollationem. in mane tamē ob aeris temperiem sentit æger aliquam remissionem, inflammatio est fortis, ait Alm. sed talis apparet ęgro: sed mitis calor uidetur medico. adest dolor capitis pulsatiuus, inquit Gal. de iuuene ob repletionem arteriarum capitis cum inflammatione, & grauitate, ait Sera. adsunt, ait Gui liel. uigiliæ insuaues, inquietudo, & maxime si uapores fuerint mordicatiui, aut plurimi sed si mites, pigritia, grauitas corporis, & pro fundus somnus. ait Gal. reliquit cōsueta exercitia. & Alex. copiosus vini uetusti, crassique vsus, & multę carnis Ras. constringitur anhelitus. idem affirmat Auic. & Serap. Ras. tactus eius est sicut corporis balneati. Auic. non sudat nisi apud crisim, prurit nasus, cadunt lachrimæ ex multa humiditate laxante contentiuam oculorum. Zoar accidit sitis in augumento, & statu cum siccitate linguæ, & ariditate. Gerar. apparēt lampades ante oculos licet tenebrositas adsit ob vapores sāguinis rubeos. Guil. uident in somnis rēs rubeas. Ferra. est dulcedo in ore ex fumis resolutis, & sanguine inspissatis circa linguam. Auer. 4. colli. adsunt suspiria, & inquietudo.

Signa synochæ de putredine sanguinis sunt pulsus, ait Haly, qui nimium est diuersus, & urina rubea alichina: Guil. vrina fęter, perturbata, & liuida, & pulsus inordinatus.

Signa cōia vtrique febri est pruritus in naso, & loco uentosationis, & phleb. difficultas anhelitus, profundatio somni, & caliditas per totum corpus æqualis: tamen in putrida est magis similis causoni, & sitis est maior, & uigiliæ, & inquietudo, & tristitia, & in putrida pulsus maior est systole quam dyastole, in inflatiua contra. ait Gerar. synocha putrida magis consueuit euenire tempore pestis, quia sequūtur alia accidētia in statu mala, ut uariolę, nimius sanguinis fluxus est è naribus, difficultas anhelitus, & herysipela. dixit Alex. si hæmor. uel alius sanguinis fluxus clausus fuerit, maximum signum est synocham esse. Aaron ait. Febris sanguinea, quę cō tinuo augetur est maligna adurens: quæ continue minuitur, est salutaris, quæ in una dispositione permanet medio modo se habet. secundæ

cundæ speciei non euenit declinatio usq; ad 5. uel 6. dies.

Signa longitudinis, & breuitatis febris sanguineæ dixit Auic. sumuntur ex festina signorum apparitione, vel tarda, & symptomatum malorum.

Inquit Alm. 17. con. si patienti hanc febrē accidit subeth, aut vigiliæ ob multam inquietudinem per lectum, & venter est inflatus, & sonat cum percutitur, vt tympanum, vel est molli inflatione non cessante, & apparent in corpore puncta minuta, sicut morsus pulicis, recede ab eo: nam ait Isaac. causa eius est fumus pestilens factus ab ebullitione humorum corruptorum cum extraneo calore, & maxime si in extremitatibus apparuerint petiæ liuidæ: significant enim vstionem humorum, & calorem naturalem ferè extinctum. Difficultas anhelitus magna signum est malū & 2. meth. ait: quòd nisi in aere frigido senserit refrigerium, non est bona spes, & cum hoc virtus est debilis, & digestionis signa non apparent, necessario morietur. ait Ras. 17. con. vidi in febre sanguinea ex putredine sanguinis, & multitudine fieri sirsen, & subeth, aut lethargus accidat, lethale est. uentris stipticitas significat choleram moueri sursum. Passio. ait. si synochus habuerit excrescentias, lōgiorem efficiet febrem, & non sine periculo. fertur, quòd si eis somnus sit laboriosus, & à somno surgunt grauiores, & huc, & illuc inordinatè se mouent, & cum magna angustia sine signis digestionis, talia mortem significant, & eò magis si apparent in corpore pustulæ nigræ, liuidæ, uel igneæ.

De signis bonis ait Ras. 17. con. ex Hippo. 2. de humo. syncopis in febre multum sanguinea ex inflammato multo sanguine uirtute forti est satis iuuatiua, quia infrigidat corpus, & extinguit febrem.

Si in synocha vrina multum incensa albā, & continuam habuerit hypostasim, breuem, & eucratam esse significant. si rubeam, leuem, & continuam habuerit; longam, sed eucratam. facilis respiratio, bonus anhelitus, facilis motus bonum pronunciat. urina incensa sine hypostasi, & cruda persistens significat à longe timorem: incensa cum mala hypostasi breuem, & discratam aiunt quidam quantum est ad primam apparitionem signorum digestionis: tantum ab illa appa. ad crisim: unde si apparet in prima quarta, crisis erit in prima 7. si in prima 7. crisis erit in 14.

Curatio.

Synocha inflatiua, & putrida sunt acutę, quare nōn dant inducias. diæta sit earum rerum, quæ sanguinem minime augent, ut caro, & vinum. & id in febre, & post eius remotionē. quæ facile putrescunt, caue: ne in putridam, febrem uertant inflatiuam, uel putridam augeant. caue quæ actu, uel potentia calefaciunt vt ignis, suffumigium, ira, tristitia, strepitus, uigiliæ, labor. caue multum cibum; & retentionem omnem superfluitatum. totum uerò regimen ad frigidum tēdat cum pauco sicco, ut sanguis ingrossetur, & hum. minuatur, & utere semper diæta tenui, & magis in statu habita ratione complexionis, compositionis, ætatis, & id generis: nam qui sunt rari, habent debilē stomachum, qui in subtili diæta nimiū attenuantur, & si uirtus est fortis, ait Haly. ciba spinac. cucur. portulaca, lactuca, cucum. aqua granatorum. & Ras. da aquam hordei, & si uirtus est debilis, adde ius pullorum. & Serap. postquam lenitur natura, da aquam hordei, & non ante, & si natura est sicca damus eam cum aqua granatorum muzorum cum secaniabin. si non est sicca, da lentes excorticatas, Auic. ait, prima recentia, & medulla citrulli, & cuscutæ in sicca, in non sicca natura & pyra odorifera. dicit Roger. si status est ꝓpinquus, uix da lac amigdalarum, & nebulas. potus ait Gal. 9. meth. sit aqua frigida nisi q̄d prohibeat, si natura est sicca, ait Ser. aqua prunorū, cucurbi. cū zucc. aut iulep. uiolato aqua citruli. post apparitionē digestionis aqua frigida, aut cocta cū pauco zuc. aqua hordei cum zucch. aqua cum aceto, uinū granatorū, uinū leue, bene lymphatum præsertim in declinatione, in qua reficies cum largiori uictu; & tunc regimen sit ueluti febris phlegmaticæ, quia phleb. & regimen præteritum reprimebunt calorem, & hum. & frigidita. induxerunt. hora optima ait Passio. sit in prandio.

De aliis rebus non naturalibus sit camera uersa ad septentrionem in æstate, uel terrena, sæpe irrorata aqua. & ornatu floribus, & foliis uitis, salicis, & huiusmodi. odoret mala citonia, persica, & id generis, & fiat ampulla aquæ rosf. ferè plena cum puluere rosarum, uiolarum, sandalorum, & pauco camphoræ. Gaudeat tamen si stuporem, ac somnum profundum corriperet eum, cum frictionibus, & ligaturis excita. quotidie egerit. regimen in putredinali declinet ad frigidum, & acetosum sanguine inflammato cholerico ad frigid. & hum. & ingrossandum aquoso ad siccum; grosso per phlegmā, aut melācholiam ad subtiliandum, & incidendum.

Ait Gale. 3. meth. synocharum curatio est phlebotomiā, & aquæ frigidæ potio, sed ait Rabi. 10. particula sit potio post digestionē; si fuerit cum putredin. febris: si uerò sine putredine,

tredine, datur expectata nulla digestione.nec ꝑtermittas phle.quia si habebis intentionem ad causam euacuandam augebis febrem:si ad discrasiam detinebis multos humores in corpore,& si ea quæ dicta sunt alias,memoria tenueris,euacuatio habet plures intentiones, & alteratio vna.vnde prius est euacuandum quam alterandum. intentiones quæ respici debent,sunt sanguinis repletio,materiæ alterius malæ,vel corruptæ in corpore inuentio, quæ est aut materia communis, aut materia accidentalis sanguini mixta, vaporum à sanguine eleuatorum multitudo,obstructio pororum.& hæ quatuor in vtraque synocha cõsiderantur,sed in putredinali aliæ duæ.s.peccatum substantiæ sanguinis in subtilitate,aut aquositate, & in grossicie, vel viscositate, & sanguinis putredo.quare necessaria primo est sangui.euacuatio.sec.mundificatio sanguinis & corporis ab aliis materiis.ter.resolutio vaporum.quar.apertio.quin.æquatio substãtiæ sanguinis quæ potest dici digestio. sex digestio,quæ est putrefactionis correctio,& prohibitio.

Primum igitur phle.est ęger nulla expectata digestione,& nulla hora electa, si febris ait Gal.9.met.adfuerit à sola obstructione, ut sunt,qui synocha laborant inflatiua,& in synocha facta ex multitudine humorũ sine opilatione & putredine, sed in synocha ex putredine,quia impossibilẽ opilationem,& putredinem sanari ex phleb.aliis etiam indiget auxiliis.& ibidem ait.nisi phlebotomati fuerint in summam venerint discrasiam, nisi fluxus sanguinis copiosus,vel sudor apprehenderit, & suffocabuntur,uel in syncopim deciderint vel debilitatur uasorum natura ob calorem, & 2.meth.non solum in inflatiua, sed in putredinali statu à principio vena est secanda: nam ait Isaac.non totus ebullit sanguis,& putresit,licet sit totus aptus putresieri ob continuitatem,& transitum eius per vniuersas corporis venas,actu tamen aliquando putresit in vna,uel pluribus partibus, & aliquando putresit in toto, sed non totus. Haly.inquit in primo.2.vel.3.die quo mouetur sanguis,incidatur vena nigra,vel basilica.& Rabi.vena nigra,quæ est vena cordis & Viat.considera virtutem,ætatem,complexionem, tempus,aerẽ, & consuetudinem,quę si omnes conueniãt, & maxime virtus,incide venam,sed ante statum.in statu,& augumento caue, & præsertim phleboto.coposam: nam in his duobus temporibus non virtuti confidemus ęgri. quare tũc regimine extinctio vtemur.in phlebotomia respice stomachi dispositionem, & cibum digestum, an non.si non est digestum uomatur,si necessaria sit phlebotomia subito. sanguinis quantitas sit ad syncopim, virtute forti, & ętate uigente, tam in putrida, quam in non putrida sanguinea. hoc docet Galen.Serapio.& Ras.qui ait si est debilis virtus non una uice, sed bis incide uenam:& addit.& ciba illum cum medulla panis, & aqua granati muzi, uel agrestæ: deinde minue.Auer.autem ait ducere ad syncopim non est naturale,immo erroneum.quia natura id non facit nisi in crisibus malis.& intentio debet esse ad extractionem sanguinis secũdum quantitatem. unde remaneat debitus.& Gal.intellexit usque ad infrigidationem.& idem Gal. 9.meth.ait. quod necesse est tantum auferre sanguinis,quantum uirtus tolerat.& 2.meth. si multum sanguinis euacuatũ fuerit,aut nutriendo febrem augebis, uel non nutriendo virtutem dissolues. dixit Isaac,si pectus dolet, phleb. hepaticam:si non mediariã. & dicunt quidam, quòd peccante sanguine solo in quantitate fiat è vena brachii dextri: si acutus,& multus è vena sinistri propter feruorẽ cordis.& Auic.ait. si syncopis superueniat ꝑ viam resolutionis,& cibo subtili,& quiete reficẽ:si ꝓpter morsum stomachi à cholera post phlebotomiam per plures horas ait Gal.exhibe cibum.& 9.meth. præcepit vt dormiat ad corroborationem virtutis defectæ ob sanguinis emissionem, & dormiat usque ad primã horam noctis.ciba etiam cum pane & agrestę succo.& 2.meth.patientes synocham phlebotomati plurimi in 5.die crisim habuerũt:quidam ad 7.longius autem nullus.& Haly.unde autem febrem extirpabis, aut breuem facies,nec timebis mortem.Dixit Auic. si vena non permittatur incidi,incide venam frõtis, aut appone uentosas in loco conuenienti,idẽ Viati.ait.scarificatio cõpetit, si uirtus est fortis:quia sola uirtus morbo repugnat: & aliæ circunstantię non adsint.si alię uigent, & virtus non; nihil facies. & si natura aperiet hęmorrhoides,uel sang.narium, non impedias nisi syncopis superueniat.

Materię communes ante phlebotomiam euacuandę sunt,quando in stomacho, in intestinis,& uenis mesaraicis essent materię malæ corruptę, quę possibile esset, ut ad uenas per phlebotomiam attraherentur, & præsertim si satietas nauseatiua, & regimen inordinatum in potu, & cibo præcesserit. cum uerò repletio suffocatiua cogeret, statim phlebotom. est, & postea uenter leniatur. & quando materię essent ualde paucę, aut materię contingenter continerentur in uenis: has materias communes euacuat decoctio prunorum, thamarindorum, passularum, terreniab.& cassia, ait Serapio. & Alman. cum succo granatorum acer-

acerborum: & Viat. cum manna, & violis. & nisi lenitiuum tale possit exhiberi, ait Ser. fiat clystere lene. idem affirmat Auicenna & quoniam materiæ contingenter repertæ sunt plures, quàm possint prædicta lenientia educere, vel sunt in venis remotis, ad quas non perueniunt educ. cum medicina illis apta prædigestis, vt ait Auicen. cum mirab. citrinis, & indis, & fumoterræ, cassia, & id generis. & hęc euacuatio fit, vt mũdificet sanguine à materiis corruptis cholericis, & adustis cibi mixtis: vel cum aliis appropriatis, aut cum reubarbaro si cholera mixta esset cum sanguine non adusta, & cum educentibus phlegma, & melancholiam.

Tertia intentio est pororum apertio; & quarta est vaporum resolutio, quæ duæ complentur per frictionem, & inunctionem aperitiuam: ante phlebotomiam fiat frictio leuis & inunctio post: & si phlebotomia sufficeret ad febrem sedandam, ad resolutionem reliquorum vaporum, sufficiet lenis illa frictio, nisi multitudo vaporum remanserit; tunc frictio facienda est cum mandili mediocriter aspero, & postea vngendum est corpus cum pauco oleo chamæmelino, & vino albo subtili paruo, & aqua decocta ampliori simul mixtis, & calefactis: & sedata inflammatione, ingrediatur balneum temperatum, & cum furfure, ait Ras. in diuisio. frica multum, & itera, deinde dormiat, vt sudet.

Quinta rectificat sanguinem, vnde ut vult Galenus attenuantibus, & aperientibus, & mundificantibus sine caliditate, vt febrem non augeas. & id fiat, inquit Auicenna post phlebotomiam uel aliam euacuationem, si phl. fieri non possit. vnde potest exhiberi syrupus acetosus, acetosus, aqua seminum communium, vel capiluenreris, endiuiæ, & id generis. & hoc in sanguine viscoso, & grosso, qui si multum sit grossus, & viscosus; digeratur cum calidis, qui non obsint febri, quæ non sint eleuata in gradu. Si sanguis fit subtilis ait Auicen. ingrossa cum robub, syrup. iuiubarum, qui fiat ex decoctione iuiubarum, & cum zuccharo fiat syrupus. sed parua sit zucchari quantitas. lentes in aceto acetoso forti decoctæ sanguinem ingrossant.

Sexta quæ est in synocha putrida, est cum eis quæ prohibent putrefactionem, & remittunt eam, vt cum succo granatorum muzorum, & cum granatis muzis.

Intentio ad infrigidationem est, vt detur aqua cocta, & infrigidata si non est, ait Auicen. quod prohibeat. & addit: scias, quòd esse contentum infrigidatione, & dimittere phlebotomiam & solutionem ventris, est addere in oppilationem, aut eam facere, quare additur putredo, & caliditas in reliqua dispositione sua, & quoniam inquit Auerroe septimo collig. hæc febris habet latitudinem in colore secundum magis, & minus, & quæ est fortioris caloris, dicitur arsiua, unde secundum hanc sunt digerenda frigida magis, & minus. & ait Rasin diuis. si tardatur phlebotomia in sua dispositione, aut omittatur, stude in dando aquam frigidam plurimam, tantum quòd satietur, aut infrigidetur, & tremat. si febris deserit eum, sufficit tertia si reddit, itera vsque quo declinet, & fiat lenis, & tunc rege regiminis febris phlegmaticæ. tribue igitur, cum ingens est necessitas, nisi quando febris synocha erit ex apostemate in stomacho, hepate, matrice, uesica, diaphragmate, pulmone, aut pectore: signa necessitatis est quando est uehemens febris inflammata, & cor pulsat, & tremit post assiduationem febris secundum illam dispositionem difficilem duobus diebus, aut tribus, & non extinguunt eam extinguentia alia. detur ergo subito in potu tantum quod satietur: res enim ualde frigidæ verè perueniunt ad illud, quod est necessarium: & si hi non bibunt aquam frigidam superuenit eis syncopis paululum, & venæ scinduntur in ventribus eorum, & in panniculis cerebri, quia largus sanguis fluit è naribus & moriuntur: quoniam arteriæ propriæ scinduntur. & si arteriæ non scinduntur; constringitur anhelitus, & præfocantur subito. quare potui aquam frigidam præbe: ex hoc enim non sequetur nisi debilitas febris & eius spatii prolungatio, & aduentus apostematis duri in uisceribus. & Auerr. septimo collig. quando omnia particularia, & uirtus concordant in febre arsiua, & æger multum desiderat aquam frigidam, non est digestio expectanda: quia æger ante digestionem consumetur: nam si expectares: digestio esset mala, sicut nebula nigra. & tunc aquæ frigidæ exhibitio non prodesset: materia enim quæ calefacit febrem, qualis est hæc, cum sit multitudo caliditatis, non est priuata digestione nisi ob malam qualitatem acutam, non propter grossitiem, aut viscositatem. & quando hanc infrigidabis, materia erit digesta statim, danda igitur est aqua tanta, ut æger fiat pallidus, & tremens, & ad pondus lib. 4. hæc

sanguinem inflammatum, & subtiliatum à febre infrigidando ingrossat, ne ad principalia descendat, & febrem extinguat: natura enim confortata benignos humores trahit ad se: subtiliores per sudorem, vel ventrem excernit, & fluxum sanguinem narium pronocat. & hæc aqua, ait Passio. si possibile est, detur in die critico. Auicen. melior hora est vehementissimæ ebullitionis, & est status quo ad accidentia, siue euacuatio facta fuerit, siue non. Alman. si non prius succurratur phlebotomia, quàm lingua nigra fiat, & accidentia causonis superueniant; cura fiat cum infrigidantibus: nam tunc cõuenit humectare, & infrigidare magis, quàm sanguinem humidum extrahere: quia tunc phlebotomia choleram rubeam bullire facit, & ualde corpus inflammat. infrigidantia ait Haly. sunt aqua granatorum dulcium acerborum cum squingibin, aqua thamarind. Viat. addit psylium, syrupum uiolatum, & prunorum aquam. Auic. aquam lentium, & lactucæ, & aquam hordei. sed vna nocte infundatur semen psilii integrum in aqua cocta, mane coletur, & colaturæ addatur zuccharũ & tribuatur: nam sitim summè extinguit, & uentrem lenit. Serap. clystere factum ex aqua lactucæ cum mucillagine psylii, & oleo rosato tollit inflammationem, & tremorem cordis: item aqua uirgæ pastoris salicis, psylium cum oleo uiolato. Ab extra ait Serapio. est cerotum ex oleo rosato, aqua citrulli, cucurbitæ, & iusquiami positum super stomacho, & hepate, & portulaca trita. in declinatione da trochiscos de camphora ait Auicen. ad consumandum residuum caloris febrilis, & ad confortanda membra resoluta, eorum substantiam minuendo. ex dictis igitur palam est, quòd in augmastico fiat phlebotomia maior, magis subito, infrigidatio maior, & citius aquæ frigidæ exhibitio: in peragmastico contra scilicet maior phleb. & minor infrigidatio. & homotonus potius tẽdat ad augumentum.

De cholerica febre.

Febris cholerica alia fit sine putredine, quam quidam uocant cholericam inflatiuam, siue causon inflatiuum, alia cum putredine, quæ aut est continua, aut est interpollata. & Auicenna ait: febres cholericę sunt tres, tertiana continua, tertiana periodica, & causon, & tertiana tam continua quam interpollata alia est pura, alia non pura, quæ notha dicitur.

Febres cholericas interpollatas, siue continuas ait Galenus secundo de Crisi. facit cholera, quę est pura, aut mixta. pura fit ex chymo in hepate generato simul cum aliis humoribus, qui dicitur generatus generatione prima; & est cholera naturalis. dicta cholera rubea: aut generatione secunda quę cholera fit ex putrefactione sanguinis cuius subtilis transit in choleram puram. hęc est multum subtilior prima, sed differt, quòd est causa, & materia febris cholericę continuę. alia, ait Auicenna potest esse causa, & materia continuę periodicę, & causonis. mixta, siue innaturalis est cum per adustionem ingrossatur aut ingrossatur per admixtionem phlegmatis, uel melancholię cholera naturalis mixtione unita: quia fieret, si non esset unita, non una febris, sed composita, quę haberet duos paroxismos. dixit, cholera innaturalis potest esse causa febris cholericę, nothę, interpollatę, & continuę, sed ait Auicenna, causa non purę tertianę est cholera grossę substantię per mixtionem phlegmatis cum ea, uel melancholię cum ea, licet rarius: quia ob siccitatem difficile coniungitur. si phlegma, quod ei admisceatur fuerit grossum; fiet cholera uitellina: si subtile aquosum, citrina. quidam dixerunt à cholera pura non generari febrem putridam, quia eius multa siccitas resistit putrefactioni. quare ait Auerr. quòd causa febris est sanguis aut alia humiditas, in qua dominatur cholera, unde potest recipere digestionem, & reuerti ad suam naturam. cholera prassina, & ęruginosa non faciunt febrem: quia cum sint ueluti uenenum, natura expellit ad uentriculum: & si facit febrem, non uacat periculo magno.

Causę primitiuę mouentes antecedentes febrium cholericarum sunt labor, solicitudo, ira, furor, sitis, ęstus, uigilię, cibi, & potus calidi, & sicci, & pharmaca similia.

Febres cholericę sunt de genere acutorum & prędertim causon, & post eum tertiana continua, & post eum tertiana pura. & tertiana periodica non pura secundum quendam modum acuitatis, tertiana autem notha maxime periodica aliquando non seruat morem acuitatis febrium.

Febres cholericas quandoque antecedunt hęc signa, scilicet sensatio puncturarum in corpore & maxime in dorso, somni diminutio, uigilię, deiectio appetitus, morsus aliquando, & ardor in ore stomachi, acuitas in egestione, & citrina, & dextri temporis dolor.

Signa

Signa generalia harũ febrium alia sunt cõmunia, alia particularia. communia sunt undecim, sitis, angustia, inquietudo, impatientia, alienatio, nausea, amaritudo oris siccitas labiorum, scissio eorum, dolor capitis siccitas ventris, vt plurimum. sitis est ait Auicen. ob exsiccationem oris stomachi. angustia, inquietudo, & impatientia ob acuitatem, & inflammationem choleræ stimulantem uehementer naturam. alienatio ob ascensum choleræ ad cerebrum. nausea, & amaritudo oris ob motum choleræ ad os stomachi. siccitas labiorum, linguę, & totius corporis, ac scissio, quia facile cholera recipitur in labijs, cum sint partes oris magis extremæ & carnosę & uenter stipticus, quia motus choleræ non est ad intestina, sed aut ad exteriora, aut ad extrema, aut ad cutim.

Tertianæ periodicæ primum signum est rigor, quasi acuum punctura, vel punctio aquæ bullientis. causa ait Serap. est cholera citrina partium ignearum, quæ cum cadit super membra sensibilia mordet. quare submergitur calor naturalis versus profundum. vnde sequitur tremor in extremis, mordicatio in partibus sensitiuis. non prolungatur autem frigus, imo tendit ad calefactionem, & dentes non concutiuntur, & in primis diebus rigor, ait Auic. est fortior. & Zoar. qualis cum aqua calida effusa fuerit super aliquem repente.

Secundum signum est caliditas inflammãs corpus ex acuitate choleræ, vnde fit sitis. sed non moratur nisi parum donec ueniat status. sed caliditas est acuta valde ad manum, quia eleuatur cum uapore, sed postea manus uincit eam: febris autem maligna est acutior, & magis lędens manum, & in causone manus semper plus inflammatur à carne ęgri; quia caliditas causonis est magis in interioribus, & est acutorum vaporum, quòd manus reprimere non potest.

Tertium signum ait Serapio. est diuersitas pulsus, quoniam in principio pulsus est paruus, quia calor nondum est expansus, in augumento maior, & in statu minor, quàm in augumento, & maior quàm in declinatione. magnus est ait Haly. quia uirtus est fortis, quia cholera leuis non grauat eam. est velox, sed ęqualis. & anhelitus est diuersus in principio ab augumento, & statu: quia in principio materia grauat magis uirtutem, & calor naturalis suffocatur plus sub humore. Auicen. ait, pulsus in terriana est fortior, quàm in aliis putridis. & Auer. quando calor extraneus generatur in humore putrido admiscetur calori naturali, & tunc crescit, & ividem pulsus: hic pulsus est inordinatus, & æqualis: phlegmaticæ uerò non.

Quartum signũ sunt accidentia; nam ait Auicen. in terriana fiunt uigiliæ sine grauitate capitis, nisi in quibusdam non puris, sitis, furor, odium loquendi, & audiendi, & amor solitudinis: quia auditus organum cum sit siccum, lęditur à uerbis percutientibus, & sentit ebullitionem in hepate. & sentit in eo puncturam propter acuitatem, & ebullitionem choleræ in felle.

Quintum ait Galen. ad Glauc. urinæ sunt rubeæ claræ, aut subigneæ, idest citrinæ, uel sub citrinæ ob calorem: est subtilis ob siccitatem.

Sextum ait Galen. 2. de differen. feb. sedatur hæc febris, aut uomitibus cholericis, & id est proprium eius signum, aut egestionibus cholericis, aut sudoribus. & hoc fit ait Via. in tertio, aut quarto periodo, quia tunc materia est magis digesta, & apta expulsioni. & finitur secundum omnes cum sudore, qui est uera tertianæ solutio. in prima accessione ait Isaac sudor est paucus: quia materia eius nõ est bene digesta, & calor febrilis deficcat eũ. conuertitur autem uapor choleræ in sudorẽ ueniens ad cutem ibi à frigiditate cutis, & aeris, & aliqualiter condensatur, & fit sudor.

Septimum est ætas iuuenilis, & aer calidus.

Octauum si in illo tempore sint multæ tertianę. si urina fuerit ualde citrina, & in primo periodo non aderit nubes, prorogatur ad 7. periodos. est subtilis substantiæ, sed subtilior quæ fit in causone.

Propria autem signa febris tertianæ purę, ait Galenus secundo de different. febrium sunt. quòd longitudo unius paroxismi permaxima est duodecim horarum. secundum signum est, quòd status fit cito, quia cito corpus calefit. tertium si ęger bibit aquam uel uidetur corpus humectari pręsertim in statu. quartum signum est, quòd in septem periodis est longissima. prima accessio, ait Isaac, permanet quatuor horas, aut sex, aut octo, & accidentia sunt parua: secunda, accidentia longiora, & similis primæ, & permanet decem horas. in tertia incipiunt superfluitates terminari, & ebullire, & accidentia sunt molesta. in quarta augentur accidentia, & prorogatur paroxismus aliquando usque ad quindecim horas, uel sexdecim. in quinta sunt minora, & in sexta tenuior, & in septima terminatur. Rabi Moise in decima part. ex mente Galeni recitat undecim signa purę tertianę. ob quę

medicus statim in principio eam cognoscit, primum est rigor fortis, & cutis pungitur. secundum est sitis, & inflammatio, quę non prolongatur. tertium est fortitudo pulsus toto tempore. quartum est status accessionis principio proximus: quia diffusio caloris per totum corpus est æqualiter. sextum est calor acutus ad manum, sed debilitatur, & uincitur à manu. septimum est exitus vaporis calidi cum bibitur aqua cocta. est vomitus choleræ citrinæ, vel ventris fluxus, vel vrina copiosa cholerica. nonum est sudor vaporosus, calidus, & æqualis in toto corpore. decimum est post hæc omnis eradicatio, & cessatio completa febris. undecimum est paroxismus non transiens duodecim horas. uerum ex dictis signis duo sunt potissima. s. rigor in principio & sudor in fine: nam ait Auicen. cum vides principium cum rigore, & statum cum sudore exuberante, verè est febris tertiana pura. dixit Gilib. in tertiana pura, vel non pura si post apparitionem signorum digestionis interdū duplicetur accessio, non est timendum: quia interdum cum morbus fit acutior, salus est propinquior. & idē in quartanariis.

Dixit Galen. primo ad Glauc. vinum prohibeatur antequam ægritudo digeratur: quia est prouocatiuum, & commotiuum humoris & putrescendo eos auget putrefactionem. quare incipiente digestione detur uinū aquosum. hæc confirmat Auic.

Curatio simplicis tertianæ ait Serap. completur per curationem malæ complexionis, & multitudinis materiæ eius: quare opus est alterare, & euacuare. sed prius digerere, ut vult Haly. quare quinque competunt huic curationi. s. lenire, & educere materias communes, euacuare materiam propriā, digerere, & & prohibere putredinem, alterare, siue extinguere calorem febrilem, demum corrigere accidentia.

Præter lenientia si necesse fuerit usus uomitus in principio competit in tertiana, & omni febre interpollata spontaneus, uel leuiter prouocatus, quia alleuiatur totus paroxismus: nam qui patitur interpollatam, & in paroxismo nulla fit euacuatio, in tempore interpollationis totus est ponderosus, & grauis & cum pauca alleuiatione. deinde ait Auic. non des pharmacum, sed prius digeras. & Auicen. non prouoces vrinam in principio cum emulsione seminum. & alii addunt nec sudor prouocandus est: & ait Auic. cum apparent signa digestionis, & crisis, & natura euacuat totam materiam; bene est, si non totam; adiuua in illa parte, in qua agit, ut si per uomitum, tunc adiuua uomitum, si uero ipsa non mouerit quicquam, tunc moue per fluxum uētris, & euacua uentrē cū medicina benedicta: quia nihil est magis congruum huic euacuationi quàm fluxus. Dixit Auicen. post euacuationem criticam, aut factam tempore debito, sed natura nisi adiuuta, non potuit, prouoca urinam, & sudorem: quia sunt aptæ ad consumendas, & finiendas reliquias materierum.

Tertia intentio completur cum frigidis, & acetosis. dixit Gilib. cura tertianæ sumatur à causa antecedente, quæ est cholera rubea naturalis, subtilis, liquida, imbibita in membris. hanc oportet inspissare cum frigidis, vt sunt semina communia, herbæ frigidæ; additis sandalis, & spodio. syrup. acetos. quia acetum penetrat in uenas, alterat, & resistit febrili discrasiæ. & ait Auicen. sumat omni mane syrupum acetosum, & post duas horas aquam hordei. s. die interpollationis. nam in die paroxis. aqua hordei non est danda; quia nutrit.

Quarta intentio fit cum extinguentibus calorem febrilem. unde infrigidandum, & humectandum est & ait Auic. cum aqua hordei & iulep. quidam dant trochiscos de camphora cum aceto, semine portulacę, sed fiat post digestionem, ventriculo forti, & hepate, & iulep factum ex aqua portulacæ, florum nenupharis, in quibus infusum fuerit psilium per noctem, aromatizatum cum duobus granis camphoræ est vltimum. De approximandis extra. prius bene minorata materia, dixit Alman. hepati in nocte vacuato uentre pannus in sandalis, aqua rosata infusus apponatur. & Auicen. ponat pedes in aqua frigida ad attrahendum residuum caloris sed caue in die paroxismi, & crisis. & ait si post crisim remanet calor inseparabilis, da syrupum acetosum cum fuccis diureticis, uel de duabus, uel quinque radicibus, ut residuum materiæ prouocetur per vrinam.

In tertiana pura facta ex cholera generata per adustionem ex sanguine, regimen sit frigidius, & humidius, & diæta parumper crassior: quia diuturnior est. dixit Fidelis succus corrigiolæ bibitus antē accessionem per unam horam prohibet paroxismum, & succus pimpinellæ bibitus in ipsa accessione tollit aut minuit ipsum.

Curatio tertianæ non puræ.

Dixit Galen. ad Glauc. non quolibet die cibandus est in tertiana non pura, ut in die paroxismi, nisi uirtus sit debilis, sed dixit Haly. in die accessionis refice cum

mo-

medulla citrulli, aut cucur. refrigerant enim & humectant, & vrinam prouocant. si absq; cibo durare non posset, da decoctum cum fur fure, zucchero, & oleo amygdalarum dulcium, aut prisana cum zucchero. & si morbus prorogetur, & euacuatio facta sit, da aues pullos, & huiusmodi. sed caue, quæ sunt tardę digestionis, fatigant enim & debilitant uirtutem. unde phlegma augetur. declinet cibus ait Auicen. ad paruam caliditatem, & abstersionem: sed si materia est frigida, ciba cum aqua ciceris, uel vt ait Galen. cum prisana condita cum pipere, origano, hyssopo, & melicratum bibat. si materia calida; cum ficla, & asparagis, aut cum aqua hordei, & ciceris. Detur uinum ait Haly. cum manifesta fuerint signa digestionis, album, subtile, non ad modum vites, & aquosum, quoniam ante digestionem calor febrilis augetur, & cholera, & liquescit humor, & in totum corpus diffunditur opilationem faciẽs, & miscetur cũ bonis, & eos corrumpit.

Antequam ait Auic. euacuationem facias eradicatiuam, sit digestio amplior quàm in pura; quia materia est minus obediens; & quando materiæ communes expellendæ sunt lenientia clysteria, quam potabilia sint magis abstersiua, & acuta; quia humor est viscosus, & hic magis in principio quàm in pcessu. Syrupus ait Auicen. sit syrupus acetosus cum geleniabin, aut acetosus de radicibus simplex per quatuor dies, compositas per alios: in primis enim diebus sit simplex ne deferat materias in primis venis contentas ad venas longinquiores, vnde fiat opilatio. post septimum datur, ait Serap. decoctio absynthii, & Galen. ad Glauc. quia subtiliat materiam, & stomachum confortat. sic ait Auicen. aqua apii cum geleniabin, & trochisci de rosis, & Haly. trochisci de rosis cũ spodio, & hoc post quartum decimum diem, & præterea prorogetur, detur ait Serapi. & Aui. decoctio eupatorii, & trochisci de eupa. qa confortant hepar, & conferunt febri chronicæ. Auer. 7. collig. aperit opilationes, nisi adsit vehemens calor: tunc enim humectandum est, & refrigerandum. deinde redi ad aperiẽdum his factis si humor tumultuauerit, & appareant signa digestionis, euacua eradicatiuè quia subtile euacuaretur, & remanet grossum sed melius est vt subtilis remaneat cum grosso: quia ipsum subtiliat. & dixit Haly. inter euacuationem, & euacuationem intersit tantum temporis, quantum possis confortare corpus & maturare humorem. & non continuetur euacuatio: quia debilitat uirtutem. & in hac febre semper misceas euacuantia choleram cum aliis, ueluti si bilis est cum pituita misceas cholagoga, & phlegmagoga. sed prius inquit Auer. remoue caliditatem, & siccitatẽ à medicina. & Haly. ait finita accessione in princip. uniuersali, si natura est dura, & sicca, molli cum cassia, thamar. & id in materia cõmuni, & in propria febris, si ex profundo hepatis uadat materia ad intestina, laua intestina cum clystere conuenienti phlegmati, uel choleræ. sed in principio ait Auic. sint lenitiua, postea solutiua. & ait Gal. ad Glauc. multi sanantur, si post cibum uomant. & Haly. si humor declinat ad superiora, & subdit Haly. si ad gibbum hepatis declinauerit humor prouoca vrinam cum rebus mediocribus, si ad superficiem sudorem, & idem si febris prorogabitur, & uideris signa sanguinis, incide uenam: & Auic. si uenę fuerint grossæ cum rubedine sed præcedat clystere lenitiuum, non acre. quando autem materia fuerit concocta da medicinam eradicatiuam, quæ repetenda, si in pauca quantitate detur.

Tertianæ factæ à cholera uitelina diæta sit crassior, quàm in facta à citrina. dixit Auer. 7. collig. quando febris erit lenta, & multi, & lõgi paroxismi, qui nõ sint ex cholera pura, sed ex uitellina, quæ frigidior existit: tunc studere debes plus in aperiendo opilationes, quã in frigefaciẽdo complexionem. debiles med. sunt quæ uirtutem habent aperitiuam, absq; forti caliditate, ut capiluen. rad. apii, fœniculi frangendo siccitatem eorum cum liquiritia, & caliditate cum uiolis floribus nenup. & seminibus communibus. & stude ponere in medicinis quæ confortant membra principalia, ut masticem, spicam, & syrupum squingibin, & ponas in medicinis laxa. quę euacuant cholerã cum quantitate phlegmatis, frangendo tamen caliditatem, & siccitatem eorum.

Ad tertianam purã à proprietate ualet succus acetosę ante accessionẽ sumptus. itẽ succus uuę acerbę mane datus. ualet panis prius in aqua calidus locus, deinde in frigida, & in illa expressa adde agrestã, & in tertiana pura, item succus cicoreę, & plantaginis ante accessionẽ sumptus. itẽ ad tertianã purã R. succi endiuię scariolæ, rostri porcini ana unc. s. succi granat. muz. vn. iii. zuc. albi vn. iiii. fiat syrup. & da in die accessionis. Mundi. R. succi fœn. plãtag. aquæ rosana vn. ii. adde parũ uini, & aceti, & bibe ante accessionẽ p duas horas. tertianã nostrã curat ligare apiũ sup pulsus brachiorũ per duas horas ante accessionẽ. alii dicunt apium acquaticũ cũ sale & siligine vsum. urtica maior cũ multo sale tusa digesta materia si post quinque accessiones emplastretur sup pulsus brachiorũ statim curat tertianã. tria grana coriandri cum ouo sorbili, post tertiam, uel quartam accessionẽ ante solis ortum tribue

ægro id ignoranti. idem facit herba coriandri ante ortum solis supposita capiti, ignoranti ægro: unge ante paroxismum egrum cum succo ocimi mixto cum stercore hyrundinis. multas araneas coque in lucerna, & tritas appone temporibus ante paroxismum & pulsibus brachiorum. oculi coturnicis, uel piscis aurati ad collum appensi tollunt tertianam. item R. summitates foliorum uitis teneras, & summitates urticæ tenerę, pista, & adde parum aceti accerrimi, & in mortaio distempera, unge pulsus brachiorum, & timporum ante accessionem. succus hiperici bibitus cum aqua calida ante paroxismum tollit eum. pimpinella, uel eius succus curat tertianam, sua folia missa in aqua benedicta in nomine sanctissimæ trinitatis bibat ante accessionem uel post, certum est remedium. tria folia uerbenæ, & tres radices sumptę ante accessionem tertianam curant, debent tamen prius resolui in aquam. de radicibus plãtaginis idem cum vnc.iiii. vini mixti cum tantundem aquę. radicis gentianę vn.i. bibita ante accessionem curat tertianam notham chronicam. folia iusquiami trita, & sumpta cum vino ante accessionem per duas horas immobilitando materiam prohibēt paroxismum, dētur igitur minorata materia.

Curatio tertianæ cõtinuę tam uerę, quam non uerę est eadem quæ interpol. tamen differt in hoc, quod materia est copiosior in cõtinua, deterior, & magis timenda. Cibi ait Auic. sint tenues, frigidioris, & humid. qualitatis. unde caue uinum, & expelle omnes superfluitates.

Digestio fiat cum fortiori digestiuo, quia materia est magis resistens, & forte magis mixta sanguini, & aliis humoribus non putrefactis, qui non sunt materia febris quando eget æquatione, & sequestratione ab illis. adde, quòd materia continuarum est magis sparsa per totum corpus, & in uenis remotis. vnde Ras. in diuis. dat syrup. de prunis in aurora, & aquam hordei post duas horas, si natura fuerit sicca: si verò fluuida per duas vices in die non dat, sed succum granatorum muzorum tritorum cum suis interioribus. Auic. da syrupum acetósum factum cum seminibus frigidis. Mes. in Antido. syrup. de prunis & syrup. nenuphar.

In euacuatione si phlebotomia est necessaria fiat statim copiosa, & hora quietiori; clysteria sint leniora, quam in interpollatis. & Auic. in principio ne des solutiuum nisi materia fuerit furiosa. sed da quæ leniunt, & educunt feces communes, vt syrup. viola. & aquã fructuum. apparentibus signis digestionis, nisi signa alia appareant, euacua cũ diamanna, syrupo uiol. elect. de succo ros. syrupo prunorum Mes. cum reub. De vrina ait Auic. quòd continua est declinatio ad prouocationem vrinæ, sed loco, & tempore. de uomitu, hic est conueniens in interpollatis, & magis utilis. De alteratione ait Ras. in diuis. extingue quãtum potes calorem prę sertim in meridie cũ aqua cucurbitæ, melonis indi, citrulli, & mucillagine psilii in sero, & da aquam frigidã, quando æger vult, & comedat fructus frigidos & hum. nam hæc via est securior: propter ea quod plurimum eorum cerebrum asseretur, & stomachus ita, vt spasmetur, fit tortura. syrup. utilis R. quinque radicum vnc. ii. capiluen. politr. ros. scolopen. hepaticæ, endiu. scariolæ ana m. i. sem. papau. albi, portulacæ, lactucæ, endiu. sandal. ana vnc. i. lupu. fumit. borag. ana m. s. hordei mundi, seminum coriandr. frig. ana vnc. ii. ros. rubea. uiolarum, nenuph. ana vnc. iiii. fiat decoctio. & cum zucch. & acero forti fiat syrupus.

In omnibus febribus nothis in senibus, melancolicis, phleg. hyeme, & regione frigida datur succus chamę. mane p tres dies colatus, & mixtus cũ zucchara, & puluere liquiritię dosis est ab vn. i. vsq; ad 2. & quia parũ succi hēt, infunde in lacte amigdalarũ dulciũ, uel in aqua hordei: pōt ēt fieri infusio ex floribus camę. siccis in aqua hordei, uel endiuię, & hmōi. scolop. & tassus barbas. uel camedreos datur in hac febre prosperè.

De Causone.

Causon ait Auic. est duplex. s. cholericus, cuius causa est cholera multa putrefacta, aut intra uenas totius corporis, aut in uenis, quę sequuntur partes cordis propriè, aut in uenis partium oris stomachi, aut hepatis, & Ras. addit pulmonis: qui humores cholerici putrefiunt, & sparguntur per totũ corpus, & perueniunt ob suam putredinem ad nimium calorē similem ebullitioni. Ex toto corpore rarò accidit, sed plurimũ ex partibus, quę sequũtur cor: & aliquãdo ex partibus stomachi, aut hepatis. tertiana continua ait Serap. ex materia sparsa in uenis totius, quę ebullit, & inflamatur causon ex materia, q̃ ebullit apud cor, stomachum, hepar, & pulmonē. materia uerò causonis est cholera naturalis, quę ut uult Isaac putrefacta ē aut non putre. dum multiplicata sit in partibus cordi uicinis possit facere caus. & Girar. idem affirmat, quòd conuenit cum ephemera causon: cui magis nocet vehementia caloris quam horribilitate putredinis: tamen & fit à putredine. causon nothus fit à phlegmate salso iam putrefacto in uenis, quę sequuntur partes cordis, & tale phlegma salsum, ait Auic.

est

est cholera aquosa & fluxibilis per phlegmatis aquositatem . hæc febris est phlegmatica,quo ad accidentia cholerica,quæ cholera quo ad virtutem vincit phlegma: non fit à vitellina,quæ est complexionis salsæ,quia est crassior, vnde vapores grassi,non pungentes: non è sanguine quia eius vapores sunt mulcebres: nam si melancolia,quia grossi: & eius grossities repugnat inflammationi causonis, quando cholera, quę mixta cum phlegmate quo ad virtutem dicitur causon nothus, fumosus : quando ęquè cum sang. sed maior quo ad virtutem dicitur tum fumosus, inter tertianam continuam,& causon.ait Galen.4. apho.nil differt in materia, nisi quod illa est in tertiana in vno loco, in caus.in alio.causon his plurimum accidit, ait Haly. in quorũ venis plurimum choleræ adunatur.fit in diebus calidis, & siccis à qualibet causa procatarctica.causon ait Alm. à phlegmate salso est deterior facto à cholera non ratione accidentium,quia tunc grauior in cholerica, sed longitudinis eius,& difficilis curæ, & sic ait Auic.breuior tertia continua: quia habet grauiora accidentia causon acutissimus est ait Gilib.propter incensionem choleræ, quia vicinatur cordi,& quia coarctata est eius putredo in strictissimis venis: vnde si à principio apparent omnia signa bona,vel mala, terminabitur in prima quarta,vel infra,& aliquando extenditur,ad 7.& si transgreditur, fit alia febris.Crisis causonis ait Auic.est, quia vt plurimum consumitur vomitu, aut fluxu vẽtris cholerico, aut sudore,aut sanguine narium: quia ebullit & ascendit,& rumpit venas cum vrinis albis,& in colore remissis, & crassis,& leuibus subsistentibus.apostema quorum aliquõ emũctoriorũ soluit causon. si sine his redibit,vel dolor crurium & expuat grossa nisi materia fuerit euacuata . si materia est supra diaphragma, soluitur causus per apostemata in emunctorijs cerebri:si infra, per apostemata interiorum.

Causi primum signum ait Hip.4.reg.acu. est lingua aspera, sicca,& nigra valde, & ait Alm.labia citrina & lingua vel nigra.secundũ ait Hip.est secundum ventrem, morsus, & dolor.& Gilib.punctio stomachi ob acredinem exponit Gal.humorum.tertium ait Hippo.egestiones siccæ ob calorem citrinæ. Gor. ait quandoque est fluxus ventris, quandoque nõ. er Gilib. si fluxus est choleræ abundantia,quantitatiua: si constipatio, est qualitatiua.vnde si quantitatiua,aderit fluxus cholericus,& vomitus, vel vtrunque cholericum. quar.ait Hip.& sitis vehemens, & continua, & est dicit Auer. 4. collig. proprium signum huius febris,nisi,ait Auicen.sit fortassis parua.causa sitis ait Viat.est, tum materia eius in venis oris stomachi & concauitatis hepatis.necesse est,vt sitis confortetur, & continuetur, quamquam etiam adsit sitis propter spiritualia.quin.insunt vigiliæ ait Hippo. ob siccitatem, & Auic. ait quòd infantibus inest profundus somnus ob vapores eleuatos. sextum aliquando ait Hip.delyrant ob choleram repentem ad caput vrait. Gal.sep.ait Hippo. fractura ossium,& labor,& est species lassitudinis vlcerosæ, quæ fit à mordicatione humorum digmium,quorum pars intrat in intimos lacertos prope ossa. octa.est calor, inquit.Viat.intensiuus, molestissimus, naturæ inimicus ob materiæ acumen.& Auic. calor in exterioribus non est ita fortis,vt in interioribus, quia materia parum extra euaporat. nonum ait Alm.& Auicen.ẽ febris,quæ à corpore non separatur,id est verè continua omni die quod non fit in tertiana continua: quare est sine typo.decimũ non est cum sudore, nisi quando recedit, dum modo crisis fiat per sudorem.ait Alm.Vndecimum pulsus est velocissimus, magnus, & frequens.ait Gordo.& & Guil.tandem ait Alm. quæ signa eueniunt in tertiana notha sunt in causone,sed fortiora: Haly. sequuntur eam sitis maxima, alienatio, angustia, acuitio, & propinquitas ad perditionem.& Gor. inquietudo, malitia tolerandi syncopis, tremor cordis. & Gil. vehemens capitis dolor,frontis, ac tymporũ, tinitus aurium,citrinitas faciei, rubedo ocululorum,instabilitas,tremor cordis,tussis sicca, & quandoque nausea,& vomitus.

Causonis nothi signa ait Hip. 4. reg. acut. sunt fluxus ventris, & Gale.videtur humoralis,sed si materia est in stomacho corrumpẽs cibum,est cibalis. si in hepate, chylosus & Alex.non verus causon habet sitim, sed non nimiam aut multum intensam, neque nigredinem linguæ, neque vomitum : depositio cholerica est,sed magis corruptio. non est in ore amaritudo, sed potius salsedo . in verò causone lingua est amara, vigiliæ, inquietudines,& magis in vero quam in notho.Gord. si causon fuerit ex phlegmate salso accidentia erũt remissiora, tempus hyemale , & diæta phlegmatica præcessit,& affligit horas 18.vrina ait Rabi aucto.Gal. in 3. epid. Subtilis in febre acuta adurenti significat humores multos,ac crudos in venis,quę sunt in gibbo hepatis,& maxime in causone facto à cholera citrina,vel phlegmate salso.ex ipsa materia, quæ est subiectum febris. & in facto à cholera pura potest vrina apparere cruda ex crapula nouella, vel alia materia posita circa hepar, & vias vrinides, quæ non est subiectum febris Gord.est rubea,& tenuis,lucens,ac scintillãs,

vt

ex ignis : & quandoque ex nimio incendio viret in superiori parte, & interdum nigrescit, & Gord. aliquando est in princ. cruda ob multitudinem opilationis, aliquando tincta ob resolutionem cholerae, aliquando liuens turbida ob multitudinem opilationis, & putrefactionis. dicunt quidam, quod vrina rubicunda, ignea subtilis liuens superius causonē de cholera significat, si non sit subtilis ; sed rubicunda absque igneitate, causonem de sanguine cholerico. Si russa magis grossa, liuida superius, causonem de phlegmate salso : recipit enim rubedinem à cholera, & grossitiem à phlegmate. inquit Gal. in com. prædic. Si causon est ob materiam contentam in stomacho, vel hepate, est ibi magna inflammatio ; si in pulmone, lingua est nigra, & magis desipiunt, & habent dispnœam cum ore aperto. & magis appetunt frigus aeris, quàm aquę potum. ait Alex. & Rabi vt supra. varietas vomitus in acuta febre adurenti est signum humoris crudi in venis, quæ sunt iniunctæ intestinis, & concauo hepatis. Causonizantes aliquando fiunt muti, aliquando surdi. si virtutes, & sensus sunt boni, & corporis leuitas, & calor per totum corpus, & bonitas appetitus, ait Isaac non est desperandum. si rigor ait Hip. in causone deuenerit, morbi fit solutio : quia concutitur materia ad extra, & id in die critico. post signa digestionis vt ait Ras. 16. con. alio modo est malus, facto rigore necesse est, ne sudor, vel vomitus, vel alui fluxus sequatur. in causone magis fit rigor, quam in tertiana continua : quia materia tertianæ est in venis magnis, & amplis, & sparsa ad multas venas, & grossior, quàm illa causonis. aliquando in rigore illo fit alienatio : quia materia expellitur ad membra sensibilia. signa mala, ait ibi Gale. est rigor in principio : vigiliæ, fastidium, sitis, vrinæ nigræ subtiles, & paucæ fientes, adusto cholerico humore, frigus extremitatum ait Ras. ibidem. & dicit etiā si in causone repente rubea fiat facies, & oculi cum ponderoso eloquio, & horribili morietur eodem die. rigor in principio guttæ sanguinis è naribus, in secunda die singultus, dolor in visceribus, sudor frigidus in quarto, mortem, aut longitudinem significant. & vbi exit sanguis non est rigor : quia materia est intra venas. hæc com. & Isaac. causon in pueris, ait Auic. est leuior ob humiditatem. hi abhorrent mamillam, & acescit lac in stomacho, Gor. ait. si icteritia in causone fiat ante 7. morietur. Gale. 5. dynam. antequam causon fiat, dolor sentitur & capitis grauitas, & dolor anrium cum forti ictu, & tremore.

Curatio, Viat. inspice quatuor morbi tempora, quæ cognoscuntur optime per signa digestionis, & cruditatis. & non dat inducias, vnde sis sollicitus : cura igitur causi veri ait Auic. est qualis tertianæ continuæ, & puræ non veri vt tertianæ nothæ. sed regimen tendat ad frigidius, & hum. quam in tertiana, & magis vtatur cordialibus. quare vitet æger aerem calidum, siccum, iram, strepitum, motū laborem, fricationes asperas, vigilias, salita, & acuta tam in cibo, quàm in medicina alteratiua, & solutiua, vt vult Hipp. 4. reg. acutorum carnes, vinum, non des cibum in augmēto, Alex. stet in balneo aquę dulcis tepidæ vsq; ad caput. sed caue, ait Gal. vbi est repletio. vnde Auic. iuuat id in declinatione, sed tendat ad frigidum præsertim, in quibus est febris è phlegmate salso. quare confert in vtroque causone. finis est vt alterentur reliquiæ caloris, & consumentur reliqui humores. dięta vsque ad quartum sit nulla, ait ibi Hip. nisi, ait Constan. sit puer, complexio cholerica, rara compositio, & vsus comedendi. hi ait Viat. comedant prisanam, panem ter lotum cum zuccaro, & bibat aquam cum zuc. succo granatorum. cucu. citrul. syr. viol. in augmēto si innanitus sit stomachus, in primis quatuor diebus. si febris est terminatura, da stomacho debili mellicratum, syrup. vio. vel rof. vel succum granatorum. Alm. dat micam panis infusam in lacte acetoso, absque butiro, cum zuc. bibat aquam hordei. Gord. dat præter hæc lac amygdalarum lactucam, portulacam, ius pullorum. & Guil. scariolam cum agresta, succo granatorum, acetos. citri. cibus vtilis fit ex penidijs, & medulla panis lota, & dissoluta in iulep. rosato vel viol. cum modico aquę rosatæ in qua granum camphoræ ponatur. cibus, ait constan. detur in extremó diei, & maxime in aurora ob aeris frigus Gal. 1. ad Glauc. quando signa digestionis complete apparent da aquam frigidam considerando complexionem, &c. & si dederis ante, da cum zuc. iulep, vel syrup. acetoso, vt diu non moretur in stomacho. & ait Rab. in 13. par. liquefacit carnem, & pinguedinem. vnde exhibenda est aqua frigida. hidromel aquosum da, vel de zuc. multum in vna vice, quia primum extinguendus est calor : quia pauca quātitas auget eum. & Auicen. detur syrup. acetos. scilicet & emulsio semmis endiuiæ, & melonis indi. item aquæ cucurbitæ coctæ in furno cum zuc. ad vnc. iiij. quod lenit ventrem vel ad vnc. vj, & aquæ cucur. citrulli coctæ cū zuc. & detur assidue. ait Alm. aquam frigidā bibat, vsque dum facies viridis fiat : calor autem extinguetur, sudabit, & liberabitur. melior autem est aqua angurię in paroxismo, quam aqua pura, quia restaurat, & addit in sanguine faciendo frigidam qualitatem. de syrup. vti-

vilibus est syrup.nenufa.violat.cum aqua cocta,in qua infusum fuerit semen psillij integrum die,ac nocte.vel Rec.succi grana.aceto. agrestæ,berberij,citoniorum,aceti ana lib. i. succi malorum acetosorum,pirorum acetosorum,& acetos.citri.ana libr. v. zuc.albissimi lib.iiij.fiat syrup. & aromatizetur cum sandalis citrinis,rubeis,& pauco camphoræ. vel Rec.succi acetos.citri.vel limon.lib.iij. bulliant in eis berbe.vnc.ij.fiat sy. & aromatizetur. vel Rec.sand.spodij,succi liquiritiæ,dragag.sem. portulacæ, berbenæ ana vnc.j.reubar.vnc.v.pulueriza, & liga in petia bulliant in aqua mellonis, vel citrulli,in qua psillium fuerit infusum, & cum zuc. fiat syrup.cum pauco camphoræ. vel Rec.syr.acetos. simp.de nenufa.de papan.ana vnc.iiij. s. misce & da vnc.iij.cum aqua frigida,vel aqua portulacæ. De aqua ait Alm.bibat multum cum iulep, & succo granatorum,nisi apostema intus fuerit, vel hepar debile.valde conferunt trochisci de camphora, & valent ad ardorem vrinæ ad extra.ait Alm.super hepar, & cor ponantur panni in aqua rosi. infusi. quidam statim post lenitionem id faciunt.vnde ait Alexand. infrigida statim, quia putrefactio in dies plus augetur.& nisi timor esset in summo non des. ait Girard.mucillag.psillij,sem.portul.& huius multum nisi calor sit vehemens. De euacuatione,medici nihil dicunt. de digestione, quia materia est furiosa, & quando non esset alteratio,quæ potest dici & digestio, sit curæ initium.in euacuatione respice materias communes,& necessario repertas. vnde vomitus confert,ait ibi Hip.& clystere, & serum lactis in potu,vt soluat.leniunt thamar. & singulis noctis tribue ait Alm. ex apozemate prunorum,& thamar. donec bis, aut ter quotidie venter soluatur,& leni in principio ait Auic. quia exsiccantur feces, valde. Auer.7.collig. dat quotidie aureos.x. thamarin. infusorum in aqua scilicet sine syrupo, vel alia re dulci, deinde dat aquam hordei.clysteria alterantia fiant ex succo cucurb.cocum.melo.indi. cum par.i.succi lactucę & portulacæ par.ij.decoct. violarum par.vi.aut coque lactucam, portul. viol.semperuiuum,maluam in aquis stillatis, & Rabi.fiat ex aqua,& oleo,vt calorem adurentem abrumpas.confert in his cassia, zuc. viol.& id generis. de materiis contingenter repertis Auic.vult sanguinem minui in principio phleb.si æger erit sanguineus, & causon factus fuerit ex cholera à putrefactione sanguinis generata, & præcipue si noadum totum subtile sanguinis conuersum fuerit in choleram,sed ratione materię propriæ febris Auic.non consentit phleb. quia ait, inflammabit fortasse eos.facit enim ebullire humores motos,cholericos, & incrudat phlegmaticos.idem affirmat Guil.& de sang.è naribus quia acuit humores & nocet quando cholera non est sic mixta sanguini, vt sequatur eum in euacuatione.cuius signum est vrina subtilis,ignea,sed non est permixta. verum mixta est,quando est grossa,& rubea,& tunc fortasse Auic.confert,quia minorabitur materia febris. Gord.nunquam in causone fiat phlebo: in euacuatione minoratiua.ait Auic. quando indiget euacuatione, euacua statim cum his, quæ ad febrem tertianam, nec differas si materia est praua,& multa,& Viat.in parte purga,& remoue materiam cum thamar.prunis, violis,cassia,& huius.in magna dosi, vel in parua si misceas electuarium de succo ros. in vero,in notho reub. vel agar. nam ait Auer. 7.collig. licet purgare in principio cum attractiua.in augmento ait Viat.non euacues:quia natura remouebitur à regimine febris & proprie in crisi facienda.euacuationem eradicatiuam ait Auic.facias apud digestionem completam. vnde in medio tempore digere cum syrupo non acetoso, quia maxime acuit. facta tali euacuatione,da prouocantia frigida.

Dicitur quod decoctio foliorum, vel florũ tassi barbassi bibita cum syrupo mitigat calorem,item cimballaria bibita emplastrata, itẽ portulaca cum farina hordei cocta emplastrata super stomacho,ventre, & hypo.& repetita.item oleum de ranis innunctum fronti,& timp.item semen pastinacæ tusum, & bullitum & cum zuc.fiat syrupus, & cum eadem decoctione exhibeatur. curat statim febrem, acetum, in quo bullierit absinthium innunctum super pulsus & tempora.mitigat calorẽ.

De febre phlegmatica.

Febris phlegmatica dicitur cõmuniter amphimerina,vel quotidiana: quia per totum, vel ferè totum diem affligit patientem.pueri, mulieres,senes,otiosi, eunuchi, & id generis capiuntur ab hac febre.causa ait Auer.3,collig.est opposita causæ cholericæ.

Huius alia est continua,ait Serap.cuius humor putrescit intra venas, alia interpollata quæ extra,& in tertijs humiditatibus. quæ fit à phlegmate naturali, pura dicitur, quę ab innaturali, vocatur notha. verum raro reperitur.innaturale est salsum,dulce, acetosum,& vitreum.& tot species sunt quotidianę nothę: quę sunt periculosiores cholericis ob grossitiem phlegmatis ob opilationes, quę fiunt ab eo, & ob interpol. quę est valde breuis. dixit Auic.longius tempus eius est augmentum, quia materia est grossa, viscosa, tarda accendi & tardatur apparitio digestionis 18.dies. vnde

de longior est declinatio eius quàm tertianæ. eradicatio eius est inter 64. dies. dixit Gord. sicut febris quartana raro reperitur continua, sic quotidiana raro interpollata.

Febrem phlegmaticā futuram esse significant, ait Gal. 2. de crisi nauseatiua satietas plurima, tarditas in digestione, eructuatio acetosa, somnolentia, pigritia ad motiones, appetitus defectio, grauitas totius corporis. & Guil. vrina grossa, & alba.

Febris phlegmaticæ signa demonstratiua ait Gal. 2. de differ. feb. est primum quod incipit à frigore extremorum, & ait Alm. in dorso. ait Serap. sentit ille cui scilicet febris aduenit, frigus ob partem phlegmatis, quod non putrescit adhuc: & in fine febris facit horripilationem ob phlegma, quod iam computruit, & ignitur. ait Gal. phlegma putrefactum non mordicat membra sensitiua valde, vnde accidit in ea rigor, sed frigus in superficie corporis, & extremitatibus: proprium enim est frigoris phlegmaticæ, quod frigefiat superficies corporis, & extrema sine tremore, & est difficultas calefactionis corporis, & prorogatur mora, & tempus augumenti.

Secundum signum, quod corpus difficile calefit. ait Galen. sed Alm. tempus frigoris est prolixum, & vix calefit: & vt plurimum calefit, & iterum frigefit: quia phlegma hoc est grossum, & viscosum. & Auic. frigus non venit subito, sed paulatim ex extremis in totum corpus.

Tertium ait Gal. ad Glauco. calor roridus cum quadā acredine inuenitur à manu: quia ait Ser. ex tali humore vapor eleuatur sicut ex lignis viridibus. & Haly. humiditas est ob phlegma, & pauca caliditas ob putrefactionem, & calor ait Alman. non est vt in tertiana vehementis incendij. & calor ait Gale. 2. de differ. non est per totum corpus æqualis. sed manus sentit in vno loco asperitatem, in alio lenitatem, quasi calor coletur per cribellum. quædam pars putrescit, quædam minime. quare ait Auic. tactus caloris in primis est debilis, & vaporosus, deinde si positio manus prorogetur, sentit acuitatem debilem, & non equalem, & æger non desiderat aerem frigidum, & aquam frigidam, vt tertianarius.

Quartum pulsus est inæqualis, & paucus in principio & in augumento est inequalis, quia materia grauat virtutem, est debilis ob virtutis imbecillitatem, est paucus ob frigus phlegmatis. sic Gale. sed Haly. pulsus est minor pulsu quartanæ, tertianæ, & spissior: paucus est quia virtus deficit à frigore, dissoluitur, & angustiatur à multitudine eius. spissus est, vt recuperet magnitudinem. est rarus ait Auic. ob frigus materiæ, est debilis ob multitudinem. & Girard. pulsus est mollis ab humore latus ob descensionem, & multitudinem, tardus ob caloris paruitatem, diuersus in fortitudine, & debilitate: quia nunc materia dominatur naturæ, nunc natura materiæ, & est breuior, & rarior pulsu tertianæ, & quartanæ in quolibet tempore.

Quintū vrina est in principio alba & subtilis ob cruditatem, & in fine rubea, & grossa ob decoctionem, & quandoque quia noua materia mouetur, definit febris omnino, redijt alba, & postea rubea, & grossa. & hæc Auicen.

Sextum ait Gale. 2. de crisi non habet anhelitum magnum, frequentem, nec inflammatum. & Alm. est expiratio maior inspiratione: quia maior est necessitas emittendi fumos putridos, & capinosos, quàm attrahendi aerem frigidum.

Septimum ait Galen. 1. ad Glauc. vomitus sunt phlegmatici, & quæ per ventrem excernuntur, frigidiora, crassiora, & aquosiora, & totum corpus indigestis humoribus est refertum nisi ait Serap. complexio ægri sit calida, aut eius, cuius cholera prohibetur ire ad venas in vijs vrinæ, & non ad intestina. vnde in his aliquando est egestio citrina.

Octauum longitudo paroxismi est longior quàm in tertiana, & inuasio vt plurimum est in fine diei iuxta noctem, ait Alm. & Serap.

Nonum, ait Gale. æger nunquam immunis est à febre. idem ait Serap. & secundum calorem, & pulsum, quoniam ait Auic. materia cum grossitie est multa, vnde non potest tota resolui, imo manet, vt cinis humidus. quare ad fallam quietem tendit. effumatio vero caloris relicti aggregat materiā pro nouo parox. tamen si materia est dulcis, & benigna, & aliquando salsa, soluitur à febre in 12. horis, & aliud tempus est verè quietum.

Decimum omni die inuadit vt ferunt omnes medici, dixit Gal. ad Glau. quotidiana vera quotidie anticipat, vt primo die inuadit in primam horam, secundo in secundam, tertio, in tertiā. non vera postponit. vt primo die in tertiam horam, secund. in secundam, & ter. in primam.

Vndec. ait Gal. 2. de crisi. sudores non erūt in principio vniuersali, & si erit ait Alm. erit paruus, & viscosus ob grossitiem materiæ. quare Auic. paucitas sudoris est proprium signum: quoniam vapor phlegmatis difficile penetrat per poros ob grossitiem, & viscositatem. sed cum materia est digesta, vt in statu, tunc incipit sudor: nam significat materiam subtilem, & fluidam.

Duodecimum dixit Gale. de crisi non petit aquā frigidam, & parus sitit, quàm in alijs febri-

febribus. & si sitit ait Serap. non est ob phlegma, sed ob putrefactionem, & Auic. propter salsedinem. vnde ait Serap. & Gerardus est insipidum, horridum, vel mali saporis, vel cum mucillagine viscosa, tamen processu temporis, si putrefactio fuerit magna, & maxime ex phlegmate in ore contento, os & lingua exsiccatur, & aspera fit, & nigra, tamen quod adhęret ei, est viscosum.

Decimumtertium ait Gal. 2. de crisi fortasse læsio est in stomacho, uel in hepate. Serap. & Ras. est dolor stomachi, & nausea, vel vomitus, deiectio appetitus est signum commune in omni phlegmatica. ait Guil.

Quartumdecimū cum protogatur, facies inflammatur, & fit viridis ob fortitudinem phlegmatis. Gal. Alm. Auic. & Viat. ait calor est viridis ob frigus mortificans: citrinus ob calorem putredinalem.

Quintumdecimum ait Auic. ructus acetosus ob diminutam digestionem prælertim, in principio & augumento.

Sextumdecimum Gal. 2. de crisi, & Auic. inflatio laterum fit ob expilationem, & multiplicationem venti, & proprie dextri hypocondrij in principio, & augumento. in statu minoratur ob digestionē factam in materia.

Decimumseptimum ait Sera. magnum fit splen ob grossitiem materiæ, prælertim in statu. dixit Auic.

Decimumoctauum incipit cum graui, & profundo somno ob eleuationem vaporum humid. ad caput, nisi humor sit salsus.

Decimumnonum aliquando aggrauat pręsertim in principio parox. virtutem adeo vt fiat syncopis non vera, sed ait Auic. ob debilitatem oris ventriculi, casum appetitus, & priuationem bonæ digestionis: & quandoque ait Zoar ob declinationem caloris ad mediū, & eius extinctionem factam ab humido peccante.

Vige. sumitur à rebus naturalibus, vt complexione frigida, & humi. ætate puerili, sexu fœminili, compositione densa, habitudine pingui: à nō naturali, vt hyeme, & id generis.

Summam signorum colligit Rabi a Gal. 2. de crisi. hęc sunt septem. primū febris in primis diebus nō incipit cum rigore, sed postea. & frigida fiunt extrema. secundum pulsus inęqualis, & corruptus in ordine in principio paroxis. tertium non sentit inflammationem vehementem, & sitis est minor quam in alijs. quartum non sudat fortiter in primis diebus cum indigestione vrinę. quintum forte non fit hæc febris absque lęsione stomachi, & hepatis. Sextum sub hypocondrio fit inflatio. Septimum color est inter citrinum, & album in statu. dixit Gilib. quædam sunt accidentia superuenientia, vt dolor capitis cum grauitate, & præcipue occipitij, abundantia salinarum, stupor sensuum, & hebetudo, indigestio, & grauedo maior post cibum, dolor stomachi, sensio laterum, & ructationes, & emūctiones plurimæ sine causa manifesta, facilis desudatio, fastidium cibi, & potus, insomnia aquarum, & balneorum, & huius. contingit aliquando augere febrem in die tertio, uel quarto ob maiorem acumulationem phlegmatis, quàm ob permixtionem cholere, uel melancholiæ. ait Rasis quando phlegmatica in omni inter. resoluitur, breuis erit ob phlegmatis paucitatem, & subtilitatem, & pororum aperitionem: & si cum hac fuerit sudor erit securitas maior. dixit Gal. ad Glau. cum quotidiana non recte curatur in macronoxiā uertitur, & hinc in quartanam.

Signa specialia febris putridæ periodicæ purę factæ à phlegmate naturali sunt, ait Gerar. hæc febris libenter inuadit cum oscitationibus, & alicibus cum quodā stupore & pauca siti, rubore, & liuore faciei mixtis, & dolore stomachi continuo. incipit cum pauco frigore extremitatum, pulsu occulto, & cum uenit ad statum calor est lentus, occultus, pulsus est semper diuersus. terminatur cum pauco sudore, & urina in principio est remissa, & inuadit in horis phlegmatis, frigus est longū & lentum, & calor ait Gilib. egestio est liquida phlegmatica saliuæ abundantia, & maxime in statu, & in augumento labia liuida, ructus accidus, & fluxus, & torsio in uentre, & Plat. caput graue, urina inquit Ferra. est alba, & spissa cum inęquali, & non pura subsidentia, in augumento, & statu subpallida, uel spissa. Guil. pulsus est paruus, uelox, spissus, & mollis vrina quò plus accedit statu, eò magis subtiliatur, & clara fit.

Signa quotidianæ nothę factę à phlegmate dulci sunt ait Gal. 2. de differē. paroxis. in horis sanguinis & mane ait Rog. vel in horis phlegmatis circa mediā noctem. inuadit primo cum paruo frigore, vel nullo, vt vult Gale. rigore, vel typo, & vt ait Auic. nisi pręcesserint plures paroxis. quia est ex materia dulci, & benigna. postea materia fit maligna, ex quibus accidit typus. vnde Beltramus hęc febris est quasi continua, & nullus adest typus & calefit gradatim, ac calor fit magnus, inquit Gilib. & Rog. accidentia ait Gilib. sunt caloris, & frig. medię adeo quod accidentia caloris remissiora sunt, quàm in tertiana vera, & quotidiana è phlegmate salso. itaque accidit, dolor capitis grauatiuus, & præcipue frontis quandoque stomachi fastidium, & oris dulcedo in principio parox. eructationes fœtidę quales ex ouis comestis, fœtor nimius in

egestione, inflatio laterum, & nulla sitis, urina & rufa, vel subrufa distincte liuens in substantia spissa, hæc Gilib. & post magnum calorem descendit cum maiori sudore, ait Rog. hinc elice duo signa huius febris: nullus. s. uel ferè nullus rigor, & nulla vel pauca sitis respectu aliarum febrium.

3 Signa quotidianæ factæ à phlegmate salso sunt ait Gilib. quod in hac febre est dispositio medica inter tertianam veram, & quotidianā verā, & hora motus eius est inter motum choleræ, & motum phlegmatis: vnde hora diei nona incipit parox. i. in meridie. inuadit igitur ut ait Auicen. cum horripilatione, & non fit vehemens frigus: nam phlegma salsum est acutum mordicatiuum ratione choleræ, quæ mordicat sensitiua membra, & mordicando inducit horripilationem. & phlegma salsum, cum sit parum frigidum, parum facit frigus nisi ratione caloris retracti ad intra calor sequitur magnus, unde lingua salsa, sitis, pulsus velox, & spissus, capitis grauitas, aurium tinnitus. hæc Gilib. vnde Viat. inquit. cum videris ægrum sitientem, & siccum os habentem, febris est è phlegmate salso, stomachi fastidiū ait Ferr. vrina inquit Rog. est rufa, vel subrufa, vel citrina incensa mediocriter spissa, vel mediocriter. ait Plat. tenuis, & Fer. superius spissa, inferius tenuis propter phlegmatis salsi qualitatem, & non phlegmatis admixtionem. & idem Gilib. Ferrar. quia hæc febris maxime in æstate, & iuuene fit, creditum est duplicem esse tertianam. sed duplex tertiana notha nullam, aut paruam habet requiem: quia una tertiana 24. horas infestat, & alia similiter: & hæc quotidiana minus durat: nā paroxis. 12. perseuerat horas in summo labore, sex in falsa quiete, & sex in uera. inuadit ait Rog. aliquando in horis choleræ, aliquando phlegmatis, aliquando melancholiæ. dicunt quidam. sequitur horripilatio, rigor, & tremor plus, quàm in cęteris phlegmaticis, sitis est maior, & siccitas oris, calor maior, urina cum aduenit digestio est mediocriter spissa, cum indigestio est tenuis, uel multum spissa, pulsus, maior, velocior, & frequētior, somnus minor, & ut plurimum est cum pruritu & scabie.

7 Signa quotidianæ factæ à phlegmate uitreo, uel mucillaginoso, ait Plat. sunt qui post tertiam horam noctis inuadunt, & Rog. quādoque in horis phlegmatis quandoque in horis melancholię infestat. sed frequentius circa mediam noctē inuadit. igitur ait Auicen. cū frigido magno, & uitreo frigus est intensius quia est frigidius acetoso: frigus tamen non incipit subito, imo paulatim in extremitatibus ob grossitiem materię & deuenit ad frigus niuis, congelatiuum, & ait Rog. frangitiuum iuncturarum. & uix calefit, & cum reditu frigoris: quod contingit ob diuersitatem materię, quę mouetur ad putredinem. & Auicen. forte miscetur in principio frigoris horripilatio: & parua punctio frigus fit ob materiam, quę cum computruit, & horripilatio propter illam quæ computruit. in statu. s. vniuersali, maius est frigus, & maior rigor ob materiam subtiliatam, vnde fortius mouetur ob quem motum trahitur calor ad intra, & sequitur maior concussio, quàm antea. in primis paroxis. quandoque fit paroxis. sine frigore, & rigore, vel horripilatione quia materia tunc adeo pigra mouetur, vt non lædit sensitiua membra, ob quam læsionem retrahatur calor, & non infrigidet manifestè: quare febris hæc est pigra, vt ait Ras. in diuis. longi paroxismi, & difficile calefit ob grossitiem, & coagulationem materiæ. aiunt, quod incipit cum graui, ac profundo somno, sequitur, ait Ger. debilis, ac lentus calor, ac nulla sitis, multa oris humiditas, multa saliua ob phlegma liquefactum. pulsus in principio debilis, & occultus ob fortem constrictionem arteriarum, in statu debilis, paruus, & gracilis ob paucitatē caloris vrina alba aquosa, & mediocriter tenuis ob materię compactionem, opilationem, & cruditatem. sed postea, ob calorem putredinalē fit rufa, & spissa. Gilib. ait, qđ si globa humi. phleg. fuerit tenuis, in ea significat phl. vitreum non putrefacientem: si lactea, vel glauca cum globa in fundo, putrefactum. in egestionibus videntur mucilagines ad modum vitri liquefacti, uel albuginis oui. id addit Gilib. grauedo capitis, & corporis, & indigestio ventris, & lateris, uiscerum inflatio, dolor stomachi, & intestinorum, grauedo renum, & inferiorum partium dorsi. tandem ait Platea. sentitur dolor circa loca, & magna frigiditas, in quibus continetur materia. unde Ferra. si phlegma est in intestinis, talē inducit dolorē, ac si cerebrum perforaret. ciborum indigestio, & inflatio laterum post cibi assumptionē & sæpe excreantur violenter, & cum magna tussi: quandoque album, & clarum, quandoque spissum, & rotundum quasi cicer, & maxime si materia fuerit in spiritualibus. & quia materia est nimis compacta, febris est nimis longa, & quasi finis est hydropisis.

Signa quotidianæ factæ à phlegmate acetoso inquit Rog. incipit in horis phlegmatis & quādoq; in horis melancholię. infestatur, cū multo frigore, & lento calore, & ad ultimum cum pauco sudore. Plat. in sero incipit inter horas phlegmatis & melancholiæ. parua ait Belera. est sitis, multus appetitus, grauedo capitis, uel frontis, constipatio uentris, dolor in stoma-

stomacho, & similatur eius signa signis quartanæ veræ cibo assumpto adest indigestio, fetio, & acetosa eructuatio, inflatio post cibum dolor sinistri hypocundrij, & sinistræ partis capitis, & ex grossa ventositate generata ex indigestione. vrina subdit Gil. est pallida, vel subpallida, vel citrina, vel subcitrina cum subtili substantia, & sine globo humoris in fundo, & quo magis est indigesta, eô magis tenuis, deinde phlegmate ente digesto ait Fer. fere per totum inspissatur: hæc ait. febris non est negligenda, quia ex ea fit erratica, & quartana ait Gilib. vbi est dolor, ibi est locus materiæ, & si materia est in spiritualibus, sitis est maior, vrina coloratior, & quædam ampullæ minutæ in superficie eius sunt. Dixit Serapio. omnis quotidiana est longa, & non sine vehementi timore: quia lędit naturam omni die & vt plurimum os stomachi est lęsum, & facit nauseam quæ prohibet cibi assumptionẽ, & paucitatem digestionis. saluior est, inquit Auicen. quæ est interpol. magis munda, vt quę fit ex phlegmate dulci, & quę est absque accidentibus, & multi sudoris Serapio. quæ fit à phlegmate vitreo est multorum mensium, unde periculosa est ait Auerro. quę à phlegmate mucillaginoso, & quæ ab acetoso, & quæ à salso: quia est acutior. Auicen. diurna est longior, & deterior nocturna, quia calor febrilis, & diei vniti exsiccant adeo corpus, vt periculum fiat hecticæ: tum quia contendit eum, qui aperit poros, & ipsa claudit ob materiæ multitudinem: tum demum quia patientes in dicta febre conantur comedere in nocte.

Curatio quotidianæ periodicæ puræ.

OMnis febris phlegmatica est difficilis curationis: quia ait Gilib. cum causa antecedens sit frigida, & humida, est contraria morbo, qui est calidus, & siccus: tamen principium curæ est à causa antecedente, & perficitur diæta, & potione. aer igitur sit clarus, subtilis ad calidum, & siccum declinans naturaliter, vel arte: gaudeat æger, quandoque irascatur præsertim si à profundo somno corripiatur. quies est fugienda, fricatio sit sicca incipiendo ab inferioribus ante cibum, & si tempus permiserit, per horam ante paroxism. & ait Auic. fricatio cum tela aranee, & oleo communi, uel alio aperitiuo iuuat à proprietate, & Ger. fiat circa uentrem, & latera fortiter aliquando cum manibus, aliquando cum pannis asperis secundum diuersitatẽ particularum aliquando cum hac vnctione quæ Recipit aquæ dulcis libra unã uini vn. iiii. aceti vncias ii. radicum apii vncias ii. olei chamæ. vnc. ii. bulliant simul; unge uentrem, latera, & totum dorsum calida unctione. caue balnea ante signa digestionis & nisi declinatio incipiat, nam ait Ras. in diuis. mane mittat in balneum ut sudet in eo & Haly. sit aqua facta ex decoctione rerum subtiliantium. fuge somnum longum præsertim diuturnum, & in paroxismo usque ad eius declinationem: & ait Auicen. sit somnus tantus ad digestionem materiæ, quantę uigilię ad resolutionem bonam superfluitatum. fuge cibos unctuosos, crudos præsertim ait Auicen. & Serapion. aquam frigidam, nec pullos, nec carnes usque ad declinationem vniuersalem nisi uirtus sit debilis: item lac, mel, pisces, olera, & omnia frigida, & humida. regimen sit magis ait Auic. subtile in hac quam in quartana: quia est è materia ampliori, & humidior: sed nec tantum quantum in cholericis, inquit Ras. 8. con. subtilia regimen usque ad septem diem, & si uides eam diminutam ualde, procede hac uia, sin minus, ingrossa, ne uirtus decidat: idem dicendum est in augumento & statu, qui cũ sit subtilioris diætæ, quàm alia tempora, cibi sint aqua ciceris, asparagi cum oleo, & sale ait Sera. spinachia cum aceto, muria, cinnamomo, uuę passę cũ zucchero pistachia, cappares, & ait Isaac pisces saliti, oliuæ conditæ, Alm. acetum, oleũ, & sal, caules, sinapis cum omni cibo competenti. potus in quotidiana pura ait Serapione secaniabin, aqua mellis, & aqua zucchari in quotidiana è phlegmate dulci aut salso aqua hordei, zuccharũ, acetum, limphatum, syrup. acetos. & uinum bene limphatum in aqua hordei. Coque ait Auerroes masticem, uel piper, uel radicem fœniculi, post septem diem detur uinum cum aqua decoctum sit mastix, mentha, uel anisum. & Isaac si æger sitiat, da aquam calidam, quæ incidit ob calorem actualem phlegma & cogit descendere ad inferiora, & sitim reprimit in quoti. à phlegm. mucillagin. acetoso uitreo, usque ad decimaquarta bibat oximel simpli. deinde compositum, uel aquam mellis, in qua decocta sit mentha, post decimumquartum uinum subtile, limphatum, maxime cum phlegma incipit digeri. ait Guil. bulliat cũ pullis tartarũ pulueriatũ, & cicotrinizatum, aut

cum iure ouorum : abstergit enim multum à phlegmate stomachum, & intestina. Dixit Serapio. sit hora comedendi post quietem febris, aut ante paroxism. per tres aut quatuor horas, siue septem; & non minus, quàm quatuor ante paroxism. & Alman. hora sit quantum possibile est distans à paroxismo.

Cura quotidianæ puræ altera vniuersalis est, alia particularis, & hæc habet sex intentiones, materiæ digestionem, & æquationem, euacuationem eius, & resolutionem, membrorum confortationem, & rectificationem materiæ, ne ad nobilia cadat membra; alterationem febris, & accidentium correctionem : vnde cura respicit aut morbum, aut causam morbi, aut accidentia. sed in hac febre intentio maior sit ad materiam, quàm ad morbum, quia maior est materia, quàm calor, vt ait Haly. quare ait Auerro. 7. collig. febris à phlegmate dulci, ac naturali si facta fuerit incide humorem, subtilia, aperi opilationes plus quàm infrigides, & humectes : quia incrudant materiam, & congelant : præter has intentiones stude, ne humor putrefiat lenias materias communes, minores, eradices : leni in principio vniuersali; & euacua materias communes; quoniam in hac febre plurimę reperiuntur, & id ait Serapio : cum aqua geleniabin, cum aqua iuleb, & cassia, & ait Auicen. cum geleniabin facto ex zuccaro & rosis, quæ soluunt. aqua prunorum, & thamarin. & id generis debilitant stomachum : clysteria sunt oportuna, & si nausea afficeret ęgrum, aliquando confert vomitus lenis : mane & vesperi quotidie cum clystere vel cum suppo. exoneret fœces. & si post lenitionem videris vrinam rubeam crassam & sit æger complexionis sanguineæ mitte sang. qui est materia contingenter reperta. & ex materijs communibus contingenter repertis est materia quædam subtilis aquosa reperta in gibbis hepatis, & venis gibbo vicinis, quæ leniter per vrinam educenda est, post tres, vel sex dies digere, & digestio ait Ras. 16. con. est transmutatio phlegmatis in sanguinem. quare ait Auicen. subtilia, incide, & aperi idest digere primo cum lenibus, deinde cum fortioribus. quare Auerro. da squingibin cum iure cicerum, & radice liquiritiæ spicam, & masticem. ad digestionem complendam non est opportunum ait Auicen. quoniam cum materia sit eterogenea scilicet alia grossa, alia subtilis, alia viscosa, alia non, oportet, vt ex ea euacuetur aliquid, & in reliquo digestio fiat. vnde Haly. cum signa digestionis videris, euacua phlegma in hebdomada semel : ait Galen. in libr. primo ad Glauconem, da syrupum acetosum, neque valde extinguentia, nisi post tres, vel quatuor dies, vt subtilietur materia à calore febris, nam febris, quæ quotidie affligit, putrefacit phlegma, sed post hos da syrupum acetosum; & ea ait Serapio, quæ prouocant vrinam, detur geleniabin purum, digerit enim materias phlegmaticas in stomacho, abstergit, & confortat ipsum : & Auicen. & cum illo, & sine illo da aquam fœni. vel endi. vel apij; & hæc post quartum diem : vnde Recip. aquę fœn. & apij ana vnc. iiij. s. aquę endiuię vnc. iij. mellis rosolati vnc. iiij. bulliant vnica bullitione, vt depurentur. & Auicen. hoc tempore da syrupum acetosum cum aqua mellis, vel hyssopi. Fer. oximel simpl. cum aqua calida, alij oximel cum modico syrupi endiuię; vel Recip. menthę siccę & hissopi ana Manip. j. passularum, anisorum ana vnc. vnam endiuię, cichoreę, lupul. capiluen. ana M. med. semi. communium frig. ana vnc. med. fiat decoctio & cum zuccaro & gelenia. fiat syru. & da postea euacua, & post 7. da, ait Auicen. geleniabin cum confortantibus os stomachi. plus digerunt. sed cum videris digestionem, quod fit in augumento, adiuua eam cum folijs fœniculi, apij, radicis squinantis, capiluen. & id generis. transacta autem quarta septimana, ait Alman. trade trochiscos de rosis completos cum aqua ciceris : quoniam ęger potest deuenire ob defectum stomachi, & hepatis in hydropem. vnde in fine augumenti, da syrupum, qui Reci. corticum rad. apij, fœni. petros. asparagi, brusci, & eorum seminum, anisorum, passularum ana vnc. j. ameos, dauci, carui ana vnc. med. cichoreę, endiuię capiluen. scolopen. man. j. squinanti, calami aromatici, corticum rad. cap. menthæ siccæ, hyssopi sicci, calamenti ana vnc. iij. in horum decocto fiat syrupus acetosus cum zuccaro, & melle. aromatiza cum cinnamomo, & nuce muscata. veniente statu, da syrupum de bisantis, & de eupatorio, vel Recipe scolopend. eupato. calame. hyssopi; menthæ maioranę, ana manip. j. corticum radicum cap. ciperi, assari, squinanti, calami aromatici ana vnc. med. quinque rad. passul. anethi, ameos, seminis apij petroseli. asparagi, brusci ana vnc. vnam fiat elect. & syru. aromatiza, vt supra. ad euacuationem ait Galen. 11 method. frequens, & paulatina fiat euacuatio : & Isaac, licet non ostendet vrina digestionem, tamen alia signa eam declarant

rant. alia signa sunt inflatio, & gurgulatio intestinorum, stomachi abhominatio. quæ indicant materiam esse subtiliatam, dissolutam, & paratam expulsioni. hæc de digestione, & euacuationem aggredior, quæ completur per secessum, vomitum, & vrinam. vomitus multis placet: quoniam phlegma continetur in stomacho, qui per vomitum facile euacuatur. vnde Serapio. si in hac febre non accidat vomitus non constringas, & proprie in principio paroxism. si non natura, tu arte prouoca cum raphano infuso in secaniabin, & aqua tepida, vbi decoctum sit anethum, calamentum, & aliquid salis mixtum cum secaniabin, in quo infusus sit raphanus. & Haly. vomitus est vltimum, si stomachus vacuus non sit, comedat cibos salitos prius. & Ras. in diuis. vomitus fit cum syrupo acetoso cum seminibus subtiliantibus, & incidentibus, vel vomitiuis cum semine raphani, rapę, attriplicis, anethi, & huius. & subdit Auicen. oportet, vt expellatur septimus dies, quia ante digestionem, agitat materiam crudam, & cum sit valde laboriosus, potest debilitare stomachum, & attrahere materias ad ipsum. & ait Auicen. si vomitus sit eis difficilis non prouoces cum forti vomitiuo: si in principio paroxismi accedat vomitus, adiuua: si in augmento, & statu, adiuua etiam, quia breuem reddit futurum paroxism. dixit Viat. si vomitus eueniat spontaneus in initio morbi, lenitatem, & subtilitatem materiæ portendit. si non veniat, ne prouoces arte: quia non moueri vomitum in hac febre grossiciem in principio materiæ, & coagulationem denuntiat, & tarditatem ad digerendum. De euacuatione secessiua ait Ras. in con. laxatio confert, sed non valde in hac febre, tamen quando necessaria sit, incipe à debiliori, vel saltem à minori dosi: nam per tempus longum materia inciditur, & subtiliatur, & apta redditur expulsioni. vnde tunc non timetur forte solutiuum, & sic procede vsque ad statum, in quo si materia est apta educi a natura in crisi, sine. sin minus, vtere euacuatione eradicatiua. & cum videris inquit Auicen. phlegma iam digestum, scilicet egredi in vrina, dabis omni nocte medicinam de turbith, & parantur pilulæ dulces cum speciebus scilicet elephanginis si virtus tolerabit, & materiæ digestio sequetur. sin minus, interpone tempus conueniens. vnde Guil. sumat de tertio in tertium medicamen prædictum aureum vnum. Aliud, quod Recipe turbith optimi vnc. iij. ligni aloes vnc. j. zuccari albissi. vnc. iiij. misce. & Auicen. ait Almans. dat pilulas de mastiche, quæ non sunt solutiuæ bis in hebdomada ad stomachi corroborationem debilitati ob medicamen solutiuum. & hic modus est regularis. tamen quandoque coacti syncopi, vel alijs accidentibus exhibemus post lenitionē medicinam solutiuam. quare Asm. præuidens hæc nocumenta dat in principio medicamen de turbith in parua tamen dosi, & sœpe ne sit maior agitatio, quàm euacuatio, & quando phlegma aquosum in stomacho continetur, & vijs propinquis, ne misceas zinziber. quando est grossum in stomacho, & viis propinquis, misce parum zinzib. si phlegma grossum continetur in locis remotis, misce plus zinziber. Auer. septimo collig. recipit syrup. squingibin factum ex decoctione radicum ireos, seminis apij, & liquiritiæ, & dat per per hebdomadam vnam: quia præparat humorem, digerit, & habilem reddit expulsioni. & addit agaricum cum med. de turbith, & sine eo: quia euacuat humorem grossum, & aperit opilationes: sed caue colloquint. Serapio. post 14. dies euacuat assidue cum pilulis de aloe, aut de speciebus alephanginis, aut de eupatorio. idem ait. Recipe hieræ vnc. vij. turbith vnc. x. mirabol. chebul. dram. mez. trochisc. de ros. mino. vnc. iij. eupatorij vnc. med. salis indi vnc. iij. bedeguar, suchaha ana vnc. iiij. anisi vnc. iij. confice cum aqua apij bullita, & colata. valet febri phlegmaticæ, & roborat caput, & stomachum. & minoratiuum bonum fit ex cassiæ pulpæ vnc. j. vel plus in decoctione anisi, fœniculi, & liquiritiæ, agarici vnc. vnam. salis gemmæ dram. vnam aut turbit vnc. vnam, zinzib. dram. vnam. Guil. medicamen de turbith. Recip. turbith. vnc. x. zinzib. vnc. med. zucca. albi vnc. xv. masticis vnc. j. est fortius quam illud Almans. quia plus zin. recipit, quod magis aluit turbit. vnde trahit phlegma grossius & magis à remotis. & Almans. aliud posuit fortius quod Recipe turbith. vnc. vnam. suc. absinthij quartam vnc. vnam. agarici, hieræ picræ ana vnc. mez. mastic. sextam par. vnc. vnam. confice cum syrupo acetoso mellito. conueniunt & pilul. stomaticæ, cum turbith descriptę in Antidot. illis. & plura habes apud Auicen. si verò ob aliquam causam non potest dari medicamen solutiuum, veni ad prouocantia vrinam, & sudorem, & incipe à debili & procede ad fortiora. itaque Ras. in diuis. ait. cum morbus prorogatur,

quando ſcilicet peruenit ad ſtatum. da trochiſ. de eupato. & medica. diureticum, vt ſemen aniſi, ameos, & apij. & fac hoc ait Auicen. minorata pluries, aut euacuata materia. item ait Auicen. non facias vnctiones, nec embrocationes, quando morbus eſt in principio, & humor eſt in corpore dilatabilis: quoniam mollificant viſcera, & humorem fluxibiliorem efficiunt. ſed cum apparet digeſtio, & morbus eſt in augmento, vel ſaltem in ſecunda parte augumenti, hæc vnguẽta adiuuant digeſtionem, & confortant. vnge niſi accidentia ſint ſeua, & virtus ſit debilis, confricando, vt profundius penetrent. ſint olea ſubtilia temperata, & anodina. quidam vngunt ſpinam, dorſum, & iuncturas ad rigorem prohibendum.

Ad alterationem caloris febrilis in quotidiana, parum aut nihil ſcribitur: tamen Serapio. ait ſi neceſſaria fuerit aqua hordei, coque in ea radices fœniculi, & apij, & detur cum ſecaniabin de melle. & ſi aceſcat in ſtomacho, da aquam mellis decoctam, aut aquæ hordei adde parum ſpicæ, & maſticis.

Ad confortationem membrorum principalium, veluti oris ſtomachi da aromaticũ roſ. garioſ. de ligno aloes, & gradatim ad theriacam, & diatrionpip. deueni. atque præſertim, ait Galen. ſi hyems, ætas ſenectutis, complexio frigida, & humida, & vrina alba. & ait Raſ. in diuiſ. nunquam poſtponas curam ſtomachi, ſed conforta cum olibano, maſtice, cipero, & huiuſmodi cal. ſtipticis, odoriſ. ad extra. ait Serapio. in hora ſtatus attende ori ſtomachi, & Haly. eum conforta cum emplaſtris conſtrictiuis. & Viat. cum oleis calidis, vt nardino, maſticino, & id generis. & Aui. id facias, in augmento id eſt poſt 7. diem, & poſt lenitionem mucillaginum, & eorum excluſionem per vomitum. & inquit Auicen. maſtica mentham, maſticem, & aniſum: & miſce cum geleniabim decoctum aniſi, & maſti. & poſt 14. dies vtere trochiſcis de roſis, thure, maſti. & abſy. olea ſint chamę. anethinum, nardinum, coſtinum, & ſimilia ſimul mixta. conforta hepar, vt bene ſanguificet, & cor, vt addat ſpiritus, & calorem: cerebrum, vt virtutem animalem, ſenſitiuam, & appetitiuam.

Accidentium correctio, ſi ceciderit appetitus, ait Auicen. da vinum, in quo bullitum ſit mellilotum, chamæ. dactili, & abſynt. aut fiat ex his emplaſtrum de foris. ſi vomitus infeſtet, da ait Serap. ſyrupum citoniorum, menthæ, granatorum factum cum melle. aut Recip. granorum granatorum vnc. x. thuris albi, maſticis ana vnc. v. menthæ vnc. vij. coque cum lib. ij. aquæ ad conſumptionem medietatis, & da omni hora. & Auicen. detur mina aromatica, & ſyrup. de mentha.

Si doleat caput, recipiat vaporem decoctionis chamę. deinde ponat manus, & pedes in dicta aqua bene calida, & ſtringe crura fortiter, & ne vngas cum oleo: quia opilat vapores, hæc Serapio. & hæc euaporatio ſi à vapore fiat ſoda, poteſt fieri omni hora paroxiſmi: ſi verò ibi eſſet humor, ne fiat, niſi poſt minorationem.

Si fluxus ventris fiat, conforta, ait Auicen. ante cum aſtringentibus, veluti hepar cum ſemine cuſcutæ, ſtomachum cum maſtice, & aniſo, ſplenem cum radice apij, ſcolopendriæ.

Cum times ait Haly. opilationem, ob quam ſtomachus, & hepar non digerant, vnde ſuperueniat cacheſia, da trochiſ. abſyn. aut laccæ cum ſquingibin, & fugiat aquam copioſam, frigidam. quare Auicen. ſi facies, & extrema inflantur & cacheſia, dentur trochiſci de lacca. & vtiles ſunt, qui Recip. nardi, aſſari ana, conſice cum vino decoction. ſaluiæ, & cum dicto vino accipe aliquid ſquing. ait Auerro. ſi palpebræ & pedes ſunt inflati, quia perducit ad hydropem. ſed ait Alman. 18. con. da prouocantia vrinam cum policaria, & abſynt. deinde cum diacur. vel Recip. aniſi vnc. iiij. folij, abſynt. ſpicæ, amigdal. amararum ana vnc. iij. aloes vnc. iiij. ſucci policariæ vnc. iiij. ſem. apij vnc. j. fac trochiſcos cum ſucco aniſi, & apij, & dentur cum decoctione ſeminis eorũ vel cum ſyrupo acetoſo.

Si frigus fuerit ſuperfluum, ait Serapio, accipiat æger in toto corpore vaporem aquę decoctionis chame. mellilo. ſanſu. roriſmar. aſſari, & id generis. deinde vnge cum oleo decocto. & Auicen. poſt principium vniuerſalem da ante paroxiſmum aquam decoctionis ſem. aniſi apij, & ozimi gariofil. calidam, & embroca, & vapora. & Rog. pone quandoque manus, & pedes in aqua calida, aut lixiuio, aut vino, aut in balneo calido. aut ait Auicen. frica cum pannis incipiendo ab humeris deinde vnge cum oleo ſcilicet dulci, vt de chamæ, de anetho, deinde abſterge. & da theriacam, vel alia opiata, vt mitridatum trochiſc. de roſis magnos cum aqua fœniculi ſemper ante paroxiſm. & materia minorata.

Ad remotionem verò paroxiſm. laudat Gordo. gentianam ante acceſſ. cum vino calido, & ſicco quod in hac et in quartana valde operatur ozimum gariofilatum, penta-

pentaphi. folia eius, ciperus, & cuscutę mirè prosunt. quidam exhibent vnc. iij. succi apij ante accessionem. Alb. Recip. agarici vnc. mez. succi fumiterræ vnc. mez. & da per tres horas ante: quidam dant frequenter ante accessionem vnc. j. agarici cum syrupo acetoso, & valde vtile est vinum decoctionis radicum assari. Ras. 18. con. da tres guttas, vel quatuor sanguinis extracti ex aure asini cum vnc. ij. aquę per horam. curabitur. Empla. ex mica panis, oleo laurino, & vitello oui assato cum melle, & succo, aut puluere centaureę minoris posito super stomachum, & vmbil. alleuiat paroxismum.

In febre facta à phlegmate salso curam maiorem adhibe hepati, deinde in facta à phlegmate dulci in acetoso stomacho: in mucilla. & vitreo omnibus mutatis.

Quotidiana facta à phlegmate aquoso, curanda est cum victus ratione, & medicina, plus exiccantibus, quàm aliæ febres. leni cum cassia, melle rosato, aqua hyssopi, menthæ, & capilu. vomitus maxime confert, digestio sit gelen. aquæ menthę & fœn. mino. sit medicina de turbith. postea digere. cum syrupo de quinque radicibus, & geleniabin factus acetosus, & aromaticus, cum decocto cyperi, menthæ, & squinanti. iterum purga cum medicina de turbith. iterum dig. sit syrupus de squinanto, & aqua apij, deinde purga cum pilulis. quę Recip. agarici, turbith, cheb. ana vnc. j. specierum hierę vnc. ij. zinzib. nardi, salis gēmę ana dram. j. in alijs cura vt quotidiana pura.

Facta à phlegmate acetoso, mucillaginoso, & à vitreo, est ferè eadem, tamen accensum postulat medicinas minus aperitiuas, incisiuas, & subti. solutiua educant materias grossas, difficilis euacuationis, & erad. vnde Auerro. 7. collig. hi humores purgandi sunt post incisionem, & subtiliationem eorum. Viat. in hora accessionis in facta à phlegmate acetoso, quando rigor incipit, incita vomitum cum oximelle, & aqua calida decoc. anethi, & radicum raphani cum cassia in decocto politrici, carth. sene & anisi. dig. Recip. hyssopi, hascæ, mellissę, capil. ven. ana Man. j. radic. apij, petroselini, fœnic. endiuię buglossę ana vnc. j. liquiritię, florum borag. bugloss. thimi. rad. cap. scolopend. ana vnc. ij. squinanti, menthę ana vnc. iij. passul. sebestem ana vnc. j. fiat syrupus cum melle, & geleniabin aromatizetur cum nardo, mace, cinnamomo, & gariofilis sit medicina de turbith. Viat. in accessione pone pedes, & manus in decocto chamę, & anethi mellilo. & id generis, & dentur trochisci de rosis, berbe. & aniso mixtis cum succo scariolę, apij, & oximelle per vnam septimanam. oximel, & mellicratum ait const. in principio huius valde confert.

Facta à phlegmate mucillaginoso, & à vitreo, frictio multa valde conuenit, sed locis, & temporibus idoneis post plures minorationes, cum vino albo subtili, vel maluatico, & aqua. v. radic. vel seminum communium cali. Serapio. ait si materia est valde grossa, potus sit secaniabin: si valde, aqua mellis. Auicen. si est valde frigida, piperis parum, & vinum subtile, sed parum.

Quotidiana continua fit ab eadem causa, à qua periodica, & hęc est aut pura, aut notha. vera fit à phlegmate naturali putrefacto intra venas, notha ab innaturali intra venas similiter putrefacto. notha fit à phlegmate dulci, à salso, ab acetoso, & à vitreo. continua iam altera est latica, alia non latica est occulta, tepens, & vniformis caloris, nec habet typum in principio excrescentiarum. ait Ras. 18. con. phlegmatica continua non incipit cum frigore in paroxismo, nec terminatur cum sudore, nec in ea est vomitus. in interpolatis humor est vnus per totum corpus & extenditur, in continua manet intra venas.

Signa febris phlegmaticę continuæ non lacticę, sunt quod in declinatione mitescit valde, in excrescentia est quędam infrigidatio circa cutim, & extrema, & maxime circa pedes, nasum, & aures, aut quędam somnolentia, alices, & oscitationes. vnde Iudęus multus fit somnus. & Gilib. mouetur sine typo, & Guil. absque frigore. Iud. vrina vna die est subtilis, alia est grossa, russa cum multa residentia. calor est multus, corpus est irroratum non aridum, multum sputum. item obliuio, subeth, pulsus continuo inęqualis, & vrina turbida.

Lactica febris est valde similis hecticæ, propter vniformitatem caloris, diuturnitatem, & longam afflictionem, corporis extenuationem, & ariditatem indesequentem, & etiam ad indigestionem similis est hecticę: quoniam corpus quotidie magis macrum, & aridum fit hęc Auicen. sed ait Guil. à medicis sępe hectica habetur. sed differt, quia in hectica pulsus est subtilis, & strictus, & siccus, & durus, & in lactica lenis, & mollis paruus cum quadam latitudine. hectica quasi semper est vnius tenoris, licet post cibum parum inflammetur: lactica

emper magis in principio noctis incipit infestare, & circa mediam noctem magis inflammatur. in hectica vrina est quasi semper vnius tenoris in substantia & colore, & est ferè similis vrinæ sanorum, sed oleagina in superficie: in lactica fit magis discolorata, grossa, saltem in principio liuida, sed in augmento, & statu fit ruffa, & spissa. in hectica cutis est aspera, tensa, & arida: in lactica mollis absque asperitate manifesta.

Signa febris phlegmaticæ continuę, puræ, factæ à phlegmate naturali putrefacto sunt, ait Gilib. vrina ruffa, vel subruffa per totum spissa, foeculenta, & quasi turbatur in superficie liuida, calor enim est continuus, sed in nocte minor & lentus à principio facit modum paroxismi in horis phlegmatis sine typo cum capitis grauitate, & totius corporis stupore. facies est tumida, vel subpallida & sitis modica, aut nulla, oris insipiditas, pulsus latus, mollis, tardus, & inęqualis, scilicet quandoque fortis, quandoque debilis. & sicut garrulitas est signum cholerae, & taciturnitas melancoliæ, ita stupor phlegmatis. palpebrarum adest oppressio, oculorum turbatio, color subcineritius in facie, ventris inflatio, nausea; & stomachi debilitas & reliqua signa dicta in signis periodicæ. & dixit Ras. 18. con. continuæ febris phleg. quædam est adurens, & inflammatio est circa cor plus, quàm in corpore toto, & id est è phlegmate salso.

Signa febris phlegmaticæ continuæ nothę sunt omnino similia signis febris phlegmaticæ periodicæ nothæ, distincta secundum diuersas eius species. verum in phlegmatica continua semper calor est additus supra calorem periodicæ sibi proportionalis in materia. Ras. supra, non cognoscitur ad quem finem debeat peruenire febris phlegmatica. & quandoque est paucę quantitatis. & in qualitate caloris est periculosa: quia est lactica.

Curatio febris quotidianę continuæ est sicut cura ait Ras. in diuis. periodicæ. dixit Gilib. in principio vtatur dieta confortante naturam, antequam virtus debilitetur, & bibat vinum album limphatum, & debile. & si caput est debile, loco vini bibat aquam decoct. granorum granatorum, vel sebesten, & mellis, in aqua cicerum rubeorum, folia siclæ, cibaria ex folijs fœniculi, petro. spinac. carnes hędi pullorum, gallinarum iuuenum cũ lactucis, spinachijs, & huius. conditas cum succo agrestæ, granatorum, & cum cardam. Rog. si in 7. debilitatur, da colaturam gallinæ. si in 14. & vrina parum digesta, vinum mellinum limphatum. in continua cibi sint facilis digestionis, subtiliores, minoris quantitatis, & paucæ repletionis, quam in periodica. Phlebotomia magis in continua competit, quàm in periodica stantibus conditionibus: dixit Gilib. in facta à phlegmate dulci, & in naturali, quæ non sit latica, fiat phlebo. & Fer. incisio sit lata, vt sanguis crassus exeat, & si flatus quis sit in venis possit exhalare. deinde ait Auicen, sit contentus eis, quæ sunt sicut syrup. acetosus, geleniabin, iulep. de melle, & aqua mellis, & aqua fœniculi. apij, petros. Guil. dat oximel, aut mel rosatum cum aqua radicum, deinde ait Rasis in diuis. quando corpus fuerit debile, & febris tarda tepida, da in potu fortiora in prouocãdo phlegma, & euacua cum eis, vt trochis. de eupatorio, & pil. in quibus est pulpa colloqui. & aqua seminum, & radicum diureticarum, & aqua mellis, diaciminum, & diatrion pipereon conueniunt. idem ait. sæpe conforta stomachum cum zuccaro rosato, trochiscis de rosis & huius.

Febris melancolica.

FEbris melancolica, dixit Gordo. facta est ab humore melancolico naturali, vel innaturali putrefacto. & quamquam Alexand. sentit melancoliam non putrescere, hoc est ad comparationem aliorum humorum: resistit enim putrefactioni cum substantia terrestri, & frigiditate, & siccitate complexionis. hęc dicitur febris quartana: tamen quidam asseuerant posse fieri phlegmate acetoso, vitreo, & salso absque ipsorum adustione, vel conuersione in melancoliam sed Fer. ait quod frequentius fit ex salso, & non debet reponi in numero melancolicarum, sed quia mouetur de quarto, in quartum ob conditiones conuenientes cum melancolia. Verum ait Auicen. febris quartanę causa est ea, quę significat melancoliam, & quę postea putrefit. sed melancolia alia est fex sanguinis & dicitur naturalis; alia est eius adustio, & cinis aliorum humorum, & dicitur innaturalis. hęc Auicen. vera, & certa est facta ex naturali: & notha ex innaturali, quę est duplex, aut enim est innaturalis per admistionem alterius humoris cum melancolia non vnita, sed melancolia est tanta, quę secum trahat ipsum, aut per conuersionem alterius humoris, vel ipsius melancolię naturalis in non naturalem. & sic aut sanguineæ

idest

idest propterea quòd sanguis in eam conuersus sit, aut cholerica, aut phlegmatica, aut melancolica: quia melancolia naturalis adusta conuersa sit in innaturalem. sed Ras. 18. con. aucto. Simeo. inquit quod non fit nisi ex adustione trium humorum, & quòd melancolia naturalis non potest putrefieri, postquam est vsta, & sicut sunt plures species phlegmatis, & cholerę, sic plures sunt generatæ species melancholiæ per adustionem, ait Gilib. adustum ex sanguine est salsum cum pauca dulcedine, & ad ponticum trahit. adustum phlegmatis subtilis trahit ad dulcedinem, grossi ad acetositatem, & ponticitatem. adustum cholerę trahit ad amaritudinem, adustum melancoliæ naturalis subtilius est acre, sicut acetum, & ebullit super terram, fugiunt muscæ ob horribilitatem saporis, & odoris eius: spissius est maioris malitiæ, & acredinis, & nimis bullit. ait Serap. plurimum humoris facientis quartanam est ex adustione humorum aliorum. vnde plurimum est notha. & adustum non intelligitur id quod est incineratum adeo quod in eo non remanserit humiditas, quæ facit pabulum febris: sed sit hum. ingrossatum per consumptionem partium subtilium in quo remanserit humidum, ratione cuius potest humor adustus ebullire, & putrefieri.

Febrium ait Auerro. septimo collig. quæ ex humoribus melancolicis fiunt, quędam fiunt in secunda digestione, quędam in tertia. adiuuat generationem horum opilatio pororum, grossicies humorum, & difficultas digestionis. quarta tam uera, quàm non vera diuiditur in interpollatam, & in continuam, quæ ait Galen. 2. de different. & Auicen. fit raro, interpollata plurimum: nam ait Gera. raro reperitur talis humor intra uasa ob dissimilitudinem suam ad naturam, & si quid inest, non recipit putref. & à natura expellitur extra uenas. Ras. 18. con. auct. Gal. ait febris facta ex melancolia, quæ spargitur per totum corpus, est quartana pura, interpolata, si melancolia est occulta intra venas est quartana continua. & quarta vera secundum plurimum fit incipiendo: notha sequitur alias egritudines, & maxime febres: quia generatur ex reliquijs febrium præcedentium, præsertim erraticarum, vt ait Hippocrat. 3. progno. euenit, ait Auicen. in successione febrium putridarum ob diuersitatem humorum, ex quibus generantur, & eorum putrefactionem: nam cum aduruntur, & non euacuantur, multiplicatur melancolia scilicet innaturalis. deinde cum putrefit, fit quartana. Ras. 18. con. quę accidit post tertianam, est ex adustione cholerę. & quę post quotidianam, phlegmatis: & sic in alijs. dicunt quidam, quę fit ex melancholia naturali, uel ex naturali usta, accidit maxime in senectute: quę ex melancolia, per adustionem aliorum humorum: in iuuentute; & maxime in fine eius, quando maior fit adustio, & notha frequentius accidit: quia frequentius accidit incinerari humores, & melancoliam adustam multiplicare, quam naturalem.

Quartana sæpe liberat ab epilepsia, melancolia, & alijs morbis: & est, ait Auicen. vt plurimum salua ob longam quietam. sed salua magis est, quę non fit ab apostemate splenis, aut cum ea non est apostema splenis, nec duricies, nec opilatio, nec cum apostemate hepatis, quoniam vt plurimum perducit ad hydropisim. continua est deterior interpollata, & deterior est, quia fit ex adustione melancolię naturalis: deinde quę cholerę, deinde quę phlegmatis, deinde quę sangui. quia ait Auicen. cito recipit curationem: & ea, quę fit ex adustione cholerę naturalis, vel phlegmatis naturalis, dixit Zoar, difficile curatur, nisi in ęstate, nam ait Galen. in commen. 3. progno. hyems adiuuat inclinationem humorum ad intra corpus. in valde senibus, ait Gilib. non curatur ob virtutis debilitatem: nam ait Hippo. in aphoris. morbi chronici in valde senibus afferunt mortem: finitur enim simul morbus, & vita. & ait Auicen. febris melancholica longa perducit ad hydropem. inquit Guil. quartana, quę non sequitur aliam febrem, siue morbum, breuior est, & melius curatur. estiua quartana est breuior, quia melancolia est minor, subtilioris substantię, & calidioris complexionis. & ait Auicen. in quartana quando non accidit error, non addit supra annum; quia, inquit Ger. insequitur motum solis. & quandoque ait Auicen. perdurat 12. annos, quia committantur maxime errores. & const. his melancolia est in fine grossitiei.

Quartanę periodicę purę primum est signum ait Galen. secundo de crisi, qui rigor fortis non incipit primo die, sed in dies augetur. & Alman. incipit cum tremore adeo vehementi, vt dentes constringere cogat, & concutere, iuncturę, atque ossa dolent, ac si super ea aliquid appensum esset, quod ea grauaret, & concuteret: quare frigus profundatur in ossa & ait Aui. est cum aliquo dolore, ac si frangantur ossa: quoniam ait Viat. melancolia ob suam grossitiem, & frigiditatem super membra sensibilia effluens grauat fatigat, & frangit ea, & Isaac non frangit ossa,

ossa, sed materia sicca, & terrestris ad intra profundatur, & grauat. vnde æger sibi videtur ossa frangi, & remanet ibi diu, quia est terrestris, & grossa, & quidam dicunt, quod est vapor grossus siccus petens musculos profundos, & panniculos tegentes ossa, & causat in eis multam sensationem, ob quam contrahuntur, & æger iudicatur, idem est in ossibus. itaque subdit Auicen. strident dentes: quia læsio fit in musculis mandibularum, & & quandoque tantus est tremor vt lectum tremat. & causa huius tremoris est fortis motus expulsiuæ irritatæ à forti frigore, acredine, & acetositate huius humoris. quando autem materia prope digesta est, & frigus, & acredo minuitur, & ponticitas, & crassities, confractio ossium, & stridor dentium remittitur, quæ duo sunt propria signa febrium melancolicarum. ad tremorem totius corporis quandoque sequitur tremor dentium, vt in febre cholerica, & phlegmatica. sed in quartana sequitur ad confractionem mandibularum, & dentium, & confractio fit à contractione mandibularum & relaxatione. rigor fortis est bonum dummodo non sit in principio vniuersali morbi: quoniam tunc ait Ras. significat multitudinem humoris. est bonum signum, quod humor est digestus: quoniam quando est indigestus, parum exit ad musculos, & paruas partes attingit. & quando fit postea lenis, significat quòd materia est diminuta, & tunc cognoscit perfecte statum, & declinationem, ait Gilib. in principio accessionis fit prius oscitatio, postea inualescit, & stridor fit dentium ob neruorum constrictionem, & dolor in profundo membrorum, ac si ossa frangerentur. deinde fit frigus, & tremór ait. Ras. 18. con. tarde calesit.

Secundum est lentus calor, vt ait Galen. secundo de differen. ob frigiditatem, & grossiciem humoris. tamen inquit Isaac. disturbat corpus ob materiam laborem facientem. aliquando tamen natura materiæ dominatur, & æger quiescit: aliquando contrà: & tunc affligitur. calor tamen inquit Auicen. cum sit siccus, est maior, quàm febris quotidianæ & magis apparens, & is calor est velut ignis in lignis crassis, & terrestribus, qui non cito inflammatur, nec subito totum corpus amplectitur, aut non intense, imo calor est intra, & horripilatio extra. verum quando totum occuparit, est intensa, ait Alman. 18. com.

Tertium ait Serap. paroxis. est 24. horarum, quando est pura. quando mixta est choleræ citrinæ, minuitur. sic Auicen. verum Guil. paroxis. mouetur, vt plurimum hora octaua diei: quoniam propinquus est motus melancoliæ, quæ quoniam ratione grossiciei est difficile resolubilis; durat paroxis. plus alijs.

Quartum ait Gal. suprà, est sudor in declinatione: quia materia non sic inuiscatur, vt phlegmatica. vnde magis in calore subtiliatur. & Auicen. est multus respectu quotidianæ, sed minus, quàm in alijs. imo ait Ras. 18. con. non est multus; minima enim pars sudoris transit ad musculos.

Quintum ait Gale. primo ad Glauco. pulsus est maior, segnior, & inæqualis, & 2. de crisi, vix sentitur in principio parox. & primo ad Glauc. & si post quietem febris, pulsus perseuerat tardior, & rarior naturali, febris est quartana, in statu magnus, & plenus ob fortitudinem motus materiæ naturæ repugnantis.

Sextum ait Gal. 2. de crisi. vrina est subtilis, alba, & aquosa, & hoc in principio ait Serap. sed in declinatione est plurimum nigra ob mundificationem humoris melācholici. est subtilis, ait Isaac, ob siccitatem materiæ, & grossiciem, quę opilat vias. sunt vrinæ, inquit Paulus, multarum mutationum: propterea quod species melancholiæ sunt multę.

Septimum accidentia sunt minora, quàm in terriana, vnde ad Glaucon. est maior sitis, & Almanso. minor dolor capitis, & id generis. tamen ait Fer. in augumento, & statu crescunt & pręsertim si sit à cholera humor melācolicus. Guil. & acetositas in ore, si materia est in stomacho. ait Plat. & accidit cum scotomia, appetitus est fortis, nisi opilata fuerit via splenis ad stomachum, aut splen debilis, grauitas adest totius corporis pręcipue crurium, coxarum pigritia, indigestio, laterum inflatio, dolor lumborum, & plurimum fit cum vigilijs, inquietudine & timore in somnis, & aliquando post expulsionem caloris, adest frequentia mingendi.

Octauum ait Serapio. corpus per 48. horas remanet mundum; & materia est quasi cinis, & Galen. 2. de differen. nihil remanet fumosi, nec semicombusti, vt in phlegmatica.

Nonum ait Galen. primo ad Glaucon. splen maior, & crassior fit. & Viat. est proprium huius febris, & Auicen. & vt plurimum dolet, & crescit, si, ait Gilib. diu perseuerauerit.

Decimum ait Serap. exiccatur valde stercus, quod tendit ad nigrum.

Vndecimum inquit Serapio. cutis arescit, & siccatur. Viat. id ob melancholiæ siccitatem.

Duo-

Quod narrat Serap. color faciei fit viridis, & plumbeus, & uitis nigra in processu, & sulphureus inquit Isaac & Gilib. tumet facies, & pedes, & quandoque hydrops. sed in principio parox. vngues, manus, pedes, & labia fiant liuida.

Decimumtertium debilitat, ait Aui. visum ob vapores grossos turbidos, petentes neruos visiuos, & spiritum offuscantes.

Quartumdecimum Zoar. in processu tussit cum difficultate ob exiccationem partiũ thoracis, & pectoris.

Decimumquintum antecedunt febres indigestæ, & malè curatæ, aut splenis tumor, apostema, complexio melancholica, ætas, negocia, autumnus, & hæc Gal. & Alm.

Rabi ex auctoritate Gal. 2. de crisi ait. signa quartanæ sunt quatuor. primum est subleuatio omnium signorum tertianæ puræ, immò contrarium. sec. rarò per se accedit, sed sequitur alius. ter. pulsus in principio paroxis. est veluti senis. quar. inchoat cum rigore debili, quæ post in qualibet accessione augetur, & in ipso rigore sentitur tantum frigus, quòd ossa videantur frangi. Fer. ait digestio materię in quarta cognoscitur si sit vrina coloratior, & minus tenuis, vel etiam spissá cum ueri frigoris mutatione, cum paroxismo intẽsẽ prolixo, & anticipante, atque aliorum symptomatum augumento, quæ fiunt per calorem.

De signis quartanæ nothæ.

Ait Gal. 1. ad Glau. signum nothę est, quod accessiones uariantur secundam diuersitatẽ humorum.

Signa specierum nothæ phlegmaticæ sunt noue. primũ est, quod antecessit febris phlegmatica longa, in qua phlegma adustum est. sec. Auic. parox. lõgiores ob uiscositatẽ phlegmatis, & frigus intensius, vel plus durans, & it, reditque ter. ait Auic. sudor est tardior, & minor. quar. Auicen. urina est grossior. quin. pulsus est minus durus. sex. accidentia, ut sitis sunt remissiora. sep. si cõplexio sit phlegmatica, ætas, regio, tempus anni, & id generis.

Signa nothæ à phlegmate salso, sunt ait Plat. oris salsedo, pruritus in toto corpore, calor intensior, & frigus minus, quàm in aliis phlegmaticis adustis. & dixit raro solent fieri quartanę ex adustione humorum, sine calefactione hepatis.

Signa nothę à melancholia factę ex sanguine adusto sunt quatuor. s. antecessio febrium sang. urina rubea, & obscura ob adustionem, pulsus plenior, & maior, & fortior, quàm in aliis quartanis, quar. complexio, ætas, tempus frig.

Signa sanguineę factæ per admixtionem sanguinis cum cholera sunt urina in principio russa, spissa & liuida in superficie, frigus parum, uel nullum, calor magnus, inflatio sinistri hypocondrii, cum grauitate, & dolore maxime post cibum, splenis durities, grauitas capitis, & præsertim sinistrę partis. inchoat in horis sanguinis uel melancholię.

Signa nothę ex adustione choleræ sunt, inquit Auic. pulsus uelocior, & frequentior, q̃ in aliis quartanis: quia eius calor est intensior. sec. incipit cum horripilatione, & frigore in carne: quia sentitur magis uersus cutẽ, quàm versus profundum. ter. est cum sudore: quia materia est subtilior. quar. est cum siti, uigiliis, & aliis acciden tibus comitantibus calorem. unde uiden tur ob inflammationem cordis, & cerebri maniaci aliqñ & iracũdi. quin. urina est russa, ignea, subtilior. sex. antecedit morbos cholericos. sep. complexio, ætas, anni tempus, &c. Auic. signa nothæ ex adustione melancholiæ naturalis ratio memorata fuit à medicis, quia forte perraro accidit: non enim putrefit, nisi valde rarò melãcholia naturalis, nisi ob eius siccitatem intensam.

Curatio febris quartanæ puræ.

Omnis febris melancholica est difficilis curationis, licet sit salubris; quia propter compactionem, duritiem, & siccitatem suæ materiæ difficulter digeritur. curatio tamen uariatur secundum variam materiam, & secundum tempora uniuersalia, uel particularia: secundum materiam ut si febris quartana facta sit ex adustione sang. uel cholerę &c. circa diætam caue frigus, motus fortes exiccantes, uigilias, cibos metiam generantes facietates nauseatiuas: quoniam turbant ęgrum, & mouebuntur humores uelociter. dixit Haly. non comedant in die accessionis, non morentur diu ad ignem. ait Ras. aggredere ęgrum cum ense euaginato, vel cum alio terrefaciẽte in hora parox. quoniam repẽtinus terror frequenter sanauit eas. delitiis utatur, ait Auicen. quiete, & somno pręter solitum. Haly. deambulatio lenis, & frictio confert. balneũ, ait Auic. in aqua dulci tepida cõfert: q̃a humectat, et excitat humores, sed nõ sudor. sed Haly. uult in statu s. qñ materia est digesta. & Serap. quando est pauca. & Almans. post 40. dies. i. post 40. parox. dixit Ger. super 9. Alm. cap. de melancolia. quidam bonus homo balneabat quotidie quartanarium bis, ut materia mollificata plus expelletur in parox. & sic infra mensem liberabat.

Cibus quartanarii ait Auic non sit crudus

imò resoluens cruditatem, uel flatum: non grossus, imo subtilias: nō constrictiuus, imo soluens uētrem. sit generatiuus boni sanguinis & hi sint calidi, & humidi, vt oua sorbilia, & caro bouina. & quando adest status, ciba cū capparibus, sinapi, almuri, & huius Auic. & Isaac. non des cibos vnctuosos. s. de carnibus vsque ad tres septimanas. deinde ciba cū pullis paruis, & post 40. dies cū aliis carnibus, & sit Ras. 18. con. in die accessionis. ait Guil. concede succum hordei, ius cicerū rubeorum ius gallinarum uel caponum cū mica panis, uinum album bene limphatū. & pone super cibos cardamomum puluerizatum, quia sudare facit, materiam digerit, & naturalem conseruat humiditatem. vinum ante 40. dies sit citrinum, odoriferum, limphatum, si nulla fuerit opilatio in hepate, aut splene. si uero fuerit, ea non limphatum in diebus quietis. post quadraginta dies concedit uinum uetus parum limphatū Gordo. in die accessionis ciba p tres horas, & in declinatione cōpleta condiantur fercula cum speciebus, quę R. cinnamo. cardamo. masti. ana vnc. 5. galangę, nucis mus. macis, gariof. ana vnc. 1. croci vnc. s. dixit quidam gallina repleatur petroselino, uitello oui cum albumine, sanguine porci maris ana ad pondus vnc. vi. bene mixtis coque in pastillo, in furno, & comede, quoniam roborat uirtutem, & appetitum excitat, & febrem expellit.

Quò ad pharmaca quatuor serua intentiones. s. digerendi, euacuandi materiam, alterandi calorem febrilem, & roborandi membra principalia. accidentia cum parua, aut nulla sint, non indigent correctione. uerum ait Isaac. in quartana quatuor respice. primum ne des medicinam ualde calidam, ne materia calefiat, & duæ generentur febres, altera continua, altera interpollata. sec. nec des frigida ne materia incrudetur. tertio diæta non sit admodum subtilis. ne cadat in hecticam, uel phthisim. quartū non confundas corpus cum pharmacis, & præsertim in principio quia materia eliquatur, & fit obediens naturę, & digestio materiæ cognoscitur per mitigationem, & abbreuiationem. inquit Gord. parox. non per paucos cibos assumptos, unde urina coloratior uideatur. ait Galen. ad Glauconem primo moderate duces in quartana & rege, splenem.

Ad digestionem ait Haly. da quotidie geleniabin cum squing. s. cum aqua cocta, uel borag. uel buglosæ. Viat. digere materiam cū diureticis debilibus, vt succo scabiosæ, & apii, fœnic. decoctis, & collatis cum oximelle arom. & melle ros. & Auic. in die paroxismi da geleniabin cum syrupo acetoso in aqua calida. & ualet in die, & hora paroxismi bis, uel tertio loco aquæ hordei, in ęstate bibat aquam hordeaceam, ut aperiat opilationes, & secaniabin sit ex zucchato in hyeme ex melle & id ait Auic. stante parox. per tres aut quatuor horas aut da syrupū qui R. florum borag. bugl. stica. ana vnc. s. passul. liqui. ana vnc. v. anisi, fumot. ana vnc. iiii. hordei mundi vnc. i. cuscutæ vnc. s. fiat decoctio, & cum melle ros. colato fiat sy. parum acetosus. ordo est igitur, ut primum detur syrup. acetos. deinde fiat leuis mino. deinde syrup. uiol. deinde mino. postea ueni ad fortiora, ac spleni idonea, veluti R. scolop. capil. uen. lupul. thimi, timbræ ana m. i. cor. rad. apii fœn. petros. ana vnc. i. radic. buglos. boraginis ana vnc. s. melissæ, sticados, menthæ, cuscutæ, foliorum, uel fructuum tamari. ana m. s. semi. portul. passul. liqui. ana vnc. s. coque, & fiat syrup. in æstate cum syrupo acetoso simp. in hyeme cum oximel. & is conuenit in principio augumenti ac postea iterum minoretur, in fine augumenti da syrupū qui R. rad. apii, fœn. petros. asparagi, bruici, corti. rad. capenulæ ana vnc. i. cor. medię tamari. frax. ginestræ ana vnc. s. scolop. thimi, thimbræ, hyssopi calamenti, chamed. chamepit. rad. acori, cuscutę ana m. i. sebesten, liquirit. passul. ana vnc. i. sem. endiuię, portul. ana vnc. ii. fiat syrup. cum oximelle composito, & syrupo de bisant. postea minoretur, & iterum digere, ac minora. circa statum si necesse fuerit. detur idem syrupus, additis epithi. sene, polip. & aromatiza cum cinamomo, cardamomo, noce muscata, postea da trochis. quia in pri. febrium melancholicarum, inquit Isaac. & Ras. 18. cor. non competunt: quia ingrossant materiam & Auic. non des in hyeme quartanario medi. dige. in forma trochis. sed liquidam: quia plures sunt euacuationes, & uiæ strictę, per quas medicina sicca nō penetrat imo desiccat, & indurat. dat tamen Auic. in fine augumēti & statu trochis. de absynthio, & Gal. 1. ad Glauc. diatrionpiper. diaspoliton, uel piper cum aqua. & Serap. pisces salitos & sinapi ad usum med. non cibi ut subtilient. & sic hoc tempore utere confectionibus calidis, ut theriaca, ut euacuet humorē per urinam, uel sudorem. & si non euacuarēt sed tantum mouerēt, curreret humor, & misceretur cū aliis bonis, & si staret in uno loco augeret febrem, si in duobus, faceret duas febres melancolicas. dat Gal. there. per duas horas ante accessionem, vt narrat in lib. de Ther. ad Cæsarē. Haly dat pręter hæc metridatum, uerum digesta materia Alm. dat post 40. dies in hyeme Auic. diasulphur, diassa, & sy-

synapi in omnibus tribus diebus Ras.18.cō. da calida semel in septimana ad subtiliandū, & alleuiandum humorem. & Galen.primo ad Glauc.feceris duplicem quartanam si dederis ante statum ther.lenitio, ait Ras.in diuis.sit assidua, & da semper aquam siclæ, & ficus infusas in aqua mellis, ius galli ueteris decocti in aqua, & sale, in qua projiciatur parum polipodii, & sorbeat ante cibum. & Gal.ad Glauc.si cibi non emollierint, clysteribus primum utere mollibus, deinde acurioribus.idem affirmat Serap.Haly. & Auic. lenitiuum bonum R.florum boraginis, buglossæ, uiolarum, sticados, & folia senæ q.s. coque & misce cassiæ q.s. & si materia rapit ad os stomachi, yome.si in uiis urinæ, da scolopen.& endi.si sudat in declina. da uinum album subtile cum aqua hordei calida.

De Pleb.ait Gal.ad Glauc.non phleb.nisi nimia sanguinis sit copia, quæ sit causa propria febris.& si sanguis niger, & spissus, extrahe: sin rubeus, & tenuis, obstrue uena.sit brachii sinistri, quæ mediana est, & Auic. si dominiū est sang.& febris erit ab adusto sang. aut à mixtione melancholiæ cum eo, extrahe.& Ras.18.con.phleb. fiant una uice post aliam, cùm patiens est iuuenis, & corpus repletum: iam.n.eradicaui febrem duplicatā, & Auic.in melancholia, melancholica pura digesta materia, & minorata, & signa sanguinis remanent, & alia concurrunt cōfert phlebotomia è basilica, idem si in fine quartanæ menstrua, uel hemorrhoides, uel alia sanguinis euacuatio sit occulta, & si signa sanguin. apparent, fac phlebotomiā quæ sit parua, facta de saluatella sinistre, aut ambobus, aut de saphenis Guil.salua.incipiebat in principio, & multi alii sanguis narium ait Auicen.si sopitus est fluere hæmor.aut in loco saphenarum, & scarificatio in dictis locis.

De euacuatione ait Auic.in omnibus speciebus febrium talium in prin.necessaria est, minoratio: ut super residuo melius, ac facilius procedat digestio, ac tandem euacuatio minor R.decoct.florum sticados, borag.buglossæ capilue.passul.anisi, polip.in qua misce vnc.xi.cassiæ, diacath.vnc.2.& da, redi ad digestionem, ac postea ad minorationem fortius, vt si addas vnc.i.vel vnc.ii. diacath. vel vnc.i.lap.laz.loti, vel reubarb.vnc.i.Haly non minuas in principio morbi cum laxatiuo, quandiu crudus est humor, sed cum signa digestionis apparent, nō semel, sed multoties euacuabis.ait Gal.ad Glau. cum pharmaco melangogo, si opus fuerit item Guil. nisi materia sit digesta, non dederis pharm. quia subtilem euacuat, & remanet grossam. Ras.18.con.non moueas in principio cum medicina forti, nec euacues cum med.forti: sed in principio euacua materiam cum polipodio extracta uirtute eius in iure galli ueteris, & oleo amyg. dulcium.

Vomitus expellit materias communes, & proprias, unde prouoca, si expedit obseruatis obseruandis, & si non potes pharmaca sint fortiora, uomitus prouocatur in die paroxis.& in die interp.si humor ad os stomachi irruat.primum igitur prouoca cum syrupo acetoso, & multa aqua calida: si non poterit, sumat siclam, synapin, salsa, & huius.deinde vinum cum multa acqua, deinde syrupum acetosum, in quo infusus fuerit raphanus.si uomerit debilitabitur rigor, & febris, & hoc in principio paroxismi.vnde ait Aui. in princ. parox.educ materias communes, in stomacho repertas, post prin.potius proprias.s.quæ sunt sparsæ ad stomachum, uel primas venas, & hepar.ait Haly in die accessionis humor est tumultuosus, & calor illum calefacit, unde facile euacuatur. si autē post cibum, sumat quinque horis cibum ante paroxismum & cum incipit æger oscitare, da, uomitū prouocantia.sit ait Auic.leue, si euacues materias communes, si multas, & proprias, forte.& Gal.ad Glau.i statu utere uomitu, à cibis sepe, & da helleborum album cum raphano.

Medic.eradic.sit digesta materia, & ait Alman.non semel, sed pluries, & cum fortibus & pharmacis.dies verò sit ante accessionem, sic uult Alm.Aui.& Haly.quia uirtus est magis fortificata à parox.præterito, humor subtilior, & magis nobilis, cum iam inceperit cumulari pro sequenti paroxismo.Med.autē quæ purgant humorem, & trahunt substantiam eius manifeste, habent gradus. in principio sunt myrab.indi, & chebuli. sed acue ob stipticitatem.deinde polip.postea epith. quæ cum tardè agant, addunt duo chirat scamoneę, & scr.i.maio.uel loco scamoneę turbith, deinde lapis laz.caue ab helleboro, nisi optime corrigatur.hæc ex Auic. & Alm.dat sæpe per leni.serum cum zucchero & si infundas follic.sene erit mino.leue & dat apozima de epi.& myrab.ind.interdum si fortis est calor, ait Ras.in diuis.euacua cum syrupo acetoso, epith.& sena & cum decoct. mirab.nigrorum, & infusione eorum.& si fortior, cum aqua casei sola, & Haly.post digestionem semel in sept.dat med.quod R.myrab.indorum, chebul.ana vnc.viii.epith.ana vnc.iii.zuccha.ad pondus omnium tere, & bibe cum aqua calida dosin cōuenientem. Ras.18.con.purga omni quinto die cum his pil.quæ R.epith.vnc.i.carui, anisi ana vnc. vii.seminis apii, fœniculi ana vn.3.polypo. vnc.vi.

vnc.vi.menthæ vnc.i.s. in principio noctis, Gord.R.florũ boragi.uiol.ana vnc. 1. senæ, thimi,epith.ana vnc.s.myrab.citri. vnc.s.coque in lib.1.aquæ usque ad medietatem,cola,& iterum bulliat colatura, donec remaneat vnc.iii.in qua pone reubar.vnc.s.&,parum bulliat,& cola,& adde esulæ vn.i.Guil. post aliquas accessiones,& mundificationes dat med.quod R.helleb.nigri vnc.s.tere perfecte & misce cum vnc.iiii.rob de uino per noctẽ,& cola.in colatura pone tria,uel quatuor grana diag.non ultime triturati, & scr. i.reub.puluerizati & da ante diem per duas, aut tres horas:quia curat quartanam:tamen die sequenti da vnc.s. ther. cum uino puro calido,in aurora.

Vrinam non prouoces ait Auic.in principio cum diuretico forti, sed potes cum debili ad excludendas per urinam materias communes liquidas, si quæ continentur in uiis hepatis.

Sudorem moue ait Ras.in diuisi. quando febris antiquatur, & alleuiatur horripilatio cum diatrionpipereon,& cum duobus uasis ante,& retro plenis aqua bullita cũ chamæ. sicca & anetho.sudorifica in augumẽto sint leuia ad euaporandas materias cões sparsas uersus cutim.& Auic.in principio digestionis usque ad aduentum digestionis complete per extra non euacues per urinam, uel sudorem.in statu resolue cum fortibus uelut cũ troch. quos dicũt quandoque liberare in vna uice.qui R.foliorũ ruthę vnc.i.croci vn. iiii.iusquiami albi vnc.i.cassiæ ligneæ vnc.ii. sulphuris citrini vnc.iiii.cũ aqua fac trochi. vn.i.& da cum mulsa uel aceto ante accessionem.idem efficit uinum decoct.serpilli bibitum calidum ante accessionẽ & pil. quæ R. peoniæ,gentianæ,castorei, chamedreos, senę,cap.lact.ana scr. i.da vnc.s.ante accessionẽ,& theriaca sumpta cum medio ciatho succi menthæ, & medio uini albi optimi ante accessionem curat quartanam : tribus uicibus. & crocus, & rasura eboris cum uino bibatur. item Radix cẽtaureæ minoris.item & vnc.i.gentianę cũ vino optimo ante accessionẽ per quatuor horas. itẽ uinũ decoctionis eius.itẽ vnc.s.rad.assari cum uino calido sumpta.dixit Auic.in prin. uniuersali. quidã audent dare forte laxatiuũ,& exhibent vnc. ii.succi rad.ebuli,uel plus.& quidam ante paroxismum per horam curant febrem. sed hic modus curationis non est bonus. imo est error. Ergo Nicolus post primã materiæ minorationem quartanario exhibui uinum decoctionis menthæ cum unc.ii.theriacæ mixtæ,& vnc.iii.aquę uitis.& liberatus est ante octauam accessionem,aliis quoque dedi per unam horam,uel circà captis à quartana pura, ac ẽt phleg. post tres uel quatuor bonas minorationes,& liberati sunt.item aqua uitis cum gariof.pulu̇erizatis,dixit Gilib.uimor detur ante accessionem myrrha gummi hederæ cum succo uel uino decoctionis chamed.aut cũ succo ruthæ, uel semine eius. prouocat .n.ap.& destruit melancholiã. Gor succus calamenti ante accessionẽ curat quartanam.

Non alteres calorem febrilem,ait Ras.18. con.nisi materia sit diminuta : quia non est possibile,cũ materia est multa. Alm. tñ uult post 40.dies posse alterari;Auic.inquit , ꝙ omnes hæ febres indigẽt humectatione, sed quædã plus,& quædã minus, quanquam & omnes indigent exsiccatiuis ad incidendã & dissoluendã materiã.Conforta membra, ait Mes.in oĩbus morbis melãcholicis,ueluti cor,hepar,splen,& stomachũ. hepar est cã inflãmationis,& adustionis.splen recipit fõ ex eius,quod aduritur Ras.18.con.caue ne hepar,& splẽ apostemetur.& Haly,ne hepar generet humorẽ melãcholicũ. cordi cõpetit in hac febre diamuscũ dulce, cõfec. de gemmis,diamarg & id gene.hepati, & spleni ait Serap.gelen.in principio.

Ad frigus Auic. quia constringit ossa, dat allia,& mel,& syru. acetos.è melle implet cibo nõ ad plenũ : deinde dat aquã calidã,ut uoma.dixit quidã,unge ante accessionẽ totã spinã cũ oleo de iunipero:qm̃ liberat à quartana,aut cũ theriaca misce gariof.& nardũ , & in ciatho,cum uino bono,uel oleo super prunas bulliat modicum, & inunge totam spinam ad magnum ignem ante accessionẽ. quidam coquunt polypodiũ, hyp. & epith. ana vnc.iii.in una quarta uini usque ad consumptionem quintę partis & quotidie bibant ciathum cali.uel frig.item decoctio seminis fœn.& senę in uino si bibatur quotidie longo usu curat:item nectar,quod R.epith.recentis,follic.senę,florum borag. ana m.s.zinzib.anisi ana vnc.i.fiat nectar cum uino subtili, albo, & adde si placet mel , uel zuccharum.

A proprietate curat quartanam ait Dios. succus plantaginis minoris cum mulsa bibitus per duas horas ante accessionem . idẽ Auic.de radic. plantag.cum uino sumptis; Pli.& Serap.iubent eas esse quatuor. cum uino,& aqua ana vnc.iiii.s.const. qui colligit folia,dicat,pater noster,& coque ea cũ quatuor ciathis uini, & aquę usque ad tertiam comedat folia,& bibat uinum calidum Pli. quar.folia pentaph.Alber.dat cum uino temperato,& pipere.Serap.ligat uermes in carnibus repertos in corio caprino, alii radicẽ

carbonis

carbonis adligant, collo, vel brachio. oculum coturnicis appendit collo. Fidelis dat succum tassibarb. ante accessionem. alii dant vnc.ii. hyp. cum vnc.v. vini albi subtilis ante access. nec bibat ante, vel post paroxismum Gui. de Aretio. gallus collo suspensus curat. 18. con. semel hyp. bibitũ cum uino. ait Alb. Fid. millefo. bibitum, inquit quidam detur ante accessionem ciathus aquæ, in qua extinctus fuerit lapis marmoris. q̃dã, ęs nouũ nõ elaboratum fiat amulus, & nouẽ diebus igni accẽsus extinguatur in succo celidoniæ delatus in digito auriculari sinistræ manus curat quartanam. Fid. stercus hirundi. potum statim curat. Mundin. affirmat plures curatos esse coquendo m.i. parietariæ, uini albi subtilis ad medietatem. comedant & postea herbã in modum tortelli confectam, & sub lare cocta, & uinum bibant totum. id faciant per tres uel quatuor accessiones, & curantur. Expe. cuiusdam R. membranã, quæ sunt intus in nucibus diuidentia nucleum, coque in vino, & bibe ciathum unum ante accessionem tribus uicibus. item succi eup. vnc.ii. cũ modico uini bibe per duas, uel tres horas ante. & quidam, bibe vnc.i. cranei hominis, & curabis quartanam sanguineam. itẽ coque quatuor folia, & quatuor radices berbenæ in uino, & bibe in quartana phlegmatica, ait Macer. Dioscorides inquit da septem cimices inclusos in totidem fabis, suffumiga ægrum cum stercore gatti. Fidelis unge ante accessionem cum oleo, in quo decocta sit rana uiridis. item stercus hominis bibitum. itẽ oleum comune, in quo scorpio putrefactus sit, inunctũ in plantis pedũ, manuũ, frontem, & timpora, spinã dorsi ante accessionẽ curat quartanam, tertianã, & quotidianã. item sang. asini recens inunctus super spinã. hæc fid. quidam ait, fac in manu dextra quatuor angulos. in primo scribe Iason in sec. Giason, in ter. tet. in quar. gramaton deinde laua manũ cum uino albo, & bibe statim cum incipit parox. quoniam in tribus accessionibus successiue curatur. alius dixit scribe in uno folio saluiæ Christus natus ẽ, in sec Christus mortuus est, & sepultus: in ter. Christus resurrexit alleluia. bibe pri. in prima accessione. sec. in secunda. ter. in tertia. Guil. scribit trochis. qui conuertunt quar. in ter. quod non laudo. hi R. absinthii, cap. costi, uernicis, ameos, aristol. longę, scord. myrrhæ, eupho. ana au.i. aloes, bdelii, pirethri, serap. opopo. seminis cicutę, amomi, acori ana vnc.i. infunde gummi in uino, & alia tere, & fac trochis. ponderantes au.i. & da in aurora in die accessionis cum aquæ raph. & oxim. compositum unciam unam.

Quartanæ nothæ curatio.

MAior humectatio conuenit in febribus quar. nothis factis per adustionem, & minus in his quę fiunt ex admixtione melancholiæ cum sanguine, uel phlegmate. in factis per adustionem expecta ante purgationes post lenitionem, & aperitionem plus, & interpone plus temporis inter euacuationem, & euacuationem: quoniam materia adusta tardius & difficilius coquitur. unde Guil. iubet med. euacuantes materiam adustam esse leues, no acutas in substantia liquida. diæta quar. notharum ex sanguine adusto tendatur plus ad humidum, & minus ad calidum quàm in aliis. Guil. dat omni quar. nothæ quotidie bis. s. in aurora, & ante cęnam per duas horas vnc.ii.s. oxim. squil. cum vnc.iiii. aquę decoct. hysso. & mellis, & subdit. mũdifica sæpe in diebus quietis cũ pil. indis, aut stomatichis Alchindi, aut de helleboro, & huiusmodi. In sanguinea ait Viat. i. die accessionis nõ cibes, & parum aliis diebus, & Gordo. abstineat in sanguinea & cholerica à carne, & uino usque ad 20. dies, tunc si materia est digesta, & uirtus fortis abstineat d. nec sit euacuata. Ras. 18. con. quar. ex adustione sangui. in princ. phlebot. ex basilica sinistræ manus. & Viat. deinde da pharmacum sang. subtilians, & incensionem extinguens, quare digest. sint sine calef. ut zuc. mel uiol. cum succo scariolæ, & Aui. euacuatio sit lenis, & debilis, & cũ his, quę mundificãt sanguinẽ, & Via. in prin. moue uomitum, cum rigor inceperit, & materia digesta, phlebotomandus est ex basilica, uel mediana, ut sanguis grossus exeat.

Quartana cholerica curatur ait Viat. plus cum refrig. & si uenter sit stipticus cum prunis, manna, uiolis, & huius. & cum clysteribus. materia digeratur cum oxi. & cum inceperit digeri, detur sol. choleram purgans sine labore. Auic. dat my. citr. & uiola. & aquã casei, quæ euacuat materias adustas si paucæ sint quoniam multas non posset: nec si frig. ubi est stomachus relaxatus, idem ait, humecta, & refrigera. idem affirmat Alm. 18. con. & Auicen. sedeat in aqua calida, & abluat, & addit, leni cum uiol. aqua casei, & uirtute poli. aut cum syrupo acetoso, iulep, & cassia. solutio eradicatiua fiat post 20. dies, quia tunc digestio apparet cõpleta. deinde da quæ subtiliant, & incidunt, ut syrup. acetos. cum aqua endiuiæ, fœnic. & similium. Fer. si morbus diuturnus fuerit, & nimia grauitas mẽbrorum, fiat minutio trium, aut quatuor vn. sang. singulis mẽsibus, ne ex longo febrili calore sãguis putrefactus sit causa maioris molestię

lestiæ. & si perseuerauerit, da prouocantia sudorem, & da opiatas. Rog. dat per dig. oxi zac. cum oximelle, & fiat minutio de saluatella in mẽsibus in secũda quadra. lunę. Gor. digerit cum oxizac. syrup. uiolato & de fumit. & dat medi. quę R. florum borag. uiol. li qui. mundæ ana vnc. i. coque in sero caprino, & in decocto distempera cor. mirab. nig. & citri. & fricentur in ea lento igne, cola, & da in aurora.

In quartana phlegmatica ait Ras. in diuis. non subtilies regimen, sed da cibos bonos, vt carnes arietũ, castratorum iuuenum. sed 18. con. ait, quod in die accessionis nisi uirtus sit debilis ait Viat. Ger. non concedit carnes nisi ad 40. diem, si uirtus potest tolerare deinde cibus facilis digestionis. Alex. prohibe rigorem, quia si fuerit debilis, & febris. digere ait Viat. cum melle rosato cum succo scariolæ, apii, & feniculi. caue frigida. moue cum clysteribus, & pharmacis phlegmagogis. Aui. dat syrupum acetosum mellitum cũ aqua apii, fœnic. & similium. & cum incipit digestio apparere, in lenitiuum misce uirtutem turbith polipodii, & huiusmodi, & addit epithimum, deinde uirtutem agarici. Vomitus fiat inquit Auic. cum syrupo acetoso mellino de seminibus incisiuis, & subtiliatiuis, uel vomitiuis, ut attriplicis, anethi, rapę & similium, & dixit adde uirtutem sinapis ad incidendum, & hellebori albi ad uomendum, & elleb. in raphano, inquit Viat. incita sudorem, & post cibum assumat diatrionpipereon, dianisum, & similia, & sæpe theriacã diacostum, & hæc post 40. dies, uel ut uult Hi. periodos.

Quartan. phleg. falso, ait Plat. purga, ut materia exigit in aliis membris: sed acutior fit medicina non in caliditate, sed in purgatione. Gor. digerit cum oximelle compo. & oxi. diuretico, & syrupo de fumoterrę ante, & purga cum med. quod R. florum boragi. buglossę, uiol. poli, anethi, turbith, liqui. passularum, absynthii, agarici, laccæ, eup. ana vnciã s. coque in sero caprino, & in eductione pone cor. mirab. indo emb. ana vnc. i. fricentur in ea lento igne.

Ex frigus per quatuor horas cœpit hominem uehemens ante solis occasum, paruus rigor, nulla punctio, caluit per uigiti horas. sudauit parum. & sudor quasi frigidus per duas horas. calor fuit lentus sine siti sed cũ multa grauitate capitis, & totius corporis. urina mediocris substantiæ tendens ad grossitiem, color remissus, flatibus plena, pulsus paruus, & uelox, & spissus. digestio fuit geleniabin cum oximelle comp. & aqua & scolop. cum fuerit cum residentia phleg. euacuaui cum elec. indo, & diasenæ ana vnc. s. cum decocto pass. sticados, scolop. anisi, & fœn. postea inũge spinam ante accessionem per unã horam cum oleo de costo, de mẽtha, & de pipere. ab extra corroboraui stomachum, & iteraui digestionem, & pharmacum usq; ad 22. diem deinde cum oximelle composito, & syrupo de calamento cum aqua per sex dies, postea euacuaui cum turbith, agarico, & polypo. ad 30. dies dedi mixturam ex diatrionp. arom. gariof. & rad. buglossæ conditis. dosis vnc. s. cum uino aroma. & sic usque ad 40. dies. & tunc dig. quod R. v. rad. diure. sic. ana vn. ii. pass. sebe. ana vn. i. dactil. n. x. hyper. cala. puleg. orig. hisso. melissæ, sticados, maior. saluiæ, florũ rorism. ana m. i. sem. apii, fœn. anisi, dauci, ameos, amomi, semis asparagi, brusci, petros. ana vn. s. rad. cap. acori, ualer. pen. ana vnc. ii. scolop. tamarisci ana vn. iiii. florum borag. buglossæ, capil. pollit. adian. ana m. s. bulliant in s. q. aquę cum melle, & aceto squillæ fiat syr. mirabilis in incisione, & subtiliatione humorum grossorum.

Quartana continua.

RAs. 18. con. auct. Gal. 2. de crisi. cum videris symptomata quarta non eradicata, est cõtinua. & in ea non est rigor, nec sudor. Fer. affligit continuo, sed magis de quarto, in quartum. Guil. pulsus est apparentior, quã in interpollata, magis uelox, & spissus, calor est continuus, & siccitas linguæ cum asperitate & forti siti, urina semper rubea, aut russa subtilis, uel spiss. Cura ait Aui. est proportionata interpol. sed refrigera plus, ut cũ syrupo acetoso. de seminibus calidis moderatè, & gelenia. cum aqua temperatis cum zuccharo ros. syr. ros. & phleb. magis conuenit: quia materia est intra uenas. & Auic. sit tua intentio in prouocando secessum cum suppo. cly. uel med. leni. clyst. bonum R. aquæ decoct. siclæ, epith. lib. i. olei uiolati vnc. iii. mellis vnc. ii. aliàs vnc. s.

Febris quintana septi.

HIp. has recenset in lib. epy. sed Gal. in lib. de differ. non uidit nisi quintanam, quæ tardabat inuadere usque ad finem quarti diei, quare uidebatur quintana. hę quidem febres ait Ras. 18. con. fiũt ex phlegmate grosso vel melancholia. & diuersificantur iuxta diuersitatem humorum. idem affirmat Auic. & Haly & Auice. secundum ꝙ materia est plus, & minus grossior, ac subtilior mouetur citius, ac tardius. Guil. quintanæ materia est phlegma naturale uiscosum, & melancholia ex quibus

quibus fit mixtum causa eius. sex. est phlegma acetosum: sep. est rubeum. oct. est humor cōpositus ex naturali acetoso, & melancholia. nō ex naturali, & melācholia. dec. ex acetoso uitreo, & melancholia, & ait hæ febres sunt de genere quartanę non verę. Galen. in com. Hip. assignat, causam harum febrium esse malum regimen. Auic. quintana est deterior sex. & sex. septi. &c. Cura ait Ras. 18. cō. sicut quartanā. īcide magis, & calefac, quam magis elōgatur à quarta. quoniam sunt grossioris materiæ digestio fit maior per tantū, & humecta. ait Aui. vomitus est maxime utilis cū uomitiuis fortibus, & euacuatio cu hy eris, ut logodiō. Ruf. & id generis. sudor fiat cum balneo calido, uel stupha sicca.

F I N I S.

Series chartarum.

a-b, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Q q Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes sunt Terniones præter b, & Fff qui sunt Quaterniones.

Venetijs 1575.